Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI IOANNIS CHRY-
SOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINO-
politani opera, quatenus in hunc diem latio donata noſcuntur,
omnia, cùm ad collationem Latinorum codicum miræ an-
tiquitatis, tum ad Græcorum exemplarium fidem in-
numeris penè locis natiuæ integritati reſtitu-
ta, vix vlli æſtimandis laboribus virorum
linguæ vtriuſque inſigniter callen-
tium: quæ in quinque digeſ-
ſimus tomos, quorum

PRIMVS ea complectitur, quæ ad explicationem faciunt veteris teſtamenti.

SECVNDVS habet quæ pertinent ad elucidationẽ Matthæi, Marci, & Lucæ.

TERTIVS enarrationes cõtinet in Ioannẽ, in Acta apoſtolorũ, & alia aliquot.

QVARTVS omnes Pauli epiſtolas aureo Chryſoſtomi ore explicat.

QVINTVS συμμικτὸς eſt, quòd miſcellaneã cõtineat argumentorũ varietatẽ.

Apud Hugonem & hæredes Aemonis
à porta: Anno domini,

1 5 4 3

Cum priuilegio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Extraict des regiſtres de parlement.

LA COVRT veue la requeſte a elle preſentee par Charlotte Guillard vefue de feu Claude Cheuallon en ſon viuant libraire iure & imprimeur en luniuerſite de Paris, auec la certification y attachee de la faculte de theologie, a permis & permet a icelle vefue ſuppliant pouoir faire paracheuer dimprimer les oeuures de ſainct Iehan Chryſoſtome leſquelles elle auoyt a grans frays & deſpens parcy deuant faict corriger & reueoir, & icelles expoſer en vente, defendant à tous Imprimeurs Libraires & autres de ce reſſort dicelles imprimer ou expoſer en vẽte dedãs troys ans prochenement venans ſans ladueu & conſentement dicelle ſuppliant, ſur peine de confiſcation deſdiz liures qui autrement ſeroyent imprimez, & damende arbitraire. faict en parlement le vingtquatrieſme iour de Ianuier lan mil cinq cens quarante deux.

Ainſi ſigne Berruyer.

Universidad de Deusto
Biblioteca

REVERENDO D. D. GABRIELI VENATORI Ebroicarũ episcopo, cœnobiiq; Lyrensisq; abbati Ioannes Hucherius Vernolensis Salutem.

INter cætera ornamenta, quæ vividum illud ac spirans organũ euangelicæ philosophiæ, Paulus requirit in eo, qui obeundo muneri legitimi præsulis destinatur, ornatissime pręsul, Sapientia facilè sibi principẽ vindicat locũ. Quum enim tot adeò locis passim inuitet discipulos ad studium euãgelicæ sapiẽtiæ doctor pius: duos tamen, omniũ veluti coryphæos eò etiã epistolis prouocat, Timotheũ dico & Titum. Priorẽ enim iam tum Ephesinæ vrbi, totius Asiæ inferioris metropoli clarissimæ designarat primatẽ, ętatis licèt dum flore pubescentem, sed præmatura canicie sensuum modis omnibus venerabilẽ. Rursus alterum Cretæ insulæ multò nobilissimæ dederat episcopũ. Ea sanè lex est Sapientiæ, ea cõditio, is genius: vt eos, quos semel micãtissima sua luce perfuderit, repurgatis priùs humanorũ affectuum fibris detersaq; omni vitiligine vitiorũ, transformet protinus & rapiat ad dei optimi syncerã prorsus ac tranquillissimã contemplationem. Quicquid cogitat aut molitur efficere, quisquis eiusmodi est Sapientiæ luce perfusus: continuò id totũ in illius trãsscribit laudẽ, à quo verissimè nouit se habere, quicquid vel habet vel potest. Hinc fit, vt tanto splẽdore illustratus non se iam solùm, sed & alios seruata vbiq; humanarũ rerũ temperie ac inoffenso vitæ istius vestigio sapiẽter regat, moderetur, gubernet. Vt enim sol, mundi oculus radiantissimã suam lucem, quaquauersum patet terrarũ orbis, ab ortu nimirũ suo ad extrema vsq; plagæ occiduæ ad communem mortalium vsum effundit, benignissimè cõmunicat, nulli inuidens cõpartit se singulis: ita qui semel prælucente dei gratia, lumen Sapientiæ in se recepit, hic acceptæ gratiæ radios sole ipso micantiores non in se iam premit & continet, sed in proximos quosq; refundit liberaliter. Iure igitur rex ille nomine req; pacific° ad huius amorem Sapientiæ eos inuitat potissimùm, qui moderandis Reipublicæ gubernaculis admouẽtur: Diligite, inquit, lumen Sapientię omnes, qui pręestis populis. Et is quidẽ recèns licèt inauguratus throno regni Israëlitici quanti istius Sapientiæ lumen inextinguibile fecerit vel illud argumento est, quòd optione à domino in mediũ proposita, vt quod vellet omniũ maximè, postularet: non opum ingentes aceruos, non gloriã, non deniq; quiduis aliud, quàm sapientiam & discretionem boni ac mali ad decernenda iustè iudicia legitur cordatissimus adolescens postulasse: Da mihi, inquit, domine sedium tuarũ adsistricem Sapientiã: quæ mecum sit, & mecum laboret. Sed & huius patri regi alioqui sapientissimo, quid quæso est, quòd cùm incanuisset, quęsita est virguncula incomparabili decóre præcellens Abisac Sunamitis, quę regem excalfaceret, refoueretq; senio frigescentem? Quid quòd in sinu regis conquiescit, & eius vnicè rex oblectatur amabili cõplexu: manet nihilo secius illa intemerato pudore venerabilis.

Homœosis.

Sapiẽ. 6. d.

3. Para. 1. c.

Sic enim legis: Et rex non cognouit eam. An non hìc luculenter agnoscimus Sapientiæ typum ἀναγεγραμμένον deliniari? Ipsa siquidem, omnium primùm, teste Iacobo, pudica est, deinde pacifica. Tam multa eius formæ continet veteris testamenti series, vt vix ea quis numero repræsentet: quæ perspicuè declarant oportere Sapientiam thronis regum adsistere, nõ quidem vulgarem illam, quæ terrena dicitur, non quæ animalis, multò proinde minùs quæ diabolica, sed eam quæ desursum est descendens à patre luminum, quam cuiuis haud segniter postulanti dat dominus abundãter, nec improperat. Hęc, inquam, nouit omnem elidere malitiam, sapientiam nimirum carnis, quę inimica est deo: sapientiam mundi, quæ stultitia est apud deum. Superborum etenim ac sublimium colla pede ingenitæ sibi virtutis proterit. Sed & hæc quidem quàm esse debeat regibus familiaris atq; indiuidua comes, ipsa sibi abũdè est testis: Per me, inquit, reges regnant, & legum cõditores iura decernunt. Per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. &, Si delectamini sedibus & sceptris ô reges populi, diligite Sapiẽtiam. Porrò quis ipsam neget æquè competere episcopis & pręsulibus sacro sanctæ ecclesiæ dei, qui non tam corporum quàm animarum reges planè sunt & principes, quibus etiam in apostolis suis Christus Iesus totius Sapientiæ infusor liberalissimus dixit: Vos estis sal terrę? Sale siquidem sapientiæ episcopalis condiendi sunt etiam reges, nedum populi. Vt enim in ordine Hierarchiæ Politicæ inter ea, quæ cum primis addecent regem, multa cùm sint ac præclara, nihil tamen conspicitur tuendæ conseruandæq; tranquillitati Reipublicæ accommodatius, quàm si pro tribunali considens Rex causis multa circunspectione discussis iudicium faciat & iustitiam, si strenuam det operam liberandis vi oppressis de manu calumniantium, si peregrinis, pupillis ac viduis, qui cæteris solent facilìus opprimi, præbeat opportuna remedia: ita sanè in Ecclesiastica Hierarchia nulla est inter cæteras functiones, quæ propius ad episcopos pertineat, quàm fidelis dispensatio sapientiæ salutaris. Debet, fateor, quisquis legitimus & esse & dici vult pastor, exemplo piæ conuersationis gregem sibi concreditum pascere: debet tamen pro suggesto, pabulo sanctæ prædicationis refouere famelicas sui gregis animas. Quod quàm verum sit, re ipsa expressit princeps pastorum dominus Iesus: Fecit enim is primùm, quæ docturus erat: deinde docuit. Vtrũque docuit opere & veritate adimplendum pastor bonus, idem & animarum nostrarum episcopus secundum ordinem Melchisedech. Quin & huius vtriusque imaginem multò prius deliniasse legitur Aaron à domino accitus ad sacerdotij primatum, idq; schemate illo amictus sui plusquàm regij. Quid enim sacerdotis vestimenta aliud insinuent, quàm rectitudinis opera, quàm doctrinam salutarem? Sancti tui induãtur iustitiam, ait psaltes regius Dauid. Cùmque varia essent & multicoloria indumenta, quibus sacerdotes operaturi sacris iubebantur communiter amiciri: quatuor tamen præcipua quadam veneratione eminebant, & ad solum sacerdotum pertinebant antistitem, quibus is indui ornariq; iubebatur, quoties adytum sanctisanctorum inibat thymiama suauissimè fragrans oblaturus domino. Et hæc quidem sunt: אפוד ephod vtrunque illi integebat humerum, Septuaginta interpretes ἐπωμίδα vertêre, quod superhumerale ipsi dicimus. Huic catenulis aureis annexum erat alterum

3. Reg. 1. a.

Iacob. 3. d.

Ibidem.

Roma. 8. a.

1. Cor. 3. d.

Prouer. 8. b

Sapien. 6. d.

Matth. 5. b.

23. q. 5. c. Regum, ex Hieron. in c. Here. 22.

Acto. 1. a.

Psal. 131. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rum indumenti genus ipſis חשן choſſen, quod Græcis λόγιον, nobis rationale eſt. Id vt omniũ quantitate minimum, ita cæteris ſacratius, auro obrizo intextũ, duplex, quò ſolidius eſſet firmiusq; ſuper pectoris pontificij latitudinem tẽdebatur, cui rationali inſculpta vi-
ſebantur aureis notis δήλωσις καὶ ἀλήθεια manifeſtatio ſiue doctrina & veritas. Tertium genus מעיל mail tunica talaris. Quartum ציץ ופז ſis Zaab, lamina nimirum aurea. Et hæc quidẽ mihi eò altius repetũtur, eximie antiſtes, vt quaſi quodã rudi ſimulacro commonſtrem, quot quantiſve virtutum ornamentis priſci illi proceres noſtræ ſurgentis fidei effulſerint, non quidẽ magnifico & pluſquàm regio cultu Aaronẽ extimè repræſentantes, ſed Aarone ipſo animi bonis opulentiores atq; illuſtriores effecti omni mundo Sapientię cœlitus infuſæ ab eo, qui æterna dei eſt & increata ſapiẽ-
Mat.4.c. tia, quiq; ad ſe accitis piſcatoribus dixit: Venite ad me, & faciã vos piſcatores hominũ. Tales enim ſe miſſurũ
Hiere.16.c. prędixerat dñs ore diuiniloqui vatis Hieremię, quorũ fideli opera pertracturus fuerat orbẽ vniuerſum in effuſiſſimã & præcapacẽ eccleſiæ ſagenam. Ecce, ait dñs,
H ego mittã piſcatores multos, & piſcabuntur eos. Atqui ne putes puſillum illũ gregẽ apoſtolici ſenatus duntaxat inſinuari, ſed & illis ſuppares, apoſtolicos viros, mox ſubiecit: Et poſt hæc mittã eis multos venatores, & venabuntur eos de omni mõte, & de omni colle, & de cauernis petrarũ. Neq; enim dubitẽ venatores hoc loco interpretari eccleſiæ ſanctæ doctores, quotquot ab apoſtolis admirabili ſapientia prædíti, fidei negotium promouerũt: ſub lene Chriſti iugum pertraxerũt tam immanes feras, nimirũ Ethnicos omni fera efferatiores. Mecum facit præter cæteros Baſilius re nihil
Baſilius in illud Moyſi: Attende tibiipſi. minus, quàm nomine Magnus εἰς τὸ τοῦ Μωϋσέως, Πρόσεχε σεαυτῷ. ἔχει γάρ, ait, ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ζῶντος, ἅτινα ἐστὶ μὲν κλισία, θηρευτὰς, ὁδοποιοὺς, ἀρχιτέκτονας, οἰκοδόμους, γεωργοὺς, ποιμένας, ἀθλητὰς, στρατιώτας & cætera: hoc eſt, Habet domus dei viuentis, quæ eſt eccleſia, venatores, viatores, architectos, ſubſtructores domorũ, agricolas, paſtores, pugiles, milites. En vt vides, id nominis primam laudẽ occupat in dei domo, quod tibi gentilitiũ eſt, & peculiare iſti tuę familię. Hęc eò dixerim, vt iſto cognomine admonitus, vni ſpecioſiſſimæ venationi toto pectore incumbas, dum vigor ſinit ingenij ſupra
I fidẽ in omnia celer & expromptus atq; igne quodã vo lucris. Ecqua tandẽ, quæres, venatio? Nimirũ feruẽs ac propenſus amor Sapientiæ Chriſtianæ, quæ nõ niſi ſyn
Sapien.1.a à ſimili argumentum. ceris animis illabitur, cùm in maleuolã animã nõ introëat ſapientia: ſed & quæ parari ſoleat iugi ſacrarum literarũ lectione. Vt enim perdíj & pernoctes venatores iſti captãdis feris intentiſſimè aduigilant, & nunc quidẽ varia ſaltus indagine cingunt, nunc caſſes, plagas, retia, pedicas apparant, ſed nec odora canum vis deſit, non venabula, non conti, mille etiã viis aliis vni feræ intẽdunt: ita tibi antiſtiti meo, tota ingenij acie, toto animi conatu cenſeo adnitendũ, vt vnã ſapientiã merearis vel tandẽ indipiſci & inter eos adnumerari venatores, quos dominus naſcenti miſit ſuæ eccleſiæ, q admirabili ſagacitate philoſophos ac rhetoras quãlibet inſignes venati ſunt de omni mõte ſublimiũ dogmatũ, ſimpliciores quoq; de omni colle gentilitiæ ſuperſtitionis, promiſcuã verò turbam fideliũ de cauernis petrarũ: hoc eſt, exẽplo apoſtolicę cõuerſationis ad opera pellexerũt ſuæ fidei profeſſione digna. Et in his quidẽ venatorib⁹ primi nominis, quos nobis docta Grę cia ędidit, fuerunt heroës illi Dionyſius Ariopagites, Athanaſius Alexãdrinus, Baſilius Magnus, Gregorius K
Nazianzenus, atq; in primis D. hic Ioãnes Chryſoſt. verè φερώνυμος, nimirũ qui ſic reſpõderit tanti nominis ſplendori, vt iure illi quadret aureus ac gemmatus Aaronis cultus, ſi totius vitæ ſeriẽ ſpectes, ſi pluſquàm aureã ſapientiam expendas, quæ ex illo ore aureo, perpetuis ſcatebris abũdẽ profiliebat. Idq; vt colliqueſcat magis, libet compendio indicare. Principiò, אפוד ephod humeris circumpoſuit, nõ iam vt cum Aarone, ornatus gratia, liceret aditum ingredi vmbratilis tabernaculi: ſed quòd, dum vixit, opere & veritate integrũ põtificem repræſentans, gregis tuendi gratia à luporum inſidiis, vtranq; fortunã blandiẽtem æquè atq; aduerſam fortiſſimus heros contempſerit Chriſti contem-
platione, ſic vt cũ apoſtolo potuerit dicere: Per arma 2.Cor.6.b
iuſtitię à dextris & à ſiniſtris. Perdius & pernox quantum laborũ tulerit pro decóre domus dei, quis ſermo dignè explicet? Quoties appetitus inſidiis falſorũ præſulum, quàm nulli ferẽdis calumniis ſit laceſſitus, quis exprimat? Proinde λόγιον non quidẽ Aaronis, ſed prçſtantius nimirũ ſpirituale ſic beati huius pectori iugi-
ter hęrebat, vt quoquò ſe verteret, quicquid ageret: me- L
mor reſpoſcendæ aliquando rationis accepti talenti, liberaliſſimè effunderet, quã mente conceperat, lucẽ ſapientiæ. Gregẽ ſibi creditum ſic paſcebat alimonia verbi cœleſtis, vt facilè ſibi deuinciret omniũ animos, ſi qui modò ipſum audiſſent attenti iuxtà ac pij. Rurſus tanto eloquentiæ flumine, tanta acrimonia, qui id ętatis non minus ac hodie, dominicã ſegetem premebãt, hæreticos percellebat: vt zelo propugnandæ catholicæ veritatis inardeſcens mille meruerit incommodis talium excetrarũ experiri inuidiam. Quid non malorũ excogitauit aduerſus veridicũ præſulẽ ſimul & infra-
ctum Chriſti pugilẽ impia illa Iezabel, Eudoxia, cuius etiamnũ impotenti odio primùm exauctoratus pontificia dignitate in exiliũ agitur? Sed & atrociora moliebatur, opere expletura, ſi per Imperatorẽ licuiſſet. Nec hoc exemplũ debet nouum videri. Siquidẽ inveridicã linguam Ioannis, qui Chriſti πρόδρομος fuit, legitur Mare.6.c & Luc.3.d
prius deſęuiſſe acu diſcriminali inceſta Herodias, vt & aliquãtò prius in Ciceronis linguã Romanę eloquẽtiæ parẽtis Antonij Fuluia. Dum imperterrito animo incurſiones vndecunq; ſuſtinet athletes fortiſſimus, relegatur rurſus: vbi poſt varios pro Chriſto exantlatos labores à veriſſimo ſuorum martyrum agonotheta victricem laureã credimus accepiſſe de manu domini. M
Iam quod talaris illa ſubucula tota quidẽ hiacynthina præſignabat cum ſuis ſeptuaginta duobus tintinabulis ac totidem malis punicis: vnus hic noſter Chryſoſtomus ſuo illo aureo ore verius quàm Aaron præſtitit, dum ſacram & arcanam ſcripturã explicat, dum barbaras & longiſſimè diſſitas gentes ad fidei pietatẽ & opere & ſermone pertrahit, apud quas pro veritate relegatus agebat. Supereſt ſis Zaab, lamina videlicet frontalis ex auro puriſſimè excocto. Hæc admonebat pontificem in primis oportere iugiter eſſe dei memorem, cuius nomen cæteris auguſtius gereret in fronte, quod à numero literarum dicimus πτραγράμματον, videlicet יהוה At hic noſter Chryſoſt. tam habebat inſigne dominicæ crucis non laminæ quidem aureæ inſculptũ, ſed intra arcanos receſſus pectoris ſic impreſſum memorię, vt eius contemplatione reliqua omnia cum ſuo Paulo arbitraretur eſſe ſtercora, ſtigmata do-
mini in ſuo circunferens corpore. Epiſtolaris anguſtię Philip.3.b
limites video me prætergredi, nec id ſolùm, ſed neque

ſcribere

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ſcribere epiſtolam præſertim liminarem, cùm hìc cõponam Leuiticę tribus pontificem cum Chriſtiano, atque ita videri poſſim longius ἔξω τοῦ σκοπου ἐᾶλλαρ. Cauſa tamen, ſi quis mecum expoſtulet non ſeruati decori, hæc in primis eſt: quòd morem illum encomiaſticum, qui rhetoribus ſeculi iſtius familiaris eſt, intelligam nõ admodum probari grauiſſimis patruis tuis, in primis Reuerendiſs. *in Chriſto patri ac D.D. Ioanni* Tituli S. Barptolomæi *in Inſula* Cardinali, epiſcopo ſimul & comiti Lexouienſium longè digniſſimo, Regis etiam Chriſtianiſſimi magno eleemoſynario, neq; non D. Ambroſio, qui tuas abſentis vices legitimis ſuffragiis perfunctus implet. Et hi quidem à venatione, ſed ſapientiæ ſpiritualis, vt tibi cognomines ſunt: ita vtrunque vitæ ornamentis referre ſic prædicaris, vt vtrique collatus, ἀντίτυπον ſis expreſſæ vtriuſque imaginis. Poteram alioqui totam epiſtolæ huius liminaris planiciem encomiis haudquaquam inanibus aut commentitiis implere iſtorũ imitatus morem, ab auis aut tritauis, velut ab ouo primo redorſus tui generis claritudinem. Obuerſabatur oculis, imò perſtringebat o-
B culos ſplendor radioſus ac per ſe illuſtris nataliũ tuorum, quem mundo rhetorico adornare & veluti indice prodere quiui. Aderat ſtemmatum ſeges vberrima, quam *filo effuſæ orationis* potui extendere. Cæterùm *his omiſſis*, viſum eſt te *alioqui* vltrò currentem adhortari ad ſtudium ſalutaris ſapientiæ, exemplo deſumpto ab his tui generis ſplendidiſſimis luminibus. Plus enim permouet vis exempli, quàm orationis. Legitur ſanè Alexander Macedo patris Philippi gloria quaſi calcaribus extimulatus ad orbis totius imperium aſpiraſſe. Et Aphricani ſuperioris celebre nomen Scipionem iuniorem ad præclarè tentãdam omnem fortunam *excitauit. Caij Iulij Cæſaris fama præcellens aculeos mirè efficaces iniecit Octauio Auguſto. Sed &* prius his, *Pyrrhus Achilleïdes animoſus imagine patris*. Et hæc planè *libuit tibi ſubdere calcaria*, tua licèt ſponte currenti, vt adoleſcentiam, cuius vixdum limen ingrederis, auoces in primis ab his vitiis, in quæ ea ætas decliuis per abrupta rapitur & perpręceps, hoc eſt, à proluuio deliciarum, ab obſcœnæ & effœminatæ veneris turpitudine, à faſtu & arrogantia. Non enim vlli vnquam contigit exactam omníque ex parte ab-
C ſolutam promereri arcanę ſcripturę cognitionem, niſi prius reciſis ab radice eiuſmodi flagitiorum rẽmoris. Neque enim Sapientia ſe inſinuat pectori vitiis ta*libus* præoccupato. Vt illa defugias, hanc autem tibi compendiò pares: *vires* tibi ſuggeret nulli non pio exorabilis benignitas domini, tantùm ſi toto quæſieris corde. Sed & multa habes, quæ mihi dextimam ſpem præbeant emerſurũ te aliquando in legitimum atq; integrum Gallicanę eccleſię pontificẽ. Nam ea modeſtia καὶ τὴ ταπεινοφροσύνῃ tantò conſpiceris admirabilior, ideóque amabilior, quò rarior adeſſe ſolet pręclarè natis. Deinde magni illius Lexouienſis pontificis, patrui tui auctoritas veluti imago expreſſiſſima ſanctioris vitæ animo tuo iugiter occurrẽs & perpẽſa ὁυ παρέγγως, ὁυδ ἀμελῶς, viam tibi præſtruet ad hanc capeſſendã, ad hanc conciliandam: quę te per omne vitę iſtius ſtadium reddat deo primùm amabilẽ, exin tuo gregi gratioſum. Adde, quòd huc mirè promouet quotidiana lectio ſacrorũ voluminum. Poſtremò, ad horum intelligentiam plurimum adfert emolumẽti, plurimum addit lucis iugis etiã collatio doctorũ, ſed eorum qui ſanctimoniam vitæ cm admirabili ſapientia nec minore eloquentia coniunxerunt: inter quos citra controuer- D
ſiam eminet Ioannes Chryſoſtomus vt ſapiẽtiſſimus, ita & eloquentiſſimus. Huius beati viri monumẽta omni humana laude ſuperiora dum prælis noſtris geſtirent eximi, cœpi mecũ anxiè diſquirere, cuinam omnium potiſſimè veniret tantus auctor conſecrãdus: cõmodùm tu vnus occurriſti, cuius nomine perquàm gratioſo, ceu amuleto quodã mirè efficaci tutus è ſitu ac tenebris, in apertam ſeſe auſit exerere lucẽ, cuius fœlici auſpicio prodeat in publicũ orbis Chriſtiani theatrum omniũ manibus plauſibilius excipiendus. Et hac quidem parte videri poſſim illorũ ſequutus morẽ, qui cùm de ſuo nihil ad manum habent honorificum, quo ſuum demereantur patronũ, quod donotranſmittant: de alieno, mutuò ſumunt, vnde fiant liberales. Quid enim potuit huic ouiculæ contingere, quod ſuo offerret paſtori, honorificentius? Nullũ ſiquidẽ video ex omni albo doctorum, quos orthodoxæ eccleſiæ olim docta Græcia peperit, quẽ huic vni opponas, aut ex æquo conferas cũ aureo hoc interprete ſacrarũ literarum. Excipies itaq; paſſis ac obuiis vlnis incõparabilem verę ſapientię magiſtrum, ad quem ceu indeclinabilem veri- E
tatis ſcopum perpetuò collimans & nuſquam aberrãs, non iam feras ſua per veſtigia venaberis: ſed apprehẽdes hinc, mihi crede, theſaurũ nullis opibus ſatis pro dignitate æſtimabilem, ſi tamen non pigeat indefeſſo labore quotidianæ lectionis ſubſequi tam pium eccleſiæ ſanctæ venatorẽ. Id vt abs te tuíque ſimilibus maiore fiat cõpendio, viſum eſt præſcribere vniuerſo operi totius vitę eius hiſtoriam, ſeriem religioſæ cõuerſationis, ſed quę pręauſtera iudicata ſit illius ætatis præſulibus & inamœna, *inclinante nimirũ ac lenteſcente apoſtolicorũ canonum rigore: vt qui iam tum ad luxũ diffluerent & delicias, ebrietati intẽperantius ac aleis indulgerẽt, ſicq; neglectim ac ocio geniali vitam tranſmitterent obliti dominici gregis, nihil reueriti ſacros* canones ab apoſtolis quidem latos, ſed per Clemẽtem Pauli prius amanuenſem, Petri verò ſucceſſorem promulgatos. In his enim eſt quadrageſimus primus Canon. Ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος κύβοις χωλάζων καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω ἢ καθαιρείσθω. Epiſcopus, presbyter, ſiue diaconus vacans aleis & ebrietati, aut deſinito aut deponitor. Et qui ordine. 57. eſt: Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσ- F
βύτερος ἀμελῶν τοῦ κλήρου ἢ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ παιδεύων ἑαυτοὺς τὴν ἐυσέβειαν, ἀφοριζέσθω: ἐπιμένων δὲ τῇ ἀθυμίᾳ, καθαιρείσθω. hoc eſt, Epiſcopus ſiue presbyter negligentius agens circa clerũ vel populum, ſed nec ea docens quæ ad pietatem pertinent: à communione ſeparator: ſi in ea perſeuerat ſocordia, deponitor. Quòd autem hic beatus iuſtitiæ & æquitatis eſſet, quàm illi degeneres voluiſſent, tenacior, quòd per omnia apoſtolicis veſtigiis ingrederetur, zelo incaleſcens diuini timoris: hinc fomes impotentis odij in Chriſto amabilem. Vtinam vel hodie non tam multos haberet eccleſia dei, qualis fuiſſe ſcribitur Theophilus Alexandrinus nulla re alia, quàm nomine pontifex. Sed ab his mihi tempero, quòd ſatis intelligam non licere mihi homuncioni in Chriſtos domini mittere manum. Ad alteram prę-
fationis partem venio, quæ propius negocium inſtituti operis reſpicit. Quum igitur certo certius intelligerem non mediocre lumen additum iri operi vniuerſo, ſi pro varietate lemmatum ſingula quæque ſuum ſortirentur ordinẽ, inque ſuas diſtribuerẽtur capſulas: nolui ne hac quidẽ parte deeſſe publicę vtilitati ſtudioſorum. Negari autẽ non poteſt Chryſoſtomum maxima

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ex parte hactenus confuſaneè ac penè nullo delectu eſſe iam toties euulgatum. Nos itaq; ex vniuerſa mole lucubrationum tanti doctoris, quatenus in hunc vſq; diem Latio donatæ ad nos peruenerunt, ſecreuimus quicquid videbatur pertinere ad explicationem veteris inſtrumenti. Id omne in vnum veluti faſcem coactum quanta maxima circunſpectione fieri potuit, ſeiunximus ab inuicem, & in ſuas quæque claſſes digeſſimus. Quod mihi dicitur de primo tomo, idem & in reliquis digerendis nobis magno ſtudio obſeruatũ eſt.

Quid primus tomus cõplectatur

Proinde in digerendo hunc tomum, primariũ locum dedi homiliis in Geneſin ſeptem & ſexaginta. Dein viſum eſt ſubnectere, & quaſi ſingula depectere pro varietate argumentorum, librorum veteris teſtamenti, & capitum: vt ſunt, De ieiuniis & Geneſeos lectione. Vt homo omni creaturæ prælatus eſt, & cætera. Et hæc omnia Godefridus Tilmanus artium iuriſque Pontificij profeſſione olim celeber, trium etiã linguarum apprimè gnarus, nunc demum in Pariſienſi Cartuſia profeſſus monachum, exacto iudicio, multáque H perpenſione recognouit, nec ſanè pœnitendis vigiliis: quòd exemplaria, quę exhibuimus, ſic mutila ac lacera, támque multis locis interlita eſſent iniuria ſuperioris æui rerũ omnium edacis, vt illum ſæpenumero oportuerit coniecturis vti ex collatione præcedentium ad conſequentia. Alioqui diuinum potius quàm humanũ fuerat, pondus ſententiarum aſſequi ex tam multipliciter deformatis, imò obliteratis atq; ſingula priſtinæ integritati reſtituere ſupraquàm arduum, præſertim deſtituto ope Græci exemplaris, ad quod veluti ad ſacram ancorã confugere potuiſſet.

Quid ſecundus.

Iam quod ad ſecundum tomum attinet, *in hunc contulimus, quæ explicant Matthæi euangelium. Primariam claſſem occupat opus, quod perfectum vocant, homiliis. 89. Mox ſubiecimus in idem euangelium imperfectum opus alteris homiliis. 54. Rurſus octo & viginti alias ſubtexui,* quas ex antehàc impreſſis exemplaribus, variis è locis ſelegeram, ſeruata tamen vbiq; ſerie capitulorum. His proximè adiunxi in Marcum. 14. quarum primæ tres hactenus æditæ leguntur ſub vnius nomenclatura: reliquæ vndecim nunc primum è tenebris ſe in lucem exerunt, quę & recognitę ſunt per pręſcriptum Godefridum, atq; eiuſdem ſcholiis & marginariis annotaI tionibus illuſtratæ. Marco ſuppoſui Lucam, in quem ſicut & in alios tres, cùm Suida teſte ὑπομνήματα ſcripſerit, memorabiles ſcilicet commentarios: mirum videri debet nihil eorum ad nos vſq; perueniſſe præter admodum paucas homilias: ſi tamen hæ ad illos commentarios referendæ ſunt. Et has ſanè ſuo ſtatuimus loco: id eſt, De Natiuitate ſancti Ioannis: cúmque aliis aliquot, vt ſunt de Lazaro homiliæ quatuor.

Quid tertius.

In tertium tomũ diſtribuimus cõmentaria in Ioannis euangelium, quod explicat Chryſoſtomus homiliis ſeptem ſupra octoginta. Et quò tomus ad iuſtam molẽ aſſurgeret, viſum eſt adiungere varia quidẽ lemmata hinc inde collectitia: ſed quę faciant ad concinnam nec minus elegantem euangelicę hiſtoriæ clauſulam, vt ſunt: De proditore, paſſione domini, reſurrectione, aſcẽſione & Pentecoſte. His acceſſerũt in Acta apoſtolorum homiliæ. 55. quarum primores quatuor Eraſmus vertit, reliquas. 51. alter quidam, vtinam tam pius, quàm doctus. Deinde quòd Actis apoſtolicis cõueniret Paulus, cuius cõuerſionem magnáque ex parte vitam continent, ſubtexuimus homilias de laudibus ipſius apoſtoli octo. Simile quiddam occurrit in aliis aliquot, ſed paucis, de quibus in loco ipſi admonemus per ſingulos tomos lectorem. K

Quid quartus.

Porrò, quartus tomus habet quicquid vſquam eſt homiliarum Latinè loquentium in epiſtolas omnes Pauli. Non intẽpeſtiuum arbitror hoc loco admonere te præſul mihi venerabilis, quàm hic me torſerit tomus, quantum attulerit moleſtiæ quantúmve tædij. Quum enim perſpicuè cognoſſem legendis beati huius viri lucubrationibus, quàm ſe totum, ſuíque ingenij ac eloquentiæ vires expreſſerit enarrãdis epiſtolis beati Pauli, cuius vbiq; mirus encomiaſtes eſt: non cõtentus his, quas ante annos aliquot dederat Baſilæa orbi Latinè legẽdas, cœpi ſolicitus diſquirere, numquę vertendæ ſupereſſent. Et ecce mihi ſic anxio ſe offert exemplar Græcum, Verone ante annos aliquot æditum. Ex collatione inſcriptionum iam Latinarum ad id exemplar deprehẽdo duas & triginta haberi in epiſtolam ad Romanos: quarum partem iuſtam Latinè, hoc eſt diſertè loquentem publicamus hac noſtra æditione, interprete Germano Brixio Linguæ vtriuſque callentiſſimo. Portionem quæ vertenda reſederat, quam is pollicebatur ſe propediem daL turum, mutuati ex Muſculo ſumus. Tranſeo ad eam, quæ ad Philippenſes eſt: & ecce tibi Eraſmus de literis longè optimè meritus duas modò vertit ex his, quę in eam ad nos venerunt, epiſtolam, ſi tamẽ iuſtum videtur ex argumento priorem homiliam facere. Expectabam velut ex pacto à quodam lingua vtraque erudito, quod reliquum erat in eam epiſtolam, ſed ſpes mirè fallax hianti mihi impoſuit. Neque enim is in tempore præſtitit, vti erat cõdictum. Confero quicquid erat reſidui, deprehendo quatuor, quod ſciam, nullidum ad hunc vſq; diem attactas. Prima occurrit ad Epheſios, in quam extãt homilię enarratore Chryſoſtomo quatuor & viginti: in alteram ad Coloſſenſes, duodecim: in priorem ad Theſſalonicẽſes, vndecim: in poſteriorem, quinque. Ex his duabus & quinquaginta me quidem impulſore, ſuperiore hyberno octo & viginti Latio donauit Godefridus Cartuſianus. Precibus multis contendi, ſineret eas arctiſſimis illis eximi clauſtris. Aegrè tandem impetraui, relegeret ex his ſex: conferrétque ad exemplar, cuius illi feceram copiam. Dum itaq; ad metam ſibi præſtitutam properat hic tomus: adornat ſe relegendæ verſioni illi ſuæ autoſchediaſticæ. Sic enim eam vocat, quaſi rudis ſit, & quæ primam adhuc manum ſit experta: quod planè verum eſſe docet minutiſſimus & vix vlli legibilis manus ſuæ character. Has ſex ad clepſydram currentis prælij relectas attexuimus vice coronidis calci tomi pręſentis: id eſt, quatuor primores in eam, quę ad Epheſios eſt. Primã earum, quæ ad Coloſſ. omnium item primam in priorem ad Theſſalonic. Vtinam vel ipſe ad id, quod ſupereſt vertendum, ſe aliquando accommodet: aut alius aliquis exoriatur, qui tam pium, támque ſalutare opus ad calcem prouehat, ſummámque cœptæ huic fabulę addat cataſtrophen. Et ecce dum voti plenus venor vndelibet occaſionem mihi offerri, qua tomus hic ſuis omnibus membris conſtet, exeátque ad manus hominum abſolutior, ſed fruſtrà: dum ſic ſolicitor miſerè, dum totus animi pendeo: ſpe iam deplorata, nũciatur velut ἀπὸ μηχανῆς adeſſe, quod vnum tantopere quæſieram, ſed ſerius quàm vt in ſuas quęque claſſes diſtribuerentur. Nam præter omnem expectationem perendie colophonis quarto tomo impacti aduehitur è Germania in deſideratas Pauli epiſtolas Latina tralatio Vvolfgango Muſculo Alemãno interprete, ſi tamẽ M

inſcriptio

Universidad de Deusto
Biblioteca

A inſcriptio non mentitur authorem. Illinc itaque mox excerpo,quicquid viſum eſt opportunum abſoluendæ iam cœptæ telæ,homilias nimirum ſex & ſeptuaginta, quæ ſolæ deſiderabantur. His è re nata nomẽ inditum eſt:Appendix ad quartum tomum.Multa occurrerũt, vt ingenuè fatear,quæ offenderent: ſed & hæc ad clepſydram feſtinãtis prẽli reſtituit magna ex parte,ſynceriori lectioni noſter Cartuſianus, collatione ad exemplar Græcum habita. Eſt & illud,quod moueat lectorẽ:Quum enim Græcis fuerint ſemper,& ab his ad nos deriuẽtur genera interpretẽdæ ſcripturę quatuor, παράφρασις,μετάφρασις,ἑρμηνεία καὶ κατὰ πόδας: videtur Muſculus quartum illud cæteris humilius ferè ſequutus:quo,verbo verbum reddidit,plus æquo hęrens vocum veſtigiis, & Chryſoſtomum anguſtiqribus circunſcribens cancellis, quàm eminens doctoris requirat eloquentia.Tertium autem genus interpretationis propriè magis cõueniebat:quod vt lectoribus gratius, ita exercendis viribus ingenij multò accommodatius eſſe ſolet:nec tam alligatur ſuperſtitioſis verbis,quàm
B fideliter & lucidè pondus ſententiarum appendit.Sed & huius iudicium eſto penes lectores.Porrò altera inceſſit etiamnum mihi ſolicitudo nihilo illa inferior. Quum enim initio ſtatim emiſſionis quarti tomi, ad manus veniſſet tralatio vtriuſq; ad Corinthios epiſtolæ,& inter vtriuſque interpretes intelligerem adnumerari Oecolampadiũ, vt qui ab octaua reliquas verterit,quæ in poſteriorem reſidebant:commodùm ſuccurrit,quàm non bona fide is prius tractaſſet Chryſoſtomi Babylam, quem demum ad archetypon reſtituit integritati Brixius.Sed & alia quædam dicitur pari malignitate corrupiſſe,vt eſt in euãgelia Theophylactus. *Viſum itaque eſt in rem fore cùm noſtræ prouehendæ officinæ,tum iuuandæ Reipublicæ:ſi collatio fieret Oecolampadianæ verſionis ad archetypõ. Huic capeſſendæ prouinciæ videbam apprimè idoneos,Philippum Montanum & Godefridũ Cartuſianum.Vterque præclaro iſti muneri non inſtrenuam nauauit operam.*Prior quidẽ, vt cui plus eſſet ocij legendis,quotquot ſunt in vtranque,homiliis,indicauit Franciſcum
C Aretinum nõnulla omiſiſſe, at longè plura Oecolampadium non vertiſſe,ſed euertiſſe:quorũ omnium diuerſam quidem lectionem adſcripſimus margini in hoc reſtitutam per Montanum,vt lux maior ſe aperiret legentibus.Rurſus,quæ ij interpretes tranſilierant: ea omnia per dictum Montanum Latio etiam donata *in contextum reuocauimus hac inſigni nota ⌊ J. Non diſſimili opera,*etſi non pari ſtudio,ſudatum illi eſt in vnam & alteram item epiſtolam:vt ſunt ad Titum,ad Timotheum,ad Hebręos.Alter nimirum Cartuſianus totus incubuit pro tempore epiſtolę poſterioris collationi.Et quidem inter cætera,quę deprehendit parum ſynceriter verſa Oecolampadio,locus ille eſt memorabilis:in quo ab exemplo luculentiſſimè probat Chryſoſtomus requirendum eſſe à ſanctis patrociniũ.Principiũ habet: καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι οὐκ ἔρχομαι δὲ ἐπὶ τὰ περὶ ὑμῶν &c. Is locus protenditur ad ſequentis homiliæ medium,vbi legis:καὶ διὰ τὴν συνήθειαν &c.Nec eſt,quod quiſquam ſuffragetur hac ratione malitię ſic deploratæ: vt dicat id illi contigiſſe per incogitantiam,aut aliud quiduis. Quî enim fieri potuit,vt in alienis oculatiſſimus,in propriis tam caligaret ad meridianã lucem veritatis? An non ad manum habebat Pauli epiſtolam? Videbat vtiq; ſe non paruam pericopen tranſmittere Paulini textus,nedum Chryſoſtomi ſeſquiho-

miliam. Sed videbat & non videbat, quia non agno- D
ſcebat ſplendidiſſimum lumẽ veritatis:quæ vt moderatè & ad ſobrietatem ſapientibus ſe inſinuat familiariter, ita impudentium hæreticorum oculos ſuo ſolet ſplendore perſtringere.Vt videre videor,id illi in cauſa fuit,quod ſcribit Hieronymus, eum videlicet morẽ eſſe hæreticis peculiarem, vt ſiqua in libris doctorum eccleſiæ catholicę compererint,quę cum ſuis dogmatibus pugnent,illa vel eradant,vel in totum detrahant ſuis authoribus. Deprehenſi,diſſimilitudinẽ phraſeωs cauſantur,ſiue aliud quiduis prætexunt,quæſito vndecunque colore.Negari ſanè neutiquàm poteſt inter cętera portenta veterum hæreſeωn,quæ ab inferis reuocauit hic Brigittani inſtituti deſertor peſtilens, cui ex profeſſo obſtringebatur,id vnum eſſe, vt negaret implorandos eſſe cœlites. *Scilicet is ſanctis labor eſt,*ait quodam loco,ea cura quietos ſolicitat? Quúmque intelligeret ſuam vbique traduci inſaniam,ſeq; efficacibus vrgeri argumentis:in ſanctum Eſaiam molitus cõmentarios, ſed pluſquàm prophanos, eò recurrit, vt E
fateatur à ſanctis requirẽdum patrocinium,ſed viuis. Nec eo per ſe pudendo lapſu contentus,niſi etiam magiſtrum ſuum Lutherum, ſub cuius vexillis militauit, vinceret maiore impudẽtia.Enimuerò impius in deũ, Chriſto inſuper noſtrę omnium ſalutis vindici ſupraquàm dici poſſit,ingratus, nedum blaſphemus in ſanctos,negauit dominum noſtrum in Euchariſtia contineri:nóſque libello ędito non dubitauit prophanus inſimulare idololatriæ, quotquot ſupplices procidimus hoſtiæ ſalutari & angelis & hominibus,omnibus modis reuerendæ. Hunc rhetorculum pictæ tectoria linguę venditantem *vniuerſæ theologorum centurię magno omnium conſenſu reuicerunt catholicæ doctrinę machinis. Sed* quò demum rapior? Theologorũ enim partes hæ ſunt aduerſus iſtiuſmodi excetras cominus congredi:ſi tamen ſanabiles eſſent.Deſino itaque plura.Equidem optarim ſolidum Chryſoſtomum ſua lingua loquentem aliquando in lucem venire,qualem audio in archiuis Bleſenſis regiæ catenis compediri, nequa elabatur & exeat in publicum orbis vſum.Alij aſſerunt apud Biturigas aſſeruari. Iſthæc quidem audio, ſed referente auriculari non item oculato teſte. Vtvt F
res habet,ſi ſemel compedibus exemptum cõtinget liberius vagari toto orbe Gallico & ſui vſum præbere Græcè doctis: *in procliui erit iſtas vulpeculas,*quæ vineam domini depaſcuntur & arródunt,vel in proprio *nido deprehendere.* Denique ad quintũ tomum venio, qui hoc nomine nobis dictus eſt συμμικτὸς, quòd ea complectatur,quæ non ſatis commodè poterant in aliis tomis reponi ob miſcellaneam varietatem argumentorum.Et hæc quidem in Chryſoſtomum præfari libuit,quem vnum tuo nomini peculiariter conſecratum,ſi non deſieris,dum per ętatẽ licet,nocturna verſare manu,verſare diurna:auſim polliceri ex huius lectione aſſidua & perquàm familiari emerſurum te olim in pontificem Chriſto dignum: hoc eſt,numeris omnibus ſapientię & eloquentię in primis morum integritate abſolutum. Reliquum eſt,vt tantum præſulem, qui te inuiſit, quàm hactenus, illuſtrior atque locupletior,R.T.D.paſſis excipiat vlnis, obſtringátque ſanctæ charitatis amplexibus: ſed & ſedulitatem,quãtæcunque gratiæ eſt,in hoc reſtituendo, meam candido fauore proſequere. Interim bene vale præſul eminentiſſime.D. Ieſus te nobis ſeruet quàm diutiſſimè incolumem.Ad Calend.Iulias. 1536

Quid vltimus tomus contineat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G

AMPLISSIMO PATRI ET ILLVSTRI principi D. Christophoro à Stadio Augustæ Vindelicorum Episcopo, Des. Erasmus Rot. S. D.

DEdimus pridē, clarissime præsul facundissimū ecclesiæ doctorem Hieronymum, ex deprauatissimo emaculatum, ex distracto integrum, ex squalido nitidum ac splendidū. Dedimus simili dignitate uocalē illam ecclesiæ catholicæ tubam, Hilarium: Dedimus acerrimum fidei Christianæ propugnatorem, Augustinum: Dedimus non minus fortia quàm diserta loquentem Cyprianum martyrem: Nunc prodit diuus Ioannes Chrysostomus, mellitissimus ille concionator Christique præco indefatigabilis, cui iure optimo ob sapientissimam eloquentiam, & eloquentissimam sapientiam, oris aurei cognomen tributum est. Sunt qui Maximum appellent. Hunc autem uti speramus, hoc propensioribus studiis excipient studiosorum centuriæ, quòd incōparabilis episcopus, laudatissimi præsulis fœlicibus auspiciis prodit in lucem. Neque enim parum multa inter uos conueniunt, uitæ integritas, diuinarum literarum amor, iudicij rectitudo, ueritatis libera professio, nec uulgaris zelus erga Christi sponsam ecclesiam. Quin & aliis compluribus episcopo dignis uirtutibus sic emines, ut inter omnia ornamenta tua minima portiō sit, generis claritudo ac reliquorum fortunæ bonorum splendor, quæ contemptissē pulchrius est quàm possedisse. Nec illa quidem animi bona minuunt istam tuam singularē modestiam, I quum non ignores esse gratuita dei dona, ad usuram credita. Dixerit interim aliquis, heus tu, quid magnidas nobis, si Chrysostomum das toties excusum? Non hoc colore mihi patrocinabor, quod iam solenne est, quicquid excuditur à typographis, aliquo illustri gratioso; nomine commendari: nec commemorabo quantum maiestatis accesserit uoluminibus, ex amplitudine chartarū, ex elegantia dignitatéque formularum, quæ res ut typographis uix credendis impendiis constant, ita doctori tam eximio non parum conciliant gratiæ, & lectorem alioqui fastidiosum ceu lenocinio quodam inuitant. Extraria sunt ista fateor, sed ea tum demum fatebor pro nihilo ducenda, si sordida uestis, illota facies, impexus capillus nihil obscurāt bonæ formæ gratiam, si q; nihil eam commendant cultus & honesta mūdicies. Sed hæc, ut dicebam, in præsentia non commemorabo, illa dicam quæ propius ad rem pertinent. In antehàc excusis diui Chrysostomi lucubrationibus, qui supersunt interpretes sua quisque diligenter recognouit, quod & à me factum est non oscitanter. Inter ueteres interpretes multi sunt, qui neq; Græcè neque Latinè satis calluerunt. Horum interpretatio per doctos uiros ex collatione Græcorum codicum plurimis in locis emendata est. Quod genus est illud Aniani, qui uertens commētarios in Matthæum, in ipso statim limine impegit, δεύτερον πλοῦν transferens secundas diuitias, quum Græca sonent, secundarium cursum siue nauigationem. Item illud Francisci Aretini in ipso statim frontispitio commētariorum in priorem ad Corinthios epistolam, ubi ὄνησιν transtulerat opinionem pro fastu. Sufficiat hoc gustus dedisse gratia, neque enim hìc consilij est omnes interpretum lapsus prodere, quorum infinitus est numerus. Pro sex libris de dignitate sacerdotali parum fœliciter uersis, supposuimus interpretationem elaboratam Germani Brixij, cuius & Babylam adiunximus. Postremò præter omnia, quæ hactenus excusa fuerant, adiecimus non mediocrem accessionem: ueluti cōmentarios in priorem ad Corinthios epistolam, quos Franciscus Aretinus absoluerat usque ad homiliam xx. Eam partem ad nos misit amicum hisce tēporibus ecclesiæ ornamētum Ioannes Phiscerus episcopus Rossensis: quod deerat suppleuit [illegible] Simon Grynæus. Item commentarios in secundam ad Corinthios epistolam, quos ego uerti usque ad homiliam VIII. libenter progressurus, nisi phrasis mihi suspicionem mouisset, opus hoc non esse Chrysostomi γνήσιον. Quod supererat, alius transtulit non indoctus. Commentariis in Acta, adiecimus homilias duas, præter eas quas prius dederamus: uerùm & hìc eadem causa quam modò retuli, persuasit instituti relinquere. Sunt amici qui nobis ex Italia promittunt & alias quasdam Chrysostomi lucubrationes, quas si nanciscī continget, certa autem spes est fore ut contingat, idque breui, non grauabimur eas Christianæ philosophiæ studiosis communicare. Perspicio frigus uel potius interitum Christianæ pietatis hinc proficiscī, quòd populus nō alatur assiduè uerbo dei, & quibus hoc muneris delegatum est, aut omnino muti sunt, aut secus quàm oportet tractant scripturas, uel propter inscitiam, uel quia potius ducunt lucrum decimarum quàm animarum. Itáne nullum existere hoc seculo, qui hunc Ecclesiasten imitetur? quum Thomas & Scotus tam multos habeant imitatores. Attamē hic tam amabilis doctor, tot iactatus est tempestatibus, tot exercitus procellis, eiectus, reuocatus, rursus maiore tumultu relegatus in exilium. Verùm & uitæ tenorem & egregias Chrysostomi dotes, ex his quæ subiiciam, plenius licebit cognoscere.

VITA DI-

Hieronymus.
Hilarius.
Augustinus
Cyprianus.
Ioannes Chrysostomus.
Quid accesserit in æditione Chrysostomi emissa Basileæ, anno. 1530.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI

ex historiæ, quam Tripartitam vocãt, libro decimo magna ex parte concinnata: nonnullis adiectis ex dialogo Palladii episcopi Helenopolitani, qui fuerat Chrysostomi discipulus, & Theodori Romanæ ecclesiæ diaconi, per Des. Erasmum Roterodamum.

IOannes Chrysostomus, patria Antiochenus, patrem habuit Secundum, inter eos qui in Syria militari dignitate præcellebant, cùm primis illustrem: matrem Anthusam, iuxta nomen suum omni virtutum genere florentem, vtrunq; nobilem lautaque fortuna. Puer nõdum sacro lauacro regeneratus, audiuit ingeniosum, sed insigniter impiũ Libanium sophistam. Sic enim tum rhetores appellabantur. Iam annũ ingressus decimumoctauum aliisq; liberalibus disciplinis strenuam nauauit operam, ętatis lubricum assiduis laboribus coërcens. Philosophiæ doctorem habuit Andragathium, iam tum Aegyptiorum opes ad dominici tẽpli structuram cõparans, vt teneris statim annis eloquentiam cum sapientia coniungeret. Verùm postea quàm ante capitis canos, mentis canitiem induisset, maturè ad diuinarum literarũ cognitionẽ studiumque pietatis animũ applicuit. Tam insignem adolescẽtis indolem variis indiciis emicantem animaduertẽs Meletius Antiochenæ ecclesiæ antistes, eum ad se accitũ inter familiares habuit, quem quum ferme triẽnio Christianę fidei dogmatibus satis imbuisset, aqua regenerãte tinxit, moxq; lectorẽ ordinauit. At iuuenis haudquaquã tutũ ratus in ciuitate celebri publicis functionibus implicari, in mõtes vicinos secessit, atq; illic seni cuidam Syro adhæsit, vt ex eius contubernio cõtinentiã vitæq; austeritatem disceret. Mansit autẽ apud hunc annos quatuor, diuinarũ literarum vigilanti studio iuuenilis ætatis stimulos ęstúsque domans ac reprimẽs, ab hoc gradu tendit ad perfectiora, abdit se in remotiora deserti, ibique spelunce *incluſus biennũ ferè peregit solus, noctes diesque versans in meditatione sacrorũ voluminũ*, eáque ediscẽs. Verùm dum hic humi cubat, saxo insidet, ieiuniis ac peruigiliis vtitur, carnis quidẽ rebellionem prorsus edomuit, sed corporis valetudinẽ vehemẽter offendit. Ea res illum cõpulit, vt velut è graui tẽpestate ad ecclesiæ portum redire cogeretur, hæc omnia moderante prouidentia numinis ad publicã hominum vtilitatẽ. Reuersus itaque à Meletio diaconus ordinatus, per quinquennium sacris ministrat altaribus. In qua functione quum ita se gessisset, vt & vitę cõtinẽtia & egregia doctrina cunctis esset perspecta atque explorata, à Flauiano episcopo presbyter cõsecratur, præ singulari animi modestia tanti muneris dignitatẽ pro viribus detrectans: in hoc munere summa cũ omnium laude summáque ecclesię vtilitate versatus est annis duodecim, nondũ episcopus episcopi vices agẽs, gregem domini cũ morũ integritate, sermonibus ac libris ad pietatem erudiendo. Sed vt is aliquãtisper intermissis, ad rudimẽta illius recurram: iuuenis studiorũ sodali vsus est Basilio Magno, quod ipse testatur in libris quos scripsit de sacerdotio: hoc est, de munere functionẽque episcoporũ. Nam id tẽporis soli episcopi sacerdotes dicebantur, presbyteri recitabãt atq; enarrabant scripturam canonicã, cæterisque sublimioribus functionibus episcopũ adiuuabant. Destinatus erat causis forẽsibus, verùm ille perpendẽs hoc vitę institutũ non solùm esse turbulentũ, multisque molestiis obnoxiũ, verùm etiã inquinatum vitiis, parúmque cõueniens animo philosophico, ad pietatis professionem sese cõuertit, Euagrij exemplo potissimũ prouocatus, qui & ipse post prophanas disciplinas, quietũ ac solitariũ vitę genus elegerat. Mox igitur Chrysostomus posito fastu mũdi, atq; ipsa etiam vestitus ac morũ simplicitate, mẽtis propositum præ se ferẽs, assiduus erat in euoluendis sacris voluminibus, nõ ignarus ex hisce fontibus petẽdam esse verã sapientiam. Et ne sibi tantùm magister esset, frequens erat in tẽplis sacras audiens cõciones, à quibus nõ arcebantur nõdum in Christo renati. Porrò quemadmodum ipse tractus erat exemplo Euagrij, ita suo suasu ad idem institutum pertraxit Theodorum ac Maximum, quos apud Libanium habuerat cõdiscipulos: Quorum vterque pòst vocatus est ad episcopi munus, Theodorus apud Mopsuestienses, Maximus apud Seleuciam Isauriæ. Simul interim se tradiderant literis sacris erudiendos Diodoro atque Carterio, qui id temporis sacris monasteriis præsidebant. Nam in his solis tum docebantur sacrę literę, ac iuuentus ad pietatem instituebatur. Siquidem scholæ multis pòst seculis inuentæ sunt: monasteria verò, ni fallor, ea ætate dicebantur episcoporum ædes, *in quas se recipiebant à popularibus feriati negociis. Sed Diodorus pòst Tarsensis episcopus factus, etiam libris æditis inclaruit. Interea Ioannes versabatur cum suo Basilio, paribus animis quietam vitam meditante.* Verùm Christus non passus est illas lucernas diu latẽre sub modio. Nam Basilius à Meletio creatus est diaconus, deinde Cæsaream Cappadociæ pertractus, coactus est episcopi sarcinam suscipere. Ab huiusmodi tyrociniis olim non irruebant, sed pertrahebantur absoluti doctrina vitáque viri ad ecclesiarum gubernacula: Ioannem verò Meletius Antiochię episcopus, vt antè dictum est, lectorem instituit. Miror autem quur quod Palladius refert à Meletio factum, *Socrates in historia, quam Tripartitam vocant*, dicat à Zenone factum: nisi fortè quemadmodum Ioannes ob eloquij suauitatem dictus est Chrysostomus, *ita* Meletius ob insignem vitæ continentiam dictus est Zenon: aut nisi Zeno præcessit Meletium: quanquam & aliâs in narrando magna varietas est. Palladius ita refert quasi ab vno Meletio Ioannes fuerit lector, diaconus & presbyter ordinatus: quum ecclesiastica historia, cui magis fido, narret eum à Flauiano creatum diaconum: ab Euagrio, qui Paulino successit, ordinatum presbyterum. Verùm vtrunque hoc habet, Ioannes iam lector in delegato munere egregium sui specimen dedit, ædito libro aduersus Iudæos, quem nos Latinum fecimus: paulò pòst à Meletio creatus est diaconus, *in quo gradu* scripsit opus de sacerdotio, multósque psalmos enarrauit. Posteaquàm autem Meletius Constantinopoli decessisset è vita, Ioannes Chrysostomus ita recessit à Meletianis, Meletij cuiusdam Aegyptię ciuitatis episcopi ab ecclesia sua depulsi, peruersum dogma sequentibus, vt tamen nec Paulino, qui Flauiano succesſerat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cesserat,cõmunicaret. Erat enim inter hos cõtentiosa quęstio de Ario & Origene:itaq; neutri se parti admiscens trienniũ quietã egit vitã. Paulino succesit Euagrius,à quo prouectus est Ioãnes ad presbyterij dignitatẽ:quam ita gessit, vt Nectario defuncto, imperiali iussione Cõstantinopolim accitus sit, ac multorũ episcoporũ quos eò imperatoris authoritas euocarat,autoritate coactus fuit eius ecclesię gubernacula susscipere:prouinciã sanè perdifficilem multis nominibus, ob Thraciæ gẽtis barbariẽ,ob ciuitatẽ opibus, luxuq; diffluentẽ,ob plebem, Arianorũ & Origenistarũ dogmatibus infectã. Nec minima malorũ pars erat illic aula Cæsarea,plurimam, vt solet malorũ lernam secũ trahens,prẽsertim quum adhuc pro ratione tẽporũ principis familia,ex Paganis,Iudæis,hęreticis,& orthodoxis esset permixta.Ea rerũ difficultas egregiũ quempiã & impigrum ducẽ requirebat. Porrò quãta vigilantia docuerit, quanto studio pugnarit aduersus hæreticos, scripta viri declararũt, de quibus mox suo loco plura dicemus.Sed interim mirabitur aliquis quî factum sit,
H vt episcopus tam rara doctrina,tam mirabili eloquẽtia,tam sanctis moribus his depulsus sit ab ecclesia,ac demũ in exilio mori coactus. Zelus domus dei quam amabat,conciliabat apud multos inuidiã integerrimo præsuli.Nam præter sectarũ dissidia,clerici & episcopi ad mundanos mores degenerarãt,vnde factus est talis populus qualis sacerdos.Ergo dum ille pro suo officio libera lingua iuxta propheticũ sermonẽ euellit,destruit,disperdit,dissipat,ædificat & plantat: barbaricæ gentis odiũ in se cõuertit.Nec enim vnius tantũ ciuitatis curã gerebat, sed latissimè sese proferebat ignea Chrysostomi charitas,per vniuersam Thraciam, quę sex præfecturis erat diuisa,totamq; Asiã,quę ab vndecim prẽsidibus regebatur:hoc agẽs,vt sacerdotes iuxta ecclesiasticas cõstitutiones viuerẽt,ni facerẽt,ab ecclesiis arcerentur, indignũ esse prædicans eos apostolorum dignitatẽ vsurpare, qui vitam illorum nollent imitari. Idem molitus est per regionẽ Ponticã,quę & ipsa ab vndecim iudicibus gubernabatur. Nam hæreticorum tyrãnis & ambitio vitiarat omnes earum regionũ ecclesias.Quin vbi cognouisset in Phœnice nõdum extinctam idololatriam,delegauit eò monachos
I spectatæ probitatis,imperialibus etiã edictis armatos, qui pecuniis datis cõducerent operas demoliẽdis Paganorum tẽplis.Eam pecuniam Ioannes nõ acceperat ex ærario publico,sed à piis fœminis,vltrò in rem sanctam cõferentibus.Nec his cõtentus,vbi sensit cohortem Celticã,hoc est Germanicam,quę sub imperatore merebat, Arianorũ dogmatibus corruptam, Celticæ linguæ presbyteros,diaconos ac lectores aliquos creauit,eisque vnam dedit ecclesiã.Hac arte plurimos eius gentis pellexit ad ecclesiasticam doctrinam.Vbi verò cognouit & apud Scythas esse qui sitirent euãgelicam doctrinam, quum ipsi nõ esset integrum eò proficisci selegit viros apostolico zelo feruentes, qui nationem efferam Christi iugo submitterẽt:quod & euênit.Rursus vbi resciuit in vicis aliquot adhuc spirare pestem Marcionis, scripsit eius loci pastoribus, vt ex Cæsaris edicto,qui Marcionis dogmata sequebãtur,aut resipiscerent,aut in exilium ire iuberẽtur.Nónne hunc meritò dixeris alterũ Paulum, tanta solicitudine prospicientem omnibus ecclesiis?Sed quò plures ille lucrifaciebat Christo,hòc vehementius in illum exarsit inuidia diaboli,qui per organa sua moliebatur,vt ab opere sanctissimo depelleretur. Primus in illum impetus ab ipsius clericis exortus est, adeò vetus est, quod hodie quoq;fit,vt collegiis malè cõueniat cum episcopo. K
Quidam hoc nęquo conantur illius obscurare gloriam, quòd æquo rigidior fuerit ac præfractior, non solùm aduersus clericos & plebeios,verùm etiã aduersus magnates & ipsam adeò Augustam.Donec enim tantùm clericis suis habebatur exosus,populi fauore facilè tutus erat. Sed excelsa fulmen ab arce venit:ac populus vndarum in morem,quocunq; spirat aura principum, eò voluitur. Immodicæ seueritatis exempla hæc ferè cõmemorant. Eutropius eunuchus pręfectus Cęsaris, cõsulari dignitate,studẽs suppliciũ sumere de quibusdam qui ad tẽpla confugerãt,persuasit imperatori, vt lex conderetur, vetans ne quis in periculo capitis ad templa cõfugeret:& si qui eò cõfugissent,liceret extrahere. Lata lex recidit in caput illius qui procurauerat, iuxta vetus Græcorũ prouerbium,Malum cõsilium cõ »
sultori pessimum. Euênit enim vt ipse offenso impe- »
ratore,ad tẽplum cõfugeret.Is quum se prę nimio metu sub altare cõdidisset,Chrysostomus è suggesto vnde solet apud populum verba facere,multa iurgiosè dixit
in Eutropiũ.Ea homilia prodita,non parũ inuidię cõ- L
flauit episcopo,quòd hominem in calamitate cõstitutum non solùm nõ subleuarit,verùm etiã oratione seuera grauarit. Extractus igitur ab imperatore Eutropius,capite plexus est:nomẽ eius è numero cõsulum erasum.Ita cuius fœlicitas erat inuidiosa apud populũ, eius calamitas conflauit odium episcopo. Nam quòd Gaïnæ conatibus fortiter obstitit,fœliciter cessit.Is ge Idẽ Theodo
nere Celta, ingenio barbarus ac ferox, religione A- do.c.32.5.
rianus,tyrannidis affectator,magister militũ,tanta potentia,vt ipsi etiã principi ob regni affectati suspicionẽ esset formidabilis,petiit ab imperatore vt Arianis intra ciuitatẽ daret vnam ecclesiam:Pollicitus est imperator se voluntati illius morẽ gesturũ.Interim acciuit ad se Ioannem Chrysostomũ, petens vt Gaïnæ postulationi cõcederet,ne magis iritatus pergeret affectare tyrãnidem.Ibi pręsul solita libertate,Noli,inquit,im- Matth.7.a
perator sanctum dare canibus. Non enim potero dei gloriam celebrantes eiicere,& blasphemis tradere ecclesiam. Nec est quòd metuas hunc barbarũ,quin potiùs ambos nos accersi iube:tu tacitus audies quę dicẽtur, ego sic os occludã homini, vt posthàc nõ ausurus sit petere,quę dare nefas est.Imperator delectatus hac pręsulis fiducia,iussit ambos vocari. Quumq; Gaïnas M
proposuisset suã postulationẽ,episcopus respõdit:Non licet,ô Gaïna,imperatori Christianã sectanti pietatem quicquam persuadere moliri, quod pugnet cũ præceptis dei.Gaïnas respõdit esse par,vt ipse quoq; haberet orandi locum.Ad hoc pręsul,Vbiuis tibi patet domus dei,neque quisquam te vetat orare.Tum Gaïnas,Adsum,inquit,diuersæ religionis,itaque cum meis peculiare tẽplum habere cupio,nec æquum est hanc meam postulationẽ contemni,qui tantũ laborũ pro Romano imperio susceperim.Ad hæc pręsul,Pręmia,inquit,quę cepisti longè superãt tuos labores, tribunus militũ factus es,cõsulari clauo ornatus.Cõfer qui pridẽ fueris, & qui nunc sis.Confer pristinã inopiam tuam,cũ opibus quas nũc possides: cogita quo cultu transieris Histrum,& quibus nũc vtaris vestibus,nec sis ingratus ei qui tibi tantũ habuit honoris.His dictis episcopus Gaïnę os obturauit.Ille tamẽ nó desiit moliri quod moliebatur,quũq; dolus parũ succederet, cœpit apertè tyrannidẽ exercere,per totam Thraciã populans ac vastans omnia: quumq; barbaricã feritatẽ expauescerent omnes,Ioanni

Ffaiæ.24.a
Oseẽ.4.b
Hier.1.b

Ex Cyrensi episcopo libro.5.c.28.

c.29 libri.5.

c.30.Idem Theodoritus. σκυθικὸν ὅμιλον. Scythicam turbam non Celticam.

c.31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A nes,Ioāni periculosę legationis onus impoſuêre.Is nec veteris cōtentionis memor, nec hominis immanitate deterritus profectus eſt. Ibi quiddā accidit vix credibile. Gainas admiratus epiſcopi fortitudinē, nullū omninò periculum pro pietate recuſantis, occurrit illi c.33. lōgo itinere,ac præſulis dextram oculis ſuis admouit, quin & filios ſuos iuſſit ſacra illius genua oſculari. Tātum valuit etiam apud impium barbarum Chriſtianæ fortitudinis admiratio. Apud clericos exaſperauit odium epiſcopi Serapio diaconus, qui præſentibus clericis(velut omniū nomine loquens) clara voce dixit, Nunquam epiſcope poteris hos corrigere, niſi vno baculo percuſſeris vniuerſos: ſed maximè grauabat illū Eudoxiæ Auguſtæ odiū. Nā & hæc Ariana fuit, & Arianis ad nocturnos hymnos præbebat cruces argenteas, ac cereos argenteos, cum quibus totam noctem obambulabant per vrbem,canētes ſui dogmatis hymnos,ac velut exprobrantes orthodoxis errorē,qui tres crederent eſſe naturâ vnum. Ea pompa diluculo exibant ciuitatem ad ſuam eccleſiam: nam intra mœnia, B vt dictum eſt,illis habere non licuit. Horū cantiones, quoniam videbantur celebriores,ne ſeducerent infirmos,Ioannes item auxit hymnos:ſed res in cruentam exiit pugnam,in qua Briſon eunuchus Auguſtæ, præfectus hymnis exercendis, lapide ictus eſt in fronte, extinctis etiā vtrinq; nonnullis. Hac occaſione vetuit Imp.ne pòſt Ariani intra vrbē publicè canerent hymnos. Acceſſit oleum camino. Seueriano Gabalenſi epiſcopo,viro docto, & ad populares conciones accommodato, fauebat Auguſta: ei Ioānes in Aſiam proficiſcens,commendauit eccleſiam ſuā. At Seuerianus magis ſe ſtuduit commendare multitudini,quàm Ioanni, cui in ſinu malè volebat,vtcunque coràm blandus. Reuerſo ex Aſia Ioanne,euēnit vt prætereunti Seueriano Serapio data opera non aſſurgeret, veluti non agnoſcens pro epiſcopo. Ille hac exacerbatus contumelia, Si, inquit, Serapio mortuus fuerit clericus, Chriſtus non eſt factus homo. Hanc vocem quum ceu blaſphemam ad Ioannem detuliſſet Serapio, eius authoritate ciuitate pulſus eſt. Sed Auguſta Seuerianum Chalcedone reuocauit, quem tamen Ioannes non prius rece- C pit in gratiam,quàm poſt multorum contemptas preces Auguſta in templo apoſtolorum, Theodoſium filium epiſcopi genibus imponens, diu ſupplex obteſtationibus extorſit,vt Seueriano reconciliaretur. Ac reuocatus ab exilio Chryſoſtomus,ſuæq; redditus eccleſiæ, nihilo mitior eſt factus erga peccantes. Eudoxiæ Auguſtæ ſtatua argentea chlamyde amicta in columna Porphyretica poſita erat, haud procul ab eccleſia Sophia. Ad eam publici ludi ſolent exerceri. Hoc epiſcopus ad eccleſię contumeliam pertinere ratus,ſolita libertate increpauit proceres qui talia fieri iuberent. Hoc Auguſta ſic interpretans, quaſi in ipſius odiū fieret, iritata procurabat, vt denuò aduerſus Ioannē ſynodus congregaretur. Id ſentiens epiſcopus homiliā ſupra modum liberam in eccleſia pronunciabat, cuius initium eſt:Rurſus Herodias inſanit, rurſus turbatur, denuò ſaltat,denuò caput Ioannis in diſco concupiſcit accipere. Fuerūt qui & illud optimo preſuli vitio verHeb.13.4 terint,quòd quum inter epiſcopi virtutes Paulus recēſeat hoſpitalitatem,ipſe ſolitus ſit ſolus cibum capere, nec inuitatus ibat, nec rogabat alios, ne cum clericis quidem ſuis menſam habēs communem, quū id ſummę laudis eſſe rear:ſiue hoc tribuebat corpuſculi valetudini,quæ ſæpenumero etiam firmior periclitatur in conuiuiis. At eam vir pius in eremo immodica vitæ D auſteritate vehementer attenuarat:ſiue modeſtię fuit, qui ſingularem ciborum abſtinentiam noluerit apud alios oſtentare:ſiue temporis lucrum hac ratione captabat,vir tot diſtractus curis, tot diſtentus negotiis, ſuper hæc totus intentus meditationi ſcripturarum,vt ſæpe cibum differret in noctē. Quis enim neſcit quā- ℑ conuiuia. tum temporis nobis pereat in frequentibus conuiuiis? In quibus vt à deliciis non corrumparis,vt ſobrietatis ac pudicitiæ theſaurum ſerues illæſum: multos tamen offendis,quibus tua parſimonia videtur aliis exprobrare crapulam, tuumq; bonum perperam interpretātur, quod pietatis eſt,hypocriſi tribuētes. Certè diutius accumbendum,apparatus lautior ob conuiuas apponendus,interdum & audiendæ fabulæ, nec gratæ, nec dignæ piis auribus. Quantam temporis portionem nos perdimus, qui ferè tres horas deſidemus in prandio, totidem in cœna, quū reficiendo corpuſculo ſufficiat horæ dimidium. Ne cōmemorem interim quòd barbari lauticiarum oſtentatores,pro hoſte habent ſi quis non deguſtet appoſitas delicias,ſi quis calicem porre- E ctum recuſet,ſi quis vocanti excuſet,quum apud alios egerit cōuiuium. Nec iſta eſt hoſpitalitas quam commendat Apoſtolus,vel aſſidere diuitum, vel adhibere diuites lautis mēſis: ſed aduenas & egenos humaniter excipere hoſpitalitas eſt epiſcopo digna, quam ipſam tamen per alios rectius exercet quemadmodū apoſtoli prædicando verbo dei toti intenti, menſarum curā delegerunt diaconis. Quanto verò ſtudio proſpexerit egentibus,ſcripta hominis vbiq; clamant. Quin & clericos habuit,eius gentis moribus corruptos,qui tā ſobrium vitæ modum non tuliſſent. Ob has cauſas maluit ſolus capere cibum. Verùm interim epiſcopo ſoli Attende liaccūbenti, adſtabat diaconus recitans aliquid ē ſacris teratū conuoluminibus:quo cōuiuio quid eſſe poteſt lautius, quū uiuium. ſimul & animus & corpus reficitur? Ego ſic exiſtimo, merā eſſe calumniam, q̄ de illius ſæuitia præfractisq; moribus iactatum eſt. Nam hominis ſcripta præ ſe fe- Candor Era runt admirandam quandā humanitatem ac manſuſmi in Chryſoſtetudinem,quū ille & in reprehēdendis vitiis ſit admomum. dum moderatus, magisq; videatur eblandiri religio- F nis amorem,quàm exigere. Quòd ſi quādo ſeueriùs ſe geſſit,dubitandum nō eſt,quin illi conſtiterit ſui conſilij ratio. Minatur & Paulus interdum virgam:ac rebelles euāgelio,tradit Satanæ. Nec ſtatim vituperandum eſt,quod à re laudata diuerſum eſt. Sūt varij ingeniorum habitus,nec omnibus omnia cōgruunt. Dubitari iure poſſit,vtrum plus contuleri reip. Romanę, Catonis ſeueritas,an Lælij mitis,vt ait Flaccus, ſapiētia. Auguſtini ciuilitas multū profuit eccleſiæ dei, nec minus tamen vtilis fuit Hieronymi auſteritas,vterq; diuerſis virtutibꝰ deo fuit gratiſſimꝰ. Vitauit,inquiūt, turbā raroq; conſpectus eſt in populo,ſed aſſiduus fuit in eccleſia. At nec ſingulos,inquiunt,aut paucos ad colloquium admittebat,nimirum & vnus & pauci interdum turba ſunt. Sed quò ille nō alacriter ibat,ſi quando pietatis negotiū agebatur? Quid ille nō faciebat,vt diſſidia aut non orirētur, aut citra grauem tumultum cōponerentur? In magnis ac manifeſtis criminibus fecit quod fecit Ioannes Baptiſta erga Herodem, quod Chriſtus erga phariſæos, quod Paulus erga Elymam, Hermogenem & Phigellum. Non igitur mirum quòd has procellas pertulerit Chryſoſtomus, quas omnes ipſe nondum epiſcopus proſpexit omnibus epiſcopis ſyncerè Chriſti negotium agentibus imminere. Illud

mirum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mirum,quòd per viros laudatos vir laudatiſſimus dignitate priuatus ſit,& in exilium actus.Ego Theophilum Alexandrinum epiſcopum hominem egregiè doctum exiſtimo,cæterùm ingenio vafro, & ad compeſcendos illorum temporum tumultus fortaſſis accómodum.De ſanctimonia nihil habeo comperti. Certè in hiſtoria tripartita multa de illo narrantur, de ſtudio congerendæ pecuniæ, de vafricie qua eluſit monachos Anthropomorphitas, rurſus de impia verſutia, qua decepit monachos Aegypti, de ſtudio vindictæ, de violentia,aliiſq; huius generis, quæ non competũt niſi in malum virum. Nam epiſtolas illas Theophili ad Hieronymum, Hieronymi ad Theophilum confictas eſſe non dubito, quum ob breuitatem qua nõ ſolet vti Hieronymus, tum ob characterem in vtriſque ſimilem,quum Theophilus vtiq; ſi ſcripſit, Græcè ſcripſerit.Quòd ſi vera ſunt,vt ſunt veriſimilia, quæ de illo in dialogo narrat Palladius,deq; Theophilo,ac cæteris partes illius ſequentibus, noſtrorum temporum epiſcopi præillis ſancti ſunt. Epiphanius Cypri epiſco
H pus,quum adhuc ageret eremitam ob vitę auſteritatẽ, multũ honeſti nominis meruiſſe legitur: [redacted]

Eraſm' monachomaſtix.

[redacted]:ſed arbitror hominis in eremo educati ſimplicitati impoſuiſſe Theophili calliditatem,vt Epiphanius perſuaſus non alio animo
I perſequutus ſit Chryſoſtomũ,quàm Paulus initiò perſequutus eſt Chriſtianos.Poſtremò vt centum miracula de Epiphanio proferantur, plus apud me ponderis habet animus ille Chryſoſtomi,in tot illius monumẽtis tam viuidè ſpirans pietatem erga deum, charitatẽ erga proximum,mirabile quoddam ſtudiũ erga Chriſti ſponſam eccleſiam. Denique inter ſanctos quoque deus permittit interdum humanos quoſdam affectus incidere,ne pro diis habeantur. Etenim ſi inter Paulũ & Barnabam tam acris incidit cõcertatio, vt alter ab altero diſcederet:quid mirum ſi talis error incidit inter Epiphanium & Chryſoſtomum? Et fieri poteſt, vt ſimili aſtu Theophil° impoſuerit Hieronymo, abuſus ſimultate, quæ illi fuit cum Ioanne epiſcopo Hieroſolymitano, à cuius communione abſtinebat Hieronymus,q̃ haberetur Arianæ factionis.Theophilus Dioſcorum monachum,opinione ſanctitatis celebrem, fecerat epiſcopum Hermopoli: duos illius fratres apud ſe detinuit,committens illis œconomiam eccleſiæ. Hi offenſi opibus ſtudioq; congerendi auri, quod deprehenderunt in præſule, Aegypti monaſteria repetunt. Theophilus odoratus ſuam vitam illis diſplicuiſſe, ſimul odiſſe cœpit & Dioſcorum epiſcopum. Ardebat Theophilus cupiditate vindicandi: verùm quoniam hos omnes ob vitę ſanctimoniam ſuſpiciebat populus ac monachorum cohortes, cenſuit rem aſtu tractandam,& iuxta prouerbium,vulpinam pellem aſſuendã, ſi leonina non aſſequeretur. Id ætatis quidam ſub Origenis titulo hæreſim Arianam inſtaurare conãtes,(nã Arius damnatus erat,Origenes non erat,)multum inuidiæ conflauerant Origenico nomini. Porrò qui ſequebantur Origenem, aſſeuerabant deum incorporeũ eſſe, ac monachos ſecus ſentientes contumelioſo nomine appellabãt Anthropomorphitas. Hinc acris inter eruditos & indoctos monachos contentio. Porrò Dioſcorus hac in parte ſequebatur Origenem, Epiphanius quem appâret parum fuiſſe literatum, cum turba ſimplicium monachorum ſentiebat,vnde Theophilus quem in prioribus epiſtolis Hæreſiarcham appellauerat, pòſt aduerſus Chryſoſtomum incitatum appellauit ſanctiſſimum. Hinc homo vafer Theophilus anſam arripuit,quum ipſe frequenter eſſet profeſſus deũ eſſe incorporeum,tamen monachos aliquot ſimplices minusq; literis diuinis exercitatos miſit in Aegyptũ, qui ſpargerent deum eſſe corporeum,& iuxta diuinas
L ſcripturas,hominum more oculos, faciem,os, manus & pedes habere: recedẽdum eſſe à Dioſcoro & fratribus eius,qui ſequentes blaſphemum Origenis dogma, negarent deum habere membra humana.Ea res tantã ſeditionem excitauit in Aegypto, vt Theophilus cum armatorum cohorte Nitriã profectus ſit, oppreſſurus Dioſcorum & fratres illius.Ita factum eſt vt Dioſcorus comitatus duobus fratribus,& aliquo numero monachorum venerit Conſtantinopolim: In his erat Iſidorus,quem Theophilus prius amicum ob huiuſmodi cauſam cœpit habere exoſum.Erat quidam Petrus Alexandrinæ eccleſiæ archipresbyter, hunc quũ ob priuatas cauſas Theophilus haberet exoſum, ſubmouere tentauit ab eccleſia, crimen prætexens, quòd mulierẽ Manichæam ad communionem recepiſſet, nondum abiurata hæreſi. Id quum Petrus diceret eſſe factũ iuſſu Theophili epiſcopi,iſq; inficiaretur,Iſidorum citauit teſtem.Is Roma reuerſus, teſtimonium dixit pro Petro. Quare magis exaſperatus Theophilus vtrunq; depulit ab eccleſia. Hanc ob cauſam Iſidorus & Dioſcorus cum aliis eremitis,vt dixi, Conſtantinopolim M
profecti ſunt, vt imperatori & Ioanni Chryſoſtomo quid accidiſſet,referrent. Eos Chryſoſtomus honorificè quidem excepit,communicare tamen cũ illis noluit,niſi tota cauſa cognita.At mẽdax rumor ad Theophilum detulerat, Ioannem cum illis communicaſſe, hoc animo vt illis aduerſus Theophilum ferret ſuppetias.Moxq; accenſus ira,cogitabat de vleiſcendo,nõ ſolùm Iſidorum ac Dioſcorum, verùm etiam Ioannẽ Chryſoſtomum,quem cogitabat ab epiſcopi dignitate depellere.Nec mirum,quandoquidem inuitus illũ ordinarat. Id quò magis ſuccederet, diſſimulauit quid agitaret animo, ſcripſitq; epiſtolas ad ſingularum ciuitatum præſules,de damnandis libris Origenis, hoc fuco ſibi cõcilians Epiphanium Cypri epiſcopum, qui cùm antè ipſi fuerat ſimultas ob dogma diuerſum. Simulauit igitur ſe pœnitere prioris ſententię,& in eam opinionem pedibus diſceſſiſſe,cui fauebat Epiphanius: eoq; hortatus eſt hominem,curaret Cypri celebrandã ſynodum, cuius authoritate libri Origenis damnarẽtur. Epiphanius pro ſua ſimplicitate nõ ſentiens Theophili dolum, nec ab epiſcopo ſene tantum expectans verſutiæ, coacta ſynodo vetuit legi libros Origenis, ſimulq; ſcripſit Ioanni Chryſoſtomo, vt idem faceret Conſtantinopoli,quod ipſe feciſſet in Cypro. Interim

K » » Plutarchus tribuit Lyſandro.

& ipſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

A & ipſe Theophil⁹, poſteaquàm videret ſucceſſiſſe conatum, conuocatis epiſcopis damnauit libros Origenis, Ne Chryſoſtomo quidem oboluit quid vafer ille ſenex his prœmiis moliretur, aut ſi quid ſuſpicabatur, pro conſcientiæ ſuæ ſyncritate negligebat, intentus eccleſiaſticæ doctrinæ. Cæterùm vbi iam prę ſe ferret Theophilus quid ageret, quicunque ex clericis aut proceribus aulicis malè volebant Chryſoſtomo, Theophilo veluti ſignifero ſemet adiunxerunt, atque occaſionem nacti moliebantur, vt aduerſus Ioannem epiſcopum ſynodus coïret. Quibus autem de cauſis clericos ac proceres aliquot, ipſam etiam Auguſtam haberet infenſam, antè dictum eſt. Paucis pòſt diebus Epiphanius à Theophilo perſuaſus venit Conſtantinopolim, epiſcoporum decretum ſecum adferens, quo non ipſe quidem Origenes, ſed illius libri dãnabantur. Nec legitimo more res geſta eſt ab Epiphanio, ſed ex Theophili præſcripto magis, quàm ex eccleſiaſtica diſciplina. Nam quum Ioannes offerret hoſpiciũ cæteraq; neceſſaria, ille recuſauit, in ſuo ſeſe diuerſorio continẽs.

B Egreſſus vrbem in baſilica ſancti Ioannis, quæ abeſt ab vrbe ſeptem paſſuum milibus, celebrauit illic collectã, quaſi Ioannis communionem euitans: ibidem ordinato diacono, reuerſus eſt in ciuitatem. Ibi cõuocatis epiſcopis recitabat Origenicorum librorum dãnationem, cui ſubſcribebant nonnulli Epiphanij reuerenti authoritatem. Plurimi tamen reclamarunt, præcipuè verò Theotimus Scythiæ epiſcopus. At Ioannes quem faciunt tam rigidum, nõ quidem offenſus eſt, quòd Epiphanius in aliena eccleſia celebraſſet ordinationẽ: tãtùm inuitabat vt cũ cæteris epiſcopis vteretur ſuo hoſpicio. Ille verò negabat ſe vel ipſius vſurum hoſpicio, vel cum eo oraturum, niſi Dioſcorum & illi adhærẽtes vrbe pelleret, atque ipſe quoq; damnatis Origenis libris ſubſcriberet. Ad id Ioannes tergiuerſabatur, negans eſſe quicquam temerè agendum ante catholicã cognitionem. Erat enim Origenes ob admirabilẽ ſcripturarum peritiam doctis omnibus gratioſus, quẽ & ipſe Athanaſius aliquot locis honorificè citat, diſtinguens ſermonem diſputantis, à ſermone decernentis.

Attende C Atq; adeò Theophilus poſt dãnatos Origenis libros compertus eſt illis legẽdis incumbere. Quin & diuus Hieronymus Origenis ingenio vehementer delectatus videtur, donec mutato nomine Ariani redderent illum inuidioſum. Proinde videbatur iniquum eius libros qui vixerat ante ducentos annos, nec vlla hactenus ſynodo fuerant damnati, nunc infrequẽti cõcilio condemnare. Ergo quum Chryſoſtomus detrectaret ilico dãnationi ſubſcribere, callidi quidam Epiphaniũ animo ſimplici præditum huc inſtigant. Quum in eccleſia apoſtolorum eſſet celebranda collecta, efficiunt vt Epiphanius procedat coram vniuerſo populo, & recitata Origenis dãnatione, inter Origeniſtas pronunciauit Dioſcorum cum ſuis comitibus: ſimul & Ioãnis nomen perſtrinxit, velut Origeniſtarum patroni. Hæc cùm Chryſoſtomo eſſent renunciata, quum poſtridie rurſus Epiphanius veniſſet ad eccleſiã, miſit ad illum Serapionẽ, qui illi præſulis verbis hæc diceret: Contra regulas eccleſiaſticas multa geſſiſti Epiphani, Primum quòd in eccleſia quæ tui iuris non eſt, peregeris ordinationẽ: deinde, cp iniuſſu meo in ea ſacra celebraſti: adhæc, quòd inuitatus ad hoſpitium & communionẽ recuſaſti, nunc rurſus fidis tibi, Caue ne turbato populo periculum in tuũ recidat caput. Hac oratione territus Epiphanius ſeceſſit, nec tamen peruenit in Cyprũ, ſed in naui mortuus eſt. Iam ſperari poterat tranquillitas, verum Chryſoſtomus vbi reſciuit quicquid egiſſet Epiphanius inſtinctu Auguſtæ feciſſe, cõcionem habuit apud populum dentatam in vituperationem omnium fœminarum. Id Auguſta interpretans in odium ſui factum, imperatorem inſtigauit in epiſcopum, dicens eam contumeliam vxori factam magis in ipſum recidere. Ad hanc fabulæ partem acceſſit Theophilus, hoc agens cum Seueriano, vt quàm primùm aduerſus Chryſoſtomum ſynodus fieret. Coïere permulti præſules à Theophilo prouocati, & in his epiſcopi quos Ioannes in Aſia ob manifeſta crimina, legitimè ab officio ſemouerat. Breuiter, quotquot Ioãni variis de cauſis malè volebant. Chalcedone primùm cõuenere, vbi Cyrinus eius loci præſul multa inimicè in Ioãnẽ Chryſoſtomum effudit, at nõ impunè. Nam Maruthas Meſopotamiæ epiſcopus Cyrini pedem calcauit imprudens, quamobrẽ non licuit illi Conſtantinopolim traiicere, ſed latiùs ſerpente malo coactus eſt pedem amputare, ac paucis pòſt diebus vita defunctus eſt. Theophilus autem quum veniſſet Cõſtantinopolim, noluit E ingredi eccleſiam, ſed in Placidiana, quæ erat domus Auguſtę, verſabatur, vt agnoſcas aulicam eſſe ſynodũ, non eccleſiaſticam. Hìc nõ iam de libris Origenis, ſed de criminibus agebatur, quibus Ioannem opprimerẽt. Quæ fuerint crimina, partim ex Palladio, partim ex Chryſoſtomi epiſtolis colligitur. Vnum erat, quòd Origeniſtis communicaſſet. Alterum quòd ſedecim in Aſia epiſcopos pręter ius depoſuiſſet: quũ ſex tantùm ſubmouerit, eoſq; legitimè, nec niſi coactus, quorum pręcipuus fuit Antonius Valentinopoleos epiſcopus. Tertium quòd non eſſet purus à conſortio mulierum. Palladius affirmat omnia fuiſſe falſa, vno excepto, nẽpe quòd inſtituerat, vt qui acceſſiſſent ad menſam dominicam, mox aut aquã aut paſtillos ſumerẽt, ne quid ſacramentorum excrearent. In ſuburbano Chalcedonenſi, quod Ruffini dicitur, vbi eſt baſilica in Petri & Pauli honorem extructa, congregati epiſcopi, citarũt Chryſoſtomum ad crimina reſponſurum. Iuſſerunt ſimul adeſſe Serapionem & Tigriũ eunuchum presbyterum, & Paulum lectorẽ, quaſi & hi criminibus eſſent obnoxij. At Ioãnes videns à palàm inimicis cõgregatam ſynodum, appellauit ad ſynodum frequentem & F generalem. Illi cõtempta appellatione quater illum citarunt: qui quum non cõparẽret, in abſentem pronunciarunt, iam non aliud crimen intendentes, niſi quòd citatus nõ paruerit. Supererat exequutio, vt ab eccleſia extraheretur. Id populus nõ ſinebat: ſed vrgebat iuſſio principis. Hoc vbi reſciuit Ioannes, ne ſeditionis prębberet cauſam, clam populo, ſe tradidit deportãdũ tertio à damnatione die. Amicos qui flentes aderant cõſolatus eſt, petiitq; vt ſibi darẽt paululum temporis ad quietem. Iumentum illius ſtabat ad portam qua putabatur exiturus, vt eò confluęret populus, ipſe clàm per aliam portam euaſit. Exulabat autem apud oſtiũ Põti, quod vocatur Hieron. Sed interim populus odio, vt fit, verſo in miſericordiam, deſiderio præſulis murmurabat aduerſus imperatorem & conſilium epiſcoporũ: ſed præcipuè contra Theophilum, cuius odiũ in Chryſoſtomum priuatum hoc argumento omnibus patefactum eſt, cp illo depulſo protinus cum Dioſcoro eiusq; fratribus rediit in gratiam. Cæterùm quũ incruduiſſet populi tumultus, adeò vt multitudo circum regiam vociferaretur, Auguſta metuens exorauit imperatorẽ vt Ioannem reuocaret. Ad id miſſus Breſon eunuchus.

Crimĩum catalogus per calũniã intentatorũ Chryſoſtomo.

Idẽ Theod. c. 34.

Addunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Addunt quidam nocturno terræmotu territos Constantinopolitanos, per multos legatos sollicitasse Ioannem vt reuerteretur, ac precibus suis pericula depelleret. Passus est vir sanctus expugnari animum suū, & rediit ad dignitatem nolens, ad benemerēdum volēs, oblitus ingratæ multitudinis. Occursum est incredibili frequentia venienti: Ingressus vrbem, frustra detrectās adactus est improbis populi precibus vt in cathedra præsulis sedens, populo orationem pacis impēderet, & cōcionem haberet apud multitudinē. Existimabant enim q̄ per inuidiā contra regulas ecclesiasticas actum esset, actum non esse. Iam videbatur esse tranquillitas. Sed diabolus alias atq; alias causas suppeditabat. Serapionē Ioannes cōstituerat Heracleæ Thracensis episcopum, quē simul cū Ioanne dānarat Theophilus. Hinc rursus odium incanduit. Accessit quod antè narrauim⁹, de ludis iuxta Augustæ statuā agi vetitis, qua occasione mulieris odium recruduit. Coït igitur denuò synodus, in qua aderant Leontius Ancyræ Galatiæ, Ammonius Laodiciæ, Bresōn Thraciæ Phi-
H lippensis, Acacius Beroëę Syrię episcopus, aliiq; nōnulli. Subornantur accusatores veteres, Ioanne flagitante vt accusatio legitimè institueretur. Quorū minis quū nihil moueretur Chrysostom⁹, episcopi nihil aliud intendebant, nisi q̄ per concilium abdicatus à munere, nihilo secius consedisset in cathedra. Quumq; respōdisset Ioānes, q̄ post eam dānationem sexagintaquinq; episcopi ipsi cōmunicantes declarassent irritā esse depositionem, illi reclamarunt. Plures, inquiunt, Ioānes, te deposuerunt. Ad hæc Ioannes docuit eam regulam, vt numero æstimaretur decretum, Arianorum esse, nō orthodoxorum. Nā *Ariani Antiochiæ congregati* regulam eam studio prodiderant, quò dānarent Athanasium: Quæ si valeret, oportet, inquit, & Athanasium pro dānato haberi, quòd à pluribus dānatus sit, quàm probatus. Sed episcopi non recepta hac satisfactione cōdemnarunt Chrysostomum. Negotio fauebat imperator, dubium nō est quin Augusta ad aurem obgānie-
te. Sub natalem enim Christi, non venit ex more ad tē plum, sed Ioanni denunciauit se nō communicaturum illi donec criminibus esset purgatus, idq; prius quàm
I synodus in eum pronunciasset. Sub Paschæ verò festū, quo tēpore iā pronūciatū erat, rursus denūciauit ei Imperator, se nō posse venire ad illius ecclesiā, qui duob⁹ cōciliis esset cōdēnatus. Hoc accepto nūcio & Ioānes ne quid tumultus oriretur, ab ecclesia abstinuit, cui qui fauebāt in thermis Constātinianis Pascha celebrarūt. Quod exēplū secuti cōplures episcopi, presbyteri, clerici, diuersis in locis collectas celebrarunt, qui pòst dicti sunt Ioannitæ. Ioannes autem vitans omnes tumultus occasiones per duos menses nusquam processit in publicum, donec imperator iuberet illum duci in exilium. Quo die ducebatur, quidam Ioannitarum incēderunt ecclesiam: quod incendium vento delatum etiam senatus basilicam corripuit. Palladius refert flammam ex ipsa cathedra in qua sedere consueuit Ioānes, erupisse. Is casus quoniā authore Ioanne putabatur accidisse, effecit vt in longinquius ac durius exilium relegaretur. Hac de causa Optatus vrbis prę fectus homo paganus, in Christianos nactus occasionem, plurimos Ioannitarum variis tormētorum generibus lacerauit. Intempestiuus itaq; fauor læsit Chrysostomum, vt durius ac longinquius exilium sortiretur, in pusillum ac desertum Armeniæ oppidulum nomine Cucuson, deportatus. Quo ex loco scripsit Cyriaco episcopo exuli exul. Ibi vixit annum vnum, plurimos interim sua vi- K
ta linguaq; ad euangelicam philosophiam pertrahens, & quoniam eam regionē premebat valida fames, miro studio subleuauit egenos. Hinc acrior exarsit inuidiæ flamma. Itaque Cucuso Arabissum deportatus est, hoc studio agentibus qui eum deportabant, vt itineris incommodis extingueretur homo tenui corpusculo. Verùm ille spiritu infracto, & illic plurimos ad Christi fidē conuertit. Quid enim aliud potuit lucerna, spiritus igni accensa, quàm ardere & lucere? Ea res mirè discruciauit, Seueriani & Porphyrij, neq; non aliorum aliquot è Syria episcoporum animos, dum perspiciūt viri gloriam afflictionibus inclarescere, Antiochenā ecclesiam in Armeniam demigrasse, ac rursus rerū in Armenia gestarum gloriā Antiochiæ prædicari. Quò se verterent inuidia diruptī? Impetrant rescriptum atrocius, vt in desertum angustumq; locum deportaretur, vnde non liceret prodire, Pityuntem vocant, vbi fines sunt Pōti regionis, imperiiq; Romani, regio crudelissimis barbaris finitima. Milites præfecti prætorij, L
qui illum deducebant, non dissimulabant sibi promissa præmia magnifica, si Ioannes in itinere moreretur. Itaque mensibus tribus per imbres, per æstus sine vlla refrigeratione corpusculi durissimū iter pertulit. Neq; enim Comanæ remoratus est, sed per eam perrexit ad templum quoddam, quod milibus plus minus quinq; à Comana aberat. Ibi nocte Martyr Basiliscus, qui Comanæ ciuitatis episcopus cū Luciano Antiochiæ presbytero sub Maximiano coronatus fuerat, Ioanni apparuit dicens: Cōfide frater Ioannes, cras enim simul erimus. Ferunt eum priùs & eius templi presbytero apparuisse ac dixisse, præpara Ioanni fratri locum, vēturus est enim. At vir pius nihil addubitans de oracolo, spirituq; exhilaratus non aliter quàm accepto lęto nūcio, postridie rogat milites, vt illic cōmorarentur vsq; ad horam quintam. Qui metuētes ne refocillatus vires reciperet, ad iter perurgebant. Verùm quū iam stadia fermè triginta peregissent, cōspicientes Ioannem iam febribus concuti, ad templum vnde discesserant, redierunt. Hic protinus velut episcopum acturus candidis sese induit, vsq; ad pedes, reliquū amictū in eos M
qui aderant, distribuit. Mox sumptis ecclesię sacramē- Moritur Chrysost.
tis, & extrema oratione gratiis deo actis, seipsum cōsignans expirauit. Quanquam autem in extrema barbarie vitam finiit, tamē mors eius preciosa fuit in cōspectu domini. Tanta enim multitudo virginum, monachorum & aliorū vitæ testimonio insignium, è Syria, Cilicia, Ponto, Armenia, eò cōfluxit, vt pleriq; crederent ex condicto cōuenisse. Corpusculum honorificè iuxta Basiliscum in eadem ecclesia conditum est, ac martyri iunctus est martyr. Quur enim verear illū appellare martyrem, qui tot iniuriis, tot contumeliis, tot afflictionib⁹, nec ad impatiētiā perpelli, nec à propaganda Christiana pietate depelli potuit? Nō percussus est securi, sed calūniis omni securi acutioribus non semel ictus est. Hoc præmij vir optimus pro tam præclaris in ecclesiā meritis retulit, per episcopos orthodoxos, & sub Imperatore Christiano. At dominus nō passus est famulū suū diutius inter barbaros viuere, sed citò illum ad cœleste brabiū euocauit. Tametsi secundā ad Innocentium epistolam scripsit anno exilij tertio. Nā & nos, inquit, tertium iam annū in exilio versamur, expositi pestilentiæ, fami, bello, continuis incursionibus, solitudini inenarrabili, quotidianæ morti, & Isauricis gladiis. Hanc calamitatem vir sanctissimus

forti

Universidad de Deusto

A forti alacriq; tulit animo, quod liquet ex his quæ ſcripſit Cyriaco: Ego, inquit, cùm ciuitate eiicerer in exilium, nihil horũ moleſtè ferebã, ſed intra me dicebã: Pſal.23.a Si regina vult me exulem, agat in exilium: Domini eſt terra & plenitudo eius: & ſi vult ſecare, ſecet, &c. Tãtùm doluit hac occaſione turbari tranquillitatẽ & cõcordiam eccleſiarum. Nã Ioannitæ qui dicebantur, dũ Arſatio, quem Auguſta in Ioannis locum ſubrogarat, cõmunicare nolũt, variis afflictionum generibus vexati ſunt, adeò vt nonnulli presbyteri in carceribus ac tormentis mortui ſint, multi præclari ciues, grauesq; matronæ Cõſtãtinopolim reliquerint. Ad hos ſcripſit epiſtolam conſolatoriam. Chryſoſtomi verò celebris fama, & facti indignitas effecere, vt per Oriẽtis pariter & Occidentis eccleſias negotij rumor protinus dimanarit. Hinc & inter epiſcopos graue diſſidium. Si-
Theod. ſub finem.c.34. quidẽ Europæ & Illyrici præſules refugerunt illorum cõmunionem, qui Ioãnis damnationi cõſenſerant: nec Occidentales eccleſiæ, Aegyptiorum, Orientaliũ, Boſphorenſium, atq; Thracenſium cõmunionem admi-
B ſerũt, priuſquàm egregij doctoris nomen, qui iam deceſſerat, in epiſcoporũ catalogum reponeretur. Atqui hoc erat palàm reſcindere, quod aduerſas Ioannẽ fuerat actum. Arſatium verò qui eiecto Ioãni ſubſtitutus eſt, ne alloquio quidem dignati ſunt, cùm ætate maior eſſet annis octoginta, vir alioqui moderatꝰ. Porrò qui ſucceſſit huic Atticus, cùm crebrò miſſis legatis flagitaret pacem, nõ priùs receperũt, quàm in tabulis inter epiſcopos ſcriberet nomen Ioannis. Quãquam in ſucceſſoris nomine, ſcribarum, vt opinor, errore variant codices. Nam Chryſoſtomus in epiſtola ad Cyriacum ſignificat Nectariũ ſibi ſucceſſiſſe. Sic enim loquitur: Audiui enim & ego de deliro illo Nectario, quem regina in throno collocauit, q̃ afflixerit fratres & virgines nolentes ipſi cõmunicare, quodq; complures illorum propter me in carcere mortui ſint. Incertũ autem an ſcriba quiſpiã ex Arſatio fecerit Nectarium: nam in ſenẽ magis cõpetit deliri cõuitium: an quoniã procul aberat, rumor falſum nomẽ detulerit ad Chryſoſtomũ. Quin & inter Orientales eccleſias erant plurimi, qui iudicium illud pro irrito habebãt, ſed ſatius
C iudicabant inultam ſinere vnius innocentis iniuriam, quàm ſcindere tot eccleſiarũ cõcordiam. Chryſoſtomus exul ſcriptis ad Innocentium Romæ epiſcopũ literis, per Demetrium, Panſophũ, Pappum, & Eugeniũ implorauit illius ſedis auxilium, non ad priuati doloris vltionem, ſed ad coërcendã eiuſmodi licentiã, quæ ſemel recepta videbatur vniuerſas ſubuerſura eccleſias. Verùm ille præter miſericordiam nihil attulit opis, niſi quòd Chryſoſtomi dãnationem non approbauit, niſi res per legitimã ſynodum ageretur. Poſtea verò & Alexander Antiochiæ epiſcopus, vir ob multa præclara dei dona vehementer laudatus, Ioãnis Chryſoſtomi nomen retulit in præſulum catalogũ. Tandẽ & huius reliquiæ Cõſtantinopolim Imperatoris iuſſu deportatæ ſunt, miroq; totiꝰ populi gaudio ac celebritate exceptæ, exiſtimantis eã ciuitatem incomparabili theſauro locupletatã. At nos precioſiorẽ tenemus theſaurũ, illius ſanctiſſimæ mentis viuas reliquias, in eius monumentis poſſidentes ac fruentes. De quibus nunc pauca mihi dicenda ſunt, vt quod polliciti ſumus, abſoluamus. In aliis eccleſiæ doctoribus alias diuini ſpiritus dotes admiramur, hic ſic miſcuit vtile dulci, vt nemo fœlicius. Sed inter varia ſpiritus dona, præcipuè in illo eminet τὸ διδασκτικόν, quod potiſſimum in epi-
ἐγκώμιον Ioannis Chryſoſt.

ſcopo requirit beatus Paulus apoſtolus. Quis enim do D
cet euidentius? Quis hæreticos refellit acrius? Quis in mores declamat, vel frequentius, vel liberius? At contrà, quis id facit popularius? Tanta charitatis ſuauitate cõdulcat etiã illa, quæ natura ſunt amara. Quoſdã vix ferimus adulantes, hunc & obiurgantem poſſis amare. Iam quanta vbiq; cura prouidentiaq; pauperũ, quàm ſolicita ad humanitatis officia cohortatio, quàm diligens monachorum commendatio, quos tum mũdus, opinor, habebat optimos. Omitto quòd vix alius plura ſcripſit, nec in his vllum eſt argumentũ quod nõ tractet ea quæ ſunt Chriſtianæ pietatis, cùm Auguſtinus noſter, qui cum hoc polygraphiâ fortaſſis certare poſſit, tantum operæ dederit grãmaticæ, dialecticæ, muſicæ, ac prophanæ philoſophiæ quæſtionibus. Harum diſciplinarum cum Chryſoſtomus fuerit exactè doctus: Oratoriam enim puer, vt dictum eſt, ſub Libanio rhetore, philoſophiam didicit ſub Andragathio: nullã tamen vſquam præbet oſtẽtationis ſpeciem, ſed omnes humanas diſciplinas cogit ſeruire Chriſtianæ pietati, ſic admiſcens quaſi vinũ generoſum aqua modica di- E
luas. Nuſquam enim eſt aquæ vel color, vel ſapor, ſed tamen ſentis vinum eſſe ſuauius. Cumq; tantus eſſet, tum eruditione, tũ eloquentia: tamen incredibili quodam iuuandi ſtudio, quicquid ferè ſcripſit, accommodauit auribus populi, eoq; ad huius captum demiſit orationis habitum, quaſi præceptor cum puero diſcipulo balbutiat. Quòd ſi cuncta dixit apud populum, quæ hoc modo figuraq; ſcripta ſunt, vtrũ magis admirari debeam, neſcio, illum ne qui tam aſſiduo concionandi labori ſuffecerit, an populum qui tam auidus fuerit diſcẽdi, quæ ſunt pietatis. Adhæc dubium videri poteſt, an inter dicẽdum excipi paſſus ſit voces ſuas, quod in Auguſtini ſcriptis aliquot perſpicuum eſt: aut quoniã hoc probabile non eſt, vtrũ ſcripſerit dicturus: an poſt dictionem, quæ dixerat, in literas redegerit. Nã de ſcripto nõ dixiſſe, liquet ex ipſius homiliis, in quibus multa reſpondent iis, quæ caſus fortuitus, aut tempus præter expectationem dabat, velut ſolito frequentior alacriorq; populi conuentus, indecora plebis acclamatio, aliúdve ſimile. Fortaſſe quædam ſcripſit, tanquam populo recitanda, qualia ſunt Iſocratis pleraq;. Nec enim F
eſt veriſimile lectori (nihil enim aliud erat cùm ſcriberet aduerſus Iudæos) fuiſſe ius apud concionem loquendi, niſi forè tali lectori permiſſum eſt, vt extra ordinem ſua ſcripta recitaret populo. Iam nihil eſt tam reconditum in diuinis literis, quod ille tractando nõ reddiderit theatricum, vt ita loquar, ac populare. Sic eruit quæ ſunt abſtruſa, ſic oſtentat, ſic ingerit oculis, dicas eſſe quempiã, qui ſingularis artificij tabula ſpectatores remoretur: quã quò diutius ac propiùs inſpicias, hòc magis aperit ſeſe ſubinde noui quippiã, quod oculos fefellerat, & animaduerſum recreat. Tali revera tabulæ ſimilis eſt diuina ſcriptura, quam incõparabilis artifex ſpiritus ille cœleſti penicillo nobis depinxit, vt in huius contemplatione iugiter verſantes, & huius mundi tædia fallamus, & ſemper aliquid noue voluptatis percipiamus ex cognitione rerum æternarum. Atqui commonſtrator idoneus huius tabulæ non poſſit eſſe, niſi qui ſit ipſe præclarus artifex, & inſigniter oculatus. Velut hic noſter Lazarum ac diuitẽ producit in theatrum: ſit enim hoc exẽpli cauſa propoſitum. Quis alius perſpexiſſet, quæ ille ibi cõmonſtrat? Cumq; iam ſpectator credens nihil ſupereſſe parat abitum, ille reuocat, heus inquiens, ſupereſt aliud cùm

primis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G primis annotatu dignũ: deide rursus aliud ex alio cõmõstrat,nec te patitur à tabula discedere,tandẽ adhuc auidũ & inhiantẽ dimittit. Metaphoris & collationibus,quoniã plurimum conducunt,& ad lucẽ,& ad iucunditatem orationis,frequenter vtitur,in quibus inueniendis quidẽ mirus est,sed multò mirabilior artifex in tractãdis. Tractãtur autẽ ex circũstantiis,à pari, maiore & minore. Hic mirũ quos gradus inuenit,vel deprimẽdi, vel exaggerandi. Addit subinde stimulos, nunc collaudans illorum docilitatem, nunc obiurgãs segnitiem,nũc pollicens se digna cognitu prolaturũ,si cõspiciat attẽtos & auidos,nũc aliis atq; aliis nominibus cõmendãs argumentũ, quod tractaturus est. Nõnunquã repetẽs quæ pridie dixerat,nec rarò faciẽs idẽ in eadẽ concione. Dedit hoc vir eloquentissimus multitudinis ingenio,rudi pariter atq; obliuioso, quæ nec intelligit,nisi dilucidè crasseq; tradas, nec meminit nisi subinde repetitũ infigas. Hoc admonui, ne quis loquacitatis nomine dãnet, quod charitas, quæ nihil a-
H liud quærit quàm ædificare,dedit auditorũ imbecillitati. Sic & Paulus apud Thessalonicẽses, ad illorũ rudi
1.Thes.2.b tatem submisit sese,factus vt paruulus in medio eorũ, tanquam si nutrix foueat filios suos. Nec sententias argutas,nec epiphonemata captat vsquam, quibus solet excitari concionis acclamatio, quod dictionis genus placuit Hieronymo & Ambrosio: nec iocos admiscet in quibus frequens est,interim & immodicus Tertullianus, frequentior Hieronymus, sed perpetua quadã orationis iucũditate facilitateq; detinet auditorẽ, pietate delectans verius quàm facetia. Ecclesiasticus orator facilè reperiet,quo deliniat auditorẽ, si perfecerit, vt norit ametq; populus quod discit. Affatim est in ipsis arcanis literis quod voluptate demulceat pios animos, etiãsi nihil illecebrarũ ex poëtarum aut mimorum salibus accersatur. Si qui docet ardet,facilè accẽdet:si vehemẽter gaudet iis quæ docet, facilè transfundet eũdem affectum in animos auditorũ. Hoc pectus, hoc os aureum foro prophano destinatũ Christus ad euangelij præconium interuertit. Vtinam tales oratores nunc haberet vbiq; Christianus orbis. Ab his enim præcipuè pendet totius Reipublicæ disciplina. Ideo tã
I nihil penè tenemus de dogmatibus euangelicæ philosophiæ, ideo sic frigemus ad ea quæ sunt charitatis, ideo tam dubiè credimus,quæ debebãt esse certissima, quia rarò populus audit concionatores euangelicos, rariùs idoneos. Et tamen hodie cõmodior est cõditio dicentium,quàm olim fuit. Tũ enim paganitatis reliquiæ,gladiatorũ paria,concursus equorũ, athletæ, pugiles,aliaq; theatri certamina,plebẽ auocabãt à cõcione sacra,nec episcopis vllum aliud ius erat, quàm linguæ. Ad hæc in ipsis concionibus cogebantur quiddã è theatro pati,sibilos,applausus, acclamationes, gesticulationes frequẽter indecoras, quibus vel corrumpi, vel interpellari poterat dicentis impetus. Et tamen Chrysostomus quotidie loquens populo,frequens habebat auditoriũ. Quis enim nõ mallet talẽ virum audire de rebus diuinis tanta suauitate differentẽ, quàm spectare gladiatores,aut equos currẽtes, aut ludere aleam? Nũc sublata sunt auocamẽta publica,populus humilis & quietus magna religione præbet aures, nihil obstrepẽs,etiã si quid absurdi proferatur è suggesto: & tamen cõcionatorũ idoneorum mira est raritas, cũm episcoporũ, sacerdotum ac monachorũ tanta sit vbiq; copia. Hac in parte præcipuè vigilare oportuit principum & episcoporum prouidentiam, vt parentur idonei pastores, qui bona fide dispensent populo euange- K
licæ doctrinæ dimẽsum. Hoc officio multò citius demereantur deum, quàm extruendis monasteriis, aut instituendis canonicorum collegiis. Erat omni decorum & opum genere florentissima Constantinopolis: verùm Arcadius Imperator nõ existimabat suam ciuitatem & imperij summi sedẽ sat splendidam, nisi & insignẽ haberet euãgelij præconem,eoq; Ioannẽ Chrysostomum ad sacerdotij functionem, vnde Nectarius decesserat,Cõstantinopolim euocauit Antiochia. Vtinam Arcadij exemplum æmularentur omnes principes, vtinam ad Chrysostomi formã sacerdotes quàm plurimi cõtenderent. Id si fieret,nec tot bellis, nec tot opinionũ dissidiis concuteretur orbis,ac longiùs abessemus omnes,& à Iudaïsmo simul & à paganismo: sed regnaret in nobis Christus, & sub illius vexillis fœlici tranquillitate frueremur. Deniq; latiùs sese proferrẽt Christianæ ditionis pomœria. Vereor enim ne nostri mores partim in causa sint,quò minus Turcæ, Mahumetani,Saraceni,Moschobitæ,Græci, & si quæ sunt a- L
liæ nationes,vel semichristianæ, vel schismaticæ, sese adiungãt ouili Christi,quò minus Iudęi respiscãt à sua cæcitate,qua tot iam seculis detinentur,quos equidem demirabor,si tam dilucidæ Chrysostomi rationes,si tã vrgentia scripturarum testimonia,nõ saltem huc adigant,vt pudeat pigeatq; tam diutinæ calamitatis. Apostolo Paulo hoc debet infœlix hominum genus, quod adhuc supereſt, quod extat seminariũ, vnde possit restitui. Is enim ad Romanos. XI. spẽ bonã nobis fecit, fore vt aliquando resipiscentes agnoscãt nobiscũ verum Messiam,& fiat vnus pastor,& vnũ ouile. In hanc Ioan.10.c
spẽ seruantur à nobis. Nolo enim,inquit,vos ignorare Roma.11.c
fratres,mysteriũ hoc, vt ne sitis apud vosmetipsos elati animo, q̃ excæcatio ex parte Israëli accidit, donec plenitudo gentiũ aduenerit,& sic totus Israël saluus erit,sicut scriptũ est: Adueniet ex Sion,qui liberet, & a- Psaiæ.59.b
uertat impietates à Iacob. Ac mox, quẽadmodũ enĩ & vos quondã increduli fuistis deo,nũc autẽ misericordiã estis cõsecuti per incredulitatẽ illorũ: sic & isti nũc increduli facti sunt, ex eo q̃ vos misericordiã estis adepti,vt & ipsi misericordiã consequantur. Rursus in
M eodẽ capite docet Iudaïcæ gentis ruinã nõ esse desperabilẽ. Nũ ideo,inquit,impegerunt,vt cõciderent? Ab- Roma.11.b
sit. Sed per lapsum illorũ salus contigit gẽtibus, in hoc vt eos ad æmulandũ prouocaret. Quòd si lapsus illorũ diuitiæ sunt mundi,& diminutio illorũ diuitię gentiũ, quantò magis plenitudo illorũ? Vobis enim dico gẽtibus, quatenus ego quidẽ sum Apostolus Gentiũ, mini- Ibidem.
steriũ meũ illustro, si quo modo ad æmulãdũ prouocẽ carnẽ meã,vt saluos reddã nõnullos ex illis. Si Iudæis à Christo deficiẽtibus nos recepti sum⁹, vt illos vicissim ad æmulationẽ prouocemus,conandũ est,vt in omni vita nostra resplẽdeat veritas,puritas,& syncerita
tas euãgelica. Glorificemus & nos euangeliũ nostrũ. Id quidẽ in primis est episcoporum ac sacerdotũ, qui dicuntur angeli domini, ex quorũ ore populus requirit Malachię.2.
legẽ dei sui: omnis tamẽ Christianus pro sua quisq; portione glorificare potest euangeliũ,si spretis iis quę sunt super terram, conuersationem habeat in cœlis. Sic enim futurum est,vt Turcæ simul & Iudæi videntes o- Mat.5.b
pera nostra bona, glorificent patrem nostrum qui in cœlis est,cupiantq; in tale cõsortium asscribi, ad Chrysostomum redeo, in cuius libris oportet assiduos esse, qui susciplunt curam ecclesiarum. Operum illius certum indicem non habemus: saltem hoc beneficij nobis im-

A bis impendisset ecclesiastica historia. Apud Suidam, haud scio quis non indoctus, primam laudem tribuit operi de sacerdotio, quòd non alibi stylo sit vsus grandiore, nec magis elaborato, proximam commentarijs in Ioannem, Matthæum, Marcum, & Lucam, quos libros vtinam haberemus omneis. In catalogo scriptorum ecclesiasticorum hæc tantùm de illo Hieronymus: Ioannes Antiochenæ ecclesiæ presbyter, Eusebij Emiseni, Diodoríque sectator, multa componere dicitur, de quibus περὶ ἱερωσύνης tantùm legi. Diuus Augustinus sex librorum contra Iulianum primo respondet loco cuidam per Iulianum citato ex homilia de baptizatis, cuius initium est: Benedictus deus, qui facit mirabilia solus: & ipse citat ibidem testimonium eius ex commentarijs illius in epistolam ad Romanos. Porrò cùm nullum nomen apud Græcos fuerit vnquam plausibilius quàm Chrysostomi, mirum est non plures libellos, illius prodisse nomine. De opere in Mattthæum imperfecto, suo loco ponemus nostrũ iudicium, quod extra controuersiam est, Ariani cuiuspiam esse, licèt eruditi. Commentarium in epistolam ad Hebræos, tametsi lectu non indignum, titulus ipse verecundè significabat non esse Chrysostomi, indicans post mortem illius æditum. De commentarijs in Acta apostolorum, déque commentarijs in secundam ad Corinthios epistolam iudicẽt me doctiores, ego prorsus in eis Chrysostomi phrasin pectusq; desidero. Nec enim vt Chrysostomus videaris, satis est, subinde repetere, ἐρᾷς πᾶς, τί ἐστι τοῦτο, ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν, σκόπει δὲ οὕτως, quibus tropis ille interdum vel excitat oscitãtem auditorem, vel adiuuat tardum. Etiã in illis maximè popularibus vis quædã est & spiritus Chrysostomi: eã simij nõ possunt exprimere. Nec satis est post enarratam scripturæ partẽ in locos cõmunes excurrere. Hoc pari facilitate facere difficillimũ est. Dimittam lectorem, si prius illud admonuero, ne quis offendatur imprudens. Loca quæ citantur è sacris voluminibus, in his duntaxat quę nos vertimus, reddidimus iuxta Græcã lectionem, quam in codice comperi. Græcorum autem lectio, non videtur esse tantùm Septuaginta, sed ex Aquilæ quoq; Symmachi ac Theodotionis æditione temperata. Cęterum quo minus Latinam æditionem supposuerim, illud obstitit, quòd aliquoties sententiæ tenor non quadrat ad nostram lectionem. Id frequenter accidit in nouo Testamento, sed in vetere multò crebrior & insignior est lectionis varietas. Et consentiunt in citando Græci doctores, Gregorius Nazianzenus, Basilius, Chrysostomus, Athanasius, Theopylactus, Cyrillus, aliique quorum eruditissimis lucubrationibus vehementer illustratur Christiana philosophia: vt vel ob hanc tantam vtilitatem operęprecium fuerit, noui Testamenti libros iuxta Græcorum lectionem tradi Latinis auribus: quod à me pridem, magno reclamantium strepitu, sed ingenti studiosorum fructu factum est. Idem vt ab aliis curaretur in veteris Testamenti voluminibus, maior etiam inuitauit necessitas. His verò qui nobis Cyrillũ, Chrysostomum, ac Theophylactum verterunt Latinè, quoniam vulgatam Latinorum versionem supponere maluerunt, sæpe ridiculum quiddam accidit, vt aliud sonet vox contextus, aliud cithara commẽtarij. Quòd si stultè faciat, qui nũc Cypriani, Tertulliani, Ambrosij, & Augustini lectionem, velit ad nostram translationem corrigere, reclamantibus illorum commentariis, multò minus id fieri conueniebat in vertẽdis Græcis, apud quos Hieronymi translatio nunquam fuit recepta. Habes longã ac molestã præfationis farraginẽ, ornatissime pręsul, verũ hoc tędij facile discutiet Chrysostomi suauiloquẽtia, à qua te nõ remorabor diutius. *Dominus R. amplitudinem tuam semper sospitet ac tueatur. Datum apud Friburgum Brisgoïæ Nonis Augusti. Anno M. D. XXX.*

VITA BEATI IOANNIS CHRYSOSTOMI EX SVIDAE COLLECTANEIS INTERPRETE quidem incerto, sed per Godefridum Tilmannum Cartusianum ad Græcorum exemplarium fidem restituta germanæ lectioni.

B C

Ἰωάννης Ἀντιοχεὺς ὁ ἐπικληθεὶς Χρυσόστομος. πρεσβύτερος μὲν ἐν πρώτοις Ἀντιοχείας, Εὐσεβίου δὲ τοῦ Ἐμεσηνοῦ φιλοσόφου καὶ Διοδώρου ἀκολουθος. οὗτος πολλὰ συγγράψαι λέγεται, ἀφ' ὧν, οἱ περὶ ἱερωσύνης ὑπερβάλλουσι λόγοι, τῷ τε ὕψει τῆς φράσεως, καὶ τῇ λειότητι, καὶ τῷ κάλλει τῶν ὀνομάτων. τούτοις ἐφάμιλλοι, καὶ οἱ εἰς τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Δαβὶδ λόγοι. καὶ ἡ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου σημασία, καὶ τὰ εἰς τὸν Ματθαῖον, καὶ Μάρκον καὶ Λουκᾶν ὑπομνήματα. τὰ δὲ λοιπὰ αὐτοῦ συγγράμματα, περίεργα ἀριθμοῦ τυγχάνει, ἅπαξαπάντων γὰρ ἐκλαίκων γραφῶν καὶ χριστιανικῶν ὑπεμνημάτισεν ὡς ἄλλος οὐδείς. τὰς τῶν μαρτύρων δὲ πανηγύρεις ἐποιήσατο εἰ τοῦ χειμάζειν ἀπεμποδίσεως, καὶ τῷ γλῶσσαν αὐτοῦ καταῤῥεῖν, ὑπὲρ τοὺς νεφέλας καταῤῥάκτας. οὐδεὶς οὕτω τῶν ἀπ' αἰῶνος τοιαύτῳ λόγῳ ἐκόσμησεν εὕρεσιν, ἢ μόνος αὐτὸς ἐπλούτησε, καὶ μόνος ἀκωλύτως τὸ χρυσοῦν τε καὶ θεῖον ἐκληρονόμησεν ὄνομα. τῶν δὲ συγγραμμάτων αὐτοῦ καταλέγειν τὴν ἀριθμὸν, οὐκ ἀνθρώπου, θεοῦ δὲ μᾶλλον τοῦ τὰ πάντα γινώσκοντος. οὗτος ὁ ἅγιος Ἰωάννης

IOannes Antiochenus cognomento dictus Chrysostomus, presbyter quidem inter primos Antiochiæ, Eusebij autem Emeseni philosophi Diodorique sectator fuit. Hic multa conscripsisse dicitur, è quibus dialogi, De sacerdotio inscripti mirè excellunt, tum sublimitate & ipsa phrasi, tum lenitudine dictionis ac vocum venustate. His proximè concertant, qui in psalmos Dauidicos sunt, sermones: necnon insignis eiusdem in euangelium Ioannis expositio, sed & quæ in Matthæum, Marcum & Lucam reliquit commentaria. Porrò reliquæ eius commentationes numerum excedunt prorsus, vt qui vniuersam scripturam Iudaïcam pariter & Christianam simili commentandi genere sic illustrauit, vt alius nemo. Quodq; ex tempore, nullo negotio retentus erudiret omneis, linguamque haberet admirabili fluore orationis exundantem ipsis etiam abruptis Nili fluctibus fœcundiorem: non mediocris hinc illi accreuit suorum de se testium celebritas nominis. Neque enim alius aliquis à sæculo tantam dicendi nactus est facultatem, quãta hic & solus abũdè locupletatus est. adeoq; solus hic citra inuidiæ rubiginẽ incorruptéq; aureũ imò diuinum sortitus est nomen. Quæ hic conscripsit omnia percensere & ad calculum reuocare, non hominis esse contenderim, sed dei potius, vt qui vnus omnia nouit. Cæterùm diuus hic Ioannes Chry-

D E F

Universidad de Deusto
Biblioteca

annes Chrysostomus intentissimus exercitio, vigiliis multus, vehemens silentij & quietis amator, obque zelum temperantiæ & castitatis erat in admonendo liberior, & summa nonnunquam bile incandescens. Iræ enim, quàm reuerentiæ, plus indulgebat. Libertate oris aduersum se interpellantes non moderatè satis vsus est. Docendis iis, quæ ad vtilitatem facerent, erat accommodatissimus. In familiari congressu superbior & allorum fastidiens iis visus est, qui ipsum propius non nossent. Itaque ad episcopatum subuectus, maiore vsus est aduersus subditos fastu, ad vniuscuiusque emendationem & salutem, tum mores, tum verba commutans. Ne igitur quenlibet parum adulantem, continuò elatum esse iudicemus. Contrà, ne rursus eum, qui adulari sciat, quique animo sit ingeneroso ac vili, statim dixeris esse modestum: sed illum potius, qui ordine decenti ac liberis consentaneo seipsum custodit. Decet quidem esse magnanimum non item superbum, virilem non temerarium aut præsidentem, mansuetum non sordidè seruilem, moderatum non simulatorem modestiæ aut humilitatis, liberum non seruiliter obsequentem: quemadmodum & is alicubi dicit: Propter hoc, inquit, varium esse oportet pastorem atque doctorem. Varium autem dico, non subdolum, non adulatorem aut contumeliosum, sed multa libertate & confidentia plenum: qui norit in tempore, vt res quæque exegerit nunc quidem suauis esse, nunc verò austerus. Neque enim omnibus, qui præsunt, conuenit vno eodémque modo vti in agendis, quando ne experientissimis rei medicæ decorum censetur vnum idémque pharmacum omnibus malè affectis adhibere, neque gubernatori viam vnicam nosse aduersus compugnantes ventorum flatus. Igitur animo concipe qualem oporteat eum esse, cui tantis est procellis, tam sæuæ maris tempestati, totque fluctibus insurgentibus resistendum. Ad hæc, qui debeat omnia omnibus fieri, vt omnes lucrifaciat. Venerandum sanè talem oportet esse & grauem, absque tamen fastu, formidabilem etiam, sed & lenem, principalem pariter & libenter aliis communicantem, qui nullis se sinat corrumpi largitionibus, qui salutis remedia norit adhibere, qui sit humilis, alienus à sordida seruitute, iucundus, sedatæque mentis: vt eiusmodi pericula expugnare queat facilè. Enimuerò qui sic apertissimus est & cordatus, necesse, vt summopere caueat, nequando turpiter aduletur, & ne aures patulas aperiat adulatori, ne ipse insolescat, neve assentetur cuiquam, sed ab vtriusque mali sibi temperet excessu: adeoque liber sit, vt pertinaciam declinans, non incidat seruitutis incommodum. Et erga bonos quidē submissius se gerat, oportet: aduersus verò præsidentes, animo, necesse est, sublimi vt sit: quia & illi virtutem esse mansuetudinem deputant, hi autem temeritatem existimant fortitudinem. Illis itaque humilitatem insinua, his verò grauitatem viro dignam adhibe, quæ ipsorum extinguat temerariam de se existimationem: quò & illis profis, horum autem de se conceptam magnificā opinionem extenues. Tempus vnicuiq; rei est accommodum, ait Salomon: hoc est, humillationis, potestatis, correptionis, consolationis, parcendi, audendi, suauitatis, rigoris, atque in vniuersum rei cuiuslibet. ita vt interdum humilitatem re ipsa demonstret, imiteturque se demittendo paruulos secundum dominicam vocem: nonnunquam autem potestate vtatur, quam dedit Christus in ædificationem & non in destructionem: idque dum res ipsa postulat increpandi libertatem. Et tempore quidem consolationis, benignitatem demonstret: in tempore seueritatis, feruentē re ipsa exprimat zelum. Alio item quouis tēpore quod ex vsu comprobaris, cogitaritq; esse iustū exhibeat. Cogitationes enim iustorum iudicia. Iis Isidorus subscribit: Oportet, ait, iustū esse principem, sic vt sit terrori: quò qui probè viuunt, confidentiā sumant bonā, qui peccatores sunt, suppudescāt. Nam alterū sine altero regnū potius cēsendū est sine principe, quàm legitimus principatus. Si enim peræquè omnes essent officiosi & ad bonū tractabiles, si similiter virtutem exoscularentur, vna opus solum foret communi beneuolentia: contrà, si peccatis iuxtà omnes essent dediti, timori tantum esset locus. Nunc verò quando boni maliq; permixtim congredimur, vtrunq; vt præstet princeps ac populi præfectus, necessum est.

Ecclēs. 3. 4.

Elenchus

Universidad de Deusto
Biblioteca

In geneſim Homiliæ.LXVII. 1.A
De ieiuniis & Geneſeos lectione,ſermo 110.E F
Quomodo primus Homo omni prælatus ſit creaturæ ſermo 111.I
De Adam & Heua,Homilia 112.C
De Geneſi & interdicto arboris eſu ad Adã,ſer. 113.B
De lapſu primi hominis Homilia 113.G
De lapſu primi hominis ſermo *Ibidem*.M
De Adã,Sodomitis,Achab,& pœnitẽtia, ſermo.114.E
Super illud Geneſeos,*Inimicitias ponã inter te & mulierem*,ſermo. 114.L
De fide Abrahã & de immolatione Iſaac,ſermo.115.D
De habenda cura ſalutis proximi,& quare Abram vocatus ſit Abraham Homilia 115.K
De Iacob & Eſaü,ſermo 117.G
De Ioſeph,vbi à fratribus venditur,ſermo 118.A
De continentia in Ioſeph,ſermo 118.H
De Moyſe ſermo 119.D
De eo quod ſcriptũ eſt in lectione iudicũ capite vndecimo:Iepte perrexit ad pugnã, & votũ vouit domino dicens: Si reuerſus fuero in pace, &c. Ho. 119.I
De fide Annæ, deq; philoſophia, hoc eſt animi moderatione,de humanitate,de honore deferendo ſacerdotibus,& quod tum in initio,tum in fine prandij ſit orandum 120.C
De Anna, deq; Samuelis educatione, & quòd vtilis ſit in pariendo tarditas, & quod periculoſum ſit liberos negligenter habere 121.M
Super orationem Annę:& quod vtilis eſt paupertas,& maiorem habet, quam diuitiæ voluptatem & ſecuritatem Homilia 123.G
De Dauid & Saüle,deq; tolerãtia,& quòd oportet inimicis parcere,nec de abſentib.male loqui,ho.124.H
Quod magnum eſt bonum,non tantum exercere virtutem,verum etiam laudare,quodq; Dauid magnificentius trophæum erexerit parcendo Sauli,quàm proſtrato Goliath: quodq; hæc faciens magis profuerit ſibi quàm Sauli, deq; excuſatione ipſius apud Saulem,Homilia 126.K
Quòd periculoſum eſt adire ſpectacula, quodq; ea res adulteros perfectos facit,& hinc ſocordia bellumq; naſcatur: tum quòd omne tolerantiæ genus Dauid in his quæ fecit erga Saülem, ſuperarit: poſtremò quòd rapinam æquo animo ferre,non minor virtus ſit quàm largiri eleemoſynam,Homilia 128.G
De Dauid vbi Goliath immanẽ hoſtẽ deuicit.ho.131.E
De eo quod ſanctus Dauid dixit, *Quis ſum ego, quòd talem gratiã inuenerim ante faciem tuam?*Ego &c. Homilia 131.M
De Abſalon, vbi patrem perſequitur, & de prælio fugiens, obligato gutture, arboris ramo ſuſpenditur: Sermo 132.G
In Heliam prophetam,ſermo 133.B
De Helia ſermo 133.M
De aſcenſione Heliæ,Homilia 134.D
De Naaman Syro,ab Heliſæo curato,ſermo. 134.M
De Heliſæo,& Syrorum inſidiis detectis,ſermo. 135.F
De patientia Iob,Homiliæ.V. 136.D
De beato Iob,Homilia 144.F
In beatos Iob,& Abraham,ſermo 144.I
De Dauidicis canticis ſermo 145.K
De loco pſalmi.I X. Narrabo omnia mirabilia tua domine,Homilia 146.F
De loco pſalmi.I X. Patientia pauperum nõ peribit in æternum,&c.Homilia 146.K
Expoſitio pſalmorum.XXII.& CXVI. 147.D
De loco pſalmi.XXIIII. Dirige me in veritate tua, & doce me,Homilia 148.E
De loco pſalmi.XXV. Redime me & miſerere mei, Homilia 148.I
De loco pſalmi.XXVI. Dominus illuminatio mea, & ſalus mea,quem timebo.Homilia 149.B
De loco pſalmi.XXIX.Domine deus meus in ęternum confitebor tibi,Homilia 149.D
De loco pſalmi.XXXIII.Quis eſt homo qui vult vitam,& cupit videre dies bonos.Homilia 149.I
Expoſitio in ſuperſcriptionem pſalmi quinquageſimi. 150.C
In pſalmum quinquageſimum,Miſerere mei deus, Homiliæ duæ 150.E
De loco pſalmi.LXVIII.Exaudi me domine,quoniã ſuauis eſt miſericordia tua,Homilia 155.K
De loco pſalmi.LXXI. Deſcendit ſicut pluuia in vellus,&c.Homilia 156.A
De loco pſalmi.LXXXIIII. Non in æternum iraſcaris nobis,Homilia *Ibidem*.F
Expoſitio pſalmi nonageſimi, *Qui habitat in adiutorio altiſſimi*,&c. 156.K
De loco pſalmi.XCIII. Quis exurget mihi aduerſus malignantes?&c.Homilia 157.I
In pſalmum.XCV. Cantate domino canticũ nouum, cantate domino omnis terra,Homilia 158.G
Explanatio pſalmi.XCVI. Dominus regnauit, exultet terra 160.L
De confeſſione ſuper illud pſal.Confitemini domino, quoniam bonus,&c.ſermo 161.F
Explanatio pſalmi.CXV. Credidi propter quod locutus ſum,&c. 161.K
De loco pſalmi.CXVIII. Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo domine,ſecundũ verbũ tuũ,Homilia. 162.H
De loco pſalmi.CXVIII.In proximo es domine, & omnes viæ tuæ veritas.Ab initio.cog.&c.Ho.163.A
De loco pſalmi.CXXI. Fiat pax domine in virtute tua & abundãtia in turribus tuis,Homilia. 163.H
Enarratio pſalmi.CXXII. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cœlo,&c. 164.BC
De loco pſalmi.CXLII. Non intres in iudicium cũ ſeruo tuo domine,&c.Homilia 164.G
In pſalmum.CL.explanatio Laudate dominum in ſanctis eius,&c. 164.M
Super illud ſapientiæ,iuſtorũ animę in manu dei ſunt, &c.ſermo 165.D
Super illud Eſaiæ, Si volueritis & audieris me, bona terræ comedetis,&c.ſermo 165.K
De verbis Eſaiæ, Vidi dominum ſedentem in throno excelſo,&c.Homiliæ.V. 166.D
De loco Eſaiæ cap.IX.Poteſtatis & pacis eius non erit finis,Homilia 173.K
De loco Eſaiæ,cap.XLII.Cantate domino canticum nouum,laus eius in extremis terrę,Homilia.174.A
De loco Eſaiæ,cap.XLII.Gaude Sion, Ecce rex tuus venit.Homilia 174.F
De Hieremia propheta,ſermo 174.K
De tribus pueris,Homilia 175.D
De ſancta Suſanna,Homilia 175.H
De Iona propheta,Homilia *Ibidem*.M
De loco Zachariæ,cap.VI.Ecce vir,oriens nomẽ eius, ſub vmbra eius orietur ſol,&c.Homilia 176.L
De natiuitate ſeptem Machabæorum,Homilia.177.D

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, Archiepiscopi Constantinopolitani, sermo admonitorius, sub initium sanctæ quadragesimæ, in qua opus sex dierum enarrare cœpit.

Homilia prima.

GAudeo & lætor, videns hodie ecclesiam dei, suorum filiorum multitudine ornari, vósque omnes multa iucunditate concurrisse. Nam quũ alacres vultus vestros intueor, quid voluptatis esse in animabus vestris, coniecturam capio maximam: quemadmodum & Sapiens dicebat, Corde lætante viret facies. Eapropter & ipse hodie ingẽti alacritate surrexi, vnà vobiscũ lætitiæ illius spiritualis particeps futurus, & volens aduẽtus sanctæ quadragesimæ, remedij, inquam, animarum nostrarum, vobis annunciator esse. Cõmunis enim nostri omniũ dominus, veluti pater filios indulgenter amans, cupiens ea quę vnquam peccauimus nobis abluere, hãc quæ per ieiunium fit, curationem adinuenit. Nullus igitur sit mœstus, nullus etiã tristis appareat, sed omnes exultent & gaudeant, ac glorificent animarum nostrarum curatorem, qui hanc optimam nobis aperuit viam, accipiant multa cum iucunditate illius aduentum. Confundantur Gentiles, iritentur Iudęi, videntes vestram charitatem hilari promptitudine illius aduentum salutantem ac excipientem, discantq; per experientiam, quãtum inter nos & ipsos interuallum. Et illi quidem ferias nominent, ebrietatem, omnemq; aliam intemperantiam, ac turpitudines, quas verisimile est inde ipsos attrahere: at ecclesia dei, ea quę illis aduersa sunt, nempe ieiunium, ventris despectum, & omnes alias virtutes illius comites, ferias appellet. Hæ enim veræ feriæ sunt, vbi animarum salus, vbi pax, & concordia est, vbi omnis huius vitæ apparatus abigitur, vbi clamor & tumultus, & coquorum discursus, & pecudum mactationes è medio tolluntur: quies verò omnis & trãquillitas, & charitas & gaudiũ, & pax, & mititas, & innumera bona pro illis in vsu sunt. De illo igitur, pauca obsecro charitati vestrę colloquamur, idq; primùm rogamus, vt sermones illos nostros placide suscipiatis, quò domum, fructum quendam insignẽ assequuti, redeatis. Neque enim temerè & frustra huc conuenimus, vt vnus quidem loquatur, alius verò quę dicuntur plausibus excipiat, & sic digrediamur: sed vt & nos frugiferũ quiddam & saluti vestræ conducibile loquamur, & vos lucro è dictis nostris accepto, & amplæ vtilitatis fructum nacti, hinc exeatis. Ecclesia sanè locus quidam est medicinæ spiritualis: & eos qui huc veniunt, decet, ne domum redeant, nisi congrua remedia acceperint, illaq; suis vulneribus adhibuerint. Audi enim quomodo audire solum, & operibus nihil præstare, nihil valeat, beatum Paulum dicentem: Nõ enim auditores legis iusti apud deũ, sed legis factores iustificabũtur. Et Christus concionando dicebat: Non omnis qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis est. Igitur sciẽtes, nullam porrò vtilitatem ex auditu esse, nisi & operum sequatur impletio, ne simus auditores dũtaxat, sed etiam factores, quò ipsa opera sermones, sequentia, multæ nobis fiduciæ sint fulcimentum. Proinde explicitis vestræ mentis sinibus, sermones de ieiunio suscipite. Et quemadmodum castã quandã & ingenuã spõsam ductu ri, thalamis vndique tapetibus ornatis, domoq; tota purgata, & ingressu omnibus inhonestis ancillis interdicto, in cubiculum illam introducũt. Pari modo vellem etiã vos purificata vestra mẽte, valeq; deliciis & voraci tati dicto, matrem omniũ bonorum & pudicitiæ, aliarũq; virtutũ omniũ magistram, ieiunium inquã, explici tis vestrę mentis sinibus suscipere, vt & vos maiori fruamini voluptate, & illud cõgruam vobis suam medicinam conferat. Nam si medici, pharmaca dare volẽtes, vt putridum & corruptum humorem expurgent, à corporali hac voluptate abstinere præcipiunt, ita vt pharmaci efficaciæ desit obstaculum, & operari, suamq; vim illa declarare possint: multò magis nobis spirituale hoc remedium, hoc est vtilitatem, quæ ex ieiunio est, susceptur is, tenuitate victus nostram mentem expurgare, & leuiorem reddere cõuenit, vt ne ebrietate demersa infrugiferam & inutilẽ vtilitatem, quæ ex illo est, efficiat. Porrò scio quidem quòd multis ea, quæ hodie dicuntur, mira videntur: sed obsecro ne consuetudini temerè seruiamus, sed ratione res nostras instituamus. Nunquid enim lucri quidpiã ex quotidiana crapula, iugiq; ebrietate nobis accedit? Et quid dico lucrum? imò multũ dãnum & iactura intolerabilis inde expectatur. Quamprimũ enim mens vinolentia multa fuerit obruta, statim & in ipso initio vtilitas, quę à ieiunio est, repellitur. Quid enim insuauius, dic obsecro, quid item turpius, q̃ quando vsque ad mediam noctem meracum sorbẽtes, sub auroram, Solis iubare oriente, vinum quasi recens ingestum spirant, & occurrentibus quidem iniucundi, ministris verò contemptibiles, & in summa cunctis ridiculi apparẽt sanè vel quidpiam intuentibus: & præ omnibus illis, quando propter nimiam illam & immodicam intempestiuamq; ac inutilem intemperantiam, in se diuinam prouocant indignationẽ? Ebrij enim, inquit, regnum dei nõ possidebunt. Quid igitur illis miserius fuerit, qui ob paruam & pernicioſam voluptatẽ, à regni vestibulis eiiciuntur? Absit autem ne quis ex his qui hic conuenerunt, hoc morbo implicitus sit: sed vtinam omni cum frugalitate & continentia, etiã hoc die conuiuæ, & à tempestate ac procella, quam ebrietas generare solet, liberati, in portum animarum nostrarum, ieiunium inquam pertingere, & multa cum vbertate illius bona cõsequi possimus. Enimuero sicut crapula humano generi innumerorum malorum causa est & adductrix, ita etiam ieiunium ventrisq; neglectus omniũ nobis bonorum semper causa fuit. Nam deus, quùm ab initio hominẽ condidisset, & sciret quòd hoc remedio ad animæ salutẽ multũ haberet opus: statim & in principio hoc mandatum protoplasto dedit dicẽs: De omni ligno, quod est in paradiso, comedendo comede, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas de ipso. Iam dicere hoc, comede: hoc, ne comedas: ieiunij figura erat. Porrò hoc mandatum seruare oportebat, quod tamen non fecit: sed ventris intẽperantia victus, & trãsgressionẽ operatus, ad mortẽ condẽnatus est. Quoniam enim malignus dæmon, & nostri generis inimicus vidit protoplasti in paradiso conuersationẽ, vitamq; illã miserię expertẽ, & quòd is, qui corpori sic annexus erat, tanquam angelus super terram ageret, volens illũ supplantare & deiicere, amplissimarum promissionũ spe illum

Roma. 2. b.
Matth. 7. c.
1. Cor. 6. b.
Infra. 2. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G illum etiam his, quę in manibus habebat, deſtituit. Tantum eſt malum nō ſe continere intra proprios limites, ſed maioribus inhiare. Et iſtucipſum ſapiens quidā manifeſtans dicebat: Inuidia autem diaboli mors intrauit in mūdum. Vides dilecte, quomodo ab initio ſtatim ex crapula mors ingreſſum habuit? Conſidera autem iterū & poſt hæc diuinam ſcripturam ſubinde delicias incuſantem ac dicentem, alicubi quidem, Sedit populus mā ducare & bibere, & ſurrexerūt ludere. Alibi verò, Et comedit & bibit, & impinguatus eſt, & incraſſat⁹, & recalcitrauit dilectus. Quin & Sodomorum incolæ ineuitabilem illā iram cùm ex aliis malis, tū hinc ſibi accerſerunt. Audi enim prophetam dicentem, Hæc iniquitas Sodomorum quòd in ſatietate panū laſciuiebant. Morbus enim ille, quaſi radix & fons quidam malorum omnium eſt. Vidiſti crapulæ nocumentum, vide etiā ieiunij præclara facinora. Quadraginta dies quum ieiunaſſet magnus Moſes, tabulas, in quibus leges latę, accipere potuit: & quoniā, vt deſcendit, vidit populi iniquitatē, quas cum ieiunio tāto accipere potuit, eas abiectas contriuit, abſurdum eſſe cenſens, ebrium & præuaricatorem populum leges à domino cōditas accipere: quapropter denuò quadraginta dierū ieiunio opus habuit: vt tabulas propter iniquitatem contritas, iterū receptas ſupernè deportaret. Tot dierum ieiuniū & magnus Helias egit: & fugata mortis tyrānide, & curru igneo quaſi in cœlum aſcendens, etiam vſq; in hunc diem mortē non eſt expertus. Vir quoq; deſideriorum, peracto multorum dierum ieiunio, admirandam illam viſionem nactus eſt, & leonum furorem compeſcuit, & in ouium manſuetudinem vertit, non naturam cōmutans, ſed feritate manente appetitum mutatum cohibēs. Hoc ieiunio & Niniuitæ vſi, ſententiam domini reuocarunt, effi cientes, vt tam iumenta, quàm homines illud ſuſciperēt, & ſic abſcedentes vnuſquiſq; à malis ſtudiis, ad clementiam vniuerſorum dominū prouocarunt. Et quid circa ſeruos verſor? Etenim poſſemus & alios plurimos cōmemorare, & in veteri & in nouo teſtamento habitos per illud probatos. Verùm operęprecium eſt, vt ad communem noſtri omnium dominū veniamus. Dominus enim noſter Ieſus Chriſtus & ipſe quadraginta dierum ieiunio declarato, ſic certamē contra diabolū aggreſſus eſt, omnibus nobis exēplar dans, vt per illud armemur, & ex illo robur ſumamus, ac ſic aciē in prędio cōtra illū inſtruamus. Porrò hic fortaſſis dixerit quiſpiā eorū qui I acutius vidēt, & excitatiore animo ſunt. Quare totidē, quot ſerui dies, dominus ieiunare videtur, & numerum illum non tranſcendit. Nō hoc temerè, neq; fruſtra, ſed etiam hoc ſapienter & pro indicibili illius benignitate factum eſt: nēpe ne exiſtimetur, apparenter tantùm adueniſſe, & non aſſumpſiſſe carnem, vel extra humanam eſſe naturam, propter hoc illum ipſum numerum ieiunat, & non apponit alios his diebus, ſic volens cōtentioſorum obturare impudentiam. Nam licèt hoc factū ſit, ſunt quidā etiamnum iſta loqui audētes, iam ſi ſua prouidētia hāc illorū occaſionē nō amputaſſet, quid nō attentaſſent dicere? propter hoc noluit plures dies ieiunare, ſed totidē quot ſerui: vt re ipſa nos erudiat, quòd eadē cum nobis carne amictus, & à natura noſtra extraneus non fuerit. Cæterùm quoniam nobis manifeſtum factū eſt, quàm magna ſit ieiunij vis, & quàm multiplex ex illo vtilitas, idq; per ſeruos ac dominum eſt oſtenſum: proinde obſecro charitatē veſtram, vt ſcientes, quātum ex illo ſit lucrum, ne vtilitatem tantam, quæ ex illo, per deſidiā repellatis: neq; contriſtemini propter illius adH uentum, ſed gaudete & exultate iuxta beatum Paulum K dicētem: Quantò externus noſter homo corrumpitur, 2.Cor.4.d tantò internus innouatur. Ieiunium enim animę noſtrę alimentum eſt: & ſicut corporalis iſte cibus impinguat corpus, ita & ieiunium animā habitiorē efficit & valētiorem. Leues illud pennas producit: vt in ſublime iſta feratur, & ſumma contemplari queat, voluptatibusq; & omnibus quæ in hoc mundo habentur ſuauia, ipſa ſit ſuperior. Et quemadmodū leuiores naues maria velocius tranſeunt, & multis oneribus grauatæ ſubmergūtur: ita ieiunium quidem leuiorem reddens mentē, efficit vt facilius huius vitæ pelagus tranſmittat, & in cœlum ac ea quæ in cœlis ſunt reſpiciat, & nihil faciat præſentia, ſed vt vmbras & ſi quid minus, diffugere cenſeat. Verùm ebrietas & crapula degrauans mentē & impinguās corpus, captiuā facit animam, vndique illā oppugnās, neq; ſinit rationis iudicium firmū conſiſtere, ſed impetit, vt in præceps feratur, & omnia contra propriam ſalutem operetur. Igitur dilecti, ne ſegniter inſtituam⁹ ea, quæ ad ſalutem noſtram attinent, ſed ſcientes quāta mala hinc naſci ſolēt, fugiamus damnum quod ex illa. Neq; enim in noua lege ſolùm, vbi amplior frugalitas, & maiores labores, & magni ſudores, & multa brabia, & ineffabiles coronæ, à deliciis auocant: ſed etiā in veteri, quando Iudæi adhuc vmbræ aſſidebāt, & lucernę erāt affixi, & ve- L lut pueri lacte nutriebantur, ſic paulatim inducebantur, neq; deliciis vacare permittebātur. Et ne exiſtimetis ꝙ nos temerę delicias accuſantes iſta dicamus, audite prophetā dicentem: Vę iis qui veniunt ad diem malū dor- Amos.6.b mientes in lectis eburneis, & laſciuientes in ſtratis ſuis, comedentes hœdos ex gregibus, & vitulos ex medio armentorum lactantes, bibentes defecatū vinum, & primis vnguentis vncti, tanquàm ſtantia arbitrati ſunt, & non tanquam fugientia. Vidiſtis quantam accuſationē contra delicias afferat propheta, idq; cum Iudæis diſſerens, inſenſatis, ingratis, & quotidie ventri deditis. Cōſiderate enim verborum diligentiam. Taxans enim illorum crapulā & immodicam temulentiā, tunc ſubdidit: Quaſi ſtantia arbitrati ſunt, & non quaſi fugientia: tantùm non oſtēdens quòd gutturis & labiorum tenus eſt fruitio, & vltra non progreditur. Veruntamen voluptas quidem breuis eſt ac temporaria, dolor autē perpetuus & fine carens. Et hæc, inquit, quū experientia didicerint, quaſi ſtantia arbitrati ſunt, & manentia, & nō quaſi fugientia hoc eſt auolantia, & ne ad momentum quidem permanentia. Talia enim omnia quæ humana M ſunt & quę carnalia. Nondum rectè aduenerunt & auolarunt, tale quiddam ſunt deliciæ, & tale quiddam humana gloria & potētia, tale quiddā & diuitiæ, tale quiddam vniuerſa huius vitæ proſperitas, nihil firmum habēs, nihil ſubſiſtēs, nihil ſolidatū, ſed magis q̄ fluminum fluēta prætercurrunt, nudosq; ac ſolos relinquūt eos qui illis inhiant. Atqui ſpiritualia nō ſunt talia, ſed ſecus ac diuerſo modo habent q̄ illa. Sunt enim firma, immobilia, viciſſitudinē non accipiētia, ad omne ſeculū ſe extēdētia. Quātæ nō igitur fuerit deſipientię, nutātia cū immobilibus cōmutare: tēporaria cū his quæ in ſeculū duratura ſunt: ppetuò manētia cū his quæ auolēt: & ea quæ nobis illic graue ſuppliciū paritura ſunt, cū his quę in futuro ſeculo fœlicitatem ſummam afferūt? Hæc obſecro omnia cōſiderantes dilecti, magnāq; ſalutis noſtrę curā habētes, aſpernemur delicias & inutiles & pernicioſas, amplexemur ieiunium, omnémque aliam frugalitatē, & magnam vitæ faciamus nouationē, ac quotidie ad agenda bona opera feſtinemus: vt quū per omne tēpus ſanctæ qua-

Sapiē.2.d

Exod.32.d
Deut.23.b

Ezech.16.f

Exod.34.d
& Deut.9.d
& 10.a

3.Reg.19.b
& 4.Re.2.a

Dan.9.a

Ionæ.3.b

Matth.4.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Ctæ quadrageſimę, ſpirituales merces negociati fuerimus,& multas virtutum diuitias cõgeſſerimus, ſic mereamur & ad dominicum diem pertingere, & cum fiducia ad horrendam & ſpiritualem mẽſam accedere, participesq; fieri cum bona cõſcientia ineffabilium illorum & immortalium bonorũ,ac impleri ea,quæ illic eſt gratia,precibus & interceſſione omniũ,qui deo placuerunt,idq; gratia & *miſericordia domini noſtri Ieſu* Chriſti, cum quo patri ac ſpiritui ſancto gloria, imperiũ,honor,*nunc & ſemper & in* ſecula ſeculorũ,Amen.

Homilia ſecunda.

IN principio fecit deus cœlum & terrã. Veſtros ego hodie amabiles intuẽs vultus,ingẽti voluptate impleor. Etenim patres, quãuis teneriter ſuos filios ament,non tantùm gaudent ac lætantur, circunſtantibus illis & alio quodam decore, miniſterioq; voluptatem ſibi afferentibus,quantum ego nunc gaudeo, & lætor:quia video veſtram ſpiritualem hanc congregationẽ tam compoſitis ornatiſq; moribus hìc adeſſe, & immodico audiendi eloquia diuina deſiderio flagrare:contemptiſque carnalibus epulis,ad ſpirituale cõ

B uiuium contendere,& re ipſa comprobare dictum domini,quod dicit : Non in pane ſolo viuit homo,ſed in

Matth.4.a omni verbo quod egreditur per os dei. Proinde & nos quoq; agricolas imitemur.Quemadmodum enim illi, ſicubi agrum repurgatum, & ab herbarum nocumentis liberum viderint,vbertim ſeminant : ita,quoniam nũc ſpirituale hoc veſtrum aruum,dei gratia, purum eſt ab affectionibus,quæ interturbare ſolebãt, ſublatum quoq; eſt è medio voluptatis ſtudium, & nuſquam procella, nuſquam tempeſtas cogitationum:ſed ſerenitas, & magna quies mẽtis, quæ ſpiritualia præ carnalib⁹ ſibi proponens & ſpectans, quaſi aſſumptis alis vſq; in cœlum ipſum, vt ita dicam,ſubuolat. Ideo & nos paucis hodie apud charitatem veſtram diſſerẽtes, depromptas è diuinis ſcripturis nonnullas ſubtiliorum ſenſuum doctri nas proponere conabimur.Nam ſi nunc hoc non feceri

C mus,quando eſt ieiuniũ & gulæ contemptus, & tanta bonarum cogitationũ ſerenitas: quomodo talia veſtræ charitati apponere poterimus,quando deliciæ, comeſſationes,& magna deſidia ? Quin tũc neque ipſi,vt par eſt,hoc faciemus,neque vos aliquid eorum quæ dicuntur,accipere poteritis : vtpote à tenebris,cogitationũq; fluctibus ſubmerſi. Nũc autẽ,ſi quod aliud,tempus hoc hiſce doctrinis maximè idoneum eſt: quandoquidem ſerua iam nõ inſurgit aduerſus dominam, ſed libenter fert habenas,facilè perſuadetur, multã præ ſe fert obedientiam,*incõpoſitos carnis motus compeſcit,& intra* ſuos manet terminos. Ieiuniũ enim eſt animarum noſtrarum tranquillitas,ſenũ decor,aduleſcentũ pędagogus,cõtinentiũ magiſter,qui omnẽ ętatem & ſexũ quaſi diademate quodã ornat.Nuſq; hodie tumultus,vel clamor, vel carniũ conciſiones,vel coquorũ diſcurſus: ſed oſa illa abierũt,& imitatur hęc ciuitas honeſtã quãdã, continentẽ & ſobriã matremfamiliãs. Vnde quũ mecũ cogito repentinam mutationẽ, quæ hodie facta : & repeto memoria heſterni diei ſtatum : admiror & obſtupeſco ieiunij vires & potẽtiam, quomodo in ſingulorũ ingreſſum conſcientias,transformauerit cogitationes, purificauerit mentem, non magiſtratuum tantùm, ſed & priuatorum, nõ liberorum tantùm,ſed & ſeruorum: non virorum tantùm , ſed & mulierum: non diuitum tantùm, ſed & pauperum:non eorum tantùm qui Græcam linguam edocti ſunt, ſed & barbarorum. Sed quid dico magiſtratuum & priuatorum? etiam eius qui diadema geſtat,ſimiliter vt aliorum,conſcientiam ad hãc D obedientiam inflexit. Et hodie nullum diſcrimen inter mẽſam diuitis & pauperis:ſed vbiq; frugalis victus eſt, alienus à luxu & apparatu,maioriq; hodie voluptate ad menſam tenuem quiq; accedunt, quàm pridem, quum multa delicata edulia, vinumq; meracum proponebãtur. Vidiſtis dilecti, ex ipſis præludiis ieiunij virtutẽ & potentiã? Idcirco & ipſe maiori hodie alacritate,quàm antea,ſermones aggredior: ſciẽs me in pingui profundoq; aruo ſeminaturum, quod nobis multifarios fructꝰ pro ſeminibus concreditis protinus reddere poterit. Diſcamus, igitur ſi placet, quid velint ſibi verba beati Moſis hodie lecta. Sed attendite,obſecro,diligẽter his, quæ à nobis dicuntur.Nõ enim noſtra in medium afferimus, ſed illa ipſa quæ nobis diuina gratia in veſtram cõceſſerit vtilitatẽ. Quæ autẽ hæc ſunt? *In principio fecit deus cœlum & terram.* Meritò hìc dubitatur, quã ob cauſam beatus ille ꝓpheta, qui etiã ipſe multis ſeculis poſt cõditionẽ mundi vixit,hæc nobis exponat. Sanè nõ temerè hoc agit,nec fruſtra.Etenim deus humani generis cõditor, ab initio per ſeipſum hominibus loquebatur, quomodo hominibus audire eum poſſibile eſt. Sic E enim ad Adã venit, ſic Caïn increpauit, ſic cũ Noë loquutus eſt,ſic apud Abrahã hoſpitatus eſt. At vbi in magnã malitiã omne hominũ genus degenerauit,neq; tũc ſeſe totũ ab hominũ genere auertit opifex omnium:ſed qa ſua familiaritate indigni facti fuerũt, iterũ ſuã erga illos amicitiã innouare volens , quaſi longè abſentibus literas mittit , cõciliaturus ſibi vniuerſam hominũ naturã.Et has quidem literas dedit deus,attulit autẽ Moſes . Quid igitur dicũt hæ literæ ? In principio fecit deꝰ cœlũ & terrã. Conſidera chariſſime, quàm admirabilis & eximius ſit ille propheta.*Alij enim omnes prophetæ dixerunt,vel quæ multis poſtea tẽporibus futura erant, vel quæ in futuro ſeculo euenient. Beatus autẽ ille, natus* quum iam multa mũdi tranſiſſent ſecula,& ducem & directricem ſortitus ſupernam dextram, dignus eſt habitus, vt illa nobis diceret, quæ ante ſuam natiuitatẽ omniũ dominus formauerat. Idcirco & ſic incepit,dicens : In principio fecit deus cœlũ & terram.Quaſi ad omnes nos clara voce clamet,& dicat: Num ab hominibus doceor,vt hæc loquar? Minimè.Sed qui hæc,quũ non eſſent,fecit,vt eſſent,hic & linguam meã ad iſthęc enarranda impulit. Igitur obſecro,ita auſcultemus,ita

F noſtris rationibus lõgum valere dicamus,quaſi nõ iam à Moſe,ſed per linguam Moſis ab ipſo omnium deo audiamus. Rationes enim hominũ timidæ ſunt,inquit,& parũ ſecuræ adinuẽtiones eorũ.Magna gratitudine accipiamus quę dicũtur, ne progrediamur vltra quàm fert menſuræ noſtræ tenuitas, nẽve curioſius quæ ſupra nos ſunt,indagemus : id quod veritatis hoſtibus euenit, qui voluerunt propriis rationibus vniuerſa expendere , nõ cogitãtes quôd impoſſibile ſit humanæ naturę dei opificium penitus ediſcere . Quid inquam, dei opificium, quum neque hominis , qui nobis natura cognatus eſt , artes vndiquaque diſquiri poſſint ? Dic enim , quæſo, quomodo per metallicã artem auri natura cõflatur? vel quomodo vitri puritas ex arena fit? Verũ nõ habes quæ dicas.Si igitur hæc,quæ ante oculos ſunt poſita,*& quæ* ꝑ dei miſericordiã humana operatur ſapientia ediſci nequeunt:quæ à deo ipſo facta ſunt, curioſitate *tua*,inquires homo? Quam aſſequêris veniã,qua te tueberis apologia,ita inſaniens, vt quæ ſupra naturæ *tuæ* captũ ſunt, ſpeculeris?Dicere enim ea quæ ſunt,ex præiacente materia eſſe facta,& non confiteri quod ex nihilo creaue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rit ea omnium opifex,desipientiæ extremę signum fuerit.Beatus itaq; prophēta ille, obturādo insipientiū ora, auspicaturus librū,sic cœpit: In principio fecit deus cœlum & terram.Quum igitur audies,fecit,nihil aliud vltra curiosius quære:sed humum spectans,crede ei qui dixit. Nam deus est qui omnia facit,& præparat, & iuxta volūtatem suam omnia aptè componit. Et vide quantū docendo nostræ paruitati se attemperat. Nihil de inuisibilibus virtutibus disserit,neq; dicit,In principio fecit deus angelos vel archāgelos. Non simpliciter, neq; temerè hanc nobis doctrinæ viā parauit.Iudæis enim loquebatur,qui toti præsentibus rebus inhiabant. Itaq; eos à sensibilibus ad cognoscendum vniuersi opificem inducit,vt ex creaturis fabricatorē mundi discentes,adorent creatorem omnium, & non in creaturis ipsis permaneant & quiescant.Nā quum licèt hæc ita facta sint, non intermiserunt ex creaturis deos facere,& diuinum honorem fœdissimis brutis exhibere:in quam nō amētiam incidissent, ni tanta erga nos humilitate & attemperatione fuisset vsus? Nec mireris dilecte,quòd Moyses hac via incesserit, qui in principio, & in præludiis,
H crassioribus locutus est Iudæis. Et Paulus quoque tēpore gratiæ,quum tantum prædicationis esset incremētum, disputaturus cum Athenienſibus, à visibilibus doctrinā
Act. 17. c. cœpit,& eis sic dixit: Deus qui fecit mundum,& omnia quæ in eo sunt,hic cœli & terræ quum sit dominus,non ita in manufactis habitat templis, nec humanis manib⁹ colitur.Et ideo,quia talem eis congruere sciebat doctrinam,hanc docendi viam arripuit. Ad eos enim qui suā susciebant doctrinam, à spiritu ita dirigebatur & docebatur.Et vt scias huius causam fuisse personarum varietatem,& auditorum crassitudinem, audi illū ipsum.
Colos. 1. c. Ad Colossenses enim epistolam scribens, non hac ambulat via,sed aliter cū eis loquitur,& dicit:Quia in ipso creata sunt omnia,quæ in cœlis sunt, & quæ in terra,visibila & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates, omnia per illum,& in illū creata sunt. Ioannes autem tonitrui filius clamabat,di-
Mar. 3. b. Ioan. 1. a. cēs: Omnia per ipsum facta sunt,& sine ipso factum est nihil. An non & Mosen hoc decebat? Haud dignum erat & congruum, vt solido pascerentur cibo, quibus adhuc lactis alimonia opus erat.Nam quemadmodum magistri ludi pueris, qui à matribus suis commendantur erudiendi,prima tradunt elementa: quos qui ab illis postea suscipiūt,sublimioribus, & perfectioribus do-
I ctrinis imbuunt: ita & beatus Moses, & doctor gentium, ac filius tonitrui fecerunt. Nam Moses quidem cùm primus omnium instituendam suscepisset humanam naturā,docuit auditores prima elementa:Ioannes autē & Paulus his, quos à Mose acceperunt, postea perfectiora tradidere.Igitur iam quidem didicimus,quare ita se humiliarit ad nostram tenuitatem:& quòd spiritu sancto loquens,prout auditoribus congruebat,exposuerit: verùm interim & omnes hæreses,quæ sicut zizaniæ pullulaturæ erant in ecclesia,eradicat per hoc quod dicit:In principio fecit deus cœlum & terrā.Vnde si Manichæus te accesserit,dicens materiam præexistere,vel Marcion,vel Valētinus,vel gentilis,dic ad illū:In principio fecit deus cœlū & terram. Sed quid,si non credit ille scripturæ? Tu posthac ipsum auerseris,velut furibūdum & attonitum. Nam qui omniū opifici non credit, & veritatem mendacij arguit: qua vnquam dignandus est venia? Habet ille fucatum colorem,& māsuetorum personas induit, tegitq; sub ouilla pelle lupū. Sed tu ne decipiaris, immo hac ipsa de causa illū magis exosum habe,quòd mansuetudinem quidem erga proximum cō K seruum simulat,contra dominum autem vniuersorum, bellum gerit,& contra suam ipsius salutem currit insensatus.Cęterùm nos firmam teneamus petrā,& ad principium iterum regrediamur: In principio fecit deus cœlum & terram. Attēde nunc,quomodo ex ipso opificij modo diuinæ naturæ dignitas enitescat. Nā deus præter humanum morem,suum perficiens ędificium,prius cœlum extendit,postea & terram substernit: prius culmen,& postea fundamentum.Quis tale quid vidit?quis audiuit? In hominum sanè operibus nihil tale vnquam fuit.Sed iubente deo,voluntati eius parent,& cedunt omnia. Ne igitur humanis rationibus diuina opera curiosius excutiamus,sed ex operibus manuducti, admiremur artificem. Nam inuisibilia eius ex creatione mūdi, Roma. 1. c. dum per opera intelliguntur, præuidentur. Quòd si veritatis hostes adhuc dicūt,esse impossibile, ex nihilo ali quid fieri:interrogabimus eos,primúsne homo ex terra formatus est,an fortè aliunde? omnino dicent ac fatebuntur,quòd ex terra.Dicant igitur nobis,quomodo ex terra facta sit natura carnis.E terra enim lutum,& lateres & figulinū vas,& testa fieri solet:quomodo ergo natura carnis facta est? quomodo ossa,& nerui,& arteriæ, & medulla,& cutis,& vngues,& capilli, & ex vna præ- L iacente materia diuersarum substantiarum qualitates? Sed ad hæc ne mutire quidem poterunt. Quid autē dico de corpore nostro?Dicant nobis de pane,quo quotidie reficimur,quomodo,quū vnius speciei sit, transmutatur in sanguinem,& phlegma, & choleram, & varios humores?Et panis quidem sæpe habet colorē frumenti, sanguis autē rufum vel nigrum. Si igitur hæc,quæ quotidie ante oculos videntur, nunquam nobis dicere poterunt, nullatenus & de aliis dei opificiis digna dicent. Quòd si post tantam demonstrationum copiam,adhuc suam contentionem roborare volunt: & neq; nos desistemus sæpe eadem ipsis obiicere,dicentes,In principio fecit deus cœlum & terram. Hoc enim vnicum verbū sufficit nobis ad subuertendas omnes aduersariorū turres,& ad reuellendas ab ipsis fundamentis humanas rationes: atq; si vellent vel serò à sua cōtentione desistere. possent per hoc in veritatis viā manuduci. Terra autē, dicit,inuisibilis erat,& inculta.Cuius gratia,dic quęso,cœlū clarum & absolutum creauit:terram autem deformem effecit? Neq; hoc temerè factum. Sed vt cùm didiceris meliorem creationis partem ab eo formatam, & absolutam, postea neq; de aliis dubites, neq; putes tale quid virtutis infirmitate factum. Ad hæc,& alia ratione de- M formem terram creauit,quoniam ipsa est nutrix, & mater nostra,& ex ea facti sumus, ac educamur,ipsaq; nostra patria est,& cōmune sepulchrum(reditus enim noster ad eā est)& variis per eā bonis fruimur.Ideo vt ne homines ob vsus necessitatem, plus quàm dignum est, eam venerentur,ostendit primùm rudē & absq; forma & inexpolitam:vt ne beneficia terræ, telluris naturæ imputes: sed ei tribuas,qui illam ex nihilo vt esset, creauit, propter hoc ait: Terra autem erat inuisibilis & inculta. Fortè statim & ab initio mentē vestrā subtiliorib⁹ sententiis degrauauimus nimiū, ideo hìc sermonem sistere cōgruit. Rogamus,autē charitatē vestrā,vt dictorū sitis memores, & semper horū memoria vobis insonet. Et post sensibilē mēsam quū hinc abieritis, apponite & spirituale mēsam.Et dicat quidē vir aliqua eorū,quæ nunc hìc sunt dicta: audiat autem mulier, discant pueri,discant & familiares,fiátque domus ecclesia, vt effugetur diabolus,in fugā vertatur malus ille dæmō,& inimicus

salutis

Universidad de Deusto

A salutis nostræ. Requiescat autem ibi spiritus sancti gratia, & omnis pax & concordia muniat inhabitantes. Quòd si eorũ quæ iam dicta sunt, memores eritis, prõptius etiam quæ posthac seminaturi sumus, suscipietis. Et nos quoque maiori vbertate dicemus, quæ nobis suppeditabit gratia dei, si germinare viderimus, quæ nunc à nobis dicta sunt. Quandoquidem & agricola, videns semina nasci, maiori promptitudine arua considerat & excolit, paratº & alia seminare. *Vt igitur alacriores nos reddatis, & iam dictorum certam custodiam demonstrate, & cum rectæ fidei dogmatibus viam quoque ve-*
Matth. 5. b. *stram diligenter curate. Fulgeat enim, inquit, lux vestra coram hominibus, vt videant vestra opera bona, & glorificent patrem vestrum in cœlis: vt & vita consonet fi-*
Iaco. 2. d. *dei dogmatis, & dogmata prędicent vitam.* Fides enim sine operibus mortua est, & opera sine fide mortua sunt. Nã tametsi sanam teneamus doctrinam, vitam autem negligamus: nihil nobis proderunt doctrinæ. Rursus, si vitæ curam diligentem gesserimus, in fidei autem placitis claudicauerimus, neq; sic nobis aliquid lucri fuerit. Ideo conuenit vtrunque ædificium nostrum spirituale
Matth. 7. d. communiri. Omnis enim qui audit hos sermones, di-
B cit, & facit eos, assimilabitur viro prudenti. Vide, quomodo non solùm audire nos vult, sed & facere, & operibus monstrare obedientiam. Et hunc prudentem vocauit, qui operibus sermones subsequentibus conspicuus est: qui verò tantùm ad sermones peruenit, & non ad opera, eum stultum vocauit meritò: quia talis domum suã super arenam ædificauit, propterea neq; ventorum vim ferre potuit, sed statim corruit. Tales enim sunt desides animæ, non solidatæ super firmam petram spiritualem. Non enim de ædificio, & de domo nunc est sermo: sed de anima, quæ à tentatione quadã turbatur. Nam venti, pluuię, & fluuiorũ nominibº, tentationes nobis insinuãtur. *Cæterùm constans, & vigil, & sobrius hac ratione magis firmus euadit: & quãtò maiores intentantur afflictiones, tantò eius virilitas & fortitudo magis augẽtur.* Deses autem & supinus, si tenuis quædam tentationum aura afflarit, statim commouetur, & decidit, nõ ob naturam tentationum, sed ob voluntatis infirmitatem. Quocirca oportet sobrios esse, & vigiles, & ad omnia præparatos: vt & in prosperitate modesti ac non effusi, & in afflictionibus quæ nobis infliguntur, sobrij & pru-
C dentes, perpetuas gratias referamus misericordi deo. Si sic res nostras instituerimus, multũ gratiæ diuinæ assequemur: poterimusq; & præsentem vitam securè transmittere, & in futuram vitam magnæ fiduciæ opes repone re. *Quod nobis omnibus concedat gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritui gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.*

Homilia tertia.

MEritò thesauro cuipiam confertur diuinarum scripturarum lectio. Nam sicut ex illo, quisquis vel paruum fructũ capere valet, multas sibi parat diuitias: ita & in sacra scriptura, etiam in breui dictione variam sentẽtiarum vim, & indicibiles diuitias inuenire licet. Et non solùm thesauro similia sunt diuina eloquia, sed fonti quoque, largis, perennibúsque scaturienti fluentis: id quod re ipsa heri omnes didicimus. Nam vt proœmia libri Geneseos incœpimus, explanãdo hoc dictum: In principio fecit deus cœlum & terrã, totam horam insumpsimus, & neque sic totum comprehendere valuimus. Magna enim est huius thesauri abũdantia, & larga fontis huius vbertas. Nec mireris dile-

cte, si nobis hoc accidat. Etiam qui ante nos fuere, pro D
virib⁹ suis aquas inde hauserunt: & similiter qui post nos futuri sunt, idem attentabunt, neque sic totum euacuare poterunt: sed magis interim augescunt flumina, & increscunt. Hæc enim spiritualium fluminum natura est, vt hoc magis scaturiant, & accrescat spiritualis gratia, quò quis magis inde haurire studet. Propter hoc & Christus dicebat: Si quis sitit, veniat ad me & bibat. Qui cre- Ioan. 7. f.
dit in me, sicut dixit scriptura, flumina de ventre eius 2. Paralip.
fluent aquę viuentis. Quibus horũ fluminũ dapsilitatem 16. c.
& largitatẽ nobis indicat. Quoniã igitur spiritualiũ fluminũ natura talis est, agè afferamus omnes multa mẽtis nostræ vasa, vt impletis illis, domum redeamus. Nã quando videt gratia spiritus feruens desiderium, & vigilem mentem: tunc & gratiam suam opulentam liberalius largitur. Abducamus igitur nos ab omnibus hũius vitæ curis, & relectis his, quæ cogitationes nostras velut spinæ suffocant, ad spiritualia desideria mentem nostram totam transferamus, vt magno inde lucro facto, & vtilitate pęrcepta, domum redire liceat. Cæterùm vt manifestior fiat sermo, pauca quædam ex he-
sternis dictis in memoriam charitati vestrę referemus, E
vt sic his quæ herì dicta, hæc quæ nunc dicenda, quasi in vnum corpus coniungamus. *Ostendimus* enim herì, vt meministis, quomodo beatus Moses, enarrans horum visibilium elementorum creationem & opificium, dixerit: In principio fecit deus cœlum & terrã. Terra autem erat inuisibilis & inculta. Et docui quidem vos causam, quare deus terram deformem, & nullis figuris expolitã creauerit: quæ opinor, omnia mente tenetis. Necessarium igitur nos ad ea, quæ sequuntur, progredi hodie. Nam postquàm dixit: Terra erat inuisibilis, ac inculta, ait: *Et tenebræ erant super abyssum, & spiritus dei superferebatur super aquam.* Vide hìc, quàm nihil superflui admisceat beatus propheta, & quomodo nõ omnia particulatim narret quæ facta sunt: sed vt docuit nos de cœlo & terra, quæ plurima in se continet elementa, prætermittit alia. Nam quum de aquarum opificio nihil dixisset, ait: Et tenebræ erant super abyssum, & spiritus dei superferebatur super aquam. Hæc enim tegebãt faciem terræ, de tenebris loquor, & abysso aquarum. Didicimus hìc, quòd omne quod videbatur, erat abyssus aquarum, tenebris velata: & opus habebat sapiente opifice, qui omnem hanc informitatem discutere, & ornatum aliquem inducere posset. Et tenebræ, dicit, super abyssum, F
& spiritus dei superferebatur super aquam. Mihi videtur hoc significare, quòd affuerit efficax quædam & vitalis operatio aquis, & non fuerit simpliciter aqua stans & immobilis: sed mobilis, & vitalem quandam vim habens. Nam quod immobile, omnino inutile est: quod verò mouetur, ad multa cõducit. Vt igitur doceret nos beatus ille propheta, aquam illam magnã habere vim, & vitalem quandam, dicit: Et spiritus dei superferebatur super aquas. Idque non absque ratione scriptura diuina prẽueniendo dicit, eò quòd postea dictura est nobis, quòd animalia ex aquis istis iuxta præceptum dei omnium cõditoris producta sint: propterea auditorem hìc nunc docet, quòd non solùm aqua illa sit condita: sed & quòd moueatur, & discurrat, & omnia *alluat*. Igitur postquàm diffusa fuit magna vniuersi *visibilis* informitas, præceptóque suo deus, optimus ille artifex, & quæ informia erant, dispulit, & immensam lucis visibilis pulchritudinem produxit: tunc tenebras fugauit palpabiles, illustrataq; sunt omnia. *Et dixit*, inquit, *deus*, *Fiat lux: & facta est lux.* Dixit, & facta est: mandauit, & tene-

 bræ quidẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G brę quidem fugatæ ſunt,lux autem producta. Vides ineffabilem potentiam? Verùm qui errore præuenti ſunt, non attendentes ad dictorum cõſequentiam neque audientes beatum Moſen,dicentẽ: In principio fecit deus cœlum & terram:& mox ſubdentem. Terra autem erat inuiſibilis ac inculta,eò quòd tenebris & aquis obtecta. Sic enim viſum fuit domino ab initio eam producere, dicũt,quòd antea fuerit materia, & præfuerint tenebræ. Quid hac amentia peius? Audis, quòd in principio fecerit deus cœlum & terram, & quòd ex nihilo quæ ſunt, facta ſint:& dicis quòd præfuerit materia? Quis eorum qui mentem habent,tantã ferret inſaniam? Nunquid homo eſt conditor,vt opus habeat ſubiecto aliquo ad demonſtrandam ſuam artem? Deus eſt cui omnia cedunt,qui verbo & præcepto ſuo omnia condidit. Attende enim quòd dicit ſolùm. Producta eſt lux, & abſceſſerunt tenebræ. *Et diſtinxit deus inter lucem, & inter tenebras.* Quid eſt,diſtinxit? vnicuique locũ propriũ diſtribuit,cõgruumq; tẽpus definiuit. Et poſtquàm hoc factum,tunc ſuũ cuiq; vocabulũ indidit. *Vocauit enim*, inquit, *deus lucẽ*
H *die, & tenebras uocauit noctẽ.* Vidiſti optimã diſtinctionẽ & admirabile opificiũ: quomõ id quod omnẽ rationẽ tranſcendit, *vno* ſermone & prȩcepto factum eſt? Vidiſti quãtum ſe noſtrorum *ingeniorum* paruitati attemperauerit beatus ille propheta, imò miſericors deus per prophetæ linguam erudiendo omne hominum genus: vt videat eorum quæ facta ſunt ordinem, & quis vniuerſi opifex, & quomodo vnumquodque produxit? Quoniã enim adhuc imperfectius erat humanum genus, quàm vt perfectiora capere poſſet: propterea pro auditorum imbecillitate, prophetæ linguam ſanctus mouebat ſpiritus, inq; hunc modum nobis omnia ediſſerebat. Et vt diſcas, quòd propter mẽtis noſtræ imperfectionem hoc enarrationis attemperamento fuerit vſus: *vide quòd to*
nitrui filius, cum iam creuiſſet ad virtutem hominũ ge
Mar.13.b. *nus, non iam hac via ingreditur, ſed in ſublimiorẽ eru*
Ioan.1.a. ditionem auditorem ſubducit. Nam vt dixit, In principio erat ſermo, & ſermo erat apud deum, & deus erat ſermo: mox ſubiicit: Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in mundum. Nam quemadmodũ hoc loco lux ſenſibilis præcepto domini producta,
I & tenebræ illæ viſibiles abſconditæ: ſic & lux mentalis tenebras errorum effugauit, & ad veritatem errabundos manuduxit. Suſcipiamus ergo magna gratitudine à diuinis ſcripturis doctrinas, & ne aduerſemur veritati, neque in tenebris maneamus: ſed ad lucẽ properemus, operemurq; digna luce & die: ſicut & Paulus admonet
Rom.13.d. dicẽs: Sic vt in die honeſtè ambulemus, & ne operemur opera tenebrarũ. Et vocauit, inquit, deus lucem diem, & tenebras vocauit noctẽ. Quod fermè nos præterierat, neceſſarium fuerit iterum repetere. Nam poſtquàm dixit fiat lux, & facta eſt lux. Et vidit deus lucem, quòd bona eſſet. Vide, quæſo hic dilecte, quanta verborum humilitas. Quid ait? Num priuſquam fieret lux, neſciebat quòd bona: ſed poſtquàm producta fuit, oculus primũ oſtendit opifici pulchritudinẽ & bonitatem productæ? Et quis cui cor eſt, tale quiddam diceret? Nam ſi homo qui aliquid per artẽ operatur priuſquàm fabricet quod vult facere, & priuſquàm formet, ſcit vſum eius quod elaborare ſtatuit: quantò magis omnium opifex, qui verbo omnia ex nihilo vt eſſent produxit, ſciebat antequã lucem faceret, quòd eſſet bona? Quare ergo hac dictione vſus eſt? Demittit ſe, & iuxta humanam conſuetudinem hæc omnia loquitur beatus ille propheta. Et quẽadmodum homines, cùm magnum aliquid magno ſtudio elaborauerint, & finem laboribus ſuis impoſuerint, K
tunc tandem probant quid fecerint, & opus laudibus extollunt: ita & diuina ſcriptura ſolet, & nunc cùm ſe ad noſtrarũ auriũ infirmitatẽ demiſit & dixit: Et vidit deus lucẽ, quòd bona: tunc ſubiecit, Et diſtinxit deus inter lucẽ, & inter tenebras: & vocauit deus lucẽ diẽ, & tenebras vocauit noctẽ. Et ſuã cuique regionẽ diſtribuit. Nã ab initio cuiq; ſuos terminos præfixit, quos perpetuò abſq; impedimẽto cuſtodiret: id quod cuilibet, qui mediocriter ſapit, cõtueri licet, quomõ ex eo tẽpore vſq; in illud præſens, neque lux terminos ſuos tranſgreſſa ſit, neque tenebræ ſuum ordinem præterierint, confuſione & deordinatione quadam introducta. Sanè hoc vnum ingratis ſufficere deberet, vt credant & obediant his, quæ à diuina ſcriptura dicta ſunt: ita vt vel elemẽta imitentur, quæ curſum ſuum perpetuò ſeruant, & menſurã ſuam non egrediuntur, ſed agnoſcunt propriam naturam. Exin poſtquam vtrique ſuum nomen dedit, vtrumque in vnum coëgit: Nam dicit, *Et factum eſt ueſperum, & factum eſt mane dies unus.* Finem diei & finem noctis vnum ſignanter nominauit, vt ordinẽ aliquem & L
conſequentiam ſtatueret viſibilium, nullaq; fieret confuſio. Verùm ſcire & diſcere debemus à ſpiritu ſancto per linguam beati huius prophetæ, quæ primo die condita ſunt, & quæ aliis. Nam & iſtuc ipſum miſericordis dei benignitatem declarat. Neque enim inops erat omnipotens illius manus, & infinita ſapientia, vt non poſſet vno die producere omnia. Quid inquam, vno die? & ſimplici momẽto poterat. Nam quandoquidem res non ob ſuam vtilitatem produxit (nullius enim rei indigus eſt, qui ſufficientiſſimus) ſed ob ſuam benignitatem & bonitatem fabricauit omnia: idcirco non ſimul, ſed ſucceſſiuè & per partes condidit, & doctrinam nobis manifeſtam de rebus conditis per linguam beati huius prophetæ tradidit vt hæc diſcentes, non accedamus eorũ ſententiæ, qui humanis rationibus mouentur. Enimuero non deſunt, qui fortuitò res omnes factas eſſe aſſerant, quãuis hęc ita ſint facta. Quòd ſi non tanta miſericordia, & docendi humilitate nos dignatus eſſet: quid non fuiſſent auſi, qui aduerſus ſalutem ſuam quæque & dicere & facere ſtudent? Quid enim miſerius & inſipiẽtius his, qui talia dicere attentant, & aſſerunt res per ſe M
fieri, fraudantq; omnem facturam diuina prouidentia? Quo pacto enim rationi congruũ fuerit, dic oro, quòd tanta elementa, & tantus ornatus abſque aliquo moderatore, & omnia cõſeruante gubernentur? Et nauis nũquam poterit abſque gubernatore maris fluctus trãſire: & miles nihil ſtrenuum & egregiũ abſque capitanei ductu & auſpiciis gerit: & domus nõ extruitur, niſi ſit qui ædificet: mundus autem ille immenſus, & elementorũ illorum ornatus, fortuitò & temerè ferri poterit, nullo exiſtente qui omnia poſſit moderari, & per ſuam ſapiẽtiam ſciat continere & conſeruare? Porrò quid contendimus illis monſtrare ea, quæ & cæcis, vt in prouerbio »
eſt, manifeſtè propoſita ſunt? Verũtamẽ ne omittamus »
proponere eis doctrinas ſcripturarum, ſed omne impẽdamus ſtudium, vt ab errore liberati, ad veritatem reducantur. Nam licet in erroribus comprehenſi ſint, cognati tamen noſtri ſunt: & congruit, vt magnam eorũ curam habeamus, nũquam torpeſcentes: ſed diligentia ſumma facientes ea quæ in nobis ſunt, vtilẽ illis medicinam adhibeamus, ſi fortè vel tardè ad veram ſanitatẽ redeant. Nihil enim ita gratum eſt deo, & ita curæ, vt
animarum ſalus, ſicut clamat Paulus, dicens: *Qui vult* 1.Tim.2.b.
omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionẽ veritatis
venire

Universidad de Deusto

A Et iterũ deus ipſe ait:Nolo mortẽ peccatoris,ſed vt cõ-
Ezech.18.g uertatur,& viuat. Et propter hoc etiã creaturam hanc
omnẽ produxit,& nos formauit, nõ vt pereamus, neq;
vt ſupplicijs nos torqueat:ſed vt ſaluet,& ab errore libe
ratos,regno frui nobis cõcedat.Hoc enim nobis prępa
rauit,nõ nũc poſtquàm factũ eſt,ſed *ante iacta* fundamẽ
Matth.25.c ta mundi,ſicut ipſe *dicit*: *Venite benedicti patris mei*,
& in hęreditatẽ *accipite* pręparatũ *vobis regnũ ab ini*-
tio mundi.Vide *misericordiã* domini,quomodo ante-
quam *formaretur* mũdus,& produceretur homo,infini
ta *nobis bona ordinauit*:oſtẽdens quãtam noſtri gene-
ris curã *faciat*,& q omnes vult ſaluari. Talẽ igitur ha-
bentes dominũ,tam miſericordẽ,tam benignũ,tã mã-
ſuetũ:cùm noſtræ,tum fratrũ noſtrorũ ſalutis curã gera
mus.Nam & hoc noſtræ ſalutis argumẽtum erit & oc-
caſio,ſi nõ ſolùm pro nobis ipſis ſoliciti,ſed & proximo
vtiles fuerimus,ipſum ad viam veritatis manuducẽtes.
Hiere.15.d Et vt ſcias quãtum bonũ ſit,cũ ſalute noſtra & alios lu-
crari,audi prophetam ex perſona dei dicentẽ: Qui edu
cit precioſum à vili,quaſi os meum erit. Quid hoc eſt?
Qui ab errore ad veritatẽ,ait,manuduxerit,vel à pecca
to ad virtutẽ proximũ induxerit:pro virili humano me
imitatur.Etenim ipſe quum deus ſit,propter *nihil aliud*
B *noſtrã induit carnẽ*,& alia humana *omnia ſuſtinuit*, &
crucẽ quoq; ſuſcepit,niſi vt nos peccato obnoxios à ma
Galat.3.b ledicto liberaret. Et hoc quoq; Paulus clamat dicens:
Chriſtus nos redemit à maledicto legis,factus pro no-
bis maledictum. Si igitur ipſe,qui deus eſt ineffabilis eſ-
ſentiæ,ob miſericordiã ineffabilem hæc omnia propter
nos, & ſalutẽ noſtrã ſuſcepit:cur nõ & nos erga fratres
iuſti ſumus,agnoſcentesq; eos vt mẽbra noſtra, & eri-
pientes ex diaboli faucibus, in viã virtutis inducimus?
Nam vt anima corpore melior eſt:ita his qui indigen-
tibus pecunias & facultates ſuppeditãt, maioribus præ-
miis digni ſunt hi,qui admonẽdo & cõtinuẽ docẽdo in
viam rectã *ſupinos & deſides inducũt*, *monſtrãdo eis*
diuinarũ virtutũ fragrantiã,&*vitiorũ maleolentiã*.Hęc
omnia cùm ſcimus,præ omnibus aliis huius vitæ curis,
de ſalute animarũ loquamur proximis,eandẽ illis ſoli-
citudinẽ ingerentes. Magnæ enim bonitatis eſt,animã
cui hæc cõtinuò inſonãtur,poſſe reduci ex abyſſo malo
rum,in quorũ medio verſamur: & cõpeſci ſeditionem,
quę perpetuò animã noſtrã infeſtat.Ideireo nobis opus
eſt & magna vigilantia, quoniã & cõtinuum nobis eſt
C bellum,& inducię nullæ: propter quod & Paulus dice-
Epheſ.6.b bat,Epheſiis ſcribẽs: Non eſt nobis *colluctatio aduerſus*
ſanguinẽ & carnẽ:ſed aduerſus principatus,aduerſus po
teſtates,aduerſus mũdi dominos rectores tenebrarũ ſe
culi huius,aduerſus *ſpirituales nequitias in cœleſtibus*.
Ne exiſtimetis,ait,vulgare *nobis* certamẽ proponi. Nõ
aduerſus cognatos nobis eſt certamẽ,neq; ex æquo exer
citus noſter inſtructus eſt. Nos enim qui corporib⁹ ſu-
mus annexi,præceptũ accepimus, vt cũ incorporeis vir
tutibus cõfligamus. Sed ne timeatis, nã licèt inæqualis
ſit pugna:magna tamẽ armorũ noſtrorũ virtus eſt.Sub-
iungit enim hæc,quaſi diceret: quoniã nouiſtis bellato-
rum naturã,ne ſuccũbatis,ne torpeſcatis ad pugnã: ſed
propter hoc ſuſcipite armaturã dei, vt poſſitis reſiſtere
inſidiis diaboli. Multæ enim eius ſunt inſidiæ, hoc eſt
vię,per quas negligentiores ſupplãtare nititur:quas dili
gẽter *cognoſcere* operępreciũ eſt,ita vt effugiamus eius
manus,& *nullum* ipſi ingreſſum permittamus.Quin &
linguæ diligens habẽda eſt cuſtodia, & oculi muniendi
ſunt,& mens purgãda,& in perpetuo certamine viuen-
dũ eſt,quaſi fera aliqua nos inuadat, & lædere conetur.

Propter quod cœleſtis illa anima, doctor gẽtiũ, *lingua* D
orbis,nihil omittẽs pro ſalute diſcipulorũ,poſtquàm di
xit,Accipite armaturã dei:iterũ ſubiicit,& nos vndique Ibidem.
muniẽs,& inuictos faciens,ſic dicit:State igitur accin-
ctis lũbis veſtris in veritate, & induti thoracẽ fidei, & Ibidem. c
calceati pedes veſtros in præparatione euãgelij pacis.In
omnibus aſſumite ſcutũ fidei,in quo poſſitis omnia tela
inimici ignita extinguere,& gladium ſpiritus,quod eſt
verbũ dei. Vidiſti quomodo omnia mẽbra munuerit?
Et quaſi *in* pręliũ egreſſuros,primum zona cingat, quò
expeditiores ſimus ad curſum:dein induat nos thorace,
ne à *iaculis vulneremur*. Sed & pedes munuit,& vndi
que armauit fide. Hæc,ait, *ignita tela* hoſtis extinguere
poteſt.Quæ autẽ ſunt tela diaboli?malę cõcupiſcẽtie,im
mũdę cogitationes,pernicioſi affectus,furor,inuidẽtia,
inuidia,ira,odiũ,opũ cõcupiſcentia,& omnis alia igna-
uia.Hęc,ait,omnia extinguere poterit gladius ſpiritus.
Et qd dico, extinguere? etiã ipſũ hoſtis caput amputare
valet.Vidiſti quomodo roborauit diſcipulos? Quomo-
do eos qui cera molliores erãt, ferro fortiores effecit?
Quoniã enim *nobis* bellũ eſt *nõ aduerſus* carnẽ & ſan
guinẽ,ſed *aduerſus incorporeas virtutes*: ideo neq; car-
nalib⁹ *nos armis muniuit*, ſed arma noſtra omnia ſpiri E
tualia ſunt,ſic radiãtia,vt eorũ fulgorẽ dęmõ malus fer
re nequeat. Talib⁹ armis induti, ne horreamus ob pu-
gnã,ne fugiamus cõgreſſum:ſed neq; ignaui ſimus. Nã
ſicut,nobis ſobriis, malignus dęmõ nũquã armorũ no-
ſtrorum virtuti pręualebit, ſi voluerimus irritas facere
eius machinationes:ſic ſi deſides fuerimus, nulla nobis
vtilitas erit.Quãdoquidẽ *inimicus* ſalutis noſtræ nũquã
dormitat, & *omnia quæ ſaluti noſtræ obſunt*, operatur.
Vndiq; igitur armemus noſipſos,& à verbis & ab operi-
bus abſtineamus,quę nos offendere poſſunt: & cũ abſti-
nẽtia à cibis,cùm aliarũ virtutũ,tum liberalitatis in pau
peres ſpecimẽ exhibeamus: ſciẽtes quãta nobis merces
ob curã illis exhibitã repoſita ſit: Nã,q miſereť,ait,pau- Prouer.19.e
peri,fœneratur deo.Vide vſurę rarã naturã,& admirabi
lem.Alius eſt q accipit, & alius qui ſe dãdi fœnoris reũ
facit,& nõ hoc ſolùm nomine:ſed quia in hocvſurę ge-
nere nõ eſt locus ingratitudini,neq; vlli alij dãno.Neq; Matth.19.d
ſicut hìc,ſemel dare quis pollicetur,ſed cẽtupla dãtur,&
nõ ſolùm cẽtupla: nã aliqua dãtur *in* pręſenti *vita*,ali-
qua in futura,nẽpe vita æterna.Et *in* præſenti quidẽ vi-
ta,ſi *quis nobis* ſolùm duplicia polliceretur,pro his quę
à nobis dantur, parati eſſemus illi omnem noſtrã ſub-
ſtantiam afferre.Tametſi ibi magna ingratitudo,multę F
& ſtupendæ auarorum fraudes:& multi qui boni haben
tur,fœnus non ſoluunt, vel ob maleuolentiam noſtrẽs,
vel ſæpe & propter inopiam non valentes. Quoniam
autem nihil tale, omniũ domino imputari poteſt(nam
& capitalis ſumma in tuto eſt,& centuplum hìc promit
titur eleemoſynam expendentibus, & in futurum vita
æterna reponitur:)quæ igitur nobis defenſio erit, ſi ne-
gligentes fuerimus, & non feſtinauerimus cẽtupla pro
paucis accipere, & pro præſentibus futura, & pro tem-
poralibus æterna?Atqui pecuniæ nunc ianuis & repagu
lis includuntur, & indigentibus non expenduntur, ſed
in vanum duntaxat ibi ſine vſu iacent. Vt igitur *in* fu-
turo ſeculo earum ſubſidia inueniamus: Facite,inquit, Luc.16.c
vobis amicos ex mammona iniquitatis: vt cùm defe-
ceritis, recipiant vos in tabernacula æterna. Iam ſcio,
quòd multi non adſtipulantur *his*, quæ *à nobis* nunc
ſunt dicta, ſed ea vt delirium & fabulam audiunt, imò
neque auſcultant. Vnde ego crucior & doleo, quòd
neque rerum experientia, neq; tot & tales dei promiſ-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G siones,neq; timor futurorũ,neq; quotidianę admonitiones noſtræ apud tales proficiũt. Non tamẽ ceſſabo,etiã ſic,ab hoc conſilio,donec cõtinuitate importuna tandẽ victor reſipiſcere ipſos fecero:& à crapula & ab ebrietate,qua laborãt,& à pecuniarũ auiditate,quę mẽtem eorũ obtenebrat,eruere valuero.Scio enim,ſcio q; per gratiã dei,ſermonũ noſtrorũ frequentia,& ieiunij ſtudiũ poterint ipſos vel ſerò,à difficili hoc morbo liberare,perfectaq; ſanitati reſtituere:vt & ipſi à ſuppliciis,quę eis parata ſunt,liberentur,& nos à triſtitia eruamur,& pro omnibus aliis gloriã referamus deo patri & filio,& ſpiritui ſancto,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorũ, Amen.

Homilia quarta.

Videns ergo dilecti, alacrem & quotidianũ veſtrum in hoc tẽplo conuẽtum magnã percipio voluptatẽ,miſericordemq; deum in profectu veſtro glorificare non ceſſo. Nam ſicut eſurire corporalis ſanitatis indiciũ:ita & ſtudio magno audire diuina eloquia,bonæ animi valetudinis certiſſimũ eſt argumẽtum. Propter quod & dominus noſter Ieſus Chriſtus *in ſuis beatitudinibus,quas in monte promiſit,dice*
Matth.5.a bat:Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã,quoniã ipſi ſaturabũtur. Quis igitur dignè vos laudare valet,qui ſemel
H beatitudiuẽ accepiſtis,& ab ea infinita bona expectatis? Is enim domini noſtri mos eſt,vt quoties videt animã aliquam multo deſiderio, prõptitudineq; intenta ſpiritualibus inhiantem,liberaliter illam gratia, & opulẽtis donis ſuis locupletet.Vnde & ego in veſtrã vtilitatẽ, & ædificationem expecto,vt vberior,& mihi doctrinæ ſermo cõcedatur.Propter vos enim,& propter veſtrũ profectum,*omnem hunc laborem toleramus:vt & vos ſtatim ad idem virtutis faſtigium aſcẽdatis,futuri vitæ diuinæ magiſtri omnibus qui vos vident. Vnde & nobis* maior dicendi fiducia accedat,*qui videmus non in va*num,nec fruſtra nos laborare: ſed quotidie ſemen ſpirituale in vobis creſcere: & non ſicut in euangelio ſeminanti euenit,ita & nobis vobiſcum.Ibi enim vna tãtùm
Luc.8.a pars ſalua fuit,tres perierunt.Quia ſemẽ quod ſecus viã cecidit,ſterile manſit:& quod inter ſpinas,ſuffocatũ eſt: quod autem in petram,orto Sole,etiam ipſum,fructum afferre nequiuit.Hic in gratia dei ſpes eſt, omne ſemen in terram bonam cadere,& alios facturos fructũ centuplum,alios ſexagecuplũ,alios trigecuplum. Hoc noſtrã alacritatem fouet,hoc mentem excitat,quòd ſcimus nõ
I in vanum,nec fruſtra ſermones nos facere: ſed ſobriis auribus & intenta mente dicta noſtra accipi. Atq; hæc non adulãter charitati veſtrę dico,ſed coniecto alacritatem ex his,quæ herì à nobis dicta ſunt. Videbã enim auidos doctrinæ,ab ore meo pẽdentes & omnia faciẽtes,ne quid vos dictorũ præteriret.Etenim cõtinui plauſus maximè teſtabãtur,q; dicta magna voluptate ſuſceperitis.Qui autẽ aliquid volupe audit,certũ quòd illud bene figit in animo:ibiq; reponens,facit ne eradi expũgíve queat.Quis igitur dignè nos beatos dicere, & vos laudare poſſet,qui in aures loquimur audiẽtium?Beatus enim,ait,qui loquitur in aures audiẽtium.Hoc pręclarũ opus ieiunio acceptum fero,hoc remedium ſalutẽ operatur animarũ noſtrarũ.Quòd ſi ab initio ſtatim tãtum nobis robur oſtendit, procedẽtibus diebus quãtam non expectamus vtilitatẽ affuturã? Vnum hoc vos obſecro, In timore & tremore ſalutem veſtrã operemini,& nullum aditum cõcedite inimico ſalutis veſtrę.Quia vidẽs nunc ſpirituales diuitias, inſanit & ferocit, & ſicut leo
1.Petri.5.b rugiens circuit,quærens quem deuoret. Verùm ſiſobrij fuerimus,nulli prævalebit per gratiam dei. Talia enim ſunt arma noſtra ſpiritualia, quibus nos induit ſpiritus K gratia: ſicut herì charitatẽ veſtram docuimus. *Si igitur his continuò membra noſtra muniuerimus,nullum telum ab illo emiſſum ad nos pertingere poterit,ſed irrita ad ipſum reditura ſunt.Adamãte enim ſolidiores dei gratia nos effecit,& ſi volumus,omnino inuictos. Itaq; ſicut qui adamantem ſecat, nihil adamanti nocet, ſed ſeipſum fatigat,& robur ſuum imminuit: & contra ſtimulos calcitrans,ſuos pedes cruentat. In hunc modum res ſe habent noſtræ cum ſalutis noſtræ aduerſario,ſi armis,quæ nobis ſpiritus ſancti gratia exhibet, continuò nos muniamus.* Tanta enim illorum virtus eſt, vt radios inde fulgurantes aduerſarius ſuſtinere non poſſit, ſed illis oculi ſui excæcentur.*His oro armis ſemper nos muniamus,& ſic in forum nos conferamus:ſic apud amicos ſimus,ſic opera aggrediamur.Et quid dico in forum? etiam in eccleſia occurrẽtes, inſtructi illis ſimus, & domum redeuntes,& dormiẽtes,& euigilantes, neq; vnquam per omnem vitam noſtram illa deponamus. Commigrant enim nobiſcum,& poſt hanc vitam magnam fiduciam nobis præſtabunt.Non enim,ſicut ſenſibilia arma corpus grauant: ſed leuius reddunt & expeditius ac ſublimius,roburq; augent.* Tantùm curæ ſit,vt L *ipſa quotidie abſtergamus, ita vt fulgida ſint, & radiis excæcent oculos maligni dęmonis omnia contra ſalutem noſtram machinãtis. Agẽ quoniã ſatis vos armis inſtruximus,conſuetã nunc vobis mẽſam apponamus, ex his quę ſequuntur ea quæ herì dicta.Proponemus autem iterũ charitati veſtrę,ſed admirabilẽ illum cõuiuij exhibitorem beatum Moſen,magnũ prophetam,bonæ huius doctrinæ ducẽ faciemus.Videamus igitur quæ nã ſint ea, quæ hodie nos docere vult, & diligenter dictis eius attendamus.Nõ enim ſua virtute loquitur,ſed quęcunq; illi ſpiritus ſancti gratia inſonat,ea per ſuam linguam docendo humanum genus,profert.Conſummato igitur de die primo ſermone,poſtquàm formata luce dixit:* Factũ eſt veſperũ,& factũ eſt mane dies vnus: iterum dicit,dixitq; deus. *Fiat firmamentum in medio aquæ,& ſit diſtinguens inter aquam & aquam.* Attẽde hìc clariſſimè doctrinæ conſequentiã.Quoniã antea nobis dixit,poſt cœli & terræ creationẽ: Terra autẽ erat inuiſibilis & inculta:& cauſam appoſuit,quòd propter hoc fuerit inuiſibilis,quia à tenebris & aquis obtegebatur. Omnia enim erant aqua & tenebræ,& nihil præterea. Et poſtea, quòd præcepto domini producta ſit lux, factaq; diſtinctio lucis & tenebrarum: & illa quidem diei appellationem acceperit, hæ verò noctis. Iterum nos docere vult, quòd ſicut tenebras ſeparauit producta luce,& vtriſque congruum vocabulum indidit:ita & multitudinem aquarum præcepto ſegreget. Et vide ineffabilem potentiam, quæ omnem humanam excedit rationem. Nam ſolùm iubet, & accedit aliud elementorum, & aliud decedit. Dixítque,ait, deus: Fiat firmamentum in medio aquæ,& ſit diſtinguens inter aquam & aquam. Quid eſt,fiat firmamentum? Quaſi quis dicat humana lingua, Fiat paries quidam & interſtitium in medio diuidens, & ſeparationem faciens. Et vt diſcas magnam elementorum obedientiam, excellentémque virtutem opificis,ait: Et factum eſt ita. Dixit ſolùm, & opus ſequutum eſt. Et *fecit*,ait,*deus firmamentum, & diuiſit deus inter aquam quæ erat ſub firmamento, & inter aquam quæ erat ſuper firmamentum. Dicit*, Facto firmamento, iuſſit aquas alias ſub firmamentum ferri, alias autem ſupra dorſum eſſe firmamenti. At quid, ſi quis dicat, eſſe firmamentum vel aquam denſatam, vel aërem

Universidad de Deusto
Biblioteca

A vel aërem conſtratum, vel aliam aliquam eſſentiam? Haud quis prudentium hoc temerè aſſeuerauerit. Oportet enim magna modeſtia & gratitudine, ea quæ dicuntur à nobis accipi, & non vltra naturam noſtram progredi, & ſcrutari quæ ſupra nos ſunt: ſed hoc ſolùm ſcire & tenere apud nos, q̃ præcepto domini productum eſt firmamentum, ſeparationem aquarũ faciens, quod valeat alias ſub ſe continere, alias verò in conuexo ſuo ferre. Et *uocauit, ait, deus firmamentum cœlum.* Vide quomodo eadem conſequentia etiã nunc diuina ſcriptura vſa eſt. Nam ſicut dixit heri, Fiat lux: & poſtquam producta fuit, tunc ſubiecit: Sit diſtinguens inter lucẽ & inter tenebras, & ſic lucem diẽ vocauit. Ita & hodie dixit: Fiat firmamentũ in medio aquç. Dein ſicut de luce: ita & hic docuit nos vſum firmamenti, eò q̃ diuidat, ait, inter aquã & aquam. Et poſtq̃ hunc eius vſum declarauit, tũc ſicut luci nomen dedit, ita & firmamento ſuum nomẽ impoſuit. Et vocauit, ait, deus firmamentum cœlũ, hoc quod videtur. Et quomodo dicunt aliqui, factos multos cœlos? Non ex diuina ſcriptura hoc didicerunt, ſed ex ſuis opinionibus, vt ita dicant, impelluntur. Beatus autẽ Moſes nihil his amplius docet: nam vt dixit, In principio fecit deus cœlum & terram: & dein cauſam docuit,
B quare terra ſit inuiſibilis, nẽpe quòd obtecta à tenebris & aquis abyſſi: poſt formationem autem lucis, ordine & cõſequentia quadam vtens, inquit: Et dixit deus, Fiat firmamentum. Dein poſtquam docuit diligenter vſum firmamenti, & dixit, vt diſtinguat inter aquam & aquã: iſtucipſum firmamẽtum quod aquarum ſeparationem faciebat, cœlũ vocauit. Quis igitur poſt tãtam doctrinam ferret eos, qui ex ſuo capite loqui, & contra diuinam ſcripturam multos cœlos dicere audent? Porrò di-
Pſal. 148.a. cunt illi: *Ecce beatus Dauid laudem deo offerens, dixit: Laudate eum cœli cœlorum. Ne obſtrepas dilecte, neq; putes ſacram ſcripturam ſibiipſi alicubi aduerſam: ſed diſce potius dictorum veritatem, & tenens diligenter illius doctrinam, obtura aures illis cõtraria dicentibus.* Et quid hoc ſit, quod dicere volo, audite magna attentione: vt ne facilè moueamini à volentibus violenta & aliena dicere. Omnes diuini libri veteris teſtamenti Hebræorũ lingua ab initio ſunt cõpoſiti, & in hoc nobiſcũ conſentiunt omnes. Et non ante multos annos aduẽtus
C Chriſti, rex quidam Ptolemæus, in conquirendis libris admodum ſtudioſus, operæprecium putauit, vt & hos libros colligeret: eaq; de cauſa quoſdã Iudæorũ Hieroſolymitarũ vocauit, qui eos in Grẽcã linguã verterent. *Et perfectũ eſt hoc eius opus.* Factũ autẽ eſt hoc diuinę diſpenſationis opus, vt nõ ſolùm Hebraicæ linguæ periti, ſed & omnes qui totũ orbem inhabitant, ex eo vtilitatẽ perciperent. Eſt & rarum miraculum, q̃ vir qui Iudaïca nõ curabat, hoc fecit, ſed idololatriæ deditus, & religioni dãnatæ multũ fauens. Hoc enim modo ſe habent omnia, quæ à domino noſtro diſpenſantur, vt per aduerſarios ſemper creſcant veritatis præcepta. Hæc autẽ nõ temerè veſtræ charitati narrauerim, ſed vt ſcire poſſitis, q̃ non hac lingua, noſtra inquã, ſed Hebraica ſint hi libri cõpoſiti. Dicunt igitur qui linguæ eius gnari ſunt, Cœli nomen plurali numero ab Hebræis vocari, quod cõfitentur qui & Syrorum linguam ſciunt. Et nemo ea lingua dicit cœlũ, ſed cœli. Et idcirco ſic dictũ eſt, quod à beato Dauid dictum, Cœli cœlorũ: non q̃ multi ſunt cœli (nõ enim hoc nos docuit beatus Moſes) ſed q̃a mos eſt linguæ Hebraicæ, vnã rẽ nominare plurali numero. Quia ſi multi eſſent, nõ omiſiſſet ſpiritus ſanct⁹ per linguã prophetæ, quin & illorũ formationem nos doceret.

Hæc diligẽter ſeruate obſecro, vt poſſitis obſtruere ora D
eorũ, qui cõtraria eccleſiaſticis doctrinis afferunt. Et videatis virtutẽ eorũ quæ in ſcriptura cõtinentur, nã idcirco frequenter hìc cõuenitis: & nos vberiorem doctrinã cõmunicamus, vt parati ſitis omni petenti vos rationẽ reddere. Sed ad cõſequentia, & textũ redeamus, ſi placet. Et *uocauit, ait, deus firmamentum cœlũ. Et uidit deus, quòd bonum.* Attende quanta verborum humilitas propter noſtrã infirmitatẽ. Nã ſicut de luce dixit, Vidit q̃ eſſet bo-
Hic ſupra. a na: ita & nunc de cœlo dicit, hoc eſt de firmamento. Et vidit, inquit, deus, q̃ eſſet bonum: docens nos per huius pulchritudinẽ, ſuã immenſitatem. Quis enim nõ obſtupeſceret ac admiraretur, q̃ firmamentum tanto tẽpore vigeſcentem, & eandem ſeruat pulchritudinẽ: & quãdiu accedit tempus, tãdiu & ſuã cuſtodit pulchritudinem? Quid enim ſpecioſius eo, quod laudem ab ipſo opifice accepit? Nã ſi nos hominis opus videntes abſolutũ, admiramur figurã, ſitũ, pulchritudinem, proportionẽ, elegantiã, aliaq; omnia: quod factum eſt à deo, quis dignè laudarit, præſertim quum ab ipſo domino laudem accepit? Hæc enim dicta ita ſunt, vt ſe attemperaret noſtræ
E fragilitati. *Videbis autem hoc per ſingulas facturas dici, & ita confundi, & multis antea ſeculis confici linguas eorum, quæ acuturæ ſe erant contra opificium dei, & dicturæ:* Quare hoc & hoc factum eſt? Talia igitur dicturos antè comprimit, dicens: Et vidit deus quod bonũ. Quando autem audis, quòd vidit deus, & laudauit: intellige dictum, prout dignum eſt de deo loqui. Nam qui produxit cœlũ, etiam priuſquã formaret, ſciebat formandi cœli pulchritudinẽ. Sed quia nos homines tanta ſumus imbecillitate circundati, aliter hoc *intelligere non potuimus: ideo ſic direxit ſpiritus beati prophetæ linguam, vt ad erudiẽdum humanum genus, tãta verborum vteretur craſſitudine. Quãdo igitur ſubleuas oculos, & ſpectas cœli pulchritudinem, magnitudinẽ,* vtilitatẽ: tunc inde ad opificẽ aſcende, ſicut & ſapiens quidã dicebat: Ex magnitudine & pulchritudine creaturarum vniuerſi conditor decenter cõſideratur. Et vide domini tui virtutẽ, etiã ex horum elemẽtorum formatione, quanta ſit. Nam cui ſagax eſt animus, ſi voluerit per ſingula viſibilia ſcrutari (& quid dico per ſingula quæ facta ſunt?) ſuam ſolã formationẽ ſi voluerit conſiderare, videbit ex paruis illis indicibilẽ & ineffabilem dei
F potentiã. Quòd ſi viſibilia ſola ſufficiunt nobis ad docẽdã potentiæ conditoris magnitudinẽ, vbi & ad inuiſibiles veneris virtutes, & mentem extenderis ad angelorũ exercitus, archãgelorũ, ſupernarũ virtutum, thronorũ, dominationũ, principatuũ, poteſtatũ, Cherubim, Seraphim: quæ mẽs, quis ſermo ſufficiet enarrare magnificentiam eius inenarrabilẽ? Nã ſi beatus propheta Dauid, quum diſpoſitionem viſibilium cõſideraſſet, exclamabat dicẽs: Quàm magnificata ſunt opera tua domine. Si inquam vir tanto ſpiritu præditus, & cui incerta & occulta ſapientiæ diuinæ manifeſtata ſunt, ſic exclamabat: quid diceremus nos, qui terra & cinis ſumus? & debemus continuò vultum ſubmittere, & obſtupeſcere vniuerſorum domini indicibilem miſericordiam? Et quid dico prophetam? Beatus ipſe Paulus, anima *illa cœlo vagari ſolita, corpore circundatus, & cum incorporeis virtutibus certans, terra ambulans, & mentis prõptitudine in cœlo vagans,* cùm in vnam partem diſpẽſationum dei incideret (de Iudæis & *Gentilibus loquor* quòd illi quidẽ eiecti, hi autem introducti fuiſſent (& ſe cum dubitaret, & internorũ oculorũ vertigine laboraret, valde clamabat, dicens: *O profunditatem diuitiarũ* Rom. 11.d.
& ſapientiæ

Pſal. 103.c.

Ibid. 50.b.

Sapien. 13.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & sapientiæ & scientiæ dei, q̃ imperscrutabilia sunt iudicia eius,& imperuestigabiles viæ eius. Sed hic blandè rogarim eos, qui de natiuitate filij curiosius exquirunt, & sancti spiritus dignitatem imminuere attentant:vnde vobis obsecro tantæ audaciæ temeritas? à qua *insipiẽ*
Rom.11.d *tia in tantam ruistis insaniam?* Nam si Paulus tantus & talis,& iudicia eius(hoc est, dispensationes & gubernationes)imperscrutabilia esse dicit:& nõ dicit incõprehẽsibilia,sed imperscrutabilia, ita vt scrutari ea nemo possit,& imperuestigabiles dicit vias eius: iterũ, idem dicens,vias,mandata vocat & præcepta:quomodo vos essentiam vnigeniti ipsam curiosius explorare,& spiritus sancti dignitatem,quantum in vobis est,imminuere audetis?Videte dilecti, quantum malum sit nõ diligenter attendere ad ea quę in diuinis scripturis sunt contenta. Hi enim si cum gratitudine doctrinas diuinæ scripturę accepissent, & non sua ex proprio capite excogitassent, neutiquã in tantam venissent amentiam. At nos neque sic cessemus diuinæ scripturæ testimonia ipsis obiicere, & aures nostras à pestilentibus eorũ doctrinis munire. Et qa nescio quomodo iterũ ab orbita sermonis in hęc
H *euecti sumus,& à cõtextu excidimus, ideo iterũ ad prior*a redeat sermo. *Et uocauit,ait, deus firmamentum cœlum, & uidit deus quod bonum. Et factum est uesperum, & factum est mane dies secundus.* Appellatione indita firmamento, & laudato opere,finem imposuit diei secundo, & dixit: Et factum est vesperum,& factum est mane dies secundus. Vidisti quanta diligentia nos docet,finem lucis vesperam vocans,& finem noctis mane,& totum illũ diẽ? Ita ne erremus nos,neque putemus vesperam finem esse diei: sed manifestè sciamus, quòd vtriusque tempus vnum diem implet. Et vesperum finem lucis rectè quis dixerit,mane autem finem noctis,completionem autẽ diẽ.Quod enim ita impleatur,vult diuina scriptura,dicẽs: Et factũ est vesperũ,& factũ est mane dies secũdus. Fortè prolixius sermonẽ extendimus nõ volentes, sed ab ipsa verborum consequentia,quasi rapido quodã amne,vi abstracti.Vosq; huius causa estis,qui magna cũ voluptate dicta nostra auditis.Nihil enim sic excitare potest dicentẽ, & sententiarũ magnâ copiã illi afferre, vt auditorũ alacritas. Et sicut supini & desides auditores etiã multũ eloquio valentẽ reddunt segniorem: ita vos per dei gratiam,etiam si lapidibus essemus humiliores,
I possetis nostrũ stuporem emendare, & somnolentiam discutere, cogereq; vt dicamus ea quæ vobis conducũt, & ad vestrã ędificationem pertinent. Quoniã igitur ta
Rom.15.c. *les estis,& qui à deo docti,potẽtes, iuxta beatũ Paulũ,&* alios admonere :agè obsecram⁹ vos, vt si p quod aliud, maximè per ieiunij tẽpus magnã in rebus diuinis curã geratis:nec fiat vobis sermo fastidiosus, si quotidie vobis de eisdem loquamur. Eadẽ enim dicere mihi quiPhilip.3.a. dem non graue,secundum beatum Paulum, vobis autẽ securum. Opus enim habet anima segnis continua admonitione,& suggestione.Et sicut corpus hoc quotidie opus habet corporali alimento,vt ne in magnam ęgritudinẽ incidens, nihil facere possit: ita & anima opus habet spirituali cibo,& optima diæta,vt in consuetudinem aliquã bonorum,& virtutem perueniens, inuicta sit,& resistere possit maligni hostis insidiis. Quotidie igitur eius virtutẽ operosè curemus,& nosipsos iudicantes,nunq̃ deficiamus.Rationariũ quoq; nobis faciamus eorum quę accipimus,& quæ expendimus: quidnã vtiliter & bene locuti sim⁹, & quod ociosum verbũ protulerimus.Et iterum:Quid vtile per aures in animã intromiserim⁹,& quid quod nocere possit.Prętera & lin
guæ regulas aliquas & canones ponamus,ita vt prius ru K
minentur,& librentur verba,& postea proferantur sermones. Mentem verò ita cõpescamus, ne quid nociuũ prodeat:& si forte aliquid tale à foris inferatur, id statim vt superfluũ & dãnosum amoueamus: & si intrinsecus nascit,statim pia cogitatione illud effugemus. Et ne existimemus inediã vsq; ad vesperã ad salutẽ nobis sufficere. Nã si peruersis Iudæis dicebat deus misericors p
prophetam:Ecce annis septuaginta nõ ieiunabitis mihi Zacha.7.
ieiunium.Et si comederitis & biberitis, nónne vos co- b c.
meditis & bibitis?Hæc dicit dominus omnipotens:Iudicium iustum iudicate,misericordiam & miserationẽ faciat vnusquisq; cũ proximo suo: & viduã,& orphanũ, & aduenam,& pauperem nõ opprimite: & malũ vnusquisq; erga fratrem suum non cogitet in cordibus suis. Si igitur illis qui in vmbra mortis sedebant,& tenebris errorũ obuincti erãt,nihil proderat solũ ieiunium, quũ cętera bona opera non facerent, & è corde malum erga proximum nõ eliminarent:qualem habituri nos sumus defensionem,à quibus maiora exiguntur:& nõ solùm hęc facere iubemur,sed & inimicos diligere,& eos Luc.6.e.
demereri,& dominum precari, & orare,vt salutis illorum curam gerat?Hoc enim nobis,imò omnibus in die L
illo terribili patrocinabitur, & redẽptio maxima erit peccatorum nostrorum,si sic affecti fuerimus aduersus inimicos nostros. Licèt autem magnum sit & arduum præceptum,si tamen præmium cogites repositum bene agentibus,nihil omnino videtur,etiã si valde arduũ sit. Et quod est hoc?Si hoc feceritis, ait,similes eritis patri
vestro,qui in cœlis est.Et vt manifestius hunc sermonẽ Matth.5.g.
nobis declaret,subdidit: Quòd solem suũ oriri facit super malos & bonos,& pluit super iustos & iniustos. Imitare igitur,dicit,pro humanis viribus deum.Nam sicut *ille non solùm iustis,sed & his qui mala operantur,Solem oriri facit: & pluuiam & imbres annuos nõ bonis* solùm suppeditat,sed & malis:sic & tu si non solùm diligentes diligis, sed & inimicos, pro virili dominum tuum imitaris. Vidisti quomodo in supremum culmen eduxit eum,qui hanc operari valet virtutem? Sed ne difficultatem rei solùm cogites,sed prius supputa tecum quantum honorem habiturus sis. Et hæc honoris occasio leue faciet quicquid graue est & onerosum. An non pro beneficio habendum,quòd occasio tibi prębetur,dum inimico benefacis,vt aperiantur tibi ianuę fi-
duciæ veniendi ad deum,& redimendi peccata tua?An M
fortè de inimico vlcisci,& eũ qui malis te afficit, paribus vel maioribus plecti vis?Et quid inde cómodi? neq; tu aliquid inde vtilitatis habiturus es, sed propter hoc iudicaberis apud horrendũ illud tribunal,ceu qui leges tanti iudicis obliteraueris & infregeris. Dic oro,si rex aliquis terren⁹ legẽ tibi posuisset, vt vel inimicorũ tuorum curam geras,vel morte puniaris:annõ metu mortis corporalis omnes accurrerent ad implendã legem? Quãta igitur accusatione dignus fuerit is, qui ob *corporalem mortem,quam alioqui naturæ necessitas afferet,* omnia facere paratus(mortem inquam quæ hic nullam inuenit consolationẽ) minus curat dominum vniuersorum,si & ipse ponit legem?Sed mei oblitus sum dum hæc loquor his, qui nec benefacientibus parẽ gratiã rependunt. Quis igit posthac è supplicio illo nos eripiet, quãdo nõ solũ ab hoc mandato lõgè distamus, sed neq; Matth.5.g.
ea facimus quæ publicani? *Si diligitis diligentes vos,* ait,quid magni facitis? nónne & publicani hoc idẽ faciunt?Quũ igitur neq; hoc à nobis fit,quę salutis nostræ spes?Ideo oro,ne simus immisericordes,sed nostras cogitatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A gitationes domemus, & primùm quidē discamus vincere proximum charitate:& iuxta beatum Apostolum:
Honore mutuùm præcedamus, & quæramus vt illos superemus:neque toleremus,vt succumbamus:sed vincamus,& non vincamur,& maiorem,& feruentiorem erga diligentes affectionem demonstremus. Hoc enim maximè omniū vitā nostram cōtinet & cōseruat. Et in hoc bruta & feras antecellimus,q̄ possūmus,si volumus congruū in nobis cōseruare ordinē,& magnā in proximos concordiam declarare.Quoniā autem strangulanda est nostra praua cogitatio, & mansuefacienda trucu lenta illa fera(irā dico)& certamen,quasi ante tribunal terribile staremus,aggrediendū:docēdi sumus, q̄,si fortiter hosti resistimus,magna nos expectāt bona: sin minus,graue sustinebimus iudicium.Neq; temerè,& inutiliter tempus expendere oportet : sed singulis diebus,& horis ante oculos nostros proponere iudiciū,& quę sint ea quæ magnam nobis tunc fiduciā afferre queant, quæ item quæ pœnā inferant.Et ita hæc versantes in nostris cogitationibus,superabimus affectiones, & cōpescemus
Coloss.3.a. carnis lasciuias:& mortificabimus,iuxta beatum Paulū,
B membra nostra quæ super terram sunt,stuprum, immū diciem,passionem,cōcupiscentiam malam, auaritiam, furorē,vanam gloriā,inuidentiā. Quòd si has affectiones in nobis mortuas fecerimus,ita vt in nobis nihil o-
Galat.5.d. perari valeant;poterimus accipere fructus spiritus , qui sunt charitas,gaudium,pax, longanimitas , benignitas, bonitas,fides,mansuetudo,continentia.Hoc Christiani ab infideli discrimen sit. His signaculis internosci possumus,ne sola appellatione ornemur,neq; habitu externo inflemur & superbiamus, imò si possideremus omnia quæ nūc enumeraui,superbiamus nunq̄, imò magis nos humiliemus. Nam,quùm omnia feceritis,ait,dicite,
Luc.17.c. Inutiles serui sumus.Si ita soliciti nostram salutē curauerimus, poterim⁹ & nobis ipsis prodesse plurimū,& à futuro supplicio eripi, & his qui nos viderit magistri esse rerū vtiliū:vt diligenter exacta hac vita,assequātur eam,quæ in futuro seculo erit,misericordiam:quam nobis omnib⁹ cōcedat gratia & benignitas domini nostri Iesu Christi,cū quo patri & sancto spiritui gloria,imperiū,honor nūc & semper,& in secula seculorū,Amen.

Homilia quinta.

C AGè & hodie ex beati Moseos verbis contiuiū instruamus vestræ charitati,& quæ à domino facta sint die tertio,diligenter considerēmus. Nam si hi qui in aurifodinis laborāt, vbi diuites venas quasdam conspicati fuerint, à fodiendo non desistunt, donec quæ obstant amouerint,& in profundum descēdentes,copiam inde auri perceperint:multò magis nos non auri ramenta inquirentes,sed inenarrabilem thesaurum inuenturos sperantes,decet quotidie illum inuestigare : vt multis spiritualibus diuitiis in sinū nostrum collectis,domū redeamus. Illic quidē diuitię sensibiles dominis suis multorū periculorū fuerunt authores,multaq; ante voluptates pericula illis præstātes,statim auolarūt,vel sycophantis insidiantibus,vel latronib⁹ parietes effringentibus,vel custodibus famulis surripiētibus, & fuga elabentibus . Hic autē nihil tale suspicari licet. Diripi enim spiritualis thesaurus nequit,& vbi in promptuaria mentis nostræ recōditus fuerit,ab omnibus insidiis est securus: modò non per ignauiam locū demus ei,qui illū nobis auferre cupit. Quandoquidē inimicus noster,malignus inquā dæmon,cū videt vos spirituales collegisse diuitias,furit & dētibus fremit,multūq; vigilat,vt opportunū tēpus captet,quò furari queat intus reconditas:nullum autem accommodum *illi* tempus est, D modò nos ignaui ne simus.Ideo perpetua nobis vigilātia opus est ad excludendas illius insidias. Nā eos quos viderit sobrios & vigiles, & semel atq; iterū frustra aggressus fuerit,relinquit tandem,se videns confusum, & sciens q̄ nihil proficit,si in custodia perstiterim⁹. Proinde quùm sciamus, quòd per omnem hanc vitam nobis certandum est,sic nos armemus , quasi assistentem semper habeamus inimicū,qui absq; intermissione obseruet,num aliquando vel parum dormitemus,insidiādi occasionem ei præbentes. Non vides,opulenti cū hostium metuunt insidias, quanta cura & prouidentia res suas custodiant:nā aliis seris & repagulis ianuas muniunt & occludunt: alij in terram abscōdunt,ita vt nemo scire possit vbi lateat.Eadem diligentia, & modo collectam virtutum gazam custodire congruit , & non ante omniū oculos proponere: sed in tutissimo mentis prōptuario reponere, & omnes rapere volētis insidias excludere : vt quùm indeprædabilem eam seruauerimus, sit nobis viaticum ad futuram vitam hinc migrātibus. Etenim sicut hi qui in terra aliena sunt ,& in patriā suā redire cupiunt,multo tempore paulatim studēt, & curant tantùm corradere viatici , quantùm ad viæ prolixitatem eis sufficere queat,vt ne fame seipsos perdant: ita sanè facere & nos oportet,quia peregrini hic sumus & aduenæ, vt prouideamus & reponamus nobis spiritualium virtutum viatica : vt quando præceperit nobis dominus in nostram redire patriā,parati simus, & alia quidem nobiscum afferamus , alia autē præmittamus. Horum enim viaticorum talis natura est, vt ea quę per bonorum operum actionem voluerimus ante nos prę-
E mittere,quū illuc nos præuenerint, *ianuas nobis aperiant ad dominum,& introitum facilem, & absq; pauore,& magnā apud iudicem beneuolentiā procurent. Et vt discas dilecte,q̄ hæc in hunc se modum habent, collige hinc,quòd qui liberaliter eleemosynā dispendit, & hic bona conscientia versatur: vbi hunc transierit , magnā apud iudicem misericordiā inuenit , auditq; verba illa beata cum cæteris: Venite benedicti patris mei,* Matth.25.c. *accipite in hæreditatē regnum, quod vobis præparatū est ab origine mundi:quia esuriui,& dedistis mihi māducare.Idipsum certè & in aliis virtutibus contingere inueniet quispiam.Sic & in confessione peccatorū,& cōtinuitate precū euenturū est.Quando enim in præsenti vita per confessionē peccata abluere, & remissionem à*
F *domino assequi poterimus:abibimus hinc à peccatis puri,& magnā quæ nobis donatur,fiduciam inueniemus.* Neq; enim qui in præsenti vita peccata nō abluerit,po- Psal.6.b. *stea consolationē aliquā inueturus est.In inferno enim ait,quis cōfitebitur tibi?& meritò hoc enim est cauearū tempus:& cōflictuum & certaminum : illud verò coronarum,retributionū,& prę̄miorū.Proinde certemus vti in stadiis versantes,ne in tēpore, quo coronæ & laborū retributiones sumuntur , confundamur . Hoc proœmio apud charitatem vestram non temerè, neq; in vanum vtimur: sed quotidie de bonis operibus vos admonere cupimus,vt fiatis perfecti,cōsummati,virtutibusq; prædita vita spectabiles , irreprehensibiles , & synceri, immaculati filij dei : & appareatis sicut luminaria in mūdo,sermonē vitæ habentes in nostri gloriationē, in die Christi: & vt his qui qualitercunq; ad vos veniunt, & sermone vobis cōmunicant,luce & fragrantia spiritualis optimæq; vestræ vitę profitis . Etenim sicut mali cōsuetudine familiaribus suis multū nocēt,quemadmodū beatus Paulus inquit : Corrūpunt bonos mores col-* 1.Cor.15.d.

loquia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G loquia praua:sic & bonorũ familiaritas appropiantibus illis maxima commoda affert. Quamobrem & misericors dominus noster inter malos voluit bonos viuere, vt mali lucrum habeãt ex ea consuetudine, nec semper in sua permaneãt malitia: sed bonos cõtinuò ante oculos spectantes, multũ vtilitatis ex eorum, quorum recordantur, familiaritate capiant. Tanta enim virtutis potẽtia est, vt reuereantur, & multum laudent eam, etiã qui illa carent. Sicut & vitium etiam ab his qui mali sunt, subinde accusatur & carpitur. Hoc sanè omnib⁹ est manifestũ & perspicuum, neq; vllum statim offendes qui refragetur: sed, quod miru est, mali ipsimet ea quę operibus facere attentant, verbis mala esse fatentur, multisq; occulta vellẽt. Quod & ipsum diuinę misericordię est, quę hominum generi concessit, vt vnicuique nostrum insitum sit indeprauabile iudiciũ conscientiæ, habentis iustum inter bonũ & malum discrimen, id quod potissimum omnem nobis defensionem tollit, quòd nõ per ignorãtiam in peccata incidimus, sed per animæ desidiam, & virtutis negligentiam. Hæc singulis horis nostro versemus animo, magnam salutis nostræ habentes solicitudinem, ne prætereunte tempore, ignorantes, nobis ipsis maximum inferamus damnũ. Sed proœmiorũ
H satis. Audiamus autem, si placet, quę & hodie nos docere vult spiritus sancti gratia per beati Mosi linguam.

Et dixit, inquit, deus: Cõgregetur aqua, quæ sub cœlo, in congregationem unam, & appareat arida. Et factum est ita. Vide hic, obsecro dilecte, ordinem & consequẽtiam optimã,
Hic suprà a quia dixerat in principio, Terra erat inuisibilis & inculta, eò quòd tenebris & aquis obtegebatur: & deinde iussit die secundo, vt esset firmamentum, quod aquarum separationem faceret, vocauitq; firmamentum cœlum: nunc iterum docet nos, quòd præceperit in die tertio aquæ, quæ sub cœlo, hoc est firmamento, vt in vnam cõgregationẽ cõueniat, & faciat apparere locum aridę. Et factum est sic. Quia enim omnia impleta erant aquis, iussit in vnam congregationẽ, aquarum multitudinem concedere, vt sic appareret arida. Vide quomodo paulatim illius nobis pulchritudinem & ornatum ostendit, Et factum est, ait, ita: quomodo? sicut præceperat dominus. Dixit solùm, & opus subsequutum est. Hoc enim peculiare dei est, vt secundum voluntatem suam facturas suas moderetur. Et congregata est, inquit, aqua, quæ sub cœlo, in cõgregationes suas, & apparuit arida. Quẽ-
I admodum de luce dictum, quòd cùm essent vndequaque tenebræ, iusserit produci lucem, & separationem fecerit lucis ac tenebrarum: & hãc tribuerit diei, istas verò nocti. Similiter dictũ quòd cùm produxisset firmamentum, aquarum alias superiorem locum occupare, alias autem sub firmamẽto esse iusserit: sic & nunc illas ipsas aquas, quę sub firmamento, in vnam cõgregationẽ iussit coire, vt appareat arida, & postea eodem modo suum illi nomen impositum: sicut de luce & tenebris dictum est. Cõgregatæ enim sunt, ait, aquæ, quæ sub cœlo, in cõgregationes suas, & apparuit arida: & vocauit deus aridam terrã. Vidisti dilecte, quomodo deus terrã, quæ inuisibilis erat ac inculta, & aquis quasi velaminib⁹ quibusdam obtegebatur, despoliauit, vt sic dicã, & faciem illius nobis mõstrauit, proprio etiã nomine impositò? Et congregationes, ait, aquarum vocauit maria. Ecce & aquæ nomẽ suum sortitæ sunt. Nam quemadmodũ optimus artifex arte sua vas aliquod facturus, non antea illi nomen imponit, donec absoluat: ita & misericors dominus nomina elementis nõ antea imponit, donec ea in propria loca suo præcepto ponat. Igitur postquàm terra nomẽ suum accepit, & ad propriam formã peruenit, K
etiã aquæ cõgregatæ proprio vocabulo nominatæ sunt.

Vocauit enim, ait, congregationes aquarũ maria. Subdidit iterũ. Et uidit deus quòd bonum. Nã quia humana natura imbecillis est, & opera dei dignè laudare nõ sufficit, diuina scriptura acceptã ab ipso opifice laudẽ nos docet. Igitur quãdo discis, quòd & ipso cõditori creaturæ probantur, & bonę apparẽt: maius habiturus es miraculum, nihilq; amplius afferre poteris. Talem enim fortitus es dominum, qui talia facit, quæ à nobis neq; laudari satis possimt. Quomodo enim vnquã opus dei pro dignitate laudare posset humana natura? Cęterùm per ea quę sub iunguntur, cõsidera ineffabilẽ dei sapiẽtiam, Quia postquàm nobis apertã terrę faciem mõstrauit, consequẽter suo pręcepto decẽtem ei cõcedẽs speciem, & seminum varietate eius adornat faciem. Et dixit, ait, deus. Germinet terra herbam fœni, seminãtem semen secundum genus & similitudinem: & lignum frugiferũ faciens fructum, cuius semẽ in semetipso secundum similitudinẽ, secũdum genus super terram. Et factum est ita. Quid est quod factũ est ita? Pręcepit, inquit, dominus, & statim terra suos partus maturans, ad germinãda semina seipsam solicitauit. Et protulit terra herbam fœni, inquit, seminãtem semen secũdum genus, & secundum similitudinem: & lignum frugiferum faciens fructum, L
cuius semen suum in ipso secũdum genus super terram. Hic animaduerte dilecte, quomodo verbo domini omnia facta sunt super terrã. Non enim erat homo qui operaretur, nõ aratrum, nõ boum cooperatio, nõ aliud eiusmodi studium: sed solùm audiuit præceptũ, & statim quod suum erat, fecit. Ex quo discimus, quòd etiã nũc neq; cura, neq; labor agricolarũ, neq; aliæ in colẽdis agris ærũnæ, fructuum nobis prouẽtus cõcedũt: sed prę his omnibus verbũ dei, quod ab initio ad terrã factũ est. Quin & futuram hominum ingratitudinem taxans diuina scriptura, vt diligenter omnia, ita etiam nobis ordinem factorum narrat, vt compescat nugacitates & deliramenta eorum, qui vanitates suorum figmentorum cõmentantur, & dicere audent, quòd Solis cooperatione ad fructuum prouentum opus sit. Sunt & alij, qui hæc astris aliquibus asscribere nituntur. Propterea docet nos spiritus sanctus, quòd ante formationem horum elementorum sermoni & præcepto dei obtemperans tellus, omnia semina ædiderit, nullo alio ad cooperationem opus habens. Satis enim sufficiebat ei pro omnibus verbum illud dei, quod dicebat, Germinet terra her M
bam fœni. Quocirca diuinæ scripturæ vestigia sequamur, neq; feramus eos qui aduersa illis temerè blatterant. Etiam si homines terram operentur, & iumentorum auxilio fruantur, & magnam terræ curam habeãt, & magna sit cœli temperies, & omnia alia concurrant, nisi nutus domini accedat, omnia alia frustra & in vanum fierent: & nihil proficeret omnis labor & desudatio, nisi manus domini supernè adiuuaret, & perfectionem his quæ fiunt, tribueret. Quis non obstupescceret ac admiraretur, cogitans quomodo verbum domini, quod dicit, Germinet terra herbam fœni: in ipsa olera terræ descendat, & quasi admirabili peplo, terræ faciem variis floribus adornet? Videre potuisses subitò terram, quæ antea informis & inculta erat, decore suo & ornatu, quasi cum cœlo certare. Et sicut cœlum paulò pòst ornandum erat astrorum varietate, ita & tellus florum multiiuga varietate ornabatur, ita vt & opifex in laudem eius prorumperet. Etenim vidit, ait, deus quòd esset bonum. Vidisti quomodo per singula quæ facta sunt, ostendit laudantem opificem,

vt homines

Universidad de Deusto
Biblioteca

A vt homines postea hæc discentes, ex futuris ad factorẽ recurrerẽt. Nam si creaturę superiores sint, quàm vt ab homine pro dignitate laudari queant: quid aliquis de opifice ipso dicere poterit? Et vidit, ait deus quòd bonum. *Et factum est uesperum, & factum est mane dies tertius.* Vide quomodo iterando frequenter dóctrinam menti nostræ dictorum vim infigere vult. Oportebat enim dicere: Et factus est dies tertius. Sed vide quomodo de singulis diebus sic dicit: Et factum est vesperum, & factũ est mane. Non simpliciter, nec absque causa: sed ne ordinem confundamus, neque putemus vespero ingruente finem accepisse diem. Sed sciamus quòd vespera finis est lucis, & principiũ noctis: mane autem finis noctis, & impletio diei. Hoc enim docere nos vult beatus Moses. Et factum est vesperum, & factũ est mane dies tertius. Et ne mireris dilecte, si hæc sæpe & continuò dicit diuina scriptura. Etenim post tantã crebritatem adhuc sunt aliqui errore præoccupati Iudæi, qui excæcato corde contendunt, & vesperam sequentis diei esse opinantur, decipientes semetipsos, & adhuc in vmbra sedent, veritate omnibus manifestata: & ad lucernam assidẽt, Sole iustitiæ totum orbem vndique illustrante: nisi tãta
B diligentia docuisset, quis tam indocilium contentionẽ ferret? At illi quidem malitiæ suæ præmia expectẽt: nos autem, quibus donatum est Solis iustitiæ radiis illustrari, diuinarum scripturarũ doctrinas auscultemus: & hũc canonem sequentes, salubres doctrinas in mentis nostræ promptuaria reponamus, & vnà cum his magnam curã nostræ salutis facientes, ea quæ animæ nostrę sanitatẽ lędunt, tanq; lethale venenum fugiamus. Multò maius enim hoc damnum, & tantò maius damnum, quantò anima corpore melior. Illa enim venena corporalẽ hanc mortem inducũt: hæc autem sanitatem animæ offendentia, æternã nobis mortẽ afferunt. Quæ autẽ sint, quę nos offendũt: multa & varia, maximè autem ad humanam gloriam spectare, & nescire eam contemnere: hoc enim multorum nobis malorum causa fit: & si quas spirituales habem⁹ diuitias, eas euacuat, & vtilitate quæ ex eis capi potest, nos destituit. Quid igitur fuerit damno hoc perniciosius? Quandoquidem à nobis auolare
Luc.18.c. facit etiam ea quæ nos habere putamus. Sic phariseus ille publicano minor factus est, eò q̃ linguæ suæ imperare nõ potuit: sed per illam, sicut per fenestram aliquam
C omnes diuitias suas effudit. Tantum est inanis gloriæ malũ. Dic obsecro mihi, & quare ita humana laude teneris? Nescis, quòd sicut vmbra, & si quid illa vilius, ita illorum laus in aërem diffusa euanescit? Alioquin incõstans & mutabile est hominum genus, & illiipsi quem nunc laudant, non multò pòst vituperant. Quod in sententia dei nũquam vsu euenit. Ne igitur ita desipiamus, ne temere & absque fructu fallamus nosipsos. Nam & si bonũ quoddã facimus, nõ autem propter hoc solũ agimus, vt mandatũ domini nostri impleamus: eo solo cõuincemur, laborem nostrum frustra factũ, priuabimusq; nos fructu, quem assequi liceret. Nam is qui vt ab hominibus gloriam venetur, quid boni operatur, siue ea frui poterit, siue non (sæpe autem & qui propter inanẽ gloriam multa facit, etiam ipsa frustratur) siue autẽ ea potiatur, siue non, satis hic retributionis accepit, & alibi nihil accipiet præmiorum. Quare hoc? quia præferẽs futuris præsentia, & iusti iudicis calculo humanã gloriã: & honorẽ sibiipsi tribuens, indignũ se facit qui à iudice honoretur. Cõtrà, si propter hoc solũ operemur spirituale aliquod bonũ, vt placeamus oculo illi soli, qui sopiri nescit, & cui nuda & aperta sunt omnia: & thesaur⁹ noster indeprædabilis, & incorruptæ retributiones, & suauis expectatio manebunt. Et hinc nobis multa consolatio D
erit, dum in promptuario, quod nemo diripere poterit, illa nobis salua custodit retributio: sequetur enim etiã vltrò gloria humana, qua tunc multò vberius fruimur, quando eam despicimus, quando eam non quærimus, quando eam non sectamur. Et quid miraris, si hoc eueniat his qui spirituales philosophos agũt, quũ & hi qui huius mundi studia sectantur, hos maximè contemnũt & despiciunt, qui ab hominibus quęrunt gloriam: inueniesq; ab omnibus, cõuiciis inceſſi eos, qui humanæ gloriæ inhiant? Quid igitur miserius nobis, qui spirituales videri volumus, si similes illis fuerimus, celebrari ab hominibus cupiẽtes, & si nõ suffecerit nobis laus à domino? sicut & Paulus dicit: Cuius gloria nõ ex hominibus, 1. Thes.2.a
sed ex deo. Nõ vides dilecte, in equorũ ludis, quomodo hi qui equos agitant, nõ aduertunt plausum populi assidentis & celebrantis, neq; ex eo plausu voluptatem capiunt: sed ad vnum solùm spectant regem in medio sedentem, & ad nutum illius attendentes, totã multitudinem despiciũt: & tunc solùm animo extolluntur, cùm ille eos coronauerit. Hos igitur & tu imitaberis, nõ magni momenti facito hominũ famam, neq; propter eam E
exerceas virtutẽ: sed à iusto iudice sententiã expecta, & ad illius nutũ intentus esto. Sic omnẽ vitã tuã dispensa, vt & hic cõtinuò bona spe pascaris, & illic æternis fruare bonis. Vt hæc nos omnes assequamur, faxit gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri & spiritui sancto sit gloria & imperium, honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia sexta.

VOlo solitam tractare doctrinam, & morã traho ac recuso. *Mentem enim meam confudit, & cõturbauit sup: ruens tristitiæ nubes:* imò *non solùm tristitiæ, sed & iræ, ita vt nesciã quid faciendum: itaq; mentem tenet magna hæsitatio.* Quoniã cũ cogito, quòd omnem illam nostram doctrinam, & quotidianam admonitionem ad modicum diaboli flatum obliuioni tradideritis, & ad satanicum illum equestrem ludum omnes concurreritis: qua alacritate potero iterum de prædictis vos docere, quę tam statim animo exciderunt? Hoc enim est quod potissimum me cõtristat, & bilem mihi mouet, quòd cum nostra admonitione, reuerentiam etiam, quam quadragesimæ debetis, F
ex animo vestro simul eiecistis, vosq; sic diaboli retib⁹ inuoluistis. Quomodo quis poterit, etiam cui saxeũ cor, tantum contemptum nõ grauatim ferre? Cõfundor, credite, & erubesco, cùm video vos frustra laborare, & in petra semẽtem facere. At mihi quidem, siue dicta mea auditis, siue audire contẽnitis, merces mea integra erit. Nam omne quod meum est, feci: pecuniã dinumerauj, admonitiones adhibui: timeo autem, & anxius sum, ne hoc vobis ad maiorem accusationẽ cedat. Seru⁹ enim, Luc.12.f.
ait, qui scit voluntatem domini sui, & nõ facit, vapulabit multis. Nullum enim vobis ad ignorãtiam erit refugiũ, cùm nos quotidie insonamus, & ostendimus diabolicos laqueos, & magnã, si sobrij esse voluerim⁹, virtutis facilitatem. An nescitis quòd qui sic suam salutem negligunt, & aliquando huc veniunt, aliquando autem in dæmonum retia se iniiciunt, à scriptura diuina ca- Prouerb.26
nibus assimilãtur? Homo enim, inquit, qui cõuertitur à b. & 2. Pet.
peccato suo, & iterum in idipsum redit, similis est cani 2.d.
ad vomitũ suũ redeunti. Vides cui similes facti sunt, qui ad illicitũ hoc spectaculũ cucurrerunt? Nõ audistis Christum, dicentem: Omnis qui audit sermones meos, & nõ Matth. 7.d.
facit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G facit eos,sim ilis erit viro stulto, qui ædificauit domum
super arenam, & venerunt flumina, & flauerunt venti,
& irruerunt in domum illam,& cecidit,& fuit ruina il-
lius magna?At qui ad equestrem ludum ierunt, illo lon
gè deteriores facti sunt.Illius enim domus deiecta, sed
post validam impulsionem:flumina enim & ventos tu-
lit:quod dicit,non vt ventorum impetus & aquarũ mul
titudines doceat, sed vt tentationum violentiam insi-
nuet:& ruinam domus, nõ vt sensibilem domum,ima-
ginemur.De anima enim sermo est,quæ grauibus affli-
ctionibus deiicitur.Neq; hic resistere poteris.*Vos enim*
neq; ventus afflauit,neq; in *vos fluuij irruerunt*:sed dũ-
taxat tenuis quædã aura *diaboli vos aspirauit*,& omnes
vos abstulit.*Quid hac insipientia deterius fuerit? Quæ*
ieiunij vtilitas,dic oro?Quod lucrum ex *illa* congrega-
tione?Quis nõ & vos vestro nomine deploraret,& mi-
seros diceret? Vestro nomine inquam, qui omnia quæ
collegistis,simul effudistis:& ianuas mentis vestrę dia-
bolo aperuistis,vt facilis ei aditus esset ad efferẽdas om
nes vestras spirituales diuitias. Nos quoq; miseros quis
iure dixerit,quòd tam mortuis auribus cõcionamur, &
tantam *iacturam facimus:quotidie* seminamus,&
H lum percipere *fructum possumus*. Nõ enim hac sola de
causa tã studiosi *in* dicendo *sumus*, vt aures vestras ob-
lectemus, vel quòd laudari à vobis cupiamus:*nisi* lucrũ
vobis sit ex sermonibus nostris, satius fuerit posthac si-
lere.Nollem enim accusationem vestri maiorem fieri.
Enimuero sicut negociator, qui cũ multis mercibus &
opibus congregatis nauem impleuerit,subitò orta tẽpe-
state,& prævalente ventorum violentia, vacua in littus
egreditur scapha, fit omnibus miserabile spectaculum,
nudus repentè apparens, & *post plurimas indicibilesq;*
diuitias in extremã redactus egestatem: ita & vobiscũ
diabolus *nunc egit. Nam quia inuenit nauem* vestram
multis spiritualibus diuitiis oneratam,& *vidit* grãdem
thesaurum, quem ex ieiuniis & *continuis doctrinis* col
ligere potuistis:quasi tempestate quapiã immissa,inu-
tile & pernicioſum illud,equestre certamen dico, om-
nibus vos diuitiis destituit & spoliauit Scio quòd vehe-
mẽtiore increpatione vtor, sed ignoscatis oro.Ita enim
dolens anima solet. Neque enim ex inimico pectore
hæc loquor,sed ex sollicita, vestrique amantissima ani-
ma.Propterea ex seueritate remitto aliquid:& quia cru-
stulam vlceris incidi,charitatem vestram iterum bona
I spe animare volo,ne desperetis, ne despõdeatis animũ.
Non enim sicut in sensibilibus rebus, ita & hic vsu eue-
nit. Illic enim is qui ex diuitiis in extremam redactus
fuerit inopiam,breui eas reparare nequit:hic autem per
misericordiam dei (si modo condemnare facta nostra,
& iam sistere ignauiam voluerimus) poterimus statim
ad pristinam abundantiam redire. Talis enim est do-
minus noster,tãq; magnificus & liberalis.Vnde & cla-
mat per prophetam dicens: Nolo mortem peccatoris,
Ezech.18.g sed vt conuertatur,& viuat.Scio q̃ non stupidi estis,sen
titis ruinã vestram. Nõ parua ad virtutis reditũ via est,
scire peccatorum magnitudinem. Iã ne quis mihi iterũ
diabolici illius erroris verba afferat,dicens: Quale pec
catũ est,videre currentes equos?Si volueris benuolè o-
mnia discere quæ ibi fiunt,inuenies nihil absq; satanica
operatione fieri.Nõ enim videntur soli equi currentes,
sed & clamores & blasphemiæ,& multi intẽpestiui ser-
mones audiuntur,& mulieres prostitutę in mediũ pro-
deunt,& spectantur molles & effœminati. Num parua
tibi hæc videntur, & quæ ad capiendas animas parum
faciant?Nam cũ fortuito occursu deiiciunt, & supplan-
tant,& in perditionis profundum sæpe trahunt non be K
ne aduertentem:quid verisimile est accidere illis, qui il
luc ea de causa veniunt, & oculos pascunt illicitis hisce
spectaculis, & inde perfecti adulteri discedunt?Miseri-
cors enim dominus noster,sciens naturam nostrã ten-
tationi expositam,& dæmonis versutam & variam ma
litiã,bene *nos muniens*,& inillaqueabiles reddere vo-
lens,legem hãc *posuit,dicens*: *Qui* inspicit mulierẽ, vt Matth.5.d.
concupiscat eam,*iam adulteratus* est eam *in* corde suo:
adulteriũ consummatũ vocando, aspectũ cũ curiositate
factum.Ne igitur dic vltrà:Quid mali ex illa frequeta-
tione? Istuc ipsum enim videre equorũ certamen suffi-
cit ad inferẽda animæ dãna.Nã cũ in inutilia,& ea quæ
animæ nihil cõducunt,sed & dãnosa sunt,tẽpus *insumi*
mus, & dilapidamus, & innumera verba,& quæ loqui
non oportet,loquimur:quam habebimus veniam? quã
excusationẽ?Et hìc quidẽ si paulò prolixi* docemus,mul
ti succẽsent & ægrè ferunt,& infirmitatẽ corporis & la
bores prætexunt, licet & admirabile huius templi tectũ
multum soletur,prohibeátque frigus,pluuias, & vento-
rum asperitatem,& alio tempore etiam æstuabũdi solis
feruorẽ:illic verò,licet cõpluantur,& à ventis vexentur, L
& calore solis alio tẽpore ęstuent,nõ vnã,neq; duas tan
tũ horas,sed bonã diei partẽ versantur. *Et neq; senex ca*
nos suos reueretur:neq; *iuuenis propter canos* senẽ eru-
bescit.Et tanta est hæc deceptio, vt cũ voluptate hęc es-
ca animarum proueniat. Nec cogitatur,dãnosam hanc
voluptatem breuem esse & temporariam,dolorem ve-
rò perpetuum,& grauiter accusaturam conscientiã. Vi-
deo enim nunc aliquorum facies, & coniecto qualis a-
nimæ eorum status,quantaq; nunc pœnitudine teneantur.Verùm,ne iterum in eadem recidatis,neq; post tan
tam nostram admonitionem iterum ad diabolica illa
concilia & spectacula curratis, necessariũ est hæc testa-
ri.Neq; enim semper expedit pharmaca lenia adhibere:
sed quando vlcus durius est,oportet attractiua & mor-
dacia admouere,quò morbo occuratur citius.Sciãt igi-
tur omnes *his criminibus obnoxij*,si post hãc nostram
admonitionem in ea negligentia mãserint,nõ toleratu
ros nos,sed legibus ecclesiasticis vsuros, & magna au-
steritate docturos,ne talia posthac negligant,néve tan-
to contemptu diuina audiant eloquia. Quanuis hæc nõ
de omnibus hic congregatis dico,sed de reis.Omnibus
quidem loquimur,sed suum auditores quiq; remedium M
capiant. Reus quidem vt à delicto desistat,& non vltrà
progrediatur, sed studio suo seipsum reuocet, & errata
corrigat:innoxius verò cautior fiat,vt *ne capiatur*,& *a-*
liquando reus fiat. Cæterùm vt per *hæc vestræ charita-*
ti persuadeamus,quòd amore studióque *vestri is* nostri
animi fuerit dolor,& quòd *multùm* saluti vestrę timẽ-
tes,ad hæc dicenda *impulsi simus*: iterũ vt vos bona spe
foueamus,consuetam repetimus doctrinam, declaran-
tes paternam,quam erga vos gerimus beneuolentiã:sed
oro diligenter auscultate, vt maiore cũ fructu domum
redire liceat. Operæprecium autem, ea quæ *nunc lecta*
charitati vestræ dicere.Dixit, inquit deus: Fiãt *lumina-*
ria in firmamento cœli ad illuminationẽ *super terrã*,
vt diuidãt inter diem & inter noctem. Et *sint in signa*
& in tẽpora,& in dies,& in annos: & sint ad *illumina-*
tionẽ in firmamẽto cœli:ita vt luceant *super terrã*.Et *fa*
ctũ est sic.Postq̃ herì nos docuit beatus Moses, *quomo-*
do informẽ terram ornauerit vniuersi cõditor, *herbis*
& florum varietate,& seminum germine:*hodie* sermo-
nem ad ornatum cœli vertit.Nã sicut *terra ornatur* per
ea quę ex ipsa proueniunt,sic cœlũ *visibile clarius* & ful-
gidius

Universidad de Deusto
Biblioteca

A gidius fecit,astrorum varietate illud interpolans: prę-
sertim formatione duorũ magnorum luminariũ, ſolis
(inquam)& lunæ.Et fecit deus,ait, duo luminaria ma-
gna,luminare magnũ in præfecturas diei, & luminare
minus in præfecturas noctis,& ſtellas. Vides ſapientiã
opificis?dixit ſolũ, & productũ eſt hoc admirabile ele-
mentum,ſolẽ dico.Hoc enim vocat luminare magnũ,
& dicit ipſum factum eſſe vt præſit diei. Sol enim cla-
riorẽ diẽ efficit, rutilans aureo ſuo iubare & radiis, &
quotidie ſpeciẽ ſuã vigeſcentẽ oſtẽdens:& ſimul atque
mane exortus fuerit, omne hominũ genus ad ſuorum
operũ ſtudia excitans.Huius formoſitatẽ declarãs bea-
Pſal.18.b. tus Dauid, inquit: & ipſe tanq̃ ſpõſus egrediens de tha
lamo ſuo,exultabit vt gigas ad currendã viam.A ſum
mo cœlo egreſſus eius, & occurſus eius vſq; ad ſummũ
cœli.Vides quomodo eius pulchritudinẽ,& in operan-
do velocitatẽ declarauit? Quia vt dixit,A ſummo cœ-
lo egreſſus eius,& occurſus eius vſq; ad ſummũ cœli:ſi
gnificauit nobis,quomodo in vno temporis momento
per totũ orbẽ diſcurrit, & à finibus in fines ſuos radios
B mittit,multũ vtilitatis præſtãs. Nã nõ ſolum calefacit,
ſed & arefacit.Et nõ ſolũ arefacit,ſed & adurit,multõſ-
que alios & varios nobis vſus præbet.Atq; adeo magnũ
eſt miraculum elementũ hoc, neque eſt qui laudes eius
pro dignitate prædicauerit. Hæc autem dico,& extollo
ſermone elementum:non vt in eo ſubſiſtas dilecte, ſed
inde aſcendas,& in elementi opificem miraculũ trãſ-
feras.Nã quantò maius oſtenditur elementũ, tanto ma
ius monſtratur opificis miraculũ. Verùm Gentiles ad-
mirantes & obſtupeſcentes tantũ elementũ,hoc nõ co-
gnouerũt,neq; eius conditorẽ laudauerũt:ſed in elemẽ-
to cõquieſcentes,ipſum pro deo habuerũt: propterea &
Roma.1.c. Paulus dicit: Et venẽrati ſunt,coluerunt q̃; creaturã ma
gis q̃ creatorẽ.Et quid inſipientius illis, qui non potue-
runt ex creaturis agnoſcere creatorem, ſed in tantum
peruenerunt errorem,vt creaturam & facturam in or-
dinem creatoris referrent?Diuina quoq; ſcriptura præ-
uidens propẽſos ad errorẽ ignauos,docet nos,poſt ter-
tiũ diem hoc elementum eſſe conditum,poſtq̃ terra o-
mnigena ſemina protulit,& ſuum accepit ornatum: vt
nulli poſthac dicere liceat, quòd ſine ſolis cooperatio-
ne non matureſcant fruges & prouentus terræ.Et idcir
co monſtrat ibi,anteq̃ ſol formaretur,omnia fuiſſe im
C pleta,vt ne ſoli fructuum prouentus adſcribas, ſed om-
nium opifici deo, qui dixit ab initio : Germinet terra
herbam fœni. Quòd ſi dixerint,quòd ſolis vtilitas etiã
aliquid operetur,vt fructus matureſcat,neque ego con-
tradico. Nam ſicut ſi de agricola dicunt,quòd coopere
tur vnà cum terra:non ideo tribuo vniuerſum agrico-
læ,etiam ſi ſexcenties ſuum agat officium: Niſi enim is
qui ſuo mandato ab initio terram ad faciendos fructus
idoneam fecit,ad hoc eam quoq; mouere vellet, nihil
proficeretur laboribus. Similiter dico,q̃ & ſi cũ labore
ruſtici conſpiret ſolis & lunę operatio,& cœli tẽperies,
neq; ſic vtilitas aliqua erit,niſi ſupernè illos dextra do-
mini adiuuerit. Volente igitur manu hac valida,etiam
elementa plurimũ conferunt.Hęc bene tenete memo-
ria,& cõpeſcite eos qui adhuc errare volunt,& nõ cõce
dite vt creatoris honor creaturę cõcedatur.Ea propter
& diuina ſcriptura non ſolũ pulchritudinẽ eius & ma-
gnitudinẽ,& vtilitatẽ oſtendit,dicendo:Sicut ſpõſus:&
Exultabit ſicut gigas ad currendã viã:ſed & imbecilli-
tatem & vanitatẽ.Audi enim,quid alibi dicat:Quid ſo
le lucidius & hic deficit?Ne te decipiat,inquit,ſpectacu
lũ.Nã ſi voluerit cõditor ei imperare:quaſi nunq̃ fuerit,
ita diſparebit.Hæc ſi cognouiſſent Gentiles,neutiquam D
in tantum incidiſſent errorem,ſed vidiſſent bene,quòd
ex creaturarũ contẽplatione cõueniat ad creatorẽ ſe cõ
ferre. Propter hoc & quarto die ſolẽ fecit,ne putes illũ
diei authorẽ.Nã quod de ſeminibus à nobis dictum eſt,
hoc & de die licet dicere,quòd fuerũt tres dies ante ſo-
lis formationem.Voluit autem dominus & per hoc ele
mentũ clariorẽ diei lucẽ fieri:id quod & de minori lu-
minari,hoc eſt de luna,dixerimus:factæ enim ſunt tres
noctes ante eius formationẽ: attamen & hæc producta
ſuã affert lucem: diſſipat enim noctis tenebras, & fer-
mè(vt ita dicam)eadem quæ ſol ipſe facit.Sol enim or
dinatus eſt ad hoc vt præſit diei, luna autẽ vt præſit no-
cti. Quid eſt in præfecturas diei,& in præfecturas no-
ctis?Hoc eſt,vt ſol diem ſuis radiis clariorẽ reddat:lu-
na aũt vt diſpellat tenebras, & hominũ generi lumine
ſuo præbeat cõmoditates vtendi ſuis ſtudiis. Tũc enim
viator fidẽtius iter facit, & nauta nauim regit,& mare
trãſit,& ſua quiq; ſtudia metu poſito aggrediũtur.Dein
de poſtq̃ docuit iſtorũ luminariũ vtilitatem,inquit: Et
*ſtellas,& poſuit deus illas in firmamẽto cœli,ita ut luceãt ſuper
terrã,& præſint diei ac nocti, & ſeparent inter lucẽ & tene-
bras*. Animaduerte hìc quantum & iſtarũ vſum nobis E
declarauit.Poſuit illas inquit in firmamẽto cœli. Quid
eſt poſuit?Nunquid quaſi diceret aliquis,fixit?Abſit.Vi-
demus enim ipſas vnico temporis momento magnum
tranſire ſpacium,& nunq̃ in vno loco ſtare, ſed ſuum,
quem illis dominus præcepit,curſum perficere. Quid
igitur eſt,poſuit? id eſt imperauit vt ipſę eſſent in cœlo.
Etenim hoc ex proceſſu ſcripturæ licebit videre, quia
alibi dicit:Poſuit deus Adam in paradiſo, non q̃ infi-
xerit eum paradiſo, ſed quòd præcepit vt eſſet in para-
diſo.Similiter & de ſtellis quiſpiam dixerit,quòd impe
*rauit eis vt ſint in firmamento cœli,& ſuũ lumen ſuper
terram emittant.*Animaduerte(obſecro)dilecte, an nõ
omnibus pratis & hortis iucundius ſit ſpectare in me-
dia nocte firmamentum cœli, & ſtellarum varietate
quaſi floribus quibuſdam variegatum & ornatum,mul-
tum lucis ſuper terram effundere? Nam & in hoc or-
dinatæ ſunt. Cæterùm lucere ſuper terram, & præeſſe
diei & nocti, generaliter & de magnis luminaribus di
ctum eſt. Nam poſtquam docuit nos,quomodo forma
ta fuerint duo lumina magna, & de ſtellis omnibus
in genere dicit:Et vt præeſſent diei ac nocti, & diſtin-
guerent in lucem & tenebras.Enimuerò ſicut interdiu F
ſtellæ in cœlo non videntur diſcurrere: illarum enim
vſum lumen ſolis multa claritate obtegit: ita neque no
ctu ſol apparet, ſufficiente luna ſuo lumine ad illuſtrã-
das noctis tenebras. Itaque elementa quæque intra ſuos
terminos manent,& nunquam ſuam menſuram tranſ-
grediuntur: ſed diſpoſitionem & ordinem domini cu-
ſtodiunt, ſuum opus facientes. Quid autem ſi quis di-
cat, & alia omnia, quæ horum luminarium & ſtellarũ
vſus humano generi cõferunt? *Sint*,inquit,*in ſigna, &
in tempora,& in dies, & in annos.* Quid eſt, in ſigna,& in
tempora,& in dies,& in annos? Docere nos vult diui-
na ſcriptura, quòd horum curſus ſcientiam nobis con-
cedit temporum & viciſſitudinis verſionũ, numerum
dierum,anni curriculum. Et ex his poſſumus dignoſce-
re omnia. Etenim gubernator ad horum curſum ſpe-
ctans,& in cœlum videns, diligenterq̃ diſcens omnia,
nauigare incipit, maria tranſit, & in denſiſſima nocte,
viſa ſtella nauim dirigere, & ſua arte ſalutẽ nauigãtib⁹
dare ſolet.Sic & agricola ex illis diſcit,& videt quando
cõgruit vt ſemina terræ cõmittat,quãdo terrã paſtinet,
ac aret,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ac aret, quando falcem acuat vt fœnum desecet. Et in
summa, non paucas vitæ huius commoditates tempo-
rum, scientia, dierum numerus, & anni circulus adfe-
runt: neque est, qui recensere singulas possit: ex paucis ta
men, quantus eorum sit vsus, coniectandum est. Iā cùm
admirati fuerimus creaturas, earum opifex quoq; ado-
randus est: & obstupescenda & celebranda ineffabilis il
lius misericordia, quam humano generi contulit. Quip
pe propter nil aliud hæc omnia produxit, q̄ propter ho
minem, quem non multò post quasi regem & principē
omnibus à se cōditis, præfecturus erat. *Et uidit, ait, deus
quòd esset bonum.* Vides quòd singulis diebus ostendit di
uina scriptura, deo placere creaturas, vt omnem amputet occasionem eorum, qui accusare audent quæ ab illo sunt facta: quia hui⁹ gratia vnoquoq; die, quod scriptura diuina assignat, certū esse debet. Sufficiebat alioqui de omnibus creaturis semel dicere, q̄ omnia quæcūque fecit, sunt bona valde: sed sciens quanta sit mentiū nostra
rū infirmitas, particulatim hoc facit, vt discas q̄ sapiē-
tia quadā omnipotēti, & misericordia inenarrabili p-
ducta sint omnia. *Et factum est uesperū, & factum est mane
dies quartus.* Postquā absolut ornatum cœli, & stellis il-
H lud decorū fecit, duoq; luminaria magna produxit, finē
diei imposuit, & dixit: Et factū est vesperū, & factum est
mane dies quartus. Vides q̄ & hoc per singulos dies cō
memorat, diuinas doctrinas frequēti admonitione nos
cōmemorare volēs. Hęc omnia bene cōmendemus me
moriæ, scribentes ea in latitudine cordis, quò omnem
negligentiam excutiamus. Et nos sana teneamus dog-
mata: & Gentili errore pręoccupatos, omni mansuetu-
dine doceamus, ne ordinem confundant, neque relicto
creatore creaturas adorent, quæ ob nostram salutē & v-
tilitatē factæ sunt. *Et si id quod doces peius habeat Gen
tiles: tu tamen clara voce clama, quòd propter humanū
genus omnia hæc facta sunt. Sufficiētissimus enim opi-
fex nullo istorum opus habet:* sed vt circa nos suam mi
sericordiam ostendat, hæc omnia produxit, monstrans
quanto honore prosequatur humanum genus, & vt his
manu ducti, ad conuenientē sibi adorationem ascenda
mus. Magnæ enim stultitiæ est, procidere ante pulchras
creaturas, & eis assidere, & non sustollere oculum ad il
Roma.1.a. lum qui eas produxit, nec credere Paulo dicenti: Inuisi-
bilia illius ex creatione mūdi per opera intellecta per-
uidentur. Quid dicis homo? Cùm videris cœlum, admi
raris eius formositatem, astrorum varietatem, clarita-
I tis eminentiam: ne ibi subsistas, sed ad opificem ipsum
extende mentem. Obstupescere te facit solis lux, & ad-
miraris eius multiplicem vsum: & quia vides radios il
lustrantes tuos oculos, admiraris elementi pulchritudi
nem: sed neq; hìc subsistas. Quia si factura tam admira
bilis est, & supra omnium opinionē & intellectum: quā
tus est qui ipsum solo verbō & præcepto produxit? Idi-
psum & de terra tecum considera, quando vides eā flo-
ribus ornari, & sicut vestimentum, varia herbarū segete
vndique tegi: ne adscribas potentiæ terræ ea quę ex ipsa
nascuntur, neq; solis cooperationi, vel lunæ: sed cordatè
cogita, quod ante illorum creationem, dixerit dūtaxat,
producat terra herbā fœni: & mox omnis terræ facies
claruit. Si hæc singulis diebus nobiscū versaremus, ipsi
grati essemus: & domino, vt deceret, imò vt nostræ vi-
res paterētur gloriam daremus. Glorificabimus autem
eum, non per hoc solum, sed & per optimā vitam, si nō
in eadem peccata recidamus: sed longum valere dica-
mus diabolicis illusionibus, si diligenti dei verborū at-
tentione, multôque studio, & continua confessione su-
pernam curam nobis conciliemus. Sufficit enim illi ob K
magnam suam misericordiā, vt desistamus à peccatis.
Si enim hoc voluerimus, facilè & ad bonorum operū
actionem impellemur. Ne quis, obsecro, postea in eque-
stri ludo appareat, ne quis in conuenticulis illicitis diei
partem dilapidet: ne quis talorum ludo, & clamori qui
inde oritur, posthac se admisceat. Quæ enim vtilitas ie
*iunij, dic obsecro, si toto die nihil comedis, ludis autem
& nugaris, sępe etiam peieras, & blasphemas, & ita totū
perdis diē?* Ne ita negligentes simus, obsecro, in nostra
ipsorum salute: quin potius sermo noster sit de spiritua-
libus. Et librum diuinum accipiat aliquis in manus, cō-
uocatisq; proximis per diuina eloquia riget & suā & cō
uenientium mentem: vt sic diabolicas insidias effugere
valeamus, & multos percipere ieiunij fructus, & frui mi
sericordia dei. Quod nobis præstetur, oremus, gratia &
miserationibus vnigeniti filij eius, cum quo patri & spi-
rituisancto sit gloria, imperium, honor nunc & sem-
per, & in secula seculorum. Amen.

Homilia septima.

HErì, eos qui ad equestris ludi spectaculum abie L
runt, satis perstrinximus, demōstrata eis iactu
ræ, quam fecerunt, magnitudine: nempe quòd
*spiritualem thesaurum ex ieiunio collectum, simul effu
derunt, & ex magna abūdantia in extremam inopiam
subitò seipsos coniecere.* Age, leniore hodie vtamur re-
medio, & illorum spiritualia vulnera, quasi membra no
stra essent, obligemus: quia & heri asperiora medicami
na imposuimus, non vt quem cōtristare & affligere ve-
limus, sed vt vehemētia vulnus ipsum attingere posse-
mus. Etenim & medici, & patres sic facere consueue-
runt. Medici enim primùm apponūt cataplasmata ma
gis efficacia: & dein rupto vulnere, ea quæ leniūt: *patres
quoq; cùm viderint filios suos incōpositis morib⁹, prius
grauiter verberibus corripiunt, & dein admonēt & so-
lantur. Hoc modo & nos, quāuis heri vehementiori ser
mone vsi fuerimus, hodie tamen blandius vobis loque
mur, & sicut nostra ipsorum membra curabimus.* Nam
vt profectus vester maiorem loquendi fiduciam nobis
conciliat: & spiritualis noster thesaurus est, videre vos
spiritualibus esse deditos, & virtutibus spectabiles, &
ab his quæ nocere valent, cauentes: sic quando videmus
vos supplantari, & diabolicis illusionibus seduci & sub-
iici, mœstitia implemur, & confusio quædam, vt sic di M
cam, animam nostram deiicit. Iuxta beatum enim Pau
lum: Tunc viuimus, si vos statis in domino. Igitur vt 1. Thess.3.
perfecti, & repleti intellectu, sic eorum quæ retro sunt
obliuiscamini, vt ad ea quæ ante vos sunt, enitamini. Et
fœdera quæ cū Christo iniistis, renouata, stabilia & in-
uiolata posthac custodite: & prudēter excluso diabolicis
machinationibus aditu, subsequente studio inscriptam
vobis desidię maculam abstergite. Vincite, oro prauam
& pernicioſam consuetudinem: & cogitate, quòd non
hoc solum graue est, quòd qui illò confluunt, sibi damnū
adsciscunt, sed & quòd multis aliis scādalo sunt. Quip
pe Gentiles & Iudæi videntes eos qui quotidie in tēplo
versantur, & doctrinas audiunt, simul ibi comparere, &
sibi commisceri: quomodo res nostras pro deceptio-
nibus non habebunt, & non idem de omnibus nobis
suspicabuntur? An non audis beatum Paulum admonē
tem, & consulentē clara voce, Absq; offendiculo estote? Roma.14.c
Deinde, ne putes de nostris tantū admonere, subdidit:
Et Iudæis, & Gentibus. Et tandē adiicit: Et ecclesiæ dei.
Nihil enim ita offendit & nocet religioni nostrę, vt scā
dali ansam præbere infidelibus. Nā quādo videt aliquos
è nostris

Universidad de Deusto
Biblioteca

A è nostris virtute conspicuos, huius vitæ negocia & curas è sublimi contemnere, multos ex ipsis malè habet: plerique admirātur & obstupescunt, quòd cum eiusdem naturæ nobiscum sint, non concedantur ipsis eadē. Denique quando vident paruum aliquod delictum nostrorum, statim linguā exacuunt simul contra nos omnes, & ex vnius delicto totam Christianorum gentem iudicant. Neque hoc contenti sunt, sed statim aduersus caput suum loquentes, ob seruorum delicta etiam communem dominum blasphemare audent, & putāt velamēta errorum suorū esse aliorum desidiam. Quod autem hoc maxime periculosum sit his qui blasphemiæ occasionem præbent, audiamus prophetam clamantē, & ex
Esa. 52. b. persona dei dicentem: Væ vobis, quia propter vos nomen meū blasphematur in gentibus. Terribile hoc verbum est, & horrore plenum. Væ enim, hoc est quasi lamentantis supplicium illud non euasūros. Porrò sicut hos qui per suam negligentiam causam illis præbent blasphemiæ, tanta pœna manet ac condemnatio: ita ediuerso virtutum studiosis fit multarū coronarū materia: quod docens Christus dicebat, Luceat lux vestra co
Matt. 5. b ram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glori-
B ficent patrē vestrū qui in cœlis est. Nam quēadmodum illi delictis aliquorum offensi, linguam acuunt contra dominum nostrum: sic inquit, si virtutem exercueritis, videntes vos homines, non vos tantum laudabunt: sed cùm viderint opera vestra lucentia, & facies vestras illustrantia, ad glorificandum patrem vestrum in cœlis prorumpent: cumq; hoc ab illis fit, rursum nostræ retributiones augebūtur, & multa nobis bona cōcedet deus, eo quòd ab illis laudatur. Eos enim qui me glorificant, ait, glorificabo. Omnia igitur faciamus dilecti, vt glorificetur dominus noster, & nulli simus offendiculi occasio. Id quod perpetuò nos docet magister orbis beatus Paulus interim sic dicens: *Si cibus offendit fratrem*
Roma. 14. a. b. *meū, nunquam in æternum carnem comedā. Et iterum in alio loco inquit: Sic autē peccantes in fratres, & percutientes infirmam eorū conscientiā, in Christū peccatis.* Minæ illæ austeræ sunt, & magnā secū condēnationē afferunt. Dicere enim vult: Ne opineris, quòd damnum hoc ad illū qui offenditur solum pertineat, transit etiam ad Christum ipsum, qui propter illum crucifixus est. Igitur si dominus tuus propter illum crucifigi non
C detrectauit, non tu omnia feres, ne quam scandali occasionē illi præbeas? Hoc vbique inuenies illū discipulis consilium dare. Hoc enim est quod vitā nostram con-
1. Cor. 10. b. seruat: propterea & alibi scribens, dicebat: Ne quæ sua sunt spectent singuli, sed quę aliorum. Et iterū alio loco:
Ibidem. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. Vides apostolicā sapientiā? Etiam si liceat, inquit, mihi aliquid facere, nihilq; hinc mihi dāni accedat: sed quia hoc nō facit ad proximi ædificationē, nequaquam hoc fieri sinam. Vides animā suauiter nos amantē, quomodo nusquam, quod suum est quęrit, sed omnibus modis ostendit, virtutum longè maximam esse, magnam curam gerere quomodo proximus ædificetur? Hæc obsecro omnia scientes, obseruemus, caueamusq; ab his, quæ spiritualē virtutum thesaurum offendere possunt: & nihil vnquam faciamus, quo incōmodetur proximus. Hoc enim & peccatū auget, & grauius nobis adducit supplicium. Neque vt rem paruam contemnamus frigida hæc verba, dicentes: Quid mea refert, si offendatur proximus? Dic obsecro, quid dicis? quid tua refert? Sic tuam fulgere vitam præcepit Christus, vt non solum videntibus te
Matt. 5. b sis admirationi, sed vt & dominus tuus glorificetur: tu verò omnino contrarium agis, & pro gloria dei blas- D phemias introduci facis, & hoc contemnis? Hoccine fuerit animæ piæ, legesq; diuinas scientis? Cæterùmqui prius hæc per malam consuetudinē dicere solitus fuit, susceptа nunc admonitione hac, desistat, oro, ab illicitis huiuscemodi sermonibus, & sic omnia facere studeat, vt neque ab oculo, qui nunquam sopitur vel excutit, neq; à conscientia sua condemnetur: neq; eos qui se vidēt, in blasphemias aduersus dominū inducat. Quòd si hac obseruatione dispensabimus ea quæ nostra sunt, multa fruemur & apud dominum misericordia, & diaboli insidias effugiemus. Vidēs enim nos ita sobrios & vigiles, & cogitans se operam perdere, abscedet & occultabitur. Sed sat fuerit præmiorum. Age charitati vestræ propositis his quæ lecta sunt, spirituale cōuiuiū apparemus: vt & hodie aliquid discamus, quod beatus Moses, imò spiritus sanctus per eius linguam docere nos vult. Itaq; quid dicit? *Et dixit deus: Educant aquæ reptilia animarum uiuentium, & uolatilia uolantia super terram secundum firmamentum cœli. Et factum est sic.* Vide misericordiā domini, quomodo ordine quodam & consequentia omne opificium suū nos docet. Prius docuit nos, quo- E
modo ad fructuum prouentus suo mādato terram idoneam fecerit, postea, vbi docuit duorum luminariū formationem, apposuit & stellarum varietatem, per quas cœli pulchritudo facta est clarior: hodie consequenter ad aquas transit, & ostēdit nobis, sermone & præcepto suo ex aquis ipsis animata animalia prodiisse. Educant enim, ait, aquæ reptilia animarū viuentium, & volatilia volantia super terram secundū firmamentū cœli. Obsecro, quis sermo miraculi dignitatē potest assequi? Quæ lingua ad opificis præconia sufficiet? Dixit tantum, Germinet terra: & statim illam parturire fecit. Nūc dicit: *Educant aquæ. Vide q̄ consonant præcepta: Illic, germinent: hic, educant aquæ*, inquit, reptilia animarum viuentium. Nā sicut de terra dixit solum, Germinet: & varia mox ac multiplex florum, herbarum & seminū apparuit copia, vnoq; sermone producta sunt omnia: sic & hic dixit, Educant aquæ reptilia animarum viuentium, & volatilia volantia super terrā secundum firmamentum cœli: & continuò tot reptiliū volatiliumq; genera condita sunt, quot neque sermone recenseri possunt. Et verbū quidē breue est, & verbū vnum, genera autē animalium diuersa & varia. Sed nulla te admiratio teneat F
dilecte. Verbum enim erat dei, & sermo ipsius his quæ fiebāt subsistētiam largitus est. Vides quomodo omnia ex nihilo, vt essent producta sunt? Vides quàm diligenter docet? Vides quanta se attēperatione ad nostram vsque humilitatem dominus demittit? Vnde enim nos hæc tam accuratè discere potuissemus, nisi ipse magna & ineffabili misericordia sua humanū genus per prophetæ linguam docere dignatus esset: vt scire possimus & factorum ordinem, & factoris potentiā, & quomodo sermo suus effecerit opus, & verbum suum subsistentiā, & essentiæ ingressum præbuerit. Verùm sunt insensati nonnulli, qui & post tantam doctrinam discredere nō formidant: fateriq; nolunt esse aliquem istorum visibilium opificem: sed fabulantur, fortuitò ea & per se esse, & ferri. Alij verò ex præiacente materia esse facta contendunt. Considera quanta diaboli illusio, quomodo abusus est facili erroribus seruientium *credulitate*. Ea propter beatus Moses, spiritu diuino afflatus, tanta diligentia nos docet, & hæc auribus inculcat, ne idem & nobis eueniat: sed sciamus manifestè & creaturarum ordinem, & quomodo creatæ sint. Nisi enim nostræ sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Iutis curam habuisset deus,& ita direxisset prophetæ lin
guam:satis erat dixisse,Fecit deus cœlum, & terram,&
mare,& animantia:neque posuisset ordinem dierum,
& quid primò,& quid secũdò factum fuerit. Sed vt in-
gratis,& malè sentientibus nulla relinqueretur excu-
satio,ita distinguit manifestè & factorum ordinem,&
dierum numerum:& omnia nos docet tanta mansue-
tudine,vt cognita omni veritate, non vltrà erroribus
implicemur, loquentes quæ ipsi excogitamus:sed scia-
mus conditoris nostri inenarrabilem potentiam. Et fa
ctum est,inquit,sic.Dixit: *Educant aquæ reptilia animarũ
uiuentium,& uolatilia uolantia super terram secundum firma-
mẽtum cœli.* Et *obtemperauit elemẽtum, & impleuit præceptũ.*
Et *factum est*,inquit,*sic ut imperauit dominus.* Et *fecit deus ce-
te magna,& omnem animam animalium reptilium, quæ produ-
xerunt aquæ iuxta genera sua,& omne uolatile pennatum secũ
dum genus.* Et *uidit deus quod bona.* Benedixitq; *ea deus dicens:
Crescite & multiplicamini,& implete aquas quæ in pelagis,&
uolatilia multiplicentur super terram.* Iterum vide hic,obse
cro,quanta sapientia spiritus:quia vt dixit beatus Mo-
ses,quòd factum est sic,docet nos particulatim, addens
H & dicens:Et fecit deus cete magna, & omnem animã
animalium reptilium,quæ produxerunt aquæ secundũ
genera sua,& omne volatile pennatum iuxta genus. Et
vidit deus,quòd bona. Hic denuo temeritatem omnia
absque ratione blatterantium comprimit.Nam vt nul-
lus dicere possit,cuius gratia cete facta sunt?quam no-
bis vtilitatem conferunt?quid commodi ex eorũ crea-
tione?idcirco postquam dixit,Fecit deus cete magna,&
omnem animam animalium reptilium,& volatilia:sta
tim addidit,Et vidit deus quòd bona.Quasi diceret:Nõ
enim quia tu rationem ignoras factorum, accusat crea
turas.Audisti dominum laudantem sententia sua, & di
centem quòd *bonæ sint: & quomodo tu insanis: dicere*
audes,quare *factæ* sunt?quasi deum *ob suum opificium*
accusans?Nam si cordatus esses,posses etiam ex horum
creatione,& potentiam domini,& ineffabilem misseri-
cordiam addiscere:& potentiam quidem, quia sermo-
ne & præcepto ex aquis talia animantia produci fecit:
misericordiam autem, quia vt ea produxit, propriã eis
regionem attribuit,innauigabilem maris partem illis
decernens,ita vt nemini possint nocere: sed versentur
in mari,& sui spectaculo supereminentem opificis po-
I tentiam doceant, nullumq; humano generi damnum
inferant.An paruam putas misericordiæ partem,gemi
nam tibi vtilitatem hinc exoriri?Etenim sapere volen-
tes, ad dei notitiam introducunt, & admirari faciunt
misericordiæ eius magnitudinem:quòd ab eorum nocu
mentis humanum genus liberauit. Neque ob nostram
duntaxat vtilitatem ea omnia facta sunt, sed & ob im-
mensam ipsius magnificentiam.Alia enim propter no
stram vtilitatem fecit,alia propter suam magnificẽtiã,
vt magis factoris prædicetur potentia.Audiens itaque,
quòd deus vidit,quia bona:ne ausis vltra diuinæ scriptu
ræ obmurmurare,& curiosius inquirere,& dicere:Qua-
re de⁹ hoc vel illud fecit?Et benedixit illa deus,inquit,
& dixit: Crescite & multiplicamini, & implete aquas,
quæ in pelagis:& volatilia multiplicẽtur super terram.
Ipsa benedictio est, in magno numero & multitudine
illa augeri & multiplicari. Nam quia animatæ creaturæ
erant animalia,volebatq; illa perpetuò esse, ideo subdi-
dit:Et benedixit illa deus,Crescite & multiplicamini.
Verbum enim illud vsque in præsentem diem illa con
seruat,& tantum præteriit tempus,neque vnum horum
genus imminutum est.Nam benedictio dei, & verbum
quod dicebat,Crescite & multiplicamini: vt subsisterẽt K
& durarent,illis contulit. Et *factum est*,inquit,*uesperum,
& factum est mane, dies quintus.* Vides quomodo diuina
scriptura docuit nos,quæ die quinto facta sunt animã-
tia?parumper expecta,& iterum videbis domini tui mi
sericordiam. Neq; enim aquas solum animalium pro-
ductione fœcundas fecit, sed ex terra denuo præcipit,
vt terrestria producantur animalia.Neque enim absur-
dum hodie attingere ea,quæ die sexto sunt facta. Et *di-
xit*,inquit,*deus:Producat terra animam uiuẽtem secundum ge-
nus,quadrupedes,& reptilia,& bestias super terram:& pecora
secundũ genus, & omnia reptilia terræ,secũdũ genus.* Et *factũ
est sic.* Vide quomõ & terra iterũ duplicẽ nobis affert
fructũ, & mãdato dominico ministrat.Tunc quidẽ se-
minũ ædebat germina,nunc autem animata animalia,
quadrupedia & reptilia,pecora & feras.Ecce verum est
quod dixi,quòd nõ omnia propter nostrã vtilitatẽ pro-
duxerit,sed& propter suã magnificentiã:vt videtes co-
piã & multitudinẽ creaturarũ, opificis virtutem obstu
pescamus,& sciamus sapientia quadam, & misericor-
dia inenarrabili,propter futurum hominem omnia es-
se producta. Et *fecit*,inquit,*deus bestias terræ secũdum ge-* L
*nus suum, & pecora secundum genus suum, & omnia reptilia
terræ secundum genus suum.* Et *uidit deus quod bona.* Vbi
nunc sunt qui dicere audent:Quare feræ, quare reptilia
creata sunt? Audiant diuinã scripturã dicentẽ: Et vidit
deus quòd bona. Dic obsecro, ipse qui creauit, laudat
facta:& tu audes reprehẽdere? Quantæ hoc fuerit insa-
niæ?Quia & in seminibus,& in plantis non solum fru-
ctuosas arbores,sed & syluestres,& steriles: & non solũ
inutiles herbas,sed & incognitas nobis profert,sæpe e-
tiam nocuas.Sed propterea non sunt arguendæ creatu-
ræ.Neque enim temerè,neque inuanum formatæ sunt.
*Sanè neque laudem apud conditorem inuenissent, nisi
ad vtilitatẽ aliquam conditæ essent.Itaque sicut in arbo
ribus non omnes fructuosæ,sed & infructuosæ multæ:at
tamen illæipsæ nõ minorem nobis,quàm fructuosæ vti
litatem,eamq; admirabilem,& quieti nostræ seruiẽtem
cõferunt.*Etenim ex *ipsis* ædificia,& multa alia ad quie-
tem nostram pertinẽtia fabricamus. Et omnino nihil
quod non ratione aliqua formatum est, etiamsi huma-
næ naturæ omnia illa exactè scire possibile non sit.Pro-
inde sicut in arboribus, ita & in animalibus: alia quidẽ
ad cibũ nostrum pertinent,alia ad ministerium. Fera-
rum item & reptilium genera non minorẽ nobis præ- M
stant vtilitatem.Et si quis vellet sapienter cognoscere,
inueniet etiam nunc, cùm à principatu eorum ob pri-
mi parentis inobedientiam destituti *sumus*, magnã ex
illis nobis vtilitatem prouenire. Multa enim inde col-
ligunt medici,quæ ad nostrorum corporum medicinã
& sanitatem conducũt.Alioquin etiam quid nocumen
ti ex ferarum productione,quando sicut domestica ani
malia,sub potestate futura erant hominis, non multo
pòst formandi?Hoc enim nũc dico, vt discas omnium
domini supereminentẽ misericordiam,quam erga no-
strum genus declarat. Postquam enim expandit cœlũ,
extendit terram,condidit firmamẽtum, vt quasi inter-
stitium aliquod diuisionem inter aquas & aquas face-
ret:& deinde vt iussit aquarum fieri congregationes,
eas mare appellauit:aridam autem terram,quam semi-
num herbarumq; prouentu ornauit. Indeq; transiit *ad*
duorum magnorum luminarium formationem,& stel
larum varietatem,quibus pulchritudinem *cœli* decen-
tiorem reddidit.Postea autem productis aquatilibus a-
nimantibus & volatilibus, quæ volarent *super* terram

secundum

Universidad de Deusto

A secundum firmamentum cœli: & impleto quinque dierum numero: quoniam oportebat & terrestria animalia formari: imperauit vt & ipsa æderentur, & quæ ad cibũ & quæ ad ministerium cõducibilia, & feræ, & reptilia. Denique vbi omnia suo ornatu excoluit, & conuenienti ordine visibilia disposuit, & mensam largam instruxit, variis & omnigenis refertam eduliis, copiamq; & opes regias habentem, & quasi quis dicat, vndequaque suprà & infrà variis modis splendidam: tunc tandem fruiturum his omnibus format, cui visibilium omnium potestatẽ tradat: & ostendit quanto dignius cæteris omnibus animal formet, quandoquidem præcepit, omnia quę fiebant sub illius esse imperio & potestate. Verùm, ne prolixior fiat sermo, his contenti dictis, in sequentẽ diem reponamus ea quę pertinent ad formationẽ admirabilis huius animalis, rationalis & animati, hominem dico: nunc consuetam admonitionem adhibẽtes, ita vt ne dictorum memoria elabatur: sed ex omnibus visibilibus ad glorificandum dominum nosipsos erigamus. Quòd autem ad eum pertingere, & creaturarum omnium rationem comprehendere non possumus, ne sit nobis incredulitatis occasio, sed potius glorificationis incitabulum. Quando enim deficit ratio, & mens non est capax, cogita quàm magnus est dominus tuus, & quanta eius virtus, cùm neque rationem eorum quæ ab illo facta sunt, scire queam⁹. Hoc fuerit grati animi, & sobriæ mentis. Quoniam & Gentiles sic errauerunt: suis enim cogitationibus omnia permittẽtes, & ad imbecillitatem naturæ suæ non respicientes, sed quæ vltra captum suum imaginantes, & limitum suorum fines egredientes, etiam à sua dignitate exciderunt. Nã qui ratione insigniti, primatũ acceperant præ facturis creaturisq; omnibus, vtpote omnibus visibilibus digniores: hi in tantam absurditatem deducti sunt, vt canes & simias, & crocodilos, & fœdiora adorarint. Et quid dico bruta animalia? Multi eorum in tantum stuporem & amentiam inciderunt, vt & cepe, & allia, & his viliora colant. Propterea propheta illa designans, inquit: Cõparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Qua ratione, inquit, insignitus, & tanta sapientia præditus, is brutis factus est similis, fortè & deterior. Illa enim, vtpote irrationabilia, nullis pœnis obnoxia sunt. Qui autem ratione pollet, & in illorum inciderit absurditatem, meritò pœnas luit, ingratus existens post tot beneficia. Hinc denique & lapides & ligna deos appellarunt, & hæc visibilia elementa deos dixerunt: quia mox vt semel à recta via aberrarunt, in præceps iuerũt, & in malitiæ profundum inciderunt. Veruntamẽ nos neque sic de salute illorum desperemus, sed afferentes doctrinas nostras, cum omni longanimitate & alacritate illis loquamur: mõstrantes tum rei absurditatem, tum damni grauitatem, & nunquam salutem illos assequi posse negemus. Probabile enim, quòd processu temporis Christo auscultẽt, & maximè si nos ita viuamus, ne à nobis incommodentur. Multi enim illorum cùm viderint nostrorum aliquos, verbo quidem & vocabulo Christianos appellari, cæterum sicut ipsos rapere, pecuniæ cupidos esse, inuidere, insidiari, dolos plectere, aliaq; omnia facere: crapulæ, voluptatiq; vacare: nõ iam nos audiunt, neque si rationabiles sint admonitiones nostræ, sed existimãt omnia nostra deceptiones, & iisdẽ criminibus omnes obnoxios. Cogita obsecro, quantis illi digni sint supplicijs, quandoquidem non solum sibiipsis inextinguibilem ignem coaceruãt, sed & aliis autores sunt, vt in errore perseuerẽt: & ne virtutem ad-

B

C

Psal. 48.

discant, obturent aures: & ad hæc in causa sunt, vt etiam D
virtutum studiosi accusentur, & reprehẽdantur, & (quod omnibus grauius) per ipsos dominus blasphematur. Vides quanta malitiæ pernicies? Vide quomodo non vulgari pœnæ reos se faciunt, qui malum sectantur: sed & multo grauissima supplicia pro omnibus luituri sunt, non solum pro sua perditione, sed & pro errantiũ scandalo, & pro suggillatione iustorũ, & pro blasphemia in deum. Hæc omnia cogitemus, ne simus nostræ salutis negligentes: sed magna nobis sit cura, vt iuxta deum viuamus, scientes nos inde vel condemnandos, vel illius misericordia beandos. Sic omnia faciamus, vt & nos in pura conscientia versemur, & eos qui adhuc errant, nostra ad deum conuersatione ad veritatem manu ducamus: vt & nos, & alij omnes, qui nobis connumerantur, bona fama fruamur: & ante omnia glorificetur dominus noster, maioremq; nostri curam agat. Nã quando in nos respiciunt homines, & laudem in deum referunt, inde & nos plus diuinæ gratiæ assequemur. Quid enim beatius homine, qui sic viuit, vt & homines obstupescant, & dicant, Gloria tibi deus? Quàm multi sunt Christiani, quantam præ se ferunt philosophiam, quomodo despiciunt præsentia, quomodo omnia ipsis vm- E
bra & somnium reputantur, & nulli visibilium sunt affixi: sed omnia, sicut hi qui in terra aliena agunt peregrini, & quotidie migrare ex hac vita cupiunt & anhelant? Quantam putas verba hæc his, qui sic viuunt, etiã hìc à deo retributionem afferre? Et quod valde admirabile & rarum, etiam hi qui talia de nobis iudicant, breui ab errore desistunt, & ad veritatẽ redeunt. Hoc quantam illic fiduciam afferet, nulli non manifestum est. Proinde scientes quòd & de damno, & de lucro proximorum iudicabimur: sic vitam nostram instituamus, vt non solum nobis sufficiat, sed & alij inde eruditãtur, vt & hic magnam dei gratiam nobis conciliemus, & in futuro gloria per dei misericordiam fruamur. Oremus, vt hæc nobis concedantur gratia & miserationibus vnigeniti eius filij, cũ quo patri simul, sanctoq; spiritui sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Homilia octaua.

QVoniam alacres heri quæ diximus audiistis, age & hodie, quæ recens lecta sunt, charitati vestræ proponamus. Prius tamen vos obsecrauerimus, vt diligenter auscultetis ea quæ dicuntur: & quæ prius dicta sunt, bene in mente vestra reponatis, vt ne frustra & incassum laborem hũc feramus. Hoc enim studium nostrum est, vt vim ac sensum eorũ, quæ scripta sunt accuratè sciatis: atque ita vt non solum teneatis, sed & aliorum magistri possitis, iuxta beatum Paulum, vnus alterum ædificare. Nam si vos profeceritis 1. Thess. 5. b
in domino, & in spiritualium doctrina mactos & præstantes ostenderitis, etiam nos ingenti afficietis lætitia. Hæc enim nostra fuerit tota prosperitas, & summa festiuitas. Quæ nostra spes, vel gaudiũ, vel corona, inquit, 1. Thess. 2. d
gloriationis? an non & vos, & vestrum in diuinis studiis incrementum? Omnes enim doctores, qui vident discipulos priorum lectionum memoriam animo bene tenere, operibusq; ipsis fructum aliquem afferre, maiore alacritate & sequentium scientiam concredunt. Et nos quoque quanto magis mentem vestram erigi, & desiderium crescere, rationemq; alas assumere videmus, tanto alacriores reddimur, vt vberiorem doctrinã proponamus. Porrò quanto plus profundimus fluentorum horum spiritualium, tanto nobis & fluenta sunt

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G auctiora: nimirum propter ædificationem veſtram, & propter veſtrarum animarum vtilitatem. Non enim in hac cauſa contingit, ſicut in pecuniis. Illic enim qui dinumerauit vicino, imminuit ſuam ſubſtantiam: & quãto plus expendit, tanto minus poſſidet pecuniæ. Hic autem plane ſecus agitur. Tunc enim facultatibus noſtris plus accreſcit, tunc ſpirituales hæ opes magis augentur, quando audire volentibus, doctrinam liberaliter profundimus. Igitur quia nobis abundantius & opes, & ſubſtantiæ affluunt, & vos ſpiritualibus alimentis ſatiari non poteſtis: age, videamus quid & hodie beatus Moſes in his quæ lecta ſunt nos doceat, imò quid gratia ſpiritus per eius linguam nobis dicat. *Et dixit*, inquit, *deus, Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram, & ſecundum ſimilitudinem.* Ne ſimpliciter prætereamus chariſſimi, dicta hæc, ſed diſquiramus verba ſingula: & ad infima deſcendentes, vim in breuiculis hiſce verbis latentem inueſtigemus. Nam licet pauca ſint verba, magnus tamen theſaurus eſt in illis reconditus: atque decet, vt non tantum coràm adſtemus, ſed & ſobrij & vigiles adſimus. Quoniam & hi qui ſenſibiles theſauros effode
H re conantur, non in ſuperficie ſolũ fodiunt, ſed in profundum deſcendunt, & penitiores terræ ſinus ſcrutantur: ita arte ſua aurum à terra ſegregantes, tametſi ſæpe poſt labores ſudoresq; multos vix paucas, quaſdam portiunculas afferunt. Hic autem nil tale eſt, ſed labor minor, & ineffabilis vbertas. Nã ſpiritualia omnia in hunc modum ſe habent. Ne igitur ſimus infeliciores his qui ſenſibilia reſpiciunt: ſed inquiramus & nos diligenter theſaurum hunc ſpiritualem in verbis iſtis reconditũ. Et primum videamus quid nouum & admirãdum dicat: dein quare tanta verborum variatione vtatur beatus hic propheta, imò miſericors deus per prophetam loquens. Et dixit, *Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram*, & ſecũdum *ſimilitudinem*. *Prius quidem*, quum cœlum terramq; formaſſet, audiuimus illum dicentem: Fiat lux: &, fiat firmamentum in medio aquæ. Et iterum: Cogantur aquæ in congregationem vnam: & appareat arida: &, Fiant luminaria: &, Educãt aquæ reptilia animarum viuentium. Vidiſti ſermone ſolo & præcepto omnem creaturã quinque diebus formari? Vide hodie, quanta verborum diuerſitas. Non enim iam dicit, Fiat homo: ſed quid? Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram, & ſecundum ſimi
I litudinem. Quid hoc noui? quid rari? Quiſnam ille qui formandus, ad quem faciendum opifici tanto conſilio & circunſpectione opus? Ne mireris dilecte. Homo enim inter viſibilia omnia dignitate præcellit, propter quem condita ſunt hæc omnia: cœlum, terra, mare, ſol, luna, ſtellæ, reptilia, iumenta, brutaq; animalia omnia. Et quare, inquis, tardius creatus eſt homo, ſi cætera dignitate præſtat? Merito. Nam vt ingreſſuro in ciuitatẽ aliquam rege, operæprecium eſt præmittere ſatellites, aliosq; omnes vt bene adornatis palatiis, rex honeſtius ibi agat: Ita ſimili modo, quaſi regem & principem aliquem rebus terrenis præfecturus, prius omnem hunc ornatum fabricauit, & tandem præficiendum hominem formauit: declarans factis iſtis, quanto honore animal hoc proſequatur. Cæterùm rogemus hoc loco Iudæum: & videamus quid reſpondeat: ad quem dixerit deus, Faciamus hominem ſecũdum imaginem noſtram. Scripta enim ſunt hæc à Moſe, cui ſe credere dicunt quidem, non credunt autem: ſicut & Chriſtus inquit: Si crederetis Moſi, crederetis & mihi. Sed literæ quidem apud illos ſunt, ſenſus verò apud nos. Ad quem igitur dictum eſt, Faciamus hominem? cum quo conſi- K
lium hoc habuit dominus? Nũquid conſilio & circumſpectione opus habet? Abſit. Quid ergo? Figura verborum declarare voluit, quàm excellẽtem honorem homini qui formabatur, impendat. Quid ergo dicunt hi, qui adhuc habent velamen ſuper corda ſua poſitum, & nihil eorum quæ hic contenta, intelligere volunt? Ad angelum & archangelum, inquiunt, hæc dicta ſunt. O inſaniam, ô magnam impudentiam. Et quomodo rationi conſentaneum eſt, bone vir, vt angeli conſilium dent domino, & creaturæ creatori? Non enim eſt angelorum conſilium dare, ſed aſſiſtere, & miniſterium adimplere. Et vt diſcas, audi vocaliſſimum Eſaiam, dicẽtem de ſupernis angelicis virtutibus: Vidi Cherubim Eſaiæ. 6. a
ſtantia à dextris dei, & Seraphim, & obtegebant facies pedesq; ſuos alis. Quod ideo factum eſſe liquet, quia fulgur maieſtatis diuinæ inde egrediens, ferre nequiuerũt, ſteteruntq; cum timore & tremore. Etenim creaturis peculiare eſt domino adſiſtere. Verùm illi nihil præſentium intelligentes, ſimpliciter quod occurrit, effutiunt. Et ideo refutatis illorum deliramentis, dictorum veritas eccleſiæ filiis dicenda eſt. Quis igitur hic, L
ad quem inquit, Faciamus hominem? Quis autẽ alius, quàm ille magni conſilij angelus, ille admirabilis conſiliarius, potens, princeps pacis, pater futuri ſeculi, vnigenitus dei filius, patri æqualis ſecundum ſubſtantiam per quem omnia producta ſunt? huic dicit, Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram, & ſecũdum ſimilitudinem. Hic Arianos tempeſtiuè perſtringit. Non enim imperando dixit, fac vt ſubdito & inferiori, vel vt minori ſecundum eſſentiam: ſed par honor declaratur, cùm dicit, faciamus. Et quod ſequitur, magnam ſubſtantiæ æqualitatem oſtẽdit: Faciamus enim, ait, hominem ſecundum imaginem noſtram & ſimili*tudinem. Iterum hic inſurgunt, & pullulant hæretici alij, eccleſiæ dogmata depopulantes, & dicẽtes: Ecce dicit, ſecundum imaginem noſtram. Et inde volunt deo humanam formam tribuere: id quod extremi fuerit ſtu*poris, vt is qui forma ſpecieq; caret, & nulli alterationi obnoxius eſt, ſub humanam redigatur formam, & incorporeo membra & liniamenta attribuantur. Quæ huic inſania par fuerit? quum non ſolum nihil lucri à ſcripturis diuinitus inſpiratis deferunt, ſed & plurimũ inde offendũtur? ſimili modo affecti, ſicut hi qui morbo laborant, & corporalibus oculis cæcutiunt. Illi enim ob M
oculorum ſuorum infirmitatẽ ſolis luci aduerſantur, & ob aduerſam corporis valetudinem, etiam optimos ſaluberrimosq; cibos auerſantur: Ita & hi anima ægrotantes, & mentalibus oculis capti, ad lumen veritatis reſpicere non poſſunt. Idcirco noſtro fungẽtes munere, manus eis porrigamus, magnaq; eis manſuetudine loquamur. Nam & beatus Paulus ità nos monuit, dicẽs: 2. Timo. 2
Vt in manſuetudine erudiantur aduerſarij, ſi fortè det eis deus pœnitentiam in agnitionem veritatis, & emergant à laqueo diaboli, capti ab ipſo in illius voluntate. Vides quomodo verbis declarauit, quòd quaſi ebrietate obruti ſint? Nam quod dicit, emergant, oſtẽdit quòd ab aliquo merſi ſint. Et iterum: Capti, inquit, à diabolo quaſi diceret, laqueis irretiti ſunt. Vnde & nobis gemina opus eſt manſuetudine & longanimitate, vt poſſimus eos eripere, & educere ex laqueis diaboli. Dicamus igitur eis: Emergite, & reſipiſcite pauliſper, aſpicite lumen iuſtitiæ, expendite vobiſcum verborum diligentiam. Neque enim cùm dixit: Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram, & ſecundum ſimilitudinem:

Ioan. 5. g

Universidad de Deusto
Biblioteca

A nem: hic sermonem finiuit: sed per ea quæ adiungit, manifestum nobis facit, quo sensu nomen imaginis posuerit. Quid enim dicit: Et dominẽtur piscibus maris, & volatilibus cœli, & omnibus reptilibus super terram. Imaginem ergo dixit, de principatu & dominio, non de alio aliquo: quia deus fecit hominem principẽ omnium quæ sunt super terram, & nihil super terram homine maius est, & omnia sub potestate illius sunt. Quòd si adhuc ea dicta esse cõtendant de formæ imagine, dicemus eis: Igitur deus non solum homo, sed & mulier erit: quia eandem formam vterque habent. Verùm hoc absurdum est, & ratione caret. Audi enim &
1.Cor.11.b beatum Paulum dicentem. Vir enim non debet velare caput, imago & gloria dei existens. Mulier autem gloria viri est. Vir enim imperat, mulier autem subiecta
Gen.3.c est: sicut & Christus ab initio ad eam dixit: Ad virum tuũ conuersio tua, & ipse tibi dominabitur. Itaque quoniam iuxta rationem dominij non formæ ad imaginem factus est, ideo vir dominatur omnibus, mulier autem subiecta est. Ea propter dicit de viro Paulus, quòd imago & gloria dei sit, mulier autem gloria viri. Quod
B si de forma vel figura dixisset, non vtique ea diuisisset. Eadem enim figura est viri & mulieris. Vidisti plenam veritatem, quomodo nullum veritatis prætextum relinquit his, qui absque causa impudentes esse volunt? Verumtamen etiam illis ita se habentibus, ne cessemus magna suauitate cum ipsis agere, si fortè det illis deus tempus ad agnitionem veritatis. Ne ergo torpescamus, si quo pacto per mansuetudinis studium possimus ipsos eripere à deceptione diaboli. Et si placet citemus iterũ
Acto.17.f beatum Paulum, qui Athenien sibus sic dicebat: Non debemus existimare, auro vel argento, vel lapidi, vel sculpturæ artis, vel inuento hominis numen esse simile. Vidisti quanta diligentia omnem illorum errorem sapiens magister amputauerit? Non solum enim à corporali typo alienum dicit numẽ, sed & quod tale aliquid nulla humana cogitatio effigiare queat. Hæc subinde illis dicẽtes, nihil quod vestrum est intermittatis, si fortè ad veritatem respicere velint. Cæterùm vt à beneuola illorum instructione vobis desistendum non est: ita oro, vt scita ecclesiastica probè teneatis, non confundẽtes dictorum consequentiam: sed cum ludæis, vt oportet, loquamini: & demonstrate, quòd non sint dicta de
C angelis & virtutibus, quorum officium est ministrare: sed de vnigenito dei filio. Arianis quoque hinc parem filij cum patre dignitatem indicate. Sed & his qui humanã formã numinis imaginantur, allatis in mediũ his, quæ à beato Paulo sunt dicta, euellite ecclesiasticis placitis pernicios os morbos instar zizaniarũ pullulantes: operamq; date, vt pia scita in eis plantentur & roborentur. Volo enim, & precor, omnes vos in doctorũ ordine esse: & non solum auditores nostrorum esse dictorum, sed & aliis doctrinam nostram afferre, piscariq; errantes, vt in viam redeant veritatis, sicut & Pau-
1.Thes.5.b Philip.2.b lus inquit: Vnus alterum ædificet: &, Cum timore, & tremore salutem vestram operemini. Sic deus nostrã multitudinẽ augebit, & vos vberius superna fruemini gratia, magnam membrorum vestrorum curam habentes. Neque enim deus vult vt Christianus seipso tantũ contentus sit, sed vt alios ædificet, non per doctrinam solũ, sed & per vitam & conuersationem. Neque sic nos inducit in veritatis viam, vt in vitæ curam. Nam neque tam considerantur ea quæ à nobis dicuntur, quàm quæ à nobis aguntur. Et vt scias rem ita se habere, licèt infinities tantum philosophemur verbis, & de patiẽtia dis-

seramus, & cùm tempus fuerit, eam operibus non de- D
monstremus: non tantum proderunt verba, quantũ nocebunt opera. Sin ante & post verba, operum specimen exhibuerimus: digni habebimur qui admoneamus alios eorum quæ per opera adimplemus: quia & Christus illos beatos dixit, inquiẽs: Beatus qui fecerit, & docuerit.
Matth.5.c Vide quòd opus præposuerit, & postea doctrinam. Atque adeo præcedente opere, etiamsi non sequatur doctrina, sufficiunt opera ipsa luce clarius ad docendum eos qui in nos respiciunt. Hoc igitur omnibus modis considerem us, vt prius operibus doceamus, & postea sermonibus: vt ne & nos audiamus à beato Paulo, Tu qui doces alium, teipsum non doces? Et cùm volumus admonere alium, vt aliquod ex his quæ necessaria agat honestè, prius studeamus & nos hoc ipsum agere, quò nobis & maior sit loquẽdi fiducia, & omnis nostra cura sit in animarum salute. Et quomodo poterimus? Lasciuias carnis refrenemus, & verum probemus ieiuniũ. Ieiunium autem dico, abstinentiam à vitijs. Etenim abstinentia à cibis propter hoc recepta est, vt rigorem carnis refrenet, & equum moderanti facilè parère faciat, Ieiunantem ante omnia oportet iram refrenare, mansuetudinem & lenitatem addiscere, habere cor contri- E
tum, & quod absurdas concupiscentias repellat: ante oculos continuò proponere oculum æterni iudicis, & tribunal indeprauabile, ex pecuniis fieri meliorem, & illis dominari: liberalem esse in danda eleemosyna, nullum malum aduersus proximum in cor admittere. Hoc verum ieiunium est, sicut & Esaias ex persona dei loquẽs,
Esa.58.a.b. dicit: Non hoc ieiunium elegi, dicit dominus. Et si torqueas vt circulum ceruicem tuam, & saccum & cinerẽ substernas, neque sic vocabitur ieiunium acceptum, dicit dominus. Sed quale dic? Solue, inquit, obligationes violentorum contractuum, frange esurienti panem tuũ, pauperem absque tecto induc in domum tuã. Et si hæc feceris, inquit, tunc erumpet matutina lux tua, & sanitates tuæ statim orientur. Vidisti dilecte, quale sit verũ ieiunium? Hoc vobis curæ sit, & non vt plerique existimemus definiri in hoc ieiunium, si ad vesperam vsque impransi maneamus. Non hoc est quod quæritur, sed vt cũ ciborum abstinentia & à cæteris abstineatur quæ nocere possunt, & spiritualibus magis vacetur. Ieiunantẽ esse oportet demissum, mitem, humilẽ gloriæ huius vitæ contẽptorem. Nam sicut animæ suæ curam despexit, ita & inanem gloriam despicere decet, & ad illum F
solum qui exquirit corda & renes, respicere, magnoq; studio preces & cõfessiones facere deo, & virtute eleemosynarũ pro viribus seipsum iuuare. Hoc enim, hoc mandatum maximè valet ad abolenda peccata, & extinguendum gehennæ ignem, modo ipsum liberaliter & non ad ostentationem hominum fiat. Et quid dico, non ad ostentationẽ? Nam si rectè sapimus, ob hoc solum quòd bonum est, & ob compassionem in cognatos, virtutem hanc exercere oportebit, non ob promissas à deo mercedes. Verùm nihil magnum vel sublime videri debet, etiam si hoc mandatum facimus, nullam ab hominibus venantes gloriam, vt ne & sumptus faciamus, & mercede pariter priuemur. Id quod non solum in eleemosyna, sed in vnoquoque bono opere spirituali attentendũ, vt nihil ad hominum præconia respicientes faciamus: alioquin nulla nobis vtilitas erit, siue ieiunam°, siue precamur, siue miseremur, siue quoduis aliud facimus, nisi propter illum solum fiant, qui nouit & absconditа, & quæ in profundo mẽtis sunt recondita. Nam si ab illo præmia expectas, cuius gratia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ab alio, qui natura tibi cognatus est, laudari & admirari vis? Et quid inquam laudari? Sæpe is non laudat sed & inuidet. Sunt enim multi ita malè affecti, vt & ea quæ bene à nobis fiunt in contrarium interpretẽtur. Cuius igitur gratia, dic obsecro peruersum hoc iudiciũ tanti facis? Insopitum enim & perpetuò vigilem illum oculum, nihil eorum quæ fiunt, latere potest. Et oportet hoc cogitantes, tanto studio vitam nostram instituere, perinde ac mox de omnibus verbis & operibus, & cogitationibus iudicandi essemus. Ne igitur salutis nostræ contemptores simus. Nihil enim virtuti par est charissimæ, quæ nos & in futuro seculo è gehenna eripit, & regno cœlorum nobis frui concedit, & in præsenti quoque seculo omnibus superiores constituit, qui nobis sine causa insidiantur: & non hominibus solum, sed & ipso salutis nostræ inimico diabolo fortiores efficit. Quid igitur illi par fuerit, quæ non solum hominibus insidiãtibus, sed & dæmonibus superiores, sui studiosos efficit? Virtus autem est, humana omnia despicere, futura singulis horis cogitare, nullis præsentibus addictum esse: sed scire omnia humana vmbram
H esse & somniũ, & si quid his vilius. Virtus est, erga negocia huius vitæ non magis quàm erga mortuum affici: & ita vitiosæ operationis expertem, vt ad ea quæ offendere animæ salutem possunt, quasi mortuus quis sit, viuat autem, & operetur tantum ea quæ spiritus sunt: sicut & Paulus dicebat, Viuo autem, non iam ego, sed viuit in
Galat. 2. me Christus. Proinde dilecti, & nos tanquam Christũ induti, omnia faciamus, & non contristemus spiritum sanctum. Quando igitur turbamur à cõcupiscentia, vel affectione absurda, vel ira, vel furore, vel inuidia: cogitemus eum qui in nobis habitat, & expellamus procul omnem talem cogitationem. Reuereamur eminentem dei gratiam, quæ nos obumbrat, & refrenemus omnes carnis affectiones, vt cùm legitimè in breui hac & fragili vita certauerimus, coronas illas assequamur in futuro die illo, terribili quidem peccatoribus, desiderabili autẽ virtute vestitis. Et mereamur ineffabilia illa bona, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo sit patri & spirituisancto gloria, imperiũ, honor nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Homilia nona.

I AGricolæ studiosiores larga terræ semina conredunt, quam crassam & pinguem vident: & magnam continuò diligentiam adhibentes, quotidie considerant, num fortè alicubi sit quod segeti nocere, & laborem ipsorum, quem habuerunt, inutilem facere possit. Simili modo & nos, spirituale desiderium vestrum, & ingens audiendi studium videntes, operam damus, vt quotidie sententias quasdam diuinæ scripturæ, vestræ menti inseramus quibus detegãtur ea quæ spirituali semini nociua esse possunt: ne fortè nocumentis & insidiis eorum, qui præter ecclesiastica placita, suorum capitum figmenta introducere tentant, sana doctrina intercipiatur, & turbetur. Vestrũ igitur fuerit, deposita posthac diligenter seruare, & firma memoria custodire, vt facilius & sequentia tenere possitis. Nam nisi nunc ad profundiora scripturarum sensa descenderimus, & vos mentem vestram coaptaueritis, quando ieiunij tempus, quando ad natandum membra nostra sunt leuia, mẽtis autem oculus acutior, vtpote non turbatus damnoso voluptatis flore: spiritus quoque, ne malè habeat, sufficientior: quãdo commodè poterimus hæc facere? num quando delitiæ, & ebrietas, & voracitas, & crapula: & alia quæ inde nascuntur ma-
K la, regnant? Non videtis, quòd ij qui precioſos lapides in mari quærunt, non sedent iuxta littus maris, fluctus numerantes: sed in profundum se demittunt, & vt dicã, quasi in ipsos sinus abyssi descendentes, assequuntur quod tanta opera exquirunt: quamuis quid magnæ vtilitatis vitæ huic attulerit illorum lapidum inuentio? Vtinam non magna damna & incommoda inferrent. Ex insania enim & rabie quæ est in pecunias, innumera sequi videmus mala. Attamen licèt tanta inde nascantur mala & damna, non est tamen quod grauet, ac deterreat eos qui in his occupati sunt: sed & laborẽ subeunt, & periculis se exponunt, vt inuenire possint quod quærunt. In diuinis autem scripturis, & in spiritualibus & precioſis illis lapidibus, neque periculum suspicari licet, neque multus est labor, sed lucrum ineffabile: tantũ ea quæ nostra sunt cum alacritate afferamus. Gratia enim est parata, quærens eos qui secum largitate suscipiant. Ita enim se habet dominus noster, quòd si viderit animam vigilem, & desiderium feruens, & ipse suas diuitias largiter suppeditat pro sua magnificentia, vltrà etiam quàm petere audeamus. Hæc igitur cùm sciamus
L dilecti, purificatis cogitatibus vestris à secularibus negociis, & dilatata mentis vestræ latitudine, magna alacritate suscipite quæ à spirituſancto suppeditantur: vt sicut terra crassa & fœcunda multiplicetis concredita semina, & faciatis fructum, alius quidem centuplum, alius sexagecuplum, alius trigecuplum. Audistis superioribus diebus ineffabilem sapientiam eius qui visibilia hæc omnia fabricauit, & quomodo verbo solũ & præcepto omnia produxit. Dixit enim, Fiat: & factum est. Statimq; producta sunt omnia elemẽta, & sufficit verbum, vt subsistere possent omnia: non quoniam simpliciter erat verbum, sed quia verbum dei. Memores eorũ estote, quę tunc à nobis mouebantur, contra eos qui ex præiacente materia res factas esse contendunt, & ad ecclesiastica scita, etiam sua deliria afferre non verentur. Didicistis cuius gratia cœlum quidem perfectum, terram autem informem produxerit. Duas enim tunc causas diximus: vnam, vt in elemento hoc potiori potentiam domini agnoscens, non vltrà ambigas propter impotentiam illius factum esse: alteram quia terra mater & nutrix nostra facta est, & ex ipsa pascimur & sumus, aliisq; omnibus fruimur, & ad ipsam redimus: ipsa enim nobis est & patria, & sepulchrum. Et
M ne quis ob vtilitatem & necessitatem illius maius aliquid de ipsa sentiat, ostendit ipsam ab initio informẽ conditam: vt eruditamur per res ipsas, prædicta omnia non naturæ telluris asscribenda, sed potius conditoris virtuti. Didicistis item, quomodo aquarum separationem fecerit, producto visibili hoc firmamento. Scitis, animantia & ex terra, & ex aquis ædita. Hæc non absque causa & temerè nunc charitati vestræ cogor repetere: partim vt auditorum animis hæc magis insideãt, partim vt his qui tunc non affuere, nihil damni absentia sua attulerit: quia benignus pater etiam absentibus filiis reliquias mensæ reseruat, vt cùm aduenerint, ex earum reseruatione suam consolentur absentiam. Vnde & nos omnium qui huc confluunt, non minorem quàm membrorum nostrorum curam gerentes, & profectum vestrum nostram existimantes gloriam, cupimus omnes perfectos & consummatos fieri in gloriam domini, & laudem ecclesiæ, & nostram gloriationem. Et nisi hoc vos interturbet, paucis charitati vestræ & hesterna dicta commemorabimus. Vidistis quanta diuersitate homo & creaturæ aliæ cõditi sunt.

Audistis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Audiſtis,quanto honore principem noſtri generis dignatus ſit: & in formatione ipſa, quomodo per verba dictionumq; craſſitudinem declararit honorem formando tribuendum,dicens, Faciamus hominẽ ſecundum imaginem noſtram,& ſecundum ſimilitudinem. Didiciſtis,quid ſit ſecundum imaginem, nempe quòd non ſit ſubſtantiæ dignitas, ſed dominij ſimilitudo: & quòd non ſecundum imaginem formæ ſed ſecundum rationem dominij dixerit:ideo & ſubdidit,Et dominẽtur piſcibus maris,& volatilibus cœli, & beſtiis, & reptilibus terræ.Verum hic gentiles in nos inſurgunt, & dicunt,quòd compertum ſit hoc non eſſe verum. Non enim dominamur feris,quemadmodum pollicitus eſt, ſed ipſæ nobis potius.Imò non verum eſt quod hi obiiciunt,Nam mox vt apparuerit homo, feræ fugam capiunt.Quòd ſi aliquando vel fame vrgente, ab illis nos inuadẽtibus lædimur, hoc nõ fit ideo,quòd illis in nos ſit imperiũ, ſed ob aliam cauſam.Nam & armamur,& deſidiam excutimus, ne latrones nos impetant: non quòd illi noſtri domini ſint, ſed quòd tanta nobis ſa-
B lutis noſtræ ſit cura.Audiamus autem nũc quæ ſint dicta:Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtrã, & ſecundum ſimilitudinem. Sicut imaginem dixit ob principatus rationem,ita & ſimilitudinem, vt pro viribus humanis ſimiles fiamus deo, manſuetudine(inquam)& lenitate, & virtutibus deo ſimiles efficiamur: quod & Chriſtus dicit, Similes eſtote patri veſtro qui eſt in cœlis. Nã quemadmodum in terra hac ſpatioſa & lata,animantium alia mãſuetiora ſunt, alia ferociora:ita in latitudine animæ noſtræ, cogitationum aliæ ſunt magis pecuinæ & irrationales, aliæ ferociores & agreſtiores. Domandæ igitur illæ ſunt,& rationis imperio magiſtrandæ. Et quomodo quis cogitationem ferociorem compeſceret? Quid dicis homo? Leonibus imperamus,& animos eorum manſuetos facimus: & dubitas, uum mentis ferociam in manſuetudinem mutare poſſis? quamuis natura beſtiæ feroces ſint, & præter naturam manſuetæ: contra tu præter naturam ferox, natura autem mitis: & qui beſtiis id quod natura eis ineſt auferre,& quod eorum naturæ aduerſum, inſerere potes: id quod natura tibi præſtitit,conſeruare non potes?En quantam hoc condemnationem meretur?Iam quod his admirabilius eſt, leonum natu-
C ræ & alia quædam difficultas ineſt.Rationis enim participes nõ ſunt,& nihilominus videmus ſæpe duci eos manſuetos per forum,multiq; ex officinis nummos, vt mercedem artis & induſtriæ, manſuetario numerant, quòd feram manſuefecerit:animæ verò tuæ ratio conceſſa eſt,& dei timor, & alia vndequaque adminicula: ne igitur prætextus, & incuſationes dei affer. Potes enim,ſi vis,manſuetus eſſe,& placidus & æquus. Faciamus,inquit,hominem ſecundum imaginem noſtram, & ſecundum ſimilitudinem. Ad propoſitam quæſtionem iterum redeamus,Oſtendit enim dictis illis,quod ab initio homo plenum & perfectum ſuper beſtias principatum habuerit. Dominentur enim, ait, piſcibus maris, & volatilibus cœli, & reptilibus terræ. Quòd autem nunc terrori nobis ſint beſtiæ, & timeamus, & dominio exciderimus,neque ipſe contradico. Verùm hoc non arguit falſam dei promiſſionem.Nam ab initio res non ita habebant,ſed timebant & tremebant beſtiæ & ſuſpiciebant dominum.Vbi autem per inobedientiam,libertatem & dignitatem noſtram amiſimus etiam principatus noſter mutilatus eſt. Subiecta enim homini animalia omnia fuiſſe,accipe ex ſcriptura, quæ dicit: Adduxit deus beſtias,& omnia bruta ad Adam, D vt videret quid vocaret ea. Et cum videret iuxta ſe beſtias,non reſiliit: ſed tanquam dominus aliquis ſeruis ſubditis nomina impoſuit.Et omne quodvocauit Adã, inquit hoc nomen eſt illi. Quod vtique dominij ſignũ. Et deus volens per hoc docere ipſum ſubſtantiæ ſuæ dignitatem,nominum impoſitionem illi permiſit. Operępreciũ fuerit indicare, ab initio feras homini terribiles non fuiſſe.Eſt & aliud quiddam non minus: ſed & hoc argumento manifeſtus. Et quod nam hoc:Colloquium ſerpentis cum muliere. Nam ſi terribiles fuiſſent hominibus beſtię, mulier ſerpente conſpecto non manſiſſet, neque conſilium accepiſſet, neque in tanto pauore illi loquuta fuiſſet: ſed ſtatim ad aſpectum illius obſtupefacta, profugiſſet. Verùm colloquitur,nec metuit: nondum enim erat timor ille: cęterum vbi peccatum intrauit, ablata eſt hęc poteſtas & dignitas.Et quemadmodum inter ſeruos fieri ſolet, vt probatiores: & honeſtiores conſeruis terrori ſint, alij autem ſocios & ſeruos timeant:ſic & de homine factum eſt.Nam quandiu ſalua illius in deum fiducia, terribilis erat & beſtiis:vbi autẽ impegit,timere cœpit & conſer- E
uorum extremos.Quòd ſi quæ dicimus non fers,demõſtra tu mihi vbi terribiles fuerint homini beſtiæ? ſed non poteris. Quòd autem poſtea ſubiit timor, etiam hoc diuinæ miſericordiæ maximum argumentum eſt. Nam ſi poſtquam homo mandatum præuaricatus eſt, integer illius manſiſſet honor & immobilis,haud facilè à lapſu deſtitiſſet. Quandoquidem cùm obedientes & inobedientes pari dignitate fruuntur, malitiæ aſſuefiunt magis, quàm ſtatim ab ea deſiſtunt. Cùm enim nunc ſub tot terroribus,pœnis & ſuppliciis non emendantur:quales fuiſſent,ſi nihil paſſi graue pro ſuis delictis?atque ita principatus nobis à deo ob magnam noſtri curam ablatus. Tu autem chariſſime,& inde miſericordiam dei ineffabilem conſidera,quomodo Adam totum mandatum ſubuerterit,& totã legem tranſgreſſus ſit:miſericors autem deus bonitate ſua noſtra vincens delicta, non omnem honorem abſtulerit, neque toto deiecerit principatu: ſed ea duntaxat animalia à noſtra poteſtate alienauerit, quæ non multum ad huius vitæ vtilitatem nobis conducunt:quæ verò vitæ noſtræ multum ſeruiunt,& vtilia & neceſſaria,ea in ſeruiF
tute & ſubiectione ſua reliquerit. Dedit itaque nobis boum armenta,vt aratrum trahamus,ſeramus, terram ſulcemus. Dedit & ſubiugalium multa genera, vt nos adiuuent ad vtilia quęque conuehenda. Dedit ouium greges, vt haberemus quæ ad veſtiendum nos ſufficerent.Dedit & alia animantium genera, vnde multa nobis ſuppeditantur commoda. Nam puniens hominem ob inobedientiam ſuam,dicebat: In ſudore faciei tuæ veſcaris pane tuo. Vt ne ſudor & labor hic noſter intolerabilis foret,ſudoris moleſtias, & laboris onus alleuiauit iumentorum multitudine, quæ vnà nobiſcum laborant, & moleſtias ferunt:idem faciens quod beni
gnus & prudens paterfamiliãs,qui flagellato ſeruo, etiã Gen.3.c
curam quandam congruam,flagellis adhibet. Nam vt condemnauit peccatorem deus, leniorem etiam condemnationem eſſe voluit:quia ad laborem & ſudorem adiudicato, ſubſidiaria fecit multa brutorum genera. Atque ita,quòd honorem nobis dedit,& abſtulit:& beſtiarum nobis metum immiſit, & omnia(ſi quis diligenter & cordatè inquirat) offendet plena ſapientiæ, prouidentiæ & miſericordiæ. Quocirca pro his omnibus gratias ei agamus,qui tanta in nos beneficia collo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cauit. Neque enim graue aliquid & onerosum à nobis requirit: sed solum vt testemur & fateamur beneficia sua, & pro his gratias referamus: non quòd ipse his egeat qui sufficientissimus est, nullâque re indiget: sed vt nos discamus authorem bonorum diligere, & non ingrati simus, sed dignam tantis beneficiis & prouidentia virtutem afferamus. Nam sic ipsum ad maiorem nostri solicitudinem prouocabimus. Oro igitur, ne desides simus, sed vnusquisque supputet apud se singulis horis, non solum communia beneficia: sed & priuata in se collata: non ea tantum quæ omnes fatentur, & quæ omnibus manifesta, sed & propria ac latẽtia. Hinc enim ad continuam gratiarum actionem domino referendam incitabimur. Hoc maximum sacrificium, hæc perfecta oblatio est, hoc fiduciæ nostræ ad deum argumentum. Et quomodo dico? Qui hæc continuò in mente sua versat, & suã tenuitatem agnoscit, & eminentẽ diuinam misericordiã cogitat: quomodo res nostras gubernans & dispensans, non attendat quid mereantur nostra peccata, sed ad suam bonitatem: is nimirum mentem humiliat, cor conterit, omnem fastũ,
H & arrogantiã castigat: discit modestè agere, contemnere præsentis vitæ gloriam, ridere visibilia omnia, cogitare futura vitæ immortalis bona. Qui sic afficitur animo, verum & acceptu sacrificiũ deo offert, sicut prophe
Psal.50. ta dicit: Sacrificium deo spiritus cõtribulatus, cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Cordatos enim famulos non tam pœnæ & supplicia emendant, vt beneficia & agnoscere quòd non iuxta delictorum merita pœnam luerint. Conteramus igitur pectus nostrũ, humiliemus (obsecro) mentem, & maximè nunc cùm hoc ieiunij tempus multa nobis præbet subsidia. Nam si ita affecti fuerimus, poterimus & magna sobrietate preces facere, & confitentes peccata multum gratiarum supernè obtinere. Et vt sciatis tales animas deo
Esa.66.a placere, audi ipsum dicentem, Ad quem respiciam, nisi ad humilem & quietum, & trementem sermones
Matt.11.d meos? Idcirco & Christus dicit: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Nam qui verè seipsum humiliat, nunquam poterit ira commoueri, & proximo succensere: quia anima eius in sui consideratione occupata est & humiliata. Anima autem quæ sic se habet, quid esse possit beatius? Quicunque talis est, is in portu continuo se-
I det ab omni tempestate liber, & oblectatur in serenitate cogitationum. Et ideo Christus dicebat, Et inuenietis requiem animabus vestris. Itaque sicut qui affectiones illas sopit, multa requie fruitur: ita desides & supinus, & qui nequit seipsum, vt decet, moderari, perpetuò perturbationibus, & affectionibus obnoxius est: domi bellum habet, nemine persequente turbatur & grauem sustinet tempestatem. Et propterea fluctibus se eleuantibus, & exorientibus malorum spirituum procellis, sæpe nauis illius ob imperitiam gubernatoris demersa, simul submergitur. Proinde decet nos esse sobrios & vigiles, & perpetuam indesinentémque animæ nostræ solicitudinem habere. Christiani enim est aduersus concupiscentias carnis semper in acie stare, & leges domini nostri nobis datas, semper in auribus sonare, & his muniri, & illius longanimitate non abuti: & non expectare, vt reipsa iræ illius periculum faciamus, vt ne
Psal.77.d & de nobis dicatur, Quando occidebat eos, tunc inquirebant eum. Charissimi, adiumento nobis nunc est ieiunij tempus, omnes ad confessionem peccatorum nostrorum festinemus, & ab omni quidem malitia abstineamus, exerceamus autem virtutes omnes. Nam sic K
& beatus Dauid docet, dicens: Declina à malo, & fac Psal.36.a
bonum. Quòd si in hunc modum vitam nostram instituerimus, & abstinentiæ ciborum abstinentiam à malis adiunxerimus, poterimus & nos magna fiducia frui, & vberiorem à deo misericordiam assequi, & in præsenti vita, & in futuro illo die terribili, precibus & intercessionibus eorum, qui deo maximè placuerũt: gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiritui sancto sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia decima.

QVidnam sibi vult, quòd minor est hodie vester conuentus, & infrequens theatrum eorum qui ad nos confluunt? Fortassis aliqui erubuerunt, post carnalem mensam ad spirituale hoc venire conuiuium. Et hæc eius absentię causa. Sed audiant sapientem quendam dicentem: Est confusio quæ Eccl.4.c
inducit peccatum, & est confusio ad gloriam & gratiam. Non est confusione dignum, cum qui corporalis
mensę particeps fuit, quòd veniat ad spirituale conui- L
uium. Non enim vt humanę res, ita & spirituales ad definita tempora distinctę sunt. Sermoni spirituali omne diei tempus idoneũ fuerit. Et quid dico diei tẽpus? Neque si nox ingruat, spirituali doctrinæ prędudicat. Propterea & Timotheo dicebat Paulus, scribẽs: Insta tẽ- 2.Timot.
pestiuè intempestiuè: argue, increpa, obsecra. Et iterũ 4.a
audi beatũ Lucã, dicentẽ: Discessurus crastino Paulus Act.20.b
à Troade, differebat eis, & sermonem produxit vsque ad mediam noctem. Nunquid tempus obfuit, dic quęso? num propterea doctrinæ sermo impeditus? Sobrius auditor etiam pransus, spirituali conuentu dignus est. Itaque sicut supinus & deses, etiamsi ieiunus permaneat, nihil inde vtilitatis capiet. Et hæc dico, non vt ieiunij rigorem soluam. Absit, nam multum laudo, probo; ieiunantes: sed docuerim, sobrio quodam modo, non consuetudine ad spiritualia esse accedendum. Non enim turpe fuerit, eum qui cibum antea accepit, adesse spirituali sermoni: sed ignauo animo adesse, & ab affectionibus vexari, & carnis lasciuias non comprimere. Num comedere malum? absit: sed gula damnosa est, & impleri plus quam satis, & disrumpere vẽtrem: id quod
ipsam etiam, quæ ex cibo haberi potest, voluptatem of M
fendit. Itaque nihil mali est, vinum ad mensuram bibere, sed ebrium fieri, & intemperantia, rationis subuertere iudicium. Etenim dilecte, si ob corporis imbecillitatem non potes ieiunus diem producere, nullus qui sapit propter hoc te arguere poterit. Dominum enim habemus mansuetum & misericordem, & nihil supra vires nostras à nobis exigentem. Neque enim ieiunium & abstinentiam simpliciter à nobis exigit: neque hoc ipsum, vt ieiuni hucusque permaneamus: sed vt à secularibus operibus nos abdicantes, omne nostrum ocium in spiritualia collocemus. Quòd si sobria mente vitam nostram instituerimus, & quicquid ocij datur, in spiritualia impenderimus: & cibos ita sumpserimus, vt tantum satiemur quantum vsus exigit, & vitam omnem in bonis operibus dispensemus, iam nullo opus fuerit ex ieiuniis adiumento. Sed quia negligens est humana natura, & deliciis gaudet, & relaxationes quærit: ideirco misericors pater & dominus hanc ex ieiunio medicinam excogitauit, vt & delicata è medio tollantur, & secularium curam ad spiritualia opera transferamus. Si igitur sunt aliqui præsentes,

quos

Universidad de Deusto
Biblioteca

A quos corporis vetat infirmitas ieiunos & impranſos permanere: eos laudo quòd corporis infirmitatem curant, & ſpirituali hac doctrina non ſolum non priuantur, ſed & pranſi plus exhibent ſtudij. Sunt enim ſunt profectò viæ, quibus fiduciæ ad deum ianuæ aperiri poſſunt multo maiores quàm ciborum abſtinẽtia. Igitur qui cibum accipit, & ieiunare *non* valet, largiorem det eleemoſynam, *feruentior ſit in precibus*, maiorem habeat alacritatem *in audiendis diuinis* eloquiis, in quibus *corporis infirmitas* nihil obſtare poteſt: inimicis reconcilietur, omne odium & vindictæ cupiditatem ex animo effuget. Qui hæc fecerit, verum ieiunabit ieiunium, quod à nobis expoſcit dominus. Propter hæc enim hanc à cibis abſtinentiam fieri præcipit, vt refrenantes carnis laſciuias, eam obedientem faciamus, & ad mandata dei implẽda ſequacem. Quòd ſi ob infirmitatem corporis ſubſidium hoc, quod ieiuniũ præſtat nobis, adhibere nolumus, & deſidiæ deditiores ſumus, maxima nobis ipſis damna afferimus. Iam ſi ieiunium abſentibus aliis prædictis operibus nihil nobis prodeſt, quanto magis ſi etiam ieiunij pharB macum nobis deeſt: Proinde ſcientes hæc, oramus vos, qui ieiunare valetis, vt ipſi quantumcunque poſſibile, bonam & laudatam hanc veſtram intendatis & augeatis promptitudinem. Quanto enim externus noſter homo corrumpitur, tanto internus renouatur. Ieiunium corpus comprimit, & laſciuias inordinatas refrenat, animam autem clariorem efficit, & ſublimem & leuem facit. Fratres quoque noſtros, quotquot ob corporis valetudinem ieiunare nequeunt, exhortemini ne propterea ſpiritualẽ hanc mẽſam relinquãt: & ad illos referte quæ à nobis didiceritis, docẽtes quòd prãſus nõ indignus ſit hoc auditorio, ſed deſes & diſſolutus. Et
Ro.14.b. *dicite eis apoſtolicum hoc dictũ: Et qui mãducat, domino mãducat: & qui non mãducat, domino nõ mãducat. Igitur qui ieiunat, gratias agat domino, qui vires ei tribuit ad ferẽdos ieiunij labores: Et qui mãducat*, iterum gratias agat deo, quia nihil ipſum offendere poteſt, ne qua minus animæ ſalutem agat: modò velit. Neque dici poteſt, quot nobis vias pararit miſericors dominus, per quas, ſi volumus, ſummam fiduciam aſſequi licet? Hæc propter abſentes dixiſſe contenti ſimus, vt tollatur eis confuſionis occaſio: & ſciatur, quòd non
C oportet propter hoc confundi. Neque enim comediſſe, confuſionem nobis affert, ſed malè egiſſe. Peccatum magna confuſio eſt: ſi hoc admittimus, non ſolùm erubeſcere, ſed & nos occultare, & miſeros dicere, & reos, & ipſos qui offenderunt: imò neque tunc deſpondere animum, ſed ad confeſſionẽ & gratitudinem feſtinare debemus. Is enim eſt dominus noſter, vt nihil aliud requirat, admiſſo peccato, ſi quando per ignauiam delinquimus, quàm vt errata confiteamur, nec vltrà progrediamur, nec in eadem recidamus. Cæterùm quum cibo noſtræ menſuræ congruo vtimur, non opus vt erubeſcamus. Nam dominus nos huic corpori coniunctos eſſe voluit, quod alioqui conſiſtere nequit, niſi cibo paſcatur, tantum intemperantia ne admittatur: id quod nobis ad ſanitatem, & corporis bonam habitudinem plurimum conducit. An non videtis quotidie, & ſumptuoſis menſis, & immodica ingluuie infinita morborum genera induci? Vnde podagræ? vnde capitis dolores? vnde corruptorum humorum abundantia? Vnde innumeri alij morbi? nónne ab intemperantia, & largiore vini ingurgitatione: quàm oportet? Nam ſicut nauis, quæ aquis ita impletur, vt exhauriri

nequeat, ſtatim ſubmergitur: ita & homo quando cra- D
pulæ & ebriati ſeipſum exponit, in præceps vadit, & rationem ſuam ſubmergit: denique iacet quaſi viuum cadauer, ad mala quidem operanda ſæpe potens, ad bona autem omnia nihil ſe melius habens quàm mortui. Idcirco obſecro, vt ſecundum beatum Paulum, Rom.13.d.
carnis prudentiam ne feceritis in concupiſcentiis: ſed cum hoc quod deſiſtitis ab his malis, & validiores efficimini, etiam cum maiori alacritate in ſpiritualibus ſtudiis magnam exhibete diligentiam. Hæc omnia fratribus veſtris dicite, & perſuadete, ne fortè ſpirituali hoc alimento ſe priuent: ſed & ſi pranſi ſint, veniant omni cum alacritate: vt accepta hic ſpirituali doctrina, diabolicis inſidiis fortiter reſiſtere poſſint. Cæterùm vobis conſuetam ſpiritualem menſam nos apponemus, charitatis veſtræ in audiendis diuinis ſtudium ſic remuneraturi, & debitum quod promiſimus exoluturi. Scitis enim omnino, & meminiſtis, quòd de hominis formatione dicere cœpimus, & anguſtia temporis præpediti, lectionem totam perficere non valentes, in doctrina de ferarum vtilitate finem fecimus: oſtendendo quòd homo propter inoE
bedientiam à principatu, quem prius ſuper eas habebat, exciderit. Vnde hodie quod reliquum eſt, abſoluemus, dictisq; illis auditis vos dimittemus. Et vt manifeſtior ſermo noſter ſit, operæprecium meminiſſe, vbi tunc miſſum fecerimus ſermonem: vt inde facto initio, quæ reliqua ſunt impleamus. Vbi igitur miſſum fecimus? Vt diximus de dicto, Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram, & ſecundum ſimilitudinem, & dominentur piſcibus maris, & volucribus cœli. *Quia tunc ſermo prolixior fuit, & natum eſt nobis pelagus quoddam ſententiarum, nec conceſſum vt vlterius progrederemur, ſed ſubſiſtendum ibi erat, & ſic ſequentia non attigimus.* Vnde nunc neceſſarium, vt charitati veſtræ quæ ſequuntur, legantur: vt ſcire poſſitis quæ nam vobis dicturi ſimus. Statim igitur diuina ſcriptura ſubdit:

Et fecit deus hominem, ſecundum imaginem dei fecit illos. Et benedixit illis deus, dicens: Creſcite, & multiplicamini, & implete terram, & dominemini ei: & dominemini piſcibus maris, & uolatilibus cœli, & omnibus pecoribus, & omni terræ, & omnibus reptilibus repentibus ſuper terram. Breuia ſunt verba, ſed magnus reconditus theſaurus in tam breuibus verbis. Spiritu enim loquens beatus hic propheta, nunc nos arcana quædam docere vult. Nam poſtquam dixit, Faciamus hominem & conſilium, & vt dicitur, ſtudium adhibuit omnium opifex, vt ipſa formandi figura hominis dignitatem oſtenderet, & ante formationem etiam doceret, quantum principatum formando homini daturus eſſet. Itaque vt dixit, Faciamus hominem ſecundum imaginem noſtram, & ſecundum ſimilitudinem: ſubdidit, Et dominentur piſcibus maris. Vide quomodo ſtatim ab initio latentem nobis theſaurum demonſtrat. Spiritu enim loquens propheta, & quæ nondum ſubſiſtebant, quaſi ſubſiſtentia & facta videt. Quare ergo, dic obſecro, vt dixit, Faciamus hominem: *nunc* dicit, Et dominentur? Occultum nobis ſacramentum hic iam conſequenter declarat, Qui dominentur. Vides quomodo nihil eſt in diuinis literis temerè & abſque cauſa poſitum: etiam verbum quod fortuitum videri poſſet, magnum theſaurum in ſe latentem continet. Et ne mireris quod dictum eſt, Mos enim huic eſt prophetarum omnium, de non

F

factis vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

G factis vt de factis loqui: quia mentalibus oculis videbant, quæ post multorum annorum curricula erant futura: & idcirco quasi nunc ob oculos posita spectarent, ita narrabant. Et quò manifestè hoc scias, audi beatum Dauid dicentem, & ante hæc secula vaticinantem de cruce Christi, & clamantem: Foderunt manus meas, & pedes meos. Et iterum: Diuiserunt vestimenta mea sibi. Vides quomodo post longum tempus futura, quasi iam facta prædixit? Sic & beatus ille propheta iam insinuans nobis mulieris formationem, ænigmaticè & obscurè dicit, Et dominentur piscibus maris. Et progressus vltrà manifestius inquit: *Et fecit deus hominem, secundum imaginem dei fecit illum, masculum & fœminam fecit illos.*

Psal. 21. d Ibidem.

Animaduerte quanta vsus est diligentia, semel atque iterum idem dicens, vt in mentibus auditorum bene reponi possint quæ dicuntur. Nam nisi hoc ei curæ fuisset, sufficiebat dicere, Et fecit deus hominem: sed iterum apponit, Secundum imaginem dei fecit illum. Postquam enim nos docuit per præcedentia, quid sit secundum imaginem: denuò ea de causa hic eundem repetit sermonem, & dicit: Secundum imaginem dei
H fecit eum. Et vt ne impudentem defensionis prætextũ relinquat ecclesiæ dogmata impugnare volentibus, paululum progressus idem iterum docet, quòd ideo imaginis nomine vsus sit, quòd imperaturus, & sub se creaturas omnes habiturus esset. Iam videamus quid dicit: Et fecit deus hominem: secundum imaginem dei fecit illum, masculum & fœminam fecit illos. Id quod suprà insinuauerat dicẽs, Et dominentur: hic manifestius dixit, idipsum tamẽ reconditiori modo nos docens. Nõdum enim de formatione docuerat, neque dixerat, vnde mulier producta. Masculum, inquit, & fœminam fecit illos. Vidisti quomodo, quod nondum factum, quasi iam factum narrauit? Tantum valent oculi spirituales. Neque idem præstare possunt corporales illi oculi qui visibilia cernunt, quantum oculi spiritus, qui ea quæ non videntur neque subsistunt, videre possunt. Igitur vt dixit, Masculum & fœminam fecit illos: quasi vtrique benedictionem daret, dicit: Et benedixit illis deus, dicens: Crescite, & multiplicamini, & implete terram: & dominemini illi, & imperate piscib⁹ maris. Ecce quàm
I eminens benedictio. Nam hoc, Crescite & multiplicamini, & implete terram: etiam de brutis animalibus, & reptilibus dictum est. sed, Dominemini & imperate: de viro & muliere dictum. Vide misericordiam domini, Antequam mulierem producat, participem illam facit imperij, & benedictionis honore dignatur. Et imperate, ait, piscibus maris, & volatilibus cœli, & omnibus pecoribus, & vniuersæ terræ: & omnibus reptilibus quæ repunt super terram. Vidisti inenarrabilem potestatem? Vidisti principatus magnitudinem? Vidisti condita omnia sub huius potestatem redacta? Ne post hac parum de rationali hoc animante imagineris, sed cogita honoris magnitudinem, & domini erga illud beneuolentiam, obstupescens illius insuetam & indicibilem misericordiam. *Et dixit deus: Ecce dedi uobis omnẽ herbam fatiuam, afferentem semen, quod est super terram: & omne lignum quod habet in seipso fructum seminis fatiui: uobis erit in cibum, & omnibus feris terræ, & omnibus uolatilibus cœli, & omni reptili repenti super terram, quod habet in seipso animam uitæ, & omnem herbam uiridem in cibum. Et factum est sic.* Vide obsecro charissime, verborum diligentiam, & ineffabilem dei misericordiam, & ne quid dictorum simpliciter prætereas. Et dixit, inquit deus, Ecce dedi vobis omnem herbam fatiuam: quasi ad duos sermo fit, quanuis nondum muliere producta. Deinde K
vt discas excellentem bonitatem, vide quomodo eminentem bonitatem, & miram liberalitatem non in viro & muliere solum declaret, sed & in ipsis brutis. Nam vt dixit, Vobis erit in cibum: subdidit, Et omnibus bestiis terræ. Vide iterum aliam abyssum misericordiæ, non solum *brutis domesticis*, & nostro vsui seruientibus, *vel pascendo, vel ministrando*, sed & feris. Et *quis pro dignitate attigerit immensam illam bonitatem? Vobis erit in cibum, inquit, & omnibus bestiis terræ, & omnibus volatilibus cœli, & omni reptili repenti super terram*, quod habet in semetipso animam vitæ, & omnem herbam viridem in cibum. Magna domini erga hominem, quem condidit, ostenditur cura. Nam quia ipsum produxit, & omne ei dominium creaturæ tradidit: vt ne statim ab initio iumentorum multitudinem videns, stomachari possit, quasi nõ sufficeret ad alenda tot & tanta animalia: priusquam de hoc cogitaret, bonus deus præueniendo demulcet eum (vt ita dicam) & ostendit quòd tam ipse quàm iumenta & bruta omnia, præcepto domini omnem copiam terra suppeditante sit habiturus. Nam postquam dixit, Erit vo- L
bis in cibum: mox subiunxit, Et omnibus bestiis terræ, *& volatilibus cœli, & omni reptili repenti super terrã*, quod habet in semetipso animam vitæ, & omnem herbam viridem in cibum. *Et factum est ita. Omnia quęcunque imperauit conditor, inquit, opere perfecta sunt*, & omnia in congruo ordine sunt constituta, propterea statim subdit: Et vidit deus omnia quæcunque fecit, & ecce bona valde. Quis pro dignitate laudarit diuinæ scripturæ diligentiam? Ecce enim & hic verbo vno, (Et vidit deus omnia quæcunque fecit) linguam omnium contradicere conantium compescuit. Et *vidit deus, inquit, quæcunque fecit, & erant valde bona. Et factum est vesperum, & factum est mane dies sextus. Quoniam de vnaquaque creatura dicebat: Et vidit deus quoniam bonum: nunc quãdo omnia* completa sunt, etiam diei sexti opera finem acceperunt: & qui creaturis omnibus fruiturus erat, productus est, inquit. Et vidit deus omnia quæcunque fecit, & ecce valde bona. Considera quomodo creaturas omnes verbo, omnia simul complexus, omnes simul magna laude prosequutus est. Neque enim, vt dixit, omnia, M
contentus fuit eo verbo: sed subdidit, Quæcunque fecit. Et neque hæc tantum dixit: sed, Et ecce bona, & valde bona. Igitur cùm deus, qui res ex nihilo vt essent produxit, *eas bonas & valde bonas dicit: quis tam insanus, vt vel os aperire, & contradicere dei verbis audeat? Quoniam enim in visibilibus non solum lumen condidit*, sed & tenebras aduersas luci: & non solum diem, sed & noctem contrariam diei: & in seminibus quæ ex terra nascuntur, non solum herbas vtiles, sed & pernicioſas, & arbores non solum fructuosas, sed & infructuosas: & animalia non solum mansueta, sed & syluestria & truculenta: & in his quæ aquæ produxerunt, non solum *pisces*, sed & cete, & alias marinas beluas. Terra non solum habitabilis est, sed & inhabitabilis. Et non solum planities sunt & campi, sed etiam montes & colles. Et inter aues, non solum domesticæ & altiles, sed & feræ, nullumq; commodum per se afferentes, & milui & vultures, & aliæ quædam. Præterea *in his quæ terra profert*, non sunt tantum mansueta & innoxia animalia: sed & serpentes & lacertæ & dracones & leones & pardi. Quin & in aëre non solum

pluuiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

A pluuiæ & venti vtiles, ſed & grandines & niues. Et ſi quis ſingula pertractare vellet, multa in vnaquaq; creaturarum inueniet, quæ non ſolum non vtilia, ſed & nocua exiſtimentur. Et ideo vt nulli poſthac liceat ob creaturas accuſare cõditorem, & dicere, Quare hoc & hoc? ad quid iſtud? hoc bene factum eſt, hoc non bene: ſacra ſcriptura omnes ingratos, & loqui tentantes cõpeſcitura, ſexto die abſolutis creaturis omnibus, inquit: Et vidit deus omnia quæcunque fecit, & ecce valde bona. Quid igitur, obſecro, par fuerit tam fidelibus teſtimoniis? cui iuſtius fides habenda, quàm conditori, qui ipſe calculum ſuum affert, & dicit. Omnia quæcunque facta ſunt, bona ſunt, & valde bona? Quocirca cùm videris aliquem, qui ſuis rationibus moueri, & obloqui diuinæ ſcripturæ audet, eum quaſi inſanum auerſare: imò ne auerſeris, ſed miſertus ignorantiæ eius, cita aliquid ex diuina ſcriptura, & dic: Vidit deus omnia quæcunque fecit, & dixit, Ecce valde bona. Fortaſſis indomitam illius linguã cõtinere poteris. Nam ſi in humanis rebus, cùm videmus aliquos qui in dignitate habẽtur, factis illorum non obſiſtimus, & adſtipulamur, & il
B lorum ſentẽtiam proprio iudicio & operi præferimus? quanto magis in his viſibilibus, quæ ab omnium opifice facta ſunt hoc fieri oportet, præſertim cùm ab ipſomet ſuam de his acceperimus ſententiam? Proinde ſopiantur rationes noſtræ, & nihil illi vltrà præferatur: idoneis autem & crebris argumentis perſuaſum ſit, quòd omnia ratione quadã & miſericordia ab eo producta ſint, & in ſumma nihil temerè & abſque cauſa factum. Verùm licèt nos, ob noſtræ rationis imbecillitatem, ignoremus factorum cauſam: ipſe tamen iuxta ſuã ſapientiam & potentiſſimam miſericordiam omnia produxit. Et factum eſt, inquit veſperum, & factum eſt mane, dies ſextus. Fini diei ſextæ etiam finem formandi creaturas addidit, & propter hoc ſubdit & dicit,

Et perfecta ſunt cælum & terra, & omnis ornatus eorũ.

Conſidera quàm nihil ſit ſuperfluum, nihilq; non amabile in diuinis literis. Vt complexim elemẽtorum meminit, non vltrà particulatim commemorat, ſed vt dixit: Perfecta ſunt cœlum & terra, inquit, & omnis ornatus eorũ. Quo ſignificat, omnia & quæ in cœlo, & quæ in terra. Ornatus enim terræ ſunt ea quæ ab illa proferuntur, vt herbarum germina, fructuum prouentus, ar-
C borum fructus, aliáque omnia quibus illam deus ornauit. Ornatus autẽ cœli, ſol, luna, ſtellarum varietas, creaturæq; omnes intermediæ. Et idcirco ſacra ſcriptura, cœlum terramq; commemorans, omne dei opificium per hæc elementa complectitur. Et perfecit, inquit, deus die ſexto opera ſua quæ fecit. Conſidera quomodo ſemel & iterum idem dicit, vt diſcamus quòd intra ſextum diem abſoluta ſunt omnia. *Et perfecit*, inquit, *die ſexto opera ſua quæ fecit. Et requieuit deus die ſeptimo ab omnibus operibus ſuis: quæ fecit.* Quid eſt, quod dicit, Requieuit deus die ſeptimo ab operibus ſuis quæ fecit? Vide quomodo humano more, & quadam attemperatione ad noſtram imbecillitatem diuina ſcriptura loquitur: alioqui niſi hac ratione vſa fuiſſet, non poſſibile erat vt aliquid dictorum ſuorum intelligeremus. Et requieuit, inquit, deus die ſeptimo ab omnibus operibus ſuis, quæ fecit. Quaſi diceret, Subſtitit, & ceſſauit à formandis producẽdisq; ex nihilo rebus vt eſſent. Omnia quæcunque oportebat, produxerat: & eum qui his fruiturus erat, formauerat. Et benedixit, inquit, deus diem ſeptimum, & ſanctificauit illum, quia in illo requieuit ab omnibus operibus ſuis, quæ cœperat deus facere. Nã poſtquam ſubſtitit opifex, & omnia quæcunque voluit, D ſecundum miſericordiam ſuam produxit in medium ſuo præcepto, tunc finem formandi fecit die ſexto. Nihil enim aliud die ſeptimo producere voluit, eo quòd omnia quæ facere voluerat, iam perfecta erant. Et vt habeat etiam dies ille aliquod ad verbum, & nomen ſuũ, & ne videatur minus aliquid habere, eo quòd nihil in eo factum ſit, benedictione ipſum dignatus eſt. Et benedixit, inquit, deus diem ſeptimum, & ſanctificauit illum. Quid igitur, non erant & cæteri dies benedicti? Etiam profectò, ſed ſufficiebat illis pro omni benedictione, quòd in ſingulis illis creaturę productę fuerũt. Et ideo de illis non inquit, Et benedixit: in ſolo autem ſeptimo hoc dixit, & appoſuit: Et ſanctificauit illum. Quid eſt, & ſanctificauit illum? ab aliis illum ſegregauit. Deinde docens nos diuina ſcriptura cauſam, propter quam dixit, Et ſanctificauit illum: adiicit, Eo quòd in illo requieuerat ab omnibus operibus ſuis, quę cœperat deus facere. Iam hic ab initio doctrinam hanc nobis inſinuat deus, erudiens in circulo hebdomadis diẽ vnum integrum ſegregandum, & reponendum in ſpiritualem operationem. Quippe ob hoc dominus com- E pleto in ſex diebus oppificio ſuo, ſeptimũ benedictione dignatus eſt & ſanctificauit, eo quòd in illo quieuerat ab omnibus operibꝰ ſuis quę facere cœperat. Verùm hic iterum video immenſum nobis ſententiarum pelagus naſci, quod ſimpliciter præterire nolim, quin & vos harum ſpiritualium mercẽdũ participes fieri cupio. Quę igitur illa eſt, quę hic proſpectat quæſtio, diuina ſcriptura dicente, quòd deus requieuit ab operibus ſuis? in euangeliis Chriſtus inquit, Pater meus vſque nunc operatur, & ego operor, *non videntur tibi ex verborum* Ioan. 5. c.
prolatione hęc dicta eſſe contraria: ſed abſit. Nihil contrarium in ſacris ſcripturis continetur. Nam hic quidẽ, cùm ſcriptura dicit, Quòd requieuit deus ab operibus ſuis: docet nos quòd à formando, & ex nihilo res vt eſſent producendo, requieuerit die ſexto: Chriſtus autem dicens, Pater meus vſque hodie operatur, & ego operor: continentem ſuam prouidentiam nobis declarat, & operationem vocat conſeruationem factorum, quibus largitur vt permaneant, dum totum gubernat mũdum. Niſi enim hoc eſſet, quomodo vniuerſum ſubſiſteret ac duraret, non gubernante & dirigente ſuperna manu, cùm viſibilia hęc omnia, *tum humanum* F
hoc genus? Et ſi quis voluerit prudenter & ſpeciatim inſpicere omnia, quę quotidie in noſtrum beneficium ab omnium opifice perficiuntur, abyſſum inueniet miſericordię. Quis enim ſermo, quę mens ad indicibilem hanc bonitatem pertingere poterit, quam humano generi perpetuò oſtẽdit: oriri faciens ſolem ſuum ſuper malos & bonos, & pluens ſuper iuſtos & iniu- Matt. 5. g
ſtos, omnémque aliam copiam ſuppeditans? Fortè prolixius quàm oportebat, ſermonem produximus: verùm hoc non abſque ratione: neque temerè factum eſt: ſed vt abſentes ex vobis diſcant, quantum ſibimetipſis dãni fecerint, ob corporalem cibum ſemetipſos à ſpirituali cibo ſubducentes. Cęterùm ne valde contriſtentur, fraterna illos beneuolentia proſequamini, recenſentes his quę à nobis dicta ſunt. Hoc enim germanę charitatis argumentum. Nam ſi inter magna charitatis indicia habent, qui ita de ſenſibilibus eduliis hoc faciunt: multo magis qui in ſpiritualibus hoc agunt, magnum noſtrum prędicium celebrant, reditq; ad nos quidquid id eſt vtilitatis. Nam cuius ſtudium eſt docere proximum, *is* non tantum illi benefacit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nefacit, quantum ſibiipſi magnam mercedem parat, dum duplicem percipit mercedem, retributionemq; à deo maiorem aſſequitur. Denique is qui fratrem docere tentat, dum illi commemorat,& dicta ſecum repetit,& melius tenet. Igitur cogitantes tantũ lucrum veſtrum,ne inuideatis fratribus veſtris, ſed à vobis diſcãt quæ nunc à nobis dicuntur. Vt autem plenius doceantur,ducite illos ad nos, perſuadentes ipſis, quòd nihil obeſt ſpirituali menſæ, ſi præcedat corporalis cibi ſumptio:ſed haberi debet omne tempus ſpirituali ſermoni idoneum. Hæc ſi rectè tenemus,poterimus & domi verſantes,& poſt conuiuium acceptis in manus diuinis libris,vtilitatem inde capere, & ſpiritualem cibum animæ præbere. Nã ſicut corpus indiget ſenſibili cibo, ita & anima quotidiana ſpiritualium ciborũ refocillatione:vt roborata aduerſus carnis inſultus & continuum bellum,quo vrgemur,reſiſtere poſſit. Et periculum eſt, ne in ſeruitutem redigatur anima,ſi vel parum deſides eſſe voluerimus. Proinde propheta Dauid beatum illũ dixit:qui in lege domini meditatur die ac nocte. Et beatus Moſes Iudaici populi doctor dicit,Cùm comederis & biberis,& ſatiat⁹ fueris, memor eſto domini dei tui. Vide,quomodo & tunc potiſſimum congruit,poſt ſumptum corporalem cibum,ſpirituale conuiuium proponi:vt non poſt ſatietatem cibi corporalis,anima torpere & deſes fieri incipiens,perniciem aliquam ſentiat, & locum det diaboli machinationibus, qui nullo non tempore obſeruat num ferire commodè queat. Et iterum alio loco dicebat idem ille propheta, In lecto cubantes & exurgentes mementote domini dei veſtri. Vidiſti quòd nunquam vos deceat hanc memoriam ex anima veſtra excludere,ſed continenter in conſcientia habere, ac in perpetuo certamine viuere nullasq; vnquam admittere inducias:imò vt bene ſciẽtes, quantus ſit furor inimici noſtri erga nos,ſobrios eſſe & vigilare,& omnes illius inſidias impedire, & nunquam ſpiritualem negligere alimoniam? Hæc noſtra ſalus eſt, hæ ſpirituales diuitiæ, hæc ſecuritas, ſi ſic nos ipſos quotidie munimus & per lectionem, & per auditũ, & per ſpirituale verbum. Poterimus enim ſic etiã ipſi inuicti fieri,& maligni dæmonis technas eludere cœleſtiaq; regna aſſequi,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri, ſimul & ſpirituſancto ſit gloria,imperium,honor nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Pſal.1.a
Deut.8.b
H
I

Homilia undecima.

SCio quòd ſuperioribus diebus mentem veſtram grauioribus ſententiis intenderim, & exercuerim,eam ob rem hodie animus eſt faciliorem proponere doctrinam. Nam ſicut corpus ieiunio emaceratum nonnulla indiget refocillatione,vt vigeſcenti alacritate ad ferendos ieiunij labores redeat:ita & anima veſtra recreatione indiget & quiete. Neque enim ſemper intẽdere, neque ſemper remittere oportet:ſed nunc hoc nũc illud faciendum, ad regendum animæ ſtatum, & domandam carnis petulãtiam. Nam ſicut ſemper intentum eſſe laboribus dolorem affert,& ſuccumbere facit:ita ſubinde remittere, ad ignauiam inducit. Id quod & in anima & in corpore vſu euenire,videre quis poteſt. Propterea mod⁹ vbique bonus eſt. Quod erudiẽs nos omnium deus, & per creaturas ſuas noſtrã harmoniã tẽperauit. Diſcere hoc licet à die & nocte,hoc eſt à luce & tenebris. Quandoquidem diẽ ſegregauit in opus humanæ naturæ,& noctem in requiem & remiſſionem laborum:menſurasq; & terminos vtriſq; præfixit, vnde nobis beneficia quę- K
dam prouenirent. Nã & lux,diurnæ operationis eſt tẽpus,de quo audi Dauid dicentem: Egreditur homo ad Pſal.103.c
opus ſuum,& ad operationem ſuã vſque ad veſperam. Et bene,inquit. Vſque ad veſperam:nã ingruente veſpere lux abſcedit,& ſuccedentes tenebræ humanam naturã ſopiunt. Et corpus quod laborauerat quieſcere faciũt, ac ſenſus omnes remittunt:& quaſi nutrix optima,ſenſoriis omnibus quietẽ à laboribus fatigationibusq; concedunt. Cùm verò mẽſura noctis impleta fuerit, appropians lucis aduentus excitat, & facit vt reuigeſcentes ſubtilioresq; facti ſenſibus,ad ſolis radios feruenti & iuuenili quadam promptitudine conſueta aggrediantur opera. Illud etiam in anni verſionibus & partibus fieri cernimus. Hyemem enim excipit ver, & exactæ æſtati ſuccedit autumnus: vt per viciſſitudinem temporũ & mutati aẽris,quieſcentia corpora noſtra neque frigore nimium congelata corrumpantur,neque caloris vehementia nimiũ calefacta diſſoluantur: & vt ad hoc nos prẽparet,hyemi præmittit autumnũ,& ęſtati ver. Quòd ſi quis prudenter hæc omnia ſecum expenderit, inueniet in omnibus creaturis ordinem & rationem quan- L
dam,& nihil temerè & abſque ratione factum. Hoc & in ſeminibus,quæ ex terra naſcuntur, quis videre poteſt. Neque enim omnia eodem tẽpore tellus profert, neque omne tempus ad excolenda terræ germina idoneum eſt. Nouit agricola congruum tempus,quod à ſapientia à deo data habet,quãdo ſerendum,quando plãtandæ arbores,quando vites terræ ſinibus cõcredendę, quando ad fœnum acuendæ falces,quando decerpendi vinearum fructus,& botri demendi,quando & oliuarum baccæ colligendæ. Et inuenies,ſi hæc omnia diligenter volueris inquirere,magna ſapiẽtia etiam agricolas eſſe præditos. Iam nõ ſolũ in terra hoc videre licet,ſed etiam in mari. Ecce & hic aliam admirabilem ſapientiam ſpectare potes. Scit enim nauclerus, quando à littore ſoluenda ſit nauis,quando tranſeunda maria. Et maximè in nautis deprehenditur intellectus,quẽ diuina ſapientia humanæ naturæ indidit. Neque enim qui per vias publicas currunt, ita diuerticula ſciunt, vt hi qui in aquis certum iter faciunt. Propter hoc & ſcriptura obſtupeſcens eminentem ſapientiam dei, dicit: Qui dedit in mari viã,& in aquis magnis ſemitã. Quæ Sapi.14.a
humana ratio poteſt hæc pernoſcere? Eandem rationẽ M
inueniet quiſpiam etiam in cibis, quos accipimus:nam ſingulis tẽporibus & anni partibus varia & diuerſa nobis alimenta dominus largitur. Terra enim quaſi optima nutrix dona ſua nobis profert, præcepto dominico ſeruiens. Verùm ne prolixius ſermonem extendam, licebit intelligentibus per ſe recenſere alia omnia. Da enim,inquit,ſapienti occaſionem,& ſapiẽtior erit. Neque in noſtris duntaxat cibis hoc videtur, ſed & in his Prouer.9
quæ brutorũ ſunt. Et poteſtis,ſi vultis,etiã in multis aliis inquirere,& addiſcere optimi artificis dei indicibilem ſapientiam & eminentẽ bonitatem,quomodo creaturæ ſingulæ ratione quadam conditæ ſunt. Similiter igitur & in hac ſacra quadrageſima conſtitutum nobis inueniemus. Nam quemadmodum in viis publicis ſunt ſtationes & diuerticula,in quibus feſſi viatores & reſpirãt & quieſcunt,vt alacrius poſtea iter ſuum conficiant: & ſicut in mari littora ſunt,& portus,vt in eos ſe recipiãt nauigantes,& expectent donec ventorum impetus cõquieſcant:& ſic iterum nauigare incipiant: Ita & nunc his,qui in hac quadrageſima ieiunij curſum ſuſcepere, quaſi ſtationes & diuerticula,& littora & portus,p duos

hebdomadæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

A hebdomadæ dies dominꝰ quietē largitus eſt, vt & corpori aliquantulum ieiunij labores remittantur, & animam refocillent ieiunantes, & exactis duobus illis diebus in pulchrē cœpto itinere alacriter pergāt. Age igitur, quia hodie remiſſionis dies eſt, obſecramus veſtrā charitatem, vt magna diligentia lucrū ex ieiunio collectum cuſtodiatis: & ſumpta parūper reſpiratione, mox iterū priora nouis incrementis prouehite, & ſic paulatim ad maiorē negociationem inſtructi, in dominicū diē occurrite, & ſpiritualem veſtrā nauim in portū ſanctæ feſtiuitatis adducite. Nam ſicut omnia quæ à domino ſunt facta, ſicut & ſermo teſtabatur, & res ipſa indicat, ratione & ſapientia quadā facta ſunt, ſuū congruū opus perficientia: ita & quæ à nobis fiunt, decet ne abſq; cauſa & fruſtra fiant, ſed in vtilitatē & lucrū noſtræ ſalutis. Quippe quū ſecularibus negociis dediti, adduci nequeunt vt rem aliquā incipiant, niſi prius aliquid lucri ſuboleat: multo magis iuſtum eſt, vt nos hoc faciamus. Et ne ita ſimpliciter ieiuniorum hebdomadæ prętereant, ſcrutemur ſuam quique conſcientiam, & rationem examinemus, & conſideremus quidnā in hac hebB domada probè actum ſit, quid in alia, & quale augmentum fecerimus ad ſequentem, quas in nobis affectiones correxerimus. Quòd ſi non vitam noſtram inſtituerimus, magnam animæ noſtræ curam habētes, nihil nobis vſui erit ieiunium, vel inedia, quam toleramus, præſertim ſi comperti fuerimus inferiores his, qui tantum ſtudium colligendis opibus impendunt. Nullum enim horum inuenies, qui vel non ſumma vigilātia laboret, quò prioribus quotidie aliquid adiiciat, vel vnquam ſatietur: ſed quanto facultatum maior eſt acceſſio, tanto & curam & ſtudium ſuum amplius intendit. Quòd ſi vbi ſtudium eſt inutile, & diuitiæ nonnunquàm magnā ſalutis animæ iacturam faciunt, tanta vigilātia res agūtur: & præter hæc magna illic eſt formido, & inſtabilis opum poſſeſſio: non ſolum quòd imminente morte, ipſæ hic manentes, nullam eis qui illas collegere, vtilitatē conferunt: ſed quòd manentibus hic illis, magna ſeueritate cogentur de ipſis alibi rationem reddere: quāuis ſæpe & ante mortem poſt multos labores, & ſudores, & ærumnas, quaſi procella quadam ingruente negociorū difficultate, repentè qui plurimas poſſidebat diuitias, pauperrimis factus eſt pauperior: qualia ſingulis diebus C videre contingit. Atqui in ſpirituali negociatione nihil tale formidatum eſt vnquam: ſtabilis enim & immota manet. Talibus enim bonis & hic multum egemus, & alibi adiuuamur plurimū. Igitur dum tēpus habemus obſecro, vel ſaltē id ſtudij impendamus ſpiritualibus, mercibus conquirendis, quod alij in perituras collocāt. Nec ab hac ſolicitudine ceſſemus, ſi rectè quid actum fuerit: vel ſi aliquam affectionum noſtrarum magna vigilantia expugnauerimus, vt conſcientiæ digna certitudine habita, multiplicis voluptatis fructū percipiamus. Neque enim hoc ſolum quæritur, vt huc quotidie conueniamus, & de illis continuò audiamus, & totam quadrageſimam ieiunemus. Quandoquidem ſi nihil ex hac congregatione, & admonitione, & ieiunij tempore lucraturi eſſemus: tunc non ſolum nihil vtilitatis afferrēt hæc, ſed & maioris condemnationis occaſio fierent: ſi quidem in tanta diligentia iidem permanemus, & neque iracundus fit mitis, neque indignabundus, manſuetus: neq; inuidens, amicus: neq; inſania in diuitias correptus deſiſtit ab affectionibus, & eleemoſynis diſpertiendis & alendis pauperibus vacat: neque intemperās, caſtus: neque vanæ gloriæ ſtudioſus illam contemnere, & veram gloriam deſiderare diſcit, neque charitatis in D proximū negligens, ſeipſum admonens, cognoſcit non ſolum quòd minor ſit publicanis (nam ſi diligitis eos Matth. 5. qui vos diligunt, inquit, quid amplius facitis? nónne & publicani hoc faciunt?) ſed & vt ſeipſum doceat & inimicos humaniter aſpicere, & magna charitate fouere. Quòd ſi affectionibus illis, & aliis quæ in nobis ſubnaſcuntur mala, ſuperiores non fuerimus, licēt quotidie hic conueniamus, & continuò doceamur, & tantum à ieiunio adminiculū nobis datum ſit, qualis erit venia? qualis defenſio? Dic mihi obſecro, ſi puerum tuū quotidie videas in ludum ire, & nihil lucri facientem multo tēpore, patiēterne ferres? Nonne & puerum verberares, & magiſtrum argueres: & deinde diſcēs quòd magiſter omne ſuū officium feciſſet, & planè intermiſiſſet nihil, pueri autem ignauia cauſa ſit omnium: nónne indignationem omnē in puerū transferres, non iam accuſans magiſtrū? Idipſum & hic iuſtè fieret. Nos enim, quia gratia diuina huic loco deſtinati ſumus, quaſi ſpirituales filios in haſce ſcholas vos quotidie vocamus, ſalutarē vobis doctrinam proponentes: & non quas ex noſtra mēte excogitauimus, ſed eas quæ à domino per E diuinas ſcripturas nobis donatæ ſunt, doctrinas in medium afferimus, illasq; vobis inculcamus. Si ergo cùm nos vigilanter omnem adhibemus diligentiā, & quotidie in viā veritatis ducimus, vos in iiſdem perſeueratis opinionibus: cogitate quantus & noſter ſit dolor, & veſtra condemnatio, ne quid dicam acerbius. Quoniā nos nihil prætermittimus, quod ad veſtram pertineat ædificationem, ſed veſtræ ſalutis curā gerimus: & ideo non poſſumus non grauiter ferre veſtram ignauiam. Quia & doctor cùm videt diſcipulum, nullum ſtudio ſuo fructū facere, non vulgariter dolet & gemit, videns ſe omnem laborē perdere. Hæc nunc dico, non vt charitatem veſtram contriſtem, ſed vt excitem & inſtruā, non ſimpliciter ieiuniis corpus caſtigare, neque temerè & inuanum dies quadrageſimæ ſanctæ tranſmittere. Et quid dico dies quadrageſimæ ſanctæ tranſmittere, cùm prorſus nullam nos diem vnquam trāſigere oporteat, ſi poſſibile eſt, per omnem vitam noſtrā, in qua nō lucrū aliquod ſpirituale in nobis reponamꝰ, vel per preces, vel per confeſſionē, vel per eleemoſynas, vel aliqua alia ſpiritualia bona opera? Nam ſi Paulus tantus & talis, qui arcana illa verba audiuit, quæ vſque in hodiernū F diē nullus cognouit, clamabat dicēs, Quotidie morior 1. Cor. 15. d. per veſtram gloriationē: & docēs nos, quòd ſic ſeipſum pro pietate periculis expoſuit, quòd quotidie morti vicinus eſſet: & quod natura non fert (vni enim morti obnoxij ſumus omnes) hoc ipſe pertinaci ſuo inſtituto agebat, tametſi deus illum quotidie in aliorum ſalutem cōſeruaret. Proinde ſi ille qui tot præclaris operibus excelſus eſt, & quaſi angelus ſuper terram apparebat, quotidie ſtudebat lucrifacere, & pro veritate ſtare in acie contra pericula, & ſibi colligere ſpirituales merces, & ſemper progredi: qualem habebimus nos defenſionē, qui non ſolum bonis operibus omnibus deſtituti ſumus, ſed & malis grauati, quorum vnum duntaxat in ipſum perditionis profundum detrudere nos ſufficeret: nullumq; præterea ſtudium nobis eſt, vt vel ſaltem hæc emendemus? Et quum idem ſæpe non vno flagitio, ſed pluribus eſt obnoxius: nempe & iracundus eſt, & intemperans, & auarus, & inuidus, & ferox: & neque hæc corrigere, neque virtutis opera attingere vult, qualis poſtea erit ſalutis ſpes? Hæc dico, & dicere non deſinam, vt auditores ſuum quique remedium accipiant

Universidad de Deusto
Biblioteca

G piãt ex noſtris dictis,& ſtudeant, vt ſtatim ab affectionibus mẽtem turbantibus liberentur, conualeſcentesq; virtutum ſtudiis poſthac ſe accommodent. Sicut & in his fieri ſolet qui corporali morbo laborãt: quãuis ſexcenties medicus remedia afferat,& valetudinarius medicinæ curã reſpuat,& ſæpe ſuccenſeat, ſi medicus imponat pharmacum, & impatiens doloris illud reiiciat, nulla inde vtilitate ſuſcepta: nemo prudens medicũ arguerit qui ſuũ egit officium. Eodẽ modo & hic nos medicamẽtũ ex ſpirituali doctrina confectũ imponimus. Veſtrum autẽ poſthac fuerit ferre dolores, & curã cum vtilitate admittere, vt à morbo liberati, ad verã regrediamini ſanitatẽ. Sic enim & ipſi magnã percipietis vtilitatem, & nos mirũ in modũ refocillabimur, ſi viderimus eos qui prius laborabãt, ſtatim bona frui valetudine. Obſecro igitur omnes vos, vt vnuſquique, ſi non antea, vel certe iam operã det, vt vitium quod affectiones ſuas magis interturbat, ex anima exſecet, & pia cogitatione, quaſi ſpirituali quodam gladio vtens, ſeipſum ab affectionibus liberet. Dedit enim nobis deus rationem
H quæ ſufficiat,& poſſit, ſi velimus parũ reſpicere, ad edomanda omnia quæ in nobis naſcuntur vitia. Propterea etiam ſanctorũ omniũ vitas & conuerſationẽ in diuinis ſcripturis perſcriptã ſpiritus ſãcti gratia reliquit, vt diſcẽtes, quòd licèt eiuſdẽ fuerint naturæ, virtutibus tamen ſtuduerunt, ne ſimus nos ignaui & deſides in iis exercẽdis. An non naturæ noſtræ fuit & beatus Paulus? Flagro amore huius viri,& propterea continuò verſatur ipſe in ore meo: & quaſi in archetypum aliquod exẽplar, ita in illius animam reſpiciens, obſtupeſco in hoc viro mirã affectionum ſuppeditationẽ, fortitudinis excellentiam, amoris in deũ feruorem: & arbitror quòd vnus homo omnes virtutes congregarit, & perfecerit: verùm nos ne vnũ quidẽ bonum opus, vel mediocre facere volumus. Quid igitur nos eripiet à ſupplicio ineuitabili? Nam cùm eiuſdem ille nobiſcum fuerit naturæ, & iiſdẽ obnoxius affectionibus, & in tãta tẽporũ difficultate quotidie, vt ita dicam, trahebatur, lacerabatur, & publicè rapiebatur ab his qui prædicationẽ oppugnabant, qui & ſæpe ipſum mortuum exiſtimabant, & quaſi deſtinatam animo cædem perpetraſſent, ipſum relinquebãt.
I Inuenitúrne aliquis noſtrũ, qui ſic deſides ſumus, & tot peccatis impliciti, tantam virtutum magnitudinẽ præ ſe ferre? Verùm quanta beatus ille præclara opera fecit, & fortitudinẽ quam pro religionis prædicatione quotidie declarauit, nõ à noſtra audite lingua, ſed ipſummet audite dicentem: Quando enim in eam deuenit neceſſitatẽ, vt propter pſeudapoſtolorũ impoſturas res ſuas enarrare cogeretur, tã graue & moleſtũ ipſi erat, vt excuſaret,& nunquam in medium ea afferre vellet: ſed &
1. Timoth. 1. c. ſeipſum audebat vocare blaſphemũ, & perſequutorem. Quia autẽ magnũ quid erat ita ab impoſtoribus vituperari,& in os percuti,& diſcipulos interim puſillanimes fieri: ſic ferè cœpit poſt multa alia dicere: In quo autẽ ſi
2. Cor. 11. c quis audet, per inſipientiam loquor, audeo & ego. Conſidera piã animam nõ ſolum audet, ſed & inſipientiã rem eã vocat: docens & nos ne vnquam citra neceſſitatẽ, & nullo vrgẽte, quæ à nobis facta ſunt euulgemus, ſi quidẽ aliqui ex nobis ſunt qui bonũ aliquod ſũt operati. In quo autẽ ſi quis, inquit, audet, per inſipiẽtiã loquor, audeo & ego: hoc eſt, quoniã ego multã video neceſſitatẽ, audere volo, & inſipientiæ opus declarabo. Hebræi ſunt, ſum & ego: Iſraëlitæ ſunt, ſum & ego: ſemen Abrahæ ſunt, ſum & ego. De hoc, inquit, ſublimè ſapiũt & gloriãtur: ne putent ea nobis deeſſe, etiã nos eorũdem participes ſumꝰ. Deinde ſubiecit: Miniſtri Chriſti ſunt, de- K
lirãs loquor, excellentius ſum ego. Vide hìc quæſo beatæ huius animæ virtutẽ. Nã poſtquàm ſe audacem eſſe, & inſipiẽtiam dixit quod à ſe factũ, quanuis in tanta eſſet neceſſitate conſtitutus, neq; ſic tamen dictis contentus fuit: ſed quũ demonſtraturus eſſet quòd illos præcelleret ipſe magno interuallo, vt ne quis eum putet ob philautiã & ſuiipſius amorẽ hæc dicere, iterũ delirium vocat quòd à ſe dicebatur: quaſi diceret, Bene ſcio quòd rem facio quæ ſupra multos ſit, & quæ neq; me deceat: ſed me cópellit magna neceſſitas, ideo ignoſcite mihi inſipiẽtiæ verba loquenti. Huius ſi vel vmbrã imitaremur nos, qui tantis premimur peccatis, & ſæpe ſi parũ quiddam rectè facimus, neque ipſum in prõptuario mẽtis noſtræ repoſitũ manere patimur, ſed vt gloriolam aliquam ab hominibus venemur, inuulgamus, & ob intempeſtiuã nugacitatem diuina retributione noſmetipſos fraudamus. At nihil tale beato Paulo accidebat. Sed quid? Miniſtri Chriſti ſunt: delirãs, inquit, loquor, excellẽtius ſum ego. Dein adducit in mediũ ea quibus pſeu- L
dapoſtoli planè carebant. Neque enim ea habebant hi qui veritatem impugnabant,& prædicationi religionis obſiſtebant: & propter hoc omnia faciebant, vt mentes ſimpliciorũ ſubuertere poſſent. Igitur vt dixit, Excellentius ſum ego: enumerat poſtea fortitudinis ſuę præclara opera,& inquit: In laboribus copioſius, in verberibus ſupra modũ, in mortibus frequenter. Quid dicis? Eſt hoc rarum & admirabile, quod à te dicitur? Eſtne poſſibile, vt quis ſæpe moriatur? Etiam, inquit, quanuis non mortis experientia, attamen moriẽdi propoſito: docẽs nos, quòd ſubinde ſe illis expoſuerit mortiferis periculis ob prædicationẽ, ſed dei gratia in mediis periculis athletã ſeruarit, quò diſcipulis magis prodeſſet. In mortibꝰ, in- 2. Cor. 11. f.
quit, frequenter: à Iudæis quinquies quadraginta vna minus accepi, ter virgis cæſus fui, ſemel fui lapidatus, ter naufragiũ feci, noctẽ ac diẽ in profundo egi, in itineribus ſæpe, in periculis fluminũ, periculis latronũ, periculis ex genere, periculis ex gẽtibus, periculis ex falſis fratribus, periculis in bellis, periculis in ſolitudine, periculis in mari. Ne ſimpliciter prætereamus dicta hæc dilecti: nã quodlibet horũ per ſe pelagus aliquid tentationũ M
ſecum fert. Non enim ſimpliciter iter vnũ dixit: ſed, in itineribus ſæpe: neq; vnum periculum in fluuiis, ſed multa & varia: & omnia tulit magna quadã conſtantia. Et poſt hæc omnia iterũ, inquit: In labore & moleſtia, in vigiliis ſæpe, in fame & ſiti, in frigore & nuditate, abſque his quę extrinſecus accidunt. Vide iterũ aliud pelagus tentationum nobis aperiri, Vt enim dixit, Abſque his quę extrinſecus accidunt, inſinuauit prætermiſſa plura eſſe veriſimiliter, quam quę dicta ſunt. Et neque hic cõtẽtus, prætereà alia nos docet, preſſuras & curarũ vortices, quas tolerauit, ſic dicens: Incumbens mihi quotidiana cura omnium eccleſiarum. Ecce & hoc bonum opus vel vnicum ſufficiens eſt vt ſummus ipſi virtutum apex tribuatur, cura omnium eccleſiarum, non paruę vnius, vel duarum, vel trium, ſed omnium quę in toto orbe: & quantam terram ſol radiis ſuis illuſtrat, tantam curam & ſolicitudinẽ habuit Paulus. Vidiſti latitudinem animę? vidiſti mentis magnitudinem? iam quod ſubſequitur, omnia ſuperiora obſcurat. Quis enim infirmatur, inquit, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Papę, quantus in filios amor & indulgentia? quanta vigilantia? quanta cura? Quę mater ſic luget viſcera filij febrientis, & in lecto decumbentis, vt beatus ille pro quouis infirmo, quocunque ille loco

Universidad de Deusto
Biblioteca

A le loco est,immo infirmatur,& pro scādalizatis vritur? Considera quæso verborum latentem vim & emphasin.Non dixit,Quis scandalizatur, & ego non contristor:sed vror,inquit,intensum nobis dolorē declarans: quasi demonstraret, quòd intrinsectus accenderetur & vreretur pro his qui offendebantur. Scio quòd in magnam prolixitatem extendi doctrinam, quanuis statuera hodie breuior esse,vt paululū à ieiunij labore possitis respirare:sed nescio quomodo, vt in diuitias bonorum operum huius sancti incidi, linguam mihi quasi rapidi fluminis vis rapuit,& propterea hucusque sermo profluxit.Oro charitatē vestram, vt continuè illum in mente circunferatis:& subinde cogitetis, quòd eadem nobiscum natura communicat, iisdē affectionibus obnoxius,opifex vilis & contēptibilis,pelliū sutor,& in officinis frequens:quia voluit & decreuit virtutū studio se mancipare,& idoneum se constituere receptaculum spiritus sancti,largius quoque superna liberalitate potitus est.Et nos item,si voluerimus quod nostrum est facere,nihil prohibebit eadem nos bona consequi. Libe-
1.Timoth. 2.b. ralis enim dominus,& vult omnes homines saluos fie-
B ri,& ad agnitionē veritatis venire.Idoneos igitur nosipsos exhibeamus,& feruenti alacritate virtutē vel nunc saltem apprehendamus,& affectiones nostras corrigētes,efficiamus vt spiritus sancti accommoda simus habitacula.Quod vt mereamur,concedat gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cū patre simul & spiritu sancto sit gloria,imperium & honor, & nūc, & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia.xii.

AGe promissum nostrum hodie impleamus:& consuetam doctrinam tractātes,dicenda nūc his,quæ suprà dicta sunt, contexamus. Scitis enim quòd semel atque iterū hoc facere decreuerimus,& ad hoc properauerimus,sed linguam nostram cura fratrū,quam gerimus, in illorum admonitionem aliò rapuit. Quandoquidē interdū infirmis fratribus,quibus sumpto cibo corporali, sequestrare se ab hoc spirituali conuentu,& mutilare nobis sanctæ festiuitatis gaudia mos fuit:suasimus consulendo & exhortando,ne ab ouili Christi absint, & extra caulam hanc spiritualem aberrent:nomine quidem & appellatione nobis vniti,re vera autem Iudæos sectantes,qui orto so-
C le iustitiæ adhuc vmbræ assident,lucernæq; addicti sūt. Interdum obsecrauimus etiā eos qui adsunt, & parum adhuc de sacris instructi,vt in spirituali vocatione currant,excussoq; ignauiæ somno,feruenti desiderio,& intenta alacritate paratos se ad suscipienda regia munera præstent,& properent ad eum qui remissionem donat peccatorum & liberaliter innumera bona suppeditat.Itaque cùm vulneribus,prout requirebat necessitas medicamenta imposuerimus,& nobis congruam curā impenderimus:partim arguentes illos qui de paschali festo malè sentientes labuntur,& obseruatiuncula quadam multum se incommodāt: partim admonentes alioqui rudes,indoctos,& tepidos:nunc autē,qui à morbis qui vrgebant,discedimus,vtpote nostro impleto officio reliquum fuerit vt omnibus vobis spirituale paretur conuiuium. Nam sicut iure quis nos reprehēdisset, vt tēporis opportunitatem & rationem negligentes, si priusquam fratrū nostrorum curam habuissemus,infirmitate ipsorum contempta,cœptā materiā sectati essemus:ita nūc,quia nihil prætermissum est,quātū nostræ vires sinunt,verbū doctrinæ adhibuimus, pecuniā dinumerauimus, semina terræ spirituali commendauimus: consentaneum est,vt iterum in medium afferātur, quæ D ex beato Mose sunt lecta,quo fructu inde collecto, domum proficisci liceat. Et quæ noua hæc: Audiamus.

*Iste est liber,*inquit,*Geneseos cœli & terræ,quādo facta sunt quo die fecit deus cœlum & terram, & omne virgultum agri, antequam oriretur super terram:omnemq; herbam agri, priusquam oriretur. Non enim pluerat deus super terram & homo non erat qui coleret eam.Fons autem ascendebat de terra,& irrigabat uniuersam faciem terræ.* Considera obsecro, beati huius prophetæ admirabilem sapientiam,immo sancti spiritus doctrinam.Nam postquā nobis per partes enarrauit creaturas omnes, & sex dierum pertractauit opera, & formationem hominis, potestatemq; visibilium omnium illi concessam:nūc iterum summatim omnia recapitulans, inquit:Iste est liber generationis cœli & terræ,quando facta sunt. Operæprecium hìc fuerit inquirere,quare scriptura librum hunc vocauerit cœli & terrę, quanuis multa alia in se contineat,& doceat nos de pluribus aliis,nempe de iustorum virtutibus, & de misericordia dei,& indulgentia, quam erga protoplastum,& omne humanum genus declarauit: & de aliis multis,quæ huius tēporis non fuerit declarare.Ne mirē E ris dilecte,mos enim hic est sacræ scripturæ,vt non vbique omnia particulatim enarret: sed cùm generalissima,& ea quæ plurima complectūtur,dicere cœperit,relinquat sequentia studiosis auribus considerāda. Et vt discas,quòd ita sit,manifestum faciam ex his quæ nunc sunt lecta.Ecce enim in superioribus cum nos docuit diuina scriptura particulatim formationem omnium: nunc non omnium meminit,sed inquit:Iste est liber generationis cœli & terræ,quando facta sunt, die quo fecit deus cœlum & terram,& cætera.Vide quomodo totum sermonem ad cœlum & terram conuertit, *in illis alia omnia nobis contuenda relinquens.*Cùm ergo dicit,cœlum & terram:omnes creaturas simul cōprehendit,tam eas quæ in cœlo,quàm quæ in terra.Sicut igitur in enarratione creaturarum non omnia quæ sequuntur dicit,sed maximè generalia tantum commemorat,& non adhuc sigillatim enarrat,ita & librum totum:libellum generationis cœli & terræ appellauit, nostræ memoriæ quod reliquum est coniectandum relinquens,cō tineri in hoc libro de visibilibus, tam his quæ in cœlo, quàm quæ in terra.Et omne virgultum agri, antequam fieret super terram,& omnem herbam agri antequam F oriretur. Non enim pluerat deus super terram,neque homo erat qui coleret illam:sed fons ascendebat è terra,& irrigabat vniuersam faciem terræ.Grandis thesaurus in pauculis verbis illis reconditus est.Vnde magna prudentia,quæ dicuntur,iuuante nos dei gratia, cōgruit explicare,& facere vos spiritualium harum diuitiarum copiæ participes.Spiritus enim sanctus futurorum prę-scius,vt nulli posthac contendere, & ecclesiasticis dogmatibus,ex propriis sensibus, aduersa diuinis scripturis immiscere liceat:etiam nunc denuo, postquam creaturarum ordinem docuit:quòd hoc quidem primū, istud autem secundo productum: & quòd semina sua tellus verbo mandatoq; domini ministrans ædidit, & producendi vim accepit:cùm neque solis cooperatione egeret,qui nondum erat,neque pluuiarū, neque hymbriū, neque hominis cultura:nam & ille nondum in mediū prodierat.Ideo iterum repetit particulatim omnia, vt indomitæ impudenter blatterantium linguæ compescantur. Quid autem inquit? Die quo fecit cœlum & terram, & omne virgultum agri priusquam fieret super terram, omnemq; herbam agri, priusquàm oriretur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tur.Non enim pluerat deus ſuper terram,nec erat homo qui coleret illam.Fons autem aſcendebat è terra,& rigabat vniuerſam faciem terræ. Hoc vult dicere,quòd ſermone & præcepto illius quæ prius nõ erant, vt eſſẽt prouenerunt,& quæ non erant, ſubitò comparuerunt. Herba eſt,quæ ex terra prouenit:hic autem herbam dicens,ſemina omnia vocat.Et de pluuiis docens nos iterum ſcriptura ſubdit,Non enim pluerat deus ſuper terram:hoc eſt,nondum pluuiæ deſuper ferebantur. Deinde oſtendit, quòd neque hominis operatione habuit opus(non enim erat homo qui operaretur terram)quaſi clamans & dicens poſteris omnibus: Audite hæc & diſcite quomodo ab initio omnes terræ prouentus ſint producti,& ne terram colentium diligentiæ omnia tribuite,neque eis hanc germinandi vim adſcribite: ſed mandato & præcepto,quòd à cõditore ſuo audiit. Hæc autem omnia fiunt,vt ſciamus terram ad ædenda ſemina ſua aliorum elementorum cooperatione non egere, ſed conditoris mandato contentã eſſe.Eſt & hoc minimè vulgare & admirandum, quòd is qui nunc terram verbo ad tot ſemina producenda fœcundam faciens,
H declarauit potentiam ſuã,quæ humanæ rationis captũ tranſcendit,hanc tam grauem & tantum ferentem ornatũ ſuper aquas fundauit,ſicut & propheta dixit: Qui fundauit terram ſuper aquas.Quæ humana ratio comprehendere hoc poteſt?Nam cùm homines domus ædi
Pſal.23.a ficant,& fundamenta iacere volunt, prius fodiunt: & vbi ad profunda peruenerint,ſi vel paruum humorem viderint,omnia faciunt, vt omnem ipſum exhauriant, & ſic fundamenta locent. Propterea opifex omnium omnia ſecus quàm homines facit,vt ex hoc diſcas ineffabilem potentiam.Et quandocunque voluerit,elementa hæc planè contrarium quàm ſolent effectum iuxta conditoris præceptum oſtendunt.Et vt id quod dicitur dilucidius nobis fiat,iam de hoc aliquid diſſeramus,poſtea ad aliud tranſituri.Hoc enim contra aquarum naturã eſt,ferre corpus tam graue:& iterum contra naturam terræ,ſedẽ ſuã in tali fundamento habere.Et quid miraris?In quacunque creatura ſcrutari volueris, inuenies immenſam opificis potentiã, & quòd ſua voluntate gubernat omnia.Videre enim hoc licet in igne, cui aſſumptiua natura eſt:omnia enim domat, materiã lignorum,lapidũ,corporũ,& ferri,idq; magna facilitate:
I at poſtquã imperauit dominus,corpora tenera & corruDan.3.c. & ſeq. ptibilia non tetigit,ſed illæſos pueros ſeruauit in medio camino.Et ne miremini quòd corpora illorũ non tetigit,ſed irrationale elementũ tã compoſito ordine fuit,vt nullus dicere queat:nã nec capillis illorũ nocebat,ſed cicũibat illos,& vim ſuam intra ſe claudebat: ignis autẽ eſſentia tanquã obedientiã exhibens, & domini mandato ſeruiens,illæſos & intactos ſeruabat admirabiles illos pueros,qui quaſi in prato & horto ambulantes,tanta fortitudine in camino verſabantur. Et ne quis putaret viſibilem hũc ignem operatione carere,idcirco miſericors deus illius efficaciam & operationem non impediuit: ſed vim illam vrendi illæſam ſeruauit,& ſeruos ſuos illo ſuperiores fecit quàm vt illius nocumento læderentur.Cæterũ vt ſcirent qui pueros iniecerant,quanta eſſet omnium dei potentia, in illos ignis ſuam operationem exercuit.Et illis quidem qui intra caminum erãt, & circa quos ſtabat,pepercit: eos autem qui foris erant, exuſſit & abſumpſit. Vidiſti quòd quando dominus vult,elementa omnia in cõtrariã mutat operationẽ? Conditor enim eſt & dominus, & pro ſua volũtate omnia diſpenſat. Vultis & in aquis idipſum videre factum? Nã ſicut ignis hic his qui in- K
tus erant nihil nocebat, ſed illis parcebat, oblitus ſuæ operationis,in eos autem qui foris erant,ſæuiebat more ſuo:ſic & aquas videbimus alios quidem ſubmergere,aliis autem cedere & viam dare,ita vt abſque damno tranſeãt. Memẽtote hic Pharaonis & Aegyptiorũ, & ex alia parte populi Hebræorũ, quomodo hi ad mandatum domini,magno Moſe duce, per mare rubrum, quaſi per aridam tranſierunt. Aegyptij autem qui eandem viã cum Pharaone ire volebant,aquis obruti ſubmerſi ſunt.Ita ſolent elemẽta reuereri ſeruos domini, & à ſuo ſe continere impetu.Audiamus nos, quotquot feroces & iracũdi,& aliis affectionibus ob noſtrã ignauiam impliciti,noſtram ſalutem peſſundamus, & imitemur tantam ratione carentium elementorum obedientiã nos qui ratione inſigniti ſumus. Nam ſi ignis, qui ita edax,ita vehemens, corporibus corruptibilibus & tam teneris pepercit:quã meretur veniã homo, ſuũ refrenare furorẽ propter mandatũ domini,& irã erga proximũ è pectore ſuo eliminare nolens? Et quòd maius,ignis tantam vrendi vim habet, & ſuam operationem non oſtendit:homo autem manſuetũ animal, & L
rationale,& benignum,contraria ſuæ naturæ facit, & negligentia mores ſuos in ferinos vertit?Idcirco & diuina ſcriptura propter affectiones illas interturbantes, ab irrationabilibus & à feris agnominationes his qui ratione inſigniti ſunt,imponit.Interdũ canes ob impudentiam & impetum vocat,dicens: Canes muti,nõ valentes latrare.Interdũ ob libidinẽ equos. Nam equi in Eſa.56.d Hiere.5.c
fœminam inſanientes,vnuſquiſque vxori proximi ſui adhinniebat.Interdum verò aſinos,ob ſtupiditatẽ & ruditatẽ.Comparatus eſt enim,inquit ſcriptura,iumentis inſipientibus,& ſimilis factus eſt illis. Interdum etiam Pſal.48.c. Oſee.13.b.
leones & pardos vocat,ob rapacitatem & habẽdi auiditatem. Aliquando autem aſpides, ob fraudulentiam. Venenũ,inquit,aſpidũ ſub labiis eorũ.Nonnunquàm ſerPſal.57 &.139.c
pentes & viperas,ob latens venenum & malitiã: ſicut & beatus Ioannes clamabat, dicens:Serpentes progenies viperarum,quis vobis demonſtrauit fugere à ventura ira?Inſuper & alia affectionibus reſpondentia nomina imponit,vt ſic vel tardè confuſi,ad ſuam aliquãdo redeant nobilitatẽ,& ſuo generi cõfœderentur, affectionibusq; ſuis diuinas leges præferant, quibus ſeſe delinquendo permiſerunt.Sed neſcio quomodo à ſer- M
monis orbita in hæc digreſſus ſum. Age nunc ad inſtitutum redeamus:etiam aliud quid docere nos vult beatus ille propheta.Nam vt dixit,Iſte eſt liber generationis:progreſſus vltrà,narrat iterũ diligẽter hominis formationem.Et quia ſuperius breuiter dixerat, inquit:

*Et formauit deus hominẽ puluerem de terra, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum uitæ, & factus eſt homo in animam uiuẽtem.*Magnum eſt hoc quod hìc dixit, & ſtupore plenũ, ac humanam tranſcendens mentem. Et formauit, inquit,deus hominem puluerẽ de terra. Sicut de omnibus creaturis viſibilibus dicebam, quòd omnia præter naturæ morem agat omniũ opifex,quò & per hoc ineffabilis ipſius monſtretur virtus: ita & in hominis formatione inueniemus nunc factum. Vide enim quomodo ſuper aquas terram fundauit, id quod citra fidẽ humana ratio nõ capit:& quomodo quãdocũque voluerit,ſicut oſtendimus, omnes ſubſtantiæ diuerſa earum naturæ vt agant,efficit.Simili modo & in hominis formatione nunc nobis quid factum ſit declarat. Formauit deus,inquit,hominem puluerem de terra.Quid dicis?Acceptóne de terra puluere formauit hominem?

Etiam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Etiam, inquit,& non ſimpliciter, nec q̃uis fortuitò terrã dicit, ſed puluerem : quaſi ſi quis dicat,tenuiſſimũ & viliſſimum quod eſt in terra.Magnũ tibi & admirabile videtur quod dictũ eſt.Verũ ſi cogites quis opifex,neutiquam diſcredes facto,ſed miraberis & adorabis conditoris potentiam. Quòd ſi hæc iuxta cogitationum tuarum imbecillitatẽ emetiri volueris, & curioſius explorare : probabile eſt quòd tibi in mentem veniat, ex terra corpus nunquam fieri,ſed vel laterem,vel teſtam, & non tale corpus. Vides,quòd ſi potentiam conditoris noſtra mente exiſtimare volumus, & ſi noſtris rationibus tam imbecillibus innitimur,non poſſumus dictorum capere ſublimitatem. Nam quæ dicuntur, fidei oculis indigent.Súntque hęc ob noſtram infirmitatem tanta verborum attemperatione deſcripta. Quandoquidem iſtucipſum quod inquit, Formauit deus hominem, & inſpirauit, indignum deo fuerit : ſed propter nos,& propter infirmitatem noſtrã hęc ſic narrat ſcriptura,ad noſtram ſe tenuitatem ſubmittẽs: vt quoniam nos tanta familiaritate dignatur,ad faſtigium illud redire poſſe confidamus.Et formauit,inquit,deus hominem puluerem de terra. Hinc ſi attendere volumus,
B non parua nobis humilitatis offertur doctrina. Nam cùm cogitauerimus vnde conſtitutionis ſuæ initiũ natura noſtra ſuſceperit,etiamſi ſexcenties ſupercilia ſurrigamus,ea reprimemus, & humiliabimur, & ſubſtantiæ noſtræ qualitatem perpendentes,modeſtiam diſcemus. Et propterea deus, cui tanta ſalutis noſtræ cura, ad noſtri eruditionem prophetæ linguam ſic direxit. Quippe cùm ſuperius dixerat diuina ſcriptura, Et fecit deus hominem,ſecundum imaginem dei fecit eum: & dedit illi omnium viſibilium poteſtatem, vt ne ignorando quomodo conſtitutus ſit, magnus ſibi videatur, & præſcriptos ſibi limites tranſeat : propterea repetendo docet & formationis eius originem, & vnde primus homo productus ſit.Nam quum poſt hanc doctrinã,qua agnouit ſe è terra habere originẽ, ex qua & cętera animalia,q̃uis formatio,animęq; ſubſtãtia multò excellẽtior per miſericordiã dei cõceſſa ſit,eò q̃ rationalis ſit & omnibus aliis dominetur: quũ,inquã, poſt hãc, doctrinam, & ſerpentis deceptione parem aliquam cũ deo æqualitatem imaginatus eſt, qui de terra formatus:
C ſi priori narratione contentus fuiſſet propheta, & non repetitis omnibus diligenter nos docuiſſet,in quam nõ incidiſſemus inſaniam? Atque adeo plurimum ad erudiendum nos conducit ſcire,vnde ſubſtãtia noſtra primùm originem acceperit. Et formauit,inquit,deus hominem puluerem de terra, & inſufflauit in faciem eius ſpiraculum vitæ. Quoniam hominibus loquitur, aliter audire non valentibus, hac verborum ſimplicitate & craſſitudine vtitur, quam audire & accipere poſſemus. Et vt doceat nos, quòd formatum illum de terra, miſericordia domini & rationalem animæ eſſentiam habere voluerit,per quam animal hoc abſolutum & perfectũ fieret, Inſpirauit, inquit,in faciem eius ſpiraculum vitæ. Vitalem dicere vult operãdi efficaciam, ei qui de terra formatus eſt, ſpiraculum datum eſſe, & hoc ſubſtantiam animæ conſtitutam.Vnde ſubdit: Et factus eſt homo in animam viuentem. Ille formatus,inquit,& de puluere ſuſceptus,inſpiratus ſpiraculo vitæ,factus eſt in animam viuentem: hoc eſt, efficaciter operantem, cui membra corporis ſeruiant, cuiúſque voluntati ac efficaciæ auſcultent. Cæterùm haud ſcio, quomodo noſtrũ ſubuerterimus ordinẽ, & vſqueadeo inualuerit malitia,quæ intantum cogit carnis concupiſcentiis obſequi, vt deturbetur à throno ſuo regina,cui- D
ius erat præſidere, ordinare,& imperare. Cogimus enim illam carnis parêre voluptatibus ignorantes ipſius generoſitatem, & quantam præ iſta eminentiam ſortita ſit. Nam cogita,obſecro, formationis ordinem : & expende tecum, antequam inſpiraretur à domino ſpiraculum vitæ, quis erat formatus ille? ſimpliciter inanimis quædam imago, operatione carens, & ad nihil vtilis. At totum illud quod in tantum honorem ipſum prouehit, non eſt niſi ſpiraculum illud à deo inſpiratum. Cæterùm vt hoc non ſolùm ex his quæ tunc facta ſunt, & ex his quæ nunc quotidie contingunt, videas:cogita tecum, quomodo poſt animæ emigrationem, corpus hoc tam inſuaue & iniucundum apparet. Et quid dico, inſuaue & iniucundum ? quomodo fœtore impletum,& deformitate horrendum fugitur, quod antea cùm ab anima regeretur,clarum,amabile,iucundum,ſpecioſum,ad bona opera facienda valde accommodum ? Hæc vtique omnia nobis cogitanda ſunt, & maximè animæ nobilitas quanta ſit, ne quid ea indignum operemur,ne coinquinemus eam illicitis operibus, ne ſub carnis ſeruitutem eam ſubiugemus, ne tam
E nobilem,tantáque dignitate ſublimem,ſic crudeliter & immiſericorditer tractemus. Nam propter illius ſubſtãtiam nos qui corpore inuoluti ſumus, poſſumus cum incorporeis virtutibus,adiuuante nos diuina gratia,certare:& in terra obambulãtes,quaſi in cœlo viuere, & nihil minus quàm cœleſtes facere,& quodãmodo aliquid amplius. Et quomodo hæc?Ego dicam. Quando enim quis inuentus fuerit corruptibili hoc corpore circũdatus,eodem modo vitam agens,vt ſupernæ illæ virtutes, quomodo non propenſiorem dei gratiam ſortitus fuerit, quia & corporis neceſſitatibus obnoxius, incorruptam & intiolatam animæ generoſitatem ſeruauit? Et quis vnquam,dicis, poterit inueniri talis ? Meritò impoſſibilis nobis hæc res videtur,ob immodicam virtutis arduitatem. At ſi vis dicere quòd non ſit hoc impoſſibile,cogita oro omnes iuſtos,qui domino ab initio vſque ad præſens tempus placuerunt : magnum illum Eliam, & infœcundæ filium, & eremi ciuem Ioannem: Paulum quoque magiſtrum orbis, & omnem ſanctorum numerum,qui eandem quam nos naturam habuere, iiſdem corporis neceſſitatibus obnoxij fuere. Et ne
F vltrà impoſſibile eſſe opus puta, neque ſegnior fias ad virtutem, ad quam faciliter amplexandam tãtas à domino nactus es occaſiones. Sciẽs enim miſericors dominus noſtræ voluntatis infirmitatem, & ad labẽdum procliuitatem, magna nobis medicamina in ſacrarum ſcripturarum lectione reliquit:quæ cùm ſubinde vulneribus noſtris imponimus, & vitam illorum beatorum virorum ante oculos proponimus, ad æmulandũ prouocemur, & virtutem non negligamus :ſed fugiamus peccatum,& omnia faciamus, ne indignos nos ineffabilibus illis bonis exhibeamus. Quod nobis, oremus, concedatur gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri & ſpiritui ſancto ſit gloria in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia. xiii.

VIdens veſtrum inexplebile deſideriũ,& immodicam auiditatẽ:mẽtemq; intentiſſimã,necnõ omnes ad ſpiritualem hanc doctrinam anhelantes & accelerãtes,quãuis valde ſim meæ inopię mihi conſcius,quotidie tamen inopem & tenuẽ hanc mẽſam vobis proponere ſtudeo, confidens quòd flagrãtes deſiderio,maiori prõptitudine quæ dicuntur,ſuſcepturi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sitis, quandoquidem & in sensibilibus eduliis hoc contingere viderit aliquis. Excitato enim conuiuarum appetitu, etiamsi paupercula mensa sit, & inops quidē qui conuiuio excipit, magna tamen cum voluptate sumuntur apposita. At si fastidiosus epulantium fuerit stomachus, etiamsi sumptuosum fuerit epulum, & varia & copiosa edulia: nullum inde commodū, cùm nemo sit qui vti appositis queat. Hìc autem quia gratia dei alacres & famelici ad spiritualem mensam acceditis, & ipsi magno desiderio dicimus, sciētes ꝙ sobriis auribus apponimus diuinas hasce narrationes. Quoniā & agricola, qui pinguem & crassum agrum inuenit, nihil sui officij intermittit, sulcos secat, aratrum ducit, sentes exscindit, largiter seminat, spe pascitur: & quotidie agri fertilitatē considerans, sementis germen, segetem & messem expectat. Similiter & nobis, cùm videmus alacritatem vestram quotidie increscere, desiderium vigere, studiū incrementa sumere, egregia ex vobis spes est. Vnde & maiori studio ac prōptitudine, quantū vires nostræ suppetunt, in ædificationem vestræ charitatis, in gloriā dei, in gloriationē ecclesiæ dei aliquid afferre anhelamus.

H Age igitur, si placet, repetitis breuiter his quę heri dicta sunt, consequenter hodie lecta tractemus. Quid autē est quod pridie tractabatur, & quousque sermonem extendimus, & vbi missum fecimus? Et formauit deus hominem puluerem de terra. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, factusq; est homo in animam viuentem. Quod tunc dicebam, id & nunc dicam: & subinde memorare non cessabo, quòd magna & ineffabilis est misericordia communis omnium domini erga genus nostrum, & ob salutem nostram vsus est multùm nobis cōgruenti dicēdi modo, magnoq; animal hoc, hominem dico, honore prosequutus est: necnō verbis & rebus declarauit, quòd maiorem eius quàm visibiliū omnium curam habuerit. Quid igitur prohiberet etiam hodie de iisdem inuestigare apud charitatem vestram? Nam sicut thymiamata quantò magis digitis atteruntur, tantò maiorem natura sua fragrantiam reddunt: ita & in scripturis vsu euenit, quantò quis illis est familiarior, tantò magis videre potest latentem in ipsis thesaurum, pluresq; percipere indicibilium diuitiarum fructus. Et formauit, inquit, deus hominem, puluerem de terra. Animaduerte, obsecro, quanta statim varietas ex ipso verborum proœmio. In omnibus enim aliis creaturis do-

I cuit nos beatus Moses modum formationis, dicendo: Dixit deus, Fiat lux, & facta est lux: fiat firmamentum, congregetur aqua, fiant luminaria, germinet terra herbam fœni, producant aquæ reptilia animarum viuentium, & producat terra animam viuētem. Vidisti quomodo ratione omnia formata sint? Sed videamus quid postea, quùm hominē format, inquit: Et formauit deus hominem. Vide quomodo per verba quæ nostræ paruitati congruunt, vsus est: simul & modum formationis, & in formando potentiam docens, & quasi vt humano more dicam, manibus dei ipsum formari depingit: si-

Psal.10.b. cut & alius propheta inquit, Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me. Nam si imperasset simpliciter ex terra produci hominem, nónne productus fuisset, qui productus? Sed vt modum quo formauit, continuò memoriis inculcaret, & non supra quàm oportet de nobis sentiremus, ideo tanta diligentia singula enarrat, & inquit, Formauit deus hominē, puluerem de terra. Vide & in hoc huius dignitatem. Non enim simpliciter terrā accipit, sed puluerem, & tenuissimū, vt ita quis dixerit, de terra. Et hunc puluerē terræ, suo præcepto in corporis naturam vertit. Nam sicut substantiam terræ quum nō K esset, produxit, ita & nunc quùm vellet puluerem terræ in corpus vertit. Hìc exclamare iuuat pulchrum illud beati Dauid dictum: Quis loquetur potentias domini, Psal.105.a. & auditas faciet laudes eius? quia de puluere tale animal produxit, & tanto honore venustauit, tātisq; beneficiis statim ab initio prosequutus est, monstrans per omnia suam misericordiam? Et inspirauit in faciē eius spiraculum vitæ. Et factus est homo in animam viuentem. Hìc insensatorū aliqui suis moti opinionibus, nihilq; deo dignum cogitantes, neque verborum dispensationem animaduertentes, dicere audent, animam ex dei essentia esse. O insaniam, ô deliriū. Quot perditionis vias diabolus peperit, si qui eas ingredi volunt? Et vt discas, considera quomodo diuersis inter se viis incedunt. Nam alij ansam ex verbulo, inspirauit, rapientes: asserunt ex dei essentia esse animas: alij autem, quòd animæ in brutorū substantiā transeant. Quid hac amētia deterius fieret? Nam quoniam obtenebrata est ratio eorum, etiam veram scripturæ mentem ignorauerunt. Sicut capti oculis in diuersa præcipitia feruntur, & illi quidem supra dignitatem animam efferunt, alij autem L contra dignitatem dehonestant. Nā si ideo quòd scriptura dicit, inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ: hoc dicere volumus, necesse erit & deo os affingere, & manus tribuere, quando quidē inquit, Et formauit hominem. Sed ne illorum ineptias in medium proferentes, etiam ipsi indecora dicere cogamur: age ipsorum stultitiam & multipharia dementiam destruentes, ad ipsum diuinæ scripturæ scopum incedamus, quæ seipsam interpretatur, tantum ne crassis verbis addicti simus: sed cogitemus, crassorum illorum verborum causam esse nostram hebetudinem & infirmitatē. Neq; enim aliter humanæ aures quæ dicuntur accipere, nisi tantum adhibeatur temperamentū. Proinde animaduertentes tantam nostram imbecillitatem, & quia de deo sunt dicta, ita illa accipiamus, vt par est ea de deo accipere. Ne subiiciamus deum membrorum compositioni, & figurarum deliniationi, sed honestè de deo, & vt de illo cōuenit, imaginemur. Simplex enim & incompositus, & infigurabilis est deus. Nam si deo membra & lineamenta attributuri sumus, nostris opinionibus impulsi mox in gentilium impietatem incidemus.

Igitur quùm audieris scripturam dicentem, Formauit M deus hominem: cogita virtutem eandem, quam dum dicit, fiat. Et iterum quando audis, Inspirauit in faciē eius spiraculum vitæ: hoc iterum cogita, quòd visum est sibi. Et sicut incorporeas virtutes produxit: ita certè corpus illud ex puluere rationalem animam habere iussit, quæ corporeis membris vti possit. Formatum enim corpus hoc iuxta præceptum domini, quasi instrumentū erat, quòd egebat aliquo se mouente: imò sicut lyra, quæ opus habet aliquo, qui possit arte & scientia sua per membra quasi per fistulas, conuenientem illi melodiam domino offerre. Inspirauit in faciem eius spiraculum vitę, & factus est homo in animam viuentem. Quid est, inspirauit spiraculum vitæ? Voluit & imperauit, vt hoc corpus haberet vitalem vim, quæ facta est animali in animam viuentem: hoc est, efficaciter operantem, & suam artem membrorum motu ostendere valentem. Et vide etiam in hoc ipso, quàm varie hoc admirabile rationale animal, & cætera irrationalia formata sint. De illis enim inquit, Producant aquæ reptilia animarū viuentiū, & prodierunt ex aquis animantia animata. Sic & de terra, Producat terra animam viuentē. De homine autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ne autem non sic,sed prius de terra corpus formatur,& postea vitalis illi virtꝰ datur,quę scilicet animæ est substantia.Et idcirco de brutis dicebat Moses,Sanguis eius anima eius est. In homine autem substantia quædam est incorporea & immortalis,multo interuallo corpus excellens, & tanto,quantò corporeis eminẽt incorporea.Et fortè diceret aliquis:Quare si anima dignior est corpore, indignius primò formatũ est, & postea quod eminentius? Non vides dilecte, quòd & in creaturis hoc idem vsu euenit?Sicut enim cœlum & terra, & sol & luna, & cætera omnia formata sunt, & irrationalia animalia, & post hæc omnia homo, horum principatum susceperus: ita & in hac hominis formatione prius corpus producitur, & postea anima, quæ dignior. Et sicut animalia ministerio hominis vtilia futura ante hominem formantur, vt paratum haberet ministrum is ad cuius vsum creabãtur: ita etiam corpus ante animam formatur, vt cùm secundum ineffabilem conditoris sapientiam anima produceretur, posset suas potentias operari per corporis motionẽ. *Et plantauit deus hortum in Edem secundum Orientem, & posuit illic*
B *hominem quem formauit.* Postquam dominus vniuersam suam nobis declarauit benignitatem, & illum propter quem omnia visibilia formata sunt in medium adduxit,statim incipit in illum beneficia collocare. Et plantauit deus hortum secundum Orientem. Considera & hic dilecte,quòd nisi vt dignum est, de deo verba hæc recipiantur, necesse est vt in profunda errorum detrudamur. Quid enim dicere poterint & de his verbis, qui omnia quæ de deo dicuntur,humano more accipere audent? Et plantauit deus hortum. Quid?dic oro, fossorióne opus habuit & agricultura,& alia cura, vt paradisi hortum excoleret? absit. Iterum enim etiam hoc loco verbum illud, plantauit, sic intelligendum, quòd imperauerit hortum in terra fieri, ita vt productus homo in eo versaretur. Hac enim de causa hortum produxit,de quo audi scripturam, dicentem: Et plantauit deus hortum en Edem,secundum Orientem,& posuit illic hominem quem formauit. Et idcirco nomen loci scripturis inseruit beatus Moses,vt non liceat nugari volentibus imponere simpliciorum auribus,& dicere, nullum esse in terra hortum quem vocant paradisum,sed in cœlo,& fabulas quasdam eiusmodi somniare. Nam cùm diuina scriptura, tanta vsa est diligentia,
C & non refugiunt quidam, loquacitate sapientiáque peregrina inflati,aduersa scripturis loqui, & dicere, non esse super terram paradisum: multáque alia præter ea quæ dicta sunt introducentes, quòd non sicut scripta sunt, sed alia ratione intelligenda: & quòd ea quæ de terra, de his quæ in cœlis sunt, dicta esse arbitrandum sit:nisi humilitate & congruenti nobis sermonũ familiaritate beatus Moses vsus foret, spiritu sancto linguã eius mouente,quò non excidissent? Quanuis sacra scriptura, cùm nos tale quiddam docere vult, seipsam exponit,& auditorem errare non sinit. Sed quia plerique non vt commodi quippiam ex sacris literis occupentur, sed voluptatis gratia aures accommodant his qui demonstrata narrant, & propterea non eos qui magis prosunt,sed qui magis oblectant,vt audire possint,quærunt.Oro igitur,vt omnibus illis præclusis auribus, adamussim canonem sacræ scripturæ sequamur, Et quando audis dilecte, quòd plantauit deus hortum in Edem secundum Orientem:hoc quod dicit,plantauit,vt decet de deo intelligas,nempe quòd præcepit. Ad quod reliquum est,crede quòd & paradisus factus sit,& in illo loco vbi scriptura significauit. Cæterùm non credere his D
quæ in diuina scriptura continẽtur, sed alia quædam ex propria sentẽtia inferre, opinor plurimum periculi secum aduehere his qui talia audent.Et posuit illic hominem,quem formauit. Vide, quantum honorem statim homini dedit. Extra paradisum quidem formauit illũ, sed mox introduxit,vt re ipsa sensu beneficiorum frueretur,sciretq; quantus illi honor esset concessus. Et posuit hominem illic quem formauit.Verbum,posuit,iterum sic intelligamus, pro eo quod præcepit illi vt esset illic,vt & ex aspectu & conuersatione multam percipere voluptatem,prouocaretur̃q; ad gratitudinem,intelligens quantis sit affectus beneficiis, quùm nullũ adhuc boni specimen præbuisset. Ne mireris ergo verbũ hoc, posuit. Perpetuus enim scripturæ mos est,propter nos, & propter nostram vtilitatem humanis vti verbis. Et vt scias,vide quomodo superius cũ de formatione stellarum ageret,eadem dictione sit vsus,cùm dixit:Et posuit ea in firmamento cœli.Non quòd affixerit ea cœlo, cogitandum (nam vnumquodque eorum suum perficit cursum,de loco ad locum transiens)sed vt discas, quòd in cœlo ea esse præceperit,quomodo & hominem in pa E
radiso volunt versari. *Et oriri fecit deus præterea ex terra omne lignum pulchrum ad uidendum, & bonum ad edendum. Et lignum uitæ in medio horti, & lignum ad sciendum notitiam boni & mali.* Ecce secundam beneficentiæ speciem & honorem,quem in hominem recèns formatum collocauit. Nam postquam illum in paradiso conuersari voluit,præcepit varias arbores ex terra prouenire, quæ simul & oblectare illum possent, vtpote spectatu iucundæ, & esui accommodæ. Omne enim,inquit, lignum pulchrum ad visionem, hoc est ad spectaculum, & bonum ad esum,hoc est, quæ poterant exhilarare aspectu, & voluptatem præbere esu:& quia erant tam multa, & quia concessa,mirificam fruituro contulissent voluptatem. Omnium enim lignorum quęcunque dixeris,prouentum fecit. Vidisti miseriæ nescium cõuersationem? Quasi angelus aliquis vixisset homo super terram,corpore quidem amictus, sed extra corporis necessitates constitutus: & sicut rex paludamento & diademate ornatus,& purpura vestitus,ita in paradiso impauidè versabatur in magna rerum copia. Et lignum vitæ in medio paradisi, & lignum sciendi notitiam boni & mali. Postquam nos docuit, quòd terra produxit omne li- F
gnum iuxta mandatum domini, & iucundum visu, & bonum esu, tunc ait: Et lignum vitæ in medio paradisi,& lignum ad sciendum notitiam boni & mali. Misericors enim dominus, cùm vt opifex præsciret ex multa copia, procedente tempore, nocumentum subnasci,produxit lignum vitæ in medio horti, & lignum sciendi notitiam boni & mali: & non multò pòst abstinere ab isto iussurus erat, vt scire possit quòd gratia & liberalitate illis frueretur, essẽtque dominus aliquis & naturæ suæ, & omnium visibilium:propter hoc iam ligni memoriam fecit, & narrauit nobis consequenter fluminum nomina,& illorum separationem. De quibus dixerit aliquis, quòd ex illis rigetur paradisus. Alij autem qui diuiserunt in quatuor origines, ita mundi climata nobis distinxerunt. Sed fortè sunt qui ex propria sententia quæ libet dicere volunt: hi iterum neque flumina,concedunt esse flumina:neque aquas,aquas:sed persuadere conantur iis qui sibi aures accómodare volunt,vt aliud quiddam imaginentur. Cæterum vos obsecro,ne feramus tales,sed obturemus aures, credamus diuinæ scripturæ, & ea quæ in illa dicuntur sectemur:

Leui. 7. & 17.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sanas doctrinas in pectora nostra reponamus, & cum his etiam vitam diligenter instituamus, vt vita testificetur doctrinæ, & doctrinæ longè fideliorem vitam declarent. Nam neque si recta sciamus fidei dogmata, vitam autem negligimus, aliquid nobis profuerit: neque si vitam habeamus, & rectas negligimus doctrinas, lucrifacere aliquid quod ad salutem nostram sit vtile, profuerit. Nam si voluerimus & gehenna liberari, & regnum assequi, operæprecium est vtrinque ornari, & dogmatũ rectitudine, & vitæ diligentia. Quid enim vtile fuerit, dic obsecro, arbori, quæ in summũ se extendit, & foliis frondet, si fructu careat? Sic & Christiano nihil proderint recta dogmata, si vitã suã non bene instituat. Propter hoc & Christus tales beatos dixit, inquiens: Beatus qui fecerit, & docuerit. Multò enim fidelior & certior doctrina operum, quàm sermonum. Nam qui talis est, etiam silens, & cùm nõ videtur, docere potest, & alios quidem qui illum vident, alios verò qui de illo audiunt: & multa fruetur dei gratia, nõ solùm propter se, sed & propter alios qui illum vident, & incitan-
Matth.5.c.
H tur vt glorificent dominum suum. Talis per mille linguas, & multò plures, gratias & laudes referet deo. Neque enim noti soli testes sunt vitę illius, & ipsum mirãtur ac ipsum dominum: sed & qui non cognoscunt, & ab aliis discũt, & qui valde procul habitãt, & diuisi sunt: & non amici soli, sed & inimici reuerebuntur virtutis eminentiam. Tanta enim huius virtus, vt & compescat ora & linguas eorum qui virtuti infesti sunt. Et sicut ad solis radios infirmi oculis non audẽt respicere, ita neque virtutem malitia contueri audebit vnquam, sed dorso obiecto discedet, victámque se fatebitur. Id quod & persuasum nobis sit, vt virtutem arripiamus, & diligenter nostram vitam instituamus, & à peccatis, cùm adhuc parua apparent, siue in sermone, siue in opere statim desistere studeamus. Neque enim vnquam in maiora incidemus peccata, si à paruis nobis cauerimus: & sic procedente tempore poterimus, superna gratia fauente, & excelsam virtutem apprehendere, reconditãq; effugere pœnam, & eterna consequi bona, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri, spirituiq; sancto sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Homilia. xiiii.

I Alterum, si libet, etiam hodie ex cõtextu eorum quæ heri dicta sunt, spiritualem vobis doctrinam vt contexamus, dabimus operam. Multa enim & in his quæ commodùm lecta, recõditiora sunt: & opus est vt in profundiora descendamus: diligẽterq; scrutemur omnia, quò fructum aliquem lucrifaciamus. Nam si id agunt qui precioſos lapides in mari inuenire cupiũt, magnum laborem & molestiam ferentes, periculóque indomitarum aquarum se exponentes, quò desideratis potiantur: multomagis nostrum fuerit animũ intendere, vt visis quæ in profundo dictorũ latent precioſos illos lapides comprehendamus. Sed ne timueris dilecte, quàm audis profunditatem. Non enim hìc est tanta vis æstuantium vndarum, sed spiritus sancti gratia mẽtem nostram illustrans, & facilè inueniri desiderata concedens, omnem laborem alleuiat. Et gẽmas alias inuenisse, inuentori non multùm prodest, sæpe autem & nocuit, & innumerorum naufragiorum occasio fuit, neque tantam in inueniendo habuit lætitiam is qui inuenit, quantam inuentis illis iniucũditatem attulit, aduersus se inuidorum oculis concitatis, & auaris ad bellum armatis. Et adeo nequit nostræ vitæ prodesse tales reperire, vt & multorum bellorum sit argumentum. Auaritiæ enim materia est, & caminum cupiditatis succendit, captorúmque animam expugnat. Atqui de spiritualibus nostris thesauris nihil talium formidare oportet: sed & diuitiæ quæ inde colliguntur ineffabiles, & voluptas immarcescibilis, & multo interuallo superat omnium hominum lætitiam. Et quòd hoc verùm sit, audi beatum Dauid dicentẽ: Desiderabilia eloquia tua super aurũ & lapidẽ precioſum multum. Vides quòd cùm in medium attulerit materias, quæ precioſiores reputantur non solum hac comparatione non contentus fuit, sed & apposuit, multùm: & postea excellentiam, quę inde est, nobis manifestauit. Super aurum, inquit, & lapidem precioſum multum: non quòd in tantum duntaxat sint desiderabilia eloquia dei, sed quia solas hasce materias vidit apud homines in maiori precio haberi præ aliis: propter hoc adductis illis in medium, ita excellentiam monstrauit, quòd desiderium eloquiorum spiritus vehementius sit. Et vt sciatis q̃ semper is mos sit sacræ scripturæ, vtilitatem quæ hinc est, sensibilibus rebus conferre, & sic excellentiam ostendere, audi & quæ deinceps subdit: Et dulciora super mel & fauum. L Et hìc, non quòd tantam, & non maiorem possit prębere voluptatem: sed quia nihil aliud habetur in rebus sensibilibus, quod diuinorum eloquiorum voluptati opponeret: idcirco cùm hoc commemorasset, iterum sic excellẽtiam docuit, & maiorem dogmatum voluptatem esse docuit spiritualium doctrinarũ. Eadem regula inuenies & Christum in Euangeliis vsum. Nam cùm discipulis loqueretur, cupientibus discere interpretationem parabolæ eius qui seminauit bonum semẽ in agro, Matth.13.d.
& inimici zizania inter triticum seminantis: particulatim omnem edisserit parabolam: Quis fuerit qui seminauit bonum semen, & quis ager, & quæ sint zizania, & qui alia interserit, & qui messores, & quæ messis. Et quando omnia illis manifestè detexit, tunc dixit: Iusti Ibidem.
fulgebunt sicut sol in regno cœlorum: non quòd nõ maiorem claritudinẽ habituri sint iusti, sed mõstrat quòd multò maiorem. Tantam autem dixit, quoniam maiorem hac similitudinẽ in rebus visibilibus inuenire non licebat. Quãdo igitur tale aliquid audiuerimus, nõ tantum maneamus in his quæ dicuntur: sed in sensibilibus & visibilibus, spiritualium maximam eminentiam col M
ligamus. Itaque & hìc, cùm vehementius desideriũ inueniri potest, & voluptas suauior & certior. Diuina enim eloquia sunt hæc & spiritualia, & quę multò maiorem pârere possunt lætitiam spiritualem, modo dictis attendamus magna promptitudine, vehementique desiderio, vt veras diuitias hinc nobis acquirentes, ad philosophiam Christi plurimis susceptis seminibus, tandem domum redeamus. Audiamus igitur quæ hodie sunt lecta: sed obsecro, attenta sitis mente, & excussis curis secularibus, omniq; ignauia depositа, hæc quę dicuntur accipite. Diuinę enim leges sunt, & cœlitus allatę ob salutem nostram. Iam si cùm regiæ legũtur literæ, vbiq; est silentium, abestq; strepitus & tumultus, omnibus adstantibus, & aures arrigentibus, vt sciant quæ regiis literis manifestentur: & quisquis vel parum tumultuatus fuerit, in magno periculo est: Multò magis cũ magno timore & tremore adstandum, & altum habendum silentium, & pellendæ cogitationes turbulentæ, vt quę dicuntur intelligere possitis: quò rex approbata obedięntia vestra maioribus vos munerib⁹ remunerare dignetur. Videamus itaque quid nũc nos doceat beatus ille Moses nõ sua lingua hæc dicẽs, sed à spiritu sancto afflatus.

Et acce-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Et accepit dominus deus hominem quem formauit. Bene ſtatim ab initiis duo hæc poſuit. Non enim dixit, dominus,& tacuit:ſed adiunxit,deus:occultum aliquod myſterium hic nos docens,vt ſcire poſſemus , quòd ſiue dicamus dominum,ſiue deum , nullam in nominibus eſſe varietatem . Hoc autem nunc non abſque ratione commemoraui: ſed vt cùm audieris Paulum dicentem,Vnus deus pater ex quo omnia, & vnus dominus Ieſus per quem omnia : ne putes in dictionibus eſſe diuerſitatem,& hanc maius aliquid ſignificare,iſtam minus. Et idcirco ſcriptura abſque diſcrimine illis vtitur , vt contentioſis ea quæ ex ſua ſententia excogitarunt,ad dogmatum rectitudinem afferre non liceat. Et quòd diuina ſcriptura neutrum horum cum ſingulari quadam obſeruatione & ſuperſtitione enũciet,ex iſthoc ipſo quod nunc dicitur,diligenter conſidera. Et accepit dominus deus. De quo vult hæreticus eſſe dictum? De patre ſolum?Eſto:ſed audi Paulum dicẽtem: Vnus deus pater ex quo omnia , & vnus dominus Ieſus per quem omnia. Vides quomodo nomen domini filio attribuit? Quare ergo dicunt nomen,dominus,maioris eſſe momenti,quàm nomen , deus ? Videte quanta abſurditas, & quanta blaſphemia , quando quis non ipſum diuinæ
B ſcripturæ canonem ſequitur , ſed ſuis opinionibus locum dat,quæ mentem diſturbent:& verborum pugnas, & infinitas quæſtiones ſanis rectiſque dogmatibus immiſcet. Et accepit dominus deus hominem quem formauit , & poſuit illum in horto voluptatis , vt coleret illum , & cuſtodiret . Vide quantam formati hominis curam habuit. Poſtquam enim heri docuit beatus Moſes,dicens: Plantauit deus hortum,& poſuit illic hominem : id eſt , voluit illum illic habere domicilium , & verſari ibi , ac horti delitiis frui : hodie iterum oſtendit nobis ineffabilem miſericordiam dei , quam in illum contulit:& repetens ſermonem, inquit : Et accepit dominus deus hominem, quem formauit , & poſuit eũ in horto voluptatis. Non ſimpliciter dixit,in horto:ſed appoſuit , voluptatis , vt excellentem voluptatem , qua fruiturus eſſet inhabitando,nobis declararet . Et vt dixit,Poſuit illum in horto voluptatis:addit, vt coleret illum,& cuſtodiret. Etiam hoc magnæ curæ & prouidẽtiæ noſtri argumentum eſt . Nam cùm omnibus delitiis potirentur,ibi vitam agentes,tam oblectamẽtis eo-
C rum quæ videbant, quàm lætitia eorum quibus fruebãtur,vt ne immodica proſperitate homo inſoleſceret. Omnem enim malitiam docuit ocium,propterea præcepit deus,vt operaretur illum,& cuſtodiret. Quid autem dicet aliquis,illius cura indigebat paradiſus ? Non hoc dico,ſed voluit tum vt paruam quandam , ſibique congruam gereret curam,partim cuſtodiẽdo , partim operando. Erat autem operatio tunc citra laborem. Dederat enim occupationem quandam,quæ neque dolorem neque moleſtiam afferret. Cæterùm quod dicit, cuſtodiret:non abſque cauſa appoſitũ eſt, ſed congruunt verba,vt planè ſcire poſſit,quòd ſub domino agat,qui hanc largitus ſit fruitionem , & cum illa etiam cuſtodiam commiſerit . Deus enim omnia facit & operatur propter noſtram vtilitatem,& cum illa etiam fruitionem & refocillationem præbet . Nam cùm ob excellentem ſuam miſericordiam , etiam priuſquam nos produceret,ineffabilia bona præparauit, ſicut ipſe dicit : Venite
Matth.25. c benedicti patris mei, poſſidete in hæreditatem præparatum vobis regnũ ab initio mundi: multò magis præſentia omnia largiter præbebit , quandoquidem tanta beneficia in iam conditum contulit. Primùm,cùm non

eſſet,dedit illi vt eſſet,& ex puluere corpus formare dignatus eſt:& poſt hæc dominam, animam dico incorpoream,per inſpirationem dedit. Dein paradiſum fieri iuſſit,& illic illum viuere præcepit: poſt hæc iterum,ſicut clemens pater tenero filio omni copia fruẽti,ne inſolens fiat,paruam & congruam quandam curam excogitat : ſic & dominus Adæ operationem & cuſtodiam præcepit, vt cũ voluptate vbertateq; ac iucunditate placidè hæc duo faceret,quę procliuitatem illius morarentur & impedirent. Porrò vt hęc quæ iam erant condito homini , ita & quæ ſequuntur magnam & excellentem dei in illum nobis declarant miſericordiam,quam ſola bonitate ſua exhibuit. Et quid eſt quod inquit ſcriptura, Et præcepit dominus deus Adæ? Ecce iterum hic etiam eadem conſuetudine vtitur:vt cùm ſæpe idem inculcatur,diligentiori memoria doctrina ſuſcipiatur:neq; vltrà feramus temerè nomina diſcernentes,qui aliud patri,aliud filio tribuunt, quorum vna tamen eſt eſſentia. Et idcirco indiſcriminatim tribuit ſcriptura hanc appellationem nunc patri,nunc filio . Et præcepit dominus deus Adæ, dicens : Dignum & hic fuerit obſtupeſcere miſericordiam dei , quæ omnem tranſcendit rationem,quam breui hoc verbo nobis exhibet. Et præce
E pit,inquit,Vide ſtatim ab initio, quanto honore hominẽ proſequitur. Neque enim dixit,imperauit , vel iuſſit: ſed quid?Præcepit, Sicut amicus amico de rebus neceſſariis præcipiens, loquitur, ita & deus humanæ naturæ, quaſi hoc honore ad obediendum his , quæ à ſe præcipiebantur,attracturus. Et præcepit dominus deus Adæ, dicens,De omni ligno quod eſt in paradiſo comedendo comede, de ligno autem ſciendi bonum & malum, ne comedatis . Quocunque autem die comederitis ex eo, morte moriemini . Magna huius præcepti facilitas eſt. Sed dilecte,graue malum eſt deſidia,facitque vt facilia omnia,videantur difficilia:ſicut ſtudio & vigilantia,etiam omnia ardua & difficilia , facilia nobis fiunt. Quid enim,dic quæſo,hoc mandato facilius? quid hoc honore maius?Concedebat verſari in paradiſo, & viſibilium formoſitate oblectari , & aſpiciendo exhilarari, & fruendo magnam voluptatẽ percipere. Cogita quàm iucundum fuerit videre arbores fructibus oneratas,florum varietatem,herbarum diuerſitatem , foliorum comas,atque alia quæ veriſimile eſt in paradiſo eſſe , & in paradiſo à deo plantato. Propter hoc enim ſuperius di
F uina ſcriptura dicit , Oriríque fecit adhuc ex terra omne lignũ pulchrũ ad videndũ , & bonũ ad comedendũ: vt ſcire poſſimus, quomodo fruens tanta vbertate , per magnam intemperantiam & deſidiam, datũ ſibi mandatum præuaricatus ſit . Cogita obſecro honoris eminentiam , qua illũ proſequutus eſt, data illi menſa propria & ſegregata in paradiſo , vt ne putet eandem ſibi & iumentis inſtrui:ſed haberet, quaſi rex in paradiſo agens, delitiarum copiam , & quaſi dominus aliã quàm miniſtri habitationem ſortiretur . Et præcepit dominus deus Adæ,dicens, Ex omni ligno quod eſt in paradiſo comedens comede : ex ligno autem ſciendi bonum & malum,ne comederitis ex eo. Nam quocunque die comederitis , morte moriemini . Quaſi diceret ad illum,Non moleſtum aliquid & graue petam ex te:frui enim omnibus tibi permitto . Vnum præcipio, ne tetigeritis. Et magnam pœnã decerno, vt vel timore coërcitus,datum à me mandatum cuſtodias. Hæc faciebat, quaſi dominus aliquis liberalis domum magnam alicui concredens, & vt dominium ſibi ſaltum maneat, paruam tantum pecuniam dandam ab illo præſcribat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Sic sanè & misericors noster dominus, concesso omnium quæ in paradiso sunt fructu, ab vno tantum ligno abstinere iussit, vt scire debeat, quòd sit sub domino, cui obedire debeat, & parêre si quid ille imperarit. Quis pro dignitate admirabitur communis omnium nostri patris liberalitatem? Quùm nullum adhuc bonitatis specimen præ se ferret Adam, tanta à deo beneficia accepit. Neque enim dimidiatam illi dedit rerum fruitionem, neque à pluribus abstinere iussit, & cæteris frui: sed participem omniũ quæ sunt in paradiso esse voluit: ab vno solo ligno abstinere præcipit, mõstrans re ipsa, nullius alterius gratia hoc ipsum se facere, quàm vt tãtorum beneficiorũ authorem agnoscere possit. Et consídera cum aliis etiam hìc bonitatem dei, quãto honore etiam mulierem prosequitur, quæ ex illo formanda erat. Nondũ ea enim producta, quasi vtriq; mandaret, dicebat, Ne comederitis ex eo: & quocunque die comederitis, morte moriemini: manifestans suprà & ab initio, quòd vnũ sunt, vir & mulier, sicut & Paulus inquit,
Ephe.5.e. Caput viri mulier. Et propterea quasi vtrique loquitur, vt posthac formata ex viro muliere, occasionẽ illi præ-
H beat docendi illam præcepta. Iam scio quidem vulgatissimam esse de hoc ligno quæstionem: & quòd multi temerè loquũtur, & culpam ab homine in deum transferre nituntur, audéntque blatterare, Cuius gratia dedit mandatum, quod sciebat hominem transgressurum? Et iterum, Quare iussit lignum fieri in medio paradisi? Et multa alia. Sed ne nunc ante tempus prævaricationis videamur prosilire ad ea enarranda, operæprecium vt & nos expectemus beatum Mosen enarrantẽ: vt quùm ad eum locum pervenerimus, tempestivè, quæcunq; dei gratia dederit, de ea re dicentes, verum scripturæ sensum, *vestram doceamus charitatem: quò scientes scripturarum veritatem, debitam domino gloriam offeramus*, & non peccatorum nostrorum culpam *inculpatissimo deo imputemus*. Iam autem si libet de præsenti lectione, quod sequitur prosequamur. Et dixit dominus deus, Non est bonum hominem esse solum. Ecce iterum similiter dicit sicut & prius, Dominus deus: vt bene figentes animo dicta, ne putemus divina scriptura nostras opiniones præstantiores esse. Dixitque dominus deus, Non est bonum esse hominem solum. Considera, quomodo non cessat bonus deus, sed beneficia be-
I neficijs cumulat, & divitias bonitatis omni honore circundat, & vult animali huic rationali præstare, vt non solùm honestè, sed & commodè viuat. Et dixit dominus, Non est bonum hominem esse solum, faciamus illi adiutricem secundum illum. Ecce iterũ etiam hìc dicit, faciamus. Sicut enim in principio cùm de homine formando diceret, Faciamus hominem secundum imaginem nostram, & secundum similitudinem: ita & nunc mulierem formaturus, eodem verbo vtitur, & inquit, Faciamus. Cui hoc dicit? Non creatæ alicui potentiæ, sed ei qui ex se natus est, consiliario admirabili, potenti, principi pacis, vnigenito filio suo. Et vt sciret Adam, quòd animal formandum æqualis cum ipso dignitatis esset futurũ, idcirco dicebat, Faciamus illi adiutorium simile sibi. Nolo, inquit, illum solum esse, sed producendum erit adiutorium sibi congruum, mulierem insinuans: & propterea dicit, Faciamus illi adiutorium simile sibi: vt cùm videris statim adduci bestias, & omnia volatilia cœli, ne putes de illis esse dictum. Nam licèt adiuuent illum in laboribus suis multa irrationabilia animantia, nullum tamen par est rationali mulieri. Vnde ob hoc quùm dixisset, adiutorium simile illi, subdit: Et *formauit deus adhuc de terra omnes bestias* K *agri, & omnia volatilia cœli, & duxit illa ad Adam, vt videret quid vocaret illa. Et omne quodcunque vocauit Adam animã viuentem, ipsum est nomen illi.* Non temerè, neque absque causa hoc factũ est, sed propter futura. Deus enim præscius quid non multo post euenturum, ostendit nobis quantam sapientiam condito homini dedit, vt quùm prævaricatio mandati à deo dati contingat: non putetur per ignorantiam peccasse: sed scire possis, quòd lapsus ille ex desidia fuerit. Et quòd magna sapientia præditus fuerit, disce ex his, quæ nunc fiunt. Et adduxit illa, inquit, ad Adã, vt videret quid vocaret illa. Fecit hoc deus, demonstraturus nobis magnam *illius* sapiẽtiam. Et iterum, Quod vocauit, inquit, Adam, hoc est nomen illi. Factum autem hoc est, non vt discamus illius sapiẽtiam solum, sed vt & symbolum dominij per nominũ impositionem cognoscatur. Nã & hominibus mos est hoc facere in signum dominij, vt cùm seruos emerint, ipsorum nomina mutent. Vnde & Adam instruit, vt hominibus brutis tanquam dominus nomina indat. Ne igitur hìc subitò prætereas dilecte, quod dicitur: sed cogita quantæ fuerit sapientiæ, volatilibus, reptilibus, fe- L
ris, iumentis, & aliis brutis domesticis, & agrestibus, & in aqua vitam agẽtibus, & è terra productis, & in summa omnibus, congrua & conuenientia suæ naturæ imponere nomina. Nam quodcũque vocauit Adã, inquit, hoc nomen est illi. Vidisti consummatã potentiam? vidisti dominij authoritatem? Perpende cum aliis etiam hoc, quòd & leones, & pardi, & viperæ, & scorpij, & alia omnia etiam illis truculentiora, ad illum quasi dominum omni cum subiectione accesserunt. Ne igitur arguat aliquis, quòd à deo sunt creata, neque contra opificem linguam acuat, imò contrà suum caput, dicendo *illa inutilia verba: Cuius gratia feræ productæ sunt? Nã omnia perinde ac mansueta seruitutem agnouerunt & dominium: id quod mõstrat manifestè nominum impositio*. Nomina quæ imposuit *illis*, vsque in hodiernũ diem permanent. Ita enim hæc firmauit dominus, vt perpetuam habeamus memoriam: quem honorem initio, cùm adhuc obediens esset Adam, à domino omnium accepit, & ablati huius causam illi adscribamus, qui peccato suo hanc suam potestatẽ mutilauit. Et vocauit Adam nomina omnibus pecoribus, & omnibus
volatilibus cœli, & omnibus bestiis terræ. Hìc iam con- M
sidera voluntatis libertatem, & sapientiæ eius eminentiam. Et non dic, quòd ignorarit quid bonum, quid malum. Nam qui potest congruis nominibus iumenta appellare, & volatilia cœli, & alias bestias, neque ordinẽ confundit, neque mansuetis animalibus conuenientia feris imponit: sed omnibus sua dat nomina, quomodo non omni sapientia & industria pollet? Expendite tandem, quanta huius spiraculi in illo potentia & quanta incorporeæ animę sapientia, quam dominus illi dedit: quàm admirabile sit rationale animal hoc, ex duabus naturis constitutum, & incorporea animæ substantia, corpori quasi optima artifex, instrumento coniuncta. Igitur cùm tecum cogitabis tantam huius animalis sapientiã, obstupesce & admirare opificis sapientiam. Nã si cœli pulchritudo à cordato spectatore visa, illum in conditoris glorificationem producit: quanto magis rationale hoc animal, cùm suam formationẽ & gloriam à deo sibi datam, eminentiámque & magnitudinem donorũ, & ineffabilia beneficia considerat, authorẽ horũ cõtinuis laudibus prędicare, & pro suis viribus glorificare deum poterit? Vellem & de sequentibus agere:

Universidad de Deusto
Biblioteca

A agere:ſed ne multitudine eorum quæ dicuntur, dictorũ obruam memoriam, operæprecium fuerit ſermonem hoc loco claudere. Neque enim hoc ſolum nobis curæ eſt,vt multa dicamus:ſed ideo dicimus, vt bene ea animis veſtris cõmendentur, & ſolùm ſciantur quæ in diuinis ſcripturis continentur:ſed vt & aliis fiatis doctores,poſſitiſq; & alios admonere.Hoc oro,vt omnes qui hinc egrediuntur, cũ proximis de nunc dictis inter ſe mutuũ cõferant:& ita omnia colligẽtes,ac recenti memoria tenentes,domum cõcedite,apud voſipſos ruminãtes diuinas haſce doctrinas: vt huc omni cura veſtra conuerſa,menteq; in his occupata,poſſitis facilè & turbulentas animi affectiones vincere, & diaboli inſidias effugere.Nã cũ malus ille dæmon videt animã de diuinis rebus ſolicitam,& perpetuò illas verſantẽ, neq; appropiare audet,à ſpiritus operatione,quaſi à ſuccenſo rogo abactus.Vt igitur & nobis plurimum ſit lucri, & illum vincere valeamus,& ſupernè nobis copioſior præſtetur gratia,his vacet animus noſter. Nã ita proſperabuntur in manibus noſtris omnia,& erunt facilia omnia quę difficilia erant:& bonum exitum ſortiẽtur,quę-
B cunq; contriſtabant.Quandoquidem ſi nobis curę fuerint diuina, & ipſe quoq; deus pro nobis ſolicitus erit, vt magna ſecuritate per pelagus huius vitæ nauigemus, duce & gubernatore deo ipſo,in illi⁹ miſericordię portum occurſuri.Cui gloria & imperium,cum vnigenito ſuo filio & deo,ſimulq; ſancto & viuifico illius ſpiritui, nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia decimaquinta.

ENgentes vobis habeo gratias, q̃ tãta alacritate heſternam meã accepiſtis admonitionem, & dictorum prolixitate non ſolũ non eſtis offenſi,ſed & eodem rigoris tenore perpetuum audiendi deſiderium,vſq; ad finem ſeruaſtis.Vnde in magna expectatione ſumus,q̃ & opera ipſa, quæ à nobis conſulta ſunt,facturi ſitis.Nã qui tanta voluptate audit,declarat ad opera quoq; facienda ſe paratum. Alioqui creber ille veſter conuentus,certum argumentum eſt quàm bene valeatis anima. Nam ſicut eſurire, ſignum eſt bonæ valetudinis:ita amare diuina eloquia,ſpiritualis ſanitatis indicium fuerit maximum. Quoniã autem fructus veſtri ſtudij pollicetur, quòd & obediendo adimpleturi ſitis:age & nos mercedem,quam heri pollicebamur,
C hodie dinumerabimus.Spiritualem doctrinam mercedem dico,quę poteſt & meam augere ſubſtantiã cùm di numerauero,& vos qui recipitis,ditiores efficere. Hoc enim modo ſe habent ſpiritualia omnia.Id quod in rebus ſenſibilibus nõ eſt. Nã in illis ij qui dinumerãt pecuniam,ſuam imminuunt ſubſtantiam,& locupletiores fiunt qui recipiunt:hìc autem nõ ſic. Sed & is qui dinumerat ſuas facultates,magis auget, & recipientiũ diuitiis nõnihil accedit. Itaq; cùm & nobis prompta ſit beneuolentia,& vos ſpirituales illas opes ſuſcepturi,ſinus mẽtis habetis capaces: age præſtemus quod recepimus, & iterũ in manus acceptis his quę ex cõtextu beati Moſi lecta ſunt,inde vobis mercedem dinumeremus.Quę igitur ſunt,quæ hodie lecta in medium afferri debẽt, vt theſauros ſenſuũ in verbis latentes,diligenter quęſitos, charitati veſtræ proponamus. Audite nunc ſcripturam, dicentẽ, *Adæ uerò non inuentus eſt ſimilis illi.* Quid vult breuis hęc dictio,Adę verò?quare apponit coniunctionem?an non ſufficiebat dicere,Adæ:Non abſque ratione,neq; curioſitatis gratia inquirendi talia nobis ſtudiũ eſt:ſed vt diligenter omnia vobis interpretãtes,docea-

mus vos neq; dictionem paruã, neq; ſyllabam in diui- D
nis literis contentam, eſſe prætereundam. Non enim verba tantũ ſunt,ſed & ſpirituſſancti verba.Et propterea magnum in his theſaurum inuenire licet,etiã in vna dictione. Auſcultemus igitur obſecro magna diligẽtia: nullus deſes,nullus ſomniculoſus ſit, omnes vigili animo adeſte. Nullus externis occupationibus mentem diſtrahat,nullũ ſeculares curæ ſibi vendicent.Sed cogitet vnuſquiſq; ſpiritualis huius cõgregationis dignitatẽ, & quòd ea quæ audiuimus,deus per prophetarum linguas nobis loquitur: atq; ſic arrectas ſimul mentem & aures adhibeat,ne ſemen aliquod quod erogamus,in petram cadat,vel ſecus viam,vel inter ſpinas, ſed integrum ſemen in terram bonam, latitudinem puto mẽtis veſtræ, proiectum,largum nobis fructum afferre queat,& à nobis concredita multiplicet.Cæterùm videamus quid ſibi velit huius coniunctionis copula,Adæ verò non inueniebatur adiutor ſimilis illi.Vide obſecro diuinę ſcripturæ accuratam diligẽtiam. Nam poſtquam dixit,Adæ verò non inuentus eſt adiutor:non ibi ſubſtitit, ſed adiecit,ſimilis illi:additamento illo cauſam nobis de-
E clarans,ob quam cõiunctionis copulam addiderit.Exiſtimo acutiores coniectare poſſe,& præuidere quid dicturi ſimus.Verùm quia noſtri officij eſt,quoniam communem omnibus doctrinã proferimus, omnibus etiã manifeſta facere quæ à nobis dicuntur: age docebimus vos cuius gratia ſic dixerit,ſed parumper ſuſtinete. Nã poſtquam in ſuperioribus dictis, ſicut memores eſtis, ſcriptura diuina dixit,Faciamus illi adiutorium ſecundum eum:ſtatim docuit nos beſtiarum,& reptilium, & brutorum omnium formationem:inquit enim,*Et formauit deus adhuc de terra omnes beſtias, & volucres cœli,& duxit illa ad Adam,vt videret quid vocaret illa. Et quemadmodum dominus omnibus impoſuit nomina,& vnicuique beſtiarum, & volucrum, & brutorum omnium generi, ſuum vocabulum iuxta conceſſam ſibi ſapiẽtiam diſtribuit:* vt ſcire poſſemus quòd omnes illæ creaturæ, licèt homini miniſtrent, & nos adiuuent cooperando nobiſcum, irrationabilia tamen ſunt, & homini longè inferiora. Vnde ne putemus illum de illis dixiſſe, faciamus illi adiutorium. Nam licèt adiuuent, & in multis miniſterio ſuo ſeruiant,ratione tamen carent. Sanè quòd inuent nos,rerum do-
F cet experientia: alia enim vtilia ſunt ad cõuehenda neceſſaria,alia ad colendam terram.Quando quidem bos aratrum trahit,ſulcos ſecat, & varia agriculturæ opera exercet. Aſinus autem ad conuehenda neceſſaria vtilis eſt,& pleraque animalia alia corporis noſtri vſui ſeruiunt. Etenim oues lanam ad parandas veſtes præbent, & capræ ex ſuis capillis aliquid noſtro miniſterio afferunt,lactéque & alio quoque modo nos paſcunt.Proinde ne exiſtimes,quod ſuprà dicit: Faciamus illi adiutorium:ad hoc dictum. Ideo nunc ſermonem incipiens, inquit,Adæ verò non inuentus eſt ſimilis ei.Quaſi doceret nos beatus Moſes,& hæc diceret verba, Hæc omnia quidem producta ſunt, & ab Adam ſua acceperunt nomina,nihil tamen ex his omnibus dignũ fuit inuentum illius adiutorio.Ideo volens nos docere producẽdi animalis formationem, & quòd animal hoc producẽdũ,iſtucipſum ſit de quo dicebat, *faciamus illi adiutorium ſecundum illũ:id eſt,ſimile illi:inquit,hoc eſt eiuſdem ſubſtantiæ,dignitateq; illo nihil inferius:* & hanc ob rẽ dicebat,Adæ verò nõ inueniebatur ſimilis illi:mõſtrãs nobis beatus ille, q̃ quantũcunq; nobis miniſteriũ exhibent hæc bruta,aliud tamen quoddam adiutorium

Universidad de Deusto
Biblioteca

G est multis numeris excellentius, quòd à muliere Adæ præstatur. Itaq; omnibus animalibus iam productis, & suum nomen à protoplasto sortitis, misericors deus similem illi aditutricē vt produceret, inquirebat. Qui omnia à se facta, per se gubernat, & omnem visibilem creaturā produxit, is cū aliis omnibus & mulierem format. Et vide q̄ diligenter formationem nos doceat. Nam postquā nos docuit, q̄ vellet producere illi adiutorium simile ipsi: nam superius dixerat, Faciamus illi adiutorium secundum illum: & hic inquit, Non inueniebatur similis illi: eam ob causam ex illius substātia ipsam format, & inquit, Et *immisit dominus deus excessum in Adam, & dormiuit: & accepit unam costarum illius, & impleuit carnem pro illa. Aedificauitq; dominus deus costam, quam accepit de Adam, in mulierem, & duxit illam ad Adam.* Magna verborum vis est, & omnem humanum captum transcendens. Non enim aliter possunt hæc magna intelligi, q̄ fidei oculis conspecta. Et immisit deus excessum in Adam, & dormiuit. Videte diligentiam doctrinæ: vtraq; posuit beatus ille propheta, imò spiritussanctus per illius linguam, docens nos factorum seriem. Immisit, in-
H quit, excessum in Adam, & dormiuit. Quod tūc fiebat, neq; excessus solus erat, neq; somnus solitus. Sed quia sapiens & potens nostræ naturæ opifex, vnam ex costis illius ablaturus erat: vt ne sentiendo dolorem, mulieri ex se formatæ postea doloris memor infensus fieret: eapropter immisso excessu, tanto illum somno oppressit, quasi crapula quadam corruptus, ne quem rei quæ fiebat sensum caperet: & sicut optimus artifex auferebat quod sibi videbatur: & supplebat vbi quid deerat, & quod inde sumpserat, iuxta suam formabat misericordiam. Immisit, inquit, excessum in Adam, & dormiuit: accepit vnam costarum illius: & impleuit carnem pro illa: vt ne posset discussio somno, quod factū erat, ex vacuitate sentire. Nam quāuis eo tempore quo auferebatur, ignorauit, postea tamen cognituras erat. Itaq; vt ne illū in auferendo, dolore: neq; ob ablationem, tristitia afficeret, vtraq; sic dispensauit, vt & citra cruciatum illius auferret, & impleto eo loco vnde abstulerat, factorū sensum percipere non sineret. Igitur acceptam hanc costam, ædificauit dominus deus in mulierem. Admirabile dictum, nostram rationem nimia excellentia vincens. Eiusmodi enim sunt omnia, quæ à domino. Nam homi-
I nē è puluere formari, non erat illo miraculo minus. Et vide iterū quomodo diuina scriptura verbis nostrę infirmitati accōmodis vsa sit. Et accepit, inquit, vnam costarum illius. Ne humano more accipias quæ dicuntur, sed crassa verba hæc humanæ imbecillitati conuenire cogites. Nam nisi his verbis scriptura fuisset vsa, quomodo tam arcana mysteria discere potuissemus? Ne igitur verbis tantum addicti simus, sed omnia, vt par est, de deo sentiamus. Quandoquidem dum dicitur, accepit, & omnia talia, propter nostram infirmitatem ita dicta sunt. Animaduerte autem quomodo & hic eadem vsa est consuetudine, qua suprà quùm de Adam ageret. Nam vt ibi semel ac iterum, & sæpius dixit, Et accepit dominus deus hominem: & iterum, Et præcepit dominus deus Adæ: & iterum, Dixitque dominus deus, faciamus illi adiutorium simile illi: sic & nūc inquit, Et ædificauit dominus deus costam, quam accepit ab Adam in mulierem. Et paulò superius, Et immisit dominus deus excessum in Adam: vt discas quòd nullam patris & filij diuersitatem hæ dictiones indicent: sed quia vtriusque est vna essentia, indiscriminatim nominibus istis scriptura vtitur. Vnde & hanc consuetudinem, cùm de formatione mulieris agit, si- K
militer obseruauit, dicens, Et ædificauit dominus deus costam, quam accepit ab Adam, in mulierem. Quid ergo hic dicent hæretici, qui omnia curiosius explorare volunt, & conditoris omnium generationem comprehendisse se putant? Quis sermo hoc explicare poterit? Quæ mens deprehendere? Vnam costam, inquit, accepit, & quomodo ex hac vnica costa totum animal formauit? Dic obsecro, quomodo ablatio facta est? quomodo Adam, cùm auferretur costa, non sensit? Sed nihil horum dicere poteris. Vnus enim tantum scit, qui ipse est conditor. Quòd si hæc quæ in manibus sunt, & animalis illius quod nobis carne cognatum est, formationem non comprehendimus: quāti delirij, & amentię fuerit curiosius inquirere, quę ipsius conditoris sunt, & dicere quòd illa comprehenderis, quorum neque incorporeæ & diuinæ virtutes iustam scientiam habent: sed cum timore & tremore glorificantes, continuò humiliantur? Et ædificauit dominus deus costam, quam accepit ab Adam, in mulierem. Vide scripturę diligentiam. Non enim iā dicit, formauit: sed, ædificauit: quia ex iam formato partē accepit, & quasi diceret ali- L
quis, quod deerat dedit. Et propter hoc dixit, Et ædificauit: non aliam formationem fecit, sed ex eo quod iam formatum, accepta portiuncula quadam, hanc partem ædificauit, & perfectum fecit animal. Quanta optimi architecti dei potentia, quæ ex tantilla particula, tam elegantia membra concinnauit, tantos formauit sensus, & perfectum, & integrum, & absolutum animal fecit, quod posset & colloqui, & communione substantiæ viro multa afferre solatia? Nam ob eiuscemodi consolationem animal hoc formatum est. Vnde & Paulus dicebat, Non enim formatus est vir propter mulierem, 1. Cor. 7. b.
sed mulier propter virū. Vides quomodo omnia propter virum fiunt. Cōdita enim creatura, productis brutis, & cibo, & ministerio vtilibus: quia formatus homo indigebat aliquo confabulatore, & eo qui particeps suæ substantiæ multum solatij afferre posset. Ideo ex latere illius hoc rationale animal format, & secundum industriam suam sapientiam perfectum & absolutum hoc facit, per omnia homini simile, & rationale, & quod posset in necessariis, & commoditatibus huius vitę subsidio esse. Deus enim omnia sapienti quadam ratione condidit & moderatur. Et nos qui tam imbecilli M
mente sumus, tametsi modum, quo facta, scire non possumus, credimus tamen quòd voluntati illius omnia cesserint, & paruerint, & quicquid imperauerit factum sit. *Et ædificauit deus costam, quam accepit ab Adam, in mulierem: & adduxit illam ad Adam.* Ostendens quòd propter illum istam condiderit, adduxit illam ad Adam. Quoniam nullus, inquit, in omnibus brutis adiutor sibi simi lis. Ecce hoc quod pollicebar: promisi enim tibi facturum me adiutorium simile tibi, nunc perfectum trado tibi. Adduxit illam ad Adam. Et dixit Adam, *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea.* Obsecro dilecte, vide hìc quomodo cum ineffabili illa sapientia sibi à deo suppeditata, cuius nobis indicia demonstrata sunt per nominum impositionem, quæ tot brutorum animalium generibus indidit, & propheticam gratiā accipit. Nam idcirco docuit nos beatus ille propheta, quòd & somno, & ecstasi correptus sit, ita vt ne sensum quidē vllū, eius quod fiebat, acciperet: vt cū nūc *discis*, q̄ visa muliere diligenter factum enarrat, credas certò, quòd spiritussancti doctrina afflatus, & accepta prophetica gratia hæc loquatur. Quippe cùm nihil de his, quæ

facta

Universidad de Deusto
Biblioteca

A facta erant sciret, postq̃ deus hanc illi adduxit, inquit, Hoc nunc os ex ossibus meis,& caro ex carne mea. Alius quidam interpres,pro nunc,vertit semel. Manifestum quod semel tantum hoc factum est,neq; vltrà erit talis formatio mulieris. Nunc,inquit,facta est ex viro mulier,posthac non sic erit:sed ex muliere vir,imò non ex muliere,sed ex vtriusq; cooperatione: sicut & Paulus inquit,Non est enim vir ex muliere,sed mulier ex viro: & non conditus est propter mulierem,sed mulier propter virum. At istæ ipsa,dicit aliquis, ostendunt nobis quę sunt dicta,quòd mulier ex viro facta sit. Verùm expecta,& vide doctrinam quam subiicit:dicit enim,Verùm tamen,neq; vir sine muliere,neque mulier sine viro. Quo docet nos,quòd postea vtriusq; congressu,vtrorumq; & viri & mulieris constitutio erit. Et idcirco & Adam dicebat,Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea. Deinde vt scias huius prophetię certitudinẽ, & quomodo vsque ad finem affulgeant illius dicta,audi sequentia. *Ista uocabitur mulier,quia ex uiro suo sumpta est ista. Propter quod derelinquet uir patrem suum,& matrẽ suam, & adhærebit uxori suæ,& erunt duo in carnem unam.* Vidisti quomodo omnia nobis diligenter aperuit,& singula per prophetiam suam explanauit. Ista,inquit,vocabitur mulier,quia de viro suo sumpta est. Iterum nobis ablationem costæ insinuat. Deinde manifestans euentura,inquit,Propter hoc relinquet homo patrem suum,& matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carnem vnam. Vnde dic oro,habuit ille vt hæc diceret? Vnde sciebat futura, quòd multiplicandum humanum genus, & quòd hoc viri mulierisq; congressu futurum, vnde noscebat? Cõgressus enim ille post præuaricationem fuit. Nam vsque ad illam quasi angeli versabantur *in paradiso,non concupiscentiis flagrãtes,non ab aliis affectionibus infestati, non naturæ necessitatibus obnoxij:sed prorsus incorruptibiles & immortales conditi, neque vel vestimentorũ amictu ibi egebant. Erãt enim,* inquit, ambo nudi,& non erubescebant. Peccato enim & præuaricatione nondum præsente,gloria,quæ supernè venerat,vestiti erant:& ideo non erubescebant. Post transgressionem autem præcepti,introgressa est & erubescentia, & nuditatis agnitio. Vnde igitur dic quæso, habuit,quòd hęc sciret? Nonne propheticæ gratię particeps,omnia hæc spiritualibus videbat oculis? Hæc nunc
C non absque ratione prolixioribus dico, sed vt etiã hinc immodicam dei misericordiam discatis, quam humano generi exhibuit. Data illi ab initio vita angelica, & *innumeris in illum collocatis beneficiis, & cum aliis* omnibus etiam prophetica dignitate concessa: vt cùm videritis hominem post tot beneficia delinquere,culpã in deum ne reieceritis,sed ipsi totũ imputetis. Ipse enim sibimetipsi omnium malorum author fuit, quod & postea discetis, tum quòd tantis bonis excidit, tum quòd ob præuaricationem condemnatus est. Nam cùm cogito vitæ illius statum,quem illi dominus dedit,tam multipharia in ipsum beneficia cumulando:& primùm quidem quòd ante ipsius formationem propter ipsum, totum hunc mundum,& creaturas condidit: & postea ipsum formauit,vt factus visibilibus omnibus frueretur. Dein quòd vt iussit esse paradisum,in illo statim ipsum vitam agere voluit,animalia bruta ab illo separauit: omnium illi dedit potestatem,quasi dominum seruis & subditis nomina imponere iubendo. Postea,quia solus erat,cùm indigeret aliquo adiutore,qui naturæ eius particeps esset:neque hoc omisit,sed producta muliere,modo quo sibi placuit,illam ipsi in manus concredidit,prę
D ter hæc omnia, prophetiæ quoque dignitate illum insigniuit. Et quod summa, & caput aliorum est beneficiorum,donauit illi vt ab omnibus curis & solicitudinibus corporis liber esset:neque vllis vestium indumẽtis,neque alio aliquo indigere illum permisit:sed vt dixi,quasi angelus terrestris super terrã versari voluit. Cùm igitur omnia hęc supputo,obstupesco & domini misericordiam in humanum genus,& hominis desidiam, & diaboli inuidentiam. Non enim ferebat malus ille dęmon videre in corpore hominem angelicam vitam agentẽ. Cæterùm ne nimia prolixitate sermonem extẽdamus, si placet,reponemus in posterum quę de diaboli insidiis sequuntur,vestram orantes charitatem, vt diligẽter ea quæ dicta sunt memoriæ commendetis, & vobiscũ expendatis ea omnia, vt profundius in cogitationibus vestris consideant. Nam si continuò beneficiorũ dei, quæ in nostrum genus contulit,recordamur,& ipsi grati erimus,& advirtutis viam magna erit extimulatio. Quippe manifestum, quòd beneficia dei secum recogitans,
E operam dat ne illis indignus videatur: sed tanti studij & gratitudinis est,vt & alia consequenter mereatur. Ita liberalis est dominus noster,vt quando videt nos bene & cum gratitudine vti his,quæ iam nobis concessit, vltrà nos potioribus maioribusq; muneribus impleat. Tãtum nobis nostra salus curæ sit,ne ita incogitãter & absque fructu tempus transeamus:neque hoc attendamus, quòd dimidium quadragesimæ transierit, sed si qua in hoc tempore à nobis bene gesta sunt,& si quas affectionum perturbationes correxerimus. Nam si quotidianis spiritualibus doctrinis refocillati,semper iidem manserimus, neque in virtutibus creuerimus, neque peccatorum genera è pectoribus nostris effugauerimus, non *solum inde nihil erit vtilitatis, sed & plurimum nocumenti. Quandoquidem,qui in tanta cura nihil lucrifacit, neque proficit*, maiorem sibi coacernabit gehennæ ignem. Ideo oro,vt reliquum ieiunij tẽpus,in hoc quod tempus habemus, sicut oportet,insumamus, & singulis hebdomadis,imò singulis diebus nos ipsos consideremus,& negligentiam ab animabus nostris repellamus, & bonorum operum possessionem conquiramus, sicut propheta noster admonuit,Declinemus à malo,& vir- Psal.36.c
tuti studeamus. Hoc etenim verum est ieiunium. Iracũdus ferocem perturbationem pia cogitatione ab anima
F eliminet, mansuetudinem autem, & lenitatem amplexemur. Deses & intemperans, & formosorum corporum curiosior spectator cogitationes suas refrenet,& in latitudine mentis suæ inscribat legem Christi dicentẽ, Matth.5.d
Qui inspexerit mulierem vt concupiscat illam, iam adulterium commisit cum illa in corde suo. Vnde incõtinentiæ vitium effugiat,& sobrietatis virtutem operetur. Qui præcipitis & temerariæ linguæ est,& quæcunque obuenientia effutit,imitetur beatum prophetam & dicat,Pone domine custodiam ori meo,& ostium muni- Psal.140.a
tionis labiis meis. Et nunquam temerè & absque vtilitate proferat verba,sed audiat Paulum,dicentem,Omnis vociferatio, & furor,& blasphemia, & obscœnitas,& vrbanitas tollatur à vobis cum omni malitia. Et Ephe.4.g
iterum,Si quis sermo bonus,ad ædificationem vtilis,vt Ibidem.
det gratiam audientibus. Iuramenta quoque modis omnibus fugiat: audiens sententiam, quæ dicit, Dictum Matth.5.c
est antiquis,Non peierabis:ego autem dico vobis, non iurandum omnino. Ne igitur dicat aliquis, In re iusta iuro. Neque enim in re iusta,neque iniusta iurare licet. Purum à iuramentis seruemus os. Et his omnibus muniamus nostram linguam, labia & mentem, ne vel quid mala-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quid malarum cogitationum intrinsecus nascatur, vel per linguam pronuncietur. Aures quoque sepiamus, vt securæ sint,& ne vanas fabulas audiant. Sicut & beatus
Deu.5.b. Moses præcepit,dicēs, Auditum vanum ne accipias. Et
Psal.100.a iterum beatus Dauid dicebat, Obtrectātem secretò proximo suo,hunc persequebar. Vidisti dilecte,quanta nobis vigilantia opus,quanta opus seueritate ad virtutem? quomodo & parua particula neglecta,totius periculum infert? Quocirca & alibi clamat beatus Dauid,accusans
Psal.49.d hoc facientem,& dicens, Sedens aduersus fratrē tuum obloquebaris,& contra filium matris tuæ ponebas scandalum. Si sic nostra omnia membra muniuerimus,poterimus ad virtutis opera excitari,& linguam in laudibus & glorificatione dei occupare: aures autem in auditu & disciplina diuinorum eloquiorum,& mentem in spiritualibus dogmatibus contemplandis: manus verò non in rapina & auaritia,sed misericordia & bonis operibus faciendis: & pedes non in theatris & spectaculis damnosis,equestribusq; ludis,sed in ecclesiis & domibus precationum,& martyrum loculis,vt ab illis benedictionem percipiamus,& nos à diabolicis laqueis irretiri non sinamus: Si sic solliciti nostram salutem curauerimus,poterimus & ex ieiunio lucrum facere, & dæmo
H nis insidias effugere,& magnam superne gratiam assequi: quam vt nos omnes assequamur,concedat gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cū quo patri, sanctóque spiritui sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia decimasexta.

HOdie vobis, dilectissimi, spiritualem thesaurum aperire volo: qui licèt inter multos diuidatur, nunquam tamen absumitur: omnes enim locupletat, non tantum nulla sui imminutione, sed & quodam augmento. Nam sicut, si quis de sensibili thesauro vel paruam acceperit portionem, multas tamen diuitias inde sibi parabit: ita & in diuinis scripturis, etiā in breui lectione, sensuum grauitas & ineffabiles inueniuntur diuitiæ. Talis enim natura huius thesauri, vt abundare faciat eos qui se inueniunt, & nunquàm deficiat. Fontis enim huius scaturigo est spiritus sanctus. Reliquum, vestrū fuerit quæ proposita sunt summa seruare memoriæ diligentia. Cæterùm, vt facilè dicta assequi possimus, tantum quod nostrum est, magno studio
I afferamus. Gratia enim parata est, & requirit eos qui se largiter suscipiant. Audiamus igitur quæ hodie sunt lecta, vt discamus dei misericordiam,& quāto, salutis nostræ gratia, sermonis temperamento sit vsus. *Et erant ambo nudi tam Adam quàm uxor eius, & non erubescebant.* Considera quæso, eminentem beatitudinem, quomodo superiores fuerint omnibus corporalibus necessitatib⁹, quomodo terram quasi cœlum incoluerint: & quum essent in corpore, nihil corporale tulerint: neq; tecto, neque veste, neque alio tali opus habētes. Porrò diuina scriptura non simpliciter & absque ratione hoc nobis significauit: sed vt cùm didicerimus vitam illorum tristitiæ doloriſque expertem,& angelicum quendam statum (vt ita dicam) & postea viderimus illos omnibus illis destituti,& quasi è magnis diuitiis in extremam inopiam redigi, ipsorum peccato totum quod fit asscribamus. Operæprecium autem lecta ipsa audire. Nam vt dixit beatus Moses, quòd nudi erant,& non erubescebant, neque enim sciebant se nudos esse, mira gloria amicti, & maiori quàm vllus vestitus posset ornare, inquit, Serpens autem erat prudentissima omnium bestiarū super terram, quas fecerat dominus deus. Et dixit serpens mulieri, Quid quòd dixit deus, ne comedatis ex omni ligno K quod est in paradiso? Vide magni dęmonis inuidentiā, & multiplices technas. Quandoquidē sciuit hominem formatum in summo esse honore,& nihil minus habere angelis ipsis, sicut & beatus Dauid, inquit, Minuisti Psal.8.b eum paulò minus ab angelis. Atq; hoc ipsum paulò minus inobedientiæ peccatum introduxit. Nam post præuaricationem hoc loquutus est propheta. Videbat igitur super terram angelum terrestrem, & à sua rodebatur inuidia dæmon malorum author. Quoniam cùm ipse inter supernas virtutes esset,& ob voluntatis suæ nequitiam, & malitiam excellentem, è summo illo cœlo proiectus fuerit, magna vsus est machinatione: vt & hominem gratia dei priuare,& ingratum factum, à tantis bonis per diuinam bonitatem ipsi cōcessis, nudare posset. Et quid fecit? Inuento animali hoc, serpentem dico, qui cætera calliditate sua vincebat, sicut & Moses testatus est, cùm dixit, Erat autem serpens prudentissima omnium bestiarū super terram, quas fecit deus: eo quasi instrumento quodam vsus, per quod mulierem, vtpote simplicius & infirmius vas, illius familiaritate in errorem & deceptionem prouocaret. Et dixit serpēs mu-
L lieri, Collige hìc, quod ab initio nulla bestiarum super terram terrebat vel virum vel mulierem: sed dominū & subiectionem agnoscebant omnia. Et sicut nunc domestica animalia, ita & fera & immansueta tunc subdita erant. At fortè hìc dubitauerit quis,& vt sciat quæsierit, num & hoc animal rationis fuerit particeps? Non ita est: absit. Nam sequentes scripturam hoc expendere debent, quòd verba quidem sunt diaboli, quem sua inuidia cōcitabat, vt ita hominem falleret. Animali autem hoc, vt instrumento accommodo vtebatur diabolus, quò suarum fraudium esca deuorata, supplantare primùm posset mulierem, quæ facilius decipi poterat, & postea per illam etiam protoplastum supplantaret. Itaque hoc bruto vtitur ad insidiarum suarum machinationes,& per ipsum mulieri loquitur,& inquit: Quare dixit deus, ne comedatis ex omni ligno quod est in paradiso? Considera obsecro, malignitatis excellentē subtilitatem. Inducit enim sub ratione consilij,& interrogationis, etiam quod non erat dictum, quasi scilicet curam ipsorum haberet: id quod ostenditur, cùm inquit:
Cur dixit deus, ne comedatis de omni ligno quod est
M in paradiso? quasi diceret malignus ille dæmon: Quare deus priuauit vos tanta fruitione? cur non concedit vt participes sitis bonorum quæ sunt in paradiso? sed prę-stitit quidē vt visu frueremini, maiori tamen voluptate interdixit. Cur dixit deus. Quare inquit hoc? quæ vtilitas versari in paradiso,& nō frui his quæ in illo sunt? Sed ideo maiorem fertis dolorem, quòd spectare quidem vobis licet, frui nō licet. Vidisti quomodo per verba, quasi per escam virus suum immittit. Debebat mulier ex ipso aggressu eminentem coniectare malitiam, tum quòd dicebat quæ non erant vtilia: tum quòd quasi curam ipsorum gerat, vt scire posset quæ illis à deo præcepta,& sic ad præuaricationē ipsos trahere. Igitur cùm posset statim illius impostura videre,& auersari verba vti nugacia, & seipsam in tantam humilitatem non reiicere, noluit. Oportebat (inquam) initiò colloquium illius non ferre, sed illi soli loqui, propter quem, & in cuius adiutorium facta particeps dignitatis illius. Quia autem, nescio quomodo, allecta, familiaritatem serpentis tulit: per quem, vt instrumentum, pernicioſa diaboli verba suscepit: cōgruum erat statim quum disceret ex verbis ab illo dictis, quàm diuersa à verbis dei essent: &
quòd alia

Universidad de Deusto
Biblioteca

A quòd alia quidem conditor imperasset, alia autem ille, & planè contraria deo diceret: vt ipsa auersaretur, & fugeret illius consuetudinem, abominaretuŕq; illum, qui suam linguam contra datum illis mandatũ acuere audebat. Verùm quia non seipsam attendebat, non solum non est illum auersata, sed omne mandatum illi detexit, & margaritas porcis obiecit, impletúrque quod à
Matth. 7. a Christo dictum, Ne mittatis margaritas vestras ante porcos: ne fortè conculcent illas pedibus suis, & cõuersi vos disrumpant. Id quod & factum est. Apposuit enim porco, huic malæ bestiæ, dæmoni videlicet, qui per serpentem operabatur, diuinas margaritas: & non solum illas conculcant, sed & dictis se opposuit: & conuersus non ipsam solum, sed cum ipsa protoplastum quoque in morbum inobedientiæ perduxit. Tãtum malum est absque delectu cuiuis diuina mysteria detegere. Audiant qui sine discrimine simpliciter cũ omnibus colloquuntur. Neque enim ibi Christus de porcis præcipit, sed homines porcinis moribus denotat, qui sicut bruta illa in peccati luto inuoluuntur: docens nos, vt personarum diuersitatem, & vitæ rationes inquiramus, quando aliquid
B diuinorum eloquiorum exponere opus fuerit, ne & illos & nosmetipsos lædamus. Nam qui tales sunt, non solũ nihil lucri ex dictis aucupamur, sed & bonas illas margaritas absque disquisitione illis propositas, secũ in suæ perditionis profundum abiicimus. Ideo cum diligentia obseruanda sunt hęc, ne eadem patiamur quæ illi qui hìc decepti sunt. Nam & nunc si voluisset mulier non proponere margaritas porco, neque ipsa in precipitium ruisset, nequevirum secum traxisset. Sed audiamus quid illi respondeat. Nam vt dixerat, cur dixit deus, de omni ligno paradisi ne comedatis? inquit mulier serpenti.

De omni ligno paradisi comedimus: de fructu autem ligni quod est in medio paradisi, dixit deus, ne comedatis, neque attigeritis ipsum, ut non moriamini. Vidisti malignitatem, dixit quod non erat, vt in colloquium prouocaret, & disceret quod erat. Mulier enim postea confidens quòd beneuolè erga se affectus esset, totum mandatum detexit, diligenterq; recensuit omnia, & responso suo omnẽ sibimetipsi defensionem abstulit. Quid enim potes dicere, ô mulier? Cur dixit deus, ne comedatis de omni ligno quod est in paradiso. Oportebat te auersabundam ab eo, qui diuersa à deo dixerat, dicere, Apage, impostor
C es tu, nescis neque mandati nobis dati potentiam, neq; quantis fruimur, neque copiam eorum quæ nobis suppeditantur. Nam tu quidem ais deum dixisse, quòd nullũ degustare debeamus lignum. Dominus autem & conditor, ob immodicam suam bonitatẽ nobis permisit frui, & potestatem habere omnium, & ab vno tantum abstinere iussit, idq; nostræ curæ gratia, vt ne participes illius, morte occumberemus. Oportebat, si quidem prudens fuisset, his ad illum dictis illum omnino auersari, nihilq; vltrà illi loqui, neque audire loquentem: sed reuelato præcepto, & narratis dei verbis, aliud letiferum, & pernicioſum consiliũ ab illo accipit. Nam postquam dixit mulier, De ligno paradisi edimus, de ligno autem quod est in medio paradisi, dixit deus, Ne comedatis ex illo, ne moriamini: iterum malignus salutis nostræ inimicus contrarium deo cõsilium affert. Quippe cùm misericors deus, ob magnam nostri curam sumere prohibuerit, vt ne per inobedientiam mortales fieremus: ille dicit mulieri, Non morte moriemini. Quali venia quis dignaretur mulierem? omnino enim aures occludere potuerat, illo temeraria hæc dicente. Nam cùm deus dixerat, ne comedatis, vt ne moriamini: ille, inquit, non morte moriemini. Dein non contentus, quòd D
dixerat contraria dictis dei, incusat eum etiam vt inuidum opificem, quò sic fraudes suæ procedant, & supplãtata muliere propositum suum impleat. *Non morte moriemini.* Sciebat enim deus, *quòd quocunque die comedetis ex eo, aperientur oculi uestri, & eritis sicut dii, scientes bonum & malum.* Ecce nihil nisi escam: calicem enim perniciali veneno plenum mulieri dedit, quæ letiferum hoc esse videre noluit. Poterat enim, si voluisset, ab initio hoc scire. Sed vt audiuit ab illo, quòd ideo esum hunc prohibuisset deus, quia sciret oculos nostros apertos futuros, & nos sicut deos fore, scientes bonum & malum: diuinitatis spe inflata, magna quædam secum concipiebat. Tales enim sunt machinationes inimici, vt quãdo per deceptionem in sublime subduxerit, tandem & in profundum per præceps deiiciat. Igitur vt diuinitatem mẽte sua imaginata est, ad esum properauit, & illuc postea fixit & cogitationem & mentem. Et nihil aliud considerabat, quàm vt calicem à maligno dæmone temperatum, epotaret. Nam quòd accepto pernicioso illo serpentini cõsilij veneno, tale ipsi studium fuerit, audi scripturam dicentem: *Et uidit mulier, quòd bonum esset lignum ad uescendum, & gratum oculis ad uidendum, formosumq; ad contemplandum: & accepit de fructu illius, & comedit.* Verè 1. Cor. 15. d
corrumpũt bonos mores colloquia praua. Quare enim non ante diabolicum consilium, huius pulchritudinem vidit? sed timebat mandatum dei, & subsequuturum supplicium: nunc autem postquam à mala hac bestia decepta est, ita vt crederet quòd per hoc non solum non offendantur, sed & deo æquales sint futuri: tunc illam spes promissionis ad sumendum cibum impulit: neque intra suos limites cõtenta, sed inimico & hosti salutis nostræ maiorem fidem habens, quàm verbis dei: didicit experientia ipsa non multo pòst consilij perniciem, & quanta calamitas ipsos deprehensura esset. Nam vt vidit, inquit, quòd lignum esset bonum ad vescendum, & quòd oculis gratum ad videndum, & formosum ad contemplandum, cogitauit secum, fortè ex diaboli deceptione, quam per serpentem ille afferebat, Si & ad vescendum bonum est lignum, in quo tanta formositas, & quod tantum oblectare potest oculos, etiam præbebit nobis eius sumptio summum honorẽ, & habebimus eandẽ quam conditor dignitatem: quare non sumeremus de eo? Vidisti quomodo illam diabolus captiuam duxit, & allexit rationem, fecitq; vt quæ supra suam dignitatẽ erant, sapere auderet, quò inflata spe vana, & ab his quoq; quæ ipsi concessa erant, excideret. E
Et accepit de fructu illius, & comedit. Et dedit etiam uiro suo, qui erat cum illa, & comederunt: & aperti sunt oculi illorum, & cognouerunt quod nudi essent. Quid fecisti ô mulier? Quare pernicioso consilio accepto, legem à deo datam conculcasti & cõtempsisti, & in tantam venisti intemperantiam, vt non cõtenta tot tantorũm que fruitione, etiam vnicum hoc lignum, quòd ne comederes præceperat dominus, ausa sis contrectare? & fide habita his quę à serpente dicta sunt, fidelius putasti illius consilium quàm mandatum à conditore datum? Et in tantum decepta es, vt ne venia quidem digna dei sis: neque enim eiusdem naturę erat qui hoc consulebat: ex subditis erat & seruis, & sub tua potestate erat: quare sic teipsam confudisti? Quare illo relicto, propter quem formata es, ad cuius auxiliũ producta es, cuius dignitatũ particeps, & cum quo eiusdem es substantiæ & vocis, in familiaritatem serpentis venire decreuisti, vt à diabolo per hanc bestiam acciperes consilium, quod manifestè contrarium his quæ à deo iniuncta: neque

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Cta:neque sic auersata es illum,sed spe promissionis, de cibo illo sumere ausa es?Esto igitur teipsam in tantum præcipitium depuleris, & honore maximo priuaueris: quare & virũ tantæ ruinæ socium facis? Et cuius te adiutricem esse oportebat,illius facta es insidiatrix, & illum quoque tecum à gratia dei abalienas.Quæ te prodigiosa insania in tantam audaciam induxit?Non satis erat tibi beatam hanc vitam agere, & corpore quidem vestiri, neque corporalis alicuius indigam esse: omnibus in paradiso frui, excepto vnico hoc ligno: visibilia omnia sub tua esse potestate, & te esse omnium dominam?Sed vanis decepta promissionibus,sperabas etiam in summum peruenire honoris fastigium. Idcirco discas re ipsa, quòd non solum illam non assequeris, sed & omnibus iam à deo tibi datis priuabis & teipsam, & virum. Atque in tantam pœnitudinem venietis, vt & serus vester dolor futurus, & malignus hostis(qui hoc damnosum vobis consilium suggessit) risurus, & super vos incessurus sit:vtpote iacentes, & eos quibus eadem quæ sibi obuenerint.Etenim sicut ille supra quàm decebat de se sentiens, à concessa dignitate deturbatus, & è cœlis in terram deiectus est:istucipsum & vos facere,&
H per mandati præuaricationem in mortis venire pœnã voluit,ita suæ satis faciens inuidiæ:sicut & sapiens quidam dicebat,Inuidia autem diaboli,mors in mundum intrauit. Et dedit etiam uiro suo, & comederunt: & aperti sunt oculi amborum. Magnum & viri peccatum est. Nam licèt illa eiusdem generis esset,& mulier,attamen oportebat virum maioris facere præceptum dei,quod continuò illi insonabat, quàm illicitam hanc concupiscentiam:& non fieri præuaricationis participem,neque ob minimas voluptates tantis seipsum priuare bonis,& offendere benefactorem,qui illum tanta liberalitate amplexatus est, vitamq; doloris & laboris omnis expertẽ concessit.An non licebat omnibus aliis quæ in paradiso erant frui?Quare tam leue mandatum neque ipse voluisti seruare:sed fortè audiuisti à muliere consilij promissionem,& spe etiam ipse inflatus, cibi statim particeps factus es,& idcirco vtrique supplicium luetis.Docebitq; vos rerum experientia, non esse fidelius maligni dæmonis consilium,quàm dei præceptum. Et dedit etiam uiro suo, & comederunt, & aperti sunt oculi amborum, & cognouerunt quòd nudi essent. Quæstio magna no-
I bis hìc nascitur,ea scilicet,quam pridie pollicebar charitati vestræ. Merito enim quis rogauerit, quam virtutem habuerit hoc lignum,cuius esus illorum oculos aperuerit, & quare lignũ scientiæ boni & mali vocetur. Et si placet expectate, vt pauca etiam de his differens charitatem vestram doceam.Quòd si voluerimus prudenter,quæ in diuina scriptura dicuntur intelligere,nihil dictorum nobis difficile erit. Neque enim esus ex eo ligno oculos illorum aperuit.Nam & ante esum videbant.Sed quia gustus ille inobedientiæ erat argumentum,& præuaricatio mãdati à deo traditi:ob quam causam postea ablata est gloria,quæ illos circundabat,quia se indignos tali honore fecerant: propterea scriptura morem suum obseruans,inquit,Comederunt, & aperti sunt oculi amborum,& cognouerunt quòd nudi essent. Nudati propter peccatum,supernę gratię amictu,& sensibilis suæ spoliationis sensum acceperunt,vt per erubescentiam,quæ inuadebat ipsos,certò scirent in quantum periculum se adduxisset mandati dominici præuaricatio. Qui enim antea fruebantur tanta fiducia,& neque sibi conscij erant sese nudos esse,nec nudi erant, quandoquidem superna ipsos gloria quouis vestimento honestius tegebat:post esum autem,hoc est post præuarica K
tionem præceptorum in tantã humilitatẽ redacti sunt, vt ob intolerabilem erubescentiam vestem tunc quærerent.Quippe mandati præuaricatio vt superuenit,vestẽ illam nouam,& admirabilem,glorię(inquam)ac supernam beneuolentiam,expoliauit,& tam confusione indicibili circundedit,quàm nuditatis sensum præbuit.Et consuerunt folia ficus, & fecerunt sibimetipsis succinctoria.Obsecro dilecte,cogita,quomodo,& à quanto fastigio in profundum præcipitium deiecit illos diaboli consilium. Nam tanta gloria dudum circundati, nunc folia ficus consuunt,& sibi succinctoria faciũt.Hoc diabolicę deceptionis lucrum est.Hoc machinabatur illius consultatio,vt non solum maiora non conferret,sed & nudaret, & destitutos ab his quæ habebant, ostenderet. Itaque quia cibi occasio præuaricationem fecit: idcirco inquit, Et comederunt, & aperti sunt oculi amborum: non de sensibilibus oculis dicens, sed de sensu mentis. Quia postquam mandata transgressi sunt,deus eos sentire fecit ea,quæ ante ob singularem illius in se beneuolentiam non sentiebant.Igitur cùm audieris quòd aperti sunt oculi illorum:hoc cogita,quòd fecit illos postea
nuditatem sentire,& auferri gloriam illam,qua ante e- L
sum fruebantur.Quòd autẽ hæc sit scripturæ consuetudo,audi illam alibi dicentem: Nam cùm ancilla Saræ dominum fugiens,erraret,& posito iuxta abietem puero, à longe consideraret illius mortem,inquit, Aperuit Exod.21.b
deus oculos Agar,non quòd antehac non viderit,sed q̃ mentem illius excitarit. Vides quòd verbum,Aperuit, non de corporalibus oculis dicit, sed de sensu mentali. Idipsum & de altera quæstione dixerimus,quæ hìc prospectat.Dicunt enim, Quare lignũ scientiæ boni & mali vocatur? Sunt enim contentiosi multi qui dicere audent,quòd post esum ligni scięt̃iam habuerit Adam ad discernendum bonum & malum:id quod extremæ fuerit amentiæ.Nam propter hoc pridem cùm præuiderimus hæc,de sapientia homini à deo tradita tam multis tractauimus, ostendẽtes hanc ex nominum impositione,quæ feris omnibus & volucribus cœli,& brutis indidit:& quòd cum tam inenarrabili sapientia & prophetiæ gratiam fuerit assequutus,vt ne quis hoc dicere ausit.Igitur qui nomina animantibus dedit,quiq; admirabilem prophetiæ gratiam fuit assequutus,quam de muliere pronunciauit,sicut iam diximus, quomodo ignoraret quid bonum,& quid malũ?Quòd si receperimus, M
iterum blasphemias in conditorem transferemus. Nã quomodo ignoranti præciperet,quòd malum sit transgressio?Verùm non ita est,absit:sed sciuit claré.Enimuero hac de causa animal hoc ab initio,libero arbitrio esse fecit.Quod si non fuisset,neque cùm mandatum præuaricatus est,illum puniri:neque si seruasset,remunerari oportebat.Factus enim mortalis est propter preuaricationem, vt ex hoc mandato, & his quæ sequuta sunt, claret.Audi enim mulierem ipsam loquentem serpenti, De fructu ligni huius in medio paradisi, dixit deus, ne comedatis ex eo,vt non moriamini.Itaque ante præuaricationem immortales erant,alioqui post cibũ non hoc supplicij loco imposuisset. Quis ergo ferret quòd homo post esum de ligno acquireret primò scientiam boni & mali,qui & antea tanta sapientia plenus erat,& cum scientia etiam propheticam gratiã assequutus fuit? Et quomodo hoc rationi consonum,vt sciat caprarum, & ouium,& omnium brutorum natura,quę herba salutaris,& cibo vtilis,& quæ pernicios̃a, vt illam inquirat, hanc fugiat: & hominẽ rationale animal nescire quid

bonum

Universidad de Deusto
Biblioteca

A bonum & quid malum? Sed ecce,inquit,ſcriptura lignum hoc vocat,lignum ſcientiæ boni & mali. Neque me hoc latet:ſed ſi proprietates diuinæ ſcripturæ diſcere volueris, ſcies quare hoc nomen huic ligno tribuit: non enim quòd homini ſcientiam dederit,ſic vocatum eſt:ſed quia per illud facta eſt tranſgreſſio mandati. Et ex illo poſtea intrauit ſciẽtia & erubeſcẽtia, & propterea ſic appellatum eſt. Mos enim diuinæ ſcripturæ eſt, à rebus contingẽtibus nomina locis imponere, ſicubi res contingant. Eáque propter lignum hoc vocatum eſt lignum ſcientiæ boni & mali,quia circa illud obſeruatio & tranſgreſſio mandati. Miſericors enim deus à principio docens hominem,quòd habeat conditorem & factorem eum qui viſibilia omnia produxit,ipſumq; formauit:per vnum tantum mandatum declarauit ſe dominum eſſe. Et quaſi liberalis dominus,magnã & admirabilem quandam domum alicuius vſui donans,nec recipere vult quod ſe decet:ſed paruulam aliquam partem accipit, vt dominij ius ſaluum ſibi maneat: vt ille interim ſciat quòd non ædificij dominus ſit, ſed gratia & miſericordia domini fruatur huius vſu. Sic vtique & dominus noſter,cùm viſibilia hæc omnia homini con
B cederet,& præſtaret illi vt verſaretur in paradiſo,& frueretur omnib⁹ quæ in illo ſunt: vt ne paulatim diſtracta mẽte putet viſibilia hæc per ſe eſſe,ſentiatq; aliquid ſupra ſe:iuſſit ab vno ligno abſtinere,magna definita pœna,ſi hoc tranſgrediatur:vt ſcire poſſit,quòd dominum habeat, cuius benecuolentia & cæteris fruatur. Verùm quia in magna inconſiderantia vixit, ſicut & mulier in ruinam tantam concidit,vt prætiaricaretur præceptum traditum,& lignum deguſtaret. Atque ideo bene hoc lignum ſcientiæ boni & mali nominauit, non quòd antea ignorauerit. Nam ſic non ignorauit. Serpenti enim mulier,inquit,Dixit deus,ne comedatis ex illo,ne moriamini: & ſic ſciebat quòd mors pena eſſet,ſi mandatum prætiaricarẽtur. Sed quia poſt huius eſum,& ſupernagloria ſpoliati,& ſenſibilem nudationẽ experti ſunt: ideo vocauit lignum ſcientiæ boni & mali. Erat enim circa illud, quaſi quædam obedientiæ dei exercitatio. Didiciſtis,quare dixit quòd aperti ſunt oculi illorum,& cognouerunt q⁹ nudi erant? Cognouiſtis, quare lignum hoc ſcientiæ boni & mali vocetur? Cogita enim quanta cõfuſione digni facti ſunt. Denique poſt huius eſum,
C cùm tranſgreſſi fuiſſent præceptum domini,conſuerũt folia ficus, & fecerunt ſibi ſuccinctoria. Vide à quanta gloria in quantam vilitatem deducti ſumus, qui antea quaſi terreſtres angeli viuebamus? Tegmen ſibi ex foliis excogitant: tantum malum eſt peccatum. Non ſolum enim nos à ſuperna gratia alienos facit, ſed & ad multam confuſionem & humilitatem deducit: & cùm nos priuat à bonis quæ iam poſſidebamus,omnem etiã fiduciam aufert. Sed ne omnino triſtem faciam ſermonem, ſurſum deorſumq; verſando peccatum, quod per eſum ligni & inobedientiam hominem deiecit: age ſi placet,ab hoc ligno ad lignum crucis ſermonem vertamus,& videamus quæ nam mala illud intulit,& quę bona iſtud conciliauit. Imò neque lignum attulit mala,ſed voluntas peccans, & contemptus circa præceptum habitus. Lignum illud mortem introduxit. Nam poſt prætiaricationem mors intrauit,ſed iſtud immortalitatem largitum eſt. Illud è paradiſo eiecit, iſtud in cœlos nos reduxit:illud propter vnam tranſgreſſionem tanti ſupplicij reum Adam fecit,iſtud nos plurimis peccatorum ſarcinis exonerauit, fiduciámque ad dominum nobis cõceſſit. Vidiſti ligni & ligni differentiam? Vidiſti diaboli malignitatem,& hominis peccatũ,& domini miſericordiam? Quoniam ipſum verum deum noſtrũ de
D cet gloria nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorũ,Amen.

Homilia decimaſeptima.

SAtis,opinor, pro noſtra virili herì locum de ligno interpretãtes,enarrauimus. Docuimus enim charitatem veſtram,quare diuina ſcriptura lignum cognitiuum boni & mali vocet:proinde hodie animus eſt ad ſequentia pergere,vt diſcatis ineffabilem dei miſericordiam,& quanta ſermonis attemperatione vſus ſit,noſtræ naturæ prouidentiam & curam habens. Omnia enim fecit & operatus eſt,vt rationale hoc animal,à ſe conditum,in omni honore eſſet, & in nullo angelorum vita minutior foret, ſed & in corpore, illorum poſſideret impaſſibilitatem. Cæterùm vt vidit vtroſque peccando tranſgreſſos per negligentiam ea quæ à ſe præcepta erant,& quanuis minis eos munierat & retraxerat,neque nunc tamen à miſericordia ſua ceſſat: ſed ſemper ſibi ſimilis, quaſi clementiſſimus pater, filium indignum quid nobilitate ſua commiſiſſe,& à ſummo honore in extremam vilitatem redactum videns, paternis viſceribus commo-
E tis,non illum conſilij inopem, & auxilio deſtitutum ſinit:ſed iterum ſuum agit officium,breuì illum à leuitate liberatum,priſtinæ reſtituens dignitati. Simili modo bonus deus miſeratus eſt hominis cum vxore ſua, circunuenti diaboli inſidiis,cuius per ſerpentem conſilium acceperat. Nam veluti medicus ad inualidum & ægrotantem iacentẽmque, ac indigentem cura & medici manu, protinus illum accedit. Sed vt & ex verbis diſcas quàm ineffabilis ſit dei benignitas,operęprecium fuerit audire quæ lecta ſunt. *Et audiuerunt uocem domini dei deambulantis in horto ad meridiem, & delituerunt tam Adam quàm uxor illius à facie domini dei, in medio ligni paradiſi. Dilecti ne inconſideranter prætereamus quæ dicta ſunt,neque in verbis ipſis hęreamus:ſed conſideremus,* ob noſtram imbecillitatem tantam hìc eſſe verborum humilitatem. Nam ſi vellemus verba, vt ſunt pronunciata, ſectari, & non dignè, vt decet de deo exponere: dic quæſo, quomodo non multa ſimul comitabuntur abſurda? Ecce enim ſtatim ex his quæ principiò lecta, ſpectare hoc licet. Et audierunt vocem domini dei deambulantis in horto ad meridiem,& delituerũt. Quid
F dicis? deambulat deus? pedes ipſi tribuemus? & de eo nihil ſublime cogitabimus? Nõ ambulat deus,abſit:Quomodo enim ambularet, qui vbiq; præſens eſt,& omnia implet? cui cœlum thronus,& terra ſcabellũ,ipſe in horto continetur? Quis cordatus hoc diceret? Quid igitur eſt,Audiuerunt vocẽ domini dei deambulantis in horto ad meridiem? Voluit illos hæc tali modo ſentire, vt in magno mentis angore cõſtituerentur: id & quod factum eſt. Nã poſtquam ita illis viſum,& ita ſenſerunt, quaſi adeſſe deus,& occultari cœperũt:Mox enim vt intrauit peccatũ,& prętiaricatio,tumultuariò ſimul eos inuaſit & erubeſcẽtia. Quippe iudex incorruptus,cõſciẽtiã puto,cùm aduerſus hominẽ exurgit,clara voce clamat, & accuſat,& oſtẽdit,& quaſi ante oculos ſcribit peccatorum magnitudinẽ. Eamq; obrẽ miſericors deus principiò cùm formaret hominẽ,cõſciẽtiã illi indidit accuſatricẽ perpetuã,quę decipi,& deceptionẽ ferre poſſet nũquam. Et licẽt quis admiſſo peccato,perpetratoq; aliquo facinore illicito,omnes homines cęlet,ab illa tamẽ accuſatrice nõ poterit deliteſcere:nã hãc intrinſecus habẽtes, vbicunq; ſumus,circunferimus. Ipſa nos circumit, obturbat,laniat, flagellat,nunq̃ quieſcit: ſed & domi,& in foro,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G in foro,& in tẽplis,& in mensa,& dormientẽ,& surgen
tem adoritur,rationẽ delictorũ exigit,obq; oculos pro-
ponit & delictorum grauitatem,& subsequuturam pœ-
nam.Et quasi medicus optimus non cessat sua medica-
menta apponere: & si semel depellatur, neque sic desi-
stit,sed continuam curam gerit.Hoc & conscientiæ o-
pus est, vt iugiter memoriã ingerat, nec permittat vn-
quam in factorum obliuionem nos venire:sed ob ocu-
los proponat , vtì vel hac ratione nos tardiores faciat,
ne in eadem peccata prolabamur.Porrò si cùm hinc tã
tum nobis est subsidij,& tantum adiutorij,& assidet no
bis tam importuna accusatrix, quæ nostram mentẽ fla-
gellet,& cor lancinet,& quouis carnifice grauius appre
hendat,& plerique neq; sic peccata vincimus:si hoc de-
stitueremur subsidio,quorsum tunc non statim excide-
remus?Et propterea protoplastus vt illum sensum acce-
pit,aduentum domini secum cogitans,statim se occul-
tauit . Quare dic oro? Quoniam videbat sibi trucẽ ad-
stare accusatorem,conscientiam dico. Neq; enim aliũ
obiurgatorem & testem peccatorum , sed vnicum il-
lum quem intrinsecus circunferebat. Docebant tamen
peccati magnitudinem alioquin & nuditas , & ablatio
H gloriæ,quæ illos antea quasi vestimentum fulgidum ve
stierat.Itaque post graue peccatum illud, confusione a-
micti,delitescere tentauerunt. Audiuerũt enim,inquit,
vocem domini dei deambulantis in horto ad meridiẽ,
& occultauerunt se tam Adam quàm vxor eius à facie
domini dei in medio ligni paradisi. Nihil peccato pe-
ius,dilecte.Ipsum enim vt introierit,non solum confu-
sione totos nos replet , sed & insipientes facit eos qui
antea intellectu & sapientia multa præditi.Animaduer
te obsecro, quàm insipienter agit nunc,qui antea tanta
pollebat sapientia, qui re ipsa traditam sibi sapientiam
nobis declarabat,qui talia prophetabat:audita voce dei
deambulantis in horto ad meridiem,occultauit se tam
ipse quàm vxor ipsius à facie domini dei in medio pa-
radisi.Quantæ hoc est insipientiæ,quòd à deo,qui vbiq;
præsens est, qui ex nihilo res vt essent produxit, qui ab-
Psal.43.d Psal.32.c Psal.7.c & Hiere. 17.b.& Apoc.2.f
scondita scit,qui finxit sigillatim corda hominũ & no-
uit omnia opera eorũ, qui scrutatur corda & renes, qui
etiam ipsos cordis motus cognoscit, abscondere se ten
I tant?Sed ne mireris dilecte:talis enim peccantium con
suetudo est, vt tametsi occultari non possint, occultari
tamen velint,& studeant. Quandoquidem non feren-
tes confusionem, qua post peccatum vestiebãtur,nuda-
ti incorruptibili illa gloria,hoc faciebant.Cõsidera au-
tem & vbi occultantur.Nam sicut flagriones & ingrati
quidam famuli, cùm non possint à domino suo occul-
tari,huc & illuc in angulos domus currere solent,metu
illorum conscientias concutiente: ita & hi nullum in-
uenientes effugium,in ipsa domo,paradiso(inquàm)ver-
santur.Nec absque ratione tempus assignatur. Audiue-
runt enim,inquit,vocem domini dei deambulantis in
horto in meridie.Sed vt discas domini misericordiã,
quòd neque, vt solet, differebat: sed mox vt vidit quod
factum erat,& vlceris magnitudinem,ad opitulandum
festinauit: vt ne vlcus grassando fieret incurabile vul-
nus:idcirco vt præueniat accelerat,& velociter crescẽ-
ti vlceri adest,& pro sua bonitate,neque ad paruum tẽ-
pus à cura sua illum destitutum relinquit.Nã sicut tan-
tam prę se ferebat insaniam salutis nostræ inimicus,qui
semper nostris bonis inuidet, vt mox sub initiũ moli-
retur insidias,& suo pernicioso consilio nos admirabi-
li hac vita priuaret:ita contrà optimus & omnipotens
deus,qui sua sapientia res nostras dispẽsat, videns dia-
boli malignitatem, & hominis peccatum, per quod cũ K
muliere deceptus,in tantam incidit confusionem:mox
assistit,& quasi mansuetus, & misericors iudex in tribu
nali terrore & horrore pleno sedet,& examinat diligẽ
ter:per hoc nos docendo,ne quem fratrum nostrorum
condemnaremus , nisi causa antea diligenter cognita.
Audiamus igitur, si placet, quæ iudex rogat, & quæ rei
respondent,& quas pœnas ferunt:& cui condemnatio-
ni obnoxius fuit,qui in illos tantas insidias machinatus
est.Sed obsecro mẽtem colligite, & cum timore dictis
auscultate.Si enim cùm videmus iudicẽ in sublimi sel-
la sedentem,& reos in medium producentem,& suppli
ciis afficientem,non sine timore adstamus, audire vo-
lentes quid nam iudex dicat , & quid respondeat reus:
Multo magis nunc hoc nobis faciẽdum, cùm videmus
opificem naturæ pœnam suis creaturis intẽtare. Verùm
diligenter attendite,videbitis quantũ interfit inter mi-
sericordiam dei , & hominum inter se austeritatem.

Et *uocauit dominus deus Adam : & dixit illi , Adam ubi es?*

Vel ex ipsa interrogatione hac dignum est, vt obstupe-
scamus ad eminentem dei misericordiam: non solum
quòd vocauit,sed quòd per seipsum vocauit.Id quod ho
mines facere nunquam ferrent inter se , licèt eandem L
naturam sortiti sint.Scitis enim, cùm iudices in alto so
lio sedent , suppliciisq; malefactores afficiunt, nec suo
eos responso dignantur:hoc ipso ostendentes illis,quã-
ta ignominia sese asperserint suis flagitiis:& iudex qui-
dem respondet,sed alius quispiã à iudice hęc excipiens,
reo annunciat,& iudici quoque quæ reus dixerit.Et hic
fermè vbique iudicantium mos est. Verùm deus nõ sic
agit:sed quomodo?Et vocauit dominus deus Adam: &
dixit illi,Adam vbi es?Vide in breui hac dictione quã-
ta vis recondita sit.Et ipsum vocare magnæ & ineffabi-
lis est misericordiæ,tum ob benignam interrogationẽ,
quæ erubescentem,& neque os aperire, neque linguam
mouere audentem , animabat:tum quòd ipsum dicere,
Vbi es?plurimam habet misericordiæ vim . Significat
enim,quasi ita diceret ad illum:Quid factum est?In a-
lio te loco reliqui,in alio te inuenio : alia gloria vestitũ
te reliqui,nunc in nuditate te inuenio.Vnde tibi hoc ac
cidit? Quis te in tantam induxit vicissitudinem? Quis
latro,vel fur sic semel omnes diuitiarum substãtias au-
ferens, in tantam te inopiam deduxit ? Vnde nuditatis
sensus tibi contigit?Quis tibi author fuit,quòd ablatum M
à te vestimentum illud admirabile , quo amictus eras?
Quæ repentina hæc mutatio?Quæ tempestas ita subitò
omnes tuas merces demersit? Quid accidit quòd ab eo
qui tibi tanta beneficia præstitit,& in tantum honorem
te euexit,occultari attentas? Quem nunc timens, deli-
tescere studes? Num adstat tibi qui accuset ? Num pre-
munt testes? Vnde tanta formido,tantusq; metus te in-
uasit? *Tuam.* inquit,*deambulantis in horto uocem audiui,& timui,quia nudus sum,& abscondi me.* Et vnde tibi nuditatis
tuę scientia contigit?Dic obsecro,quid hoc noui & rari?
Quis hoc vnquam annunciare potuisset tibi , nisi ipse
huius cõfusionis author esses factus?nisi à ligno de quo
præcepi vt ab eo solo non comederes,comedisses? Vide
excellentem misericordiam & patientiã domini.Nam
cũm poterat ne responso quidem dignari eum qui pec-
cauerat,sed statim pœnam infligere,quam prius statue-
rat præuaricaturo : longanimis tamen est, & suffert, &
interrogat, & responsum accipit:& iterum interrogat,
quasi ad defensionem eum prouocans:vt arrepta occa-
sione etiam post tantam præuaricationem , suam erga
illum misericordiam declaret. Quo etiam nos docet,

vt quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

A vt quando & nos reos condemnamus,non tam crudeliter illis loquamur, neque ferina in illos vtamur sæuitia:sed longanimiter & misericorditer agamus, vtpote nostra ipsorum membra condemnaturi, & cogitantes illos nobis secundum naturam cognatos : supplicium mq; misericordia temperemus.Non enim frustra tanta verborum humilitate nostræ tenuitati congrua vtitur diuina scriptura,sed verbis crassis æmulari nos debere dei misericordiam,docet. *Dixitq;,Quis annunciauit tibi quòd nudus esses,nisi de ligno,de quo solo præcepi tibi ne comederes, de illo ipso comedisses?* Vnde,inquit,posses hoc scire,te tanta confusione vestiri, nisi multum intemperans fuisses, & mandatum meum contempsisses?Considera dilecte, bonitatis dei excellentiam,quomodo quasi amicus amico loquitur,& quasi conqueritur ei qui mandata præuaricatus erat.Quis annunciasset tibi quòd nudus esses,nisi de ligno de quo solo præcepi tibi ne comederes, de illo ipso comedisses?Non caret emphasi,& latenti quadã vi,quod dicit,De quo solo:quasi diceret,Num adeò angustos fruendorum bonorum limites tibi præscripsi? Nónne omnem tibi copiam præbui ? nónne omnium quæ in paradiso sunt potestatem tibi dedi? & duntaxat
B ab hoc vnico vt abstineres præcepi:vt scire posses te sub domino quodam esse,cui obedientiam debes.Quæ igitur negligentia illa, vt tantis fructibus non sis contentus:ab hoc vnico abstinere nolueris,& sic statim ad violandum mandatum quod dedi,proruperis,temetipsum tantis malis immergendo? Quæ tibi inde vtilitas? An non hæc prædixi? Nónne metu pœnæ volui te coërcere & munire? Nónne hac de causa, ne in tanta mala incideretis,hunc cibum prohibui? Quis te post tanta mandata adeò insensatum factum venia dignaretur?Nónne sicut pater germanum filium,de omnibus satis dilucidè & distinctè instruxi : & vt de aliis quidem gustares, *ab hoc autem abstineres,vt ne omnia bona simul perirent? Sed fortè ratus es,alterius cõsilium meo mandato melius & fidelius , & expectatione maiorum bonorum* hæc fecisti:& offenso mandato meo,de ligno edere ausus es.Ecce quid tibi acciderit,nunc re ipsa didicisti,& expertus es quanta consilij illius pernicies . Vidisti iudicis misericordiam? vidistis mansuetudinem & tolerantiam domini? vidistis verborum attemperationem, omni sermone & cogitatione superiorem? Vidi
C stis,quomodo per interrogationem, & dicendo, Quis annunciasset tibi,nisi de ligno, de quo solo præcepi tibi ne comederes,de illo ipso comedisses ? ianuas illi aperire vult defensionis , vt & misericordiã suã erga eum, qui tantum peccauerat,declararet . Audiamus & illum quid ad hæc respondeat. *Et dixit Adam , Mulier quam dedisti ut sit mecum, ipsa mihi dedit de ligno, & comedi.* Miserabilia scilicet verba , & magna miseratione plena , & digna quæ ad misericordiam dominum prouocent, tam mansuetum,& bonitate sua vincentem nostra peccata.Nam postquam magna longanimitate illius mentem cõmouit,& ostendit peccati magnitudinem, quasi defensione contexta,inquit Adam,Mulier quam dedisti,vt sit mecũ, ipsa mihi dedit de hoc ligno , & comedi. Scio,inquit, qui peccauerat: sed mulier quam dedisti,vt sit mecum,de qua ipse dixisti, Faciamus illi adiutorium secũdum eum, ipsa mihi huius ruinæ causa fuit. Mulier quam dedisti vt sit mecum . Quando enim expectassem vt tanta confusione me respergeret,quæ ideo condita vt mihi solatio esset ? Tu mihi istam dedisti, tu ipsam mihi adduxisti.Ipsa, nescio vnde mota, dedit mihi de ligno,& comedi.Videntur hęc quidem defensionem quandam præ se ferre : sed prorsus venia caret. D
Qua enim venia dignus es,inquit, qui mea præcepta obliuiscaris, & quod mulieris datum meis verbis præferendum putas? Nam licèt mulier cibum dederit,sufficiebat tamen mandatum meum, & timor supplicij ad fugam escæ incutiendam.Num ignorabas?num nesciebas?Ideo curam vestri gerẽs prædixi, ne in hæc incideretis : vt licèt mulier tibi ad transgressionem mandati ministraret, tu propterea insons non feres . Maiorem enim fidem mandato meo te habere oportebat, & non solum vt tuipse ab esu caueres , sed & vt mulierẽ doceres peccatorum magnitudinem.Caput enim es mulieris , & propter te illa producta est:tu autem ordinẽ inuertisti, & non solum illam non correxisti , sed & ipse simul abreptus es. Et oportebat corpus reliquum capiti obsequutum : sed diuerso modo res euenit, corporiq; reliquo caput obsequutum est,& quæ sursum erant, in infimum locum venerũt . Propterea quoniam omnem ordinem inuertisti,hoc loco nunc es qui antea tanta gloria vestitus eras.Quis te satis dignè deplorarit, cui tot & tanta bona ablata sunt? Veruntamen licèt omnia hæc tibi acciderint,nulli tamen alteri causam ascribe, sed tibiipsi
E & tuæ ignauiæ . Neutiquam enim te nolentem mulier in tantam induxisset ruinam.Num obsecrauit?num dissuasit?num decepit?Dedit tãtum,& statim,tamq; facilè ad sumendum cibum adductus es , nullam mandati vel memoriam feceris:putasti à me te deceptum esse, & propterea cibum hunc tibi nõ dedisse, vt ne maioribus fruereris . Et quomodo rationi consonum,quòd ego te fallerem,qui tot in te beneficia contuli ? Et istuc ipsum quanta beneficentiæ magnitudo erat,vt prædicendo distinguerem à quo abstinẽdum esset, quò non incideres *in quæ incidisti ? Sed hæc omnia non magni faciebas. Ecce nunc experientia te docet , quanta peccatorum sit magnitudo. Reliquum,ne soli mulieri culpã adscribas,* sed negligentiæ tuæ.Igitur cùm satis Adæ dictum est,& confessionem ille fecit commissorum, vt putabat,peccato in mulierem translato:vide bonũ dominum,quanta iterum verborum humilitate dignatur etiam illam suo responso.Et dixit deus mulieri,Cur hoc feceris?Audisti virum in te culpam transferentem, & omnia tibi asscribentem quæ ipsi in adiutricem data es, atque ideo condita vt tuis solatiis ipsum foueres,vtpote eandẽ naturam cum ipso sortita. Cur hoc feceris ô mulier?cur & F
tibi & viro tantæ confusionis facta es autor?Quæ vtilitas ex hac intemperãtia tibi accreuit? Quod ex hoc errore lucrum tibi accessit,quòd sponte decepta,etiam virum eius mali participẽ facere voluisti ? Quid ergo ad hæc mulier?Serpens decepit me,& comedi.Vide etiam hæc quæ natura meticulosa , pernicax est, & peccata sua defendit . Nã sicut vir culpã in mulierẽ reiicere videtur dicens: Mulier coëgit me,& dedit,& comedi: sic & ipsa nullũ effugiũ inueniens fatetur factũ,& inquit:Serpens decepit me,& comedi.Mala illa,inquit,bestia hũc nobis lapsum attulit. Illius pernicioſum consiliũ,in hãc nos confusionẽ adegit.Ille me decepit,& comedi.Dilecti,ne transeamus simpliciter quæ nunc dicũtur,sed diligenter scrutemur . Nam plurimam inde voluptatem percipiemus. Terribile enim iudiciũ est,& horrore plenum . Et sanè quisquis bene audierit , magnum thesaurum menti suæ inferet. Considera igitur & virũ dicentem,Mulier, quam dedisti vt sit mecũ, ipsa mihi dedit, & comedi.Quin & ipsa quoq; apologiã concinnãs non dixit,Serpens coëgit me,& comedi:sed quid?Serpẽs decepit me.Nusquam necessitas,nusquã violẽtia,sed volũ-

tas

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tas & arbitratio. Dedit ſolum,non coëgit,non vim fecit. Inimicus enim noſtræ ſalutis opera huius malæ beſtiæ vſus,cõſilium dedit & decepit:non vim fecit, neq; coëgit,ſed pernicioſo conſilio fraudes ſuas opere compleri fecit:quoniam mulierem offendit, quæ deceptionem facilè admiſſura erat,nulla venia dignam. Serpẽs decepit me & comedi . Vide igitur bonum dominum, illorum verbis contentum,& ad plura dicenda non cogentem. Quandoquidem hæc nõ ignorans interrogabat,ſed conſcius,& valde conſcius.Cæterùm vt ſuã declaret miſericordiam , ad illorum ſe infirmitatem demittit, & ad peccatorum confeſſionem prouocat . Atq; hac de cauſa nihil vlterius ex eis quærit.An non & ſpecies impoſturæ diſcẽda erat ? Verùm vt nobis oſtendat, quòd non ignorans interrogauerit , contentus fuit dictis.Nam dicendo,*Serpens decepit me*,& comedi:aperuit pernicioſum conſilium,quod à diabolo per ſerpentem accepit. Vidiſtis quanta diligentia Adam interrogatus eſt ? cum quanta tolerantia in iudicium adducta eſt mulier? quomodo vterque ſe defendit? Vide conſequenter hìc ineffabilem miſericordiæ iudicis excellen-
H tiam.Quia poſtquam mulier dixit, Serpẽs decepit me, & comedi:non iam ſerpentem dignatur vt audiatur,& locum habeat defendendi : neque rogat ſicut virum & mulierem:ſed accepta ab illis defenſione,in illum,quaſi malorum autorem, impetum facit . Et quia deus, cui etiam ineffabilia, & arcana nota ſunt, ſciebat quòd ſerpens miniſtrauerat diaboli inſidiis & inuidiæ, qua hominem perſequebatur:vt diſcas ſuam bonitatem, quomodo cùm de illis diceret,ad Adam quidẽ ait, Vbi es? Quis annunciauit tibi? Euæ autem dixit, Cur hoc feciſti? de hac mala beſtia nihil tale dicit.Sed quid?Et dixit *dominus deus ſerpenti,Quia feciſti hoc. Vidiſti* differẽtiam?Mulieri dixit,*Cur hoc feciſti?Serpenti autẽ,Quia feciſti hoc . Quia hoc malum,inquit, operatus es:quia* pernicioſum *hoc conſilium induxiſti,quia huic inuidiæ* miniſtraſti, quia inuidiam acuiſti aduerſus creaturam meam:Maledictus tu præ omnibus pecoribus,& præ omnibus beſtiis terræ.Super pectus tuum & ventrẽ tuum gradieris,& terram comedes omnibus diebus vitæ tuę. Et inimicitias ponam inter te,& inter mulierem:& inter ſemen tuum,& inter ſemen illius.Ipſa obſeruabit ca
I put tuum,& tu obſeruabis eius calcaneum.Attende oro hìc,quanto ordine ſequentia turgeant miſericordia.Nã interrogans à viro incepit , deinde ad mulierem tranſiit.Et poſtquam ipſa dixit,quis ſibi autor fuerit:vt ventum eſt ad ſerpentem , non iam illum dignatur vt reſponſum ex eo audiat,ſed pœnam intentat,& talem quę omni tempore duret,& ſui ſpectaculo omnibus poſthac futuris doctrina ſit, ne vltrà peſtilens illud audiatur cõſilium , neque locus concedatur doloſis ipſius inſidiis. Sed fortè dixerit aliquis,Cùm diabolus ſerpentis opera vſus,malum attulit conſilium, cur beſtiæ illi pœna infligitur?Eſt & hoc ineffabilis miſericordiæ dei opus.Nam ſicut clementiſſimus pater puniens eum, qui filiũ ſuum occiderit,& gladium & enſem,per quæ filius ſuus occiſus,deſtruit, & in multas partes diuidit : eodem modo & deus egit. Quippe ſerpens quaſi gladius quidam diabolicæ ſeruiuit malitiæ,vnde & perpetua ipſi pœna intẽtata eſt. Quò per viſibile & ſenſibile hoc ratiocinemur & expendamus,in quanta ignominia ſit & diabolus.Nã ſi is qui vt ſerpens miniſtrauit,tantam expertus eſt indignationem , quale ſupplicium veriſimile eſt ſuſcepturũ diabolum ? Imô hoc nos iam docuit in diuinis euange-
Matth.25.d liis Chriſtus,dicens ad eos,qui à ſiniſtra ſteterunt: Diſcedite à me maledicti in ignem,qui præparatus eſt dia K
bolo, & nunciis eius. Illi enim olim præparatus eſt inextinguibilis ille ignis.Quid ergo miſerius illis,qui negligendo ſalutem ſuam , ſeipſos ſupplicio illi reos ſtatuunt,quod diabolo præparatum eſt?Nam nobis, ſi voluerimus virtutem amplexari, & leges à Chriſto ſtatutas ſequi,paratum eſt regnum,de quo ipſum audi loquẽtem. *Venite benedicti patris mei,* in hęreditatem acci- Ibidem c
pite regnum,quod vobis præparatum eſt à conſtitutione *mundi.Vidiſti illi inextinguibilem ignem* præparatum: *nobis* autem, niſi deſides *fuerimus regnum* ? Hæc igitur cogitantes, & vitæ noſtræ curam agamus,& malitiam fugientes , nunquam diabolicis *artibus* decipiamur . At ſi & vos volueritis,iterum in medium afferamus pœnam quæ ſerpenti inflicta eſt,vt paulatim ad finem iudicij properantes,videamus diuinæ miſericordiæ magnitudinem.Nam ſi homines iudicem videntes publicè ſedentem, & contra reos ſententiam pronunciantem, ſæpe toto die ibi manent, nec inde abſcedunt donec ſurrexiſſe viderint iudicem : multo magis nunc nos decebit iudicem videre bonum deum , quomodo
L ſerpenti grauem pœnam impoſuerit , vt per ſenſibilis huius beſtiæ pœnas,qua quaſi organo vſus eſt malignus ille dæmon , intelligamus quas illi perpetuas in futuro ſeculo inflicturus eſt. Quomodo item congrua & miſericordi correptione virum & mulierem caſtigat , quæ admonitio potius ſit quàm punitio: vt his omnibus diligẽter animaduerſis,admiremur miſericordis dei prouidentiam,quam ille noſtræ naturę exhibet.Quid ergo illi dictum? *Et dixit dominus deus ſerpenti,Quia feciſti hoc, maledictus tu præ omnibus pecoribus , & præ omnibus beſtiis quæ ſunt ſuper terram.Super pectus tuum & uentrem tuum gradieris,& terram comedes omnibus diebus uitæ tuæ . Et inimicitias ponam inter te & inter mulierem, & inter ſemen tuum, & ſemen eius. Ipſa tuum tenebit caput,& tu tenebis eius calcaneũ.* Grauis indignatio, ſed magna etiam & eminens impoſtura, *quam per illum malignus dæmon intulit.*Et dixit dominus deus,Quia feciſti hoc.Quia tali,inquit,malitiæ miniſtraſti,vt impoſtura illa opere cõpleretur, malum conſilium afferendo,& letale poculum temperando:quia ſic miniſtraſti, & à mea beneuolentia excidere voluiſti creaturas meas, miniſterio maligni dæmonis ſententiæ exhibito,qui ob excellentem inuidiam & ſu- M
perbiam ſuam è cœlis in terrã deductus eſt:& propterea quia te in his vt inſtrumento eſt vſus , perpetuam tibi pœnam impono,vt per ea quæ tibi fiunt,& ille ſcire poſſit quam ipſe expectet pœnã, & futuri homines erudiantur non accedendum ad diaboli *conſilia,neque illius fraudes accipiendas,vt ne in eaſdem incidant* pœnas . Propterea maledictus es tu inter omnia pecora, quia calliditate malè,& nõ vt oportebat es vſus:ſed priuilegium quod ſuper omnia animantia poſſidebas,hoc tibi in omnium malorũ ceſſit occaſionẽ . Inquit enim, Serpens erat prudentiſſima omnium beſtiarum ſuper terram. Propterea maledictus tu inter omnia iumenta & omnes beſtias terræ futurus es . Et quia maledictio non erat ſenſibilis,neque oculis videri poterat,propter hoc & ſenſibilem illi pœnam infert , vt continuò ante oculos videre poſſimus ſupplicij eius monimenta . Super pectus & ſuper ventrem gradieris, & terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ. Quia & ſtaturæ tuæ *formatione* abuſus es,& in familiaritatem *rationalis animalis* à me conditi venire non formidaſti.*Sicut igitur* diabolus,qui per te operatus, & te vt inſtrumento vſus eſt,è cœlis deorſum depulſus eſt:*quia pluſquam* dignitatis ſuæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tatis ſuæ erat,ſapere volebat: ita ſimiliter impero,vt & tu aliam formationis figuram habeas,& ſuper terrã repas eaq; alaris:atque adeò ne liceat tibi poſthac ſuſpicere: ſed ſemper in hoc maneas ſtatu,& ſolus ex animalibus terra paſcaris:& neque hoc ſolum.Nam & inimicitias ponam inter te & inter mulierẽ,inter ſemen tuum & ſemen eius.Neque hoc contentus ero quòd ſuper terram reptes,ſed & inimicam fœderisq; neſciam faciam tibi mulierem:neq; eam ſolam,ſed & ſemen eius ſemini tuo hoſtem perpetuum faciã. Ipſa tuum ſeruabit caput,& tu eius ſeruabis calcaneum. Tantum enim illi robur concedam,vt continuò immineat capiti tuo,te autem faciã ſub pedibus eius iacere.Vide hic dilecte quomodo per pœnam huic beſtiæ deputatam,quanta humani generis cura deo ſit,demonſtretur.Et hoc quidem de viſibili ſerpente.Licet autem volenti poſt hoc conſiderare ſcriptorum tenorem,& cognoſcere,quòd ſi de ſenſibili ſerpente hæc dicta ſunt, multo magis accipienda ſunt hæc de ſpirituali ſerpente.Etenim & illum pedibus noſtris ſubiecit humiliatum. Et nos incũbere illius ca-
Lucæ.10.c piti fecit.An non hoc ſignificat,dicens,Calcabitis ſuper ſerpentes, & ſcorpiones? Deinde enim ne putemus de
B ſenſibilibus ſerpentibus eſſe dictum,ſubdit, Et ſuper omnem virtutem inimici.Vidiſtis ex his, quæ dicta ſunt de pœna,inſtrumento diabolico inflicta, ingentem dei miſericordiam?Veniamus iterũ,ſi placet,ad mulierem. Serpens quia impoſturam intulit,propterea & pœnam ipſe primus accepit. Et quia primò mulierem decepit, ideo & ipſa prior plectitur pœna magnam admonitionem habente. Et mulieri dixit, Multiplicans multiplicabo triſtitias tuas, & gemitum tuum.In triſtitiis paries filios. Et ad virum tuum conuerſio tua,& ipſe tui dominabitur.Vide bonitatem domini,quomodo poſt tantam pręuaricationem manſuetudine vtitur.Multiplicans multiplicabo triſtitias tuas.Ego quidem volebam,inquit,te citra dolorem & ærumnam viuere,liberamq; ab omni mœrore & triſtitia,& omni voluptate repleri, & licèt corpore circundatam, corporalium ſenſũ non affici. At quia non vſa es vt oportet tanta proſperitate,ſed affluentia bonorum in tantam te ingratitudinem inuexit:propterea tibi frenum impono,vt ne amplius laſciuias,ad triſtitias & gemitus te condemnans. Multiplicans multiplicabo triſtitias tuas, & gemitum tuum .In triſtitiis paries filios.
C Rem,inquit,magnæ lætitiæ & filiorum propagationem à triſtitia te incipere faciam,vt & ipſa, quãta peccati & inobedientiæ magnitudo,perpetuam habeas memoriã ex perpetuis doloribus,& præſertim tempore partus.Et ne proceſſu temporis obliuioni tradas quod factũ eſt, quòd hęc impoſtura horum tibi cauſa facta ſit,propterea multiplicans multiplicabo triſtitias tuas & gemitum tuum.In triſtitiis paries filios.Hic ſignificat parturientium dolores,multiplicemq; illum laborem, quem ferre neceſſe eſt:vtpote tot menſibus geſtare vterum,velut ſarcinam pueri, & ſentire ſingulares qui inde oriuntur dolores, & membra diſtendi, & ferre intolerabiles illos dolores,quos ſolæ illæ ſciunt quę expertæ ſunt.Veruntamen doloribus tanta ſolatia ſimul admiſcuit miſericors deus:vt fermè conferendum ſit gaudium,quod ex nato puero habetur,cum doloribus illis, qui tot mẽſibus ventrem diſſecant.Nã tantum laborem,totq; dolorum cruciatus ferentes: & vt ita dicam, penè de ipſa vita deſperãtes,poſtquàm pepererint, & doloribus fuerint ſolutæ,lætitiaq; frui cœperint, iterũ quaſi oblitæ laborum omnium,ſeipſas filiorum generationi accõmodant: ſic diſpẽſante miſericorde deo,vt hominum ſal-

uetur genus. Semper enim futurorum bonorum ſpes D
præſentia incommoda leuius ferri facit.Id quod in negociatoribus quis viderit, qui remota maria tranſeunt, & naufragia ferunt,& piratas,& præterea pericula multa,quibus illorum ſpes fruſtratur:neque ſic tamen deſiſtunt,ſed iterum eadem attentant. Hoc etiam de agricolis poſſemus dicere.Etenim & illi cùm profundè ſecuerint terram,& diligenter excoluerint,ac ſementem fecerint,ſæpe ariditate,vel immodicis pluuiis, vel tandem quando manipuli colligẽdi, rubigine vel calamitate ſuperueniente,ſpe ſua excidunt:veruntamen neque illi ſic deſiſtunt, ſed iterum vt tẽpus appetierit, agriculturam exercent.Et in quibuſcunque ſtudiis hoc obuium eſt.Sic mulier quoque & ipſa ſępe poſt menſes illos,poſt intolerabiles labores, poſt noctes inſomnes,poſt membrorum diſtenſiones, paruo quodam interuallo facto, licèt ante ſtatutum tempus partũ abortiuerit informẽ, & nondum liniamentis figuratum:vel etiã formatum quidem,nõ integrũm autem neque ſanum,vel etiam ſæpe mortuum,vix è periculis elapſa:attamen quaſi oblita horum omnium,eadem quæ antea fert & tolerat. Et quid dico? ſępe cum fœtu nato commori eas contingit, & neque hoc cæteras terret,neque perſuadet vt rem fu- E
giant: tantum deus triſtibus illis inſeuit dolorem ſimul & voluptatem.Propter hoc dicebat,Multiplicans multiplicabo triſtitias tuas,& gemitũ tuum. In triſtitiis paries filios. Hoc etiam Chriſtus dicebat diſcipulis ſuis, monſtrans tam doloris magnitudinẽ,quàm lætitiæ excellentiam,Mulier quando parit,triſtitiam habet,quo- Ioan.16.c
niam venit hora eius.Deinde volens nobis cõmendare, quomodo triſtitiæ ſimul è medio tollantur, gaudiũ autem & lætitia ſuccedant,inquit,Quando autem pepererit puerum, non iam memor eſt afflictionis, propter gaudium,quia natus eſt homo in mũdum. Vidiſti prouidentiam, & curam noſtri eximiam? Vidiſti pœnam admonitionis plenam?In triſtitiis paries filios:deinde, Ad virum tuum conuerſio tua,& ipſe dominabitur tui. Quaſi ſe defendens apud mulierem, hæc dicit miſericors deus. Ego,inquit,ab initio honore parẽ te formaui,& eiuſdem dignitatis in omnibus participem. Et ſicut Adæ,ita & tibi omnium principatum concredidi: cæterùm quia abuſa es honoris dignitate ſubiicio te viro:& ad virum tuum conuerſio tua. Quia relicto eo qui
dignitate par,& cuius naturę particeps,& propter quẽm F
formata es,familiaritatem cum ſerpente mala illa beſtia habere,& eius accipere conſilium voluiſti:propterea poſthac illi te ſubiicio, & illum dominum tuum aſſero,vt illius ſcilicet dominium agnoſcas.Et quia neſciuiſti imperare,diſce bene regi. Ad virũ enim tuum,inquit,cõuerſio tua,& ipſe dominabitur tui. Melius eſt vt tu ſub illo ſis,& illum dominum habeas,quàm impauidè & liberè viuens per præcipitia feraris. Itaque conſiderans quod tibi vtile,ad illum te habere volo conuerſionem:& ſicut corporis eſt caput ſequi,dominium eius ſuauiter agnoſcere. Scio quòd dictorum prolixitate fatigamini,ſed excitemini aliquantulum oro,ne imperfectum iudicium relinquamus,neque relicto adhuc iudice ſedente diſcedamus.Et iam fermè ad finem perueni mus.Videamus itaque quid poſt ſermonem mulieri factum, viro dicat, & quam illi pœnam intentet. Adæ autem dixit, Quia audiſti uocem uxoris tuæ, & comediſti de ligno, de quo mandaui tibi ut ex eo ſolo non comedas, de illo ipſo comediſti: maledicta terra in operibus tuis. In triſtitiis comedes illam omnibus diebus uitæ tuæ: ſpinas & tribulos oriri tibi faciet, & comedes fœnum agri. In ſudore faciei tuæ ue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *ſceris pane tuo, donec reuertaris tu in terram, de qua ſumptus es. Quia terra es, & in terram abibis*. Plurima & ineffabilis etiam hoc loco oſtenditur dei erga hominem prouidentia, & cura. Sed audiamus diligenter vnumquodque dictorum. Adæ autem dixit, Quia audiſti vocem mulieris tuæ, & comediſti de ligno, de quo præceperam tibi vt ex eo ſolo non comedas, de illo ipſo comediſti. Quoniam, inquit, audiſti mulierem tuam, & comediſti de ligno, & conſilium illius meo mandato maioris feciſti: & noluiſti ab vnico hoc ligno abſtinere, de quo ſolo præcepi tibi ne comederes (non enim tibi præcepi vt à multis abſtineres, ſed de vno ſolo, & neque ab illo abſtinuiſti, ſed oblitus mandatorũ meorum, à muliere perſuaſus es) idcirco re ipſa diſcas quantum malum ſis operatus. Audiant viri, audiant mulieres: & illi quidem, vt ne ferant mala conſulentes: hæ autem, vt ne talia conſulant. Nam ſi hìc culpa in mulierem reiecta, nullam veniã aſſequutus eſt, qualẽ quis haberet veniam, dicens, Propter vxorẽ hoc & hoc peccaui, & hoc & hoc feci? Ea enim de cauſa ſub tua poteſtate facta eſt, & dominus eius pronunciatus es, vt illa tibi pareat, & non caput pedes ſequatur. Verùm non rarò vi
H demus contrarium vſu euenire, *vt is qui ſuo ordine caput eſſe deberet*, neque pedum ordinem ſeruet: & ea quę in pedum loco eſt, in caput conſtituatur. Idcirco & beatus Paulus magiſter orbis, hæc omnia prænidens, clamabat: Quî nanque ſcis mulier, an virum ſis ſaluatura? Aut quî ſcis vir, an vxorem ſis ſaluaturus? Veruntamen viri eſt, vt diligenti opera malè conſulentem repellat: mulier verò ſemper in auribus ſonans habeat ſupplicium quod Euæ irrogatum, quæ peſtiferum illud conſilium viro ſuggeſſerat: ne audeat talia conſulere, neque imitetur Euam: ſed *illius exemplo prudentior fiat, & talia conſulat, quæ & ipſam, & virum omni ſupplicio liberatura ſunt*. Porrò ad *inſtitutum redeamus. Adæ autem dixit deus*, Quia audiſti vocẽ mulieris tuæ, & comediſti de ligno, de quo præcepi tibi de eo ſolo ne comederes, de illo ipſo comediſti. Quoniam, inquit, tanta tibi negligẽtia in obſeruando meo mandato, neque timore te coërcuit, neque quod prædixi futurum ex vſu huius ligni, quod tunc ab aliis internoſci faciebam: ſed in tantam malitiam perueniſti, vt neque ab vnico hoc ligno tibi temperaueris, tametſi tot & tantis tibi frui liceret:
I atque ideo maledicta terra in operibus tuis. Vide miſericordiam domini, quomodo ſerpentem punit, quomodo item & rationale animal. Illi enim dixit, Maledictus tu de terra: hìc autem non ſic. Sed quid? Maledicta terra in operibus tuis. Et meritò. Nam quia propter hominem producta eſt, vt ille poſſet frui his quæ ex ea naſcuntur: ideo iterum propter hominem peccantem maledictum ei inditur: quia maledictum terræ eueniens, hominis ſecuritati & felicitati obeſt. Maledicta terra in operibus tuis. Exin vt diſcamus quid ſit, maledicta, ſubdit, In triſtitiis comedes eam omnibus diebus vitæ. Vide quot nunc ſeculis hanc pœnam luimus: vt non ſolum illis vtile ſit, ſed vt poſteri iiſdem rebus doceãtur, vnde illis hæc ſupplicia ſunt inuecta. In triſtitiis comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ. Poſt hoc diligentius docens nos maledicti ſpeciẽ & triſtitię cauſam, ſubdit: Spinas & tribulos oriri tibi faciet. Ecce maledicti monimenta. Spinas, inquit, & tribulos proferet terra: itaque multis laboribus & ærumnis operandum tibi, & omni tempore cum triſtitia viuere te faciam, vt hoc tibi frenum ſit, ne quid ſupra dignitatem de te ſentias: ſed cõtinuò cogites tuam ipſius ſubſtantiam, neque feras vt poſthac ſic decipiaris. Et *comedes fœnum agri. In ſudore* K
faciei tuæ ueſceris pane tuo. Animaduerte quo pacto poſt peccatum & inobedientiam omnia ſecus contigerunt quàm antea, & planè diuerſa: quaſi diceret, Ego quidem cùm in hunc mundum te prodire feci, volebam te degere abſq; doloribus, laboribus, ſudoribus, & ærumnis, & omni felicitate frui, neque corporalibus neceſſitatibus obnoxium eſſe, ſed ab omnibus illis liberum. Quia verò non profuit tibi tanta ſecuritas, eapropter & terræ maledicam, ita vt abſque ſatione & aratione nõ proferat ſuos fructus ſicut antea: ſed & cum multo labore, moleſtiis, & ærumnis, afficiam te triſtitiis, & continuis fatigationibus. Sudoribus item totum humiliabo, vt his exercitatus perpetuam doctrinam habeas, modeſtè agẽdi, tuamque ipſius naturam agnoſcendi. Neque hoc ad modicum & breue tempus erit, ſed omni tempore vitę durabit. In ſudore enim faciei tuæ veſceris pane tuo, donec reuertaris tu in terram, de qua ſumptus es. Quia terra es, & in terram abibis. Hæc ſuſtinebis vſq; ad finem vitæ tuæ, & donec in illam reſolueris ex qua formatus es. Nam quanuis tibi corporis dederim naturâ, ob meã bonitatem, ipſum tamen hoc corpus ex terra exiſtens, iterum erit terra. Terra enim es, & in terram abibis. E- L
nimuero vt ne hæc fierent, dixi, *ne comedatis de hoc ligno. Quocunque enim die comederitis, morte moriemini*. Non enim hoc volebam. Sed quia eorum, quæ ad me attinebant, *nihil intermiſſum eſt*: tu autem *teipſum* in hæc coniecisti, ne in alium cauſam retuleris, ſed tuæ ipſius deſidiæ totum adſcribito. Iam denuò alia nobis quæſtio hìc naſcitur, qua, ſi placuerit, breuiter abſoluta, finem ſermonis hìc faciam. Dixit, inquit, deus, Quocunque die comederitis, morte moriemini: multorum autem annorum numero oſtenditur vixiſſe illos poſt inobedientiam, & cibi eſum. Et quæſtio quidẽ *aliqua eſſe videtur his qui à ſuperficie ſalutant diuinas literas. At ſi quis magno ſtudio aures adhibeat, manifeſtũ eſt quod dicitur, neque quæſtio fuerit attendenti. Nam licèt multos annos vixerint, attamen à quo tempore audierunt*, Terra es, & in terram abibis: & ſententiam acceperunt mortis, mortales fuerunt: & ex illo tẽpore fuerunt perinde ac ſi quis illos dicat mortuos fuiſſe. Hoc igitur & ſcriptura ſignificans, dixit, Quocunque die comederitis, morte moriemini: hoc eſt, ſententiã accipietis, mor-
tales poſthac vos futuros. Sicut enim in humanis iudi- M
ciis, quando quis ſententia lata vt capite mulctetur, iterum in carcerem coniicitur, & licèt ibi multo tempore agat, *nihil melius* tamen habet defunctis & mortuis, vtpote iam per ſententiam mortuus: *eodem modo* & illi, ab eo die à quo mortalitatis ſentẽtiam acceperunt, tametſi longo tempore durauerint, nihilominus ſententia mortui erant. Scio quòd hæc doctrina pluribus prolixioribusq; tractata ſit. Ideo quia gratia dei, pro noſtris viribus omnia in medium prolata ſunt, lectis nunc finem imponamus. Poſſent quidẽ & alia proferri, & iterum monſtrari, inflictam hanc pœnam, & mortales nos factos multum habere diuinę miſericordiæ. Sed ne multitudine dictorum mẽtem veſtram obruamus: age, obſecramus vos, vt cùm hinc abieritis, ne in conuenticula inſipientium vos conferatis, neque intempeſtiuæ nugacitati vacetis: ſed intelligite & colligite vobiſcum quæ dicta ſunt, & in memoriam referte, quid nam *iudex* reſponderit, quid rei pro ſe dixerint: & quomodo Adam quidem culpam in vxorem tranſtulerit, *illa verò* in ſerpentem: & quomodo deus etiam *hunc* punierit, & pœnam illi toto ſeculo duraturam *inflixerit*, grauemq;

1. Corinth. 7. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

A uemq; in illum indignationem declarauerit:atq; ex hoc oſtendit ſuam in deceptos curam, propter quos impoſtorem ita vltus eſt. Manifeſtum, quòd hic eos deceperat qui deo valde grati, & pro quibus multum ſolicitus erat. Dein mementote ſupplicij mulieris,& pœnæ quę illi intentata,immo potius admonitionis. Et ſic quoque recordemini,quæ ſint Adæ dicta. Sententiaq; in mente veſtra ſcribatur, *Terra es,& in terram abibis.* Hinc obſtupeſcite ineffabilem dei miſericordiã. Quòd nos,*qui ſuper terram ſumus,& in terram diſſoluimur, ſi* voluerimus virtutem amplexari,& vitia fugere,aſſequi poterimus ineffabilia illa bona quæ parauit & promiſit diligentibus ſe. Gratias igitur illi multas debemus,noſtrum confitendo dominum,pro tot talibúsque beneficiis: & nequaquam ex memoria dimittendo, per bona opera, & diligẽti malorum fuga ipſum mitigemus. Quomodo non omnis ingratitudinis ſignum fuerit, ſi ipſe quidem cùm deus ſit & immortalis naturæ,non refugit aſſumere mortalem & terreſtrem noſtram ſubſtantiam, vt & ab antiqua morte nos liberaret,ſupra cœlos euehe ret,honore quo patri conſidet,exaltaret,& ab omni cœleſti exercitu adorari faceret? Nos autem contraria illi
B retribuere nõ erubeſcimus, ſed & immortalem animã, quaſi dixerit *quis carni agglutinatam, terrenam ipſam & mortuam,& nihil operari valentem,facere curamus.* Obſecro ne ſic fiat, ne ſic ingrati ſimus erga benefactorem noſtrum: ſed illius præceptis obedientes, quæ ipſi grata ſunt & probantur, operemur: vt & æternis bonis dignos nos oſtendat. Quæ nos omnes aſſequi contingat gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſpirituſancto ſit gloria nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia decimaoctaua.

*Vidiſtis heri iudicis miſericordiã? Vidiſtis examen benignitate refertum? Vidiſtis ſupplicio*rum diuerſitatem? *quomodo punitus ſit doloſus ille ſupplantator: quomodo etiam deceptis pœna ſit intentata,quæ magnã dei præ ſe ferret miſericordiam?* Vidiſtis quomodo nobis cõmodorum occaſio fuit,adſiſtere tribunali,& videre quomodo proceſſerit examẽ? Cognouimus enim,quantis ſeipſos bonis mãdati tranſgreſſione priuarint Adam & Eua,nudati gloria illa ineffabili,& vita non inferiore quàm angelica. Cognoui-
C mus patientiam domini, didicimus quantum malum ſit deſidiã, quomodo & præſentibus ſpoliet, & magna ignominia denigret. Idcirco obſecro,ſobrij ſimus,fiãtq; nobis illorum lapſus,remedia,& illorum deſidia, ſecuritatis cauſa. Quia maior pœna eſt eorum qui poſt illos peccant, & tantis exemplis emendare ſe nolunt. Non enim qui poſtea eadem peccant,quæ primi, in eandem pœnam incident. Id quod breuiter ab orbis doctore ſapientiſſimo(beato Paulo,inquam)diſcere poſſumus, qui
Rom.2.b dicit,Quicunque enim ſine lege peccauerunt, ſine lege etiam peribunt: & quicunq; in lege peccauerunt,per legem iudicabuntur. His verbis dicit,non eandem luituros pœnam eos qui ante legem, & eos qui poſt legem. Grauius enim punientur qui poſt legem datam peccauerint. Nam quicunque ſine lege peccauerunt, etiam ſine lege peribunt. Proficiet illis ad leuiorem pœnam, q̃ legis doctrina & adminiculo caruerunt. Et quicunque ſub lege peccauerunt,per legem & iudicabũtur. Iſtis dicere vult,quia & legem habuerunt magiſtram,& neque ſic emendati ſunt: ſed eadem quæ illi peccauerunt, grauiorem quoq; pœnam dabunt. Porrò audiamus quę hodie ſunt lecta. *Et uocauit Adam nomen uxoris ſuæ Eua, id*

quod eſt uita: quia ipſa eſt mater omnium uiuentium. Vide diui D
næ ſcripturæ diligentiam,quomodo neq; hoc præterit, ſed docet nos, quòd & mulieri nomen Adam impoſuerit. Vocauit,inquit, nomen vxoris ſuæ Eua, id quod eſt vita: quia ipſa mater eſt omnium viuentium: hoc eſt, ipſa eſt origo eorum,qui ex illa ſunt futuri,radixq; & fundamẽtum poſteritatis. Dein poſtquam docuit nos quomodo mulieri impoſitum nomen,iterum oſtendit nobis dei bonitatem, quæ non deſpexit ſuas creaturas in tanta nuditate & ignominia verſantes: Et *fecit,inquit, dominus deus Adæ & uxori illius ueſtes pelliceas,& induit illos.* Sicut miſericors pater filium habens bona indole prędítum, & omni cura educatum, & fruentem omnibus deliciis, & veſte nitida & ſericis amictum, & paternis opibus ſecurè vtentem,cùm viderit eum nimia proſperitate in malitiæ præcipitium prolapſum,priuat illis omnibus, & ſuæ poteſtati ſubiicit,& veſte ſpoliat, & vilẽ ſeruilẽmque togam illum induit, ne omnino nudus ſit & turpis. Ita & miſericors deus,quoniam Adam & Eua indignos ſeſe exhibuerunt indumento glorioſo illo & nitido, & quod tegendo nullis corporalibus eos neceſſitatibus obnoxios eſſe ſinebat: exuit *nunc omni illa glo* E
ria & fruitione, qua ante grauem hanc ruinam gaudebant: multámque erga illos declarauit miſericordiam, miſericordia motus ob tantam ruinam, quia videbat magna cõfuſione circumamictos,& neſcios quid facerẽt. Tales enim ſunt diaboli machinationes,vt ſi quando aliquẽ inuenit qui ſibi pareat, eum voluptatula quadam ſupplantatum,& in profundum malitiæ proiectũ, omníque confuſione & ignominia plenum, *iacere relinquat,miſerabile omnibus qui illum vident ſpectaculum. At animarum noſtrarum curator videns illos in tantis difficultatibus,ipſos non omnino deſtituit præſidio,ſed velamentum illis excogitat,* veſtem frugalem: *oſtendens qualibus ſe veſtimẽtis dignos fecerint.* Et *fecit dominus deus Adæ & mulieri illius ueſtes pelliceas, & induit illos.* Vide,oro,quantam ſermonis humilitatem nobis attemperat diuina ſcriptura. Id quod ſæpe dixi,id & nunc dico, vt omnia ita intelligamus, ſicut par eſt de deo intelligi. Et verbum, fecit,accipe pro eo quod eſt, imperauit vt eſſent. Iuſſit enim togis pelliceis veſtiri in perpetuam memoriam, quòd inobedientes fuerimus domino. Audiant opulenti,& qui luxuriãt in vermium operibus,& veſtiuntur ſericis,diſcántque quomodo ab F
initio humanam naturam miſericors dominus docuerit. Quia propter tranſgreſſionem, pœnæ mortis reus erat factus protoplaſtus,opúſque habebat veſte quę conſuſionem tegeret,pelliceas fecit veſtes: quo docuit nos, vt mollem & diſſolutam vitam fugiamus, neque inertem & remiſſam ſectemur,ſed magis auſteram amplexemur. Sed fortè grauatim ferentes hæc diuites,dicent, Igitur pellibus veſtiri nos iubes? Nõ hoc dixerim. Nam neque illi perpetuò vſi fuerunt his veſtibus. Miſericors enim dominus prioribus beneficiis recentiora quędam ſuperaddit. Nam poſtquam ſeſe corporalibus neceſſitatibus obnoxios fecere,& ab immortalitate illa & angelica vita exciderunt: diſpenſauit deus, vt ex ouium velleribus indumenta ſibi pararent,nõ alia de cauſa,quàm vt tegumentum habeant,& ne rationale animal hoc ſimiliter nudum & inhoneſtum inter bruta illa verſaretur. Itaque veſtium amictus continuum nobis ſit monimentum, quo memores ſimus, quantis bonis excideri-
mus, & diſcamus quanto ſupplicio humanum genus ob inobedientiam ſit affectum. Dicant igitur nobis,qui tanto vtuntur apparatu, vt iam vſum lanæ prorſus au-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dire nolint, ſed ſerico veſtiantur, cõque inſaniæ peruenere, vt aurum veſtibus intexant. In primis autem mulieres huic mollitiei deditæ ſunt. Quare, dic obſecro, corpus ita ornas, & gaudes eiuſcemodi amictu? Non cogitas quòd pro magno ſupplicio, propter tranſgreſſionem tegmen hoc excogitatum eſt? Et quare non audis
1. Timoth. 6. b Paulum, dicentem, Habentes victum & amictum, illis contenti ſimus? Vides quòd vnius duntaxat rei habenda ſit hìc cura: videlicet, ne corpus nudum ſit, ſed vt tegatur. Num adhuc de varietate veſtium oportet ſolicitum eſſe? Cæterùm ad ſequentia veniamus. *Et dixit dominus deus, Ecce Adam factus eſt ſicut unus ex nobis, ſciens bonum & malum. Et nunc ne forte extendat manum ſuam, & accipiat de ligno uitæ, & comedat, & uiuat in ſeculum. Et emiſit illum dominus deus ex horto deliciarum, ut operaretur terram, de qua ſumptus erat.* Hìc quoque vide quàm congruis & idoneis infirmitati noſtræ verbis vtatur deus. Et dixit, inquit, deus, Ecce Adam factus eſt quaſi vnus ex nobis. Vidiſti quanta dictionis humilitas? Hæc autem vt decet, dignè de deo intelligamus. Vult enim hìc per verba hæc in memoriam referre, quomodo decepti fuerimus à diabolo per ſerpentem. Quandoquidem ille dicebat, ſi comederitis eritis vt dij, & ſpe potiendæ
H diuinitatis cibũ hunc ſumere auſi ſunt. Atq; hac de cauſa deus iterum illos monere volens, vt ſentirent quàm grauiter eſſent lapſi per inobediẽtiam & deceptionem, inquit, Ecce Adam factus eſt quaſi vnus ex nobis. Ita acriter verbum hoc vibratur, vt tranſgreſſorem attingere valeat. Propterea, inquit, quod contempſiſti mandatum meum, ecce factus es quòd expectaſti: imò nõ quod expectaſti, ſed qualem te fieri dignum erat. Ecce Adam factus eſt quaſi vnus ex nobis, ſciens bonum & malum. Hoc enim impoſtor diabolus dicebat per ſerpentem, aperientur oculi veſtri, eritiſque ſicut dij, ſcientes bonum & malum. Et nunc ne forte extendat manum, & tangat lignum vitæ, & comedat, & viuat in æternum. Vide oro hìc miſericordiam domini. Oportet enim quod dictum eſt diligenter ſcrutari, vt nihil eorum quę in fundo iacent, latere nos queat. Quum deus Adę mãdatum daret, à nullo alio abſtinere præcepit, quàm ab vnico ligno: de quo, quia edere fuit auſus, pœna capitalis irrogata eſt: id quod cum præciperet illi definiuit, ſi auderet. De ligno autem vitæ nihil ſignanter præcepe-
I rat. Quandoquidem, vt exiſtimo, & eſt veriſimile, immortalem illum feciſſet. Potuiſſetque ipſe, ſi voluiſſet, cum aliis etiam de hoc veſci, quod perpetuam illi contuliſſet vitam, eo quòd nullum mandatum de illo acceperat. Si autem curioſulus aliquis rogat, quare lignum vitæ appellatum eſt: ſciat, ſi noſtris rationibus innitamur, non poſſe hominem omnia dei opera contueri. Viſum enim fuit domino, vt meditationem quandam obedientiæ, & inobedientiæ haberet homo à ſe factus, & in paradiſo degens. Et hæc duo duobus illis lignis monſtrabantur, nempe ligno vitæ & mortis. Nam eſus & tranſgreſſio mandati, mortem illi attulit. Itaque vbi de hoc accepit, mortalis factus eſt, corporiſque neceſſitatibus obnoxius. Et originem accepit peccati ingreſſus, propter quod & mors à domino vtiliter diſpenſata eſt. Non poſthac in paradiſo relinquit Adam, ſed exire inde iubet: monſtrans quòd propter nihil aliud hoc faciat quàm propter miſericordiam erga nos. Et vt hoc diſcamus, operæprecium fuerit verba diuinæ ſcripturæ denuò legere. Et nunc, inquit, ne quando extendat manum, & accipiat de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum. Nam quia magna intemperantiæ, inquit, indicia exhibuit, præuaricandóque mandatum mortalis K factus eſt, ne nunc & lignum, quod vitam prębet continuam, attingere audeat, peccaturus perpetuò: ſatius fuerit hinc ipſum eiici, ita vt magis prouidentiæ, quàm indignationis fuerit illa eiectio. Hic enim mos eſt domini noſtri, vt puniens non minus quàm benefaciẽs ſuam erga nos declaret prouidentiam. Quippe & hanc pœnã admonitionis gratia nobis irrogauit. Quia vtiq; ſi ſciſſet nos non peiores fieri impunè peccando, neutiquam vltrà puniſſet: ſed vt reprimat noſtrũ ad deteriora progreſſum, & tollat malitiam vlterius graſſantem, ſuam ſeruando miſericordiam, punit: id quod & nunc facit. Curam enim agens protoplaſti, eiici ipſum é paradiſo præcepit. Et emiſit illum dominus deus ex horto voluptatis, vt operaretur terram, de qua ſumptus eſt. Iterum oro, vt hìc diuinæ ſcripturæ diligentiam videas. Emiſit illum, inquit, dominus deus ex horto voluptatis, vt operaretur terram, de qua ſumptus eſt. Nec temerè dixit, de qua ſumptus eſt: ſed vt perpetuò memoriã faceret, quãta humilitate operari debeat, ſciréque poſſit quòd inde ſit conſtitutus, & ſubſtantiam habeat ab initio. Et illam ipſam, inquit, operetur terram, ex qua & conſtitutus eſt. Nam hoc quod in ſentẽtia dicebat, In ſudore faciei tuæ L veſceris pane tuo: idipſum & nunc dicit, eo quòd inquit, vt operetur terrã de qua ſumptus eſt. Poſthac vt diſcamus quanto ſpacio ipſum à paradiſo habitare fecit, etiã illudipſum ſcriptura nos docet. *Eiecitque dominus deus Adam, & habitare fecit eum è regione horti deliciarum.* Animaduerte ọ dominus noſter in ſingulis operibus, miſericordiæ argumentum oſtendit, & ſingulæ pœnarũ ſpecies bonitate plenæ ſunt. Non enim hoc ſolum miſericordiæ & benignitatis argumentum erat, quòd emittebat & eiiciebat: ſed & quòd contra paradiſum illum habitare faciebat, vt iugem dolorem haberet, quotidie cogitans vnde exciderit, & in quem ſtatum ſe coniecerit. Et quanuis grauiſſimi doloris ſpectaculum erat, eſt tamen magnæ vtilitatis occaſio, vt dolens continuo aſpectu, munitior & cautior eſſet in aliis, ne iterũ in ea peccata incideret, qui hominis (vt plurimum) mos eſt. Nam quoniã cùm bonis frueremur, neſciuimus ipſis vt oportet vti, illorum priuatione emendati ſumus, & tunc experientia ſentire cœpimus noſtram deſidiã. Itaque tanta rerum mutatione docemur & à quibus excidimus, & quibus noſipſos malis iniecimus. Itaque quod propè, & M è regione paradiſi nos habitare iuſſit, maximæ prouidẽtiæ & noſtri curæ ſignum fuit, vt & ſpectando memor eſſet, & inde lucrum faceret, & neque immodica viuendi auiditate concupiſcere, neque foris exiſtens de ligno comedere præſumeret. Diuina enim ſcriptura omnia nobis, prout noſtræ infirmitati congruunt, narrat. Et prę cepit vt Cherubim & flammeus gladius cuſtodiant lignum vitæ. Quoniã tam negligens iam fuerat in mandato tradito, hinc factum eſt, vt tanta diligentia ingreſſus muniretur & præcluderetur. Obſecro animaduerte hìc, quòd miſericors deus non ſolum contentus fuit, hominem è regione paradiſi habitare, ſed præcepit etiam quòd flammeus gladius ille verſatilis, & virtutes illæ Cherubim cuſtodirent viam, quæ illuc inducit. Nec abſque cauſa addidit, verſatilis ille: ſed vt doceat nos, quòd omnis via illò ducens pręcluſa ſit, eo quòd gladius ille dum verſatur, obturet & præmuniat omnes vias, quæ illuc ferunt, vt continuam memoriam & timorem incutere illi poſſit. *Adam autem cognouit Euam uxorem ſuam.* CAP. IIII. Conſidera quando hoc factum ſit. Poſt inobedientiam, poſt paradiſi amiſſionem, tunc primùm *vſus* rei Venereæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

A reæ cœpit. Ante inobedientiam enim angelicam vitam imitabãtur,& nullus de re Venerea sermo erat. Vel quo pacto, cùm neque corporalibus necessitatibus obnoxij fuerint? Itaque ab initio virginitas palmam principatus accepit: sed postquam per desidiam peccatũ intrauit,& aditus patefactus est his quę peccati sunt,& illa quidem auolauit, vt pote ab his qui indigni tãtę virtutis magnitudine facti erant. *Subintrauit autem rei Venereæ lex.* Cogita igitur dilecte, *quãta virginitatis dignitas, quàm* sublimis & magna possessio,& quæ supra humanam naturam,& quæ *opus* habeat manu superna. Quandoquidem qui virginitatem alacriter arripiunt, in corpore ea agunt quæ incorporearum sunt virtutum. Audi Christum Iudæis dicentem. Nam de resurrectione quæstionem mouentes,& in sermone capere volentes, dicebãt: Matth.22.d Luc.20.f & Mar.12. Magister, erant apud nos septem fratres,& primus vxore ducta defunctus est, non habens pueros, & dimisit vxorem suam fratri suo. Similiter & secũdus,& tertius, & quartus,& quintus,& sextus,& septimus. In resurrectione ergo cuius è septem illis erit vxor? omnes enim habuerunt illam. Quid igitur dicit illis Christus? Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem dei. In resurre-

B ctione enim neque matrimonium contrahunt, neque elocantur, sed sunt sicut angeli. Vidisti quomodo in terra ambulantes, & corpore circundati angelicam vitam imitantur, qui Christi amore virginitatis sortem acceperunt? Nam quanto hæc maior est & sublimior, tanto maiores sunt & coronæ,& retributiones, & repromissa bona eorum, qui cum hac in aliis bonis operibus se exercent. Adam autem cognouit Euam vxorem suam, & vt concepit peperit Cain. Postquam per inobedientiam intrauit peccatum,& sententia mortales illos fecit, consequenter omnipotens deus secundum suam sapiẽtiam *humani generis durationem gubernans, concessit per coitum auctum iri nostrum genus. Et dixit, Possedi uirum per deum.* Vide quomodo pœna inflicta mulierem emendauerit, meliorẽmque reddiderit. Nam puellum natum nõ naturæ, sed deo acceptum tulit, suámque gratitudinem declarat. Vidisti quomodo pœna admonitionis loco illis fuerit? Possedi hominem per deum. Nõ natura, inquit, puerum mihi dedit, sed diuina gratia.

Et adiecit iterum pariendo fratrem illius Abel. Quia pro nato puero grata fuit, & prius beneficiũ agnouit, assequuta est & aliud. Talis enim est dominus noster, quã-

C do in primis gratitudinẽ declaramus,& benefactorem agnoscimus, largius sua dona nobis erogat. *Itaque quia & ista deo partum adscripsit, propterea & alium accipit puerum. Summa enim, posteaquam subintrauit mortalitas, consolatio erat filiorum successio. Et idcirco misericors deus, puniendi seueritatem imminuẽs,& mortis personam auferens, liberorum successionem largitus est*: & perinde quis dicat imaginem resurrectionis per hoc subindicans,& dispensans, vt pro cadẽtibus alij resurgant. *Et factus est Abel pastor ouium,& Cain operabatur terram.* Docuit nos diuina scriptura, quam vterque artem exercuerit. Nam Abel pastoralem, Cain agriculturam delegit *Et factum est post dies: obtulit Cain de fructibus terræ sacrificium deo.* Considera, quomodo naturæ conditor scientiam animæ indidit. Quis enim illum, dic oro, ad hanc cogitationẽ perduxisset? nullus alius quàm quæ *in* animo conscio scientia. Tulit, inquit, de fructibus terræ sacrificiũ domino. Sciebat enim,& clarè sciebat, quòd congruum esset ex suis possessionibus aliquid deo offerendum: non quòd eo dominus indigeat, sed vt suam gratitudinem declaret, qui tali beneficio frui-

D tur. Nulla enim re indiget deus, nullíque *nostris opus* habet. Quia ob ineffabilem misericordiam ita nostræ infirmitati se attemperat, & propter salutem nostram hæc fieri tolerat, vt dei agnitio humanæ naturæ *virtutis* sit schola. *Et Abel etiam ipse tulit de primogenitis suarum pecudum.* Non absque ratione in sermonibus prioribus vestram docui charitatẽ, quòd dominus noster varietatem personarum ignoret: sed à voluntate examinans, mentem & intentionem coronat. En & nunc attende idem factũ: sed auscultemus diligenter dictis,& videamus quid de Cain narret scriptura, & quid de Abel: & ne inconsideranter transeamus. Nihil enim temerè vel fortuitò loquitur diuina scriptura, sed & syllaba,& apiculus vnicus reconditũ habet thesaurum. Nam in hunc modum se habent spiritualia omnia. Quid igitur inquit? Et factum est post dies, tulit Cain de fructibus terræ sacrificium domino,& Abel tulit etiam ipse de primogenitis ouium suarum,& de adipibus illarum. *His* qui acutius valent intueri, iam ex lectione ipsa liquidũ est quid dicatur. Verùm quia omnium communiter habenda est cura, & respectum personarum nescit spiri-

E tualis doctrina: age *manifestius vobis detegamus* quæ dicta sunt, iterum ea repetentes. Cain, inquit, tulit de fructibus terræ sacrificium domino: deinde volens & de Abel docere nos scriptura diuina, dicit quòd & ipse de sua arte, nempe pastoritia, suum attulerit sacrificium. Tulit enim, inquit, & ipse de primogenitis ouium suarum, & de adipibus illarum. Obserua quomodo nobis pientissima illius mens significatur,& quòd non tãtum de ouibus obtulerit, sed de primogenitis, hoc est de pretiosissimis, & maximè eximiis. Deinde & ex *illis ipsis primogenitis* pretiosissima quæque. Et de adipibus, inquit, illarũ, hoc est de pinguissimis & optimis. De Cain nihil tale adnotatum est. Sed quid obtulit? de frugibus terræ sacrificium: quasi diceret: qualiacunque obueniebant, nulla ad delectum adhibita opera vel diligentia. Iterum dico, & dicere non cessabo. Non quia deus his indiget, sed vult & per hæc ostendi nostram gratitudinem. Nam eum qui deo offert, & offert ex his quæ dei sunt,& intelligit quantum differat natura,& cùm homo sit, tantum sit honorem sortitus: oportebat, quantum sibi conceditur, suum testari officium,& pretiosissima offerre. Sed vide obsecro dilecte. Habes hic occasiones,

F vt quod oportet cõtempleris meritò pœnas luere eum, qui suam ob ignauiam amittit salutem. Neque ille doctorem aliquem habuit. Neque hic suggestorem & consiliarium: sed vterque conscientiæ suæ magisterio,& sapientia diuinitus humano generi suppeditata, ad hanc oblationem incitatur: sed varietas mentis & voluntatis segnities, illius quidem acceptissimam fecit oblationẽ, huius autem repudiatam *Et aspexit deus Abel,& ad dona ipsius.* Vide quomodo impletur hìc quod in euangelio est dictum: Primi erunt vltimi,& vltimi primi. Ecce enim qui ob primogenituram priuilegium habebat, & sicut verè primus offerebat, minor visus est fratre. Nam vtrisque offerentibus, dicit diuina scriptura: Et aspexit deus ad Abel, & ad dona eius. Quid est, Et aspexit? id est approbauit, laudauit mentem, coronauit voluntatem: & quasi quis dicat, facto contentus fuit. Nam etiam de eo loquimur, & de immortali natura aperire os audemus: sed cùm homines simus, non possumus hæc aliter quàm per linguam significare. Attende rem miram: Aspexit, inquit, deus ad Abel, & ad dona ipsius. Ouium oblationem dona vocauit: quia preciosa, eximia & immaculata obtulerat, non quòd

Matth.20.b Marc.10.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nullis notis aſperſa,ſed quæ vndequaque precioſa erãt, tum ob mentem eius qui obtulerat,tum quòd primogenita erant,& ex illis electiſſima,& ex adipibus ipſis,hoc eſt ex optimis optima.Et aſpexit deus ad Abel,& ad dona ipſius:ad Cain autem, & ad ſacrificia ipſius non attendebat. Quia recta intentione,& ſyncera mente obtulerat.Aſpexit,inquit,deus ad Abel,accepit,gratum habuit,laudauit.Cæterùm oblata vocauit dona,vt per hoc offerentis animo maiorem honorem haberet.Ad Cain autem,& ad ſacrificia illius non attendebat. Ne pigeat videre ſcripturæ diligentiam. Nam cùm dicit,non attendebat, monſtrauit reprobationem oblatorũ. Et iterum aliud nos docet, vocando oblationes fructuum terræ ſacrificia.Ecce quomodo per facta & verba ipſa docet dominus,quòd hæc omnia à nobis vult fieri,vt animi noſtri per ea quæ à nobis fiunt, manifeſti conſpiciantur,& vt ſciamus quòd dominum habemus & conditorem eum,qui ex nihilo nos vt eſſemus produxit.Oues enim nominando diuina ſcriptura munera, terræ autem fructus ſacrificia appellando,docet nos,quòd deus neque vt bruta adducantur,neque terræ fructus offerantur,ſed tantum mentis affectionẽ quærit.Vnde & nunc
H ille cum donis approbatus eſt,& gratus fuit:at hic cum ſacrificio ſuo reiectus eſt.Quòd autem aſpexit ad Abel, & ad munera ipſius: ad Cain autem & ad ſacrificia illius nõ attendit,intelligamus vt decet dignè.Vult enim dicere,quòd cognoſcere illos fecerit,ſe illius approbare voluntatem,huius autem repellere ingratitudinem. Et talia ſunt quæ ad deum ſpectantia egeruht. Videamus autem & ſequentia. *Et triſtitia affecit Cain ualde.* Duplex illi triſtitia facta eſt, & quòd ſolus ipſe repudiatus fuit, & quòd fratris donum acceptum fuit.Et triſtitia affecit Cain valde,& concidit vultus illius.Quid affecit illum triſtitia? Vtraque hæc valde triſtitia affecerunt, & quòd dominus non attendit ſacrificium ipſius, & quòd donũ fratris acceptum fuit. Igitur opus erat,vt delictum corrigeret is,qui ex his quæ egerat cauſæ cõſcius erat.Nam dominus noſter, cùm miſericors ſit, quando delinquimus non ſic nos auerſatur ob delictum, quàm quando perſeueramus in delicto.Et vt hoc euidẽter ſcias,& miſericordiæ ſuæ magnitudinem ineffabilem videas,vide ex his quæ nunc fiunt, bonitatis illius excellentiam, & patientiæ magnitudinem. Nam poſtquam vidit illum ſupra modũ mœſtum, & vt ita dicam, à triſtitiæ fluctibus ſubmerſum iri,non deſpexit:ſed quam erga patrem
I ipſius miſericordiam declarauerat,dando illi ſatisfaciendi occaſiones,& fiduciæ ianuam aperiens, & dicens: Vbi es?Poſt grauem illam ruinam,miſericordiã & nunc erga ingratum illum declarat,manum illi quaſi in præceps eunti porrigens, & occaſionem præbere volens vt delictum corrigat,dicit: *Quare tam mœſtus es? & quare cõcidit uultus tuus? Nõnne,ſi rectè obtuleris,rectè autem non diuiſeris,peccaſti? Quieſce. Ad te conuerſio illius, & tu illius dominaberis.* Expẽde oro dilecte ineffabilem miſericordiam, & in docendo nobis congruam humilitatẽ.Quia poſtquam vidit illum ab inuidentiæ affectione oppugnari, vide quomodo pro ſua benignitate congrua ipſi remedia apponit,vt ſtatim educatur,& aquis non obtegatur. Quare triſtis factus es? quare cõcidit vultus tuus?quia & in facie mœroris magnitudinem oſtendis: quare ira te intuaſit,quare non à teipſo quod oportebat fieri,conſideraſti? Num homini ſacrificium obtuliſti,qui falli poſſit?ignoras, quòd mihi non eſt opus vt aliquid offeratur,ſed ſanam offerentium mentem volo? Quare cõncidit vultus tuus? Nõnne ſi rectè obtuliſti, nõ autem rectè diuidas:Hoc quidem quòd in animum accepiſti,eſſe offerendum,laude dignum eſt: quòd verò non rectè diuidis, oblati repudiationem operatum eſt. Oportet enim offerentem deo,in diſcernendo magnam adhibere diligentiam. Et quantum differunt qui offert & qui accipit, tanta & in diſcretione facienda diuerſitas. At horum nihil tu cogitaſti, ſed vt fortuitò contigit,obtuliſti. Atque idcirco non potuerunt eſſe accepta. Nam ſicut intentio tua,cum qua oblationem feciſti,nihil diſtare exiſtimans, reiectanea fecit quæ à te ſunt oblata: ſic fratris tui animus, qui rectus fuit, & dignum in diſcernendo ſtudium habuit,accepta illius dona fecit. Veruntamen neque ſic pœnam delicti repeto,ſed oſtendo duntaxat dilectum,& conſilium affero, quod ſi accipere volueris,& peccatum emendabis,& teipſum grauioribus malis non inuolues. Quomodo?Peccaſti, & grauiter peccaſti,ſed non punio propter delictum. Miſeri- Ezec.18.g
cors enim ſum,& nolo mortem peccatoris,ſed vt conuertatur & viuat.Igitur quia peccaſti,quieſce, tranquillitatem facito tuarum cogitationum,& libera mentem à procellis fluctuum inundantium: cohibe tumultus illos tuos,ne addas priori peccato grauius aliud. Ne conſilium arripias, vt medicina poſthac nihil proſit. Ne L
teipſum maligno dæmoni captiuum tradas. Peccaſti, quieſce. Sciebat ab initio quòd fratrem hic adoriturus eſſet, & ideo antea verbis reprimit. Deus enim, cui etiam arcana ſunt cognita, quia ſciebat cordis illius motus, multum admonendo,& verba illius infirmitati accommoda proferẽdo, congruam ipſi narrationem protulit, ſua omnia faciens, tametſi ille repulſo medicamento,in fratricidij profundum ſe præcipitarit.Peccaſti,quieſce. Ne putes,inquit,licèt tuum auerſatus ſim ſacrificium ob prauam mentem,fratriſque oblationem acceptam habuerim ob ſanam intentionem,quòd ideo primatu te deſtituam, & primogenituræ dignitatem à te auferam. Nam licèt honore ego illum proſequutus fuerim, acceptáque fuerint illius dona:veruntamen ad te conuerſio illius,& tu ipſius dominaberis. Atque poſt peccatum hoc permitto, vt primogenituræ priuilegiis gaudeas,illúmque ſub tua poteſtate & dominio eſſe iubeo. Vide miſericordiam domini,quomodo furorem & inſaniam illius demulcere, & verbis his impetum auferre nititur. Quippe motus mentis illius videns, & crudelem ac ſanguinariam illius voluntatem ſciens,
M nunc præmitigare eius rationem vult, & ſerenitatem menti inducere,ſubiiciendo ipſi fratrem,& poteſtatem ipſius nihil minuendo.Veruntamẽ poſt tantam curam, & tanta remedia, nihil commodi amplius inde ſenſit. Tantum agit mentis peruerſitas,& malitiæ excellentia. Proinde obſecro,vt caueamus ne illum imitemur,& relicta omni malitia,mandata domini perficiamus,præſertim poſt tanta taliáque exempla. Nã ſi hic,Cain inquam,nullum ante ſe inuenit, qui tale quiddam egerit, nihilominus tamen intolerabilem & grauem ſuſtinuit pœnam,quam & vos poſtea ſcietis: quid veriſimile eſt nos paſſuros, qui eadem, vel etiã grauiora peccauimus, idque poſt tantam gratiæ largitatem,nõnne certũ quòd ignis æternus, vermis qui non interibit, ſtridor dentium,tenebræ externæ,gehenna ignis,& aliæ ineuitabiles pœnæ nobis intentabuntur?Nulla enim defenſio nobis relicta eſt,ſi ita negligẽtes & ignaui fuerimus.Nõnne ſcimus omnes quæ ſint facienda, quæ non facienda? Et qui faciunt quę oportet,principales coronas aſſequẽtur,alij autem extremæ extremorum ſuppliciorum pœnæ addicẽtur. Oremus,vt illa omnes effugiamus, & ac-

cepta

Universidad de Deusto
Biblioteca

A cepta domini gratia, bona acquiramus æterna in Iesu Christo domino nostro, cui gloria & imperium cum patre & sancto spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia decimanona.

QVemadmodum incurabilia vulnera, neq; austeris medicamentis cedunt: ita & anima semel captiua, si se peccato cuipiam obnoxiam fecerit, considerare nō vult quæ sibi sunt vtilia: etiam si quis innumera inculcet illius aurib⁹, nihil proficiet: sed quasi mortuæ essent aures, nullam ex admonitione suscipit vtilitatem: non quia non potest, sed quia nō vult. Non enim sicut in corporalibus vulneribus videri solet, ita & in voluntate est. Nam in corporalibus naturæ affectiones sæpe immobiles sunt, in voluntate autē non ita se res habet. Sæpe enim si voluerit, etiam qui malus est mutatur, & fit bonus: & qui bonus, per ignauiam excidit, & fit malus. Quia liberi arbitrij esse nostram naturam fecit omnium dominus. Ipse enim quæ sua sunt, omnia pro sua misericordia semper exhibet. Et sciens abscondita in profundo mentis & arcana, laudat, con-
B sulit, conatúsque nostros primum reprimit. Et necessitatem vtique non imponit, sed congruis remediis appositis totum iacere in ægrotantis sententia dimittit. Hoc igitur & in Cain factum est nunc. Vide enim post tantam prouidentiam & sui curam, in quantam inciderit insaniam. Oportebat conscium peccati sui in emēdando postea occupatum esse. At ille quasi ebrius, affectioni & vulneri priori aliud vlcus coniungēs, & medecinam tanta diligentia adhibitam non admittens, sed destinatam cædem in opus perducere festinans, à dolo & malitia exorditur, & fallacibus verbis fratrem decipit. Tam *efferus & pecuinus est homo, qui in peccatum declinauit. Nam sicut magnum & venerādum est rationale hoc animal, & maximè quando in virtutis viam contendit: ita quando in malum declinat, truculentarū bestiarum imitatur crudelitatem. Quin & cum feroces illarū mores* assumpserit, quanuis rationale & mansuetum animal sit, multis tamen nominibus illarum superat ferociam. Videamus igitur & de illis quid acciderit. Et *dixit Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur obsecro in cāpum.*
Verba quidem fratris, mens autem homicidę. Quid fa-
C cis ô Cain? nescis cui loqueris? Non cogitas, ꝙ tibi cum fratre colloquium est? Non reputas, quòd eodem quo tu vtero natus est? Non expendis abominabiles conatus? Non times iudicem qui falli nequit? Non horret mens tua facinus? Quamobrem in campum prouocas fratrē? & foris à paternis vlnis abducis? Quare ipsum paterno auxilio destituis? Quid noui accidit, quòd nunc fratrem in campum trahis? & id quod prius non fecisti, nunc facere attentas? & amicitiæ occasione fraternam beneuolentiam prætexendo, hostilia quæque perpetrare dilibe-
ras? Quæ insania? Quæ rabies? Esto excæcatus mente fraternæ affectionis nullam rationem habeas neque naturam agnoscas: cur aduersus illum ad bellum te instruis, qui nulla te iniuria affecit? Quid item habes, quod parē-
tibus obiicis, quos tanta mœstitia affligere deliberas, & actor terribilis tragœdiæ, vt primi violentam mortem videant? Has illis retributiones reddis suæ educationis? Quæ diaboli ars in hoc te flagitium impulit? Habēsne quod dicas? An gratia domini erga illum, ipsum aduersum te extolli fecit? Nónne prius ob hanc sanguinariam tuam mentem subiecit illū tibi, & sub tua potestate esse fecit? Et dixit, Quia ad te conuersio illius, & tu ipsius dominaberis. Nā hoc de fratris subiectione accipiendum est. Sunt enim aliqui dicentes, ꝙ de sacrificio oblato ab D
eo deus dixerit talia. Ad te conuersio, inquit, doni & tu ipsius dominaberis: id est, eo frueris. Et ideo vtrunq; sensum dixi, relinquens vestræ prudētiæ id quod dictis magis congruum videtur eligendum. Mihi enim videtur de fratre esse dictum. Et *factū est, cùm essent ipsi in campo, surrexit Cain contra fratrem suum, & occidit illum.* Horrēdum facinus, periculosi ausus, abominabile opus, incondonabile peccatum, efferatæ animæ sententia. Surrexit, inquit contra Abel fratrē suum, & occîdit illum. O abominabilem manum, ô dexteram miserabilem: imò non manum oportet vocare abominabilē & miserabilem, sed mētem cui membrum seruiuit. Dicamus igitur sic, O audacem mētem, & abominabilem & miserabilem, & quicquid dici potest, nō satis dicetur. Quomodo non obduruit manus? quomodo potuit tenere gladiū, & intentare plagam? quomodo non auolauit à corpore anima? quomodo valuit operari tā nefandū facinus? quomodo non inflexa est, & mutauit mentē? quomodo non cogitauit naturā? quomodo nō expēdit antequàm adoriretur nefas, operis finem? quomodo ferre potuit post
E facinus, vt videret *corpus fratris spiritum efflans* super terram? quomodo potuit *videre corpus* mortuum super terram, & à spectaculo non statim periit? Nā quum nos post tot annorum numerū, cùm quotidie morientes videmus, quanuis vulgari morte, & sanguine nihil nobis iunctos, viribus destituimur: & si inimicus sit, inimicitiarum finis est: quanto magis verisimile est has dissolutas, & hunc statim expirare debuisse animā, cùm videret fratrem, qui paulo antea loquebatur, eadē matre natum, eodem patre genitum, eiusdem vteri partu æditū, dei singulari gratia acceptū, *subitò absq; spiritu & operatione iacentem, & super terram palpitantē? At videamus post nefarium illud facinus, & post flagitium nulla venia dignum, quanta iterū verborum humilitate, quanta*q; misericordia omniū deus vtitur. Et *dixit deus ad Cain*. Idipsum vel solum quantæ bonitatis fuerit, quòd eum qui tanta commiserit, colloquio dignatur? Nā cùm nos sæpe cognatos nostros abominamur, si quando viderimus eos tale quoddam facinus perpetrasse: quanto magis bonum deum obstupescimus, tanta vti tolerantia? & valde meritò. Medicus enim est, & clemētissimus
F pater. Nā & sicut medicus nihil non facit, vt graui morbo impliciti confirmentur: & sicut clemētissimus pater filios, *qui nobilitatē suam ignauia amisere*, paterna indulgētia ad pristinam felicitatē reducere cupit. Proinde *quia immensæ bonitatis est*, iterum misericordiam suā illi, *qui talia fuerat ausus*, ostendere vult. Dicit enim illi. *Vbi est Abel frater tuus?* Multa & immensa dei patientia est. Non enim interrogat quasi ignoret: sed idipsum agit, quod & patri illius fecerat. Nihil enim obstat, quin idem denuò dicatur. Nā quemadmodum illū, cùm se prę confusione nuditatis tegeret, rogabat. Vbi es? non Suprà. ea. 3.
ignorans, sed fiducię occasiones illi præbens, vt per cōfessionem peccati, delictū ipsius ablueretur. Hunc enim morem habet, vt ab initio à nobis peccatorū exigat confessionem, & veniā præbeat. Rogat & nunc Cain, & inquit: Vbi est Abel frater tuus? Ignorantiā simulat misericors deus, hac interrogatione eum, qui talia cōmiserat, præparans, vt ad peccati cōfessionem adduceretur, possetq; veniam fortè & misericordiam assequi. Vbi est Abel frater tuus? Quid igitur ad hæc ingratus & impudens? Debebat cogitare quòd deus non ignarus rei rogaret, sed ab ipso confessionem criminis exigeret: & nos doceret, nunquàm causa nō examinata sententiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G contra fratres debere ferri, & memori mente seruare
consilium domini: & quòd hunc illius conatum repri-
mens,& cõscius etiam antequàm eueniret,quid ille ha-
bebat in animo, præseruatoriis vsus est. Oportebat his
omnibus cogitatis finem esse insaniæ,& dicere quid fa-
ctum,& ostẽdere medico vlcus,& accipere ab illo phar
maca.Verùm ille iterum disrumpit vulnus,& vlcus in-
crescere facit,& dicit. *Haud scio.*Vide responsi impu-
dentiam. Num homini loqueris, quem fortè decipere
posses?Nescis infelix & miser,quis est qui tibi loquitur?
Non cogitas,quòd ob bonitatem magnam quærit,occa
sionem quandam inuenire cupiens,per quam suam tibi
declararet misericordiam,& vt postea indicatis à se o-
mnibus,nullam habens defensionẽ,pœnæ teipsum obno
xium constitueres? *Et dixit*,inquit,*Haud scio.Num custos
fratris mei sum ego?* Cogita hìc obsecro conscientiæ accu
sationem,& quomodo qui conscientia impellebatur(vt
ita dicam)nõ potest dicere,Haud scio:sed subdit, Num
custos fratris mei sum ego?quasi seipsum reprehendens.
Tametsi, quia grandior ætate, etiam secundum naturæ
leges custodem fraternæ salutis esse te oportebat. Hoc
enim natura decreuit, & oportet eos qui ex eodẽ vtero
H nati sunt,mutuò esse custodes. Quòd si hoc nolebas,&
noluisti custos esse fratris: quare ergo illius interfector
es factus?& eum qui te nulla affecit iniuria,perdidisti?&
putasti nec fore aliquem qui te de hoc reprehensurus
esset.Sed expecta,& videbis accusatorem tuum fore in-
terfectum,& te viuente & ambulãte,clara voce clama-
turum. *Et dixit deus:Quid fecisti hoc?*Magna huius ver-
bi recondita vis est,& emphasis.Quare,inquit,hoc ope
ratus es? Quare fecisti nefariũ hoc facinus? abomina-
bile opus,factum inexpiabile,insaniam intolerabilem,
cædem nouam & raram, iam primum hominum vitæ
tua dextra inuectam? Cur fecisti hoc tam magnũ, tam
terribile,quo non est peccatũ aliud grauius? *Vox san-
guinis fratris tui clamat ad me de terra.* Num homo sum,in-
quit,qui solam illam vocem audiam, quæ per linguam
profertur? Deus sum,qui possum & per sanguinẽ audi-
re clamantem,& alicubi prostratum, & in terra iacen-
tem.Ecce quousque volat vox sanguinis huius.Et vsq; in
cœlum à terra ascendit,& prætercurrẽs cœlum, cœloq;
superiores virtutes,regio throno assistit,& tuum deplo
rat homicidium,ac nefariũ hoc scelus denunciat. Vox
I sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nũ,inquit,
in alienum & hospitem iniquitatẽ hanc patrasti? in fra
trem tuum,illũ qui nulla te iniuria affecerat,sæuisti. Sed
fortè mea benuolẽtia hanc illi cædem peperit, & cùm
non posses mecum pugnare,in illum effudisti furorem
tuum indomitũ. Ea propter talem tibi pœnam infero,
vt quæ in te fiunt, omnibus posthac sequuturis castiga-
tio & admonitio sint.Et nunc quia hoc fecisti, & opere
perfecisti,malaq; probasti,& per inuidiam cędem com
misisti: *Maledictus tu de terra.* Vides maledictionis di-
uersitatẽ,dilecte? Ne igitur incõsideranter hinc trãseas,
sed ex maledicti magnitudine, flagitij immanitatẽ ex-
pende iam quanto maius peccatum hoc præuaricatio-
ne protoplasti,ex maledictionis varietate scire volenti
licet.Illic enim,inquit, Maledicta terra in operibꝰ tuis:
& in terram effusa est maledictio,ostensa sua in homi-
nem cura. Hìc verò quia res pernicioſa,facinus iniquũ,
& inexpiabile flagitium,ipse pœnam luit. Et nũc male-
dictus,inquit,tu de terra. Nam quia fermè eadem egit
quę serpens,& quasi organum seruiuit diaboli sentẽtiæ:
& sicut ille fraude malitiam introduxit,sic & hic decep-
tum fratrem, & in campum eductũ, armata in illum
manu,cædem cõpleuit.Et propterea sicut illi dixit,Ma- K
ledictus tu inter omnes bestias terrę:sic & huic,quia ea-
dem quæ ille operatus fuit. Nã sicut diabolus, qui odio
& inuidia mouetur, ferre non potuit tot ineffabilia be-
neficia,quæ in hominẽ collocata sunt,& inuidia ad de-
ceptionem extimulatus est, quæ mortem induceret: ita
& hìc deum erga fratrem suum vidẽs benevolentia ma
gna affici,ex inuidia ad homicidium prosilit. Idcirco
dicit illi:Et nũc maledictus tu de terra. *Maledictus*,in-
quit,*eris & terræ illi,quæ aperit os suum,ut sanguinem fratris
tui de manu tua exciperet.*Et terræ illi,inquit,eris maledi-
ctus,quæ sustinuit tali sanguine irrigari,qui tãta abomi-
natione effusus est.Dein scriptura diuina,maledictionẽ
interpretãs,manifestius dicit: *Quando operaris terram,
non adiiciet ut det tibi robur suum.* Magna pœnæ species, &
grauæ indignationis põdus. Laborem quidẽ,inquit,su-
stinebis,& quæ tu facere potes,omnia facies: & opera-
beris terram tali sanguine coinquinatam:nõ senties au
tem aliquem fructum tam multorum laborum,sed in-
utilis erit omnis labor tuus quem feceris.Neq; hic finis
erit pœnæ,sed & gemens & tremens eris super terram.
Quia enim,inquit,abusus es robore corporis,& mem-
brorum viribus,propter hoc continuum hunc tremorẽ L
& motum tibi infero, vt non solum ipse habeas iugem
admonitionem & memoriam huius nefasti sceleris:sed
vt & omnes qui te vident, viso te, quasi clara illis voce
annunciaretur,discant ne talia audeant: & pœna tua a-
lios doceat omnes, ne vltrà tali sanguine terram ince-
stent:& præterea non breui te morte plectam,vt ne fa-
ctum obliuioni tradatur:sed vitam morte grauiorẽ su-
stinere te faciam,vt per hæc discas qualia perpetraueris.
*Et dixit Cain domino:Maior est iniquitas mea,quàm ut dimit
tar ego.* Magnum aliquid,& saluti nostræ plurimũ con-
ducibile hìc licebit addiscere. *Et dixit Cain,Maius est
peccatum meum,q̃ vt dimittar ego. Magnũ aliquid, &
valde vtile saluti nostræ licet hìc addiscere, si volueri-
mus attendere.Et dixit Cain:Maius est* peccatũ meum,
quàm vt dimittar ego.Ecce absoluta cõfessio.Tale tan-
túmque est, inquit,peccatum quod commisi,vt nõ pos-
sim accipere veniam.Ecce,inquit,cõfessus est,& sic con
fessus est,vt omnem excederet diligẽtiam:sed nihil in-
de lucri,dilecte. Intempestiua enim confessio est. Hoc
enim facere oportebat tempore cõgruo, quando adhuc
impetrari poterat à iudice misericordia. Memores nũc M
estote oro, quòd ante breue tempus dixi, quòd terribili
illo die,& iudicium illud nõ poterit deprauari,&vnus-
quisque nostrum ob peccata desperabit,vidẽs ante ocu
los terribilia illa tormenta,& ineuitabiles pœnas, nullã
inde habiturus vtilitatem,tempore destitutus.Pœniten
tia enim priusquam pœna inferatur,tẽpus habet & inef
fabilẽ vim. Proinde obsecro,cùm adhuc efficax est mi-
rificum hoc pharmacum,cõmoda & fructus inde per-
cipiamus,& cùm adhuc sumus in præsenti vita,pœnitẽ-
tiæ medicamen non aspernemur,scientes liquidò,quòd
nihil tunc nobis pœnitudo proderit, cùm solutum fue-
rit spectaculum, & tempus certaminum ablatũ. Verùm
ad institutum redeamus. Oportebat enim tũc cùm in-
terrogaretur à domino,Vbi est Abel frater tuus? confi-
teri peccatum,& procidere,& orare, & veniam petere.
Et tunc quidem medicinam reiecit: nunc autem post
sententiam,post finem,post omnia,postquàm clara vo-
ce accusatus à sanguine in terra iacentis,confitetur, ni-
hilq; inde lucrifacit. Vnde propheta dicebat:*Iustus suiip* Prouerb.
sius accusator in principio sermonis. *Et hic quoque si*
præueniisset domini reprehensionẽ,*omnino* misericor-
diam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A diã cõsequutus fuisset,propter immẽsam domini benignitatem.Nullum enim peccatum,quantum cunq; graue sit,quod illius misericordiam vincat: modo tempore debito pœnitentiam agamus,& veniam petamus. Et dixit Cain,Maius est peccatum meum,quàm vt dimittar ego.Sufficiens confessio, sed intempestiua.Et dixit:

Si eieceris me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero gemens & tremens super terram. Et erit, omnis qui inuenerit me, occidet me. Vide quàm miserabilia verba, tum quia intempestiua,tum quia tempore elapso nullum fructum afferentia. Et dixit:Si eiicis me hodie à facie terræ,& à facie tua abscondar, & ero gemens & tremens super terram.Et erit,omnis qui me inuenerit,interficiet me.Si in terra,inquit,maledictum me fecisti,& ipse me auersaris,tantæq; pœnæ tradidisti me, ita vt gemam & tremã:nihil prohibebit postea, quin quisquis in me vel fortuitò inciderit, nudatũ tua gratia, interficiat. Facilè inuadere me poterit, inquit, si quis interficere volet. Neq; enim ipse obluctari potero, tam dissoluta imbecillia q; membra circunferens,& vndique tremiscẽs:insuper & hoc, quòd sciunt omnes tua me gratia destitutũ, si quis vult occidere,vt ad cædem meã prosiliat, armabit.Quid ergo misericors & bonus dominus?

B *Et dixit illi dominus deus: Nõ sic.* Ne putes,inquit,hæc ita fieri.Neque nim licet,vt te quisquis volet,interficiat.Extendam enim vitam tuam,maiorq; & inde tibi dolor erit,& relinquam te posteritati magistrum,vt tui spectaculum illi sit admonitio & castigatio, nullusq; exemplum tuum sequatur. Et dixit dominus deus: Non sic. Omnis qui occidet Cain, septies ultione exquisita soluet.Fortassis multa sunt, quæ dixi,& prolixitate corpori molestiã attulimus.Sed quid patiar? Quia video vestram in audiendo auiditatẽ,& ingens desideriũ,reliqua etiam pertractabo,& pro virib⁹ meis interpretabor. Quid est,septies vltione exquisita soluet? Iterum vereor ne dictorum memoriam his quę dicuntur adobruã,& videtur nobis sufficere sermo.Sed si non fatigamini,sustinete, & absoluto hoc cõ textu, sermonem finiemus. Et dixit illi dominus deus: Non sic.Omnis qui occiderit Cain, septies vltione exquisita soluet. Et posuit dominus deus signum in Cain, ne omnis qui inueniret,illum occideret. Hoc timuisti,inquit, ne occiderẽre:Confide,hoc non erit.Nam quisquis hoc facere attentauerit. septuplici pœnæ se faciet obnoxiũ: &

C ideirco hoc signum tibi impono, vt nullus ignorãs interfecto te,pœnis illis se obnoxiũ faciat. Et hanc ob causam signum hoc tibi impono.Sed decet,vt manifestius vos doceam,quomodo qui Caĩn occîdit,septem pœnarum reus sit. Vos precor attendite.Nam si nunc,sicut & in superioribus diebus sæpe charitati vestræ diximus, cùm ieiunij tempus est, & tanta tranquillitate fruimur, & liberati à cogitationibus,quæ mentem nostram perturbant, non summa diligẽtia addiscimus quæ in diuinis scripturis continentur, quando ea aliis temporibus discere poterimus? Ideo oro & precor, & supplico, & quasi genua vestra contingo, intenta mente his quæ dicuntur auscultemus, vt fructu aliquo nobili & prẽcipuo accepto,domum postea redeamus. Quid igitur est, septies vltione exquisita soluet?Primùm quidem septenarius numerus de multitudine dicitur in diuina scriptura:id quod sæpe in scripturis occurrit, vt quòd sterilis peperit septem: & similia. Coniectare autem hìc licet peccati magnitudinem,& quòd non vnum peccatũ cõmiserit,sed septem,quorum quoduis per se magna pœna luendũ.Igitur quomodo hęc numerabimus?Primùm inuidet damnum allaturus.Secundo,fratrem suũ occidere destinat. Tertio,fraudes consuit. Quartò, cædem D opere implet. Quintò,fratrẽ occidit. Sextò,primꝰ mortem operatus est.Septimo,deo mentitus est. Obseruate dicta,si vultis ea iterum recensebimus, quò sciatis quomodo vnumquodque per se sufficiebat vt maxima plecteretur pœna. Nã quis vel venia dignaretur alteri inuidentem quòd plus diuina gratia potiatur?Ecce vnum maximum & inexpiabile peccatum.Deinde hoc maius ostenditur,quia frater erat cui inuidebat, & nulla illum prorsus iniuria affecerat. Ecce & hoc quoq; non vulgare peccatum est.Iam tertium, quòd dolos nexuit,decepto & in campum tracto fratre,neque ipsam naturã reueritus.Quartum peccatum ipsa erat cædes,quam perpetrauit. Quintum quòd fratrem occidit,eodẽ ex vterõ prognatum. Sextùm,quòd primus cædis faciem introduxit.Postremum, quòd rogatus à deo omnium domino,Vbi est Abel frater tuus?mentiri illi ausus est. Dicit igitur:Qui te occidere attentauerit,septẽ maximis pœnis seipsum reum faciet. Ne igitur hoc metuas. Ecce enim & signum in te pono, ita vt nullus qui te inuenit, ignorans tua morte capiatur,& reum se faciat, septẽ horum peccatorum:Nam totius vitæ tuę productio posteritati vtilis erit: & id quod solus nullo prẽsente operat⁹ es,hoc discent omnes qui gementem & trementem vi- E dent,& quasi clamantem,& omnibus dicẽtem: Nullus talia audeat, qualia ego, vt ne in eãdem pœnã incidat. Hæc audientes dilecti,quę dicta sunt,non inconsiderãter prętercurramus,neque hoc solùm spectemus,vt huc quotidie conueniendo spirituali mente fruamur.Nulla enim solius auditus vtilitas fuerit,nisi assint obedientia & opera.Sed cogitãtes vnde in hoc inexpiabile & graue peccatum Caĩn seipsum impulerit, vt innoxium ac fratrem aggrederetur dolo, & occideret: ne fugiamus aduersa & mala pati,sed potius caueamus ne alijs mala per nos inferantur. Ille enim est,qui verè malè affligitur,qui proximo suo negocium facit. Et vt verum hoc esse scias,vide hìc obsecro,quis est qui mala patitur, an occidens vel occisus?manifestùm quòd occidẽs. Et vsq; ad nostra tempora,in ore omnium decantatur & prædicatur & coronatur,vt veritatis primus testis. Sicut dicit & beatus Paulus: Mortuus Abel adhuc loquitur. Et Heb.11.a. qui occidebat, etiam tunc vitam agebat miserabiliorẽ quàm vllus homo,& postea ab omnibus malè audit, vt abominabilis, & vt à deo maledictus à diuina scriptura F traducitur,& hoc quidẽ in præsenti vita, quæ semel intercidet.Quæ autem in futuro seculo occurrere debeãt, Ro.2.a. & cùm vnicuique pro suo opere reddet iustus iudex, quis Apoc.20.d. sermo dicere posset,quæ bona,vel quæ mala?Nullus,nullus planè,neque iucũda, neque tristia narrauerit.Enimuero Abelis quidẽ est regnum cœlorum:& perpetua habitacula,& chori patriarcharum, prophetarum, & apostolorum, & omnium sanctorum congregatio illũ suscipient simul in immortalitate regnaturum, in Christo Iesu domino nostro,vnigenito dei filio & deo. Huius autem,Caĩn inquã,est gehenna ignis, aliaq; immortalia omnia tormenta ipsum excipient,vt puniãt in infinita secula, & cum illo omnes qui similia egerunt, & maximè turpissimis affectionibus captos, quantò & maior pœna à domino omnium pronunciatur.Audi enim beatum Paulum dicentem, Quicunque enim sine lege Rom.2.b. peccauerunt,sine lege peribunt:hoc est, leuiorem ferẽt pœnam, eò quòd non habuerint legem quæ minaretur & corrigeret. Et quicũque in lege peccauerunt, per legẽ quoque iudicabuntur. Hi autem,inquit,qui eadẽ faciũt, quæ illi,& legis adminiculum habuere,graniores & intolera-

1.Reg.2.a. Hiere.15.b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tolerabiliores ſuſtinebũt cruciatus. Et meritò:quia neq; lex,neque quod alios modeſtiores & meliores reddidit, hos emendare potuit. Quocirca obſecro,vt vel ſaltem nunc aliorum correptionibus noſipſos emendemus, & vitam noſtram corrigamus ad domini obedientiam,illius obtemperantes legibus,& neque liuor, neque inuidia,neque corporalis amor , neque huius vitæ gloria & potentia,neque ventris voluptas , neque alia quædã abſurda concupiſcentia dominetur animæ noſtræ:ſed expurgati ab omni materia,voluptateq; temporali,& vale dictis omnibus fœdiſſimis abſurdiſſimiſq; affectionibus,ad beatam illam vitã,& ineffabilia illa bona,quæ deus ſe diligentibus promiſit,introducamur. Oremus, vt hæc omnibus nobis concedãtur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cum quo patri , ſimul & ſpiritui ſancto ſit gloria,imperium,honor nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia uiceſima.

AGe iterum hodie in manus ſumẽtes quæ in cõ textu lecta ſunt, inde vobis doctrinam apponamus , & ſolitum ex libris beati Moſi colloquiũ habeamus,imò ex ſancti ſpiritus eloquiis , quæ per
H prophetæ linguã diuina gratia nos docuit.Sed quò manifeſtior ſermo noſter ſit,operæpreciũ fuerit,vt in memoriam vobis referamus, vbi doctrinam nuper abſoluerimus,vt eadem hodie repetita, & de nunc lectis dicere incipiamus. Scitis enim,quòd argumentũ de Caïn & Abel narrauimus , oſtendentes tam ex his quæ facta ſunt, quàm ex his de quibus obtulerunt domino , quomodo faciendorum agnitio animis noſtris inſita ſit, & quòd omnium opifex nos liberi arbitrij fecerit,& vbiq; vel coronat,vel condemnat ſecundum quod noſtra eſt intentio.Ob hoc enim ſacrificium Caïn repudiatũ fuit, dona verò Abel accepta. Et quòd hinc inuidia orta Caïnem in cædem fratris extimulauit, qui & poſt impium facinus,volente deo prouocare ſe ad confeſſionem peccatorum,neque remedium ſanitatis accepit,ſed ſceleſto homicidio mendacium coniunxit, & grauem illã pœnam ſibi conciliauit,ſupernaq; gratia ſe nudauit,poſteris in correctionis exemplum propoſitus. Quia ob ſententiam in ſe acceptam,omni hominum generi loquitur quaſi clamans & dicens:Ne tale quid vllus veſtrum
I vnquam audeat,ne quis in ſimiles incidat pœnas.Vidiſtis domini miſericordiam,quomodo ſua in illum pœna non ipſum ſolum caſtigare,ſed per ipſum ſimul poſteros omnes modis omnibus fugiẽdum tam temerarium facinus docere voluit? Age nunc ſequentia attingamus,videtes quid hodie nobis narret beatus ille propheta , ſpiritus ſancti operatione noſtris auribus inſonans. Nam poſtquam à domino ſententiam accepit:

Egreſſus eſt,inquit,*à facie dei*.Quid eſt,exiit à facie dei? hoc eſt, nudatus eſt prçſidio dei , propter abominabile & pernicioſum facinus. Et *habitauit in terra Naid, è regione Edem*. Narrauit nobis diuina ſcriptura & locũ , in quo poſtea habitauit.Et docet quomodo & hic nõ procul à paradiſo verſatus ſit,vt è regione illius exiſtens cõtinuò memor eſſet, tum eorum quæ patri ſuo ob prçuaricationem contigerunt , tum magnitudinem eorum, quæ ipſe perpetrauerat,propter quæ tanta ſibi neque patris correptione emendato,pœna irrogata eſt. Et locus ille in quo habitauit, perpetua memoria fuit non illi ſoli,ſed & ſeculis poſterioribus , obtremorem & motionem.Nomen enim Naid,Hebraica dictio eſt, & vocatur motio. Itaque crimen illius notũ & à loco, quaſi in columna ærea ſcriptum eſſet. Deinde inquit: *Et cognouit Caïn uxorem ſuam, & ut concepit,peperit filiũ, cui nomen Enoch.* Mortales tunc facti homines, meritò de filiorum ſucceſſione curam habebant. Sed fortè dixerit aliquis:Quomodo,cùm ſcriptura nuſquam alterius mulieris meminit,dicit quòd Caïn habuerit vxorẽ?Ne mireris dilecte. Nuſquam enim catalogum mulierum diligenter facit, ſed ſcriptura ſuperuacuum non commemorans,neque omnes viros commemorat: ſed ſuccinctius nobis narrat,dicens,quòd generauerint filios & filias,& mortui ſint. Veriſimile igitur etiam nunc Euam filiam peperiſſe poſt Caïn.Nam quia initia erant,debebatq; augeri humanum genus,ſorores vt acciperent,cõcedebatur. Et ideo conſectanea hæc nobis coniectanda relinquit ſcriptura,& hoc ſolum narrat,dicens:*Et cognouit Caïn uxorem ſuam , & ut concepit peperit Enoch . Et erat edificans ciuitatem in nomine filii ſui Enoch.* Vide quomodo rẽs noſtrę paulatim deteriores,fucatioreſq; fiunt. Quippe hominibus factis mortalibus ſtudiũ fuit, vt immortalem ſuam memoriã facerẽt , partim ex filiis quos generabant,partim ex locis,quibus filiorum nomina imponebant.Hęc omnia rectè quis diceret peccatorum & ruinæ primæ monimenta,qua è priſtina gloria exciderunt,in qua quum eſſent , nihil horum agebant Adã & L
Eua, vtpote affectionibus ſuperiores , & nihil obnoxij.

Porrò Enoch ipſi natus eſt,vt inqt,*Gaidad,& Gaidad genuit Meleleel, & Meleleel genuit Mathuſala , & Mathuſala genuit Lamech.* Vide quàm curſim tranſit genealogias.Et virorum tantum memor eſt beatus ille, nuſquam verò mulierum meminit. Sed quemadmodum de Caïn dictum eſt,quòd Caïn cognouit vxorem ſuam,cùm nuſquã nos docuerit,neque dixerit vnde habuerit vxorem: ſic ſanè & ibi iterũ inquit: Et *accepit ſibi Lamech duas uxores, nomen uni Ada,& nomen ſecundæ Sella. Et peperit Ada*,inquit, *Iobal:hic fuit pater habitantium in tabernaculis , atq; paſtorum. Et nomen fratri illius Iubal:hic fuit is qui demonſtrauit pſalterium,& cytharam.* Vide ſcripturæ diligẽtiam: docuit nos & nomina eorum,qui nati ſunt ex muliere Lamech,& docuit nos quæ ſtudia illorum fuerint: nẽpe quòd vnus alendis pecoribus fuerit deditus , & alter excogitauerit pſalterium & citharã . Sella *autem*,inquit,*& ipſa peperit Thobel , & erat malleator,& faber æris & ferri.* Iterum & artẽ illius qui ex Sella natus erat non obticet, quia ferrariam exercebat. Vide quomodo,quæ ad vſum humani generis,quò melius ſubſiſtere queat, ſpectant, paulatim extructa ſint.Et primùm Caïn à filio ſuo ciuitatem ædificatam nominauit. Deinde eorum qui ex vxoribus Lamech nati,vnus paſcendis pecoribus occupabatur,alius ferrariam exercebat , alius etiam pſalterium & citharam demõſtrauit. Soror *autem*,inquit,*Thobel Noeman*.Quid hoc nouũ ſibi vult,quòd nunc primùm nuncupatim mulieris memoriam indicat? Nõ ſimpliciter, neque temerè:ſed vt occultum quid nobis hìc declaret, hoc fecit beatus propheta: id quod in aliud tẽpus reponemus,nunc hiſtoriam ſequamur:neque enim fortuitũ quiddam eſt,quod ſubditur,& plurimo labore habet opus & diligẽtiore inquiſitiõe,ita quòd ſi poſſent omnia ad amuſſim à nobis perquiri,multùm hinc vtilitatis nobis accederet. Dixit,inquit,*Lamech uxoribus ſuis Adæ & Sellæ:Audite uocem meam uxores Lamech,auribus percipite ſermones meos:quia uirum occidi in uulnus mihi,& adoleſcentulum in cicatricem mihi. Quia ſepties ultio ſumpta de Caïn,de Lamech uerò ſeptuagies ſepties* . Obſecro mente intenta eſtote, & omnia quæ ad ſeculares curas pertinent , ſeponite: cum diligentia quæ dicũtur perſcrutemur, vt nihil eorũ nos lateat,ſed quantùm poſſibile ad profundũ ingreſſi , occultum

Universidad de Deusto
Biblioteca

A cultum thesaurū venari possimus in paucis illis verbis latentē. Dixit autē, inquit, Lamech vxoribus suis Adæ & Sellę: Audite meā vocem vxores Lamech, & auribus percipite sermones meos. Cōsidera obsecro statim ab initio, quantum illi profuerit pœna Caïn irrogata. Non solùm enim non expectat vt ab alio arguatur, quòd in idem & grauius peccatum lapsus sit: sed nullo vel accusante vel increpante ipse semetipsum manifestum facit, & confitetur quæ facta sint, mulieribusq; narrat delicti magnitudinem: quasi illud quod à propheta dictū
Prouer.18.c est, Implens: Iustus suiipsius accusator est in principio sermonis. Plurimum enim ad emendanda peccata valet confessio. Itaque sicut grauius est peccatis ipsis, post peccata commissa, peccata inficias ire: id quod fratricida ille agebat, & rogatus à misericorde deo, non solùm non confessus est, quod ausus fuerat: sed & vt prolongaretur vita sua, fecit. Cæterùm & hîc in illa ipsa peccata inciderat: sed animo expendens, quòd negatio grauiorem ipsi pararet pœnam, vocatis mulieribus suis, nullo reprehendente vel arguente, ipse sua lingua & cō fessionem peccatorum facit, & conferens quæ à se facta erant cum his quæ à Caïn pœnam definit. Vidisti
B prouidentiam domini? quomodo pœnæ illius occasio sunt misericordiæ, & quòd misericordia sua non solùm ad illum pertingit, qui pœna plectitur: sed & multis aliis vtile efficit inde remedium, modo velint inde aliquē fructum capere? Vnde enim aliūde, dic quæso, Lamech ad hanc confessionem adductus est, nisi eorum quæ illi contigerunt memoriam haberet, quæ illius continuò mentem decutiebant? Dixit, inquit: Audite vocem meā, & auribus percipite sermones meos. Vide quomodo contra seipsum iudicium cōsidere facit, & eas hoc modo hortatur, ne dicta negligenter acciperent. Dicendo enim, *Audite vocē meam, & auribus percipite sermones meos. Mentem vestram, inquit, intentam præbete, & diligenter auscultate quæ dicturus sum. Non enim de fortuitis vobis loquar, sed occultas quasdam res vobis aperiam*, & confitebor & quæ nullus alius scit: sed solus ego, & oculus ille qui sopiri nescit, quem timens festino & anhelo, vt vobis manifesta faciam, quæ à me sunt acta, & quantis pœnis ego meipsum nefariis obnoxium fecerim operibus. Quia virum occidi in vulnus mihi, & adolescentem in cicatricem mihi. Quo-
C niam septies vltus est de Caïn, de Lamech autem septuagies septies. Magnum quid dictum est, & valde magnum. Multiplex piáque viri prudentia: non solùm enim factum confitebatur, & cędes in medium afferebat, quas operatus erat: sed & pœnam sibi inferebat, cōparans peccatum suum peccato Caïn. Qua enim venia, inquit, fuerit dignus, qui alterius pœna emendatior non fit: & perpetuò memor eius rei est, & admonetur, & insuper duplex homicidium patrauit? Quia virū, inquit, occidi in vulnus mihi, & adolescētem in cicatricē mihi. Non tantum, inquit, nocui illi, quos occidi, quantum meipsum. In pœnam enim quam effugere nō possum, meipsum conieci, peccata operatus tanta, quæ veniam non merentur. Nam si ille pro vna cæde septem pœnis obnoxius factus est, ego dignus fuerim septuagies septies pœnam luere. Cuius gratia, & quare? Nam licēt cędē ille operatus sit, & fratris, attamen nullo vnquam antea conspecto, qui hoc fecerat, neque alio viso qui pœnam dederat eiusmodi facinoris, & à tanta ira tentato, quæ vtraque mihi pœnas augēt. Quia & ante oculos habens quod ab illo perpetratum, & pœnam videns sic immedicabilem esse, cautior factus nō sum. Propterea licēt septuagiessepties magis quàm ille pu- D
nirer, attamen neque sic dignam luerem pœnam. Vidisti dilecte, quomodo nostram deus mentem fecit liberi arbitrij? Et sicut desides supplantamur, ita & si resipiscere voluerimus, contuemur quod oportet. Quis enim, dic obsecro, talem ad confessionem adegit? nullus alius quàm conscientia, & incorruptus ille iudex. Nam simul ac in peccatum declinauerat, & opere perfecerat malum conatum: statim insurrexit conscientia, inclamánsque, & ostendens peccatorum magnitudinem, omnibus seipsam pœnis obnoxiam facit. Ita enim se habet peccatum, vt priusquam fiat, & ad opus perueniat, obtenebret & decipiat mentem: postquam autem cōsummatur, manifestè suam nobis absurditatem proferat & ostendat. Vnde breuis illa & absurda voluptas continuum menti dolorem inserit, conscientiæq; fiduciam aufert confusione captam perfundens. Misericors enim deus eiuscemodi nobis accusatorem assistere voluit, vt nunquam soli relinquamur: sed indesinenter ille congrediens clamet, & pœnam exigat delictorum. Et hoc quis viderit manifestè ex *factis ipsis. Scortator* enim vel adulter, vel qui aliud tale quiddam ad- E
misit, etiam si omnium obliuisci queat, nunquam tamē sic in solitudine versatur, quin habens acrem illum accusatorem suspitiones timeat, vmbras tremiscat, & eos qui conscij sunt, & qui non sunt: perpetuáque in animo eius tempestas est, & reciprocantes ac contrarij fluctus. Insuper neque somnus ei suauis, sed terrore & formidine plenus: neque cibus voluptatem præbet, neq; amicorum colloquia talem refocillare, vel liberare ab vrgēte anxietate possunt: sed quasi carnificem circumgestaret, se lancinantem, & flagellantem cōtinuò, *ita post absurdum facinus obambulat nullo conscio, sustinens intolerabiles pœnas illas, & iudex sui ipsius factus & accusator. Iam qui hæc fecit, si voluerit, vt decet, vti conscientię* adiumento, & ad confessionem facinorum festinare, & medico ostendere vlcus qui curet & non exprobret, atque ab illo remedia accipere, & soli ei loqui nullo alio conscio, & omnia dicere cum diligentia, facilè peccata sua emendabit. Confessio enim peccatorum, abolitio etiam est delictorum. Vnde cùm Lamech ille suis mulieribus cædes à se commissas detegere & confiteri non refugit: quali erimus venia digni, F
si ei qui omnia nostra accuratè nouit delicta, confiteri nō volumus peccata? Num quia *ignorat*, discere vult? Nequaquam quia ignorat confessionem à nobis requirit, *qui* omnia scit antequam fiant: sed volens per confessionem nos quoque peccatorum habere sensum, & gratitudinem erga se ostendere. Num opes aliquæ hic sunt expendendæ? Num via prolixa eunda est? Num dolorem, & cruciatus affert hæc medicina? Absq; sumptu & cruciatu est præsens pharmacum, in pristinæ valetudinis firmitatem restituens. Sic & remedia vulnerum largitur dominus. Igitur qui vult statim ad sanitatem suam redire, animæq; curare vlcera, resipiscēs medicum adeat, ab omnibus secularibus curis se abdicans, calidas lachrymas profundat, sedulitatē plurimam præ se ferat, fidē firmam afferat, & medici confidat arti. Vidisti medici gloriam, ad quam si omnium patrum amor conferatur, non tam erit conspicuus. Num graue aliquid & molestum à nobis requirit? contritionem vult cordis, compunctionem mentis, cōfessionem ruinæ, sedulitatem continuam: & non solum largitor vulnerum curam, & à peccatis mundos ostēdit: sed & eum qui antea innumeris peccatorum sarcinis grauabatur,

iustum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G iuſtum efficit. O miſericordiæ magnitudinem. O bonitatis excellentiam. Qui peccauit, quando confitetur peccata, & veniam petit, accipit poſthac ſecuritatem, repẽteq; iuſtus apparet. Et quò clarè hoc diſcas, audi prophetam dicentem? Dic tu prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Esa. 43. d. Nõ ſimpliciter inquit, Dic tu iniquitates tuas: ſed adiecit, prior: hoc eſt, ne expectes te arguentem, ne præſtoleris actorem. Ipſe præueni, & rape ſermonis principium, vt accuſatoris linguam obmuteſcere facias. Vidiſti iudicis miſericordiam? In humanis quidem iudiciis ſi quis hoc faceret, & ante accuſationem facinora confiteretur, quantuis apud humanum iudicem, is ſentẽtiam capitalem omnino in ſuum caput accerſeret: at miſericordis dei, & animarum noſtrarum medici tanta eſt tamq; ineffabilis bonitas & clementia, vt omnem etiã rationem tranſcendat. Nam ſi aduerſarium noſtrũ præuerterimus, diabolum dico, qui in die illo ob faciem noſtram ſtabit: & iam in præſenti vita, antequam ad tribunal ingredimur, facinora confeſſi fuerimus, dicendiq; principium rapuerimus, noſtri ipſorum facti accuſatores, in tãtam miſericordiam prouocabimus dominum, vt non ſolum nobis donet liberari à peccatis, ſed & in
H iuſtorum catalogo numerari. Enimuero ſi Lamech ille, qui neque legem habuit, vnde hoc diſcere poſſet, neque prophetas audiuit, neq; alia quadam admonitione, ex iudicio quod naturæ datũ, conſcius eorũ quæ auſus fuit, & in mediũ affert quæ patrauit, & ſeipſum condemnauit: quomodo aliquã defenſionẽ nos habere poterimus, vulnera non omni diligentia domino oſtendentes, eorum iam medicinam inde ſuſcepturi? id quod niſi nũc fecerimus, quando ieiunij tempus eſt, quando tanta mentiũ tranquillitas, quando luxus ablatus è medio, quando ad cogitanda facinora noſtra vt veniamus, vacabit? Idcirco ſemper vos obſecro, vt ſobrij ſitis & vigiles, & præſentem vitam omnem in hoc inſumatis, vt ſedulitate, perſeuerantiaq; in bonis operibus, intolerabile illud iudicium effugiamus, & ignem gehẽnæ nõ ingrediamur. Maximè autem, maiorique nunc ſtudio id curandum, quando propter ieiunij tempus continuis maioribúſque fruimini admonitionibus. Cognouit autem, inquit, Adam Euam uxorem ſuam: & ut concepit, peperit filium, & appellauit nomen illius Seth, dicens: Excitauit mihi deus ſemen aliud
I pro Abel, quem occidit Cain. Poſtquàm ſcriptura diuina genealogiam vſq; ad Lamech deduxit, iterum ad Adam, & vxorem illius regreditur: & dicit, Cognouit autem Adam Euam vxorem ſuam: & vt concepit, peperit filium, appellauitq; nomen illius Seth, dicens: Excitauit mihi deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Caïn. Peperit, inquit, filiũ, appellauitq; nomen illius Seth. Nec contenta quòd impoſuiſſet illi nomen, dicit: Excitauit mihi deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Caïn. Vide hìc quomodo & mater natum ſibi filium nominando, memoriam ſceleſti huius operis continuam mẽtibus inſerit, vt & poſteri ſciant quid Caïn patrare auſus fuerit. Dicit, pro Abel, quem occidit Caïn. Dolentis animæ verba ſunt, & confuſæ ob facinoris memoriam. Partim autem gratias agit Eua pro nato puero, partim appellando puerum, quaſi infamat Caïn, qui verè luctũ non mediocrem parentibus attulerat, armata aduerſus fratrem dextra tam charum & amabilem, quem illis oſtendit humi iacentem, mortuum, & ſenſu carentem. Nam licèt ſententiam acceperit Adam, Terra, es, & in terram abibis. Et quocunque die comederitis, morte moriemini. Sententiam tamẽ tunc è verbis quidem cognoſcebant, & nondum ſciebant qualis eſſet mortis ſpecies: ſed hic primus ob odium in fratrem, & li- K
uorem qui intrinſecus illum rodebat, in fratricidium ruit, graue parentibus ſpectaculum exhibens. Proinde mater, quæ parum reſpirauit, & vix tandem aliquando tanti luctus conſolationẽ inuenit, gratias affert domino ob natum puerum, & fratricidæ ſcelus infamat: hac maxima illum pœna afficiens, vt factum illius perpetuę commẽdaretur memoriæ. Vidiſtis, quantum malum ſit peccatum? & quomodo peccantibus confuſionem & opprobriũ inurat? Vidiſtis quomodo propter hoc diuina gratia ſpoliatus & omnibus ridiculus factus ſit? Vidiſtis quomodo & parẽtibus, natura ad amãdos filios propẽſis, propter peſſimum hoc facinus abominabilis fuerit? Igitur fugiamus obſecro peccatum, quod tãtis nos malis inuoluit, & virtutem arripiamus, vt & dei nobis gratiam conciliemus, & ſupplicium effugiamus. Et Sethо, inqt, factus eſt filius. Appellauit autem nomen illius Enos: hic ſperauit inuocando nomen domini dei. Vide hic, quomodo poſtea fermè docent in appellationibus filiorum ſuę gratitudinis indicium. Quia & hic dicit, quòd Seth nati filij nomẽ appellauit Enos, & deinde ſcriptura voles nobis nominis appellationem interpretari: Hic ſperauit inuocando nomẽ domini dei. Ex hoc enim poſthac L
beatus propheta & genealogię memoriã facturus eſt, reiecta memoria Caïn, & eorum qui vſque ad Lamech ab eo deſcenderunt. Nam quia primatum natura ſibi datũ, primogenituræ dignitatem inquam, ſuæ volũtatis malitia dehoneſtarat, & ipſe & qui ex eo nati, catalogo eiiciuntur. Seth verò quod ſibi natura negatũ erat, id mẽtis dexteritate conſequitur, nempe in ſe tranſlatum primogenituræ ius. Et quanuis non natura, attamen ob voluntatis intentionem ac iudicium, etiam qui ex eo nati ſunt, in genealogiis recenſentur. Et ſicut hic Enos vocatus eſt, eò quòd inuocauit nomen domini dei: ſic & qui ex eo ducunt originem, eandem ſortiuntur appellationem. Et propterea beatus propheta narrãdo ſubſiſtens, aliud iterum principium facit. Cæterùm ne incœpta lectione, aliquantò prolixiorem faciamus ſermonem: hìc etiam nos cum beato Propheta ſermoni finem imponemus, ſequentem interpretationem in alium ſermonem reponentes. Iam autem admonitam charitatem veſtram vellem, quò ampliorem quendam ex dictis noſtris fructum percipiatis, vt quotidie vos examinetis, quid ex hoc ſermone, & quid ex alio lucrifeceritis: & M
non ſolùm auribus percipiatis noſtra dicta, ſed & mẽti veſtræ bene commendetis, & quotidiana meditatione memoriam veſtram firmetis. Vellem enim vos nõ vobis tantum proficere, ſed & aliorum fieri magiſtros, ita vt potentes ſitis ad admonendum etiam alios: neq; hoc verbis dũtaxat agere, ſed & operibus erudire vicinos ad virtutis correctionẽ. Cogitate oro, ꝙ ſi vos, qui hìc affuiſtis, quotidie portiunculam tantum accepiſſetis ad emendandas affectionum perturbationes, iam ad ſummum aliquod faſtigium peruenìſſetis. Nam nõ ceſſamus quotidianis ſermonibus inculcare auribꝰ veſtris, quæ ad inſtituendam optimam vitam attinent, vt eradicentur mali iſti affectus, iram dico, inuidiam, & liuorem: quibus ſublatis, facilius & inſania illa in colligendis pecuniis emendationem admitteret: & ceſſante inſania auaritiæ maiori potentia illicitæ fœdæq; cogitationes cõprimerentur. Radix enim omniũ malorũ eſt auaritia. Quòd ſi radicem funditus extirpauerimus, facilius ramos licebit amputare. Arx enim malorum, & colophon, vt ita dicam, peccatorum, eſt rabies illa colligendarum diuitiarũ: quã ſi domare voluerimus, nihil

vetat

Universidad de Deusto
Biblioteca

A vetat quin simul & hac insania liberemur, & cum hac euellamus & eradicemus omnes pernicioſos affectus. Iã ne exiſtimetis magnum aliquid eſſe, opum contemptũ. Quia cùm mecum reputo, quòd tam multi ob inanem & inutilem gloriã multa auri talenta effundunt in nullam vtilitatem: ſed vt à forenſibus, & triuialibus homũculis aucupentur nonnunquam nominis celebritatem, quæ ad veſperam finem ſumit: & ſepe non vſque ad veſperam durat, ſed & priuſquam dies compleatur innumeris malis circundatur. Alij autẽ gentiliũ errore prę-occupati, etiam ipſi ad humanã reſpicientes gloriã, quã maximi faciunt, abiectis ſimul omnibus, & pallio tantũ atq; baculo ſeruatis, omnẽ vitam conterunt, omnem laborem illum & miſeriam ob vani nominis celebritatẽ amantes. Cùm igitur hæc mecum reputo, neſcio quam habituri ſimus vel excuſationẽ, vel veniam, neq; ob mãdatum à domino traditum, neq; ob gloriam illam immortalem & interminam, vt multis illis digniores ſimus, non ferentes, quin & deteriores illis reddimur, neq; quantum præcellãt, cogitamus. Nam illi ob hominum, qui eiuſdem naturæ ſunt, inutilem gloriã, eò vſque peruenerunt: nos autem propter dominum noſtrũ, qui
B ſuppeditat ea quæ poſſidemus, & ineffabilibus ſuis donis conciliatur, ſæpe neq; parum quiddam inopibus erogare volumus. Et qualibus oculis videbimus iudicem, negligentes mãdatum illius tam facile? Non enim adhortor, vt omnia veſtra abiiciatis. Fruere omni proſperitate, & cùm ſatisfeceris tuo vſui, quæ ſuperuacua tibi & ocioſa iacent, neceſſariáque ſunt aliis, diſtribue fame laborantibus, & gelu rigeſcentibus: & per illorum manus in tuam patriam tranſmitte, in quam propediem tibi pergendum, vt ibi accipias. Illi enim plurimum tibi prodeſſe poterũt ad tranſuehẽdas illuc opes: vt quãdo abieris, omnia illic inuenias bene diſpoſita, maioriq; illic fruaris abundantia, videns ea à tranſuehentibus, imò à miſericordia dei ita multiplicata. Nullum laborem habet id negocij, nullam curam, nullam ſolicitudinem. Ad hæc tranſuehenda nullo tibi opus eſt iumẽto, nõ cuſtode, neq; vllo alio. Nullus enim latro, vel fur hac via vadit, vt nocere queat, quæ à te mittuntur illuc: ſed ea quæ repoſueris in egenorum manus, illa in ſecurum promptuarium, nempe manum dei repoſita erunt: quæ inuiolata, & cuſtodita præbebit, cùm redieris in patriã.
C Quin illis redditis etiam prædicabit laudes tuas, & coronabit, & te in latitudine conſtituens, ſecurum & felicem faciet. Effundamus ergo precor, repoſita in pauperum ventres, & ſeminemus dum tempus eſt, vt opportuno tempore & metamus, & ne tranſmiſſa temporis commoditate, poſthac fruſtra pœniteamus. Haccine de cauſa miſericors deus plura tibi largitus eſt, vt in tuum ſolius vſum impẽdas quæ dedit, & reliqua in arculis & promptuariis recondas? non ea de cauſa, ſed vt iuxta apoſtolicam admonitionem, abundantia tua aliorũ inopiam ſuppleat. Et tu quidem forſitan etiam plus quàm opus eſt his frueris, in delitiis, veſtibus, alioq; luxu, ſeruis quoq; & brutis argẽtum diuidens: pauper autem nihil horum à te petit, ſed tantum vt famem mitiges, vt quotidianum illi cibum, ac neceſſarium vſum tribuas, vt viuat & non pereat: & neque vt hoc facias te accommodas, neq; cogitas quòd ſæpe direptis omnib⁹, omnia quæ collecta ſunt, hic relinques, & interim in hoſtes & inimicos transferuntur, ipſe autem peccatis omnibus, per quę hęc collegiſti, tecũ receptis hinc migras. Et quid tunc dices in die illo terribili? Quomodo te accuſabis, qui ita negligẽter vitam tuam inſtituiſti? Propterea mihi obtempera, & cùm adhuc tempus habes, opes ſuperD uacuas diſtribue, vt prius illic in tuã repoſita habeas ſalutem. Quæ vt nobis, oremus, concedatur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul & ſancto ſpiritui ſit gloria, imperium, honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia uiceſimaprima.

DIlci nequit, chariſſimi, q̃ multiplex theſaurus in verbis cõmodùm lectis reconditus ſit. Et ſcio quidẽ, quòd opinãtur aliqui nihil amplius dici, q̃ illorũ nominum enumerationem & appellationẽ: ſpectãt enim tales ad ſolam ſuperficiem. Ego autẽ omnes vos obſecro, ne ſimpliciter ea, quæ in ſcripturis ſacris contenta ſunt, tranſeatis. Nihil enim hìc ſcriptũ eſt, quòd non multas ſenſuum habeat diuitias. Quãdoquidẽ diuino ſpiritu afflati prophetæ loquuti ſunt, ideo vti à ſpiritu ſcripta ingentem in ſe continent theſaurũ. Et ne mireris quòd in hac nominum enumeratione, multas latenteſq; diuitias ſententiarum vobis me oſtenſurũ pollicear. Neq; enim vel ſyllaba, vel apiculus eſt in ſacris literis, in cuius profundo non ſit grandis quiſpiam theſaurus: proinde nobis opus eſt, diuina gratia ducamur, & ſpirituſancto illuſtrati eloquia diuina adeamus. Neque opus habet diuina ſcriptura, hominum ſapientia E vt intelligatur, ſed reuelatione ſpiritus, vt hauſto inde vero ſenſu, magnum nobis hinc lucrum accreſcat. Nã ſi in ſcriptis, quæ de ſecularibus negociis ab hominibus conficiũtur, ſæpeq; tempore corrũpuntur, vel vnã proœmij ſyllabã deeſſe, multũ momenti habet: quãto magis hoc in ſcripturis diuinis à ſpirituſancto compoſitis inuenitur, modo ſobrij ſim⁹, & nõ temerè progrediamur: ſed intenta mente diligẽter omnia cõſideremus, & non negligentiores ſimus aliis, qui hoc ſtudio in prophanis vtuntur. Enimuerò qui metalla effodiunt, nõ in ſuperficie manent, ſed cùm valde profundè deſcenderint, & auri ramẽta habere potuerint, magno labore & cõſtantia ea à terra ſeparant, poſtq; multum illum laborẽ, breuem aliquam laborum inueniunt cõſolationem. Verũtamen licèt hi ſciant quòd ſæpe vtilitatem percipiãt laboribus non reſpondentem, vtpote minorem: & quòd ſæpe poſt tot vigilias, & labores, etiam expectatione ſua fruſtrentur: neq; ſic deſiſtunt, ſed ſpe aluntur, & ſenſu laboris carent. Quòd ſi illi tantum præ ſe ferunt ſtudium F in corruptibilib⁹, incertis, & noxiis: multò magis addecet, vt nos, vbi diuitiæ auferri nequeũt, & theſaurus abſumi non poteſt, & ſpe non aberratur, par vel maius ſtudium adhibeamus: vt hinc aliquo fructu percepto, deſiderata aſſequi poſſimus, agnitáque ineffabili miſericordia dei, gratias agentes domino noſtro, eius nobis fauorem conciliemus, & diaboli retibus non illaqueemur. Age ergo prolatis in medium quæ nunc lecta ſunt, diligenter ſingula perſcrutemur: vt ſolita refocillati doctrina, domum iterum concedatis. *Iſte eſt liber generationis hominum, die quo fecit deus Adam, ſecundum imaginem dei fecit illum, maſculum & fœminam fecit illos.* Et *nominauit nomen illorum Adam, die quo fecit illos.* Attende obſecro prophetæ huius admirabilem ſapientiam, imò ſancti ſpiritus doctrinam. Ab illo enim, vt ſæpe dictum eſt, afflatus, nobis hæc omnia loquitur. Et linguam quidem propheta commodauit, gratia autem ſpirituſancti per illam omnia humanũ genus manifeſtè docet. Vide ergo quomodo ad originem ſermonem reducit, & ſuperiora iterum reſumit. Quare, & propter quã cauſam? Quia vidit eos qui tunc erant, magnam præ ſe ferre ingratitudinem, nec meliores fieri ex his quæ

primo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G primo parenti facta, sed in idem malitiæ profundum
precipitari. Nam cùm ex illo natus statim concitante
inuidia, ad fratricidium ruit, & ideo grauissimã pœnam
tulit, sicut superius charitatem vestrã docuimus: & po-
steritas eius nihil ea castigatione profecit, sed peior fa-
cta est, sicut audiuistis heri, Lamech suũ peccatũ suis mu
lieribus enarrantẽ, pœnamq; aduersus se decernentem:
itaq; quia paulatim vidit increscere malitiã illorũ, quasi
malum humorem per totum corpus defluentem, sistit
malitiæ impetum, & generationes alias, quàm quæ ex
Caïn vsq; in Lamech, ne memoria quidem dignatur:
sed quasi principium quoddam faciens, & luctum Adæ
& Euæ demulcere volens, in quem illos iniecerat fra-
tricida, armata cõtra Abel dextra: sic narrationem ex-
orditur, & inquit: Iste est liber generationis hominum,
die quo fecit deus Adam, secundum imaginem dei fe-
cit illum, masculum & fœminam fecit illos. Considera,
quomodo iisdem verbis vsus fuerit, quibus & in initio,
vt doceret nos quòd generationes illas quasi repro-
bas factas, neq; memoria posthac dignetur: sed ex Seth,
qui nunc illic natus est, genealogiam orditur, vt & ex
hoc discas, quãtam deus humani generis rationem ha-
H beat, & quomodo illos auersetur quibus sanguinaria
mens est. Nam illorum memoriam, quasi nunquam vi-
xissent, ita silentio præterit: monstrando nobis q̃ graue
malum sit peccatum, quod qui agunt, se primùm & ma-
ximè pessundãt. Ecce enim illi è catalogo expungũtur,
& eatenus memoriam assecuti sunt, vt infametur ipso-
rum malitia, & posterioribus seculis emendationis sint
occasio. At qui iniustè occisus, & fraterna manu interẽ-
ptus, ex eo tempore vsq; in hoc nostrum, omnium de-
cantatur ore. Et neq; tempus huius memoriã extinxit,
neq; illius crimen imminuit: sed & hic quotidie prædi-
catur, & iste continuè infamatur. Vidistis quantũ mali-
tiæ damnũ, & quantum virtutis robur? Et quomodo ma
litia etiã si infestet & dominetur, extinguitur tamen &
aboletur: virtus autem licèt infestetur, & innumera gra
uia sustineat, ea occasione illustrior fit & clarior. Et lice
ret quidem hoc etiam aliis operibus, quæ similiter eue-
niunt, charitati vestræ ostendere. Sed ne ab instituto no
stro digrediamur, age denuò quæ dicta sunt, repetamus.
Iste est liber generationis hominum, die quo fecit deus
Adam, secundum imaginem dei fecit illum, masculum
& fœminam fecit illos. Et appellauit nomen illorum
I Adam, die quo fecit illos. Vide quomodo iterũ narra-
tione superiori cœpta, diuina scriptura nobis cõmemo-
rat, quantum honorẽ à conditore sortitus sit homo. Die
quo, inquit, fecit Adam, secundũ imaginem dei fecit il-
lum: hoc est principẽ illum cõstituit omnium visibiliũ.
Hoc enim est, secundũ imaginem, secundũ rationẽ do-
minij & principatus. Nã sicut omniũ deus principatum
habet, super omnia tam visibilia q̃ inuisibilia, omniũq;
cõditor & opifex est: sic & cùm formauit rationale hoc
animal, voluit omnium visibilium præfectura insigne
esse. Proinde & animæ substantiam illi largitus est, vo-
lens ipsum immortale esse & perpetuum: verũ vbi per
desidiam excidit, & transgressum est mandatum sibi
traditũ, neq; sic omnino ipsum auersatus est: sed pro sua
misericordia, immortalitatẽ quidẽ illi ademit, morti au
tem adiudicatũ, fermè ita reliquit, vt principio conditũ
est. Deinde cùm ex illo natus in tantã prorupit insaniã,
vt & primus mortis speciem inueheret, violentã illam
mortem monstrando, & magnam ingratitudinẽ præ se
ferret, cædi mendaciũ coniungendo, diuturna castiga-
tione emendari illũ voluit, vt nõ solùm ille lucrũ face-
ret ex his quæ ipsi contingebant, sed & posteros doceret K
commissorum magnitudinem, & sceleris absurditatẽ.
Cæterùm quia magna ignauia, & posteri illius paula-
tim grauius peccabant, volẽs, vt ita dicam, solari Ada-
mum, qui non solum ob suam transgressionem tantùm
mœrebat, sed & ob flagitium Caïn luctum grauissimũ
habebat, eò quòd videbat mortẽ suis oculis (neq; enim
mortis speciem scierant, tametsi lata esset sententia) Vn
de & duplex eorum, ac triplex luctus est factus, quia &
primùm vidit mortem in vitam introductam, & vio-
lentam mortem, & à filio perpetratam, & in fratrẽ eo-
dem patre, eademq; matre natũ, & qui in nullo nocue-
rat. Volens ergo misericors deus parẽ pro tristitia af-
ferre consolationem, alium illi dat filium, Seth videli-
cet. Quo vt ipsum satis solatus est, ab illo postea gene-
rationis initium ducit. Propterea & beatus propheta sic
exorsus est, dicẽs: Iste est liber generationis hominum.
Deinde vt promisit se narraturum natiuitatem homi-
num, vide qua consequentia vtitur. *Vixit Adam annis*
centum triginta, & genuit secundum speciem suam, & secun-
dum imaginem suam. Et appellauit nomen illius Seth. *Et fue-*
runt ipsius anni octingenti, & genuit filios & filias. Et facti
sunt omnes dies Adam, anni nongentitriginta, & mortuus est. L
Non bene dicebam in exordio sermonis, nihil esse sim
pliciter & absque vtilitate in sacra scriptura positum?
Ecce enim & nunc quanta diligentia vsus est beatus il-
le propheta: Genuit, inquit, Adam secundum speciem
suam, & secundum imaginem suam, & appellauit no-
men illius Seth. Cùm de priore loqueretur filio, Caïn
dico, nihil tale assignauit, nimirum iam antea signifi-
cans illius in malum procliuitatem. Et meritò: non e-
nim seruat paternos characteres & mores, sed protinus
ad malitiam confugit. Hîc autem inquit, secundum spe
ciem & secundum imaginem suam, hoc est eorundem
morum, quibus ille qui genuerat, & qui seruet paternos
characteres, operibúsque paternos mores exprimat, qui
reparare possit sua virtute prioris peccatum. Neq; enim
de corporalibus picturis, & characteribus scriptura no-
bis differens, hoc dicit: Secundum speciem suam, & se-
cundum imaginem suam: sed de statu animæ, vt discã-
mus quòd hic non erit talis. Ideo & mater nomine im-
posito filio, cum gratiarum actione hoc nomẽ indidit:
& neq; naturæ, neq; partui ascribit, natum puerum, sed
dei virtuti. Illa enim naturam fœcundauit ad partũ, & M
dicit: Cognominauit nomen illius Seth. Excitauit mi-
hi deus semẽ aliud pro Abel, quem occidit Caïn. Vide
verbi diligentiam. Non dixit, Dedit mihi deus: sed, ex-
citauit mihi. Vide quomodo obscurè nobis hoc verbo
resurrectionis exordia hîc ostendit. Nam dicebat, qua-
si diceret aliquis: Pro eo qui cecidit, excitauit mihi hũc.
Ille, inquit, in terram dextra fratris percussus cecidit, &
mortis periculũ fecit: sed dei virtus pro lapso hunc mi-
hi suscitauit. Sed quia nõdum tẽpus erat resurrectionis,
num lapsum suscitauit, an aliũ pro illo? Suscitauit mi-
hi, inquit, deus semen aliud pro Abel, quẽ occidit Caïn.
Vidisti gratitudinem mulieris? Vidisti misericordiam
domini? quomodo acceleratam illis consolationẽ exco
gitauit? hãc imitemur omnes, & totũ supernæ gratiæ tri
buamus. Nam licèt natura operetur non tamen sua vir-
tute, sed præcepto illius, qui ipsam fecit, obediens ope-
ratur. Et nunquam doleant mulieres quando *non pa-*
riunt, sed gratitudinem mentis præ se ferentes, *ad natu-*
ræ opificem confugiant, & ab illo petant, qui *naturæ* do-
minus est. Et neq; cohabitãtiũ cõgressui, neq; *alteri* ali-
cui filiorũ imputẽt generationẽ: sed cõditori omnium,

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

A qui ex nihilo naturam noſtrã produxit vt eſſet, & claudicantem corrigere poteſt. Itaque & ita ex affectionis occaſione glorificandi deum ſumpſit argumentum, & domino totum tribuit, dicens: Excitauit mihi deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Caïn. Vides quomodo non ſolùm non grauatim tulit, neque triſte aliquid loquuta eſt? Non enim intermiſiſſet diuina ſcriptura, ſiquidem tale quiddam ab illa dictum foret. Verùm generoſè ferens quod fiebat, conſolationem ſtatim meretur, & maiorem gratitudinem præ ſe fert. Nam datur illi non ſolùm filius alius, ſed & virtute præditum fore antea oſtenditur. Genuit, enim, inquit, ſecundum ſpeciem ſuam, & ſecundum imaginem ſuam. Et vt ſtatim diſcas nati virtutem, vide quia & ipſe ſtatim per appellationem ſui nati oſtendit ſuæ mentis pietatem. Et Sethо, inquit, *factus eſt filius, & appellauit nomen illius* Enos: *hic ſperauit, inuocando nomen domini dei.* Vidiſti appellationem diademate clariorẽ, purpura nobiliorẽ? Quid fuerit illo beatius, qui inuocatione dei ornatur, idq; pro nomine poſſidet? Vides quomodo id quod ab initio dicebã, & in paruis appellationibus magnas ſententiarũ diuitias reconditas eſſe? Non ſolùm enim hìc parentum

B monſtratur pietas, ſed & magna erga pueros diligentia. Et quomodo ſtatim & à principio erudiebant pueros, qui ipſis naſcebantur, admonentes appellationibus, quas illis impoſuerant, vt virtutem exercerent? Et non ſicut nunc fortuitò, & abſque cauſa nomina fiunt. Dicunt enim, iuxta nomen aui vel abaui nominetur puer, at priſci non ita, ſed omnem operam adhibebant, vt talibus natis imponerent nomina, quæ non ſolùm illos, qui nomina ſortiebantur in virtutes adducerent, ſed & alios omnes etiam qui ſequentibus ſeculis futuri ſunt, nullam non ſapientiam docerent. Id quod ſciemus, ſi ſermo aliquanto amplius proceſſerit. Igitur nos neque vulgaria nomina pueris indamus, neque auorum & abauorum, & eorum qui genere clari fuerunt nomina tribuamus: ſed ſanctorum virorum qui virtutibus fulſerũt, plurimamq; erga deum habuerunt fiduciam. Imò neq; horum nominibus fidant vel parentes, vel pueri quibus talia nomina cõtingunt. Nihil enim prodeſt alicui vocabulũ, quo virtus nõ cõmendatur, ſed habenda eſt ſalutis expectatio in omni virtutis operatione. Et neque in appellatione ſublimè ſapere, neq; in cognatione ſanctorũ virorũ, neq; in aliquo, ſed in fiducia bonorũ operum,

C imò neq; in illis multũ de ſe ſentire: ſed tunc magis humilẽ & modeſtum eſſe oportet, cùm magnas virtutũ diuitias congerere poſſumus: ſic enim & ipſi collectas diuitias cuſtodiemus, & gratiã dei nobis conciliabimus. Enimuero propter hoc & Chriſtus diſcipulis ſuis dicebat: Cũ omnia feceritis, dicite, Inutiles ſerui ſumus. Igitur in omnibus inflationes, & faſtus noſtros humiliemus, & diſcamus modeſti eſſe, & nõ extolli in bonis operibus, & ſcire maximã virtutũ eſſe in bonis operibus modeſtè & humiliter ſe habere. Porrò ad contextũ ſermonis redeamus, & videamus eos qui poſtea nati ſunt. Probabile enim, quòd paulatim procedẽdo maiores inueniamus theſauros & diuitias. Et *uixit* Enos *ille, Sethi filius, annos nonaginta centum, & genuit* Cainan: & Cainan *genuit* Malaleel, & Malaleel *genuit* Iared, & Iared *genuit* Enoch. Et *uixit* Enoch *annis centũ ſexagintaquinq;, & genuit* Mathuſala. *Placuit aũt* Enoch *deo.* Et *uixit* Enoch *poſtq; genuit* Mathuſala *annis ducentis, & genuit filios & filias.* Et *fuerunt dies* Enoch *trecenti ſexagintaquinq;.* Et *placuit* Enoch *deo, & non inuentus eſt, quia tranſtulit illum deus.* Num bene dicebã, quòd procedendo magnũ theſaurum in illis nominibus inuẽturi

Nominũ impoſitio recẽs natis.

Luc. 17. c.

ſimus? Animaduerte enim obſecro hìc dilecte, & iuſti D
virtutem, & dei bonitatẽ eminentẽ, & ſcripturæ diligẽtiã. Et vixit Enoch annis cẽtum ſexagintaquinq;, & genuit Mathuſala. Et placuit Enoch deo, poſtq; genuit Mathuſala. Audiant viri & mulieres, & diſcant iuſti virtutẽ. Nec putent nuptias in cauſa eſſe, quò minus quis deo placeat. Nam idcirco diuina ſcriptura ſemel & iterũ aſſignauit, dicens: Genuit Mathuſala, & tunc placuit. Et idem ingeminat ac repetit, dicens: Et placuit, poſtq; genuit: vt ne quis arbitretur obſtaculum virtutis eſſe cõiugium. Quia ſi ſobrij ſumus, neq; educatio, neq; coniugiũ, neq; aliud quid nobis oberit, quo minus placeam⁹ deo. Ecce enim & hìc eiuſdẽ naturæ eſt, cuius & nos ſumus: & neq; lex tradita erat, neq; ſcripturæ docebant, neque aliud quiddam ad honeſtatis ſapiẽtiæq; ſtudiũ impellebat. Domi ſibi natum eſt, & ex voluntate profectũ quod deo placuit, vt vſque hodie ſibi ſufficiat, ne vſque nunc mortis guſtum experiatur. Nã ſi nuptiæ, dilecti, vel puerorum educatio, præpedimentum forent in virtutum itinere, nequaquam in hanc noſtram vitam nuptias introduxiſſet vniuerſorum dominus, vt ne temporalibus E
& maximè neceſſariis nos lęderet. Sed quia non ſolùm nihil nobis obſtat ad philoſophandum deo, ſi voluerimus eſſe ſobrij, ſed & magnam affert conſolationem, dum comprimit inſanum naturæ impetum, nec turbari quaſi mare ſinit, ſed efficit vt ſcapha feliciter in portum appellat, & ideo conſolationem hanc humano generi tribuit. Quod quàm verum ſit, oſtendit iuſtus ille. Quia poſtq;, inqt, genuit Mathuſala, placuit deo Enoch. Neq; paruo tẽpore in virtutũ meditatione perſeuerauit, ſed vixit (inquit) annis ducentis. Et quia poſt tranſgreſſionem Adæ inuentus eſt homo, qui ad virtutũ culmen aſcenderet, & primi parentis peccatũ reuocaret, ob ſuã quam apud deum habebat gratiam: vide boni dei excellentem miſericordiam. Nam quia inuenit aliquem, qui potuit peccatum Adæ reuocare: monſtrando re ipſa quia non volens mortẽ humano generi inuehere, propter mandati tranſgreſſionem, eum qui mandatum acceperat condemnauerit, nunc viuentem illum trãſfert. Et placuit, inquit, Enoch deo, & non inuentus eſt, eò quòd tranſtulit illum deus. Vides ſapientiam domini? Non immortalitatem largitus eſt, vt peccandi metum eneruaret, ſed morti in humanum genus ſuum ius reliquit. Propter hoc iterum obſcurè, vt ita dicam, & latenF
ter reuocare vult ſententiam, quam contra Adam protulit, ſed manifeſtum hoc nõ facit, vt timor illius emẽdationi ſeruiat. Et idcirco Enoch, cùm ſibi multùm placeret, tranſtulit. Iam ſi quis curioſius rogare velit & dicere: & quò ipſum tranſtulit? & num vſq; ad præſens vixerit: diſcat, non conuenire humanis mentibus curioſius ea quæ à deo fiunt explorare, ſed credere his quæ dicuntur. Nam quando deus aliquid pronunciat, dictis ipſius contradicendum non eſt, ſed digniora habenda ſunt quæ à deo pronunciantur, etiam ſi oculis noſtris non videantur. Enimuero ſcriptura dixit, quòd tranſtulit illum, & quòd viuentem tranſtulit, nec mortem expertus ſit, ſed ob ſuum quem apud deum habebat fauorem, ſuperior factus ſit diuina ſententia, contra humanum genus prolata. Quò autem illum tranſtulerit, & quomodo nunc agat: hoc non adiecit. Vidiſti bonitatẽ domini, quo modò inuentum virum, qui virtutẽ operatus eſt, non fraudauit dignitate, quam protoplaſto ante mandati tranſgreſſionem largitus erat: docens nos ꝙ & illum, niſi dæmonis deceptionem maioris feciſſet q̃ traditum mandatũ, eodem vel maiori honore dignatus fuiſſet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fuisset. *Et uixit Mathusala annos centum & octoginta septẽ, & genuit Lamech: & uixit Lamech annos centum octoginta, & genuit filium, & appellauit nomen illius Noe, dicens: Hic debet nobis quietem præstare à laboribus nostris, & à molestiis manuum nostrarum, & à terra quam maledixit dominus deus.* Vide iterum per nominationem nunc nati ex Lamech, sacramentorum magnitudinem, & vaticinij excellentiã, & boni dei ineffabilem misericordiam. Quoniã enim præscientia sua præuidebat futura, vt vidit malitiam hominum indies magis atque magis increscere, prædicit per appellationem pueri mala, quæ totum humanũ genus deprehẽsura essent, vt vel timore castigati, abarcerentur à vitiis, & amplexarentur virtutem. Et vide longanimitatem *domini, facientis* ante tantũ tempus vaticinium præcedere, vt & suam ostenderet misericordiam, & omni priuaret defensione eos qui pœnæ futuri erãt obnoxij. Sed fortè quis dixerit: Vnde Lamech hoc habuit, vt tantum vaticiniũ prędiceret? nõ enim memini scriptura, quòd multa virtute claruerit admirabilis. Ne mireris dilecte. Dominus enim noster sapiẽs & omnipotens, & per indignos sępe cõcedit prædici magnas mirabilesq; res: id quod non in veteri solùm, sed

H & in nouo videre quis poterit. Audi enim Euangelistã

Ioan.11.g. de Caïpha Iudæorum pontifice dicentem: Hoc autem à semetipso non dixit, sed cùm esset pontifex anni illius, prædixit quòd moriturus esset Iesus non solùm pro populo, sed vt gentes dispersas congregaret in vnum. Inuenies item & à Balaam tale quid factũ: vocatus enim vt malediceret populum, non solùm non maledixit, sed & prædixit multas, miraq; res, tam de aduentu saluatoris nostri, quàm de populo. Non igitur mireris, si etiam nunc ita puerum appellarit, sed deo totũ tribue, qui per omnipotentem suam sapientiam omnia ministrat. Et *vocauit nomen illius Noẽ. Apud nos hoc nomẽ, si quis interpretetur, quietem dicit. Quietem autem vocat, generalem illum interitum post multos annos futurum.* Sicut & Iob dicit: Mors viro quies. Quoniam valde magnus labor est malitiæ. Abolitionem & sublationẽ per diluuium, quietem vocat. Et vocauit nomen illius Noë. Consequenter appellationem nominis interpretatur, & dicit: Hic vtique quietem nobis præstabit ab operibus nostris: à malitia, inquit, desistere faciet, & à molestiis manuum nostrarum: & iterum hocipsum ab operi-

I bus, inquit, malis: non quòd manus malè habuerint: sed quia per illarũ opera & *malas actiones*, molestiæ & tristitiæ auctæ sint. Et à terra, quã *maledixit dominus deus.* Liberabit nos, inquit, ab omnibus *malis prementibus.* Et terram maledictam dicit, quæ cum labore exercetur & colitur, propter protoplasti transgressionem. Hic obsecro animaduertite dilecti, quomodo puellus iste paulatim crescens, omnibus ipsum videntibus discẽdi occasio fuit. Nam mox vt quis nomen pueri sciscitatus est, ex interpretatione vocabuli didicit euẽturum generalem interitum. Si quis diuino spiritu afflatus simpliciter hoc futurum dixisset, & statim fuisset obliuioni traditum, & grauitas pœnæ non fuisset tota cognita. Nunc autem quia hic ante omnium versatur oculos, tempesti uè, & intempestiuè diuinam commemorat indignationem. Porrò vt certò sciamus, quanto tempore vixit filius, suo nomine omnes admonuit, vt desistant, & à pec

CAP.VI. cato, & virtutem amplexentur, quò iram hanc effugere valeãt. Dicit: *Et erat Noe annorum quingentorum, & genuit tres filios.* Vide iterum alium iustum cum vxore & filiis, qui bene operando placuit deo, & displicentem omnibus virtutis viam elegit: & neque nuptiis, neque filiorũ educatione prohibitus est. Porrò obstupescẽda est ineK fabilis misericordia dei, & prodigiosa hominum, qui tunc erãt, ingratitudo. Ecce enim quingentis annis vixerat iustus ille, clamans & testificãs suo nomine futurum per vniuersum orbem diluuium, ob nimias hominum malitias, & neque sic à malitia abstinere voluerũt. At misericors deus neque post tantum vaticinium, neq; post tot annorum numerum pœnam inducit: sed dẽnuò suam auctu*rus longanimitatem*, & alios nõ paucos annos *suæ tolerantiæ adiungit.* Neque enim ideo produxit humanum genus vt puniret, sed planè è diuerso, vt donaret nobis innumera bona quibus frueremur. Et propterea ipsum vbique vides cessantem, & moras nectentem in pœnis infligendis. Veruntamen ne dictorũ multitudine memoriam vestrã obruamus, hic sermone missum facto, cætera vsq; in crastinum reponamus. Hoc autem charitatem vestram rogauerimus, ne simpliciter & inconsiderãter hæc audiatis: sed erudite vosipsos, & virtutum curã agite, & maximo loco habueritis, deo bene placere. Et neque domus gubernationem neque vxoris curam, neque filiorum diligentiam, neq; aliud quiddam prætexamus: quod putemus satis esse ad excusandam nostram negligentem, desidemq; vitam. L Neq; frigida illa verba proferamus, & dicamus: Mundanus sum, & *mulierem habeo*, & *puerorum curam gero*: qui *multis mos est vt ita dicant*, si *quando eos rogamus vt ad virtutum labores ingrediãtur*, vel *studium adhibeant in sacris literis legendis.* Non est hoc meũ, dicit. Nunquid renunciaui sęculo? Nunquid monachus sum? Quid dicis homo? An hoc ad solos monachos pertinet, vt bene deo placeãt? Omnes homines vult saluos 1.Timo.2.b fieri, & ad agnitionem veritatis venire, nullumq; virtutem negligere. Audi enim eum per prophetam dicentem: *Nolo mortem peccatoris, sed vt cõuertatur & vi-* Ezech.18.g *uat. Nunquid, dic oro, iusto huic vxoris consuetudo, vel puerorum cura fuit obstaculo? Oro igitur ne nosmetipsos fallamus, sed quantò magis huiusce modi curis implicamur, tantò magis remedia ex lectione diuinarum scripturarum suscipiamus.* Nõnne & illi eiusdem, cuius nos sumus, fuerunt naturæ? & neque has habuerunt cõmoditates, quæ ad operandum virtutes eos iuuabant. Qua ergo erimus venia digni, qui tali fruimur doctrina, & tantam gratiam assequuti sumus, & supernè subsidium habemus, & ineffabilium illorum bonorum pro- M missionem accepimus, si non ad mensuram virtutum peruenimus, quibus patres pollebant? Nam si voluerimus *sobri esse*, sufficiunt vel ea quæ hodie dicta sunt ad *virtutis amorem nos excitare*, ne *vllum putemus* ad *illius viam* esse impedimentum. Nam *si hi qui ante legẽ*, à doctrina naturæ suæ insita, ad tantam pertigerũt virtutem: quid nos poterimus dicere, qui post tantum adminiculum, & post Christi aduẽtum, & innumera eius miracula, adhuc tã procul à virtute sumus? Proinde obsecro, ne ad ea quæ in sacris scripturis contenta, simpliciter ingrediamur, sed cum attentione legamus, vt ex illis percepta vtilitate, vel saltem tardè aliquando virtutem, quam deus probat, in manus accipere valeamus. Nam si spiritualem hanc doctrinam etiam nos quotidie vobis clamaturi sumus, vósque in eadem manetis ignauia, quæ vestra erit vtilitas ex continua doctrina? An nobis solatio erit, cùm videmus nos in *tantum* laborare frustra, & nihil proficere tanto studio? *Dic* mihi: Nõnne ex duabus substantiis cõstituti sumus, ex anima dico & corpore? Quare non parem vtrique curam dispensamus, sed corpus quidem *omnibus modis* curatur, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tur,& accerſuntur medici,& nos quoque diligentes ſumus. Veſtitu precioſo tegimur,& cibum ſupra quàm ſat eſt,ſumimus,& in continua proſperitate eſſe volumus: & ſi forte quid obturbet, omnem mouemus machinã, vt mœror emendetur. Et hoc de corpore dico,quod ſecundũ ſubſtantiã minus eſt: aut quid maius, animá ne an corpus? Nam ſi visvidere diuerſitatem,vide quia nullius momenti eſt corpus,ſi anima à corpore diſceſſerit. Igitur qui tantam habet corporis curam,cuius gratia & propter quid tantum animæ contemptum admittit, & neq; congruum illi cibum impartitur? admonitionem dico ex ſacris ſcripturis. Neque vulneribus & vlceribus quæ illius robur debilitant,& fiduciam ſubneruãt, idonea remedia apponit: ſed fert vt deſpecta & famæ corrumpatur,& ab vlceribus putrefiat,& obiecta quaſi canib⁹ liceat ſic dicere,à malis & illicitis cogitationibus dilaceretur, omniſq; firmitas diſſoluatur. Quare non ſicut viſibilis corporis gerimus curã, ita & animæ,quæ incorporea & inuiſibilis? præſertim cum cura eius leuis ſit & facilis,& nihil inſumatur,neq; laboretur: cùm tamen in corpore curando,& ſanandis morbis corporũ,
B neceſſe ſit magnam pecuniã impendere, nũc in medicos,nunc in alia neceſſaria,vtpote in veſtes & alimenta: & nondum dico de his quæ præter neceſſariũ vſum luxu abſumuntur, anima autem nullo horum indigeat? Sed ſi volueris, ſicut quotidie corpori cibum ſuppeditas,ita & animam non deſpicere,vt ne fame pereat: ſed dare ipſi congruum cibum,admonitionem videlicet ex lectione ſcripturarum,& ſpiritualis adhortationis. Nõ enim in pane,dicit,ſolũ viuet homo,ſed in omni verbo quod egreditur per os dei. Et ſi hoc feceris,& ſicut corpori varia præbes indumenta, & rationem habes temporum,ſimiliter neque animam deſpicito, vt ne nuda bonis operibus obambulet, ſed decentibus illam veſtibus indue,ſtatim eam reparabis, & ad naturalem ſanitatem reduces. Et quæ ſunt animæ indumenta? eleemoſyna & largitas in pauperes: hoc enim maximum animæ veſtimentum eſt,hoc & clarum illius indumentũ. Si autem vis non ſolum veſtimenta parare, ſed illã ornare etiam,ſicut corpus ſolet, appone adiutorium quod ex precibus eſt,& peccatorum confeſſionem, & continuis lachrymis faciem tuã lauare ne ceſſes. Nam ſicut faciem corporis tui quotidie abluis,ne qua fortè macula facie: inhærens fœda appareat: ſic & animæ curã habe,quotidie lachrymis eam abluens calidis. Hac enim aqua maculæ deponuntur, fitq; facies admodum luculenta. Et quia mulieres pleræq; ob mollitiem,apoſtolicũ
C mandatum contemnentes, quod iubet ne tortis crinibus,vel auro,vel margaritis,vel veſte ſumptuoſa ſe ornent,magno hoc luxu faciunt, neque mulieres tantum, ſed & viri quicunque molles vilibus mulierculis ſimiles fiunt,annulos digitis geſtant, & magnis grauibusq; lapidibus ſe ornant,de quibus erubeſcere oportebat, Ità ne cõparere audes? Igitur illi & viri & mulieres,ſi meis parêrent ſermonibus,aurea hæc & viris & mulieribus damnoſa,in ornatum animæ redigerent, & iſtis illam adornarent. Nam ſicut corpori circumpoſita etiam ſi formoſum ſit,ipſum deforme reddũt: ita ſi animæ circumponantur,etiam deformi ſummã pulchritudinem afferrent. Et quomodo,dicis,poſſunt animæ circumponi aurea? iterum dico,per manus pauperũ. Illi enim accipientes,formoſam illam faciunt. Illis trade,& aurum in illorum ventrem diſpenſato, tantamq; tibi viciſſim dabunt pulchritudinem,vt verus ille ſponſus te ſibi accipiat,multaq; dona propter hoc concedat. Quòd ſi pul

Matt.& Luc.4.a

1.Timot. 2.c.

chritudine ſponſum dominum allexeris, ſuppeditabũ- D
tur tibi bona omnia,& ineffabili poſſeſſione abũdabis. Vt igitur amabiles ſimus domino, iam non ad ornatũ corporis ſpectemus, ſed animæ formoſitatem quotidie magna diligentia curemus,vt & gratiam miſericordis dei nobis cõciliemus,& ineffabilia bona conſequamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri,ſimul & ſpiritui ſancto gloria,imperium,honor nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia uiceſimaſecunda.

RElIquias heſternæ menſæ vobis hodie proponere volo. Sed ne ægreferas dilecte,quòd reliquias dico. In ſenſibilibus quidem alimentis ita ſe habet,vt poſt vnum & alterum diem marcida fiant edulia, & ad paſcendum inutilia. In ſpirituali verò menſa nihil tale vereri oportet. Ipſa enim, quanto plus temporis præterit,tanto maiorem gratiam habet,& recẽtior atque vegetior eſt. Age igitur promiſſionem,quàm heri polliciti ſumus,impleamus, & debitum doctrinæ cum gratitudine aliqua dinumeremus. Non enim hoc vtile eſt accipientibus duntaxat, vt in aliis debitis,ſed & mihi dinumeranti. Et quid dico mihi dinumeranti? Talis eſt ſpiritualis debiti natura,quòd E
quanto magis ſoluitur:tanto magis augetur,& ſubſtantiam magis multiplicat, & ineffabiles diuitias affert tãdanti,quàm accipienti. Vidiſti nouã debiti naturã, & rarã ſolutionis ſpeciẽ? In hunc enim modũ ſe habent ſpiritualia,vt diſtributione magis creſcant,& cùm multi ſunt participes,vberior ſit abundantia:& qui dinumerauit,non ſentiat ſe aliquid dinumeraſſe: quandoquidẽ eius opes creſcunt,& qui acceperunt, etiam ipſi abundantiores fiunt. Quia igitur talis eſt ſpiritualium iſtorũ natura:magna alacritate etiam nos ad ſolutionem feſtinemus,& vos ad ſuſcipiẽdum aures accommodetis, vt omnes cùm ſumpſeritis latis animi ſinibus,quæ à nobis dicuntur,tandem domum proficiſcamini. Iterũ autem argumentum de iuſto Noë in medium afferre volo,vt iuſti magnam virtutem, & ineffabilem dei miſericordiam & longanimitatem, quæ omnẽ animi captũ tranſcendit,diſcatis. Didiciſtis heri, quo modo à natiuitate ſua iuſtus ille accepto à patre nomine, obãbulabat,omnibus qui tunc erant doctor calamitatum, quaſi clamans & dicens per nomen ſuum: Deſiſtite à malo, Rom.12.c
operemini virtutem,timete præparatam pœnam. Com
mune diluuiũ in toto orbe erit. Magna & excellens dei F
indignatio eſt,quia & magna in malitiam procliuitas. Et hoc non duobus vel tribus tãtum annis faciebat, ſed quingentos annos vixit hæc admonẽs. Vidiſtis longanimitatem domini? vidiſtis bonitatis excellentiam? vidiſtis ineffabilem patientiam? vidiſtis malitiæ incrementa? vidiſtis ingratitudinis magnitudinem? Huciuſq; enim,vt ſcitis,heri ſermo noſter proceſſit,operæpreciũ vt hodie diſcamus quomodo miſericors deus pro ſua bonitate,neque quingentis annis ad tolerantiam contẽtus fuit,ſed addidit annos alios ad ſuperiores eis qui tantum peccauerant. Et erat Noë,inquit,quingentorum annorum. Ad vtilitatem noſtram diuina ſcriptura numerum annorum iuſti aſſignauit, vt diſcamus, quanto tempore vixerit,admonens illos, & quomodo illi quidem malitiæ viam ſectati,in ea conſumpti ſunt. Iuſtus autem ſecus quàm alij ambulans, tam magna virtute polluit,vt & ſibi dei gratiam cõciliaret: & cùm omnes alij pœnis obnoxij fierent,ipſe ſolus cum his qui ſibi attinebãt,effugeret. Hic diſcimus,quòd ſi ſobrij fuerimus & non deſides,non ſolum nihil nobis nocet inter me-

c dios

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dios malos versari & misceri:sed & multo nos facit virtutum studiosiores. Nã ideo misericors deus sic dispensauit vt simul essent boni & mali, quò malorũ subneruaretur malitia, bonorumq; virtus clarius eluceſceret, & desides à studiosis plurima commoda lucri facerẽt, modò velint. Cogita hic obsecro, quantæ virtutis fuerit ille iustus, quomodo in tanta multitudine, quæ multo impetu in malum ruebat, solus ipse diuersa ambulauit via, virtutem malitiæ præferens. Neque enim aliorum consensus, & tanta frequentia reddebat eum segniorẽ ad virtutis iter: sed iã prius implebat quod beatus Moses olim dicturus erat: Ne sis cum multis in malitia. Et quod magis admirabile, multos habebat, imo omnes, qui ad malũ & ad praua opera inhortabantur, & nullus erat qui ad bonum induceret. Tam domestica illi erat strenuitas, vt viam diuersam à vulgari, quã omnis multitudo inambulabat, iret: & neque timeret, neque suspicaretur aliquid tale, quale verisimile est ignauis accidere: qui si quando viderint multos simul conspirare, hoc velamen, & hanc occasionẽ suæ ignauiæ prætexũt, ac dicunt: Quid ego nouũ & singulare post illos omnes
H facturus essem, aduersarius tantæ multitudinis, & cum tanto populo bellum suscepturus? Nunquid illis omnibus ego admirabilior essem? Quæ vtilitas foret tantarum inimicitiarum? Quod commodũ tanti odij? Nihil talium cogitabat, neque in animũ sumebat. Sed & hoc,
Eccl.16.a quod postea à propheta dictum, prius ipse implebat: Melior est vnus faciens voluntatẽ domini, quàm innumeri prçuaricatores. Num societas, inquit, multitudinis ad malum ruentis, & simul rapiẽtis, à cruciatu me eripiet? Sciebat enim, sciebat liquidò quòd pro sua quique salute rationem reddituri sunt: neque vnquam fiet quòd alio peccante alius pœnam sustinebit, vel retributionẽ sortiatur. Et idcirco iust⁹ quasi scintilla, quæ in medio mari est, non solum non extinctus est: sed quotidie fulgidiori luce prodibat, omnes suis operibus docens. Vidisti quomodo sui iuris naturam nostram dominus formauit? Vnde enim dic oro, illi ad malitiã properabant, & seipsos pœnis faciebant obnoxios: iste autẽ virtutem eligebat, & fugiens eorum societatẽ, pœnam nõ gustauit. Nõnne manifestum, sua quemuis voluntate vel malitiam vel virtutem eligere? Nam nisi ita esset, & naturę nostræ potestas insita esset, neq; illos punire, neq; istos
I virtutum retributiones accipere oportebat. Verùm quia in nostra voluntate totum post gratiã dei relictum est, ideo & peccantibus supplicia proposita sunt, & bene operantibus retributiones. Et erat, inquit, Noë annorum quingentorum, & genuit tres filios: Sem, Cham, & Iaphet. Considera diuinæ scripturæ diligentiam. Postquã numerum annorum iusti nobis narrauit, monstrãs excellentem domini longanimitatem, iterũ tolerantiam eius auctissimã, & malitiã hominum propensissimam declarare vult. Sed audiamus, quæ à Mose dicta sunt: spiritu enim loquens, omnia nos diligenter docet. *Et factum est, inquit, quando cœperunt homines multiplicari super terram, & filiæ natæ sunt illis.* Non absque ratione addidit, Et filiæ natæ sunt illis: sed vt multitudinem sic insinuet. Nam vbi tanta radicum est multitudo, necesse est etiam multos ramos enasci. *Vt uiderunt, inquit, filij dei filias hominum, quòd pulchræ essent, sumpserunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant.* Singulas dictiones diligenter considereremus, ne quid in fundo latens nos prætereat. Operæprecium enim bene scrutari hoc loco, vt subuertamus fabulas omnia incósideratè loquentium. Et primùm dicenda ea quæ dicere audent, & monstrata eorum, quæ ab illis dicuntur absurditate, germanus quo- K
quæ scripturæ sensus vestræ charitati aperiendus est, vt ne simpliciter & facilè aures accõmodetis tam blasphema dicentibus, & aduersum capita sua blatterare audẽtibus. Asserunt enim, quòd non de hominibus hoc dictum sit, sed de angelis. Hos enim filios dei appellauit. Primùm ostendant, vbi angeli filij dei appellati sint: sed non poterunt vsquam monstrare. Homines quidem filij dei dicti sunt, angeli autem nunquam. Atqui de angelis dicit: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros Psal.103.4
suos flammam ignis: de hominibus autem, Ego dixi dij Psal.81.b
estis. Et iterum: Filios genui, & exaltaui. Et iterum: Pri- Esa.1.a
mogenitus meus filius Israel. Angelus autem nusquam Exod.4.f
vocatus est filius dei. Cæterùm quid dicũt? Profectò angeli quidem sunt, sed quia ad iniquum hoc opus descẽderunt, dignitate sua exciderunt. En iterum fabulosius aliud, quod igitur? Nunc exciderunt, & hæc ruinæ illorum causa. Verùm scriptura nos aliter docet, quòd antequam formaretur protoplastus, à sua dignitate exciderunt & diabolus, & qui cum eo maiorem dignitatem ambiebant. Sicut & sapiens quidam inquit: Inuidia autem diaboli mors intrauit in mundum. Dic oro mi- Sap.2.d.
L hi, si non ante factum hominem excidit, quomodo in tanta dignitate manens inuidit homini? Quomodo rationi consonum est, angelum incorporeum, & in tali dignitate constitutum, homini inuidere corpore circumamicto? Sed inuidit, quia à superna gloria in extremam ignominiam deiectus est, licèt esset incorporeus: vidẽs autem formatum hominem, & in corpore tantum honorem conditoris beneuolentia sortitum, inuidia exarsit, & deceptione, ad quam serpentis opera vsus est, hominem mortis supplicio obnoxium fecit. Talis enim malicia non potest nõ grauiter ferre aliorum felicitatem. Manifestum quòd & diabolus, & omnis eius cohors olim à gloria illa exciderunt, & ignominiosi facti erant. Alias item quanta dementia plenum fuerit, dicere angelos deiectos vt cum mulieribus rem habeant, & incorporea illa natura copuletur corporibus? An non
audis dominum dicentem de angelorum substantia: In Matt.22.d
resurrectione neque matrimonium contrahunt, neque Luc.20.f
elocantur, sed sunt sicut angeli dei? Neque enim possibile est incorpoream naturam, talem vnquam concupiscentiam habere. Ad hæc etiam cogitare oportet, quòd hoc omnibus modis absurdissimum fuerit probare. Nã M
si sancti & qui spiritum sanctum assequuti sunt, neq; visionem angelorum videre potuerũt. Enimuero vir desideriorum fermè animam expirasset conspecta angeli præsentia, non substantia. quo pacto enim videri posset incorporalis substantia: sed parum aberat quin & animam relinqueret, defectis viribus. Ita tantus ac talis vir penè absque spiritu iacebat. Quis enim valde insanus comprobaret talia verba dementiæ plena, quòd incorporea & spiritualis natura corporis complexum ferret? Sed ne pluribus terere tẽpus videamur, age quia sufficientibus argumentis charitati vestræ declarauimus, quàm sit hoc impossibile: doceamus nũc quæ rei sit veritas, iterum tamen lectis, quæ in diuina scriptura sunt dicta. Et factum est, inquit, quando cœperunt homines multiplicari super terram, & filiæ natæ sunt illis: vt viderunt filij dei filias hominum quòd pulchræ essent, sumpserunt sibimetipsis vxores de omnibus quas elegerant. Prius docuimus vos, morẽ esse scripturæ, vt homines filios dei vocet. Et quia isti à Setho originẽ trahebant, qui filio suo nomen Enos indidit, dicit enim: Iste sperauit inuocando nomen domini dei: ab illo postea
nati,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A nati,vocati ſunt filij dei in diuinis ſcripturis, eo quòd parentes eorũ illius virtutem imitati ſunt,Filios autem Cain,& qui ex eo nati,& qui ante Seth geniti fuerũt filios hominum vocat.Factum eſt, inquit,cum cœperunt homines multiplicari ſuper terrã, & filiæ natæ ſunt illis,vt viderunt filij dei,qui à Seth & ab Enos progeniti,filias hominum illas quæ ab aliis natę ſunt:de quibus dixit, quòd filiæ natæ ſint illis, & quòd pulchræ eſſent. Vide quomodo per verbum hoc,omnem nobis eorum intemperantiam inſinuat.Non enim ob deſideriũ procreandorum filiorum conueniebant, ſed ob voluptatẽ & intemperantiam.Vt viderunt, inquit,filias hominũ, quòd pulchræ eſſent.Concupiſcentia illos in hanc induxit perniciẽ:pulchritudo aſpectus,& ſcortationis,& intemperantię eis occaſio fuit.Et neque hoc contenta,addit:Sumpſerunt ſibiipſis vxores de omnibus quas elegerant:quod etiam magnam illorum intemperantiã inſinuat,quòd à pulchritudine victi ſunt, & frenum imponere inordinatæ concupiſcentię ſuæ non voluerunt:ſed ſpectãdo capti,ſubmerſiq; ſunt, & ob impium hoc opus indignos ſe fecere,quorum ſupernè deus curam ageret.

B Et vt diſcamus quòd non lege nuptiarum, neque procreandorum filiorum gratia hoc fecerunt, propter hoc dicit:Vt viderunt quòd pulchræ eſſent,ſumpſerunt ſibimetipſis vxores de omnibus quas elegerant. Quid igitur?Reprehendet ne aliquis aſpectum oculorum? Non. neque enim oculus ruinæ cauſa fiut, ſed voluntatis negligentia:& irrefrenata concupiſcentia. Nam oculus propterea factus eſt,vt dum videt creaturas dei, ipſarũ conditor glorificetur.Itaque oculi opus eſt videre: malè autem videre,à mente eſt,quæ intrinſecus gubernat. Nam membra noſtra,vtpote vtilia, ad facienda bona condita ſunt à domino,& gubernari poſſunt ab incorporea ſubſtantia,de anima dico. Poſtquam autem hæc negligẽs eſſe,& habenas laxare cœperit, quaſi auriga, neſciens indomitorum equorum ferociam compeſcere,permiſſis frenis,& equos currum trahentes, & ſeipſum in præceps ire facit: Sic planè & voluntas noſtra quandoquidem neſcit membris vt oportet vti, indulgens inordinatis concupiſcentiis,ſeipſam ſubmergi facit.Propterea dominus noſter Chriſtus, ſciens fragilẽ noſtram naturam,& voluntatis negligentiam, legem

C poſuit quæ muniret & prohiberet curioſam conſiderationem:vt naſcens in nobis incendium, cùm adhuc à

Mat.22.c longe eſt,extinguat,& inquit:Qui aſpicit mulierem, vt concupiſcat illam, iam adulterũm commiſit cum illa in corde ſuo.Propter hoc,inquit,interdico vobis illicitum viſum, vt ab opere illicito vos liberem.Ne putes, inquit,quòd congreſſus ſolum peccatũ faciat. Animus eſt qui condemnatur. Igitur & hi viſæ pulchritudinis ſpectaculo capti ſunt.Viderunt enim, inquit quòd pulchræ eſſent,& ſumpſerunt ſibi vxores ex omnibus quas elegerant.Sed videamus & poſt illicitam illorum operationem & intemperantem animum,domini dei bonitatem. Dixit,inquit,dominus deus: Neutiquam permanet ſpiritus meus in hominibus his in ſeculum, eo quòd ipſi carnes ſint.Erunt autem dies ipſorum cẽtum viginti anni.Hic in breuibus verbis abyſſus miſericordiæ videri poteſt.Spiritum enim hic vocat vim ſuam, qua curam noſtri agit, quæ illorum interitum prænunciat.Et vt ſcias quòd de hoc ſit ſermo, vide quid ſubdatur.Eo quòd ipſi,inquit,carnes ſint:hoc eſt,eo quòd carnalibus operibus ſeipſos totos dedunt,& animæ ſubſtãtia abutuntur,& quaſi ſola carne circundati anima carerent,ſic vitam ſuam abſumunt.Perpetuus enim ſcripturæ mos eſt,carnem vocari carnales: ſicut & virtute D præſtantes,carnis expertes nominat: quemadmodum Paulus dicit,Vos autẽ non eſtis in carne: non quòd nõ Rom.8.c. carne circundati,ſed quia carne circundati, ſuperiores erant carnalibus affectionibus,& ſenſibus.Nam ſicut dicebat:Vos autem non eſtis in carne, eo quòd carnalia deſpiciebant:ita & de illis dicitur,quòd ſint carnes, eo quòd carnalibus rebus continuò erant occupati.Et quia ipſi ſunt carnes,non iam concedã eis peccatis ſuis coinquinari. Vidiſti indignationis magnitudinem? vidiſti minarum excellentiã?conſidera etiam quomodo indignationi,& interminationi miſericordiam admiſcuit. Talis enim eſt dominus noſter, minatur ſæpe, non vt opere compleat minas:ſed vt correctis nobis minas nõ ad opus perducat. Alioqui ſi punire vellet,cur prædiceret?Sed quia non vult,ſemper ceſſat,& moram nectit, & differt, & prædicit occaſionem reis præſtans, vt fugiendo maliciam & apprehendendo virtutem pœnas non experiantur.Itaq; poſtquam interminatus eſt illos ſe exterminationi generali traditurũ:hoc enim eſt, Nõ permanet ſpiritus meus in hominibus iſtis,eo quòd ipſi ſunt carnes:pro eo, Non ſinam illos poſthac viuere: non contentus quingentorũ annorum longanimitate, E qua per omnem vitam Noe, audito illius nomine docebantur:nunc iterum producens & differẽs indignationem,aliud illis tempus præſcribit,& dicit: Interminatus ſum,& dixi,& manifeſtaui meã indignationem, quam ob multitudinem peccatorũ quæ operati eſtis,vobis inferri iuſtum eſt.Sed quia etiam eos qui incurabiliter peccauerũt,ſaluari volo,nullumq; perire:idcirco vobis indulgeo & tempus centum viginti annorum: vt ſi volueritis,& peccata ablueritis, reſipiſcẽdoq; & in meliora vos conuertendo, virtuti ſtudueritis,& pœnas & pericula effugiatis.Erunt enim,inquit dies eorum anni centum viginti. *Gigantes autem,inquit, erant ſuper terram in diebus illis.* Et *poſteaquam ingreſſi ſunt filij dei ad filias hominum,illæq; genuerunt,illi erant gigantes,qui à ſeculo uiri nobiles.* Gigantes hic à ſcriptura dici opinor robuſtos corpore:ex illis, inquit, generatio illorum aucta eſt:id quod & alio loco videre licet dictum: Gigantes,inquit, veniũt,vt furorẽ meũ placent.Hunc autẽ centum viginti annorũ numerum,aliqui putãt terminũ vitæ eſſe. Nõ hoc autẽ ſignificat,ſed nũc lõganimitatẽ oſtẽdere vult, quã & poſt hæc peccata in ipſos oſtẽdet.Igitur vt diſca- F mus,quòd illi poſt indignationẽ & minas, & tãti temporis lõganimitatẽ,quam ipſis in pœnitẽtiam dederat, nõ ſolum nihil profecerũt,ſed in iiſdem moribus perſeuerauerũt:propterea dicit,poſtquam ingreſſi ſunt filij dei ad filias hominum,illæq; genuerũt, iſti erãt gigãtes qui à ſeculo viri nobiles. Vidiſti ingratitudinis excellẽtiam?vidiſti ſtupidas& doloris ſenſu carẽtes animas? Neque pœnę timor,neque lõganimitatis tempus deſtituit illos à malis operibus:ſemel in præceps deiecti, & mẽtis oculo excæcati à mala cõcupiſcẽtia,quaſi ab ebrietate quadam demerſi,redire vltrà noluerũt: quẽadmodum & ſapiẽs quidam dicit: Impius cùm in profundũ cecideriț malorum,cõtemnit.Graue enim, graue eſt di Pro.18.a lecti,capi laqueis diaboli. Anima enim poſtea quaſi in retibus comprehẽſa,& quaſi ſus in luti volutabro oblectatur:& in mala cõſuetudine deprehẽſa, neque ſentit peccatorum fœtorem. Ideo opus eſt vt ſobrij & vigiles ſimus,ne ab initio diabolo ingreſſum cõcedamus,vt ne dum obtenebrata fuerit noſtra ratio,& excæcata mẽtis perſpicacia,faciat quaſi priuatos huius ſolis lumine, ne valeas in radios ſolis iuſtitiæ cõtueri, & ita in præceps

Universidad de Deusto
Biblioteca

G feraris:id quod & illis tũc accidit. Audi enim iterũ bonitatis dei tolerantiam. *Vt uidit autem*, inquit, *dominus deus quòd multiplicatæ ſunt malitiæ hominum ſuper terram.*

Quid vult hoc dictũ,Vt vidit autẽ? Nũ ignorauit dominus?abſit:ſed noſtræ infirmitati omnia narrat diuina ſcriptura,vt nos doceat, quòd & poſt tantã ſuã longanimitatem in iiſdem manſerũt malis, ſi nõ & in peiora ſe coniecerũt,dicit: Vt vidit autem dominus deus quòd multiplicatæ ſunt malitiæ hominũ ſuper terram. Ex hoc enim malo opere, quaſi è fonte quodam multa etiam alia ſuboriebãtur peccata:& ideo dicit, malitiæ hominũ.Nam vbi ſcortatio & luxuria & tãta intemperãtia,veriſimile eſt ibi & ebrietatẽ & crapulam & magnã iniuſtitiam & auaritiã & innumera alia naſci mala. *Vt uidit autẽ*,inquit,*dominus deus quòd multiplicatæ ſunt malitiæ hominum ſuper terram, & quòd unuſquiſque cogitat in corde ſuo diligenter ad mala omnibus diebus.* Vide quomodo ſingula quæ dicuntur,peccatorum oſtẽdunt magnitudinem.Quia enim in genere dixit,quòd multiplicatæ ſunt malitiæ hominũ ſuper terram:ſubdidit,Et vnuſquiſque.*Magna huius verbi emphaſis & vis eſt.*Nõ, inquit,adoleſcens ſolum,ſed & ſenex eadẽ agit quæ adoH leſcens:neque vir ſolum,ſed & mulier: neque ſeruus ſolũ,ſed & liber:non diues ſolum,ſed & pauper. Et verbũ, cogitat,multũ habet momenti.Nõ enim ex ſubreptione hoc illis accidit,ſed in corde cogitant,& hæc per ſingulas horas volunt,in hæc ſtudium ſuum collocant. Et neque ſemel & iterum vel fortuitò ſupplantati à peccato,à malitia ſibi temperant,ſed diligenter eam exercẽt & mala operantur:hoc eſt,magno ſtudio, nihil obiter, *nihil negligenter ab eis fit*,neque breui tempore,ſed o*mnibus diebus*,omnem ſuam *vitam in hoc impendũt. Vidiſti malitiæ immanitatem?vidiſti quomodo dedita opera rem fecerunt,diligenter omnia mala operantes*:& omnis ætas ad agendum malum ſua ſpõte acceſſerit?Vnuſquiſque inquit,neque ætas intempeſtiua,& alioquin inexperta,malorũ expers erat: ſed ſtatim & ab incunabulis omnes malum hoc prælium certabant,cõtendẽtes vt malis operibus alter alterum ſuperaret. Hic oro animo expende miram huius iuſti Noë ſapiẽtiam qui in tãta malorum cõſpiratione malitiã effugere valuit,& nihil inde damni ſenſit: ſed quaſi ex alia natura cõſtitutus,ſic valido recepto ſenſu, & non aliunde adI iutus,virtutis operationi deditus,& malam eorum cõſpirationem effugit,& à communi omnium perditione eſt exemptus. *Et animo retractauit*,inquit,*dominus deus, quòd fecit hominem de terra.* Vide iterum verbum craſſum,& noſtræ paruitati idoneum. Animo retractauit, inquit,pro pœnituit,nõ quòd pœnituerit deus, abſit:ſed iuxta humanam conſuetudinem loquitur nobis deus, quòd enormia illorum peccata miſericordem deũ indignari fecerũt.Et animo retractauit,inquit, dominus deus quòd fecit hominẽ ſuper terram. Non enim propter hoc ipſum produxi,inquit,vt tanta ruina lapſus,ſibiipſi perditionis fieret autor. Nam hac de cauſa primum tanto honore eũ inſigniui, & tantam eius curam me habere declaraui,vt virtuti vacans,alienus à perditione fieret.Quia autem miſericordia mea abuſus eſt, ſatiꝰ poſthac fuerit,malos eius conatus impedire.Et cogitauit,dixitq; dominus deus,inquit, Et delebo hominẽ quem feci à facie terræ,ab homine vſque ad pecus,à reptilibus vſque ad volatilia cœli: quia animo retractaui quòd feci eũ.Quæ mei officij erant, inquit, omnia exhibui.Ex nihilo,vt eſſet,illũ produxi naturæ illius ſciẽtiam faciẽdorum & nõ faciendorum indidi, liberũ arbitriũ donaui.Ineffabili lõganimitate vſus ſum,& poſt K longum illud tempus,& poſt indignationem & minas quas dixi & aliud præfiniui tempus,volẽs vt ſua peccata illo ſentiẽte,indignatio mea reuocaretur.Et quia etiã ſic nihil lucrifacio,nec proficio,cogit neceſſitas vt minas opere compleam,& omnibus modis deleri illos faciam,& *ſicut malum quoddam fermẽtum aboleam totum illorũ genus,vt ne poſterioribus ſeculis* peccandi autores & doctores fiant.Et dixit dominus deus: Delebo hominem quẽ feci,ab homine vſque ad pecus. Iam fortè dixerit aliquis:Quare cùm homo *in malum* declinauit,etiam bruta eandem pœnã ſuſtinẽt? Num propter ſuũ ipſorũ vſum producta ſunt bruta?propter hominẽ facta ſunt.Hic igitur cùm à medio aufertur, *quis illorũ* vſus eſſet?idcirco & iſtã pœnã communẽ ferunt,vt interim pœnę grauitatem addiſcatis. Et ſicut ab *initio* cùm peccaſſet protoplaſtꝰ,terra maledictionẽ accepit: ſic & nũc cùm abolendus eſſet homo, bruta quoq; participia fiunt.Sicut etiam cùm homo gratus ſit deo,creatura quoque humanæ felicitatis particeps eſt, quemadmodum beatus Paulus inquit:Et creatura hæc liberabi- Ro.8.d. tur à ſeruitute corruptionis in libertatẽ filiorum glorię L dei.*Sic & nunc cum homine ob multitudinem peccatorum puniendo,vniuerſali perditioni ſimul traditur.* Et iumenta & reptilia & volatilia cœli ſimul pereũt diluuio,quod totum orbẽ inuaſurum erat. Et ſicut in domo,quando is qui præeſt,in indignationẽ domini incidit,veriſimile eſt cooperarios ei condolere: ita & hic, quaſi in domo hominibus pereũtibus,omnia quæ in domo,& quæ ſub illius ſunt dominio, neceſſe eſt eandem pœnam incidant. *Et animo retractaui*,inquit, *quod feci illos.* Verbo hoc quantum ſe noſtræ humilitati attemperat? *Nũ volebam*,inquit,*tanta illos pœna plectẽs ipſi me peccatorum immanitate in tantam inuexerunt indignationem.Cæterùm ne putemus omnimodam abolitionem humani generis fieri*,ſtirpitũſque naturam noſtram eradicandam:ſed diſcamus quantum malum ſit peccatum,& quãtum bonum virtus: & quòd melior ſit vnus faciens voluntatem domini,quàm decem millia prævaricatorum, dicit: *Noe autem inuenit gratiam coram domino deo.* Tametſi multitudo omnis,inquit,in tãtam malitiam exciderit,iuſtus tamen hic ſcintillã virtutis ſeruauit.Et his omnibus omni tempore loquitur, M & dum adhortatur,vt à malitia deſiſtant, ſimul ſe interim liberum ab illorum mœrore ſeruauit. Inſuper ſicut *illi malis operibus* miſericordẽ deum ad *indignationem prouocauerunt*:ſic ipſe *virtute pollens*,gratiam *inuenit coram domino deo*. Non eſt enim perſonarũ acceptor deus.Verùm & ſi in tãta multitudine inueniat hominem quæ ſibi placita ſunt facientem, nõ deſpicit: ſed ſua illum dignatur cura,& tãto maiorẽ illius rationem habet,quanto cùm tot,tantiq; ſint, qui ad malum eum trahunt,ipſe conſtantius virtutis viam ſectatur. Id ſciẽtes,ad id vnum ſpectemus,quod ipſi placet,& *efficit* vt ſuã gratiam nobis cõciliemus. Neque hominũ amicitiæ,neque conſuetudini ita ſeruiamus, vt virtutis faciamus iacturam,ſed dei lõganimitate,prout decet, vtamur:& dum adhuc tẽpus habemus, omnem deponentes ignauiam,virtutem amemus, peccatumq; odio habeamus.Niſi enim & ad iſtã amore & deſiderio *quodã* nos cõtulerimus,& ignauiã valde oderimus:neque huius damnum effugere,neque illã amplexari poterimus. Enimuero virtus familiaris eſt his qui eam cõcupiſcũt, & eius deſiderio exardeſcunt.De quo prophetam audi Pſal.18.c. dicentem:*Iudicia domini vera,iuſtificata in ſemetipſo,* deſiderabilia

Universidad de Deusto
Biblioteca

A desiderabilia super aurum & lapidem precioſum multũ. Non quòd tantũ deſiderabilia, ſed quia apud nos nõ inueniuntur alia, quæ his materiis ſunt precioſiora: propterea ſubdit, Dulciora ſuper mel & fauum. Et hic quoque, quia non inuenit quòd natura melle dulcius eſſet, hac ſimilitudine vſus eſt. Igitur ſicut hi qui in opib° colligendis inſaniunt deſiderio & concupiſcentia quadã, in hoc incumbunt magno ſtudio & conatu, & nunquã explentur. Auaritia enim inſatiabilis ebrietas. Et ſicut ebrij, quanto plus vini ingurgitant, tãto magis ad ſitim inflammantur: ſic & iſti quoque inſaniam hanc indomitam nunquam ſiſtere poſſunt, ſed quanto magis ſuas opes augeri vident, tanto & concupiſcentia magis flagrant. Neque antea à peſſimo appetitu hoc abſiſtũt, donec in ipſum malitiæ profundum deſcenderint. Igitur ſi illi pernicioſam hanc concupiſcentiam malorum omnium cauſam cum tanta conſtantia curant: quanto iuſtius nos mandata domini, quæ ſuper aurum ſunt & argẽtum, ſemper in mente noſtra verſare, nihilq; precioſius virtute ipſa exiſtimare? ſed exſcindere ex animo noſtro affectiones illas peſtiferas omnes, & ſcire quòd tẽporalis illa voluptas perpetuum pârere ſolet dolorẽ, &
B fine carentia tormenta. Ne decipiamus noſipſos, neque putemus quòd hic finẽ habituræ ſint res noſtræ: id quod ſentiunt pleriq;, licèt verbis non loquãtur: quia credere ſe dicunt reſurrectionem, & futuram retributionẽ. Sed ego non attendo verba, ſed ea quæ quotidie fiunt. Nam ſi reſurrectionem expectas & retributionem, quare ita præſentis vitæ gloriæ deditus es? Quare, dic mihi, quotidie, crucias te, pecunias plures q̃ arena ſit colligens, & agros & domos, & balnea emẽs, atque hæc ſæpe per rapinã & auaritiam corradendo? & illud prophetæ dictũ
Eſa.5.b implendo: *Væ qui coniungunt domum ad domum, & agrum agro copulant, vt vicino auferant aliquid. An nõ hæc quotidie videri poſſunt? Et ille quidem dicit: Huius domus obſcuram & tenebroſam meam facit, & infinitos prætextus excogitat, vt eam rapiat. Alius autem* raptum à paupere agrum, *ſuo coniunxit.* Hoc autem multo maius & magis admirabile minuſq; venia dignum, quòd vnus vno eodemq; loco habitans & ſedens, ſæpe aliò tranſire, neq; ſi vellet, poſſet, vel ob varias occupationes, vel corporis valetudine alligatus: vbique tamen & in omnibus ciuitatibus, vt ita dicam, monimenta ſuę
C auaritiæ poſſidere, & immortales ſuæ malitiæ columnas ſtatuere vult. Et peccata quidem, ex quibus omnia hæc collecta ſunt, ſuo imponit capiti, ferensq; grauem ac ingeſtabilem molem non ſentit. *Aliis* autem vſum, qui ex *his* haberi poteſt, concedit non ſolum poſt emigrationem ex hac vita, ſed etiam antequam hinc egrediatur: etiamſi non inuitus eis nudetur, à familiaribus diſſipantur, & vt ita dicam, dilacerantur omnia hæc. Et neque ipſe vel milleſima eorum parte fruetur. Et quid dico fruetur? quomodo cùm illi non ſit niſi vnus vẽter, ſufficeret ad tot opum multitudinem abſumendam? At malorum omnium cauſa eſt vana gloria, quia vult apud ſe nomen aliquod manere, agrorũ, balneorum, domuũ. Quę tibi hinc vtilitas homo, cùm nõ multo poſt vbi febrecula quapiã corripieris, anima ſubitò euolans nudũ & vacuum te faciet? Imò virtute quidem nudatum, veſtitum autem iniuſtitia, rapinis, auaritia, gemitibus, eiulatibus, lachrymis orphanorum, inſidiis, dolis: quomodo poteris grandes prementesq; illas ſarcinas peccatorum ferens, per anguſtam hanc portam intrare, quę capere nequit molem tantæ magnitudinis? neceſſarium itaque foris manere, & oneribus illis grauatum dolere quòd nihil hic egeris, cùm ante oculos parata videbis D tormenta, & ignem illum terribilem ac nunquam extinguendum, vermemq; inconſumptibilem. Cæterùm ſi quam noſtræ ſalutis habemus rationẽ, dum adhuc tẽpus habemus, deſiſtamus à peccatis, ſectemur virtutem, vanam gloriã deſpiciamus. Nam idcirco vana dicitur, quia euanida eſt, & nihil habet ſtabile neque firmũ: ſed ſolum eſt oculorum deceptio, & priuſquam appareat auolat. An nõ & videmus ſæpe quòd is quem hodie præcedunt lictores, & ſtipant ſatellites, cras in carcerẽ cõiicitur, & cum malefactoribus verſatur? Quid hac vana & inani gloria fallacius? Quòd ſi in hac vita præſenti viciſſitudinem hanc euadit, omnino mors veniens fœlicitatem reſecabit. Et quem hodie in foro magna pompa comitabantur, & qui in carcerem coniiciebat, & ſuper thronum reſidebat, & inflabatur, & homines alios quaſi vmbras ſpectabat, *is* ſubitò poſtea iacebit mortuus abſque ſpiritu, fœtulentus, petitus innumeris conuitiis, & ab his quos pridem iniuria affecit, & quos nulla affecit iniuria: condolentibus tamen his, qui ab iſto iniuria afflicti fuerunt. Quid hoc miſerabilius fuerit? Item collecta omnia ſæpenumero inimici E
& hoſtes inter ſe partiuntur & diſtribuunt: peccata autẽ per quæ hæc coaceruata ſunt, ſecum aufert, de quibus diligens & accurata ratio exigetur. Ideo obſecro, vt fugiẽtes vanam hanc gloriam, veram deſideremus, & quæ omnibus duret ſeculis: & neque opum amor nos ſupplãtet, neque concupiſcentię flamma exurat, neque liuor & inuidia corrũpant, neque furor & ira nos incendãt: ſed has omnes malas & pernicioſas affectiones rore ſpiritus extinguentes, deſpiciamus præſentia, deſideremus futura. In memoria habeamus futurum diem, magnaq; diligentia vitam inſtituamus. Neque enim hac de cauſa *in hanc vitam nati ſumus, vt ſolum comedamus & bibamus.* Non vita eſt propter cibum & potũ, ſed propter vitam cibus & potus. Ne ergo inuertamus ordinẽ, neque ſic ventri & vẽtris voluptatibus ſeruiamus, quaſi eam ob cauſam facti ſimus: ſed reputantes damnũ quod inde naſcitur, caſtigemus mot° carnis: ne ſimus ſegnes, ne permittamus illis vt aduerſus animam inſurgant. Nam ſi Paulus ille talis & tãtus, qui quaſi alatus per totum orbẽ tranſcurrebat, & corporalibus neceſſitatibus
F ſuperior factus, & arcanorum illorum verborum auditor, quæ vſque in hunc diem alius audiuit nullus, ſcribens dicebat: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem re 1.Cor.9.d
digo, ne fortè aliis prædicans ipſe reprobus inueniar. Si igitur ille, cui tanta contigit gratia, poſt tanta & talia opera, opus habebat vt caſtigaret, & in ſeruitutem redigeret, & ſubiiceret poteſtati & dominio animæ corporis laſciuias: caſtigat enim quis quod inſurgit, & in ſeruitutem redigit quod frena reiicit: quid dicemus nos, qui omnibus virtutibus deſtituti, omnibus peccatis onerati ſumus: & præterea magnam ignauiam præ nobis ferimus? Num inducias habet hoc bellũ? Num tempus aggrediendi dilatum? Omnes nos vigilare & ſobrios eſſe oportet, & nunquam in ſecuritate eſſe: quia non eſt præfinitum tempus, quando nos aggreſſurus eſt hoſtis. Igitur ſemper nobis cura ſit, ſemper ſoliciti ſimus de ſalute noſtra, vt ſic nunquam capiamur: & hoſtiles effugientes inſidias, miſericordiam à deo aſſequamur, gratia & miſerationibus domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul & ſancto ſpiritui ſit gloria, imperium, honor nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia. xxiii.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G VIdistis in his quę dicta sunt,quãta diuinę misericordię magnitudo, quàm excellẽs longanimitas? Vidistis hominũ qui tunc erãt,portẽtosam malitiã? didicistis quanta fuerit in media ista multitudine iusti virtus,& q̃ nihil eum nocuerit vel illorũ in malum conspiratio, vel quòd solus in medio istorum relictus longè diuersa incesserit via? sed quasi gubernator aliquis,mẽtis clauum magna vigilantia arripiens,nauim suã ab irruentibus malitię procellis submergi non est passus:sed factus tẽpestate potẽtior, quasi in portu sederet,quatiebat mare: virtutis gubernaculũ dirigebat,& à diluuio totũ orbem deuastaturo se eripiebat. Tanta res est virtus,tam immortalis, tã *inuicta*, tã nihil cedens huius vitę varietatibus: sed super malitiæ retia volitans,quasi à sublimi specula quadã, sic omnia humana despicit, nihil quod aliis molestum est sentit, Sed sicut is qui super excelsam petrã stat, fluctus ridet, quos videt ad petram magno impetu rumpere, & protinus in spumam soluitita & virtuti vacans in securo constitutus loco,nihil insuaue fert à rebus turbulentis, sed tranquillus animo & quietus sedet, intelligitq; res huius vitę nihil differre ab amnium fluentis,tam rapi-
H do cursu transeuntibus.Nam sicut videntur marini fluctus nunc quidẽ in altum extolli; mox autem & deprimi:ita & videmus eos qui virtutẽ cõtemnunt, & malitiam operantur,nunc quidem sublime sapere & supercilia surrigere, & huius vitæ curis intentos esse,subitò ad
Psal.48.d. extremam venire inopiam & abiectionem.Quos beatus Dauid notãs,dicebat:Ne timueris cum diues factus fuerit homo,vel cùm multiplicatur gloria domus eius: quia cum mortuus fuerit,non sumet omnia hæc. Et bene dixit,Ne timueris.Ne te conturbet, dicere vult,diuitis abundantia & celebris gloria. *Videbis enim non multo post,humi iacentem, & operari valentem nihil, mortuum, cadauer vermibus in cibos obiectũ,nudũq; ab his omnibus fieri.*Omnino enim nihil horũ auferre potest,sed hic relinquit omnia.Ne igitur anxi° sis, cùm videris præsentia:neq; beatum dicas eum, qui post breue tempus ab his omnibus destituetur. Eiusmodi enim est præsens fœlicitas,& diuitiarum natura, vt non cõmigrent vbi hinc fuerit abeundum. Diuites enim his omnibus relictis,nudi hinc migrãt,tantum malitia vestiti,& peccatorũ oneribus inde collectis. At longè se-
I cus habet virtus,quæ potẽtior est insidiatoribus, & planè inuictos facit suos,continuamq; prębet voluptatem, & ne sentire quidẽ sinit rerum istarũ inæqualitatẽ: sed & hinc emigrantibus comitẽ se addit,& tũc potissimũ, cùm eius subsidio egemus. Ad hæc in die illo terribili magnum nobis præstat auxiliũ, placans iudicẽ.Et sicut hic ab ingruentibus infortuniis,ita & in futuro se colẽtes à tormentis illis eripit.Neque hoc solum agit,sed & ineffabilia nobis bona,quibus fruamur,conciliat. Et vt scias hæc ita sese habere, neq; nos inuanũ & frustra ad blandiẽdum his verbis vti,tẽtabo nunc ex his quæ proposita sunt charitati vestræ ostendere. Vide enim quomodo beatus ille, Noë dico, vniuerso hominũ genere aduersus semetipsum misericordiã domini ad iracundiã prouocãte:ille inquã solus sua virtute potuit & indignationis periculũ effugere: & magnã dei gratiã sibi conciliare.Aut si placet,loquamur de his quæ in præsenti vita eueniunt.Sunt enim fortassis aliqui parũ futuris & inuisibilibus credẽtes. Videamus itaq; ex his quæ hic fiunt,qualia contingunt his qui in malitia ambulant,& qualia accipit qui virtutẽ sectatur. Postquam bon° deus ob malitiæ nimietatem sentẽtiam tulit,quòd vniuersali perditione hominũ genus sit puniendũ,& dixit: Delebo hominẽ,quem feci à facie terræ.Et monstrans indignationis suæ magnitudinẽ,non contra humanũ duntaxat genus sententiã protulit: sed & contra omnia iumenta & reptilia & volatilia.Perituris enim & submergendis hominibus,propter quod hæc facta sunt, dignũ vt & illa quoque pœnę cõsortio paria fierẽt. Igitur cùm sentẽtia nondũ præfinita esset, qua alij ab aliis secernebantur(vt discas,q̃ non sit personarũ acceptor deus,sed *in corda nostra ingrediens nos non despiciat*, & si vel paruã quandam occasionẽ nos afferimus, ineffabilẽ suã declarat misericordiã)dicit scriptura, vt ne totũ genus humanũ abolendũ putemus:sed sciamus, quòd ob suam bonitatẽ relinquat scintillã & radicem quandã saluam, vt iterũ humanũ gen° in proceros extẽdi possit ramos. K

Noe autem, inquit, *inuenit gratiam coram domino deo.*

Vide scripturæ diligentiã, quomodo ne syllabã quidem vnam inutilem cõtineat.Nã postquam nos docuit grauitatẽ peccati hominũ,& pœnæ magnitudinẽ malis inferendã:docet nos quòd etiã in tãta multitudine potuerit syncera seruari virtus.Est enim virt° per seipsam admirabilis.Quòd si quis illã in medio prohibẽtiũ co- L
lat,multo admirabiliorem se ostendit.Et propterea diuina scriptura quasi admirãdo iustũ dicit,quòd in medio illorũ qui indignationẽ dei sensuri erant,Noë inuenerit gratiã coram domino deo. Inuenit gratiã,sed coram deo:non simpliciter inuenit gratiã,sed corã domino deo:vt nos doceat, quòd vnũ ille habuerit scopũ vt ab illo oculo laudaretur, qui dormitare sopiriq; nescit, nihilq; curauerit humanã gloriamvel ignominiam,vel irrisionẽ.Verisimile enim est,cùm præter morẽ omniũ virtutẽ coleret, eũ fuisse subsannatũ & irrisum à malis omnibus,qui consueuerant arguere suam *fugiẽtes malitiam,& virtutem amplexantes: id quod & nunc sæpe fieri solet.Et videmus multos qui risum & subsannationem ferre nequeunt,sed prę ferunt humanã gloriã verę & immortali,abstracti & allecti ab hominum malitia.* Animę enim fortis & constantis est,posse obluctari his qui auellere moliuntur, & nihil facere vt hominibus placeat:sed oculum suum intendere ad illum insopitũ oculum,& ab eo solum gloriam expectare,& hæc despicere,nulliusq; pili facere humanam laudẽ vel conuitia, sed trãsire vt vmbras & somnia.Iã hic sępe multi nõ fe-
rentes conuictũ hominũ viginti vel decẽ, vel etiã pau- M
corum,supplantantur & ruunt.Est enim confusio ducẽs Eccli.4.c
in peccatum.Neque paruum est despicere irridentes & opprobrantes & salibus incessentes:at iustus ille nõ tãtum decẽ & viginti & centum homines,sed & omnem hominũ naturam & tot myriades despexit. Verisimile enim omnes illos ridere,reprehẽdere,subsãnare & debacchari:& fortè etiã,si possibile fuisset,dilacerare voluisse.Semper enim contra virtutẽ insanit malitia. Atqui nõ solum nihil illi nocet, sed & infestando fortiorem reddit. Tãtum enim virtutis robur,vt patiẽdo superet negocium sibi facientes,& cùm impugnatur, hostibus,fiat potentior. Atque id in multis videmus. Cæ- Prouerb.9.b
terùm vtvobis occasiones præbeamus:Da enim,inquit, sapienti occasionem,& sapientior erit:operæpreciũ fuerit & ex veteri & ex noua vobis afferre exempla.Itaque cogita obsecro de Abel: nõnne occisus est ab Cain? Gen.4.
nónne in pauimentum prostratus? Sed ne spectes quòd prævaluerit,occideritq; eum cui inuidebat, etiam *innoxium*,sed sequentia expende.Ecce occisus ille vsque nũc prædicatur &coronatur, & tantũ tẽpus memoriam nõ obscurat,At qui occidebat & prævalebat,etiam tunc vi-

tam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tam morte grauiorẽ ſuſtinuit: & ex eo tẽpore vſque in hodiernum infamatur,& ab omnibus accuſatur,cùm il le omniũ ore celebretur. Et hæc quidẽ in præſenti vita fiunt:in ſequenti quæ futura,quis ſermo,quæ mens enar rare poſſet?Et ſcimus quòd vos,vtpote intellectu prędi-ti,multa talia in ſcripturis contenta venemini. Nam il læ hac de cauſa in veſtram vtilitatem ſunt ſcriptæ, vt hæc diſcentes,malitiam quidem fugiatis,virtutem au-tem colatis.Vis & in nouo idipſum videre?Audi beatũ
Acto.5.g Lucam iſtucipſum de apoſtolis narrantem, qui flagel-lati à concilio diſceſſerũt gaudentes,eo quòd digni fuiſ ſent habiti qui pro nomine Chriſti ferrent ignominiã. Tametſi flagella nõ gaudij ſint occaſiones, ſed triſtitiæ & mœroris:nihilominus flagella propter deũ, & cauſa propter quã flagellabãtur,gaudiũ eis pariebant.At ij qui flagellarant,in magna animi conſternatione & hæſita-tione neſciebãt quid facerent.Audi enim illos quomo-do poſt flagellationem animo fluctuẽt,& dicunt:Quid faciemus hominibus iſtis?Quid dicis?flagellaſtis,innu-mera mala ſubornaſtis,& adhuc dubitatis? Tam fortis intuictaq; res eſt virtus, & dũ patitur affligentes vincit.
Sed ne prolixior fiat ſermo, neceſſariũ vt iterũ ad iuſtũ
B noſtrũ redeamus, & cũ ſtupore admiremur illius præ-ſtantiam,quomodo tantũ populũ ridentem, ludifican-tem,ſubſannantem,obiurgantem (iterum enim eadem dico & dicere non ceſſabo)deſpicere & ſuperare pote-rit?Quomodo?Ego dico. Quia continuò ad oculũ illũ, qui falli ſopiriq; nequit,reſpexit,ad hũc ſuæ mentis ocu lum direxit,atq; poſtea hæc omnia,quaſi non eſſent cu-rauit.Et profectò ſic res habet, vt cùm quis hoc amore ſaucius fuerit,& in deũ deſiderio ſuo tendit nihil viſi-biliũ videat:ſed continuò eũ quem deſiderat imagine-tur,& in nocte & in die & dormiens & ſurgens.Ne igi tur mirũ tibi ſit,ſi & iuſtus ille ſemel eò mente ſua in-tenta,non curauit ſupplantare volentes. Nam adhibito ſtudio ſuo,& diuinam gratiam nactus,his omnibus po-tentior factus eſt.Noë enim,inquit,inuenit gratiam co-ram domino deo.Tametſi omni hominũ generi,quod tunc erat,nõ eſſet gratus neq; amabilis, eo quòd nole-bat eandem incedere viam,quam illi: fauit tamẽ illi is qui corda ſcrutatur,qui & illius mentem approbauit.Et quid damni,dic oro,hinc naſcitur viro,quòd ab homi-nibus ſubſannatur & irrideatur:cũ is qui finxit corda ho
C minũ,& intelligit omnia opera eorũ,prædicat illum & coronat?Et quę vtilitas homini,ſi ipſum totus orbis ad-miretur,& laudet:conditor autem omniũ, & iudex qui decipi nequit,in die illo terribili cõdemnaturus ſit?Ita-que dilecti, cùm hæc nobis cõperta ſint,nullius penſi fa ciamus hominũ laudem, neq; ab illis celebrari quouis modo quæram°.Sed & propter illũ ſolũ, qui probat cor da & renes, virtutis opera faciamus, & peccata fugia-mus.Nã & Chriſtus erudiens nos, vt ne captandis ho-minũ laudibus inhiemus,poſt multa alia tãdem & hoc
Lucæ.6.d intulit,dicens: Væ vobis quando benedixerint vobis o-mnes homines.Conſidera quomodo per Væ nobis de-clarat quotuplex illos pœna maneat. Væ enim lamenti nunciũ verbũ eſt.Vnde quaſi miſeros eos vocans, dicit: Væ vobis,quando benedixerint vobis omnes homines. Et vide quàm cautè dictũ.Non ſimpliciter dixit,homi-nes:ſed,omnes homines.Impoſſibile enim eſt,vt qui an guſtam & arctam virtutis viam ambulat, & mandata ſequitur Chriſti,ab omnibus laudetur, & in admiratio-ne ſit. Eſt enim & illa excellens malitia virtuti aduer-ſari.Proinde dominus ſciens quòd impoſſibile ſit,vt is qui virtutem diligenter exercet, & à ſe ſolo laudem vt

accipiat præſtolatur, ab omnibus hominibus laudetur, D
& bene audiat:miſeros vocat eos, qui propter humanã laudem virtutem negligunt. Nam celebrari ab omni-bus, maximum fuerit argumentum non magni haberi virtutis rationem. Quomodo enim ab omnibus pro-bari poterit,qui vult iniuria affectos eripere ab his qui iniuria afficiunt? & iterum ſi vult corrigere peccantes, & laudare bene agentes?Nónne veriſimile eſt, quòd ab aliis laudabitur,ab aliis verò audiet cõtia?Et propter-ea inquit: Væ vobis quando vobis benedixerint omnes homines. Quomodo igitur nunc erit admiratione & Lucæ.6.d laude dignus iuſtus ille,qui ea quæ Chriſtus aduenies docuit,prius ipſe à lege naturæ edoctus,deditiſſima ope ra adimplenit,laudemq; humanã per virtutem contem nendo,gratiam apud deum inuenire ſtuduit?Noë enim inquit,inuenit gratiam coram domino deo. Cæterùm quòd propter virtutes,quas habebat, inuenerit gratiam corã domino deo,narrauit nobis admirabilis ille pro-pheta,ſpiritu ſancto afflatus. Operæprecium itaq; vt & ſequentia diſcamus,& videamus quid de illo ſentiat.

Iſtæ autem,inquit,ſunt generationes Noe.Noe homo iuſtus perfectus in generatione ſua:deo placuit Noe. Rarus & a-
E lienus genealogiæ modus:nam vt ſcriptura dixit, Iſtæ ſũt generationes Noë:& aures noſtras ſpe quadam im-pleuit,quaſi genealogiam illius narratura,& quis eius pa ter fuerit,& vnde genus duxerit:& quomodo in hãc vi tam æditus,& alia, quæ mos eſt genealogias narranti-bus recenſere:relictis tamen illis omnibus, & etiam ſu periori cõſuetudine,inquit: Noë homo iuſtus perfectus in generatione ſua,deo placuit Noë.Vidiſti admirabilẽ genealogiam?Noë,inquit,homo: cõmune nomen pro laude iuſti vſurpat.Nam cæteri ob carnales voluptates, quibus immerſi erant,amiſerant eſſe homines.Iſte, in-quit,in tanto populo hominis imaginem ſeruauit. Tũc enim homo eſt,quãdo virtutem colit.Neque enim ſpe-ciẽ habere hominis,& oculos,& nares,& os, & genas, & cætera membra,hominem eſſe oſtendunt.Hęc enim membra ſunt corporis.Hominem illum dicimus, qui imaginem hominis ſaluam retinet.Quæ autem eſt ima go hominis?Rationalem eſſe.Quid ergo? an non & illi fuerunt rationales? Verùm nõ hoc ſolum fuerit homi-nem eſſe,ſed & virtutibus eſſe deditum,& vitia fugere, & illicitis affectionibus imperare,& mãdatis domini-
F cis obtemperare.Porrò vt diſcas morem eſſe ſcripturę, quòd vitiis ſtudentes & virtutum negligentes, hominũ nomine vocare non dignetur, audi deum loquentem, ſicut heri dicebamus. Non permanet ſpiritus meus in hominibus iſtis,eo quòd ipſi carnes ſunt.Ego enim,di-cere vult,ſubſtantiam ex carne & anima illis dedi: ipſi autẽ quaſi ſola carne circundati,ita virtutes animi ne-gligunt,& ſolam carnẽ ſectantur. Vidiſti quomodo ob malitiam carnem eos vocat,& non homines? Et iterũ vbi proceſſerimus,ſtatim audietis terrã eos nominari à diuina ſcriptura,eo quòd terrenis cogitationibus per-eant:dicit enim:Corrupta autem erat terra coram deo. Non de terra ſenſibili loquitur,ſed inhabitatores terrã vocat. Alio autem loco,neque terram neque carnẽ no-minat:ſed neque eſſe eos putat in præſenti hac vita, eo quòd virtute careant.Audi enim prophetam clamantẽ & dicentem in media Hieroſolymitanorum metropo-li:vbi tot millia millium,& tot multitudines innume-ræ.Veni,& non erat homo:vocaui, & non erat qui au- Eſa.50.a diret.Non dicit, quia non aderant, ſed quia præſentes nihil meliores erant quàm ſi non fuiſſent præſentes. Et alio quoque loco:Diſcurrite & videte,ſi eſt vnus qui fa- Hiere.5.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ciat iudiciũ & iuſtitiam,& propicius ero. Vidiſti quomodo illum ſolum ſcriptura ſancta hominem vocare ſolet,qui virtutem colit:cæteros autem neq; eſſe putat, ſed aliquando vocat terram & aliquando carnem?Hac de cauſa genealogiam iuſti narraturam ſe promittens diuina ſcriptura,dicit:Noë homo. Hic enim ſolus homo,cæteri autem non homines, ſed humanam gerẽtes formam,& ex hominibus in beſtias mutati,malitia voluntatis generoſitatem naturæ amiſerunt.Quia cùm in malum declinant & ſerui fiunt irrationalium affectionum, imponit illis beſtiarum nomina. Audi vt quodam loco dicit:Equi mulierum amatores facti ſunt.Vide quomodo ob immodicam ſalacitatem hanc cognominationem acceperũt.Alibi autem: Venenum aſpidũ ſub labiis eorũ:vbi eius beſtiæ dolum & fictionem imitari eos docet.Canes quoque mutos alios vocat.Et iterum eos qui aures ad doctrinam obturant, vocat quaſi aſpides ſurdas & obturantes aures ſuas. Et multa alia quis nomina inueniet impoſita à diuina ſcriptura his, qui in brutorũ affectus per ignauiam tranſeunt. Et non in veteri ſolum,ſed & in noua lege. Audi Baptiſtam dicentem Iudæis: Progenies viperarum quis vobis monſtrauit vt à futura ira fugiatis? Vidiſti quomodo & hic dolũ mẽtis illorũ,beſtiæ nomine ſignificauit? Quid ergo miſerabilẽ fuerit peccatoribus, qui & ipſo hominis
H nomine priuãtur,& propter hoc maiorib⁹ pœnis digni ſũt,quòd acceptas à natura plurimas occaſiones,ad benefaciendũ monentes, noſtra ſponte ad malũ progredimur?Itaque qui tunc erant, omnes ea ſe appellatione indignos præſtabant:iuſtus autem ille in tanta virtutis obſcuritate,tam excellenti virtute polluit, vt ſcriptura cùm cœpiſſet narrare viri genealogiã,dixerit: Noë autem homo. Eſt & alius iuſtus quidam, cui hoc nomen pro ſummo encomio cõtigit, & præ aliis omnibus hoc nomine prædicatur, vt ſic virtus illius diligenter exponatur. Quis ille eſt?Beat⁹ Iob,ille pugil pietatis, athleta orbis,qui ſolus incurabilia illa ſuſtinuit, & acceptis innumeris à diabolo telis,vulnus non accepit:ſed ſicut adamas quidã omnes impetus ferre potuit,& à tãtis fluctibus nõ ſolũ nõ eſt ſubmerſus,ſed & prævaluit, & acceptis in corpus ſuum omnibus qui in mundo doloribus,multo clarior euaſit. Non ſolum enim nõ proſtrauit illum ingruentium dolorum continuitas, ſed & ad maiorem gratiarum actionem euocauit. Vnde in omni
I bus ſuam gratitudinem declarans, tempeſtiuè diabolo plagam dedit,quò ille intelligeret ſeſe fruſtra moliri, & contra ſtimulum calcitrare. Hunc igitur ſanctũ,quẽ antequam certaret,tantum laudauit miſericors deus,& prædicans dixit diabolo:Animo tuo aduertiſti famulũ meum Iob,quòd non ſit homo ſimilis illi ſuper terrã, homo,inculpatus,iuſtus,verax,deum colens, abſtinens ab omni opere malo. Vidiſti & hunc à communi naturæ nomine prædicari?Aduertiſti,inquit,quòd non ſit ſimilis illi homo?Et ſimiles vtique omnes ſumus, ſed nõ ſecundum virtutem,ſed ſecũdum formæ rationem. At hoc non eſt homo,ſed quando abſtinens à malitia,virtutem operatur. Vidiſti quos diuina ſcriptura homines appellare ſolet?Quocirca & ab initio,cùm vidiſſet deus factum à ſe,dicebat:Faciamus hominem ſecundũ imaginem noſtram & ſecundum ſimilitudinem?hoc eſt,vt imperet & viſibilibus omnibus & paſſionibus ſuis. Imperet,non ferat imperium. Itaque quia amiſſa dignitate magis ſubdit⁹ eſt,& imperium fert potius quàm imperat:amiſit & nomen quòd ſit homo, & brutorum in ſe nomina tranſtulit. Atque hac de cauſa nunc diuina ſcriptura virtutem illius commẽdare volens, dicit:Iſtæ K
ſunt generationes Noë:Noë homo iuſtus. Ecce & aliam maximam præconij ſpeciem, Iuſtus, hac appellatione omnem virtutem complectitur. Hoc enim nomen, iuſtus, conſueuimus dicere de his qui omnigenam exercent virtutem. Poſtea vt diſcas quomodo ad ſummum faſtigium pertenerit, id quod & tunc exigebatur à natura noſtra, inquit: Iuſtus, perfectus exiſtens in generatione ſua. Omnia, inquit, impleuit quęcũque facere conuenit eum qui virtutẽ amplexatur. Hic enim eſt perfectus. Nihil enim intermiſit, in vno claudicauit. Non in hoc benefaciebat, in illoverò peccabat:ſed in omni virtute perfectus erat, qua tunc pollere illum congruebat. Præterea, vt ex tempore quoque & ex collatione cũ aliis illuſtriorem nobis iuſtum exhiberet, inquit: Perfectus in generatione ſua, in tempore illo, in generatione illa peruerſa, quæ adeo in malum declinauit, quæ neque veſtigium virtutis præ ſe ferre voluit. In illa igitur generatione, in illis temporibus iuſtus ille non ſolum virtutem præ ſe tulit, ſed & in tantum peruenit virtutis culmen, perfectus, & in omnibus abſolutus: Et id quod antè
L dixi, bene agere inter virtutis hoſtes, & inter eos qui virtutem prohibent, maius ſemper virtutis pondus teſtatur. Vnde hac ratione iuſtus ille maiores laudes nactus eſt. Neque hic finem laudandi illum facit diuina ſcriptura, ſed adhuc virtutis illius excellentiam demõſtrat: & quòd diuino calculo probatus fuerit. Quia poſtquam dixit, perfectus in generatione ſua: addit, Deo placuit Noë. Tãta erat virtutis illius gloria, vt & à deo laudari promeruerit, Deo enim, inquit, placuit Noë, vt ſcias quòd approbat⁹ fuerit à deo: placuit illi oculo qui falli non poteſt, per ſua bona opera. Et illius ſibi fauorẽ tantum conciliauit per bonæ vitę opera, vt eum nõ ſolum ab indignatione in omnes effundẽda liberarit, ſed & aliis præeſſe fecerit, Deo enim, inquit, placuit Noë. Quis hoc beatior fuerit, qui tantam præ ſe ferre potuit virtutem, vt dominum vniuerſi habeat laudum ſuarum præconem? Hæc ab eo ſunt facta, quæ quibuſuis diuitiis, quauis abundantia, quauis gloria & potentia, quauis humana fœlicitate prætulerit quiſquis mẽtem habet. Hæc regno magis deſiderabilia fuerint ei qui deum ſincero amore diligit. Verũm enim regnum iſtud eſt, poſſe nos optima vita propitium & clemẽtem nobis facere deũ.
M Vt enim gehennam timere nõ debemus, propter ignẽ illum inextinguibilem,& pœnas terribiles,& perpetuos cruciatus:ſed quia offendimus tam bonum dominum & ab illius gratia ſumus alieni: Ita & ad regnum nobis feſtinãdum, non niſi propter amorem in illum, vt eius gratia fruamur. Nam vt regno deſiderabilius eſt, miſericordem dominum noſtrum beneuolum eſſe nobis: ita gehenna grauius, ab illius beneuolentia excidere. Vidiſtis quantę nobis vtilitatis fuit argumentũ appellatio iuſti, & quantũ theſaurũ peperit admirabilis huius viri genealogia? Sequamur igitur & nos diuinæ ſcripturæ regulas,& aliquorũ genealogiã enarrãdo, nõ patres & auos,& abauos in mediũ afferam⁹, ſed eius ſolũ cuius eſt genealogia, virtutẽ detegamus. Hic optimæ genealogię mos eſt. Quę enim vtilitas, ex claris & probis parẽtibus originẽ ducere, te autẽ bonæ vitæ eſſe expertẽ? Aut quod dãnũ fuerit:ſi parẽtes & progenitores fuerũt ignobiles & obſcuri, ipſe autẽ virtutib⁹ floreas? Quia & iuſtus ille talis fuit, & conciliauit ſibi gratiam dei, non quòd à talibus fuerit parentibus. Neque enim ita eos commemorat ſcriptura, vt virtute nobiles. Nihilominus cum tanta eſſent obſtacula, & à tantis impediretur, in tantũ peruenire

Hier.5.c. Pſal.13.b &.139.a Eſa.56.d Pſal.57.a Matt.3.b &.12.c Iob.1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

A uenire potuit fastigium:vt discas quòd eum qui vigilat & sobrius est, & suæ salutis curam agit, nihil est quod prohibeat.Nam vbi negligentes cœperimus esse, etiam à rebus minimis offendimur:sic si voluerimus sobrij esse,quamuis innumeri sint qui ad malitiam trahant,neutiquam nostrum studium poterunt offendere: sicut neque illum iustum, tametsi tot essent irridentes,segniorem in exercenda virtute facere potuerunt. Proinde nullus alium arguat,& in alios culpam transcribat, sed suæ ignauiæ totum imputet.Et quid dico in alios? Neque diabolum ipsum quis tantum putet, vt prohibere quempiam possit,quò minus in viam, quæ ad virtutem ducit,eat.Supplantat quidem & decipit socordiores,nõ cogit autem,nec prohibet,id quod rerũ experientia docet: quòd nunc quidem, si volumus sapere,tantæ constantiæ specimen exhibemus,quòd neque si multi essent ad malitiæ viam nos inhortantes,eorum ferremus cõsilium:sed omni adamante firmiores, aures obturaremus tam praua consulentibus. At si negligentes fuerimus,etiam si nullus sit qui consulat vel supplantet, nostra sponte ad malitiam prosiliemus. Nam si hoc non
B esset situm in voluntate nostra,neque in potestate mentis, neque deus sui iuris naturã nostram fecisset: oportebat vel omnes malos esse qui naturæ nostræ participes sunt,& iisdem obnoxij sunt affectionib⁹, vel omnes bonos & virtute præditos.Cùm autem videmus cognatos nostros,& ab affectionibus non obturbari, & nõ eadẽ quæ nos ferre: sed & valida ratione gubernare naturam,& inordinatos motus domare & refrenare cõcupiscentias,imperare furori & iræ, fugare inuidiam, eliminare inuidentiam,contemnere rabiosam in conquirendis pecuniis cupiditatem, minorem gloriæ curã habere,ridere omnem præsentis vitæ fœlicitatem, spirare ad veram gloriam,præponere visibilibus omnibus laudem quæ à deo est: nónne manifestum est quòd per gratiã dei suo studio bene agere possunt,& nostra ignauia nostram amittimus salutem, & eius gratia nos spoliamus?Quapropter obsecro, vt hæc cogitantes, & in mente nostra continuò versantes, nunquam diabolũ, sed nostram leuem ignauiamq; mentem arguamus. Et
1.Pet.5.b hæc dico,non quòd diabolum à suo crimine absoluere velim,Absit:vadit enim sicut leo vt rapiat, & rugiens, & quærens quem deuoret.Sed & vos cautiores reddere volui,vt ne existimemus carere nos culpa, siquidem tã
C facilè ad malitiam prorumpimus:& ne friuola illa dicam⁹ verba,Quare deus dimisit illum, cùm talis esset, malum fieri, & supplantari ac prosterni? Sunt enim hæc verba ingratitudinis summæ.Verùm tu hoc tecum considera, quòd tales non propter hoc potissimum reliquit,vt timore compulsi, & inimici insidias expectãtes,simus perpetuò sobrij & vigiles, laboremq; virtutis imminuamus spe retributionum & expectatione ineffabilium illorum bonorum. Et quid miraris si ob hanc causam reliquit diabolum deus,cui tanta nostræ salutis cura,& qui ita nostram somnolentiam excutit, materiamq; coronarum nobis præparat: ipsam etiam gehẽnam propterea cõdidit,vt metus pœnæ, intolerabilisq; cruciatus ad regnum nos cogat?Vidisti mirè industriã domini misericordiam, quomodo omnia facit & tractat,vt non solum eos qui ab se conditi sunt,saluet, sed & ineffabilibus bonis ditet.Et propterea liberum arbitrium nobis datum est, & in natura conscientiaq; nostra reposita scientia boni & mali, & diabolus vt esset permissus, non vt gehennam experiremur,neq; regno priuaremur. Et quid miraris si ista omnia propter hæc facta sunt,& innumera alia? Qui in sinu patris est,for- D
mam serui suscipere voluit,& omnia alia sustinere quæ ad corpus pertinent:ex virgine nasci, nouem mensibus in vtero gestari,& pãniculis inuolui,patrem suum putari Ioseph sponsum Marię,paulatim crescere,circunciди,sacrificium offerri,esurire,sitire,fatigari, & tandem etiam mortem sustinere:& mortem non vulgarem,sed eam quæ ignominiosissima habebatur,crucem dico: & hæc omnia propter nos nostramq; salutem suscepit omnium conditor, qui inalterabilis,qui omnia ex nihilo vt essent produxit,qui respicit super terram, & facit eam tremere:cuius gloriæ fulgurantem maiestatẽ neque Cherubim, & incomparabiles illæ virtutes videre possunt:sed auersę facies tegunt obiectis alis,quem semper laudant angeli & archangeli, & innumerę myriades.Hic propter nos & propter nostram salutem homo fieri voluit,& optimę vitę nobis viam parauit, per quam & ipse transiit, hac ipsa nostra natura assumpta. Quę igitur post hac nobis erit excusatio, si cum tot adiuuant salutem nostram,in rebus inutilibus nos occupamus,sola negligentia nostram amittẽtes salutem? Proinde obsecro,vt sobrij sitis, & non temerè aliorum se-
quamini consuetudinem, sed vestram ipsorum vitam E
quotidie diligenter excutiatis, videatisq; quid peccatũ, quidve rectè à nobis gestum sit: vt sic peccata nostra emendemus,supernamq; nobis gratiam concilienus, exemplo iusti illius,& deniq; regnum assequamur cœlorum,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cui cum patre spirituq; sancto sit gloria, imperium, honor nunc & semper & in secula seculorum,Amen.

Homilia. xxiiii.

Aud vulgarem vtilitatem herì nobis attulit iusti Noë genealogia.Nam & cognouimus mirabilem genealogię modum,& vidimus iustũ laudari non à parẽtum claritudine, sed à suarum virtutum moribus, propter quas & tantum accepit testimonium à diuina scriptura.Noë enim, inquit, homo iustus,perfectus in generatione sua: deo placuit Noë. Totum enim sermonem in verba hæc breuia insumpsimus herì. Quandoquidem diuinorum eloquiorum natura in paucis verbis multas sentẽtiarum affert diuitias, & ineffabilem diligenter scrutari volentibus thesaurum largitur.Proinde obsecro, ne quid in sacris
literis aut contemnatur,aut obiter prætereatur,etiam si P
nomina recensentur,vel historiæ narrentur, reconditum inuestigemus thesaurum. Nam & Christus dicebat:scrutamini scripturas.Quia non vbique in superfi- Ioan.5. &
cie scripturæ,mẽs scripturæ inuenitur: sed opus est scru 7.f.
tinio,vt ne quod in profũdo latet, nobis remaneat absconditum.Quòd si sola naturæ appellatio hoc nomẽ, Homo dico,tantæ nobis vtilitatis argumentũ herì fuit: quantum lucrum percipiemus,si attenta ac vigili mente singula adierimus? Etenim misericordem habemus dominum, & quando videt nos solicitos & magnum desiderium ad cognoscenda diuina eloquia habere, nõ permittit nos vlla re indigere:sed statim illustrat mentem nostram, & suum fulgorem largitur, & pro sapientia illa sua mirè industria omnem veram doctrinam animæ nostræ inserit. Ea propter cùm nos ad istucipsum adhortaretur, & alacriores faceret, beatitudinem decreuit iis quibus tale est desiderium, dicens: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam,quia ipsi saturabuntur. Vide sapientiam doctoris, non solum nos
per beatitudinem hortatur,sed & dum dicit: Qui esu- Matt.5.a
riunt & sitiunt iustitiã:docuit audientes, quanta alacri-

tate

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tate ad ſpiritualia eloquia inueſtiganda ire congruat: dicere enim vult, Quemadmodum qui fame duce mira promptitudine ad cibos feſtinant, & qui ita ſitiunt vt præ ſiti flagrent, ad potum eunt: eodem modo ad ſpiritualem doctrinam, tanquã eſurientes & ſitientes accedere par eſt. Tales enim nõ ſolũ beatitudinibus digni, ſed & quæ cupiunt aſſequuntur. Etenim ſatiabuntur, inquit, hoc eſt explebuntur: explebunt ſuum ſpirituale deſideriũ. Igitur quia tam bonus, tamq; liberalis dominus nobis eſt: age & nos ad ipſum cõfugiamus, & eius nobis gratiam cõciliemus, vt & ipſe pro ſua miſericordia illuſtret noſtram mentem ad videndã diuinarũ ſcripturarum virtutem. Et vos quoq; multa alacritate ſpiritualem doctrinã quaſi eſurientes & ſitientes ſuſcipite. Fortè enim, fortè bonus & omnipotens dominus, etiam ſi nos humiles † ſimus, propter vos & veſtrã vtilitatẽ ſuppeditabit nobis ſermonem in apertione oris in gloriã ſuam, & in ædificationem veſtram. Proiecta igitur cura noſtra omni in deũ, cuius gratiã expectamus, & inuocato eo qui & ſapientiam dat paruulis, & illuminat cæcos, & expeditè loqui cõcedit balbis, dudũ lecta tractemus: vt quæ ipſe pro ſua miſericordia nobis ſuppeditarit, charitati veſtræ proponamus. Sed intenta obſecro adſitis mente, & diligenter iis quæ dicũt attendite, omnesq; huius vitæ curas ſeponite, vt ſpirituale ſemẽ, quaſi in pinguem agrum, exuſtis ſpinis & herbis, proiiciam. Iſtæ autem, inquit, generationes Noë. Noë homo iuſtus, perfectus in generatione ſua: deo placuit Noë. In iis nuper finem dicendi faciebamus, ideo ſequentia in mediũ proponenda ſunt. *Genuit autem*, inquit, *Noe tres filios: Sem, Cham, Iaphet.* Non abſq; cauſa diuina ſcriptura & tempus & numerũ nobis aſſignauit filiorum iuſti: ſed & hic nobis latenter inſinuare vult excellentẽ, multiplicemq; eius virtutem. Nam poſtquã ſuperius dixit, quòd Noë erat quingentorũ annorũ: tũc ſubdidit. Et genuit tres filios. Docendo nos ſummã continentiæ illius magnitudinem tunc fuiſſe, cùm tantæ intemperantiæ dediti eſſent omnes homines, tantaq; ſalacitate omnes ætates, vt ita dicã, ad malũ ruerent. Audiſtis enim ſcripturã dicentem: Vt autem vidit dominus quòd impletæ ſunt malitiæ ſuper terram, & nullus nõ cogitaret mala diligenter in corde ſuo à iuuentute. Vbi manifeſtè declarat, quòd & iuuenes vincebant proiectiores ætate, & I ſenes non minus quàm iuuenes inſaniebant. Et ad malum multa procliuitate propenſa erat ętas etiam malorum inexperta. Vt igitur diſcamus quo pacto iis omnibus tantã inſaniam ac rabiem præ ſe ferentibus, iuſtus ille manſerit ſolus continentiæ virtutem cum aliis ſtrenuè ſeruans, donec ad quingenteſimum annum peruenit: tũc inquit: Et genuit Noë tres filios. Vidiſti dilecte excellentem iuſti temperantiam? Ne hoc ita perfuncto riè tranſeamus, ſed & tempus illud expendamus, & malitiam quæ ſuper omne hominũ genus ob eorum deſidiam ſe extenderat, conſideremus quantę ſit virtutis, in tantam temporis longitudinem concupiſcentiæ rabiẽ refrenare, viamq; lõgè ab aliis diuerſam ingredi: & nõ ſolũ ab illicito coitu ſe cohibere, ſed & à legitimo & inculpato. *Et genuit*, inquit, *Noe tres filios: Sem, Cham, Iaphet. Corrupta autem erat terra coram deo, & repleta eſt terra iniuſtitia.* Mihi videtur diuina diſpẽſatione factum, quòd iuſtus iſte etiam nunc à coitu abſtinet, & pueros iſtos habet. Quia enim ob malitiæ magnitudinem & excellentem prauitatem generali diluuio totum orbem deleturus erat miſericors deus, quaſi radicem aliquam & fermentum voluit iuſtũ illũ ſupereſſe, vt abolitis illis o-

† Forſan, homines.

H

rigo quædam eſſet futurorum. Huius gratia, cùm iam K quingẽtorũ eſſet annorũ, haberetq; filios iſtos tres, iſtis cõtentus fuit: declarãs hoc factũ, vt diuinæ in humanũ genus miſericordiæ ſeruiret. Et quò ſcias hoc nõ eſſe temeraria cõiectura dictũ, cõſidera ſcripturæ diligentiã. Nã poſtq; dixit, quòd iuſtus ille tres habuerit filios: ſtatim ſubdidit, *Corrupta eſt autẽ terra corã deo, & impleta eſt terra iniuſtitia. Vidiſti in eadẽ natura magnã & ineffabilem varietatem? De iuſto enim dicebat ſcriptura: Noë homo iuſtus, perfectꝰ in generatione ſua. De reliquis autem omnibus inquit: Corrupta eſt terra coram deo, & impleta eſt terra iniuſtitia.* Nomine enim terræ, hominũ multitudinem vocat, eo quòd omnia eorũ opera terreſtria erant: & idcirco terræ nomine & eorũ vilitatẽ, & malitiæ excellentiã ſignificat. Nã ſicut de protoplaſto, qui vbi legem trãſgreſſus, gloriã qua tegebatur amiſit, mortis pœnæ obnoxius factus fuit, dicebat: Terra es, & in terrã abibis. Ita & hic, quia plurimũ inualuerãt peccata, inquit, Corrupta autem erat terra. Neq; ſimpliciter dicit, Corrupta autem erat terra: ſed corã deo: & impleta eſt terra iniuſtitia. Dicendo enim, Corrupta eſt, omnigenam illorũ malitiam emphaſi quadã dixit. Nõ enim vnius vel duorũ peccatorũ tantũ rei erãt, ſed L omnes iniquitates abſque modo cõmittebant: ideo & ſubdit, Et impleta eſt terra iniuſtitia. Nõ obiter, neq; vulgariter malitiæ ſtudebant, ſed peccata quæque feruenti cõtentione agebant. Et vide quomodo illos poſtea ne tenui quidem memoria dignatur, ſed nomine terræ vocat, ſimul indicans & dei indignationẽ, & peccatorum grauitatem. Corrupta eſt autem terra, inquit, corã deo: hoc eſt: ſecus q̃ præceptum erat à deo omnia faciebant, mandata dei cõculcantes, & magiſtrũ naturæ humanæ inſitũ amittentes. *Vidiſti dilecte quantũ malũ ſit peccatũ, quomodo homines facit vt ſuo nomine vocari nõ ſint digni? Audi nunc quæ ſequuntur:* *Et vidit dominus deus terrã, & erat corrupta.* Vide iterũ quomodo eos terram vocet: & poſtea cũ ſemel atq; iterũ & tertiò nominauit terrã, vt ne quis de terra ſenſibili eũ dixiſſe ſuſpicetur, inquit: Quia corrupit omnis caro viã ſuam ſuper terrã. Neq; nũc hominis appellatione eos dignatur, ſed carnem vocat: quo nos docere voluit, quòd nõ de terra hęc dicat, ſed de hominibus carne amictis, & terreſtribus negociis ſeſe totos impẽdẽtibus. Mos enim ſcripturæ eſt, vt ſæpe charitati veſtræ dixi, carnalia ſapientes & M nihil ſublime cogitãtes, carnis nomine appellare. Sicut & beatus Paulus inquit: Qui autẽ *in carne ſunt*, deo placere non poſſunt. Quid igitur? *non fuit in carne* & is qui hęc dicebat? Non hoc dixit, quòd qui carne circũdati ſint, deo placere nõ poſſint: ſed de his qui nullã virtutis rationẽ habẽt, & nihil niſi carnale ſapientes, carnis voluptates ſectãtur, nullamq; animæ incorporeæ & ſpiritualis curã gerunt. Itaq; quia dictis iſtis diuina ſcriptura docuit nos peccatorũ multitudinẽ malitiæ increſcentiã, indignationis diuinæ magnitudinẽ, & quòd obſtudiũ malorum operũ, ſemel atq; iterũ ac tertiò terram eos qui tũc viuebant nominauit, carnisq; nomine vocauit ſpoliatos cõmunis naturę vocabulo: nũc per ea quę ſubdit, ineffabilẽ dei miſericordiã & dignationis eius excellentiã oſtendit nobis. Quia cõſequẽter iuſto huic ſicut amicus amico cõmunicat, quam pœnam humano generi ſit intentaturus, & dicit: *Tẽpus omnis hominis uenit corã me. Quia impleta eſt terra iniuſtitia ex illis. Et ecce ego corrumpo illos & terram.* Quid eſt, tempus omnis hominis venit coram me? Magnam, inquit, oſtẽdi longanimitatẽ: volens hanc inferre pœnam, quam illaturus ſum:

Rom. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A sum: sed quia immodica peccatorũ illorũ multitudo in hoc tempus eos adduxit, & finẽ iis imponere oportet, excindiq; illorum malitiam, ne vlterius progrediãtur. Tẽpus enim, inquit, omnis hominis venit coram me. Vide & hic, quomodo superius dicebat, Vnusquisq; cogitat: ita & nunc omnis hominis, Omnes cõsonant, omnes ad iniquitatẽ pergunt, inquit, & in tanta multitudine nõ inueniri potest aliquis, cui virtutis sit cura. Tẽpus enim, inquit, omnis hominis venit coram me. Tẽpus, hoc est, aduenit tẽpus, quo secandũ erit, & papilla vlceris contrectanda. Tẽpus omnis hominis venit coram me, quasi nemo videret, rationemq; delictorũ ab ipsis exacturus esset, sic sese malis operibus manciparũt, non cogitantes, quòd me nihil latere queat, qui vitam, animamq; & corpus dedi, totq; bona suppeditaui. Tẽpus igitur omnis carnis venit coram me. Dein quasi satisfacturus, rationemq; redditurus iusto, monstrat quòd in tantã se indignationẽ prouocarint homines peccatorũ nimietate, inquiens: Quia impleta est terra iniustitia ex illis. Nũ prætermissum est aliquid, inquit, ab eis, ita ad peccatum contendentibus? Tantam malitiæ magnitudinem videre licet, vt & exundet & affluat, totamq; ter
B ram impleat: propterea & ipsos corrumpo & terram. Ecce, inquit, ego corrũpo illos & terrã. Quia priores ipsi malis suis operibus seipsos corruperũt, ideirco generalẽ interitũ inducã, aboleriq; faciã & ipsos & terrã, vt purificationẽ accipiat terra, & à peccatorum maculis emundetur. Cogita nunc obsecro, qualem tunc habuisse putas animã iustum istum, cùm hæc à domino audiret? Nã licèt multarũ virtutum suarum conscius esset, non tamen absque dolore quæ dicebantur accepit. Amicum & indulgentissimũ dilectionis est iustorum genus, & pro aliorum salute iusti quæque ferre eligerẽt. Quomodo igitur eximius ille se cõtinuit, cùm mẽte sua omniũ interitum & totius naturę abolitionẽ tractaret, & fortasis nec sibiipsi iucundũ quiddã polliceretur? Vt igitur mente non turbaretur, sed paruã quandam consolationẽ in tãta mœroris magnitudine accipere posset, postquam docuit eum malitiæ illorum grauitatem, & quòd tempus vrgeat, exigens vt profunda sectione incidãtur, dicit ei: Illi quidem communi perditione interibunt.

At tu fac tibiipsi arcam. Quid est, At tu? Quia non cõmunicasti eorum peccato, sed omnem in virtutibus vi-
C tam peregisti: ideo tibi impero vt extruas arcam ex lignis quadratis incorruptis. *Mansiunculas per arcam facias, & glutinabis intrinsecus & extrinsecus eam bitumine. Erit autem trecentorum cubitorum longitudo, & quingentorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo. Suprà contrahens facies arcam, & in cubitum consummabis eius summitatem. Ianuam autem facies ab obliquis, cubiculis bicameratis & tricameratis facies eam.* Considera dignationem dei, & ineffabilẽ virtutem misericordiãq; omnem rationẽ transcendẽtem. Simul declarat & suam erga iustum prouidentiã, vt fabricet arcam illi imperans: ordinansq; interim modũ in quem construenda, nẽpe in quam longitudinem, latitudinẽ & sublimitatẽ, & maximã ei consolationẽ affert, spem salutis per arcę cõstructionẽ subscribens. Volebat autem illos quoque qui tam grauiter peccauerant, fabricatione arcæ admonẽri, vt secum cogitarẽt quæ fecissent, resipiscendoq; indignationẽ non experirentur. Neque enim paruum illis tempus denuò concessũ, donec fabricaretur arca: sed planè multũ & sufficiens fuisset, nisi adeo ingrati & stupidi finissent ad erratorũ emẽdationem. Verisimile enim, quòd quicũque ex eis vidit iustum qui fabricabat arcã, & causam extructionis scitatus sit, & postea cognouerit diuinã indignationẽ, D vnde si voluisset potuisset ad suorũ peccatorum agnitionem venire. Verum hæc illis nullam vtilitatẽ attulerũt, non quia non potuerunt, sed quia noluerũt. Igitur postquam de construenda arca iusto præcepit, communicat & narrat ei etiam pœnæ speciem, quam illaturus erat, & dicit: Tu quidem hanc para, sicut præcepi: ego autẽ vbi tu ædificium compleueris, etiam ea quæ ad te attinent tuta faciam. Ego *autem*, inquit, *inducam diluuium aquæ super terram, ut corrumpat omnem carnem, in qua est spiritus uitæ, subter cœlum, & quæcũque fuerint super terram cõsumentur.* Vide quomodo & per minas ostendit quàm grauia illi peccauerint, & inquit: Etenim eandem pœnam inducam, tam rationalibus, quàm rationis expertibus. Quia cùm à sua dignitate, qua brutis præfuerũt, excidêre: dignum est vt inter illos & ista nulla sit pœnarum differentia. Inducam enim diluuium aquæ, vt corrumpat omnem carnem, in qua est spiritus vitæ subter cœlum. Et iumenta, inquit, & volatilia, & feras, & quadrupedia, & quęcunque sub cœlo conspiciũtur. Et vt discas quòd nihil relinquatur, inquit: Et quæcunq; sunt super terram consumentur. Nam purificatione orbis opus habet, sed hoc te non conturbet, neque mentem tuã con E fundat. Nam quia video vlcera eorum incurabilia, sistere volo malitiæ fluenta, vt ne grauioribus pœnis obnoxios se faciant. Ideirco etiã nunc pro sua misericordia cùm indignationem bonitate temperat, talem pœnam infert quæ sine dolore sit, & non sentiatur. Neque enim respiciens ad ea quæ peccauerant, vel quæ meruerant: sed prænidens futura, & in hos cõgrua pœna animaduertere, & posteros ne ab his offendantur liberare volo. *Ne igitur mœstus sis, nẽue turberis hæc audiens. Nam licèt illi dignam peccatis suis pœnam luent, sed statuam testamentum meum tecum.* Nam quia omnes priores indignos sese præstiterunt, neque de mandatis meis bene senserunt, tecum posthac statuam testamentum meũ. Etenim protoplastus post tot beneficia imposturam passus, mandata mea transgressus est: & qui ex illo natus est, ipse in idem malitiæ profundum incidit, vnde & continuam maledictionis pœnam accepit. Verũm neq; illius pœnis posteriores emendatiores facti sunt, sed mala sua ita coaceruarunt, vt & genealogiã ipsorũ reprobarem. Sanè post hęc vt inueni Enoch, qui vir F tutis imaginem seruauit, quia valde mihi charus fuit, eũ trã: tuli: monstrans omnibus virtutis cultoribus quãtas mercedes & retributiones adipiscãtur: volebã enim vt cæteri illius imitatores fierẽt, eandemq; viam ingrederentur. Cæterũm quia aliis omnibus postea malitiã sectantibus, te solum inueni in tanta multitudine qui primi parentis transgressionem reuocare possit, Tecũ statuã testamentum meũ. Nã bonæ tuæ vitæ opera declarant fidelẽ te in susciendis mandatis meis. Deniq; ne adhuc iustus hæc audiens mœreat, quasi solus ipse liberandus sit, iterũ cõsolatione eum, vt dicitur, demulcẽs, dicit: *Ingredieris autem in arcam tu & filij tui, & uxor tua, & uxores filiorum tuorum.* Nã licèt multũ à virtute iusti illius abfuerint, alieni tamen erant à grauioribus sui seculi peccatis. Aliãs quoque ob duas causas salute potiti sunt. Vna in honorẽ iusti. Consuetudo enim misericordis dei est, honorẽ hunc dare seruis suis, vt propter eos saluẽtur & alij. Id quod & beato Paulo concessum est, magistro illi orbis, qui vsquequaq; suæ doctrinæ radios emittebat. Quãdoquidẽ cùm ille Romã nauigaret, orta in mari tẽpestate magna, ita vt multi saluti suę timerẽt, Act. 27. nullamq; bonam spem propter procellarum magnitudinem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dinem haberent,vocatis omnibus, dicit: Bono animo
estote viri. Amissio enim animæ nullius erit ex nobis,
præterquam nauis. Astitit enim mihi nocte hac dei, cu-
ius sum,angelus,dicens:Ne timeas Paule: dedit enim ti
bi deus omnes qui tecũ nauigant. Vidisti quomodo vir
tus viri salutem illis conciliauit:imò non virtus tantũ,
sed misericordia domini. Ita simili modo & hoc loco
factum est, & hæc prima causa est. Altera verò ista:Vo-
lebat semen aliquod & radicem ad posteritatis consti-
tutionem relinquere:nõ quòd impossibile esset deo ite-
rum formare homines,& ex vno genere iterũ augmẽ-
tum facere:sed quia hoc suæ bonitati probabatur. Attẽ-
de igitur dei bonitatem,etiã propter posteros. Nã sicut
interminando pœnã,cũ hominum genere & iumenta,
& reptilia, & volatilia, & feras peritura dixit:ita & hic
propter iustũ imperat, vt introducãtur in arcã ex vno-
quoque illorũ genere par vnum, vt sit semẽ & primitię
multitudinis postea futuræ. *Et ex omnibus*,inquit,*iumẽ-*
tis,& ex omnibus feris,& ex omni carne, bina ex omnibus in-
ducesin arcam,ut pascas apud te,masculus & fœmina erunt.Ex
omnibus auibus uolatilibus secundũ genus,& ex omnibus repti-
H *libus repentibus super terrã,secundũ genus bina ex omnibus in-*
trabũt ad te,ut pascãtur apud temetipsum,masculus & fœmina.
Ne obiter hæc præterieris dilecte, cogita quantũ pepe-
rerit iusto curarũ tumultũ, cogitãti apud se quantã hæc
omnia curã exigerent. Nõ enim sufficiebat ei cura mu-
lieris & puerorum,& nuruum,sed & solicitudo tot brutorũ & educatio annectebatur. Verùm paulisper expe-
cta,videbisq; dei bonitatem,quomodo incũbentem iu-
sto curam exoneret. *Tu autẽ accipies*, inquit,*tibiipsi de o-*
mnibus cibis,de quibus comeditis,& congregabis apud teipsum,
& erunt tibi & illis in cibũ. Ne existimes, inquit,destitu-
tũ te mea prouidentia relinqui. *Ecce enim præcipio vt*
quæ vestræ alimoniæ sufficiunt, & quæ ad alenda bru-
ta spectant,omnia in arcam inferantur: ita vt nullã vel
famem vel penuriã experiamini, & nec bruta pereant,
vtpote cibũ non habentia sibi conuenientem. *Et fecit*,
inquit,*Noe omnia quæcũque sibi præcepit dominus deus,sic fe-*
cit. Videas & hic encomiũ amplũ. Fecit,inquit, omnia
quæcunq; præcepit ei dominus deus. Non aliud quidem
opere exequebatur,aliud autẽ negligebat:sed omnia quę
præcepta erant,fecit. Et sic fecit,vt præcepta erãt ei, ni-
I hil intermisit,sed omnia impleuit. Et operibus suis pro
bauit quòd iustè beneuolentiam dei assequutus sit. Quã-
tis nõ coronis dignũ fuerit testimonium hoc, quo à di-
uina scriptura fruitur iustus ille? Quis hoc fuerit bea-
tior,qui omnia opere cõpleuit quæ sibi à deo præcepta
fuerunt,& tantã in iis quæ sibi imperata erant obediẽ-
tiã declarauit? Et vt scias quanta ab omnium cõditore
prædicta sint,audi quæ sequuntur. *Et dixit*, inquit,*do-*
minus deus ad Noe:Ingredere tu, & omnis domus tua in arcã.

Cap. VII. Deinde vt sciamus quòd gratia non solum saluat iu-
stum,sed & laborũ retributiones dat, & virtutum præ-
mia:dicit,Ideo tibi impero,vt tu & dom⁹ tua omnis in
arcã ingrediamini:quia te vidi iustũ coram me in ge-
neratione ista. Magnum & fide dignũ testimoniũ. Quid
enim hoc maius esset,cùm ipse conditor,& qui eum vt
esset produxit,talia de iusto pronunciat? Quia te vidi
iustum,inquit,coram me. Vera hęc virtus est,quãdo co-
rã deo quis illã accipit, quando oculus ille qui decipi
nequit,suum fert calculum. Exin docẽs nos misericors
deus mensuram virtuti, quantam tunc ab iusto exige-
bat(non enim eandem virtutis mensuram ab omnibus
afferri vult, sed pro varietate temporũ & virtutes dif-
ferentes requirit)dicit: Quia te vidi iustum coram me
in generatione ista,quæ tam mala, quæ in tantam ma- K
litiam declinauit, quæ tantam ingratitudinem præ se
fert. Te vidi iustum,te solum inueni gratum, te inueni
virtutis rationem habere:tu solus coram me iustus ap-
paruisti,omnibus aliis pereuntibus,te iubeo ingredi cũ
omni domo tua in arcam. Ex animalibus puris iubeo te
introducere septena. Quia pri⁹ indistincte præceperat,
ex omnibus par vnum introduci:propter hoc nunc di-
cit: *Ex puris autem septena,ex impuris uerò bina masculum*
& fœminam. Postea autem causam docens subdit:

Vt seruetur semen super omnem terram. Operæprecium
autem hoc loco fuerit inquirere & videre,vnde sciebat
iustus,quæ nam pura,vel impura:Nondũ enim erat di-
stinctio hæc facta,quam postea Moses Iudęis *in legibus*
suis statuit. Vnde ergo sciebat à seipsone,& ab insita na-
turæ suæ doctrina:nũ & ratio dictauit? Nihil enim im-
mundum ex iis quæ deus fecit. Quo pacto enim im-
mundam vocaremus vllam creaturam, quæ semel su-
pernè à conditore approbata? Dixit enim diuina scri-
ptura. Quia vidit deus omnia quæcũque fecit, & ecce
bona valde. Sed postea natura à seipsa ita diiudicauit.
Et quòd hoc sit verum,considera quomodo in nonnul- L
lis locis, ab aliquibus abstinent aliqui vt immundis &
non probatis,aliqui illis ipsis vescuntur cõsuetudine se
ad hoc inducente:sic & tunc quoque erat. Ipsa scientia
iusto insita,docebat, quæ nam ad cibum accommoda,
& quæ immunda,non vt ita sint, sed vt pro immundis
habeantur. Qua de causa, dic oro, asinum immundum
censemus,quanuis leguminibus tãtum pascatur,alià au-
tem quadrupedia cibo conuenientia putemus, etiamsi
immundo alimento pascantur:Ita scientia à deo nobis
suppeditata,horum est doctrix. Posset autẽ & aliter di-
ci:Quia deus qui præceperat, *idem & scire ea manife-*
stè fecit. Cæterùm de mundis ac immundis satis dictũ
est. Verùm interim alia prospectat quæstio:quare ex im
mundis bina,ex mundis autem septena:& hæc quoque,
quare *non vel sex,vel octo, vel decem paria*. Fortassis
prolixius sermo ille se extendit:sed si non piget & vul-
tis,breuibus de iis charitatem vestram docebimus, ea
scilicet quæ nobis diuina gratia cõcesserit. Multi enim
varias de iis fabulas narrant, & hinc occasione sumpta,
obseruationes numerorum ostendunt. At non obseru-
tio,sed intempestiua hominum curiositas talia fingere
molitur,vnde & multæ hæreses ortæ. Quod statim scie M
tis: etenim frequenter(vt videamur quasi ex abundan-
tia eos,qui ex suis opinionibus noua afferunt, compe- Matt. 6. &
scere) inuenimus in scripturis coniugij numerũ seruatum:quippe quãdo misit discipulos,binos eos misit. Ipsi
autem omnes duodecim erant, & Euangelia quatuor
numero. At superuacaneum fuerit hęc apud charitatem
vestrã commemorare, quę satis didicit huiusmodi di-
ctis obturare aures. Necessarium autem vt posthac do-
ceamus quare septena ex puris afferri præceperit. Plura
quidem præcepit ex mundis introduci, vt iustus,& qui
cum illo erant, inde consolarentur, ex illis vsum ha-
bentes. Quòd autem septena, & hoc quoque: si causam
discceretis,summum indicium est piè mẽtis iusti. Nam
quia cognouit misericors deus viri virtutem: & quòd
vt iustus & tanta domini fretus misericordia, vbi tan-
tę tempestatis effugisset periculum, liberatusq; fuisset à
periculo,suam gratitudinem declaraturus, & pro gra-
tiarum actione hostias & sacrificia oblaturus esset,vt ne
hoc faciendo mutilaret paria: ideo dominus præscius
huius gratę mẽtis,iubet septena introduci ex singulis a-
uiũ generibus,vt cùm cessaret vniuersalis interitus, &

suam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A suam mentem declararet,& coniugia volatilium,cæterorumq; animaliũ nõ læderentur:id quod & priori sermone didicistis.Vbi autẽ in eum locũ peruenerimus,vi debitis iustũ illum hęc facere.Didicistis causam ob quã septena introducere præceptum fuit : Num posthac tolerabitis eos qui fabulari,diuinæq; scripturæ ordinẽ turbare,& quæ ex suo capite finxerunt introducere nituntur?Igitur postquam omnia clarè mãdata fuerunt,& de auibus,& de mundis,& de immundis,& de alimentis, dicit iusto: *Adhuc septem dies sunt , & ego induco pluuiam super terram,quadraginta diebus & quadraginta noctibus , & delebo omnem substantiam à facie terræ ab homine usque ad iumentum.* Attende obsecro,etiam ex iis quæ nunc dicta sunt bonitatis diuinæ excellentiam , quomodo post tãtam longanimitatẽ etiam nunc ante septem dies prædicit:volẽs metu emẽdatiores illos reddere , & ad pœnitẽtiam reducere.Nam ideo prædicit, vt ea quę dicit, super eos inducat . Cogita hic & Niniuitas , & attende quanta horum & illorum varietas.Quia cùm tot annis audissent quòd ante fores esset interitus,neque sic à malitia sua cessarunt.Et consueuimus quidem negligẽtiores esse,si incerti simus quando futura punitio.At si vi-
B cini simus his quæ offendere possunt , tũc humiliamur, & plurimam ostentamus conuersionem: id quod & in
Ionæ.3.b Niniuitis contigit . Quandoquidẽ vbi audierunt quòd adhuc tres dies,& Ninive subuertitur : non solum non desperauerũt,sed & ad dictum hoc exurrexere, tãtamq; malorũ fecerunt missionem , & tam diligentem confessionem declarauerunt , quòd & ad bruta vsque extenderent ea quæ attinebant ad pœnitentiam. Et quid hæc ad bruta,& sermone carentia?sed vt per hoc misericordiam boni domini sibi conciliarent.Prædicato enim ie iunio,*inquit,regis purpurati,mandarunt vt neque oues neque boues,neque alia bruta pabulum vel aquam acciperent:sed omne hominum genus tũc saccis amictum,* & ipse quoque rex sublimi throno sedens , magnam & parem cũ aliis egere pœnitentiam:feceruntq; hæc, licèt ignorarent an pœnam effugerent. Dicebant enim: Quis scit,si fortè pœniteat deus super malitia, quam vt nobis faciat loquutus est? Vidisti barbarorum gratitudinem?vidisti quomodo neque dierum angustia segniores fecit?Vide & illos post numerum tot annorum,vbi audiuerunt quòd adhuc septem dies & diluuium inducitur,neque sic conuersos. Vnde ex cõfesso fuerit, quòd
C voluntas nostra malorum omniũ causa est . Ecce enim & hi & isti fuerunt homines,& eiusdem cuius alij naturæ,sed nõ eiusdem voluntatis . Propterea nec idem eorum euentus,sed Niniuitæ subuersionem subterfugerũt, cùm bonus deus eorum contentus esset pœnitẽtia propter suam misericordiam:sed isti submersi,in communi abolitione perierunt.Adhuc enim,inquit, septẽ dies, & ego induco pluuiam super terrã . Deinde magis augere volẽs terrorem,inquit: *Quadraginta diebus,& quadraginta noctibus.* Quidnõ erat ei possibile vt vno die totam pluuiam induceret? Quid inquam vno die?Vno momento posset:sed hoc dedita opera facit , volens simul & timorem incutere,& occasionem præstare, qua possent pœnã quæ in foribus,effugere. *Et delebo,inquit, omnem substantiam quam feci,à facie terræ, usque ad pecus.*

Vide quomodo & semel & iterum prædicit, & neque sic sibi supplicatur.Omnia autẽ hæc faciebat,vt nos doceret quòd iustè eis tantã pœnam inflixerit.Et nullus tã insipiẽs,vt arguere & dicere possit:Si lõganimior fuisset,fortè pœnitẽtiã egissent,fortè à peccatis abstitissẽt, & ad virtutem rediissent.Eaq; de causa annorum quoque numerũ manifestum nobis facit , & arcã fabricari D
iussit.Et post hæc omnia etiam ante dies septem prędicit,vt omniũ temerè loquentiũ impudentes linguas cõpescat. *Et fecit,inquit,Noe omnia , quæcunque mandauit ei dominus deus.* Vide quomodo & nũc prædicat iusti gratitudinem , & obedientiã diuina scriptura: docens nos quòd nihil quod imperatum erat prætermiserit: sed omnibus impletis,etiã per hoc virtutis suæ specimen prębuerit.Illũ igitur & nos imitemur iustũ , & mandata à deo tradita implere studeamus , & leges à Christo nobis latas non despiciamus. Sonent autem continuò in mente nostra,festinemus ad bona opera,lõganimes simus in his quæ ad salutem nostrã pertinent, præsertim cùm nunc lõgè maior virtutis mensura à nobis exigatur,quãto & meliora bona sortiti sumus . Ideo & Christus dicebat:Nisi abũdantior fuerit iustitia vestra quàm Mat.5.e
scribarũ & pharisæorũ, non intrabitis in regnũ cœlorũ. Consideremus hoc dictũ, & non perfunctoriè transeamus:sed cogitemus quanta pœna futura eorum , qui nõ solum operã dant vt illos trãscendãt,sed & minus illis habent:neque hoc præstãt vt iram remittant proximo, vel linguã à iuramentis seruent purã , vel oculũ muniãt E
à nociuo spectaculo. Et cũ dominus præcipiat,non solũ Matt.5.f
fortiter ferre si qua iniuria fuerimus affecti , sed & beneficia in inimicos largiter collocare. Et qui tecũ iudicio cõtẽdere,inquit & palliũ tollere vult,dimitte & tunicã. Nos autem sæpe & proximo iniuriã facere nitimur,vel etiã vlcisci eũ qui nobis negociũ facit,quanuis nobis imperatũ sit nõ solũ diligentes diligere (nã hoc, inquit,& publicani faciũt)sed & bene & amicè affectos esse in eos qui nos hostiliter infestant:*qui neque amicis fraternã charitatem exhibemus.Ea propter doleo & lugeo,quia video in nobis tantã virtutis raritatem,malitiã autem quotidie inualescere.*Neque moratur gehennę timor nostrũ in mala cursum,neque regni desideriũ adhortari sufficit,vt in via virtutis ambulemus. Sed omnes,vt ita dicã,quasi oues erramus,& neq; cogitamus terribilẽ illã horã,vel leges à domino nobis datas. Sed omnes ad dominũ opiniones spectamus,& gloriolã ab illis venamur,neq; audimus Euãgeliũ,dicens:Quomodo vos potestis credere,gloriã ab hominibus accipientes,& gloriam quæ à solo deo est,nõ quærentes?Quem- F
admodũ enim qui illam humanam desiderant , diuina prorsus excidunt:ita qui diuinam sectantur , continuò neque hac priuantur:id & ipse prius promisit, Quærite Mat.6.d
regnum cœlorum,& hæc omnia vobis adiicientur. Etenim eũ qui huius desiderio tenetur,sequuntur omnia. Nam qui illuc mente sua celer volat , omnem præsentem voluptatem quasi non esset,cõtemnit. Oculi enim fidei,quando vident ineffabilia illa bona, neque visibilia sentiũt:tantum inter hęc & illa interest. Sed neminem video,qui inuisibilia visibilibus pręferat . Ideirco mihi mœror est,& indesinens dolor cordi meo : quia non experientia docti estis,& operibus.Neque dei promissiones,neque munerũ magnitudo,regis desiderium & amorem nobis ingenerant. Verùm adhuc reptantes præelegimus terrena cœlestibus,pręsentia futuris: & ea quę prius auolãt quàm spectentur,his quę omnibus durant seculis : & momentaneam voluptatem , perpetuę voluptati:breuem hanc pręsentis vitę felicitatem,ęternis illis & fine carentibus bonis . Scio quòd aures vestras offendunt,& vellicant verba hęc,sed ignoscite.Auidus vestrę salutis hęc loquor,malens vos hic aliquantisper affligi ęternam pœnam effugientes , quàm cum parua refocillatione perpetuam ferre pœnam. Nam

si sermo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G si sermo meus in vobis proficit, & priorem tristitiam repelletis,& nunc maximè dum adhuc sanctæ quadragesimæ tempus vobis relictum,poteritis peccata abstergere,magnámque à deo misericordiam vobis cõciliare.Non enim multis diebus opus habet dominus, neq; tempore:sed si voluerimus, & in duabus hebdomadis corrigere peccata nostra poterimus. Nam si Niniuitas trium dierum pœnitentiam agentes, tanta dignatus est misericordia,multo magis nos non despiciet.Tantum verè pœniteamus,& desistentes à peccato,viam quæ ad virtutem ducit,ingrediamur.Enimuero de illis, Niniuitas puto,scriptura dicit, beatos eos prædicans: Quia vidit deus,quòd discessit vnusquisq; à via sua mala. Igitur si viderit,quòd & nos nunc virtuti iunxerimus,& à malo destiterimus, festinemusq; ad bonorũ operationem,approbabit & nostrã conuersionẽ,& sarcinis peccatorũ exoneratis sua largietur dona. Neque nos sic à peccatis liberi esse & saluari cupimus,sicut ipse cupit & adesse festinat,vt & ab illis liberos nos faciat, & salute potiri concedat.Eapropter obsecro, excitemus nostras mentes:sui quisq; scrutator sit,an quid amplius à se prę-
H terito tempore gestum sit,vel quam vtilitatem habuerit ex continua hac doctrina: vel quid quod proximo seruiat,fructuũ collegerit, vel quæ à se prætermissa & negligẽtius gesta correxerit, vel quam adhortationẽ melioris vitæ ex his nostris quotidianis acceperit admonitionibus,vel quid bonis suis operibus adiecerit.Nunquam enim quiescendum est à bona hac operatione.At si quis viderit cõsuetudinem suam adhuc prævalere, & se in iisdem perseuerare,cogat mentem suam suæ desidiæ rationem reddere: nec sinat progredi vlterius, sed ibi cõsuetudini finem imponat,moretur concitatũ cursum,coerceat cogitationes, in mente reuoluat horrendum illum diem.Cogitet quid horror ille pariat, & impetum ignis inde resilientis, & conflagrantem vim, & qualem conueniat esse proficiẽtis mentẽ? Ab omni macula,ab omni labecula sit pura, & illicitarũ cogitationũ assultus repellat,& familiaritatẽ subuertat: vt sic diebus illis nosipsos queamus moderari, ac vt, quantum fieri potest,purificati,participes fieri tam præsentium,quàm ineffabilium illorũ bonorum quæ promisit diligẽtibus se gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi:cũ
I quo patri simul & spiritui sancto sit gloria, imperium, honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia.xxv.

ARgumentum de quo heri charitati vestræ disserui,denuò attingam, & iusti Noë historiam iterum in medium afferam. Magnæ enim virtutum iusti diuitiæ sunt, nostriq; officij est omnibus pro nostra virili disquisitis,curare vt vestræ opes hinc auctiores fiant.Cæterum obsecro attenta mẽte adsitis,vt ne sententias,quæ hic latent, ignoretis. Operæprecium autem fuerit, prius charitati vestræ cõmemorare,vbinam heri missum fecerimus sermonem,vt inde hodie sermone repetito, dicenda dictis rectè cõtexamus. Sic enim manifestiora nobis erunt etiam ea quæ nunc dicuntur.Vbi ergo quæ docebamus heri, finẽ sumebant? Dixit,inquit,dominus deus ad Noe: Ingredere tu,& omnis domus tua in arcã:quia te vidi iustum coram me in generatione ista.Ex iumentis tuis mũdis induc ad te septena:& ex iumentis quæ non sunt munda,bina.Adhuc enim septem dies,& ego inducam pluuiam super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus,& delebo omnem substantiam à facie terræ, ab homine vsq; ad pecus.Et fecit Noe omnia quæ præceperat sibi dominus deus. Hucusq; procedebat sermo, K
hic docendi finẽ faciebamus. Fortassis & ipsi meministis:quàm charitati vestræ causam reddiderimus quare deus ex mundis septena, ex immundis bina introduci iusserit.Age ergo hodie accedamus ad ea quæ consequẽter lecta sunt,& videamus quid nobis diuina scriptura dicat post ingressum Noe in arcam.Nunc enim maximè,si vllo alio tẽpore,decet vt amplius sit nostrum studium,cùm ob ieiunij tẽpus & dulcissima vestra consuetudine magis fruimur, & à voluptatibus voracitatéque liberamur,excitatisq; mentibus, dictis diligenter attẽdere possumus.Dicẽdum igitur,vnde hodie lectio cœpta est. *Noe autem erat annorum sexcentorum*: inquit, *& diluuium aquæ factum est super terram.* Attendite obsecro,& ne perfunctoriè dictum prætercurratis. Habent enim latentes diuitias breuia hæc verba.Quòd si mentem intẽderimus,licebit ex istoc ipso misericordiæ domini excellentiam,malitiæq; hominũ, qui tunc erant, abundantiam deprehendere. *Noe autem annorum erat,* inquit,*sexcentorum.* Non absque causa annorum Noe numerum nos docuit, neque vt istuc ipsum discamus quot annorum fuerit iustus: sed quia prius nos docuit L
scriptura,dicens:*Noe autem erat annorum quingentorum*:& postquam nobis annorum manifestauit numerum,tunc narrauit immodicam hominum in malum propensionem. Et quia incumbebat cogitatio hominũ diligenter in mala à iuuentute,ideo dixit deus,Nõ permanet spiritus meus in hominibus istis, eo quòd ipsi sint carnes:prænunciando eis indignationis suæ excellentiam.Deinde vt daret eis idoneum tempus,quod sufficeret pœnitentiæ,vt effugerent, & indignationem non experirentur,dicit:Erunt autem dies eorum *anni centum & viginti*:hoc est,adhuc lõganimis ero etiam post *quingentos illos annos,in quibus iustus iste suo nomine satis admonet,& inducit,si quidem attendere vellẽt,* quò & *à malitia desistant,& virtuti vacent*.Veruntamẽ & nunc polliceor me annos centum viginti longanimem futurum,vt tempore hoc quod intercedet, non abutantur,malitiam fugientes, & virtutem amplexantes.Et non solum contentus fuit centum & viginti annorum promissione, sed iusto præcepit vt arcam construeret, quò & ipse aspectus arcæ iis sufficientem memoriam suggereret,& nullus ignoraret inferendæ pœnæ magnitudinem. Nam istuc ipsum, quod iustus il- M
le, & qui in summum virtutis peruenerat fastigium, tanto studio extruebat arcam:satis esse debebat ad iniiciendum omnibus,quibus mens erat, angorem & formidinem, & persuadendum vt placent tam mansuetum & misericordem dominum. Nam si barbari illi, Niniuitas dico, quos iterum in medium adducere operæprecium est, vt etiam hac ratione magis demonstretur & horum excellens malicia, & illorum ingens gratitudo. Etenim dominus noster in die illo terribili, iudicij inquam, seruos & seruos in medium producens, condemnationem facit, quando monstrantur ij qui eadem bona sortiti erant, & eorundem participes non eandem exercuerant virtutem. Sæpe autem ex inæqualibus cõparationes facit, vt magis desides & peccatores condẽnet.Quapropter & in Euangelio dicebat: Mat.12.& Luc.11.d.
Viri Niniuitæ resurgent in die iudicij cum generatione hac,& cõdemnabũt eam,quia pœnitẽtiam egerũt. Et ecce plus quàm Ionas hic:quasi diceret, Barbari quorũ nulla cura est habita, qui prophetarum doctrinas non audierũt,qui signa nõ viderũt,qui miracula non spectarunt:sed auditis tantum vnius hominis in naufragio seruati

Universidad de Deusto
Biblioteca

A seruati verbis, quæ eos magnam desperationem afferendo consilij inopes facere poterant, ita vt prorsus cõ temnerent quæ dicebantur: non solum nõ despexerũt prophetæ verba, sed & in trium dierũ angustia deprehensi, tam diligentem & studiosam fecere pœnitentiã, vt & sententiam domini reuocarent. Illi igitur, inquit, condemnabunt generationem hanc, cui tanta cura cõtigit, quæ prophetarum libris enutrita, quæ signa & miracula quotidie spectauit. Deinde vt & istorum incredulitatis eminentiam ostenderet, etiam horum ineffabilem virtutem subdit: quia pœnituerũt ad prædicationem Ionæ, & ecce plus quàm Ionas hic. Niniuitæ quidem, inquit, viso abiecto homine Iona, & eius susceperunt prædicationem, & consummatam fecerunt pœnitentiam. Isti autem videntes multo maiorem quàm Ionas erat, ipsumq; vniuersũ dominum secum simul versantem, tantaq; ac talia miracula operantem, leprosos mundantem, mortuos suscitantem, cæcitates naturæ corrigentem, dæmones expellentem, morbos curãtem potestate multa, peccatorum remissionem præbentem: non illam quam barbari, declarauerunt pœnitentiam. Verùm ad sermonis nostri contextum redeamus, vt vi
B deas quàm immodica illorum fuerit ingratitudo: & quòd Niniuitæ in triduum coartati, neque sic de salute sua desperarunt, sed ad pœnitentiam accelerauerunt, & peccata abluerunt, misericordiaq; domini sese dignos exhibuerunt. Illi autem, de quibus nunc sermo, tempus centum & viginti annorum ad pœnitentiã acceperant, neque aliquid inde lucrifecerunt. Proinde dominus videns in multam illos excidisse maliciam, celerem ipsis inducit correctionem, aboletq; & è medio abiicit peccandi furorem. Propter hoc dicit: Noe autem erat annorum sexcentorum, & diluuium aquę factum est super terram. *Iam didicimus quòd quãdo indignatio & prædictio domini facta est, Noe fuit annorum quingentorum: quãdo autem inductum est diluuium, sexcentorũ: ita interceſſerunt anni inter prædictionem & diluuiũ,* centum: & in iis annis ne tantillum quidem profecerunt, licèt tantum docerentur à Noe arcam fabricante. Iam si fortè quis quærat: Quare cùm dixerit dominus, centum viginti anni erunt dies eorum: promiseritq; se tanto tempore longanimitate vsurum, antequàm implerentur anni promissi, vniuersale introduxit excidiũ?
C Etiam hoc suæ misericordiæ maximum est argumentũ & indicium. Nam quoniam vidit quotidie incurabiliter illos peccare, & non solum nihil ex indicibili lõganimitate sua proficere: sed & increscere vlcera, propterea succidit tẽpus, vt ne maiori scilicet pœnæ se obnoxios facerent. Et quæ (inquit aliquis) hac maior esset pœna? Est planè, est dilecte, pœna & maior, & terribilior, & durans: nempe quæ in futuro seculo. Nã qui pœnam hic sustinent, & illic non effugiunt, sed leuiorem sortiuntur ob eam quam hic tulerunt, ij magnitudinem eorũ quæ illic sunt tormẽtorum minuunt. Audi Christũ
Luc.10.c dicentẽ, & miserã vocantẽ Bethsaida: Væ tibi Chorozaim, inquit, Væ tibi Bethsaida: quia si in Sodomis factæ essent virtutes illæ quæ factæ sunt in vobis, olim in sacco & cinere pœnitẽtiã egissent. Idcirco dico vobis, quia tolerabilius erit terræ Sodomorũ, & Gomorrhæ in die iudicij, q̃ vobis. Vides dilecte, quomodo cùm dicit, tolerabili⁹ erit, ostẽdit quòd licèt tantã hic pœnã dederint, & incendiũ illud nouum & rarũ tulerint, & alibi pœnã sustinebunt, veruntamẽ leuiorem, eo quòd prius hic tãtam experti sint indignationem. Vt igitur & ij peccata coaceruantes, maioribus se pœnis obnoxios non faciant, dominus misericors & benignus miseriã eorũ vi- D
dens, tẽpus quo se lõganimẽ futurũ promisit, ab breuiauit. Nã sicut eis qui admonitionibus suis prõptè parent, ob bonitatẽ sibi peculiarẽ sententias suas reuocat, & cõuersis appropiat, ab imminentibus pœnis eos liberans, ita quoq; cùm promittit vel bona aliqua se præbiturũ, vel pœnitentiæ tẽpus, videt autẽ fieri indignos, etiam tunc quoque suas promissiones rescindit. Quocirca & per prophetã dicebat: Finẽ loquar super gentes, & super Hie.18.b regna, vt perdã & effodiã: & si pœnitẽtiã egerint, agam & ego pœnitentiã super his quæ loquutus sum vt facerem. Et iterũ, finem loquar super gẽtes & regna, vt reædificẽ: & si peccauerint, pœnitentiã & ego agam super his quæ loquutus sum vt facerẽ eis. Vidisti quomodo & à nobis occasiones accipit, tam misericordiæ, quam erga nos declarat, q̃ indignationis? Idcirco etiã nunc tempus resecat, cuius longitudine abutebantur. Beatus quo-
que Paulus ad stupidos illos, qui propter pœnitentiam Rom.2.a datam nobis salutem non aduertunt, dicebat: An diuitias benignitatis eius, & patiẽtiæ & longanimitatis cõtemnis, ignorans quòd benignitas eius ad pœnitẽtiam te prouocat: secundũ autem duritiam tuã, & cor pœnitẽ
tiæ nescium, thesaurizas tibimetipsi irã in die iræ & E
reuelationis iusti iudicij dei? Vidisti quomodo & eximius ille doctor orbis clarè nos docuit, quòd qui lõganimitate dei ad pœnitentiã nobis concessa abutuntur, maiori pœnæ & supplicio semetipsos obæratos faciũt? Et hac de causa misericors deus, quasi satisfacturus nobis, rationemq; reddens quare antequam promissum tẽpus impleretur, diluuium induxerit, annorum iusti numerũ ponit, & dicit: Noë autem erat annorũ sexcentorum. Nã qui in centum annis conuerti noluerint, quid amplius proficerent ex annis viginti, quàm quòd plura adiicerent peccata? Enimuero monstrans ineffabilem suã misericordiam, & excellentẽ bonitatem: non refugit etiã ante septem dies, quin prædicet eis diluuium mox inducendũ, vt vel angustia temporis correpti, conuersionem aliquã ostendant. Et vide misericordiã domini, quomodo quasi bonus aliquis medicus, variis vim morbũ eorũ curare tentat. Nam quoniã incurabilia eorum erant vulnera, tam prolixum eis tempus præscripsit, vo
lens etiam si in tanto tempore agnoscerẽt & resipiscerent, reuocare indignationis suæ sententiam. Semper F
enim mos suus est, quoniam nostræ salutis curam agit, prædicere quas pœnas sit illaturus, ob hanc tãtum causam ne inferat, quas si inferre vellet, neutiquã diceret: sed studiosè prædicit, vt cùm nos didicerimus, & timore emẽdatiores facti conuertamus ipsius indignationẽ, & sententias irritas faciamus. Nihil enim est, quod ita illũ exhilaret, atque cõuersio nostra, & à peccato ad virtutẽ regressus. Animaduerte igitur quomodo & istorũ valetudinẽ industria quadã curare nititur. Nã prius tãtum tẽporis ad pœnitentiam dedit. Dein vbi vidit eos quasi insensati essent, ita se gerere, nihilq; proficere tẽporis longitudine, iã cùm in foribus ipsis esset, vt dicitur diluuiũ, iterũ prænunciat, nõ ante tres dies, sicut de Niniuitis dicitur, sed ante septẽ. Et fidẽter dixerim, excellẽtiã misericordię domini nostri scies, si vel in septẽ diebus iustã pœnitentiã agere voluissent, effugissent vti
que diluuij periculũ. Itaq; quoniã neque productio tanti tẽporis, neq; coarctatio à malis eos abducere potuit, induxit diluuium in sexcentesimo anno Noë. *Noe autem, inquit, sexcentorũ annorũ erat & diluuiũ aquæ factũ est super terrã.* Vidistis dilecti quãtę nobis vtilitatis materia facta sit, cognoscere numerũ annorũ iusti, & quot

annorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G annorum erat quando diluuium venit? Age progrediamur ad ea quæ consequenter dicuntur. Nam vt cœpit diluuium, inquit: *Ingressus est autem Noe & filii illius & uxor illius, & uxores filiorum illius in arcam, propter aquam diluuii: & ex uolatilibus mundis, & ex iumentis, & ex reptilibus, bina. Ex omnibus intrauerunt ad Noe in arcam, masculus & fœmina, sicut præceperat dominus Noe.* Non absque causa addidit, Sicut mandauit dominus Noë: sed vt iterum augeret laudem iusti, quòd omnia impleuerit sicut præceperat, & quòd nihil ex dictis prætermiserat. *Et factum est post dies septem, sicut promiserat*, inquit, *dominus & aqua diluuij facta est super terram primo & sexcentesimo anno uitæ Noe, mense secundo, uicesimo & septimo mensis.* Vide scripturæ diligentiam, quomodo nõ solum nos docuit quo anno, sed & quo mense & die. Et vt maiori narratione emendatiores reddat posteros, terrorem quoque factorum latius dicit: *In die isto rupti sunt omnes fontes abyssi, & cataractæ cœli apertæ sunt, & facta est pluuia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.* Vide quanta dicendi attemperatione vtitur etiam nunc sacra scriptura: omnia enim iuxta humanam cõsuetudi-
H nem loquitur: nõ quòd cataractæ & fenestræ sint in cælo, sed omnia per familiaria nobis verba loquitur, quasi diceret: Præcepit tantum dominus, & statim aquarũ natura mandato conditoris obediuit, & vt confluxit, totũ orbem illuit. Iam quòd quadraginta diebus, & quadraginta noctibus inductũ est diluuium, & istucipsum bonitatis maximum genus est. Volebat enim propter magnam misericordiã, etiam aliquos ex eis castigatos generalem hanc internecionem effugere, cùm ante oculos viderent proximos suos perire, & imminere sibi communẽ interitũ. Verisimile enim est primo die bonã aliquam partẽ diluuio periisse, & secundo die accreuisse aliquid diluuij: & similiter die tertio, & quarto, & reliquis. Atque ita in quadraginta dies, & quadraginta noctes produxit, vt omnem defensionis prætextum adimeret. Nam si voluisset ac imperasset, potuisset omnia in vno momento perdere diluuio, sed pro sua misericordia tanta dierũ productione vsus est. Deinde dicit:

In die illa intrauit Noe in arcam, & Sem, & Cham, & Iaphet, & uxor Noe, & tres uxores filiorum illius, & omnes bestiæ secundum genus sicut præceperat dominus deus Noe.

I Quando, inquit, cœpit diluuiũ, secundum præceptũ domini, intrauit Noë in arcam cũ filiis & vxore sua, & vxoribus filiorũ suorũ, & omnes bestiæ secundũ genus.

Et clausit, inquit, *dominus deforis eius arcam.* Animaduerte etiã hic verbi ad nostrã infirmitatem accõmodationẽ. Clausit dominus forinsecus illius arcã, vt doceat quòd securũ fecerit iustum. Quòd autẽ adiecit, forinsecus, ita vt ne posset videre iustus generalẽ omniũ interitum qui fiebat, vnde maiori dolore conficeretur. Nam si expendisset secum atrocissimã illam tẽpestatẽ, descripsissetq; in mente humani generis perditionẽ, cõmunem brutorũ omnium interitũ, & hominum, & iumentorũ, & ipsius terræ (vt ita dicam) abolitionẽ, mœstitia correptus & valde turbatus fuisset. Bonorũ enim virorũ animæ magnam compassionẽ habere solent, si quando videt puniri homines, etiã si mali sint qui pereunt. Et inuenies omnes prophetas & iustos plurimum pro illis deo supplicare, sicut patriarcha pro Sodomitis faciebat, sicut & prophetæ continuò facere solebant. Etenim vnus quidem dicebat, Heu mihi domine, delebis tu reliquias Israël? Alius autem, inquit: Facies homines sicut pisces maris, non habentes ducem? Igitur quia alioquin iustus confundebatur mente, & turbabatur, vt non & spectaculi tristis aspectu magis cruciaretur, in K arca illũ quasi in carcere includit, vt ne oculis prospiciens metuere inciperet. Verisimile enim est, si vidisset inundationem tot aquarum, anxium futurũ fuisse ne & ipse aquis periret. Eius igitur curam gerens misericors deus, non permisit ipsum vel aquarum spectare sæuitiã, vel videre hominũ excidiũ, & cõmunem orbis internecionem: Ego autẽ quando reputo mecũ, in arca iusti huius vitã, obstupesco & miror, & iterũ dei misericordiæ totũ adscribo. Nam nisi illa confirmasset illius mẽtem, & difficilia leuia fecisset, quomodo, dic oro, ferre potuisset? Erat enim ibi inclusus, quasi in carcere & custodia. Et quomodo potuisset, dic, aduersus tantos fluctuum impetus obsistere? Homines enim qui in naui sunt, & velo vtuntur, & gubernatorẽ ad clauum sedentẽ vident, & sua arte ventorũ vi obsistentẽ, si quando fluctuũ vident insaniã, enecantur metu, & saluti suæ (vt dici solet) timent. Quid igitur dicet aliquis de iusto hoc qui quasi in carcere (vt dixi) sedẽs, hinc & inde circunferebatur, neque cælũ videre, neque aliquò oculos vertere valens: sed intus tenebatur, nihilq; prorsus videre poterat, quod consolationẽ afferret? Et ij quidem qui in L mari nauigant, etiã si exurgant alti fluctus, possunt subinde in cælũ suspicere, & cacumina montium videre, & ciuitates magnas spectare, sicq; aliquantam consolationem capere. Quòd si grauior & intolerabilior fuerit tẽpestas, vndecim vel paulò pluribus diebus, & post multas illas tempestates, & pericula in terram eiecti, & paululum refecti, omnium illarum molestiarum obliuiscuntur. Hic autem nihil tale, sed anno toto nouũ & rarum illum carcerem inhabitat, neque aërem respirare valens. Quomodo? Vndequaq; enim arca munita erat, quomodo substitit? quomodo durauit? dic mihi. Nã si ferrea & adamantina illis fuissent corpora, quomodo potuissent, qui neque aëre fruebantur, neque vento, qui non minus quàm aër ad refocillanda corpora nostra factus est: neque oculos pascere poterãt, aut cœli, aut terræ floribus pictæ spectaculo? Quomodo non excæcati oculi eorum, qui tandiu ibi egerũt? Et si humanis rationibus hæc deprehendere volumus, & illud cogitandum quantum fluuialis aquæ copiam habebant in arca vinẽtes. Et vt hæc præteream, quomodo potuit iustus ille cũ filiis & vxoribus conuersationem cum feris & aliis animalibus ferre? Quomodo tulit fœtorem? Quomodo M tulit cohabitationem? Et quid dico? quomodo bruta ipsa potuerunt durare, & non perire in tanta tẽporis longitudine, quæ neque aërem attrahere valebant, neque moueri, sed in vno loco coercebantur? Scitis enim clarè, quòd & nostra & brutorũ natura, etiam si aere fruamur, aliisq; omnibus, continuò autem in vno loco simus inclusi, perit & corrumpitur. Vnde igitur potuit iustus cum omnibus qui in arca erant, tanto durare tempore? Non aliunde quàm ex superna gratia, cui omnia sunt possibilia. An non arcam hinc & inde moueri, & non submergi à tanta aquarum vi, cùm nullus esset gubernator, supernæ erat gratiæ? Non enim dicere potes, quòd fuerit ad modum nauis, vt arte quadam illius iter dirigi potuerit. Arca erat vndequaq; munita: & propter præceptum conditoris, non solum eam lædere nõ potuit aquarum impetus, sed & sublimior illis facta, inhabitantes admodum securos fecit. Quando enim deus operatur aliquid, dilecte, noli humana ratiocinatione exquirere quæ fiunt: transcendunt enim mentem nostram, & nunquam potest humana cogitatio attingere & comprehendere, eorum quę à deo condita sunt, rationem.

Genes. 18. c.d.

Exec. 9 d. Habac. 1. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tionem. Proinde par est, nos audientes quod deus imperauit, obedire & credere iis quæ ab illo dicuntur. Nam cum conditor sit naturæ, omnia componit & transformat, prout sibi videtur. Et clausit dominus deus forinsecus illius arcam. Magna huius iusti virtus fuit, & fidei excellentia. Illam ipsam enim arcam fabricari fecit, & cohabitationem æquo animo tulit, coarctationēq; sustinuit, & conuersationem cum aliis animalibus. Hinc est quòd & beatus Paulus in eius memoriā veniens, & prę-
Heb.11.b. dicās illum, clamabat, dicens: Per fidem oraculo admonitus Noë, ea quæ nondum videbantur, veritus apparauit arcam ad salutem domus suæ, per quam cōdemnauit mundum, & eius quæ secundum fidem est, iustitię factus est hęres. Vidisti quomodo fides in deum, quasi secura quædam ancora, fecit vt arcam fieri curaret, & inhabitationem sustineret? Nam hęc illi & salutis fuit occasio, per quam, inquit, condemnauit mundum, & eius quæ secundum fidem est, iustitiæ factus est hæres: nō q̄ ipse fuerit iudex, sed comparationis gratia, condemnationem dominus inducit. Cùm enim eadem habuerint quæ iustus, non tamen eandem veritatis viam ingressi
B sunt. Fide qua prædituS fuit, condemnauit eos qui tantæ fuerunt incredulitatis, vt prędictioni non crederēt. Ego autem supra omnia virtutem iusti admiror, dominiq; bonitatem & ineffabilem misericordiam, quomodo potuerit versari in medio bestiarum, leonum dico, & pardorū, & aliarum immitium ferarum. Recordare hic dilecte, obsecro, quantæ dignitatis fuerit protoplastus ante inobediētiam: & dei bonitatē animo obserua, q̄ prævaricatio hanc potestatem nobis datam mutilauerit & imminuerit. Inuenit autem deus alium virū, qui potuit innouare imaginem pristinam, & seruare virtutis characteres, magnamq; in mandatis dei obedientiā præ se tulit, & ad primum suum honorem iterum rediit, quasi docens nos operibus, quantā potestatē Adam ante inobedientiā habuerit. Virtus itaq; iusti, diuina misericordia adiuta, primùm reparauit dominum, agnouerunt̄q; bestiæ iterum subiectionem. Cùm enim ij viderint iustum, obliuiscuntur naturæ suæ: imò non naturæ, sed ferociæ, & naturæ insitam ferociam in mānsuetudinem cō uertunt. Et vide interim quid & Danieli euenerit. Hic enim cùm à leonibus circundaretur, quasi ab hominibus stiparetur, sic intrepidè viuebat. Quandoquidem
C iusti fidentia ferarum naturam frenabat, nec sinebat vt agerent ea quæ feræ solent. Simili modo etiam egregius ille magna facilitate ferarum ferebat conuictum, & neque loci angustia, neque temporis productio, neque quòd sic inclusus erat, & aërem respirare non posset, morosum & difficilem reddebant: sed ob fidem in deū omnia ipsi facilia videbantur. Et sic versabatur in graui illo carcere, sicut nos in pratis & lucis. Præceptum enim domini difficilia, facilia sibi videri faciebat. Talis enim iustorū mos est, vt quando aliquid propter deū ferunt, non res ipsas quæ fiunt spectent, sed causam secum expendentes, facilè omnia ferant. Quia & Paulus, gentiū doctor, vincula, ad tribunalia abductiones, quotidiana pericula, multas illas & intolerabiles afflictiones, leues vocabat: nō quòd natura tales essent, sed quia causa propter quam fiebant, talem ei sententiam ingenerabat, vt neque aduerteret, si quæ grauia talia obuenirent. Audi enim illum dicentem: Nam momētanea leuitas afflictionis nostræ, mirè supra modū, æternum pōdus glorię parit nobis. Expectatio, inquit gloriæ quā as-
1.Cor.4.d. sequemur, & perpetuæ illius felicitatis, leuiter nos facit ferre cōtinuas illas afflictiones, leueſq; eas haberi, scien-

tes quomodo amor in deum grauitatem molestiarum D
imminuit, neq; sentiri sinit, cùm nos inuaserint. Sanè ob hoc & beatus ille omnia suauiter ferebat, vtpote qui fide & spe in deum pascebatur. Et *clausit*, inquit, *dominus deus foris illius arcam, & factum est diluuiū quadraginta diebus, & quadraginta noctibus super terram, & superferebatur arca.* Attende iterum quomodo narratione augeat terrorem, & aggrauet factum. Factum *est enim*, inquit, *diluuium quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, & multiplicata est aqua, & eleuauit arcam, & exaltata est à terra: & inualuit aqua, & multiplicata est ualde super terram, & superferebatur aqua super aquam: aqua autem inualescebat ualde ualde super terram.* Vide quomodo diligenter narrat magnam aquarum vim, & quotidianum sæuitiæ illarū incrementum. *Inualescebat enim aqua*, inquit, *ualde ualde: & occultauit omnes montes excelsos, qui erant sub cœlo. Quindecim cubitis in sublime exaltata est aqua, & operuit omnes montes.* Meritò ordinauit deus claudi arcā, vt ne videret iustus quæ fiebāt. Nam si nos post tot annorum numerum, & post tot secula, audientes duntaxat scripturę narrationē, metu & stupore corripimur: quid verisimile est iustum illū fuisse passurum, si quidem oculis vidisset intolerabilem E
illā abyssum? Quomodo enim potuisset vel ad breue tē pus? an nō statim primo aspectu defecisset anima illius tota, & tam graue ac molestum spectaculum ferre vltrà non potuisset? Cogita hic dilecte, quomodo nunc cùm paruus imber ingruit, in angore sumus, & de vniuerso, deq; ipsa (vt dici solet) vita desperamus. Quid igitur verisimile erit, iustum illum tunc fuisse passum, si ad tantam sublimitatem vidisset exaltatas aquas? Super montes enim, inquit, quindecim cubitis exaltata est aqua. Recordare igitur hic dilecte, quæ à domino dicta fuerint, quando dicebat: *Non permanet spiritus meus in hominibus istis, eò quòd ipsi sunt carnes.* Et iterum: *Corrupta est terra, & impleta est terra iniustitia. Et uidit dominus terram, & erat corrupta: quia corruperat omnis caro uiam suam.* Itaque quia plenus erat malitia, purificatione orbis indigebat, & opus erat ab eo omnem maculam ablui, & omne fermentum prioris malitiæ sustolli, & neque vestigium malitiæ relinqui, & quasi reelementationem quandam fieri. Et sicut bonus artifex, si quando videt vas aliquod inueteratum à rubigine (vt dicunt) consumi, iniecto eo in ignem, facit vt quicquid habet rubiginis deponat, & transformans in pristinum decorem F
reducat: Ita & dominus noster totum orbem hoc diluuio purgauit, & à malitia hominum (vt ita dicam) & à coinquinatione & corruptione multa liberauit, & denuo eius clade monstrata facie pulchriorem fecit, ita vt non permiserit vel vestigium prioris deformitatis relinqui. Exaltata *est*, inquit, *super montes quindecim cubitis aqua.* Non abs re narrat hæc scriptura, sed vt discamus quòd non solùm homines & iumenta, & quadrupedia, & reptilia submersa sint, sed & volucres cœli, & quæcunque in montibus degunt, feras dico, & alia bruta animalia. Et idcirco dicit: Exaltata est super montes quindecim cubitis aqua: vt discamus sentētiam domini opere impletā. dixerat enim: Adhuc septem dies, & inducam diluuium super terram, & delebo omnem substantiam quam feci à facie terræ, ab homine vsq; ad pecus, à reptilibus vsque ad volatilia cœli. Hæc nobis à scriptura narrantur, nō vt tantùm sciamus in quantā altitudinē aquæ peruenerint: sed vt simul videamus nullum omnino animal, vel feram, vel iumētum relictum esse, sed omnia cum humano genere deleta. Quoniam propter ipsum omnia producta erant, vnde abolendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

G eo,merito & hęc abolenda erant.Poſtea vbi docuit nos in quantam altitudinem ſublimata fuerit aquarum natura,nempe quòd tranſcenderit alta montium cacumina quindecim cubitis, ſolitam ſuam diligẽtiam ſeruans dicit: Et *mortua eſt omnis caro,quæ mouebatur ſuper terram,uolatilium & iumentorum,& ferarum,& omne reptile quod mouebatur ſuper terram:& omnis homo, & omnia quæcunque habent ſpiritum uitæ, & quicunque erat ſuper aridam mortuus eſt.* Neque hoc ſimpliciter & abſque cauſa dixit: Et omnis qui erat ſuper aridam, ſed vt te doceat quòd omnes quidem perierint, iuſtus autẽ ſolus cum omnibus iis qui in arca erant ſeruatus ſit.Nam iſti(iuxta mãdatum domini)relicta arida, arcam conſcenderant.

Et *deleuit omne ſurgens quod erat ſuper faciem omnis terræ,ab homine uſque ad pecus,& reptilia, & uolatilia cœli, & deleta ſunt de terra.* Vide quomodo & ſemel, & iterum atq; ſæpius communem omnium interitũ docet factũ, & nihil quod erat effugit:ſed ſub aquis ſuffocatum eſt omne,tam hominum,quàm brutorũ genus. Et *relictus eſt*, inqt,*ſolus Noe, & qui cum illo in arca. Exaltata eſt aqua ſuper terram,centum quinquaginta diebus.* Tot diebus mãſit
H ſublimis illa aquarum altitudo.Iterum etiam hic cogita iuſti magnanimitatem, & excellentem fortitudinem. Quid non paſſus eſt animo concipiens,ac videns(vt dicitur)mente corpora hominum & iumentorum, mundorum & immundorum,communem mortẽ ſuſtinentia,nullumq; in omnibus diſcrimen?Præterea quid paſſus eſt,quando apud ſe recogitabat ſolitudinem,vaſtitatem, vitam illam doloribus plenam, omni ſolatio vndequaque deſtitutam,neque colloquio,neque aſpectu iucundam: & ignorabat quanto tempore ferenda in illo carcere conuerſatio?Sic enim ſtrepitus aquarũ, & æſtus timorem in illo quotidie creſcentẽ generabant. Quid enim iucũdi ſuſpicari ipſe poterat, qui videbat centum quinquaginta dies aquas in eadẽ quantitate manentes, & in altum eleuatas,& non ſubſidere? Verũtamen ferebat fortiter,ſciens domini omnipotẽtiam,& q̃ ipſe cõditor naturæ omnia facit,& trãsformat prout vult.Neque ægrè tulit,q̃ illic eſſet conuerſandũ.Nam cooperatrix dei gratia roborabat illius alacritatẽ, & ſufficiẽtem præbebat conſolationem,neq; ſinebat labi mentẽ, & co
I gitare aliquid aut parum virile, aut minus generoſum. Quippe qui prius quod ſuũ erat adhibuit,vtpote virtutis diligentiã,iuſtitiæ vigorẽ,fidei excellentiã, etiam aſſequutus eſt ea quę à deo magna ſuppeditabantur vbertate:vtpote patientiam,fortitudinem,omnia manſuetè ferendi,ſuſtinendiq; arcę inhabitationem citra dãni corruptioniſq; ſenſum, & beſtiarum conuictus faſtidium, neque beſtiarum conuictum faſtidiendi.Illum igitur iuſtum(obſecro)imitemur & nos,operamq; demus,vt aſſeramus quæ noſtra ſunt,vt dignos nos ipſos paremus iis quæ à deo dantur. Nam idcirco expectat occaſiones ex nobis,vt multam exhibeat liberalitatem.Itaque ne propter deſidiã priuemus nos illius donis, ſed feſtinemus & vrgeamus,vt principium apprehendamus,& viã quę ad virtutem inducit:vt ſuperno adiuti ſubſidio, etiã ad finem peruenire valeamus. Neq; enim poſſibile eſt bonum aliquod nos rectè agere, non habita ſuperna gratia. Igitur tales ſimus,qui appendamus nos in ſpem quę in deum eſt, quaſi in ancoram aliquã tutam & ſtabilẽ, & ne ad laborem videamus virtutis, ſed magis cõſiderãtes retributionẽ laboris,leuiter omnia feramus.Quia & negociator, ſi quãdo egreſſus in mediũ maris venerit,non iam piratas,nõ naufragia,nõ marinas feras, nõ ventorũ immiſſionem,& continuas tẽpeſtates,& multa infortunia cogitat ſolum:ſed & quomodo illa effugiat, K
ſpe lucrorũ acquirendorũ paſcitur, & omnes prędictas ęrumnas animoſè excipit,vt auctis opibus ſuis domum redeat. Et agricola non agriculturæ tantũ labores cogitat & imbres,& terræ ſterilitatem,& rubiginis inſidias, & locuſtarum damna:ſed & areã, & manipulos animo ſecum deſcribens,fortiter fert omnia, & præ bonorum expectatione neq; labores ſentit.Et quanuis incertę ſpes ſint,veruntamen ſpei maiori ſuauitate paſcitur, nec renunciat laboribus:ſed omnia quæ ad ſe pertinent ferẽs, expectat vt aliquando laborũ accipiat mercedes.Et miles quoq; aſſumit arma,& in præliũ egreditur: nõ cogitat vulnera tantũ & cædes,& hoſtiũ inſidias, & alias ęrũnas,ſed & victorias & triũphos ſibiipſi præfingẽs,omni armatura ſe munit:& cũ pauor & infortunia nunciãtur, repulſis iis omnibus ex animo,propoſita bona ſpe,ponit omnẽ torporem, & receptis armis cõtra hoſtium progreditur inſultus.Igitur dilecti,ſi negociator, & miles, & agricola, vbi & incerta ſpes, & plures fruſtrationes, pluraq; impedimenta,ſicut audiſtis multa & varia, non ita damnat labores, vt à meliori propterea ſpe deſiſtat: quali nos venia digni erimus,ita negligentes ad capeſſendam virtutem, & non omnem laborem ſponte ſub- L
euntes,cùm tam ſecura noſtra ſpes ſit,tantaq; bona nobis repoſita, vincantq; magna abundãtia retributiones & mercedes,omnia quæ à nobis facta ſunt? Audi igitur beatum Paulum dicentem,poſt tantas & tales afflictiones,& ad tribunalia abductiones,& carceres,& mortes quotidianas:Non ſunt pares afflictiones pręſentis tem- Rom.8.d.
poris ad futuram gloriam in nobis reuelãdam. Etiamſi quotidie, inquit,mortibus nos exponeremus, id quod natura non capit,licèt mens vincens naturam,per miſericordiã domini coronatur.Nihil,*inquit,feremus par tantis, quæ nos accepturos ſperamus bonis, gloriaq; in vobis reuelãda.Vide quanta gloriæ magnitudine fruãtur virtutis aſſeclæ.Atque adeo tanta eſt virtus, vt vincat omnia,quæcunq; nobis oſtẽdere aliquis poterit,etiã ſi ſumma oſtendat,& tunc quoq; deficiet.*Quid enim tãtum oſtẽdere poteſt homo,quod certet cum domini liberalitate? Quòd ſi Paulus talis & tãtus dicebat,nõ pares eſſe afflictiones præſentis ſeculi futuræ gloriæ in nobis reuelãdę:qui aliãs dicit,Quotidie morior,plus om- 1.Co.15.d.
nibus laboraui: quid nos diceremus qui neq; vulgarẽ la- Ibidem.
borẽ pro virtute ſuſcipere volumus, ſed recreationes ſe M
ctamur, & hoc vnũ conſideramus ne quid triſte nobis accidat,quanuis ſciamus q̃ nõ ſit poſſibile aliter aſſequi beatitudinẽ cœleſtem, niſi per præſentes afflictiones ad eam prius anhelemus? Afflictiones enim nos inducũt, vt operemur bona,deoq; grata opera. Et hic vel parùm laborare,alibi nobis magnam fiduciam præbet:tantum velimus iuxta cõſilium illius magiſtri orbis ambulare. Conſidera,q̃ licèt triſtia ſint quę accidunt, ſunt tamen momentanea. Verùm bona quæ alibi ſuſcepturi ſumus, immortalia ſunt & æterna. Feramus ergo fortiter hæc temporalia,neq; deſiſtamus à virtutum ſtudiis, & æternis & ſemper manentibus bonis fruamur.Quę oremus, vt nobis omnibus concedantur gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſimul & ſpiritui ſancto ſit gloria,imperium, honor nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia uiceſimaſexta.

MAgna & ineffabilis dei miſericordia, excelleníq; eius bonitas ex iam lectis oſtẽditur, quã non ſolùm erga rationale hoc animal, hominem dico, ſed & erga brutorum animalium declarauit naturam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A naturam. Nam cùm omnium sit cõditor, in omnia quę à se sunt condita suam ostendit bonitatem: per omnia notũ faciens quantam humani generis curam gerat, & quod omnia olim & ab initio propter salutem nostrã fecerit. Itaq; etsi puniat, etsi in nos animaduertat, ex bonitate sua facit. Non enim vel affectione, vel ira pœnã infert: sed malitiam morari vult, ne vltrà progrediatur. Quia & nunc, sicut auditis, *diluuium ob nihil aliud* induxit, q̃ vt curam agat eorum qui iniquitati vacabãt toti. Et qualis, inquit, cura hæc, Omnes aqua suffocari? Ne temerè loquaris homo, sed grato animo accipe ea quę à domino sunt facta. Et scias quòd etiam hoc est maximę curæ argumentum. Nam eos qui sic incurabiliter peccant, & quotidie vulnera sibi inferunt, & vlcera omni cura grauiora faciũt, ex tãto malo liberasse, nónne summæ fuerit prudentiæ? Et hic puniendi modus, nónne omni misericordia plenus est? Et sic mori, vt solitũ alioqui naturæ debitum non sentias, sed absq; dolore & cruciatu supplicij loco vitam deponas, quantę fuerit sapiẽtię & bonitatis? Quin si quis animo pio expendat factũ, deprehẽdet quòd non solùm his qui puniti sunt beneficia sunt facta, sed & posteris, qui duo maxima inde perB ceperunt bona: quantum gratiarũ pro *illis debetur deo*? Etenim posteriores pœna *illorum*, & metuentes ne eadem quæ illi paterentur, eruditi sunt, maximè quòd omne malitiæ fermentum sublatum, & nullus relictus fuit eis malitiæ & iniquitatis magister. Vides quomodo & pœnæ, & supplicia beneficia sunt, & dei erga hominem prouidentiam declarant? Et si quis vult hæc à primis & ab initio repetere, inueniet omnes pœnas hac occasione homini intentatas. Quia & Adam peccantem non puniens tantum, sed & beneficio prosequens paradiso *eiecit. Et quale dicis beneficium, etiam paradisi vita excidisse? Dilecte ne simpliciter attendas ad verba, neque obiter quæ à deo fiunt addisce: sed profundum illius bonitatis intuere, & inuenies propter hoc fieri. Dic enim* mihi, si Adam postquam sic trãsgressus est, iisdẽ adhuc frui potuisset, quò non excidisset? Nam si tantis promissis acceptis, serpentem deceptorem audiuit, & insidias approbauit, quas per eum diabolus intulit, spe videlicet obtinendæ diuinitatis inflatus, etiam in tantum pręuaricationis peccatum iniectus: si in eadem conuersatione mansisset, quomodo non multò fideliorem putasset C malignum illum dæmonem, quàm rerum omnium cõditorẽ, deq; se sublimiora q̃ dignitas sua ferebat animo *concepisset*? Etenim talis hominũ natura est, vt si quãdo peccãs nõ refrenatur, sed securè agit, vlterius procedat, & in præceps feratur. Alia tamen via possum ostẽdere, q̃ misericordiam præ se ferẽs Adamũ paradiso iusserit excedere, & mortis pœnæ fecerit obnoxiũ. Nã eiectione & propinqua habitatione castigatiorẽ, & in posterũ securiorẽ faciens, re ipsa docuit quantus impostor fuerit dæmõ. Mortisq; supplicij propter hũc intulit, vt ne posthac per inobedientiam peccato fieret obnoxius, & perpetuò peccaret. Non videntur tibi hæc esse maximæ misericordiæ, & eiici à paradiso, & pœna hac puniri? Possum autẽ & aliud prẽterea afferre. Et quale nã hoc? Hanc indignationem illi inferendo, non in ipsum dũtaxat beneficia collocauit, sed & posteros per ipsum corrigere voluit. Nam si is qui ex eo natus est, Caïn inquã, qui præoculis videbat patrẽ ex paradiso eiectũ, ineffabilẽ illã gloriam amissam, maledictionem illã mirã, quæ Gene.3. dicebat: Terra es, & in terram abibis: melior factus non est, sed grauioribus se infixit malis, si non vidisset quæ patri cõtigerant, in quam nõ peruenisset insaniã? Et hoc

sanè valde admiratione fuerit dignum, quòd & illũ qui D talia peccauit, & nefario homicidio dextram polluit, puniens, misericordia pœnã miscuit. Et vt manifestè scias diuinæ bonitatis, quæ & isti exhibita est, magnitudinẽ: quandoquidem cùm deum graui cõtumelia afficeret, offerendo sacrificium, & magnũ præ se ferendo contemptum (nõ enim diuidebat iustè, sed offerebat simpliciter & absq; delectu) nihil vel graue vel molestũ aduersus illum loquutus est deus, quanuis peccatũ ipsum non esset paruum & vulgare, sed valde magnũ. Nã si hominibus quos veneramur prima & præcipua damus, illaq; offerre maximè volumus quæ prę omnibus illis digna videtur: quomodo autem hominẽ offerentem deo, nõ oportebat deo preciosiora & magis eximia offerre? Igitur cũ tantum peccaret, & tantum præ se ferret contemptũ ille, deus tamen non petiuit pœnã, neq; pro factis supplicium exposcit: sed quasi amicus amico, cum omni lenitate loquens, sic dixit: Peccasti: quiesce. Peccatũ duntaxat Genc.4. illi indicauit, & cõsuluit ne vlterius progrederetur. Vidisti bonitatis excellentiã? Sed quia ille nõ solùm nihil ex tanta patientia *lucrifecit*, sed & *grauiora primis adiecit, ad fratris necem festinans, & deus quidẽ in eũ ad*huc magnam ostendebat lenitatem, quærẽs primũ da- E re illi satisfactionis locum: sed quia mansit impudens, tunc pœnam intulit ei emendationis gratia, quæ etiam ipsa multùm habebat misericordiæ admixtum. Vides quomodo deus, quando in ipsum peccauit, peccatumq; non vulgare, dimisit: quando autem in fratrem armauit dextram, maledictum intulit & increpauit. Sic nunc & nos faciamus, & imitemur dominum nostrũ, & dimittamus si quid *in nos peccatũ fuerit, & remittamus his qui in nos deliquerunt: quando autem in deum peccatum refertur, tunc pœnas exigamus. Sed nescio quî fit vt omnia secus faciamus, omnino* peccata quæ ad deũ pertingũt, inulta esse sinimus: si quis autem parum quid in nos peccauerit, eius graues sumus vltores & accusatores, non ignorantes quòd ea ratione misericordẽ dominum magis exacerbamus. Sæpe enim mos est deo, vt dimittat quæ in se peccata fuerint: verũ quæ in proximum, ea cum magna seueritate exquirat. Audi beatũ Paulum, dicentem: Si quis vxorem habet infidelem, & 1.Cor.7.c. sibi gratum fuerit cohabitare illi, nõ dimittat illam. Et si qua mulier habet virum infidelem, & gratum fuerit sibi cum illo cohabitare, non dimittat illũ. Vidisti quã- F ta ibi verborum attemperatio pro humana imbecillitate? Etiam si gentilis fuerit, etiam si infidelis, probet autem cohabitationem, non refugiat. Et iterũ: Et si gẽtilis fuerit mulier, & infidelis, vultq; cohabitare, nõ repellat. Quî scis, inquit, mulier, num virum saluatura sis? Vide quomodo non prohibet infidelem quempiam vel quãpiam in cõtuberni jlegẽ assumi. Audi iterũ ipsum Christum dicentem discipulis: Dico enim vobis, omnis qui Matt.5.f. dimiserit vxorem (excepta stupri causa) facit illam adulterari. Quàm excellens misericordia, etiam si infidelis fuerit vel pagana, retine. Si autẽ in te peccauerit, & fœderum obliuiscitur, & magis aliorum prætulerit communionem, licet tibi illã eiicere & repellere. Hęc cogitantes, studeamus etiã domino par rependere, & sicut ipse vult dimittere ea quæ in se peccata sunt: quę autẽ in nos, vlciscit, idq; magna seueritate: eodẽ sanè modo & ipsi faciamus, & quæcũq; in nos peccãt proximi, remittamus: quę autẽ contra deum, ea magno studio curemus vltum iri. Quod & vobis proderit plurimùm, & eis qui corriguntur non minus. Fortassis hodie prolixius iusto proœmiũ fecimus. At quod accidit, præter sententiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mihi contigit,verborum fluxu rapto. Quoniam autem omnis ſermo noſter de diluuio eſt, opus nobis erat charitati veſtræ oſtendere, quòd pœnæ à deo nobis illatæ, miſericordiæ magis ſunt quàm pœnæ: ſic quoq; erat & diluuium.Nã ſicut benignus erga filios pater,omnia obcurã in genus noſtrum fecit. Vt autẽ ex iis quę nec propoſita,& hodie lecta,diſcatis miſericordiæ illius magnitudinem,audiamus ipſa diuinę ſcripturę verba.Nã quia herì docuit nos beatus Moſes,dicens:Quòd exaltata eſt aqua ſuper terrã diebus centũ quinquaginta:& eò vſque docendo proceſſimus, hodie dicit: Et *recordatus eſt deus Noe,& omnium ferarum, & omnium iumentorum,& omnium uolatilium, & omnium reptilium quæcũq; erant cum illo in arca.* Vide hìc obſecro iterum,q̃ ſe attẽperat noſtrę infirmitati diuina ſcriptura.Et recordatus eſt,inquit,deus. Dilecti intelligamus hæc vt dignũ eſt de deo intelligere,& craſſa hæc verba naturæ noſtræ infirmitati aſſcribamus. Nam quantũ ad ineffabilem naturã attinet,indignum fuiſſet hoc verbũ: quantum autem ad noſtram imbecillitatẽ,appoſitè eſt dictũ. Recordatus,inquit,eſt dominus deus Noë.Quoniã narrauit nobis in iã dictis
H ſicut prius charitati veſtrę diximus,ꝙ quadraginta diebus, & totidẽ noctibus fuerit pluuia, & diebus centum quinquaginta eadẽ durauerit aqua, quindecim cubitis ſuper montes exaltata:& ꝙ(cũ hæc fierent)iuſtus mãſerit in arca,& neq; aërem ſpirare valens, habitantibuſq; cũ eo brutis vniuerſis. Et idcirco,inquit:Et recordatus eſt deus. Quid eſt recordatus eſt?miſertus eſt, dicere vult,iuſti in arca agentis. Miſertus eſt, ꝙ in tanta eſſet anguſtia,& rerũ difficultate cõſtitutus,ignoraretq; quãdo nam moleſtię illę finẽ habituræ eſſent. Cõſidera hìc quæſo,*quales tunc illius fuerint cogitationes* poſt quadraginta *dies & quadragita noctes, quibus impetu magno pluuiæ ingruebãt,quum videret diebus centũ quinquaginta in eadem parte manere aquas,neque omnino deſiſtere:*& quod multò grauius,neq; oculus videre potuit quæ facta ſunt:ſed incluſus,quùm non poſſet aliquo loco oculis aſſequi quãta eſſent mala,maiorẽ ſuſtinebat dolorẽ,grauioraq; quotidie ſuſpicabatur. Ego verò admiror,quomodo prę triſtitia non fuerit abſorptus,cùm mentem illius ſubirent humani generis interitus,ſua ſolitudo,& difficilis illa vita.At cauſa bonorum omnium
I fuit ſua in deũ fides,per quam & reſtitit, & omnia fortiter tulit:cumq; ſpe paſceretur,nihil triſte ſentiebat. Et quia quod ſuũ erat præſtitit,tã patientiã monſtrando, q̃ copioſam fidẽ afferendo,necnon & mirã fortitudinem præ ſe ferendo: vide quanta ſit, & q̃ multiplex dei erga ipſum miſericordia. Et *recordatus eſt*,inquit, *deus Noe.* Non ſimpliciter & abſq; cauſa dixit,Et recordatus. Sed quia prius diuina ſcriptura manifeſtauerat nobis teſtimoniũ de iuſto illo,dicens:Ingredere in arcam,quia te vidi iuſtum in generatione hac:Ea propter nũc, inquit, Et recordatus eſt deus Noë,hoc eſt, teſtimonij quod cũ illo pepigerat.Neq; valde neglexit iuſtum, ſed diſtulit, quouſq; ferre potuit, & tunc ei ſuũ beneficiũ & gratiam impartitus eſt.Nã ſciens infirmitatem noſtræ naturæ ſi quando permittit tentationem inferri,eouſq; ſinit quouſq; ſcit nos poſſe ſuſtinere:vt & retributionem quæ noſtræ congruat fortitudini tribuat, & ſuã miſericordiam
1.Cor.10.c. declaret:ſicut & Paulus inquit:Fidelis autẽ deus,qui non ſinit vos tentari ſuprà quàm poteſtis, ſed faciet cum tentatione & exitum,vt ferre poſſitis. Quoniam igitur iuſtus ille fortitudinem & patientiam præ ſe ferebat, ſua in deum fide arcæ tædia ſuſtinẽs:& propter hoc,inquit, Et recordatus eſt dominus deus Noë. Deinde vt diſcas abyſſum diuinæ miſericordiæ, addidit diuina ſcriptu- K
ra: Et *omnium ferarum,& omnium iumentorum,& omnium uolatilium,& omnium reptilium.* Vide quomodo omnia in honorem hominis facit. Nam ſicut de his qui diluuio perierunt dictum eſt,quòd cum illis omne brutorũ animalium genus perdidit:ita hìc erga iuſtum illum miſericordiam declarare volens,in honorem eius,ſuã & bonitatem,ac curam etiam in bruta, & feras, & volatilia, & reptilia vſque extendi voluit. Et *recordatus eſt*, inquit,*deus Noe,& omnium ferarum,& omnium iumentorum,& omnium uolatilium, & omnium reptilium quæcunque erant cum illo in arca.* Et *adduxit deus ſpiritum ſuper terram, & ceſſauit aqua.* Et recordatus eſt,inquit,dominus Noë,& omniũ quæ cum illo erant in arca, præcepitque aquæ impetum detineri, vt paulatim ſuam commõſtret miſericordiã, & poſtea reſpirare faciat, & à turbatione cogitationum liberatum,in tranquillo ſtatu conſtituat, conceſſo & lucis vſu,& aëris reſpiratione. Et *adduxit deus*,inquit,*ſpiritum ſuper terrã, & ceſſauit aqua.* Et *reuelati ſunt fontes abyſſi,& cataractæ cœli.* Vide quomodo more humano loquitur nobis omnia.Reuelati ſunt,inquit, fontes abyſſi, & cataractæ cœli,& cohibita pluuia cœli.Quaſi diceret,ꝙ L
placuerit domino vt iterum in ſua regione maneant aquæ,neq; vltrà abundent,ſed paulatim deſinãt. Et *cedebat aqua de terra, & minuebantur aquæ poſt centum quinquaginta dies.* Quæ ratio poterit hoc vnquam comprehendere?Stetit pluuia,cohibiti fontes non iam abundauerant,& cataractæ cœli cohibitæ ſunt.Aqua tãta quomodo deſiit?Omnia abyſſius erant, quomodo igitur tantus aquarum impetus ſubitò minor factus eſt? Quis hoc humana ratione inuenire poterit vnquã? Quid igitur eſt? Dei præceptũ,quod facit omnia.Ne igitur nos curioſius exploremus quomodo,ſed tantũ credamus *quod iuſſit, & exaltata eſt abyſſus:& præcepit,& iterum ſuum cõtinuit impetum,& ad proprium conceſſit locum,* quẽ ſolus ipſe *dominus ſcit, qui condidit.* Et *ſedit arca menſe ſeptimo,uiceſimaſeptima menſis ſuper montes Ararat.Aqua autem ibat & decreſcebat uſque ad decimum menſem.* Vide quanta ſimul facta mutatio,& quãta ſimul aquarũ natura deſierit,vt ſupra mõtes arca reſideret. Supra enim dixit, ꝙ quindecim cubitis ſuper mõtes exaltata eſt aqua:nũc dicit,quod ſedit aqua ſuper montes Ararat,& paulatim poſtea aqua decimo mẽſe decreſcebat,& tandẽ decimo
mẽſe viſa ſunt cacumina mõtiũ. Cõſidera obſecro,iuſti M
conſtantiã,quomodo durare potuerit tot menſibus,qui quaſi in tenebris erat incluſus. Et *factum eſt*,inqt, *poſt quadraginta dies,& aperuit Noe ianuam arcæ quam fecerat,& emiſit coruum, ut uideret num ceſſaſſet aqua.* Ecce iuſtus ille nondũ per ſe audet videre,ſed coruum mittit,ac per illum diſcere vult, an bona rerum mutatio aliqua ſit expectãda. Et *egreſſus*,inquit, *non rediit,donec ſiccaretur aqua à facie terræ.* Et adiecit ſcriptura verbũ hoc, donec, non quòd poſtea redierit,ſed idioma eſt ſcripturæ diuinæ.Et hanc conſuetudinem ſæpe quis inueniet, & poſſent multa talia inueniri,ac in mediũ afferri:ſed ne omnia à nobis diſcentes faciam negligẽtiores, vobis relinquimus, vt ſcripturam ſcrutemini, & inuenietis ſcio, vbi proprietatibus & idiomatibus huiuſcemodi vtatur. Iam autem operęprecium,vt dicatur cauſa,quare nõ redierit hæc auis.Fortaſſis auis illa vti eſt immunda,cùm deſiiſſent aquæ,incidit in cadauera hominum & brutorum,quibus inuento ſibi congruo cibo, inſedit. Quod etiam ipſum non paruum bonæ ſpei argumentum fuit iuſto. Quòd ſi minus,& neq; conſolationem inueniſſet aliquã,reuerſa vtiq; fuiſſet.Poſtea iuſtus meliore ſpe cõcepta,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A cepta,emittit columbam, auem mitem & familiarem, quæ miram præ se fert sapientiam,& nõ nisi seminibus pasci solita,ex puris est auibus. Et *emisit*,inquit,*post illum columbam,ut uideret num cessasset aqua à facie terræ.At columba non inuenta requie pedibus suis, rediit ad ipsum in arcam: quia aqua erat super omnem faciem terræ.* Par est vt hic disquiramus quomodo cùm suprà dixerit scriptura sancta, quòd cacumina montium fuerint visa:nunc dicit,quòd columba nõ inuenta requie, ad ipsum in arcam redierit:quia aqua erat super omnem faciem terræ.Diligenter legamus quid sit dictũ,& sciemus causam. Nõ enim simpliciter dixit,non inuenta requie:sed apposuit,pedibus suis,vt doceat nos, quòd licèt desierãt ex parte aliqua aquę,& cacumina montium apparuerint,sed adhuc ob abundantiam aquarũ, etiam cacumina plena erant. Et ideo columba nondum stare, neq; conuenientẽ sibi cibum inuenire valens,reuersa est,reditu suo docens iustum,esse adhuc magnam aquarum copiam. Et *extẽta*,inqt, *manu,accepit illam,& introduxit illam ad se in arcam.* Vidisti quanta auis gratitudo,quomodo rediens iustum docuit, vt aliquantisper adhuc lõganimitatem habeat?

B *Ideo & sustinens*, inquit,*adhuc septem dies,emisit columbã ex arca,& reuersa est ad ipsum columba ad uesperam,& habuit folium oliuæ siccum in ore suo.* Non absque ratione, neque temerè adiunxit,ad vesperam:sed vt discamus,quòd tota die fuerit pasta,& inuento sibi conuenienti cibo, ad vesperam rediit,in ore ferẽs siccum folium oliuæ. Animal est mite,& nostra familiaritate gaudens,& idcirco rediit, & ficco oliuæ folio multum solatij iusto attulit. Sed si quis fortè dicat:Et vbi inuenit folium oliuæ? Totum hoc factum est dispensatione diuina,& quòd colũba inuenit,& quòd ore receptum ad iustũ rediit. Alioquin & arbor hæc semper virens est, & verisimile est cùm aquæ redierint, arbor hæc adhuc habuerit foliorũ comã. *Et ut continuit, inquit,adhuc septẽ dies,emisit columbam,& non adiecit ut ad illum rediret.* Vide quomodo iustus *in omnibus cõsolationem iustam accipit.* Nam vt bona spe recreatus est,cùm rediret,& oliuæ folium in ore ferret:ita & nunc cùm egressa non redit,maximum illi indicium fuit, quòd sufficiẽtem inuenerit refocillationem,& aquæ in vniuersum desierint.Et hoc ita esse,audi ex sequentibus. Et *factum est*,inquit, *in uno & sexcentesimo anno uitæ Noe, primo mense defecit aqua à facie terræ.*

C Et *reuelauit Noe tectum arcæ quod fecit, & uidit quod defecit aqua à facie terræ.*Iterum hìc me inuadit stupor,vt admirari cogar iusti huius virtutem, & dei misericordiam. Quomodo enim(dic mihi)post tãtum tempus, vt se aëri commisit,& oculos ad cœlum spectandum intendit, nõ captus est oculis & excęcatus? Scitis enim bene quòd solet hoc contingere hominibus,etiam ad paruam diei partem in tenebrosis caliginosisq; locis habitãtibus,quũ subitò in lucis fulgorem aspicere volunt.Iustus autem ille anno integro,& tot mensibus in arca, quasi in tenebris agens, etiam nunc viso lucis iubare, nihil tale expertus est.Dei enim gratia erat,& patientia ab ea illi cõcessa, quæ etiam corporis sensus firmiores reddiderat, & potentiores quàm qui à corporalibus necessitatibus vincantur. *In mense autem secundo arefacta est terra, uicesimo & septimo die mensis.* Non absque ratione tantam diligẽtiam facit diuina scriptura, sed vt discamus quòd primo die anni illius completio fuerit facta, quo monstretur iusti patientia, & totius orbis purgatio facta. Postquam quasi ab inquinãte quodam abluta est omnis creatura, & deposuit omnem maculam,quam ex humana contraxerat malitia,faciesq; ei pura reddita est: tunc denique præcipit,vt iustus ex arca exeat, liberq; à graui illo carcere fiat, & inquit: Dixit *dominus deus ad Noe: Egredere tu & uxor tua,& filii tui,& uxores filiorum tuorum tecum, & omnes bestiæ quæcunque sunt tecum, & omnis caro, à uolatilibus usque ad pecora,& omne reptile quod mouetur super terram educ tecum,& crescite & multiplicamini super terram.* Expende hìc dei bonitatem,quomodo per omnia iustum consolatur.Nam quia imperauit illi,vt exiret ex arca ipse & mulier,& filij,& vxores filiorum, & bestiæ omnes: vt ne & istuc ipsum mœrorem aliquem ei afferret,& anxium relinqueret cogitantem quomodo in solitudine esset futurus, tantam terræ latitudinem solus inhabitans, nullo iam alio viuente :ideo postquam dixit:Egredere & educ tecum:addit,Crescite & multiplicamini super terram. Vide quomodo iustus ille denuo supernam accipit benedictionem, quam ante trãsgressionem acceperat Adam. Nam sicut quando ille formatus est,audiuit,& benedixit ei deus,dicens: Crescite & multiplicamini, & dominemini mari:ita & illi nũc dicitur. Crescite & multiplicamini,super terrã. Quippe sicut ille origo & radix fuit omnium qui nati sunt: ita & iustus hic fermentum quoddam, origo & radix est omnium qui post diluuium fuere:& hinc postea humanæ constitutionis principium fuit. Creatura quoque omnem suum accepit ornatum. Et terra ad ferendos fructus idonea fit, aliáque omnia quæ propter hominis ministerium sunt condita. Et *egressus est Noe*, inquit,*& uxor illius,filii illius,& uxores filiorũ illius,& omnes bestiæ, & omnia pecora,& omne uolatile, & omne reptile quod mouetur super terram, iuxta genus suum exierũt ex arca.* Postquam accepit mandatum à domino & benedictionem dicentem,Crescite & multiplicamini: exiit ex arca cum aliis omnibus.Et posthac in tota terra solus viuebat *iustus ille cum vxore, & filiis, & vxoribus illorũ.* Mox autem vt egressus est, suam declarans gratitudinem,tam pro iis quæ præterierant, quàm quæ futura erant,gratias domino referebat. Verùm si placet,ne sermo fiat prolixior,reseruabimus in diem posterum, quæ ad gratitudinem iusti pertinent, missum hìc facientes sermonem:& obsecrantes vestram charitatem,vt continuò beatum tantum in memoria vestra geratis, & illius virtutis pulchritudinẽ bene discatis, quò melius eũ imitemini. Animaduerte enim obsecro,quãtus virtutis illius thesaurus,quia per tot dies nũc de illo disseruim⁹, & nondũ finẽ imponere narrationi potuimus eorũ quæ de illo polliciti sumus.Quãuis autẽ & nos,& qui nos sequũtur,multa de illo dicere possumus,nondũ tamẽ totũ dicere poterimus. Tanta res est virtus. Porrò si & nos naturam nostrã sic docere voluerimus, poterit ad naturæ imitationem & ipsa induci.Nam si ille qui in medio tot molestiarum iactatus,neque habens familiarem aliquem,in tantum virtutis fastigium peruenisse inuentus est: quæ nostra erit excusatio, cùm nec talia nobis sint prepedimenta, & negligentes sumus ad bona opera? Nolo enim dicas mihi solã illam quingentorũ annorum vitã quando subsannabatur & irridebatur, versabaturq; in medio flagitiosorũ: sed & annũ illũ narra, quem totum in arca transegit,qui sanè cõferendus mihi videtur toti tẽpori superiori. Tãtam ibi afflictionẽ ferre cogebatur iustus ille,in tanta existẽs angustia,& neq; auram recẽtem captare valens, & ferarum brutorumq; conuictũ ferens: qui & in omnibus mentem suam solidã declarabat,& volũtatem flecti nescíam, & fidẽ erga deũ,per quã facilè & leuiter omnia sustinebat. Atq; idcirco,quoniã quod suum erat,totum afferebat:& eorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quæ deus dat,abundè potitus est. Quanuis enim multã ferret in arca angustiam, attamen terribilem tempestatem, & communem omnium internecionem effugiebat. Et propterea post angustiam illam & intolerabilẽ carcerem, securitatem & quietẽ adeptus est vnà cũ diuina benedictione. Et iterum suã gratitudinẽ operibus indicauit, & vbiq; inuenies primatũ illũ obtinere. Nã sicut per ætatem primam omnẽ virtutem sectatus est, & à vitiis se alienauit,quibus qui tunc viuebant, infecti erant:vnde neq; pœnarum particeps fuit,& cùm alij omnes suffocarẽtur, ipse solus seruatus est:ita quia fidem quoq; habuit,& cum gratiarum actione suam in arca habitationem tulit,iterum diuina dona copiosè illi cõcessa sunt.Et cùm egressus ex arca, & in pristinum statum restitutus esset,statim benedictionẽ consequutus,& iterum solitam præ se tulit gratitudinem, factaq; gratiarũ actione etiam tunc maioribus beneficiis diuina gratia ipsum cumulauit. Mos enim diuinæ misericordiæ est, vt si nos tenuia quædam & vilia obtulerimus, si tamen offerimus,multa liberalitate nos remuneret. Et vt discas,quanta sit humana tenuitas, & quanta dei magnificentia.Nam si voluerimus offerre,quid amplius offerre
H possumus,q̃ quantum verbis gratias referimus? Ea sanè quæ ipse exhibet,opere præstat. Quàm imparia autem sunt verba & opera? Et dominus nullarum rerum indigus est,nullaq; rerum nostrarum eget q̃ verbis: atq; hãc ipsam in sermonibus gratiarum actionem exigit, non quòd ea ipse opus habeat ,sed vt nos doceat gratos esse, & agnoscere tantorum bonorum suppeditatorem. Et il
Col.3.c. lã ob causam Paulus quoq; scribens,dicebat:Grati estote. Nihil sic requirit à nobis dominus, vt ipsius ipsum. Proinde ne simus ingrati, neq; dum operibus bonis occupamur, grauemur offerre domino verbis nostris gratiarumactionem:redundat enim lucrum in nos. Quòd si de primis grati fuerimus, cum eo quòd maiora nanciscimur etiam fiduciam nobis magnam comparamus. Vnum hoc obsecro,singulis diebus & horis supputemus nobiscum, non communia tantum beneficia quæ toti naturæ omnium opifex cõtulit, sed & priuata & quotidiana,& quę ignorantibus nobis confert,proq; his gratias agamus. Quãdoquidem pro salute nostra solicitus,
I multa etiam in nos nescios beneficia collocat, sæpe ita & è periculis eripit,atque alia beneficia præstat.Fons enim est misericordiæ, sua fluenta semper humano generi profundens.Igitur si hæc cogitamus,operamq; damus vt & pro primis suis donis gratias offeramus domino,& pro posterioribus, dum nos nõ videmur indigni suis beneficiis, statim vitam egregiam instituemus, & malitiæ periculũ effugiemus. Beneficiorũ enim memoria,idonea nobis est magistra ad vitã virtute prędita, nõ relinquens nos in torporẽ obliuionemq; incidere,& malum sectari.Mens sobria & vigilans,nõ solũ cùm feliciter res succedunt, sed etiam quando præter sententiam nostram omnia aduersa eueniunt, non minus gratiam agit,nihiloq; ex rerum vicissitudine remissior fit:sed magis roboratur, & ineffabilem domini misericordiam considerat, qui quasi industrius mercator aliquis rebus aduersis,etiam si hoc intelligere non possumus,suam declarat prouidentiam.Igitur sic & nos omnia nostra faciamus,vt qualitercunq; cadant,vnicum nostrum opus sit continuò pro illis gratias agere. Hac enim ratione à brutis differimus,vt laudemus,celebremus, glorificemus iugiter dominũ omnium conditorẽ. Ea propter & animam nobis inspirauit,& linguam dedit,vt sua in nos beneficia animis percipiẽtes, dominũ agnoscamus. Nam si homines, cum quibus eadem est K
natura nobiscum,paruum aliquando nobis beneficium præstiterint,expectant à nobis gratitudinem,nõ ob nostram gratitudinem per se, sed vt ipsi inde celebriores fiant: quanto magis id nobis faciẽdum in iis quę à deo accepimus, qui hoc solùm ob nostrã vtilitatẽ vult fieri? Et sicut cùm grati sumus hominibus qui nobis benefecerunt,clariores reddimur:ita & si in deũ fuerimus grati,nosipsos illustriores facimus.Quoniam nõ vt nostra celebratione opus habens,hoc fieri vult:sed vt quicquid id lucri est iterũ ad nos redeat,& dignos faciamus nosipsos maioribus subsidiis.Quanuis autem non possimus id facere,vt dignũ est.Vel quomodo hoc fieri posset,cũ tam fragiles natura simus?Et quare dico humanam naturam?ipsæ etiam incorporeæ, & inuisibiles virtutes & principatus,& potestates,& cherubin,vt dignus est,glorificare illum non possunt,etiam si iuxta vires suas gloriam illi offerant. Nihilominus iustum fuerit pro viribus gratiarum actionem offerre,& indesinenter glorificare dominum nostrum,& per benedictionẽ crebrã, & per vitam optimã.Ista enim est clarissima dei magnificatio,quando per innumeras linguas glorificationẽ of- L
ferimus. Nam qui virtute præditus est,facit vt omnes qui intuentur eum, dominum suum laudent: & glorificatio hæc ei qui occasionem prębuit,magnam & inefabilem dei misericordiam conciliat. Quid igitur nobis beatius foret,si glorificaremus nõ solùm nostris iinguis bonum deum,sed & proximos quoq;,vt nostro nomine eum glorificent,incitaremus? Tantũ enim virtutis robur est,vt innumeris linguis conditorem laudare queat.Dilecte,nihil vtiq; vitæ virtutis studiosæ comparari potest.Vnde & Christus dicebat: Luceat lux vestra Matth.5.b.
coram hominibus,vt videãt vestra bona opera, & glorificent patrem vestrum qui est in cœlis. Vidisti quomodo lumen,cùm apparuerit,dispellit tenebras? ita & virtus, si cõspicua fuerit,& malitiam effugat,& erroris tenebras abigit, mentemq; videntium excitat ad eũ glorificandũ.Quocirca satagamus,vt sic luceãt opera nostra, quò & dominus noster glorificetur.Hęc autẽ dixit,non vt ad ostentationẽ aliquid faciamus: sed vt diligenter, & vt sibi probatur,vitam agamus,non blasphemiæ cuipiam locum concedẽtes: sed bonis operibus in laudem dei prorumpere facientes omnes qui nos vident.Tunc M
enim,tunc ipsius nobis gratiam maiorẽ conciliabimus, & pœnã effugere,bonaq; ineffabilia adipisci poterimus gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cui cũ patre & spiritu sancto simul sit gloria,imperium,honor nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia vicesimaseptima.

VIdisti heri misericordis domini bonitatem, quomodo ex arca iustum,è tristi illo & molesto carcere liberauit, & patientiã illius remuneraunit,dicẽs:Crescite & multiplicamini?Discamus hodie q̃ beneuolus,& q̃ gratæ animæ fuerit Noë, & vnde ipse sibi multò vberiorẽ dei erga se beneuolentiã elicuerit.Nam quando deus talem aliquẽ videt,qui gratus est de prioribus,largius & cumulatius sua dona in illũ profundit.Demus igitur & nos operam, vt gratiarũ actiones pro virili domino offeramus, pro donis quæ ab eo pridem nobis præstita, vt & maiora inde cõsequamur, & non obliuiscamur dei beneficia in nos collocata:sed semper ea in mẽte nostra versemus, vt ad continuã gratiarũ actionẽ mentẽ nostram cõpellant,tametsi tot sint vt mẽs nostra nõ sufficiat ad cõprehendendũ & enumerandũ magnã,quę nobis contigit,illorũ vbertatẽ.Quomodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

A modo enim quis cogitare sufficeret ea quæ in nos iam sunt collata,quæ item promissa, quæ & quotidie conferuntur:quòd ex nihilo produxit vt essemus,quòd corpus & animam dedit, quòd rationales nos formauit, quòd aërem respirationi concessit, quòd creaturam omnem propter humanum genus produxit: quòd ipse quidē ab initio voluit hominem in paradiso vitā agere citra omnem dolorem & laborem, & *nihil minus* habentē angelis & incorporeis *illis virtutibus*, existentem *in corpore*,& corporalibus necessitatibus nō obnoxiū? Deinde quando ob *negligentiam* deceptione diabolica per serpentem allata supplantatus fuit,neque sic relinquens eum qui peccauerat,benefecit præuaricatori: sed & per illa *ipsa* per quæ punierat,sicut herì diximus, excellentē suam misericordiam declarauit. Atque multas alias innumeras beneficiorum species in illum collocauit. Et postea procedente tempore, & crescente genere, ac in omnem malitiam vergēte: quia videbat incurabilia esse vulnera,operatores malos, quasi fermentum quoddā inutile aboleuit,relicto iusto illo,qui radix & origo fieret generis humani. Et vide iterum, quantam ergā iustum illum declaret liberalitatem, totum humanū ge-
B nus ab eo & filiis eis instaurando. Et electos deinceps patriarchas præceptores dedit reliquo hominum generi, qui *sua virtute omnes nos instituere*, & quasi medicos *qui ægrotantes curare possint*.Et interin eos in Palestinam, interim *in* Aegyptum deducit, simul & seruorum suorum patientiam exercens, & suam virtutem clariorem monstrans, mansitq; semper eodem modo humanę salutis curam gerens.Monstrauit prophetas,& per illos signa & prodigia fecit. Postea, vt succinctius dicam:quemadmodum enim maris fluctus,quamuis eo gamur, enumerare nunquam poterimus:ita neq; beneficiorū *dei quæ in nostram contulit naturam*,varietatē. *Tandem vbi vidit post tantā suam prouidentiā adhuc multa & ineffabili misericordia indigere humanū genus,& nihil profecisse vel patriarchas,vel pphetas*, vel *signa* admirabilia, vel pœnas, vel *admonitiones illas* quotidie adhibitas,& captiuitates illas,vna alteri superueniēte:quasi miseratus genus nostrū, misit ad nos animarū corporūq; medicū,vnigenitū suum filiū,ex paternis suis finibus exurgentē:fecitq; susceptā serui formā,è virgine nasci,& nobiscū cōuersari,& omnia nostra fer-
C re,vt genus nostrum peccatis oppressum iacens,à terris in cœlū subuehere posset. Et hoc obstupescens tonitrui filius,consideransq; charitatis diuinæ excellentiā,quam erga genus nostrum declarauit,clamabat & dicebat:*Sic* enim *dilexit deus mundum*. Vide *quāto miraculo* plena hęc dictio:magnitudinem expendens, quam dicturus erat,exorsus est: *Sic* dilexit. *Dic igitur nobis* beate Ioannes, quomodo sic?dic mensuram, dic magnitudinem,doce nos excellentiam. *Sic* enim *dilexit deus mū*
Ioan.3.b. dum,vt filium suum vnigenitū daret,vt omnis qui credit in illum,nō pereat,sed habeat vitam æternam. Vidisti causam aduentus filij hanc esse,vt per fidem in illum ij qui perituri erant, salutis occasionem inuenirēt? Quomodo cogitarit quis magnam & admirabilem illam,& quæ omnem rationē vincit, liberalitatē, qua naturæ nostræ per donum baptismi,omnium peccatorum nostrorum remissionem donat? Et quid dico?neq; mēs sufficit,neq; sermo valet cætera enumerare.Nam quantumuis dixero,multò plus prætereo. Iā quis pœnitentiæ viam cognouerit,quā humano generi nostro ob ineffabilem misericordiā suā concessit?& post baptismi gratiā,mirabilia illa mādata,per quę,si vellemus,possemus gratiam nobis cōciliare? *Vidisti dilecte abyssum illius* D beneficiorū.Vidisti quòd nūc numerare cœperimus,sed nondū multitudinē dicere potuimus.Quomodo enim humana lingua,quæ à deo nobis facta, pertractari possent?Et licèt tanta ac talia sint, multò maiora & ineffabiliora sunt beneficia, quæ in futuro seculo per virtutū viam incedentibus,& hinc migrantibus daturū se promisit. Quorum magnitudinē vt paucis verbis nobis cō
1.Cor.2.c. mendaret beatus Paulus,inquit: Quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis nō ascenderūt, præparauit deus iis qui diligunt se. Vidisti dona excellētia? vidisti beneficia illius omnem cogitationem transcendentia?*In cor hominis* non ascenderunt. Si igitur volumus supputare, & pro viribus nostris gratias agere,poterimus multò maiorem illius gratiam nobis cōciliare,& ad virtutē magis idonei fieri.Memoria enim beneficiorū dei sufficiens est,quę ad virtutū labores nos adhortetur, & præparet vt præsentia omnia despiciamus,& vt ei qui tanta in nos beneficia cōtulit,adhęreamus, amorē in illū singulis diebus augeri declarantes. Hinc etenim beatus iste tantā dei gratiā sibi cōciliauit, quia de prioribus valde gratus fuit. Sed vt manifestior vobis ille sermo fiat,operępreciū est, vt initiū eorū quæ hodie lecta sunt,charitati vestrę proponā. Nā postq; ex E arca exiuit iuxta mandatū domini cū filiis,& sua vxore, & vxoribus filiorū suorū, & omnibus feris & volatilibus: & accepit post egressum à deo benedictionē illā tā tū sibi afferentē solatij,& dicentē: Crescite & multiplicamini:docēs nos scriptura iusti gratitudinē, dicit: Et *ædificauit Noe altare,& accepit de omnibus pecoribus mūdis,& de omnibus uolatilibus mundis, & obtulit holocaustum super altare*. Considera iterū diligenter charissime ex præsentibus verbis,quomodo *in* natura *nostra* conditor omniū *inseuit certam virtutis scientiam*. *Vnde enim,dic oro, iusto venisset?Nullus* erat *alius*,quem *videbat*,*vel à quo discebat*.Sed *sicut* principio dixi,*Abel ille* protoplasti filius *à seipso commonitus*, magna diligentia oblationē perfecit: sic vtique nunc & iustus ille, sua voluntate & arbitrio sano,quantum humanis viribus potuit, censuit domino per sacrificia gratiarum actionem offerēdam. Et vide ipsum quāto studio operatur omnia. Neq; enim amplo opus habebat ædificio,neque templo, neque domo admirabili,neque alio quopiam.Sciebat enim,sciebat certò quòd mentem solam requirat dominus,& ex- F
tructo tumultuaria opera altari, cùm accepisset ex iumē *tis mundis*,& *auibus* mundis, holocaustū obtulit, suęq; *voluntatis* gratitudinem quanta potuit facultate ostendit:quam approbans misericors deus,& voluntatem coronauit,& iterum suam liberalitatem erga illū declarauit. Dicit enim scriptura: Et *odoratus est dominus odorem fragrantiæ*. Vide quomodo animus offerentis fumū & nidorem & omnem quæ inde nascitur insuauitatē, multa fragrantia impleuit. Idcirco & Paulus dicebat, scribens,quòd bonus odor Christi sumus, & iis qui sal- 2.Cor.2.d.
uātur,& iis qui pereūt:& iis quidē odor mortis in mortem,illis autem odor vitæ in vitam.Odorem fragrātię. Ne offendaris verbo crassiore: sed huius verbi attēperationē tuę infirmitati ascribe. Intellige hinc,q̄ accepta fuerit deo oblatio iusti, vt & per res ipsas sciatur dominum nullius indigere, & quòd propter nihil aliud hæc fieri permisit, quàm vt gratitudinē ad omnes adduceret.Et propterea cōcessit vt igni cōsumerentur: vt ex iis quæ fiunt,discant etiā ij qui offerunt, quòd omnia propter suā vtilitatem fiāt. Quare autem, dic oro, hęc fieri omnino permittit, & in hoc nostræ infirmitatis habe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tur ratio? Quia enim homines paulatim à vero dei cultu defecturi erant,& proprios deos effecturi, quibus sacrificia immolarent, prius voluit vt sibi dona offerrentur: quò vel sic à proposito depelleret pernicioso, errore illiciendos. Et quòd hæc omnia indulta & concessa sint ob nostram infirmitatẽ, attende quomodo postea tempore procedente, voluit circũcisionem pro lege statui, non quòd ad animæ salutẽ perficere hæc possit aliquid: sed vt hoc gratitudinis indiciũ, quasi signum & sigillum circũferrent Iudæorum pueri, & ne liceret eis commisceri gentium commixtionibus. Hinc beatus Paulus si-
Rom.4.b. gnum hoc vocat, dicens: Et signũ dedit circuncisionem sigillum, nam ad iustitiã ipsa nihil conducit. Ecce & hìc iustus, nondum statuta circuncisione, ad eãdem peruenit virtutem. Et quid dico? Ipse patriarcha Abrahã prius quam circuncisionem acciperet, iustificatus est. Nam
Rom.4.b. ante circuncisionem, inquit: Et credidit Abraham deo, & imputatum est illi in iustitiam. Quid igitur superbis Iudæe in circuncisione? Discе, quòd ante hanc fuerunt iusti multi. Etenim Abel fide oblationem fecit,
Heb.11.a. quemadmodum & Paulus dicit: Fide vberiorem hostiã obtulit Abel deo quàm Caĩn, & Enoch translatus est. Et Noë ob multam iustitiam tempestatem illam grauissi-
H mam effugit. Et Abrahã ante hanc ob suã in deũ fidem prædicatus est iustus. Sic ab initio per fidem humanum genus salutẽ assequutũ est. Sanè propterea permisit misericors deus sacrificia sibi offerri, vt quoniã natura nostra imperfectius se habebat, simul & suã gratitudinem declarare, & idolorũ pernicioſum cultum effugere posſit. Nã cùm tantũ nobis permiserit deus, multi tamen à ruina sibi non cauerunt: si hoc non fuisset factũ, quo pacto quis dãnum hoc effugisset? Et odoratus est dominus deus odorẽ fragrantiæ. At nõ ita est de ingratis Iudeis: sed quomodo, audi prophetam dicentem: Thymiama in abominationem mihi est: quasi ostendat voluãtatis of ferentium malitiam. Quemadmodum hìc iusti virtus fumum & nidorem fecit odorem fragrantiæ: sic apud illos offerentium nequitia, bene olẽs thymiama in abominationem conuertit. Igitur vbique studeamus mentem afferre incorruptam. Ista enim causa est omnium bonorum. Bonus enim dominus non consueuit attendere ad ea quæ à nobis fiunt, sed ad internam mẽtem, à qua, vt hæc faciamus, impellimur. Et ad hanc spectans, vel approbat ea quę à nobis sunt, vel auersatur. Itaq; siue
I precemur, siue ieiunemus, siue eleemosynã faciamus (illa enim sunt spirituales nostrę hostię) siue aliud spirituale quoddã opus facimus, hoc faciamus bona mẽte inciti: vt & laboribus dignã referamus coronã, quis esset perabsurdũ, laborẽ nos sustinere, & retributione fraudari, quando nõ contra leges ab illo nobis datas virtutẽ exercemus. Fieri autẽ solet ob magnã dei misericordiã, vt opere nondum completo, coronam quis accipiat à sola pia mente. Et vt hoc discas, aduerte obsecro hoc in eleemosyna. Nam si quando vides iacentem in foro, & extrema inopia detentum, & condoles mente in cœlum sublata, quæ gratias agat domino, tum propter ea quæ tibi concessa sunt, tum propter inopis patientiã: etiam si nõ possis explere & soluere illius famem, propter mentem piam, consummatam recipies mercedẽ.
Mar.9.f. Et ea de causa dominus quoque dicebat: Si quis potauerit calicem aquæ frigidę vnũ in nomine discipuli, amẽ dico vobis, nõ perdet mercedem suam. Num quid poculo aquæ frigidæ tenuius? sed animus pius mercedem inde sibi cõciliat: hoc & in oppoſito inuenimus. Operę preciũ enim est, vt de iis loquamur charitati vestrę, quò vobis hæc tenentibus, maius gratitudinis studium sit. K
Audi enim quid dicat Christus: Qui spectat mulierem Matth.5.d.
ad hoc vt concupiscat eam, iam adulteratus est eam in corde suo. Vides & hìc iterũ malam mentẽ sequi condẽ nationẽ, & ob inconsideratũ intuitũ, quasi cõpletum esset opus, pœnã inferri? Itaq; cũ hæc scimus, vndequaque mentẽ nostram bene muniamus, vt per eã fiãt accepta quæ facimus. Nam si fumum & nidorẽ fecit fieri odorem suaueolentię: quid non è spiritualibus nostris faceret cultibus, & quantam nõ gratiam cœlitus nobis procuraret? Et odoratus est, inquit, dominus deus odorem fragrantiæ. Vidisti quæ fecerit iustus, quomodo, quantũ ad externum spectaculum pertinet, rem paruam: quantum autem ad animum, permagnam? Attẽde autem & vltrà immensam misericordis domini bonitatem. Et dixit dominus deus in mente sua: *Non adiiciam ultra ut maledicam terræ propter opera hominũ, quia incumbit mens hominis intentè in mala opera à iuuentute.* Non igitur adiiciam vt percutiam omnem carnem viuentem, sicut feci, vltrà omnibus diebus terræ. O magnum beneficentię põdus, ô plurimam misericordię magnitudinẽ, ô ineffabilẽ tolerantię excellentiã. Et dixit dominus deus in mẽte sua. Iterum humano more loquitur, & quasi ad no- L
strum genus, Non adiiciam vltrà vt maledicam terræ propter opera hominum. Et de protoplasto dicebat, quũ illi malediceret: *Spinas & tribulos oriri faciet tibi*: & de Gen.3.&4
Caĩn similiter. *Quia autem nunc cõmunem omniũ inuexerat interitum*, vt cõsolationem det iusto, & fiduciã ei addat, ne fortè cogitet apud se, quæ vtilitas factæ benedictionis, quòd dixit, Crescite & multiplicamini: cũ Gene.1.
iterum vbi multiplicati fuerimus, pereundum sit nobis. Nam olim & ad Adam dixerat, Crescite & multiplicamini: & superuenit tamen diluuium. Vt ergo *ne cogitando secum talia in perpetuo angore esset, vide misericordiam domini. Non adiiciam inquit, vltrà maledicere terræ propter opera hominum. Vide quomodo assignauit, quòd propter horum malitiam maledictionẽ* terræ *inuexit*. Deinde vt ne putemus quòd ideo hanc promissionem fecerit, quia ipsi iam in melius se conuerterint, inquit: Quia incũbit mens hominis intentè in mala opera à iuuẽtute. Rara misericordię species. Quia, inquit, incũbit mens hominis diligenter in mala opera à iuuentute. Propter hoc inquit: Nõ vltrà adiiciã vt maledicã terrę. Ego enim, inquit, quę ad me pertinẽt, semel
atq; iterũ exhibui. Quia aũt video malitiã ita increscere, M
promitto me non vltrà maledicturum terræ. Deinde ostendens suæ misericordiæ magnitudinem, Non adiiciam igitur vltrà vt percutiam omnem carnem viuentem, sicut feci, omnibus diebus. Vide obsecro, quantam consolationẽ affert iusto: imò non iusto tantum, sed & propter suam bonitatẽ etiam vniuerso hominum generi post illum futuro. Nam quòd dicit: Nõ adiiciam igitur vt percutiam omnem carnem viuentẽ: & quod dicit, Sicut feci: item quòd dicit, Omnibus diebus: per hoc nobis demonstrare vult quòd non sit vltrà tale diluuium venturum, & quòd neque talis hominum cõmunis interitus totum orbem inuadet. Deinde etiã indicat beneficẽtiæ suæ perpetuitatem. Omnibus enim, inquit, diebus. In omnia secula promitto me non inducturum huiusmodi indignationem, neq; facturum tantam confusionem & intemperiem temporũ, & qualitatũ aëris. Ideo subdit: Semẽtis & messis, frigus & æstus, æstas & ver, dies & nox, nõ requiescẽt. Immobilis, inqt, erit hęc ordinatio: terra nunq̃ desinet suppeditare quæ hominũ generi necessaria, neq; cessabit proferre laborũ
& agri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A & agriculturæ retributiones,neq; anni partes aliis ver-
sionibus mutabuntur: sed & frigus,& calor, & æstas,&
ver in anni circulo erunt. Quia per diluuij tempus fuit
confusio quædam totius istius ordinis. Et iustus ille in
arca erat toto illo tempore,quasi continua nocte. Neque
nox, neque dies suum relinquent cursum, sed ad vsque
seculi consummationem immotum illorum permane-
bit ministerium. Vidisti dignam consolationem, quæ
potuit iusti mentem refocillare? vidisti qualem retribu-
tionem acceperit iusti gratitudo? Sed & ex sequentibus
CAP.IX. iterum audi ineffabilē liberalitatem. *Et benedixit*, in-
quit, *deus Noë, & filios illius, & dixit eis: Crescite & multipli-
camini, & implete terram, & dominemini ei. Et tremor timórque
uestri erit super omnes bestias terræ, & super omnes uolucres
cœli, & super omnia quæ mouentur super terram, & omnes pi-
sces maris in manus uestras dedi. Et omne reptile quod est ui-
uens, uobis erit in cibum. Quasi holera herbarum dedi uobis o-
mnia. Veruntamen carnem in sanguine animæ ne comedatis.* Di-
gnum est vt hic admiremur excellentem domini di-
gnitatem. Vide enim hic quomodo iustus ille iterū hic
eandem benedictionem cōsequitur, quam olim Adam;
& ablatam reuocat originem virtute sua, imò ineffabi-
lis domini misericordia. Nam sicut de illo dicebat, Cre
B scite & multiplicamini, & dominemini terræ, & impe-
rate piscibus maris, & reptilibus, & volatilibus, & feris:
sic nunc inquit: Et tremor & timor vestri erit super o-
mnes bestias terræ, & super omne, inquit, reptile quod
est viuens, vobis erit in cibum. Quasi olera herbarum
dedi vobis omnia. Veruntamen carnem in sanguine a-
nimæ ne comedatis. Attende eandem regulam, quæ ali
ter seruanda tamen. Nam vt protoplasto dictū est, post-
quàm ei traditum est dominiū super omnia, vt frui pos-
sit omnibus quæ sunt in paradiso, abstineret tantum ab
vnico ligno: ita & hic post benedictionem, & postquàm
*terribilis factus est bestiis, & sub manus eius venerunt
aues & volatilia, inquit: Omne reptile viuens vobis erit
in cibum: vt olera herbarum vobis dedi omnia. Hic est
initium* edendarum carnium: *non vt nos ad vētris in-*
gluuiem paret & instruat, sed quia ex ipsis erat Noë sa-
crificaturus, & deo gratias acturus, vt ne videamur qua-
si ab execratis abstinere: idcirco edendi facultatem cō-
cedit, & valde securos reddit. Quasi olera herbarū vo-
bis dedi omnia. Dein sicut de Adam dictum est, vt de
C vno ligno ex omnibus non ederet: ita hic dictum est,
cùm illi omnia valde licenter permissa sunt. *Verum-
tamen carnem in sanguine animæ ne comedatis.* Quid est caro
in sanguine anima? hoc est suffocatum. Bruti enim ani-
ma sanguis est. *Quia igitur sacrificia perfecturi erant
ex brutis, quasi doceret illos, dicens: Quia sanguis mihi
segregatus est, vobis caro.* Hoc autem facit ideo, vt pri-
mis illis temporibus comprimat illorum impetum, &
propensionem ad homicidia. Et quòd hoc sit verū, quia
per hoc eos magis pios facere voluerit, audi quæ sequun
tur. *Etenim ipsum sanguinem*, inquit, *animarum uestrarum
exquiram, de manu omnium bestiarum exquiram illum.* Et de
manu hominis fratris exquiram animā hominis. Quid
ergo? Animáne hominis sanguis est? Non hoc dicit, ab-
sit: sed humana consuetudine vsus est, quasi quis dicat
alicui: Sanguinem tuum porto in manib° meis: hoc est,
potestatem habeo interficiendi te. Nā quòd anima ho-
Matth.10. c *minis* non sit sanguis, audi dicentem: Ne timueritis ab
eis qui occidunt corpus, animam enim occidere nō po-
terunt. Et vide quantam fecerit diuersitatē. *Qui effu-
derit*, inquit, *sanguinem hominis, pro sanguine eius effundetur:
quia in imagine dei feci hominem.* Cogita obsecro, quātus hic
terror verbo adstructus est. Et si quod eiusdem naturæ D
est, inquit, non te auocat, neque à tam peruerso conatu
repellit naturæ communio: sed etsi totus impie flagitio-
sus fraternum fœdus & compassionem non agnoscis,
cogita quòd ad imaginem dei formatus est, & quantis
eum deus dignatus sit prærogatiuis, & quòd omni crea
turæ præfectus sit, & quiesces à mala voluntate. Quid
ergo si innumeras quis patrauerit cædes, & tantum san
guinis effundat, quomodo dignam dabit pœnam san-
guinis effusi? Non hoc considera homo, sed tale nō mul-
to post accipiet corpus incorruptibile, quod poterit con
tinuam & æternam pœnam ferre. Illud item considera,
quàm diligenter præceptum sit. Nā de homine, inquit: Gene.9.
Ne effundas sanguinem: de brutis autem non dixit, ne Ibidem.
effundas: sed, veruntamen carnem in sanguine animæ
ne comedatis. Illic dicit, Ne effundas: hìc, ne comedas.
Vides quàm nihil molestū habeant eius leges? quomo-
do leuia & facilia mandata? quomodo nihil graue, ne-
que onerosum requirit à nostra natura? Dicunt aliqui,
brutorum sanguinem, grauem, terrestrem, & multarum
ęgritudinum causam, si comedatur. At nos propter prę-
dictum sermonem magis piè philosophicum, & domi-
ni mandatum id obseruare debemus. Deinde vt discas
quare tam diligenter hoc præceptum statuit, cohibens E
hominum cædis auidas mentes, dicit: Vos autem cre-
scite, & multiplicamini, & implete terram, & domina-
mini ei. Non temerè, & absque causa dixit, Vos autem:
sed quasi diceret, Vos qui pauci, & in paruo numero,
omnem terram implete, & dominemini ei: hoc est, do-
minium habete & potestatem, & fructum, Vide obse-
cro dei misericordiam, quomodo prius magna benefi-
cia donat, & tandem vnicum & leue mandatum dat.
*Et sicut de Adam dictum est, postquam ei concessit, vt
habitaret in paradiso, & tot ac tantis frueretur, tandem
ei præcepit, vt ab vnico ligno abstineret.* Ita & hic post-
quam promisit nō vltrà talem se illaturum generalem
stragem, neque ita indignaturum: sed vsque ad consum-
mationem mundi immota permansura omnia elemē-
ta, ita vt quæque suum cursum & ordinem impleant: be
nedictionem autem ipsos consequuturos, donandósque
pristina super bruta omnia potestate, ac carnium esu se-
curè permisso, tunc inquit: Veruntamen carnem in san-
guine animæ ne comedatis. Ineffabilem liberalitatem
præ se ferēs, & tunc primùm præcipit id quod inter ho- F
mines nunquā fieri solet. Homines enim primùm vo-
lunt ea quæ præcipiunt opere cōpleri, magnáque obe-
dientia & beneuolentia erga se vti subditos mandata
suscipientes. Non ita se gerit communis omnium do-
minus: prius enim benefacit, & multitudine beneficio-
rum nostram naturam ad se allicit, & postea imperat
facilia atque leuia, vt facilitate mandatorum & benefi-
ciis prioribus excitati, ad ea implenda inducamur. Ne
igitur negligentes simus delicti circa mandatorū obe-
dientiam: sed beneficia priora cogitantes, & mandato-
rum facilitatem, & præmiorum post impleta mandata
promissam magnitudinem, sobriique simus, & festine-
mus ad facienda mandata à deo nobis tradita: & ne di-
mittamus vias quas ad perficiendam animarū nostra-
rum salutem præscripsit, sed tempore nostræ vitæ quod
reliquum bene vtamur, & peccata abluamus, & in hac
vita nobis fiduciam quandam reponamus, maximéque
nunc cùm adhuc est relicta quadragesimæ pars. Neque
enim paruus est dierum numerus qui relinquitur, si vo-
luerimus parumper resipiscere. *Hoc autē dixi*, non quòd
solum tāto tempore opus habet peccatorum correctio,
sed quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sed quia dominũ habemus misericordem & benignũ, & non indiget magno tempore, tantum magno feruore & sobrietate ad ipsum accedamus, reiectis secularibus curis omnibus, & supernæ gratiæ innitamur. Nam & Niniuitæ tanta peccatorum multitudine aggrauati, quia magnam & veram pœnitentiam egerunt, non indigebant ampliori quàm trium dierum tẽpore ad prouocandam dei bonitatem, & irritandã quæ aduersum se lata erat sententiam. Et quid dico Niniuitas? latro in cruce neq; vno die opus habebat. Et quid dico, die vno? neque breui hora. Tanta est dei erga nos misericordia. Nam vbi viderit voluntatis nostræ firmum propositũ, & feruenti nos desiderio ad se accedere, non retardat, neque differt: sed accelerat, suámque solitam leberalitatem exhibens, dicit: Adhuc loquente te, dicam: Ecce assum. Itaque & nos, si voluerimus in paucis diebus illis studij specimen quoddam afferre, & ieiunij subsidio nõ abuti, & excussa socordia continuis precibus placare dominum, calentes profundere lachrymas, delicta nostra sedulò confiteri, & quasi medico proponere nostra vulnera, & animarũ vlcera, nec abiicere quam ille dat medicinam, necnon & alia quæ à nobis exiguntur afferre: animo inquam conteri & compungi, eleemosynam dare largam, affectiones quæ mentem nostram interturbant refrenare, & ex anima eliminare: ita vt neque abdimitiarum cupiditate expugnemur, neque iniurias illatas vindicare cupiamus, neque hostiliter in proximum affecti simus. Nihil enim omnium deus ita odit & auersatur, vt hominem vltionis auidũ, & in animo suo perpetuas seruantem inimicitias. Tantum enim eius peccati damnum est, vt misericordiam dei reuocet, nec locum habere sinat. Quod vt sciatis, Euangelicam vobis parabolam refero. *Ille decem millium talentorum debitor, remissionem omnium à domino consequutus, eo* quòd supplicabat & orabat. *Dominus enim noster, inquit, misertus est eius, & fœnus ei remisit. Vidisti misericordiã domini?* Ille procidit, supplicat, orat, vt longius sibi tẽpus præfiniatur. Longanimis esto in me, inquit, & omnia tibi reddã. Sed bonus dominus, misericors, nostrique curã agẽs, supplici bene volens, non solum quantum petiit, sed quantum ne cogitare quidem aulis fuit, dedit. Is enim eius mos est, vt vincat & præueniat petitiones nostras. Ita & hoc loco illo orante, vt seueritatem dominus remitteret, & promittente solutu I rum se omnia, dominus bonitate sua vincens nostra delicta, misericordia motus, inquit, Dimisit eum, fœnusq; totum ei dimisit. Vidisti quid seruus orauerit, & quantum ei dominus dimiserit? Vide iterũ & serui insolentiam: debebat enim iuxta tantam misericordiam & indicibilem beneficentiam sibi exhibitam, & ipse proximo fuisse compatientissimus. Verùm ipse planè diuerso modo egit. Egressus enim, inquit, ille decem milliũ talentorum debitor, & remissionem assequutus. Audite obsecro, diligenter: nam quæ illi acciderunt, sufficiunt, ad corripiendas animas nostras, & ad persuadendum, vt tollatur grauis ille morbus è mente nostra. Hic igitur, inquit, egressus inuenit vnum è conseruis suis, qui debebat sibi centum denarios. Vide quantum interest. Hic conseruus debebat centum denarios, illic dominus erat qui repetebat decem milia talentorum. Nihilominus quia vidit supplicantem & orantem, dimisit. At iste apprehensum seruum strangulabat, dicens: Redde mihi si quid debes. Et quid nam conseruus, qui supplicabat, dixit? Vide quomodo subinde Euangelista verbum, conseruus, versat non temerè: sed vt discamus quòd pares

Esa. 65. d

H animo inquam conteri & compungi, eleemosynam dare largam, affectiones quæ mentem nostram interturbant refrenare, & ex anima eliminare: ita vt neque abdimitiarum cupiditate expugnemur, neque iniurias illatas vindicare cupiamus, neque hostiliter in proximum affecti simus. Nihil enim omnium deus ita odit & auersatur, vt hominem vltionis auidũ, & in animo suo perpetuas seruantem inimicitias. Tantum enim eius peccati damnum est, vt misericordiam dei reuocet, nec locum habere sinat. Quod vt sciatis, Euangelicam vobis

Matth. 18. c

parabolam refero. *Ille decem millium talentorum debitor, remissionem omnium à domino consequutus, eo* quòd supplicabat & orabat. *Dominus enim noster, inquit, misertus est eius, & fœnus ei remisit. Vidisti misericordiã domini?* Ille procidit, supplicat, orat, vt longius sibi tẽpus præfiniatur. Longanimis esto in me, inquit, & omnia tibi reddã. Sed bonus dominus, misericors, nostrique curã agẽs, supplici bene volens, non solum quantum petiit, sed quantum ne cogitare quidem aulis fuit, dedit. Is enim eius mos est, vt vincat & præueniat petitiones nostras. Ita & hoc loco illo orante, vt seueritatem dominus remitteret, & promittente solutu I rum se omnia, dominus bonitate sua vincens nostra delicta, misericordia motus, inquit, Dimisit eum, fœnusq; totum ei dimisit. Vidisti quid seruus orauerit, & quantum ei dominus dimiserit? Vide iterũ & serui insolentiam: debebat enim iuxta tantam misericordiam & indicibilem beneficentiam sibi exhibitam, & ipse proximo fuisse compatientissimus. Verùm ipse planè diuerso modo egit. Egressus enim, inquit, ille decem milliũ talentorum debitor, & remissionem assequutus. Audite obsecro, diligenter: nam quæ illi acciderunt, sufficiunt, ad corripiendas animas nostras, & ad persuadendum, vt tollatur grauis ille morbus è mente nostra. Hic igitur, inquit, egressus inuenit vnum è conseruis suis, qui debebat sibi centum denarios. Vide quantum interest. Hic conseruus debebat centum denarios, illic dominus erat qui repetebat decem milia talentorum. Nihilominus quia vidit supplicantem & orantem, dimisit. At iste apprehensum seruum strangulabat, dicens: Redde mihi si quid debes. Et quid nam conseruus, qui supplicabat, dixit? Vide quomodo subinde Euangelista verbum, conseruus, versat non temerè: sed vt discamus quòd pares illi nihil differebant. Veruntamen debitor ei supplica- K bat, eodem modo vt ille antea domino: Longanimis esto in me, & omnia tibi reddam. Ille autẽ, inquit, egressus, coniecit hunc in carcerem, donec omne debitum sibi dinumeraret. O summam ingratitudinem: habebat adhuc in recenti memoria quanta dominus liberalitate secum egerat, neque sic aliqua cõpassione motus est: sed prius quidẽ suffocabat, nunc verò in carcerem coniicit. Cæterùm vide quid sit. Vt viderunt, inquit, conserui *illius, contristati sunt: & vt venerunt ad dominũ,* rem omnẽ manifestarunt. *Non ille quidem qui ita malè affectus erat, aut quomodo potuisset ille qui in carcerem coniectus?* Sed alij conserui, & qui nulla *iniuria affecti, quasi iniuria affecti, ita mœsti erant, dominóque* quem accesserunt narrauerunt. Iam vide & domini indignationem. Tunc accersito eo, inquit, dicit, Serue male. Veré hìc videre licet, quantum malorum sit iniuriarum reminisci. Quoniam cum decem millia talenta consumpsisset, non vocauit eum malum: sed nunc quia conseruo crudelis fuit. Male serue, inquit, omne debitũ illud remisi tibi, quia rogasti me. Vide quomodo declarat excellentem eius malitiam. Num aliquid amplius fecisti? inquit. Nónne paucula tantum verba dixisti, & L susceptа petitione tua totum illud grande & indicibile debitum remisi? Nónne & te misereri oportebat conserui tui, sicut ego tui volebam? Qua dignus eris venia? Ego dominus tantum pondus debitorum propter pauca illa nuda verba dimisi: tu autem conseruo tuo, qui est eiusdem naturæ, non es misertus, neque inflecti potuisti, neque recordatus eorum quæ à me tibi concessa, vllam cõpassionem præ te tulisti: sed inhumanus fuisti & crudelis, conseruóque misereri noluisti, idcirco hìc tandem dísces quantorum tibiipsi malorum autor fueris. *Et iratus dominus illi, tradidit illum tortoribus. Vide & nũc ipsum irasci ob inhumanitatem erga seruum, & seruis illum tradere: id quod prius non fecit cùm tot debitorum reus esset, nunc fieri iubet. Tradidit enim illum tor*toribus, donec omne debitum redderet: donec, inquit, decem millia talenta, quæ iam remissa erant, dinumeraret. Magna & ineffabilis dei misericordia, cùm in se quidem peccatum est, ad nudas tantum preces totũ remittit: cùm autem in conseruum videt crudelem & inhumanum, suam reuocat liberalitatem, monstrans illi re ipsa quòd non tantum offensus fuerit quantum dum M seipsum offendisset. Et sicut conseruum in carcerẽ coniecit, donec debitum redderet: ita & ipse tortoribus tradítur, donec quod debebat rependat. Hæc de talentis & denariis nón absque causa diximus, sed de peccatis erat sermo, & delictorum magnitudine: vt discamus quòd nos quidem infinitorum peccatorum pœnas domino debentes, propter ineffabilem illius misericordiam, remissionem ab ipso accipimus. Si verò erga conseruos & proximos, & eos qui eandem quam nos naturam sortiti sunt, crudeles & inhumani fuerimus, & quæ in nos commissa sunt non dimittimus, sed pro re friuola importuni fuerimus (quantum enim interest inter centum denarios, & decem millia talenta: tantum & inter ea quæ nos in dominum, & ea quæ alij in nos deliquerunt) tunc & nos in indignationem domini incidemus, & ea quæ iam antea dimissa erant soluere iterũ in tormentis cogemur. Porrò vt diligenter discamus parabolam hanc ob animarum nostrarum salutẽ dictam, audi quæ inferuntur. Sic & pater vester cœlestis faciet vobis, in- Matth. 18. c quit, si non vnusquisque fratri suo remiseritis è cordibus vestris delicta illorum. Magnum parabolæ lucrum,

modo

Universidad de Deusto

A modo attendere voluerimus. Quid enim tantum poterimus dimittere, quantum nobis à domino dimittitur? Et nos quidem si hoc voluerimus, cõseruis remittimus, ipsi verò à domino remissionem accipimus. Et vide vt diligenter singula sunt dicta. Non enim dixit simpliciter, si nõ dimiseritis hominibus peccata: sed, si nõ vnusquisque fratri suo è cordibus vestris delicta illorũ. Aduerte quomodo vult cor nostrum in quiete & tranquillitate esse, & mentem nostram à perturbationibus alienam, affectionibusque omnibus liberam, plurimúmque nos erga proximum misericordiæ studium declarare.

Matth. 6. b Et alio quoque loco iterum dicit, Si dimiseritis hominibus delicta illorum, dimittet & vobis pater vester cœlestis. Ne igitur putemus aliud, dum benefacimus alij, quàm quòd magnum quoddam beneficium apud illum deponamus. Nam ipsi sumus qui beneficio fruimur, & multum lucri inde nobis conciliamus: sicut etiam si hoc non fecerimus, omnino nihil eos lædere poterimus, no bisipsis autem intolerabilem gehẽnæ pœnam paramus. Ideirco obsecro, vt cogitantes hæc, nunquam admittamus vt eorum qui nos contristarunt, vel aliàs offenderunt, iniuriæ reminiscamur, vel inimico animo erga illos afficiamur: sed considerantes, quanta hoc nobis af

B ferat beneficia, & quantam ad dominum fiduciam: & ante omnia, quòd reconciliari cum iis qui nos iniuria affecere, peccatorum nostrorum assumptio quędam est: festinemus & anhelemus ad hoc, maximè id lucri cogitantes, vt tam officiosi in eos simus, qui nos offendêre, quàm sumus in eos qui verè nobis benefaciũt. Nã si sapimus, non ita nobis prodesse poterunt qui candidi in nos sunt, dum illorum curam gerimus, atque ij per quos diuino fauore digni efficimur, & peccatorum sarcinis exoneramur, Cogita obsecro dilecte, quãta sit virtutis magnitudo, & disce vel ex præmiis, quæ propter il

Matth. 5. g. & Luc. 6. d lam vniuersi dominus promisit. Nam cùm dixisset, *Diligite inimicos vestros, benedicite eis qui persequuntur vos, orate pro calumniantibus vos: quia sublimia* sunt præcepta, summúmque verticem tangẽtia, inquit, vt efficiamini similes patri vestro qui in cœlis est: quia solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Vidisti, quantum homo potest, cui similis fiat, cùm non solum non vlciscitur eum qui offendit, sed & pro eo orare studet? Ne igitur negligentia nostra talibus nos fraudemus bonis, & præmiis quę etiã

C rationem transcendunt: sed modis omnibus bonorum operum nobis cura sit, cogatúrque & erudiatur mens, vt pareat dei præceptis. Nam propterea hanc admonitionem & ego nunc feci, & parabolam in medium attuli, & quanta sit boni operis magnitudo, & quantũ inde lucrum nobis accrescat, vt cùm adhuc tempus est, si quis ex vobis est qui inimico in quempiam sit animo, operam det, se reconciliet. At ne quis mihi dicat, Semel atque iterum orauí, & non assensit. Si hoc synceriter facimus, non prius quiescamus donec multa sedulitate victoriam adepti, illum nobis cõciliemus, & à suis in nos inimicitiis abducamus. Neque enim illi quid largimur, sed in nos transeunt beneficia. Dei fauorem hinc assequimur, peccatorum nostrorum maculas detergi facimus, magnam apud deum fiduciam accipimus. Si hoc fecerimus, poterimus pura conscientia ad sanctam terribilémq; hanc mensam accedere, & verba illa quæ precibus nostris inserta sunt, fidenter dicere. Sciunt initiati illi quid dicatur. Proinde vniuscuiusque conscientiæ relinquo, quomodo mandato illo impleto, per illud terribile tẽpus dicere possimus. Quòd si negligẽtes fueri-

D mus, quanta hinc nobis condemnationis causa, qui diuersa facimus & dicimus? Audemus temerè verba precum pronunciare, & maiorem nobisipsis ignem extruere, irámque dei in nos prouocare. Gaudeo & lætor, quia video vos tanta voluptate quæ dicimus audire, & plausu tanto excipere, promptosq; esse, & ad dominici mandati adimpletionem paratos. Hæc enim animarum nostrarum medicina est, hoc vulnerum nostrorum pharmacum. Hæc optima deo placens via. Hoc certissimũ piæ animæ indiciũ, suscipere omnia propter legem domini, & à cogitationum infirmitate non retrahi, & affectiones magistrari, animo quotidie versare beneficia à deo nobis exhibita: & quæ, quod nunquam satis narramus, obtinere possimus, & quę olim in nos collocata, & quę quotidie accipimus, & quæ in futurum reposita sunt bona, si voluerimus mandata domini opere complere. Igitur hìc bene agant quiq;, & quasi ad thesaurum maximum festinantes, neque differant, vt fieri solet. Etiam si labore, vel inquisitione, vel lõgo itinere opus sit, etiamsi molestiæ multæ sunt, omnia hæc auferamus impedimẽta. Vnica nobis cura sit, quomodo mandatum domini adimpleamus, & obedientiæ nobis afferatur merces. Scio quòd graue & molestũ videtur, ad eum qui hostiliter in te affectus sit, abire, cúmque eo stare & loqui. At E si mandati cogitaueris dignitatem, & retributionis magnitudinem: & quòd non in illum, sed in te recurrant beneficia, omnia tibi leuia & facilia videbuntur. Hæc igitur in mentibus nostris versantes, consuetudinẽ nostram vincamus, piáque mente dominica mãdata adimpleamus, quò & à Christo remunerari mereamur, gratia, & misericordia bonitatis eius. Cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia uicesimaoctaua.

CVm herì proposita benedictione, quam cõsequutus est à domino iustus, qui post egressum ex arca, altare ædificauit, & oblatis hostiis suã declarauit gratitudinẽ, vlterius neq; progredi, neq; lectionem totã enarrare, neq; quantũ se humilitati nostrę misericors deus attẽperet, ostendere potuimus: nam sermonẽ nostrũ, quia prolixius se extendebat, celeriter succidimus, vt ne multitudine vestra memoria adobrueretur, non sine iactura eorũ quæ dicẽda erant. Nõ enim hoc solũ nobis curæ est, vt multa dicamus: sed tãta, quæ nobis facilè sit mẽte capere, quò cũ lucro hinc abire liceat. Nam si nos plura q̃ par sit dixerimus, & vos nihil inde percipitis, quæ vtilitas? Scitis enim, q̃ propter vestram vtilitatẽ hunc laborem suscepimus, & iustã nos mercedẽ accepisse credimus, si vestrũ videamus profectũ: & q̃ diligẽter quę dicũtur teneatis, in sinibus animi vestri reposita, cõtinuò ea memorãtes & ruminantes. Memoria enim olim dictorũ, faciet, vt maiori cõmoditate, & dicẽda capere possitis. In hoc enim inuigilamus & incũbimus, vt omnes vos perfecti & cõsummati fiatis, & nihil eorũ quę in diuinis scripturis cõtinẽtur, vos lateat. Etenim eorũ notitia, si vigiles, sobrijq; esse volumus, & ad melioris vitæ frugẽ plurimũ nobis confert, alacrioresq; ad virtutũ labores facit. Nã cùm erudimur, omnib⁹ iustis magnã apud deũ esse fiduciã, q̃ afflicti & tẽtati per omnẽ vitã suã, patientiã & gratitudinẽ declararunt, & sic prẽmia sunt adepti: quomodo nõ & nobis curę erit, vt eandẽ incedamus viã, quò & eadem prẽmia obtineamus? Ideo obsecro, vt quotidie aliquid accedat boni operis, & crescat vestrũ ædificiũ spirituale, & bona opera quæ olim fecistis, diligenter custodiatis, & si quæ

F

adhuc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G adhuc desiderantur adiiciatis,& sic in summum virtutis perueniatis fastigium,in vestram gloriam,in ædificationem ecclesiæ,in honorem Christi.Sané ego vidēs inexplebilem vestram spiritualiū doctrinarum auiditatem,etiam satis conscius magnæ meæ tenuitatis,non intermitto quotidie apparare ex diuinis scripturis conuiuium,& quęcunq; dei misericordia propter suam misericordiam & vestram vtilitatem suppeditauerit,proponere. Age igitur & hodie indicabimus charitati vestræ eminentem dei misericordiam,quam humano generi demonstrauit, & ob id verba quæ deus ad Noë dixit,afferimus.Et dixit deus ad Noë,& filios illius. Postquam benedixit illum & filios illius,& dixit,Crescite & multiplicamini:& tradidit illis dominium super bruta omnia,potestatémque dedit hisce quasi oleribus herbarum vesci, necnon & mandauit vt carnes in sanguine non comedant:adhuc gerēs curam iusti & posteritatis, beneficiisque nostrum genus adobruens, denuò maiora adiicit beneficia,& inquit, Dixitq; *dominus deus Noë & filiis illius cum ipso,dicens:* Ecce *statuam testamentum meum uobiscum,& cum semine uestro post uos,& omni animæ uiuenti uo*
H *biscum,& omnibus quæ egressa sunt ex arca,& statuam testamentum meum uobiscum. Et non morietur ultrà omnis caro ex aquis diluuii, nec erit ultrà diluuium aquæ, quod omnem terram* corrumpat.Quia verisimile erat iustum adhuc in angore esse,& mentem illius formidine teneri:& si quando ingrueret paruus aliquis imber, futurū tristem & attonitum, quasi denuò talis tempestas mundum inuolutura sit:ideo vt & ipse fidere possit,posteritásque omnis,optimus deus bene sciens q; & paruus mœror turbare queat. Nam præteritorum experientia ad formidinem incutiendam multum habet momenti. Itaque quia verisimile erat,& à parua pluuia formidaturum,idcirco misericors deus,quasi fiduciā illi adhibiturus,& ab omni formidine solutum,in magnam securitatem & iucunditatem inducturus, promittit ipsi, quòd eiusmodi pœnam vltrà non sit illaturus. Et hoc quidem pridē & ante benedictionem promiserat,dicens, quemadmodum audiuistis,Non adiiciā vltrà,vt maledicam terram,etiam si hominum malitia increscat, non tamen ego humanum genus tali subiiciam pœnæ.Nam monstrando ineffabilem suam misericordiā, idipsum nūc denuò promittit,vt bene confidat iustus,& concogitet apud se,ac
I dicat, Et olim benedictionem generi nostro dedit, & vt valde multiplicaretur effecit:sed postea communem illam omnium internecionem subiunxit. Quocirca,vt omnem è cogitationibus illius tumultū expelleret, copiosis argumentis certum ipsum fecit,non futurum vltrà tale diluuium:Quasi scilicet diceret,diluuiū ex misericordia induxit,vt & malitia impediatur, neque vlterius progredi possit:ita & nunc eadē misericordia polliceor me non vltrà facturum,vt sepositio omni mœrore,præsentem viam transigatis. Et ideo dixit,Ecce statuo testamentum meum,hoc est pactum facio.Nam sicut in humanis negociis si quis promittit aliquid, pactum facit, & certis argumentis & indiciis securum alium facit:ita & benignus dominus,inquit, Ecce statuo testamentum meum. Et bene dixit,statuo,pro eo quod est, Ecce ego instauro ea, quæ ex peccatorum ruina acciderant:& statuo testamentum meum vobiscū,& cum semine vestro post vos. Vide misericordiam domini: quasi diceret,Non tantum vobiscum statuo pactum:sed & iis qui vos sequentur stabile & firmum fore pronuncio.Postea vt suam declaret liberalitatem, inquit, Et *omni animæ uiuenti uobiscum, à uolatilibus, & à pecoribus, &*
omnibus bestiis terræ,quæcunque uobiscū ex omnibus quæ egres K *sa sunt ex arca,& statuo testamentum meum uobiscum, & non morietur omnis caro ultrà ab aqua diluuii.* Et *non ultrà erit diluuium aquæ,ut corrumpat omnem terram.*Vidisti pactorum magnitudinem?vidisti promissionum ineffabilem liberalitatem.Considera quomodo misericordiā suam denuò facit vsque ad bruta & feras pertingere: & meritò. Id quod & sæpe dixi,hoc & nunc dico. Nam quia propter hominem hæc producta sunt, ideo & illorū beneficiorum partem habent,quæ homini concessa sunt. Et videtur mihi commune esse testamētum & homini, & brutis.Nam & hoc homini solatio fuerit, vt scire possit in quanto sit honore, quòd non solum in se collocētur beneficia,sed propter se in alia quoque animalia extendatur liberalitas: Et non morietur,inquit, omnis caro vltrà ab aqua diluuij,& non erit vltrà diluuium,vt corrumpat omnem terram.Vidistis quomodo & semel, & iterum,& sæpius pollicetur se non vltrà immissurū communem omnium internecionē, vt ex mente iusti hanc solicitudinem adimat,& de futuris vt bonam spem ille habeat. Dein non ad suam naturā spectans,sed nostram infirmitatem:non contentus est promissione sua,quam L
verbis dedit: sed iterum ostendit, quomodo se nostræ infirmitati attemperat,tali metu humanum genus liberans,vt etiamsi sæpe pluuiæ deferantur:& violentæ tempestates fiant:etsi aquarum magna sit inundantia,neque sic metuendum,sed confidēdum,nobis ad miraculū respicientibus. *Et dixit dominus deus ad Noë,Hoc est signum testamenti,quod ego do inter me & te.* Vide quanto honore iustum dignatur, ita cum eo paciscitur quasi homo homini loquens,& dicit, hoc est signum testamenti quod ego do inter me & te,& omnē animam viuentem,quæ vobiscum est in generationes æternas. *Vidisti quomodo signum dandum omni viuenti duraturum in generationes æternas?Non solum cōmuniter omnibus viuentibus dat signum,sed & perpetuum & ęternum illud facit,quoad mundus subsistit.Quod ergo signum?Arcum meum pono in nube,& erit in signum inter me & terram.*Ecce post pollicitationem verbo factam & hoc signū do, iridem dicens,quam aliqui fieri dicunt sole radios suos contra nubes mittente.Si sermo meus,inquit, non sufficit,ecce & signum do,nunquam vlterius talem me pœnam inducturum. Hoc ergo signum videntes,à formidine liberemini. *Et erit cùm nubilauero,* inquit,*nu-* M
bes super terram, & apparuerit arcus meus in nube, & recordabor testamenti mei quod est inter me & uos, & inter omnem animam uiuentem super omnem terram. Quid dicis ô beate propheta? Recordabor,inquit, testamenti mei, hoc est pacti mei, promissionis, pollicitationis. Non quia ipse opus habeat recordatione, sed vt nos ad illud signum respicientes,nihil durum suspicemur: sed statim recordemur diuinæ promissionis, & roboremur, & confidamus, vtpote nihil tale passuri. Vidisti quantum deus verbis se propter nostram infirmitatem humiliet, quantam curam gerat nostri generis, quantam misericordiæ magnitudinem declaret: non quia hominum conuersionem vidit, sed vt per omnia nos doceat excellentem suam bonitatem? Et non erit vltrà aqua in diluuium,ita vt deleat omnem carnem:quia scit hoc timere humanam naturam. Vide quomodo continuò hoc pollicetur,quasi dicens, Etiamsi videritis multos imbres fieri, neque sic aliquid duri *vobiscum* concipite. Nō enim erit aqua in diluuium,ita vt deleat omnem carnem. Talis imber non erit vltrà,tātam indignationem non vltrà experietur humanum genus.Et erit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A erit,inquit, arcus meus in nube, & videbo vt recorder teſtamenti æterni inter deum, & inter animam viuentem in omni carne. Conſidera quomodo volens huma nam naturam ad fidem & firmam credulitatem inducere, quanta verborum vſus ſit humilitate. Et videbo, inquit,vt recorder. Ergóne viſus ipſum in memoriam ducet?abſit. Non enim vt hoc ſuſpicemur,ita dicit,ſed vt quãdo videmus ſignũ hoc,*dei promiſſioni confidamus*, certi quòd nõ ſit poſſibile *dei promiſſiones intercidere*. Et dixit *dominus deus*,inquit,ad Noë, Hoc ſignum teſtamenti mei,quod poſui inter me, & inter omnem carnem quæ eſt ſuper terram. Accepiſti,inquit, ſignum *id quod* dedi inter me & omnem carnem,quæ eſt *ſuper* terram. Ne vltrà confundaris mente, ne turberis animo:ſed ad hoc reſpice,& ipſe bonam ſpem habeto,& omnes qui poſt te futuri ſunt, hinc conſolationem accipiant. Et aſpectus ſigni fiduciam eis præſtet, quòd nunquam talis tempeſtas terram inuadet. Nam quanuis peccata hominum creſcent,ego tamẽ quæ promiſi adimplebo, & nunquam talem indignationem in omnes faciam. Vidiſtis quàm excellens domini bonitas? Vidiſtis quantum ad noſtram humilitatem verbis
B ſe dimittat? Vidiſtis quanta ſuæ erga nos curæ magnitudo?Vidiſtis quãta promittentis liberalitas?Non enim beneficium ſuum vſque ad duas vel tres,vel decem generationes extendit, ſed promiſit quoad ſubſiſtit mundus: vt ex vtroque emendatiores reddamur,& ex eo ꝙ illi propter multitudinem peccatorum tali pœna puniti ſunt,& ex eo quòd nos tãta promiſſione dignatus eſt. Nam cordatos beneficia magis quàm pœnæ alliciunt ad mandatorum obedientiam. Igitur ne ſimus ingrati. Nos enim antequam vllum bonitatis ſpecimen exhibuerimus,imò etiam cùm pœnis digna fecerimus,tanta dignatus eſt beneficentia. *Si grati fuerimus,& de prioribus gratitudinem indicauerimus, conuerterimúſque nos ad meliora,quanta tum denique nos dignabitur liberalitate & gratia, qui indignis ita benefacit*, & tam miſericors eſt peccatoribus?ſi à *peccatis* deſtiterimus, & virtutẽ ſectemur,quæ non cõſequuturi ſumus? Enimuero hac de cauſa prior ipſe multa in nos beneficia collocat, & cùm peccauerimus iterum nobis veniam impartit, & ſupplicia non è veſtigio infert: vt per omnia nos alliciat, & dum nobis benefacit, & dum longanimis eſt.Sæpe etiam dum aliquos punit,alios per hoc in-
C ducere vult, vt illorum metu caſtigati ſupplicij periculum effugiant.Vidiſti ſapientiſſimi dei miſericordiam, quomodo omnia quæ per ipſum fiunt,propter vnum ſolum,nempe humanam ſalutem,fiunt? Idcirco cùm hæc cogitamus, ne ſimus deſides, ne aduerſus virtutẽ certemus,ne prætereamus leges *ab illo* ſtatutas.Nam ſi viderit nos conuerti,& quieſcere,& principium aliquod facere,ipſe quoque ſua ſimul afferet,faciétq; nobis omnia leuia & facilia,& non permittet vt laborem ſentiamus. Nam quando anima ad deum cogitationem ſuam intendit, non iam decipi poteſt à viſibilium aſpectu: ſed præteriens omnia ea quæ non videntur corporalibus oculis, quæ nullam ſciunt viciſſitudinem, ſed perpetuò manent,fixáque ſunt ac immota, diligentius ſpeculatur quàm ea quæ ante pedes ſunt poſita. Tales enim mentis ſunt oculi,qui ad illorum ſpectaculum continuò intendunt,& ſupernis radiis illuſtrati, omnia quæ in hac vita ſunt quaſi vmbram & ſomnium tranſeunt: non illi vltrà deceptioni obnoxij ſunt, neque ipſis imponi poteſt:ſed etiam ſi opes viderint,ſtatim deridentſcientes quòd fugitiuo quouis infideliores,ab vno ad alium tranſeant, & nunquam apud eundem ſubſiſtant, & infinita D
mala poſſidentibus afferant, quos & in ipſum malitiæ, vt dicitur,præcipitium impulſos deturbant. Et ſi corporis formoſitatem intuiti fuerint,neque illam magnifaciunt,cogitantes tam fragilem ac inſtabilem,quòd ſuperueniens morbus repentè omnem illam formoſitatem obſcuret, & quòd nonnunquam ante morbũ,ſi inuaſerit ſenectus, facies quæ antea formoſa erat fiat indecora,& iniucunda:mors autem ſuperueniẽs,omnem corporis pulchritudinem corrumpat. Et ſi quem viderit gloria & potentia inflatum,& qui in ſummũ dignitatum verticem peruenerit, omnique felicitate fruitur, etiam *illum* præterit quaſi nihil ſtabile & ſolidum habentem, ſed de *illis* gloriantem quæ fluminibus ipſis ocius præterlabuntur. Quid enim omni huius vitæ gloria vilius,quæ flori herbæ confertur? Omnis enim glo- 1.Pet.1.d
ria hominis,inquit,ſicut flos fœni. Vidiſtis dilecti,quomodo quàm acutè videant oculi fidei, ſi quando in deũ mens intenta fuerit? Vidiſtis quomodo à nulla re viſibili decipi poſſunt,ſed rectũ habent doctrinę iudicium, neque in vno falluntur?Sed ſi gratum eſt,iterum ad cõtextum ſermonis reuertamur, & *paucis propoſitis* finẽ E
ſermonis faciamus. Nam poſtquã ſcriptura ſermonem de diuino miraculo finiuit,voluit iterũ nos docere alia quæ ad iuſtum illum & filios illius pertinent, & dicit:

Erant autem filii Noë,qui de arca egreſſi ſunt,Sem,Cham,Iaphet.Cham autem erat pater Chanaan.Tres illi ſunt à quibus diſperſi ſunt ſuper omnem terram. Dignum hìc fuerit, vt inquiramus, quare diuina ſcriptura hos tres filios cõmemorando,ſubdit,Cham autem erat pater Chanaan?Ne putetis,obſecro,hoc abſque cauſa fuiſſe adiectum.Nihil enim in diuina ſcriptura *continetur* quod non aliqua ratione *dictum ſit, quæ* non & latẽtem *in ſe habeat* vtilitatem. *Quare* ergo aſſignauit,Cham autem erat pater Chanaan? *Voluit autem per hoc nobis illius* intemperantiæ nimietatem inſinuare, & quòd neque calamitatis magnitudo illum coërcere potuit,neque tanta in arca anguſtia irrefrenatam illius concupiſcentiam ſedauit:ſed quanuis ſenior nondum filios procreauerat, hìc incontinentiæ deditus, in tempore tantæ indignationis,& generalis interitus, quo orbis comprehenſus eſt, rei Venereæ deditus fuit,iam ſtatim ab initio mẽtis ſuę malitiã monſtrans.Itaque non multo poſt,propter contumeliam in parentem, maledictionẽ ſuſcepturus erat F
eius *filius* Chanaan. Ideo ſcriptura diuina nomen eius *prius* aſſignauit, pariter & filij nomen,docens & patris intẽperantiam: vt cùm eum poſtea videris magna ingratitudine erga patrẽ vti, ſcire poſſis ꝙ iam olim talis fuerit,vtpote neque à tanta calamitate humiliatus. Sufficere enim debebat ad extinguendã libidinem tantus luctus. Et nihil flãmam & inſaniam hanc ita cõprimere poteſt,vt triſtitiæ vehemẽtia & calamitatis excellentia. Igitur qui in tanta malorũ magnitudine tãtæ rabiei & inſaniæ in procreandis pueris fuit,qua venia dignus fuerit? At hìc nobis alia quæſtio naſcitur, celebrata, & quæ vbiq; circunfertur, Quare patre peccãte,filius maledictum accipit? Sed ne longum ſermonẽ hunc faciamus, in craſtinum diem illum reponemus, vt cùm ad eum locum peruenerimus, tunc & ſolutionem afferamus,quam deus donauerit. Nihil enim in ſacra ſcriptura(ſicut dixi) inuenire licet, quod abſque ratione aliqua ſit ſcriptum. Iam hoc ſciamus,quòd nomen filij non abſque cauſa fuit à Moſe cõmemoratũ, cùm dixit, Cham autem erat pater Chanaan. Tres ſunt *ij* filij, inquit, Noë, & ab iis diſperſi ſunt in omnem terram. Neque hoc

dictum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dictum obiter prætereamus dilecti, sed cogitemus ex illo ipso virtutis dei magnitudinem. Tres, inquit, erant ij filij Noë, & ex illis dispersi sunt super omnem terram. Quomodo ex tribus tanta multitudo succreuit? quomodo potuerunt durare? Quomodo ex paucis illis totus mundus constitutus? Quomodo eorum permanserunt corpora? Non medicus erat qui medicinam adhibebat, neque erat aliqua alia cura. Nondum enim erant ciuitates conditæ, sed post tantam miseriam & vitam illam in arca, è qua salsuginosi & incuruati ob cõpressionem exierunt, & in tanta solitudine existentes, & indicibili vastitate, quomodo non corrupti sunt? quomodo non perierunt? Timorem enim & metum, dic oro, non putas commouisse eorũ mentem, & concussisse animam? Ne admireris dilecte: deus enim erat qui omnia faciebat, & deus naturę opifex erat, qui omnia præpedimenta auferebat mandato suo, quo dixit, Crescite & multiplicamini, & implete terram. Hoc enim incrementum dedit. Quia & Israëlitę cùm in Aegypto in luto & latere conficiendo onerati essent, in tanto maiorem multitudinem excrescebant, quò magis opprimebantur. Et neque immisericors & crudele præceptũ Pharaonis, quod
H præcipiebat masculos in flumina proiici (& alioqui mirè vexabant præfecti operarum) valuit imminuere illorum multitudinem, sed in maiorem multitudinem increscebant. Erat enim diuina gratia, quæ omnia diuerso modo operatur. Quando igitur dominus præcepit, ne quæras vt iuxta humanum morem opera perficiantur. Potentior enim quàm natura, non eget naturæ ministerio, sed per ea quæ alioquin impediunt res augmentat. Eo modo & nunc: per tres illos totũ orbem implenit. A tribus enim illis, inquit, dispersi sunt in vniuersam terram. Vidisti dei potentiam? vidisti quomodo & si sint multa obstacula, nihil tamen illius moratur voluntatem? Idipsum & in fide licebit videre. Cum enim tales sint, qui infestent, tanti sint qui insidientur, & reges, & tyranni, & populi seditiosi, & omnia facientes vt extinguant scintillam fidei per insidiatores, per eos qui vetare volebant tanta pietatis flamma erupit, vt totum orbem habitatum & inhabitatum inuaserit. Etiam si ad Indos abieris, & ad Scythas, & ad fines orbis terræ, etiã si ad ipsum Oceanum, vbique inuenies Christi fidem illustrantem omnium animos. Hoc admirabile & stupore plenum, quòd effera barbarorum corda demulsit, &
I placida fecit pietatis sermo, didicerúntque philosophari, & abiecta pristina consuetudine ad pietatem translati sunt. Et sicut per tres illos hominum genus multiplicauit vniuersi conditor: ita quoque & in fide per vndecim piscatores illiteratos & idiotas, qui neque os aperire audebant, omnem sibi orbem conciliauit. Et illiterati isti, & idiotæ, & piscatores, philosophorum obturauerunt ora, & transcurrerunt orbem quasi alati, seminantes veritatis sermonem, & spinas execantes, & pristinas affectiones reuellentes, Christique leges vbique plantantes. Et neque quòd pauci essent, neque quòd priuati & illiterati, neque quòd austera & insolita docerent, neque quòd veteri consuetudine humanum genus præuentum esset, obstaculo eis esse potuit: sed prauia gratia sustulit hæc omnia, magnáque facilitate operati sunt omnia, per ipsa obstacula maiorẽ accipientes alacritatẽ. Enimuero interdum flagellati decedebant gaudentes, non propter flagella simpliciter, sed quia pro nomine Christi digni habiti sunt ignominiam pati. Interdum autem in carcerem coniecti, quia ab angelo educti fuerunt, iterum eadem continuauerunt: & in templum abeuntes,

Exod.1.& seq.

Acto.5.g

Ibidem.c

doctrinæ sermonem seminauerunt, piscati multitudines ad pietatem. Et iterum detenti, non solum non segniores inde facti sunt, sed & maiorem libertatem præ se tulerunt, in medio insanientis populi, & dentibus frementis stantes, ac dicentes, Obedire oportet deo magis quàm hominibus. Vidisti libertatis magnitudinem? vidisti illiteratos piscatores contemnere tot furentes populos, & ad cædes ac mactationes paratos? At tu dilecte audiens hæc omnia quæ fiunt, ne tribue illis: sed diuinæ gratiæ, quæ confirmat & instruit illorum alacritatem. Quia & ille beatus Petrus, cùm ex vtero matris claudum rectum faceret, omnibus obstupescentibus & admirantibus, suam ipse gratitudinem declarans, inquit, Viri quid in nos intenditis, quasi qui propria potentia vel pietate fecerimus illum ambulare? Quare, inquit, sic obstupescitis, & stupefacti estis in hac re? Num nos sumus hoc operati, vel propria virtute incolumitati illum restituimus, & ambulare fecimus? Quid in nos intenditis? Nihil amplius nos attulimus, quàm quòd linguam nostram commodauimus. Qui autem omnia fecit, dominus est, & ille naturæ conditor, deus Abraham, Isaac,
L & Iacob, quos patriarchas censetis. Ille quem vos tradidistis, & negastis coram facie Pilati, iudicantis illum dimittendum. Ille est qui omnia operatus est, quem vos sanctum & iustum negastis, & petistis virum homicidam vobis tradi: principem autem vitę condemnastis, quem deus excitauit à mortuis, cuius nos testes sumus, & in fide nominis illius, hunc quem videtis & vidistis, solidauit nomẽ illius, & fides quæ per ipsum dedit huic incolumitatem coram omnibus vobis. Magna & multiplex liberi huius sermonis excellentia. Ineffabilis potentia virtutis, quæ supernè illis collata. Manifestissima resurrectionis demonstratio beati illius sermo fuerit. Quod enim maius miraculum illo quis quæreret, cùm is qui ante crucem etiam abiectæ puellæ minas ferre non potuit, nunc tantus & talis aduersus Iudæorum populum insurgit, tantáque fiducia? & cùm vnicus esset, cõtra tam incompositam & tam rabidam multitudinem se opponit, & loquitur quæ insaniam illorum magis exasperare queant? Vidisti dilecte id quod in proœmio dicebam, etiam nunc declaratum? Quòd si quis amore in deum accendatur, non fert postea, quę ad corporales illos oculos pertinent, sed alios oculos possidet, oculos inquam fidei: illa semper speculatur, & ad illa mentem
M habet intentam. Ambulánsque in terra, municipatum habet & conuersationem in cœlis: ita omnia agit, nullis humanis præpeditus à virtutis cursu. Nam qui talis est, non posthac respicit ad secunda huius vitæ, neque ad dura & aspera, sed omnia illa prætercurrit, ad patriam suam festinans. Et sicut qui sensibilem cursum magna contentione peragit, nullum occurrentium videt, etiam si sæpius in illum incidat: sed animo suo ad cursum intento, facilè omnia transit, festinans ad destinatum scopum: Eodem modo, qui cursum virtutis vt currat, festinat, & à terra in cœlum redire concupiscit: omnia enim quæ videntur deorsum relinquit, & totum se cursui dedit, neque prius subsistit, donec in verticem ascendere poterit. Ei qui sic affectus est, etiam quæ videntur esse terribilia in præsenti vita, contemptibilia fiunt: quin & talis neque gladium timet, neque præcipitium, neque ferarum dentes, neque tormenta, neque lictorum manus, neque aliquid quod triste in hac vita: sed & si carbones videat substratos, quasi prata & paradisos videns transilit. Et si aliam quandam tormentorum speciem intentari spectat, non

Matth.27. b.c Mar.15.b Luc.23.b Ioan.18.g &.19.c.

Matth.26.g Mar.14.g Lucæ.22.f Ioan.18.e

deficit

Universidad de Deusto
Biblioteca

A deficit ad aſpectum, neque auerſatur. Deſiderium enim futurorũ mentem ipſius tranſtulit. Et quaſi fruſtra corpore amictus, ita affectiones ſuas magiſtratur, & ſupernæ gratia munitus, corporis dolores ne ſentit quidem. Quocirca obſecro, vt facilè virtutis labores ferre poſſimus, magnum habeamus in deum amorem & deſiderium, & illuc mente noſtra intenta, à nulla re huius vitæ ſupplantemur in curſu illo: ſed futurorum bonorum fruitionem continuò cogitantes, omnes huius vitæ moleſtias manſuetè feramus. Et neque ignominia nos contriſtet, neque inopia grauet: neq; morbus corporis, mentis ſenſum laxet: neque contemni à multis, & inter viles haberi, ſegniores nos faciat in virtutis ſtudio: ſed omnibus iis, quaſi puluis eſſent, excuſſis, aſſumptóque generoſo & ſublimi ſpiritu, magnum per omnia fortitudinis ſpecimen exhibeamus. Et ſicut herì veſtram charitatem obſecraui, cum inimicis magna alacritate conciliemur, & ex animabus noſtris affectionum eliminemus reliquias, & ſi qua concupiſcentia interturbet, eam effugemus: & ſi furor ad iram extimulet, emendemus inflammationem cantu ſpiritualium admonitionum,
Prouer. 26.b. & 29.d. Eccl. 28.h Matth. 5.c. quæ monſtrant q̃ pernicioſæ ſint affectiones. Vir enim, inquit, iracundus, non honeſtus eſt. Et iterum, Qui irascitur fratri ſuo ſine cauſa, reus erit gehennæ ignis. Et ſi
B pecuniarum cupiditas inceſſat, demus operam, vt mens vitet tantam perniciem, & ſicut radicem malorum omniũ exſcindamus. Sic ſtudeamus ſingulas affectiones malas corrigere, quò & abſtinendo à malis, & ſectando opera bona, poſſimus in die illo tremendo à deo miſericordiam aſſequi, gratia & miſerationibus vnigeniti eius filij, cui cũ patre & ſpiritu ſancto ſit gloria, imperiũ & honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ, Amen.

Homilia uiceſimanona.

AD finem tandem argumenti, quod de hoc iuſto eſt, venimus: ideo obſecro mente intenta adeſte, & diligenter quæ dicuntur auſcultate. Nam & ex iis quæ hodie lecta ſunt, non paruum, neque vulgarem percipere licet fructum: quandoquidem quæ priſcis euenerunt, ſi diſcere voluerimus, maximæ nobis doctrinæ ſunt occaſio. Hac enim ratione non ſolum opera ſanctorum bona nobis ſcripta, ſed & peccata, vt illa quidem fugiamus, iſta verò imitemur. Neque hoc ſolum, ſed monſtrat inſuper diuina ſcriptura, &
C iuſtos ſæpe lapſos, & peccatores magnam agẽtes pœnitentiam, quò vtrinque ſufficiens nobis eſſet ſecuritas: & neq; qui ſtetit confidentior ſit, videns & iuſtos cecidiſſe: neque qui in peccatis eſt, deſperet, viſis tot qui reſipuerunt, & ad ſummum virtutis apicem peruenire potuerunt. Itaque nullus, tametſi multorum bonorum operũ ſibi conſcius, præſumptuoſus ſit, ſed anxius & ſolicitus: &
1. Cor. 10.c audiat beatum Paulum admonentem & dicentem, Qui ſtare ſibi videtur, videat ne cadat. Nullus item, qui in profundum ipſum malitiæ deſcendit, ſalutis ſuę ſpem abiiciat: ſed ineffabilem dei miſericordiam cogitans, audiat iterum deum per prophetam dicentẽ: Num qui cadit, non
Hiere. 8.b Ezechiel. 18.g. reſurgit: & qui auerſatur, non reuertitur? Et iterum, Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat. Vidiſti dilecte, quòd omnia in diuinis ſcripturis ſcripta, non alia de cauſa memoriæ ſunt tradita, quàm propter noſtram vtilitatem, & humani generis ſalutẽ? Hęc ſecum quiſque expendat, ſuiſque congrua vulneribus pharmaca imponat. Propterea enim tot cuiuis ſunt propoſita, & licet volenti conueniens ſuis affectionibus remedium apponere, & ſanitatem accipere celerrimam, tantum medicinæ curam ne quis reiiciat, ſed ſuam declaret gratitudinem. Nulla enim eſt in humana natura vel corporis, vel animæ paſſio, quæ medicinam hinc accipere nequeat. Quomodo? dic obſecro. Ingreditur quis huc, triſtitia & negociorum ſolicitudine oneratus, & ingreſſus huc, ita mœrore adobrutus, ſtatim vt audiuit prophetam dicentem, Quare triſtis Pſal. 41.b es anima mea, & quare conturbas me? ſpera in deum, quoniã confitebor ei: Salutare vultus mei & deus meus: ſufficienti conſolatione ſuſcepta abit, & omnem illam mentis triſtitiam excutit. Alius item extrema premitur inopia: grauatim fert & mœret, videns alios diuitiis affluere, & valde inflari, & magno apparatu & pompa ſtipari: audit & hic eundem prophetam dicentem, la- Pſal. 54.d cta in dominum ſolicitudinem tuam: ipſe te enutriet. Et iterum, Ne timeas cùm ditatus fuerit homo, vel cùm Pſal. 48.d multiplicata fuerit gloria eius: quia cùm morietur non accipiet omnia. Eſt & alius quoque qui inſidias & calumnias ſuſtinens dolet, & inſuauem putat vitam, nuſquam humanum inuenire valens auxilium: docetur & ab eodem propheta, in talibus anguſtiis non ad humanum præſidium confugiendum. Audi quid ipſe dicat, Ipſi detrahebant mihi, ego autem orabam. Vidiſti vn- Pſal. 108.a de quærat auxilium? Alij, inquit, dolos plectebant, &
E calumnias & inſidias: ego autem ad inexpugnabilem murum confugio, ad tutam ancoram, ad portum fluctuum expertem, preces inquam, per quas omnia difficilia leuia & facilia mihi fiunt. Inſuper alius ab iis qui prius ſibi miniſtrabant, deſpicitur & contemnitur, & ab amicis relinquitur, & hoc eſt quod mentem eius maximè conturbat & confundit: ſed & hic ſi huc venerit, audit Pſal. 37.b beatum illum dicentem, Amici mei & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt & ſteterunt. Et proximi mei à longè ſteterunt, & vim faciebant, qui quærebant animam meam: & qui quærebant mala mihi, loquebantur vanitates, & fraudulentias tota die meditabantur. Vidiſti ſtruentes inſidias vſque ad mortem ipſam, & perpetuum bellum gerentes? Nam hoc indicat, cùm dicit, Tota die, quia per totam vitam. Quid ergo ille interim, dum inſidiantur, & varia inſtruunt, egit? Ego autem, inquit, quaſi ſurdus non audiens, & quaſi Ibidem. e mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum quaſi homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. Vidiſti excellentem philoſophiam, quomodo diuerſa via vicit? Illi dolos ſtruebant, ipſe aures obturabat ne audiret. Illi omni tempore non ceſſabant lin-
F guam acuere, & vanitates & fraudulentias meditari: hic autem ſilentio illorum inſaniam comprimebat. Et quare ſic ſe gerit, & illis hæc apparantibus ipſe ſic ſe diſponit quaſi ſurdus & mutus, & quaſi neque aures, neque linguam habeat? Audi ipſum tantæ philoſophiæ cauſam dicentem, Quia in te ſperaui domine, quia à te pendet Pſal. 140.c ſpes mea, inquit, & in te me proieci, nulla mihi cura eſt, quid illi agant. Tua enim gratia ſatis potens eſt ad diſſipanda hæc omnia, & irritandas illorum machinationes & inſidias, vt nihil eorum impleatur quod apparant. Vidiſti quomodo quacunque calamitate humanam naturam premente, conueniens ex ſcripturis antidotum accipere liceat, & omnis vitæ huius repellatur cura, neq; ab vllo quod accidit, grauemur? Propterea obſecro, vt ſi ſibinde huc veniatis, & diuinę ſcripturę lectionem diligenter auſcultetis: non ſolum cùm huc venias, ſed & domi diuina Biblia in manus ſumite, & vtilitatem in illis poſitã, magno ſtudio ſuſcipite. Inde enim multũ lucri naſcitur: primùm quidem, vt lectione lingua reformetur: deinde anima pœnas aſſumit, & eleua-

tur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tur,iubarêque ſolis iuſtitiæ illuſtratur,pêrque tempus illud ab immundarum cogitationum illecebris liberatur,multa quiete ac tranquillitate fruens. Inſuper,quod ad agendas vires corpori ſenſibilis ille cibus facit,id animæ lectio præſtat.Spirituale enim alimentum eſt, & fortem reddit animam,& conſtantiorem,& magis philoſophicam:non permittens vt à cogitationibus abſurdis capiatur:ſed leuem & alatam faciens, in cœlum ipſum,vt dicitur,transfert.Tantum igitur lucrum,oro,ne per negligentiam amittamus,ſed etiam domi vacemus diuinarum ſcripturarum lectioni,& hìc præſentes non in nugis & inutilibus colloquiis tempus decoquamus. Et propter quod conuenimus,attendamus quæ legãtur, vt maiori inde fructu percepto diſcedere liceat. Quôd ſi huc ingreſſi, ad intempeſtiuas & inutiles confabulationes vos conferetis,& abſque ampliori fructu hinc abitis,quæ vtilitas?Quo pacto non abſurdum,eos qui ad ſeculares nundinas veniunt,ſolicitos eſſe vt antequam redeant, omnia quæ ex nundinis oportet,capiant, licèt pecuniæ impendendæ ſint:huc autem in ſpirituales has nundinas venientes,non omne ſtudium impendere vt acceptis vtilibus,& in anima depoſitis,redeant : maxi-
H mè cùm nullo pecuniarum ſumptu hìc opus ſit,ſed alacritate ſola & intenta mente? Vt igitur ne deteriores fiamus iis qui ad ſeculares mercatus vadunt,operã demus vt perquàm vigilantes ſimus , ne deſint hinc migraturis viatica:imò vt habeamus quæ non ſolum nobis ſufficiãt,ſed & quę ſuppeditare poſſimus & aliis,& vxorem corrigendo,& famulos,& vicinum,& amicum, & etiam inimicum.Tales enim ſunt ſpirituales doctrinæ, vt communes omnibus proponãtur, nullàque ſit in eis diuerſitas, niſi quãdo quis magis intentam affert mentem,& feruentiori deſiderio alium tranſcendit . Itaque quia tantum eſt è noſtris doctrinis lucrum , age hodie lecta in medium proponamus,& fructu quopiam inde collecto,domum redeamus. *Et cœpit,inquit, Noë homo agricola terræ & plantauit uineam,& bibit de uino,& inebriatus eſt.* Vide quãtæ vtilitatis occaſio eſt huius lectionis proœmium.Quando enim audimus,quòd iuſtus ille & perfectus , & qui tantum ſuperius accepit teſtimonium,bibit & inebriatus eſt: quomodo nos poſthac, qui tantis & tam variis peccatis immerſi ſumus, non magna firmitate damnum ebrietatis effugere ſtudebimus?
I quanuis non ſit ſimile iuſtum illum hac affectione capi, & nos in eandẽ incidere. Multa enim ſunt quæ iuſtum illum venia dignum declarant : quæ non dico quaſi ebrietatem illius excuſaturus , ſed monſtrans quòd non ex intemperantia ſupplantatus ſit , ſed ignorans magis. Et quòd non ita ſimpliciter vini potationem inuenit, audi ſcripturam eius apologiam afferentem,cùm dicit:

Et cœpit Noë homo agricola terræ. Iſtucipſum quod inquit,Cœpit,oſtendit quòd ipſe vini bibendi primus inuentor fuerit:ſed per ignorantiam, & neſciens ſumendi menſuram, in ebrietatem inciderit . Neque hoc ſolũ eſt in cauſa,ſed quia magna tenebatur triſtitia,& ſibiipſi conſolationem inde excogitare volebat , ſicut & ſa-
Prou.31. a piens quidam dicit,Date vinum iis qui in triſtitia,& ſiceram iis qui in dolore: monſtrans quòd nullũ eſt tam præſens triſtitiæ remedium atque vini vſus,tantum vtilitatem eius ne perdat intemperantia. Quòd autem in triſtitia & mœrore fuerit iuſtus ille , videns ſeipſum in tanta ſolitudine, & illorum hominũ corpora ante oculos proiecta,& commune omnium ſepulchrum hominibus & brutis factum, quis contradiceret ? Mos enim prophetarum & iuſtorum omnium, non ſolum pro iis duntaxat dolere qui ſibi proximi ſunt,ſed & pro reli- K
quis omnibus.Et ſi quis recẽſere vellet, inueniet omnes hanc compaſſionem præ ſe ferre:& audiet Eſaiam quidem dicentem , Non valebitis conſolari me in contri- Eſa.22.a
tione filiæ generis mei.Hieremiam autem, Quis dabit Hiere.9.c
capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarũ? Ezechielẽ verò, Heu mihi domine,delebis tu reliquias Ezec.9.d
Iſraël?Et Danielem lamentantem,& dicentem,Paucu- Daniel.9.
los nos feciſti vltra omnes gentes . Et Amos,Pœniteat te domine ſuper hoc. Et Habacuk,Quare oſtẽdiſti mi- Habac.1.a
hi labores & moleſtias?Et iterum,Et facturus es homi- Ibidem.d
nes,quaſi piſces maris. Et beatum illum Moſen quoque dicentem audiet, Siquidem dimittis ei peccatũ,dimit- Exodi.32.
te,aut & me dele.Et iterũ,cùm promiſiſſet illi deus ma- c.& g
ioris populi ducatum ſe traditurum,& dixiſſet, Dimit- Ibidem.c
te me & delebo homines iſtos, & faciam te in gentem magnam:neque hoc voluit,ſed præeſſe iſtis maluit . Itẽ Roma.9.a
orbis doctor beatus Paulus , Optabam ipſe ego anathema eſſe à Chriſto, pro fratribus meis cognatis ſecundũ carnẽ.Vidiſtis quomodo iuſti omnes magnã cõpaſſionem erga proximos præ ſe ferebant?Conſiderate nunc, quomodo & iuſtus ille ſe habuerit,quomodo veriſimile
L eſt eum fuiſſe affectum , & quomodo à triſtitia deprimebatur,videns tam immenſam ſolitudinem, & terrã illam quæ antea tam variis luxuriabat plantis , & floribus ornabatur, repentè quaſi deſectis comis, & nudam, & ſolitariam. Qui ergo tam inualuerat mœror,paruam quandam ſibi conſolationem excogitans,terræ colendę ſeſe dedidit:& idcirco inquit,Et cœpit Noë homo agricola terræ, & plantauit vineam . Sed iure hìc quæritur, an ipſe nunc plantã inuenerit,vel antea & ab initio fuerit producta.Veriſimile eſt quòd antea & ab initio fuerit in ſex illis diebus creata , quando vidit deus omnia quę fecit,& erant valde bona.Et quieuit,inquit,deus die ſeptimo ab omnibus operibus ſuis quæ fecit. Non dico quòd fuerit notus ab initio plantæ vſus,vel fructus ex illo manifeſtus . Nam ſi fuiſſet ab initio notus, omnino Abelis tempore inter oblatas hoſtias & vinũ libaſſent. Verùm quia ignorabant adhuc fructus vſum, plãta hac vſi non ſunt.Hìc autem agriculturæ ſtudioſius,& magnę diligentiæ, fortè etiam lignum deguſtauit, & contritis botris vinum fecit,eóque vſus eſt.Et quia neque ipſe guſtauerat prius,neque alium ſciebat qui guſtauerat,ignarus qua menſura vti debebat,per ignorantiam in ebrie- M
tatem incidit . Præterea,quoniam carnis eſus in vitam hanc introductus fuit,poſtea & vini potus acceſſit. Vide autem dilecte quomodo paulatim mundi ſtatus diſpenſatur, & quilibet iuxta ſapientiam à deo naturæ inditam,initiò artis alicuius inuentor fit. Sic in hanc vitam artium ſtudia ſunt introducta. Primus enim agriculturam inuenit,ſecundus artem paſtoralem,alius fabrilem,alius muſicam,hìc autem iuſtus vineaticã naturali ſolertia excogitauit. *Et cœpit,inquit, Noë homo agricola terræ,& plantauit uineam, & bibit è uino, & inebriatus eſt.* Cõſidera quomodo hoc quod erat triſtitię medicamentum,& ſanitati conducit, ei qui modũ per ignorantiam tranſcendit,non ſolũ nihil profuit, ſed & ſtatum eius offendit.Iam fortè quærit aliquis,Quare planta tot malis plena , in hanc vitam producta eſt ? Ne ita temerè loquaris homo omnia quę in buccam incidunt. Non eſt planta hæc mala,neque vinum malum, ſed illius abuſus:quia non propter vinum,ſed propter perueꝛſam voluntatem nefaria ſcelera fiunt , & cùm in eo ſit vtilitas,vt noceat in cauſa eſt intemperantia.Quocirca nunc poſt diluuium oſtendit tibi vini vſum,vt oſtendat

quòd

Universidad de Deusto

A quòd & antea in immodicam luxuriam humanum genus inciderit,multisque peccatis se cõtaminauerit,cùm adhuc vini vsus nesciretur: vt & quando videris vsum vini,non vino totum tribuas,sed corruptę voluntati sua sponte ad malum ruenti. Alia quoque ratione considera quomodo vinum fuerit vtile,& horrescito.Nam per hoc materia bonorum salutis nostræ perficitur. Sciunt initiati & eruditi quid dicatur. *Et cœpit,inquit, Noë agricola terræ,& plantauit uineam,& bibit de uino,& inebriatus est,& nudatus est in domo sua.* Grauissimum quiddam est ebrietas dilecti, & quod potest excæcare sensus, & submergere mentem, & hominem rationale animal, qui super omnia dominium suscepit, iniectis vinculis insolubilibus, quasi mortuum & operatione carentem facit:immo deterius habentem,quàm mortuum. Nam mortuus neque bona, neque mala operari potest: ebrius autem nihil boni valet operari,ad malum tamen faciendum non omnino impotens est, iacétque ibi ridiculus omnibus,& vxori,& pueris, & famulis. Amici enim suam ignominiam cogitantes,sese abscondunt,&
B confunduntur: inimici autem oblectantur,& irrident, & execrantur,quasi hæc dicentes verba.Hunccine oportebat viuere?&,hunccine oportebat spirare aërem?ô pecus,ô porcũ:& adhuc grauiora loquuntur. Qui ex præliis redeunt,cæde coinquinatis manibus,& prędam ducunt,non tam atroci aspectu sunt,vt illi.Sunt enim fortassis qui illos laudibus extollunt,propter trophæa,propter victorias, propter vulnera & cædes: ebrios autem miseros proclamant, ærumnosos vocant, & innumera eis mala imprecantur. Quid eo miserius fuerit, qui ebrietati quotidie deditus est,& vinũ profundit,& mentis suæ iudicium corrumpit? Eapropter & sapiens quidam admonebat,dicens.Principium vitæ hominis panis & aqua,& vestis,& domus tegens turpitudinem.Et si quis ebrietate vincitur,ne euulgetur: sed à suis contegatur,& non sit omnibus risus & turpitudinis argumentum.Et cœpit,inquit,Noë agricola terræ,& plantauit vineam,& bibit de vino,& inebriatus est. Ebrietatis nomen charissime,in sacra scriptura non vbique de temulentia dictum est,sed & satietatem significat. Hoc itaque fortè quis de iusto hoc dicet,quòd non vt intemperans inebriatus fuerit,sed ob satietatem hoc ei contigerit.Audi enim Dauid dicentem,Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ:hoc est,implebuntur. Aliter verò.Nam ebrietati vacantes,nunquam satiantur,sed quantum ingurgitant,tantum & siti flagrant, & inflammatio quædam est eis vini vsus:& voluptates quidem euanescunt, sitis autem inexplebilis in præcipitiũ ebrietatis eos qui illi seruiunt deducit.Et plantauit,inquit,vineam, & bibit ex vino,& inebriatus est,& nudatus est in domo sua. Considera quòd hoc non foris illi accidit,sed in domo sua. Idcirco enim assignauit diuina scriptura, In domo sua: vt ex iis quæ sequuntur,malitiæ vehemens studium videas,eius qui nuditatem euulgare fuerit ausus. *Et uidit,inquit, Cham pater ille Chanaan, nuditatem patris sui, & egressus annunciauit duobus fratribus suis foris.* Fortassis si & alij quidam fuerunt,& illis nunciauit patris sui turpitudinem: tanta erat pueri nequitia. Propterea enim,vt discas iam pridem & ab initio eum corruptę mẽtis fuisse:non simpliciter dicit scriptura, Vidit Cham nuditatem patris sui:sed quid?Et vidit Cham,pater Chanaan. Quare dic mihi, & hoc loco filij vocabulum assignat? vt discas illum fuisse intemperantem,& incontinẽtem, & mente qua in tanta turbatione procreandæ proli vacauit,eadem etiam nunc in contumeliam patris proru-

C

Eccle.29.d

Psal.35.b

pit.Et egressus,inquit,annunciauit duobus fratribus foris. Vide obsecro hìc dilecte quòd non in natura sita sunt vitia,sed in arbitrio & volũtate:Ecce enim omnes fratres fuerunt, & eiusdem naturæ, & eundem habuerunt patrem,eodem vtero fuerunt æditi,eadem diligentia fuerunt educati,sed non eandem mentem declarauerunt.Sed ille quidem in malitiam incidit,ij verò parenti debitum impenderunt honorem. Fortassis autem & irrisit,ac subsannauit patrem, turpitudinẽ illius nunciando.Et non audiuit sapientem quendam,dicentem, Ne glorieris in ignominia patris. Verùm fratres non sic egerunt. Et quomodo? *Cùm hæc audiissent, acceptis, inquit,uestibus super humeros suos,Sem & Iaphet ingressi sunt retrorsum, & nuditatem patris sui non uiderunt.* Vidisti beneuolentiam filiorum? ille euulgauit, isti neque videre potuerunt:sed retrorsum ibant, vt ne recta adirent patris contegentes nuditatem. Et vide illorum cum magna beneuolẽtia & mansuetudinem. Neque increpant, neque verberant fratrem: sed vt audierunt, mox curarunt emendari & honestari factum. Faciẽsque illorum auersæ erant,& nuditatem patris sui non viderunt.Ma-
E gna puerorum reuerentia, quam nobis scriptura monstrat, quòd non solum tegunt, sed & videre non possunt. Erudiamur hinc, & ex vtrisque lucri faciamus aliquid: & hos quidem imitemur, illius autem mores fugiamus. Nam qui sensibilem nuditatem euulgauit, maledicto se fecit obnoxiũ, & excidit ab honore quem parem habuit cum fratribus, condemnatus vt illis seruiret: licèt autem non ipse, omnes tamen qui ex ipso serui facti sunt.Quid patientur qui peccata fratrum euulgant:& non solum non contegunt & excusant,sed magis ea faciunt manifesta, multáque ex hoc operantur peccata? Quando enim manifestas fratris peccatum, non illum tantum ignominiosiorem fecisti,& segniorem fortè ad virtutis viam: sed & eos qui audiunt facis negligentiores, & ad socordiam inducis: neque etiam hoc solum, sed & deum blasphemari facis. Quod quantum affert supplicium, nemo est mentis compos qui ignoret.Fugiamus igitur obsecro mores Cham,nec imitemur.Imitemur autem gratorum illorum filiorum pudorem, quem in contegenda parentis nuditate declararunt. Et ita adumbremus fratrum peccata, ne ipsos negligentiores per hoc reddamus, sed vt hac ra-
F tione maiorem illis occasionem præbeamus, vt statim ab hoc malo liberentur, & in virtutis viam redeant. Nam sicut non habere multos testes suorum delictorum, resipiscenti faciliorem reditum prabet: sic si frontem perfricuerit anima, & viderit quòd nemo ignoret quæ mala admiserit, non facilè desistere solet: sed quasi in profundum lutum incidisset, & subtus ab innumeris raperetur fluctibus, difficilè emergere poterit. In desperationem enim cadit, & nullum sibi reditum promittit. Idcirco precor, ne detegamus proximorum lapsus, & si ab aliis eos didicerimus ne satagamus, vt nuditas videatur: sed sicut grati illi pueri obtegamus, adumbremus: admonitione, & consiliis lapsam animam erigere studeamus, misericordiæ dei magnitudinem docentes, & bonitatis eius excellentiam, & misericordiæ immensitatem: vt maiorem quàm illi benedictionem 1.Timo.2.b
ab omnium domino consequamur, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis ve- Ezec.18.g
nire: qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Et nuditatem patris sui non viderunt. Vide quomodo per legem naturæ inditam prius

Universidad de Deusto
Biblioteca

G impleuerunt, antequàm ad erudiendum humanum genus ea quæ in lege ſcripta fuerunt. Et id quod lex dicebat, Honora patrem tuum, vt bene tibi fiat: &, Qui maledicit patri vel matri, morte moriatur: hoc iam operibus impleuerunt. Vidiſti quomodo natura prius ſufficientem habuit doctrinam? *Euigilauit*, inquit, *Noë à vino, & cognouit quæ fecerat ſibi filius iunior.* Sui autem factus compos, inquit. Audiant qui totis diebus in conuiuiis verſantur lapſus grauitatem, fugiántque quod ex ebrietate eſt damnum. Sui autem factus compos, inquit. Quid eſt, Sui autem factus compos? Id quod nos dicere ſolemus de mente captis, ſi quando in exceſſu fiant, vel ſi quis ſibi reſtituatur, qui à dæmone vexatus, & ab illius tyrannide liberatur: hoc & hìc vocat ſcriptura. Verè enim ebrietas voluntarius eſt dæmon, & grauius quàm dæmon mentem obtenebrat, & captum omnium benetuolentia deſtituit. Sæpe enim dæmoniacum cùm videmus, miſericordia mouemur, & condolemus, magnámque erga illum benetuolentiam declaramus. Contrà autem facimus apud ebrios: indignamur enim, importuni ſumus, innumera imprecamur. Quare & quæ
H cauſa eſt? quia ille qui à dæmone agitatur, inuoluntarius operatur, etiamſi recalcitret, etiamſi rumpat veſtem, & obſcœna quæpiam loquatur, venia dignus eſt. At qui ebrius eſt, quicquid fecerit, non eſt venia dignus: & valde incuſant illum familiares, amici, & vicini, & in ſumma omnes: quia ſponte & voluntariò in hoc tranſiit, & ebrietatis tyrannidi ſeipſum dedidit. *Sui autem compos factus* Noë, inquit, *à uino: & cognouit quæcunque fecit ſibi filius ſuus iunior.* Et hæc dico non vt iuſtum incuſem: multa enim erant propter quæ illi venia debebatur. Et cum primis, quòd non in id vitij poſtea relapſus eſt, id quod maximum fuerit indicium quòd ignorantia, non negligentia prius deliquit. Nam ſi hoc fuiſſet negligentiæ, oportebat iterum eodem peccato capi: id quod non
I enenit. Nam ſi denuò id accidiſſet, ſcriptura vtique non obticuiſſet, ſed ſignificaſſet nobis. Vnus enim ſcopus & finitio ſcripturę diuinæ eſt, ne quid factorum intermittat, ſed veritatem nos doceat. Neque propter inuidiam, iuſtorum virtutes præteriit, neque propter gratiam peccata adumbrat: ſed omnia in medium nobis proponit, vt monimenta & doctrinas quaſdam habeamus: & vt quando etiam nos per ſocordiam in id vitij incideri-
mus, cautiores ſimus poſtea, & denuò non incidamus. Neque enim tam graue eſt peccare, quàm in peccatis perſeuerare. Itaque non attende ſolum quòd inebriatus eſt iuſtus, ſed quòd poſtea non iterum hoc ei acciderit. Iam conſidera eos qui in tabernis vinariis quotidie conſumuntur, & vt ita dicam, quotidie fermè moriuntur: etiam ſi quando ſui compotes fuerint facti, neque ſic ſibi cauent ab eodem periculo, ſed quaſi ad opus quoddam ſtrenuum redeunt. Inſuper & hoc quis iure cogitabit, quòd iuſtus ille, quia prius non expertus erat naturam vini, nec ſciebat qua menſura vtendum erat, non mirum ſi bibens inebriatus ſit. Sed quia iuſtus, & bonis operibus pollebat, peccatum adumbrare potuit. Nos autem cum ab innumeris aliis affectionibus infeſtamur, hoc addimus vt & ab ebrietate ſubmergamur. Quid excuſabit? vel quis, dic oro, nos dignabitur venia, quos nulla experientia facit caſtigatiores? *Sui autem compos factus eſt* Noë, inquit, *à uino, & cognouit quæ fecit ſibi filius ſuus iunior.* Vnde cognouit? fortè fratres ſignificauerunt, non accuſationis quidem gratia, ſed rem vt facta erat docentes, vt conueniens ille ſuo vulneri remedium acciperet. Et cognouit, inquit, Noë quæ fecerat ſibi filius ſuus iunior. Magnam & intolerabilem rem K
dicere vult, fecerat ſibi. Animaduerte enim, quomodo intus in domo viſa patris turpitudine, quod debebat obtegere, egreſſus euulgauit, & riſui & ſubſannationi patrem (quantum in ipſo erat) expoſuit, fratrèſque prauæ ſuæ voluntatis ſocios fieri voluit: cum deberet, ſi omnino proditurus erat, illos intra domum vocare, & ſic nuditatem effari: ſed ipſe foras exiit, quaſi ſi etiam alia adeſſet multitudo, & eam facturus eſſet paternæ turpitudinis conſciam, propter hoc inquit: Quæ fecerat ſibi. Contumelioſus patri fuit, oblitus eſt honoris quem debent parentibus filij, prodidit peccata, fratres voluit allicere & ſocios facere ſuæ contumeliæ. Quæ fecerat ſibi, inquit, filius ſuus iunior. Secundus enim erat, & maior natu quàm Iaphet: licèt autem ætate illo prior erat, voluntate tamen minor, & temeritate illum exceſſit. Nam quia noluit intra ſuos limites manere, amiſit honorem ſibi à natura traditum. Et ſicut ille id quod natura habuit, nequitia voluntatis amiſit: ita Iaphet quod natura non habuit, ſaniorem ob mentem accepit. Vidiſti quomodo nihil temerè & fortuitò in diuina ſcriptura continetur? *Quæ fecerat ſibi*, inquit, *filius ſuus iunior,* L
& dixit: Maledictus Chanaan filius, ſeruus erit fratribus ſuis. Ecce peruenimus ad quęſtionem illam vbiq; celebrem: multos enim audimus dicentes: Quare cùm peccauerit pater, & prodiderit nuditatem, filius maledictum ſuſcipit? Obſecro, attendite diligenter, & ſolutionem ſumite. Illa enim dicemus, quæ videlicet ſuppeditauerit diuina gratia propter veſtram vtilitatem. Et dixit: Maledictus Chanaan filius, ſeruus erit fratrum ſuorũ. Non ſimpliciter, neque in vanum commemorauit filium, ſed ob latentem rationem. Volebat enim & corripere filium propter peccatum, & contumeliam qua ſe affecerat, & ſimul nolebat præiudicare benedictioni quæ illi pridem facta. Benedixit enim, inquit, deus Noë, quando exiuit ex arca, & filios illius. Vt igitur ne videatur maledicere, quem deus ſemel benedixerat, præterito illo qui ſe contumelia affecerat, filio maledictum intulit. Ne, inquit, hoc quidem oſtendit, quòd propterea Cham non eſt maledictus, quia prius à deo benedictionem acceperat. Quare autem cùm alius peccauit, ille pœnam luit? neque hoc abſque ratione factum eſt. Quia pater
nõ minorem pœnam & cruciatum habuit, quàm filius. M
Scitis enim quomodo ſæpenumero patres orant vt filiorum pœnas ipſi ferant: & quomodo grauius illis eſt videre filios ſupplicio affici, quàm ſi ipſi iis forent obnoxij. Factum igitur eſt hoc, vt ille ob naturalem in puerum amorem, maiorẽ ſentiret dolorem, & benedictio dei ſeruaretur inuiolata, & puer accepta maledictione, ſuorum propriorum pœnas peccatorum lueret. Nam licèt propter patris peccatum, nunc maledictioni ſit obnoxius, attamen veriſimile fuit, quòd & propter ſua delicta dederit pœnam. Non enim ſolum propter peccatum patris maledictionem accepit, ſed vt propter ſe ille maiorem pœnam pẽnderet. Nam neq; patres pro filiis, neque filij pro patribus pœnam luunt, ſed vnuſquiſq; pro ſuis peccatis pœnam luit. Vbique hoc à prophetis dictum inuenimus, ſicut cùm dicunt: Comedentis vuas acerbas, dentes obſtupeſcunt. Et anima quæ peccauerit, ipſa & morietur. Et iterum: Non morientur patres pro filiis, neq; filij pro patribus. Nullus igitur noſtrum quaſi ignorans diuinas ſcripturas, audeat ſcriptis hunc ſcopum reprehendere, ſed grato animo quæ dicuntur accipiat, admiretúrq; diuinę ſcripturę miram diligẽtiam, & expendat quantũ malum ſit peccatũ. Ecce enim fra-

Hiere.31.& Ezech.18.a Ezech.18.a Deut.24.c

treum

Universidad de Deusto
Biblioteca

A trem eádem natum puerpera,eodem egressum vtero,vt sibi vindicauit peccatũ,seruum fecit,& ablata libertate, subiectionem illi iniunxit:vnde postea seruitus sumpsit originem.Neq; enim antea solebant ita molliter agere, delitiari,& aliorũ ministeriis indigere,sed sibiipsis ministrabant quique . Eratq; par omnium honor,& ablata è medio omnis honorum diuersitas.Peccatũ autem vbi intrauit,libertatem perdidit,& corrupit potestatem naturæ datam,seruitutẽmque introduxit,vt cõtinua sit doctrix & admonitrix humanæ naturę,vt fugiamus seruitutis peccatum,& ad virtutis libertatẽ redeamus. Hinc enim si volunt, & dominus & seruus continuam habẽt vtilitatem.Cogitet itaq; seruus ideo seruitutem incepisse,quia Cham in tãtam peruenerat temeritatem: & dominus quoq; cogitet , q̃ non aliunde subiectio & seruitus cœperint,quàm quòd ille peruersam habuerit voluntatem,& à pari fratrũ dignitate exciderit. Verùm si sobrij simus, & prudentes, nihil nos offendet q̃ hæc propter peccata parentum nostrorum introducta in hanc vitam,cùm res in nominibus solis versetur.Quia & primus parens propter transgressionem , mortis pœnam, vitámque in laboribus mœroribúsque cõsumendam intulit, & hic seruitutem . Verùm superueniens dominus
B Christus hæc omnia sustulit,ad nomina vsq; tantum, si volumus . Neq; enim mors, mors vltrà est,sed nomen tantum habet mortis,immo & ipsum nomen sublatum est. Nam neq; mortẽ ipsam vltrà dicimus,sed soporem
Ioan.11.b & mortem:proinde & Christus ipse dicebat:Lazarus amicus noster obdormiuit. Et Paulus Thessalonicẽsibus
1.Thess.4.d scribens,inquit:De dormientibus autem nolo vos ignorare fratres.Et seruitus quoque similiter nomen est:ille enim est seruus,qui peccatum operatur . Et quòd etiam hanc abstulerit aduentu suo Christus,non nisi nomẽ esse permiserit,immo & vocabulum ipsum deleuerit,au-
1.Tim.6.a di Paulum dicentem:*Qui autem fideles habent dominos,non contemnant eos,quia fratres sunt.Vides quomodo vbi virtus subintrauit,eos in fraternitatis nomen* congregauit,qui prius seruitutis nomine erant obnoxij?

Et erit,inquit,*Chanaan filius seruus fratrum suorum.* Abusus es,inquit,honore,non bene te gessisti,cùm par esses
Gene.3. dignitate:propterea subiectione emendari te volo.Hoc ab initio & mulieri contigit . Quoniam enim par erat viro dignitate, & honore abusa est,propterea ablata est ab illa potestas,& dictum est ad illam: Ad virum tuum
C conuersio tua,& ipse tui dominabitur. Proinde etiã hic nunc,vt se emendet,pœnam fert,& propter puerũ quoque cruciatur:vt discas,quòd etsi senex *nunc* esset, attamen *quia* pœna *in filium* transiit , *id ipsi luctuosam &* insuauem vitam *faciebat*,cogitanti quòd etiã post suam mortẽ filius pœnam *luiturus* esset . Nam quòd filius per se malus,& omnes qui ab illo nati fuerint abominabiles,& ad malum perpensè declinarint,audi scripturam
Ezec.16.a Dan.13.f dicentem per modũ maledicti:Pater tuus Amorrhęus, & mater Chettæa . Et alius quidam increpans: Semen, inquit,Chanaan,& non Iuda.Porrò operæprecium fuerit audire nunc post pœnam,quam accepit is qui nuditatem inuulgauit,quos honores & retributiones assecuti sunt alij,pro honore quem patri impenderunt.Et dixit,inquit, benedictus dominus deus Sem, & erit Chanaan seruus illius.Hoc fortè quis dixerit,non est benedicere Sem:immò valde benedixit illũ. Quando enim dominus benedicitur,& aguntur illi gratiæ ab hominibus,tunc vberior ab illo solet istis benedictio dari,propter quos ipse benedicitur . Nã qui benedixerit,inquit, debitorem ipsum facit maioris benedictionis,authorq;

fuit Sem maioris retributionis: *quia deus propter Sem* D
benedicitur.Sicut enim quãdo benedicitur propter nos, multum id nobis conciliat fauoris: ita & contrà,quando propter nos alij illum blasphemant,maior hinc nostra fit condemnatio.Quocirca obsecro,demus operã, vt ita viuamus,& tantæ virtutis specimen adhibeamus, quò omnes qui nos viderint,benedictionis laudes afferant domino deo . Nam quia bonus & misericors est, per nos vult glorificari : non quòd ipsi aliquid ad suam gloriam accedat(nullius rei indigus est) sed vt occasiones ipsi præbeamus,vt maiorem nobis gratiam impartiatur.Benedictus dominus deus Sem,& erit Chanaan seruus illius. Attende hic,quomodo paternam pœnam profert,quæ tamen emendatio potius erat,quàm pœna. Pater enim erat,& clemens pater,neque iustam pœnam volebat inducere,sed ita vt diu malitię obesset,ideo ait: In seruitutẽ te condemno,vt iugem & indelebilem habeas facti memoriam. *Dilatare deus Iapeto,& habitet in tabernaculis Sem , & fiat Chanaan seruus illius.* Iterum hæc quoque maxima benedictio est,fortẽ latentem aliquem habens thesaurum.Dilatare,inquit,deus Iapeto.Non aberrabit quis , si dixerit benedictiones iusti prophetias esse.Nam si pater Noë non simpliciter,neq; frustra vocabulum indidit Noë,sed vaticinatus est per nomen fu E
turum diluuium : multo magis iustus ille non simpliciter,neque frustra benedictiones protulit.Opinor enim, quòd benedicendo hos duos, duorum populorum vocationem significare voluerit : & per Sem quidem Iudæos,ex illo enim & Abraham,& Iudæorũ genus multiplicatum est:per Iaphet autem, gentium vocationem. Vide autem,quòd & benedictio hanc prænunciet.Dilatare enim,inquit,deus Iaphet,& habitet in tabernaculis Sem.Hoc in gentibus adimpletum videmus . Dicendo enim,*Dilatare,omnes gentes significauit.Sed dicendo, Habitet in tabernaculis Sem:quia gentes frui cœperunt iis quę Iudeis parata:*& erit Chanaam seruus eius.Vidisti quales & ij gratitudinis acceperũt mercedes,& quãta ille propter temeritatem & impudentiam ignominia punitus est?Sint hæc perpetuò in nostra mente scripta, vt horum æmulatores & imitatores fieri possimus: huius autem excellentem temeritatem, & nequam voluntatem fugiamus. Et *vixit*,inquit, *Noë post diluuium* F
annos trecẽtos quinquaginta,& fuerũt omnes dies Noë,nongenti quinquaginta anni, & mortuus est. Neque hoc putes absque causa assignasse scripturam,sed vide & hoc loco iusti *continentiam.Quia* cùm tanta frueretur vbertate & prosperitate , superuiuerętque tanto annorum numero post egressum ab arca,nolnit vltrà indulgere puerorum procreationi. Non enim commemorat scriptura illum alios præter tres istos habuisse pueros. Hic iterum cogita magnam sałacitatem Cham , quia neque patrem videns tantæ cõtinentię, castior ipse factus est,sed omnia diuerso modo quàm pater agebat . Proinde omne suum genus in seruitutem condemnatum est,vt malæ voluntatis frenum habeat . Deinde hic narrat scriptura eos qui ex filiis nati sunt,& inquit: *Cham autem genuit Chus.* CAP.X.
Et iterum Chus genuit Nemroth,qui cœpit esse gigas super terram. Hic fuit gigas venator coram domino . Quidam dicunt hic,coram domino,id est aduersarius deo : ego autem non puto scripturam hoc insinuare,sed quòd robustus quis fuerit & virilis.Et q̃ dicit corã domino:hoc est,à domino cõstitutus,eo q̃ acceperat aliquam ab illo diuinam existimationem: vel q̃ deus per hunc esset in admiratione habẽdus,q̃ talẽ produxisset, & super terrã monstrasset.Sed hic iterum proauum suum imitatus,&

Universidad de Deusto
Biblioteca

G abusus naturæ priuilegiis, alium seruitutis modũ adinuenit,& princeps atq; rex fieri attentauit.Rex enim nõdum erat,cùm nondum essent subditi.Ista autem magis videbatur esse libertas.Seruitus autem grauissima est in ordine libertatis,præsertim si liberis imperetur.Et vide habendi auiditatem quæ faciat.Vide corporis robur nõ manens intra suos limites, & gloriæ appetentem naturam.Non enim vt defenderet illos,imperabat:sed & ciuitates ædificabat,vt imperaret bellatoribꝰ. *Inde enim,* inquit, *ex terra illa exiuit Assur, & ædificauit Niniue.* Animaduerte hic quoque,quòd nihil offendit naturam nostram progenitorum malitia. *Hi enim,Niniuitas dico,* Ionæ.3.b misericordiam dei pœnitentia sibi *conciliarunt*, reuocata illius sententia. Hi quidem inter primos progenitores habuerũt Cham parricidam,deinde Nemrod hominem tyrannum pernicacem,nepotem quoque Assur. Dicuntur autem certè & alij fuisse inter illos molles & delicati,& dissolutam & corruptam agentes vitã,ebrietati & risui,& subsannationibus,& scõmatis dediti.Sed quia manifestam prę se tulerunt pœnitentiam,nihil ipsis obfuit progenitorum malitia, sed tantum sibi cœlestis fauoris *conciliarũt*,vt vsq; *nunc* celebretur præclara eorum pœnitentia.*Proinde illos & nos imitemur*,& Matth.12.& Lucæ.11.d cùm sciamus quòd neque parentum malitia nos offendit,si voluerimus resipiscere:neque parentum virtus nobis proderit,si fuerimus negligentes:magnum itaq; nobis sit studiũ virtutis, vt gratam voluntatem ostendamus,quò eandem cum Sem & Iaphet consequamur benedictionem: & vt à maledictione & seruitute, quam Chanaan accepit, liberemur: & ne simus serui peccati, sed verã possidentes libertatẽ,ineffabilia bona adipiscamur,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, *cui cum patre & spiritu sancto sit gloria, imperium, & honor, nunc & semper,& in secula seculorum, Amen.*

Homilia tricesima.

ECce tandem ad finem sanctæ quadragesimæ venimus,& ieiunij nauigationem perfecimus, appulimúsque,dei gratia,in portũ.Verùm non ideo negligentes simus, sed hac de causa iterum maius studium,maiorem diligẽtiam,maiorẽmq; vigilantiam exhibeamus.Nã & naucleri cùm per multa maria transierint,& plenis velis, oneratisque mercibus in portum ingressuri sunt,tunc maximam curam & solicitudinem gerunt ne in scopulum vel petram quãdam impingant, I quæ omnes priores labores simul disperdat.Et cursores quoque ita faciunt:cùm enim ad finem stadiorum perueniunt,vehementiorem seruant cursum,vt metam attingant,& præmia mereantur.Athletæ quoque post plurima certamina & victorias,cùm pro corona certandũ est,maiori nisu omnia faciunt,vt coronati abeant.Itaq; quemadmodum naucleri,& cursores,& athletæ,vbi ad finem veniunt,magis enituntur & vigilant, eodem modo & nos facere oportet. Quia in magnam hanc hebdomadam peruenimus dei gratia,nunc maximè & ieiunij cursus intendendus,& magis cõtinuandæ sunt preces, faciendáque diligens & pura peccatorum cõfessio, & in bonis operibus sedulitas, eleemosyna larga, æquitas,mansuetudo,aliæq; virtutes: vt talibus ornati virtutibus,vbi in diem dominicum venerimus, domini liberalitate fruamur. Magnam autem vocamus hebdomadam,non quòd plures horæ in ea sint, neque quòd plures dies habeat. Est enim idem numerus in hac aliisque omnibus. Quare ergo illam vocamus magnam? quia magna quædam & ineffabilia bona contigerunt nobis in illa.In illa enim solutum est bellum diutinum,extincta mors,maledictio interempta,diaboli tyrannis dis- K
soluta,vasa eius direpta. Deus hominibus reconciliatus est,cœlum penetrabile factum, angeli hominibus coniuunt, distantia coniuncta sunt, sepes sublata, fenestra remota. Deus pacis pacifica fecit omnia,quæ in cœlis, & quę in terris.Et hac de causa magnam hebdomadam vocamus.Quia tantam nobis donorum multitudinem *in illa largitus est dominus*. Et idcirco fideles & ieiunium *intendunt*,& *vigilias*,& pernoctationes sacras,& *eleemosynas faciunt*,vt hebdomadæ *huic* honorem habeant.Nam si dominus *talia bona in illa nobis* donauit, quomodo non & nos debemus *quantum* possumus,reuerentiam & honorem ostendere? Enimuero & reges ipsi declarãt quàm venerabiles illos dies habeant,mandantes, vt omnibus sint inducię & feriæ, qui *ciuilibus* funguntur negociis,claudẽdo fores iudiciorum, & auferendo omnes litium & contentionum species, quò magna tranquillitate ac quiete liceat ad spiritualia rectè perficienda festinare. Et nõ hoc solum,sed & aliam liberalitatem ostendunt. Habitantes enim in carceribus à vinculis soluunt, & pro humano virili dominum suum imitantur. Quia sicut ipse graui nos peccatorum L
carcere exoluit, & innumeris bonis frui fecit: eodem modo & *nobis* faciendum est, vt simus imitatores misericordię *domini dei nostri*.Vidistis quomodo singuli reuerentiam & honorem exhibeamus *diebus iis*, qui nobis tot bonorum sunt autores?Proinde rogo *nunc*, si vnquam aliâs,vt repulsis vanis cogitationibus,& mente purgata ac vigili assimus.Nullus ecclesiam ingressus seculares curas aduocet,vt digna laborum mercede recepta,iterum domum proficisci liceat. Age igitur consuetam vobis mensam iterum proponamus,& vestram charitatem refocillemus,prolaturi *in* medium *quæ lecta* sunt ex beato Mose, & *indicaturi diuinæ* scripturæ *diligentiam*. *Nam postquam historiæ de beato Noë finem imposuit,genealogiam consequenter à Sem exorditur,& dicit:* *Et Sem nati sunt duo filii,nomen uni Phalek: quia in diebus illius diuisa est terra*. Considera quomodo signi non multo post futuri præscientiam,vocabulo nati pueri indidit, vt cùm videris rem opere adimpletam, non vltrà mireris, videns diuinitus hoc pueri nomine prædictum.Nam postquam catalogum eorum fecit qui postea nati sunt,inquit: *Et erat omnis terra labium unum & uox una omnibus.* Non de terra loquens,sed de homi M
num genere,vt nos doceat vnam linguam omni hominum fuisse naturæ. Et erat omnis terra labium vnum, & vox vna omnibus. Labium vnum,sermonem dicit, & *idipsum* iterum per vocem, *significans omnes vsos* eadem voce & lingua.Et quòd de loquela dictum sit,& fuerit omnis *terra labium vnum*, audi scripturam alio loco dicentem: Venenum aspidum sub labiis eorum. Psal.13 & 139
Ita solet scriptura labiorum nomine loquelam appellare. Et *factum est cùm mouerent illi ab* Oriente, *inuenerunt campum in terra* Sennaar, *& habitauerunt illic*. Vide quomodo humanum genus non potest subsistere intra *suos* limites,sed amplius concupiscens, maiora supra se appetit.Atque hoc est quod humanum genus potissimum perdit: quia non vult naturæ suæ mensuram agnoscere, sed semper maiora desiderat, & quæ supra suam sunt dignitatem votis concipit. Hinc & qui ad *mundana* respiciunt opera, si quando multo abundauerint auro, & potentes fuerint, quasi obliti suæ *naturæ*, in tantum se fastigium efferri volunt, vt vsque *in* profundum ipsum deducantur. Et hoc videmus *quotidie* contingere, quanuis nec hac ratione emendatiores euadant

Universidad de Deusto

A dant alij. Et si ad parvum tempus corripiantur, subitò tamen omnium oblitì, iterum eandem vadunt viam, & in eadem præcipitia deferuntur: id quod & nunc videre licet apud illos factum. Et factum est cùm mouerent illi ab Oriente, inuenerunt campum in terra Sennaar, & habitauerunt illic. Vide quomodo paulatim docet nos lubricam illorum voluntatem. Quoniam viderunt, inquit, campum, migrantes, & relicto priori loco illic habitauerunt. Deinde dicit: *Dixit homo proximo suo, venite conficiamus lateres, & coquamus eos igni. Et facti sunt illis lateres in lapidem, & bitumen erat illis cœnum. Et dixerunt: Venite ædificemus nobis ciuitatem, & turrim, cuius caput erit usque in cœlum. Et faciemus nobis ipsis nomen, priusquam dispergamur super omnem terram.* Vide quomodo abutuntur vocis æqualitate, & quomodo vanum viuendi consilium sit multorum malorum occasio. Venite, inquit, faciemus lateres in lapidem, & bitumen in cœnum. Vide quanta
Psal.126.a securitate volunt ædificare, nescientes quòd nisi dominus ædificauerit domum, frustra laborãt qui ædificant. Et ædificabimus, inquit, nobis ciuitatem: nõ deo, sed nobis ipsis. Vide oro quàm inualuit malitia, habẽtes adhuc
B recentem memoriam generalis in diluuio interitus, in tantam inciderunt insaniam. Et ædificabimus, inquit, nobis ciuitatem, & turrim, cuius caput erit vsque in cœlum. Nomine cœli, audacem illorum temeritatem per hyperbolen docet. Et faciamus, inquit, nobis ipsis nomẽ. Vidisti radicem mali? vt, inquit, perpetuam memoriam consequamur, vt nostri perpetuò memores sint posteri: tale erit nostrum opus, vt vnquam obliuioni tradatur. Et hoc faciemus priusquàm dispergamur super faciem omnis terræ. Adhuc, inquit, congregati, gloriã nostram operemur, vt posteritati perpetuum nomen relinquamus. Sunt multi etiam hodie qui illos imitãtur, & talibus operibus celebrari volunt. Alij splendidas domus ædificant, & lauacra, & porticus, & deambulacra: quorũ si aliquem rogaueris, quare ita laboret, tam miser sit, tãtósque pecuniarum faciat sumptus, eósq; inutiles: nihil aliud audies, quàm hæc verba, vt immortalẽ seruet memoriam, & audiat quòd illius est hæc domus, hic ager. Sed hoc non est tam laudem, quàm crimen sibi pârere. Nam statim ad hæc subiungentur plurimarum contumeliarũ verba: Domus hæc huius est, huius auari, huius rapacis, huius viduarum & orphanorum spoliatoris. Igi
C tur hoc non est memoriam assequi, sed perpetuis obiici criminibus, & etiam post mortem infamari, & spectatorum linguas acuere in blasphemiam & accusationem eius qui illam possidet. Quòd si omnino æternam memoriam amas, ego tibi viã monstrabo: qua poteris semper celebrari, dabítque tibi fiduciam in futuro seculo. Hoc pacto igitur poteris & commemorari, & celebrari quotidie, encomiisq; euehi & post hanc vitã, si has pecunias in manus inopum dispenses, relictis lapidibus, & splendidis ædificiis, & villis, & balneis. Hæc memoria immortalis, hæc memoria à sarcina peccatorum alleuiat, hæc multam tibi fiduciam apud deum conciliat. Cogita obsecro & hæc verba, quæ singuli dicturi sunt: Hunc misericordem & benignum, hunc mansuetum,
Psal.111.b hunc suauem, hunc tam largum dispensatorem. Dispersit enim, inquit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum. Pecuniarum ita dispersæ diuitiæ expendentem non relinquunt, sed expectant: retentæ autem, simúlque inclusæ, etiam se seruantem secum perdunt. Dispersit enim, inquit, & dedit pauperibus. Sed audi quod sequitur: Iustitia eius manet in seculum. Vno die diuitias dispersit, & iustitia eius manet in seculum, & memoriam

fecit immortalem. Vidisti memoriam, quæ se in omne D
seculum extendit? vidisti memoriam magnis & ineffabilibus plenam bonis? Tali ædificio nostri memoriam relinquere studeamus. Nam lapidibus ædificasse non solum nihil nobis prodesse poterit, sed nos cõtinuò & clara voce infamabit. Et nos hinc abimus, deferentes peccata vnde hæc parta, & ædificia hic relinquimus: quin nec frigidam & inutilem memoriam consequimur, sed potius probris deturpamur, nomènque statim trãsit ad alterum. Etenim sic res habent, vt ab hoc ad alium transeant, & ab illo iterum in alium. Et hodie quidem domus dicebatur huius, cras vel alio die & mox dicetur alterius. Interim sponte nosipsos decipimus, putantes nos dominium quoddam possidere, nescientes quòd solum vsu fruimur, & siue velimus, siue nolimus, aliis concedemus: & iam prætereo quòd iis etiam quibus non fauemus. Omnino tamen si memoriam concupiscis, & hoc tantum studium est: audi quomodo viduæ memores sunt Tabithæ, & quomodo circunstant Petrum flen
Act.9.f tes, & demonstrantes togas & vestes, quas faciebat illis, cùm adhuc supereßet Dorcas. Vidisti domus animatas, vocem emittentes, & tantæ virtutis, vt à morte ad vitã
E reuocare queant? Nam postquàm circunsteterunt Petrum, calidas lachrymas profundẽtes, cibúmque & quibus opus habebant quærentes, Petrus eiectis omnibus, & positis pedibus, orauit: & cùm excitasset illam, vocauit sanctos & viduas, & assignauit istis viuam. Si memoriam quæris, si veram gloriam amas, hanc imitare, tales domus extrue, noli sumptus tuos inanimatis impendere, sed cum illis qui eiusdem sunt generis misericordiam facito. Hæc laude digna est memoria, hoc magnum lucrum affert. Cæterum ad institutum redeamus, & videamus illorum virorum, qui tunc erant, audaciã. Illorum enim affectiones, nostræ, si sapere voluerimus, emendationi seruiunt. *Et ædificemus, inquit, nobis ciuitatem, & turrim, cuius caput erit usque in cœlum. Et faciamus nobis ipsis nomen, priusquam dispergamur super terram.* Vide quomodo superbiam mentis illorum ostendit. Et ædificemus, inquit, nobis ciuitatem. Et iterum: Faciamus nobis ipsis nomen. Etiam post diluuium, & generalem omnium interitum non minoribus malis occupantur. Quid ergo fiet? quomodo ab insania sua reprimentur? Pollicitus est deus, se non vltrà facturum diluuium, nimirum misericordiæ suæ consuetudinem seruans. Illi F
autem neque pœnis emendatiores facti sunt, neque beneficiis meliores. Audi quæ sequuntur, vt discas ineffabilis misericordiæ dei magnitudinem. *Et descendit, inquit, dominus deus, ut uideret ciuitatem & turrim, quam ædificabant filii hominum.* Vide quomodo humano more scriptura loquitur. Et descendit, inquit, dominus, non vt humano modo intelligamus, sed vt per hoc erudiamur, nunquam temerè fratres condemnandos, neque auditu solò iudicandum, nisi pluribus argumentis prius certi reddamur. Omnia enim à deo ideo fiunt, & ob hoc tanta ad erudiendum humanum genus vtitur sermonis attemperatione. Descẽdit, inquit, dominus deus, vt videret ciuitatẽ & turrim. Vide quomodo nõ statim ab initio illorũ reprimit insaniã, sed lõganimi lenitate vtitur, & expectat, donec malitiã suã opere declarẽt, & tũc conatus eorũ impedit. Ne enim quis dicere possit, voluisse quidẽ illos, sed quę decreuerãt, opere nõ cœpisse, præstolatur donec animo destinatũ opus aggrediãtur, & tũc monstrat eis q̃ inutilia attẽtarint. Descendit, inquit, dominus deus, vt videret ciuitatẽ ac turrim eorũ. Vide misericordiæ excellẽtiam, permisit illos laboribus sese af-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fligere, vt rerum experientia, præceptoris loco illis esset. Et quoniam vidit malitiam inualescere, & morbum increscere, non vsque ad finem permittit, sed suam declarat bonitatem: quemadmodum medicus bonus videns morbum augeri, & vlcus incurabile fieri, statim sectione vtitur, vt omnē morbi causam aboleat. *Dixit*, inquit, *dominus deus, ecce genus unum, & labium unum omnium: hoc est uox una & lingua una. Et hoc cœperunt facere, & nunc non cessabunt ab iis quæ decreuerunt facere.* Attende domini misericordiam. Quoniam conatus illorum impediturus erat, primùm cum illis expostulat, & quasi ostendit peccati eorum magnitudinem, & ingratitudinis excellentiā, & quòd abusi sunt linguæ & vocis vnitate. Ecce enim, inquit, genus vnum & labium vnum omnium. Et hoc cœperunt facere, & nunc non cessabunt ab iis quæ decreuerunt facere. Hic enim dei mos est, vt puniturus prius indicet quàm magna sint peccata, & quasi expostulans etiam ipse satisfaciat nobis, ac tunc tandem corripere incipiat. Nam & cùm terribile illud diluuium interminaretur, dicit scriptura: Vt autē vidit deus, quòd multiplicatę sunt malitię hominum, & vnusquisque cogitat in corde suo diligenter in mala à iuuentute. Vidisti quomodo prius monstrauit malitiæ eorum excellentiam? & postea dicit, Delebo hominem:
H ita & nunc, Ecce genus vnum, & labium vnū omnium, & hoc cœperunt facere. Si in tanta concordia, & linguę vnitate in tantam inciderunt insaniam: vbi tēpus processerit, quomodo non deteriora attentabunt? Non cessabunt enim ab his quæ decreuerunt vt faciāt: nihil eorum impetum & ardorem morari poterit, sed omnia quę statuerunt secum, studebunt perficere, ni statim pro attētatis pœnam luant. Id quoque inueniet aliquis & de protoplasto dici. Eiecturus enim illum deus à paradisi incolatu: age, inquit, quis annunciauit tibi quòd nudus esses? & iterum: Ecce Adam factus est, quasi vnus ex nobis, vt sciat bonum & malum. Et nunc ne fortè extēdat manum, & accipiat de ligno vitæ & comedat, & viuat in seculum. Et emisit illum dominus de paradiso. Etiam nunc inquit: Ecce genus vnum & labium vnum omnium, & hoc cœperunt facere, & nunc non cessabunt ab iis quæ decreuerunt facere. *Venite, & cùm descenderimus, confundamus illorum linguas, ut ne audiat unusquisque uocem proximi.* Vide iterum verborum humilitatem. Venite, inquit, & cùm descenderimus: quid volunt sibi verI ba hæc? Opúsne habet cooperatione dominus ad correctionem, & subsidio ad illorum destructionem? Absit. Sed sicut iam dixit scriptura, Descendit dominus: docens nos per hoc quòd euidenter malitię illorum vidit excellētiam: ita & hìc dicit, Venite & cùm descenderimus. Dictum est ceu ad honore pares. Venite inquit, & cùm descenderimus, confundamus illorum linguas, vt ne audiat vnusquisque vocem proximi. Pœna hac quasi perpetua nota sigillabo illos, quæ eos omni seculo comitabitur, neque huius vllo tempore obliuiscantur. Nam quia abusi sunt vocis vnitate, ideo vocis diuersitate castigare volo. Sic enim vbique facere cōsueuit dominus. Hoc ab initio & in muliere factum est. Abutebatur honore concesso, vnde subiecta est viro. Et similiter Adæ contigit: quia enim ex multa prosperitate, paradisiq; incolatu nihil lucrifecit, sed præuaricando pœnæ obnoxius est factus, eiecit eum ex paradiso, & pœnam ei perpetuam iniunxit, dicens: Spinas & tribulos germinabit tibi terra. Hi quoque honore pares, & einsdem linguæ, in pœnis abusi, quàm gratuiter peccarint ex linguarum varietate sunt experti. Et confundamus illorum, inquit, linguas, vt ne audiat vnusquisque vocem proximi. Vt K sicut linguæ vnitas cohabitationem fecit, ita linguæ diuersitas dispergat. Nam quibus non est idem sermo & lingua, quomodo cohabitare possunt? *Et dispersit illos,* inquit, *dominus deus ab illo loco super faciem uniuersæ terræ, & cessauerunt ædificantes ciuitatem & turrim.* Considera domini misericordiam, in quantam animi hæsitationem impulit. Amentibus enim postea similes fuerunt. Et ille quidem imperabat hoc, & alius suppeditabat aliud, inutilisque fuit omnis illorum conatus: ideo cessauerunt etiam ædificēare turrim & ciuitatem. *Et idcirco uocatum est nomen illius confusio, quia illic confudit dominus deus labia omnis terræ.* Vide quot fiunt, vt memoria huius facti in omnia secula producatur. Primùm linguarum fit diuisio, imò ante hoc nominis appellatio. Phalek enim nomen, quod Heber puero imposuit, partitionem signi ficat: deinde loci agnominatio: confusio enim vocatus est, id quod Babylon sonat. Postremū Heber ipse mansit, idem seruans idioma quod & antea habebat, vt manifestum diuisionis huius signum foret. Vidisti per quot immortalem, nullāque obliuione delendam huius facti memoriam seruari voluerit? Hinc enim pater postea cogebatur dicere causam tam diuersæ vocis. Et puer à patre discebat quare Babylon à confusione nomen sorti- L ta fuerit, nempe quòd illic dominus deus confudit labia vniuersæ terræ, & ab illo loco dispersit illos. Nam vtrunque loci appellatione mihi significare videtur, & quòd linguas confudit, & inde dispersio orta sit. Audiuistis dilecti, vnde dispersionis varietatisque linguarum orta sit causa. Fugiamus obsecro, ne hos imitemur: & iis quæ nobis deus concessit, ne abutamur: & naturam humanam considerantes, ea consultemus quæ mortales deceat: & cōsiderata præsentis vitæ fragilitate, *quia breue est tempus uitæ nostræ, reponamus & thesaurizemus prius fiduciam, operando bona opera. Et non solum per hos dies seruemus ieiunij feruorem, eleemosynæ largitatem, precum continentiā. Etenim ieiunio preces sem per coniunctas esse oportet.* Et quòd hoc verum sit, audi Christum dicentem: Hoc genus dæmoniorum non Matth.17.c & Mar.9.d egreditur, nisi in precatione & ieiunio. Et iterum de apostolis dicitur: Nam cùm orassent, inquit, & ieiunassent, commendauerunt eos domino, in quem crediderant. Et iterum inquit Apostolus: Ne fraudetis inuicem, 1.Cor.7.a nisi in precatione & ieiunio. Vidisti quomodo ieiunium M hoc subsidio indigebat? Tunc enim potissimum preces sobriæ sunt, cùm expeditior est mens nostra, neque grauata, neque malo delitiarum onere pressa fuerit. Magna arma sunt preces, magna securitas, magnus thesaurus, magnus portus, indeprædabile prædium, modo sobrij & vndequaque mente nostra collecta, inimicóque nostræ salutis nullo aditu permisso, dominū adeamus. Scit enim hostis noster, q; per tēpus illud possumus de iis quę ad nostram salutē attinent, loqui, & peccata cōfiteri, & vulnera medico ostendere, & sanitatē cōsequi: ideo maximè obsistit, omniaq; facit & tractat, vt nos supplātet, negligētesq; faciat. Proinde sobrij simus obsecro, & scientes illius insidias, maximè tēpore isto operā demus, vt illi quasi pręsentem illū, & ante oculos stantem vidētes, obluctemur: & cogitationem omnē, quę nos interturbare possit, repellamus: totiq; nitamur & loquamur, vt non solum verba, sed & mens verborū comes deum accedant. Nam si lingua quidem proferat verba, *mens* autem foris sit, sua tractans negocia, & *imaginans* quę in foro agantur, nulla nobis vtilitas est, fortassis autem & maior condemnatio. Enimuero si cùm *homines* accedimus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A cedimus,tanto ſtudio noſtri curã agimus,vt propé ſantes ſæpenumero non videamus,ſed colligimus mẽtem, & ad eum ſolum ſpectamus quem accedimus : quanto magis apud deum idem facere continuò & iugiter precibus inſiſtere congruit? Propter hoc & Paulus ſcribens,
Lucæ.21.g dicebat : Orantes in omni tempore, orate & in ſpiritu: non lingua tantum, & cum perpetua,inquit, vigilantia, ſed & in ſpiritu. Spirituales enim,inquit,ſint veſtræ petitiones,ſobria ſit ratio,& iis quæ dicuntur mens intendat. Talia petite qualia à deo petere conuenit,vt & petita obtineatis. Et in illud incumbentes,& toti expergefacti,ſobrij,& mente ſoliciti,non oſcitantes,& vt ſomniculoſorum mos eſt,vos fricantes,& hinc & inde mentem vertentes : ſed magno timore & tremore ſalutem veſtram operemini. Beatus enim, qui propter reuerentiam metuit omnia. Magnum bonum ſunt preces. Nam ſi homini quis loquatur virtute prædito , non paruum inde fructum percipiet. Quantis ergo bonis fruetur is, cui cum deo colloquium fuerit? Oratio enim colloquium eſt cum deo. Quod vt ſcias,audi prophetam dicen-
Pſal.103.d tem:lucundum ſit deo eloquium meum: hoc eſt,ſermo
B meus appareat deo. An non præſtare poteſt priuſquam petamus? Verùm propter hoc differt & expectat,vt occaſionem accipiat,qua iuſtè nos ſua cura dignos faciat. Siue autem conſequamur quod petimus , ſiue non conſequamur,perſeueremus ſemper in oratione. Et non ſolum gratias agamus ſi conſequamur,ſed etiam ſi repulſam paſſi fuerimus. Nam cùm deus aliquid nobis denegat,non minus eſt quàm ſi conceſſiſſet. Neſcimus enim nos,quæ nobis conducant,ſicut ipſe nouit. Itaq; ſiue voti compotes,ſiue impotes ſimus,gratias agere debemus. Et quid miraris,ſi nos neſcimus quid nobis proſit? Paulus talis & tantus,q ineffabilia illa conſecutus fuit ignorabat & quę non expediebant precabatur. Nam quia videbat ſe tot moleſtiis cingi, ac circũdari crebris tentationibus,orabat vt ab eis liberaretur:& non ſemel, neq;
2.Corĩ.12.b iterum,ſed & ſæpius. Tertiò enim,inquit:dominum rogaui. Tertiò autem,vocauit ſæpe,& non vulgariter. Videamus quomodo affectus fuerit. Num grauatim tulit?
2.Corĩ.12.c num ſegnior fiuit? num langueſcebat? Non. Sed quid inquit? Dixit ſufficit tibi gratia mea. Virtus enim mea in infirmitate perficitur . Non ſolum non liberauit illum præſentibus malis,ſed in ipſis perſeuerare permiſit. Vn-
C de autem manifeſtum quòd non tulit grauiter? Audi ipſum qui dicit,poſtquam didicit probari domino: Voluptè igitur gloriabor in infirmitatibus meis. Non ſolum, inquit,poſtea liberari non requiro,ſed & magna voluptate gloriabor in illis. Vidiſti gratam animam? Vidiſti
Roma.8.e eius in deum amorem? Audi etiã dicentem: Quid enim precemur vt oportet,neſcimus . Impoſſibile,inquit,eſt, cum nos homines ſimus,id certò ſcire. Relinquendum ergo hoc eſt omnium conditori,ſumendáque ſunt cum gaudio & voluptate quæcunque ipſe voluerit : nec ſpectandum ad ſpeciem eorum quæ fiunt,ſed quid acceptũ ſit domino. Magis enim ſcit quid nobis proſit, quàm ipſi nos. Ipſe nouit quomodo ſalus noſtra paranda . Noſtrum ergo ſit opus,continuis inſiſtere precibus, & non ægreferre ſi differatur quod petimus, ſed lõganimes eſſe. Neque enim renuens preces noſtras differt : ſed hac arte ſedulos nos efficiẽs, ad ſemetipſum attrahere vult. Nam & pater, quanuis benignus, cùm à puero rogatur, abnuit, quaſi non volens dare : non vt neget,ſed vt ardentius petat, & ſibi magis concilietur . Hæc itaque legentes,non deſperemus,non deficientes accedamus ad eum , & preces dicamus. Equidem cùm crudelem &

inhumanum illum iudicem, qui neque deum timebat, Lucæ.18.a
neque homines reuerebatur , mulieris ſedulitas coẽgit, D
& prouocauit,vt ſibi ſuccurreret: quãto magis nos,ſi voluerimus illam imitari mulierem,ad opitulandum nobis prouocãbimus manſuetum & miſericordem noſtrũ dominum,compatientem,& ad ſaluandum nos occurrentem? Diſcamus ergo vt ipſi à precibus auelli nequeamus,ſed perpetuò incumbamus illis,tam die quàm noctu:& magis noctu, quando nullus interturbat, quando magna cogitationum tranquillitas,quando abſunt turbulentiæ , quando nullus eſt qui ab acceſſu prohibet & abducit,quando coacta mens omnia diligenter referre poteſt animarũ medico . Cùm enim beatus Dauid, rex ſimul ac propheta , tantis implicitus negociis, purpura & diademate amictus,dicat: Media nocte ſurgebam ad Pſal.118.h
confitendum tibi ſuper iudicia iuſtitię tuæ: quid nos dicemus, qui priuatam & ocioſam vitam agimus , neque eadem quæ ille facimus? Nam cùm in die multis circũdaretur curis,negociis,& tumultibus,nec tempus inueniebat aptum ſuo ad deum acceſſui : relaxationis tempus,quod alij ſomni tempus faciunt,in mollibus ſtratis E
recumbentes,& hinc & inde ſe verſantes,rex tãtis vinctus curis,accedendi ad deum tempus faciebat,ſeorſim deo loquens . Et ſynceræ intentæq; precationi deditus, perficiebat quæcunque volebat,& orationibus ſuis bella inſtruebat,triumphóſque ſtatuens , victoriam victoriæ copulabat . Habuit enim inuicta arma,ſuperna ſcilicet præſidia, quæ non ſolum ad humana bella conficienda ſufficiunt,ſed etiam ad dæmonum cohortes peruincendas . Igitur & nos hunc imitemur priuati & idiotæ regem,ocioſam & quietam vitam agẽtes,eum qui in purpura & diademate monachorum vitam tranſcendit. Audi enim eum iterum alibi dicentem: Factæ ſunt mi- Pſal.41.a
hi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Vidiſti animam in continua compunctione? Alimonia mea,inquit,panis meus,cibus meus,conuiuium meum,non erant alia quàm lachrymæ tam die quàm nocte. Et iterum: Labo- Pſal.6.b
raui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum. Quid dicemus, vel quid reſpondebimus,neque eam compunctionem declarare volentes,quam rex tot obſeptus negociis egit ? Quidnam, dic oro,oculis illis formoſius,perpetuo lachrymarum imbre,& quaſi margaritarum decore ornatis? Vidiſti regem, qui noctibus F
atque diebus lachrymis precibúſque deditus fuit ? Specta & doctorem orbis in carcere cõpeditum , vnà cum Sila orantem tota nocte, neque dolore, neque vinculis prohiberi : ſed eo magis ingentem feruidúmque amorem declarare erga dominum . Paulus enim,inquit, & Acto.16.c
Silas media nocte orantes, laudabant deum . Dauid in regno & diademate , lachrymis & precibus totam vitam inſumebat . Apoſtolus,qui in tertiũ cœlum raptus, 2.Corĩ.12.a
cui arcana ſunt reuelata myſteria, media nocte in vinculis preces & laudes offerebat domino . Et rex media nocte expergefactus confitebatur. Et apoſtoli media nocte continentes preces & laudes reddebant. Illos imitemur & nos , & precum continuitate vitã noſtram muniamus,& nullum nobis vnquam erit obſtaculũ . Nihil enim eſt quod obeſſe nobis poteſt , modo ſobrij ſimus. Nũ loco & tẽpore nobis opus eſt ? Omnis locus , omne tempus huic acceſſui conuenit. Iterum audi magiſtrum 1.Timoth.
orbis dicentem : In omni loco leuantes ſanctas manus 2.b
abſque ira & diſceptatione: ſi mentem habueris purgantem ſe ab illicitis affectionibus etiamſi in foro, etiamſi in domo,etiãſi in via, etiãſi in carcere, etiamſi in mari etiãſi in diuerſorio,etiãſi in officina,& vbivbi fueris cõ-

 ſtitutus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gstitutus,poteris inuocato deo precum fieri cõpos.Quod cùm scimus, obsecro vt cum ieiunio precum faciamus diligentiam,subsidium nobis inde parantes: quò & supernam assecuti gratiam , & præsentem vitam ita agamus vt deo probetur,& in futuro misericordiã aliquam adipiscamur,gratia & miserationib⁹ domini nostri Iesu Christi,cũ quo patri & spiritui sancto sit gloria,imperiũ & honor,nũc & semper,& in secula seculorũ, Amẽ.

Homilia tricesimaprima.

INgẽtes vobis habeo gratias , quòd hesternum de oratione sermonem tanta voluptate susce-pistis, & tanto studio in auditorium cõfluitis. Facit enim hoc etiam nos alacriores,vt spirituale conuiuium largius vobis proponamus.Quia & agricola si-quando videt agrum seminatum virescere & germinare,nihil quod ad se attinet,intermittit,quotidie congruã illius curam agens:& die noctúque considerans,ne fortè quid labores suos lædat.Simili modo & ego spiritualem hunc agrum vestrum florere,& semen hoc in finibus vestræ mentis vtiliter recondi vidẽs,gaudeo & lætor,multúmque sum anxius, non ignorans quàm malignus sit hostis,qui vestræ saluti insidiatur . Et quemad-
H modum piratæ, quando vident nauem multis mercib⁹ oneratam, & plurimas adducentem diuitias : tunc potissimum variis moliuntur insidiis,vt possint mercibus omnibus nauigantes illos spoliare. Ita sanè & diabolus, cùm viderit spirituales diuitias coaceruatas , alacritatẽ feruidam,mentem vigilem,& quotidie diuitias augeri, cruciatur, & dentibus frendet,& quasi pirata circumit, & innumeras excogitat artes,vt si quà vel parum inue niat aditum,quicquid nobis est spiritualium diuitiarum deprædetur.Igitur sobrij simus,obsecro : & quanto magis spirituales nostræ facultates crescunt, tanto & vigiliæ nostræ intẽdantur,vt vndequaque excludamus eius insidias,& gratiam dei vita optima nobis conciliantes, superiori loco stemus, q̃ vt illius iacula nocere queant. Mala enim bestia est , & multiplices machinationes struit. Et quando non potest recta nos ad vitia allicere, & suis dolis inescare(nõ enim cogit,vel vim facit.Absit, sed decipit tantum,& quos negligentes videt supplantat) quando igitur salutem nostram manifestè lædere nequit,sæpe per opera carnis quæ agimus,clanculò esca illata,diuitias nostras auehit omnes. Quid igitur? Hoc
I quod dico, operæprecium fuerit manifestius explicare, vt illius cognitis insidiis,damnum quod inde nascitur, vitare possimus.Quando videt nos à manifestariis vitiis abhorrere,& fugere intemperantiam, cõtinentiam verò amplexari: & iterum auersari auaritiam,odio habere iniustitiam:ridere & contemnere delitias,ieiuniis autem & precibus vacare,ac eleemosynis dare operam: tunc alium comminiscitur dolũ, quò pessundet omnes nostras opes,operáque nostra faciat inutilia . Nam eos qui magna constantia machinationes suas vicerunt facit vt bonis operibus inflẽtur,& ad humanam spectent gloriam , quò scilicet à vera eos gloria faciat excidere. Quippe spirituale quid faciens,& humanam respiciens gloriam, mercedem suam hìc accipit , & iam vltrà deũ non habet debitorem.Accepit enim laudes suas,à qnibus vt glorificetur quærit , & se priuat illis quas dominus promisit,vtpote maioris faciens momentaneã hominum laudem,quàm dei omnium conditoris:id quod Christus de precib⁹, eleemosynis,& ieiuniis antea docuit,sic dicens:Quando ieiunas,vnge caput tuum,& laua faciem tuam,vt ne videaris hominibus ieiunans,sed patri tuo qui est in occulto:& pater tuus qui videt in occulto,reddet tibi . Et iterum: Quando facis eleemosynam,ne tuba canas,inquit,ante te,sicut hypocritæ faciũt in synagogis & plateis,vt videãtur ab hominibus.Amẽ dico vobis, acceperunt mercedem suam . Vidisti quomodo,qui hanc inquirit,illam amittit?Qui autem virtutem ita operatur, vt latere velit homines, in die illo terribili in manifesto accipiet à domino retributionẽ. Nam pater tuus,qui videt in occulto,reddet tibi in manifesto . Quasi diceret:Ne cogites,nullus homo laudabit te, & virtutem clàm facis:sed hoc cogita, tanta erit domini liberalitas, quòd non sinet hoc clàm vel in occulto esse:sed præsente omni hominũ genere,ab Adam vsque ad consummationem seculi te prædicabit,& coronabit,& retributiones laborũ virtutis dabit tibi.Qua igitur excusatione digni erimus,& laborem virtutis sustinentes,& propter momentaneam,euanidámq; & vilem hominũ gloriam, æterna illa nosmetipsos priuantes?Obsecro igitur,vt nos bene muniamus,& quodcunque spirituale opus aggredimur,studeamus in prõptuariis animi nostri recondere , & facere non ad gratiam hominum , sed vt laudet nos oculus ille qui nunquam dormitat:nõ vt ab hominibus celebremur & laudemur, L
& ita indigni efficiamur quos dominus laudet . Ambo enim hæc pernicialia sunt,& saluti nostræ detrimentosa,& spirituale aliquid operando ad humanam spectare gloriam, & bene aliquid operando sublime de se sapere . Idcirco sobrios esse oportet ac vigiles,& conquirere nobis quotidiana è sacris literis pharmaca , ita vt perniciosis affectionibus istis non irretiamur.Nam etsi quis innumera bona opera fecerit, virtutémq; omnem absoluerit,si tamen magnum quid de se sentit,maximè omnium miserabilis est & miser.Quod nobis manifestum est ex iis,quæ pharisæo acciderũt,qui vt magna de se sensit,& publicanũ contempsit,subitò deterior factus est publicano,& omnes virtutũ diuitias lingua sua effudit : & se nudans exhauriensq;, pertulit rarũ & nouum naufragium : apprehenso enim littore omnes merces suas simul perdidit . Nam si ita accidat aliquid propter preces indignè dictas , perinde est ac si quis in portu naufragium faciat.Propterea & Christus discipulis suis præcipiẽs,dicebat: Quando omnia feceritis,dicite:serui inutiles sumus. Quo dicto munire eos vult, & quàm longissimè à perniciosis illis affectionibus alienare.Vidistis dilecti, quomodo neq; qui humanam gloriã am- M
bit,eius gratia virtutis agens opera,vtilitatẽ aliquã percipit?& quòd qui omnibus virtutibus præditus est,si post bona opera infletur , & magnum aliquem se existimet, nudus omnino fiat, & omniũ vacuus ? Fugiamus igitur obsecro, pernicioſas illas affectiones, & ad illũ semper vigilem oculũ spectemus tãtum:& nihil quãtum ad hoc attinet,cõmune habeamus cũ hominibus,neq; ab eis laudari quęramus:sed cõtenti simus dominica laude.Cuius laus,inquit,nõ ex hominibus,sed ex deo . Et quò magis virtutib⁹ locupletamur & crescimus,hoc magis modesti simus & humiliemur.Nã etsi ad summũ virtutis apicem pertigerimus, & supputauerimus iusta gratitudine dei in nos beneficia, bene videbimus q̃ nihil obtulerimus, adeo multa ille in nos cumulauit . Hinc enim omnes sancti probati fuerũt,& deo accepti.Hoc vt scias, audi doctorem orbis, animã illam quæ in cœlo versata fuit, quomodo post tot præclara opera, post tantum de cœlo testimoniũ(Vas enim,inquit , electionis est mihi hic)non obliuiscitur suorũ delictorum,quomodo vtrisque manibus,vt aiunt, versat, & neque eorum memoriam obliterari patitur,de quibus certissimus erat quòd per baptis-

Ibidem.a K

Luc.18.b

Ibidẽ.17.c

Ioan.14

Actor.9.c

Matth.6.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

A per baptiſmum fuerant dimiſſa:ſed clamat & dicit:Mi
1.Cor.15.b nimus ſum apoſtolorum, & non ſum dignus vt vocer apoſtolus.Et poſtea, vt excellentem eius diſcamus humilitatem, addit: Eò quòd perſecutus ſum eccleſiã dei. Quid agis ô Paule?dominus per miſericordiam ſuã deleuit & ignouit omnia peccata tua, & tu ea adhuc ſubinde verſas,& memoras?Etiam.Scio enim, dicit, & nõ ignoro quòd ea dominus meus dimiſerit:ſed dum mecum conſidero quæ fecerim,& video diuinæ miſericordiæ pelagus:bene diſco quòd gratia & miſericordia dei ſum,quod ſum.Nam cùm dixiſſet,non ſum dignus, qui vocer apoſtolus,eò quòd eccleſiam dei ſum perſecutus: Subdidit,Gratia autem dei ſum id quod ſum.Ego quidẽ inquit,tanta ferebar inſania. Ineffabilis autem eius bonitas & gratia remiſſionem dedit.Vidiſti animam cõtritam, & circunferentem cõtinuò memoriam peccatorum,quæ ante baptiſmum commiſerat? Illum & nos imitemur, & eorum quæ poſt baptiſmum admiſimus, quotidie ſimus memores,continuò ea in mente verſantes,nunquam permittamus vt ipſorũ obliuiſcamur.Hoc enim frenum ſufficiet ad humiliandum nos,& modeſtiam ingenerandam. Et quid dico Paulum tãtum & ta
B lem?Vis videre etiam eos qui in veteri lege hinc maximè claruerunt,quòd poſt innumera bona opera, & indicibilem ad deum fiduciã,humiles fuerunt?Audi quid dicat patriarcha,poſtquam conſuetudinem cum deo habuit,& facta eſt ei promiſſio: Ego autẽ,inquit,terra ſum & cinis.Cæterùm quia in patriarchæ mentionem incidimus,ſi placet, hodie lecta proponamus charitati veſtræ,quò illis explicatis videamus excellẽtem iuſti virtutem. *Et accepit,inquit,Thara Abrã & Nachor filios ſuos, & Loth filium filii ſui,& Sarã nurum ſuam,uxorem autem Abræ filii ſui,& eduxit eos ex terra Chaldæorum, ut proficiſcerentur in terrã Chanaan, & uenerunt uſque ad Charran, & habitauit illic. Et fuerunt omnes dies Thara in Charran, anni ducenti quinque,& mortuus eſt in Charran.* Attendamus diligenter obſecro,quę ſint lecta,vt mentem eorum quę in ſcriptis latent,deprehẽdamus. *Ecce enim in principio* videtur eſſe quęſtio.Nam cùm beatus ille propheta,Moſes,inquam,dixit:accepit Thara, Abram & Nachor, & eduxit ex terra Chaldęorum,vt proficiſcerentur in terram Chananæorum:& venit vſque ad Charran,& habi
C tauit illic. Beatus autem Stephanus Iudæos laudans,in-
Acto.7.a quit: Deus gloriæ viſus eſt patri noſtro Abraham, cùm eſſet in Meſopotamia, priuſquam habitaret in Charrã, & illinc poſtquam mortuus eſt pater eius,migrare eum fecit.Quid igitur?diſſidẽtne à ſeipſis diuinæ ſcripturę? Abſit:ſed ex hoc animaduertere licet,quòd cum patriarcha deo acceptus eſſet, viſus ei deus imperauit vt inde migraret.Quod vt agnouit Thara pater eius,licèt infidelis eſſet,attamen ob amorem in filium,ſocius illic peregrinationis eſſe voluit.Et vt venit in Charran, ac illic habitauit aliquandiu,vita hac exceſſit. Patriarcha autem tunc ad imperium dei in Chananæã conceſſit.Denique non antea eum deus inde euocauit, donec mor-
Cap.XII. tuus eſt Thara. *Tunc enim illo defuncto,inquit:Et dixit dominus Abram:Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui,& ueni in terram quam monſtrauero tibi. Et faciam te in gentem magnam,& benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum,& eris benedictus,& benedicam benedicentes te,& maledicentes te maledicã,& benedicentur in te omnes tribus terræ.* Singula dicta perſcrutemur,vt religioſam & piã patriarchæ mentem videamus. Et dixit, inquit, dominus Abræ,Egredere de terra tua,& de cognatione tua,& de domo patris tui, & veni in terrã quã monſtrauero tibi.

Ne prætereamus obiter dicta, ſed animaduertam⁹ quã- D
tum imperij pondus.Egredere,inquit,de terra tua,& de cognatione tua,& de domo patris tui,& veni in terram quam monſtrauero tibi. Quaſi diceret:Relinque certa, & omnibus confeſſa,& elige magis incerta & non apparẽtia.Conſidera quomodo ab initio exercetur iuſtus, vt præeligat non apparentia præ apparentibus,& futura præ iis quæ in manibus ſunt. Neque enim vulgare & paruum aliquid erat id, quod ei vt faceret præcipiebat deus:nempe vt terram relinqueret, quã inhabitarat tãto tempore,& omnem cognationem,& totã patris domum:iretq; neſciens & ignorans quorſum. Non enim dixit ei,in quam regionem transferre eũ velit,ſed mãdato indefinito pium patriarchã exercuit. Veni enim, inquit,in terram,quã monſtrauero tibi.Cõſidera quæſo dilecte, quantam mentem requirebat hoc mandatum, & quæ planè nulla vel affectione,vel familiaritate impediri potuit. Nunc enim quanuis tanta ſint religionis incrementa,multi adeo ſunt conſuetudini ſuæ alligati, vt potius multa & ſi neceſſitas vrgeat, omnia ferre velint; quàm loca mutare in quibus prius habebant domicilium. Id quod non ſolum vulgô fieri videmus, ſed e- E
tiam ab *iis qui è medio tumultu fugêre*,& monaſticam vitam delegerunt:quanto magis veriſimile erat iuſtum illum ad hoc mandatum tardiorem & difficiliorẽ potuiſſe fieri?Egredere,inquit,& relinque cognatos,& domum paternam,& veni in terram quam monſtrauero tibi.Quem non turbarent verba iſta? neque locum,neque regionem certam ei deſignat,ſed indefinito præcepto mentem explorat iuſti. Nam ſi quis è vulgo fuiſſet, dixiſſet vtique: Age,iubes relinquam terram quam inhabito, cognationem, domum paternam: quare non, imperando vt locum hunc relinquam, certiorem me reddis quantum ſit iter?Vnde enim mihi illud innoteſceret,quòd hac quam relinquo vberior & præſtantior ſit illa?At iuſtus nihil horum vel dixit,vel cogitauit:ſed reſpiciens ad magnitudinem eorum quę imperata erãt, iis quæ in manibus habebat,incerta præferebat. Quãuis autem ſi nec tam generoſum ſpiritum,nec tam philoſophicam mentem habuiſſet,vtpote eruditam per omnia deo parendum eſſe:erat tamen ei & aliud etiam ipſum non paruum impedimentum,nempe mors patris. Sci-
tis enim quòd ſæpenumero propter ſepulchra cognato F
rum in illis locis mori deligunt,vbi parentes eorũ mortui ſepulti ſunt.Veriſimile igitur erat & iuſtum hũc,niſi deum plurimum amaſſet,talia potuiſſe cogitare.Ecce pater propter ſuum in me amorẽ, è domo ſua profectus, priſtinas conſuetudines deſpexit, & contemptis omnibus hucuſq; hìc fuit:& quaſi diceret,propter me in aliena terra vita defunctus eſt:ego autem non daturus ſum operam,vt poſt mortem par ei reddam, & relicto cum cognatione patris ſepulchro,hinc abeã?Atqui nihil horum promptitudinem eius remorari potuit: ſed omnia leuia & facilia ei apparere faciebat ſuus in deum amor. Fortaſſis & illud mente tractaſſet,ſiquidem humanis rationibus res ſuas moderari voluiſſet, In hac ætate, qua nunc ad poſtremam ſenectam tendo,quorſum abiturus ſum? Non fratres mecum ducens, neq; cognatos mecũ habens, ſed ab optimis quibuſq; amicis ſequeſtratus, vt ſolitarius & peregrinus,in terra alienaverſabor,neſcius vbi errandi finis futurus. Quòd ſi in medio itinere contingat me vita defungi, quæ tantæ miſeriæ fuerit vtilitas?Quis me ſepeliret ſenem,peregrinum,carentem ciuitate,carentem domo?Fortaſſis vxor vicinos exorabit vt compaſſionem quandam in me declarẽt, & iuſta ex

mercede

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mercede & collatione quadam faciet. Quanto ſatiusvt ipſe breui quod ſupereſt tempore, hìc reſidens vitam terminem, quàm quòd ſenex hinc & inde vager, & omniũ ſcommatis inceſſar, qui neq; in ætate illa quietus viuã, ſed loca locis mutans nullibi ſubſiſtam? Cæterùm iuſtus ille nihil horum cogitauit, ſed præcipienti obedire feſtinauit. Sed fortè dixerit quiſpiam: Ad exhortandum ſufficiebat ei, Veni in terram quam tibi monſtrauero, & faciam te in gentem magnam, & benedicam te. Verùm iſtucipſum, niſi pius fuiſſet, ſatis erat ad reddendũ eum ſegniorem, & ad obedientiam magis cunctabundum. Nam ſi fuiſſet ex magno illo numero, dicere potuiſſet: Quare me peregrè proficiſci iubes, & in alienã terram abducis? Quare ſi me magnum facere vis, non hìc magnum facis? Quare in domo paterna verſantem, tua benedictione nõ dignaris? Quòd ſi cõtingat priuſq; perueniam in locum quem iubes, defatigatum me itineris laboribus perire, & vitam finire, quę mihi ex promiſſis vtilitas? At nihil horum vel in mentem ſuſcipiendũ cenſuit, ſed ſicut voluntarius ſeruus ad ſolum imperiũ obediuit, nihil curioſè quærens, nullumq; aliud negociũ
H prætexens: certiſſimus enim erat, neutiquam mendacia eſſe dei promiſſa. *Et faciam te in gentem magnam, inquit, & benedicam te, & magnificabo nomen tuũ, & eris benedictus.* Magnum promiſſionis pondus. Faciam te, inquit, in gentem magnam, & benedicam te, & magnificabo nomen tuum: non ſolum genti magnæ te præficiam, & nomen tuum extollam: ſed & benedicam te, & eris benedictus. Ne putes dilecte, tautologiã eſſe, & idẽ bis dici, cùm dicitur: Benedicam te, & eris benedictus. Tanta enim te, inquit, benedictione dignabor, vt illa in omne ſeculum ſit duratura. Eris enim benedictus, ita vt omnes ſummi honoris loco habituri ſint, ſi eis cũ Abrã familiaritas contingat. Vides quomodo antea & ab initio ei prædicit claritudinem, quam illi daturus erat? Faciam te, inquit, in gentem magnam, & magnificabo nomen tuum, & benedicam te, & eris benedictus. Idcirco & Iudæi in patriarcha ſuperbientes, volebant ſe in eius
Ioan.8.c. familiam intrudere, & dicebant: Filij Abraham ſumus. Sed vt diſcant quòd propter malos mores indigni ſunt ea familia & genere, dicit eis Chriſtus: Si filij Abrahæ eſſetis, opera Abrahæ faceretis vtiq;. Ioannes quoq;, Za-
I chariæ filius, cùm ad Iordanem confluerent baptizari
Matth.3.b. cupientes, dicebat eis, Progenies viperarum, quis monſtrauit vobis vt fugeretis à futura ira? Facite igitur fructum dignum pœnitentia, & ne præſumatis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quòd poteſt deus ex lapidibus iſtis excitare filios Abrahæ. Vidiſti quomodo magnum apud omnes eius nomen fuerit? ſed ante euentum iuſti pietas monſtratur, quomodo dictis dei crediderit, & omnia quę videbantur eſſe grauia, magna facilitate ſuſceperit. *Et benedicam, inquit, benedicẽtes te, & maledicentes te, maledicam: & benedicẽtur in te omnes tribus terræ.* Vide quomodo attemperat ſermonẽ deus, & quantæ amicitiæ monſtrat argumenta. Illos, inquit, amicos faciam, qui germanè erga te ſunt affecti: & illos inimicos habebo, qui erga te diuerſo modo habent: id quod vix filij patrum nomine faciendum putarent, vt fiant inimici & amici. Maxima dilecte in patriarcham dei eſt hęc beneuolentia. Illos enim, inquit, benedicam, qui benedicunt tibi: & illos maledicam, qui maledicunt tibi: & benedicentur in te omnes tribus terræ. Ecce & alterius liberalitatis argumentum. Omnes enim tribus terræ enitentur vt in tuo nomine benedicantur, & res ſuas tua agnominatione honeſtiores faciãt. Audiſtis di lecti, qualia imperauit dominus Chaldæo vetulo, qui K neq; legem ſciuit, neq; prophetarum audiuit vaticinia, neque vllam aliam doctrinam didicit? Vidiſtis quanta præceptorum moles? quomodo ad ea perficienda ſublimi & iuuenili animo habebat opus? Videte poſthac & patriarchę gratitudinem ac obedientiam, quomodo nobis eam ſcriptura manifeſtet. *Et profectus eſt*, inquit, *Abram, ſicut locutus eſt ei dominus, & iuit cum eo* Loth. Non ſimpliciter dixit, Et profectus eſt Abram: ſed, ſicut locutus ei dominus, Omnia, inquit, fecit, quæ ad præceptum hoc pertinebant. Dixit, quòd reliquerit omnia, dimiſerit cognationem & domum. Dixit, quòd iret in terram quã neſciret: & munere ſuo functꝰ eſt. Promiſerat deus facturum eum in gentem magnam, & benedicturũ: credidit Abram etiam hoc euenturum. Sicut locutus eſt ei dominus, ita profectus eſt: id eſt, credidit iis quæ ſibi à deo ſunt dicta, nihil fluctuans, nihil cedens, ſed firmato animo ita profectꝰ eſt: idcirco & à domino magnã obtinuit gratiam. Et iuit, inquit, & Loth cum eo. Quare cũ dominus dixerit: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui: hunc aſſumpſit, non fuit inobediens domino. Sed fortè quia iuuenis erat, & pa-
L tris loco ille præfectus: & ille ob ſingularem amorem, morumq; ſuauitatem à iuſto diuelli noluit. Et hac de cauſa Abram eũ aſſumpſit, & filij loco poſtea habuit, præſertim quòd tam grãdæuus nullũ adhuc habebat filiũ, propter Saræ ſterilitatẽ. Aliter etiã dicere licet: Mores adoleſcentis non multũ à iuſtitia aberant. Nã cùm propoſiti ei erant duo fratres, & ipſe iuſtiori adhærebat. Quantæ enim prudẽtiæ erat, diiudicare & probare cui patruorum ſui curã permittere deberet? Inſuper & peregrinationẽ eligere, honeſtatis morũ erat indiciũ. Nã licẽt tandem in quibuſdã erraſſe videatur, quando primis dignitatibus excidit, attamen veſtigiũ iuſti ſubſequi proximè ſtudebat. Atq; ideo iuſtus illũ in ſociũ itineris accepit, & ipſe magna alacritate alienã vitã domeſticæ prætulit. Porrò vt ſciamus hęc à deo fuiſſe imperata patriarchę, non cùm iuuenis eſſet, ſed iam ad ſenectãvergenti, quãdo plerique hominũ ad peregrinandũ difficiliores fũt, inquit: *Abram autem erat annorum ſeptuagintaquinq; quãdo exiuit ex Charrã.* Vidiſti quomodo nec ætas ei fuit obſtaculo, neque aliud quiddã quod potuit eũ detinere vt domi reſideret: ſed vicit omnia ipſius in deũ amor. Ani
M ma enim vigilans & ſobria, cuncta diſſecat impedimẽta, totaq; fit eius quod amat, & à nullo quod in medio apparet difficile, remorari ſe patitur: ſed omnia præterit, nec ſubſiſtit, priuſquã re deſiderata potiatur. Propterea & iuſtus iſte neq; ſenectute, neq; aliis maioribus cauſis prohiberi potuit, quin omnibus diſruptis vinculis, quaſi iuuenis & iuueneſcẽs, ac à nullo prohibitus, feſtinabat & anhelabat domini præceptũ perficere. Neq; enim poſſibile eſt, vt rẽ fortẽ & egregiã quisvnq; aliter faciat, niſi antea aduerſus omnia quæ obſiſtere poſſunt, ſe armet & inſtruat. Hoc vtiq; clarè ſciens & iuſtus ille, omnibus præteritis non curabat vel conſuetudinẽ, vel domum paternã, vel ſepulchrum, vel ſenectutẽ ipſam: ſed in hoc duntaxat figebat mentẽ, quomodo implere poſſet quod à domino fuerat imperatũ. Licebat hic videre rem multis miraculis plenã, quòd homo in profundiſſima ſenecta, cũ vxore, etiã ipſa ætatis proiectæ, & multis famulis ſe aliò transferat, maximè quòd neſcius vbi nã errandi futurus finis. Quòd ſi quis & illud prudẽter expendat, quantæ per illud tẽpus viarũ difficultates erant. Neq; enim ſicut nunc, licebat impauidè verſari, & tam facilè profectiones ſuſcipere. Nã ſingula loca propriis

ducibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ducibus distincta erant, eratq; necesse iter agẽtibus à ducibus ad duces transire, & quotidie de regno in regnũ progredi. Erat igitur & hoc non nihil obstaculi iusto, ni si tantum habuisset diuina mandata perficiendi desiderium. Verùm omnibus illis impedimentis, quasi araneę tela essent, disruptis, menteq; fide roborata, bene fidens dignitati promittentis, iter aggressus est. *Et accepit, inquit, Abram Saram uxorem suam, & Loth filium fratris sui, uniuersamq; substantiam, quam possederant in Charran, & exiuit ut proficisceretur in terram Chanaan.* Vide scripturæ diligentiã, quomodo nobis omnia narrat, vt per omnia discamus iusti pietatem ac religionem. Accepit, inquit, vxorem suam & Loth, vniuersamq; substantiam quam possederant in Charran. Non simpliciter dixit: Omnia quæcunq; possederãt in Charran: sed vt discamus quòd nihil ex bonis Chaldaicis accipiebat patriarcha, sed paternis illis omnibus relictis fratri, exiit, ea solũ secum ferens quæ & in Charran possidebat. Et hoc faciebat, nõ quòd vsqueadeo illa magnifaceret: sed vt ex facultatib⁹ illis posset omnibus testari, quãta dei erga se fuisset prouidentia. Qui enim ex terra Chaldæorum eum euocauit, & iterum inde migrare iussit, ipse & substantiam illius quotidie augebat, & omnem molestiam auferebat. Itaq; quòd hæc secum ferebat, & per omnem viam sic procedebat, specimen erat piæ religiosæq; mentis. Quicunq; enim videbant, merito causam requirebant quare iustus ille peregrinus: Dein respondẽs ille, quòd iussu dei in alienam terram, relictis propriis transiret, operibus suis docebat & dicebat quàm pia esset iusti obedientia, & quàm excellens dei erga illum cura. *Et exiuit, inquit, ut proficisceretur in terram Chanaan.* Vnde sciebat, quòd in terra Chananæa futurus esset suæ peregrinationis exitus? Quamuis præceptum ita continebat: Veni *in terram quã monstrauero tibi: attamen deus ei & hoc significauit, indicans menti eius terram, in qua ipsum constituere volebat. Propterea enim cùm præciperet ei, indefinitè dicebat: Veni in terram, quam monstrauero tibi*, vt nobis iusti virtutem detegeret. Deinde postquã ille quod suum erat magna largitate attulit, mox deus ei significauit, in qua terra vellet eum domicilium habere. Quia enim eximias iusti virtutes pręuidebat, idcirco eum ex domo euocauit, & neq; fratrem vt acciperet iussit: quoniam volebat illum doctorem fieri, nunc iis quidem omnibus Palæstinis, paulo post autem etiam
C Aegyptiis. Vidisti quomodo non in natura, sed in volũtate mentis nostræ sita sunt, tam quę ad virtutem, quàm quæ ad vitia pertinent? Ecce natura quidẽ fratres erãt, voluntate autem non item. Sed ille, licèt frater ad tantas virtutes peruenerat, adhuc errore pręoccupatus fuit: hic autem omnibus quotidie monstrabat virtutis suæ erga deum incrementa. *Et uenit, inquit, in terram Chanaan, & pertransiuit Abram terram in latitudinem eius, usque ad locum Sychem, ad quercum excelsam.* Docet nos scriptura locum regionis, in quo nunc iustus habitaculum facit. Deinde vt sciamus quomodo se illic res habebant, inquit: *Chananæi autem tunc inhabitabant terram.* Neq; hoc simpliciter & absq; causa beatus Moses assignauit, sed vt discamus etiam illinc mentem philosophicam & bene institutã. Quia cùm loca illa præoccupata essent à Chananęis, cogebatur quasi vagus & peregrinus, & quasi abiectus & vilis aliquis diuersari vt fortè obtingebat. Et fortè neque diuersorium facilè inueniebat: attamen neq; sic ægreferebat, neq; impatiens intra seipsum dicebat: Quid hoc? Ipse ego qui tanto cum honore, & tanta cum obseruatione agebam in Charran, nũc cogor sicut ciuitate carẽs, & peregrinus & aduena obambulare, idq; D gratiæ loco ducere, & quietẽ in vili quærere diuersorio, & neq; hoc inuenire possum, sed in tabernaculis & tuguriolis versari, aliasq; necessitates ferre cogit me necessitas. Hoccine est, quod dicebat: Veni, & faciam te in gentem magnam? Pulchra scilicet præludia, quid suaue posthac expectandum? At nihil tale dicebat iustus neq; fluctuabat, sed integra mente & perfecta fide, bene fidẽs dei promissis, immoto perstitit animo, vnde statim & supernam consolationem accipere meruit. Verùm ne sermonem producamus longius, hìc sermoni finem imponamus, illud vnum orantes charitatem vestram, vt mentem iusti illius imitemini. Etenim absurdissimum esset, quòd iustus ille, cùm de terra in terram vocaretur, tantam præ se tulit obedientiam, & neq; senectus, neque alia quæ enumerauimus præpedimenta, neq; temporũ difficultas, neq; vlla alia quę remorari ipsum posse videbantur, ad obediendum tardiorem eum facere potuere: sed omnib⁹ vinculis ruptis, cucurrit & festinauit senex, quasi iuuenis resumptis viribus, cum vxore & fratris filio, & famulis, vt perficeret opere quod sibi à deo demãdatum erat. Nos autem qui non de terra *in terram vo-* E *camur, sed de terra in cœlum, non eandem quã ille iustus* alacritatem obediẽdo exhibemus, sed frigidas plerumq; & inutiles præteximus causas. Et neq; nos ꝓmissorum magnitudo, neq; visibilium rerum vilitas, neque quòd terrenę sunt & momentaneæ, neq; vocantis dignitas attrahit: sed tantæ sumus negligentiæ, vt preferamus momentanea semper manentibus, terram cœlo: ea quæ auolant antequam habeantur, iis quæ nunquam finem accipere possunt. Quousq; enim, dic quæso, ita insanim⁹ in colligendis pecuniis? quæ rabies cogit quotidie à tam molesta concupiscentia infestari, & nũquam satiari, sed *deterius habere q̃ ebrij?* Nam sicut *illi quãto magis* mero se distendunt, tanto magis flagrant siti, & caminum succendunt minus tolerabilem: ita nimirum & isti qui sese tyrannidi auaritiæ subiecerunt, nullum concupiscẽtiæ finẽ sciũt: sed quãto plura affluunt, tãto magis flãma crescit, & caminus ardet validius. Nõ videmus quòd ij qui ante nos fuere, quamuis totius orbis victores essent, vt ita dicã, nudi & solitarij ex hac vita abrepti sũt? neq; pluribus licuit eis frui, nisi quantũ rationes & pœnæ pro omnibus ab eis exigẽtur. Et fæpenumero inimici facul F tates eorũ inter se distribuerunt: peccata autem quę ex illis contracta, ipsi solũ secũ ferentes, abiere, & pro iis magne *indignationis* supplicia sustinentes, cõsolatione vndiq; destituuntur. Quare igitur, dic oro, tam negligentes salutis nostræ, ita consultamus de anima nostra, quasi aliena esset & non nostra? Non audis Christum dicentem: Quã dabit homo cõmutationem animæ suæ? Et iterum: Quam vtilitatẽ accipit homo, si totũ mundum lucrifacit, animæ autẽ suæ detrimentũ patiatur? Num habes quod pro hac rependatur dignè? Etiam si totum orbem dixeris, nihil dices. Quæ enim vtilitas, sicut dixit Christus, totum mundum lucrifacere, animam autem detrimẽtum pati, qua nihil nobis magis familiare? Verùm eam quæ tam preciosa est, cuius tantam curam agere debemus, vt nihil illi præferri debeat, sic despicimus vt quotidie discerpatur, & interim ab auaritia expugnetur, aliquando à luxuria excorietur, interdum ab ira cõfundatur, & à quibusuis affectionibus multipharia vexetur: attamen ita erga eam affecti sumus, vt nullam illius geramus curam. Quis nos posthac dignabitur venia, & posthac ab imminente pœna eripiet? Idcirco obsecro, vt cùm tempus habemus, detergamus

Mat. 16. & Marc. 8. d. Ibid. & Luc. 9. d.

eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

G eius ſordes largis eleemoſynis, & illis peccata noſtra extinguamus. Ignē enim, dicit, extinguit aqua, peccatū verò eleemoſynæ. Nihil enim prorſus ita nos eximere poteſt à gehenna ignis, atq; largitas eleemoſynarū. Iſtā ſi præſtiterimus iuxta leges à domino traditas, nempe nihil ad oſtentationem facientes, ſed ob amorem in deum, poterimus & peccatorum noſtrorū maculas abluere, & diuinam miſericordiam aſſequi, gratia & miſerationibus vnigeniti filij dei, domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cū patre & ſancto ſpiritu ſimul ſit gloria, imperium, honor nūc & ſemper, & in ſecula ſeculorū, Amē.

Homilia triceſimaſecunda.

RVrimus & ineffabilis in recens dictis theſaurus latet dilecti, & opus eſt intenta mente, ſobriaq; & vigilanti ratione, ita vt nihil eorum quæ in breuibus verbis latent, nos prætereat. Nam propter hoc & miſericors deus non facili & perfunctoria lectione voluit nobis omnia manifeſta & perſpicua eſſe, vt excuſſa ſomnolentia noſtra, vigiles ipſi multā decerpamus vtilitatem. Solent enim ea quæ labore & inquiſitione aliqua inueniuntur, magis infigi noſtræ mentiH ea verò quę facilè conquiruntur, citius è corde noſtro auolare. Obſecro igitur ne ſimus negligentes, ſed excitemus mentem noſtrā, & in ipſam ſcripturarum profunditatem intueamur, vt maiori inde lucro accepto, domum redire liceat. Eſt enim eccleſia dei mercatus quidam ſpiritualis, medicorūq; officina animabus: & par eſt, vt ſicut qui ad nundinas veniunt, inde multis mercibus conquiſitis redeamus: vel quaſi è medici domo, receptis quæ animabus noſtris congruunt medicamētis, exeamus. Non enim ideo quotidie confluimus, vt duntaxat conuentus fiant ſimpliciter: ſed propterea congregamur, vt vnuſquiſq; pharmaco ſuis affectionibus congruo ſuſcepto, domum concedat. Quomodo enim non fuerit abſurdiſſimum, quòd à puellis noſtris quotidie à ſcholis redeūtibus petimus quid amplius diſcēdo profecerint, & adiecerint (neq; enim ſinerem eos fortuitò & abſq; vtilitate in ludū ire, niſi fructū amplioré inde cōſecuturos videremus) nos autē qui iuſtā ætatem habemus & in ſpiritualibus ſcholis ſumus, nō par illis ſtudiū exhibemus, maximè cùm hæc in lucrū & ſalutem animarum ſpectent? Igitur obſecro, vt ſeipſum quotidie ſcruteI tur vnuſquiſque, quid ex hodierna quid ex proxima lectione vtilitatis retulerit, vt ne videamur & nos temerè atq; fruſtra adeſſe. Quod ſanè nos extra culpā facit, offerimus quicquid noſtri eſt officij, & nihil prorſus quod poſſumus intermittimus: quod etiam iis qui nobis ſuccenſent, nec occurrunt, nec dicta diligenter auſcultant, maioris condemnationis erit occaſio. Audi Chriſtum, dicentem ei qui talentum defoderat: Maligne ſerMatthæi 5.c. Lucæ 19.d. ue, oportebat te pecuniam tuam apud nummularios depoſuiſſe, & veniens ego repetiſſem eam cum vſura. De Iudæis autē: Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peIoan. 15.d. catum non habuiſſent: nunc autem excuſationem non habent. Cæterùm nos hoc modo non agimus, vt prorſum crimine careamus, & in nullo arguamur, ſed veſtrū profectum videre cupimus. Et noſtram lætitiam immi nui arbitramur, etiam quantūuis innocentes ipſi ſimus, niſi & vos ſtudium laboribus noſtris dignum exhibueritis. Hæc enim noſtræ lætitiæ ſubſtantia eſt, ſi veſtra in ſpiritualibus incrementa videamus. Et ſcio quidē quòd gratia dei tantum polletis intellectu, vt & alios valeaRom. 11.b. tis exhortari: ſed iuxta beatum Paulum, memoriam veſtram refrico, & prouoco veſtrum zelum & promptitudinē animi, ſubinde hæc admonens, & cupiens vos perfectos & abſolutos fieri. Nihilominus etiam argumentum mihi eſt hoc veſtri in diuinis profectus, quòd tanta promptitudine quotidie huc conuenitis, & ſpirituali doctrina expleri non poteſtis. Nam quemadmodum corporalis cibi appetitus, indiciū eſt bonæ valetudinis: ita deſideriū ſpiritualis doctrinę, manifeſtiſſimū argumentum eſt animæ bene habentis. Quapropter & ego bene conſcius veſtri deſiderij, quòd licèt quantumuis producam ſermonem, non poſſim vel ſic explere deſiderium, & alimento ſpirituali vos ſatiare, non deſiſto pro mea virili, ea quæ dei gratia ſuppeditat in veſtram vtilitatē quotidie vobis proponere, & diuinæ ſcripturæ doctrinā mētibus veſtris inſerere. Age igitur & hodie miſericordem deum obſecremus, vt linguam noſtrā dirigat ad inueniendum quod quærimus, & pro more noſtro afferamus doctrinam, propoſitis primum his quæ lecta ſunt charitati veſtræ. Et *uiſus eſt*, inquit, *dominus Abræ*. Nūc primùm inuenimus in ſcriptura dictum, quòd viſus ſit. Et dixit ei. Nónne bene dicebam ab initio, latere in paucis illis verbis magnum theſaurum? Ecce enim ſtatim rarum & admirabile proœmium. Et viſus eſt, inquit, dominus Abræ. Neque enim ſcriptura diuina verbo L hoc vſa eſt, cum de Adam, vel de Abel, vel de Noë, vel de alio quopiam locuta eſt. Quid igitur eſt quòd dicit: Et viſus eſt? Et quomodo alibi dicit: Nullus videbit deExo. 33.d. um, & viuet? Quid igitur dicemus nunc ſcriptura dicēte: Et viſus eſt? Quomodo viſus eſt iuſto? Num ipſam ſubſtantiam vidit? Non, abſit. Sed quidē? Sic viſus eſt, vt ipſe ſolus ſit, & vt illi poſſibile erat videre. Sapiēs enim & miſericors dominus noſter multas ſcit vias, quibus ſe humanæ attemperat naturę, & ſemetipſum his qui ſe antea præparauerūt dignè manifeſtat. Idq; demonſtrat per prophetam, dicens: Ego viſiones multiplicaui, & in Ezech. 12.a. manibus prophetarum aſſimilatus fui. Quoniā & Eſaias vidit eum ſedentem: hoc autem deo indignū. Deus Eſa. 6.a. enim non ſedet. Aut quomodo, cùm ſit incorporea, & locis incomprehenſa natura? Et Daniel quoq; vidit eū, Daniel. 7.b vt antiquum dierum. Zacharias autem aliter eum con- Zach. 1.b. tuitus eſt. Sed & Ezechiel aliter, vnde dicebat: Ego viſiones multiplicaui: hoc eſt vnicuiq; apparui pro ſua dignitate. Et nunc quoq;, quia iuſtum à domo eius euocarat, & imperauerat vt in alienam iret terrā, in qua agebat vagusq; & peregrinus, vtpote Chananæis illic adhuc habitantibus, inquireret vbi domicilium haberet: (Bonus igiM tur dominus conſolari eum, & eius ſolidare alacritatē volens, vt ne torpeſceret, neq; dubitaret ad promiſſionē iam ſibi factam, qua dixit: Veni huc, & faciā te in gentē magnam. Quandoquidem diuerſa à promiſſione videbat fieri, & ſe obambulare vti abiectum & vilē, & omni præſidio deſtitutum, neq; habentē vbi diuerteret: vt igitur mentem eius excitet, inquit:) Et *uiſus eſt dominus Abræ, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc.* Eſt & hæc pollicitatio magna, & aſſimilis illi per quam eum à domo euocarat. Dixerat enim: Magnificabo nomen tuū: & propterea nunc iterum dicit: Semini tuo dabo terram. Nam cùm iam ſenex eſſet, filioq; careret ob Sarę ſterilitatem, promittitur ei quòd terram acceptūrus ſit ex eo naſcendus. Miſericordiam dei hìc, oro, conſidera, quomodo cùm præſciret iuſti virtutē, vult eū omnibus manifeſtū facere, & ita elaborare vt quaſi margarita aliqua clareſcat. Vnde cùm promiſſionē promiſſionibus adnexiſſet, iterū paruam morā facit & differt, vt hac potiſſimum ratione patriarchę pietas monſtretur: *quia res ſecus quàm promittebantur euenire vidēs, non inquietus* erat, nec impatiēs, nec turbabatur, ſed immotū habebat animum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A animũ, certus ea quæ ſemel à deo ſibi promiſſa, rata & firma fore. Paulatim perſcrutemur ſingula, vt ſic & arti ficioſam optimi dei ſapientiam, & ſimul curam quã erga iuſtum hunc declarauit, & patriarchæ in dominum amorem addiſcamus. Et viſus eſt, inquit, dominus deus Abræ. Quomodo viſus eſt? Sicut ipſe ſolus ſcit, & ille vi dere potuit. Non enim hoc dicere deſinam, quãdoquidem modum ignoro: audio enim ſolum ſcripturam di centem: Et viſus eſt dominus deus Abræ, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Diligenter memores eſtote promiſſionum quæ à deo fiunt, vt cùm audieritis iuſtum variis premi, diſcatis quàm fuerit excellẽtis ſapiẽtiæ, quàm ſolidæ fortitudinis, quàm firmi & immoti in deum amoris. Et ex iis quæ iuſto illi contigerũt, erudiamini, vt ne exiſtimetis derelictum eſſe à deo, ſi quando videritis ſtudioſum aliquem, tentationibus vel aliis huius vitæ afflictionibus vexari: ſed cogitantes multiplicẽ diſpenſationum dei varietatem, relinquatis hoc incom prehenſibili eius prouidentiæ. Nam ſi iuſtum illum tam pium, tantamq; præ ſe ferentem obedientiam permittit tentari talibus, quæ ſtatim bene ſcietis: non deſpiciẽs fa
B mulum ſuum, ſed aliis omnibus volens illius detegere virtutem. Solet enim ita cum iuſtis omnibus agere, & quotquot diuinarum lectionum eſtis ſtudioſi, poteritis ex ſuperioribus diſcere & inuenire, quòd ita famulorũ ſuorum vitã diſpenſet. Quomodo igitur non fuerit extremæ ingratitudinis & maleuolentiæ, non habere pro maximo ſigno magnæ curæ & ineffabilis miſericordiæ dei, ſed pro derelictione talem permiſſionem? Mõſtrãs igitur eminentem ſuam virtutem, duo hęc iſto loco efficit, & vt ſeruorum ſuorum tolerantia fortitudoq; manifeſtetur omnibus, & ſuæ prouidentiæ ſapientia etiam in mediis periculis, difficultatibusq; ſummis colliqueſcat. Nam cùm propè deploratæ ſint res, tunc quorſum vult, dirigit omnia, neq; aliquid difficultatis in medio eſt quæ impedire queat. *Et viſus eſt, inquit, dominus deus Abræ, & dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc.* Magna & deſiderabilis promiſſio, præſertim iuſto. Scitis enim, quomodo qui iam prouectæ ſenectutis ſunt, & omnem vitam abſq; pueris tranſegerunt, optant pueros. Itaq; do minus obedientiæ mercedem ipſi daturus, quia mox vt audiuit: Egredere de terra tua: non moras nexuit, nõ di ſtulit, ſed obediens imperanti, quod imperatũ erat mox
C facit, inquit: Semini tuo dabo terram hanc. Vide quomodo per verbũ mẽtem eius erigit, & ſufficientẽ ei tribuit laborum retributionem. Proinde & iuſtus ſuã gratitudinem declarans, ſtatim ad gratiarum actionem cõuertitur. *Et extruxit illic*, inquit, *altare domino, quem uiderat.* Vide piæ mentis ſpecimen. Et locum ipſum, ob ſuam cum deo conſuetudinem ibi habitam, cõſecrauit, & gratiarum actionẽ pro viribus declarauit. Hoc enim quod dicit, Extruxit altare: idẽ eſt quod gratias pro promiſſis egit. Et ſicut homines nonnunquã amicitia moueuntur vt domos ędificent iis qui ſinceriter & amicè ſibi afficiuntur, & nonnunquam etiam ciuitates condiderunt quibus familiarium nomina indidere: Ita & iuſtus ille, viſionem dei aſſecutus, altarium illi conſecrauit. *Et extruxit*, inquit, *illic altare domino, quem uiderat, & diſceſſit inde.* Quid eſt, & diſceſſit inde? Quia deo locus ille ſegregatus & ſanctificatus erat. *Diſceſſit & tranſiit in montem uerſus Orientem Bethel, & erexit ibi tabernaculum ſuum.* Tumultuarium, inquit, domicilium fecerat. Vide quomodo erat frugalis, & luxum fugiebat, quomodo tam expeditus vt cum vxore & famulis tam facilè migraret. Audiant viri, audiant mulieres. Nam ſæpe in villam tantum exire volentes, multa indigemus D mechanica, valdèque actuoſi ſimus vt multa nobiſcum attrahamus, quæ non ſolum non ſunt nobis vſui, ſed & ſuperuacanea, & inutilia, & pompæ gratia apparata, & tantum vt ea nobiſcum circunferamus. Verùm iuſtus il le non ſic egit, ſed quia dominus dignatus eſt cum ipſo habere familiaritatem, vt locum conſecrauit, & altariũ extruxit, migrauit magna facilitate aliò. *Et erexit illic tabernaculum ſuum Bethel inxta mare & Aggæ, uerſus Orientem. Et ædificauit*, inquit, *altare domino, & inuocauit in nomine eius.* Vide quomodo per omnia religioſam mentem præ ſe fert. Illic enim ob promiſſionem ſibi à deo factã aram extruxit, & à loco conſecrato diſceſſit: hìc autem quia tabernaculum fixerat, iterum ædificauit, inquit, altare domino, & inuocauit in nomine domini. Vidiſti mentem bene inſtitutam, & ſapientiæ deditam? Vidiſti quomodo quod ſcribens admonuit admirabilis orbis 1. Timo. 2. b doctor beatus Paulus, & dicit: In omni loco leuãtes ſanctas manus: id patriarcha prius opere compleuit, in ſingulis locis altaria condens, & domino gratias agens? Sciebat enim, ſciebat manifeſtè, quòd nihil aliud requirat ab humano genere dominus vniuerſi, poſt innume E ra & ineffabilia beneficia ſua, quàm animam gratiarũactioni ſtudentem, & ſcientem fateri gratiam pro iis quæ iam aderãt. Cæterùm videamus, quomodo & hinc iuſtus migrat. *Et diſceſſit*, inquit, *Abram, & profectus caſtrametatus eſt in ſolitudine.* Vide iterum religioſam eius mentem, & ſapientiæ ſtudioſam. Iterum, inquit, diſceſſit, caſtrametatúsque eſt in ſolitudine. Quare illinc diſceſſit? Fortè videbat quibuſdam incolis non placere ſuum aduentum, proinde eximiam ſuam manſuetudinem declarans, & quomodo tranquillitatem magnificeret, & ne cum homine aliquid haberet negocij, ſolitudinem apprehẽdit. *Profectus*, inquit, *caſtrametatus eſt.* Aliena dictione vſa eſt diuina ſcriptura. Nam quemadmodum de militibus ſolemus dicere, ita & de iuſto hìc dicit, quòd caſtrametatus ſit, vt oſtendat expeditum patriarcham, quòd ſicut milites abſque difficultate nunc hũc, nunc illuc tentoria ſua erigũt ita & iuſtus ille, quãuis ſecum duceret vxorem & fratris filium, & tantum ſeruorum numerum: maiori tamen facilitate migrare ſolebat. Vidiſti frugalem ſenis cum vxore & tot ſeruis vitam? Mihi magis admirabilis videtur mulieris fortiF tudo. Cùm enim cogito muliebris ſexus infirmitatem, & animaduerto quomodo tam facilè tanta alacritate cum iuſto peregrè vadit, & ſubinde migrat, neque ipſa moleſtè fert, neque iuſto negocium facit: obſtupeſco, & cenſeo quòd non minorem ſpiritum & fortitudinem, quàm Abram poſſederit & ipſa. Et hoc maximè ſciem⁹, cùm ea quæ conſequenter lecta ſunt pertractauerimus. Vidiſti quòd poſtquam audiuit, Semini tuo dabo terrã hanc: quomodo non quieuit iuſtus ille, & nunc huc, nũc illuc tranſiuit: ſed vide quomodo iterum à ſolitudine exigitur, non ab hominibus, ſed neceſſitate famis. *Et facta eſt*, inquit, *fames ſuper terram.* Audiant qui temerè & incircumſpectè loquuntur & diuinãt, dicentes, quoniam quiſpiam aduenit, fames facta, & quoniã adfuit, hæc contigerunt. Ecce etiam in aduentu iuſti fames, & fames valida, & non turbatur iuſtus, neque aliquid humanum patitur, & ſuo aduentui tribuit famis cauſam. Sed quia vidit naturam argui, & inualeſcere famem: *Deſcendit*, inquit, *in Aegyptum Abram, ut habitaret illic, quia inualuit fames ſuper terram.* Attende quomodo ampliora fiunt iuſto ſepta, & remotior fit meta. Diſpenſabat enim dominus vt non ſolum Palæſtinã incolen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G colentibus esset doctor, sed & iis qui in Aegypto erant, & lux suæ virtutis manifestaretur omnibus: quasi enim luminare quoddam, eum qui in Chaldæorum delituerat terra, illinc euocarat, vt eos qui in tenebris errorum sedebant, ad veritatis viam introduceret. Sed fortè diceret aliquis: Et quare non potius eos qui in Chaldæa erant, vt ad religionem venirent, sua pietate effecit? Verisimile quidem est, illorum salutem per aliorum prouidentiam procuratam. At tamen audi Christum dicẽtem: Non est propheta absque honore, nisi in sua patria. Vt igitur opere impleret promissionem, quam illi fecerat dicens: Et magnificabo nomen tuum, propterea & famem oriri permittit, & cogente necessitate in Aegyptum eum ire facit, vt discerẽt & qui illic erãt, quanta viri virtus. Nam fames quasi lictor, qui vincula iniecit, ita vi è deserto in Aegyptũ eum abstraxit. Sed videamus quæ hinc sequuntur, & in quantas difficultates iustus incidit: vt & eius fortitudinem discamus, & vxoris illius sapientiæ studiosam mentem. Postquam igitur multum itineris processerunt, & proximè Aegyptum erant, iustus angore mentis afflictus est: &, vt ita dicam, de vita sua timens & tremens, dicit vxori suæ.

Mat.13.g.& Mar.6.a

H *Factũ est, inquit, quando Abram appropinquabat, vt intraret in Aegyptum, dixit Saræ uxori suæ: Scio quòd formosa sis mulier, futurum itaque vt cùm te viderint Aegyptii, dicant: Ista est uxor eius, & occident me, te autem uendicabunt. Dic igitur, soror eius sum, vt mihi propter te bene fiat, & uiuat anima mea propter te.* Vidistis ex verbis, in quãto angore & metu constitutus fuerit iustus, & neque turbabatur animo, neque cogitans intra se, dicebat: Quid hoc? num derelicti sumus? num decepti sumus? num nos prouidentia sua destituit dominus, qui dixit: Magnificabo te, & semini tuo dabo terram hanc? Num ille nos relinquit nunc de extremis timere, & in manifestum incidere periculum? Nihil horum vel in mentem accipiendum existimauit iustus, sed vnum hoc curabat, quomodo arte aliqua excogitata posset & famis consolationem inuenire, & Aegyptiorum manus effugere. Scio, inquit, quòd formosa mulier sis. Vide quanta mulieris erat formositas: nam & cum in senectam iam vergeret, & post tot annorum numerum adhuc durauit vigor pulchritudinis in facie, etiam post tantam miseriam & malorum sustinentiam, quam in via fuit experta, de locis in loca

I transeundo, & à Chaldæorum regione in Charran, & à Charran in Chanaan, & iterum inde in Chananæam, & iterum huc, & nunc iterum in Aegyptum. Quem nõ fortium virorum defatigarent tot continuæ peregrinationes? Verùm egregia hæc mulier, etiam post tot exãtlatas ærumnas, luculenta adhuc est facie, vnde & vehementem ac congruam curam afferebat iusto: ideo & dicebat, Scio quòd mulier formosa sis: futurum itaque vt cùm te viderint Aegyptij, dicant: Ista est vxor eius, & occident me, te autem vendicabunt. Considera, quantum confidebat personæ mulieris, non timens ne fortè laudibus remissior fiat, quin & tale inducit consilium, dicens: Vt ne me quidem occidant, te autem vendicent: dic igitur, Soror eius sum, vt mihi bene fiat, & viuat anima mea propter te. Quoniam non vulgare erat quod imperabat, propterea verbis quæ subdidit, allicere & ad misericordiam flectere, persuaderèque eam volebat, vt promptè actum summ recitaret. Futurum itaque, vt cùm te viderint Aegyptij, dicant: Ista est vxor eius, & occident me, te autem vendicabunt. Non dixit, contumeliis te afficient: non vult enim eam nunc contristare. Propter eum qui famem fugit, operaberis manibus apud Aegyptios, erìsque mihi salutis causa, vt mihi *bene sit* K propter te. Miserabilia sunt hæc verba, sed & mult⁹ erat timor propter insaniam Aegyptiacam. Et quia nondum mortis erat soluta tyrannis, propterea in adulterium vxoris consentit iustus, & quasi seruit adulterio, in mulieris contumeliam, vt mortem effugiat. Erat adhuc terribilis facies mortis, nondum erant æreæ portæ confractæ, nondum erat aculeus eius hebetatus. Vidisti *vinculum charitatis viri & mulieris?* Vidisti virũ qualia *mulieri suggerere sit ausus? & quale consilium acceperit mulier?* Et non renuit, neque grauatim fert: sed omnia facit, ita vt actus & fictio illa lateant. Audiant viri & mulieres, & imitentur horum concordiam, vinculum charitatis, pietatem insignem, & beatam Saræ continentiam, quæ & vetula in tanta venustate permanens: certabat cum iusto virtutibus: ideo & tantam eius curam habuit deus, tantúmque supernè illi retributum est. Nullus igitur accusèt pulchritudinem, nullus inutilia verba hæc dicat: Hanc perdidit forma, huic pulchritudo causa fuit interitus. Non pulchritudo in causa est: Absit, opus enim dei est & ipsa: sed peruersa voluntas malorum omnium causa est. Vidisti admi- L rabilem hanc mulierem vtrinque relucentem, & ob pulchritudinem animæ, vestigia iusti proximè sequentem, & ob formositatem faciei? Hanc imitentur mulieres. Ecce & venustatis decor, & sterilitas, & tantum tempus, & facultatum abundantia, & tot migrationes & peregrinationes, & continuæ crebræq; tentationes, & quicquid tale, mentem eius mouere non potuerunt: immobilis enim mansit. Vnde ob patientiam, dignam mercedem reportauit. In extrema enim senectute, ex vulua sterili, & vtero emortuo pârere potuit. Vt mihi, inquit, bene fiat propter te, & viuat anima mea propter te. Quasi diceret: *Nihil aliud relictum est quo saluer, quàm vt dicas: Soror eius sum. Fortassis enim effugiam periculum quod expecto, & posthac propter te vi uam, & tibi quod reliquum vitæ fuerit, acceptum feram.* Sufficiebant hæc verba ad compassionem vxori mouendam, & ad persuadendum. Hoc verè est coniugium, quoniam non solum in prosperitate, sed & in periculis simul obambulant. Hoc germanæ charitatis indicium est, hoc signo certissimè internoscitur amicitia. Non sic diadema in capite positum regem præclarum ornat, atque obedientia illa, qua consilio iusti pa- M ruit, beatam & illustrem & claram demonstrauit. Quis non obstupescceret hanc parendi facilitatem? Quis non obstupescceret, si rectè recogitet, quòd post tantam cõtinentiam, & in tali ætate ad hoc vt iustum seruet, quãtum in sua voluntate pendebat, etiam adulterio se exposuit, & barbarorum tulit congressum? Sed parum expecta, & videbis mirificè sapiẽtem dei prouidentiam. Nam propter hoc deus tantam præ se tulit longanimitatem, & opitulari distulit, vt iustum clariorem faceret: & per ea quæ illic fiebant, non solum Aegyptij, sed & Palæstini erudiebantur. Quantam beneuolentiam domini omnium experitur patriarcha. *Factũ est*, inquit, *quando intrauit Abram in Aegyptum, ut uiderunt Aegyptii uxorem quòd esset ualde pulchra. Et uiderunt eam principes Pharaonis, & laudauerunt eam apud Pharaonem, & introduxerũt eam in domum Pharaonis, & Abram bene usi sunt propter illam. Et fuerunt ei oues, & uituli, & asini, & serui, & ancillæ, & muli, & cameli.* Vide quomodo ea quæ prius iustus suspicabatur, re ipsâ euenerunt. Nam vt in Aegyptũ intrauit, vt viderunt Aegyptij mulierem quòd pulchra esset valde. Non simpliciter inquit pulchra, sed excellenter,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A cellenter,ita vt omnes qui eam videbant, allicerentur. *Et vt viderunt eam principes Pharaonis*, laudauerunt eam coram Pharaone.Oro dilecte,ne temerè prętereas quod dictum est,sed admirare quomodo nullus Aegyptiorum mulieri,vtpote peregrinæ,& à terra aliena aduentanti aliquid fecerit, neque contempserunt virum: sed ingressi, regi omnia nunciarunt. Cæterùm hoc factum est, vt res fieret manifestior, & vltio non in priuatum & plebeium aliquem,sed in regẽ sæuiret, vt vbique diuulgaretur hoc factum. *Et introduxerunt eam in domum Pharaonis.*Protinus ab vxore iustus abducitur, & ipsa ad Pharaonem introducitur. Considera quanta dei longanimitas, quomodo nõ ab initio, neq; à proœmiis suam declarauit prouidentiam: sed permisit omnia fieri,& quasi in fauces bestiæ mulierem incidere, & tunc tandem manifestam facit omnibus suam virtutẽ. *Et introduxerunt eam in domum Pharaonis.*In quo sta *tu* putas per illud tempus erat mulieris mens? quomodo turbata erat ratio? quomodo fluctus eleuabantur? quomodo naufragium non fecit, sed mansit quasi immobilis petra ad cœlestem gratiam semper spectans?
B Quid autem dicam mulierem? qualem animum verisimile est fuisse iusto, illa in domum Pharaonis introducta? *Et Abram, inquit, bene usi sunt propter illam. Et fuerunt ei oues,& uituli, & serui, & ancillæ, & muli, & cameli,& asini.* Hæc autem ipsa quę honoris & ministerij gratia data sunt ei, quomodo non magnum rogum in eo succenderunt? quomodo autem non eius exussit mentem, & deflagrari fecit rationem cogitatio causæ tantorum donorum? Vidisti quomodo propè ad finem venerint pericula? Vidisti quomodo nulla iuxta humanam consequentiam spes correctionis relicta? Vidisti quomodo iuxta humanam opinionem res deploratæ? *Vidisti quomodo quasi in gulam bestiæ mulier inciderit?Vide consequenter ineffabilem dei misericordiam, & obstupesce patientiæ eius excellentiam. Et examinauit,inquit,deus Pharaonem examinibus magnis,& grauibus, & domum eius, propter Saram uxorem illius.* Quid est, examinauit?pœnam,inquit, exposcit flagitij & mali conatus examinationibus magnis. Non simpliciter puniuit regem,sed pœnis magnis. Nam quia flagitium non erat vulgare,sed valde magnum, ideo & pœna magna.
C Et domum eius, inquit: non ipsum solum,sed & domũ eius. Et qua de causa, cùm rex peccet, omnes de domo eius pœnę sunt participes? Non absq; ratione hoc fit,sed vt per hoc regis insania cõpescatur. Grauiori enim plaga indigebat,ita vt ipse exterreretur.*Et vbi, inquit, hoc iustum, propter illum alios puniri?* Non propter illum solum pœnã sustinuerant, sed verisimile est eos cooperatos fuisse,vt aliquando committeretur iniquitas. Audisti enim suprà scripturam dicentem:Quia vt viderũt eam principes Pharaonis, laudauerunt, & introduxerunt eam in domũ eius.Vidistis eos lenonis agere officium in regis gratiam, auferendo iusti vxorem? Quapropter non ipse solus, sed & omnes qui adhærebant, pœnæ fuerunt participes: vt discant quòd non in peregrinum simplicem furorem suum exercuerint, neque in hominem è medio vulgo, sed in virum cuius tutor deus, tanta illum cura dignans. Et ideirco acerbissima pœna concutiens eius mentem, discedere fecit ab nephario flagitio,coërcuit ab irrationali impetu, cohibuit incontinentem mentem, alligauit concupiscẽtiam indomitam,refrenauit furoris insaniam. Propterea consequenter vide quanta lenitate loquitur rex tyrannꝰ hospiti,quasi vago obambulanti,cui & vxorẽ auferre ausus fuit.Et bene dixit scriptura, quòd examinauit Pharaonẽ D & domum eius ob Saram vxorem Abræ.Sensum ei pœna præstat,quòd sit vxor iusti.Etenim & in domum introducta,mansit vxor iusti. *Cum uocasset autem Abram Pharao,dixit ei:Quare hoc fecisti mihi?* Vide qualia verba rex profatur:Cur hoc fecisti mihi?Inquit,Egóne tibi feci,qui peregrinus,qui nulli notus, qui propter famẽ adsum: tibi regi, tyranno, & imperanti super Aegyptum? Cur feci tibi?Tu abstulisti vxorem:nónne sicut peregrinum & hospitem despexisti, contempsisti, nullius momenti me habuisti?Omnino intemperanti concupiscẽtiæ tuæ obsecutus es,& quę tibi placebant,opere volebas compleri.Quid nã feci tibi?magna mihi fecisti,& gratia in me commisisti. Vide quanta rerum vicissitudo. Rex priuato dicit: Cur *fecisti mihi?* Deum dicere vult inimicum mihi reddidisti, iram eius super me induxisti,pœnæ obnoxium me fecisti.Fecisti vt pœnam lueret tota mea domus,eorum quæ in te admiserunt.Cur hoc fecisti? Quare nõ annunciasti mihi quòd vxor tua esset? Quare dixisti: Soror mea est,& accepi eam mihi vxorem?Ego, inquit, quasi sororem tuam volebam ducere. E
At vnde didicisti quòd vxor fuit iusti? Vltor tantæ iniquitatis ille mihi rem *indicauit. Cur fecisti mihi hoc,* & non indicasti mihi quòd vxor tua esset? non accepissem eam mihiipsi vxorem peccaturus. Quasi sororẽ tuã habiturus hoc feci.Attende quomodo supplicij grauitas concussit eius mentem,ita vt & iusto rationem redderet,& omne erga eum declararet officium. Quãuis nisi dei fuisset gratia, quæ mentem eius emolliebat, consectaneum erat quòd in maiorem furorem inducꝰ, quasi deceptorem puniuisset, & extremis affecisset suppliciis. At nihil horum fecit:timor enim supplicij inflammatã eius iram humiliauit & restrinxit.Vnde vnum hoc curat, *vt in iustum officiosus sit.* Resciuit enim tandem, quòd nõ esset possibile eum vulgarem quempiam esse, qui tanta superna gratia fruebatur. *Et nunc ecce uxor tua coram te, accepta ea ocyus uade.* Nunc,inquit,quia cognoui quòd non est soror tua,sed vxor,ecce habes eam. Neque enim offendi in aliquo coniugium vestrum,neque priuaui te vxore tua.Sed ecce vxor tua coram te, accepta ea ocyus vade. Quæ lingua,quæ mens poterit dignè quæ facta sunt admirari?Mulier præfulgida forma, simul cum viro Aegyptio,& rege,& tyranno, & sic insano,& incontinenter affecto concumbens,intacta egre- F
ditur, seruata castitate sua. Talia enim, sicut prius dixi, sunt quæ à deo dispẽsantur,rara semper & admirabilia: & quando apud homines desperatum est,tunc potentiã & sapientiam suam deus declarat. Enimuerò sicut admirabile & rarum erat videre virum desideriorum stare in medio ferarum,& nihil pati:sed quasi oues eũ circumire,ita illæsum egredi è lacu.Et tres pueros in cami no,quasi in prato & paradiso versari, & nihil ab igne læ di,sed egredi inde vt virorum fortissimos:Ita admiratione dignum est & hoc facinus, quòd iusti vxor nullã contumeliam experta à rege Aegyptio,tyranno,intemperãte,exiuit salua. Deus enim erat qui faciebat omnia, & in inuiis viam dabat,& spem bonam semper in rebꝰ deploratis afferre valet.Et nunc inquit:Ecce mulier tua coram te,accepta ea ocyus vade.Ne existimes,inquit,à nobis violatam illam. Nam licèt per ignorantiam attentauerimus quæ facta sunt: sed nunc quia cognouimꝰ quæ sit, & quem habeat defensorem, indignatio enim quæ in nos desæuit, docuit nos quantum gratiæ tibi sit apud deum omnium.Accepta igitur vxore ocyus vade. Terribilis postea erat eis iustus, & propterea magnis of Daniel.14. Daniel.3.

ficiis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ficiis vrgebant, vt inde mitteretur, placantes ipsius dominum propter ea quæ in illum commiserant. Vidisti dilecte, quantum bonum est patientia & fortitudo? Hic quæso memor esto verborum illorum quæ dicebat Aegyptum ingressurus: Scio quòd mulier pulchra sis: futurum itaque vt cùm te viderint Aegyptij, me quidem occidant, te autem seruent. Illis igitur in mentem resumptis, considera etiam quæ nunc fiunt, & admirare simul iusti tolerantiam & misericordis dei virtutem, quanta cum gloria redire facit iustum, qui cum tanto timore & metu descenderat. Et *præcepit*, inquit, *Pharao viris super Abram, vt inde deducant eum, & vxorem eius, & omnia quæ eius erant, & Loth cum eo.* Magna cum claritate & gloria, locupletatúsque diuitiis redit iustus: & fit non solum doctor per ea quæ contigerunt Aegyptiis, sed etiã omnibus qui in itinere erant, & qui in Palæstina habitabant. Nam quotquot viderant eum quando descendit fame coactus, cũ timore & tremore, nunc verò redeuntem cum tanta claritate & facultatibus, & diuitiis, discebant virtutem prouidentiæ dei erga illum. Quis vidit vnquam? quis audiuit? Abiit vt famem suam mitigaret, & diuitiis abundans, ineffabilíq; gloria redit. Ne admi-
H reris dilecte, ne factum hoc ita rarum tibi videatur: immo admirare & obstupesce, & glorifica communis omnium domini virtutem. Et vide etiam illi⁹ nepotes ob eandem famis necessitatem in Aegyptum descendisse, & ibi in graui seruitute viuentes, multas exantlasse ærũnas, magna tamen fœlicitate tandẽ rediisse. Talis enim est sapientissimus & optimus deus noster, quando permittit augeri & coaceruari molestias, tunc iterũ discussa tempestate, serenitatem rerumq; miram vicissitudinem facit, docens nos suæ potentiæ magnitudinem.

Cap. XIII. *Ascendit autem Abram ex Aegypto, ipse & uxor eius, & omnia quæ eius erant, & Loth cum eo, in solitudinem.* Opportunè hic quis accommodarit verba illa, quæ beatus Dauid iis qui à Babylonica redibãt captiuitate dicebat:
Psal. 125. a. Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Eũtes ibant & flebant, mittentes semina sua. Venientes autem venient in exultatione, gestãtes manipulos suos. Vidisti descensum anxietate atq; timore plenum, habentẽ secum & mortis formidinem? Vide nunc reditum claritate & dignitate conspicuum. Omnibus posthac venerabilis erat iust⁹ ille, tam iis qui in Aegypto, quàm iis qui
I in Palæstina. Quis enim non reueritus fuisset eum, qui sic à deo custoditus, & tantam beneuolentiam assecut⁹? Neminẽ enim fortè latebant ea quæ regi & domui eius acciderãt. Omnia enim deus propterea permisit, & eousq; durauerunt tentationes iusti, vt eius patiẽtia clarior fieret, & facta eius in totum orbem diuulgarentur, itavt nullus esset, qui iusti virtutem ignoraret. Vidistis dilecti, quantum ex tentationibus lucrum? Vidistis quãtum patientiæ præmium? Vidistis & virum & mulierem, & senem, & vetulam, quantum philosophiæ præ se tulerũt? quantum fortitudinis, quãtum mutuæ dilectionis, quãtum charitatis vinculum demonstrarunt? Illum omnes imitemur, & nunquam tristemur. Ne existimemus esse signum quòd nos dereliquerit & despiciat dominus, si tentationes nobis inferantur: sed hoc maximũ sit nobis indiciũ quòd deus nostri curam gerat. Nam & si habeamus peccatorum sarcinas quæ nos premant, poterimus magnam patientiam & gratitudinem declarãdo leuiores eas facere: & si non multa habeamus peccata, iterum maiori fruemur gratia, si grato animo tulerimus. Quia enim deus noster liberalis est, & nostræ salutis curam gerit: ea de causa quasi luctam & exercendi materiã no-
bis proponit, & pro theatro tentationes inferuntur: vt si K
quod nostrũ est declaremus, largiore dignetur nos cura. Quod cùm scimus, ne tristes simus in tentationibus, neq; afflictiones grauatim feramus: sed & gaudeamus, iuxta beatum Paulum: Nunc enim, inquit, gaudeo in af- 1. Thess. 1
flictionibus. Vidisti animam gratam? Nam si in afflictionibus gaudebat, quomodo potuit vnquam in tristitia esse? si quæ alios afficiunt tristitia, ipsi pariant lætitiæ occasionem. Cogita, oro in quo statu illius erat anima. Et vt discas quòd non sit possibile aliter nos promissa bona assequi, & regno cœlorum dignos fieri, nisi per afflictionem vitam præsentem transeamus, audi Apostolos dicentes eis qui nuper ad fidem conuersi erant: Et
cùm docuissent, inquit, multos, reuersi sunt Lystram, & Act. 14. d.
Iconium, & Antiochiam, denuò confirmantes animas discipulorum, exhortantesq; vt perseuerarent in fide, & quòd per multas afflictiones oporteat nos intrare in regnum cœlorum. Qualis igitur posthac erit nobis excusatio, si noluerimus fortiter ferre quæ inferuntur: præsertim scientes quòd non sit possibile aliter salutem nos assequi, nisi hanc iuerimus viam? Audi & Christum dicentem: In mundo afflictionem habebitis, sed cõfidite. Ioan. 16. L
Vt ne audita tristitia, spe excidant, statim fiduciam eis
affert, & suam pollicetur gratiam. Sed confidite, ego vici mundum. Habes, inquit, eum qui grauia alleuiet, qui non permittet te submergi ab illatis tentationibus, qui cum tentatione & exitum præbet, & non permittet su- 1. Cor. 10.
pra nostras vires inferri grauia. Quid tristaris? quid mœres? quid impatiens es? quære tam abiecto animo es? Num, si quæ nostra sunt attulerimus, patiẽtiam dico, & fortitudinem, & mentis gratitudinẽ, nos sinet despici? Num etsi desperatę sunt res, vincere possunt sapientiam domini nostri? Nos quæ nostra sunt exhibeamus, & sinceram habeamus fidem, scientes quàm sint hæc facilia animarum nostrarũ præsidi. Et ipse prorsus melius nouit quàm nos, quid conducat: & ita res dispensat, vt sibi honorificum, & nobis vtile: quò & patiẽtiæ mercedem accipiamus, & eius gratiam consequamur, gratia & miserationibus domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & spiritui sancto sit gloria, imperium, honor nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia triceſimatertia.

CVm alacrem vestrum conuentum, & ingens M
audiendi desiderium hodie videam, æs alienum, quod charitati vestræ debeo, dinumerare volo. Et scio eius vos oblitos esse, eo quòd multi dies interceserit, sermoq; noster ad alia interim sit egressus. A dicendorum enim consequentia impediuit nos sanctarum feriarum aduentus. Incongruũ enim erat, vt festa crucis dominicæ celebrantes, de aliis sermonem afferremus. Mensa autem vobis proponenda erat suis congrua temporibus. Et idcirco quando venit dies traditionis & passionis, continua docendorum serie resecta, præsentibus quæ vrgebãt nos accommodãtes, primùm in proditorem linguam laxauimus. Deinde de cruce aliqua in medium protulimus. Postea, illucescente resurrectionis die, necessarium erat, vt de resurrectione domini charitatem vestram docerem⁹. Sit sequentibus diebus, propter miracula quæ tunc facta sunt, resurrectionis demonstratio iterum afferẽda erat. In quibus etiam in manus accepimus Apostolorũ acta, inde vobis continua proponentes conuiuia, & crebris quotidianísque admonitionibus eos qui nuper baptismi gratiam acceperant, exhortantes. Nunc autem necessarium vt debiti memor sim, & vobis satisfaciã, tametsi
vos de

Universidad de Deusto
Biblioteca

A vos debiti genus ignoretis, vtpote curis multis impliciti,& soliciti pro mulieribus & pueris, & quotidiana alimonia,multisq; aliis negociis. Verum nos qui nullis id genus curis turbamur,& vobis debiti memoriã suggerimus,& ad restituendum nos paramus. Neque admiremini hanc nostram gratitudinem. Huius enim alieni æris genus à corporalibus pecuniis diuersum est. In illis enim nunquam debitor tãtum gratitudinis præ se fert. Scit enim quòd dinumerando pecunias, suam imminuat substantiam,& accipiẽtis augeat facultates. Non autem ita est in spirituali debito, sed in eo & dinumerans dum soluit,magis abundat, & accipientibus maiores accrescũt opes. Et idcirco illic magna ingratitudo esse solet,hic autem vtrisque lucrum est, & dinumeranti,& accipientibus. Atque id quod de charitate admonuit beatus Paulus,dicens:Nemini quicquam debeatis,nisi vt diligatis inuicem.Quo indicat,hoc debitum semper solui, & nihilominus durare semper. Et quia vos ad capiendum parati semper estis, istucipsum & nos debitores locupletiores facit,& vobis magnæ vtilitatis est materia.Igitur quoniam talis est huius debiti natura,vt quanto magis dependitur, tanto auctiores nostras reddat opes: age doceamus nunc & debiti materiã,vt & ipsi alacriores dicenda suscipiatis, & nostram gratitudinem boni consulẽtes, nos diligenti auscultandi studio remuneretis. Quænam igitur debiti materia? Scitis,& memores estis,quando de patriarcha quædam in medium attulimus,quomodo demonstrauerimus descensum eius in Aegyptum propter famem, & rapinã Saræ à Pharaone factam, & indignationem dei quam in Pharaonẽ & domũ eius ob suam erga iustum curam immisit, & reditum patriarchæ ab Aegypto magna cum gloria. *Mandauit enim, inquit, uiris super Abram, ut deducant eum & uxorem eius, & omnia quæ habebat, & Loth cum eo. Ascendit autem Abram ex Aegypto, ipse & uxor sua, & omnia quæ erant illius, & Loth cum ipso in solitudinem.* Hic sermonem missum fecimus, & cũ mediis diebus transtulimus in doctrinam, quam requirebant tunc occurrentes feriæ. Ideo hodie fuerit operæpreciũ, vt dicenda cũ dictis cõtexamus, & quasi in vnũ corpus coaptemus,quò sermo fiat magis perspicuus. Et quò manifestiora sint quæ dicuntur,operæpreciũ fuerit, vt charitati vestræ proponatur principiũ eorũ quæ hodie sunt lecta. *Abram autem, inquit, erat diues ualde pecoribus, & argento, & auro: & profectus est unde uenerat, in solitudinem usque ad Bethel, usque ad locum in quo prius fuit tabernaculum eius, inter Bethel & inter Agge, ad locum altaris, quod illic principiò fecerat: & inuocauit ibi Abram nomen domini dei.* Ne prætereamus obiter lecta,sed discam⁹ clarè diuinarũ literarũ diligentiam, quomodo nihil nobis superuacuum narret.Abrã autem,inquit erat diues valde.Considera primùm istucipsum, quod nõ frustra assignauit.Neque enim temerè & inuanum diuitem nũc vocat,id quod nullibi aliàs meminit,sed nunc primùm dicit quòd diues fuerit.Quare hoc,& quam ob causam? vt discamus diuinę sapientię solertiam & suę in iustum prouidentiæ immensam & excellentem potentiam.Nã qui famis necessitate in Aegyptũ peregrinari coactus fuit,& angustias quas in Chananæa experiebatur ferre non poterat,is subitò diues factus est:& diues non tantum pecoribus,sed & argẽto & auro. Vidisti quanta dei prouidentia:abit,vt aliquam famis consolationem inueniat:& redit,non solũ fame mitigata, sed & diuitiis, & indicibili gloria conspicuus. Erat omnibus manifestum qualis pridem fuerat, postea autem & Chananææ inhabitatores clarè iusti virtutem didicerunt, videntes rerum mutationem tam repentinam, & tantis diuitiis affluentem, qui vt peregrinus & quasi fugitiuus & vagus in Aegyptum descẽderat. At tu vide quomodo hic neque prosperitate,neque diuitiarum affluentia remissior vel negligentior factus est:sed iterum contendit ad eum locum, vbi prius fuerat priusquam in Aegyptum concederet.Venit enim,inquit, in solitudinem, vsque ad locum vbi prius fuit tabernaculum eius, ad locũ altaris quod fecerat ibi principiò,& inuocauit nomẽ domini dei. Cogita obsecro, quantus erat quietis & tranquillitatis amator,& in diuino cultu quàm sedulus. Ad eum enim locũ,inquit,accessit,quem prius ędificauerat, & in quo nomen domini inuocauerat.Ecce iam multis antea seculis impleuit hoc quod postea à Dauid dictũ est:Elegi abiectus esse in domo dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Solitudo enim propter inuocationem nominis domini dei gratior ei erat quàm ciuitates.Sciebat enim,sciebatq; clarè, quòd ciuitatis magnitudinem non facit ædificiorũ pulchritudo,neque inquilinorum multitudo: sed inhabitantiũ virtus,propter quam & solitudo ciuitatibus dignior est, quæ virtute iusti ornatur,& orbe toto fit fulgidior. Et *Loth, inquit, qui cum Abram ibat, erant & oues, & boues, & pecora, neque capiebat eos terra, ut simul habitarent.* Erat quippe substantia eorum multa, & non poterant habitare simul.Nõ solum patriarchæ facultates auctæ sunt, sed & Loth,inquit,erant oues,& boues, & pecora.Fortè partim Abram, vtpote liberalis, illa Loth fratris filio donauerat,partim alij dederant in patriarchæ gratiã. Et non capiebat,inquit,eos terra:erat quippe substantia eorum multa.Vide quòd facultatum multitudo statim causa fit discessus,diuisionem operatur, concordiã impedit,& cognationis vinculum dirimit. *Et facta est pugna inter pastores pecorum Abræ, & inter pastores Loth. Chananæi autem & Pherezæi tunc inhabitabant terram.* Attende quomodo valde familiares discessionis initium faciũt. Hinc enim semper omnia mala pullulãt à famulorum nequitia.Facta est enim,inquit,pugna inter pastores.Hi diuisionis occasionem præbuerunt: dicere vult, ij concordiam dirimebant,ij multam morum inciuilitatem præ se ferebant.Chananæi autem & Pherezæi tunc inhabitabant terram.Quare nobis hoc assignauit? quoniam dixerat, quòd non capiebat eos terra vt habitarent simul:causam quoq; docere voluit diuina scriptura,quòd ideo eos non capiebat,quia à gentibus illis præoccupata erat. Verùm nos religiosam patriarchæ mentem videamus, quomodo sua lenitate exarsurum incendium restinguit, *Dixit autem, inquit, Abram ad Loth: Ne sit rixa inter me & te, & inter pastores meos & tuos, quia homines fratres sumus nos.* Vide insignem modestiam, vide sublimem philosophiam,ætate & dignitate senior, iuuenem,fratris filium,fratrem appellat, & in eandẽ in qua ipse erat dignitatem euehit,nihilq; minus illi quàm sibi tribuit:sed dicit,Ne sit rixa inter me & te, inter pastores meos & tuos.Indignè enim hoc fieret,quoniam fratres sumus. Vidisti quomodo Apostoli legem implet, quæ dicit.Itaque tam quidem omnino delictum in vobis est,quòd lites habetis inter vos inuicem.Cur nõ potius iniuriam patimini? cur non potius damnum accipitis? immo vos iniuriam facitis, & dãno afficitis,idq; fratres.Hæc omnia operibus implens patriarcha,dixit: Ne sit rixa inter me & te,& inter pastores meos & tuos quoniam homines fratres nos sumus.Quid hac anima pacatius?Proinde non frustra, neque temere principiò dicebam,

Rom.13.b

1.Cor.6.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dicebam,quòd amore quietis & tranquillitatis ſolitudi
nem locis frequentibus prætulerit. Attende enim quo-
modo & nũc videns paſtores confligere, ſtatim in ini-
tio tentat reſtinguere incendium, quod erupturum e-
rat,& contentionem ſedat. Debebat enim ipſe, vtpote
miſſus omnibus Paleſtinæ cultoribus ſapientiæ doctor,
nullam ſcandali dare occaſionem,vel anſam concede-
re:ſed morum lenitate, tuba clarius omnes erudire, &
ſuæ virtutis facere imitatores. Ne ſit, inquit, rixa inter
me & te,inter paſtores meos & tuos, quoniã homines
fratres ſumus. Multa verborum lenitas, inter me & te.
Conſidera quomodo ei loquitur cũ honore pari, quã-
uis opinor non aliunde rixas fuiſſe exortas, quàm quòd
paſtores patriarchæ non permiſerunt illis eâdem co-
pia frui,qua ipſi. Sed iuſtꝰ æquabiliter omnia facit, ſpe-
cimen præbens eminentis ſuæ ſapientiæ,ac docens non
tantum præſentes,ſed poſteros etiam omnes,nunquam
cum proximis eſſe litigandum,etiam iis qui nobis præ-
ſtantiores non ſunt.Nam eorum contentio magnã no-
bis affert ignominiã,& non illis imputantur quæ fiunt,
ſed in nos trãsfertur quod reprehendendum.Quomo-
do enim rationi conſentaneum, quòd homines qui fra
tres ſunt,qui eandem naturam ſortiti,qui eiuſdem ſunt
familiæ, qui eodem loco habitaturi ſunt, quos manſue-
H tudinis, lenitatis, & omnis philoſophiæ doctores eſſe
oportebat,inter ſe contendant, & digladiẽtur?Audiant
hæc qui ſe extra crimina putant eſſe,quando propter fa
miliaritatem ſuis miniſtris permittunt & conniuent
rapere,decipere,multa mala machinari, & in ciuitati-
bus & in agris,& auferre vi à vicinis,nunc agrum, nũc
domum.Eaq; de cauſa maiori tales benevolentia pro-
ſequuntur.Nam licèt iniuſtitiæ illæ opus alienũ tibi ſint
tamen & ipſe negocio communicas: non ſolum quòd
oblectaris facto, & credis inde facultatibus tuis incre-
mentum accedere:ſed quòd non prohibes, ne facinus
committatur.Nam qui prohibere poteſt eum,qui iniu-
riam facit,& nõ prohibet,is non minorem luet pœnã,
quàm qui iniuriam fecit.Obſecro igitur, ne ſeducamus
noſmetipſos:ſed & ipſi fugiamus rapinas,& fraudes, &
ex iſtiuſmodi artibus emolumenta & lucra:& familia-
res noſtros erudiamus ne quid tale operentur. Non e-
nim hoc nos inſontes facit, ſed potius maioris condẽ-
nationis obnoxios:quia in noſtri gratiam illi ſuam a-
mittentes ſalutem,iniuſtitiam audent, & ipſi intereun-
I tes nos ſecum rapiunt. Quòd ſi prudentes eſſe voluerimus,& ipſi ab eo damno liberabimur, & illos à malis
conatibus abarcebimus. Porrò nolo mihi dicas friuola
illa verba:Nihil mihi curæ eſt:nunquid ego rapui? nihil
mihi ea de re conſtat:alius fecit, non fui particeps in-
iuſtitiæ.Prætextus illa ſunt,& inane commẽtum. Si vis
declarare,quòd non communicaueris iniuſtitiæ, neque
auaritiæ fueris operarius, emenda factum, ſolare eum
qui iniuria affectus eſt, redde ablata. Sic enim & teip-
ſum à criminibus liberabis, & iniuria affectum eriges.
Si declaraueris,quòd non ſunt hæc facta iuxta volunta
tem tuam, & obſecraueris pauperem, non ſines eum à
triſtitia abſorberi,quam ablatis bonis ſuis paſſurus erat.
Ne ſit,inquit,rixa inter me & te,inter paſtores meos &
tuos:quia homines fratres nos ſumus. Vidiſti manſue-
tudinem:vidiſti lenitatem?audi & ſequentia, vt diſcas
excellentem eius philoſophiam. Quomodo rixa dirimitur,& contentio reſtinguitur? *Ecce,an non omnis ter
ra,inquit,coram te eſt? Diſcede à me, ſi tu ad ſiniſtram,ego ad
dextram:ſi tu ad dextram:ego ad ſiniſtram.* Conſidera opti-
mos mores,& inſignẽ modeſtiam huius iuſti. Sed ante
hæc obſecro,cogita quantum ex diuitiis damnum,an & K
multæ ſubſtantiæ varietas. Aucta ſunt armenta,multi-
plicati greges,affluxerũt diuitiæ multæ,& ſtatim diſcin
ditur concordia.Antea erat pax & charitatis vinculum
nunc rixa & contentio.Vbi enim meum & tuum, illic »
omne litium genus & contentionis occaſio: vbi autem »
hæc non ſunt,ibi ſecura vtrſatur pax & concordia. Et vt »
diſcas,audi quid dicat beatus Lucas de iis, qui ab initio Acto.4.f
ad fidem conuerſi ſunt. Erat,inquit,omnium cor & ani-
ma vna: non quòd vnam animam habuerint omnes:
quomodo enim hoc,cùm in diuerſis corporibꝰ fuerint?
ſed concordiam illorum nobis demonſtrat.Iã niſi plu-
rimæ æquanimitatis fuiſſet iuſtus ille,& inſignitam præ
ſe tuliſſet philoſophiam, ſuccenſuiſſet forſitan, & ita ei
dixiſſet:Quis furor ille?Auſine ſunt familiares tui os di
ſtringere aduerſus operas meas?non cogitarunt, quan-
tum inter nos diſtet?Vnde tibi illa abundantia? nónne
ex mea cura?Quis te apud hominem tantum apparere
fecit?nónne ego qui pro omnibus tibi fui?Patris ego vi-
ces egi per omnia,& has mihi protot miniſteriis mer
cedes reddis?Haccine ſpe vbique te comitem itineris
habui?Eſto nihil eorum quæ à me habes in mentem ti-
bi veniat, nónne ſaltem vel ſenectam meam & canos L
reuereri oportebat? Sed conniuendo permiſiſti paſto-
res tuos in meos debacchari,neſcius quòd ſicut contu-
melia,qua illi affecti,in me tranſit, ita & tuorum teme-
ritas tibi adſcribitur.Sed nihil horum iuſtus vel in mẽ-
tem accepit,ſed omnibus illis à mente repulſis, vnum
hoc agebat,quomodo quod erupturum erat incendium
extingueret,& ſuaui ſeparatione excogitata,abſque tur-
belis habitet:dicit enim,Ecce, nunquid omnis terra co
ram te eſt?diſcede à me, ſi tu ad ſiniſtram, ego ad dex-
tram:ſi tu ad dextram, ego ad ſiniſtram. *Vides mãſue-
tudinem iuſti?operibus enim monſtrabat, quòd non fa
cit hoc ſua ſponte,neque ſeparare vult: ſed ob conten-
tionis neceſſitatem,vt ne in domo ſit perpetuum bellũ.*
Vide quomodo verbis illius bilem manſuefacit, & ei
electionis poteſtatem dat,& proponit omnem terram,
& dicit:Ecce,nunquid omnis terra coram te? quamuis
elige:& ego,quã tu reliqueris, magna cũ voluptate acci
piã.Magna eſt iuſti huius philoſophia. Per omnia non
vult eſſe oneroſus fratrueli:quaſi diceret, Quoniam fit
id quod nolebam,& vt ceſſent contentiones,neceſſariũ
eſt vt ſeparemur:propterea te dominũ electionis & ar- M
bitrum conſtituo,& omnẽ tibi poteſtatẽ do, vt terram
quã meliorẽ cenſes,tu eligas, & reliquã ſinas eſſe meã.
Num hoc quis vnquã vel æquali vel fratri faciendũ cen
ſuit,id quod fratrueli patriarchæ? Nam ſi ipſe electionẽ
retinuiſſet,& primũ locũ ſibi ſeruaſſet,conceſſiſſetq; illi
quę reliqua,nónne & hoc magnũ quiddã fuiſſet?At ex-
cellentis virtutis ſuæ exhibens ſpecimen, deſideriũ iuue
nis explere volebat,ita vt nulla ex ſeparatione naſceretur mœrẽdi occaſio:vnde ei propoſita poteſtate omni,
dicit:Ecce omnis terra corã te.Separare à me, & qualẽ
volueris terrã,elige.Oportebat igitur fratruelẽ,cùm tã-
tam experiretur æquitatem patriarchæ, parem repen-
dere honorem,& ei potius voluntatis electionem con
cedere.Solemus enim fermè cuncti homines,ſi obluctã
tes videamus,& contra nos litigaturos, ac contenden-
tes, in primum locum aſcendere, non ferre nos infe-
riores eſſe, neq; eis cedere: quos ſi cedere viderimus,
& verbis idoneis poteſtatem omnem nobis permitte-
re,quaſi reuerentes magnam manſuetudinem, & à cõ-
tentione deſiſtimus, & iterum obſiſtentes omnem vi-
ciſſim poteſtatem cõcedimus,etiamſi minores eſſe vi-
deantur

Universidad de Deusto

A deantur ij qui nobiſcum litigãt. Debebat igitur & Loth hoc facere, vtpote iuuenis, & cui negatum concupiſcere plura poſſe. Atqui ipſe primas partes, vt putauit, arripit, & electionẽ facit. Et *ſublatis*, inquit, *Loth oculis ſuis vidit omnem regionem circa Iordanem, quòd tota eſſet rigua, antequam dominus ſubuerteret Sodoma & Gomorrha, quaſi hortus dei, & ſicut terra Aegypti, uſque dum uenitur in Sogora. Et elegit ſibi Loth omnem circa Iordanẽ regionẽ. Et receſſit Loth ab oriente, diuiſiq; ſunt uterque à fratre ſuo.* Vidiſti virtutem iuſti excellentem, quomodo radicem malitiæ ne germinare quidem permiſit, ſed ſtatim cùm iam oriretur funditus exeuit & aboleuit, multa vſus lenitate, & indicibilem temporalium contemptum præ ſe ferens, declarauitq; omnibus, quomodo pacem habere, & à cõtentione liberari, omni ſubſtantiæ ſuæ præferret. Nã vt ne quis condemnet iuſtum, quaſi ingratum circa Loth futurum, & quòd quem é domo ſua eduxerat, in terra aliena nunc ab habitatione eiiceret, neque putet ipſum inimicitiarũ gratia hæc facere: ſed vt diſcamus omnes quòd pacis ſtudioſus hæc faciat, ideo & electionem ei conceſſit: neque moleſtè tulit quòd prima ferret: vt omnibus notum foret, quomodo mens ſua ad pacis cha
B ritatisq; ſcopum ſpectaret potiſſimum (præterea & aliud quoddam myſterium iam antea diſpẽſabatur, quomodo multa ſunt facta) & quòd Loth rebus ipſis erudiretur quàm indignè electionem ſumpſiſſet, & vt diſcerẽt Sodomitæ virtutem Loth, & ſeparatione facta promiſſionem patriarchæ datam euentu compleri, qua dictum eſt ei: Tibi & ſemini tuo dabo terrã hanc: id quod paulatim procedẽdo videbimus, diuina ſcriptura nobis ea faciente manifeſta. Et *Abraham*, inquit, *habitauit in terra Chanaan, Loth autem habitauit in ciuitate quæ ſita circa Iordanem, & tabernaculum habuit in Sodomis. Qui autem homines Sodomis agebant, mali erant, & peccatores coram deo ualde.* Vides Loth tantùm ſpectantem terræ naturam, & non aduertentem inhabitantium malitiam? Quæ enim vtilitas, dic oro, ſi terra ſit fructuoſa & ferax, homines autem adeo mali? Quid damni è ſolitudine & infrugifera terra, ſi homines ſint humaniores? Caput enim & ſumma bonorum eſt inhabitãtium gratitudo. Cęterùm Loth ad vnum tantum reſpexit, nempe fertilitatem terræ. Et idcirco ſcriptura manifeſtare nobis volens habitantium illic malitiam, dicit: Qui autem in Sodomis
C agebant, homines mali erant, & peccatores coram deo valde. Non ſolũ, inquit, mali, ſed peccatores: & nõ ſimpliciter peccatores, ſed & coram deo: hoc eſt, prodigioſa erat eorum iniquitas. Ideo & ſubdidit, coram deo valde. *Vidiſtis malitiæ magnitudinem? Vidiſtis quantum eſt malum primum locum capere, & non quod vtile eſt conſiderare? Vidiſtis quantum bonum ſit humanitas, & primo loco cedere, & inferiorem fieri?* Ecce in proceſſu doctrinæ videbimus nihil profuiſſe ei qui primum locum elegerat: & eum qui inferiorem ſe fecit, clariorem quotidie factum, opęſque illius per omnia auctas, omnibuſque factum ſpectabilem. Cæterùm vt ne prolixiores ſimus docendo, hoc loco ſubſiſtat ſermo, & quod reliquum eſt, in ſequentem ſeruetur ſermonem. Illud autem vos rogauerim, vt imitatores ſitis patriarchæ, & nunquam cõcupiſcatis primatus: ſed
Rom.12.c obtemperate beato Paulo dicenti: Honore alius alium præcedentes, & date operam vt in omnibus humiliemini. Hoc eſt enim primatum habere, ſicut & Chriſtus
Luc.14. & 18.c dicit: Qui ſeipſum humiliat, exaltabitur. Quid illi par fuerit vel æquale, quãdo per ea in quibus alius cedimus, ipſi maiori fruimur honore: & per quę alios venera-

mur, ipſi in ſummum honorem euehimur? Itaque obſe D
cro, vt ſtudeamus ita imitari patriarchę virtutem, & ſequi veſtigia eius, qui ante legem tantã philoſophiã præ ſe tulit, nos qui in gratia verſamur. Iſta enim vera eſt humilitas, quam eximius ille vir declarauit erga eum qui multo ſe fuit inferior, non ſolum ob virtutis rationem, ſed & propter ætatem, & alia omnia. Cogita enim quòd ſenex iuueni ceſſit, & patruus nepoti: & qui tantã à deo ſortitus gratiam, ei qui in nullo magnum aliquod ſpecimen præbuit: & ea quæ oportebat illum dicere, vt iuuenem ad ſenem ætate & dignitate, & patruum, illa patriarcha ad iuuenem dicebat. Igitur nos quoque non eis tantum qui ætate nobis ſunt maiores, vel etiã æquales, honorem exhibeamus. Non eſt enim humilitas, facere quod neceſſitate debes vel cogeris: hoc, inquam, non eſt modeſtiæ, ſed debiti. Vera autem modeſtia eſt, quando cedimus iis qui nobis videntur eſſe minores, & eos veneramur qui nobis videntur eſſe magis indigni quàm nos. Quòd ſi rectè ſapimus, nullos etiam nobis eſſe minores arbitrabimur: ſed nos excelli ab omnibus hominibus dicemus. Et hoc dico non de nobis, qui innumeris immerſi ſumus peccatis: ſed etiam ſi quis ſibi plurimorum bene geſtorum conſcius ſit, niſi apud ſe E
ſentiat quòd omnium ſit poſtremus, nulla ei futura vtilitas ex omnibus bonis ſuis operibus. Hęc eſt humilitas, quando quis occaſiones habet vt extollatur, & ſeipſum humiliat & ſupprimit, & modeſtè ſe gerit: tũc enim ad verum ſubuehetur faſtigium, iuxta promiſſionem domini, quæ dicit: Qui ſe humiliat, exaltabitur. Satagamus igitur, obſecro, verticem illum omnes apprehẽdere per modeſtiam, vt eandem illam, quam iuſtus ille à domino gratiam conſequamur, & ineffabilia bona mereamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ſpiritu ſit gloria, imperium, honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum Amen.

Homilia. xxxiiii.

CHariſſimi, didiciſtis heri eximiam patriarchæ modeſtiam, vidiſtis lenitatem egregiam. Neque enim erat res vulgaris, quòd ſenex (quem omnium dominus tantis proſequutus fuerat beneficiis, tantaque gratia frui fecerat) pari honore dignaretur iuuenem, & fratris filium, & primatu illi cederet, inferioraq; ipſe deligeret, nihilq; non faceret quò bellum impediret, & contentionis materiam è medio F
tolleret. Hunc omnes imitari ſtudeamus, & nunquam ſuper proximum extollamur, nunquam de nobis ſublimia ſentiamus: ſed modeſtia conſpicui cedamus aliis, & inferiores haberi conemur, tam verbis, quàm operibus. Neque enim vnquam eis qui nobis iniuriam faciũt aduerſemur, etiamſi prius multum in illos contulerimus beneficiorum. Hæc enim optima eſt philoſophia. Neque contumelia affecti feroces ſimus, etiamſi contemptiores & magis inopes nobis ſint, qui nobiſcũ contendunt: ſed manſuetudine & lenitate furorem cõprimamus. Nihil enim illa potentius, nihil illa fortius. Illa animam noſtram in perpetua tranquillitate, & quaſi in portu conſtituit, & omnis recreationis ac quietis occaſio nobis eſt. Ea propter & Chriſtus diuina illa docens, Matth.11.d
dicebat: Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: inuenietisq; requiem animabus veſtris. Nihil enim animam ita in tranquillitate & quiete eſſe facit, vt manſuetudo & modeſtia. Hæc omni diademate ſe poſſideti eſt vtilior. Hæc omni claritudine & gloria conducibilior. Quid enim beatius, quàm inteſtino liberari bello? Nam quamuis plurima pace & cura externa fruamur, ſi

Universidad de Deusto
Biblioteca

G intra nos cogitationum naſcãtur tempeſtas, tumultus, & ſeditio, nihil externa pax nobis proderit: Sicut & neque miſerabilius eſt aliquid ciuitate, quæ licèt præſidiis & muris bene ſit munita, intus tamẽ ciues foueat proditores. Hoc igitur obſecro, vt ante omnia nobis ſit curæ, quomodo animam à turbulentia vindicemus, & in tranquillum ſtatum educamus, & ab omni liberemus amaritudine, quò & ipſi multa fruamur quiete, & iis qui familiaritatem nobiſcum habent, ſimus blandi. Hoc enim certiſſimũ ſignum, quo internoſcitur honore inſignitus, ſi manſuetus fuerit, ſi lenis, ſi mitis, ſi modeſtus & quietus: ſi non quaſi ferrus ducatur & trahatur, aut ab ira, aut ab aliis affectionibus: ſed ratione vincat internos illos incompoſitos motus, nobilemq; ſuam genero ſitatem ſeruet, ne in brutorum ferociam negligẽtia degeneret. Et vt diſcas quantum manſuetudinis & lenitatis ſit robur, & quòd ſola hæc virtus ſufficiat ſe colẽtem diligenter ineffabilibus laudibus dignum reddere, audi beatum Moſen hinc potiſſimum prædicari, & ex hac ei
Num.12.a coronã plecti. Et Moſes, inquit, erat mitiſſimus omniũ hominum qui ſuper terrã. Vidiſti encomij magnitudinem? Omni eum humano generi parẽ pronunciat, im-
H mo omni hominũ generi præfert. Et iterum de Dauid
Pſal.131.a dicit ſcriptura: Memento domine Dauid, & omnis mãſuetudinis eius. Hinc patriarcha ſibi maiorem cœlitus conciliauit beneuolentiam, & afferens quæ ſua erant, à miſericorde deo maiora aſſequutus eſt. Hoc ſcietis & vos, vbi attulerimus in medium ea quæ heſterna dicta ſequuntur, & quæ prius ſunt lecta charitati veſtræ declarauerimus. Nã quia Abram multam præ ſe tulit manſuetudinem, ideo Loth ſuo primatu ceſſit: & omnem ei eligendi facultatẽ dans, voluit minorem partem, modo auferretur omnis contentio. Vide quantam ſtatim mercedem à deo conſequitur, & quomodo adhuc maiori retributione, vt per omnia multũ abundet, patriarcham dignatur deus? Talis enim eſt dominus noſter, vt ſi quando vel paruum quid attuliſſe nos viderit, largiſſimas ſuas nobis remunerationes ſuppeditet, tantãq; præ ſe ferat liberalitatẽ, vt ea quæ nobis ſunt facta, multis numeris à nouis ſuis beneficiis vincantur. Et hoc in omnibus noſtris factis inueniet quis ab eo fieri. Quid enim, dic mihi, vilius duobus obolis? Attamen quia vidua illa duos obolos in corbonã miſit, inde celebris fa-
I cta eſt ab eo tẽpore vſq; in præſens toti mundo. Et quid
Matt.10.d dico duos obolos? Etiã ſi quis calicẽ aquæ frigidæ præbeat, & pro eo magnæ decernuntur retributiones. Sẽper enim coronat eos qui virtutẽ operantur, iuxta operantium voluntatem. Similiter in preciũ aſſiduitate iſtucipſum ab eo fieri videre licet. Nã ſi quis alacriter eum
Eſa.65.d adit, ſtatim ei dicit: Adhuc loquente te, ecce adſum. Quòd ſi quis ampliorẽ ſedulitatẽ teneat, & magno deſiderio, feruentiq; mentis alacritate fiant petitiones: iterum liberalitate certat, & ante petitionem prædicat & coronat: id quod & in Chananæa muliere declarauit. Quoniam enim vidit infatigabilẽ eius conſtantiã & perſeuerantiam, primùm eã prædicauit, & præconiis (vt ita dicã) coronauit totiq; mũdo celebrauit, poſtea li-
Matt.15.c beralitate magna preces eius etiã ſuperauit. Nã, vt dixit: Mulier, magna eſt fides tua: tũc ſubdidit, Fiat tibi ſicut vis. Et ſi vellemus ſingula ſcripturæ diuinæ exẽpla afferre, vbique magnam domini munificentiam eſſemus viſuri. Sciebat hoc patriarcha ille, cedentem minoribus aſſequuturum maiora, ſicut herì audiuiſtis. Et ceſſit Lotho, regionemq; deteriorem elegit vt contentionis reſecaret occaſiones, & ſeruata virtute ſua peculiari, totã domum pacatã redderet. Cæterùm videamus ex recẽs K
lectis, quid ei retributum ſit à domino pro tanta manſuetudine. Et *dixit*, inquit, *deus Abræ, poſtquam ſeparatus eſt ab eo Loth: Eleuatis oculis tuis cerne à loco in quo tu nunc es, ad Aquilonem, & Aphricũ, & Orientẽ, & mare: quia omnẽ terram quam tu uides, tibi dabo eam, & ſemini tuo uſque in ſeculum.* Vide quomodo diuina ſcriptura acceleratã dei prouidentiam & retributionẽ iuſto factã demonſtrat: volens nos docere, quantũ approbata fuerit à miſericor de deo patriarchę humilitas. Poſtquã, dixit, ſeparatus eſt Loth, & abiit in terram quã elegit, vt in præſtantiorem: ſtatim ſubdidit, Et dixit deus Abræ. Deinde vt diligẽter diſcamus, quòd deus remunerauerit eum pro iis quę in Loth collocauerat, hęc addidit: Et dixit de° Abrę, poſtquam ſeparatus eſt ab eo Loth, quaſi manifeſtè hęc ei verba dicens: Ceſſiſti ob tuam manſuetudinẽ regione meliore & amœniore fratris filio, & eximiã præte tuliſti humilitatẽ, tantamq; pacis habuiſti curã, vt nihil nõ potius delegeris, quàm eſſe inter vos contentiones, ea propter largas illas à me retributiones accipe. Eleuatis, inquit, oculis tuis, vide à loco in quo tu nunc es, ad Aquilonẽ & Aphricũ, & Orientem, & mare: quia omnem terrã quam tu vides, tibi dabo eam, & ſemini tuo vſque L
in ſeculum. Vidiſti retributionẽ, facti genus multis modis pręcellentẽ? Hiſdem verbis vtitur miſericors dominus, quibus & patriarcha ceſſionem fecerat. Nam ſicut patriarcha dicebat: Ecce, an non omnis terra coram te? ſeparare à me: ſi tu ad dextrã, ego ad ſiniſtrã: ſi tu ad ſiniſtram, ego ad dextram. Ita & dominus dicit: Eleuatis oculis tuis vide à loco in quo tu nunc es: quia omnẽ terram quam tu vides, tibi dabo eam, & ſemini tuo vſque in ſeculum. Hic quęſo animaduerte excellentem munificentiã. Dicit enim: Tu quidẽ dato illi electionis arbitrio: ea, quã *ille voluit eligere, terra ceſſiſti, relictam autẽ ipſe apprehendiſti: ego verò tanta te liberalitate proſequar, vt omnem quam ante oculos tuos terram vides ſitã, ex vtroque latere dextro & ſiniſtro, à Septentrione & Meridie, ab Oriente & occidẽte, & in ſumma*, omnẽ terrã quã *vides, tibi ſum conceſſurus*: neque tibi ſolum, ſed & ſemini tuo vſque in ſeculũ. Vidiſti dignã diuina bonitate munificentiã? Vidiſti quantis ceſſit, & quanta eſt aſſequutus? Hic erudiamur vt magna in dandis eleemoſynis largitate vtamur, quò datis paruis, adipiſcamur magna. Quomodo enim paria ſũt, dic obſecro, M
dare parũ argenti, & obtinere peccatorũ remiſſionem? paſcere eſurientẽ, & in die illa horribili fiduciã aſſequi, & audire verba nulli regno conferenda: Eſuriui, & dediſti mihi quod comederẽ? Nũ qui tibi tantã rerũ dedit Matt.25.
vbertatẽ, potuit & illius inopiam leuare & ſolari? Hac de cauſa reliquit illum inopia vexari, vt & ipſe patientia multum mercedis acquireret, & tu per eleemoſynã tibi fiduciæ materiam illuc præmitteres. Vidiſti miſericordiam domini, quomodo propter noſtram ſalutem diſpenſat omnia? Itaque dum cogitas, quòd propter te & propter tuam vtilitatem, ille cum inopia conflictãs fame perit, ne abſque miſericordia tranſeas, ſed eſto fidelis eorum quæ tibi à domino conceſſa ſunt, bonorum diſpenſator, vt adiutus illius penuria, tibi ſupernã concilies gratiam. Et glorifica dominum tuum, quòd propter te & ſalutem tuam permittat illum in paupertate verſari, vt tibi via pateat per quam peccata poſſis abluere: & diſpenſatis bene iis quæ à domino tibi ſunt conceſſa, laudes illas mereare quæ omnem ſermonem & rationem tranſcendunt. Audies enim: Serue bone & fi-
delis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituã: Mat.25.b

ingredere

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ingredere in gaudium domini tui. Talia animaduertentes,ita reſpiciamus pauperes,quaſi operarios,qui occaſiones ſalutis dare nobis poſſunt,& eis largiter, hilaritq; promptitudine communicemus, nunquam renuentes dando,ſed magna lenitate cum eis colloquentes,
Eccli.7.d & multam manſuetudinem declarãtes, Inclina,inquit, pauperi aurem tuam,& reſpõde ei pacificè in mititate, vt & antequam des,verborum clemẽtia deiectum eius animum erigas.Adeo etiam verbum animam roborare, conſolationemq; multam afferre ſolet. Igitur non tantum attendentes eum qui accipit, in dandis eleemoſynis ſimus liberales:ſed ratiocinãtes potiꝰ quis ille ſit, qui ea quę in pauperem collocata vt ſibi facta vindicat, & pro datis ſolutionem pollicetur. Hoc modo animo illum intuentes, magna prõptitudine dare ſtudeamus, & largam,dum adhuc tempus eſt, ſemẽtem faciamus,
2.Cor.9.b vt & vbertim metamus.Nã qui ſeminat parcè, inquit, parcè & metet.Manu igitur minimè parca, ſemina illa bona ſpargamus, vt ſuo tempore multum metamus. Nunc enim ſeminandi tempus eſt, quod ne prætereamus obſecro: vt in die retributionis pro iis quæ hic ſeminauimus,fructus percipiamus, & domini miſericor
B diam aſſequamur.Nullum enim omnino aliud bonum ſic poterit reſtinguere peccatorum noſtrorum incendium,vt eleemoſynæ largitas:iſta & peccatorũ noſtrorum abolitionem operatur,& magnam nobis fiduciam conciliat & præparat, vt ineffabilibus illis bonis frui tunc liceat. Et de iis quidem ſatis dictum eſt charitati veſtræ:& demonſtratum quòd ſi parua dederimꝰ,à domino noſtro magna conſequamur. Hinc enim ſermo in eleemoſynæ admonitionem digredi cœpit, quòd patriarcha dum partem terræ meliorem Loth conceſſit, & viliorem ipſe retinuit,tãtam à domino conſequutus eſt gloriam,vt omnem cogitationem tranſcendat promiſſio quam ei dominus fecit. *Eleuatis enim oculis tuis, inquit,uide à loco tuo,in quo tu nunc es, ad Aquilonem & Africum,& Oriẽtem & mare,quia omnem terram quam tu uides,eam tibi dabo,& ſemini tuo uſque in ſeculũ.* Parte terræ, inquit,ceſſiſti.Ecce ego totam tibi terrã polliceor, neq; hoc ſolum,ſed & ſemini tuo polliceor eam vſque in ſeculum:hoc eſt,perpetuò.Vidiſti quomodo certat beneficiis?Sciebat enim deus quòd hoc maximè cuperet patriarcha,& nihil eius alacritatem ita roboraret, inquit,
C Et hoc tibi concedam,vt qui ex te naſcentur, tibi ſuccedent,& ſimiliter terra fruentur, habebuntq; perpetuam illam poteſtatem.Deinde,vt ne reſpiciens ad naturam & ſenectutem ſuam.Saraq; ſterilitatem,promiſſionem minus curaret,ſed bene fideret pollicentis virtuti, inquit: *Et faciã ſemen tuũ ſicut arenã terræ.* Si quis poteſt numerare arenam terræ,& ſemen tuum numerabitur. Verè ſupra naturam humanam eſt hæc promiſſio: non ſolum promiſit ſe facturũ eum patrem inter tot impedimenta,ſed in tantam multiplicaturum filiorum numeroſitatẽ,vt arenæ maris coæquentur.Et innumeram multitudinem,ac valde præſtantem fore, tali ſimilitudine declarare voluit. Attende quomodo miſericors deus paulatim virtutem exerceat.Nam cùm ſuperius dixerit,Semini tuo dabo terram hanc:nunc iterum dicit, Et ſemini tuo vſque in ſeculum dabo, & faciam illud quaſi arenam maris.Et tunc ſermonibus tantum facta eſt promiſſio,intercediteq; inter rem & promiſſionem multum temporis,vt religioſam patriarchæ mentẽ, & ineffabilem dei virtutem diſcamus. Data enim opera differt ac moratur, vt cum in profundam peruenerint ſenectam,& de humanis viribus,vt ita dicam,omnino deſperauerint,tunc ſuam ſciant infirmitatem, & cogno D
ſcant inenarrabilis potentiæ dei eminentiam. Hoc loco expendas quæſo,à tẽporis tanta intercapedine,quàm ſolida fuerit prophetæ mẽs, quomodo humanis omnibus præteritis, ad potentiam eius qui pollicitus erat reſpexerit.Non impatiens erat,non turbabatur. Scitis enim quòd plerunque quando quis ſemel atque iterum pollicetur,& promiſſa implere tardat, ſegniores ſumus ad credendum iis quę iterum promittit:id quod in homine non iniuria locum habet. De deo autem, qui res noſtras maxima diſpenſat ſapientia, ſi qua ſemel promiſſa fuerint,etiamſi innumera intercedant obſtacula, confidendum eſt ad magnitudinem potentiæ ſuę reſpicientibus,firmandaque eſt ratio, & ſciendum quòd omnia quæ ab illo ſunt dicta, euenire modis omnibus oporteat. Nihil enim eſt quod morari queat eius promiſſiones,quoniã deus eſt, cui omnia ſunt poſſibilia & idcirco quorſumcũque vult,res tranſfert:& vbi nõ ſunt viæ,inuenire ſcit vias: & deſperatos in bonã ſpem adducit,quò excellentia potentiſſimæ ſuæ ſapientiæ nobis manifeſtior fiat.Dicit enim: *Surge,& perambula terrã in longitudinem eius & latitudinem, quia tibi dabo eam.* Vide quomodo in rebus omnibus certitudinem ſummam E
& ineffabilem iuſto inſerit. Dicit enim: Surge, & circumi,& addiſce tam latitudinẽ quàm longitudinẽ, vt ſcire poſſis & magnitudinem terrę qua fruiturus es, & antequam fruaris,ſpe paſtus,magnã inde animi voluptatẽ haurias.Nã quantumcunque terrę circumieris,tibi dabo:vt ſcias quòd non tantum dimiſeris,quantũ acceptурus es.Ne igitur putes quòd minorẽ terrã tu ſortitus ſis,quoniã ille arripuit quę prima ſibi viſa eſt & potior.Scies enim non multo pòſt rebus ipſis,q̃ nihil profuerit ei potioris terrę electio,& ipſuſmet diſcet quantũ malum eſt primatum amare.Tu autẽ nunc accipe modeſtiæ & clementiæ,quam erga fratris filium declaraſti mercedem:& iam cognoſce terram omnem, cuius dominus es,& non multo pòſt & ipſe tu & ſemen tuum in æternum poſſidebitis.Et ſemini tuo, inquit,vſque in ſeculum.Magna diuinæ promiſſionis magnitudo, magna noſtri omnium domini,vt vincat beneficiis,libera litas.Magna mercedis præſtantia,quam dat miſericors & clementiſſimus dominus beato illi,& ex illo naſcendo ſemini.Vt hæc audiuit patriarcha, de ineffabili bonitate dei obſtupefactus, *Motis tabernaculis, inquit,uenit,* F
& habitauit iuxta querceũ Mãbre, quæ eſt in Chebron. Poſtquam,inquit,accepit promiſſionẽ, & ſeparauit ſe Loth, tunc tranſtulit tabernaculum ſuum ad quercum Mambre.Vide mentem optimis moribus præditam,vide ſpiritus ſublimitatẽ,quomodo facilè inde migrat,nec grauatur de locis in loca tranſire.Inuenies enim eum nulla familiaritate prẽuentum & alligatum: id quod multis euenit,etiam iis qui ſe philoſophos,& è mediis liberatos tumultibus iactant:& ſi quando tempus vocet, ſpiritualis negocij gratia, vt in alium locum concedant, ſæpenumero moroſi ſunt,triſtes,& migrationem ægre ferentes,eo quòd conſuetudine prẽoccupati ſint.Verùm non ita iuſtus, ſed prius ab initio (nondum fulgente Euãgelij luce)philoſophum agebat: & quaſi peregrinus & hoſpes,ita nunc hinc illuc, & nunc illinc huc tranſmigrabat, & per omnia religioſam ſuam mentem declarare ſtudebat.Nam poſtquam tabernaculum fixit apud quercum Mambre,ſtatim ibi extruxit altare domino.Vidiſti mentem gratam? quia mox vt tabernaculũ fixit,ſtatim pro facta ſibi promiſſione,gratiarum actiones obtulit domino.In ſingulis locis vbi tabernaculum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G fixit,inuenies hoc præ omnibus ei fuisse curæ, vt extru-
1. Timoth. 2.b cto altario preces offerret, & Apostoli præceptum impleret,iubentis vt in omni loco oretur,& eleuentur sanctæ manus.Vidisti animam diuino amore succensam, & ad diuina promptam,perq; omnia gratias agentem? Non enim expectauit, donec promissa complerentur: sed & mox pro promissione gratias egit, & faciebat quod in se erat, vt de præuiis dignam & sinceram gratitudinẽ præ se ferens, dominum suum prouocaret ad promissiones suas implendas. Illum sanè & nos imitemur,& promissionibus diuinis fidamus, & neque alacritas obsolescat tempore,neque mẽs remissio fiat prępedimentis quæ interueniunt:sed virtute diuina fidentes,quasi iam ante oculos videremus promissiones impleri,ita puram & inadulteratam declarem⁹ virtutem. Magna enim & immensa promisit dominus,& quę nostram transcendunt rationem,nempe participes regni, & ineffabilium bonorum fore, vtpote conuersationem cum angelis,& liberationem à gehenna.Cæterùm neq; diffidamus ideo quòd ea non videntur corporalibus oculis,sed cogitemus mentiri non posse eum qui promisit.Et potentiæ suæ magnitudinem oculis fidei metiamur,& ex iis quæ iam concessa, etiã de futuris bonã
H spẽ habeamus:ea enim de caussa & hìc multa nobis donata sunt,vt ex iis adiuuemur,manuq; ducamur, vt illa quoque bene credamus. Nam qui filium suum tradidit propter suam in nos charitatẽ quomodo nõ omnia nobis & reliqua largiturus est?Sicut & Paulus inquit: Qui
Roma.8.f non pepercit proprio filio suo, sed pro nobis omnibus tradidit illũ,quomodo non & omnia nobis cũ illo tribuet?Si filiũ suũ exposuit pro peccatis nostris,si baptismatis donũ largitus est, si priorũ peccatorũ remissionem tribuit, si pœnitentiæ viam nobis aperuit, si innumera alia ad salutem nostrã tractauit, manifestũ quòd & futura bona nobis reposita præbebit. Nã qui propter suã bonitatẽ,antea quàm esse inciperemus hæc præparauit,quomodo non & frui concedet? Quòd autem prius hæc bona nobis præparauerit, audi quid dicat stantibus
Matt.25.c à dextris.Venite benedicti patris mei, hæreditate accipite regnum paratum vobis ab origine mundi.Vidistis bonitatis excellentiam,quanta erga nostrũ genus misericordia vsus sit,vt & ante iacta fundamenta mũdi nobis regni cœlorum fruitionem præparare dignatus sit? Igitur ne simus ingrati,obsecro,neque indignos talibus nos donis constituamus:sed diligamus,vt decet, domi
I num nostrum,nihilq; faciamus, quod eius erga nos beneuolentiam impediat. Nónne ipsi antea dæmonibus seruiuimus?Ipse prior magnam & indicibilem charitatem erga nos declarauit: quomodo igitur non absurdũ fuerit,si eum qui sic dilexit non diligamus omnibus nostris viribus?Ipse propter suam erga nos charitatem omnia cũ voluptate sustinuit: & ex ipsis paternis sinibus exiliens,vt ita dicam,serui formam assumere voluit,& experiri omnes hominum molestias, & ferre à Iudæis contumelias & opprobria,denique & crucem,& mortẽ ignominiosissimam,vt nos qui humi trahimur, & infinitis peccatorum sarcinis oppressi sumus, nostra in se fide liberos faceret.Vnde omnia hæc mente recogitãs beatus Paulus,feruidus Christi amator,& quasi alatus in vniuerso orbe currens, in corpore incorporea facere studens, clamabat dicens: Charitas dei detinet nos.
2.Cor.5.c Vide gratitudinem, vide omnis charitatis excellentiam, Charitas detinet nos: hoc est, compellit, cogit, constringit. Deinde volens interpretari quod à se dictum, inquit: Iudicantis hoc, quoniam vnus pro omnibus mortuus est, vt & viuentes posthac non sibi- K
ipsis viuant,sed illi qui pro eis mortuus est & resurrexit. Vidisti quòd iure dixit, quia detinet nos charitas Christi? Si enim pro nobis, inquit omnibus mortuus est, propter hoc mortuus est, vt nos viuentes posthac nõ nobisipsis viuamus,sed ei qui pro nobis mortuus est & resurrexit.Audiamus igitur apostolicam admonitionem,& non nobisipsis viuamus, sed ei qui mortuus est, & resurrexit. Et quomodo, dicet quispiam, poterimus non nobisipsis viuere? Audi eum iterum dicentem:Vi- Galat.2.d
uo autem,non iam ego,viuit autem in me Christus:Vidisti quomodo super terram ambulans, & carne circũdatus.quasi cœlum inhabitans,& inter incorporeas virtutes conuersans afficiatur? Proinde alibi iterum dicebat,Qui autem Christi sunt,carnem suam crucifixerũt Galat.5.d
cum affectionibus & concupiscentiis. Hoc igitur est non sibiipsis viuere,sed ei qui pro nobis mortuus est, & resurrexit:quando quasi mortui sumus præsenti vitæ, & ad nihil eorum quæ videntur respicimus.Nam idcirco dominus noster crucifixus est, vt hanc vitam pro illa commutemus,immo per hanc illã nobis negociemur, Præsens enim vita,si volumus esse sobrij & vigiles, ducit nos ad fruitionem vitæ æternæ:& poterimus,si parũ
L voluerimus vigilare,& aperire mentis oculum,& quietis illius semper apud nos meminisse, & ita præsentia præterire & supervolare,ad futura autem & semper durantia mentem intendere, sicut beatus ille qui nos erudiuit,dicens: Quòd autem nunc viuo in carne, in fide Galat.2.d
viuo filij dei: qui dilexit me, & tradidit semetipsum propter me. Vide animam ignitam, vide mẽtem alatam, vide rationem incensam dei amore.Quòd enim, inquit,nunc viuo,in fide viuo. Non enim, inquit putetis me facere aliquid huius vitæ causa. Nam licèt carne vestitus sim,necessitatibusq; carnis alligatus: in fide tamen viuo,quæ in Christum,despiciens omnia præsentia,& spe quæ in illum est,omnia prætercurrens, intentã in cœlũ mentẽ habeo. Denique vt discas excellentiã amoris sui dicit:In fide viuo filij dei, qui me dilexit, & tradidit semetipsum propter me. Considera quàm eminens gratitudo. Quid dicis ô beate Paule? paulo antè dicebas, Qui proprio filio suo nõ pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eũ:& nunc dicis,Qui dilexit me: Rom.8.f
& vt proprium vsurpas commune beneficium, Profectò inquit: Nam licèt pro omni hominum genere sacrificium oblatum sit, tamen propter amorem in eũ,
M id quod factum est omnibus, proprium mihi facio. Ita & prophetis mos est facere,& dicere: Deus deus meus, quanus totius orbis sit dominus. Sed peculiare hoc est Psal.17.& 117.&alib.
amori, vt ex communibus propria faciat.Filij dei, inquit, qui dilexit me. Quid dicis? te solum dilexit? Omnem, inquit, hominum naturam dilexit, sed ego ei gratias debeo,quasi me solum dilexisset, & tradidisset semetipsum pro me solo. Quid igitur, pro te solo crucifixus est? an non dicit, Quando exaltatus fuero,traham ad me omnes? Nónne tu dixisti, quòd pro no- Ioan.12.c
bis omnibus tradidit semetipsum? Profecto, inquit, non loquor pugnantia, sed meum amorem ita solor Ephe.5.a
Iam vide iterum & aliud, quid dictis illis nos doceri velit.Cùm enim superius dixerit de patre, quòd pro nobis omnibus illum tradiderit: hìc dicit, Semetipsum tradidit: & illic quidem, vt concordiam indicet, & parem honorem patris & filij, Quia & alibi dicit: Fa- Philip.2.d
ctus pro nobis obediens, vsque ad mortem: vbique dispensationem fideliter docens.Hic autem verbum,tradidit,idem est quod seipsum posuit vt indicet, quòd voluntariè

Universidad de Deusto
Biblioteca

A voluntariè passionem susceptt, & non necessitate, neque vi, sed volens & sponte, vt totius humani generis salutem operaretur crucem sustinuit. Qualem igitur vicissim gratiarum actionem exhibere poterimus, tam diuitem erga nos charitatem declaranti? Etiamsi animam ipsam impendamus pro suis legibus, & obseruatione mandatorum, quæ ab ipso sunt data: neque sic ad charitatis modum pertingere poterimus, quam erga nostrum declarauit genus. Ipse enim deus existens, pro hominibus hoc subiit, & dominus pro seruis, & nō pro seruis simpliciter, sed pro ingratis, & perpetuis inimicis. Et ipse prior in indignos, & toties lapsos tantā contulit beneficentiam. Nos autem, etiamsi nos facimus quæcunque facere poterimus, nihil magnum faciemus, vt ei qui nos tantis beneficiis præuenit, aliquid rependamus. Nostra enim, si qua sequuntur, retributio quidem sunt & debitum: illius autem sunt gratia, & beneficia & largitionis magnitudo. Hæc igitur omnia cogitantes, diligamus Christum, sicut Paulus ipsum dilexit, nullam præsentiū rationem habeamus, sed perpetuum eius amorem animæ nostræ insidentem seruemus. Ita enim & omnia quæ in hac vita sunt deridebi-

B mus, & terram quasi cœlum inhabitabimus, neque fœlici huius vitæ successu remissiores erimus, neque aduerso & tristi consternabimur: sed omnibus præteritis, ad amabilem dominum nostrum hinc festinabimus, neque præsentia conturbabunt, neque dilationem grauatim feremus, sed nunc & nos sicut beatus ille dicemus, Quod nunc viuimus in carne, in fide viuimus filij dei, qui dilexit nos, & semetipsum tradidit pro nobis: vt & præsentem vitam absque mœrore perficiamus, & futuris bonis frui mereamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & sancto spiritui gloria, imperium, honor nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Galat.1.d

Homilia tricesimaquinta.

IN gens bonum est dilecti, diuinarum scripturarum peritia. Hæc enim facit animam optimis moribus præditam, hæc in cœlum mentem transfert, hæc gratitudinis studiosum reddit hominem. Hæc facit, ne ad aliquid præsentium respiciamus: sed vt perpetuò in alia vita mente nostra versemur, & ad domini mercedem respicientes, omnia operemur, alacritateq; magna virtutum labores aggrediamur. Ex ipsis discere licet dei celeriter succurrentis prouidentiam, iustorum fortitudinem, domini bonitatem, retributionum magnitudinem. Hinc possumus ad æmulationem & imitationem optimæ generosorum virorum vitæ excitari, vt non torpescamus in virtutis certaminibus: sed confidamus, etiam antequā eueniant, diuinis promissionibus. Proinde magna diligentia diuinarum scripturarum lectioni vacemus. Ita enim & scientiā assequemur, si ad ea quæ ibi sita sunt cōtinuò accedamus. Neque enim fieri potest, eum qui in diuinis scripturis magno studio, feruentiq; desiderio vacat, semper negligi: sed licèt desit nobis hominis magisterium, ipse dominus supernè corda nostra intrans illustrat mentem rationi iubar suum infundit, detegit occulta, doctorq; fit eorū quæ ignoramus, tantum nos quæ à nobis sunt afferre velimus. Non vocabitis enim, inquit, magistrum super terram. Quando igitur in manus spiritualem librum capimus, omni seculari cura repulsa, cogitationes nostras cogamus, &

C

Mat.23.a

mentem ne distrahatur, cohibentes lectioni vacemus magna pietate & attentione, vt possimus sancto spiritu ad scriptorum intelligentiam duci, & multum inde fructum percipere. Barbarus ille reginæ Aethiopum eunuchus, qui in tanta erat gloria, & curru vehebatur, illo tempore lectionem non negligebat: sed prophetam in manibus habens, magnum adhibebat studium, idq; nescius quid in libris cōtineretur, & afferebat quicquid in se erat, nempe studium, alacritatem, attentionē. Cogita enim obsecro, quantū erat neque in itinere lectionem negligere, & præsertim sedentem in curru. Meritò malè audiunt ij qui neque domi vt hoc faciāt, persuaderi possunt, sed putantes superuacuam esse horum lectionem, quia vel mulieri cohabitant, vel militiæ asscripti sunt, vel puerorum & seruorum aliorumq; negociorum agunt curam, non conuenire sibi opinantur quòd diuinæ scripturæ lectioni incumbant. Ecce eunuchus & barbarus erat, quæ vtraq; ad reddendum negligentiorem sufficiebant, & ad hæc dignitatis amplitudo, & opum abundantia. Adde quòd & in itinere erat, & curru ferebatur. Hoc enim modo iter facienti non est facilè lectioni esse attentum, immò valde molestō: attamen desiderium & ingens studium omnia obsta- E cula è medio auferens, in lectione retinebat. Vnde non dicebat ea, quæ nunc plerique dicūt: Non intelligo ea quæ scripta, non possum intelligere profunditatem scripturarum. Quare frustra, & incassum laborem sustinere mē lego, & nō habeo qui manuducat. Nihil iis simile cogitabat ille, lingua quidem barbarus, mente autem philosophus: sed cogitauit potius se non contemptum iri, sed superna gratia adiuuari, modo quod suum erat afferret, studium inquam & diligentiam. Quem & nos imitemur, & quæ hodie lecta sunt, quid sibi velint, diligenter discamus. Sed lectionem primùm in mediū afferre operæprecium fuerit. *Factum est autē, inquit, in regno Amarphal regis Sennaar, Arioch rex Elasar, & Chodollogomor rex Aelam, & Thargal rex gentium fecit bellum cum Balla rege Sodomorum, & cum Barsa rege Gomorrhæ, & cū Sennaar rege Adama, & cum Symobor rege Seboim, & rege Balak, ipsa est Segor. Omnes ij conspirauerunt in ualle Salsa, quæ nunc est mare salis. Duodecim annis seruierūt Chodollogomor, tertio autem decimo anno defecerunt. Porrò quarto & decimo anno uenit rex Chodollogomor. Et tertio decimo anno recesserunt. Quarto autem & decimo anno uenit Chodollogomor, & reges qui cū eo erant, & trucidarunt gigantes in Astaroth, & Cernain, & gentes fortes, & unà cū ipsis Somæos, qui erant in Saue ciuitate: & Chorræos, qui erant in montibus Seir, usque ad Therebinthū Pharan, quæ est in eremo. Et reuersi uenerūt ad fontē iudicii, ipsa est Cades, & occiderūt omnes principes Amalek, & Amorrhæos, & habitantes in Asosonthamar.* Ne prætereamus obiter dilecti, quæ dicta sunt, ne putemus inutilē esse narrationē. Dedita enim opera diuina scriptura diligenter omnia nobis narrat, vt discamus quantū fuerit robur, & quanta potentia barbarorum, & quāto impetu in bellū venerint, qui & gigātes, hoc est proceros & fortes corpore debellarint, omnesq; gentes in fugam verterint. Nam sicut torrens, qui valde excurrit & inundat, omnia secum rapit, & perdit: ita & barbari illi inuaserunt omnes gentes, & omnes prorsus perdiderunt, ita vt & principes Amalechitarum, & alios omnes in fugam verterint. Et fortè dixerit quispiam: Et quæ vtilitas, scire barbarorum robur? Non temerè, neque frustra narrationi talia immiscuit scriptura diuina. Alioqui neque vos, vt eorum memores essetis inhortaremur: sed vt discatis & excellentem dei

In exēplari Græco aliqua desiderabantur.

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G potentiam, & patriarchæ virtutem: id quod procedendo docebimus. Contra illos igitur, qui tanto robore prædíti erant, & tot gentes in fugã verterunt Egreſſus eſt, inquit, *in prælium rex Sodomorum & Gomorrhæ, & rex Adama, & rex Seboim, & rex Balak, ipſa eſt Segor: & direxerunt aciem in prælium, in ualle Salſa, contra Chodollogomor & Thargal regem gentium, & Amarphal regem Sennaar, & Arioch regem Elaſar. Quatuor reges contra quinq;. Vallis autem illa Salſa, putei bituminis.* Deinde vt diſcamus quomodo confracto eorum robore, & conſternata magnanimitate, in fugam verſi ſunt, inquit, Et *fugit rex Sodomorum & Gomorrhæ, & ceciderunt illic ubi fontes erant: qui autem reliqui, fugerunt in montana.* Vidiſti quanto robore pollebant iſti viri, quomodo hoſtes ſuos etiam aſpectu ſuo in fugam verterunt? Vide conſequenter quomodo illis fugam ineuntibus, iſti ablatis omnibus quæ illorum erant, redierunt. *Acceperunt autem*, inquit, *omnes equos Sodomorum & Gomorrhæ, & omnes comeatus eorũ, & abierunt. Acceperunt quoque & Loth filium fratris Abræ, & ſupellectilem eius, & Abierunt. Habitabat enim in Sodomis.* Ecce id quod herì dicebam, id nunc euenit: nihil enim profuit Lotho primatus & electio. Nam ex hoc non ſolum nihil vtilitatis ei accre-
H uit, ſed ecce captiuus etiam abductus eſt, & didicit re ipſa quòd multo ſatius ei fuiſſet vti conſuetudine iuſti, quàm ſeparatum in libertate viuere. Ecce enim vt diui ſus eſt à iuſto, & putabat ſe in maiori eſſe rerum vbertate & copia, & potiora ſe aſſequutum & abundare, repentè factus eſt ſeruus, carens domo, carens & foco: vt diſcas quantum malum ſit diuiſio, & quantum bonum concordia: & quòd conuenit non maiora temerè capeſſere, ſed potius humilitas diligenda eſt, Tulerunt, inquit, Loth, & ſarcinas eius. Quanto melius erat eum cum patriarcha viuere, & omnia ferre, vt ne concordia ſolueretur: quàm ſeparatum, & electis potioribus, in tanta repentè pericula incidere, & in Barbarorum venire poteſtatem? *Venit autem quidam*, inquit, *ex iis qui ſeruati erant, & nunciauit Abræ tranſitori. ipſe autem habitabat iuxta quercum Mambre, Omori fratris Eſchol, & fratris Aunan, qui erant coniurati Abræ.* Quomodo tantum bellum conflatum ignorauit patriarcha? Fortaſſis magna diſtantia aberat, & ideo ignorauit. Adueniens autem quidam annunciauit Abræ tranſitori. Hoc dicit, vt nos memores faciat quomodo ex Chaldæa exierit. Nam
I quia trans Euphratem domicilium habuerat, dictus eſt transfluuialis, vel tranſitor. Et antea etiam ab initio parentes ei hoc nomen indiderant, iam antea ſignificantes eum inde migraturum. Vocatus enim eſt Abram, quia migraturus erat trans Euphratem, & in Palæſtinã venturus. Attende quomodo & parentes eius, licèt infideles forent, ductu potentiſſimæ ſapientiæ dei nomẽ puero impoſuerunt, ſicut & Lamech ſuo Noë. Eſt enim & hoc diuinæ miſericordiæ, futura per infideles dicere. Adueniens itaque quidam, inquit, nunciauit tranſitori quæ acciderant, captiuitatem videlicet filij fratris, & regum illorum magnam potentiam, Sodomorumq; expugnationem, & fœdam fugam. Ipſe autem, inquit, habitabat iuxta quercum Mambre, Omori fratris Eſchol, & Aunan, qui erant coniurati Abræ. Iam fortè hìc aliquis interrogauerit: Quare cùm effugerint Sodomitæ alij, iuſtus Loth in captiuitatem abducitur? Nõ ſimpliciter hoc, neque fruſtra: ſed vt diſcas his euentibus & patriarchæ virtutem, & quòd propter ipſum ſeruantur & alij, & vt erudiaris primatum non appetere, ſed maioribus cedere. Audiamus igitur conſequẽter quæ ſequuntur, vt diſcamus & iuſti virtutem, & in- K
dicibile ſubſidium dei. Verùm diligenter dictis auſcultate, mentemq; recolligite. Multum enim lucrifacere hìc poterimus, & ex his quæ Loth euenerunt diſcere, nunquam ægreferendum, ſiquando iuſti incidant in tentationes, improbi verò & mali euadant: neque vllo modo prima quærenda, neque aliquid iuſtorum familiaritati & conuictui præferendum: & ſeruitutem apud bonos viros, libertate apud malos vtiliorem habendam. Et interim diſcamus & patriarchæ inſignem tolerantiam, propenſum in Loth amorem & beneuolentiam, fortitudinis magnitudinem, opum contemptum, ineffabilem diuini erga illum adiutorij virtutẽ

Nam ut audiuit; inquit, *Abram, quòd captus eſſet Loth fratris ſuis filius, numerauit proprios uernaculos ſuos trecentos decem & octo, & perſequutus eſt illos uſque Dan, & irruit ſuper eos nocte ipſe & pueri eius, & percuſſit eos, & perſequutus eſt eos uſque Chobam, quæ eſt in ſiniſtra Damaſci. Et reduxit omnem equitatum Sodomorum. Et Loth filium fratris ſui reduxit, & ſubſtantiam eius, & populum, & mulieres.*

Conſidera hìc dilecte magnanimitatem & fortitudinẽ iuſti, quomodo bene fiſus miſericordię dei, non perculſus eſt animo, cùm audiſſet virorum fortitudinem, L
& ſtragem quam fecerãt, primùm in omnes gentes irruptione facta, debellatisq; Amalechitis & cęteris omnibus. Deinde quòd irruerint in Sodomos, & in fugam ipſos verterent, omnemq; eorum diripuerant ſubſtantiam. Et idcirco ſuperius hęc omnia narrauit nobis ſcriptura, & qualia ſua virtute ſtrenuè geſſerunt, vt ſcias quòd non corporali robore eos deuicerit patriarcha, ſed ſua in deum fide, & ſuperno præſidio adiutus omnia illa geſſerit, non arma mouerit, nec tela, nec lanceas, nec arcus intenderit, nec ſcuta obiecerit, ſed ſolum cum vernaculis. Et quare numerauit trecentos decem ac octo vernaculos? dicet quis, quare non ſimpliciter omnes accepit & vernaculos, & qui cum Loth educati erant, vt vltionem ſponte & benevolè facerẽt, vtpote ſerui pro ſuo domino certantes? Et vide obſecro miram dei potentiam, quanta velocitate contigit victoria. Irruit enim, inquit, ſuper illos nocte, ipſe & ſerui eius, & percuſſit eos, & perſequutus eſt eos. Erat enim manus ſuperna, quę adiuuabat & commilitabat. Et ideo neque armis, neque machinis opus habebant: ſed tantum vt comparuit cum famulis, & alios quidem percuſſit, alios autem fugam inire fecit, & vtrun- M
que impauidè, cum nullus eſſet qui obturbaret, & tam equos regis Sodomorum reduxit, quàm Loth fratris ſui filium, & omnes eius ſubſtantias & mulieres. Vides quare aliis fuga elabentibus, Loth captiuus abductus eſt? nempe vt & patriarchę virtus clareſceret, & propter ipſum alij multi ſalutem aſſequerentur. Rediit autẽ magno & pręclaro triũpho inſignis, cum Loth equos, & mulieres, & cęteras ſubſtantias reducens, & clara ac plena voce prędicans, tubaq; vocalius clamans, quòd non humana virtute, neque corporali robore & illos fugarit, & victor euaſerit: ſed ſuperna manu faciente omnia. Vidiſti per omnia iuſtum clariorẽ fieri, & quotidie magis declarari dei erga eum prouidentiam? Vide conſequenter, quomodo ſtudet vt Sodomitis diuini cultus doctor fiat. Dicit enim *Egreſſus eſt rex Sodomorum in occurſum ei, poſtquam reuerſus eſt à ſtrage Chodollogomor, & regum qui cum illo.* Attende quanta ſit virtus aliquem diuino frui adiutorio. Rex peregrino & ſeni in occurſum egreditur, & omnem honorem impendit. Iam enim didicerat quòd nihil proſit regni vti-

litas

Universidad de Deusto
Biblioteca

A litas ei,qui ſuperno auxilio deſtitutus:& quòd nihil potentius ſit eo qui manu dei adiuuatur. Et *Melchiſedek rex Salem protulit panes & uinum. Erat autem ſacerdos dei altiſſimi.* Quid vult hæc obſeruatio rex Salem,& ſacerdos dei altiſſimi? Illum enim nobis & beatus Paulus, ſcribens ad eos qui ex Hebræis crediderãt,cùm in me-
Heb.7.a dium adduxiſſet, & nomen eius tractaret,ciuitatem ſimul interpretatur cũ ſignificatione nominis eius, vſus etymologia quadam: Melchiſedek *rex iuſtitiæ*. Nam iuxta Hebraicam *linguam*, Melchi *regnum* ſignificat: & ſedek,*iuſtitiam*. Et cùm ad nomen *ciuitatis* venit, *rex pacis*, inquit.*Salem* enim idem quod pax eſt.Sacerdos autem erat, fortè à ſemetipſo ordinatus: ſic enim tunc erant ſacerdotes: vel quòd quia ætate prouectior erat, *à ſuis* colebatur: vel quòd & ipſe ſacrificare ſtuduit, ſicut & Noë,Abel, Abram, quando ſacrificia obtulerunt. Alioquin & typus Chriſti futurus erat, vnde & Paulus ipſum extollens, ſic dicit: Abſque patre, abſq; matre, abſque genealogia,neque initium dierum, neq; vitæ finem habens: aſſimilatus autem filio dei, manet ſacerdos in perpetuum. Et quomodo, dicis, poſſibile
B eſt hominem abſque patre & matre & genealogia eſſe, & nõ habere vel initium, vel finem vitæ:Audiſti,quòd figura ſint: ne ergo admirare, neque omnia require in typo.Neque enim typus eſſet, ſi omnia quæ veritati accidunt, haberentur.Quid igitur eſt quod ibi dico? Igitur ſicut ille,inquit, eo quòd non ſit memoria eorum qui genuerunt, dicitur ſine patre & ſine matre: & quia non recẽſetur eius genealogia, dicitur ſine genealogia: ita & Chriſtus,quia non habet vel in cœlo matrem, vel in terra patrem,abſque genealogia dicitur.Et vide propter honorem in patriarcham collatum, quomodo ſacramentum inſinuatur. Extulit enim illi panem & vinum. Videns typum, cogita oro & veritatem, & admirare *diuinarum ſcripturarum veritatem, quomodo ſuperioribus ſeculis & ab initio futura præſignata ſint.*

Et *benedixit,inquit,Abramum, & dixit: Benedictus Abram deo altiſſimo, qui condidit cœlum & terram:& benedictus deus altiſſimus, qui tradidit inimicos tuos in manus tuas.* Non ſolum ipſum benedixit, ſed & deum glorificauit. Vt dixit enim, Benedictus Abram deo altiſſimo,qui condidit cœlum & terram,& à creaturis virtutem dei nobis
Hier.10.b declarat. Si enim deus eſt ille qui produxit cœlũ & ter-
C ram,non ſunt iam dij qui ab hominibus coluntur. Dij enim, inquit,qui cœlum & terram non fecerunt, pereunt.Benedictus,inquit,deus qui tradidit inimicos tuos in manus tuas. Vide oro,quomodo non ſolum iuſtum prædicat, ſed & dei præſidium agnoſcit. Neque enim abſque illius gratia potuiſſet tantam eorum quos circundabat potentiam vincere. Qui tradidit,inquit,ipſe eſt qui totum operatus eſt,ipſe eſt qui fortes fecit infirmos, ipſe eſt qui per inermes armatos deiecit: ab eo eſt gratia,quæ tantam tibi virtutem conceſſit. Vides quomodo oſtendit deus concordiam, & propenſum amorẽ in Loth,quòd pro ſuis propriis inimicis habuit, propter ea quæ in fratris filium fecerãt: Et dedit ei,inquit,
Heb.7.a decimas de omnibus.Hoc & Paulus dicit. Conſiderate autem quãtus ille,cui decimas Abram dedit de primitiis patriarcha,videlicet ex ſpoliis quæ adduxit. Remunerauit Melchiſedecem & decimas ei ſegregauit de omnibus quę attulit.Hoc loco doctor fit omnibus,vt declarantes gratitudinem,primitias eorum quæ ſibi à deo conceſſa,offerant.Poſt hæc Sodomorum rex patriarchę magnanimitatem obſtupeſcens,dicit ei: *Da mihi uiros, equitatum autem tolle tibi.* Honeſta regis gratitudo, ſed vide & optimos mores iuſti. *Dixit autem Abrã regi Sõ-* D
domorum:Extendam manum meam ad deum altiſſimum, qui fecit cœlum & terram,ſi à funiculo uſque ſphæroterem calceamenti accipiam de omnibus tuis:ut ne dicas,Ego ditaui Abram. Magna patriarchæ in contemnendis diuitiis virtus, & cuius gratia admirat & dicit:Extendam manum meam ad deũ altiſſimum, qui fecit cœlum & terram. Duo ſimul docere vult Sodomorum regẽ, & id quod preſtãtius erat iis quæ ei offerebantur.Nam & vitæ honeſtæ formã indicauit, & pietatis doctor ei fieri ſtudet,quaſi docẽs eum.Illum tibi teſtem adhibeo,quòd nihil tuarum rerũ accipiam,illum qui omnium eſt conditor,vt ſcire poſſis deum omniũ,& ne credas eſſe deos ea quæ ab hominum manibus fabricantur.Ille enim cœli & terræ conditor,*ille & nobis in hoc bello* victoriæ & triũphi autor.Ne igitur expectes me permiſſurũ, vt mihi des quippiam.Neq; enim mercedis gratia vindictã feci,ſed primùm ob amoris affectum quẽ erga fratris mei filiũ gero:deinde & propter ipſius iuſtitiæ officium, vt è barbarorũ manibus eripere iniuſtè abductos.Si à funiculo, inquit,vſque ad ſphæroterẽ calcei accipiã de tuis omnibus:hoc eſt,nihil tam vile,nec tam contẽptibile exiſti- E
matum quod accipiã.Nam ſphæroterẽ ſolẽt vocare apicẽ calcei qui in acumen definit.Quo calceorũ genere barbari conſueuerũt vti.Exin & cauſam,quare accipere detrectet,dicit:Vt ne dicas,Ego locupletaui Abrã. Habeo deũ,qui innumera mihi ſuppeditet bona, ſupernæ gratiæ innitor:non opus mihi diuitiis tuis,non indigeo humanis facultatibus,contentus ſum dei in me beneficentia.Scio illius largitatẽ. Paucis & vilibus ceſſi meo Loth,magnas& ineffabiles promiſſiones aſſequut⁹ ſum, & nunc maiorum diuitiarũ negociatio mihi eſt,& maiorem eius gratiã mihi concilio,quare opes tuas nõ accipio.Ideo autẽ opinor & iuramentũ adhibuit, & dixit: Extendã manum meam ad deũ altiſſimum,vt ne putes eum ita ſimulare,vt probabile eſt ſæpe contingere: ſed vt ſciat hoc ita planè decretum apud Abram, vt ne vel minimũ quid inde ſibi ſeligeret. Atq; ita implebat man-
Mat.10.a datũ illud,quod à Chriſto diſcipulis dictũ: Gratis accepiſtis,gratis date. Non enim ego,inquit, aliud quid ad belli rẽ attuli,prẽterquam voluntatẽ & promptitudinẽ. Victoriã autem & triũphum,ac cætera operatus eſt ille ineffabili virtute. Deinde vt ne putet rex quòd propter contẽptum & deſpectionem,quæ ab eo dabantur nõ ac-
ciperet,declarans ſuam & in hoc humanitatem,& bene F
moratam mentem,*inquit, Non accipiam,exceptis iis quæ comederunt iuuenes,& portione uirorum qui mecum uenerunt Eſchol,Aunan,Mambre,ii accipient portionem.* Hos, inquit, permittã accipere portionẽ aliquam,quoniam ingentis amicitiæ ſpecimẽ declararunt.Hi enim erant,dicit,cõiurati Abræ:hoc eſt, amicitia coniuncti:quod oſtendit, quia voluerunt periclitari cũ eo.Vnde remunerare volens eos,facit vt partem aliquam accipiant, Apoſtolicã legem etiam in hoc implens: Dignus eſt operarius ali- Luc.10.b
mento ſuo. Nihil enim vltra vſum ſuum accipere permittit.Dicit enim: Exceptis iis quæ comederunt iuuenes, & portione eorum qui mecum venerunt Eſchol, Aunan,Mambre,ij accipient portionem. Vidiſti euidentem patriarchæ virtutem,quomodo & philoſophiã exercuerit,opes contemnendo,& modeſtiam præ ſe ferendo,vt nihil per arrogantiam & contemptum facere videatur,neque è victoria ſuperbiat? Talem imitemur & nos,obſecro,& operã demus,vt *inuictos* nos cuſtodiamus,& neq; prętextu virtutis arrogãtes,vanã gloriã quęramus,neq; prętextu modeſtiæ virtutẽ negligamus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nus: ſed vbique modum ſeruemus, & bonis operibus noſtris humilitatem, quaſi fundamentum & ſcabellum, ſubſtruamus: vt ſecurè virtutes ſuperextruere valeamus. Virtus enim non eſt, niſi coniunctam habeat humilitatem. Qui hoc fundamentum rectè iecerit, poterit in quantam voluerit altitudinem ſtructuram excitare. Hæc eſt inexpugnabilis turris, hæc omne continet ædificium, non ſinens ipſum vel à ventorum violentia, vel ab imbrium impetu, vel à ſpirituum vi deiici: ſed omnibus inſidiis inacceſſum facit & inuictum, quaſi ex adamante conſtructum eſſet, magnasq; nobis diuinæ largitatis retributiones affert. Per hanc & patriarcha tantarum promiſſionum accepit magnitudinem. Scietis enim, permittente deo, & ex *iis quæ* in contextu dicenda, quomodo nunc, vt contempſit ea quæ daturus erat Sodomorum, rex magna & ineffabilia dei dona conſequutus eſt. Per hanc non ille ſolum, ſed & iuſti omnes deo fuerunt grati: id quod, ſi fueritis diuinarum ſcripturarum lectionis ſtudioſi, addiſcerè poteritis. Miſericors enim dominus, quando nos videt deſpicere præſentia, etiam ipſa largius ſuppeditat, reponitq; plurima quibus olim fruemur. Vi-
H dere hoc potes *in diuitiis, in gloria huius vitæ, & in omnibus aliis temporalibus rebus*. Deſpiciamus igitur præſentes diuitias, vt veras diuitias inuenire valeamus: deſpiciamus vanam hanc gloriam, vt vera illa & ſolida fruamur: deſpiciamus præſentem proſperitatem, vt præ ineffabilibus illis nihili faciamus præſentia, vt ad futura præmia excitari valeamus. Neque enim poſſibile eſt vt qui præſentibus eſt mancipatus, ineffabiliũ bonorum deſiderium accipiat vnquam. Sicut enim lemæ quædam *oculos opplentes*, ita præſentium cupiditas *intellectum obſcurat*, & *non permittit videre quid oporteat facere*. *Contrà non eſt poſſibile, vt qui ſolida & immobilia illa bona ament, momentanea illa, & quę anteaquam appareant marceſcunt, concupiſcant*. Nam ſaucius amore diuino, & futurorum deſiderio tenetur, aliis oculis videt præſentium ſtatum, & videt quòd omnis præſens vita figura eſt & deceptio, & à ſomniis nihil differt. Idcirco & Beatus Paulus dicebat, ſcribens: Præterit figura mundi huius: monſtrans quòd omnia
1.Cor.7.f humana in figura tantum ſunt, & ſicut vmbra & ſomnium tranſeunt, nihil ſolidum, nihil verum habentia.
I Quomodo igitur non fuerit mens puerilis, ad vmbras ſpectans, & de ſomniis ſuperbiens, & alligata iis quæ paulò poſt præteribunt? Præterit enim, inquit, figura huius mundi. Itaque cum audieris quid præterit, poſthac amplius quæris? Quando audis, figura ſolum ſunt humana omnia, veritate deſtituta: quare voluntarius impoſturam fers, & non cogitas quàm ſunt inſtabilia & mutabilia, & ea præteris: ad illa autem quæ ſemper durant, ſemper immobilia, ſemper ſtabilia, nullius viciſſitudinis capacia, quare deſiderium non transfers? Nam vt ſcias intellectum doctoris orbis, vide quomodo iterum etiam alio loco omnia præclara huius vitæ, nullius eſſe momenti demonſtrare volens, quali vtitur dictione, cùm dixiſſet: Quæ enim videntur, momentanea ſunt, etiamſi diuitiarum abundantiã dicas, etiãſi gloriã, etiamſi claritudinẽ, etiãſi principatum, etiãſi potentiam, etiamſi regnum, etiamſi diademate redimitum illum, etiamſi thronum ſummum: omnia hæc quæ videntur, in breue tempus diſpenſata, non admodum diuturnum ſui fructum nobis ſinunt. Quæ igitur nos inquirere vis, ſi omnia momentanea ſunt? Illa, inquit, quæ non videntur, non hęc quę videntur, ſed iſta ipſa quę oculis corporalibus non ſpectantur. Et quis hoc K conſuleret, vt quę videntur prętereantur, & quę non videntur, inquirantur? Ipſa rerum, inquit, natura doceat nos. Nam hęc quidem licèt videantur, ſtatim tamen prętermeant: illa autem licèt nunc ea videre non poſſimus, ſunt tamen perpetua, continuò durant, terminum neſciunt, finem non accipiunt, viciſſitudinem ignorant, ſtabilia & immobilia ſunt. Fortaſſis tandem & moleſtus eſſe videor, quotidie fruſtra conſulens. Sed (vt afficior) *magnum malitię damnum eſt*, magna pecuniarum tyrannis, magna virtutum raritas. Et ideirco vellem admonitione continua vincere, & incolumitati integrę huc conuenientes reſtitui. Eam ob rem & ſcripturas enarrandi tantum nobis eſt ſtudium, ideo iuſtorum virtutes in medium afferimus: nec piget eadem ſępius repetere, vt per omnia vos inducere ad ęmulationem iuſtorum valeamus. Saltem vel tandem ſalutis noſtrę curam faciamus, & bene vtamur ſtatuto huius vitę tempore nobis dato: & dum adhuc tempus eſt, ad pœnitentiam & lapſuum correctionem feſtinemus, & pecuniarum abundantiam in animarum noſtrarum ſalutem expendamus, ſuperfluaq; indigentibus inſumamus. Quare enim, dic mihi, permittis filium aurum & argentum prodigere, quę oportebat in L
pauperum ventres euacuare, reponendo in tutum prŏptuarium, vt tempore quo maximè opus habes, eorum adiutorio conſolationem inuenias: & qui à te hic paſti ſunt, alibi fiducię fores tibi aperiant, & accipiant te in ęterna ſua tabernacula? Veſtes quoque non ſinamus à vermibus rodi, & abſque vſu in arculis putreſcere, cùm tot ſint qui indigeant, & obambulãt nudi: ſed veneremur, honoremq; demus nudo Chriſto potius quàm tineis: & induamus eum qui propter noſtram ſalutẽ nu-
dus obambulare vult, vt cum ipſum induerimus, au- Matt.25.d
diamus in die illo: *Nudus eram, & me veſtiiſtis. Nũ oneroſa ſunt præcepta? num moleſta? Ea quæ pereunt, inquit, quæ à vermibus arroduntur, quæ abſque vſu & fruſtra conſumuntur, hæc diſpenſa, vt tibi fiant vtilia: vt & detrimenti damnum effugias*, & ex ipſis lucrum maximum tibi pares, Excellentis enim & magnæ inhumanitatis eſt poſt tot ſpirituales admonitiones, arcu lis & muris includere ſuperflua, & non illis ſubleuare proximorum inopiam: ſed ſinere à rubigine & tinea potius corrumpi, & ante prædonum iacere manus, & M
propter illa ſuppliciis potius plecti, quàm dignam pro eis remunerationem accipere. Obſecro, ne ſimus tam negligentes ſalutis noſtræ, ſed expenſis in pauperes ſuperfluis, magnam nobis fiduciam antęa reponamus: vt ineffabilibus olim bonis frui mereamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto & viuificatore ſpiritu, gloria, imperium, honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia triceſimaſexta.

THeſauro cuipiam aſſimilatur iuſtorum virtus, in quo plurimæ & ineffabiles diuitiæ continentur. Nam ſicut qui ex illo vel paruam quandam partem capere poteſt, breui ſibi copiam rerum quanta ſatis eſt, parat. Ita euenire & in virtutibus patriarchæ, videre quis poteſt. Ecce ferè quotidie ex hiſtoria eius, propoſita vobis doctrina, magna largitate conuiuium præbemus, & hucuſque nondum paruam bonorum illius operum partem enarrare potuimus, tantis abundat virtutibus. Et ſicut
à fonte

Universidad de Deusto
Biblioteca

A à fonte largis fluente riuis, etiam si omnes hauriant, non solum non imminuuntur fluenta: sed quanto plures sunt qui inde hauriant, tanto magis aquarum natura scaturit: Ita etiã in patriarcha nostro fieri videmus. Quot enim à tempore quo fuit, vsque in præsens ex fonte bonorũ illius operum hauriunt: & non solũ non euacuarunt flumina, sed tanto abundantior est scaturigo bonorum operũ. Narrationẽ enim de illo in diuina scriptura, quasi catenã auream inuenimus contextam. Et omni tempore primùm quidẽ ipse præ se fert optimè moratam vitã, statim autẽ subsequitur diuina remuneratio. Et vt discatis quòd ita se res habeat, operæpreciũ fuerit breuiter vobis enarrare quæ superius dicta, vt scia tis eximiam iusti fidem, quã in promissionibus illius declarauit, & liberales dei retributiones, quas ei misericors deus reddidit. Sufficit enim vnus ille iustus, vt omnes nos erudiat, vt alacriter aggrediamur virtutis certamina, confidentes supernis remunerationibus, & scientes misericordis dei nostri liberalitatẽ, & vt suscipiamus omnia magna felicitate, quæ dura & ardua in hac vita videntur, spe remunerationum nutriti. At-
B tendite itaque obsecro, quomodo ab initio, quando à sua domo, vt vocant, quæ sua erant obtulit, ex scientia quæ in natura nostra sita est, nullum externum sortitus doctorem: sed & ab infidelibus parentibus educatus, diuinã illustrationem acceperit. Quia non prima ætate secutus est errorem paternũ, sed pietatẽ diuini cultus seruauit, ideo supernã visitationem statim obtinuit, adhuc in Chaldæa existẽs: & hoc nobis beatus Ste-
Actо.7.a phanus exponit manifestius, sic dicens: Deus gloriæ visus est patri nostro Abraham, cùm adhuc esset in Mesopotamia, priusquam habitaret in Charran. Vidisti quomodo eũ inde visio euocauit? Verisimile enim, quòd cum sedula in deũ pietate, eximiam quoque parentibus reuerentiam exhibuerit: tantoq; amore parentes sibi cõciliauerit, vt inde ad relinquendum amore filij suã patriam, & ad quærendum alienam moti sint. At diligenter vide obsecro, quomodo & hæc quæ à deo fiunt ob priorem virtutem, eius visitatio, iterum clariorem ipsum reddidit. Elegit paternã regionem relinquere, & alienã inhabitare, vt præceptũ dei perficeret: & paratus erat etiã absque familiaribus, vt mihi videtur, peregrinus fieri: sed vt dixi, viri virtus, & insignis erga parentes pietas, effecit, vt pater comes fieret itineris. Deinde
C occupata Charran, postquam illic tabernaculũ fixerunt, & morte functus est Tharra (hoc enim patri eius nomẽ erat) iterum præceptũ est ei à deo, vt exiret inde. Egredere enim, inquit, de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi. Nam postquã cũ tota domo in Charran migrarunt, ibi imperans ei, dicit: Egredere de terra & cognatione tua: manifestans quòd ipsum solùm per se vult peregrinationẽ suscipere, neq; fratrẽ, Nachor dico, neque alium quenquam necessariũ, De terra autẽ tua dicebat, quia non paruo tempore ibi habitarant, & quasi in propria patria illic habebant domicilium. Et cùm in lugendo parente maximè foret occupatus, erantq; difficultates aliæ multæ, tunc præceptum peregrinandi magna perfecit alacritate, idq; ignorans vbi nam futurus errandi finis. Veni enim, inquit, non in hanc vel illam terram, sed in eam, quam monstrauero tibi. Nihilominus licèt indefinitũ esset mandatũ, omissa curiosiore percontatione, imperatũ faciebat. Porrò & fratris filio assumpto, suã demonstrauit virtutem: quem, quia iuuenem acceperat, paulatim suæ virtutis imitatorem effecit. Vnde eum relinquere noluit, sed peregrina- D
tionis socium fecit. Quasi diceret: *Si pater qui in fidelis fuit, ob suum in me amorem, domum paternam, in qua nati sumus & adoleuimus, relinquere, & me comitari voluit, vitáque in aliena terra defunctus est: multo magis ego fratris filium, iuuenẽ, indole sua pollicentẽ paulatim virtutis incrementa, non permiserim hìc relinqui.* Itaque monstrans modis omnibus suã religionẽ, etiam istã peregrinationẽ fecit. Quando in Palæstinam venit, & Chananæorum fines intrauit, apparuit ei deus, volens eius alacritatem confirmare, & manum porrigere: dicit ei, Semini tuo dabo terram hãc, eo quòd filios sibi succedere valde optabat, ac desiderabat: quod & statim promittit, retribuens tantis laboribus mercedem. Quoniã natura infœcũdus erat, & ætas quoque prouectior, ne sibi quid polliceri posset, faciebat. Promissione deus excitat & erigit athletã, & alacrẽ fieri & reiuuenescere facit in sequentibus certaminibus: Proinde vide quomodo post hãc promissionem iustus aliud certamen aggreditur. Inualescente enim fame, & Chananæa magnis pressa necessitatibus & angustiis, in Aegyptum contendit, fami illic mi- E
tigationem quærens, maioribus sese periculis inuoluit. Vxoris enim venustas & pulchritudo mortem ei quasi ante oculos monstrabat. Ideo cum iam in confiniis esset Aegypti, ingressurus dixit vxori. *Scio quòd mulier formosa sis, scio tuæ pulchritudinis speciem, & timeo Aegyptiorum intemperantiam. Nam si te uiderint, & cognouerint quòd uti uxorem te mecũ ducam: te quidem in uita asseruabunt, ut sui furoris impetum opere compleant: me autẽ occident, quò liceat eis impauidè suam libidinẽ explere, ut nemo sit qui adulteriũ eorũ prodat. Dic igitur, Soror illius sum.* Vide adamantinam animam, vide mentem ferro solidiorem: *non turbauit eius mentem calamitas quam expectabat. Non cogitabat, neque dicebat intra semetipsum: Ideóne propria relicta patria tantam præ me tuli obedientiam, inq; alienam, veni terram, vt hisce malis implicarer?* Nónne paulò antea promisit mihi: Semini tuo dabo terram hanc? En & adulterij & mortis timor mentem meam concutit. Sed nihil horum neque in mentem accipere dignatus est. Vnum ei duntaxat curæ erat, quomodo molestum hunc actum simulans, duobus hinc inde periculis vrgentibus, vel vnum saltem effugere posset. Igitur quia ipse quæ sua erant attulit, *consilio videlicet vtens & animi forti-* F
tudine? mulier quoque singularem erga virum affectionem & obedientiam declarabat, cooperata est, & his quæ decreuerant ministrauit. Vbi igitur quod suum erat perfecerunt, ita vt iuxta humanum morem desperarẽtur, & ferè opere completa fuissẽt Aegyptiorum malitia, tunc magna dei in eum prouidentia declarata est. Mulierem enim deus non solum à contumelia eripuit, indignatione sua in regem & in domum eius immissa: sed & patriarcham cum magna gloria in Palæstinam ex Aegypto redire fecit. Considera quomodo misericors dominus in mediis auxilium afferens tentationibus, athletam suum ad ferenda sequentia certamina fortiorem reddit: nunquam eum suo destituit adiumento, sed in omnibus mõstrat ei, quòd semper parua illa, quæ faciebat patriarcha, magnis & mirũ in modum magnis, humanumq; captũ transcendentibus remuneret. Vidisti iusti patientiã? vidisti item post reditum ex Aegypto humilitatis magnitudinẽ, & insignem mansuetudinẽ? Nã cùm rediisset ab Aegypto, multamq; possideret substantiam, tam ipse quàm fratris filius. Nõ

capiebat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G capiebat,inquit eos terra vt habitarent ſimul,quia multas facultates habebant: vnde & rixa orta eſt inter paſtores Loth,& Abram. Tunc iuſtus animæ ſuæ manſuetudinem,& præclaram ſapientiam monſtrans, vocato Loth,dixit: Ne ſit rixa inter me & te, & inter paſtores meos & paſtores tuos.quaſi diceret:Nihil pace præſtantius,nihil contentione damnoſius & grauius. Vt igitur è medio faciamus omnem rixandi materiam,elige quã volueris regionem,& reliquam mihi relinque, vt à litium & contentionum moleſtia ſimus alieni.Vidiſti viri virtutem:ceſſit iuniori primatu & electione, & amauit ipſe viliorem terram. Sed vide hìc etiam quantam mercedem nactus ſit pro iis ſuis officiis. Statim enim ſeparatione facta,inquit ei deus:Eleuatis oculis tuis vide omnem terram ab omni parte: quia omnem quam tu vides,tibi dabo,& ſemini tuo vſque in ſeculum. Cõſidera quantis beneficiis certare dignatur ob modeſtiã quam erga fratris filium declarauit:& ipſe quidem, vt paruis ceſſit,multo maiora conſequutus eſt: ille autem tanta auiditate potiorem partem deligens, non multo poſt in pericula incidit: & nõ ſolum nihil commodi ab electione accepit,ſed & captiuus, & domo atque foro
H repẽtè ſimul priuatus eſt:rebuſq; ipſis didicit quàm eximia virtus iuſti,& ipſe poſtea dedit operã, ne quid vnquam tale attentaret. Nam poſtquã Sodomis habitare cœpit,ſtatim excitatum eſt graue bellum:nã vicinarum gentiũ reges inſurrexerunt, & omnẽ regionẽ ſimul depopulati ſunt:gigantibuſq; occiſis,& Amalechitis, expulſis,etiã Sodomorum & Gomorræ regẽ in fugã verterunt:& montanis omnibus occupatis,& equitatu regis Sodomorum auecto vnà cũ Loth captiuo,& vxoribus,& omnibus ſarcinis,abierunt.Sed vide iterũ ingentem dei prouidentiam.Volens enim ſimul & Loth à captiuitate liberum reddere, & patriarchæ gloriam magis illuſtrare, excitat iuſtum vt fratris filio ſuccurrat: nam vt didicit quæ erant facta,cũ vernaculis ſuis impetu facto in reges illos,eos paruo labore perculit,& Loth & vxores,& omnẽ equitatũ regis reduxit. Quibus tam claris triumphis,omnibus patefacta eſt ingens dei erga illũ beneuolentia, & quòd ille non ſua virtute tantam ſtragem cõfeciſſet,ſed ſuperna virtute munitus. Et ipſe quoque patriarcha enitebatur vt Sodomitis doctor diuini cultus fieret,verbis illis quæ regi loquebatur.Quia
I cùm occurriſſet rex,& pro exhibitis gratias egiſſet, ac omnem equitatũ ei ſe donaturum dicebat, hominesq; duntaxat acceptũrũ: vide iterũ iuſti magnanimitatem, quomodo optimę ſuę vitæ ſpecimen exhibet,quòd melior ſit iis quæ ab illo dabantur,& illos ad veræ religionis notitiam inducit. Non enim abſque cauſa dicitur: Non patiar,vt aliquid tuorum munerum ad me redeat non mihi tali mercede opus eſt:ſed quid?Extendo manus meas ad deum altiſſimum(quaſi docens eum:Non ſunt dij,qui à te colũtur,ſed ligna & lapides:ſed vnus eſt dominus ſuper omnia, qui creauit cœlũ & terrã)quòd non accipiam de funiculo vſque ad ſphæroterem:vt ne exiſtimes me illorum gratia vltionem ſumpſiſſe, & ne dicere poſſis,quòd mihi abundãtiæ factus ſis autor. Nã qui me triumphare & vincere fecit,idem & diuitias abundè mihi ſuppeditat. Vidiſti quomodo, ſiquidem lucrum facere voluiſſet rex,autorem agnoſcere victoriæ ex propheta potuiſſet?Docebat enim poſthac non fidẽdum propria ſua virtute,ſed agnoſcendum autorem omnium,ridendoſq; manufactos deos,& colendum deũ qui ſuper omnia, qui omnia condidit, qui & bonorum omniũ fons eſt.Et in ſumma, diſcebat ex omnibus patriarchæ virtutem.Nam ne exiſtimes,quòd per arrogã K
tiam & faſtum data contemneret,idcirco dicit ei: Ego quidem nihil ſumam. Neque enim opus habeo, neque indigeo,vt meæ facultates augeantur ab aliis:eis autem qui periculorum meorũ fuerunt ſocij, permitto vt ſuas portiones accipiant,quò paruam aliquam ſuorum laborum conſolationem habeant. Ita Sodomorum regi reſpondit iuſtus.Poſtquam autem & Melchiſedek rex Salem panes & vinum attulit(erat enim ſacerdos, inquit, dei altiſſimi)ab illo accepit oblata. Dein vt rependeret benedictionem quam ab eo acceperat, & glorificationem in deum(dixerat enim,Benedictus Abram deo altiſſimo, & benedictus deus qui tradidit inimicos tuos in manus tuas)decimas ei dedit de omnib° ſpoliis quæ attulerat. Vidiſti quantam pietatem & religionem in omnibus præ ſe ferat iuſtus? & quomodo à rege Sodomorum à funiculo vſque ad ſphæroterem accipere nihil voluit?accepit autem ea quæ à ſacerdote ſunt oblata retribuens & ſua.Quibus nimirum nos docuit, habendum aliquem delectum,& non paſſim ab omnibus dona accipienda. Nam quantus Sodomita ille quantum ad liberalitatem attinebat,ſapiebat: erat tamẽ alioquin incredulus,& inſtitutione multa indigebat.Proinde pa L
triarcha dona quidem deſpexit omnem autem curam adhibuit:& per ea quæ accipere refutauit, & per ea quæ dixit,curauit vt illum ad pietatem induceret.A Melchiſedek autem non iniuria accepit. Viri enim virtutem diuina ſcriptura aſſignauit,dicens:Erat autem ſacerdos dei altiſſimi.Quãuis aliâs etiam quæ fiebant,Chriſti typus erant,& oblata ſacramentum quoddam præſignãt, ideo & protulit.Cæterùm vt accepit,viciſſim illum ſuis remunerãdo,docebat virtutis ſuæ magnitudinem.Decimas enim ei dedit,etiam hac ratione piam ſuã mentem ſignificans.Fortaſſis prolixius ſeſe extendit ſermo noſter,atqui non caret cauſa,neque fruſtra erit.Cognouimus enim paucis ab initio vſque ad hodiernam lectionem,quæ iuſti huius fortitudo,magnanimitas, excellens fides,mens optimis moribus prædita, inſignis modeſtia,admirabilis diuitiarum contemptus, diuinæ erga eum prouidentiæ perpetua prouidentia, quæ eum iugi adiutorio firmans,quotidie clariorem & illuſtriorem reddidit.Nunc autem ſi volueritis, & non defatigamini,ad ea quæ recèns lecta ſunt accedamus, & paucis quibuſdam propoſitis,abſoluamus ſermonem: vt di M
ſcatis quanta denuò ei rependatur merces, eo quòd cõtempſerat donata ſibi à rege. Quid igitur, inquit, Poſt hæc autem verba factum eſt verbum domini ad Abrã. Quare ſic incipit,poſt hæc autem verba? num indicat verba,quæ cum Sodomorum rege colloquutus?Poſt cõtemptum illum, inquit,poſtquã ea quæ ab illo data ſunt repulit,poſt doctrinam illam, quam reiectis donis pronunciauit, vt pietate & agnitione conditoris omnium regem initiaret,poſt hæc verba,poſtquã decimas Melchiſedek obtulit:quando,inquit, omnia quæ ex ſe erant impleuit,tunc poſt verba hæc. Factum eſt uerbum domini Cap.XV.
ad Abram in uiſione noctis,dicẽs:Ne timeas Abram, ego protego te,merces tua multa ualde erit. Vide miſericordiã domini,quàm ſtatim & è veſtigio ſequens, beneficiis ſuũ athletã remunerat, & ad vlteriora certamina iterũ inſtruens,vigore nouo roborat.Factum eſt verbum domini in viſione noctis. Quare in nocte?vt in ſilentio & quiete melius quæ dicuntur accipiat. Et dicit ei: Ne timeas Abram.Attende immẽſam dei curam.Quare dixit,ne timeas:quia tãtas opes contẽpſerat,nõ curatis his quæ rex dabat: hoc eſt, Ne timueris quòd deſpexiſti

tanta

Universidad de Deusto

A tanta dona,neq; anxius ſis quaſi imminutiores ſint tuæ facultates.Ne timeas. Deinde vt animum magis excitet,adiecit verbo & appellationem,& inquit:Ne timeas Abram . Non parum ad expergefaciendum facit, cùm quempiam proprio nomine compellamus. Ego protego te.Multam habet & hoc verbum emphaſin . Ego qui à Chaldæis te euocaui,ego qui te huc duxi , ego qui te à periculis Aegypti liberaui , ego qui ſemel atque iterum promiſi tibi atque ſemini tuo daturum me terram hãc, ego te protegam:ego qui indies magis & magis omnibus te clarum oſtendo,ego protego te:hoc eſt, ego ſcuti vice tibi ero,ego pro te certo,ego propugnator fio, ego curã gero,ego omnia difficilia facilia tibi reddam, ego protego te. *Merces tua multa erit ualde.* Noluiſti mercedem accipere pro laboribus quos ſuſtinuiſti,tantis periculis teipſum obiiciẽdo , ſed contempſiſti & regem,& munera eius.Ego tibi mercedem dabo, non tantam quantam accepturus eras,ſed multã,& valde multam.Vidiſti liberalitatem domini? vidiſti verborũ pondus?Vidiſti quomodo excitat pietatis athletam? vidiſti quomodo animam eius confirmauit? Ipſe enim qui ar-

B cana cordiũ nouit,ſciebat illi opus eſſe huiuſmodi verborum conſolatione.Et vide quid inquit patriarcha:dicit, *Domine,quid mihi dabis?ego autem ſine liberis dimittor.* Poſtquam merces ſibi valde copioſa promiſſa, exponit animę ſuę dolorem,& triſtitiam propter prolis inopiã, quæ interim in pectore eius toto illo tempore fuit , dicit:Domine quid tale mihi dabis?Ecce enim ego vſque ad ſenectam perueni , & prole carens dimittor . Vide quomodo priſcis illis ſeculis iuſtus ille philoſophabatur.Nam qui vitã honeſtè & in virtutibus egerunt,quãdo ex hac vita emigrant,verè liberantur, & quaſi ſoluũ tur à certaminibus , & à vinculis relaxantur . Eſt enim mors *his,qui* bene viuunt,tranſlatio quædam ad melio ra:à momentanea vita ad perpetuã & immortalem , finemq; non habentẽ.Ego autẽ dimittor,inquit,prole carens.Et vt miſericordem dominũ ſibi conciliaret, non iis contentus fuit verbis.Et quid dicit? *Filius autem Maſek uernaculæ meæ,hic Damaſcus Eliezer.Et dixit Abrã. Quoniam non dediſti mihi ſemen , ille hæres meus erit.* Ingentem dolorem animæ eius declarant hæc verba,quaſi diceret deo:Neque ea ſum aſſequutus quæ ancilla mea vernacula:ſed ego quidem abibo ſine prole,& ſine filio: hic autem vernaculus meus hæreditatẽ,accipiet, quæ à te mi-

C hi data,idq; cum ſemel atque iterum promiſſionem à te acceperim,dicente:Semini tuo dabo terram hãc. Cõſidera obſecro & hoc loco iuſti virtutem , quòd cogitationes in animo verſans, nunquam aliquid durum loquutus eſt:ſed & nũc inſtigatus verbis quæ loquutus eſt ei dominus,magna fiducia dominum alloquitur, manifeſtamq; facit internã cogitationum perturbationem, oſtendens animæ ſuæ vlcus,vnde & acceleratum accepit medicamentum. *Et ſtatim uox dei facta eſt ad eum.* Vide quomodo ſignanter ſcriptura loquitur.Statim inquit.Non permiſit iuſtũ ad paruulũ tẽpus ægrè habere, ſed feſtinatam ei conſolationẽ affert, & grauitatẽ mœroris emẽdat verbis quæ tunc ei loquutus. *Et ſtatim,inquit,uox dei facta eſt ad eum,dicẽs:Nõ erit hic hæres tuus, ſed qui egredietur ex te,hic hæres tuus erit.* Hoccine timuiſti? hoccine mentẽ tuã turbauit? hoccine triſtitiã tuã auxit? Scias igitur,quòd non erit hic hæres tuus,ſed qui egredietur ex te,hic hæres tuus erit. Ne igitur ad humanam ſpectes naturam:ne tuam ſenectã, Sarǽue ſterilitatem cogites:ſed eius qui tibi promiſit potentiæ bene fide, & triſtitiã ponens , conſolationẽ quæ tibi ſufficiat accipe, perſuadeq; tibi,quòd hæredẽ *habiturus ſis*, qui ex te naſcatur.Porrò quia ſupra naturã erat promiſſio, & vincebat humanã rationẽ(magnã enim in eo turbationẽ excitabant tot naturæ præpedimẽta,ſenectus eius,& quòd Sara ſterilis,ac vtero emortuo erat) auget dominꝰ promiſſorũ magnitudinẽ,vt iuſtus ad promittentis liberalitatem reſpiciẽs,bene ſperaret,confideretq; ſic euẽturũ. D

Eduxit autem eum foras,& dixit ei: Eia ſuſpice in cœlum,& numera ſtellas,ſi poteris numerare eas.Et dixit ei: Sic erit ſemen tuum.Et credidit Abrã deo,& reputatum eſt illi in iuſtitiam.

Quare aſſignauit,quòd duxit eũ foras? Poſtq; ſuperius dixit,quòd in viſione noctis apparẽs ei,verba illa ei loquutus ſit:nũc vult ei oſtẽdere, q; innumerabiles ſint ſtellæ, & inquit:Eduxit eũ foras.Suſpice in cœlũ,& numera ſtellas,ſi poteris eas dinumerare.Et dixit ei:Sic erit ſemen tuũ.Magnũ promiſſum,varia promiſſionis magnitudo: ſed ſi ipſam promittẽtis virtutẽ cogitabimus, nihil nobis apparet magnũ.Qui enim de terra corpꝰ formauit, & cõdidit omnia quæ videtur,ille etiã dare poterit quæ ſuper naturã.Vidiſti domini liberalitatẽ,q; certet beneficiis?Poſtq; enim dixit,abſq; prole dimittor,quaſi apud portas inferni exiſtens,& nihil amplius operari valens

E vt procreentur pueri:ſic verba illa protulit,dicẽs: Filius Meſech vernaculæ meæ , hæres meus erit . Ideo volens ſpiritũ eius erigere,& nouum vigorẽ menti addere , ab imminente timore eũ liberat , promiſſionecq; ac doni magnitudine mentẽ eius erigit , & oſtendendo ſtellarũ multitudinẽ,& promittẽdo naſcẽdos ex eo illis pares futuros,in bonã ſpẽ adducit.Videns enim dei promiſſionem,reiecta omni humana ratione,& neq; ad ſeipſum, neq; ad Sarã minus procreationi aptam, reſpiciens:ſed pręteritis humanis omnibus,ſciens quòd potẽs eſt deus etiã ea quæ ſupra naturã ſunt largiri : fidẽ dedit dictis, nullam dubitationẽ admittens,neq; cùm dicta fuerunt hæc,ambiguus fuit.Hoc enim veræ fidei eſt,quãdo promiſſiones nõ iuxta ſolitum morẽ, & hominibus cognitum fiũt,nos promiſſionis virtute fidimus . Fides enim eſt eorum quæ ſperantur ſubſtantia,rerum quæ non videntur argumentũ.Et iterũ:Quòd autem videt quis,cur & ſperat?Hoc igitur eſt fides,quãdo illis credimus quæ non videntur,& mentẽ ad dignitatẽ eius , qui promiſit intendimus:id quod profectò & iuſtus ille fecit,ſynceram & eximiam promiſſis fidem habẽs:Idcirco & prędicatur:Credidit Abram deo, & reputatum eſt ei *in* iuſtitiam.Vidiſti quomodo & ante euẽtum & impletionem promiſſorum,eo ipſo quòd credit, iuſtam mercedem *accipit*?Nam *in* iuſtitiam ei reputatum eſt.Credidit promiſſioni diuinæ,& non humana ratiocinatione curioſius ea quæ dicta ſunt,exploranit. Diſcamus igitur & nos obſecro à patriarcha , dei credere dictis , & eius promiſſionibus fidere,neq; ea cogitationibꝰ noſtris indagare,ſed magnam gratitudinem exhibere.Hoc enim nos & iuſtos declarare poterit , & aſſequi promiſſa faciet.Atqui Abræ promiſſum eſt,quòd ex ſemine eiꝰ maxima futura eſſet multitudo , erántque præter ſolitum naturæ modum quæ promiſſa erant:proinde & fides in deum iuſtitiam ei attulit.Nobis autem,ſi ſapimus,multo maiora promiſſa ſunt,quæ & ipſa multis modis humanas cogitationes tranſcendunt , vt ex fide iuſtitiam reportemus , & adipiſcamur bona promiſſa . Ea enim quæ nobis maximè promiſſa, humanam tranſcendunt rationem , & omnium cogitationem excedunt : tanta promiſſionum eſt magnitudo . Neque in præſenti vita ſolum nobis promiſit huius vitæ ſtatum , & viſibilium fruitionem : ſed & poſtquam hinc emigrauerimus , & poſt

F

Fidei definitio. Heb.11.a Rom.8.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & post corporis corruptionem, quando in cinerem & puluerem nostra dissoluentur corpora, tunc resurrectura ea promisit, & in maiori gloria futura. Oportet enim
1.Cor.15.g (inquit beatus Paulus) corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Et post corporum resurrectionem regno frui, daturum se nobis pollicitus est, & conuersationem cum sanctis, &
1.Cor.2.e in perpetuo seculo quietem, & ineffabilia illa bona, quæ oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascenderunt. Vidisti quanta promissionum excellentia? Vidisti donorum magnitudinem? Hæc cogitantes, & scientes quòd mentiri nequit *is qui ea promisit*: magna alacritate præparemus *nos ad virtutis agones*, vt & promissis bonis *frui possimus: & ne præferamus* saluti nostræ *& tantis bonis momentanea: neque* cogitemus *labores virtutis*, sed *retributiones in anima* ponamus: neque pecuniarum sumptus tantum spectemus, si quando opus est eas pauperibus erogare, sed potius quātum inde nobis accrescat. Ea enim de causa semini eleemosynam comparauit diuina scriptura, vt cū gaudio & multa alacritate eam operemur. Nam si ij qui
H semina terræ concredunt, & vnica, & intus reposita spargentes, *ita negociantur, & bona spe fouentur*, & *nunc manipulos imaginantur ac plenas areas*: multo magis quib° datum est semen hoc spirituale seminare, gaudere & exultare conuenit, quòd messuri sint in cœlo hoc quod in terra serunt: & nummos expendunt, peccatorum autem remissionem accipiunt, & fiduciæ materiam inueniunt, conciliantes sibi per ea quæ hic dant, perpetuam quietem, & cum sanctis conuersationem. Et continentiam eligere volentes, nō spectemus quòd laborem habet *virtus*, neque quòd virginitas magnū habet certamen: sed *quietem quæ nos excipiet*, cogitemus: *hāc semper ante oculos nostros depingentes malæ cōcupiscentiæ refrenemus rabiem, vincamus carnis motus indecentes, & retributione mercedis laborum difficultatem abbreuiemus. Sufficit enim bonorum spes*, vt etiam pericula contēptim aggrediamur: quanto magis vt virtutis labores fortiter feramus. Quando enim animo versas, quòd si ad breue tempus certaueris, & fulgidā seruaueris virginitatis lampadē (nam beata vita cēseberis dignus, & cū sponso intrare poteris, modò accēsas habeas lampades & sufficiens oleū, bonorum operū
I actionem inquam) quomodo non cum omni facilitate difficilia omnia trāscurrere poteris, cogitās illud quod
Heb.12.d à beato Paulo dictum est: Pacem sectemini cum omnibus, & sanctificationem absque qua *nullus videbit dominū*? Vidisti quomodo sanctificationi pacē coniunxit. Nam vt sciamus quòd non solum corporis requirit puritatem, sed & pacem, opportunè meminit, vtrinque volens munire, & de vtroque sollicitas esse cogitationes, ita vt nulla sit in nobis turbatio, nullusq; tumultus: sed in tranquillitate & quiete versemur, & cum omnibus pacificē agamus, & mansueti simus & mites, & humani, atque adeò vt omnes virtutis colores in facie nostra reluceant. Ita enim deinceps & gloriam præsentis vitæ poterimus despicere, verā gloriam præferentes, & humilitatis maiorem habentes curam, ridereq; omnium
Mat.5.c.a præsentis vitæ prosperitatē, vt vera & solida felicitate fruamur, & Christum videre mereamur. Beati enim, inquit, puri corde, quoniam ipsi deū videbunt. Purificemus itaque nostrā conscientiā, & magna cura vitā nostram gubernemus: vt cùm præsentem vitam in omni virtutum genere transierimus, horum laborum præmia mereamur accipere in futuro seculo, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & K
sancto spiritu sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. xxxvj.

MAgna diuinæ scripturæ virtus est, & multæ in verbis latent sententiarum diuitiæ. Ideo congruit, vt diligenter intēdamus, & solicitè scrutemur, *quò* ampliorem vtilitatem inde percipiamus. *Nam propter hoc & Christus* præcepit, dicens: *Scrutemini scripturas: vt non tantum* nudæ lectioni va Ioan.5.f
cemus, *sed indagatis profundis, verum veritatis* sensum *percipere* valeamus. *Talis enim scripturę mos est*, vt & *in paruis verbis plurima* sæpe multitudo sensuum inueniatur. Diuina enim sunt doctrina, *non humana*, & propter hoc omnem illam videre licet *secus* se habere quàm humanam. Et quomodo hoc? ego dicam. *Illic* enim, in humana sapientia, omne studium concinnādis verbis adhibitum est: hic verò prorsus aliter. Nullus scripturę sermo de pulchritudine vel compositione verborum: habent enim domesticam gratiam effulgentē & pulchritudinem, quæ dicuntur. Et illic post longam & indicibilem nugacitatem, vix dignæ aliquæ sententiæ veriantibus occurrunt: hic autem vt scitis, etiam parua L
dictio sæpe totum nobis sermonē contexit. Propterea & heri, *quanuis initia lectionis attigerimus*, quia tamen tantū *inuenimus* sensuum thesaurū, *non potuimus* vltrà progredi, vt ne dictorū multitudine memoriā vestram obrueremus, & *his dictis* obesse*mus*. Ideo ea *nunc attin*gamus, dicendaq; heri dictis copulemus, vt ita enarrata lectione tota, vos hinc dimittā. Sed oro, ea quę dicūtur, auscultate diligenter. Nā & si labor noster, vtilitas tamē vestra, immo cōmunis. Et quid dico labor noster? donū est gratię dei. Cū attentione igitur susci*pi*amus & nos ea quæ à deo donantur, vt hinc lucri *facientes aliquid in animarū salutem, inde abeamus. Hāc ob rem quotidie spiritualem hanc apponimus mensam, vt admonitione continua, & multa diuinarū scripturarū exercitatione, omnes maligni dæmonis excludam° insidias. Cùm* enim *nos viderit* multū in spiritualibus occupari, non solū non inuadit, sed neq; aspicere audebit: sciens quòd inuanū moliatur, & aduersus caput suum ausus suos declaret. Age igitur heri dictorū repetito cōtextu, quod reliquū fuit enarremus. Quid autē quod heri fuit dictum? Promissionē quā deus fecit Abræ destripsimus, vbi im- M
perauit ei, vt suspiceret in cœlū, & spectaret stellarū multitudinē. Numera enim, inquit, stellas, si poteris eas numerare, & dixit ei: Sic erit semen tuū. Deinde cū demōstraret *nobis* diuina scriptura religiosam *mentē patriarchæ*, & quòd ad promittētem *videns*, *& virtutē* promittētis cogitans, crediderit dictis, dicit: Et credidit Abram deo, & *reputatū est ei in* iustitiā. Hucusq; heri sermonē produximus, neque vlterius progredi potuimus: ideo operæpreciū est vt addamus sequentia. Quid ergo dicit? *Dixit autē ei deus, Ego sum deus, qui eduxi te de terra Chaldæorū, ut darē tibi terrā hanc, ut in hæreditatem possideas eam.* Vide quomodo sermonē nostræ infirmitati attēperet, quomodo fidem illius corroborare velit, & persuadere copiosis argumentis de his quæ nunciata sunt: quasi diceret, Memor esto, quòd ego te à domo tua euocaui. Ecce quæ à domino deo dicuntur, consona sunt beati Stephani dictis, qui & de domo, & de Chaldæa domini præcepto euocatum eum dicit, Et *eius* sententiæ obsequutus pater, magnum argumentum habens amoris copulam, *ipsum* sequutus *est*, & simul exiit. Itaque reminiscei eum facit *hoc loco* quantam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tam ab initio eius curam gesserit, declarãs ei quòd volens eũ ad magna prouehere, tanta videlicet promittẽdo & implendo, tantũ itineris transire fecerit. Ego sum deus, qui eduxi te de regione Chaldęorum, vt darem tibi terram hanc, vt in hæreditatem possideas eam. Num te absque causa illinc euocaui? Num frustra & inuanũ te illinc eduxi: Propter hoc ego iussi vt te *in Palæstinã* conferres, & relicta paterna domo ires *in* terram hãc, vt in hæreditatem eam possideas. Cogitãs igitur quantis fruaris nunc per meam prouidentiam, ex eo tempore quo Chaldæam reliquisti vsq; in præsens, & quomodo clarus es factus, & per meum subsidium & curã in te quotidie clarior euadis, confide & meis dictis. Vidisti excellentem misericordiam? Vidisti quàm congruat huius imbecillitati diuinus sermo, quo eius animã corroborare, & fidem confirmare voluit, vt ne posthac ad naturæ obstacula spectare possit: sed eius cogitare potentiam qui promisit, & ita credere & confidere, quasi iam impleta essent promissa? Verùm iterum attende & patriarcham, quomodo post fiduciam ex dictis acceptam certiora inquirat argumenta. Dixit enim: Domine domine, *secundum quid cognoscam quòd in hæreditatem accipiam eam?*

B Tametsi scriptura prius testata fuerit, quòd credidit dictis dei, & ideo reputatum est ei *in* iustitiam, veruntamen quia audiuit: Propter hoc te eduxi, vt darẽ tibi terram hanc, vt in hæreditatem possideas eam: dicit, His quidem quę à te dicuntur, impossibile est vt discredam: attamen vellem & hunc modum discere, quomodo eã in hæreditatem sum possessurus. Video enim me nunc prope modum ad extremam senectutem peruenisse, & vsque in hunc diem obambulare quasi erronem. Et non possum humana ratione deprehendere, quomodo hoc *sit futurum. Nã licèt prius* crediderim dictis tuis, quòd *potes ex nihilo res producere, & omnia facere & transformare. Non igitur vt incredulus hoc interrogo*, sed quia iterum mihi *hæreditatem nominas, volebam* & crassius atque clarius signũ accipere, quod possit infirmas meas cogitationes solidare. Quid igitur bonus dominus? morẽ gerit suo famulo, & volens eius corroborare animã, quoniã vidit confitentem suã imbecillitatẽ, & credentem quidẽ promissioni, cupientẽ autem certiora quædam argumenta accipere, dicit ad eum: *Sume mihi uaccã triennem, & capram trimam, & arietem, & turturẽ & columbam.* Vide quomodo more humano init cum

C eo fœdera. Quando aliquid promittimus, & volumus certum reddere eum cui promissio fit, ita vt de promissis nihil ambigat, signũ aliquod damus, & pignus, vt ad illud spectans scire queat promissa omnino euentura: Ita & misericors dominus postquam dixit Abrã: Quomodo cognoscam? inquit, Ecce & hoc tibi præbeo, sume mihi vaccam triẽnem, & capram trimã, & arietem, & turturem, & columbã. Attende obsecro, in quantã crassitudinẽ descendendum sibi duxerit bonus dominus, quò patriarchã argumentis copiosis certiorem reddat. Nã quia olim eis ita mos erat paciscendi, & pacta firmandi, ideo & ipse via hac ingreditur. Et *accepit*, inquit, *& diuisit ea in duas partes.* Obseruandum quòd non absq; ratione, neque inanum assignauit. Triennia enim accipere iussit: hoc est, perfecta & absoluta. Et *diuisit ea in duas partes, & utrasque partes inter se posuit obuersas: aues autem non diuisit: Et sedẽs obseruabat, ut ne possint diuisas partes lædere aduolantes aues: & per totum diem hoc facere perseuerabat. Descenderunt autem aues in corpora & diuisiones eorum, & assidebat apud eas Abram. Cumq; sol iam occumberet, irruit ecstasis in Abram, & ecce timor magnus & tenebrosus inuasit eum.* Quare tẽpore occasus solis, cùm iã ad vesperam inclinaretur dies? Quia omnibus modis attentiorẽ eum facere vult, ideo ecstasis & horror magnus & tenebrosus inuadit eũ, vt per omnia quę fiunt, sentiat se videre deũ. Eum enim morẽ deus vbique habet. Nam & quando Mosi in monte Sinai daturus erat legẽ & mandata: Tenebræ, inquit, & caligo erat, & mõs fumigabat. Exod.19.c
Propter hoc & scriptura inquit: Qui tãgit mõtes & fumigãt. Enimuero incorporeũ videre per sensibiles hosce oculos nõ est possibile, ideo aliter suã nobis operationẽ significare vult. Igitur quoniã attonitus & perculsus erat animo iustus ille, & concusserat eius mentẽ timor, & actus qui fiebat, Dixisti (inquit ad eũ) quomodo cognoscã? & signũ voluisti accipere, quo pacto terram hanc in hæreditatem possessurus sis. Ecce do tibi signũ magna reuerendũ fide, vt scias quòd possim ex desperatis rebus quoslibet in spẽ bonam adducere. Et *dixit ad Abram: Cognoscens scies quòd peregrinum erit semen tuum in terra non sua, & redigẽt eos in seruitutem, & affligent, & humiliabunt eos annis quadringentis: Gentem autem cui seruient, iudicabo ego: postea egredientur huc cũ sarcina multa.* Magna

D sunt hæc dicta, & quæ ad animũ masculum pertinẽt, qui transcendat, deorsumq; relinquat humana omnia. Nisi

E enim generosum & fortẽ, & optimis moribus prędituṁ habuisset patriarcha, tanta erant hæc vt perturbare potuissent. Sciens enim, inquit, scito, quòd peregrinũ erit semen tuũ in terra non sua, & redigẽt eos in seruitutẽ, & afflĳgent, & humiliabunt eos annis quadringentis: Gentem autem cui seruient, iudicabo ego: post hęc egredientur huc cum sarcina multa. Ne admireris, inquit, apud teipsum, videns & senium tuum & Saræ sterilitatẽ. & vterum eius emortuũ: & ne putes magnũ aliquid esse dictum, *quòd dixi, Semini tuo dabo terram hanc. Non solũ enim hoc tibi prædico, sed addo quòd & illud semen tuum in alienam abducetur.* Et non dixit, in Aegyptum, neque iudicauit terræ nomen: sed dixit, in terra non sua: & seruitutem ferens, ac miseriam: idq; nõ ad breue tempus, neque ad paucorum annorum numerũ, sed vsque ad quadringentos annos. Vltionem sanè eorum ego faciam, & gentem illam in seruitutem ducẽdam ego iudicabo, & sic eos magna cũ sarcina huc redire faciam. Interim & prædicens ei, quæ posthac certò euentura essent, & seruitutem declarat, & descensum in

F Aegyptum, & indignationem quam propter eos Aegyptij sensuri erant, & glorioſum eorum reditum. Et ostẽdit ei, quòd non in ipso duntaxat ea quæ super naturam erunt, & post tanta impedimenta quæ à deo promissa implebuntur, sed & in toto semine eius hoc continget. Hæc autem, inquit, iam tibi dixi, vt priusquam vitam finias, scire possis quæ & nepotibus & posteris euenient. Tu autem, inquit, abibis ad patres tuos, conuersus (in pace) in senectute bona. Non dixit, morieris: sed, abibis: quasi peregrinaturo eo, & migraturo à patria in patriam. Abibis, inquit, ad patres tuos. Non carnales dicit: vel quomodo? Incredulus enim erat pater eius, & non erat possibile vt eundem locum caperet, quem ille. Chasma enim, inquit, magnũ est inter nos & vos. Luc.16.g
Quare dixit ad patres tuos? iustos insinuans, vt eos qui apud Abel & Noë, & Enoch. Conuersus enim, inquit, in senectute bona. Et qualis hæc senectus bona, ad quam tantis affectionibus per omnem vitam venitur? Verùm ne hoc attendas homo, sed specta quæ illi omni tempore fuerit gloria, & quomodo glorioſus vixerit peregrinus, qui ciuitate focoq; carebat, & frui ei datũ est omni tempore dei subsidio. Non igitur iux-

ta

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ta præsentem opinionem iudica res, neque senectutem esse bonam cense, versari in luxu, delitiis & crapula, & possessione diuitiarum & magna pecorum & mancipiorum multitudine. Non enim fecerint senectutẽ bonam, sed & multam condemnationem attulerint, neq; in senectute continentiam nouisse, neque ad extremos spiritus de his quæ decebat cõsulere: sed quotidie indulgere ventri, & sectari conuiuia & ebrietates: de quibus omnibus non paulò post reddendæ sunt rationes. Sanè qui in via virtutis ambulauit, hic veré conuersus in senectute bona, vita defungitur, & laborum presentiũ inuenit mercedes & retributiones, Et idcirco inquit: Tuis enim nepotibus talia euenient, tu autem abibis conuersus in senectute bona. Cõsidera obsecro, quomodo (nisi multiplex fuisset fortitudo & virtus eximia) & hæc quoque conturbare eius mentem potuissent. Quare enim, dicit, promittis mihi tantum semen ex me futurum & propagandũ, si tantis erũt malis & calamitatibus obnoxij, seruitutemq; tot annis toleraturi? Quę hæc mihi vtilitas? Verùm nihil horum iustus cogitauit, sed quasi gratus famulus, omnia quæ à deo fiebant dilexit, & quæ deo videbantur, suæ præferebat sententię. Deinde & tempus
H ei significat, quo à seruitute sunt redituri. Nam quia annos quadringentos seruituros dixit, subdit: Generatione autem quarta reuertẽtur huc. Verùm hic si quis addubitet, quomodo quadraginta annis dicit seruire eos, quanuis neque dimidium eorum fuerint ipsi in Aegypto. Et propterea non dixit, quòd in Aegypto futuri sint annis quadringentis, sed in terra non sua: ita vt possint connumerari cum annis in Aegypto, & tempus patriarchæ, quo ei imperatum est, vt ex Charran egrederetur. Ab illo enim tempore, tempus annorum nobis manifestum fecit scriptura, quæ dixit, quòd septuaginta quinq; annorũ fuerit Abram, quãdo exiuit ex Charran: ex eo igitur tempore vsque ad exitum de Aegypto, inueniet quis numerum saluum & integrum. Dici potest etiam aliter, quòd cum dominus sit misericors, & imbecillitati nostræ respondentes facit pœnas, cùm vidit eos ita labore pressos, & Aegyptios magnam in eos crudelitatem exercere, ante definitum tempus vltionẽ fecit, & ad libertatem eos reduxit. Dei enim mos est, quoniam in omnibus salutem nostram operatur, vt etiamsi minetur se puniturum, & nos voluerimus con-
I uersionis exhibere specimina, possimus eius reuocare sententias. Et ediuersò si pollicetur aliquid suaue nobis daturum, nos autem nó attulerimus quod ex nobis est, neq; ipse promissum adimplet, vt ne nos ea ratione deteriores fiamus. Atque hæc inuenire poterunt studiosi sacrarum literarum omnes. *Quarta autem generatione reuertentur huc. Nõdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum usque nunc.* Tunc, inquit, erit tẽpus vt & illi reducantur in libertatem, & ij pœnam luentes pro multitudine peccatorum è terra expellantur. Ambo itaque fient tẽpore opportuno, & illorum instauratio, & horũ excidiũ. Nondũ enim impletæ sũt iniquitates eorum quasi dicat aliquis. Nondũ in tãto numero peccata fecerũt, vt talẽ ferãt pœnã. Deus enim cùm misericors sit, non solũ nõ indicit pœnas peccatis grauiores, sed & valde minores. Atque propter hoc tantam ostẽdit longanimitatem, vt cùm sibiipsis pœnarum sint autores, nullam posthac excusationem habeant. Vidisti quomodo patriarchæ, vt vndequaque eius roboraret fidem, & ex his quæ ad eum dixerat habere posset fidem, clarè significauit quòd etiam hæc posteritati eius ita accident, & vt de dictis iterum firmã habeat fidem, quòd necesse sit fieri quod de eo dictum? Postea vbi compleuit pro- K
phetiam, accepit ille signum quod ei factum. *Postquã fuit sol ad occasum*, inquit, *facta est flamma, & ecce clibanus fumigans & lampades ignis, quæ transierũt inter diuisiones illas.*

Et flamma, & clibanus, & lampades sunt, vt signũ habeat iustus firmiorum fœderum, & aduentus diuinæ operationis. Denique postquam cõpleta & perfecta sunt omnia, igne consumente quæ proposita erant, *Testatus est, inquit, dominus in die illo Abræ testamentum dicens: Semini tuo dabo terram hanc, à fluuio Aegypti usque ad fluuium magnũ Euphraten: Cinæos, & Cenezæos, & Cedmonæos, & Chetæos, & Pherezæos, & Raphaim, & Amorrhæos, & Chananæos, & Aeuæos, & Gergesæos, & Iebusæos.* Vide quomodo adhuc perseuerat, vt confirmet suam in illum promissionem. Testatus est enim, inquit, testamentum: Semini tuo dabo terrã hanc. Deinde vt ex latitudine terræ, & magnitudine terminorum scire possit quantum extendatur eius semen, inquit: A flumine Aegypti, vsq; ad flumen Euphraten, tantum erit sementuum. Considera quomodo semper excellentiam multitudinis declarare ei vult. Superius enim dixit, se sicut innumerabilem stellarum numerum illud facturum: hìc & latitudi
ne finiũ idipsum declarat, vt & hinc discas, quàm sit se L
dilatatura multitudo futura. Neque hoc solũ, sed & iuxta genera gẽtium memorat, qualem promissionem semini eius sit daturus, quò copiosis argumentis vndique fulciatur iustus. Et cùm tãtæ promissiones essent factę, adhuc mansit Sara sterilis & senectus eius appetebat, vt allata maxima fidei suæ coniectura, sciant & humanæ naturæ infirmitatem & diuinæ virtutis magnitudinẽ. Verùm ne iterum aliquanto prolixius sermonem extendamus, hic finem imponamus: attamẽ obsecrauerimus vos, *vt imitatores sitis huius patriarchæ. Cogita enim dilecte regem Sodomorũ, quomodo propter verba illa, quæ faciebat, immo & propter virtutem aliã omnem, quam per omnem vitam suam declarauit, tãta* mercede eum dignatus sit, & quàm congrua humilitate cum eo agere deus voluerit: monstrans per ea quæ in patriarcham contulit nobis omnibus suæ liberalitatis immensitatem. Quòd & si quid parum quiddam antea facere poterimus, non paruum vel contemnẽdum ipse supet struit, magnis donis remunerans, si synceră fidẽ, sicut iustus ille, declarauerimus, & nunquam mente fluctuauerimus, sed munitam habeamus. Hinc enim & il- M
le probatus fuit. Audi igitur beatum Paulum dicentem de eius fide, quã ab initio ostendit: dicit enim, *Fide vocatus Abram, obediuit vt exiret in locum, quem occupaturus erat: & exiuit, ignorans quò iret. Illud nobis insinuans*, quòd à deo dictum est: Egredere de terra tua, & veni in terram quam monstrauero tibi. Vidisti fidem firmam? vidisti mentem synceram? Hunc & nos imitemur & egrediamur mente & alacritate à præsentis vitæ negociis, & eamus in cœlum. Possibile enim est, si voluerimus & hic versantes eò pergere, quando digna cœlis operamur, quando non spectamus ad ea quæ sunt huius mundi, quando non gloriam vanam huius vitæ inquirimus: sed hac contempta, illam desiderare studemus, veram illam dico & semper manentem. Quãdo non in luxu vestium occupati sumus, neque corpus ornare studemus: sed omnem illum externum cultum in animæ transferimus curam, & non permittimus eã nudam & spoliatam ab indumentis virtutum: quando ridemus delitias, quando gulam & crapulam fugimus, quando non conuiuia & cœnas sectamur: sed frugalitatem habemus iuxta apostolicam admonitionem:

Habentes

Universidad de Deusto

A Habentes victum & indumentum, his contenti simus. Quæ enim vtilitas superfluorum, dic mihi, ita vt ventrem distendas præ nimia voracitate, & mentis iudicium destruas præ immodica potatione? An non inde corporis & animæ mala nascuntur omnia? Vnde enim multiplices illæ ægritudines & membra distorta? nónne hinc quòd plus quàm vtile est, ventrẽ oneribus grauamus? Vnde autem adulteria, stupra, rapinæ, auarorum fraudes, cædes, latrocinia, & totius animæ destructio? nónne quia *plus concupiscimus quàm nobis congruit?* 1. Tim. 6. b. Sicut enim *Paulus* radicem omnium malorum auaritiam vocauit: sic non quis aberrauerit, si fontem omniũ malorum *dicat* immoderantiã, & quòd transgredi volumus *suum quisque* vsum. Nam si vellemus in alimentis & vestibus & domiciliis & aliis corporalibus cũctis vsibus nihil immodicè concupiscere, sed necessaria tantum quærere, multis damnis liberaretur humanũ genus. Verũ nescio, quî fiat quòd omnes & singuli pro suis viribus auaritiæ morbo laboramus, nunquam enitẽtes vt intra nostros maneamus limites, sed planè contra apo Ibidem. B stolicum mandatum, quod dicit, Habentes victum & amictum: omnia facimus, nescientes quòd de omnibus quæ vltra vsum nostrum sunt, rationẽ daturi simus, quòd abusi simus diuinis muneribus. Non enim hæc nobis tãtum concessit, vt nos tantum eis vtamur: sed & vt proximorum *indigentiam* subleuemus. Quali igitur venia dignandi sunt, qui & in vestimentis multam vanitatem ostentant? & vt vermium texturas gestent soliciti sunt: &, quod grauissimum, in his superbiunt. Oportebat tremere & se abscondere & vereri præ confusione, quòd ipsi quidem ob nullam vtilitatem, neque necessarij vsus gratia: sed tantum ob vanitatem & inanem gloriam, & vt *vulgo* ac forensibus admirationi sint, talibus induãtur: *obambulat autem eiusdem naturæ consors, nudus, qui neque plena veste amicire se potest: & neque natura ad compassionem ducuntur, neq; conscientia ad opitulandum proximo incitat: neq; memoria horrendi illius diei*, neque gehennæ timor, neque promissionũ magnitudo: neq; ipsa ipsum, quòd communis dominus noster vt sibi facta vsurpat quæ proximis fiunt: sed quasi lapideum cor habentes, & non eiusdem naturę forent, ita se putãt ob vestium cultus etiam aliis hominibus superiores esse, non perpendentes secũ quãtis malis seipsos C reos constituant, qui concredita sibi à domino malè dispensant, & nolunt conseruis partem concedere: sed potius à vermibus consumi permittentes, grauiorem gehennæ ignem sibi præparant. Nam si omnia *quæ intus* reposita habent, *indigentibus* diuites distribuerent, neq; sic supplicium effugerent eorum peccatorum quę in deliciis & vestium & conuiuiorum admittunt. Quo enim supplicio non sunt digni, qui modis omnibus dãt operam vt sericis & auro intertextis induantur, & post so pompam trahunt in foro: Christũ autem despicere nudum, & neque cibum necessarium impetrantem? Maximè autem sermo ille aduersus mulieres congruerit. Maiorem enim apud eas inuenimus ornandi cupiditatem & intemperantiam, cùm auratis vestibus & auro in capite, in ceruice, & in aliis corporis partibus ornantur, & in his quoq; superbiunt. Quot pauperum ventres poterant inde pasci, & quot corpora nudè agentium poterant contegi ex his quæ à solo collo & humeris pendẽt, nullius alterius vsus gratia, quàm in damnum & nocumentum animæ? Propter hoc & doctor orbis, cùm dixisset: Habentes victũ & amictũ: vertit statim ad mulie- 1. Tim. 5. b. res sermonẽ, & dicit: Non in *sertis* vel in auro, vel mar-

D garita, vel veste sumptuosa ornent se. Vides quomodo non vult eas talibus ornari, neq; auro circundari, neque margaritis, neq; veste sumptuosa: sed verum ornatum in animam inducere, & per bonorum operum actionẽ, pulchritudinem animæ lucere: & quòd ab illa quę in talia respicit, contemnatur sordida, squalida, pannosa, famelica, geluq; rigescens? Hoc enim studium in ornãdo corpore internam indicat deformitatem, & huius deliciæ illius manifestam faciunt famem: & huius vestium sumptus illius indicat nuditatem. Impossibile enim est aliquã agere curã animæ, & tanti facere corporis pulchritudinem & ornatum: sicut & impossibile, in externo *illo cultu tantopere occupatum* illius agere curam. Quomodo enim posset anima *talis* aliquid vtile contẽplari, vel *in* cogitationem spiritualium venire, quæ semel terrenis ita dedita cœpit esse, & humi, vt ita dicã, trahitur, & nunquam renuere potest, & obstipa innumeris peccatorum sarcinis, seipsam grauat? Nã quot inde nascantur mala, non possum nunc sermone complecti: sed satis est vt relinquam conscientiæ eorum qui *in iis* occupati, quãtas inde quotidianas molestias experiuntur. Etenim si quid *deciderit ex aureo illo cultu, magna* tempestas, *magnusq; tumultus oboritur* in tota domo: E vel famulus furripuit, & omnes flagellantur & verberãtur, & in carcerem coniiciuntur: vel inuidi quidam insidiati sunt, & subitò spoliarunt, quãtus tunc & quàm intolerabilis mœror? vel rerum difficultas ingruẽs in extremam inopiam redegit, & grauiorem morte vitã eis attulit: vel aliud quiddam incidens multam tristitiam peperit. Et in summa, nunquam inuenies animã istiusmodi occupatam, à turbationibus alienã. Sed sicut maris fluct⁹ neq; numerari, neq; terminari queunt, *semper nouis succrescentibus: ita & turbationes inde orientes nemo dinumerarit. Idcirco obsecro, fugiam⁹ in omnibus habendi cupiditatem, & modi transgressionem.* Verè enim diuitiæ sunt, & inexhaustæ facultates, desiderari tantum quantum vsui satis, & ea quæ ad vsum pertinent rectè dispensari. Neq; enim ille qui hoc facit, inopiam timere poterit, neque calumniam sustinet, neque turbationem sentit: sed & extra calumniam erit, & liberabitur ab insidiantibus, & vt summatim dicam, in perpetua trãquillitate erit, & quiete ac ocio fruetur: & quod maius est omnibus, caputq; bonorum, & deum habebit propitium, & superna fruetur gratia, vtpote factus dispẽ sator pecuniarum *domini*. Beatus enim, dicit, seruus ille, *quem cùm venerit dominus, inuenerit* facientem, & F Lucæ. 12. e. *sic dispensantem* conseruis, & non arcis & vectibus includentem, & vermibus escam fieri permittentem: sed inopum miseriam subleuantem, bonúmque & fidelem dispensatorem factum eorum, quæ à domino suppeditantur. Vt & pulchræ huius dispensationis magnã mercedem assequi, & promissa bona obtinere mereamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cũ patre & sancto spiritu sit gloria, imperiũ, honor nũc & semper & in secula seculorum, Amen.

Homilia tricesimaoctaua.

ETiam hodierna lectio linguã nostrã denuò in memoriã patriarchæ vocat, neq; vos admiratio teneat, q⁹ nũc tot diebus historiã eiusdẽ toties i mediũ afferim⁹: nã nec hodie illã absoluere poterimus. Magna em̃ abũdãtia est virtutũ iusti, & eximia sunt illi⁹ bona opera, atq; adeo vt omnẽ humanã linguã vincãt. Quẽ em̃ de⁹ supernè prędicauit & celebrẽ fecit, quis hominũ dignè laudare poterit? Quãuis autẽ longè inferiores simus, q̃ exposcant *illi⁹ merita*, nos tamẽ vel sal-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tem pro nostris viribus, quæ de illo scripta sunt in medium afferentes, ad æmulandum & imitandum virtutem illius, vos inducere cupimus. Sufficit enim huius viri philosophia ad omne hominum genus erudiendum, & ad trahendum diligenter auscultantes in virtutum viam: Cæterùm obsecro, vt intendatis his quę dicuntur, quò liceat etiam ex nuper lectis iusti vitam, quàm fuerit bonis moribus prędita, addiscere. Potest enim hic locus docere & viros & mulieres, vt magna inter se concordia viuāt, & coniugij vinculum indisruptum seruēt: & neq; vir insurgat aduersus mulierem, sed vt vasi infirmiori maiorem illi veniam tribuat: neque mulier viro se opponat, aut ab eo dissideat, sed vt vicissim alter alterius onera ferre certet, domesticámque pacem omnibus bonis præferant. At operæprecium fuerit audire verba ipsa, vt fiat nobis doctrina manifestior. *Sara autem*, inquit, *uxor Abræ, non peperit ei: cæterum habebat ancillam Aegyptiam, cui nomen Agar.* Considera dilecte hoc loco indicibilem dei tolerantiam, & eximiam fidem & gratitudinem iusti, quam in factis sibi promissionibus declarauit, quibus promittebat deus se daturum semini eius terram, & in tanto multiplicaturum numero, vt multitudini stellarum adæquetur. Vidēs propheta quòd nulla promissionum opere impleretur, sed ex promissio
H nibus nihil præterquàm verba acciperet, nō turbabatur ratione, non commouebatur mente: sed mansit immotus & inflexus, credens potentiæ promittentis. Et idcirco etiā hic assignauit scriptura diuina, dicens: Sara autem vxor Abræ non peperit, quasi hoc declarans. Post pacta cum eo inita, post pollicitationem innumerę multitudinis ex eo procreandæ, nihil fluctuabat secum, videns nihil dictorum opere impleri, sed omnia contrario modo sese habere: & ꝓpterea dicit, *Post illa omnia Sara vxor eius non peperit: vt discas quòd non aliter se habuit post tantas promissiones, quāuis Saram sterilem* & vtero emortuo esse, *in mente iusti multam hęsitationem* ingenerare poterat. Verùm patriarcha nō spectabat ad impedimenta naturæ, sed omnipotētiam domini, qui naturæ dominus & conditor est, viámque in inuiis potest inuenire: sicut gratus seruus non quærit curiosè modum eorum quæ fiunt, sed relinquit incomprehensibili domini prouidentiæ, & credidit dictis: idcirco inquit, Sara autem post tantas promissiones non peperit ei. *Habebat autem ancillā Aegyptiā, cui nomen Agar.*
I Non absque causa etiā hoc loco scriptura diuina nobis ancillæ memoriā facit, sed vt sciamus vnde habuerit illam. Et idcirco adiecit, quòd Aegyptia fuerit, vt ad superiorem historiā recurram°, & quòd fuerit ex his quæ Pharao Abræ donauerat, quando tāta vltione ab omniū deo potitus est, redeundo etiam hanc accepit. Studiosè enim nobis & nomen & gentē significauit diuina scriptura. Verùm vlterius hic considera, quo modo & Saræ mens bonis prædita fuerit moribus, & mirum in modum cōtinēs, & suprà quàm dici potest patriarchæ obediens. *Dixit autem Sara*, inquit, *Abræ in terra Chanaan: Ecce conclusit me dominus, ne pārerem: ingredere igitur ad ancillam meam, ut ex ea prolem procrees.* Vide beneuolentiā mulieris: nihil tale dixit, quale post hæc Rachel inquit ad Iacob: Da mihi filios, quòd si min°, morior ego. Sed quid dicit? Ecce conclusit me dominus, vt ne pariā. Et quia inquit, sterilem me fecit naturæ cōditor, & priuauit me filiorum procreatione, vt ne propter meā sterilitatem, cum in profundā veneris senectā, postea maneas absque liberis, ingredere ad ancillā meā vt ex ea filios procrees. Multiplex & indicibilis mulieris probitas. Quę enim vnquā mulier hoc elegit facere, vel viro K
consulere, vel ancillæ coniugali thoro cedere? Vidisti quomodo ab omni affectione fuerint alieni? Vnus erat ei scopus, ne absq; pueris hinc decederent, & spectabāt quo modo & præsentem consolationem possiderent, & indissolubile pacis vinculū seruarēt. Obserua igitur hìc patriarchæ *insignem continentiā*, admirabilemq; māsuetudinem. Neq; enim grauiter tulit de vxore propter ancillā, vt nonnulli: neque amor eius erga mulierē imminutior factus est. Scitis enim multos hāc potissimū ob causam mulieres despicere. Admodū stolidè & imprudenter agunt, qui vxoribus asscribunt sterilitatē vel fœcunditatem, quasi nescientes quòd à naturæ conditore fiant vniuersa: & quòd neque coit°, neq; aliud quiddā ad procreandos pueros sufficere potest nisi cooperetur manus superna, quæ naturam ad procreandum excitet. Quæ sanè iustus ille sciens, vxori non imputabat quòd carebāt filiis: sed cōgruum honorem semper ei tribuebat. Atq; hanc ob causam, ipsa gratitudinis studiosa, volensq; declarare quāto amore erga virum afficiatur: nō quòd suiipsius erat spectabat, sed quomodo illi consolationem quandā sterilitatis excogitaret, quasi manibus suis acceptā puellā Aegyptiam, in lectum induxit. Vnde & verbis ipsis ostendit, qua de causa faciat, & quis eius L
sit scopus. *Nam quia ego*, inquit, *inutilis uisa sum, & ad generandum non idonea. Conclusit enim me dominus, ut ne pariā.* Vide prudentem animā, quomodo nihil aspertum loquitur, sterilitatem non deplorat: sed solum hoc nobis declarare vult, quòd naturæ domino & opifici hoc ascribens, fortiter & leniter ferat, malēs quod deo placebat, quàm quod concupiscebat: & hoc vnum spectans, vt virum soletur. Quoniā, inquit, dominus me conclusit, vt ne pārerem. Quāta huius verbi emphasis est, quàm ineffabilem ostendit dei potentiam & prouidentiam? quasi diceret, *Sicut nos aperimus & claudimus domos: ita & dominus in natura operatur, & suo præcepto clausit, & iterum quādo vult aperit, & iubet naturā quod suum est operari.* Quoniā igitur cōclusit me dominus, vt ne pārerem, ingredere ad ancillam meam, vt ex ea prolem procrees. Scio quòd ego sum causa quare nō habeas pueros, propterea nolo te priuare eo solatio. Fortassis suspicabatur & Sara sterilitatem illam non à se sola esse, sed etiam ex patriarcha: ideo volens re ipsa illum certis cō- M
iecturis docere, ancillæ cedit, & illam in lectum illius ducit: vt discat se solā in causa esse, sibiq; soli ascribendā sterilitatem. *Obediuit autem Abram uoci Saræ.* Magna iusti virt°. Id quod dixi, hoc & nūc dico: quia neq; prior hoc consuluit, quāuis in extrema senectute esset, & nūc à Sara admonitus, promptè obediuit: docens quòd non concupiscentiā vel affectiones sectādo, congredi illi voluerit, sed vt seminis relinqueret successorē. *Et ut accepit Sara uxor Abræ Agarem Aegyptiam, ancillam suā, postquàm decem annos cohabitasset uiro suo in Chananæa, dedit eā Abræ uiro suo in uxorē.* Attende obsecro scripturæ diligētiam: vt enim discamus, ꝙ non mox post hęc verba quę ad eū fecit Sara, in opus prosiluerit: ideo dicit, Et accepit Sara vxor Abræ Agarē Aegyptiā ancillā suā: quasi monstrans nobis quòd vxorē suam consolaturus, & obedire ei volens, hāc rem fecerit. Nā vt euidenter scias patriarchæ continentiā & eximiā tēperantiā, dicit: Postq̄ decē annis cohabitasset viro suo in terra Chanaan. Nō absq; causa tēpus assignauit, sed vt scire possim° quot annis iustus fortiter infœcunditatē tulerit, & affectionibus superior, magnā declarauerit cōtinētiā: neq; hoc solū, sed vt & aliud quiddā inde discam°: Propter hoc enim adiecit. Postq̄

Universidad de Deusto
Biblioteca

A iecit. Postquàm decẽ annis cohabitasset viro suo in terra Chanaan: vt significaret quòd non omne tẽpus cohabitationis nobis declararit, sed solũ quòd in Chananæa consumptum. Quare, & ob quã causam hoc? Quia statim vt venit in Chananæam misericors dominus, dicens: Semini tuo dabo terrã hãc: & post hæc quoque semel atque iterum promissiones ei fecit: vt scias dilecte, quòd quãto tempore dominus distulit, & promissa non impleuit, patriarcha nõ fuerit animo turbat⁹, sed prætulerit suæ sentẽtiæ diuina dicta. Propterea dicit, postquã decem annos cohabitasset viro suo in terra Chanaan. Vidisti masculum animum? Vidisti philosophiæ huius exercitationem, quomodo dominus vt eam magis declaret, cessat, ac differt? Nam quia plurimũ ei curæ sunt famuli sui, non ita simpliciter in eos cõferre beneficia, sed simul etiam claros facere, fidemq; ipsorum omnibus manifestare vult. Si enim statim vt promisit se daturum semini eius terram hanc, aperuisset Saræ vuluã, & successores dedisset pueros, neq; tam magnum monstrasset miraculum, neq; tam clara apud omnes fuisset virtus iusti. Virtus enim dei & tunc manifesta quidem fuisset. Nam emortuam naturæ officinam, & inutilẽ ad
B procreandos filios factam, suo præcepto iterum viuificasset: at non ita suarum laudum corona redimitus fuisset propheta, promissionem accipiens, vt nunc cùm tanto tempore sua probata est virtus, & quotidie facta est clarior. Et vt scias quòd deus non solũ benefacere vult, & dona sua dare: sed solitus sit sua beneficia accepturos facere clariores: vide quomodo hoc & in Chananæa faciat, & idcirco cessat & differt, vt non solum petitionẽ illius exaudiat, sed & vt illam ipsam in toto orbe nobilem faciat. Quandoquidem cùm supplicaret ac diceret:
Matth. 15. c. Miserere mei domine, quia filia mea malè à dæmonio torquetur: neq; responso eam dignatur misericors & clementissimus dominus, alioqui preces nostras semper præueniens. Et discipuli quidem nescientes quid futurum, & quòd curam ageret mulieris, nolletq; thesaurum latere, ac ideo non responderet: quasi compatiẽtes accesserunt, inquit, & obsecrabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos: quasi monstrarent se iam non ferre illius molestiam. Dimitte enim eam, inquiũt, non quia tam ærumnosa est, non quia preces eius rationabiles, sed quia clamat post nos. Quid igitur dominus?
C Volens & paulatim illius thesaurum detegere, & docere quantum apostoli à sua misericordia abessent, respõsum dat, quod & mulieris occæcare mentem, nisi tanto succensa desiderio alacritateq; viguisset, & apostolos ab interpellatione deterrere potuisset: Non sum missus, inquit, nisi ad oues domus Israël, quæ perierunt. Et hoc quidem dictum illos abercuit ne pro muliere intercederent: sed illam segniorem non fecit, immo fecit vt magis vrgeret. Ita enim se habet anima dolens, & feruenti affectione accedens, nihil attẽdit quod dicitur, sed vnũ solum spectat, quomodo ea quæ sibi curæ sunt assequatur: id quod & ista fecit. Auditis enim his, iterũ, inquit, adorauit eum, dicens: Miserere mei. Sciebat domini misericordiam, & proinde magna sedulitate vtebatur. Sed vide sapientem illum & solertem, quomodo neque sic annuat, sed asperius & vehementius illam concutiens, responsum det. Sciebat enim fortitudinem mulieris, & volebat non solum ne sui obliuiscceretur beneficij, sed & vt discipuli discerent ex facto dilationis causam, quam alios omnes docerent, quãta sit longanimitatis potentia, & mulieris virtus. Nam dicit: Non est bonum sumere panẽ filiorum, & obiicere canibus. Hic obsecro ani-

maduerte, quæ fuerit mulieris constantia, quanta alacri D
tate succensa, quanta in deum fide ardens fuerit, cum interim viscera ipsa, vt ita dicã, præ dolore dissecarentur, & multum filiæ compateretur: non auersatur, nec retrò cedit ob verbi contumeliam: sed audito canis nomine, boni consulit, & fatetur se catellum, vt à canum liberetur brutitate, & in filiorum allegatur ordinẽ. Audi quid ad hæc mulier dixerit, vt discas quãtum differente deo lucrum concedatur. Non solum enim non abercuit mulierem dictorum asperitas, sed in maiorem alacritatẽ excitauit, nempe postquam audiuit hæc verba, inquit: Etiam domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt à mensa dominorum suorum. Vidisti quare hucusque distulerit? vt per verba mulieris, fidem illi⁹ eximiam discamus. Vide enim quomodo statim eam laudauit, & prædicauit dominus, dicens: O mulier, magna est fides tua. Quam principiò neque responso dignabatur, cum admiratione & laudibus dimittit. Magna, inquit, est fides tua. Erat enim reuera supra naturam magna, quòd cum videret semel atque iterũ & sæpius auersantem preces, non segnior fuerit facta, neque retrocesserit: sed perseuerantia sedula prouocauerit dominum, E
ita vt voti compos fieret. Fiat enim tibi, inquit, sicut vis. Vidisti quomodo qui prius illã neque responso dignatus fuerat, nunc largitionibus certat? Non enim simpliciter annuit precibus illius, sed prædicauit & celebrauit illam. Nã dicendo, O mulier: monstrauit quomodo fidem eius obstupescat: dicendo antẽ. Magna est fides tua: diuitias quoque mulieris ostendit. Deinde inquit: Fiat tibi sicut vis. Quantum vis, quantum animo concipis, tantum præbeo. Tanta enim tua perseuerantia dignã te declarauit tua petitione. Vidistis mulieris constãtiam? vidistis diuinæ dilationis causam? Redeamus autem, si placet, ad propositam historiã, & discamus quòd propter nihil aliud promissiones patriarchæ factas, tot annis implere distulit, quàm vt multa cum gloria eas illi concederet, omnibúsque monstraret iusti fidem: & idcirco dicit, *Postquam decem annos cohabitasset uiro suo in terra Chananæa.* vt discat quantum præterierat temporis à quo promissiones accepissent. Statim enim vt venit in Chanaan, audiuit, Semini tuo dabo terram hanc: & tanto interuallo temporis absque pueris mãserat, minúsque apta generationi Sara fiebat. Et dedit, inquit, Agar Abræ viro suo in vxorem. Vide quãtum etiã olim F
virtutis studium apud veteres exercebatur, quomodo & viri temperati erant, & magnam continentiæ habebant rationem, & mulieres zelotypiæ carebant vitio. Dedita eñ opera dicit scriptura: Et vt tulit Sara Agarem ancillam. Et iterum: Dedit eam in vxorem: vt discas quomodo absq; affectione negociũ egerit, & quãtum apud eos virtutis studium. Et *ingressus est*, inquit, *ad Agar, & concepit.* Vide quomodo discit Sara quòd non iustus in causa fuerit quare caruerint filiis, sed sua potius sterilitas: statim enim congressum cum ancilla subsequuta est conceptio. Cæterùm vide & ancillæ ingratitudinem, & mulieris sexus infirmitatem: vt discas etiã hoc loco patriarchæ mirã lenitatem. Et *uidit*, inquit, *quòd uterum gereret, & contempta est domina coram ea.* Ille enim fermè seruorum mos est, vt cũ parum prosperitatis eis aspirauerit, nequeãt intra suos limites manere: sed statim sui ordinis obliuiscãtur, & in ingratitudinem propensi sint: id quod & huic ancillæ accidit. Nã vt vidit vteri sarcinã, neq; dominæ admirabilem honestatem, neq; suæ conditionis vilitatẽ cogitauit: sed inflata & superbiens contempsit dominã, quæ illam tam com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mendatam habebat,vt & in viri thalamum admitteret. Quid igitur Sara? *Dixit*,inquit, *ad Abram : Iniuria à te afficior.Ecce dedi ancillam meam in sinum tuum , quæ quia uidit quòd uterum gerit,contemptui coram ea habita sum.Iudicet deus inter me & te.* Hic quæso animaduerte incredibilem longanimitatem & reuerentiam iusti , quam erga Saram declarauit, veniam ab ea petens tam absurdæ causæ.Quæ enim manibus ancillam viro tradiderat,& dixerat,Ingredere ad ancillam meam: quæ à semetipsa & sua sponte ad congressum,hortata fuit, ista nunc mutato animo, inquit, Iniuria à te afficior. Mulier, nunquid ipse ad ancillæ congressum festinauit?Nunquid intemperantia impellente,ad rem habendam cum ancilla accelerauit? A te persuasus & tuo mandato obtemperans, hoc tandem fecit. Qua te iniuria maritus affecit? Ecce dedi ancillam meam in sinum tuum. Quare iniustitiã improperas? Etiam, inquit: nam quamuis ego dederim, sed videns eius temeritatem , debebas cohibere mentem tam petulantem. Nam vt vidit se vterum gerere, contempsit me. Iudicet deus inter me & te. Verè hæc mulieris verba sunt , & infirmi illius sexus , quasi enim
H hæc inquit ad eum:Ego quidem volebam tuum mœrorem solari,quẽ habes ex prolis inopia. Tam officiosam ea in re me gessi , vt & ancillam meam meis manibus traderem,& ad congressum inhortarer:tu autem vides hanc inde fieri temerariam propter vteri sarcinam & magno fastu inflari, debebas reprimere & vleisci ei⁹ in me iniurias: quasi omnium priorum oblitus, me despicis etiam tu,me quæ tibi tot annis cohabitaui,& ab Aegyptia ancilla mea contemnor. Iudicet deus inter me & te.Dolentis animę verba.Et nisi tantis virtutibus prę ditus fuisset patriarcha , & in tanta reuerentia Saram habuisset,ægrè tulisset hæc verba,& ex dictorum asperitate dolorem concepisset. Verùm eximius ille ad sexus fragilitatem spectans,omnem dedit ei potestatem.Iudicet deus inter me & te.Cogita quantam rem egerim,vt te consolarer,volens te vel in senectute patrem fieri, & ancillam meam in locum meum adduxi : tu autem videns illam tam ingratam,non vltus es, non rependisti mihi vices beneuolentiæ,quam in te declarau. Iudicet deus inter me & te.Ille,inquit,qui abscondita omnium cordiũ nouit,ipse erit iudex inter nos. Et quomodo ego
I quidem victis omnibus affectionibus,tuã consolationẽ meæ prætuli,& in lectum meũ ancillã meã induxi. Ipse autẽ nihil horum quæ à me facta sunt, in mentem accipiens , permittis illi vt contra meam insurgat lenitatẽ: nec audaciam reprimis, neq; ingratam castigas. Quid igitur adamas ille,fortis ille athleta, qui vndequaq; coronas sibi plectebat:monstrans etiam in hoc suam virtutem,vide quid dicat ei. *Dixit autem Abram ad Saram: Ecce ancilla tua in manibus tuis,utere ea ut tibi libitum fuerit.* Ingens iusto virtutis studiũ,mira æquanimitatis excellẽtia.Non solum enim non ægrè tulit ea quę Sara dixerat, sed & opidò mansuetè respõdit & inquit:Suspicaris me autorem esse contumeliarum quibus affecta es, & putas me oblectari in his quæ ancilla aduersum te ausa fuit, quoniam semel cõmunicauit mihi in lecto: disce quod & primum,nisi hoc suscepissem vt tibi gratificarer, nũquam admisissem ancillam in lectum meum: veruntamen vt re ipsa certior fias,ecce in manibus tuis est,vtere ea vt tibi placuerit.Num quis potestatẽ tuam minuit. Num dominium tuum à te ablatum est ? Nã licèt cum ea congressus fuerim,salua tamẽ adhuc est potestas tua, ipsa sub manibus tuis est,puni,castiga,increpa: vt vis & tibi placuerit, sic facito cum ea , tantum ne succenseas, tantũ ne mihi imputes quæ illa temerè egit. Neque eñ K meis affectionibus incitatus rem cum ea habui , vt illi ita afficiar quò contra æquitatẽ ei patrociner. Scio quẽ tibi debeam honorem,Non ignoro familiarium ingratitudinem.Nulla mihi eius rei cura vel ratio. Vnum tãtum est cui studeo , vt tu mœrore careas & turbatione, ac in omni sis honore. Hoc est verum conturbernium. Ita vir quando non magna diligentia ad mulieris spectat verba , sed imbecillitati sexus veniæ nonnihil concedit,hoc vnum satagat,vt è medio tollatur tristitia,& pax atque concordia constringantur arctius. Audiant viri & imitentur iusti lenitatem , & tantum honorem ac reuerentiam mulieribus tribuant,vt & imbecilli vasculo parcant,& concordię vinculum crescat.Illę enim veræ sunt diuitiæ,illæ maximæ sunt facultates , si vir cũ muliere non discordet , sed coniuncti sunt vt corpus vnum. Erunt enim, inquit, duo in carnem vnam : tales & si in paupertate sint,etsi in vilitate, omnium sunt beatissimi , veram percipiunt voluptatem , & in continua consistunt tranquillitate.Sicut contrà,qui hac non fruũtur,sed zelotypia laborãt,& bonũ pacis amittunt , etiãsi magnis affluant diuitiis,etiãsi sumptuosas habeant mẽsas,etiamsi clari fuerint ac nobiles,miserrimi omnium
L sunt:turbelas & fluctus sibi quotidie excogitant & vicissim suspicantur , nullamq; voluptatem habere possunt, interno bello omnia confundente, multamq; eis amaritudinem inuehente.Verùm hìc nihil tale,sed patriarcha indignationem matris familiâs sua placauit lenitate,& data ei contra ancillam potestate, domum pace repleuit. *Et afflixit eã*,inquit,*Sara,& aufugit à facie eius.* Postq̃ puniuit eã , ob temeritatẽ dominæ fugã iniit ancilla, Qualis scilicet seruorũ mos est, quando non permittitur eis more suo vti,& impediuntur eorũ conatus, statim dominorum ruptis frenis,fugam capessiunt.Cæterùm vide & hoc,quomodo ancillæ superna prouidentia nõ deest, quò iustus in maiori sit honore. Nam quia iusti semen intra se gerebat, ideo & angeli aspectum videre meruit.Inuenit enim eam,inquit,angelus domini prope fontem aquæ in solitudine in via Sur. Considera misericordiã domini,quomodo nullũ despicit, etiamsi seruus sit vel ancilla , suã erga eũ declarat prouidentiã. Non ad dignitatũ videt eminentiã,sed ad animæ affectionem.Hìc autem non propter ancillæ dignitatẽ assistit,sed ob honorẽ iusti. Nam sicut dixi, digna erat quæ
M non negligeretur,ob dignitatẽ seminis iusti,quod in ea conceptum. *Et ut inuenit eam angelus,dixit ei: Agar ancilla Saræ,unde uenis,& quò uadis?* Vide quomodo & angeli dicta,eam in memoriam suæ dignitatis inducunt.Nã vt attentiorem reddat, statim appellationem nominis eius in medium affert,& dicit, Agar.Solemus diligentius auscultare,quãdo nostris nominibus vocamur.Deinde dicit,ancilla Saræ:quo recordari eam facit dominæ suæ,vt sciat quòd licèt particeps fuerit herilis lecti,at tamen dominam agnoscere debet Saram.Et vide angelum interrogantem, vt eam ad respondendi necessitatem cogeret.Vnde, inquit, nunc in solitudinẽ hanc aduenisti,& quò contendis? Atque ob hoc in hac solitudine compâret angelus,vt ne putet aliquem ex vulgaribus præterire.Solitudo enim erat, & nullus alius aderat : & idcirco vt sciat non esse vulgarem aliquem, qui sibi colloquitur,eapropter vt in eremo apparuit, rogauit ea.

Et inquit illa : A facie Saræ dominæ meæ ego fugio. Vides quomodo non negat dominam,sed confitetur verè oĩa?Nõ est,inquit homo,vt possim decipere.Primùm dixit nomen meũ,& dominæ meæ meminit, congruũ est

vt & ego

Universidad de Deusto

A vt & ego vera dicã. A facie, inquit, Saræ dominæ meæ ego fugio. Vide quomodo citra odium meminit dominæ. Non dixit, malè me afflixit: non dixit, grauia mihi fecit, non possum ferre molestiã eius, & ideo fugã inij: nihil asperum loquuta est, sed solũ seipsam vt fugitiuã accusauit. Vidisti eius gratitudinem? Vide quid iterũ angelus ei dixit. *Dixit autem ei angelus domini*, inquit, *Reuertere ad dominam tuam, & humiliare sub manibus eius.* Ad hoc quidem, quod dicit: A facie dominæ meę fugio: inquit, Reuertere, & ne sis ingrata erga dominam tuam, quæ de te tam bene merita est. Deinde quia ex fastu & superbia mentis dominam suam in irã excitauerat, inquit: Et humiliare sub manibus eius, subiecta esto ei: hoc enim tibi proderit. Agnosce seruitutem, ne ignores dominium, nihil sublime sapito, ne plus de te quàm oportet senti. Humiliare sub manu eius, magnam præ te fer obedientiam. Satis eius animã demulserant angeli dicta, satis eius spiritum compresserant, satis frenauerant eius furorem, multam in cogitationibus serenitatem fecerant. Cæterum ne putaret temerè & absq; causa id curæ in eam impensam, sed discat quòd propter semen iusti tantam beneuolentiam assequuta sit: vide quomodo
B eam consolatur, & mentẽ eius erigit, & consolationem dat, quæ abundè sufficiat, cũ ita subiungit: *Et dixit ei angelus domini, Multiplicans multiplicabo semen tuũ, & præ multitudine non numerabitur.* Et tibi, inquit, prędico tantum fore semen tuum, quòd neq; numero subiaceat. Ne igitur mœsta sis, neq; succũbas, ne turberis animo, sed præ te fer omnem obedientiam. *Ecce enim uterũ geris, & paries filium, & uocabis nomen eius Ismaël.* Ideo inquit, & partum tibi prædico, & nomen iam impono puero qui nascetur, vt certior magis sis, viam repedes, & emẽdes quod deli quisti: quia audiuit dominꝰ humilitatem tuã. Hinc discamus, quãtum sit in afflictionibus lucrũ, quãta calamitatis vtilitas. Postquam enim secessit, & dolor auctus est, multisq; circundata est afflictionũ molestiis in solitudine, in vastitate & angustiis versans, post tantam prosperitatem, & in parẽ cum domina sua dignitatem erecta: ideo acceleratum nacta est subsidium. Hæc enim tibi erunt, inquit, quæ promisi, & paries filium, & semen tuum innumerabile erit, quia probauit dominus humilitatem tuam. Ne igitur grauatim feramus, si molestiis prementibus humiliemur. Nihil enim ita nostrę
C naturæ conducit, vt mentem subducere, & humiliare superbum spiritum, & inflationem mẽtis deprimere. Tũc enim nos magis audit dominus, quando cum dolore animæ, & corde contrito ipsum inuocamus, maiorẽ in precibus sedulitatem adhibentes: quia audiuit dominus humilitatem tuam. Postea prædicit pueri qui nasciturus erat studium. *Hic erit*, inquit, *agrestis homo, manus eius cõtra omnes, & manus omnium contra eum: contra faciem omniũ fratrum suorum tabernacula figet.* Prædicit ei quòd virilis & fortis erit, quòd bellator, quòd agriculturæ vacabit. Vidisti propter patriarchæ honorem quanta sint & ancillæ facta? Quicquid enim illi impensum est, ad honorem patriarchæ pertinet. Hæc vbi consuluit & felicia annunciauit, recessit. Cæterùm vide iterum ancillæ gratitudinem. *Et uocauit*, inquit, *nomen domini, qui loquebatur sibi: Tu es deus qui uidisti me: quia dixit, Coràm uidi eũ, qui uidit me. Propter hoc uocauit puteum, puteum ubi coràm uidi, inter Cades & inter Barad.* Vides quomodo & hæc vult perpetuam memoriam infigere loco per vocabuli impositionem? Vocauit enim locũ, puteum vbi coràm vidi. Vidisti & ancillam crescentibus afflictionibus aliquanto castigatioribus moribus fieri, & magnam gratitudinem declarare erga eam propter quam tanta ei D
collata beneficia? *Et peperit*, inquit, *Agar Abræ filiũ, & uocauit Abram nomen eius, quẽ peperit sibi Agar, Ismaël.* Hic discimus quantum bonum sit mansuetudo, quantũ lucri habeat, & quãti fluctus ex afflictionibus proueniãt. Nam mansuetudine patriarcha placauit Sarã indignabundam, & famulæ potestatem ei dedit, domúmque pace repleuit: afflictionis autem fructus in ancilla videre licet. Quia postquàm à domino afflicta fugit, & multũ ærumnosa fuit, dolentęq; anima dominum inuocauit, statim supernam visitationem assequuta est. Vt enim discat quòd per humiliationem & afflictionem tantã beneuolentiam inuenerit, dicit angelus ei: Vterum geris, & paries filium, & vocabis nomẽ eius Ismaël, quoniam audiuit dominus afflictionem tuam. Itaque dilecti cùm sciamus quòd si sobrij & prudẽtes fuerimus, tribulationes nos magis domino appropiare facient, & tunc poterimus eius gratiam nobis conciliare, quando dolente anima & feruidis lachrymis ipsum accedimus: ne doleamus in afflictionibus, sed lucrum ex afflictionibus facientes, omnia quæ nobis eueniũt placido feramus animo, & discamus humani esse & mansueti erga omnes E
quidem, maximè autem mulierum nostrarum curã agamus, vt siue iustè siue iniustè nos arguant, ne ita ad viuũ & accuratè excutiamus causas: sed vnius rei nobis cura sit, vt tristitiæ causa è medio tollatur, crescátque ac roboretur pax domestica: vt & illa erga virum suum habeat cõuersionem, & vir ab externis ac forensibus negociis & turbationibus ad eam quasi ad portum confugiat, & omnigenam inueniat consolationem. In adiutorium enim data est, vt contentus eius consolatione, quę occurrunt aggredi queat alacrius. Nam si fuerit ornata virtutibus & mansueta, non solum viro suo præbebit consolationem, sed & aliis omnibus multum fit vtilis: omnia illi leuia & facilia reddit, & percipere non sinit illas externas malitias, neque difficultates quę quotidie domi nascuntur: sed quasi gubernator optimus omnẽ eius tempestatem in serenitatem sua sapientia conuertit, intelligentiáque sua magnam confert consolationẽ. Enimuero qui sic coniuncti fuerint, à nulla rerum difficultate malè habebunt. Quando enim concordia & pax & vinculum dilectionis cum muliere & viro fuerit, omnia simul affluunt bona, & nullis insidiis expositi sunt, magno & inexpugnabili quodam muro circundati, sua F
iuxta dei præceptũ concordia. Hoc ferro fortiores eos reddet, hoc omnibus diuitiis & abundantia magis locupletabit, hoc supernam gloriam eis conferet, hoc & dei beneuolentiã eis vbertim conciliabit. Proinde oro, ne quid illo præferendum existimemus: sed omnia faciamus & agamus, ita vt tranquillitas & pax sit cohabitantibus. Tunc enim & filij qui nascuntur, virtutem sequentur, quos imitabuntur & serui, & vndequaque domus virtute florebit, eritque multiplex rerum prosperitas. Quando enim diuina præferimus, facilè alia omnia prosperè nobis succedent, & nihil difficile putabimus, suppeditante nobis omnia largiter diuina gratia. Vt igitur etiam ipsi absque tristitia, & tẽporis istius vitam transigamus, & maiorem domini beneuolentiam nobis conciliemus, concordiam & pacem in domum nostram introducere conemur: amplexantẽsque virtutem, cura nobis sit vt honestè enutriantur pueri, curæ nobis sint mores famulorum: vt pro omnibus, largis acceptis remunerationibus, mereamur & promissa bona, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto sit gloria, imperiũ & honor, nunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nor,nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia triceſimanona.

SAtis vidiſtis dilecti,quomodo nihil ocioſè in diuina ſcriptura poſitum?Scitis quantum vtilitatis herì percepimus, cum de Agar ancilla fugitiua diſſereremus? Didicimus enim magnam patriarchæ lenitatem, eximiam continentiam, reuerentiam,qua Saram complexꝰ eſt, & quomodo concordiã bonis omnibus prę ferendam duxerit.Vidiſtis dei ineffabilem miſericordiã,quomodo in honorem iuſti non ſolum reduxit Agar,quæ in ſolitudine errabat,& ob timorem dominæ aufugerat, ſed & ei Iſmaëlem prolem dedit,inde iuſto magnum ſolatium excogitans, tantæq; patientiæ mercedes ei tribuens. Et poſtquam natus eſt Iſmaël, vult nos docere ſcriptura tempus & numerum annorum patriarchæ.Vnde aſſignauit, dicens: *Quãdo natus eſt Iſmaël, annorũ octoginta ſex erat Abrã.* Videamus autẽ & hoc loco, id quod & ex ſequẽtibus diſcemus, eminentiam iuſti & ineffabilem atq; eximiam miſericordiam domini. Sciemus autem vtraq; euidenter, ſi iterum tẽpora vitæ iuſti addiſcere poterimus: & quomodo bonus deus quę ad ſe attinent omni tempore diſpenſat,probans ſuum famulum, & piam eius mentem
H detegens.Ipſe enim clarè præſciebat famuli ſui gratitudinem,& animæ eius pulchritudinem ſciebat,margaritamq; euidenter agnoſcebat. Sed quia voluit omnibus tunc præſentibus eum manifeſtare, vt & poſterioribus ſeculis ad imitationem ac zelum, eos qui æmulari volunt,prouocaret: ideirco paulatim mentẽ iuſti tam opulentam nobis detegit, vt diſcamus & nos diuinis promiſſionibus non diffidere,neq; dilationẽ grauatim ferre:ſed maiorem ſpem in inuiſibilibus quàm viſibilibus ponere,quæ dominus omnium promiſerit: & ſciamus, quòd non ſit poſſibile vt vnquã excidant promiſſa dei: ſed & ſi longo tempore eueniant aliqua diuinis promiſſis diuerſa, ne propterea mens turbetur, ſed cognoſcamus eius qui promiſit inuictam virtutem & ſapiẽtiam: & quandocunq; voluerit,opere quę probantur complere poterit, omnia ei cedent & obtemperabunt. Nã quia dominus eſt naturæ & opifex, potens etiam eſt dare ea quæ ſupra naturam ſunt. Ne igitur ad propriam imbecillitatem reſpicientes, curioſius quæ à deo fiunt inquiramus,neq; ad naturæ ordinẽ intendentes,mente claudicemus:
I ſed ſicut grati famuli immenſam domini noſtri potentiam non ignorantes,credamus eius promiſſionibus : & humanis viribus ſuperiores facti, promiſſa aſſequamur omnino : & cum eius fruimur beneuolẽtia, pro noſtro virili deũ quoq; veneremur.Maximus enim hic eſt noſter honos,quem offerre poſſumus, vt virtute ſua fidamus, etiam ſi præ oculis videamus diuerſa. Et quid admiraris apud deum honorem maximum eſſe, cum apud nos maximum honorem ſibi impenſum putent homines,quando aliquid vile & modicum promittunt,nosq; de promiſſis non fluctuamus, ſed promittẽtibus bene fidimus?Quòd ſi hoc in hominibus, qui tam crebrò fallere ſolent, vel ob infirmitatem præſtare nihil valent:quanto magis dei promiſſis credere debemꝰ, etiamſi interim multum temporis interfluat? Quæ nũc non abſque cauſa dicta ſunt,vt ſcire poſſimus, cùm venerimꝰ ad principium eorũ quæ hodie nobis ſunt propoſita, quomodo miſericors deus volens apud omnes nobilem reddere patriarcham,qui tot annis ſuam longanimitatem ſeruauit: & vt iuſtus nõ ægreferat, nec ſegnior fiat,nec deſperet: ſed bona ſpe vegetatus,religioſum animum in omnibus præ ſe ferat. Sciemus autẽ li-
quidò omnem patriarchæ virtutem,ſi didicerimꝰ quãtũ K
tempus interfuerit. Omnia enim beatus Moſes ſpiritu ſancto afflatus docebit.Quid igitur ille dicit? Quando obediuit mandato dei,& migrans à Charris,in Chananæam contendit,annorũ erat ſeptuagintaquinq;.Et ſtatim vt venit in Chananæam,dominus promiſit ei & ſemini eius daturum omnem terram: & in tanto numero multiplicaturũ, vt innumerabile fiat ſicut ſtellæ & harena.Et poſt promiſſionem hanc multa interim accide
runt iuſto, nempe deſcenſus in Aegyptum propter famem, rapina Saræ, & ſtatim diuina conſolatio. Iterum poſt reditum ab Aegypto,aliæ moleſtiæ à rege Gerarorum,& ſtatim ſubſidium.Atq; hęc omnia videns iuſtus, poſt promiſſionem quæ ei euenerat,nõ turbabatur animo, neq; curioſiꝰ diſquirebat quare accepta promiſſione tali,in tantas talesq; tentationes quotidie incidat, & tanto tempore maneat abſq; prole.Noluit enim,vtpote pius, humanis rationibus ea quæ à deo fiebant concredere,& amabat, magnaq; voluptate ſuſcipiebat quæcũq; à deo fuerant arbitrata. Et poſt decimum annũ accipit Iſmaëlem ex ancilla, & in illo putat, quòd reliquũ erat promiſſionis adimplẽdum. Erat enim patriarcha quãdo natus eſt ei Iſmaël, annorum octogintaſex : & iterũ
tredecim annis exercetur à miſericorde deo in patien- I.
tia,donec eius promiſſio impleatur. Nam quemadmodum vidiſti aurum in cõflatoria fornacula purgari, ita temporis acceſſione iuſti virtus clarior fit & illuſtrior. Quãdo enim dicit: Factus eſt Abram annorum nonagintanouem,apparuit ei deus iterum.Et quare nam tãto tempore diſtulit?vt non ſolum iuſti patientiã & virtutem diſcamus,ſed & immenſam ſuam potentiam videamus. Cùm enim nihil ſpei & expectationis eſſet in natura,quæ ad procreandã prolem inutilis erat, & mẽbra præ ſenectute languida & frigida eſſent,tunc tandẽ iuſti virtutem detexit, & ſuam potentiã indicauit, promiſſionem implendo.Sed operæ precium,vt iterum audiamꝰ ea ipſa,quæ cũ illo deus loquutꝰ eſt verba. *Cùm factus enim eſſet,* inquit,*nonagintanouem annorum, apparuit ei deus & dixit ei.* Cùm autẽ audieris, apparuit, nihil humile ſuſpiceris,neq; putes oculis carnalibus videri diuinam illam & incorruptibilem ſubſtantiam, ſed piè omnia intellige.Apparuit,inquit,ei deus: hoc eſt, viſitatione ſua illum dignatus eſt,& dignum duxit eum cuius curam ageret, vſus magna ſermonis attemperatione. M

Dicit enim, inquit,*ad eum:* Ego *ſum deus tuus, eſto probatus coram me,& eſto irreprehenſibilis, & ponam teſtamentum meũ inter me & inter te, & multiplicabo te ualde.Et procidit Abrã ſuper faciem ſuam.* Magna iuſti gratitudo, excellens item clemẽtiſſimi dei in illum miſericordia. Ego ſum, inquit, deus tuus : quaſi diceret, Ego ſum qui vſque in præſens res tuas variis modis diſpenſo. Ego ſum, qui te è domo tua euacuani, & huc duxi, qui omni tempore propugnator tuꝰ ſum, & qui te inimicis prævalere feci.Ego ſum:& non dixit ſimpliciter, ego ſum deus: ſed, ego ſum deus tuus.Vide miram bonitatem, quomodo hoc etiã additamento amorẽ ſuum erga iuſtum declarauit.Nã qui totius mundi eſt dominus, & vniuerſi opifex,creator cœli & terræ,dicit:Ego ſum deus tuꝰ.Magna grauitas dignitatis, quæ iuſto tribuitur. Sic & prophetis loqui mos eſt. Nã ſicut ipſe nunc, cũ eſt dominus cõmunis omniũ,à ſeruo vt peculiaris vocari voluit, & inuenimus eũ poſt hęc dicentẽ,Ego ſum deus Abrahã,deꝰ Exod.3.
Iſaac, deus Iacob, ita & prophetæ dicere conſueuerunt: Pſal.41.
Deus deus meus:nõ concludentes eius dominium, ſed amorem immenſum declarantes.Non igitur mirum ſi

homines

Universidad de Deusto
Biblioteca

A homines hoc faciant, cùm & ipse idem faciat. Cæterùm ne miremur dilecti, sed audiamus prophetam dicentẽ:
Eccl. 16.2. Melior est vnus faciens voluntatem domini, q̃ decem mille peccatores. Et iterum audiamus Paulum dicentẽ:
Hebr.11.g. Obambulauerunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus non erat dignus hic mundus. Sic propheta quidem pronunciat vnũ bonũ impiis decem millibus meliorem. Beatus verò Paulus doctor orbis, memorans bonos omnes in afflictionib⁹ hic agẽ
Ibidem. tes, inquit: quibus non erat dignus hic mundus. Ita cùm dixisset totum mundum, mundo opposuit eos qui hic vexantur & affliguntur, vt discas quanta virtutis magnitudo. Atq; ob hoc dominus deus inquit ad patriarcham: Ego sum deus tuus, sis probatus coram me, & esto irreprehensibilis. Neque enim contemnam tuæ virtutis sudores, sed ponam testamentum meum inter me & inter te, & multiplicabo te valde. Non tantum faciam te in multitudine magna crescere, sed valde: manifestans augmentationem plurimam. Quod suprà dicebat, cum diceret arenam & stellas: id hic per aduerbium, valde
B significauit. At gratus & religiosus famulus, videns tantam dei erga se misericordiam & obsequium atq; curã, obstupefactus, animoq; versans & naturam suam & bonitatem, immensamq; misericordiam dei. Cecidit, inquit, in faciem suam. Qua figura suam indicauit gratitudinem. Non solum enim tunc non fuit factus arrogantior, neq; superbiebat propter fauorem dei, quem experiebatur, sed & multo magis humiliabatur. Et cecidit, inquit, in faciem. Ita enim gratæ animæ, quanto maiori fruuntur fiducia, tanto maiorem deo reuerentiam exhibent. Cecidit, inquit, in faciem suam. Et quia post tantã fiduciam iustus seipsum & naturæ suæ imbecillitatẽ videns, neq; oculis nature ausus fuit: sed deorsum videns, suam declarauit reuerentiam: vide iterũ boni dei ineffabilem liberalitatem. *Loquutus est*, inquit enim, *deus dicens: Ecce ego & testamentum meum tecum, & eris pater multitudinis gentium, & non uocabitur ultrà nomen tuum Abram, sed erit nomen tuum Abraham: quia patrem multarum gentium constitui te, faciamq; te crescere ualde ualde: & ponam te in gentem, & reges ex te egredientur.* Considera dilecte, quomodo prædicit & nunc manifestè omnia, & vt maioribus eum argumentis certum reddat, & literam addit
C nomini eius, & inquit: Eris pater multitudinis gentiũ.
Abram. Nõ vocabitur enim nomen tuum Abram, sed Abrahã: quia patrem multarum gẽtium constitui te. Nam sicut prius nomen eius transitum indicabat, iuxta Hebræorum linguam: & hoc sciunt qui linguæ illius sunt periti: quia parentes eius nomen hoc indiderant, eo quòd à patria sua in Chananæam transiturus erat. Iam fortasse dixerit quispiam: cùm parentes eius infideles fuerint, vnde illa scientia, vt quod multo tempore postea futurum, nomine complecterentur? Sed est etiam hoc omnipotẽtis sapientiæ dei argumentum, quæ sæpenumero per infideles eiusmodi res dispensat: & multa similia inuenimus etiam in aliis facta. Statim enim occurrit nobis & Noë vocabulũ: neq; enim absq; causa & inuanum etiam huic nomen indiderunt parentes, sed præsignarũt subsequuturum diluuium. Enimuero & pater huius nõ ideo nomen puero indidit, quòd ipse iustus esset, audi scripturam dicentem: Noë solus inuentus est iustus, perfectus in generatiõe ista. Neq; obticuisset scriptura, neq; dixisset, Noë solus iustus erat, si & Lamech pater eius virtutẽ iusti fuisset imitatus. Impositurus itaq; puero nomẽ, inquit: Et vocabitur nomẽ eius Noë, hic faciet nos quiescere ab operibus nostris, & à molestiis manuum nostrarum, & à terra quam maledixit dominus de⁹. Vnde illi D
esset præscientia eorum, quæ post tot secula erant euentura? dicit enim: Vocabitur Noë, hic nos quiescere fa- Noẽ.
ciet. Nomen autem Noë, lingua Hebræorum, quies dicitur. Itaq; quia ingruente diluuio hic solus mundum seruaturus, & posterioris seculi futurus autor erat: idcirco, inquit, hic faciet nos requiescere: requiem diluuium vocans. Nam omnem terram fatigatam, & valde deteriorem factam inhabitantium malitia, supereniens diluuij aquarum inundantia, quæ finem malitiæ malorum istorum hominum faciebat, & terrã repurgauit, quam fecerat immundam inhabitantium malitia, & illos puniendo quiescere fecit. Vidisti quomodo & per incredulos multa sæpe præsignari facit? eodem modo & patriarchæ nomen parentes indiderant, statim ab initio declarantes quòd peregrinus erat futurus & transiturus flumen in terram alienam. Inquit igitur: Quoniam nomen à parentibus tibi inditum illud præsignauit: accipe & eius elementi additionem, vt scias quòd hoc tibi declarat te multarum gentium fore patrem. Et vide euidentiam verborum. Non dixit omnium gentium, sed multarum gentium: quia erant & aliæ gentes expellendæ, vt semen iusti hæreditatem acciperet: ideo dicit, Pa- E
trem multarum gentium cõstitui te. Dicit: Scio tuæ virtutis magnitudinem, multarum gentium doctorem te faciam, & crescere te faciam ac multiplicari valde valde: & ponam te in gentes, & reges ex te egredientur. Dilecti, ne perfunctoriè transeamus quæ dicuntur. Nam si cogitauerimus patriarchæ ætatem, quod ille in extrema senecta audiit, stupescemus iusti virtutem, & misericordis dei eximiam potentiam: quia ex homine propemodum mortuo, & mẽbris inualidis, qui & quotidie mortem præ oculis imaginabatur, in tantum auctum iri significauit semen, vt & in multas gentes fiat, & ex eo reges egrediantur. Vidisti quomodo crescant promissiones? Faciam te crescere, inquit, valde valde. Duplicationem huius aduerbij non frustra adiecit, sed vt significet iusto miram multitudinem dandam. Proinde in nomine, quasi in columna quadam indelebili promissionem ei inscripsit. Iterum dicit: *Statuam testamentum meum inter te, & inter semen tuum post te in generationes eorum, in testamentum sempiternum, ut sim deus tuus.* Non solum erga te hanc meam declarabo prouidẽtiam & curam, sed & erga semen tuum, & post tuam mortem. Vide quomodo refocillat animam iusti, promittens ei quòd & semi F
nis eius multã curam sit habiturus. Et quæ virtus testamẽti? vt sim deus tuus, inquit, & seminis tui post te. Hoc enim erit tibi summa & caput bonorum. *Et dabo tibi & semini tuo post te terram in qua peregrinus es, omnem terram Chanaan in possessionem sempiternam, & ero eorum deus.* Propter tuam, inquit, virtutem & posteri tui erunt mihi commendatiores, & dabo eis in possessionem æternam terram Chanaan, & ero eorum deus. Quid est, Et ero eorum deus? hoc est, multam me eorum curam habere ostendam, & meum subsidium illis præstabo. Et dixit deus ad Abraham: Tantum tu testamentum meum obserua, tu & semen tuum post te in generationibus eorum. Nihil aliud à vobis requiro, quàm obedientiam & gratitudinem, & ego omnia quæcunque pollicitus sum, opere complebo. Insuper volebat eos qui ex ipso nascendi erant, facere suum peculiarem populum: & vt postea cùm multitudo propagaretur, non se gentibus illis, quarum hæreditatem occupatura erat, commisceret. Et aliter: Quia iuxta prædictionem suam in Aegypto seruiturierant.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G turi erant. Vt igitur ne gentibus se commiscerent in Aegypto, circuncisionem, signi gratia, iusto præcipit, & inquit: Hoc est testamentum quod seruabis inter me & vos, & inter semen tuum post te in generationibus illorum. Circuncidetur in vobis omne masculinum. Circuncidetis carnem præputij vestri. Deinde vt doceat & illos & omnes nos, quare hoc iniunxit, & quòd non alterius cuiuspiam gratia, quàm vt esset assignatus & sibi segregatus populus, inquit: Et erit in signum testamenti inter me & vos. Et postea etiam de tempore imperat, quo conueniat hoc fieri. Puellus enim, inquit, octo dierum circũcidetur, & vernaculus, & emptitius: & omnes in summa, vt ita dicam, qui apud vos sunt, hoc signum susci pient. Et quisquis non circunciditur in die constituto, perdetur: quia testamentum meum dissipauit, quia transgressus est (dicit) præceptum. Vide sapientiam domini, quomodo cùm sciret prauas eorum mentes futuras, signum circuncisionis quasi frenum quoddam imposuit, vt ne gentibus commiscerentur. Nam quia sciebat eorum lasciuiam, & quòd licèt infinities eis insurre tur vt se ab illicito contineant, non parêrent. Ideo dato eis perpetuo memoriali, iniecit eis circuncisionis signũ,
H quasi vinculum quoddam: deditq; eis terminos & regu las, vltra quas transire eis non liceat, & in nullo cum gẽ tibus se commiscerent: sed sua gente contenti essent, vt patriarchę semen impermixtum maneret, vt sic & promissa in eis compleri possent. Et quemadmodũ vir aliquis prudens & lenis, ancillam habens petulantem, mã data illi dat ne vnquam extra vestibula prodeat, neque cum prætereuntibus conueniat: ita & misericors dominus circũcisionis signum carni eorum indidit, quasi pedibus vinculum quoddam: vt domesticum habentes signum, non vltra doctrina aliorum opus habeant. Atqui ingrati, insensatiq; Iudæi etiam hoc tempore circuncisionem seruare volunt, puerilemq; declarant mentem. Cuius enim gratia, dic mihi, circuncidi volunt? Nam tunc quidem, vt ne impiis gentibus se commiscerent, hoc in mandatis acceperũt: nunc autem propter beneficium veritatis, quæ omnes ad lucem adduxit: quæ circũcisionis vtilitas? Nunquid ad animæ libertatẽ confert carnis depositio? Non audierunt manifestè deum dicẽtem: Et erit in signum testamenti: quasi demonstrãtem quòd ob multam insipiẽtiam tali signo indiguerint. Ita
I enim & in humanis rebus nõnunquã fieri solet. Quãdo non habemus aliquibus fidem, curam° vt ab ipsis signũ pignoris loco recipiamus. Similiter & omnium dominus, sciens mentium inconstãtiam: hoc ab eis signũ petere voluit: non vt maneat signum hoc, sed vt quãdo signata finem accipiũt, & signi vsus auferatur. Nam sicut qui signum repetunt, & pignus accipere volũt, cùm negocium perfectum fuerit, tunc & signum tollunt: ita etiam hìc cùm signaretur populus patriarchæ, signũ hoc apud vos introduci oportebat, quoad gentes illæ, propter quas signum accepistis, esse cessarent: & cùm ad veritatis lucem accelerent, vestrum est non iam propriæ ingratitudinis indicium circũferre: sed liberum esse, & ad pristinã generositatẽ redire. Considera enim quòd eximius ille patriarcha, priusquã acciperet circũcisionis mandatũ (nonaginta enim & nouem annorũ erat, quãdo hoc ei præceptum est) & accept° fuerit deo, & multis modis à domino prędicat° est. Et quia propediẽ promissiones erãt implendæ, nascendusq; Isaac, & augendũ genus, & patriarchæ emigrandũ ex hac vita: nunc accipit mandatũ circuncisionis, & in tali ætate circũciditur, vt posteris omnibus lex quædã & regula fierent ea, quæ patriarcha prior fecerat. Et vt euidenter discatis dilecti K quòd hoc nihil ad animæ virtutem conducãt, ex his quę fiunt videri potest. Cur enim, inquit, octo dierum circũciditur? Temp° autẽ definitum à misericorde deo duabus de causis opinor. Vna, vt in ætate immatura facilius circuncisionis in carne laborem ferre queat: alia, vt rebus ipsis discęremus, quòd factum animæ nihil conducat, sed hoc fit signi gratia. Pueri enim immaturi, cùm ea quæ fiunt ignorãt, neque sensum eorũ habent: quam inde in anima sua vtilitatem accipere possũt? Illa enim sunt verè bona opera animæ, quæ ex electione fiũt. Animæ enim bonum opus est virtutem eligere, & malitiã fugere. Animę bonum opus est, vt ne plura quàm oportet concupiscat, & facultates tribuat indigentibus. Animæ bonum opus est, non addictum esse rebus præsentibus, sed eas quidem despicere, futuras autem continuò in animo habere. In carne verò signum accipere, quale bonum opus fuerit? Verùm ingrati illi & insensati Iudæi: quanuis iam illuxerit veritas, adhuc in vmbra sedent: & quãuis sol iustitiæ infulserit, qui lucis suæ radios vndique emisit, adhuc candelari luci sunt addicti: & quanuis sit tempus vt solido pascantur cibo, ipsi adhuc L lacte nutriuntur. Neque beatum Paulum audire volunt clamantem & dicentem de patriarcha: Et signum acce- Rom.4.b
pit circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei in præputio. Vide quomodo vtraque nos docuit, & quòd acceperit signi loco circũcisionem, & quòd cùm pręputiatus erat, iustitiam à fide declarauerit, quippe ne impudenter Iudæus dicat, Nónne circuncisio ei iustitiam conciliauit? Idcirco beatus ille ad pedes Gamalielis eruditus, & in le Actor.22.
ge apprimè institutus, inquit: Ne putetis impudentes Iudæi, quòd circuncisio nobis aliquid ad iustitiam conferat: nam cum tempore præputij fidem præse ferret, audiit: Credidit autem Abraham deo, & reputatum est ei in iustitiam. Cùm igitur esset iam iustus ob suam in deũ fidem, in signum circuncisionem accepit. Et prius quidem nomini eius litera additur, deinde autem circuncisio imperatur: quo ostendit deus, quòd ob multam virtutem iustũ iam peculiariter possederit, & propter illũ etiam eos qui illi nasciturí erant. Et quemadmodum si quis seruum possidet, nomen eius & figuram sæpe immutat, omniaq; facit vt sciatur suus esse, & dominium suum innotescat: ita nimirum & omniũ dominus, quasi posthac separare eos volens ab aliis hominibus, adiecta M
quidem litera, declarauit quòd multorũ populorum esset pater: circuncisione autem, quòd electus eius populus futurus esset, & ab aliis gentibus sequestratum semen ex eo nasciturum. Quòd si & illi ob cæcitatem suã adhuc seruare volunt circuncisionem, non audientes iterum Paulum dicentem: Si circuncidimini, Christus nihil vo Galat.5.
bis proderit. Nam propter hæc affuit dominus, vt omnia illa tolleret, atque propter hoc legem impleuit, vt legis obseruatio finem habeat. Et idcirco dicebat beatus Paulus: Quicunque in lege iustificamini, lege ex- Ibidem.
cidistis. Verùm nos credamus beato huic, & non manufactam circuncisionem suscipiamus. Dicit enim, In Coloss.2.b
quo circuncidamini circuncisione non manufacta, in despoliatione peccatorum carnis, in circũcisione Christi. Deinde docens nos diligentius quid sit circuncisio, subdit: Consepulti ei in baptismo. Sicut enim illos cir- Ibidem.
cuncisionis signum ab aliis gẽtibus segregauit: & demõ & Rom.4.
strabat quòd peculiariter ad deum pertinerent: Simili modo etiã apud nos, circũcisio per baptismũ, euidẽtiorem facit separationem & discretionem fidelium & infidelium. Dicit enim: In quo circuncidimini circuncisione

Universidad de Deusto
Biblioteca

A sione non manu facta, in despoliationem peccatorum carnis. Nam id quod illic operatur circuncisio in depositionē carnis, hoc hìc agit baptisinus in depositionem peccatorum. Igitur qui semel carnis peccata exuimus,& puram induti sumus vestem, maneamus dilecti in puritate, magistri simus affectionum carnis, virtutem amplexemur. Et qui sub gratia sumus, eum qui in lege, immo ante legem fuit, æmulemur: vt cùm vestigia eius sequendo, vitam nostram rexerimus, mereamur in illius sinus occurrere,& sempiternis frui bonis, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritusancto sit gloria, honor, imperium nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia.xl.

AGe reliquias hesternæ mensæ vobis proponamus,& finem hodie imponamus sermoni, immo benedictioni & promissioni: quem vniuersorum dominus cum patriarcha habuit. Verùm audiens reliquias mensæ, ne quid sensibile suspiceris. Neque enim quales sunt eduliorum sensibilium, tales sunt spiritualium reliquiæ. Ita enim licèt variæ sint, non tamen parem voluptatem cōuiuatoribus præstant: nam si in diem posterū fuerint reseruatæ, inutiles fiunt
B omnes. Istæ verò non solum, si in vnum & alterū diem, sed & quantouis tempore relictæ fuerint, eandem seruant voluptatem: diuinæ enim sunt & spirituales, neque vllum eis à tempore nocumentum imminet: sed quotidie nouum vigorem afferunt, & eos qui illis frui volūt, multa implent lætitia. Proinde quia talis harum reliquiarum vis est, age alacriter & vos magnam inde voluptatem auferte, & nos fidentes earum efficaciæ, proponamus eas vestræ charitati. Verùm vt nobis sermo *ille manifestior fieri videatur, operæprecium fuerit meminisse finis heri dictorum, vt sic facto contextu doctrinam attingamus. Heri præceptum circuncisionis adduximus in medium, & quòd dixit deus patriarchæ:* Circuncidatur omne masculinum vestrum, & erit in signum testamenti inter vos & me. Et puer octo dierum circuncidatur. Et qui non circunciſus fuerit, peribit anima illa: quia testamentum meum dissipauit. Ibi sermonem finiuimus in circuncisionis argumento: & ne multitudine dictorum vestram adobrueremus mētem, noluimus vltrà progredi. Ne-
C que enim hoc solum curamus vt multa dicamus antequam abeatis, sed nostri sermonis doctrinam vestris viribus cupimus esse adęquatam, & vt fructu quopiam inde percepto ex his quæ dicuntur, domum redeatis omnes. Age igitur ad ea quæ dicta sunt, adiungamus & relicta: & videamus post circuncisionis pręceptum, quid misericors deus patriarchę loquatur, & proponat. *Et dixit, inquit, deus Abræ: Sara uxor tua non ultrà uocabitur nomine suo Sara, sed Sarra erit nomen eius.* Quemadmodum, inquit, nomine tibi impo sito significauit quòd pater sis futurus multarū gentium: ita & vxori tuæ similiter appono literam, quia nunc tēpus adest vt olim à me promissa impleantur. *Erit enim, inquit, nomen eius Sarra. Benedicam autem eam, & dabo tibi ex ea filium, & benedicam illum, & erit in gentes, & reges gentium ex eo exibunt.* Et ideirco prius literam adieci, vt scias quòd omnino fient quę à te facta sunt. Ne igitur ad infirmitatem naturæ spectaueris, sed potius ad virtutis meæ magnitudinē, fidem habe iis quæ à me dicta sunt. Benedicam enim eam, & dabo tibi ex ea filium, & benedicam illum, & erit in gentes, & reges exibunt ex eo. Excedunt humanam naturam promissa. Et simile fuit, quasi aliquis polliceretur ex lapidibus hominem se fa-
ceturum. Nihil enim à lapidibus differebant, quantum D
ad generationem attinet. Et patriarcha præ senectute propè actione carebat, & ad filiorum procreationem omnino inutilis erat. Et Sara ad hoc quòd natura sterilis erat, laborabat & ætatis & senectutis vitio. Cæterùm *iustus* hæc audiens, & putans olim dei promissionem impletam in Ismaële, quando dixit, Tibi & semini tuo dabo terram hanc: non existimabat autem, quòd hoc tribueretur ei qui è Sara nasciturus erat: sed cogitabat secum quòd promissiones impletæ essent. Nunc autem audiēs dominum deum dicentem: Benedicam Saram, & dabo tibi ex ea filium, & benedicam illum, & erit in gentes: & iterum: Ex illo reges gentium egredientur. Cùm nesciret quid diceret: neque enim discredere potuit tam religiosus, ad suam respiciens ætatem, & Saræ sterilitatem, vsque ad illam ætatem consilij anceps, & obstupescens promissionem dei: Cecidit, inquit, in faciem suam,& risit. Videns excellentem promissionem, & magnitudinem eius qui promiserat cogitans, cecidit in faciem suam & risit. Quum voluptate perfunderetur, & in animo cogitaret quomodo iuxta humanum morem hoc fiat aliquando, & num centenario nascatur filius, & num sterilis & nonagenaria repentè possit idonea fieri ad partum: & cùm hæc animo cogitasset, E
non audebat tale quiddam lingua effari: sed monstrata sua gratitudine, orauit pro Ismaële, quasi diceret: Domine satis me consolatus es, & dolorem quem ex prolis inopia gerebam, dato Ismaële, in lætitiam vertisti. Nato enim illo, neque in mentem postea accepi vel cogitaui aliquando quòd è Sara sit mihi futurus filius: sed neque ipsa hoc expectauit, eo quòd Agar mihi tradidit, omnem sibi spem denegans. *Satis consolationum accepimus nato filio Ismaële. Hic igitur qui à te datus est, viuat oro te, & abundè satis recreati erimus, & senectutem nostram illius vita solabitur.* Quid igitur ad hæc misericors dominus: Quia satis piam iusti mētem tanto tempore probauerat, & Sarę fidē: quia viderat vtrunque nihil sibi de suis promittentē viribus, Abraham quidem propter senectutem, Saram autem propter sterilitatem & annos, dicit: Nunc quia omnino vobis hoc esse videtur impossibile, ideirco & ego tandiu distuli, vt ostendam quòd longè vltra naturam sit donum quod concedo, quò & vos aliiq; omnes his factis discant quòd F
naturę sim dominus, & ad quodcunque libuerit ea vtar, & ipsa obedit & cedit meis præceptis. Qui enim eam ex nihilo produxi, multo magis quum iam sit & claudicet, erigere possum. Vt igitur melius confidere possis, audi & expergiscere, & repulsis cogitationibus mentis tuæ, accipito ex his quæ tibi afferuntur certum argumētum. Ecce enim Sara vxor tua, quam putas, tum propter sterilitatem, tum propter ætatem pârere non posse, ipsa pariet tibi filium: & vt nihil hæsites, ecce tibi & nomen eius qui nascetur præmonstrabo. Eum enim qui nascetur vocabis Isaac. Et ponam testamentum meū ad eum in testamentum sempiternum, & semini eius post eum. Hic enim est quem primùm & ab initio tibi promisi, & in hoc promissiones meæ implebuntur. Proinde & omnia tibi prædìco, non solum quòd nascetur, sed & quomodo eum vocabis, & quòd ei constituam testamentum meum. Et ad hęc quòd & semini eius post eum. Insuper dominus omnino accumulare volens beneficia, & excedere amplius quàm petierat: quoniam mentem iusti erexerat, & per ea quę promisit ferè iuuenem ex sene fecerat, & eum qui mortuus erat, vt ita dicam, verbis fœcūdarat, beneficiis eum largissimis prosequēs, inquit:

Et hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Et hæc quidem, quæ ſcilicet promiſi, opere complebo: etiam quod de Iſmaële rogaſti, concedam tibi. Audiui enim orationem tuam. Et ecce benedixi eum, & augebo eum, & multiplicabo eum valde valde. Duodecim gentes generabit, & dabo eum in gentẽ magnam. Quãdoquidem enim, inquit, ſemẽ tuum eſt, ſic augebo eum, & multiplicabo valde, vt duodecim gentes ex eo procedant. Cæterùm teſtamentum meum ſtatuam cũ Iſaac quem tibi Sara pariet tempore hoc, anno ſequente. Vide obſecro hìc dilecte, quomodo iuſtus in vno temporis momento mercedes omnis temporis accepit, & impletum eſt illud, quod Chriſtus diſcipulis ſuis dixit:
Matth.19.a & Mar.10.d Quiſquis reliquerit vel patrem, vel matrem, vel domum, vel fratres, propter nomen meum, & hìc centuplum accipiet, & illic vitam æternam in hæreditatem accipiet. Conſidera enim quoniam iuſtus ille promptè præcepto domini obaudiuit, & relicta domo paterna, prętulit alienam natali: quomodo paulatim multam prę ſe ferens patientiam, in faſtigium virtutis progreſſus, ita illuſtris & ſpectabilis factus eſt, vt ex eo nati aſtris
H cœli adæquentur. Fortaſſe ſi quis bene velit intueri, non ſolum centuplum accepit hic iuſtus, ſed decies millies millecupla. Quòd ſi hìc tanta conſequutus eſt, quis ſermo narrare poſſet, quibus poſt hæc fruiturus ſit ille? immo etiam hoc, quantum nobis poſſibile, ſermo oſtendere poterit. Quando enim audis quòd omnes iuſti ab illo tempore vſque nunc, & vſq; ad conſummationem eius, opus orationis faciunt, vt in ſinus patriarchæ occurrant: quem alium hoc maiorem honorem commendare quis poterit? Vidiſti quanta res ſit patientia, quanta virtus, quantum ſit eſſe religioſum, & magnam prę ſe ferre gratitudinem in beneficiis dei? Quia enim quando oportebat ſua attulit, magna gratitudine omnia ferens, tam incunda, quàm inuicunda, propterea miſericors deus caput bonorum, & id quod iuſtus maximè cõcupiſcebat, largitus eſt. Conſidera enim, quomodo vigintiquatuor annis probauit iuſti virtutem. Quando enim exiuit à Charris, & obediuit præcepto domini, ſeptuagintaquinque annorum erat: nunc autem poſtquam hæc audiuit, nonaginta & nouem annos excellerat. Hęc audientes dilecti, diſcamus promptam exhibere obe-
I dientiam, & nunquàm in laboribus virtutum vel dormitare, vel torpeſcere: ſed ſciamus, quòd dominus noſter benignus eſt & munificus, & pro paruis laboribus magna reddit præmia: non ſolum in futuram immortalia bona reponens, ſed & in præſenti vita, noſtræ naturæ infirmitatem conſolans. Quandoquidem ſemper aduerſis temperantur proſpera. Vniuerſorũ enim deus noſtri curam agens, non ſemper in aduerſis nos manere relinquit, vt non opprobretur nobis noſtra infirmitas, ſed celeriter & ipſe opitulatur, firmans noſtram alacritatem, & mentem excitans. Neque ſemper in proſperitate nos eſſe relinquit, vt ne fiamus negligentiores, alioquin ad malũ procliues. Humana enim natura quando multum proſperè ei ſuccedit, ſuę obliuiſcitur nobilitatis, neque intra ſuos limites ſubſiſtit: Idcirco quaſi clementiſſimus pater aliquando nobis indulget, aliquando caſtigat, vt variis viis noſtræ animæ ſalutem curet. Quoniam & medicus, quando infirmum curat, neque ſemper fame detinet, neque ſemper larga menſa frui ſinit, vt non voracitas febrim pariens augeat morbum, fames verò infirmiorem eum efficiat: ſed coniectans apud ſe quantæ ſint ægrotantis vires, & diligenter vtens arte, omnia ſua in medium affert. Similiter & miſericors deus, ſciens quid cuiuis expediat, aliquando concedit nobis proſperitate frui, aliquando autem exercita- K
tionis gratia tentationibus nos circundat. Nam ſi virtute præditi ſunt qui tentationes experiuntur, clariores euadunt abundantiorem ſibi ſupernam gratiam conciliantes: ſi autẽ, vt nos, peccatores fuerint, & magna gratitudine tentationes ferunt, grauem deponunt peccatorum ſarcinam, multáque venia & ipſi potiuntur. Ideo obſecro, cùm ſciamus potentiam & ſapientiam medici animarum noſtrarum, nunquam curioſè eius diſpenſationes inquiramus. Enimuero cùm ea neque mens noſtra comprehendere valeat, magis obſtupeſcamus & glorificemus deum pro omnibus: quòd talem habemus dominum, qui mentis noſtræ captum excedit. Et ſi ſciremus, quomodo res diſpenſaret: attamen neque ſic ſciremus quid nobis vtile foret, vt ipſe ſcit. Neque ſic noſtra nos curamus, vt ipſe ſalutem noſtram: & omnia facit & tractat, vt ad virtutem nos inducat, & à diaboli manib⁹ eripiat. Et cùm videt nihil prodeſſe nobis proſperitatem, tunc ſicut bonus medicus qui animaduertit habitiores fieri eos quorum curam gerit, propter crapulam, ad ſanitatem per continentiam reducit. Ita & exi-
mius animarum noſtrarum medicus dimittit pauliſper L
nos tentari, vt ſentiamus quantum damni ex proſperitate acceperimus: & quando ſcit profutura remedia, tũc celeri nobis ſubſidio cõcedit vt à tentationibus liberemur, & ſuæ prouidentię curam vbertim declarat. Itaque etſi aliqui præditi virtute in tentationes incidãt, ne turbentur, ſed hinc meliorem ſpem concipiant: quia afflictiones & tentamenta præmiorum eis ſunt materia. Quòd ſi in peccatis fuerint, & aduerſa eis eueniant, ne propterea grauatim ferant, ſcientes quia ſemper peccatores purificantur aduerſis, modo grato animo ſuſcipiamus ea quæ eueniunt. Grati enim famuli eſt, non ſolum gratum eſſe domino, quando vbertim pro ſententia omnia ſuccedunt: ſed & vt in aduerſis eandem gratitudinem declaret. Sic enim patriarcha ille gratus fuit deo, & tantam apud deum obtinuit fiduciam, & dona accepit quæ ſupra humanam ſunt naturam. Operæprecium eſt vt ad inſtitutum ſermonem redeamus, & videamus iuſti obedientiam: & quomodo fecit quod à deo imperatum eſt, non quærens cauſam, ſicut multi inſipientes faciunt, & de his quæ à deo fiunt curioſè quærunt, & dicunt: Quare hoc, & quare illud? & quæ hinc, vel quæ il- M
linc vtilitas enaſcitur? ſed ſicut famulus diligens dominum, quęcunque pręceperit implere ſtudens, nihil vlterius percontans: & vt diſcas, audi quæ ſequuntur. Poſtquàm enim dominus promiſſionem ei fecit, & complenit ſermonem ſuum, ſtatim iuſtus quæ imperata fuerũt perfecit, & ſignum hoc quod à deo erat datum, indidit Iſmaëli, circunciſionem dico, & omnibus vernaculis & emptitiis, ſicut loquutus eſt ei deus. Circunciſus eſt autem & ipſe. Nonaginta enim & nouem annorum erat quando circuncidit carnem præputij ſui: Iſmaël autem erat annorum tredecim. Ne putes abſque cauſa ſcripturam proponere nobis numerum annorum. Nam vt ex hoc diſcas iuſti magnam obedientiam quòd cùm iam in decrepita eſſet ętate, leniter tulerit dolorem propter præceptũ dei, & propterea facit illam enumerationem, & nõ ipſe ſolum, ſed & Iſmaël, & omnes vernaculi circunciduntur. Neque hoc fortuitum fuerit. Non enim idem eſt carnem ſanam, & malè habentem ſecare. Nam licèt medici quoque membra infirma aliquando incîdunt, at non eſt ſimilis dolor. Emortuum enim membrum, vt ita dicam, fermè & vitali operatione deſtitutum tunc incîdunt. Hic autem ſenex & decrepitus (centum

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tum enim annorum erat) cruciatum suauiter tulit, simul & præceptum dei implere volens, & filium & vernaculos omnes promptiores reddens, vt ne cederet, sed magna alacritate dei præceptum implerent. Vidisti quanta res sit vir præstans virtute, quomodo ministros omnes docet vt sua vestigia sequantur? Nam id quod heri dicebam, hoc item & nunc dico, quòd propter hoc ferè ex illo die præceptum fuit à deo, vt immatura ætate hoc ferrent pueri, quò absque sensu incisionem carnis ferrent. Verùm considera dei misericordiã, & ineffabilem eius erga nos beneficentiam. Illa enim circuncisio dolorem habet & laborem. Et nulla alia ex circuncisione fuit vtilitas, quàm hæc sola, quòd ex hoc signo essent cognobiles, & ab aliis gentibus sequestrarẽtur. Nostra autem circuncisio, vel baptismatis inquam gratia, medicinam habet citra dolorem, & innumera bona nobis affert, & spiritussancti gratia nos implet, & nullum definitum habet tempus sicut illic: sed licet & in prima & in media & in vltima ætate hanc non manufactam circuncisionem recipere, in qua non sustinetur labor, sed peccato-
B rum deponuntur onera, & remissio inuenitur omnium peccatorum, quæ per totam vitam gesta sunt. Quippe cùm deus vidit grauem nostram infirmitatem, & quòd ægrotaremus incurabiliter, summáq; indigeremus medicina, ac indicibili misericordia dispensans nostram salutem, largitus est nobis per lauacrum regenerationis innouationem: vt deposito homine vetere, hoc est operibus malis, & induti nouum, in viam virtutis eamus. Verùm iterum oro, ne deteriores simus ingratis & insensatis, deteriores ludæis dico. Illi enim suscipientes circuncisionis signaculum, bene se muniunt, & cauent ne vltrà cum gentibus se misceant, quantum ad communionis rationem pertinet: quantum autem ad impietatem, sæpe illos ingrati etiam excedunt. Atqui nos cùm semel susceperimus baptismi circuncisionem, ita securè nostra corrigamus. Non dixerim quòd non liceat nobis versari inter gentes: sed licèt cum illis versemur,
C nostram tamen custodiamus virtutem: sic eos ad nostram trahentes religionem, & propter bonorum operum administrationem, doctrinæ eis autores simus. Ea enim de causa communis omnium dominus permisit simul versari bonos & malos, pios & impios, vt boni lucrifaciant malos, & qui in malitia adhuc sunt detenti, manuducantur ad pietatem. Nihil enim adeo gratum est deo, vt salus animarum. Proinde obsecro, ne simus negligentes, neque nobis neque aliis. Quantum ad nos attinet, ita instituamus vitam vt visum est, & probatur deo: quantum autem ad proximum, sic luceamus virtutibus, vt etiam silentibus nobis, omnes quotquot nos vident, satis doceantur. Nam sicut si virtute præditi sumus, maxima & ipsi lucramur, & infidelibus vsui sumus: ita si negligentes fuerimus, & ipsi magnam feremus pœnam: & aliis argumentum scandali sumus. Et sicut virtutem amplexati, duplicem mercedem à deo accipiunt, tum quòd ipsi virtutem exercuerint, tum quòd alios ad virtutis communionem traxerint: ita & in peccatis, nõ solum punimur quòd ipsi peccauimus, sed & quòd aliis scandalo fuimus. Verùm absit vt aliquis eorum qui hìc sunt talis fiat, sed omnes nos ad ædificandum eos qui nos vident, vitam instituamus, vt possimus magna fiducia stare apud tribunal Christi, & ineffabilia illa bona consequi. Quæ nobis omnibus concedantur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & sancto spiritui sit gloria, honor & imperium, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. xli.

GRauor hodie, & moror in enarrando sermone. Nam cùm mente repeto, quòd nobis quotidie insonantibus, admonentib⁹, & spirituale hoc vobis conuiuium apponentibus, multi ex his ipsis qui assunt, & spiritualis huius doctrinæ, & horrendæ atque terribilis mensæ participes, totos dies in spectandis ludis equestribus perdunt, esse perinde atque non doceremus, tam nihil proficimus: & quasi consuetudini cuipiam seruientes, si tantũ annuat eis diabolus, sua sponte accelerant ad impia illa spectacula, & seipsos voluntarij maligni dæmonis illaqueant retibus. Et neque nostra admonitio, neque periculum ipsum, neque inutilis ipsa conuersatio, docere eos possunt. Qua ergo post hac promptitudine docebo viros, quibus non est animus vt ex iis quæ dicuntur proficiant? Et ne mireris. Siquidem & agricola, cùm post multos labores & ærumnas sterilem videt agrum, neque digna laboribus mercede respondentem, non pari alacritate illum semi
D nat & colit. Et medicus quoque videns infirmum suis mandatis non obtemperare, sed vacantem quotidie his quæ morbum increscere faciunt, sæpenumero in sua illum ægritudine relinquit, vt experientia ipsa vtatur magistra. Similiter & qui disciplinas pueros docent, videntes illos priora respuere, & abiicere eorum quæ antea docta sunt memoriam, sæpe auersantur: sic negligentiam eorum correcturi, & ad maius studium reducturi. Veruntamen agricola tardior quidem fit; quia videt damnum suum maius fieri, vtpote qui laborem & sumptus ferat, & fructibus destituatur. Medicus autem non immeritò ægrum sæpe relinquit: corpus enim est quod curatur, & propter hoc dimittit, vt doloris accessio morbum sentiri faciat, & sic tandẽ medicinam non respuat. Magister autem ludi, vtiliter nonnunquàm plagis pueros erudit. Verùm nos hodie præcellentes illos omnes, hoc agemus vt paternum erga nostros amorem declaremus: & doceamus, si in illa negligẽtia manserint, eos inde maiorem condemnationis causam habituros. Agricola quidem non pari alacritate seminat, cogitans
E sumptus hactenus fuisse inutiles: nos autem ab hac cura liberi sumus. Nam licèt iacto spirituali semine, ob auditorum ignauiam fructum non capiamus, perfecta nobis tamen futura merces: pecuniam enim cõcreditam expendimus, & mandatum domini impleuimus: cæterùm posthac auditores rationem reddent ei qui repetiturus est concredita. Verùm hoc nos non cõsideramus, quòd extra damnum sumus, & quod nostrum est implemus: sed vòlumus vt & vos ex dinumeratis pecuniis multum negocieminí, vt ne obnoxij fiatis supplicij quod fert ille qui talentum recondidit, & dominicam pecuniam non solum non multiplicauit, sed & ipsam in terra defodit. Tales enim sunt, qui sermones audiunt: talentum enim vocat & pecuniam, neque operam dant vt fructum afferant. Sed fortè dixerit quispiam, parabolam istam talentorum de doctoribus esse dictam: & ego hoc dicam. Verùm si diligenter eam intueamini, scietis quòd doctores quidem debent dinumerare pecuniam: sed vos non solum eam seruare, sed & similiter negociari debetis. Atque vt discas, operæprecium fuerit eam in medium afferri. Paterfamilias quidam, inquit, peregrè pro- Matth.25.b
F ficiscens vocauit seruos suos, & dedit vni quidem talenta quinque, alij autẽ duo, alij verò vnum. Post multum autem tempus, cùm aduenisset ipse, venerunt serui: & ille quidem qui acceperat quinque talenta, accessit dicẽs: Domine, quinq; talenta tradidisti mihi, ecce alia quinq; superlucratus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ſuperlucratus ſum. Magna ſerui gratitudo,larga etiam domini miſericordia. Et quid dicit:Euge ſerue bone & fidelis, ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam:ingredere in gaudium domini tui.Quoniam,inquit,in iis quę tibi credita ſunt,multam prę te tuliſti gratitudinem,dignus es cui & maiora tradantur. Acceſſit autem & qui duo talenta acceperat,dicens: Nonne duo talẽta mihi tradidiſti?ecce alia duo lucratus ſum in eis. Habuit & ille in pecuniis domini ſui debitam curam,& beneuolentiam, vnde & eadem quæ ſuperior meritus eſt. Et quare ille qui duo attulit talenta,eundem conſequitur honorem, quem ille qui talenta quinque attulerat? meritò: augmentationem enim & imminutionem, non vel huius diligentia, vel illius negligẽtia fecit,ſed concreditorum quantitas. Nam quòd ad diligentiam, ambo pares fuerunt, proinde & eandem dignitatem nacti ſunt. Verùm alius nihil tale fecerat:ſed quid?Acceſſit,dicens: Cognoui te,quòd auſterus homo ſis,metens vbi non ſeminas, & congregans vbi non ſpargis: & reueritus abij & occultaui talentum in terra. Ecce habes quod tuum. O malitiã famuli,ô immenſam ingratitudinem.Nam non ſolum contempſit, & nihil negociatus eſt talento ſibi concredito, ſed & pro talento ac-
H cuſationem attulit.Ita enim ſolet malitia,obtenebrat rationẽ,& eum qui ſemel à via eſt auerſus,in præceps ferri facit. Hæc autem omnia de magiſtris dicta ſunt,vt talenta ſibi concredita non abſcondant,ſed omni diligentia diſcere cupientibus apponant.Verùm vltrà audi dilecte ex indignatione erga illum,quomodo & diſcipuli rei ſunt: & non ſolum illa repetuntur quæ concredita, ſed & cum lucro operatio quæritur.Quid igitur dicit illi dominus?Serue maligne. Terribilis indignatio,& minæ valentes per ſe percellere animum. Sciebas,inquit, quòd metam vbi non ſemino, & congregem vbi non diſperſi:oportebat igitur te pecuniam tuam dinumerare menſariis, & ego cùm veniſſem, cum lucro repetiſſem illam.Pecuniam dicens eloquia precioſa:nummularios autem vos qui ſuſcipitis. Tuum quidem fuerat, ait, tantum dinumerare, meum autem repetere ab illis non ſolum dinumerata,ſed & vſuram. Videtis dilecti, quantus in dictis terror.Quid ergo dicent,qui concredita ſeruare negligunt, quando & lucrum ab eis requiritur?Et vide miſericordiam domini.In his ſenſibilibus
I pecuniis prohibuit ne quis vſuram acciperet. Quare,& ob quam cauſam?quia vterque magno damno afficitur. Nam debitor quidem inopia atteritur, creditor autem augens diuitias, & peccatorum accumulat ſibi multitudinem. Proinde ab initio olim Iudæis craſſioribus tale
Deut.23.d dedit præceptum, dicens: Non fœneraberis fratri tuo & proximo tuo.Qua igitur excuſatione digni erunt,qui Iudæis ſunt inhumaniores,& poſt gratiam,& tantam à domino miſericordiam inueniuntur his qui ſub lege fuerunt inferiores,immò peiores?In ſpiritualib⁹ autem repetiturum ſe promittit vſuras. Quare?quia omnino diuerſo modo ſe habent ſpiritualis vſura, & ſenſibilis. Illic enim à quo requiritur ſeueriter, ſubitò in extremã inopiam defertur:hìc autem à quo exigitur,quando gratitudinem præ ſe tulerit,quanto maiorem vſuram afferet,tanto largiori fruetur remuneratione.Quocirca dilecti,cùm vobis cõcredita dinumeraueri mus,vobis neceſſarium erit duplicem afferre laborem & vigilãtiam, tum quòd dinumerata cuſtodienda ſunt vt fixa maneãt: tum quòd operandum vt & aliis communicentur, & multos in viam virtutis inducant: vt bifariàm vobis lucrum accreſcat,tum pro ſalute veſtra, tum pro aliorum
K vtilitate. Quòd ſi hoc feceritis,& vos reddetis beatos. Beatus enim,inquit,qui dicit in aures audientium:& facietis vt largior vobis apponatur menſa. Igitur fratres veſtros nolite negligere, neque ſolum ſpectate quæ ad vos attinent: ſed vnicuique cura ſit quomodo proximũ ſuum è diaboli faucibus eripiat,& ab impiis illis ſpectaculis in eccleſiam adducat, monſtrando ei multa lenitate & manſuetudine tum damni grauitatem, quod illic fert, tum bonorum quæ hìc conceduntur magnitudinem.Et non ſolum ſemel atque iterum hoc facite,ſed ſemper.Nam etſi hodie verbis tuis non obtemperat,poſtea obtemperabit:etſi neque ſecundò vel tertiò admonenti obtemperabit, iterum tamen te vidẽs vrgentem, fortè erubeſcet:& reueritus tuam curam,ab his quę offendunt deſiſtet.Et nunquàm dic, quia ſemel & iterum & tertiò & ſæpius dixi,& nihil perfeci. Ne quieſcas dicere:nam quanto magis tu perſeueraueris, tanto magis & merces tibi creſcet. Non videtis quanta omniũ deus nos longanimitate tolerat, & quomodo quotidie negligimus obtemperare eius mandato, & neque ſic ceſſat à
L cura noſtra,ſed omnia ſua ſuppeditat:ſolem oriri facit, pluuias concedit, aliáque omnia? Simili modo & nos erga fratres noſtros bene affecti,magnam faciamus diligentiam,& obluctemur maligno illi dæmoni,vt irritos eius faciamus conatus.Nam ſi ſinguli qui aſſint,vnũ lucrifacere poſſent, cogita quantam nobis lætitiam eccleſia multitudine filiorum ſuorum oſtenderet: & diabolus confunderetur,videns inuanum & fruſtra extendi ſua retia.Quòd ſi hoc feceritis,audietis & vos in die illo: Serue bone & fidelis, in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam.Cæterùm bona ſpe ſum vos hoc facturos: Video enim vultus veſtros,& coniecturam ſumo quòd admonitionem noſtram magna voluptate acceperitis,atque hinc ſpero vos,quod veſtrum fuerit, facturos.Proinde hanc admonitionem hìc finiamus.Proponemus autem vobis tenuem noſtram ac pauperem menſam,vt cùm ſolitam acceperimus doctrinam, domum concedamus. Operæprecium igitur & hodie in
M medium afferre patriarchã Abraham,vt diſcatis quantam ab hoſpitalitate mercedem acceperit. Apparuit autem ei deus,inquit,apud quercum Mambre,ſedente ipſo ad ianuas tabernaculi ſui meridie. Singula verba diligenter excutiamus,& requirendo theſaurum,omnes in eo latentes diuitias diſcamus. Apparuit autem ei deus inquit: Quare ſic exorſus eſt?Specta domini miſericordiam,& conſidera famuli gratitudinem. Poſtquam enim ſuperius apparuit ei,& poſt cætera etiam circunciſionis mandatum præcepit: eximius autem ille ſemper quæ à deo præcepta erant, diligenter perficere, reiecta omni mora,curauit:& circunciſus eſt ipſe,implens mandatũ domini,& Iſmaëlem circuncidit,& vernaculos omnes,& in ſumma miram declarauit obedientiam:iterum ei apparet. Talis enim dominus eſt dominus noſter, vt ſi quando viderit nos in prioribus gratos, accumulet beneficia,& nunquàm à ſua beneficentia deſiſtat,remunerans obedientium gratitudinem.Propter hoc,quia obediuit,iterum apparuit ei. Qua de cauſa ſic dixit beatus Moſes: Apparuit autẽ ei deus apud quercum Mambre, ſedente eo ad ianuam tabernaculi ſui,meridie? Conſidera,oro,hìc virtutem iuſti. Sedente,inquit,ad fores tabernaculi ſui. Tantopere curabat hoſpitalitatem,vt nollet horum venationem cuiquam familiarium committere: ſed trecentos decem & octo habens vernaculos, homo ſenex & nũc decrepitæ ætatis(centenarius enim erat)apud ianuam ſedebat. Et hic quidem hoc opus faciebat,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ciebat, & neque senectus illi obstaculo erat, neque suæ quietis lecto recumbebat, sed ad ostium sedebat: alij autem sæpe non solum tantum studium non faciunt, sed & planè diuersum, & horum congressus fugiunt & euitant, vt ne inuiti cogantur excipere. Verùm non iustus ille ita agebat, sed sedebat ad ianuam meridie. Hoc valde auget hospitalitatem & virtutem iusti. *In meridie*, inquit, *hoc faciebat*. Meritò, quoniam sciebat, quòd quibus est itineris necessitas, eo tempore maximè indigẽt cura: proinde tempus hoc vt idoneum elegit, & sedens eos qui præteribãt venabatur, pro sua quiete ducens ministrare viatoribus: & eos qui calore æstuabant sub tectum introducere studebat, non curiosè explorans eos qui præteribant, neque requirens an noti vel ignoti essent. Neque enim hospitalitatis fuerit diligenter singula perscrutari, sed omnibus simpliciter suam communicare benignitatem. Et quia hospitalitatis sagenam expanderat, meruit & vniuersitatis dominum cum angelis suis suscipere. Eapropter & Paulus dicebat: Hospitalitatis ne obliuiscamini. Per hanc enim quidam nescij
Heb. 13. a
B angelos exceperũt hospitio, patriarcham insinuans. Atque ob hoc Christus dicebat: Qui susceperit vnum ex his minimis in nomine meo, me suscipit. Audiamus dilecti, & hospitio excepturi nunquam quæramus *quis*, & vnde. Nam si patriarcha in rogando fuisset curiosius, fortè peccasset. Sed sciebat, inquis, aduenientium dignitatem. Vnde hoc tibi liquidum? Quomodo, si ita est, admiratus fuisset? Neque enim sic admirabile erat, si suscipiendo hospites curiosius explorasset q essent, sicut nũc cùm ignorans qui nam aduenerint, tanta alacritate & honore accedit, verbis suis quasi seruus domino eis vincula iniicit, & supplicat eis vt ne renuant, neque maximo damno afficiant. Sciebat enim quid faceret, quòd propter hoc & abundantiam magna voluptate perciperet. *Sed audiamus scriptorem ipsum, vt videas in extrema senecta iuuenilem alacritatem, & senem quasi iuuenem exultantem, & putantem se inuenisse thesaurum* quendam hospitum aduentum. E *leuatis autem*, inquit, *oculis uidit, & ecce tres uiri steterunt supra eum: & ut uidit, occurrit in occursum eis ab ostio tabernaculi sui.* Currit, & vo-
C lat senex. Vidit enim prædam quam venabatur, & nulla infirmitatis suæ ratione habita, ad venationem cucurrit, & non vocauit famulos, neque imperauit puero, nihilque rusticitatis neque desidiæ præ se tulit: quasi diceret, Magnus thesaurus est, magna negociatio: per memetipsum hanc mercem inferre debeo, ne elabatur tantum lucrum. Et hæc faciebat senex, homines obscuros & viatores suscipere se existimans. Discamus & nos, ac imitemur iusti virtutem. Nam si hoc fecerimus, verisimile est & nos aliquando eiusmodi præda potiri, immo semper assequimur si attendimus. Ob illam enim causam misericors dominus, vt ne ad talem benignitatem segnes simus, neque curiosius eos qui aduenitũt scrutemur, inquit: Qui acceperit vnum ex minimis in meo
Matth. 18. a
nomine, me accipit. Ne igitur ad vilitatem venientis spectes, neque vilem ex his quæ vides putes: sed cogita quòd per ipsum dominũ tuum suscipias. Quando enim propter eius nomen ministerium tuum in illum declaraueris, mercedem accipies quasi illum susceperis. Esto sit deses & negligentioris vitæ, qui tua fruitur benignitate, non sit tibi eius rei cura: plena enim tibi & perfecta merces dabitur, in domini honorem hoc facienti, & imitanti patriarchæ virtutem. Et vt vidit, inquit, accurrit in occursum eis ab ostio tabernaculi. Bene & hoc verbum, accurrit, quadrat: vt discas quòd quasi ignoti affuerunt, & qui non sua sponte ad tabernaculum venerunt: D propterea ne subterfugeret eum spirituale lucrum, qui senuerat, incanuerat, & centenarius erat, accurrit, & cursu promptitudinem declarat. *Et conspicatus eos*, inquit, *adorabat super terram, & dixit: Domine, si inueni gratiam coram te, ne transeas seruum tuum. Sumatur sanè aqua, & lauent pedes uestros, & refrigerabimini sub arbore, & accipiam panem, & comedetis, & posthac præteribitis, cuius gratia declinastis ad seruum uestrum.* Verba iusti sublimia valde sunt. Neque tantum miraculum, quòd eos susceperit, quantum quòd cum tanta promptitudine, & studio & non attenta aut sua aut aduenientium ætate. Nam fortassis videbantur sibi iuuenes, neque existimauit sufficere vt verbis duntaxat adhortaretur, adorabat, inquit, super terram: quasi supplicans, & efficacem exhortationem afferens, vt ne putetur perfunctoriè adhortari. Et ideirco diuina scriptura monstrans nobis iusti virtutem, inquit: Adorabat super terram, & gestibus & verbis magnum feruorem, egregiam animi humilitatem, summam hospitalitatem declarabat. Et cum adorasset, inquit, dicit: Domine, si inueni gratiam coram te, ne prætereas seruum tuum. *Quis* pro dignitate laudauerit iustum hunc, E vel quo pacto eum *quis innumeris etiam labiis* prædicet? Dicere enim, Domine, est captantium beneuolentiam: dicere autem, Si inueni gratiam in oculis tuis, hoc est admirabile. Beneficium, inquit, das, non accipis. Verè enim eiusmodi res hospitalitas est, qua magis accipit quàm dat qui illam promptè & alacriter exercet. At ne quis auditorum eleuans iusti virtutem, existimet quòd conscius, quales fuerint præsentes, hæc locutus sit (neque enim magnum quiddam tale fuisset, si sciens dixisset) sed admirabile & rarum est, quòd quasi homines alloquens, talia verba loquitur. Ne admireris autem, quòd *cùm tres exceperit, ad vnum se conuerterit iustus, dicẽs, Domine.* Fortassis enim vnus glorioſior cæteris apparebat, ad quem exhortationem suam conuertit. Deinde autem cùm progreditur, communem facit sermonem, & inquit: Sumatur aqua, & lauent pedes vestros: & iterum refrigerabimini sub arbore, & comedetis panem, & postea transibitis, cuius gratia declinastis ad puerum vestrum. Vides quomodo ignorans qui sint, quasi homi nibus loquens transeuntibus, ita communi exhortatione vtitur, & semel atque iterum seruum se vocans. Et F vide quomodo prædicit & mensæ suæ tenuitatem, immò lauticias. *Sumatur*, inquit, aqua, & lauent pedes, & *refrigerabimini* sub arbore. Quia enim fatigati estis, & *multum tulistis* æstum, ideo oro ne prætereatis seruum vestrum. Num magnum quiddam est quod ego exhibeo? aquam vobis solum præstare possum, qua loti pedes vestros sub arbore fatigationem deponatis. Insuper & mensæ dicit speciem. Ne putetis, inquit, me splendida vobis appositurum, vel condimentorum diuersitatem, vel assatorum varietatem. Panem comedetis, & sic transibitis, cuius gratia declinastis ad seruum vestrum. Vidisti quomodo variis vtitur modis, precibus vincere prætereuntes, & gestibus & verbis & operibus attrahere eos volẽs. Primùm enim, inquit, adorauit, deinde dominos vocat. Postea dicit quæ illis exhibiturus sit, extenuans res, & nihili esse vocans. Aquam enim tepidam, inquit, habeo ad lauandos pedes, & panem, & tectum ab arbore. Ne parui feceritis mihi tabernaculum, ne despexeritis senectutem, ne renuatis ad exhortationem meã. Scio quantum fertis laborem, coniecto quantus sit caloris æstus, & propterea paululum vos refrigerare volo. Qualem pater, filios suos tenerè diligens, filiis exhibet

benignitatem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G benignitatem,talem ille ignotis & peregrinis, & nunquam sibi cognitis. Verùm quia magna alacritate processit ac constantia,assequutus est venationem, & prædam intra retia concludere potuit. Et *dixerunt*,inquit: *sic fac, ut dixisti.* Senis excitatus est iuuenilis vigor. In manib°,inquit,habeo thesaurum,diuitias hinc sumam, senectutis obliuiscar. Et vide eum exultantem in opere, & quasi præ gaudio saltantem, perinde atque multa bona in manibus afferret,ita se oblectantem. Et *festinauit*,inquit, *Abraham in tabernaculum.* Sicut quando ad venationem contendebat,significauit eius alacritatem & laborem diuina scriptura,dicens: Accurrit autem in occursum eorum. Ita & nunc, quia adduxit viros,& id quod optabat perfecit,neque sic ab alacritate desistit:sed magis feruentem declarat amorem,neque quia securus fuit,ideo fit negligentior.Id quod nobis frequenter euenit,& principiò valdè studiosi sumus: quando autem in negocium ventum est,non par studium afferimus. Verùm iustus non sic,sed quidèlterum festinat & anhelat, & currit senio confectus in tabernaculum ad Saram.
H Accelera,& misce tres mensuras similæ.Considera quomodo & Saram venationis sociam facit, & quomodo eam erudit,vt suam imitetur virtutem.Etenim & illam incitat ne officio suo negligenter fungatur, sed acceleret. Magnam,inquit, negociationem assequuti sumus, ne perdamus thesaurum. Accelera & misce tres mensuras similæ.Quoniam sciebat boni operis magnitudinẽ, volebat vitę suę sociam etiam retribuendarum mercedum esse participem.Quare anim,die mihi,nulli famulorum hoc præcepit, sed mulieri tam prouectæ ætatis? Nonaginta enim annorum erat. Non rebellat mandato Sara,sed parem alacritatem etiam ipsa affert.Audiãt viri,audiant mulieres.Viri quidem vt sic suos contubernales erudiant, quòd si quando spirituale lucrum incidat, ne per famulos hoc perficiatur, sed per seipsos faciant omnia. Mulieres autem,vt accelerent iuuare viros in tam bonis operibus,& non erubescant,aliquos accipiẽdo hospites propter Christum,illis congruum prębere ministerium, & per seipsas afferre: sed imitentur Saram vetulam,in tanta senecta laborem libenter susci
I pientem,& filiorum opera perficientem. Verùm scio, quòd nullus feret ea quæ à nobis dicuntur. Nunc enim omnes planè contraria via incedunt, & multa mulierum est mollities,& omne studium in cultu vestium,in auratis & collaribus & externo ornatu,animę verò nulla est cura. Neque Paulus eas humiliat,dicens: Non in coronis tortis, vel auro, vel margaritis, vel sumptuosa veste.Vide animam hanc in cœlo vagantem,quomodo non putauit indignum se & vile,etiam de iis per sermonem admonere, & de sertis admonere. Meritò: omne enim ei studium erat in bene colenda anima.Quia igitur sciebat quòd hæc maximæ animæ perniciem generent,propterea non refugit quæ conueniebant ad docẽdum sic ægrotantes,sed inquit:Si vis ornari,vero te ornatu cole,quo decet mulieres pias.Bonis te operibus orna,hic animæ cultus est,hic à nullis externis commendatur,hunc nullus deprædari poterit, hic perpetuò manet indireptus. A cultu autem externo innumera fiunt mala.Et nondum dico animę nocumenta,arrogantiam quæ intrinsecus nascitur, despectum proximi, fastũ spiritus,animæ corruptionem,voluptatum illicitarum fomitem.Quid quòd facilè diripitur ille cultus & famulorum malignitate & latronum insidiis & sycophantarum calumniis?Et infinita mala inuenire in eo licet,ac perpetuas amaritudines. Atqui Sara talis non erat, sed

1. Timot. 2. c

K uerum possidebat ornatum: ideo & digna fuit patriarcha: & sicut ille festinauit,& in tabernaculum cucurrit, ita & ipsa magno studio fecit quæ imperata erãt,& miscuit tres mensuras similæ.Nam quia tres erant qui aduenerant,tres mensuras iussit misceri,vt citius panes parentur. Et *ut hoc præcepit,ad boues ipse iterum cucurrit.* O senis iuuentutem,ô animæ constantiam,currit ad boues, & *non permittit* aliquem famulorum eò transire: per *omnia monstrans his qui* aduenerant, quãta voluptate *perfusus sit, & quanti faciat* eorum præsentiam,& quòd *hunc pro* thesauro haberet honorem. Et *accepit*, inquit,*uitulum delicatum & bonum.* Ipse per semetipsum electionem fecit, & optimum qui aderat accepit, pueróque dedit,& illum detinuit,non remorando,sed multum studij declarando.Animaduerte,quomodo omnia cum velocitate,cum feruenti alacritate,cum hilaritate, cum gaudio,cum magna incũditate facit. Et *festinauit puer ut hoc faceret*, & neque hìc senex quiescit,sed iterum in ministrorum ordinem transit.Et vt accepit butyrum & lac & vitulum,apposuit quod fecerat. Sic per L
semetipsum omnia facit & apponit. Et neque dignum semetipsum censuit qui considêret eis, sed illis comedentibus adstabat ipse sub arbore.O magnitudinem hospitalitatis, ô humilitatis excellentiam, ô mentem opidò piam.Adstabat centenarius comedentibus illis.Mihi videtur *tunc* præ gaudio alacritatèque multa imbecillitate *sua factus* superior, & robur quoddam accepisse.Sæpe enim consueuit alacritas animæ, si quando roborata fuerit,vincere corporis imbecillitatem.Adstitit igitur patriarcha quasi famulus,summum honorẽ suum existimans, quòd præsentibus ministraret, & solaretur itineris eorum laborem. Vidisti quanta iusti hospitalitas?Neque enim hoc solum considera,quòd panes proposuit & vitulum: sed illud *cogita,cum quanto honore & quanta modestia declarata sit hospitalitas.Non sicut multi faciunt & superbiunt & despiciunt susceptos, eo quòd ministerium illis exhibeant. Hoc autem perinde est, ac si quis diuitias congreget & circunferat*: & cùm collegerit, omnia simul è manibus labi sinit. Quisquis enim cum arrogantia operatur quippiam,sic facit quasi plus præberet quàm acciperet:nescit quid faciat,proin
de & mercedem quæ hinc,disperdit. Verùm iustus ille M
sciens quid operaretur, per omnia quæ faciebat ostendit alacritatem mentis.Et postquam largiter & magna hilaritate seminauit hospitalitatem, statim & manipulos vberrimos messuit. Nam vbi ea quæ ex se erant impleuit, & nihil intermisit, & finem acceperunt quæ ad hospitalitatem pertinebant,declaratáque fuit virtus iusti.Vt postea discas quantorum & qualium bonorũ causa fuerit iusto hospitalitas,manifestat se qui affuit,& paulatim iustum suæ magnitudinem potentiæ docet.Quia vbi vidit eum stantem apud quercum,& stando magnũ honorem & ministerium afferre,dixit ei:Vbi est Sarra vxor tua? Statim autem per interrogationem indicauit ei quòd non esset ex vulgaribus aliquis,quandoquidem & mulieris illius nomen sciuit. Ille autem inquit:Ecce in tabernaculo.Et quia statim polliciturus erat ei quę supra naturam,propter hoc & dicendo nomen Sarræ, significauit quòd super hominem esset qui in tabernaculum eius diuerterat. Reuertens *enim*,inquit,*ueniam ad te secundum tempus hoc,in horas,& habebit filiũ Sarra uxor tua.* Ecce hospitalitatis fructus, ecce alacritatis illius mirę merces,ecce laborum Sarræ retributiones. *Ille autem*, inquit, *audiuit iuxta ostium tabernaculi, stans post illud. Et ut hoc audiuit, risit secum dicens: Nondum quidem mihi fuit usque*

nunc,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A *nunc, dominus autem meus senex.* Et vt respondeat diuina scriptura pro Sarra, prius assignauit, Abraham autem & Sarra profecerant in diebus suis. Et neque hoc contenta, adiicit: Et defecerant Sarræ fieri muliebria. Arefactus erat, inquit, fons, excæcatus oculus, officina erat inutilis facta: ad quæ respiciens Sarra, cogitabat apud semetipsam & senectutem patriarchæ. Verùm dum illa iuxta tabernaculum ita cogitat, *is qui scit arcana mẽtis,* demonstrare volens & *virtutis illius excellentiam*, & quòd nullum occultum se lateat, *dicit Abrahæ: Cur risit Sarra apud seipsam, dicens: Nunquid uerè pariam, ego autem senui?* Hęc enim illa apud semetipsam cogitabat. *Num impossibile, inquit, apud deum uerbum?* Ecce manifestè seipsum detegit. Non scitis, inquit, quòd naturæ dominus existens, omnia possum quando voluero, & emortuam vuluam fœcundam, & partui idoneam facere? *Num impossibile, inquit, apud deum uerbum?* Nónne omnia facio & transformo? num vitæ & mortis potestatem habeo? num impossibile est aliquid apud deum? Nónne prius hoc pollicitus sum? Num à me dictum prodiit aliquod, & opere non perficitur? *Audi igitur quòd in tempore hoc reuertar ad te in horas, & erit Sarræ filius.* Postquam reuer
B tero, inquit, tempore illo, tunc sciet re ipsa Sarra, quòd neque senectus ei obstaculo fuerit, neque sterilitas: sed verbum meum non poterit irritari, & partus eam docebit eorum quæ à me dicta sunt potentiam. Cæterùm vt illa audiuit, quòd neque illa quæ cogitarat essent à præsente occulta, negauit dicens: *Non risi. Timor enim concussérat eius mentem.* Et propterea scriptura tribuens hoc infirmitati suæ totum, inquit: Timore enim perterrita fuit. Verùm patriarcha dicit ei: non, sed risisti. Ne putes, inquit, licèt in animo hæc tractaueris, & quòd in occulto riseris, quòd possit abscõdi à præsentis virtute & scientia. Itaque negare factum noli, ne addas ad peccatũ: magna enim ab hac hospitalitate nobis prouenient bona. Hunc imitemur omnes, & magnam geramus hospitalitatis curam: non vt momentaneam & corruptibilem retributionem solũ accipiamus, sed vt reponamus nobis etiam immortalium bonorum fruitionem. Nam si hoc facimus, susc ipiemus & nos hìc Christum, & susc ipiet etiam ipse nos in mansionibus illis quæ ab æterno præparatæ sunt diligentibus se. Et audiemus ab eo:
Matth. 25. c C Venite benedicti patris mei, in hæreditatẽ accipite præparatum vobis regnum ab origine mundi. Cuius gratia, & propter quid? Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & potastis me: peregrinus fui, & collegistis me: in carcere fui, & inuisistis me. Quid minus molestum quàm hæc? non enim præcepit nobis curiosè scrutari & inquirere quibus nam deberemus curam exhibere. Tu quod tuum est, inquit, declara, licét abiectus & vilis sit, vt apparet, quem foues. Quæ enim in illos facta sunt, ego vt mihiipsi facta agnosco. Propterea addidit: Quatenus fecistis vni fratrum meorum minimorum, mihi fecistis. Igitur cùm tanta ex hospitalitate sint lucra, non contemnamus, sed quotidie huius bonæ negociationis merces inferre studeamus, scientes quòd dominus noster alacritatem magnam, non ciborum pondus requirat, non mensam sumptuosam, sed mentem hilarem, non tantum ministerium à nudis verbis, sed charitatem à puro synceróque corde. Idcirco & sapiẽs quidam dicebat: Melior sermo, quàm munus. Sæpe enim
« sermonis obsequium magis recreat accipientem, quàm donum ipsum. Proinde scientes hæc, ne simus difficiles erga eos qui nos accedunt. Quòd si non poterimus eorum inopiam subleuare, hoc faciamus cum gaudio, lætitiáque magna: non vt præbentes aliquid, sed vt ab eis D accipientes. Quòd si non possumus, ne simus asperi in eos: sed vel verbis eorum curam agamus, & in mansuetudine respondeamus eis. Quare enim durè compellas eum, num cogitẽ num vim facit? orat, supplicat, obsecrat. Qui autem hæc facit, contumelia dignus non est. Quid dicet? orat & supplicat, innumera bene apprecatur, & hæc omnia facit pro vno obolo, & neque illum erogamus. Et quam assequemur veniã? quam habebimus defensionem? Ipsi quidem quotidie lautam mensam apponentes, & sæpe plus quàm vsus requirit insumentes, illis neque paruum quid communicamus, idq; cum innumera bona per hos nos habituros expectamus. O magnam desidiam. Quantum hìc damni facimus? quãtum lucri è manibus nostris excidere permittimus? Materiam nostrę salutis à deo nobis datam amandamus, neque in mentem accipimus, neque consideramus, neque paruitatem eorum quæ damus, neque immensitatem eorum quæ accipimus: sed omnia arculis includentes, & aurum quidem à rubigine absumi permittimus, immo furum manibus proponimus: vestes quoque varias à tineis arrodi sinimus, nolumus autem vt ea quæ absq; vsu iacent, bene dispensentur, & vt iterum nobis custodiantur, ac per ea etiam ineffabilia bona mereamur as- E sequi. Quæ nobis omnibus concedat gratia & misericordia sua dominus noster Iesus Christus, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. xlii.

DIdicimus ex hesterna lectione charissimi, eximiam iusti hospitalitatem: age & ea quæ sequuntur tractantes, hodie discamus benignitatem & compassionem patriarchæ. Possedit enim iustus ille virtutes omnes. Neque enim tantum bene affectus erat in proximos, neque hospitalis tantum & compatiens, sed & alias virtutes omnes vbertim declarauit. Nam siue patiẽtiam discere opus, inuenies eum in summum illius verticem progressum: siue humilitatem requiris, videbis & in hac nulli cedẽtem, sed omnes transcendentem, etiam si fides declaranda sit, & in ea præ omnibus aliis probatus est. Est enim anima eius imago quædam animata: varios virtutum colores in se ostentans. Quæ igitur nobis post hac relicta est excusatio, F cùm vnus homo cunctas in se virtutes possideat, nos ita immunes earum simus, vt ne vnam quidem perficere iuuet? Quòd enim non ex eo quod non possumus, sed quod non volumus, à bonis omnibus sumus alieni: manifestè indicat quòd multi vicinorum nostrorum inueniuntur virtutib⁹ conspicui. Et istucipsum quòd patriarcha, qui ante gratiæ tempus & ante legem fuit à seipso, & à scientia (quæ naturæ insita est) in tantum peruenit virtutis fastigium, sufficit vt omnes nostras excusationes refutet. At fortè dicent aliqui, quòd vir ille multam à deo gratiã consequutus sit, & omnium dominus, eius singularem habuerit curam. Fateor ita esse & ego. Verùm nisi primùm & ipse quod suum erat fecisset, non tanta à domino obtinuisset. Eapropter non hoc solum vide, sed in vnoquoq; diligenter attende quomodo primùm in omnibus virtutis suæ indicium exhibuerit, atque sic diuinum meruerit præsidium. Atque hęc sępe vobis declarauimus: quando à patria sua migrabat, quòd neque à progenitoribus semen fidei acceperit, & à seipso valde religiosam atque piam mentem obtulerit: & homo ille cùm nuper à Chaldæa translatus esset, iterum subitò iubetur vt aliò pergat, & alienam terram sũę præferat:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ferat:non fluctuauit animo,non distulit,sed statim imperata fecit:idq; nesciens vbi nam errandi futurus esset finis,festinabat & anhelabat,vt in iis quæ planè incerta erant, mandatum dei omnibus præferendum duceret. Vidisti quomodo ab initio quæ à semetipso erant attulerit, & propterea diuina quotidie vbertim susceperit: Eodem modo dilecti,etiam nos,si voluerimus superna frui gratia,imitemur patriarcham,& ne cunctemur ad obeundam virtutem:sed quotidie ita eam exerceamus, vt oculum illum qui sopiri nescit,conciliemus nobis ad mercedem tribuendam.Etenim qui scit arcana mentis nostræ,cùm viderit sanam mentem nostrã, & nos conari & eniti ad virtutis agones, statim & nutu suo nos adiuuat,simul & labores nostros alleuians,& infirmitatem nostræ naturæ confirmans, vberésque retributiones suppeditans.Sanè in Olympicis certaminibus neutiquam quis tale quid inueniet: sed subsistit adornator & magister,fitq; spectator tantum vt cęteri,neque in vlla re potest adiuuare, sed expectat vt fiat victoria. Dominus autem noster non sic,sed simul nobiscum certat, & manum porrigit, & simul adiuuat, & quasi vndequaque aduersarium nostrum nobis tradit, & omnia facit
H & curatur vt in certamine duremus,& vincamus, quò nobis immarcessibilem imponat coronam. Coronam enim,inquit,gratiarũ accipies in capite tuo.Iam in mediis illis Olympicis certaminibus corona post victoriã nihil aliud est,quàm folia lauri,quàm applausus & clamor vulgaris,quę tamen omnia vespera ingruente marcescunt & pereunt:at corona quæ pro virtute & eius sudoribus datur, nihil habet sensibile, neque in hoc seculo nobiscum dissoluitur, sed perpetua est, immortalis, extendens se in omnia secula.Et labor quidem parui tẽporis:merces autem laborum, finem non habet, neque cedit tempori,neque marcescit.Et vt discatis,ecce quot anni præterierunt, quot generationes, à quo Abraham hic fuit: Et sicut heri ac hodie,ita fulgẽt eius pro virtute coronæ,& vsque ad consummationem seculi,omnibus qui rectè sapiunt, argumentum est sermonis & doctrinæ.Proinde quia talis est virtus iusti, ad æmulãdum expergiscamur,& vel tandem nostram agnoscentes generositatem,patriarcham imitemur,& de salute nostra cogitemus, multa adhibita diligentia:ita vt non solum corpus sanum sit,sed & vt diuersi animæ morbi curentur.Nã si voluerimus sobrij esse & vigiles,facilius morbos animæ quàm corporis emendabimus.Nam si quando nos affectio quæpiam perturbat,si volumus pia religiosaq; mente cogitare iudicium diei illius terribilis,& non ad præsentia spectare, sed ad cruciatus, quos propter illas feremus,statim ab anima nostra resiliet ac reuolabit. Ea propter ne simus negligentes, sed scientes quòd agon est & certamina,& vt in prælio hostibus nos obiiciamus oportet,quotidie recentetur ac rigorem iuuenilem recipiat animus noster,vt superno freti præsidio,malæ huius bestiæ, insidiatoris dico salutis nostræ, caput statim conterere valeamus. Ipse enim dominus nobis promisit,dicens:Ecce do vobis potestatem ambulandi super serpentes & scorpios, & super omnem virtutem aduersarij. Sobrij igitur simus obsecro,ac prudentes,vt cùm vestigia huius patriarchæ sequimur, omnigenam virtutem amplexati,easdem coronas mereri possimus, & in eius occurrere sinus, & effugere gehennæ pœnam, & assequi bona illa ineffabilia. Verùm vt amplior fiat nostra æmulatio,& magis ad imitandum hunc iustum prouocemur: age iterum ex historia iusti illius cum vestra charitate colloquentes, sequentia aggrediamur.Igitur post largam illam hospitalitatem,quam fe- K
cerat, non qualitate ferculorum, neque quantitate, sed promptitudine & liberalitate mentis existimatam,statim hospitalitatis mercedem obtinuit: & didicit quis nam præsens ille esset,& quanta eius virtus. Abituri illinc erant ad subuertenda Sodoma, comitatur eos patriarcha & deducit,vt inquit. Vide domini misericordiam, quanta obsequela vsus est. Simul & iusto honorem impendit,& virtutem in anima eius latentem detegere voluit. *Cùm surrexissent autem,inquit,uiri, respexerunt in faciem Sodomorum & Gomorrhæ.* de angelis dixit.Nam hìc quidem in tabernaculo Abrahæ,& angeli, & eorum dominus per idem tempus visi sunt:postea verò illi quidem vt ministri missi sunt ad subuersionem illarum ciuitatum,ipse autem dominus mansit,& quasi amicus amico iusto communicabat quæ nam facturus esset.Vnde cùm illi profecti sunt,dixit,inquit,dominus:

Num cælabo ab Abraham puero meo,quæ ego faciam? Mirum in modum deus obsequitur iusto, & plurimo eum honore dignatur. Nam quasi homo homini loquens, monstrat nobis,quãto honore dignos ducit virtute prędditos.Et vt ne putes,honorem tantum iusto concessum
L solius diuinæ esse bonitatis,vide quomodo diuina scriptura docet nos,quòd ipse sibiipsi honoris sibi fuerit autor,obediendo mãdatis diuinis magna sedulitate.Quia postquam dixit: Non cælabo ab Abraham puero meo, quæ ego facio:non statim dicit futurum:consectaneum enim erat,quòd adderet,& diceret se incensurum Sodoma. Verùm dignum est,vt neq; illud prætereamus:neque enim syllabam: neque apicem in diuina scriptura præterire oportet. Quantæ enim dignitatis esse putas, quòd dicit Abraham puerum suum:quantæ affectionis? quãti amoris? Hoc enim potissimũ monstrat eximiam dignitatem & honorem in iustum.Deinde id quod dicebam,cùm dixit,*Non cælabo: non statim affert & dicit quod futurum. Sed quid?Vt discamus quòd non absque causa,neque temerè deus tantum erga illum declarans studium,inquit:* *Abraham autem futurus est in gentem magnam & populosam.Et in ipso benedicentur omnes gentes terræ. Noui enim quòd constituet filiis suis, & domui suæ post se,& custodient uias domini dei,ut faciant iustitiam & iudicium,ut adducat dominus super Abraham omnia quæcunque locutus est ad eum.* Papæ,quanta misericordis domini magnitudo?Quoniam postea inducturus erat excidium So M
domorum,nunc prius patriarcham animat & cõfidentem facit,simul pollicens ei benedictionem maximam, & quòd in magnam multitudinem futurus sit: docens eum quòd mercedem hanc piæ suæ mentis accipiat.Cogita enim quanta est patriarchæ virtus, quomodo deus dicit:Scio enim quòd constituet filiis suis post se,& custodient vias domini.Magna hæc est virtutis augmentatio. Non enim tantum mercedem accipit, quia ipse bene egit: sed & quia præcipit natis suis, largas retributiones accipit. Is enim qui principium præbet ac initia, etiam eorum quæ postea fiunt autor est. Et vide domini bonitatem, non solum pro præterita virtute, sed & pro futura remunerat. Scio enim,inquit,quòd constituet filiis suis.Quoniam dicere vult,prænoui iusti mentem,idcirco remunerationibus pręuenio.Scit enim abdita cordis nostri, & quando videt volentes quæ oportet,ac sanam præ se ferentes mentem,manum porrigit, & ante labores remunerat, alacriores hac ratione efficiens: id quod in iustis omnibus fieri inuenies: Nam cùm sciat imbecillitatem humanę naturę,vt non in arduis & difficilibus nihil se posse putet,inter laborãdum

Luc.10.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ita ſuum auxilium & remunerationes prębet,vt & labor
allametur,& feruor creſcat.Noui enim,inquit, q̃ cõſti-
tuet filiis ſuis,& cuſtodiẽt vias domini dei. Non ſolum
de ipſo prędicit,q̃ cõſtituet,ſed & de filiis eius,quòd cu-
ſtodient vias domini dei,Iſaac & Iacob inſinuans.Vias
domini,hoc eſt,mandata & prącepta.Vt faciant,inquit,
iudicium & iuſtitiam:nihil prąferẽdo iuſtitiæ,& viuen-
do citra omnem iniuſtitiam.Hæc enim maxima virtus
eſt,ac propterea eueniunt omnia quæ locutus eſt ei do-
minus.Opinor autem q̃ & aliud quiddã ſignificet,cùm
dicit: Abraham autem futurus eſt in gentẽ magnam &
populoſam:pro eo, Tu quidem qui virtutem amplexa-
ris,& meis obtẽperas prąceptis,obedientiámque præ te
fers,in gẽtem magnam & populoſam eris.Impij autem
illi Sodomorum regionem inhabitãtes, diſperibunt o-
mnes. Nam ſicut virtus ſalutis cauſa eſt eam operanti-
bus,ita & malitia interitus.Porrò poſtquàm benedictio-
nibus & laudibus fiduciam ac animos dedit iuſto,inci-
pit quod dicturus erat argumentum. *Clamor Sodomo-
rum & Gomorrhæ apud me multiplicatus eſt,& peccata eorum
magna ualde.Cùm igitur deſcendero,uidebo utrum iuxta clamo-
rem ſuum qui ad me uenit,perficiunt, an non,ut ſciam.* Terri-
bilia verba.Clamor,inquit,Sodomorum & Gomorrhę.
B Quantus & alię ciuitates ſimul perierint,ſed quia hę fue
runt clariores,eas ſolũ cómemorauit. Multiplicatę ſunt
apud me,& peccata eorũ magna valde. Vide quomodo
mala coaceruẽtur.Non ſolum magna eſt multitudo cla
moris & iniuſtitiæ.Nam quòd clamor Sodomorum &
Gomorrhæ multiplicatus eſt , opinor ſignificare, quòd
cum indicibili iniquitate illa etiam omni virtute priua
ti ſint,multáſque iniuſtitias quas cõmiſerũt demonſtra-
uit:& inſurrexerunt potentiores cõtra inualidiores, di-
tioréſque cõtra pauperes.Proinde nõ ſolum,inquit,ma-
gnus erat planctus clamoris, ſed & peccata ipſorũ non
vulgaria fuere,ſed magna,atq; valde magna.Inſolitum
enim iniquitatis modum excogitauerunt , & alienas &
illicitas coëundi leges inuenerũt. Atq; tanta erat mali-
tiæ procliuitas,vt omnes omni malo replerẽtur,& nul-
lam poſtea correctionem admitterent, totique aboleri
digni eſſent: neque enim incurabiles illi morborũ me-
dicos ferebant.Poſtea docet omne hominum genus, q̃
licet magna valde & confeſſa ſint peccata,non autea ta
men pronunciandum ſententiam,quàm manifeſtę de-
C monſtrationes fiant,inquit, Cùm deſcenderim autem,
videbo vtrum iuxta clamorem ſuum, qui ad me venit,
perficiãt,vel non,vt ſciam.Quid ſibi vult,quòd ſermo-
nem ſuum ita attemperat:cùm deſcenderim,inquit,vi-
debo ? Nunquid de loco in locum tranſit vniuerſorum
dominus?abſit.Non hoc dicit:ſed vt dixi,per verbũ craſ
ſius docere nos vult,quòd opus ſit magna diligentia: &
non auditu ſolo peccatores condemnandi ſint,neq; ſen
tentiæ ferẽdæ,niſi cõprobatio præcedat . Audiamus hęc
omnes: non enim ſolum ij qui protribunali ſedent ob-
ſeruare hãc legem debent,ſed & nullus vnquàm ob nu-
dam accuſationẽ proximum condemnet.Idcirco enim
& poſt hæc beatus Moſes ſpiritu ſancto afflatus admo-
Exod.23.a net,dicens:Auditum vanum ne accipias.Et beatus Pau-
lus,ſcribens, clamabat : Tu autem cur iudicas fratrem
Rom.2.& 14.a tuum?Et Chriſtus quoq; prącipiens diſcipulis ſuis: No-
Matth.7.a lite,inquit,iudicare,vt ne iudicemini.Cur enim,inquit,
ante tẽpus inuadis iudicis ius?Cur prąuenis diem illum
terribilem? Vis iudex eſſe,cognoſce temetipſum,& tua
delicta.Nullus eſt qui vetet:ſic enim & peccata tua emẽ
dabis,& nihil ex facto incõmodaberis.Quòd ſi relictis
rebus tuis ſedes ad iudicãdum alios, maiores te tibiipſi

colligere peccatorum ſarcinas non ſentis.Idcirco obſe- D
cro,fugiamus omnino ne condemnemus alios. Nã etſi
iudiciariæ poteſtatis non ſis particeps, attamen iudica-
ſti mente,& peccato feciſti te obnoxiũ: præſertim quòd
nulla demonſtratione audita, ſed ſola ſuſpicione,& t
nui accuſatione condemnas.Quapropter beatus Dauid
clamabat,dicens:Detrahẽtem clàm proximo ſuo,hunc Pſal.100.a
perſequebar . Vidiſti virtutis eminentiam?Non ſolum
non recipit quæ dicuntur, ſed & abigit volentem fratri
ſuo maledicere . Igitur ſi & nos peccata noſtra immi-
nuere volumus,hoc maximè omnium ſeruemus,ne cõ-
demnemus fratres noſtros, neque detrahere cupientes
accedamus:immo iuxta prophetã abigamus,& omnino
auerſemur.Hoc enim opinor & prophetam Moſen in-
ſinuare cùm dicit:Auditum vanum ne acceperis.Et hac
de cauſa etiam nũc dominus tam craſſo verbo vſus eſt,
in vtilitatem animarum noſtrarum. Dicit enim: Cùm
deſcendero autem,videbo . Cur enim?Num neſciebat?
Ignorabátne peccatorũ magnitudinem? Neſciebat lap-
ſos correctionem non ſuſcepturos?Verum quaſi ſatisfa
ctionem quandam affert iis qui poſthac impudenter ac
cuſare volunt:& monſtrando eorũ peruicaciam & vir-
tutis penuriam, tanta vſus eſt longanimitate . Fortaſſis E
autem non propter hoc ſolum,ſed & vt iuſto detur oc-
caſio declarandi mentem ſuam cõdolentem,& bene in
alios affectam. Angeli enim(vt dixi)abierant in Sodo-
ma patriarcha verò ſtabat coram domino. *Et ut ap-
propinquauit*,inquit, *Abraham,dixit : Nunquid perdes ſimul
iuſtum cum impio, & erit iuſtus ſicut impius?* O quanta iuſti
fiducia,immo ô quanta animi compaſſio.Quodammo
do compaſſionis ebrietate grauatus,neſcit quid dicat.Et
monſtrans diuina ſcriptura,quòd magno timore & tre
more preces faciat:Vt appropinquauit,inquit,Abrahã,
dixit: *Nunquid perdes ſimul iuſtum cum impio? Quid
facis ô beate patriarcha? Quid opus habet tua exhorta-
tione dominus,vt ne hoc faciat? Verùm ne hoc cogite-
mus:*nõ enim quaſi domino hoc facturo dicit, ſed quia
manifeſtè propter fratris filium dicere non audebat,cõ
munes pro omnibus facit preces , volens cum aliis & F
hunc ſeruare,& cum hoc etiam alios eripere:incipítque
patrocinari,ac dicit: *Si fuerint quinquaginta iuſti in ciui-
tate,perdes eos?Non parces toti loco propter quinquaginta iu-
ſtos,ſi fuerint in ea? Nequaquam facies uerbum hoc , ut occidas
iuſtum cum impio,& ſit iuſtus ſicut impius. Nequaquam.Qui iu
dicas omnem terram , non facies iudicium?* Vide quomodo
& in hac oratione ſuam religioſam & piam mentem
declarat, & iudicem omnis terræ confitetur, precatúr-
que ne pereat iuſtus cum iniuſto. Poſtea mitis & miſeri
cors dominus annuit petitioni, & dicit: Facio id quod
dixiſti , & accipiam tuam petitionem . Si inuenientur
quinquaginta iuſti in ciuitate , propter illos parcam o-
mni ciuitati,& toti loco. *Dabo hoc*,inquit, *quinquagin-
ta iuſtis,ſi inuenti fuerint, & alios ſaluabo,& petitionem tuam
implebo.* Verùm videamus inſtum illum,quomodo ar-
repta fiducia, & agnita miſericordia dei, iterum aliam
petitionem affert,& inquit: *Nunc cœpi loqui ad dominum
meum,ego autem ſum terra & cinis.* Ne putes,inquit,domi
ne ignorare meipſum, & tranſgredi me mẽſurã, & tãta
vti fiducia.Scio enim,q̃ terra ſum & cinis:ſed ſicut hoc
ſcio,& manifeſtè ſcio,ita neq; illud ignoro,q̃ copioſa eſt Pſal.32.a
tuę miſericordię magnitudo, & q̃ dives es in bonitate, Rom.10.c
& q̃ vis omnes homines ſaluos facere.Nã quos ex nihi- 1.Timoth.
lo produxiſti,quomodo factos perderes, niſi tanta eſſet 2.b
peccatorũ noſtrorũ grauitas? *Idcirco iterũ oro & precor,
ſi pauciores quinquaginta inuenti fuerint,& quadragintaquinq;*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *fuerint in ciuitate iusti,num saluabis ciuitatem?* Et *dixit:Si inuenti fuerint quadraginta quinque,non perdam.* Quis pro dignitate dominum omniũ laudarit,ob tantã longanimitatem & obsequelam: vel iustum beatum prædicaret,cui tanta est fiducia? Et *adiecit,*inquit,*ultrà loqui,& dixit:Si inuenti fuerint ibi quadraginta?* Et *dixit, non perdam propter quadraginta.* Exin quasi reueritus indicibilem dei longanimitatem iustus, & timens ne fortè videatur transcendere modum precãdo,dicit: *Nunquid domine si loquar,* Si *inuenti fuerint ibi triginta?* Et quia paratum inuenit ad misericordiam:non quinq; iustos assumpsit,sed decem, & sic affert patrocinium. Si inuenti fuerint illic triginta? Et *dixit:Non perdam,si inuenti fuerint illic triginta.* Animaduerte quanta iusti constantia,*quasi ipse foret obnoxius sententiæ, ita eripere studet à pœna Sodomitis inferenda.* Et *dixit,quoniam possum loqui ad dominum:Si inuenti fuerint ibi uiginti?* Et *dixit:Non perdam propter uiginti.* Omnem sermonem transcendit,& omnem cogitationem,domini bonitas. Quis enim nostrũ,qui in medio infinitorum malorum versamur,vellet ferendo sententiam cõtra proximos tãta vti misericordia & obsequela? Veruntamen *iustus ille videns diuitias misericordię*
H *dei,non subsistit, sed iterũ dicit: Nunquid domine,si loquar adhuc semel?* Nam *quia ineffabilis* erat longanimitas, propter hoc reueritus ne & indignationẽ aduersus se moueret eius qui rogabatur,dicit:Nunquid domine? Num temerarium quiddã facio?dicit. Num impudentiam prę me fero?num opus condẽnatione dignum facio, si loquar adhuc semel? pro magna & inenarrabili misericordia tua adhuc vnam orationẽ accipito à me.

Si autẽ inuenti fuerint illic decem? Et *dixit:Non perdam propter decem. Et quia prius dixit: Adhuc semel loquar, Abiit,* inquit,*dominus postquam cessauerat loqui Abrahæ, & Abraham reuertitur in locum suum. Vidistis dominum ad nostram infirmitatem se humiliãtem? Vidistis & iusti erga alios affectionem? Didicistis,quanta virtus sit eorum qui virtutem exercent?* Si enim *inuenti fuerint,*inquit,decẽ iusti,propter illos omnibus remissionẽ concedo peccatorum.Nõ bene dicebam,ꝙ hæc omnia facta sunt,vt nulla relinquatur impudenter loquentibus contradicendi occasio:Sũt enim multi insanientiũ,qui infreni lingua, & reprehẽdere & dicere volunt: Quare incensa sunt Sodoma?si tulisset eos dominus lõganimiter, fortè pœnituisset.Propter hoc ostendit tibi malitiæ nimietatem,
I & ꝙ in tanta multitudine tãta raritas fuit virtutis,quòd alio quodã diluuio indigeret, & *quale prius in mundo* fuit.Sed promissio dei est vt non vltrà tale inferat supplicium, propterea aliũ pœnæ modum excogitat, simul & illos in pœnã ducens,& posteris omnibus perpetuam prębens doctrinam.Quoniam enim naturæ leges irritarant,& alienos & illicitos excogitarãt coitus,ideirco insolitum supplicij modum induxit propter illorũ iniquitatem:& ventre terrę inutili facto,& relicto posteris monimẽto perpetuo,vt ne eadem attentãtes in eaſdem incidant pœnas:& liceat volẽti ad loca illa pergere,videre ipsam terram(vt ita dicam)clamãtem & ostendẽtem supplicij vestigia,& firmata quasi herì vel hodie facta:tam manifesta ostenditur indignatio.Ideo obsecro, vt per illa per quæ alij pœnam dederũt,nos castigemur. Sed fortè dixerit aliquis:Quid ergo quòd illi sic puniti sunt?nónne sunt & nunc multi qui eadem committunt quę illi,attamen non puniuntur?Etiam:sed hoc potissimum maiorem pœnam eis conciliat, his qui talia perpetrant. Quando enim non castigamur ex his quę illis acciderũt,& non est nobis lucro longanimitas dei, cogita quomodo illũ inextinguibilem ignem nobismetip K
sis succendimus,& acerbum vermem paramus. Aliter quoque: Quia propter gratiam dei sunt & nunc multi virtute pręditi,qui placare possunt dominum,sicut tunc patriarcha.Tametsi nos,cùm nosipsos attẽdimus,& nostram videmus desidiã, putamus miram virtutis raritatem: attamen propter illorum virtutem,longanimitatem *deus in alios seruat.Et vt scias* ꝙ taliũ fiducia nobis *longanimitatem dei conciliet*, audi ex hac ipsa historia:*dicit enim patriarchę:Quòd si decem iustos inuenero,non perdam ciuitatem.Et quid dico decem iustos?nullus inuentus illic ab iniquitate alienus,nisi solus* Loth iustus,& eius duę filię.Vxor enim *propter illos* forte pœnam ciuitatis effugit, postea tamen pœnam dedit propter suam malitiam.Nunc autẽ propter ineffabilem dei misericordiam, quia pietas incrementum sumpsit, multi etiam in mediis ciuitatibus ignorati possunt placare deum,& alij in mõtibus & speluncis. Aliorúmque virtus multorũ tegere valet malitiam. Multa enim domini bonitas est & sępe solet etiam propter paucos multis dare salutẽ.Et quid dico,propter paucos iustos?Sæpe quando non inuentus est in pręsenti vita iustus,propter defunctorum virtutem,viuentium miseretur & curam L
habet:vnde clamat dicens:Protegam ciuitatẽ hanc pro- 4.Reg.19
pter me,& propter Dauid puerum meum:quasi diceret: & 20.b
Licèt ipsi indigni sint, & nullam salutis habeant occasionem: verùm quia solitus sum misericorditer agere, & ad miserandum promptus sum,propter meipsum faciam,& propter puerum meum Dauid:qui ante hos annos è vita migrauit,hic author erit salutis his qui sua sese perdiderunt desidia.Vidisti misericordiam domini, quomodo eos qui virtute pollent, toti multitudini opponit,& repẽdit?Quapropter & Paulus dicebat: Obam- Hebr.11.g
bulauerũt *in ouillis caprinisq; pellibus, destituti,pressi, afflicti,quibus indignus erat mundus.Ille dicit: Omnis mundus, & totus orbis non est conferendus his qui in afflictionibus & pressuris,& nuditate agunt & obambulant,& in spelũcis versantur propter deum.* Igitur dilecte,quando videris virum vili externo habitu vestitum, virtute verò intrinsecus amictum,ne vilipenderis quod apparet:sed animæ diuitias disce,& internam gloriam, & videbis vndequaque fulgẽtem virtutẽ.Talis erat beatus Elias,qui melotem tantũ habuit, & purpura vestitus Achab,illius melote indigebat. Vidisti Achabi inopiã, M
Eliæ autem diuitias?vide & quãta potestate distent.Melote huius cœlum aperuit,pluuiarum descẽsum sistit. Et lingua prophetæ frenum fuit cœlo, & annis trib⁹ & sex *mensibus pluuia* nõ fuit:*purpura autem amictus & diademate, circumibat quærens prophetam, & nihil lucri* ex sua potestate habebat.Cęterùm vide domini misericordiam, quia vidit prophetam multo zelo & feruore moueri,& magnam hanc pœnam inferri contra totum mundum,ne & ipse simul in supplicium incideret cum illis,dicit ei:Surge,& vade in Sarepta Sidoniorum.Illic 3.Reg.
enim præcipiam mulieri viduæ,vt te pascat.Et vt exur- 17.b
rexit,abiit.Vide spiritus gratiam dilecte.Etenim & herì vobis totus sermo de hospitalitate fuit,& hodie hospitalis ista vidua sermonem illum complebit. Et venit,inquit,ad viduam,& inuenit eam colligẽtem ligna,& dicit ei:Da mihi parum aquę,& bibam.Illa audiuit.Et dixit ad eam iterum:Fac mihi subcinericios panes,& comedam. Illa verò postea detexit immodicam suã egestatem,immo inenarrabiles diuitias.Magna enim paupertas indicat diuitiarũ illius magnitudinẽ.Et dicit:Nõ est ancillę tuę nisi pugillus farinę,& parum olei in amphora,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A phora,& comedemus ego & pueri,& moriemur.Miserabilia verba,quę & lapideam animâ inflectere possent. Nulla posthac nobis spes salutis.Mors in foribꝰ est.Hoc solum nobis relictum est ad vitam, quod vix sufficiet mihi & pueris : id quod erat mihi possibile feci,aquam communicaui.Verùm vt discamus & mulieris hospitalitatem,& iusti magnam fiduciam,vide quid sit.Vbi propheta didicit diligenter hæc omnia,vt detegeret nobis virtutem mulieris.Nam deus qui dixerat: Præcepi mulieri,vt te pascat: ipse erat qui tunc per prophetã operabatur.Dicit ei:Fac mihi primùm & comedo,& tũc filiis tuis. Audite mulieres,quæ diuitiis affluitis,& in multa inutilia vestras facultates insumitis, & post illa omnia duos vel tres obolos indigẽtibus, vel viro cuipiam virtute prędito,propter deũ famelico, impẽdere non vultis.Ista autem nihil horũ possidens,sed tãtum pugillum farinæ,& paulo post iuxta suam opinionem, puerorum mortem spectatura,vt audiuit à propheta,Fac mihi primùm,& tunc tibi & pueris tuis:nõ ægrè tulit,nõ neglexit,sed fecit imperata:erudiens omnes nos,prę ferẽdos nostra refocillatione seruos dei: & non simpliciter talia lucra prætereunda, sed attendendum q; multa hinc
B nobis erit merces.Vide igitur hanc viduam,pro pugillo farinæ,& pauxillo oleo,quomodo perpetuum oleũ possederit.Nam postquam pauit prophetã,neq; pugillus farinę defecit,neq; amphora olei,cùm interim fame terra omnis corrumperetur. Est autem & hoc admirabile & rarum, q; neq; laboribus postea opus habebat,sed parata perpetuò erant farina & oleum:& neq; agricultura indigebat, neq; boum cooperatione,neq; vlla alia cura, sed super naturam eueniebant omnia.Et cũ rex,qui coronam capite gestabat, anxius esset , & fame laboraret: pauper vidua omnibus destituta,quia prophetam susceperat,in perpetuã venit abundãtiam.Propterea & Chri
Matth.10.d stus dicebat: Qui susceperit prophetam in nomine prophetę,mercedẽ prophetę recipiet.Vidisti heri quid propheta meruerit dapsili tua hospitalitate, & feruida alacritate:vide & nunc hanc Sidoniã repentè diuitias possidentem.Lingua enim prophetæ quę cœli habenas moderabatur,farinæ pugillũ,& olei amphoram iugiter scaturire fecit.Hanc omnes imitentur & viri & mulieres. Ego quidem vellem nos prophetam imitari,& eius possidere virtutes . Sed quia hoc onerosum nobis videtur
C esse,quãuis & ille homo erat,carnemq; sicut & nos circumferebat,& eandem quam nos habebat naturam verùm quia quę sua erant largiter attulit,atq; virtutẽ amplexatus est,supernam quoq; gratiã assequutus est.Cæterùm si vel mulierem hanc imitamur,& sic paulatim eò veniemus vt etiam prophetam imitemur. Æmulemur itaque eius hospitalitatem,& nullus posthac inopiã prętexet. Nam quãtumuis inops sit aliquis,nõ erit hac egestosior, cui ad vnum tantum diem erat alimentum : & neq; sic fuit segnis ad petitionem prophetæ,sed magna promptitudine celeriter ei respondit. Talia enim sunt, quæ à deo fiunt . Mos ei dare magna pro paruis . Quid enim,dic oro,tãtum attulit,quantũ accepit?Verùm dominus noster,non quãta dentur consueuit attẽdere, sed voluntatis largitatem:& ob hoc parua etiam magna facit,& magna sępe attenuat,quãdo non hilari promptitudine quę fiunt,insumũtur.Et ea propter vidua illa euãMatth.12.d gelica,multis multa ingazophylacium mittentibꝰ,proLucæ.21.a iectis duobus minutis omnes vicit: nõ quòd immiserit plura aliis, sed q; liberaliorem voluntatem ostenderit. Alij enim,inquit, ex eo quod sibi abundabat eleemosynam faciebant : ista autem omnia quęcunq; possidebat, immisit.Omnem enim victum,inquit,iniecit. Tametsi D saltem mulieres imitaremur viri, & non inferiores eis videremur : sed studeamus non solũ ad nostrum vsum omnem substantiam nostram impẽdere,sed & egenorum magnam habere curam,idq; cum alacritate & hilaritate. Etenim & agricola,terræ concredens semina, non hoc tristi facit vultu,sed gaudens & lætabundus, & quasi iam spe manipulos videns,in terram,seminat. Et tu dilecte,ne solũ respexeris ad eum qui recipit: sed cogita,q; ipse quidem est visibilis qui à te accipit:alius autem quę in illum fiunt,sibi facta dicit:neq; ille vulgaris quispiam est,sed omnium dominus:cœli terręq; conditor.Et sumptus ille accessio fit,& non solum nõ minuit tuam substantiam,sed auget magis,si cum fide & promptitudine hilari hoc feceris , aio hanc caput donorum. Nam cùm huius accessione & peccata cõdonãtur, quid huic par fuerit?Si igitur volumus verè locupletari,& cũ diuitiis etiam peccatorum inuenire remissionem,effun
damus res nostras in egenorum manus , præmittamus Matth.6.c eas in cœlum,vbi neq; fur, neque latro, neq; parietũ effossor,neque famuli malitia,neque aliud quicquam nocere poterit diuitiis nostris . Regio enim illa omnibus E istiusmodi damnis superior est. Tantum ne vanam gloriam sectemur, sed vt iuxta leges à Christo traditas,nõ ab hominibus laudes percipiamus,sed à cõmuni omniũ domino : vt ne & sumptus faciamus, & lucro destituamur. Nam licèt non diripi possint diuitiæ per manus pauperum aliò translatę,vana tamen gloria absumũtur. Et vt tinea & vermes vestes corrũpunt,ita & inanis gloria diuitias quę misericordia colliguntur.Idcirco obsecro,ne solum faciamus eleemosynas,sed & cautè faciamus,vt magna percipiamus pro paruis, & pro fragilibꝰ incorruptibilia,& pro temporalibus æterna, & cum his omnibus etiam peccatorũ remissionẽ assequi possimus, bonáque illa ineffabilia : quibus nos omnes potiri oremus,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto,& viuificatore sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia.xliii.

QVemadmodum floridum quoddam pratum varios & omnigenos flores ostentat,ita & diuina scriptura iustorum virtutes nobis demõstrat : non vt sicut in illorum florum fragrantia paruo tempore fruamur,sed vt perpetuam inde vtilitatem re- F
cipiamus.Illic manu tantum accipimus flores, & protinus marcescentes suam gratiam amittunt:hìc autẽ non sic:sed quando auribus iustorum virtutes accipimus, & eas in sinus mentis reponimus,per omne tempus(si volumus)eorum suaueolentia frui poterimus . Itaque quia tanta sanctorum in diuina scriptura fragrantia est,hodie Loth bonum odorem inquiramus,vt sciamus liquidò quòd iustum hunc in tantum virtutis apicem euexit patriarchę cõsuetudo,quę effecit vt vestigia illius sequeretur,& peculiariter hospitalitatem exerceret.Verùm vt manifestior sit sermo noster,operæpreciũ fuerit scriptu
ræ verba audire. *Venerũt autẽ*,inquit,*duo angeli Sodoma* CAP.XIX *vesperi*. Quare sic incipit,& dixit:Venerũt autẽ duo angeli Sodoma vesperi? Quoniã postquã diuersati sunt apud patriarchã,& inde surgẽtes abierũt,misericorsq; dominus & curator,pro sua bonitate in humana figura visus,mãsit apud patriarchã, loquẽs cũ eo,sicut heri audiuistis:volẽs omnes nos docere & excellentẽ suã lõganimitatẽ,& patriarchæ charitatẽ.Angeli autẽ cõtendebãt tunc versus Sodoma.Seruãs igitur scriptura suum ordinem dicit iterũ:Venerunt autẽ duo *angeli* Sodoma ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sperì,facientes quod imperatũ erat.Et vide diligentiam & obseruationem diuinæ scripturæ,quomodo & tempus nobis declararit,quando venerint eò:dicit enim,vespe rì.Et quare tempus significauit?& quare ad vesperam eò venerunt?vt ostenderetur nobis magna Loth hospitalitas.Sicut enim patriarcha sedens tempore meridiei,ob seruabat aduentantes,& venationem suam exercebat,& occurrebat,& magno gaudio viatores suscipiebat,ita si mili modo & iustus ille,quoniam sciebat peruersitatem eorum qui in Sodomis habitabant,neque vesperì disce debat,sed manebat,ne fortè thesaurum amitteret quen dam ex hospitalitate,vt fructum decerpere posset.Verè admirari licet vehementer *iusti huius virtutem, quòd* conuersans in medio tam *impiorum, non solum non* fuit inde negligentior *factus:sed & maiorem virtutem* præ se tulit:& cùm omnes(vt *ita* dicam)*in præceps* rue rent, ipse *solus in tanta multitudine* rectam ambulauit viam. Vbi igitur sunt qui dicunt, quòd non sit possibile in media ciuitate versantem seruare virtutem:sed opus esse secessu,& montana quadam conuersatione, & non posse domui suæ præfectum,& habentem mulierem, & filios curãtem ac famulos,virtute præditũ esse? Videant

H *iustum illum cum muliere,& pueris,& famulis,& in ci uitate degẽtem, & inter tam malos ac impios* conuer santem,& quasi scintillam quandã in medio lucentem, & non solum non extingui, sed & quotidie lucem cla riorem emittere. Et hæc dico,non prohibens secessum ab vrbibus,neque interdico montium & solitudinũ con uersationem:sed monstro,volenti sobriè agere & vigi lare,nihil inde obstaculi esse. Sicut igitur negligenti ac supino nihil prodest solitudo:neque enim locus nos vir tute facit prędi tos,sed mens & mores:ita & prudens at que vigil non offenditur,etiam in media ciuitate viuẽs. *Quocirca vellem, sicut beatum illum, virtute præstan tes in mediis ciuitatibus esse, vt quasi fermentum facti aliis, multos ad sui imitationem trahant. Verùm quia* hoc difficile videtur esse,quamuis & ipsum fiat. Transit enim figura mundi huius, & breuis est vita præsens. Et nisi nunc,cùm adhuc intra caueam sumus, labores vir tutum aggrediamur,& laqueos malitiæ effugiamus,po stea inuanum nosmetipsos reprehẽdemus.Nulla enim pœnitudinis seræ vtilitas.Nam quandiu in præsenti vi

I ta fuerimus,possibile est vt pœnitentes inde fructum ac cipiãt,& ablutis prioribus misericordiam domini asse quantur.Quòd si præterierit tempus præsens, repentecq; abrepti fuerimus:pœnitentia quidẽ ducemur tunc,nul lam autem vtilitatem inde capiemus. Et vt discas,audi

Psal.6.b prophetam dicentem:In inferno autem quis confitebi-
Psal.84.b tur tibi?& iterum: Frater non redimit, redimet homo? Nullus,inquit,erit illic postea,qui eripiat eum q̃ sua de sidia periit,neque si frater fuerit,neque si pater. Et quid dico pater & materˆneque iusti,quibus tãta apud deum fiducia est,poterunt nobis tunc aliquid prodesse,si nunc desides fuerimus. Dicit enim: Si steterit Noë & Iob &

Ezec.14.e Daniel,filios suos & filias non eripient. Et vide mina rum grauitatem,& quales iustos in medium adduxerit. Quoniam & illi suis temporibus etiam aliis salutis cau sa fuerunt. Noë enim,cum terribilis illa diluuij tempe stas terram occupasset,& mulierem & filios saluauit.Et Iob similiter aliis salutis author fuit. Et Daniel multos eripuit à morte,quando barbarus ille inquirebat quę su pra humanam sunt naturã,& interimere volebat Chal dęos,& Magos,& Gazarenos.Vt ne putemus insequenti seculo fore talia,& quòd qui virtute prędíti,& fiduciam habent in deum,eos qui hic negligẽter vixerunt,libera-

re illic à supplicio possint sui studiosos:propterea addu- K
xit nobis iustos illos,terrorem nobis inferens,& docẽs in propriis bonis operibus cũ superna gratia spem sa lutis nostrę habẽdam,& non in progenitorum virtutibus superbiendum,vel confidendum,si nos in peccatis esse non desinimus.Sed hoc vnum curandum, vt si parẽtes habuerimus virtute claros,imitemur eorũ virtutem. Et si econtrà accidat,& ex *improbis* simus parentibus,nõ putãdum *nobis aliquid accidere nocumenti*, sed vt ex *erceamur ad virtutũ labores: nullum* enim hinc nobis *damnum erit.Nam vnusquisq; per ea* vel coronatur,vel *condẽnatur, quæ ipse peccauit, quemadmodũ* & beatus Paulus inquit:Vt reportet vnusquisq; *in corpore* suo,quę 1.Cor.5.
operatus est:siue bonum,siue malum. *Et iterũ:Qui red-* Rom.14
det vnicuiq; iuxta opera sua. *Quæ omnia cùm scimus,* excussa omni negligẽtia, virtutis maximam habeamus rationem.Et cùm adhuc intra caueam sumus,& certãdi tempus est, priusquàm dissoluatur spectaculũ, procure mus nostram salutẽ, vt in breui illo tẽpore virtutes exercẽdo,in seculo perpetuo illarũ mercedes recipiamus, sicut & iustus ille. In medio enim tot malorũ habitans, & nullum habens q̃ suam imitetur virtutem, sed vidẽs omnes irridẽtes & subsannãtes, non solum non factus est segnior,verùm & tanta virtute emicuit,vt & ange- L
los susciperе meruerit:& cùm illi simul omnes perirẽt, *solus ipse cũ filiabus effugit pœnam*, quę *illis* illata est. Cæterùm ad seriem sermonis redeamus. *Venerũt au-*
tem duo angeli in Sodoma uesperi. Iusti *huius* virtutem tem pus hoc potissimum indicat, quia & *ingruente* vespera permansit,& nõ destitit.Nam quia sciebat lucrum quod inde nascebatur, ideo propter hoc diuitias assequi cupi ens, valde sedulus erat, & neq; die impleto discedebat. Ita enim se habet anima feruida & vigilans, vt nullis impedimẽtis prępediatur,quò minus suam declaret vir tutem.*Quin & ipsęcipsa quæ prohibent maximè,magis* effertuescere *faciunt, & maiorem cupiditatis flammam accendunt. Vt autem uidit,inquit Loth,surrexit in occur-*
sum illis. Audiant hi q̃ aduenas orantes & supplicantes, & sedulò se corã *eis humiliãtes,*multa inhumanitate a uersantur & repellunt. Vide enim quomodo iustus ille non expectauit donec ad se venirẽt,sed sicut patriarcha, ignorans q̃ essent hospites,& suspicans viatores quosdã M
esse quasi prę gaudio saltabat,quia assequutus erat quęsi tam prædã,& nõ aberrarat ab eo quod cupiebat. Vt au tem vidit,inquit, exurrexit in occursum illis,& adora bat facie super terrã. Gratias egit deo, q̃ dignatus eum prętereuntiũ susceptione.Animaduerte illius animę vir tutẽ, magnũ dei beneficiũ arbitrabatur, *incidisse in hos viros*,vt susceptis *illis* suum perficeret desideriũ.Iam ne dixeris,q̃ angeli fuerint: sed hoc potius tecũ expẽde, q̃ iustus ille nondum hoc sciebat, sed quasi homines igno tos & prętereũtes suscipiens, ita afficiebatur. Et dixit:
Ecce domini,diuertite in domum pueri uestri,& quiescite, & la-
uate pedes uestros,& diluculo facto proficiscemini uiã uestram.
Sufficiunt hæc verba ad detegendam virtutem quæ in pectore iusti latebat. Et quid mirum si quis obstupescat eximiam humilitatem,& prõptitudinẽ quam in hospi talitate declarabat?Ecce,inquit,domini,diuertite in do mum pueri vestri. Et illos dominos vocat, & seipsum seruũ vocat. Audiamus hęc verba,& discamus. Glorio sus,nobilis, tam abũdans, tãtus paterfamiliâs:viatores, hospites,ignotos, vt apparebãt viles,& nihil ad se attinẽtes, dominos nominat,& inquit: Diuertite in domũ pueri vestri,& quiescite.Vespera enĩ,inquit,ingruit.Mo rẽ mihi gerite,& lassitudinẽ diei solemini.Nũquid ma-

gnum vobis

Universidad de Deusto
Biblioteca

A gnum vobis promitto? lauate pedes vestros itinere longo fatigatos, & facto diluculo pergetis in viam vestrã. Hanc gratiam donate mihi, & petitionem meam ne frustremini. Et dixerunt: *Minimè, sed in platea quiescemus.* Etiam post tantam exhortationem quam fecerat, cùm vidit eos renuere, non fuit negligens, neque ab instituto suo destitit, neque fecit vti nos interdum facimus. Etsi quando aliquem admonere dignamur, & postea vi demus parumper detrectantem & renuentem, statim desistimus: id quod contingit, quia citra desiderium & feruorem hoc agimus, & maximè quòd putamus sufficere defensionem, si dicere possimus fecisse nos officium nostrum. Amisisti in venatione prædam. Aberrasti à thesauro, & tam parui facis? Tunc magni fecisses, si non abiecisses è manibus thesaurum, si non præterisses in venatione prædam, si non parua duntaxat libatione & verbotenus tantum hospitalitatem indicasses: at non iustus ille sic. Sed quid? Videbat obluctantes suis precibus, & in plateis manere volentes. Hoc autem faciebãt angeli, virtutem iusti manifestare volentes, & nos do-
B cere quanta iusti fuerit hospitalitas. Postea autem non iam verbis cõtentus est exhortari, sed & vim facit. Pro-
Matth.11.b pterea & Christus dicebat: Violenti rapiunt regnum cœlorum. Vbi enim spirituale affulserit lucrum, tempestiua fuerit violentia, & laudabilis coactio. Et compulit eos. Mihi autem videtur & inuitos eos trahere. Deinde vbi viderunt iustum ita feruentem & nolentem desistere, nisi voti compos fiat, Declinauerunt, inquit, *ad eum, & intrauerunt in domum eius.* Et *fecit eis conuiuium, & coxit infermentatos, & comederunt antequàm irent cubitum.* Vidisti & hìc non in sumptuosa mensa hospitalitatem, sed potius in liberalitate mentis. Nam statim vt eos induxit in domum suam, nullum hospitalitatis officium prætermisit. Et *ipse quidem in ministerio occupatus erat, & cibos apposuit, & omnem honorem impendit hospitibus, homines eos & viatores quosdam esse putans.* *Viri autem ciuitatis Sodomitæ circundederunt domum à iuuene usque ad senem, omnis populus simul: & euocauerunt Loth, & dixerunt* ei: Vbi sunt viri, qui *sunt ingressi ad te nocte? educ eos ad nos, ut coeamus cum eis.* Dilecti ne perfunctorie transeamus
C quæ dicta sunt, & non solum videamus insaniam nulla venia dignandam: sed & cogitemus quomodo iustus in medio tam truculẽtarum bestiarum habitans, ita excellenti virtute fulserit, quomodo ferre potuerit iniquitatem eorum, quomodo non fugit eorũ ciuitatem, quomodo eis loqui potuit. Quomodo? Ego dicam. Vniuersi dominus prouidens miram illorum malitiam, dispẽsauit vt iustus eo loci domicilium haberet, vt sicut optimus medicus morbos eorum emendaret. Verùm videns se cura sua nihil proficere, & illos non emendari, non propterea à cura destitit. Habet enim hunc morem medicus, quamuis videat morbos esse grauiores quàm vt arte curari possint, nõ omittit tamen officium suum: sed omnem artem suam profert, an fortè possit ægrum vel longo tempore reparare: quòd si nihil amplius proficit, habet excusationem maiorem, eo quòd nihil prætermittit quod ad se pertinet. Id sanè & hìc factum est. Iustus enim, qui versabatur in medio talium, etiam sic mansit iustus, vitámque optimam egit. Illi autem propterea omni venia sunt destituti, quòd non solum à malitia non cessarunt, sed & magis auxerunt peccata. Vide enim: Circundederunt domũ à iuuene vsq; ad senem, omnis populus simul. Summa malitiæ conspiratio, vehemens malè agendi studium, inenarrabilis peruersitatis magnitudo, conatus nulla venia dignus,

D A iuuene, inquit, vsque ad senem. Non solum, inquit, iuuentus hæc mala inquirebat: sed &, inquit, prouectæ ætatis erant, & omnis populus simul. Neque erubescebant tam turpe, támque impudens flagitium: neque infallibilem oculum cogitabant, neque iustum reuerebãtur, neque hospitibus parcebant: sed absque rubore, & nudo, vt dicunt, capite, libidinis suæ verba dicentes, accesserunt. Et vocato iusto, dixerunt ei: Vbi sunt viri, qui ingressi sunt ad te nocte? educ eos vt abutamur eis. Propter hunc eorum illicitum conatum, & impiam peruersitatem, opinor iustum vsque ad vesperam sedisse: ita vt ne sineret viatores ignaros incidere in illorum laqueos. Et iustus quidem cum hospitalitate & tantam præ se tulit continentiam, vt omnes prætereuntes susciperet, nullúsque eum lateret, etiam eos tunc non angelos, sed homines esse putans. Impij autem illi præter hoc quòd nihil tale agebant quod iustus ille, tantam etiam perpetrarũt malitiam, vt ad obtegenda alia ipsorũ scelera sufficere possit. Propter hoc autem in platea volebant manere, vt darent iusto occasionem declarandi hospitalitatem erga se: & monstrarent ei reipsa quàm dignè suppliciis in il-
E los animaduertatur, qui tam stupendam impietatem agebant. *Sed videamus amplius magnitudinem virtutis iusti.* *Vt exiuit igitur, inquit, ad eos ad uestibulum, ianuam quidem adaperuit post se, dixitq; ad eos.* Vide quomodo timuit iustus, & tremuit pro hospitum salute. Neq; enim tantum ianuam adaperuit post se: sed sciens eorum insaniam & audaciam, & suspicans eorum temeritatem, Deinde inquit ad eos: Nequaquam *uiri fratres.* O iusti longanimitatem, ô excellentem modestiam. Hæc vera virtus est, ita mãsuetè alloqui illos. Nullus enim ægrũ volens curare, & insanientem castigare, cum furore & austeritate hoc facit. Et animaduerte quòd eos qui tam absurda patrare volebant, fratres vocat: & eorum conscientias tangere, & à nephario flagitio volens abducere. *Minimè, inquit, fratres, nolite iniquè agere, nihil tale cogitetis,* ne ponatis tam graue scelus in mentem vestram, ne naturam ipsam traducatis, ne illicitos excogitetis coitus: sed si volueritis insaniæ vestræ furorem demulceri, ego quid præbebo quo flagitium vestrum leuius fiat. Sunt *mihi duæ filiæ, quæ uiros non cognouerunt.*
F Adhuc, inquit, inexpertæ sunt nuptialis congressus, intactę sunt, luculentę sunt, & adhuc in flore ætatis: eas omnib⁹ expositas do, & vtimini eis sicut vobis placet: vt accipiatis eas, inquit, & expleatis vestram in eis libidinem, & impleantur vestræ malę concupiscẽtię: tantum *in viros illos* ne feceritis iniustitiã cuius gratia intrauerunt sub tecta tignorũ meorum. Quoniam, inquit, coegi eos, & induxi sub tectum meum, vt ne mihi adscribatur iniquitas quę eis contigerit, & ego eis author sim contumeliæ: idcirco pro eis duas meas filias do, vt illi à manibus vestris liberentur. Quanta iusti virtus? omnem virtutẽ hospitalitatis superauit. Quid enim quis iusti huius benignitate sat dignũ attulerit, qui neq; filiabus parcere voluit, vt seruaret hospitib⁹ honorem, & liberaret eos à peruersitate Sodomitarũ? Et ille quidẽ filias suas prostituit, vt hospites viatores (iterũ eadẽ dico) omnino ignotos eriperet ab impiorũ cõtumelia: nos autẽ videtes sæpe fratres nostros in ipsum impietatis profundũ, & quasi dicerem, in fauces diaboli cadere, neq; sermone eos dignamur, neq; cõsulere, neq; verbis admonere & eripere à malitia, & ad virtutẽ manuducere. Qualem igitur habebimus defensionẽ, cùm iustus neq; filiab⁹ parcit, vt hospitũ seruet curã: nos autẽ ita immisericorditer erga fratres nostros afficimur, & sæpe tã frigida & absurditatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G plena verba proferimus? Quid enim, inquit, mihi cũ eo commune? mihi non est curæ, nihil mihi negocij cum eo. Quid dicis homo? Nihil tibi commune cum eo? Frater tuus est, eiusdem tecum naturæ, sub eodem estis domino, sæpe etiam eiusdem participes mensæ, spiritualis illius (inquam) & terribilis, & dicis, Nihil commune habeo cum eo: & immisericorditer præteris, & non por-
Exo.23.a & Deuter.25.a rigis iacenti manum. Et Iudæis quidem lex imperabat, ne inimicorum lapsa iumenta negligerent: tu autem fratrem tuum à diabolo sæpe saucium & iacentem, non super terram, sed super peccati barathrum videns, tua exhortatione non reuellis, non admonitionem tuam adhibes, non alios in auxilium vocas, vt à fauce bestiæ membrum tuum eruere valeas, & ad suam reducere nobilitatem: vt & ipse, si quando ceciderit (quod absit) in laqueos mali dæmonis illius, possis habere aliquos qui te iuuent, & liberent à manibus diaboli. Sic & Paulus excitare volens Galatas, vt suis prouideant membris,
Galat.6.a inquit: Considerans temetipsum, ne & tu tenteris: quasi diceret, Si absque compassione & misericordia fratrem præteris: fortè & te, si ceciderit, alius similiter præteribit. *Si igitur vis non despici, sicubi labaris, ne ipse de-*
H *spexeris alium: sed magnam præte fer benignitatem, &* thesaurum crede maximum, si serues fratrem. *Nihil* enim hunc vnquã par fieri poterit, de virtute sermo est. Nam si solum mente cogitaueris, quòd ille quem despicis & præteris, à domino tanto in honore habitus est, vt propter ipsum non refugerit & sanguinem effunde-
1.Cor.8.c re: sicut & Paulus dicit: Et perit infirmus frater in tua scientia, propter quem Christus mortuus est: quomodo non præ pudore sub terra te abscondis? Si igitur propter illum Christus sanguinem effudit, quid magnum facis, si tuam *in* eum declares beneuolentiam, & exhortatione *verborum iacentem erigas, & animam mersam for*tè & summersam refers ex profundo malitiæ, & facis vt videat veritatis lucem, ac non recurrat ad vitiorum caligines? Imitemur igitur, obsecro, iustum illum, & si periclitandum etiam fuerit pro salute proximi, non hoc subterfugiamus. Nam tale periculum nobis salutis fuerit occasio, multámque cõciliabit fiduciam. Considera enim, obsecro, quomodo iustus ille toti populo, qui ita in malitiam cõspirauerat, se opposuerit: & magnam clementiam, *indicibilémque* fortitudinem præ se tule-
I *rit: quantus neque sic corrigere* potuerit indomitam illorum insaniam. *Quippe* post verba illa, & tam eximiam mansuetudinem, *cùm verbis suis quasi manibus* prostituisset filias: quid dicunt ad eum? *Abisti hinc.* O grauem ebrietatem, ô immodicam disipientiam. In hunc modum se habet efferata & mala bestia concupiscentia, quando rationem vicerit, nihil quod oportet videre sinit, sed quasi in tenebris & pugna nocturna omnia facit. *Recede illinc, dicunt: uenisti ut esses aduena, num & iudicandi authoritatem usurpas? Itaque nunc te affligemus magis quàm illos.* Vide quomodo iustus mansuetè cum eis loquitur, illi autem quanta ferocitate respondent? Enimuerò quasi à diabolo exagitati, & eo ducatum præbente, ita contra iustum insurgunt & dicunt: Venisti vt aduena esses, num & iudicandi authoritatem vsurpas? Aduenam te, inquit, suscepimus, num & iudicem nostri te facis? O excellens ingratitudo: oportebat erubescere, oportebat reuereri consilium iusti. Verùm sicut insani etiam medicum impedire conantur, ita & illi. Te aiunt, magis affligemus quàm illos. Si non vis, inquit, silere & quiescere: discces quòd patrocinio tuo nihil aliud efficies, praterquam quòd illi quidem periculum effugient, tu autem in ipsum incides. *Faciebant autem uim ualde.* K Vide iustum illum quantam fortitudinem declarat, & tantæ multitudini opponere se attentat. *Et appropiarunt*, inquit, *ut contererent ianuam.* Quia exiturus adaperuit post se ianuam: non ferentes impij scelesti illi admonitionem iusti, ipsum vi premebant, & ianuam conterere moliebantur. Sed quia operibus satis demonstrata fuit iusti virtus, & cura eorum qui hospites putabantur, & conspiratio totius populi in malum: tunc & ij qui aderant, manifestarunt se. Et quia viderant iustũ omne officium suum implesse, suam declarantes potentiam, suppetias ferebant iusto cui vis fiebat ab illorum insania. *Itaque*, inquit, *uiri manibus extentis attraxerunt Loth ad se in domũ, & ianuam domus clauserunt. Viros autẽ qui erãt apud ianuam, percusserunt cæcitate à paruo usque ad magnum, & dissoluti sunt, quærentes ianuam.* Etiam iustus ille statim hospitalitatis accipit mercedes, & impij illi digna plectuntur pœna. Dicit enim: Attraxerunt Loth in domum, & ianuam clauserunt: viros autem percusserunt cæcitate, à paruo vsque ad magnum, & dissoluti sunt quærentes ianuam. Quoniam mentis eorum oculus excæcatus erat, propter hoc & visu priuati sunt: vt di- L
scant quòd nihil sibi prosint corporales oculi, si oculi *mentis fuerint excæcati. Et* quia conspirauerant in malitia, & à malo conatu neque senes neque iuuenes abstinebant, ideo omnes excæcati sunt: & non solum excæcati sunt, sed & viribus corporis destituti sunt, quandoquidem potiorem hominis partem animam corruperant: & qui prius ianuam conterere nitebantur, & multum minabantur iusto, statim steterũt luxatis membris, & ante oculos sitam ianuam non videntes. Tunc quasi respirauit iustus, videns quales hospites essent, & quòd magnæ virtutis. Etenim dixerunt ad eum *viri: Est quis tibi hic gener, uel filii uel filiæ, uel alius quis in ciuitate? Vi*de quomodo iusti hospitalitatem remunerant, & quomodo ei largiri volunt suorum omnium salutem. *Si quis est tibi, inquit, in ciuitate, si quem saluare cupis, si quem scis ab hoc crimine alienum, educ ex hoc loco, & de terra.* Omnes *qui tibi iuncti sunt educ: perdimus enim nos locum hunc.* Deinde & causam afferunt, iustum omnia diligenter docentes. *Quia exaltatus est*, inquit, *clamor eorum coram domino, & misit nos dominus ut extereremus eos.* Hoc fuit quod dictum est patriarchæ Abrahæ: Clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est ante me. Exaltatus est, M
inquit, clamor eorum coram domino. Grandis peruersitatis eorum magnitudo, & idcirco quia incurabi*lis morbus, & vulnus hoc nullam curam recipit, misit nos dominus vt extereremus eos. Et hoc est* quod dicebat Dauid: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros Psalm.
suos flammam ignis. Quia, inquit, aduenimus vt regio vndiq; deleatur: propter malitiam enim inhabitãtium, etiam terra pœnam accipit. Egredere tu hinc. Hæc vt audiuit iustus, & didicit causam propter quam affuerũt viri quidem, vt apparebant, angeli autem reuera & ministri dei omnium. *Egressus autem Loth, dixit generis suis, qui acceperant filias suas.* Et suprà dicebat impiis, Ecce duas filias habeo, quæ nondum cognouerunt viros: quomodo igitur hìc dicit, Ad generos suos, qui acceperant filias suas? Ne putes diuersa esse hæc illis, quæ superius à iusto sunt dicta. Mos enim ille veteribus erat, ante multum tẽpus sponsalia facere: sæpe item & cohabitare desponsatis, & simul cũ parẽtibus cõuersari: id quod & nũc sæpe fieri solet. Quia igitur iã despõsatio facta erat, ideo vocat eos generos. *Et dixit q acceperãt filias suas, proposito uidelicet ac cõpromissione: & dicit, surgite, & exite de hoc loco: quia*

Universidad de Deusto

A *loco: quia exterit dominus ciuitatem. Visus est autem ridiculus coram generis suis.* Vide quomodo è malo hoc fermento erant & illi. Et propterea volens deus statim liberare iustum ab illorum affinitate, non permisit eis commisceri filiabus iusti: sed cum impiis etiam illos perdidit, vt egressus iustus cum filiabus effugeret eorum cognationem. Itaque cum audirent à iusto terribiles illas minas, quasi subsannabant, & putabant deliramenta esse quæ dicebantur: veruntamen iustus quod sinum erat faciebat. Et quia semel illis filias desponsarat, voluit eripere eos à plaga: at illi noluerunt, sed in moribus suis manserunt, & re ipsa didicerunt quòd magno suo damno consilium iusti reiecerunt. *Vbi autem*, inquit, *mane factum est, studiosè adhortati sunt angeli* Loth, *dicentes: Surge, accipe uxorem tuam, & filias tuas quas habes, & exi, ut ne & cum iniquitatibus ciuitatis pereas. Et turbati sunt.* Ne differ, inquit. Iam enim illis pernicies infligenda est: teipsum igitur & vxorem, & filias serua. Illi enim qui noluerunt admonitioni tuæ parêre, non longè post participes erũt communis interitus. Ne igitur differ, vt ne & ipse internecionis istorum impiorum particeps fias. Et turbati sunt. Hæc vt audiuerũt Loth & vxor & filię, turbati sunt,
B inquit: hoc est, attoniti fuerunt, & in nimium pauorem inciderunt, & propter minas anxij fuere. Et ideo angeli curam agentes iusti, apprehenderunt, inquit, manum eius. Iam non vt de viris loquitur de eis scriptura diuina, sed quia plagam inflicturi erant, angelos eos nominat, & dicit: *Apprehenderunt manum eius, & manum uxoris eius, & manus filiarum eius, eo quòd parceret ei dominus.* Animabant eos manuum contactu, & roborauerunt eorum alacritatem, vt ne timor eorum dissolueret robur: propterea adiecit, eo quòd parceret ei dominus. Quia enim dominus iudicauit eum salute dignum, idcirco & angeli volentes eorum alacritatem roborare, manum eorum apprehendunt, & educentes eos foras, dixerunt:

Salua animam tuam: ne respicias post tergum: ne stes in omni loco per circuitum: in monte saluum te fac, ne forte simul abripiaris. Quoniam liberamus te ab impiis illis, ne vltrà circumspicias post tergum, ne velis videre quæ illis eueniant: sed festina, & longè fias, vt effugere queas pœnam eis infligendam. Exin iustus timens, ne fortè non posset designatum locum assequi, & in montem peruenire, in-
C quit: *Oro domine, quia inuenit puer tuus misericordiam coram te, & magnificasti iustitiam tuam, quòd facias mecũ ut uiuat anima mea: ego autem non possum saluari in monte, ne apprehendant me mala, & moriar: ecce ciuitas ista propè, ad quam confugiam ego, parua est, ibi seruabor, & uiuet anima mea propter te.* Quia enim, inquit, semel iudicastis salutem mihi dandam: ascendere autem in montis verticem, vires meas transcendit, ampliorem misericordiam mihi exhibete, & laborem meum alleuiate. Ne quando igitur apprehendar à pœna quę infligitur illis, & particeps fiam interitus istorum, ciuitatem hanc vicinam & paruam segregate mihi. Nam licèt vilis sit & parua, attamen illic seruatus, securè postea agere potero. Et dixit ei: *Ecce admiratus sum tuam faciem & in uerbo hoc, ut ne subuertam ciuitatem de qua loquutus es. Accepi tuas preces*, inquit, *& faciam hoc: & petitionem tuam tibi exhibebo, propterque te etiam ciuitati parcam. Festina igitur, & occupa locum, & saluare. Neque enim faciam aliquid, donec illuc uenias.* Non potero, inquit, facere rem, vsquequo tu illuc ingrediaris, quia curam ago tuæ salutis. Expecto donec illuc abeas, & tunc eis infligam pœnam. *Sol igitur egressus est super terram, & Loth intrauit in Segor.* Circa solis ortum, inquit, venit in ciuitatem, & statim cùm ipse esset intra ciuitatem, illi pœnam accipiebant. *Pluit enim*, inquit, *dominus super*
D *Sodoma & Gomorrha sulphurem & ignem à domino de cœlo: & subuertit ciuitates illas, & quicquid circa eas habitabatur, & omnes qui habitabant in ciuitatibus, & omne quod exoriebatur de terra.* Dilecte ne tenearis admiratione: proprietas enim est scripturę, & indifferẽter sic sæpe ponit verba: id quod & nunc videre licet. Pluit enim, inquit, dominus sulphur & ignem à domino de cœlo: vt dicat, quòd dominus pœnam inducat: & non solum ciuitates subuertit, & omnem circa regionem, & omnes inhabitantes: sed & quę exoriuntur de terra, aboleuit. Quia enim homines, qui tantam ciuitatem inhabitabant, multos impietatis fructus protulerunt: idcirco, inquit, & inutiles fructus terræ facio, vt & illis abolitis perpetuum sit monimentum sequentibus generationibus: omnes docens, quanta fuerit inhabitantium malitia. Vidisti quanta res sit virtus, & quanta res malitia: & quomodo iustus saluatus sit, alij autem dignam sua malitia pœnam receperint. Et sicut iustus per suam virtutem & filias saluauerit, & ciuitatis illius subuersionem prohibuerit: ita & illi propter immodicam suam malitiam, non solum ipsi perierint & corrupti sint, sed & effecerint terram inutilem in futurum. *Et respexit*, inquit, *uxor eius post tergum, & facta est columna salis.* Nam quoniam audiuit an
E gelos pręcipientes iusto vt ne se cõuerterent retrorsum, sed cum magna festinantia secederent: neglexitque verba, & præcepta non custodiuit, propterea suæ negligentiæ dedit pœnam. Cæterùm nos audientes illa, nostræ salutis curam diligentiorem habeamus, & vitia illa imitari caueamus. Imitemur iusti illius hospitalitatem & alias virtutes, vt possimus & supernam iram depellere. Neque possibile est, vt qui virtutem hanc magno studio exerceat, non grandem inde reportet thesaurum. Etenim iusti illi sic supernam gratiam consequuti sunt. Item patriarcha, & Loth, & qui homines susciperе se putauerunt, meruerunt suscipere angelos, & angelorum dominum. Nobis quoque & nunc, si voluerimus, suscipere licet. Ipse enim est qui dixit, Qui suscipit vos, me suscipit. Lucæ.9.f
Sic hospites suscipiamus, & non ad externam vilitatem respiciamus. Enimuerò, si tali mente hospitalitatem etiam nos exercuerimus, digni erimus & nos qui tales excipiamus qui videntur viri, angelorum autem virtutes operantur. Tantum ne curiosi exploratores & in-
F quisitores simus, vt ne thesaurum perdamus. Quandoquidem & beatus Paulus tales iustos insinuat, & docet nos, quomodo tales vt susciperent, eis euenerit. Hospitalitatis, inquit, ne obliuiscamini: propter hanc enim Heb.13.a
nescientes quidam hospitio exceperunt angelos. Hoc enim eos potissimum fecit admirabiles, quòd curam eorum quos nescierunt egere. Et nos quoque fide ac pietate rem obeamus, vt sic thesaurũ assequi possimus. Quod nobis omnibus concedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia.xliiii.

HEri vos argumentum de muliere Samaritana satis docuit ineffabilem domini longanimitatem, & excellentem erga illam prouidentiam, atque illius gratitudinem. Vidistis quomodo, vt aquam sensibilem hauriret, aduenit, & ex spirituali fonte diuina flumina hausit, ac domum rediit, implens quod dictum est à domino: Aquam quam ego dabo, Ioan.4.b
erit in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Impleta enim ipsa diuino illo & spirituali fonte, non detinuit intra se flumina: sed superscaturiẽs, vt ita dicam, effudit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & in habitatores ciuitatis concessit doni gratiam. Et præconis officium egit mulier Samaritana & alienigena. Vidistis quantum bonũ sit animę gratitudo? Vidistis domini misericordiã, quomodo nullum cõtemnit: sed etiam in muliere, etiam in paupertate, & vbicunque inuenit animam excitatam & vigilem ac feruidam, statim gratiam suam illi largitur? Imitemur igitur, obsecro, & nos mulierem hanc, cúmque magna attentione accipiamus doctrinas à spiritu. Neq; enim nostra sunt quæ dicuntur, neque ex propria lingua loquimur quæcunque dixerimus, sed domini misericordia afflati propter vestram salutem & ædificationem ecclesię dei. Dilecte, ne igitur ad me dicentem respicias, neque ad tenuitatem meam: sed quoniam hæc à domino affero, ad eum qui me misit habens attentam mentem, collecto animo quæ dicuntur accipe. Quando quidem & in humanis negociis, quando rex diademate coronatus literas mittit, tunc is qui eas affert, per se nullius momenti est, sed humilis quidam, sæpe neque progenitores nume
H rare sciens, obscurus & ex obscuris: sed nõ ad illum spectãt qui literas suscepturi sunt, sed propter regis literas, magna reuerentia & silentio recipiunt. Si igitur is qui hominis literas affert, & chartam tantum apportat, sic omnibus acceptus est: multo magis vos, si fueritis iusti, eloquia quæ à spiritu vobis per nos missa, magna attentione suscipite, vt magnam gratitudinis recipiatis mercedem. Nam si viderit dominus omnium, animarũ nostrarum promptitudinem: & nobis largiores sumptus suppeditabit propter vestram ædificationem, & vobis maiorem prębebit intellectum, ita vt quæ dicuntur intelligere valeatis. Liberalis enim est spiritus gratia, & se in omnes effundẽs, nullã partitionem sustinet: sed cùm distribuitur magis crescit, & quãto plures sunt eius participes, tanto & beneficium magis extenditur. Age igitur, si videtur, & hodie ad seriem eorum quę prius dicta sunt veniamus: & videamus vbi sermo manserit, & vnde eum repetere hodie congruat. Vbi igitur nuper sermonem in littus appulimus, & à doctrina cessauimus? De Loth vobis narrabamus, & de Sodomorum incendio: illic sermonem suspẽdimus, vbi iustus in Segor ser-
I natus est. Sol enim egressus est super terram, & Loth intrauit in Segor, & tũc ira à deo immissa Sodomitas apprehendit, & terram illam aboleuit. Quando & mulier iusti, obliuiscens dictorũ ab angelis, vt spectauit retrorsum, facta est columna salis, perpetuum monimentum posterioribus seculis suæ negligentiæ præbens. Necessarium nunc, vt dicamus vestrę charitati pauca ex his quę sequuntur, vt iterum videatis charitatem & compassionem patriarchæ, & dei erga illum beneuolentiam. Nam vbi orto sole iustus Loth in Segor seruatus est, qui autem Sodomis erant, pœnam luerunt: patriarcha simul & illorum interitum miserans, quem propter suum peccatum sustinuerunt, & de iusto valde solicitus, mane veniens spectabat quę ibi fierent. *Diluculò autem uenit*, inquit, *Abraham mane ad locum, ubi steterat coram domino, & respexit in faciem Sodomorum & Gomorrhæ, & in faciem circumiacentis regionis. Et uidit, & ecce ascendit flamma de terra, quasi fumus camini.* In eo, inquit, loco, in quo colloquutus est cum domino, & pro Sodomitis rogauit: vidit terribilis illius pœnæ vestigia, & de iusto discere aliquid volebat. Is enim sanctorum mos est, vt plurimùm afflictis afficiantur, & compatiãtur. Et vt doceat nos diuina scriptura, quòd statim ipsi huius scientiam concesserit spiritus gratia, & iustum cura quam pro Loth gerebat liberarit, inquit, *Cùm contereret omnes ciuitates circa regionem Iordanis, recordatus est deus Abrahæ, & emisit Loth è me-* K *dia subuersione.* Quid est, recordatus est deus Abrahæ? hoc est, petitionis quam fecit, dicens, Ne simul perdas iustum cum impio. Cur igitur, dixerit aliquis, propter orationem patriarchæ iustus seruatus est, & nõ propter suam iustitiam? Ita certè propter orationem patriarchę. Quando enim quod ex nobis est simul afferimus, & accedit *intercessio sanctorum*, plurimum nobis confert. Quòd si *ipsi negligentes fuerimus, & spem in illis solis collocamus nostræ salutis, nihil amplius nobis* prodest: non quòd *infirmi* sunt *iusti*, sed *quia* propter nostram desidiam nosipsos perdimus. Et vt discas quòd quando negligentes sumus, etiamsi iusti sint qui pro *nobis* orãt, etiamsi prophetæ, nulla nobis inde fiat vtilitas. *Illi* enim suam virtutem & per hoc demonstrant, nobis autẽ nulla erit vtilitas propter mores nostros. Audi deum omnium, ad eum qui de vtero matris sanctificatus est, Hieremiam prophetam dicentem, Ne ores pro populo Hier.7.d
hoc, quia non exaudiam te. Vide domini misericor- L
diam, prædicit prophetæ, vt ne quum post orationem non exaudiatur, tribuat hoc suis demeritis: & ideo iam prædicit ei populi malitiam, & prohibet ne precetur, vt & ipse scire queat immodicam Iudæorum peruersitatem: & illi sciant, quòd *nihil eis* prodest propheta, nisi & *ipsi* quæ sua sunt proferre velint. Id scientes dilecti, confugiamus ad sanctorum preces, & oremus vt pro nobis intercedant: sed non illorum precibus tãtum confidamus, sed & ipsi nostra, vt oportet, dispensemus rectè, & ad meliora semper conuertamur. Hoc & ad alium prophetam dicit dominus omnium: Non vides Hier.7.d
quid ipsi faciunt? incendunt adipem, & placẽtas faciunt exercitui cœli: quasi dicens ad eum, Pro illis me rogas, qui à peccato non desistunt, qui carent sensu *infirmitatis* suæ qua laborant, sed *sic absque dolore* sunt affecti? *Non vides plurimum eorum contemptum? non vides eorum magnam insaniam, quomodo nondum satientur impietate, sed se volutent in suis iniquitatibus, quasi in luto?* Nunquid si vellent conuerti, audirent inhortantes? Nónne ego sum per prophetas clamans, & di- Hiere.3.c
cens, Et dixi, postquam ipsa omnia hæc admisit scor- M
tando, ad me conuertere, & non est conuersa? Num aliud quæro, quàm vt quiescat à peccato tantum, & sistat mala? Num pro præterito rationem exigo, si videam resipiscentes? Nónne quotidie clamo, dicens, Nolo mor Ezech.
tem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat? Nónne propterea omnia facio, vt ab interitu eripiam eos qui ab errore præoccupati sunt? Num si videam conuertentes, differo? Nónne ego sum *qui dico*, Adhuc te loquente dicam, ecce adsum? Num sic ipsi suæ salutis auidi 1.Tim.
sunt vt ego, cui maximè peculiare est velle omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire? An non vos ex nihilo produxi vt perdam? an non regnum futurum, & innumera ideo bona præparaui? An non propter hoc & gehennam minatus sum, vt in regnum cœlorum per hanc intrare vos faciam? Ne igitur ô propheta illos relinquẽs, mihi afferas orationem: sed hoc tuo studio facias, vt illorum morbus vincatur, & in sensum infirmitatis suæ, & ad sanitatem ipse reducantur, & mea omnino sequantur. Neque enim moror, vel differo, quando video animam gratam: vnum enim tantum requiro, nempe vt confiteantur *peccata*, & ab eis abstineant, & non vltrà infero *pœnam* peccatis. Num graue & molestum est *quod à me* proponitur? Nisi scirem deteriores fieri quando priora peccata non confitentur, neque idipsum *requirerem*. Verùm quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

A nim quia scio hominum genus magis ad peccatum vergere: propterea volo vt confiteantur priora peccata, & cõfessione prohibeãtur ne in eadẽ recidãt peccata. Hãc igitur dilecti, domini misericordiam in animo versantes, ne simus desides: sed magnam nostri ipsorum geramus curam, & peccatorum maculas purgemus, atq; sic sanctorum precibus nos commendemus. Nam si sobrij esse voluerimus, & expergefacta atq; strenua mẽte etiã nosipsos orãtes, plurimùm nobis pderimus. Quia enim misericors est dominus noster, nõ sic annuit quum oratur ab aliis pro nobis, vt quum à nobisipsis. Vide bonitatem eximiã: nam si viderit nos qui offendimus, & ignominiosi facti sumus, nullam habẽtes fiduciam, parumq; strenuos, ad misericordiæ tamen suę diuitias confugere volentes: statim precibus annuit, & manum porrigit iacentibus, & lapsos excitat, clamatq; dicens: Nũquid qui cadit, nõ resurget? Verùm vt discatis etiam reipsa, quomodo multi per semetipsos id quod cupiebant assequi valuerũt, vt & nos imitemur, & ad æmulationem prouocemur: audiam⁹ igitur, quomodo Chananęa illa mulier, quum esset alienigena, & anima valde cruciaretur: vbi vidit medicum animarum, & solem iustitiæ qui exortus est his qui sedent in tenebris, accessit ad eum feruida & alacri promptitudine: neq; ideo segnior facta, quòd vel mulier, vel alienigena esset: sed omnibus impedimentis repulsis, vt accessit, inquit, Domine miserere mei, quia filia mea malè à dæmonibus torquetur. Verùm qui scit abscondita cordium, tacet & non respõdet, neq; sermone eam dignatur: neq; miseretur mulieri, quam videbat tanto cum ĩnlatu accedere: sed differt, volens occultum mulieris thesaurum omnibus manifestum facere. Sciebat enim reconditã margaritam, quã latere nos nolebat: & idcirco differebat, & nec responso dignabatur, vt posteris omnibus mulieris sedulitas magna foret doctrina. Et vide ineffabilem dei bonitatem. Ipse enim, inquit, non respondebat ei. Discipuli autem, qui misericordiores & maioris compassionis esse videbantur, non audent manifestè dicere, Da ei quod petit: miserere ei: esto ei clemẽs. Sed quid? Dimitte eam, quia clamat post nos. quasi dicentes, libera nos à molestia, libera nos à clamore quem excitat. Quid igitur domin⁹? Putatis me, inquit, absq; causa tacuisse, & responso eam non fuisse dignatum? Audite, Non sum missus nisi ad oues quæ perierũt dom⁹ Israël. Nescitis, inquit, quòd alienigena mulier est? nescitis quòd & vos iam docui, ne iretis in viam gentium? Quare tam temerè compassionem erga eam declaratis? Considera multifariã dei sapientiã, quomodo & quum responderet, mulierem magis perstringebat quàm silendo: & quasi lętalem plagã dabat, prouocare paulatim eã volens, vt discerent ignorantes discipuli quanta in ea lateret fides. Sed neque sic tardior negligentiórve facta est visis discipulis à cœpto suo desistentibus, neq; dixit intra semetipsam: Si non potuerũt illi dominum pro me exorare, quare ego frustra sequerer, & continuò instarem? Sed quasi ab igne calefacta & succensa, visceribus & ratione conturbatis, accedit adorãs, & dicens, Domine, adiuua me. Ille autẽ neq; sic adiuuat mulierem, sed responsum dat superiore grauius. Non est, inquit, bonum vt tollatur panis filiorum, & detur canibus. Considera dilecte, & animaduerte hîc animæ eius desiderium, & fidem eximiam. Vt audiuit se canem dici, non grauatim tulit, non retrocessit: sed magna ingenuitate inquit, Etiam domine: nam & catuli edunt de micis mensæ dominorum suorum. Confiteor, inquit, catulum me esse, igitur sicut catulũ dignare me

Psal. 40. b. & Esa. 24. d. & Hier. 8. b.

B

Matth. 15. c.

Ibidem.

C

Matt. 10. a.

micis mensæ. Vidisti mulieris fidem & prudentiam? Suscepit quod dictum est, & statim id pro quo solicitabat tanto studio, obtinuit, obtinuitq; magnis cum laudibus. Quid enim dicit Christ⁹? O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. O mulier, admirationis verbum, & dictum laude plenum, Magnam, inquit, declarasti fidem, propterea tanta tibi erunt quanta vis. Vide liberalitatis gloriam, & admirare domini sapientiã: an non ab initio putabam⁹, quum sic repelleret eam, compassione carere illum? Et primùm quidem non dignabatur respõso, postea autem per primum & secundum responsum quasi abigebat, & eam quæ cum tanto aduenerat desiderio & feruore à comitatu segregabat. Verùm à fine discas dei bonitatem, quòd volens eam clariorem fieri, tanta dilatione fuerit vsus. Equidem si statim annuisset, nesciuissemus nos mulieris virtutem: quia autem parũper distulit, & domini cognouimus misericordiam, & illius fidem eximiam. Totam autem hanc historiam in medium afferre coacti sumus, vt discamus quòd non tãtum perficimus per alios orantes, vt per nosipsos, si quidem cum alacri & vigili mente accedimus. Enimuerò illa & discipulos habens pro se orantes, nihil profecit, donec per se assisteret, misericordiam domini sibi cõcilians. Atq; parabola illa amici intempesta nocte venientis, & tres panes petentis, idem hoc significat. Nã licèt non exaudiat eo quòd amicus sit, attamẽ vel propter importunitatem, quum surrexerit, ei dabit. Itaque quum videmus ineffabilem misericordiam domini nostri, accedamus ad eum, dicẽtes, & quasi ante oculos nostros propositis singulis peccatis nostris, etiam pro prẽteritis peccatorum veniam petamus, vt in futuris maiori diligentia viuentes, vberiorem eius gratiam assequamur. Verùm redeamus, si placet, ad lectionis seriem.

D

E

Lucæ. 11. a.

Ascendit autem, inquit, Loth in Segor, & sedit in monte, & duæ filiæ eius cum eo. Timuerunt enim habitare in Segor, & habitauit in spelunca ipse, & duæ filiæ eius cum eo. Iustus inualescente adhuc timore, quem conceperat à plaga Sodomis introducta, procul abit iustus, & in mõte, inquit, habitat cum filiabus suis: & in solitudine & vastitate extrema postea fuit cum filiabus, in monte habitans. *Dixit autem, inquit, maior natu ad iuniorẽ: Pater noster senex est, & nullus est super terrã qui ingrediatur ad nos ut cõgruit uniuersæ terræ: ueni & potabimus patrem nostrum uino, & dormiemus cum eo, & excitabimus semen ex patre nostro.* Cum reuerentia & timore multo audiamus ea quæ in diuinis scripturis continentur: non enim temerè & absque causa scripta sunt, sed omnia vtiliter & nobis proficua, etiam si nos quædã ignoremus. Non enim omnia possumus euidenter scire: sed si & causas attentauerim⁹ reddere pro nostro captu, habet tamen adhuc latentẽ quendam thesaurum, à multis absconditum, nec inuestigabilem. Considera igitur quomodo scriptura omnia manifestè narrarit, & nobis scopum ac finem ostẽderit filiarum iusti: & nunc quidem pro illis, nunc verò pro iusto dignam satisfactionem afferens: vt nullus ad factum respiciens, vel iustum condemnet, vel iusti filias, quasi cõgressus ille propter incontinentiam fuerit. Quomodo igitur pro filiabus respondet? Dixit, inquit, maior natu ad iuniorem: Pater noster est senex, & nullus est super terram, qui ingrediatur ad nos iuxta morem vniuersæ terræ. Vide scopũ diligenter, & omni eas liberabis crimine. Putauerunt generalem totius orbis factum interitum, nullumq; amplius superstitem: deinde & patris viderunt senectutem. *Vt igitur, inquit, non aboleatur genus, & pereat nomen.* Hæc enim erat priscorum maxima cu-

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ma cura,quomodo genus suum filiorum successione di latarent:*pinde dicit*, Ne & nostri generis tota fiat abolitio,præsertim iam senio patre confecto:& nullus inue niatur vir qui nobis iungatur,vt possimus extendere & relinquere seminis nostri propagationem. Veni,inquit,vt ne hoc fiat,potemus patrem nostrũ vino. Quasi dicere vult,nunquam ferret vel auribus hoc pater,vino decipiamus eum. *Potauerunt autem patrem sũm uino nocte ista,& ingressa est senior,& dormiuit cum patre suo:& nesciuit quãdo illa accubuerit,uel surrexerit.* Vidisti,quomodo diuina scriptura & pro iusto ratione dederit semel atq; iterum?& prius quidẽ, quòd filiæ vino ei imposuerint,declarauit:& quòd non aliter potuerint persuadere patri quàm sic *faciendo*:Nunc autem opinor & superna dispensatione esse *factum*, ita fuisse eum aggrauatũ vino,vt omnino ignoraret, ne scilicet fieret criminũ reꝰ. Ea enim peccata nos condemnant;quæ scientes & volũtariè facimus. Vide quomodo testimonium præbet iusto, quòd omnino factum nescierit. Verùm iterũ quæstio surgit de ebrietate.Oportet enim omnia inuestigare,vt nulla rudibus & impudentibus calumniandi relinquatur occasio. *Quid igitur & de hac dicemus?* Non ex
H ebrietate vel *incontinentia hæc facta sunt*, sed tristitia: Nullus igitur audeat aut iustum, aut iusti filias condemnare. Quomodo enim non esset extremæ dementiæ & desipientiæ, vt eos quos diuina scriptura ab omni liberat crimine,immo pro quibus tantam apologiam componit, nos innumeris peccatis pleni condemnemus, & non audiamus Paulum dicentẽ:Deus qui iustificat, quis est qui condemnat?Et vt discas, quòd hoc non inuanũ, & simpliciter factum sit:sed tristitię nimietas accedente vino nullum ei reliquerit sensum,audi quid dicat:

Et factum est die sequenti,dixitq; maior natu ad iuniorẽ, Ecce dormiui heri cum patre nostro: potabimus eum uino & nocte ista,& ingressa dormi cum eo,& excitemus ex patre nostro semen. Vides quomodo recta sententia *hoc faciebant*? Nam, quia potui, inquit, ego quod quærebam implere, necessarium & te idem facere:fortè enim votorum nostrorum compotes erimus,& non in æternum genꝰ nostrum peribit. *Potauerunt autem & nocte ista patrem suũ uino,& ingressa est iunior,& dormiuit cum patre suo.* Et ignorauit *ille quando ipsa uel accubuerit, uel surrexerit.* Consi-
I dera dilecte quòd totum factum fuerit diuina dispensatione,sicut & protoplasto euenit.Nam sicut illic ex dormientis latere portio sumpta est, eo non sentiente: sed qui finxerat latus illud,inde vxorem Adæ produxit: ita simili modo & nunc.Nam cùm lateris ablatio, excessu mentis à deo immisso,absq; illius sensu fuit:multo magis & quod nunc est factum.Nam id quod dixit illic di
Gene.2. uina scriptura,quòd immisit ecstasim in Adam,& dormiuit:hoc & hic significauit,dicendo, Nesciuit quando vel accubuerit,vel surrexerit. Et *conceperũt*,inquit, *de patre suo. Et peperit maior natu filium, & uocauit nomen eius Moab: dicens*, Ex *patre meo. Hic pater est Moabitarum. Peperit autem & iunior filium,& uocauit nomen eius Amman:dicens, Filius generis mei. Hic pater est Ammanitarum.* Vides quòd non fuerit incontinẽtiæ opus?Nomina enim statim natis indiderunt quibus factum significabant,& in filiorũ nominibus quasi in columna quadam memoriam facti inscribebant:& iam præsignantes quòd gentes ex eis futurę essent,& in multitudinem se propagaturum natorũ genus.Nam ille quidem,inquit,pater erit Moabitarum, iste autem Ammanitarum. Verùm tunc quidem, quoniam origo & initia erant, propter generis successionẽ memoriam suam volebant conseruare: tantum eius rei studium iusti filiabus.Nunc autem quia per gratiam dei K
religio maiora sumpsit incrementa, & iuxta beatũ Pau-
lum, præterit figura mundi huius: bona opera agendo, 1.Cor.7.
memoriam nostri relinquamus: vt quum hinc migrauerimus, vitæ nostræ diligens & accurata cõuersatio sit monimentum & doctrina omnibus qui in nos spectãt. Nam qui virtute præditi sunt, & castam vitam ducunt: non solum quum in hac vita sunt,sed & post vitæ exitũ, plurimùm prodesse poterunt his qui in se respexerint. Et vt discas, vide obsecro quantus annorum numerus transiit;& vsq; in hodiernum diem,quoties voluerimus aliquos in æmulationem continentiæ prouocare,Ioseph in medium afferimus:speciosum,formosum,adolescentem, in ipso ætatis flore tantam castitatis constãtiã prę-
se ferentem:& sic ad imitationem iusti huius auditores prouocare studemus. Quis enim non admiraretur beatum illum,qui in seruitute existens,& in ipso flore ætatis,quando maximè fornax concupiscentiarum accenditur,quum videret dominam suam se inuadentem, & insanientem in se,tantam ostendit fortitudinem, & ita ad castitatis agones se exercuit, vt ab intemperata illa muliere nudus quidem vestibꝰ profugeret,castitatis autem indumentum seruaret. Licebatq; videre rem nouã L
& admirabilem.Agnum in lupi, immo leænæ vngues incidisse,& saluari potuisse.Et sicut columba aquilę dãnum effugit, ita & iustus ab illius manibus euasit. Non Daniel.
sic tam admirabile mihi videtur esse, tres pueros illos in medio Babylonicæ fornacis ignem vicisse,illęsis eorum corporibus:vt mirabile & ratũ est,quòd iustus iste, qui in fornacem hãc Babylonica multo grauiorem, in incontinentiam inquam Aegyptiæ incidit, & intactus permansit,puroq; castitatis indumento seruato, exiit.Et ne mireris dilecte:quia enim quod suum erat attulit,habuit supernam gratiam comitem,*quæ incendium illud restingueret, & in media fornace rorem spiritus daret. Vidisti quomodo virtutes, & quum hìc adhuc sunt ac præsentes,& post migrationem ex hac vita magnæ vtilitatis authores nobis sunt?* Atq; ob eam causam & iustũ illum in medium adduximus: hunc omnes imitemur, & concupiscentias nostras vincamus, scientes quòd nõ est nobis pugna aduersus sanguinem & carnẽ: sed aduersus principatus & potestates,aduersus mundi rectores tenebrarum huius seculi.Sic nosipsos armemus,co- M
gitantes quòd corpore circũdati, aduersus incorporeas virtutes certare cogimur.Muniamur armis spiritꝰ.Propter hoc enim misericors dominus, quia carne vestiti sumꝰ, & est nobis aduersus *inuisibiles virtutes certamẽ, inuisibilia nobis* præparauit arma, vt *auxilio* armorum naturę aduersarios expugnemus.Bene igitur fidẽtes armis,quod à nobis est afferamus,& poterimus hac spirituali armatura muniti, ipsam diaboli faciẽ ferire. Neq; enim ferre poterit fulmen quod inde egreditur,sed etsi conetur stare ex aduerso,excæcabitur. Hìc enim continentia & honestas,aliarumq; virtutum concursus: illic & larga spiritus gratia aduolat: quapropter & Paulus di Heb.4.
cebat,Pacem sectemini cum omnibus, & sanctificationem.Purificemus igitur, obsecro, conscientias nostras, & extergamus mentem:vt omni mala cogitatione liberati,spiritus gratiã nobis conciliemus,superemusq; diaboli machinationes,vnde mereamur ineffabilibus illis bonis frui, gratia & misericordia dñi nostri Iesu Christi,cui cum patre & sancto spiritu sit gloria nũc & semper,& in secula seculorum,Amen.

9 Septemb. 1561

Homilia

Universidad de Deusto

A *Homilia quadragesimaquinta.*

QVoniam frequẽtes vos in auditorio magna cũ voluptate doctrinã nostram suscipere video, gaudeo, & indies maiori alacritate pauperem hanc nostram, & tenuem mensam proponere studeo. Vestra enim ciborum immodica appetentia, mensæ no strę vilitatem honestat, paruaq; facit vt magna appareãt: id quod & in sensibilibus eduliis videre licet. Nam sicut cùm magna sumptuosaq; fercula apponuntur, precedens conuiuarũ satietas facit vt aliquid decedat splẽdori appositorum: & magna nõnunquã nullius videantur momenti, eo quòd conuiuæ absque edendi auiditate aduenerunt. Contrà, qui susceperunt famelicos & esurientes, *licèt illis* tenuem proponant mensam, splendida tamen apparebit conuiuiis, promptè apposita auidè comedentibus. Sic eodem modo & nos bene fisi spirituali vestro appetitu, non grauamur pauperẽ & vilem hanc mẽsam vestræ charitati continuè apponere. Hoc & sapiens
« quidam dicebat, Melius est conuiuium herbarum cum
« charitate, quàm bos de præsepio cum odio. Quo docet, charitatem aliter videre apposita, illiusq; oculis vilia apparere sumptuosa, & parua magna. Quid igitur beatius
B nobis qui apud tot, tamq; feruenti & solicita charitate dissẽrimus? Nihil enim tantopere dicenti necessarium est, vt auditoris beneuolentia. Quandoquidem cùm videt auditores feruere desiderio, firmatur & ipse: & sæpe robur, vt ita dicam, accipit, sciens quòd quãto sumptuosiorem mensam proponit, tanto & abundantiæ suę magis accedit. Secus enim se habent spiritualia, quàm sensibilia. Illic enim mensæ largitas sumptum facit, & cõuiuium exhibentis imminuit substantiam: hîc autem omnino aliter: quanto plures enim sunt participes, tanto plus substantiæ illius accrescit. Neq; enim nostra dicimus, *sed ea quę in* vestram vtilitatem dei gratia per suã misericordiam suppedirat. Age igitur, quia tãta adestis alacritate & frequẽtia, *iterum iam lecta indagabimus,* faciemusq; vt & quod hîc est *lucrum, percipiamus.* Nã quia iuxta magnam exhortationem Christi, dicentis,
Ioan.5.f. Scrutamini scripturas, thesaurus magnus in scripturis est reconditus, & in profunditate latens: ideireo scrutatione opus, vt cùm didicerimus virtutẽ quæ in profundo latet, multam inde vtilitatem accipere queamus. Etenim propterea iustorum omnium virtutes, spiritussancti gratia & dispensatione scripturis sunt traditæ, vt nos
C continuam habentes doctrinam, & ad æmulationem & imitationem iustorum vitam nostram instituamus. Audiamus igitur diuinam scripturam quid & hodie nobis
Cap. XX. de patriarcha narrare vult. *Et mouit,* inquit, *illinc Abraham in terram uersus Africum, & habitauit inter Cades & inter Sur, & peregrinus fuit in Geraris.* Et mouit, inquit, illinc. Vnde mouit? à loco vbi tabernaculũ fixerat, vbi & vniuersi conditorem cũ angelis susciperi ei cõcessum erat. Illinc, inquit, vt mouit & profectus est, peregrin⁹ fuit in Geraris. Vide iustorum cõuersationem, quàm correpta illis fuerit, & minimè superuacua supellex: quomodo facilè transmigrabant, vitamq; suam instituebant sicut peregrini & aduenæ: & nunc hîc, nunc istic tabernacula erigebant, quasi in peregrinatione agẽtes: non sicut nos facimus, habitantes in aliena terra quasi in patria, & domus extruimus splẽdidas, & vestibula, & deambulacra, & villas possidemus, & balnea facimus, aliaq; plurima. Sed vide quomodo iustus substantiam suam in vernaculis tantum & pecoribus possidens, & nunquã in eodem loco stans: & aliquando quidem in Bethel figit tabernacula, interim autem apud quercum Mambre. Interdum in Aegyptum descendit, nunc autem in Geraris tabernaculum figit, & omnia facilè sustinet, & gratitudinem erga suum dominũ per omnia manifestè declarat: & post tantas pmissiones quæ ei à deo factæ erãt, videns se in tantis versari difficultatibus, & in diuersas ac multiiugas tẽtationes incidere, quasi adamas inimotus persistit: piamq; suam mentem ostendens, nullis obstaculis fiebat negligentior. Vide enim & nunc dilecte, qualis tentatio eum in Geraris inuadit, & admirare fortitudinem & virtutẽ iusti, quomodo quod omnibus intolerabile, & quod neq; auribus susciperi quis vellet, hoc ipse sustinuit: non ægrè ferens, neq; exigens à domino vt vleiscereturea quæ fiebant, sicut pleriq; homines faciunt, hiq; innumeris peccatorum sarcinis pressi. Nam cùm difficultates quasdã *inciderint,* statim obmurmurant, & curiosius inquirunt, & dicunt, Quare hoc & hoc euenit? & quare hoc permissum est? At iustus ille nõ sic: vnde & amplior ei superna gratia cõcessa est. Hoc eñ verè grati serui fuerit, vt nunquam obmurmuret & curiosior sit in his quæ à domino fiunt, sed in silentio & gratitudine suscipiat omnia. Et animaduerte, quomodo etiam per *illas ipsas quæ sequuntur* tẽtationes, iusti virtus *magis emicuit, deo clarum illum* semper ostendente. Nam sicut quando in Aegyptum descendit, vt ignotus & peregrinus, & nulli agnitus, subitò magno cũ honore inde rediit: Ita & nũc, cùm peregrinus esset in Geraris, in ipsis quidem initiis quod suum erat fecit: postea verò tanto dei subsidio munitus est, vt & rex & omnes qui in ea regione habitabãt, omni studio ministrare iusto studerent. *Dixit autem,* inquit, *Abraham de Sara uxore sua, Soror mea est: ne fortè occiderent eum uiri ciuitatis propter illam.* Vide quomodo à violentissimis affectionibus anima iusti impugnetur, & timor eum incessat. Et quanuis *prior timor, ne mulierem amittat,* grauis fuerit: *timor tamen mortis illum expulit.* Vt enim hunc effugeret, sustinuit suis oculis vt socia vitæ suæ in regis manus incideret, quàm sit autem hoc toleratu difficile, sciunt qui vxores habent. Vnde & sapiens quidam dicebat, Plenus zelo furor viri eius, non parcet in die iudicij, nullo precio mutabit inimicitias. Verũ graue hoc, & omnibus intolerabile, vide quomodo propter mortis metum iustus ille tulit. Hoc sanè & incorporalibus affectionibus contingere solet: si quando morbi simul infestant corpus nostrum, vnius incrementum tegit aliud, F
& totos nos *ille* grauior dolor sibi vindicat, ita vt minorem dolorem non sentiamus. Eodem modo iustus quoq; *ille* nunc videns vrgere dolorem mortis, omnia acerba toleranda censebat. Cæterùm hæc audiens dilecte, ne cõdemnes iustum ob pusillanimitatẽ, quòd mortem timuerit: sed potius admirare cõditorem vniuersi, qui tantæ erga nos est misericordiæ, quòd mortem iustis illis & sanctis tunc terribilem, eandem nunc ita cõtemptibilem fecerit Christus, vt quam formidabant illi virtute clari, & tanta erga deum fiducia freti, nunc derideant & iuuenes, & tenere virgines. Nihil enim mors est vltrà quàm somnus, & peregrinatio, & transmigratio à deterioribus ad meliora. Mors enim domini immortalitatem nobis donauit, & vt descendit in infernum, eripuit, dissoluit eius neruos, & robur destruxit: & quod antea terribile erat & implacabile, hoc nunc contemptibile fecit, adeò vt & multi exiliant & festinent cùm hinc migrandũ. Proinde & Paulus clamat, dicens,
Philip.1.c. Dissolui cupio, & cum Christo esse multo melius. Verùm hæc quidem nunc post Christi aduentum, postquã confractæ sunt portæ inferni æreę, postquam sol iustitię

vbiq;

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vbiq; terrarum affulsit. Tunc autem terribilē adhuc habebat faciem, concutiebatq; iustorum illorum virorum mentem: ideo & omnia alia ferebant leuiter, etiam quæ intolerabilia esse videbantur. Hinc est quòd & iustus ille, timens eorum qui in Geraris habitabant insidias, domicilium ibi habuerit: non vt vxorem, sed vt sororē secum habens. Et sicut cùm in Aegyptum eum descendere permisit deus volēs & rudes illos & insensatos discere iusti virtutem: ita & hìc differt dominus, vt iusti patientia in omnibus eluceat, fiatq; dei in ipsum benignitas manifestata omnibus. *Misit autem Abimelech rex Gerarorum, ut afferrent Sarram.* Cogita hìc quæso tempestatem cogitationum quam tulit iustus, videns vxorem suam abduci, & se nihil posse iuuare eam. Silenter enim ferebat omnia, sciens quòd se non esset despecturus dominus, sed acceleratum adhibiturus subsidium. Admirabilis quoq; & Sarræ charitas est, quæ periculo mortis iustum eripere voluit. Poterat enim ipsa detegendo factū, contumeliā effugere: sed pertulit omnia fortiter, vt viro salutem pararet. Et impletum est illud dictum, Erunt duo in carnem vnam. Ita mutuæ salutis curā vicissim agebant, & tantam declarabant concordiam, quasi vnū essent corpus, & vna anima. Audiant hæc viri, audiant & mulieres: & istæ quidē vt eandē erga suos viros cha-
Gene. 2.
H ritatem declarent, & nihil aliud illorum præferant salu ti: viri autem erga vxores habeant beneuolētiā, & quasi vnam animam & vnum corpus possiderent, omnia faciant. Hoc enim verum est coniugiū, quando tanta inter eos est concordia, quādo vinculo charitatis ita sunt concatenati. Sicut enim corpus nunquam à semetipso dissidet, neq; anima aduersus seipsam: ita virum & mulierem non conuenit dissidere. Tunc enim bona infinita sibi coacervare poterunt. Vbi enim concordia, ibi bonorum confluxus, ibi pax, ibi charitas, ibi spiritualis lætitia: nullum bellum, nulla rixa: nusquam inimicitiæ & contentio: sed hæc omnia è medio tolluntur per cōcordiam, bonorum omnium radicē, quæ omnia illa simul abolet. *Misit autem Abimelech rex Gerarorum, & accepit Sarram. Et intrauit deus ad Abimelech in somno noctu, & dixit, Ecce tu morieris propter uxorem quam abstulisti: ista autē cohabitatrix fuit uiro.* Vide dei misericordiam: quomodo, quia vidit iustum propter metum mortis, Saræ ablationem fortiter ferre, & regem eam vt sororem iusti abdu
I cere: suam postea declarat prouidentiam, iustum quoq; illustriorem reddit, & Saram ab iniuria, regem verò à peccato liberat. Et intrauit, inquit, deus ad Abimelech in somno noctu. Circiter ipsum, inquit, somni tempus, eripere eum volens ab iniquitate, dedit menti eius scientiam, & occulta manifestauit, multumq; metū auxit interminando mortē. Dicit enim, Morieris propter mulierem quam abstulisti: ista autē cohabitatrix fuit viro.

Abimelech autē non tetigerat illam. Hæc autem omnia facta sunt, vt dei ꝓmissio facta patriarchæ impleretur. Enimuerò quia pauloantea promiserat, Isaac esse nascēdum, & propè aderat tempꝰ: vt ne officeret promissioni dei, tantum timorem in Abimelech immisit, vt perculsus animo Saram attingere nō auderet. Propter hoc enim adiecit diuina scriptura, Abimelech non tetigerat illam, sed & de facinore se defendit, ac dicit: Domine, *gentē iustā & ignorantē perdes?* Nunquid sciens, inquit, mulierem eius esse, hoc feci? nunquid iniuria peregrinū afficere volens? nunquid vt vxorem eius auferens? Vt sororem eam accepturus eram, ratus hoc nomine & hūc & illam honorari, Gentem igitur iustam & ignorantē perdes? Deinde manifestans quod dicebat, inquit: Et *ipse mihi dixit, Soror mea est: & ipsa mihi dixit, Frater meꝰ est.* K
Vide quomodo habuerint concordiam & conspirationē. Et ipse, inquit, hoc mihi dixit, & ipsa adstipulata est dictis eius. *In corde puro, & in iustitia manuū feci hoc.* Non vt iniquum facturus, inquit, sed vt legitimum & licitum, irreprehensibileq;, hoc feci. Quid igitur misericors deus? *Dixit autē ei deus in somno.* Vide quantam obsequelam exhibet omnium dominus, suam bonitatē per omnia declarans. *Et ego scio quòd corde puro hoc feceris.* Scio, inquit, quòd ipsi hunc actum instruxerint, & quòd deceptus eorum dictis hoc feceris: *ob hoc, ut ne propter deceptionē hanc pecces: cohibui ne tu peccares in me.* Magna verbi est attemperatio, maxima domini est misericordia. In me, inquit, redituru est peccatum. Nam sicut in hominibus, quando quis aliquem in multo honore apud dominum suum iniuria quadam afficit, sibi iniuriam factam putat dominus: & dicit, Mihi iniuriā fecisti per ea quibus à te seruus iniuria affectus: ea enim quæ in illum committuntur, in me transeunt. Eodē modo & bonus dominus. Cohibui te, inquit, vt ne peccares in me. Mei, inquit, famuli sunt, & adeò mihi commendati quòd vt mea habeam quæcunq; illis fiunt, siue bo- L
na sint, siue non bona: *propterea non dimisi te ut tāgeres eam.* Quoniam magnam eorum curam gero, sciens quòd per ignorantiam hanc eis contumeliam facturus eras, cohibui te, vt ne peccares in me. Ne simpliciter, vt quempiam vulgarium attende hunc virum: sed discè quòd est ex his quorum ego maximam curam gero, & qui peculiariter mei sunt. *Redde igitur uxorē uiro, quia propheta est, & orabit pro te, & uiues,* Vide quomodo virtutem iusti detegit, prophetā ipsum vocat, quasi præparans regem vt precatorem eum faciat pro se. Orabit enim pro te, & viues. Ille etenim, inquit, veritus ne occideretur à te, hanc comœdiam instruxit, & quasi cooperatus est in contumeliam Saræ: scias autem, quòd illius preces vitam tibi præbebunt. Deinde vt ne concupiscētia flagrans, & pulchritudine Saræ victus, minus faciat mandatum: immittit ei timorem, & maiorem pœnam minatur se inducturum. *Quòd si non dederis*, inquit, *scias quòd morieris tu, & omnia tua.* Non solum tu inobedientiæ pœnam lues, sed & omnia tua propter te morsperdet. Ob hoc autem per tēpus noctis hæc omnia deus ei loquitur, vt in quiete accepta admonitione, magno timore imperata faciat. *Statim enim*, inquit, *orto diluculo Abimelech uocauit pueros suos, & loquutus est omnia uerba hæc* M
in aures eorū. Vide quomodo rex fit præco virtutis iusti, & eum omnibus manifestum facit. Narrauit omnia sibi à deo manifestata, vt omnes sciant & dei erga illū benignitatem, & quantum sit deo curæ illius propter eiꝰ mores & virtutem. *Timuerunt autē omnes homines ualde.* Vidisti quomodo non frustra & absq; causa toties trāsmigrat iustus? Nam si in tabernaculo suo primò mansisset, vnde potuissent Geraritæ scire quantam iustus apud deum haberet fiduciam? Timuerunt autem omnes homines valde. Magnus in eos timor immissus, de rerum summa faciebat anxios. Postea sequitur: *Vocauit Abimelech Abrahamum.* Considera in quanta gloria iustus postea apud regem agit, qui pauloantea ab omnibus habebatur contemptibilis, quasi erro & peregrinus. Igitur cùm omnes cōueniissent, vocatur statim patriarcha, qui nihil horum sciebat, & discebat postea à rege ipso quæ propter se à deo illi facta erant. *Dixit enim ei, Quare hoc fecisti nobis? quid peccauimus in te, quòd induxisti super me & super regnum meum peccatum magnum? Rem quā nullus faceret, fecisti nobis. Quare in tantum*, inquit, *uoluisti me incidere*

peccatum?

Universidad de Deusto
Biblioteca

A *peccatū? Quid cogitasti quòd hoc feciſti?* Vide quomodo per verba ſua indicat minas, quæ à deo ſibi ſunt factæ. Quoniam enim dixerat ei, Quòd ſi nō reddideris, morieris tu & omnia tua. hoc ipſum interpretatur Abimelech, & dicit, Quid peccaui in te, quòd induxiſti ſuper me & ſuper regnum meum peccatum magnum? Non ſatis erat, ſi ego punirer? omne regnū meum ſimul perdēdum eſt ex deceptione quam feciſti. Quid vidiſti in nobis vt hoc faceres? Conſidera hìc dilecte iuſti prudētiam, quomodo ſatisfactionis loco, in agnitionem dei illos introducit. *Deinde enim, inquit, dixi, Num fortè non eſt timor dei in loco iſto, meq; occident propter uxorem.* quaſi diceret, Valde mecum anxiꝰ fui, ne fortè, eo quòd adhuc erroribus tenemini, nulla vobis iuſtitiæ cura ſit: propter hoc ſimulaui, vobis parcēs: vt ne, ſi intelligeretis eam vxorem meam fuiſſe, capti eius amore, occidere me tētaretis. Vide quomodo per pauca illa verba docet, quòd oportet eum qui deum in mente habet, nihil iniquum agere, ſed timere iudicem illum qui falli nequit: & ob pœnam quæ alibi infligetur, omnis iuſtitiæ facere rationem. Poſtea volens pro ſe defenſionē afferre:

Ne putetis, inquit, me etiam ſic mentitum eſſe. Etenim ſoror
B *mea eſt ex patre, ſed non ex matre. Data autē mihi eſt in uxorē.* quia eundem patrem vocat, quem & ego, ideo & ſororē ipſam vocaui. Ne igitur condemnetis me. Nā etſi metꝰ mortis in hanc me neceſſitatem coegerit, & quòd timui ne fortè propter eam me occideretis, ipſam autem in vita conſeruaretis: attamen neq; ſic eſt mendacium quod à me dictum. Vide quàm diligenter agit iuſtus, vt monſtret quòd neque in hoc ſit mentitus. Et vt omnia, inquit, diligenter à me ſciatis, audite & conſiliū quod inter nos iniuimus. *Quando enim eduxit me dominus de domo patris mei.* Conſidera, obſecro, hìc magnam iuſti ſapientiā, quomodo in ſerie narrationis docet eos, quòd à principio fuerint peculiariter addicti deo: & quòd deꝰ ſe à domo ſua euocarit, & in eum locū duxerit: vt ſciat rex, quòd ex eorum numero ſit Abraham qui magnam in deo habeat fiduciam. *Quando enim, inquit, euocauit me deus ex domo patris mei, dicebam ei: Hanc iuſtitiam facies in me, in omni loco in quem uenerimus, dic, Frater meus eſt.* Quia enim ſuperius dixerat: Dixi enim, fortaſſis nō eſt timor dei in loco iſto. Et videbatur eos nimium carpe-
C re, volens mitigare aſperitatem verbi, hìc dicit, Ne putetis me hoc ſolum veſtri gratia feciſſe. Statim enim quā do eduxit me dominꝰ de domo patris mei, dicebam ad eam, Hanc iuſtitiam facies mihi in omni loco in quem venturi ſumus. De omnibus, inquit, qui terram hanc inhabitant, mandatum ei dedi: & quòd etiā ſic extra mēdacium ſit hypocriſis. Mortis enim timor ad hoc nos compulit. Hæc vt dixit iuſtus, & iram eorum demulſit, ſuamq; detexit virtutem, & ſufficientem religionis veræ cultum eis tradidit: reueritus rex magnam iuſti māſuetudinem, magna liberalitate remunerat patriarchā.

Dicit enim, Accepit Abimelech mille didrachmas, & oues, &
uitulos, & ſeruos, & ancillas, & dedit illi Saram uxorem ſuam.
Vidiſti dilecte omnipotentem & variam dei ſapientiā? Qui in mortis periculo cōſtitutus erat, & omnia faciebat vt mortem poſſet effugere: non ſolum mortem effugit, ſed & magnam obtinuit fiduciam, & repentè glorioſus factus eſt. In hunc enim modum agere ſolet deꝰ: non ſolum à triſtibus liberat eos, qui fortiter ſe gerunt in periculis in quæ incidunt: ſed & tantam in aduerſis præbet lætitiam, vt in eorum oblitionem omnino veniant, & in multa ſint bonorum affluentia. Et vide inſuper regis erga iuſtum illum officium. Non ſolū enim tantis muneribus illum appræmiat, ſed etiam poteſtatē D
ei dat vt in terra ſua habitet. *Ecce enim, inquit, terra mea coram te eſt, ubicunq; tibi placuerit habita.* Nam quia didicit quòd propter illum & propter illius preces vita ſibi data ſit, ideo ita in vagum, erronē, & antea nulli cognitum, quaſi in benefactorem & tutorē aliquem officioſus fuit. Saræ autē, inquit, dixit: Ecce dedi mille didrachmas fratri tuo. Vide quomodo accepta à iuſto doctrina, vt credidit eius dictis, etiam ipſe fratrem huius illum vocat. *Ea quæ dedi, inquit, fratri tuo, tua erunt in honorē*
uultus tui, & omnia uerè dic. Quid eſt in honorem vultus tui, & omnia verè dic? Pro his quæ per ignorantiam attentaui, te quæ es vxor iuſti, in domum meam introducendo: pro hoc ſolū quia contumeliæ tibi author fui, mille dedi didrachmas, reſarctur ea quæ à me in te ſūt admiſſa. Verum omnia alia verè dic. Omnes, inquit, à te diſcant, quòd nihil factum eſt à me iniquum: quia intacta exiuiſti de domo mea. Doce, inquit, virum tuū, quòd innocens ſum à peccato: diſcat à te, quòd nihil à me factum ſit. Quare hęc dicit? Vt cùm iuſtus ab ea didicerit, multisq; fuerit rationibus edoctus, pro eo preces domi
no offerat. Nā poſtquàm ille dixit, Omnia verè dic: hoc E
eſt, doce virum tuum ea quæ facta ſunt: ſtatim ſubdidit ſcriptura: *Et orauit Abraham deum. Et ſanauit deꝰ Abime-*
lech, & uxorem eius, & ancillas eius, & pepererūt. Quia con-
cludens concluſit extrinſecus omnem uuluam in domo Abimelech
propter Saram uxorem Abraham. Vide quomodo dominus volens iuſtum per omnia reddere illuſtriorē, precibus patriarchæ ſalutem regis & omnium quæ in domo illius, donat. Orauit enim, inquit, Abraham ad deū, & curauit deus Abimelech, & vxorem eius, & ancillas eius, & pepererunt: quia concludens concluſerat dominus omnem vuluā in domo Abimelech. Propterea quāuis alienus eſſet à peccato rex, plagam hanc induxit dominus, vt precibus iuſti annuens eam ſoluat, & iuſtum clariorem & illuſtriorem efficiat. Nam ſemper omnia ita facit & tractat, & ſingula diſpenſat, vt qui ſibi ſeruiūt quaſi luminaria reluceant, & eorum virtutem vbiq; manifeſtam faciat. Et vide obſecro, poſtquàm iuſtum ita liberauit à moleſtiis, quomodo iterum corona bonorum iuſto traditur: nempe quòd nunc eueniunt quæ olim à deo promiſſa ſunt. *Et dominus, inquit, uiſitauit Saram, ſi-* Cap. XXI.
cut dixit, & fecit Saræ ſicut locutus eſt: & ut concepit, peperit F
Sara Abrahæ filium in ſenectute, in tempore ſicut loquutus eſt ei
dominus. Quid eſt, ſicut loquutus eſt? Quemadmodū, inquit, promiſit, quando hoſpitio exceptus eſt cum angelis apud quercum Mambre. Nam quòd dixit, Quia in tempore hoc veniam, & erit Saræ filius: hoc nunc opere impletum eſt. Et quæ natura denegabat, ea videbant euenisſe: non iuxta humanum & ſolitum morē, ſed per diuinā gratiā. *Et uocauit nomē filii ſui, quē peperit ſibi Sa-*
ra, Iſaac. Non abſq; cauſa aſſignauit, quem peperit ſibi Sara. Non enim dixit ſimpliciter, vocauit nomē filij ſui: ſed adiecit, quem peperit ſibi Sara, inſœcūda illa, & vetula. *Et circuncidit eum, inquit, die, octauo, ſicut præceperat*
dominus. Sic enim præceptum acceperat, vt die octauo circunciderentur qui poſthac naſcerentur. Porrò vt vlterius diſcamus ineffabilem miſericordiā dei, quòd quæ apud homines impoſſibilia ſunt, apud eum ſint poſſibilia. Idcirco nobis tempus aſſignauit iterum diuina ſcriptura, & poſt partum docet nos: Abraham erat annorū centum, quando natus eſt ei Iſaac filius ſuus. *Dixit au-*
tem Sara, Riſum fecit mihi dominus: nā qui audiet, gaudebit me-
cum. Quid eſt, Riſum fecit mihi dominus? lætitiæ occaſio mihi partus eſt. Et quid mirum, ſi mihi gaudium?

omnes

Universidad de Deusto
Biblioteca

G omnes etiam qui audiunt habebo congratulantes: non quia peperi, ſed quia ſic peperi. Tã admirabilis raruſq; partus omnes in admirationem adducet, & maiorem omnibus voluptatem afferet, cùm ſciuerint quòd ego, quæ nihil à mortuis differebam quãtum ad generationem, ſubitò mater facta ſim, & è vulua exciccata puellũ peperi, & lactare poſſum, & fontes lactis emittere, quæ nullam ſpem pariendi habebam. *Et dixit, Quis annunciabit, quòd lactat puerum Sarra?* Nam propter hoc & lactis fontes conceſſi ſunt, vt partum magis credibilem faciant: & ne quis ſuppoſiticium eſſe putet puerum. Fontes enim lactis omnibus prædicabant præter humanam expectationem hoc euenisſe. Quis annunciabit, quòd lactat puerum Sarra? quòd peperi filiũ in ſenectute mea: quòd ego, quæ ſenui, pârere potui, & in hac ætate filium alere poſſum? *Et creuit, inquit, puer & ablactatus eſt.* Et *fecit Abraham conuiuium magnum die quo ablactatus eſt filius ſuus.* Vidiſti dei ineffabilem ſapientiã, quomodo patientiam iuſti modis omnibus probauit? quando ipſe & omnes qui ipſum videbant, humanę naturæ vires ſectãtes, nihil polliceri audebant, tunc ipſa promiſſio cõpleta eſt. Igitur dilecti, & nos eandem quam iuſtus ille patientiam habeamus, & nunq̃ deſides ſimus: ſed ſpe bona
H recreemur, ſcientes quòd neq; rerum difficultas, neque aliud quid humanum obſtaculum nobis eſſe poterit, ſi quando gratia dei ſuam declarare voluerit liberalitatẽ. Quoties enim ille annuit, omnia ſibi cedunt & obtẽperant, & difficilia facilia ſunt, & impoſſibilia poſſibilia: tantũ firmã in ipſo fidẽ cõſeruemus. & ad magnitudinẽ potentiæ ſuæ ſpectantes, humanis omnibus ſuperiores fiamus. Nam qui futura bona & ineffabilia illa promittit his qui cum virtute vitam hìc peregerint, quanto magis & ea quibus hìc opus eſt præbebit: & maximè ſi nos illa deſiderantes, præſentia deſpiciamus? Tunc enim eis maximè & vbertim fruemur, quando ea contemſerimus. Proinde hæc ſcientes, illa deſideremus bona quæ manent & immobilia ſunt, & quæ finem neſciunt: vt & præſentem vitam citra triſtitiam tranſmittamus, & illa aſſequi valeamus, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cũ patre & ſpiritu ſancto ſit gloria nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia. xlvj.

I AGe & hodie dilecti, herì dictorum ſeriem repetentes, commune hoc ſpirituale inſtruam°: vt iterum, ſicut herì, diſcamus & boni dei ineffabilem benignitatem, qua noſtra curat, nobis ſe attemperans, & magnam patriarchæ obedientiam atq; gratitudinem. Vidiſtis quomodo natiuitas Iſaac Saram exhilarauit? *Dixit enim*, inquit, *Riſum fecit mihi deus. Nam qui audierit, gaudebit mecum.* Omnes dicit, auditores participes gaudij mei faciam. Magnum enim donum mihi à deo conceſſum eſt, & quod humanam tranſcendit infirmitatem. Quis enim, inquit, non obſtupeſcat, vidẽs me lacte meo enutricantem puerum in extrema ſenectute, quæ hucuſque non peperi? Et quaſi admirans & attonita de facto, ſubdidit, *Quis annunciabit Abrahæ, quòd lactat puerum Sarra, quòd peperi filium in ſenectute meæ?* Quoniã, inquit, ſuper naturam eſt hoc factum, propterea quis annunciabit, quis mente concipiet? quæ mens comprehendere poterit? quæ ratio ſufficit vt inueniat facti hui° euidentiam? Non ſic admirabile fuit, quòd ex petra in deſerto ſcaturierint fontes aquarum, quando illam Moſes
Exod. 17. b. Num. 20. b. virga percuſſit: ſicut de vulua iam emortua puerum naſci, & lactis fontes ſcaturire. Nã vt omnibus partus manifeſtus eſſet, & omnes tam eos qui tunc aderant, quàm qui poſtea audierunt, ad fidem miraculi introduxit: & K
idcirco ipſa puerum alit, & lacte vult enutricari, & inquit, Quis annunciabit Abrahæ, quòd lactet puerũ Sarra? Quia hoc nouũ & admirabile, & præter expectationem mihi conceſſum, quòd peperi filium in ſenectute mea, quòd præter ſterilitatem ſufficiebat ſenectæ tempus, ne mihi prolem pollicerer. Veruntamen impedimenta hæc omnia è medio tulit dominus, & pueri partum, & lactifluos fontes mihi conceſſit. Verùm videamus & ſequentia. *Poſtquam impletum eſt & lactandi tempus, uidit*, inquit, *Sara filium Agar Aegyptiæ, qui fuit Abrahæ, ludentem cum Iſaac puero ſuo. Et dixit Abrahæ, Eiice ancillam hanc, & puerum eius. Nequaquam enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Iſaac. Durum autem apparuit uerbum hoc coram Abraham ſuper filio ſuo.* Vide obſecro hìc dilecte Sarrã iterum non ferentem Iſmaëlis licentiam, neque patienter ſuſtinere volentem ancillę filium cum ſuo Iſaac cõuerſantem. Sicut igitur prius ſuperbum ſpiritum Agar humiliare volens, vehementi indignatione fugam inire eam fecit: ita & nunc volens ab initio reprimere Iſmaëlis temeritatem, & non ferens vt videat puerũ ſuũ, & ex ipſo dei dono, cum ancillæ Aegyptiacæ filio ſimul verſari, dicit Abrahæ, Eiice ancillam, & filium eius. Nõ
L enim erit hæres filius ancillæ hui° cum filio meo. Quoniam & ſe in extrema ætate eſſe videbat, & patriarchã quoque decrepitum. (Erãt enim ambo, inquit, pleni dierum) ſuſpicans ne fortè repentè morerentur, illum, eo quòd ex patriarchæ concubitu natus eſſet, attentaturum vt ſe in hæreditatẽ intrudat, particeps que fiat & æqualis Iſaac: ideireo dicit, Eiice ancillam hinc & filium eius. Diſcat, inquit, iam, quòd nihil commune habebit filius ancillæ, cum filio meo Iſaac. Neque enim congruum vt filius Aegyptiæ & ancillæ, cum filio meo & dominæ ſimul verſetur. Cæterum Sarra non immeritò rem hanc egit, ſed oppidò decenter, atque ita decenter vt & deus collaudarit eius dicta. Patriarcha verò bene affectus erga Iſmaëlem, moleſtè accipiebat quæ à Sarra dicebantur. Durum enim, inquit, apparuit verbum hoc coram Abraham de filio ſuo. Neque enim de Agar tantum curabat, ſed erga puerũ ita afficiebatur, vtpote adhuc adoleſcentem. Sed conſidera, obſecro, hìc miſericordis dei miram ad noſtram paruitatem humiliationem. Nam quia vidit & Sarram pati aliquid humanum, & ægre-
M ferre parem filiorum honorem: idque meritò. Abrahã autem non ferre æquo animo eiectionem Iſmaëlis & ancillæ (nam licèt non obluctaretur Sarræ ob ſingularem manſuetudinem, attamẽ durum ei videbatur: hoc eſt, graue, moleſtum, & oneroſum) tunc ſuam ſolitã ſeruans miſericordiam, & concordiæ illorum copulã conſtringens, dicit ad Abraham: *Ne durum ſit coram te uerbum hoc, de puero & ancilla. Omnia quæcunque dixerit tibi Sarra, audi uocem eius.* Ne accipias, inquit grauiter quod ab ea dictum eſt: ſed omnia quæcunque dixerit tibi Sarra, audi vocem eius. Hæc omnia, inquit, quæ nunc tibi dixit de Iſmaële & de Agar, accipe: & audi vocem eius. Ne velis, inquit, contriſtari eam, quæ tanto tempore tantum amorem erga te declarauit: quæ non ſolum ſemel, ſed & ſecundo, vt te à morte eriperet, ſeipſam pro tua ſalute expoſuit, & author tuæ iſtius gloriæ fuit. Primùm quidem te fecit cum tantis diuitiis ab Aegypto redire, poſtea verò iterum in cauſa fuit vt ita te veneraretur ac obſeruaret Abimelech. Ne igitur diuerſa ab his quæ locuta eſt conſulas: enimuero non aliter eueniet. *In Iſaac* enim eius filio tuum ſemen vocabitur, & *ipſe erit tuus* hæres. Filium autem illum ancillæ creſcere faciam, &

in gen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A in gentem magnam faciam eum, quoniam semen tuũ est. Fac igitur quæ illa tibi dixerit. Obedi voci eius. Cogita hic, obsecro, quanta subitò concordia & pax in contubernium eorum concesserit, bonitate diuina vinculum eorum constringente. *Surrexit enim*, inquit, *mane, & accepit panes & utrem aquæ, & dedit Agar, & imposuit super humerum eius, & puerum misit cum ea.* Vide obsecro hic iterum religiosam iusti mentem: nã quando audiuit Sarram dicentem, Eiice ancillam & filium eius: durum ei videbatur, eo quòd bene afficiebatur erga Ismaëlem: verùm vbi dominus præcepit, statim fecit quod imperatum est: & genuini amoris oblitus, quasi diceret: Vbi quid præcipit dominus, facessant omnes affectiones: quia naturæ domin° est, qui precipit. *Vt accepit igitur, inquit, ancilla panes, & utrem aquæ, egressa est cum puero.* Verùm (obsecro) vide iterum, propter gratiam quam habebat iustus apud deum, quomodo hæc quoque superna cura digna habetur. Vt ergo abiit, vagabatur per solitudinem, & cùm aqua consumpta nullam vsquam inueniret consolationem, *abiecit puerum*, inquit, *subter unam abietem.* Disrumpebantur eius viscera, & dolebat multum ob immodicam erga puerum affectionem.

B *Sedit*, inquit, *aduersus eum, quasi ad iactum arcus. Dicebat enim: Non uideo mortem pueri mei. Et sedit è regione pueri. Clamans autem puer, flebat.* Cæterum miserator & misericors deus, patris & matris erga nos curam sua transcendens pietate, inquit, *Exaudiuit uocem pueri de loco ubi erat.* Misertus est & pueri, & calamitatum Agar. Permisit tantum eam sentire quid sit solitudo, & statim suum concessit præsidium. *Et uocauit*, inquit, *angelus dei Agar de cœlo, & dixit ei: Quid est Agar? Ne timeas: exaudiuit enim deus uocem pueri de loco ubi est. Surge, accipe puerum, & apprehende manum eius: in gentem enim magnam faciam eum.* O misericordiam domini, non quia ancilla erat, obseruauit eam: sed quia patriarchæ promiserat, & illius semen erat, tantam quoque curam erga eam declarare dignatur. Dicit: *Quid est Agar? Ne timeas, exaudiuit enim dominus vocem pueri. Surge & accipe illũ*, & apprehende manum eius. In gentem enim magnam faciam illũ. Ne mœreas, inquit, eo quòd è domo eiecta sis. Tantam enim curam ego pueri agam, vt & in gentem magnam fiat. *Et aperuit*, inquit, *oculos eius.* non quia antea non viderit, sed quia nihil proderãt ei aperC ti oculi ante supernam visitationẽ. Propterea cùm vellet suam prouidentiam declarare, inquit: Aperuit oculos eius: id est indicauit ignoranti, & mentem eius excitauit viámque ei ostẽdit, vt videret locum in quo fontes aquæ scaturiebãt. *Et uidit*, inquit, *fontem aquæ uiuentis, & iuit & impleuit utrem, & potauit puerum.* In inuiis viam præbuit: & perplexæ menti, nullámque salutis spẽ habenti suam misericordiam exhibuit, simul eam consolans, & pueri curam agens. Sic quandocunque voluerit deus, licèt in solitudine simus, & in extremis afflictionibus, nullámque spem salutis habeamus, nullo alio opus habebimus, diuina gratia nobis omnia suppeditante. Nam si eius gratiam nacti fuerimus, nullus nobis præualebit, sed nos potentiores omnibus erimus. *Et erat deus cũ puero*, inquit, *& creuit, & habitauit in solitudine.* Sic quando amicum & beneuolum habemus deum, etiamsi in deserto fuerimus, multo securiores viuem°, quàm ij qui in ciuitatibus versantur. Maxima enim securitas, & inexpugnabilis murus est gratia dei. Et vt discas, quomodo qui in solitudinibus agit, securior fit, & potentior his qui in mediis ciuitatibus versantur, ingenti hominum presidio freti: videamus quomodo Dauid de loco in locum transiens, & quasi erraticus vagans, manu superna munitus fuerit. Saul autem cùm esset in mediis ciuitatibus, & tantum secum duceret exercitũ, & satellites habens, & armigeros, & quotidie timebat & tremebat inimicorum insidias. Et ille quidem solus erat, nullúmque alium secum habebat, non indigebat humano præsidio: hic verò coronatus, & purpura indutus, illius auxilio indigebat, & regi opus erat pastoris opera: & diademate redimito, priuati adiumentum necessarium erat. Sed si vultis, aliquãto superiora de serie hui° sermonis petam°, vt omni hac historia in medium producta, discamus nihil fortius esse munito superna gratia, & nihil infirmius eo qui hac priuatus est, etiam si innumeris circundetur exercitibus. Igitur Dauid ille cùm adhuc adolescens ob immaturam ætatem in paterna domo versaretur, quoniam tempus aliquando exposcebat vt clarior eius fieret, virtus admonitus à patre vt fratres suos inuiseret missus est ad eos. Porrò cùm ad illos veniisset inuisendi gratia, vbi vidit instructam aciem contra alienigenam Goliath, & omnem populum iuxta Saulum formidine perculsum, regemq; ipsum in summo constitutum periculo, spectator volebat fieri, & abiit vt videret nouum & rarum spectaculum, quòd vnus homo aduersus tot milia se opponeret. Verùm fratres eius nõ ferentes fortitudinem spiritus, prouocati sunt in inuidiam, & dicunt ad eum: Non alia de causa veniisti, quàm vt bellum videres? Non veniisti nostri causa, vt nos inuiseres? At tu vide huius prudentiam & mansuetudinem: nihil temerarium, neque asperum eis loquitur: sed reprimẽs eorum flammam, & demulcens inuidiam, inquit: Nunquid non verbũ est? nunquid, inquit, vidistis me arma arripere? nunquid vidistis me adordinari cæteris in acie? Tantum videre volui, & interrogare vnde huic tantum insaniæ? Quis enim est alienigena ille, qui exprobrat exercitum dei viuentis? Postea cùm audiret illius blasphemias & arrogantiam, & videret trepidationem eorum qui cũ Saul erant, inquit: Quid erit viro, qui illius caput execuerit? Et magnum animi robur his verbis ostendebat, omnes in admirationem adducens. Hæc vt cognouit Saul, mittit ad iuuenem, qui præter pastoritiam artem sciebat nihil: & vt vidit eius ætatem, vilipendit eum. Deinde cùm didicisset ex eo, quomodo cum vrsis egisset qui greges suos inuaserant. Coactus enim fuit admirabilis ille vir hæc F narrare, *nolens hinc vanam gloriam aucupari*, sed in necessitate constitutus, & vt illi animos adderet, & ne spectaret ad vilitatem eius quod apparebat, sed ad fidẽ quæ intrinsecus latebat, supernumq; auxilium quo adolescens inermis viris armatis, & pastor exercitibus fortior erat. Deinde vbi rex vidit mentis eius fidem, suis illum armis induere volebat, indutus autem ea ferre nõ potuit. Hoc autem factum est, vt virtus dei nudè monstraretur: & non armis, quæ fiebant, mira ascriberentur. Nam quoniam indutus illis grauabatur, & minus expeditus erat: depositi arma, & accepta pera pastorali & silicibus, contra carneam illam turrim egressus est. Et vide iterum alienigenam ad vilitatem ætatis spectantẽ, & vide ex verbis vilipendentem iustum, & quasi contra puerum humilem exurgentem. Nam postquàm vidit eum cum pastorali pera contra se contendentem, & glebulas solum afferentem, in hunc fermè modum ad eũ dicebat: Putasti te adhuc apud oues esse, & canes quosdam persequi: & ita aduersum me, quasi contra canem instrumentis illis instructus, in pugnam veniisti? statim experientia disces non tibi cum homine vulgari bellũ esse. Et

D 1. Reg. 18. & seq.

E 1. Reg. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G esse. Et vsus magno verborum fastu, tumultuabatur, armaturámque suam omnẽ mouebat, ac arma exerebat. Et ipse quidem armorum virtute fidens, pugnam accessit: Dauid autem fide, supernóque præsidio munitus. Et prius verbis superbi elationem & supercilium decutiẽs, vt dixit ad eum: Tu venis ad me in armis & lanceis, & tua virtute victurum te putans: ego autem in nomine domini dei. Vt hæc inquam dixit, sumpto ex pera pastorali silice, quasi reuera canem aliquem gregẽ inuadentem abacturus, funda iaculatus est: statimque in fronte percussum alienigenam, deiecit: & festinanter educto illius gladio, caput eius amputauit, & regi attulit, finémque bello imposuit. Atq; illius opera & rex salutem inuenit, & omnis illius exercitus respirauit. Vidisses tunc inopinatas admirabilésque res, armatũ ab inermi deiectum, reiq; militaris peritum ab eo qui præter pastoralem nihil sciebat cadẽtem. Quare, & ob quam causam? Quia hic quidem habuit supernam gratiam se adiuuãtem: ille autem ea carens, in huius manus venit. Iam vide hîc, quàm absurda operatus sit inuidiæ morbus. Postquam enim rex vidit iustum hunc tanta gloria celebrari, & tripudiantes clamare, *vicit Saul in millib⁹*, Dauid
1.Reg.18.b. H autem in decem *millibus*: non ferens manſuetè quæ de hoc dicebantur, quanuis iuxta rationem iusti ei magis tribuerant quàm Dauid, victus inuidia benefactori malum repẽdit. Et quem oportebat vt saluatorem & benefactorem agnoscere, eum interficere quærebat. O excellentem insaniam, ô stuporis magnitudinem, eum qui vitam sibi seruarat, & omnem suum exercitum ab alienigenæ Goliat furore liberauerat, vt hostem despexit: & immemor beneficij, ab affectione vincebatur: sed mente sua obtenebratus ab inuidia, perinde ac ab ebrietate quadam, benefactorẽ vt hostẽ spectabat. Ita enim se habere solet *huius affectionis malitia, primùm eorrumpit* eũ à quo generatur. *Sicut enim vermis qui à ligno producitur, lignum primò consumit: ita & inuidia illã primò animam corrumpit à qua nata est, & ei cui inuidetur planè diuersa quàm vult affert.* Ne igit̃ vide ad principium eorum quibus inuidetur, sed ad finem respice, & attende quia malitia inuidentium, eos quib⁹ inuidet clariores efficit. Nam is cui inuidetur, subsidiarium habet dei auxilium, & gratia fruitur: qui autẽ inuidet, gra-
I tia spoliatur, & facilè vincitur ab omnibus: & antea à suis affectionibus, quàm externis hostibus infestat⁹ quasi consumitur, & quasi occultis mox illis deuoratur, & absumptus (vt ita dicam) submergitur. Quę cùm nobis cõperta sint, obsecro fugiamus affectionis hui⁹ damnum, & omnibus viribus ab animabus nostris eliminemus.
Sapien.2.d. Pernicioſissima enim est omnium affectionum, nostrámque salutem corrumpit, vtpote diaboli inuentum: propterea & sapiens quidam dicebat, Inuidia autẽ diaboli mors intrauit in mundum. Quid est, inuidia diaboli mors intrauit in mundum? Nam postquàm mala hæc bestia primum hominem vidit immortalem, per suam malignitatem ad transgressionem mandati induxit, per quam fecit vt morti fieret obnoxius. Inuidia igitur deceptionem operata est, deceptio trãsgressionem, transgressio inobedientiam, inobedientia mortẽ. Propterea dicit: Inuidia autẽ diaboli mors intrauit in mũdum. Vidisti quantum affectionis huius damnum? immortalitate insignem, mortalem fecit. Verùm inimic⁹ quidem nostræ salutis, sua inuidia immortalem protoplastum, in mortem condemnari fecit: misericors autẽ, solicitúsque pro nobis dominus, per mortem suam iterum immortalitatem nobis largitus. Vnde & maiora quàm amisimus inuenimus: paradiso eiecit, & in cœlũ K induxit: morte condemnari fecit, & immortalitatem nobis donauit: paradisi delitiis priuauit, & regnum cœlorum nobis præparauit. Vidisti solertem domini tui sapientiam? & quomodo ea, quæ per inuidiam diaboli contra salutem nostram facta sunt, in caput illius conuertit? non enim solum nos maioribus dignatus est, sed Luc.10.c
& *illum ipsum nobis subiecit, dicens*: Dedi vobis potestatem *calcandi super serpẽtes & scorpios*. Proinde hæc *omnia cogitantes, & inuidiam ex animabus* nostris effugemus, & studeamus vt diuinam *consequamur* gratiam. Hæc enim nostra armatura solida, & inexpugnabilis, hæc nostræ maximæ diuitiæ: per *hanc & Ismaël*, quanuis adolescens, & in solitudine, rerúmque omnium inopia, statim creuit, & in gentem magnam *factus* est. Quia deus erat, inquit, cum puero. Hinc totus sermo noster egressus est. Despiciamus igitur, oro, præsentia, desideremus futura: gratiam dei omnibus præferamus, & per vitam optimam multam fiduciam nobis antea reponamus: vt & præsentem vitam citra mœrorẽ trãsigamus, & futura bona consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cũ patre simul & spi L
ritu sancto sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia.xlvij.

RNgẽs lucrũ, grandisq; thesaurus in verbis quę hodie lecta, tametsi pauca sint, latent. Eo enim modo se habent diuina eloquia, vt multas diuitias non in multitudine verborum, sed breuitate sermonũ contineant. Age igitur aperiamus quę dicta sunt, & discamus diligenter eorum quæ hodie lecta, vim & mentem. Nam sic iterum sciemus & patriarchę copiosam virtutem, & dei excellentem misericordiam. Et *factũ est*, inquit, *post uerba hæc deus tentabat Abraham.* Quid volunt subitò *verba hæc, Et factũ est post verba hæc, tentabat deus Abrahã? Considera obsecro*, diuinã *scripturã: quomodo iam vult detegere nobis iusti virtutem: & quia narraturus est*, quomodo Abrahã à deo tentatus sit: prius vult vt discamus tempus quo hæc patriarchæ præcepta sunt, & quando iussus est offerre Isaacũ: vt scias magnã patriarchæ obedientiã, & quomodo nihil M
præferendũ sit his quæ deo placuerint. Quid igitur est, Factũ est autem post verba hæc? Quoniã postq̃ natus est Isaac, quando vidit Sarra Ismaëlẽ simul versari cũ Isaac, sicut heri vobis diximus, ægreferens hoc, dicebat Abrahæ: Eiice ancillã & filium eius. Non enim erit hæres filius ancillæ cũ filio meo. Cumq; hoc videretur durũ patriarchæ, volens eũ deus consolari, ait: Audi Sarrã vxorem tuã, & fac quod ab ea dictũ: neque videatur tibi durum, quod dictũ est de puero hoc & ancilla. In Isaac eñ vocabitur tibi semen, & illũ quoq; faciã crescere in gentem magnã, quia semen tuũ est. Et omnis promissio quã à deo habebat, eó tendebat vt nati ex Isaac in magnũ populũ propagarentur. Itaq; aliquandiu bona spe alebatur iustus, & vicissim affligebatur ac tentabatur, & afflictionum præmia recipiebat: nũc autẽ præ oculis videbat successurũ hæredem, magnamq; inde voluptatẽ percipiẽs, impauidè & securè agebat. Verùm qui abscõdita cordiũ nouit, volẽs nobis iusti hui⁹ detegere virtutẽ, & magnũ amorem quem erga se gerebat, post tot promissiones & hanc quoque quæ recèns facta, & cuius memoria adhuc in aurib⁹ illius sonabat, cùm iam adolescceret *Isaac*, & in ipso ætatis flore esset, crescerétque *patris* erga illum dilectio, post verba promissionis, & postquã dixit: In illo vocabitur tibi semen, & ille erit successor tuus.

Post

Universidad de Deusto
Biblioteca

A *Post uerba hæc*, inquit, *tentabat deus Abraham.* Quid
Cap. XXII est, tentabat? non quòd ipse ignoraret, tentatione illum probauit, sed vt & hi qui tunc erant, & qui ab eo tempore vsq; ad præsens, istucipsum patriarchæ desiderium & obedientiam in præceptis dominicis præ se ferre discãt.

Et dixit, inquit, *ad eũ: Abraham, Abraham. At ille dixit: Ecce ego.* Quid vult verbi duplicatio? Magnæ benevolẽtiæ erga patriarcham argumentum est, & mõstrabat ei vocatione ipsa, quòd magnum aliquid ostensurus esset. Vt igitur attentiorem redderet, vocationẽ geminabat, & dixit: Abraham, Abraham. *Ille autẽ dixit: Ecce ego. Et dixit: Accipe filiũ tuũ dilectũ, quẽ dilexisti, Isaac, & uade in terrã excelsam, & offer eũ in holocaustũ super unũ montiũ quẽ tibi dixero.* Magnum præcepti pondus, & res humanam transcendens naturam. Accipe filium tuum dilectum, quem dilexisti, Isaac. Vide quomodo per verba ista maius incendiũ succendit: & fornacem amoris, quo iustus in Isaac affectus erat, violentius excitat. Accipe filium tuum dilectum, quem dilexisti, Isaac. Vnumquodq; verbum per se sufficeret ad sauciandam animam iusti. Nõ enim simpliciter dixit, Isaac: sed addidit, filium tuum,
B quem præter omnem expectationem genuisti, & in ipsa senectute habere potuisti: dilectũ, desiderabilem tuũ, quem tam immodicè diligis Isaacum, quem successurũ tibi expectas, ex quo & semen tuum multiplicandũ promisi: & in tantum multiplicandum, vt stellarũ multitudini & harenæ quæ est iuxta littus maris adæquetur. Illum ipsum accipe, & vade in terram excelsam, & offer eum ibi in holocaustum super vnum montium, quem tibi dicam. Admiror ego, quomodo hæc iustus auribus ferre potuerit. Illum enim ipsum, inquit, tam desiderabilem tibi, offer mihi in holocaustum super vnum mõtium. Quid igitur iustus? non turbatus est animo, non confusus est mente, non consilio destitutus est: in tam graui præcepto nõ cogitabat, non ratiocinabatur secũ, Cur hoc? Qui mihi præter omnem expectationem beneficium exhibuit, qui per misericordiã suam emortuã Sarræ vuluam generationi idoneam fecit: nunc postquam ablactatus est & creuit, & in flore ætatis est, occidere, & in holocaustum offerri præcipit, qui paulo antea dixit, In ipso vocabitur tibi semen: nunc diuersa præcipit. Et quomodo implebuntur quæ ab eo præcepta? Quo
C pacto enim fieri potest, vt radice execta rami pullulent, vel succisa arbore fructus proueniãt, vel fonte arefacto fluuij reddantur? Iuxta hominis rationem talia fieri nõ est possibile, deo autem volẽte fieri possunt omnia. Cæterum horum nihil cogitauit secum iustus ille, sed sicut gratus famulus, omni ratione humana vnam tantum rem curabat, vt imperata opere impleret: & quasi factus ab humana natura alienus, & postponendam ducẽs diuinis præceptis omnem affectionem & dilectionem, ad implenda bona festinauit. *Et cùm surrexisset*, inquit, *Abraham mane, strauit asinam suam: accepit autem secum duos seruos: & scissis lignis in holocaustũ, cùm surrexisset profectus est. Et uenit in locum, quem dixit ei deus: die tertio.* Vide misericordem dominum, quomodo & interuallo loci, iusti probauit virtutem. Cogita autem, quid probabile fuerit triduo illo sustinuisse iustum. Reputabat enim secũ, sibi præceptum esse quòd suis manibus tã dilectum filium occidere debeat, & nec rem illi communicare & detegere audeat. Et obstupesce piũ religiosumq; & prudẽtem animum. Quia enim sciebat magnitudinẽ præcepti, prorsus hoc significauit neque pueris, neque ipsi Isaac: sed solus secum agonem illum decertabat, & quasi adamas manebat inuictus, robur cogitationum tantum declarans, & non multa causatus obtemperabat D
magno cum desiderio nutui diuino. *Sed postquam ad locum illum peruenit, ut respexit*, inquit, *Abraham oculis suis, uidit locum à longè, & dixit seruis suis: Sedete hic cum asina.*

Vide & hic iusti magnam prudẽtiam, & pueris vult esse occultum: per omnia declarans quòd cum feruenti alacritate, & intento desiderio implere vellet quod deo probabatur. Nam quia sciebat quòd nouum & inauditum esset, neque ab vllo vnquam tale quiddam factum erat antea, facit vt lateat pueros. *Et relictis eis cũ asino*, inquit, *Hic expectate. Ego enim & puer ambulabimus usq; illuc, & cùm adorauerimus, reuertemur ad uos.* Ignorans futurum quod dicebat, sed prophetauit quidem ignorãs tamen fortassis. Dicebat autem hæc pueris, fortè vt imponeret eis, & faceret vt ibi manentes non sequerentur.

Accepit autem Abraham ligna holocausti, & imposuit Isaac filio suo. Tulit quoq; in manibus ignem & gladium, & perrexerũt duo illi simul. O animæ fortitudinem, ô spiritus soliditatem. Et imposuit, inquit, Isaac ligna holocausti: ipse autem gladium & ignem accepit, & iuerũt ambo simul. Qualibus oculis spectabat puerum ligna afferentẽ, super quæ non multo post illum impositurus erat? Quomodo manus ferre potuit ignem & gladium? Et ma- E
nus quidem ferebat ignem, qui sensibilis erat, intus autem accendebat ipsius mentem, & rationem absumebat, & persuadebat vt vinceret amor in deum: facie batq; cogitare, quòd is qui iam dederat supra humanã naturam factum esse patrem, iterum posset & nunc quę humanam trãsgrediuntur rationem operari. Cæterum vide obsecro præterea, ante sensibilem ignem, incẽdiũ, quod paulatim exardescebat, & iusti mentẽ concremabat. *Dixit autẽ*, inquit, *Isaac ad Abraham patrem suum: Pater.* Sufficiebat hoc verbum ad lancinanda iusti huius viscera. *Ille autem dixit: Quid est fili?* Patrem vocas, paulò post futurum orbũ: & ego filium appello, qui non multo post altare ascensurus est, meis occidendus manibus. Deinde puer inquit: *Ecce ignem affers, & ego ligna, ubi est hostia immolanda? ubi est ouis ad incensum?* Considera obsecro hic, quomodo probatur iustus? quomodo tulit auribus? quomodo potuit respondere puero? quomodo non est confusus mente? quomodo futura occultauit à puero? sed inquit generoso spiritu, & forti anima: *Deus uidebit sibimetipsi de oue ad holocaustum, fili.* Vi- F
de etiam hic, ignarus insinuat iterum quod futurũ. Videbatur enim per responsum decepturus Isaac, sed illũ quidem verbis interim solatur: ipse autem maiorẽ grauioremq; dolorem pertulit, verba in anima versans, & cogitans pueri elegantiam externam, internamq; pulchritudinem, obedientiam, gratiam, ætatis florem. Cũq; irent ambo, venerunt ad locum de quo dixit ei dominus. Venerunt, inquit, ad montem excelsum, quem scilicet ei dominus indicarat. *Et ædificauit ibi Abraham altare.* Iterum obstupesco iusti fortitudinem, quomodo potuerit extruere altare, quomodo valuerit, quomodo non defecerit præ angustia: sed & altare ædificauerit, & imposuerit ligna. *Et ligatũ filiũ suũ Isaac imposuit super altare. Et extendit Abrahã manũ suã, ut acciperet gladiũ, & occideret filium suum.* Ne simpliciter prætercurramus, dilecti, quæ dicta sunt: sed consideremus quomodo nõ auolarit à corpore anima, quomodo potuerit suis manibus colligare, & lignis imponere tam dilectum, tã amabilem vnigenitum. Et extendit, inquit, Abraham manũ suam, vt arriperet gladium ad occidendum filium suũ. O religiosam animam, ô fortem mentem, ô ingens desiderium, ô rationem vincentem humanam naturam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Accepit,inquit gladium,vt occideret filium ſuum.Vtrũ admirer & obſtupeſcam iuſtius,fortémne ſpiritum patriarchæ,an pueri obedientiam : quòd neque reluctatus eſt,neque factum ægrè tulit , ſed ceſſit & obtemperauit
Eſa.53.c his quæ à patre facta ſunt?Et ſicut agnus,cum ſilẽtio ſuper altare accubuit,expectans patris dexteram. Verùm vbi illa pia mens ſua omnia conſummauit,& nihil intermiſit:monſtrans bonus dominus,quòd non occidere puerum,ſed potius iuſti detegere virtutẽ volens, hæc imperauerit:coronato iuſto ob voluntatem ſuam,& accepta conſummata hoſtia ex mẽte patriarchæ , nunc & ſuam declarat miſericordiam. *Et uocauit*,inquit, *angelus domini de cœlo,dixitq;:Abrahã , Abrahã.* Nam quia videbat iuſtum iam accinctum & paratum ad immolationem,& volentem implere mandatum domini,idcirco vocat eum de cœlo,& dicit:Abraham,Abraham . Bene & hìc geminatione vſus eſt,vt ſuperetur impetus iuſti, & quaſi per vocẽ detineatur iuſti dextera, iam tendens ad pueri cædem. Et dixit:Ecce ego Et dixit : *Ne iniicias manus tuas in puerũ , neq; facias illi quicquã . Nũc enim cognoui, quia times deũ tu , & non pepercisti filio tuo dilecto propter me.* Ne iniicias, inquit,manum tuam in puerum.Non hoc præcepi vt opus perficiatur , neque volo vt occida-
H tur puer tuus:ſed vt obedientia tua manifeſta fiat omnibus.Igitur ne feceris ei quicquam.Contentus ſum volũtate tua,& ex hac te corono & prædico.Nunc enim cognoui, quia times deum tu. Vides quomodo humiliter ſe noſtræ infirmitati hoc verbo attemperat ? Quid igitur? ignorabat ne ante hoc iuſti virtutẽ,& nunc cognouit omnium dominus?Non hoc inquit,dicens nunc ipſe cognoui.Sed quid dicere vult?Nunc,inquit,omnibus declaraſti,quomodo ſyncero timore deum colas. Nam ego ſciui famulum meum . Quæ autem nunc à te facta ſunt , *in doctrinam* ſunt tam præſentibus,quàm futuris. Innotuiſti enim *nunc omnibus* quòd *timeas deum* , & mandata eius opere cures implere : quia non pepercisti filio tuo dilecto propter me.Illi qui tam dilectus,quem teneriter,tamq; germanè amas , non pepercisti propter me,propter mandatum meum: propterea quia ego tibi præcepi,prætuliſti mandatum meum filio tuo: proinde & filium tuũ accipe.Propter hoc enim præcepi tibi , vt ſemen tuum extenderetur : redimitus ergo obedientiæ tuæ corona,abi. Ego enim voluntatem coronare ſoleo,
I & propter mentem præmia præſto.Opere impleri congruit quę à te dicta ſũt & pueris tuis, & Iſaac:illis enim promiſiſti,Cùm adorauerim°,redeamus . Ecce hoc nũc erit:& puero tuo rogante,Vbi ouis eſt ad holocauſtum? deus videbit ſibimetipſi de oue ad holocauſtum ,dixiſti . Ecce cùm reſpexeris , inquit, oculis,vide non procul à te ouem, quam ſcilicet pro puero ſacrificabis. *Vt reſpexit enim*, inquit , *uidit:& ecce aries unus detinebatur cornibus in arbuſto Sabek : & iuit Abraham & accepit arietem, & obtulit illũ in holocauſtũ pro Iſaac.* Vide religioſam tuam mentem,ecce id quod prius dixiſti puero,hoc tibi præparaui.Et accepit,inquit , & obtulit in holocauſtũ pro Iſaac filio ſuo.Vidiſti dei miſericordiam?Et ſacrificium conſummatum eſt , & patriarcha religioſam ſuã mentem declarauit , & à voluntate coronã reportauit: & Iſaac accepto,redit cum innumeris coronis.Hęc autem omnia figura fuerunt crucis,propterea & Chriſtus
Ioan.8.g Iudæis dicebat: Abrahã pater veſter exultauit vt videret diem meũ:& vidit,& gauiſus eſt . Quomodo vidit, qui temporibus præceſſit?per figuram,per vmbram. Sicut enim hìc ouis oblata eſt pro Iſaac , ita & rationalis agnus oblatus eſt pro mundo . Oportebat enim in vmbra deſcribi,& præſignari antea veritatem . Vide obſe- K
cro hic,quomodo omnia per vmbram prefigurata ſunt: vnigenitus illic , & vnigenitus hìc:dilectus illic & ger- Mat.3.d
manus,dilectus & hìc ac germanus . Hic enim eſt filius Lucæ.9.e
meus dilectus,in quo mihi bene complacui.A patre ille in holocauſtũ offertur,& hunc pater expoſuit. Et clamat Paulus,dicens : Qui ſanè proprio filio ſuo non pepercit,ſed pro nobis omnibus tradidit illum:quomodo Rom.8.f
non & cum illo omnia nobis data ſunt?Huculque vmbra,poſtea rerum veritas magna excellentia monſtratur. Agnus enim hic rationalis pro toto mundo oblatus eſt,totum orbem terrarum purificauit, homines ab errore liberauit,& ad veritatem adduxit : terram cœlũ fecit,non elementorum immutata natura, ſed conuerſatione cœleſti hominibus ſuper terram degentibus allata. Propter hunc omnis dæmonum cultus ſolutus eſt, propter hunc non adorantur lapides & ligna ab hominibus:& ante inſenſata inſigniti ratione non procidũt, ſed omnis abiit error,& veritatis lux orbem illuſtrauit. Vidiſti veritatis excellẽtiã? vidiſti quid vmbra,quid veritas. Et *uocauit*,inquit, *Abrahã nomẽ loci illius : Dominus uidit:ut* dicãt hodie,*in mõte dominus uiſus eſt.* Vide iuſti religioſam mentem,quomodo vndequaque ex his quę ac L
ciderant appellationes locis imponit. Viſitationẽ enim à deo factam,volens quaſi in columna ærea inſculpere loco per appellationem,vocauit nomen loci,Dominus vidit.Sifficiebat quidem iuſto pro præmio , quòd viuus rediret Iſaac,& quòd meritus erat illam eximiam laudem,nempe quòd dicit : Nũc cognoui, quòd times deũ tu.Veruntamen is qui donis certare cupit, & beneficiis ſemper vincit mentem noſtram,coaceruat etiam nunc iuſti volũtatis remunerationes, & inquit iterum ad illum: *Vocauit enim angelus domini Abrahã ſecũdò de cœlo dicens: Per memetipſum iuraui (dicit dominus) eo quòd feciſti uerbũ hoc,& nõ pepercisti filio tuo dilecto propter me: profectò benedicens benedicã te,& multiplicãs multiplicabo ſemen tuũ ſicut ſtellas cœli,& ſicut arenã quæ eſt in littore maris. Et hæreditate poſſidebit ſemen tuum ciuitates hoſtium . Et in ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ,eo quòd audiſti uocẽ meam.*
Quia,inquit,impleuiſti præceptum meum,& tuam obedientiam per omnia declaraſti,propterea audi:Per memetipſum iuraui,dicit dominus: Vide quomodo in ſermone ſe demittit dominus:per memetipſum,inquit, iuraui , vt confidas omnino euentura tibi quæ à me dicta
M ſunt.Quandoquidem enim homines promiſſis iuramẽta adhibent, vt ſtabiliorem accipiant promiſſionem ij quibus promittitur:eapropter & dominus , humana vſus conſuetudine,inquit:Per memetipſũ iuraui,eo quòd feciſti verbum hoc , & non pepercisti filio tuo dilecto propter me.Cõſidera,obſecro, miſericordiam domini. Non pepercisti filio tuo dilecto propter me,& ſanè vium reducit.At nondum finem vides dilecte,ſed volũtatem & mentem diſce,qua faciebat mandata citra ratiocinationem curioſam.Quantum enim ad voluntatem attinet,cruentauerat dextram patriarcha,& per cutem pueri immiſerat gladium,perfectumq; obtulerat ſacrificium:idcirco & dominus,quaſi ſacrificio reipſa cõſummato,laudat iuſtum,& dicit:Nõ pepercisti filio tuo dilecto propter me . Tu quidem non pepercisti propter meum mandatum,ego autem peperci propter tuam obedientiam.Propter hanc tuam obedientiam remunerans te.Benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te . Vide cumulatam benedictionem. *Hic* qui per voluntatem tuam occiſus eſt, in tantam multitudinem propagabit ſemen tuum , vt ſtellis & arenæ adæquetur.

Universidad de Deusto

A quetur. Et omnes gentes in semine tuo multiplicabuntur, eo quòd audisti vocem meam. Hæc omnia, inquit, tibi propter obedientiam erunt. Nónne plurima nobis bona cóciliat, quòd obedimus deo, & præceptis eius obtemperamus? Ideo sicut patriarcha ille, ne curiosius inquiramus, quare talia ab eo imperata sint: & vt grati serui impleamus mandata, rationemq; eorum relinquamus domino. Si sic docuerimus nosmetipsos, poterimus & eandem obediẽtiam declarare, qũam iustus ille, easdemq; consequi coronas. Quomodo autem obediemus? si mandata eius opere adimpleuerimus. Non
Roma.2.b enim auditores, inquit, legis iustificantur, sed factores. Quæ enim vtilitas, si quotidie audiamus, & opera negligamus? Ideo oro, vt ad agenda opera festinemus, neque enim aliter saluari nos possibile est: vt & peccata nostra abluamus, & misericordiam dei consequamur, gratia & miserationibus domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri & spirituisancto sit gloria nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. xlviij.

B Vidistis heri patriarchæ fortitudinem? vidistis animam adamante solidiorem, quam ille habuit ob magnam in deum charitatem? Sacerdos pueri factus est, & proposito quidem cruẽ tauit dextram, sacrificiumq; obtulit: per ineffabilem autem misericordiam dei saluo & sano filio suo recepto rediit: & propter voluntatem prædicatur, coronaq; fulgida redimitur, & summum agonem certauit, & per omnia pietatem mentis suę declarauit. Videamus autem & hodie iustum illum, quantam filij habuerit curãm. Nam postquam à sacrificio illo nouo & admirabili redijt, excepit eum Sarræ luctus: cùm autem petiisset à filiis Chet possessionem sepulchri, empto loco imposuit *mortuum. Hoc primum principium possessionis fecit patriarcha propter Sarræ mortem: monstrans nobis scriptura diuina virtutẽ patriarchæ per omnia? & quòd sicut peregrinus & aduena toto tempore egit: atque hoc* assignauit, vt discamus quòd tanto superno præsidio fruens, & sic illustris factus, & in tantam multitudinem diffusus, proprium sepulchrum nõ possedit, sicut nunc multi faciunt, agros & villas, infinitamq; aliam substantiam possidere studentes. Habebat enim sufficien-
C tes diuitias mentis, & de aliis non erat anxius. Audiant qui repentè, & in vno temporis momento omnia corradunt, & vbique (vt ita dicam) suæ auaritiæ concupiscẽtiam extendunt: imitenturq; patriarcham, qui nullibi habuit locum, quo Sarræ collocaret reliquias: tunc primùm, quando ab ipsa necessitate compulsus est, emit agrum & speluncam à filiis Chet. Nam quòd spectabilis erat apud Chananæos, audi filios Chet ad eum dicen-
Caput XXIII. tes. *Rex à deo es tu in nobis, in electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullus enim nostrum prohibebit te à sepulchro suo.* Cæterùm vide iustum, quomodo operibus suis doceat optimæ vitæ mores, & non prius vult accipere monumentum, priusquam iustum dinumeret precium. Nam licèt vos, inquit, ita beneuoli erga me scitis: at ego non patiar, nisi prius debitum precium dependerim: & sic accipiam sepulchrum. Et data, inquit, pecunia, accepit sepulchrum. *Fuit autem*, inquit, *vita Sarræ centum uigintiseptem annorum, & mortua est, & sepeliuit Sarram uxorem suam in spelunca agri duplici, quæ est è regione Mambre.* Et qui tam clarus & spectabilis, & tantam apud deum habens fiduciam, & apud omnes qui ibi agebant in tanto honore erat, vt & à filiis Chet rex nominaretur, neque gradũ pedis possidebat. Propterea

& beatus Paulus prædicans virtutem iusti, scribens di- D
cebat: Per fidem peregrinus fuit Abrahã in terra pro- Heb.11.b
missionis veluti aliena, cùm in tabernaculis habitasset cum Isaac & Iacob cohæredibus eiusdem promissionis. Deinde docens nos, quomodo fide peregrinus fuerit, subdidit: Expectabat enim habentem fundamenta ciuitatem, cuius opifex & conditor est deus. Spe, inquit, futurorum despiciebat præsentia & expectatione maiorũ bonorum, minus curabat ea quæ in præsenti vita sunt: atque hæc ante legem, & ante gratiam. Qualem igitur habebimus nos excusationem, dic oro, qui post tot annunciationes, & promissiones ineffabilium bonorum, inhiamus præsentibus, & emimus agros, & vbique clari esse studemus, colligimusq; hęc omnia per auaritiam & rapinam? Et id quod beatus propheta cum lamento dicebat: Væ his qui coniungunt domum domui, vt quid Esa.5.b
à proximo auferant: hoc nos operibus implemus. An non quotidie fieri videmus spoliari orphanos, prædæ patere viduas, infirmos à fortioribus opprimi? Verùm iustus ille nequaquam sic, sed & sepulchrũ emere cùm voluit, quoniam vidit eos à quibus petiit, dare volentes, non prius accepit, quàm iustum dependisset precium. Hæc itaque mente versantes dilecti, nos qui sub gratia E
eum qui ante legem imitemur: & ne multa possidendi cupiditate accensi, maiorem & grauiorem augmentemus ignem inextinguibilem, & flammam intolerabilem. Audiemus enim si in huiusmodi & auaritiis manserimus, ea quæ dicta sunt diuiti illi: Stulte, ista nocte a-
Luc.12.c nimam tuam auferent: quæ autem præparasti cuius erunt? Quare (dic mihi) tantopere studes, vt colligas ea quæ non multo post hinc abripiendus, hic relinques, & ex eis non solum nihil vtilitatis percipere valens: sed & onus peccatorum in humeris propriis ferens, & inutili pœnitudine ductus: nam ea quæ à te collecta sunt, in hostium deuenient manus, tu autem pro his rationem & pœnam dabis? Quantę igitur est dementiæ aliis laborare, & te propterea pœnam dare? Esto autem, hactenus ita negligenter nos gesserimus, nunc saltem quod decet, consultemus: & non tantum operam demus, vt nobis opes affluant, sed vt & iustitiæ magnam rationem & curam geramus. Neque enim res nostræ intra hanc vitam totę concluśæ sunt, neque semper in aliena hac regione erimus: sed non multo post in propriam remeabimus patriam. Omnia igitur faciamus, ne alibi e- F
geni simus futuri. Nam quæ vtilitas, in aliena regione multas diuitias relinquere, in propria autem, & in patria necessariis carere? Itaque oro, festinemus dum adhuc tempus est, vt illuc transferamus etiam quæ in hac aliena habemus. Enimuero licèt multum inter se distent, facilis tamen est transuectio. Et securè illuc transferimus, & in thesauro indeprædabili reponimus quæcunque per pauperũ manus prœmittimus. Eorum enim manus in cœlestia prõptuaria sibi data reponunt. Quoniam igitur tanta & facilitas & securitas: quare moramur, & non omni studio hoc facimus, vt ibi ea inueniamus vbi eis maximè opus erit? Propterea patriarcha ille quasi alienam inhabitat Chananæam: quia illã expectabat ciuitatem, cuius opifex & conditor est deus. Si igitur voluerimus iustum hunc imitari, & nos illa occurremus, & in sinus patriarchæ veniemus. Operum enim communio, & fruitionis communionẽ præstat. Verùm si placet redeamus ad sermonis seriem, & videamus post Sarræ mortem quantam iustus curã agit pueri, Isaac dico. Audiamus igitur diuinam scriptu-
Caput XXIIII. ram nobis narrantem. *Et Abraham erat senex, qui pro-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *fecerat diebus. Et dominus benedixit Abrahã per omnia.* Qua re hæc nobis assignauit scriptura? quia patriarcha diligẽter curaturus erat vt sponsa Isaaco adduceretur, ideo nobis eius ætatem assignauit. Quando enim, inquit, ad extremam senectutem peruenit, volens Isaacum à Chananæorum cognatione liberum esse: ita ne inde vxorẽ duceret, vocato, inquit, famulo prudentiore, commendat ei negocium hoc, & dicit: *Pone manum tuam subter fœmur meum.* Lingua Græca habet subter fœmur: Hebraica verò, subter lumbum. Et quare sic dicit? Mos ille veterum erat. Aliter autem dic, quòd hinc principiũ natiuitatis Isaac fuit. Et vt discas, quòd hoc facere cõsueuerint, vide: quia ipse imperat vt manũ ille eo ponat. Statim autem vt apposuit, *Et adiuro, inquit, te per dominum deum cœli, & deum terræ.* Vide quomodo & famulũ docet, vt sciat vniuersorum conditorem. Nam qui dixit, deum cœli & deum terræ, omnem creaturam comprehendit. Et quod iuramentum? *Vt non accipias uxorem filio meo Isaac de filiabus Chanaan, inter quos ego habito: sed in terram meam in qua natus sum uade, & ad cognationem meã, & inde accipies uxorem filio meo Isaac.* Vidisti mandatũ patriarchæ, quod famulo dedit? At ne perfunctoriè præ-
H tereas dicta, sed cogita mentem & propositum iusti, & quò spectarit: & attende quomodo veteres non quærebant substantiam multam, non diuitias, non seruos, & iugera agri tot & tot, non externæ venustatis formam: sed animæ pulchritudinem, & morum nobilitatem. Nã quoniam videbat malitiam eorum qui in Chananea habitabant, sciẽs quantum bonum sit sortiri coniugem iisdem moribus viuentem, præcipit seruo, & iuramentũ adhibet, vt ex sua cognatione vxorem adducat Isaac, & neque interuallum locorum, neque aliæ difficultates segnem eum in his reddant: sed sciens rei necessitatem, omni cura mittit seruum. Cæterùm patriarcha habens respectum virtutum animæ, & abhorrens à vicinorum malitia, ita quidem se gerit: at nunc omnes tale quiddã ne cogitarent quidem. Nam etsi malis innumeris plena sit, hoc solum inquirunt, quantum abũdet pecuniis cætera omnia posteriore loco habent, nescientes quòd cùm mens peruersa sit, licèt indicibiles affluant diuitiæ facilius in extremam venient inopiam: & nihil proderunt opes, cùm non sit ibi mens quæ bene illas dispensare queat. Verùm patriarcha seruo satis magnum man-
I datum dedit, & iuramento eum adstrinxit. Videamus autem nunc & serui probitatem, quomodo imitatus sit pietatem domini. Nam postquam vidit tanto serio iustum sibi præcipere, dicit ei: *Si non voluerit uxor uenire mecum, uis filium tuum in terram unde existi inducam?* Vt ne, inquit, si difficultas aliqua incidat, transgrediar mandata tua: rogo, quid oportebit me obseruare: & num placet tibi vt illuc abeat Isaac, & accepta sponsa redeat, si non voluerit (vt mandasti) venire mecũ? Quid igitur iustus? denegat hoc, & dicit: *Ne reducas filium meum illuc.* Non erit hoc tibi opus. Qui enim mihi hoc annunciauit, & promisit semen eius ita multiplicandũ, etiam hoc prospere faciet succedere. Ne igitur abducas illuc filium meum: dominus deus est cœli & terræ. Vide quomodo superius iurans, seruum de omnium conditore docet: & nunc precaturus, iterum eadẽ verba dicit: per omnia docens vt seruus profecturus in illo fiduciam habeat, & de bono rei exitu bene speret. Docet enim eum quantã olim ab initio benevolentiam dei inuenerit, & quòd ille qui à domo paterna euocauerit, & vsque ad hoc tẽpus ita gubernarit, iamq; in tam prouecta senecta Isaac dederit, prospera etiam quæ adhuc restant faciet.

Dominus enim, inquit, cœli & terræ, qui assumpsit me de domo K *patris mei, & de terra in qua natus sum, ille ipse qui loquutus est mihi: Tibi dabo terram, & semini tuo.* Ille qui tantam erga me declarauit benignitatem & curam, ipse mittet angelum suum ante te, & inde accipiet filio meo vxorem. Bene animat°, inquit, abi: certus enim sum quòd qui tãtis me beneficiis hactenus prosequutus est, prioribus etiam illud addet, & mittet angelum suum ante te. Ipse, inquit, præcedet te, & viam præparabit in omnibus, vxoremq; tibi notã faciet, vt accepta ea huc redeas. Quòd si contingat, quòd absit, vt reluctetur vxor venire huc, alienus eris à maledictione iuramẽti. Nam filium meũ illuc non reduces. Nullum enim mihi dubium est, quin dominus secunda tibi faciat omnia. Declarat itaque quomodo virtute diuina bene fidat, & prohibet seruũ, ne filium illuc inducat. Postea, cùm diligenter mãdasset seruo, curaq; eum liberasset (verebatur enim, ne mandato non impleto periurij reus fieret.) *Posita, inquit, manu sua subter fœmur, iurauit ei super uerbo hoc, quòd filium suum illuc non abduceret.* Vidisti quomodo ab initio seruus indicauit suam erga dominum beneuolentiam? Vide nunc quomodo ex patriarchæ doctrina melior euaserit, & imitatus fuerit domini pietatem atq; religionẽ. L

Acceptis enim, inquit, decem camelis: & de omnibus quæ domini sui erant: surrexit & profectus est in Mesopotamiam, in ciuitatem Nachor, & stabulari eos fecit extra ciuitatem iuxta puteum aquæ uesperi, quando egrediuntur aquaturæ. Et dixit: Dominus deus domini mei Abrahã. Vide serui sapientiã, orbis dominũ à patriarcha nominat. Domine enim, inquit, deus domini mei Abraham, qui tanta in illum beneficia collocasti. Et quid miraris, si seruus eum vocat deũ Abraham? ipse omnium deus, monstrans quomodo iu-
storum virtutem magni faciat, inquit, Ego sum *deus A-* Exo.3.b
braham, & deus Isaac, & deus Iacob: & dicit: Domine deus domini mei Abraham fœliciter occurre mihi hodie, & fac misericordiam cum seruo tuo Abrahã? quasi dicerit, *Fac vt impleantur quæ ille vult, & iuxta eius sententiam prospera fac omnia, Fac misericordiam cũ domino meo Abraham.* Quid est, fac misericordiam? voti compotem eum fac. Deinde, inquit: *Ecce ego steti propter fontem aquæ, filiæ autem habitantium ciuitatem, egrediuntur ut hauriant aquam, & erit uirgo cui ego dico: Inclina hydriã tuam, ut bibam: & dixerit mihi, bibe & camelos tuos potabo, usquequo bibere cessent, illã præparasti puero tuo Isaac: & in hoc cognoscam quòd feceris misericordiam domino meo Abraham.* M
Vide serui prudentiam. Nam quia sciuit patriarchæ hospitalitatem, & quia virginem inde ducendã congruebat iisdem esse præditam moribus, quibus iustus: nullã aliam coniecturam inquirit, sed charactẽrem virginalis animi hospitalitate colligere vult, & inquit: Si quando ego aquam ab ea petiuero, dicens, Inclina mihi hydriam: & non solum faciet quod petiui, sed & candorẽ ac liberalitatem mentis suæ declarabit, & dicet: Etiam camelos tuos aquabo. Morum suorum mititatem satis ex aquæ præbitione ostendẽdo. Animaduerte obsecro, quantum fuerit, quòd virgo tenera aquam non solũ annuerit eius petitioni, & deposuerit ab humeris hydriã, & ad satietatem præbuerit petenti, viro peregrino, & prorsum ignoto: & non solum illi dederit, sed & camelos omnes aquauerit, & per ea quæ fiebant monstrauerit animę suę ingenuitatem. An nescitis quòd multi etiam viri denegant sæpe petentibus talia? Et quid dico de aqua quę prębetur? Interdum cum faces tenent, & ab accedentibus orantur vt paulisper expectent, quò lumẽ accendant: id facere renuunt, tametsi nihil inde minua-

tur

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tur ignis,& multi sint qui accendere possint. Hìc autẽ & mulier & puella,& hydriã super humeros ferens, nõ solum non grauatim tulit quòd ab ea peteretur: sed & plusquam petitum erat,concessit: & potum dedit vt pe tebat,& ex seipsa etiã camelos potare festinat. Annuerat enim misericors deus patriarchę precibus,angeloq; sibi misso omnia illa dispositit fieri,sicut seruus petiuerat.Dein postquam vidit reipsa preces patriarchæ efficaces,& obtinuit imaginem quam optabat,illiusq; eximiam vidit hospitalitatem:vide quid fit,dicit enim: *Festinauit & euacuauit aquam in canales,& cucurrit ad fontem ut hauriret aquam, & aquauit omnes camelos eius.* Vide locupletissimam promptitudinem. Et euacuauit hydriã, & cucurrit. Quo monstratur puellæ indicibilis alacritas:quia neque vt aliena aufugit, neque prætextu continentiæ petitioni renuit:sed cum multa mititate inquit, Bibe domine.Cogita,obsecro,quãta etiam ea ętate fuerit continentiæ diligentia,& modestiæ eminentia, hospitalitatisq; frequentia. Quibus non opibus hæc sunt precioſiora?Quibus non thesauris hæc sunt preferenda? Hæc summa dos,hęc innumera bona,hęc thesaurus qui non consumitur.Videns igitur prudens seruus efficacẽ B dei prouidentiã .*Discebat eam,inquit, & silebat,ut sciret prosperumne feciſſet dominus iter suum, an non.* Quid est, discebat eam? Verba puellæ diligenter considerabat,aspectum,incessum,habitũ, aliaq; omnia: & expectabat, vt sciret an prosperum feciſſet dominus iter suum, an non.Nam quæ iam facta erant, dictæ insignitam & plurimam virginis indicabant virtutem.Et ideo remunerans eius obedientiam,& aquæ suppeditationem, *Apponit ei* inquit,*inaures aureas,& duas armillas,& diligenter addiscebat ut se haberet.Et rogabat,cuius filia esset: & num esset apud patrem eius locus diuersorij.* Cõsidera & hìc puellæ responsum. Nam sicut cum aquam peteret,nõ solum eam dedit,sed & camelos illius potauit:ita & hìc rogãte seruo num esset locus, & cuius esset filia: inquit, *Filia sum Bathuelis,Melcha quem genuit Nachor.* Dicit & patrem & auum,vt illis cognitis fiat alacrior.Vide prudentiam puellæ:de patre rogatur,& non solum hoc indicat,sed & patrem patris. Et cùm rogasset seruus solũ an esset locus diuertendi,illa addit: *Et fœnum & pabulum multum apud nos.* Hæc vt audiuit seruus, & admira C tus est miram & largam puellæ hospitalitatem.Et vt didicit quòd non ad ignotos quosdam venisset,sed in domum Nachor, qui frater erat patriarchæ. *Quod cùm probaret,inquit,homo,adorauit dominũ,exhilaratus in his quæ cognouerat,& quæ ei puella dixerat.* Adorauit dominũ,& gratias illi egit,eo quòd in patriarcham & in se tantam declarasset prouidentiam,& quòd omnia tam prosperè & facilè succesſissent. *Et dixit, Benedictus dominus deus domini mei Abraham,qui non abstulit misericordiam & iustitiã à domino meo.* Postquam vidit puellæ beneuolentiam & ab ea omnia manifestè didicit,tunc & ipse puellæ significat quis sit:& per gratiarum actionem in deũ,manifestum ei facit quòd non ex aliena domo veniat,sed frater Nachor sit,qui huc eum miserat.Hæc vbi didicit puella,cum magna voluptate cucurrit,inquit.Vide quo modo in singulis declaret nobis hospitalitatis alacritatem,cursu,verbis,manſuetudine. *Cucurrit*, inquit, *& annunciauit in domo matris suæ iuxta uerba hæc omnia: ea quæ audiuerat à seruo,parẽtibus significauit.Et cucurrit*, inquit,*Laban ad hominem foras ad fontem.* Vide quomodo & hìc cursu desiderium suum monstret.Et vt vidit hominem stantem apud fontem cum camelis,dixit ei:Veni,ingredere,benedictus dominus: cur foris stetisti?Ego dispo-

sui domum & locum camelis. Vide & hunc benedicen D tem deum in aduentu peregrini, & antequam hospitalitatem impleuit opere,multis eum exhortatus est. Veni,inquit,ingredere.Prius enim præparaui & locum & domum camelis.Deinde ingresso eo,inquit: *Destrauit camelos,& dedit paleas & fœnum & aquam,ut lauarentur pedes eius.* Vide quomodo hi qui adhuc in errore tenebantur,magnam hospitalitatis curam agebant.Et dedit aquam,vt lauarentur pedes eius, & pedes virorum qui cum eo erant. Et apposuit eis panem ad comedendum. Sed hìc attende obsecro,magnam famuli prudentiam. Quare?dicit enim, *Non comedam,donec loquar uerba mea.* Vos quidem,inquit, officium vestrum in me declarastis:ego autem nequaquam antea quietis meæ rationem habebo,donec causam vos docuero propter quã in hãc viam sim missus,& quare à Chananæa huc venerim,& quomodo in domum vestram huc ductus sim, vt cùm omnia didiceritis,tunc & vos vestram erga dominum meum beneuolentiã declarare poteritis.Et incepit narrare:& dixit: *Seruus Abrahæ sum ego: dominus autem bene dixit dominum meum ualde,& dedit ei oues & uitulos,aurũ & ărgentum,seruos & ancillas,camelos & asinos.* Et *genuit Sarra uxor domini mei filium unum domino meo cùm ipse iam se-* E *nuisset,& dedit illi omnia quæcunque habuit.* Vide quomodo cum diligentia omnia eis narrat. Illius sum, inquit, Abrahæ seruus,quem scitis.Discite itaque quantam ab omnium domino misericordiam consequutus sit, ita vt valde sit ditatus. Deinde docet & diuitiarum abundantiam,inquiens:Oues & vitulos, argẽtum & aurum, seruos & ancillas,camelos & asinos acquisiuit. Audite diuites,qui tot & tot quotidie emitis prædia, & balnea, ac deambulacra,& splendidas domus ædificatis.Videtis,in quibus diuitiæ iusti fuerint constitutæ? Nusquam ager,nusquã domus,& superuacanea sumptuositas: sed oues & vituli,cameli & asinæ, serui & ancillæ.Et vt discas,seruorum multitudo vnde ei contigerit,addidit alio loco:Vernaculi omnes erant.Hic igitur,inquit,dominus meus,qui in tanta substantia fuit, & multam supernè gratiam inuenit quando iam senuit Sarra filium peperit ei, hunc habens vnigenitum,eum hæredem omnium suorũ constituit quæcunque habuit. Dein postquam narrauit domini gloriam, & Isaac partum, dicit insuper & mandata quę acceperat, vt in Charras proficiscereturEt adiurauit me,inquit,domin⁹ meus,dicẽs: F

Non accipias uxorem filio meo Isaac de omnibus filiabus Chananæorum,inter quos ego habito: sed in domum patris mei uade, & ad cognationem meam,& inde accipe uxorem filio meo.

Et ipse quidem hæc mihi mandauit,ego autem difficultatem negocij mecum perpẽdens, rogabam dominum meum,Si non voluerit vxor venire mecum. *Et dixit mihi:Dominus cui complacui coram eo, ipse mittet angelum suũ tecum,& accipies uxorem filio meo ex cognatione mea, & domo patris mei:& tunc innocens eris à maledictione mea.* Igitur dominus quidẽ hæc mihi mandauit,& talibus precibus factis,viatico me instructum huc misit. Ego autẽ fretus illius precibus,vbi ad fontem veni,hæc verba loquutus sum,& dixi: *Domine deus domini mei Abraham, si tu prosperum facis iter, quod nunc abeo:Ecce ego sto apud fontem aquæ,filiæ autem hominum huius ciuitatis egredientur ad ferendas aquas.* Et *erit uirgo,cui ego dixero:porrige mihi parũ aquæ ex hydria tua:si dixerit mihi,* Et *tu bibe, & camelos tuos aquabo:ipsa erit uxor quam præparasti seruo tuo Isaac.* Et *in hoc sciam quòd feciſti misericordiam domino Abraham.* Hæc ego quidẽ,inquit,apud memetipsum deum rogans,nondum autem finem acceperant quæ à me dicta sunt, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

G confestim adimpletum est. Nam priusquam ego dicendi finem facerem, ecce Rebecca exiit aquam ferens in humero suo: dicebam autem ei, Da mihi potum. Et accelerans deposuit hydriam suam, & dixit mihi: bibe & tu, & camelos tuos aquabo. Et cùm viderem iam euidentem fieri dei prouidentiam, interrogabam cuius esset filia. Et vt didici è quibus esset nata, dixi quòd nõ ad alienos venissem, sed in domum Nachor fratris domini mei. Vnde sumpta spe bona, appendi ei inaures & armillas: & cùm hoc placeret, adoraui dominum & benedixi deum domini mei Abraham, quia prosperum me fecit, vt assumerem filiam fratris domini mei. Verùm hæc ita à domino dispensata sunt, & ad preces domini mei ita euenerunt. Cæterùm vos si quam ipsi declarabitis, & facietis misericordiam & iustitiam cum domino meo, annunciate mihi. Iam mihi, inquit, significate, vt scire possim, quid oporteat me facere, Quòd si minus placet, & idipsum dicite vt aliò iter faciam, & me conuertam vel ad dextram, vel sinistram. Postea quoniam deus erat, qui omnia propter preces patriarchæ secundabat, dicunt ei pater virginis & frater:

A domino exiit uerbum hoc: non possumus tibi contradicere
H *uel bonum, uel malum. Ex narratione tua satis intelligimus, totum hoc diuina dispensatione fieri. Ne igitur putes nos uelle aduersari his quæ deo probãtur. Ecce habes uirginem, tolle eam & proficiscere, & erit uxor filio domino tuo, sicut loquutus est dominus.* Vidisti quomodo solebant olim filiis suis vxores ducere? Quomodo magis animæ generositatem, quàm opum abundantiam inquirebant? nusquam instrumenta, nusquam pacta, & alia ridicula quæ nunc apud nos fiunt, & verba illa quæ in literis continentur: Si absque liberis, inquit, moritur, si hoc & hoc contingat. Verùm apud *illos* nihil tale, sed *maximæ & securissimæ literæ erant virginis mores: nusquam cymbala &* choreæ. Et hoc scies, quando ad sponsum virginem videris introduci. *Vt ergo audiuit seruus hæc à patre & fratre, adorauit deum super terram.* Vide quomodo in omnibus quæ fiebant, vniuersorum domino gratias offert. Ipse enim erat qui antea præparabat omnia, & iuxta verbum patriarchæ præmittebat angelum ante illũ, qui omnia fœliciter ordinabat. Denique quia certior factus de negocio bene perfecto: Prolata, inquit, *uasa aurea & argentea, & uestes dedit Rebeccæ.* Nunc cum fiducia
I cia ministrat ei, quasi iam verbis desponsatæ Isaac. Honorat autem donis & fratrem, & matrem: & quum vidit negocium & mandatum impletum, tunc tandem refici se passus est. Comederunt, inquit, & *biberunt ipse & uiri qui cum eo erant, & dormiuerunt. Cumq; mane surrexisset, dixit: Emittite me: ut uadam ad dominum meum.* Quoniam omnia mihi tam fœliciter successerunt, & nihil est quod restet, sed vobis bene placet: dimittite me, vt abeam ad dominum meum. Dixerunt autem, inquit, *fratres & mater: Maneat nobiscũ uirgo diebus quasi decem, & post hæc abibitis. Ille autem dixit ad eos: Ne me detineatis, etenim dominus prosperũ fecit iter meum: dimittite me, ut abeam ad dominum meum.* Quare, inquit, differtis, quum deus tantam facilitatem mihi in omnibus dederit? Dimittite me, vt abeam ad dominũ meum. *Illi autem dixerunt: Vocabimus Puellam, & interrogabimus nam. Et uocauerunt eam, dixerunt q; ei: Ibis cum homine? Illa autem dixit, Ibo. Et dimiserunt Rebeccam sororem suam, & substantias eius, & seruum Abraham, & eos qui cum eo erant. Et benedixerunt,* inquit, *Rebeccam, & dixerunt ei: Soror nostra es, fias in mille decem milium, & hæreditate possideat semen tuum portas inimicorum tuorum,* Vide quomodo & illi ignorãtes virgini quæ futura sunt, dixerunt: deo mentem eorum ad K
hoc dirigente & incitante. Vtraque enim ei prædicta sunt, tum quòd in mille myriades fieret, tum quòd semen eius hæreditate possessurum esset portas inimicorum. Vidisti per omnia euidentem dei prouidentiam relucere, quomodo per infideles futura, vt prædicantur, dispensat omnium dominus? *Cùm surrexissent autem Rebecca & ancillæ eius, ascenderunt super camelos.* Vidisti qualem sponsam ducat patriarcha? aquantem, & hydriam super humeros ferentem, & nunc iterum ascendentem super camelos. Nusquam mulæ argento fulgentibus ceruicibus, neque famulorum turba, neque magna mollities, quæ nunc fieri solet: sed tantum erat priscarum mulierum robur, vt & in camelos suos ascenderent, & sic iter facerent. Et *profectæ sunt*, inquit, *cum homine. Isaac autem egressus erat, ut meditaretur in agro ad crepusculum: & ibi eleuatis oculis, uidit camelos uenientes. Rebecca autem ut uidit Isaac, desiliit à camelo, & dixit seruo: Quis est homo ille qui uadit in campo nobis obuiam?*

Vide puellæ generositatem, postquam vidit Isaac, quærebat quis esset. Et vbi didicit quòd ipse esset sponsus, velauit se theristro: & veniẽs seruus omnia clarè annũciauit Isaac. Hic cõsidera oro, quomodo nusquã superflua illa & inutilia, nusquã diabolica põpa, nusquam L
cymbala, & tibiæ, & choreæ, & satanica illa conuiuia, & scõmata omni obscœnitate plena: sed omnis honestas, omnis sapiẽtia, omnis mititas. *Intrauit autẽ Isaac, inquit in domũ matris suæ, & accepit Rebeccã: & fuit ei uxor, & dilexit eam, & consolationem accepit Isaac super Sarra matre sua.* Hanc imitentur mulieres, hunc æmulentur viri. Sic sponsas ducere curent. Quare enim, dic oro, statim ab initio sordibus impleri finis puellæ aures, tam turpibus cantilenis, tam intempestiua illa pompa? nescis quomodo adolescentia *per se in malum propensa? Cur honesta nuptiarum mysteria inuulgas? oportebat* omnia hæc depellere, & verecundiam principiò docere puellam, & sacerdotes vocare, & precibus & benedictionibus concordiam coniugij constringere: vt amor sponsi augeatur, & puellæ continentia crescat, & omnia quæ fiunt eò spectent vt virtutis opera ingrediãtur in domum illam, tollanturq; è medio omnes diaboli insidiæ: & ipsi gratia dei vniti, iucundè vitam perficiant: qua nobis omnibus frui detur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cũ patre & spiritusancto sit gloria in secula seculorum. Amen. M

Homilia.xlix.

ITerum vos ad consuetam mensam ducere volo, & ex verbis Mosi conuiuium proponere, imò ex verbis sancti spiritus. Neque enim à seipso hæc nobis exposuit, sed spiritusancto afflatus. Videamus igitur, quid & hodie nos docere velit. Neque enim simpliciter, neque inuanum vitas sanctorum exponit: sed vt imitemur eorum virtutem, & imitatores simus bonorum operum quæ illi fecerunt. Nam postquam nobis diligenter narrauit ea quæ ad sanctum patriarcham Abraham attinent, & docuit postremum illius certamen in immolatione filij, quod & si non opere, voluntate tamen perfecit, finemq; imposuit narrationibus illis: nunc exponit nobis quæ ad Isaac occisum & non occisum pertinent, factum enim ænigmati simile est. Audi enim Paulum dicentem: Fide obtulit Isaac, cùm tentaretur: & vnigenitum obtulit, in quo promissiones acceperat. Deinde vt discamus quomodo Hebr.11

Universidad de Deusto
Biblioteca

A do fide hæc omnia acta sunt,& diuersa videns promissioni quæ iubebatur facere,non perturbabatur: vnde illum & in parabola & typo portauit. Quid est,& in parabola portauit?Nam postquam eum in sacrificium obtulit,& mentem perfectam declarauit, ipse corona redimitus est,& accepto puero rediit, & sacrificium per ouem impletum est. Et ostendit per omnia vniuersi cõditor suæ misericordiæ excellentiam: & quòd hoc imperando non occidi Isaac, sed iusti exercere obedientiam voluerit. Cæterùm *sicut vidimus patriarchæ virtutem in omnibus relucentem*: age,& quæ de Isaac dicta sunt hodie *in medium* afferentes, videamus quomodo & ipse piam & religiosam mentem in omnibus præ se tulerit. Dignum autem est,vt ipsa scripturę verba audiamus. *Illæ autem sunt*, inquit, *generationes Isaac filij Abrahæ, Abraham genuit Isaac. Isaac autem erat annorum quadraginta, quando accepit Rebeccam filiam Bathuelis Syri ex Mesopotamia,sororem Laban Syri, sibi in uxorem.*

Considera obsecro dilecte,diuinæ scripturæ diligentiã, quomodo nihil superuacuè ponat. Quare nobis tempus Isaac ponit, & dicit: Erat autem Isaac quadraginta annorum quando accepit Rebeccam?Non absque causa,neque temerè: sed quia nobis Rebeccæ sterilitatem narraturus erat, & quòd ex precatione iusti procreatio prolis concessa sit. Vult autem docere nos magnitudinem patientiæ Isaac, & clarè indicare quanto tempore *liberis* caruerit: vt & nos æmulantes iustum, assidui simus in diuinis precibus, si quando aliquid à deo petierimus. Si enim iustus ille ita virtute præditus, & tantam apud deum gratiam habens, tantam præ se tulit constantiam & studium,continuò deum orando,ita vt solueretur Rebeccæ sterilitas: quid dicemus nos,qui tantis peccatorum oneribus premimur, & neque tam *variam virtutis* iusti partem ostendimus: sed & si aliquid *bene egerimus, statim torpescimus, & resilimus, nisi statim exaudiamur? Propterea oro,vt ex his quę iusto illi euenerunt eruditi, nunquã cessemus orare deũ, vt ignoscat nobis peccata, feruensq; & æstuens desiderium* ostendamus: & non ægræferamus,neque segniores fiamus, si non statim audiamur.Fortassis enim dominus continuam nostram sedulitatem blãda arte inducens, ita differt, vt mercedem patientiæ quoque afC feramus: & quia ipse tempus scit quando nobis vtile quod quærimus, Neque enim nos ita scimus quid nobis vtile, vt ipse euidenter nouit,qui etiam abscondita mentis nostræ cognoscit. Proinde par est, vt nihil curiosius quæramus, vel incusemus in *his* quæ à deo fiũt: sed grati simus, & admiremur iustorum virtutes. Nam postquam dixit *nobis* diuina scriptura, quot annorum fuerit Isaac: dicit & de Rebecca vxore eius, quòd sterilis fuerit.Vide obsecro,iusti religiosam mentem.Quoniam enim vidit naturam claudicantem, ad naturæ conditorem confugit, & vincula naturæ precibus soluere festinauit. *Deprecatus enim est*,inquit, *Isaac super Rebẽcca uxore sua, quia sterilis erat.* Vnum hoc in primis operæprecium vt quæramus: Quare, cùm & ipsa & vir eius vitæ fuerint eximiæ, & ambo continentiæ studiosi, sterilis fuit? Non possum carpere eorum vitam, & dicere quòd sterilitatem illam peccata fuerint operata. Et vt discas rem miram, quia non solum ipsa sterilis fuit, sed & mater iusti Sara: neque mater eius sola, sed & sponsa Iacob vxor Rachel. Quid sibi vult *ille* sterilium chorus? omnes iusti, omnes virtute prædi*ti*, omnes à deo testimonium habentes. Nam de ipsis dicebat:Ego sum deus Abraham, deus Isaac, deus

Exo.3. Heb.11.d

Iacob. Beatus autẽ Paulus: Ideo non confunditur deus D vt inuocetur eorum deus. Multæ ipsorum laudes in nouo, multæ in veteri,vndique clari & nobiles,& omnes steriles habuerunt vxores, multoq; tempore caruerunt liberis. Quando igitur videris virum & mulierẽ *virtuti* deditos, carereq; pueris:quando videtis pios & religionis studiosos non habere liberos, ne tribuas hoc peccatis. Multi enim diuinæ dispensationis sermones nobis sunt arcani. Et pro omnibus gratias agere oportet: & solos illos miseros dicere,qui in peccato viuunt, non eos quibus filij desunt. Quippe sæpenumero multa deus dispensat, quorum nos causam nescimus. Eapropter vndequaque sapientiam eius admirari oportet, ac glorificari ineffabilem misericordiam. Sed hæc quidem ad vtilitatem vestram dicta sunt, ideo vt multam gratitudinem exhibeatis, neque de dispensatione diuina curiosè rogetis. Dicamus tamen & causam,propter quam mulieres illæ steriles fuere,vt cùm videris virginem nostrum dominum parientem, ne sis incredulus. Exerce enim hìc tuos sensus,inquit, in vulua sterilium, vt cum didiceris ligatam & emortuam vuluam diuina virtute ad procreationem aperiri, inde copiosis argumentis *acceptis, non admireris audiens* quòd virgo pe E pererit: imò admirare & obstupesce, & ne sis incredulus *miraculo*. Quando igitur tibi dicit Iudæus, quomodo peperit virgo? dic ei: Quomodo peperit sterilis & vetula? Duo impedimenta tunc erant, & ætas intempestiua, & natura vitiata: in virgine autem vnum impedimentum fuit, quòd non est particeps concubitus. Sterilitas igitur iam viam parat virginitati. Et vt scias quòd propter hoc steriles prius fuerunt, vt credatur virginitatis partus: audi verba Gabrielis, quę ad virginem dixit. Postquam enim venit, & dixit: *Concipies* Luc.1.c *in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum: obstupefacta est & admirata, ac dixit:Quomodo erit mihi istud, quia virum non cognosco?* Quid igitur angelus? Spiritussanctus superueniet super te,& virtus altissimi obumbrabit tibi.Ne quęras, inquit, naturę modum & ordinem, quando super naturam sunt quę fiunt. Ne spectes coniugij dolores, quãdo maior quàm in nuptiis natiuitatis mod⁹ erit. Et quomodo fiet istud inquit, quoniam virum non cognosco? Sanè propter hoc erit, quoniam virum non cognoscis. Nam si cognosceres virum, non fuisses habita digna vt huic ministerio seruires. Atque adeo quòd incredula es,per hoc crede:non quia malum nuptię, sed quia melior virginitas. Hunc autem ingressum nostri omnium domini digniorem esse oportet, quàm nostrum. Regius enim fuit introitus. Oportebat autem & partim cum nostra natiuitate communicare, & partim alienum esse:& vtraque hęc fuerunt.Et quomodo? audi. Nam de vtero prodire, commune habet nobiscum: absque nuptiali autem congressu nasci, supra nostram est natiuitatem. Naturale est, quòd humana natura est in vtero: supra naturam humanam est, absque commixtione esse prægnantem. Et propterea vtraque, vt per excellentiã, etiam communionem quam habet tecum,discas.Considera autem quanta sapientia hęc facta sint, neque eminentiã obfuit assimilationi & affinitati suę nobiscũ:neque nostra affinitas & similitudo,eius obscuratuit excellentiam:sed operibus vtraque ostensa sunt,& alia perfe ctè habuit nobiscum:alia non habuit,sed ab eis totus liber fuit. Verùm,vt dixi,propter hoc steriles fuerũt istę, vt credatur virginitatis partus,vt ipsę nos manuducãt ad fidem promissionis. Audi enim quid dicit angelus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dei: Spiritus ſanctus veniet ſuper te, & virtus altiſſimi
Ibidem. obumbrabit tibi. Sic, inquit, poteris pârere. Totum enim operatione ſpiritus erit. Ne igitur ſpectes ad terram, è cœlis operatio venit. Spiritus gratiæ eſt quod fit, ne quæras naturæ modum, ne iuxta nuptiarum leges intelligas. Verum, quoniam maiora ſunt verba hæc quàm vt illa caperet, vult & aliam ei præbere demonſtrationem. Tu autem, obſecro, attende quomodo ſterilis iſtam manuducat ad fidē partus. Quoniam prior demonſtratio maior erat cogitatione virginis, audi quomodo & humiliorem ſermonem affert, per ſenſibilia ipſam manuducēs. Et ecce, inquit, Elizabet cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis ſextus eſt ei quæ vocatur ſterilis. Vides quòd ſterilis propter virginem? Quoniam cuius gratia alioqui retuliſſet partum cognatæ, cuius item gratia & dicebat, quæ vocatur ſterilis. Planè per omnia manuducebat eam ad credendum annunciationi: propterea & tempus dixit, & naturæ ſterilitatem: propterea & tempus diſtulit conceptionis. Non enim ſtatim à principio ei annunciatū eſt, ſed præterito tempore ſemeſtri, vt vteri ſarcina cōceptionem doceat. Et vide quanta Gabriel vtitur ſoler-
H tia. Nō enim in memoriā ei reducit vel Saram, vel Rebeccam, vel Rachelem. Quare, & quam ob cauſam? Et hæ fuerunt ſteriles, & vetulæ, & magnum miraculum fuit: ſed quia erāt antiquæ narrationes, adducit eā ad hoc quod nuper contigerat, vt mentem eius ad credendum prouocaret. Sed neceſſarium eſt vt ad inſtitutum ſermonem redeamus, & ſignificemus iuſti virtutē, quomodo precibus ſterilitatem Rebeccæ ſoluit, & vincula naturæ ſuperauit. *Deprecabatur autem, dicit, pro Rebecca uxore ſua, quoniam ſterilis erat, & exaudiuit eum deus.* Non quia mox ita ſubditur & ſcriptum eſt, putes è veſtigio & protinus aſſequutum eſſe quod optabat & quærebat. Nam viginti annis manſit orans & deprecans deum, & tunc tandem aſſequutus eſt quod deſiderabat. Et vnde ſciemus hoc? Si diligenter ingredimur ad ea, quę in diuina ſcriptura continentur. Non enim tempus à nobis abſconditum eſt, ſed ſignauit quidem, latenter tamen, ita vt prouocet deſiderium noſtrum & ad dignā inquiſitionem incitet. Nam ſicut docuit nos annorum numerum quot habuerit quando Rebeccam duxit, ita & hoc nobis manifeſtum fecit. *Erat enim, inquit, annorum quadraginta: quando accepit Rebeccam filiam Bathuelis*
I *Syri.* Didiciſti diligenter tempus? deinde poſtquam dixit: Deprecatus eſt Iſaac pro vxore ſua, quia ſterilis fuit: vt diſcamus annorum numerum, aſſignauit nobis quot annorum fuerit Iſaac, quando nati ſunt ei filij de Rebecca. *Erat autem Iſaac, inquit, annorum ſexaginta, quando peperit Rebecca.* Si igitur quadraginta annorum erat quando duxit, ſexaginta autem quando peperit vxor: manifeſtum quòd annis viginti perſeuerauit orans deum, & vterum Rebeccæ inutilem generationi, idoneum fecit. Vidiſtis orationis vim, quòd & naturam ſuperet? Hunc omnes imitemur, & ita in precibus ſimus aſſidui, & anima ſobrij, & humiliata mente: audiamusq;
1. Tim. 2. b Paulum admonentē & dicentem: Leuantes ſanctas manus abſq; ira & diſceptationibus, & ſtudeamus ſemper liberari à perturbatione, vt mens ſit in tranquillo, maximè autem precum tempore, quando multa nobis opus eſt à deo miſericordia. Nam ſi nos viderit operari iuxta leges quas ipſe dedit, ſtatim nobis donorum ſuorum largitatem liberaliter concedet. Quod nobis aſſequi liceat, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri ſit gloria ſimul & ſancto ſpiritui, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen. K

Homilia. I.

VOltis etiam hodie apponamus charitati veſtræ ea quæ in lectione heſterna relicta ſunt? Ad finem enim perducere totum argumētum nequiuimus, ſed oſtēdimus quòd per ſuas continētes preces Iſaac valuerit Rebeccę vuluam filiorum generationi reddere idoneam, naturamq; ipſam inutilem factā (vt ita dicā) reparare. Hæc omnia heri ſatis vos docuimus, monſtrantes annorum numerum, quibus, vt hoc impetraret beatus ille, orans & deprecans permanſit: & in ſermonē de ſterilibus egreſſi, dicta vobis cauſa propter quam iuſtorum vxores ſteriles fuere, ſermonē miſſum fecimus. Operæprecium autem vt & hodie diſcatis Rebeccæ religioſam mentem, vt non ſolum lucrū nobis à virtute iuſti accedat, ſed ex hiſtoria quæ de Rebecca nunciatur, ad æmulationem prouocare poſſimus auditores. *Poſtquam enim deus exaudiuit orationem iuſti, & uterum geſſit Rebecca, colludebant, inquit, pueri in ea, & magno eam dolore affecerūt. Dixit enim, inquit, ſi ſic mihi futurū, cur mihi hoc?* Neque enim vnus erat naſcēdus, ſed duo ſimul in vtero pueros geſtabat, & ex anguſtia multum cruciatum ſentiebat. Sed vide obſecro, hic mulieris pie
tatem & religionē. Non enim fecit ſicut mulieres mul- L
tæ, quę negligenter viuunt, facere conſueuerunt. Nō ad humanum confugit ſubſidium, non ad eos qui talia ſuis coniecturis, ſuæq; rationis obſeruationibus iudicare volunt: neq; ſe expoſuit deceptioni curioſorum, & eorum qui polliceri audent quæ ſupra humanam ſunt naturā: ſed abiit, inquit, vt conſuleret dominum. Vide mulieris ſagacitatem, quoniam vidit quòd is qui vuluam eius reſerarat, is naturæ eſſet dominus, & infœcundum ventrem repentè ita fœcundum effeciſſet: & videbat vteri ſarcinam magna quædam promittentem, *Perrexit, inquit, ut conſuleret dominum. Quid eſt, perrexit vt conſuleret dominum? Cucurrit ad veram ſcientiam, & feſtinauit ad ſacerdotem dei miniſtrum, per quem latentium ſcientiam volebat diſcere:* & enarrans omnia quæ ſibi contigerant, didicit diligenter omnia, miſericorde deo per ſacerdotis linguam detegente ei omnia manifeſtè, & alacriorem eam reddēte. Et vide quanta & tūc erat ſacerdotum dignitas. Nuſquam enim dicit, quòd ſacerdos ei reſponderit, ſed poſtquam dixit, Abiit vt cō ſuleret dominum: & dixit dominus ei, nempe per ſacer
dotē: Duæ gentes in vtero tuo. Etenim & alio loco an- M
gelum vocat ſacerdotem diuina ſcriptura, monſtrans Malach. 2. b
quòd illa loquatur quæ inſpirat ac ſuggerit ſpiritus gratia. Dixit igitur dominus ei: *Duæ gentes in utero tuo ſunt, & duo populi in uentre tuo diuidentur, & populus populo præſtabit, & maior ſeruiet minori.* Vide quia vaticiniū prædicit ei omnia futura. Salientes enim pueri in vtero, & incompoſitis geſtibus ſe mouentes, iam omnia liquidò prædicebant. Et nunc didicit mulier quòd non duos ſolum pâreret pueros, ſed quòd illi in gentes propagandi ſint. *Et quando poſtea appropiauit tēpus pariendi: exiit, inquit, primus rufus quaſi pellis biſpid°. Agnominauit autē nomē eius Eſau. Et poſtea exiit frater eius, & manus eius comprehendit calcaneum Eſau. Et uocauit nomen eius Iacob.* Quaſi iam & ab initio monſtret deus quod prædicebatur. Maior ſeruiet minori: dicit enim, Tenebat manu calcaneum Eſau: id quod erat ſignum defatigantis eum qui fortis videbatur: Et conſidera diuinam ſcripturam, quomodo propter ea quæ poſtea futura, iam prædicit: & *ab initio* monſtrat nobis vtriuſque ſtudium: & quòd *ille* quidem venationi deditus, hic verò ruſticus erat homo futurus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A turus. *Simplex erat,inquit, domum inhabitant, propterea Rebecca diligebat Iacob,Isaac autem Esau: quoniã uenatio eius,* inquit,*cibus erat illi.* Vide quomodo pueros distribuit. Et mater quidem erga Iacob maiorem declarabat beneuolentiam,eo quòd simplicem videbat,& domi versantem:pater autem diligebat Esau, tũ quòd primogenitus(naturalem dilectionem sequens) esset, tum quòd venatione eius vescebatur.Hæc quidem faciebat, vaticinium autem paulatim implebatur,dicens:Maior seruiet minori.Vide enim statim. *Coxit,inquit, Iacob coctionem:uenit autem Esau ex campo deficiens.Et dixit Esau ad Iacob: Da mihi gustare de edulio hoc rufo, quia deficio: propterea uocatum est nomen eius Edom.Da mihi hodie primogenita tua. Ille aũt dixit: Quid mihi hisce opus,cùm mors iã me inuadat,nisi accepero cibũ?Alius autem iuramentum exigebat, ut stabilis ei fieret illa concessio.* Ecce nũc hìc inuersus est ordo,& primogenituræ dignitas transiit ad eũ qui virtute animi præfulgebat. *Et dedit,inquit, Esau primogenita.* Hoc est,vẽdidit cibi gratia dignitatẽ natura sibi datã,ideo & subdidit. *Et parui pendit Esau primogenita.* Quasi diceret:Ingratus erat ac indignus ea, quã sibi natura dederat,dignitate.Hoc autem totum factum est, vt illius
B demonstraretur ingratitudo,& dei oraculum adimpleretur. Hæc audientes,discamus nunquã negligere dona à deo nobis data,neque perdere magna propter parua & vilia.Quare enim,dic mihi, proposito regno cœlorum,bonisq; illis ineffabilibus,ita in diuitiarum cupiditatem insanimus,& momentanea,& quæ sæpe nõ vsque ad vesperam permanent,perpetuis semperq; duraturis præferimus? Et quid hac amentia deterius fieret, quando & illis priuamur ob nimium in ea amorẽ, & nũquam his frui purè possumus?Quæ enim vtilitas magnarum facultatum?An nescitis quòd accessio multarũ pecuniarum nihil aliud nobis affert,quàm curarum incrementa,occupationes mentis,& vigiliam? Nõ videtis quòd hi omnium potissimum serui sunt,quibus plura affluunt:& quotidie vmbras ipsas timent?Inde enim nascuntur insidiæ,inuidentia,odium graue, & innumera alia mala.Et sæpe vides eum qui habet decem millia talenta auri recondita,beatum vocare eum qui in officina operatur, & ex labore manuum cibum acquirit. Qualis igitur voluptas,& quale lucrum, quando neque his fruimur,& propter hanc concupiscentiam etiã maC ioribus priuamur?Quid autem dico maioribus, cũ post mala quæ hìc nos apprehẽdũt, & à bonis quæ alibi sunt excidimus,& ad gehennam ipsam mittimur?Et nondũ dico innumera peccata quæ hìc colliguntur,dolos, calumnias,rapinas & fraudes: verùm sermo meus de eo est qui ab omnibus illis liber,id quod perquam difficile & rarum.Qui autem opibus abundat, & ipse solus cis vtitur,& his qui opus habent non communicat,gehennæ ignem expectabit.Quod nos docet manifestè parabola in Euangelio posita, statuens alios à dextris, alios verò à sinistris:declarans illis præparatum esse regnum cœlorum ob curam egenis impensam.Dicit enim: Ve-
Mat.25.c nite benedicti patris mei,in hæreditatem accipite præparatum vobis regnum ab origine mũdi. Quare & quade causa?Esuriui enim, & dedistis mihi vt comederẽ. His vero ignẽ æternum:dicit enim: Discedite à me in ignem æternum,qui præparatus est diabolo & ministris eius.Magnum verbi pondus,omnium dominus conditor & suppeditator dicit: Esuriui, & non dedistis mihi vt comederem.Cuius animam non mordebũt hæc verba,etiamsi lapidea sit?Dominus tuus esuriens obambulat,& tu es in delitiis: neque hoc solum, sed in delitiis ipsum despicis? tametsi nõ multũ sit quod à te petit: nã D panẽ solum,quo famẽ possit subleuare.Et ipse quidẽ frigore rigescẽs,tu autẽ sericis indutus, ne spectares quidẽ, nullã cõpassionẽ præ te fers, sed immisericorditer præteris.Et qua venia sunt hæc digna? Ne igitur sit hoc studiũ nostrũ,vt multas quibusuis artib⁹ opes cõquiramus: sed illud cõsideremus, quomodo & hæc bene disponamus,& egenis consulamus:& ne ab illis excidamus quę semper manẽt,& quę nullã admittũt vicissitudinem ac mutationẽ.Quocirca diẽ mortis nostrę incertũ esse voluit dominus,vt nos præpararet cõtinua sobrietate & vigilãtia:& ita magis ad virtutũ studium nos prouocaret. Dicit enim:Vigilate,quia nescitis neq; diẽ,neq; horam. Mar.13.d
Atqui nos planè diuersũ operamur,& dormim⁹ somnũ & Luc.21.g grauiorẽ q̃ sit naturalis ille.Nã qui naturali somno quiescit,nec bonum nec malum operatur, nos autẽ alium somnũ dormimus,dormiẽtes in virtutibus, vigilantes in vitiis:strenui in malis,desides in bonis:idq; facimus videtes quotidie multos hinc ad iudicẽ abduci:magnas autẽ aliorũ esse vicissitudines,& neq; tãta rerũ mutatio ad virtutis amorẽ nos adducit,neq; disponit vt despiciamus præsentia, & desideremus futura, præferamus E somniis & vmbræ veritatẽ.Nõ enim differũt præsentia ab *vmbris & somniis. Proinde ne decipiamus nosmetipsos,ne sectemur vmbras:*sed vel tardè aliquando salutis nostræ curã habeamus, & opes indigis euacuemus, vt pro illis remunerationem à misericordi deo accipere mereamur æternam: qua nobis omnibus frui concedatur,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri & spirituisancto sit gloria,imperium, honor,nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia.li.

TErũ ex hesterna lectione doctrinã vobis afferam,& vt liquidò sciatis vbi heri sermonem *missum fecerimus,& vnde hodie resumẽdus sit:ea quæ suprà dicta sunt,vestræ charitati in memoriã* referre operæprecium fuerit. Fortassis enim vos, quia *multis curis distrahimini,eorum obliti estis*, & meum est vt in memoriam vobis reducam ea,quò fiat manifestior sermo hodie dicendus. Scitis enim, quòd & heri Rebeccæ pietatem enarrãtes,inde ad Esau & Iacob deuenimus:& reliquimus vbi primogenita Esau, vt cibũ haberet,Iacob dedit,& propter cibi cupiditatem semetipsum suo honore priuauit.Hoc autem non temerè fa- Malach.1.a
F ctum, sed vt prophetia cõpleretur, quæ dicit:Iacob dilexi,Esau autem odio habui.Nam cùm deus futurorum sit præscius,prædixit & illius virtutem, & mentis illius malitiam.Quæ sunt illæ primogenituræ?Igitur,quia tũc tempus non permittebat charitati vestræ dare, nũc necesse est vt doceam. Apud veteres summus honor erat primogenituræ:& quòd ita sit, hoc argumento collige. Cùm deus Israëlitarum gentem ex Aegypto liberare,& iuxta promissionem patriarchæ factam à tyrannide Pharaonis asserere vellet, obluctante & detinere volẽte tunc Aegyptio: post varias plagas etiam hanc postremam eis intulit, quasi faciens vt Aegyptij suis ma- Exod.11.d
nibus extruderent Israëlitarum genus. Nam simul omnia Aegyptiorum primogenita occîdi fecit:vidissesq; in singulis domibus eiulatus & lachrymas. Neque sic putabant finiri plagam,sed expectabant,ne mors in via vadens super omnes veniret. Itaque quia in Aegypto vna omniũ primogenitorum mors fuit,Israëlitæ autem (diuina freti gratia)illæsi permanserunt: monstrabatq; etiã per hoc omniũ deus suã erga illos benevolẽtiam,& imperabat postea vt propter interfectionẽ primogenitorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

torum Aegypti, primogeniti Iudæorum pueri sibi offerrentur. *Hinc* & tribus Leui in sanctum ministerium segregata est,& ex illo non solum primogenita hominum oblata sunt deo,sed & brutorum, & in vniuersum omnium.Et præceptum erat, pro hominibus & brutis & immundis animalibus preciũ dependi. Quantis autem legislatio hæc de primogenitis posterior fuerit: attamen iã siprà & olim videbantur aliquod habere priuilegium,qui vuluam matris primũ adaperiebant. Hãc igitur dignitatem,quam à natura habebat Esau:propter intemperantiam suam trãstulit in fratrem. Et ille quidem perdidit quod à natura habebat:hìc autem & quod non habebat à natura,accepit.Et quia hæc antea oraculo promissa erant, ideo & Rebecca *appellatione ei indita*,Iacob eum vocauit: quod scilicet supplantationem interpretari potes,*Sicut* & Esau post patris benedictiones eiulans dicebat,Rectè vocatum est nomen eius Iacob:supplantauit enim me iam secundò,& primogenita mea accepit,& nunc tulit benedictionem meam. Vide quantus erat priscorum intellectus, vt & mulieres natis nomina non temerè nec fortuitò imponerẽt, sed appellarent filios iuxta futurorum prædictionem. Et ratò *inuenies aliquos eodem nomine appellantes filios*, vel fortè nusquam:sed *siue mater*, *siue pater nomen* filio impositurus erat,rarum quoddam & notum imponebat. Ita & Lamech filium vocauit Noë, *dicens:* Hic nos requiescere faciet. Ita si singula nomina scruteris, omnino in omnibus inuenies aliquid insinuari: non sicut nunc faciunt simpliciter,& vt fortè euenit,à parentibus agnominare solent: sed omnino illuc spectabant, vt perpetuam memoriam filiis inderent. Cæterùm videamus nunc post primogenitorum permutationem, quid iterum nobis narret beatus Moses de patre illorũ, & quomodo.*Sicut* de patriarcha dictũ est, ita & de hoc legimus,quòd fame ingruente multam dei curam senserit,propter promissionem patriarchæ factam, & propter virtutem propriam. *Facta est autem fames super terram,præter famem priorem quæ fuerat tempore Abraham.*

Exo.15.a b &.22.d Leui.27.c Num.3.b &.8.c.&c.

Gen.27.f

Nominum propriorum impositio.

H

Vt ne putes de illa fame eũ dicere, propterea subdidit: præter famem quæ erat tempore patriarchæ,alia similis nunc iterum fames venit super terram tempore Isaac, qualis erat tempore patris illius.Et quia necessariorum raritas omnes in summam angustiam concludebat: è suis migrare,& ad illa loca transire anhelabat, vbi rerũ necessariarum copiam inueniret. Vnde cùm iustus ille famem videret, *Profectus est*,inquit,*ad Abimelech in Gerara: eò enim & Abraham post reditum suum ex Aegypto uenerat.* Verisimile autem & hunc propterea illuc abiisse,quòd inde in Aegyptum contendere vellet: & quòd hoc ita sit,audi scripturam dicentem: *Visus est enim ei*, inquit,*deus*,& *dixit:Ne descendas in Aegyptum.* Nolo te, inquit,longam illam viam proficisci, sed hìc manere volo.Neque permitto vt angustiam experiaris,sed promissionem patri tuo factam implebo,& quæ illi promissa sunt,in te euenient:& tu illius promissionum,quæ illi factæ sunt,impletionẽ accipies. *Ne descendas in Aegyptum,habita autem in terra quam tibi dixero*,& *peregrinus esto in terra hac.* Deinde,vt ne putet iustus, quòd hoc imperet quasi volens eum famis angustiam experiri, & non permittere ei transitum in Aegyptum,inquit, *Ne sis anxius,neque curam habe:sed hic mane,ego enim ero tecum.* Igitur cùm suppeditatorem bonorum omniũ habeas,ne sis solicitus: ego enim dominus omnium ero tecum.Et præterea benedicam te, hoc est glorioſum te faciam,& benedictionẽ meam præbebo. Quid hoc iusto beatius, qui talem promissionem à deo accepit? *Quia ero tecum*,& *benedicam te.* Hoc te declarãbit omnibus feliciorem,hoc te affluẽtem rebus omnibus faciet, hæc est summa gloria,hæc est vera securitas,hęc est sũma & caput bonorum:quia ego tecum sum. Quomodo autem benedicam? *Tibi & semini tuo dabo omnem terram hanc.* Tu haberis,quòd in hac regione versaris, quasi hospes & vagus:scias autem quòd tibi & semini tuo dabitur omnis terra. *Et vt bene confidas*,disce quòd iuramentum illud,*quod iurans iuraui Abrahæ*, tecum statuam. *Vide quomodo sermonem suum deus iterũ attemperat nostræ infirmitati.Non dixit simpliciter*, pacta quæ feci cũ patre tuo:neque,promissiones quas promisi sed quid? Iuramentum quod *iurans iuraui*, ipsum complebo,& tecum statuam:& teneor, vt opere perficiam quod iuraui.Vides dei misericordiã?non ad propriam dignitatem videns loquitur, sed ad nostram condescendens infirmitatem.Nã quia homines (ferè semper)illa opere perficere student,nõ quæ simpliciter promiserunt alicui,sed quæ cum iuramento promiserũt:simili modo & deus multas dat iusto certas coniecturas, quòd omnino fient quæ à se dicta sunt:quasi dicat, Scis ea quæ à me iuramento firmata sunt, opere implenda. Quid igitur?Deus iurauit,inquit.Et per quem iurare potuit?Vides,quòd hoc erat suæ humiliationis:firmationẽ iuramenti,vocauit iuramentum. Et *statuam*,inquit, *iuramentum meum,quod iurans iuraui Abrahæ patri tuo.* Deinde docet eum quæ sunt illa quę promisit,& de quibus ei iurauit. Et *multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli.* Hoc & patriarchæ in principio dicebat:Tantum erit semen tuũ,vt & stellis & harenę adęquetur. Et *dabo*,inquit,*semini tuo omnem terram istam*, & *benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.Propterea promissiones quæ illi factæ sunt,in te implebo,eo quòd audiuit Abraham pater tuus uocem meã*, & *custodiuit mandata mea*, & *iustificationes meas*,& *omnia legitima.* Vide *dei sapientiam,quomodo erigit mentem iusti*,& *alacriorem reddit*:& *vt patris imitator fiat*, *efficit.Nam si ille,inquit,quia meę obediuit voci*,tanta pollicitatione dignus habitus est, & propter illius virtutẽ in te,qui ex eo natus es,sum impleturus: si & ipse illius imitator fueris,& eãdem qua ille via incesseris, cogita quantam apud me beneuolentiam habiturus sis & quãta mea cura te dignaturus sim. Nam si cui ob alterius virtutem bene futurum est,si & ipse virtute prędituſ fuerit,multo maiore dignus habebitur cura.Quid autẽ est: Eo quòd obediuit voci meę,& custodiuit mãdata mea, & præcepta mea,& iustificationes? Dicebam ei, inquit: Egredere de terra tua,& de cognatione tua, & veni in terram quam demonstrauero tibi:relinque quę in manibus,& incerta sequere.Et non fluctuabatur secum,neque negligens erat:sed cum omni alacritate mãdatum implebat,& obediebat voci meę.Iterum quę super natura sunt ei promisi,& cùm iam ętas eum à spe deiiceret,& vltrà neque ipse,neque mater tua procreãdę proli idonei essent, cùm audiret à me quòd semen eius in tantũ propagandũ vt omnem terram esset impleturum: neque tunc turbatus fuit ratione,sed credidit.Ideo & in iustitiam ei reputatum est:quia virtuti meę credendo, & in promissionibus meis spẽ habendo, humana infirmitate superior fuit.Et postquam tu natus es, cùm mater tua succenseret Ismaëli ex ancilla nato, & vellet eũ abigere à domo cum Agar,ita vt nihil cõmune illi tecum esset,licèt & illi patriarcha paterna & genuina dilectione bene afficeretur:audiens tamẽ à me, vt faceret quod visũ esset Sarrę,oblitꝰ naturalis dilectionis, eiecit ancillam

K

L

M

Universidad de Deusto

A ancillã cum puero,& ſemper obediuit voci meæ,ac cuſtodiuit præcepta mea.Denique cùm iuſſiſſem eum, vt mihi in ſacrificium offerret filium in ſenectute ſibi cõceſſum,& tam dilectum, nihil cauſatus eſt,neque curioſius de præcepto inquiſiuit, neque turbatus eſt mente, neque rem communicauit matri tuæ,neque pueris,neque tibiipſi à ſe ſacrificando:ſed forti mente, & contenta alacritate feſtinauit, vt mandatum meum impleret: proinde voluntatem eius coronauit,opus autem vt perficeretur non admiſit.Ea propter,quia in omnibus declarauit magnam obedientiam,& mandatorum cuſtodiã, propterea te ex illo natum, promiſſionum quæ illi factæ ſunt facio hæredem.Imitare igitur illius obedientiã,& his quæ à me dicta ſunt crede, vt multo pluribus remunerari dignus habeare,& pro patris tui virtute, & pro tua obedientia:& ne deſcendas in Aegyptum, ſed hìc mane.Vidiſti miſericordiam, quomodo per mentionem virtutis patris,huius mentem roborauit? *Habitauit autem Iſaac in Geraris.* Vide quomodo fermè in eadem pericula incidit ille,in quæ & pater eius.Nam cũ domiciliũhaberet in Geraris, Rogauerunt, inquit,
B *uiri loci illius de uxore eius: & dixit,* Soror mea eſt. Timuit enim ne fortè occiderent eum,victi pulchritudine vxoris:dicit enim, *Ne fortè occidant eum uiri loci propter Rebeccam,quia pulchra facie erat. Fuit autem illic longo tempore. Abimelech autem,cùm proſpiceret per feneſtram,uidit Iſaac ludentem cum Rebecca uxore ſua,& uocauit eũ,& dixit ei: Profectò uxor tua eſt.Cur dixiſti: Soror mea eſt?* Poſtquam ex coniecturis deprehenſus eſt iuſtus,non vltrà negat: ſed fatetur,& cauſam manifeſtam affert, quare ſororẽ vocandam cenſuerit.Dixit enim,inquit, ne fortè moriar propter ipſam.Mortis timor me hoc agere coëgit.Fortè autem edoctus erat, quòd & pater talem actum inſtruxerat,& ſe ſaluarat, cuius viam & ipſe ſequutus eſt. Sed rex adhuc habens recentem memoriam eorum, quæ tempore patriarchæ rapta Sarra tulerat,increpabat enim,reumq; arguens dicebat: *Cur hoc feciſti?ferè concubuiſſet quiſpiam de genere meo cum uxore tua,& induxiſſes ſuper nos ignorantiam.* Hãc deceptionem,inquit, & olim ſuſtinuimus à patre,& nunc niſi in tempore proſpexiſſemus,cadẽ laturi eramus,Et induxiſſes ſuper nos ignorantiam.Etenim & tunc per ignorantiam peccaturi e-
C ramus,& nunc quoque propter ignorantiam fermè in cauſa fuiſſes,vt in peccatum incideremus.Præcepit autem Abimelech populo ſuo,dicens: *Omnis qui tetigerit hominem hunc,& uxorem eius, mortis reus erit.* Vide dei prouidentiam,& ineffabilem curam. Nam qui dixerat ei:Ne deſcendas in Aegyptum & habita in terra iſta,& ero tecũ:ille erat qui hæc omnia diſpenſabat, & iuſtum in tanta conſtituebat ſecuritate. Cõſidera enim regem procurantem vt impauidè ibi agat, liberq; ſit ab omni cura.Mortem enim,inquit, interminatus eſt omnibus quicunque tetigerint aut eum,aut vxorem eius.Quia enim hic erat timor qui concuſſerat eius mentem, propterea & illum auferri fecit miſericors dominus,vt poſtea omnino ſecurè ageret.Et vide quomodo variæ viæ ſint ſapientiæ dei,& quomodo omnia iuxta ſuam voluntatem faciat,& in inuiis viam inueniat,per illa ipſa quæ maximè aduerſa videntur,ſalutem ſeruorum ſuorum conſeruans.Hinc enim eſt,quòd rex ille tantã habet curã iuſti,quaſi prædicans eũ omnibus ciuitatis ſuæ inhabitatoribus,& declarãs quàm glorioſus ſit & ſummo honore dignus, quem & maximi faciebat. Sic& Nabuchodonoſor poſtq; pueros in fornacem iniecerat, & re ipſa cõprobauerat captiuorũ adoleſcentũ virtutẽ, Daniel.3.
tunc prædicare eos cœpit, & vbique lingua ſua fecit illuſtres.Hæc enim potiſſimũ magna dei virtus eſt, quãdo facit vt per inimicos celebrẽtur ſerui dei. Et qui cũ furore accendi fecerat fornacẽ illam: quoniã vidit quòd per ſupernũ auxiliũ puerorũ virtus ignis actionẽ vinceret,repentè mutatus clamauit dicens: Serui dei excelſi. Ibidem.g
Vide,non ſolũ illos excelſos prædicat,ſed & dominum vniuerſorũ.Egredimini.Quid factum eſt? nónne tu eos torméto tradidiſti? nónne tu intantũ fornacẽ flagrare præcepiſti?Profectò,inquit,ſed nunc video res admirabiles & nouas.Elementũ enim hoc ſuæ operationis obliti tũ,quaſi vinculis quibuſdã ligatũ, tantã exhibuit obediẽtiã,vt neq; cõtingerẽtur illorũ capilli.Vnde videre poſſumus quòd factũ ſupra humanam naturã eſt,& ineffabilis quædã ac diuina vis,quæ hæc operatur, tantã puerorũ habet curã.Vidiſti dei miſericordiã,quomodo nũ quam derelinquat ſeruos ſuos? permittit in fornacẽ inici,ſed eos volẽs clariores facere, & ſuã virtutẽ demonſtrare.Vnde & barbari demulſit mentẽ.Neque enim tã admirabile erat,ſi à principio prohibuiſſet eos in caminũ iniici:ſicuti nũc admirabilius & rarius factũ eſt, cũ in medio ignis exiſtẽtes, nihil inſuaue ferre permittit. E
Nã quando vult,etiã eos qui in mediis ſunt periculis & pœnis,potentiores facit:& eos qui patiũtur, his qui illos affligunt.Hoc & in apoſtolis factum eſt. Nã qui eos vrgebãt & adducebãt in mediũ,& quaſi dẽtibus fremebant inter ſe,dicẽtes:Quid faciemus viris iſtis? in manibus illos habebãt,& dubitabãt ſecũ, quid cũ eis facerent.Tanta,tãq; valida res eſt virtus,tãq; imbecillis malitia:vt illa quidem,licèt patiatur,vincat: hæc verò & ſi quid faciat,nihil proficit,quàm quòd ſuã prodit infirmitatẽ.Id ſcientes dilecti,magnã virtutis habeamus rationẽ,& vitia fugiamus: ita enim & ſupernã gratiã nobis cõciliabimus,& futura cõſequemur bona.Quę nobis omnibus eueniãt,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cui ſit & gloria & imperiũ cũ patre & ſpiritu ſancto,& nũc & ſemper,& in ſecula ſeculorũ, Amen.

Homilia.lii.

RElIquias heri dictorũ operæpreciũ eſt hodie reddere veſtræ charitati,& repetita ſermonis ſerie iterũ videre quantũ & iuſtus Iſaac ſuperis gratus & curæ fuerit.Nam qui ei prohibuerat deſcẽſum in Aegyptum,& dixerat:Habita in terra hac, & ero tecum:ille in omnibus tam clarum eum fecit, vt nõ multo pòſt inuidioſus foret apud regem Gerarorum. F
Videntes enim eius ſubſtantiam quotidie augeri, ægre tulerunt viri ibi habitantes eius cohabitationem,& trãſmigrare inde coëgerunt.Dignum autẽ eſt,vt ipſa ſcripturæ verba audiamus,& per omnia videamus dei beneuolentiam,quam erga famulos ſuos declarat. *Seminauit autẽ,* inquit,*Iſaac in terra illa,& inuenit centuplicans hordeum in anno illo.* Conſidera obſecro, dei ſapientiam, quomodo oſtendat iuſto quòd ipſe naturæ conditor ſit, & in rebus difficilibus facilia omnia facere queat, & qui ab initio terram ſuo mandato fecerit idoneam ad proferendos fructus,idem nunc efficiat vt centuplices reddat pro ſatis manipulos: & interim illum in tanta affluentia conſtituit,vt nullius indigeat: atque alij per opera diſcant quanta ſuperna gratia iuſtus fruatur. Omnipotens enim & ſapiens deus re ipſa comprobat q̃ benefaciat ſuis:& facit vt hi etiam qui adhuc in gentilium errore verſantur,ſuam virtutem & potẽtiam addiſcant.Hoc poſtea & in Aegypto fecit:illis enim pœnas irrogabat,Iſraëlitas verò illæſos cõſeruabat. Diſcebãt enim nõ ſolũ per indignationem dei, qua ipſi puniebantur

Universidad de Deusto
Biblioteca

G niebantur,omnium opificis virtutem: ſed & per miſericordiam,quam in illos exhibebat. Et illi iterum non ex ſola miſericordia & prouidentia,quam experiebantur,dicebāt immodicam dei bonitatem: ſed etiam per eos,quibus videbāt tot plagas irrogari.Nam & in ſecūdis & aduerſis rebus diuina mōſtratur virtus. Et elemēta ipſa ſuo miniſterio & obedientia conſeruis mōſtrabant,q̄ benevolè dominus erga illos afficiebatur.Et hoc vtique viderit aliquis in iuſto cōtingere. Id enim quod alioqui natura terræ non ſuſcepit, hoc propter mandatum vniuerſorum dei nunc profert tanta vbertate,vt repentè valde abundans effectus ſit Iſaac. *Benedixit enim,* inquit,*eum deus,& exaltatus eſt homo,& proficiens maior factus eſt,donec magnus factus eſt valde.* Nā quia tunc abūdantia iuſtorum erat in fertilitate terræ, & in multitudine pecorum:propterea dicit,Benedixit eum deus, & exaltatus eſt homo.Et non ſimpliciter abundauit,ſed & maior,inquit,factus eſt,donec magnus factus eſt valde. Conſidera quantum ſit,pro his quæ ſeminabat, centuplum accipere.Quòd ſi hoc tibi magnum videtur, conſidera immenſam dei clementiam,quam proceſſu temporis erga nos declarauit.His enim,qui bona in eō fidu
H cia virtutem exercent, non ſolum centuplum promittit,ſed & vitam æternam,& frui regno cœlorum.Vidiſti miſericordiam domini?vidiſti beneficentiæ augmētum?vidiſti quantū nobis largitus eſt vnigeniti filij dei aduentus?& quomodo ineffabilem operum commutationem operatus eſt? Hæc igitur vnuſquiſq; apud ſe expendens,& videns diuerſitatem,& quæ illis ante gratiæ tempus promitti ſolebat,& quæ nunc poſt gratiæ tēpus: glorificet etiā in hoc immenſam eius miſericordiā, & nemo temporum mutationi totum aſſcribat. At iuſtum eſt vt ad ſeriem ſermonis redeamus,& videamus quomodo Gerari vidētes affluere iuſto opes,in æmulationem prouocati,abigere eum inde conati ſunt. *Æmulati ſunt enim eum,* inquit,*Philiſtiim.* Deinde monſtrare vō lens ſcriptura diuina,in quo æmulationem declararūt, ſubdidit: *Et omnes fontes quos effoderāt ſerui tempore patris eius, obturauerunt, & impleuerunt terra.* Conſidera quāta illorū malitia,qui & aquas iuſto inuident: & neq; rex qui in tanta poteſtate erat,inuidiam continere potuit:ſed dicit,Abi à nobis, quia potētior nobis factus es tu.Magna maleuolentia.Cuius gratia abigis iuſtum? nū
I aliqua in re tibi nocuit?num iniuriam intulit? Sed ita ſe habet inuidia,nihil cum ratione operatur.Oportebat eum ſpectare & attendere, quem omnium deus tanta gratia proſequebatur:& dei exēplo magis fouere,ei ſeruiendo:vt honore in illum collocato,etiam ipſi diuinū ſibi fauorem conciliarent.Illi autem non ſolum hoc nō faciunt,ſed expellere tentant, ac dicunt, *Abi à nobis, quia multo potentior factus es, quàm nos ſumus.* Ita agere ſolet inuidentia,non poteſt benigniter videre aliorum fœlicitatem: ſed fœlicitatē proximi ſuā putat infœlicitatē,& tabeſcit bonis proximi: id quod & hic fuit. Rex enim,ſub cuius poteſtate tota ciuitas erat, & habens omnes ſub manu ſua:peregrino,vago, huc & illuc migrāti,dicit:Abi à nobis,quia potentior factus es quam nos ſumus.Et verè potentior erat,ſupernum præſidium habens in omnibus, dexteraq; dei munitus. Quò igitur abigis iuſtum?ignoras quòd quocunque eum ire coëgeris,ſemper erit in his quæ domini ſui ſunt? Non docuit te rerum experientia,quòd dei manus eſt, quæ illuſtrē facit,& conſeruat iuſtum? Quare igitur abigendo iuſtū, erga dominum ingratitudinem declaras?& neque magna viri māſuetudo tuā domare potuit inuidiam,ſed vi
ctus,inuidiā opere cōples,& iterum migrare *eū cogis,* K
qui in nullo te leſit:Neſcis quòd licèt in ipſiſſimam ſolitudinē eum fugaris, habebit tamen potentē dominū, qui ſe iuuare (ſicut & illic factum) & multo clariorem facere nouit? Nihil enim fortius, quàm frui ſuperno præſidio: ſicut nihil infirmius, quàm eo auxilio deſtitui.*Vidiſti dilecte,& regis Gerarorum & omnium qui ibi habitabant mentis malitiam?*Vide & iuſti magnam *manſuetudinē,quomodo non ſuperbiuit:*neque,videns *diuinam ſibi gratiam aſſiſtere,contra regem,*fretus cō*militātis virtute,*inſurrexit:*ſed quaſi vir omni patrocinio carens,*& nullum auxilium *alicundè expectans,*faciebat quod ſibi præcipiebatur,& ſtatim *illinc* diſceſſit: & vlterius progreſſus,repreſſit affectionum flammā,ſimul & eximiam ſuam manſuetudinē declarans, & ſuā affectionem conſolans. *Et abiit inde, & habitauit in ualle Gerarorum.* Et id quod diſcipulis ſuis omnibus Chriſtus adueniens præcepit,dicens: Quando perſequentur vos,fugite in alium locum:hoc ille iam operibus decla Mat.10.c
rabat.Et ſicut Dauid Saulis magnā inuidiam reprime- 1.Reg.19.&
bat,ſecedens & ſubducēs ſe, & illius refrigerabat calo- ſeq.
rem:eodem ſanè modo & iuſtus ille apoſtolicum illud
implebat:Date locū iræ.Et relicta ciuitate,exiit in val- Roman.1
lem.Cæterùm vide,quantam iterum manſuetudinē præ L
ſe tulit.Neq; enim hic finis eſt moleſtiarum: nam cùm etiam illic eſſet,& fontes effodere vellet,rixari tentauerunt. *Foderunt enim,inquit,puteos, quos antea pueri patris eius fecērant, & obturauerunt eos Philiſtiim, poſtquam mortuus eſt Abraham pater eius: & impoſuit eis nomina, quæ pater ſuus impoſuerat* Et *foderunt,* inquit, *pueri Iſaac, & inuenerunt puteum aquæ uiuentis: hoc eſt, deſubtus ſcaturientis, & litigauerunt paſtores Gerarorum, dicentes ſuas eſſe aquas.* Et nihil hìc contendit iuſtus, neque obluctatur, ſed etiam paſtoribus cedit.*Hæc enim verè manſuetudo eſt,non quando quis offenſus manſuetè fert: ſed quādo quis ab his etiam qui inferiores putantur offenditur, cedit.Sic rectè cognoſcitur manſuetudo eius qui inuaditur.*Nam aliàs contradiceret quis, quòd manſuetudinē ſimulaſſet:quia non poſſet potentiæ offendentis reſiſtere.Et vt diſcas,quòd regi ceſſerit non propter potentiā eius,ſed ſuo more:vide quomodo idem apud paſtores facit.Et ſicut ille dicebat,Recede à nobis:& ſtatim acceptо mandato abſceſſit.Ita & nunc,paſtoribus lædere cupientibus,& puteum ſibi vindicantibus, recedit. Et vt perpetuò poſteri ſcirēt hanc iniuſtitiā,nomen imponit M
fonti ex eo quod acciderat.Enimuero quia manifeſtam admiſerāt *iniuſtitiā,*vocauit nomē *fontis loci hui*, iniuſtitia.*Et erat poſtea,quaſi *in colūna* ærea,poſteris nomē loci doctrina & māſuetudinis iuſti, & maleuolētiæ illorū.Nomē loci faciebat,vt quiſquis rogaret quare nā ſic diceretur,addiſceret & huius virtutē,& multā illorū malitiā.Et animaduerte quomodo etiam hìc ſuā auget virtutē,per omnia declarās ſuā māſuetudinē: & illi excellentia malitiæ,etiā inuiti iuſtū illuſtriorē reddere attētant.Neq; enim contēti ſunt his quæ fecerāt,ſed *iterū* inſidiātur,cùm aliū fodiſſet fontē. *Profectō enim,inquit, illinc,fodit fontē alium:litigabāt autem de illo, & nominauerūt eū inimicitias.* Hìc iterum animaduerte iuſti prudentiā. Nō omnino puteū(vt videtur abſtulerūt,ſed cōtēdebāt: & viſa manifeſta iniuſtitia,diſceſſerūt. Propterea inimicitias eū appellauit,quòd inimicitiarum fuiſſet *occaſio.* Cęterū quotidie(vt ſic dicā)talia ferēs ab his qui *regionē* incolebāt,nō grauatim tulit, nō abiecto fuit *animo,* nō cogitauit ſecū,neq; dixit:Ecce ne fontis *quidē* vt ſim dominus,mihi datur,an non ſuperna gratia deſtitutus ſum?

Universidad de Deusto

A sumtan non dominus abiecta cura, mei oblitus est: Nihil talium vel dixit, vel cogitauit: sed omnia magna cũ mansuetudine tolerauit. & ideirco dignus fuit habitus qui ampliori diuino auxilio adiuuaretur. Nam ea quæ euenerunt (vt ita dicam) exercitatio quædam fuere virtutis iusti. Dicit: *Profectus illinc fodit fontem alium, & non contenderunt super illo: & agnominauit nomen eius latifundiũ, dicens: Propterea nũc dilatauit nobis dominus, & creuimus nos fecit super terram.* Vide gratitudinem iusti. Nam cum priores fontes diripere tentarent, non ægrè tulit, non obluctatus est: sed in sola fontium appellatione malitiæ illorum indelebilem reliquit memoriã. Hìc verò quia nulla fuerunt obstacula, sed absque omni pauore laboribus suis frui licuit, totum tribuit deo. *Vocauit enim*, inquit, *fontem illum, latifundium: & deinde interpretatus uocabulum, dicit: Propter hoc latifundium uoco, quia dilatauit dominus & auxit nos super terram.* Vidisti piam mentem, quomodo non facta mentione tam atrocium difficultatũ quæ obstiterant, bonorum tantum meminit, & pro illis gratiam deo offert, & dicit: Quia dilatauit dominus nobis, & auxit nos super terram. Nihil enim tam gratũ
B deo, vt anima grata & gratias agens. Nam cùm innumeris beneficiis quotidie omnes nos prosequatur, siue ea sciamus siue ignoremus, siue velimus siue nolimus: nihil tamen aliud à nobis exigit, quàm habere gratias pro his quæ nobis facta sunt, vt pro illa ipsa gratiarum actione ad ampliora danda prouocetur. Et vt scias, quomodo iustus ille, ob magnam suam gratitudinem iterum supernè meruerit illustrari. Nã quoniam condignum suæ virtutis specimen exhibuerat, & apud Geraros, & cùm rex eum expelleret, & cum pastores puteos auferrent: misericors dominus, veluti cõfirmaturus eius alacritatem, iam ob insignem illam mansuetudinem eum charum habens: postquam venit illinc ad fontem iuramenti, visus est ei dominus in nocte illa, & dixit: *Ego sum deus Abraham patris tui, ne timeas: tecum enim sum, & benedixi te, & multiplicabo semen tuũ propter Abraham patrem tuum.* Visus est ei, inquit, in nocte illa. Considera dei solicitudinem: vt illum refocillet ac fidentiorem faciat, apparet ei, & dicit: Ego sum deus Abraham patris tui, qui patrem tuum glorificaui: & peregrinum ac aduenã, illustriorem omnibus incolis feci. Ego sum ille, qui hunc ita crescere feci, & in omni-
C bus curã eius gessi. Ego sum, ne igitur timeas, ne te perturbet, & mirum videatur quòd ab Abimelech sis expulsus, quòd à pastoribus sis iniuria affectus. Multa talia & pater tuus pertulit, & inde glorioſior effectus est. Ne igitur hoc te terreat: ego enim tecũ sum. Idcirco fieri hæc permitto, simul volens & declarare tuam virtutem, & manifestari mentis illorum prauitatem, vt & propter hæc te coronem. Tecum enim sum, ideo & inuictus eris, & infestantibus potentior, & inuadentibus fortior. Et tantam tui curam habebo, vt inuidiosus illis sis futurus: Ego enim tecum sum, & benedicam te, & multiplicabo semen tuum, propter Abraham prtrem tuum. Cõsidera misericordiam dei. Nam cùm dixisset, Ego sum deus Abrahæ patris tui: ostendit quomodo sibi vendicauerit, & proprium fecerit patriarcham. Et ita dignatus est deus se vocare deum Abrahæ. Et dominus orbis ac conditor, vnius hominis deum se dicens, non concludit & abbreuiat cum patriarchæ appellatione suum dominium, sed magnam in illum suam beneuolẽtiã mõstrat. Ita, inquit, eum mihi feci proprium, vt apud me reputetur tantus quanti alij omnes. Ideo & multiplicabo semen tuum propter Abraham patrem tuum. Multas, inquit, illi debeo retributiones ob suã in me obedien- D
tiã: igitur propter illũ multiplicabo semen tuũ. Interim & iustũ ad æmulationẽ patris sui prouocauit, mõstrãdo similẽ illi virtutem postq̃ autem tãta ei bona promisit.

Aedificauit, inquit, *ibi altare, & inuocauit nomen domini, & fixit illic tabernaculũ suum.* Quid est, ædificauit illic altare? Gratiarũ actiones, inquit, illic domino obtulit, quòd tantã pro se gesserat solicitudinem. *Et foderũt illic pueri Isaac fontem.* Et fit securus iustus: nã qui dixerat, Ego tecũ sum, & benedicã te, & multiplicabo semen tuũ: ipse simul eũ & illustrauit, & omnibus fecit spectabilẽ. Itaq; vide Abimelech illũ qui abigere eũ conatus est, & dixit: Abi à nobis: nunc ad eũ venientẽ: dicit enim, *Iuit Abimelech, & præfectus gynæcei, & dux exercitus, & dixit eis Isaac Quare uenistis ad me, uos autẽ odio me habuistis, & expulistis à uobis?* Vide obsecro, quãta mansuetudo iusti. Vidẽs eos à quibus fugatus erat, & qui tanto eũ odio fuerant prosequuti: nunc cũ supplices ad se venirent, nõ superbiuit cõtra eos, nõ elato fuit animo, sed memor eorũ quæ sibi à domino fuerunt dicta, neq; virtute domini fretus insurrexit contra regẽ: sed iterũ consuetã mãsuetudinẽ præ se ferens, cũ magna lenitate verborum dixit eis: Quare venistis ad me, vos autẽ odio me habuistis, E
& à vobis expulistis? Quare, inquit, censuistis, vt vobis veniendũ sit ad me abactũ, & odio habitum? Et dixerũt:

Videntes uidimus quia dominus tecum, & diximus: Fiat iuramentum inter nos & inter te, & disponemus fœdus tecum, ut ne feceris nobiscum malã, sicut nos nõ abominati sumus te, & quomodo te bene fumus usi, & dimisimus te cũ pace, & nunc benedictus tu à domino. Vide quantũ mãsuetudinis robur, & quanta virtutis potentia. Nã qui pridẽ abegerant, nũc veniũt ad peregrinũ, ad virũ ciuitate carentẽ, ad erronẽ: & non solũ satisfaciunt, & excusant se de his quæ cõmiserãt, sed & peccatorũ veniã petunt, & prædicant iustũ, & indicant vnde sinus metus, & cõfitentur suã infirmitatẽ; & iusti magnã testantur virtutẽ. Quid enim fortiꝰ eo qui secũ habet deũ? Videtes, inquit, vidimus quòd dominus tecũ est. Vnde vobis illa scientia? Profectò, dicũt, res ipsæ nos docuerũt. Vidimus quòd abactꝰ abigẽtibus fortior factus es, & ex rerũ serie contẽplati sumus quòd superno auxilio niteris. Hoc autẽ diuinæ dispẽsationis opus est, quòd mẽs eorum obstupuerit iustũ, & quòd hoc cognouerint. Quoniã igitur, inquit, dominus tecũ: fiat iuramentũ inter nos. Vide quomodo impellente conscientia semetipsos reprehẽdere festinant, cùm nullus F
alius cogat, vel facta obiiciat. Nã nisi iniuriã feciſſetis, quare à iusto petitis vt cõponatur fœdꝰ vobiscũ? Sed ita se habet iniustitia, quotidie cõscientia mordet, & silente eo qui offensus est, pœnã & rationẽ exigi putãt qui iniustitiã sunt operati: & quotidie angũtur, & quasi sibimetipsis præscribunt peccatorũ suorũ exquiri rationem: id quod & illis euenit. Sit, inquit, iuramentum inter nos & inter te. Deinde dicunt & quale iuramentum fieri volunt. Et ineamus fœdus tecum, vt ne feceris nobis malum, sicut nos non sumus te abominati. Vide quomodo pugnantia inter se præ mentis angore & turbatione loquuntur: ne fiat nobis malè. Quare sic timuistis iustũ, videtes quòd tantã præ se ferat mansuetudinẽ erga eos qui lacessebant? Sed incorruptus iudex mẽtem eorũ excitauit, & animaduerterunt quòd erga iustum tam ingrati fuerint: propterea præ timore & formidine non attendũt, quòd diuersa & pugnantia loquãtur. Ne feceris, inquit, malum, sicut nos te non abominati sumus. Quare igitur abegistis? Verùm iustus nõ petit rationẽ neq; expostulat, neq; arguit ea quæ ab illis dicta. Et quomodo, inquit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G inquit,bene te vſi ſumus, & dimiſimus te cum pace, & nunc tu benedictus à domino. Vides quòd ſupernã pœnam timuerunt? Sciuerunt enim quòd licèt ipſe propter humanitatem ſuam non vleiſceretur quæ fecerant, ſed is qui tantam eius curam agebat, repetiturus eſſet rationem eorum quæ in iuſtum facta ſunt: ea propter placãt iuſtum, & cõponi cum eo ſtudent, ſimul & pro his quæ facta erant rationem reddentes, & in futurum ſecuritatem ſibi conciliantes. Et *fecit eis*, inquit, *conuiuium, & comederunt & biberunt: & cùm ſurrexiſſent mane, iurauit unuſquiſque proximo ſuo, & dimiſit eos Iſaac, & diſceſſerunt ab eo cum ſalute.* Vide iuſti benignitatẽ, quomodo cum eis abſque vindicandi cupiditate loquitur: & non ſolum obliuiſcitur eorum quæ in ſe facta, ſed magna hoſpitalitate illos excipit. Fecit enim eis conuiuium & comederunt & biberunt. Conuiuio ſatis certa dat argumenta, ſe non fore memorem eorum quæ in ſe commiſerant. Et dimiſit eos, inquit, & abierunt cum ſalute. Significauit per hoc diuina ſcriptura, quòd magno cum timore aduenerant, periculum expectantes: & de ſalute ſua omni (*vt ita dicam*) anxij vt excuſarent ſe, ad iuſtum contenderunt. *Vidiſti quomodo nihil fortius virtute? nihil po*

H *tentius ſupernis auxiliis freto? Poſtea dicit: In die illo abierunt pueri Iſaac, & foderunt fontem, & dixerunt: Non inuenimus aquam. Et uocauit eum iuramentum. Et idcirco uocatur locus ille: puteus iuramenti, uſque in hodiernum diem.* Vide & hìc, ex his quæ facta ſunt loco nomen impoſitum. Nam quia effoſſo fonte nihil inuenerũt in die illo, quo iuramenta inter ſe fecerunt, Puteum iuramenti vocauerunt nomen loci, vt factorum duraret memoria. Vidiſti quomodo iuſtus ille, qui neque à lege eruditus fuit, neque ad aliquem virtute præditũ reſpicere potuit, ſed *patris veſtigia ſequutus, & ductus à conſcientia humanæ naturæ inſita, tam bonis moribus præditam egit vitam? Quæ enim ab eo facta ſunt, non ſolum manſuetudinem indicabant iuſti, ſed & præcepta Chriſti ſuis illum operibus implere oſtendebant.* Nam id quod Chriſtus diſcipulis ſuis præcipiens, & admonens dicebat, ne ſolos diligentes diligerent', ſed & inimicis charitatem exhiberent: hoc ille nunc multo antea implet, & tanta hoſpitalitate tractat eos, qui ita oderant: omnemq; vindictæ cupiditatem animo ſuo excluſit. Qua igitur nos venia digni erimus, qui poſt tantam doctrinam, & ſaluatoris præcepta, neque ad huius iuſti menſuram perue

I nire valemus? Et quid dico, ad eius mẽſuram, neq; propè adſtare poſſumus. Tanta enim nunc malitiæ abundãtia obduxit omnia, vt rarum nunc ſit, & diligentes diligere. Vnde igitur nobis ſalutis ſpes, ſi publicanis deteriores fuerimus? ſicut dicit Chriſtus: Si diligitis diligẽtes vos, quid amplius facitis? nõnne & publicani hoc faciunt? Et Chriſtus quidem volens nos ad ſummũ venire faſtigium, illis ſuperiores vult eſſe, nos autem inferiores ſumus. Et quid dico, publicanis? deteriores & Iatronibus, & ſepulchrorum direptoribus, & homicidis. Etenim & hi omnes diligunt eos qui erga ſe bene affecti ſunt, & ſæpenumero etiam pro dilectis periclitãtur. Quid igitur fuerit nobis miſerabilius, qui tantam à domino miſericordiam nacti ſumus, & innumera mala facientibus deteriores inuenimur? Obſecro igitur, vt cogitemus & ſupplicij magnitudinem, & confuſionis quæ alibi futura eſt grauitatem, & vel ſaltem nunc noſtram agnoſcamus generoſitatem, & obtemperemus doctrinæ Chriſti: & non ſolum diligentes diligamus germanè, omni odio & rãcore ab animabus noſtris eliminato: ſed & eos qui hoſtiliter nos perſequuntur, diligere

Mat. 5. g

ſtudeamus: neque enim aliter ſaluari nos poſſibile erit. K Et hac incedentes via, etiã magis illos diligere ſtudeamus, vtpote eos qui nobis innumerorum bonorum ſunt autores. Sic enim & peccatorum noſtrorum remiſſionem inuenire, & humiliata mẽte & contrita anima deo precari poterimus. Quia cùm anima ab omni odio libera mente tranquilla eſt, dominumq; ſedulò inuocat, multam ſibi ſupernè gratiam conciliat. Quæ nobis omnibus *concedatur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium cum patre & ſancto ſpiritu nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,* Amen.

Homilia. liii.

AGe & hodie, ſi placet, aggrediamur ea quæ herì dicta ſunt: & ſingula, quantum nobis conceditur, aperiamus, vt domum cum vtilitate aliqua redire poſſimus. Videamus igitur, quæ primùm lecta ſint. Erat *autem Eſau*, inquit, *annorum quadraginta, & accepit uxores Iudith, filiam Beeth Chettæi in uxorem, & Baſemath filiam Elon Euæi: & exaſperabant Iſaac & Rebeccam.* Vide quanta ex paucis verbis addiſci poſſunt. Quare enim nobis numerum annorum ſignauit? non abſque cauſa, ſed vt diſcamus decrepitam ætatem Iſaac: quia iam L proiectus erat ætate. Nam ſi memores fuerimus eorum quæ antea dicta ſunt, & quòd quando accepit Rebeccã, & ipſe quadraginta annorum fuerit, quando autẽ nati ſunt ei pueri, fuerit annorũ ſexaginta: ſcimus quòd nunc centenarius ſit, & in profundiſſima ſenectute. Quoniã poſthac narraturus eſt, quomodo præ ſenio hebetatos oculos habeat: ideo numerum annorum Eſau ſignat, vt inde tempus Iſaac ſcire poſſimus: propterea dicit, Erat autem Eſau annorum quadraginta. Vt ſciamus pueri teneritatem, *quòd vxores ducebat à gentibus, à quibus non oportebat. Declarat nobis, quòd vna fuerit ex genere Chettæorũ, alia autẽ ex genere Euæorũ, quãuis ſaltẽ didiciſſe eũ oportebat ex his quæ patriarcha tanta diligẽtia fecerat, præcipiẽs ſenio ſuo, vt de cognatione ſua filio Iſaac adduceretur vxor.* Et quòd mater ipſorũ Rebecca nihil tale voluerit, quæ ex Charris venerat. Verùm vt ſtatim in initio ſuos mores indicet, prior illas duxit. Et vt ſciamus quã malè moratę mulieres fuerint, dicit ſcriptura: Et erant exaſperantes Iſaac & Rebeccã. Et quid eſt hac malitia peius, quãdo illæ quæ omnẽ honorẽ impẽdere debebant, non ſolũ hoc non faciunt, ſed M & ad cõtentionẽ paratæ ſunt? Hæc autẽ omnia nõ abſq; cauſa hiſtoria nobis tradit: ſed vt poſtea cùm videris Rebeccam Iacob maiori benevolentia proſequi, diſcas quòd non iniuria rem eam fecerit. Iam autem ne ſeriẽ contextus præueniamus, ſcripta ipſa ſequamur.

Factum eſt autem poſtquam ſenuit Iſaac & hebetati ſunt oculi eius ad uidendum. Iam enim, inquit, præ ſenio videre non poterat. Et *uocauit Eſau filium ſuum natu maiorem, & dixit ei: Fili mi, ecce ſenui, & neſcio diem mortis meæ: nunc igitur ſume uas tuum, & pharetram, & arcum, & egredere in campum, & uenare mihi uenationem, & fac mihi edulia, ſicut ego amo, & affer mihi ut comedam, quò benedicat te anima mea priuſquam ego moriar.* Hìc, obſecro dilecte, animaduerte indicibilem dei ſapientiam, & quomodo pater quidem geminam præ ſe ferens dilectionem, hęc imperauit Eſau. Deus autem, ſapiens & omnipotens dominus, per Rebeccã ſuam prædictionem impleri facit: docens nos, quãtum valeant virtus & morum ſuauitas. Ille enim & ob ætatem, & ob primogenituram, & ob patris erga ſe affectionẽ primatum ſe habere putans, ſimul deſtitutus omnibus inuẽtus eſt: quia quæ in ſe erãt,

Capu XXVII

afferre

Universidad de Deusto

A afferre noluit:hic autem,quia & domestica erat virtute præditus,& virtutem supernam habuit subsidiariam ,etiam inuito patre illius benedictionem arripit.Nihil enim fortius eo qui dextra illa adiuuatur.Vide igitur diligenter omnia,vt discas dispensationis excellentiam. Et quomodo hic quidem illa gratia fretus,magnum in omnibus auxilium & cooperationem adipiscitur, vt patris in eo impleatur benedictio: ille autem omnia amittit,perdens semetipsum propter mentis iniquitatem. Rebecca autem,inquit,*audiuit loquẽtem Isaac cum filio suo. Iuit autem Esau in campũ,ut uenaretur prædam patri suo. Dixit autem Rebecca ad filium suum iuniorem.* Quare adiecit iuniorem?quia superius dixerat , Vocauit Esau filiũ suum natu maiorem, vt discamus cui nũc loquatur Rebecca, inquit:iuniorem,hoc est,Iacob. *Audiui*,inquit,*patrẽ tuũ loquentem, Affer mihi uenationem,& fac mihi edulia,ut cùm eo medero benedicam te corã domino , priusquã moriar ego . Hæc quidem audiui patrem tuũ cũ fratre tuo Esau loquentem . Nũc igitur fili audi me,sicut ego tibi præcipio,& uade ad oues , & sumito mihi inde duos hœdos teneros & bonos , & faciam ex eis edulia patri tuo,ut amat:& inferes patri tuo,& comedet, ut*
B *benedicat te pater tuus priusquã moriatur ipse.* Vides magnum matris amorem,imò dispensationem dei?Ipse enim est,qui ei hoc consilium dedit,& omnia bene agere fecit.Vidisti matris optimum consilium?Vide & Iacob prudentiam:& quomodo respondens,suorũ morum indicat mansuetudinem. *Dixit autem matri suæ: Est frater meus uir hispidus,ego autem uir leuis : nè fortè contrectet me pater meus , & ero ante eum quasi contemnens , & inducam mihipsi maledictionem , non benedictionem.* Magna pueri gratitudo , & in patrem reuerentia. Timeo inquit,ne in diuersum euentant studia mea , ne videar aduersari patris sententiæ,& pro benedictione maledictionem mihi adducam.Quid igitur Rebecca,admirabilis illa & amans filij?Quia non ex sua tantum sententia faciebat,sed & diuino ministrabat oraculo, ideo omni studio conatur eximere puero metũ,& addere animos,vt consilium perficiat:& nõ promittit ei quòd possit deludere patrem,& latere.Sed quid? *In me recidat maledictio hæc fili mi:tantum obedi uoci meæ , & uadens affer mihi.* Et si fuerit aliquid tale,inquit , nihil tibi nocebit. Ne igitur timeas,sed bene fidens obedi voci meę,& fac
C quæ tibi consuluntur.Hæc verè materna dilectio est , vt pro puero parata sit omnia ferre.His dictis puerum à timore liberauit. *Cùm igitur abiisset , sumpsit & attulit matri suæ,& fecit edulia,sicut amabat pater suus.Et ut sumpsit Rebecca* , inquit,*stolam filij sui senioris pulchram , quam habebat domi , induit Iacob filium suum iuniorem , & pellibus hœdorum brachia eius , & nuda colli eius circundedit , & dedit edulia & panes quod fecerat in manus filij sui , & obtulit patri suo.* Vide, obsecro,hic Rebeccæ cum magna dilectione coniunctam raram sapientiam. Nam quia superius dixit,quòd ille quidẽ hispidus esset , hic verò leuis: Stola,inquit , Esau induit eum , & pellibus circundedit eum , & cùm vndique eum ad deceptionem instruxisset,datis eduliis & panibus in manus,effecit vt patri afferret . Considera hic, quomodo omnia superna gratia euenerint.Nam quando quod à nobis est offerimus,largiter diuinam operationem consequimur . Nam vt ne desides & supini simus , vult etiam nos aliquid conferre:quò sic sua declaret, & non totum sit superni auxilij, sed oporteat etiam nos aliquid simul afferre . Neque à nobis iterum exigit totum: sciens infirmitatis nostræ excellentiam , & suam seruans misericordiam . Et volens occasionem aliquam offerre , vt suam declaret liberalitatem,expectat vt afferamus quæ à nobis sunt : id D quod & nunc factum est . Nam quia Iacob & Rebecca fecerunt ea quæ à se fieri oportebat : & ille quidem obediuit consilio matris, hæc autem omnia quæ ad se attinebant impleuit: tunc vltrà bonus dominus perfici fecit magna facilitate quod omnium erat difficillimum, ne fieret actus istius impostura manifestus Isaac. *Postquam autem attulit edulia patri:dixit ad eum , Quis tu es fili? Et dixit Iacob ad patrem suum : Esau primogenitus tuus : feci tibi sicut loquutus mihi es . Surge ergo , sede & comede de uenatione, ut benedicat me anima tua.* Considera hic , obsecro , quanta cum anxietate verba hæc loquutus sit Iacob , qui principiò dixerat matri : Timeo ne inducam super me maledictionem, & non benedictionem:nunc in quanto timore constituatur verisimile est , qui tantum actum simulat . Verùm quia deus erat qui cooperabatur his quæ fiebant , omnia opere sunt impleta. Quid igitur ? cooperatúsne deus est mendacio ? Dilecte ne indages tantum quod fit, sed attende etiam scopũ,& quòd non factum sit tẽporalis commodi vel auaritiæ causa,sed quòd patris benedictionem sibi comparare studeret. Alioqui si ita simpliciter quæ fiunt exquisiturus es , vide ne & patriarcham puericidam,& Phinees homicidam dicas : verùm neque Abraham pueri homicida,sed & valde ei affectus,si quis alius:neq; Phinees homicida , sed zelotes . Vterque enim quod deo probabatur , faciebat : atque ille per obedientiam,multam à deo remunerationem promeruit , hic verò propter zelum prædicatur . Dicit enim : Stetit Phinees , & placatus est . Si igitur homicidium & puericidiũ placuerunt, quia iuxta dei sententiã fiebant, ne attẽdamus ad facta , sed ad scopum eorum quæ fiebant , & ad voluntatem eorum qui fecerunt : multo magis & hic expendendum fuerit. Ne igitur hoc considera,quòd mẽtita fuerint quæ dicebantur à Iacob : sed illud cogita, quòd volens deus prædictionem impleri, omnia vt sic fiant dispensauit . Et tu scias , quòd deus omnia facilia reddebat , etiam quæ difficilia : vide quomodo iustus non potuit subolere fraudem , sed persuadetur dictis Iacob , & cùm edulia ista comedisset , benedictionibus eum remunerauit . Et non prius à venatione affuit Esau , quousque omnia sunt impleta : vt per omnia sciamus , voluntate dei hæc gesta esse. *Dixit autem*, inquit,*Isaac : Quid hoc,quòd tam statim inuenisti fili? Ille autem dixit,Quod tradidit dominus deus tuus corã me.* Adhuc in F
angustiis stabat,Iacob,augebaturq; plurimum timor eius.Verùm hæc omnia propterea facta sũt,vt discamus rebus ipsis quòd non simpliciter dominus suam declaret solicitudinem & prouidentiam , nisi viderit & nostrum accedere feruorem . Ne enim prætereas obiter hunc agonem , sed consideres quòd causæ totius atque salutis erat periculum:& timebat & tremebat , ne propter benedictionem fieret omnis maledictionis reus. Deinde, inquit , *Appropinquà mihi, & contrectabo te fili,an sis filius meus Esau,uel non.* Etenim ob vocem placidiorem dubitabat iustus : sed quia dispensatio implenda erat,non permisit deus vt dolus sentiretur . Appropiauit autem & contrectauit eum,& dixit: *Vox quidem uox Iacob,manus autẽ manus Esau:& nõ agnouit eum.* Vide quomodo ostendit quòd vniuersum à dei gratia erat: quia efficiebat vt ipse nihil horũ attenderet,& Iacob paterna frueretur benedictione.Et non agnouit eum, inquit, *Erant enim manus eius sicut manus Esau.* Vide iterum, quomodo ostendit diuina scriptura quòd dubitauerit iustus. *Dixit enim* , inquit , *Num tu filius meus Esau.*

Vt ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Vt ex hoc quoque sciamus, quòd pater victus naturali affectione, omnia fecerit. Deus autem futura pręcognoscens, & ex morũ virtutibus inter nos & seruos suos res disponit. Et dixit Iacob, Ego. Postquam dixit, Nũ tu es Esau filius meus? & dixit, ego: dixit igitur, Affer itaque mihi, & comedam de venatione fili, vt benedicat te anima mea. Vix tandem à cura soluitur Iacob, & attulit patri edulia, attulitq; vinũ & bibit. Et dixit ei, *Appropia mihi, & osculare me fili. Et ut appropiauit, osculatus est eum: & odorauit odorẽ uestimẽtorum eius, & benedixit eum, ac dixit.* Vide diuinæ scripturę obseruationem. Postquam interrogauit, Num tu es Esau? & dixit, Ego. Et iterum contrectauit eum, & subdubitabat, & ex voce penè simulationem attendisset: iterum interrogauit, Nónne tu es filius meus Esau? Et dixit, Ego. Et postea attulit ei, & comedit. *Tunc, inquit, osculatus est eum, & benedixit eum.* Nam vt ne quis opinetur quòd in personam Esau benedictionem fecerit, sed in illum à quo osculatus est: propterea cómemorat diuina scriptura, quòd osculatus est, & benedixit illum à quo osculatus est. *Odoratus est enim odorem uestimentorum eius, & benedixit eum, & dixit: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, quem benedixit dominus. Et dabit tibi deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, &*
H *multitudinẽ frumenti & uini. Det, inquit, dominus deus tibi, qui edulia attulisti, qui à me osculum accepisti: & seruiant tibi gẽtes.* Vide quomodo necessariorum copiam adduxit, deinde principatum gentium prædicens, & futuram eius religionem, & incrementa quæ inde nascuntur. *Et adorent te principes.* Non solum ei apprecatur gentes subdi, sed & principes. *Et sis dominus fratris tui.* Vide quomodo seruit iustus, etiã ignorans, dei voluntati. Omnia enim hæc propter hoc dispensabantur, vt hic propter virtutem dignus recipiat benedictionem. *Et adorẽt te filij patris tui.* Filios consuetum scriptura vocare omnem generationem: sicut & hìc, filios patris tui: quasi diceret aliquis, eos qui ex semine Isaac futuri. Nõ enim alios filios habuit Isaac, quàm hos duos solos. *Qui maledicit te: sit maledictus: qui benedicit te, sit benedictus.* Ecce & coronas benedictionis, ecce summam omnium bonorũ, esse benedictum. Vidisti dei misericordiam? Qui timuerat ne maledictionem acciperet pro benedictione, non solum eum tanta largitate benedictiones à patre reportat: sed & illi maledicuntur, qui attentant eum maledicere. Hinc discamus, quando quis iuxta voluntatẽ do
I mini sua dispensare vult, tãto superno subsidio adiuuatur vt hoc planè re ipsa experiatur. Quis enim non admiretur & obstupescat dei ineffabilem dispẽsationem, quòd non prius Esau de venatione aduenit quousq; solueretur actus illius argumẽtum, & ille accepta benedictione à patre discessit? Hoc enim nos docere vult beatus Moses. *Et factum est postquam cessauit Isaac benedicere Iacob filium suum: & factũ est quando exiuit Iacob à facie Isaac patris sui, & Esau frater suus uenit de uenatione.* Vide quomodo post illius exitum ille statim aduenit. Non hoc absque causa vel temerè factum, sed vt ignorãs afferret & ipse edulia, & à patre addisceret rem totam vt acta erat. Nam si prius nouisset, & in fratrem incidisset, forsitan & ipsum interemisset, victus ira. Nam qui hoc postea deliberauit, multo magis in negocio medio attentasset. Sed manus dei erat, quæ puerum saluabat: & hunc quidem dignum benedictione effecit, illum autẽ & benedictione priuauit & primogenitura. Vt autem aduenit, inquit, fecit & ipse edulia, & attulit patri suo, & dixit: *Surgat pater meus, & comedat de uenatione filij sui, ut benedicat me anima tua.* Vide, obsecro, iterũ iustum perturbari, & mente cruciari: dicit enim, vt audiuit, dixit: K *Quis es tu? Ille autẽ dixit, Ego sum filius tuus primogenitus Esau.* Vide quomodo superbit in causa. Non est contentus quòd dicat, ego sum Esau: sed addidit, primogenitus. *Obstupuit autem Isaac stupore uehementi, & dixit: Quis igitur uenatus est uenationem meam, & attulit mihi, & comedi de omnibus antequam tu uenires: & benedixi eum, & benedictus erit?* Vide quomodo in perplexitate constitutus iustus, & narrans factum, grauiter illius animum vulnerauit. Et benedixi eum, & benedictus erit. Hoc autẽ faciebat iustus, sapientia dei illius linguam dirigente, vt cùm ille omnia diligenter didicerit, scire possit nihil ei profore vel primogenituras, vel venationem. *Auditis sermonibus patris. Esau clamauit uoce ualde magna & acerba.* Indignationem significauit per verbũ, & iram qua succensus, cùm hæc didicisset: & dixit, *Benedic, obsecro, & me pater. Dixit autem ei, Frater tuus uenit cum dolo, & accepit benedictionem tuam.* Prior, inquit, frater tuus benedictionem omnẽ vbertim & copiosè eripuit. Et vt scias, quòd superna gratia fuerit cooperata in hoc vt iustus decipe
L retur, vide quomodo ipse hoc fateatur, dicẽs: Venit frater tuus cum dolo: quasi excuset se apud puerum, & doceat, Ignorans illi benedictiones impendi, & paratus eram tibi eas largiri: sed ille venit cum dolo, & accepit benedictionem tuam. Hæ tibi præparatæ erant, sed ille præripuit, non hoc mea culpa factum est. *Et dixit,* inquit, *Esau: Rectè uocatum est nomen eius Iacob, supplantauit enim me iam secundò: & primogenita mea tulit, & nunc accepit benedictionem.* Non inuanum, inquit, nomen hoc sortitus est: supplantationem enim interpretamur nomen eius: id quod hìc in me declarauit, & primogenitis & benedictione priuans. Quid igitur ad patrem Esau? *Non reseruasti & mihi benedictionem pater? Respondit autem Isaac, & dixit Esau: Discе,* inquit, *quòd omnes benedictiones in eum effudi, cùm eum fecerim dominum tuum.* Vide quomodo statim ab hoc exorditur. *Nihil enim aliud ei quàm seruitutem significat & subiectionem, ac dicit: Cùm eũ fecerim dominum tuum, & omnes fratres eius seruos, frumento & vino stabiliui eum: tibi autem quid faciam fili? nihil aliud vltrà relictum est: quia dominũ feci tuũ, & omnes famulos fratres, & rerũ necessariarũ vbertatem ei auxi. Quid aliud vltrà relictum est? Dixit autem Esau ad patrẽ suum: Num benedictio una tibi est pater? benedic, obsecro, & me.* Quoniam audiuit patrem dicentem: M Et benedixi eum, & benedictus erit: tunc, inquit, Benedic, obsecro, & me pater. nũ vel vna tibi benedictio est? Non potes & mihi vel vnam benedictionem impartiri, qui ita à te diligor, qui primogenitus, qui à te in venationem missus sum? Adobruit patrẽ verbis. *Cõpuncto autẽ Isaac,* inquit, *clamauit uoce magna Esau, & fleuit.* Vidit patrem consilio destitutũ, & non posse neque velle reuocare quæ facta sunt: & clamori etiam adiecit ploratũ, ad maiorem compassionem. Misertus itaque eius Isaac, inquit, dicit ei *Ecce de pinguedine terræ erit habitatio tua, & de rore cœli desuper, & in gladio tuo uiues, & fratri tuo seruies: erit autem quando depones & exolues iugum à collo tuo.* Quoniã, inquit, & ipse meã benedictionẽ desideras, discе quòd nõ est possibile vt agã quæ diuinæ volũtati aduersa sunt: sed & tibi quidẽ apprecor, vt rore cœli fruaris. Scias autẽ quòd militarẽ vitã actur⁹ es, & in gladio tuo vives, & fratri tuo seruies. Cæterùm nullus audiens hæc miretur, vidẽs post hæc fratrẽ vagũ factũ ob illius metũ, & in terrã alienã contendentẽ. Neq; initia attendẽs, existimet vaticiniũ excidere. Nã quando dominus aliquid pollicetur, etsi diuersa his quæ pollicetur videa-

mus

Universidad de Deusto
Biblioteca

A nus in principio euenire, nō turbemur:neq; enim poſſibile eſt vt ad finem vſque aberrent. Hoc autem fit, vt dum iuſti per omnia fulgidiores redduntur, abundantiam virtutis dei manifeſtam nobis omnibus fieri efficiant. Et in vnoquoq; ſanctorū hoc inuenies,ſi volueris hiſtorias ſingulas diligenter animaduertere: quòd ſanè nunc quoq; factum eſt.Ne hoc attendas,quòd nunc ſtatim profugus fit,ſed cogita gloriam quæ poſthac ſequetur: quia temporis proceſſu hic ipſe ſic terribilis illi factus,vt ille magnam erga eum declararet reuerentiam, in tantāq; venit gloriā poſt ærumnas,quas in terra aliena tulit, vt qui ex ipſo nati in immenſam multitudinē propagentur, & eius nomine tota gens cognominetur ac ſit diſcreta.Nūc autē docens nos diuina ſcriptura fratris indignationē,& quòd homicidiū ſpectarit,inquit:

Et odio graui proſequebatur Eſau Iacob, propter benedictionem quā benedixerat eum pater ſuus. Et vt ſciamus, quòd non fuerit ſimplex & ſubitanea ira, per verbū nobis ſignificauit malitiæ eius excellentiam. Graui enim odio perſequebat dicit:hoc eſt,inſidebat & perdurabat odiū, ita vt & mentem in profundo latentē manifeſtaret per
B verba,inquit: *Dixit enim in corde ſuo, appropinquent dies luctus patris mei, ut occidam Iacob fratrem meum.* Nonne & iraſcens inſanientibus illis nō minus inſanus eſt:Cōſidera enim quomodo dæmon ille ſubingreſſus, mente deſtituit correptos,& quaſi inſanientes facit, & perſuadet vt faciant planè alia quàm apparet.Neque enim vident illi,neq; aliud quiddā vtile faciunt: ſed quaſi corruptis ſenſoriis, & diiudicandi vi amiſſa, faciunt omnia. Ita ſanè & qui iraſcuntur,non agnoſcunt præſentes,non memores ſunt amicitiæ:non amicitiā,non cōſuetudinē, non dignitatē, neq; quicquàm aliud in mentē accipiūt, ſed iræ vi preſſi,in præceps miſerabiliter feruntur.Quid igitur illis fuerit miſerius,quando victi & capti ab affectione etiā homicidium meditantur? Propterea beatus Paulus radicem huius mali volens extirpare, admonet, & ſcribens ſic dicit:Omnis ira & indignatio,& clamor
Ephe.4.g. auferatur à vobis cū omni malitia.Non ſolū,inquit,no-
C lo vos ſuccenſere & indignari,& iraſci,ſed neq; cū clamore proximis loqui: clamorem hic dicens, qui ab ira naſcitur. Quando enim affectio hæc intrinſecus naſcitur,& cor tumet,nō iam ſinit vt lingua vltrà placidè loquatur:ſed affectionē cordis demonſtrans, efficit vt clamoſè cum proximo loquatur. Volens enim beatus ille, ſibi obtemperantes in perpetua verſari tranquillitate,dixit: Omnis ira, hoc eſt,à qualicunq; cauſa moueatur: & omnis indignatio,& omnis ira tollatur à vobis.Deinde radicem huius mali volens arefacere & inutilē reddere,dicit:cū omni malitia. Nam qui ſic afficitur,ſemper in portu ſedet,à fluctibus liber: & neq; tēpeſtatē timet, neq; naufragiū:ſed quaſi in tranquillitate nauigans, vel in littore ſedens, ita præſentem vitā trahit, non ſolū ab omni turbatione liber, ſed & immortaliū & ineffabiliū bonorum fructū ſibi per omnia concilians. Qui nobis omnibus cōcedātur,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti,cui cum patre & ſancto ſpiritu ſit ſimul gloria,honor & imperium,nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum,Amen.

Homilia liiij.

VIdiſtis herì dilecti,& publicani magnā gratitudinem, & domini ineffabilem miſericordiā, & Iudæorum ſtupiditatem immenſam? Vidiſtis quomodo omnes nos erudierit beatus Matthæus, dum ſtatim obediēs, & tantā morum mutationē præ ſe ferens:eo quòd in voluntate noſtra,comite ſuperna gratia, ſitæ ſunt & virtutes & vitia:& quòd opera adhibita, D poſſumus fieri virtutibus conſpicui: & deſides facti, in peccati præcipitium deferri?Hoc enim eſt, quo à brutis differimus, quia ratione inſigniti ſumus à miſericordi deo, & in natura noſtra inſita eſt ſcientia boni & mali. Nullus igitur prætexat, quòd ignorās virtutē negligat, vel quòd non habeat aliquē vię ducē & demonſtratorē. Sufficientē enim magiſtrū habemus conſcientiā.Et fieri non poteſt,vt quis illo adiumento priuetur,Nam ſimul cum formatione hominis, implātata eſt ſcientia faciēdorum & non faciendorū:vt noſtra gratitudine declarata,in præſenti vita,quaſi in palæſtra quadā exercitati, ſecundum virtutum labores præmia reportemus:& breui tempore laborātes, perpetuas coronas mereamur, & in momentaneo illo ſeculo virtutē amplexati, æternis bonis in infinita ſecula fruamur. Id ſanè ſciētes fratres, noſtrā ne perdamus generoſitatem,ne ſimus tantis operibus ingrati:ne ſectemur voluptates, quæ tam breui tēpore durant, perpetuum dolorē nobis accerſentes: ſed ante nos ſemper videntes oculum qui nunq; ſopitur,qui & abſcondita cordis nouit: res noſtras ita inſtituamus & moderemur,& muniti armis ſpiritus noſtram declaE remus gratitudinē:vt & gratiā,& auxilium ſupernè nobis accipiamus,ad vincendum cōmunem ſalutis noſtrę hoſtem,& ad irritandas eius machinationes,& ad promerendā illorum bonorum fruitionē quę promiſit dilegentibꝰ ſe.Ne ergo ſpectet quis ad laborē virtutum, ſed cœleſtia lucra cogitātes promptè labores obeamꝰ. Nā ſi hi qui in terrenis verſantur negociis, & in colligendas opes inſaniunt,omnia promptè ſuſcipiunt facienda: & videntes ante oculos pericula maris,piratarum inſidias & naufragia,non franguntur,nec ſegniores fiūt, quāuis (quod plus eſt)de fine nihil certi habeāt:qualem nos habituri ſumus defenſionē, ſi nō omni ſtudio & alacritate accingamur ad virtutum ſtudia & agones,propter æterna illa bona? Quare ita ingrati ſumus benefactori noſtro,& neq; quæ iam donata ſunt verſamus animo,neq; promiſſa cogitamus:ſed omnium(vt ita dicā)obliti,fruſtra & inuanum,quaſi pecudes,vitā totā trāſimꝰ,animæ quidē nullā faciētes curam, ventrem autem ſolum impinguantes,atq; etiā propter hoc corpori multum nocētes? Etenim corpori ob voracitatem & immoderantiā multa paramus,animam verò fame perire ſinimus: tametſi poténtior anima ſit quàm corpꝰ,& ablata illa hoc mortuum relinquatur. Oportet igitur & huic & illi congrua & conuenientia præbere alimenta.Intemperati & hinc & illinc vtriq; nocemꝰ:hoc plus quàm oportet ſaginantes,hanc autē fame perire cogentes.Et quod omnium dominus loco maximæ indignationis aliquando interminatus eſt Iudæorum populo,dicens: Dabo vobis Amos.8.d. non famē panis,neq; ſitim aquæ,ſed famē audiendi ſermonem domini:docens nos,quòd illa quidē fames corpus emaciat,hæc autem animā attenuat:in hoc nūc nos ſponte incidimus,idq; poſtq̄ deus tantam noſtri curam declarauit,& diſpēſauit, vt poſt ſacrarum ſcripturarum lectionē habeamus & à doctoribus admonitiones.Ideo oro veſtrā charitatē,vt excuſſa deſidia expergiſcamini, & ſtudium omne in animæ ſalutē trāſferatis. Sic enim & à deo beneuolentiā vberem habebitis,& nos alacriores ad docendum vos erimus,quos videbimus conſilio noſtro parēre.Quoniam & agricola,quando videt terram fœcundā & feracem, parat etiā ipſe vt maiori ſtudio illam colat.Eodem modo & nos, ſi viderimus veſtrum in diuinis profectum, & quòd ea quæ à nobis dicuntur,alacriter ſuſcipiatis,maiorem docendi laborem

m exhibebimus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G exhibebimus:vtpote ſcientes, quòd non in petris ſeminemus, ſed in pingui & craſſa terra. Ea enim de cauſa quotidie vobis concionamur, vt aliquid lucri faciatis, & virtutes veſtræ creſcant, & lætemur videntes veſtrũ profectum. Num quid tantum & inuanum dicere volumus,vt à vobis laudum fructus recipiamus, & vt plaudentes manibus recedatis?nõ hoc ſpectamus:abſit. Sed veſtra vtilitas, mea maxima laus eſt:& ſummꝰ plauſus, ſi quis à vitiis ad virtutem conuertatur: ſi qui antea deſes,noſtra adhortatione ſtudioſus fiat. Hoc & mihi maximum affert ſolatium & laudem,& vobis lucrũ & diuitias ſpirituales.Iam non ambigo, quin multũ ſtudij declaraturi ſitis.Scio enim, quòd à deo docti eſtis, potẽtes etiã alios admonere.Propter hoc hìc ſiſtens meum cõſilium,pergã ad ſolitam doctrinã verborũ beati Moſis, immò dictorum à ſancto ſpiritu: vbi pauca quædã propoſuero,hodiernum vobis conuiuium apponã.Audiſtis nuper, quomodo Iacob omnia faciens iuxta conſilium Rebeccæ,patris benedictionẽ arripuerit,laudatũq; furtũ cõmiſerit?Ideo & cooperatorem deũ habuit,& conatus eius bene ſucceſſit: ſed quia Eſau valde inuidebat, & ſe ad cædem præparabat,Ita enim ſe habet mala hæc affectio,nõ ante deſiſtit, donec à ſe captũ in præceps deiiciat, & ad homicidij currat ſcelꝰ. Radix eũ homicidij inuidia & fructus inuidiæ homicidiũ: ita & à principio fuit inter Abel & Cain.Ille enim nihil habẽs,vel paruũ vel magnũ, de quo accuſaret fratrẽ, vbi vidit illum domino probari propter oblationem munerũ, ſe verò ob negligentiam ſuam reiici,ad cædem ſtatim prouocatus eſt:& nata inuidiæ radice in mente eius,ſtatim & pernicioſum illum fructum attulit, & homicidiũ commiſit. Ita ſanè etiam Eſau,cùm accepiſſet frater benedictionẽ à patre,ab ira & inuidia ad homicidium profectus,meditabatur mortem fratris. Verùm admirabilis illa mater hoc ſentiens, iterum maternum amorem erga filiũ declarauit:& conſilium affert,quo poſſit è fratris manibus eripi. Vocato enim,inquit, filio ſuo iuniori,dixit ei: *Ecce Eſau frater tuus minatur tibi mortem, nunc igitur audi uocem meam.* Experientia te doceat,quòd vtilia conſulo. Et ſicut dudum audita voce mea, magnas illas à patre benedictiones aſſequutus es: ita & nunc audi vocẽ meã, vt effugere poſſis fratris manꝰ. Sic enim & temetipſum à periculis liberũ reddes,& me à luctu. Veriſimile enim
I quòd ille,ſi hoc auſus fuerit, pœnam exacturus ſit, & ita vndequaque mihi grauis dolor & cruciatus erit. *Audi igitur uocem meam,& ſurge,ſtatimq; uade ad Laban fratrem meũ in Charris,& habita cum eo ad aliquot dies,uſquequo auertatur ira & indignatio fratris tui erga te & obliuiſcatur quæ ei feciſti:& mittam & reducam te inde, ne fortè uno die uobis ambobus orber.* Abi,inquit,*ad fratrem meum Laban, & habita illic cum eo.* Veriſimile enim,quòd ſeparatio,& temporis proceſſus poterit mitigare iram, & finire inuidiam, & oblitionem afferre eorum quæ in furto benedictionis geſta ſunt.Et obliuiſcatur,inquit,quæ feceris ei. Veriſimile eſt, inquit, eum iraſci:ideo congruit vt irã eius declines,ſi fortè per tempus obliuiſcatur,& poſtea cum libertate poſſis hic domicilium habere. Et ne puer grauatim ferat,quòd cogatur in alienam terram abire:vide quomodo ſoletur pueri animam. Primùm quidẽ dixit: Abi ad Laban fratrem meũ.Num ad extraneũ & alienũ ire te iubeo?ad fratrẽ meũ ibis,& habita cum eo ad dies aliquot:breue,inquit,tempus,paucos dies,quouſq; quieſcat ira.Nunc enim feruet indignatio eius, & aliquando ab affectione ſuperatus,neque patris habebit reuerentiã: neque quantum fraternę neceſſitudini debeat,in mentem accipiet:ſed vnum hoc aget, vt furorem ſuum ex- K
pleat.Et mittens reducam te.Statim autem,inquit,inde reducam:nam de vtroque anxia ſum, & vtrique timeo, ne fortè vtroque priuer.Vide ſapientiam matris, quæ à ſeipſa mouetur, imò dei prædictioni etiam nunc ſeruit. Illa conſulit puero quæ Chriſtus diſcipulis ſuis conſulebat,ne temerè periculis ſe immiſceant,ſed ſeceſſu inſaniam malè affectorum demulceant: hoc etiam illa puero *conſulit,primùm mentem animans & firmans:cùm autem ſeceſſum ille non detrectaret,nec ægreferret,tũc & cauſam honeſtam profectioni eius* excogitat, ita vt non manifeſtè videatur propter fratris inuidiam cedere,neq; pater ſciat veram peregrinationis cauſam,Eſau ſcilicet indignationem contra illum. *Et ingreſſa,* inquit,*ad Iſaac Rebecca,dixit: Grauis mihi uita eſt propter filias Chet. Si acceperit Iacob uxorem de filiabus terræ iſtius, ad quid mihi uita?* Conſidera, quomodo honeſtũ inuenit prætextum. Quãdo enim nobis ſuperna gratia cooperatrix eſt,& difficilia facilia fiunt,& grauia leuia. Quia igitur & hæc habuit deum ſententiæ ſuæ annuentem, omnia quæ ad futuram diſpenſationem & ſalutem pueri conducere poterant ſuggeſſit eius menti. Grauis mihi, inquit,eſt vita mea propter filias Chet. Si acceperit Iacob vxorem de filiabus terræ huius, ad quid mihi vita? Hìc L
mihi ſignificare videtur peſſimos vxorum Eſau mores, & quòd ei fuerint multæ amaritudinis cauſa. Etenim de Eſau ſuperius narrauit nobis diuina ſcriptura, quòd quòd accepit à Chettæis & Euæis vxores,& exaſperabãt Iſaac & Rebeccam.Hæc igitur in memoriam ei ſuggerere volens,quaſi eadem dicit ei: Scis quomodo vitam meam amaricarunt vxores Eſau, & quomodo propter illarum malitiam in omnes filias Chet malè afficior,& propter illas omnem illam gentẽ exoſam habeo?Si igitur contingat & Iacob ex illis vxorem ducere,quę mihi poſtea ſalutis ſpes? ad quid mihi tum vita? Nam ſi illas ferre non poſſumus, ſi etiam Iacob ex filiabus terræ huius vxores acceperit,actũ eſt de vita noſtra. Quibus auditis Iſaac, accepit in mentem illarum malitias, & accerſito Iacob, benedixit eum, & præcepit ei, dicens:

Non ſumes uxores de filiabus Chananæorum, ſed ſurge & uade in terram Meſopotamiæ, in domum patris matris tuæ,& accipe tibi inde uxorem de filiabus fratris matris tuæ. Neque his contentus verbis, voluit & alacriorem eum reddere in peregrinatione, & eum iterũ benedictionibus con- M
firmat,ac dicit: *Deus meus benedicet te, & augebit te, & multiplicabit te,& eris in congregationes gentium, & dabit tibi benedictionem Abrahæ patris tui,tibi & ſemini tuo poſt te:ut in hæreditatem accipias terram peregrinationis tuæ, quã dedit deus Abrahæ.* Vide quomodo iuſtus prædicit ei omnia, & bona ei viatica dat & ſolatia:prædicit enim ei reditũ & hæreditatem terræ, & quòd non ſolum in multitudinẽ creſcet, ſed & congregationes gentium ex ſemine eius egredientur.Quę vt audiit puer,impleuit iuſſa patris,& profectus eſt in Meſopotamiam ad Laban matris fratrem.Et iterum,vt hoc didicit Eſau, & quòd benedictus fuerit à patre Iacob, contenderitq; in Meſopotamiam, & quòd mandatum ſit ei ne accipiat vxorem ex filiabus Chananæorum: quaſi corrigere volens erratum ſuum, & placare patrem. *Addidit,* inquit, *& accepit uxorem ad duas uxores ſuas, filiam Iſmaël filii Abrahæ.* Vidiſti dilecte, quanta prudentia, & quibus affectionibus filium ſuum Iacob è periculis mater eripuerit: decenter pallians peregrinationis cauſam, & neque Eſau malitiam prodens, neque patri cauſam manifeſtam faciens: ſed & filio conueniens dans conſilium, vt propter metum

admoneri

Universidad de Deusto

A admoneri possit ne se opponat suis dictis, & patri congruam sententiam suggerens? Vnde & iustus accedens eius dictis, viatico benedictionis instructum Iacob dimisit. Cæterùm si placet, & non defatigamini, videamꝰ quomodo peregrinationem obiuerit Iacob. Non paruam enim & hinc commoditatem accipere possumus, si attenderimus. Iustorum enim conuersatio & vita, totius philosophiæ continet doctrinam. Vide igitur saltē vel hunc iuuenem, *qui domi educatus, qui antea nunquam in peregrinatione fuerat*, neque magnum iter fecerat, neque graue aliquod expertus erat, quomodo iter arripiat. Et disce quàm excellentibus præstiterit moribꝰ eius vita. *Et egressus Iacob à fonte iuramenti, profectus est in Charras, & occurrit loco, & dormiuit illic. Occidebat enim sol, & accepit de lapidibus loci, & posuit ad caput suum, & dormiuit in loco.* Vidisti ineffabilem vitæ philosophiam? Vidisti quomodo veteres iter faciebant? Vir domi educatus, tantæq; assuetus curæ: simplex enim erat, inquit, & domi habitans: peregrinaturus neque iumentis egebat, neque mihistris, neque viaticis: sed apostolicum morē imitatus, iter facit: & cùm occumberet sol, ibi dormiuit vbi eum nox comprehendit. Accepit, inquit, lapides, &
B posuit ad caput suum. Vide pueri robur, lapide pro puluinari vsus est, & super pauimentum dormiunt. Igitur quoniam bene moratam animam habebat, & masculū spiritū, & ab omni vanitate liberū admirabilem visionem illam meruit. Hoc enim more agit dominus noster, quando videt animam præsentia non magnificiētem, plurimam sibi illius curam esse declarat. Vide igitur iustum illum super solo cubantem, & visiones videtem, imò visione domini dignum haberi: dicit enim,

Obdormiuit, & ecce scala erat firmata super terram, cuius caput pertingebat in cœlum: & angeli dei ascenderunt & descenderunt super eam. Dominus autem innixus est super eam, & dixit: Ego deus Abraham, & deus Isaac patris tui: ne timeas.

Considera', obsecro, hìc eximiam curam misericordis dei. Quia videbat iuxta consilium matris propter timorem fratris suscepturum peregrinationem, & quasi eronem quendam viam facere, & solum, ac ab aliis abstractum, nullámque habentem consolationem vllo ex loco: sed totum in supernum auxilium proiectum: statim in ipso initio volens confirmare alacritatem eius, apparet, ac dicit: Ego sum deus Abraham, & deus Isaac patris tui. Ego & patriarcham & patrem tuum in tantā
C gloriam crescere feci. Ne igitur timeas, sed crede quòd ego qui impleui illis suas promissiones, & te mea cura & prouidentia dignabor. Ne timeas, sed cōfide: & omni timore depulso, crede his quæ à me dicuntur. *Et enim terram in qua tu dormis, tibi dabo & semini tuo, & erit semen tuum sicut arena maris.* Ne putes, inquit, quia in terram alienam nunc vadis, priuandum te terra in qua natus es: vbi educatus, vbi adoleuisti. Etenim tibi dabo eā & semini tuo: quod sicut arenam maris augeri faciam, & dilatabitur ad mare, & Africum, & Septentrionem, & Orientem: hoc est, vbique propagabitur. *Et benedicentur in te omnes tribus terræ, & in semine tuo.* Vide quomodo iam omnia ei quæ post longum tempus euentura erant, prædicit. Hic enim mos est omnium domino & opifici. Atque hoc de omnibus iustis dici inuenies, vt polliceatur quidem, non autem continuò promissiones impleat: sed exerceat iustorum obedientiam & patientiam, atque sic impleat promissa. Deinde vbi pollicitus est ei futura, & indigebat iustus non vulgari consolatione: vide benignum dominū, & futura pollicetur, & per illa ipsa quæ nunc in eum declarat, fidentem facit. Dicit

enim: Ne putes quòd hęc sola tibi polliceor: sed & nunc D
tecū sum, custodiens te in omni via quò vadis. Ne putes, inquit, quòd solꝰ iter faciasme habebis itineris comitem, me habebis custodem in omni via, omnia tibi difficilia facilia reddentem. Exin magis augens consolationem, iam prædicit ei reditum ad sua. *Et reuerti faciam te*, inquit, *in terram hanc.* Ne formides, inquit, quasi in aliena terra conuersaturus: quoniā reducam te in terram hanc, & minimè te derelinquam, donec fecero omnia quę loquutus sum tibi. Non despiciam te, neque te consilij inopem sinam: sed quæcunque tibi promisi, faciam. Quomodo quis pro dignitate admirabitur & obstupescet diuinam misericordiam, & insignitum obsequelæ eius studium? Vide enim quantū pondus promissionum dat iusto, & quomodo spiritū eius erexit? Cogita itē & iusti huius gratitudinē, & quòd post illas promissiones apud Laban viginti annis laboribus afflictus, non grauatim tulit, non segnior fuit tanto tempore: sed omnia fortiter sustinuit, expectans promissionum tempus, & sciens quòd non sit possibile intercidere quæ à deo dicta sūt: & maximè si & nos afferre nostra studeamus, fidem & obedientiam, & *ita bene fidamus his quæ* E
à domino promissa sunt atq; si iam impleta essent. Hæc enim vera fides est, non attendere ea quæ videntur, etiā si omnino sint aduersa promissioni, sed solam promittentis potentiam. Iàm verò videamus iusti huius gratitudinem. *Euigilauit*, inquit, *Iacob de somno suo, & dixit, Dominus est in loco isto, ego autem nescibam. Et timuit, & dixit: Quàm terribilis est locus iste. Nō est hoc aliud, quàm domus dei: & hæc est porta cœli.* Stupescens iustus propter magnā misericordiam dei, timuit, inquit, & dixit: Non est hoc nisi domꝰ dei, & ista est porta cœli. Hic locꝰ mihi posthac pro domo dei reputabitur. Tanta ille gloria dignus est habitus & ipse, vt ita dicā, quasi cœli porta visus est. Iustum fuerit, vt debitam hìc gratiarum actionem domino reddam & offeram. *Et surrexit Iacob, & accepit lapidem quem posuerat ad caput suum, & statuit eum in columnā, & infudit oleum super summum eius, & uocauit Iacob nomen loci illius,* Domus dei. Aliud enim erat nomen loco antea. Postq̄ autem per visionem tam magnam consequutus fuit, vocabulo memoriam loco inscribere vult, posterisq; eum facere celebrem, lapide pro colūna erecto, superfusóque oleo. Verisimile enim est quòd illud F
solum secum tulerit, vtpote iter faciens. Votū affert misericordi deo, omni plenum philosophia. Et si vultis, etiam ipsa audiamus verba: *Vouit enim uotum, dicens: Si fuerit dominus deus mecum, & custodierit me in uia hac qua ego ambulo.* Quoniam dixerat, Ego tecum sum, & custodiam te in via hac qua ambulas: propter hoc & ipse dicit: Illa mihi euenient, quæ scilicet daturū promisit. Deinde & petitionem suam affert, dicens: *Si dederit mihi dominus panem ad manducandum, & uestem ad tegendum.* Non diuitias, non abundantiam quandam petiit: sed panem & vestem: & hanc ad contegendum corpus, illum verò in necessarium alimentū. Considera quomodo nobis apostolicum characterē petitione sua significauit, tanto sapientiæ studio plenus erat iusti animus. Nam id quod Christus dicebat, Ne possideatis aurū, vel argētū, vel duas tunicas: hoc iste nondū à quoquā doctꝰ, sed à seipso, & ab insita natura (magistra nostra) didicit, & optauit à domino suo præberi panē ad comedēdū, & vestē ad tegendū. *Si hæc mihi fuerint, inquit, in terra alienā, & reduxerit me dñs saluū in domū patris mei, sicut promisit: erit dominꝰ mihi in deū, & lapis ipse quē erexi in columnā, erit mihi domꝰ dei: & omniū quæ mihi dederis, decimas tibi offerā.* Matth. 10. & Lucæ. 9. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Vide iusti gratitudinem:petebat quidē, at nihil precio-
sum,sed panem & vestem:promittebat autem & sua do
mino. Sciens autē quàm certet muneribus, & quod no-
stras cogitationes retribuendo trāscendat,inquit: Et eo
lumnam hanc in domum dei habebo, & omnium quæ
mihi suppeditabuntur decimas dabo. Vidisti mentem
piam ac religiosam? nihil adhuc acceperat, & promisit
se deo eleemosynas oblaturum. Dilecti, ne simpliciter
prætereamus quæ dicta sunt,sed æmulemur omnes hūc
iustum:& nos qui in gratia, eum qui ante legem: & ni-
hil temporale petamus à domino. Neque enim expe-
ctat donec à nobis admoneatur, sed & non petentibus
Matth.5.g. nobis largitur ea quę ad vsum pertinent.Oriri enim fa-
cit solem super malos & bonos, & pluit super iustos &
Ibidē.6.d. iniustos.Et credamus ei admonenti,& dicenti:Quæri-
te regnum dei, & hæc omnia apponentur vobis. Vide
quòd nobis ipse etiam illa præparauit vt cōcedat,& hæc
in lucri & auctarij parte daturum se promittit? Ne igi-
tur ea quę sunt accessoria,quasi primaria pete:ne inuer-
tamus ordinem,sed quæramus illud sicut præcepit,vt &
H hæc & illa habere liceat. Ea enim de causa in orationis
nostræ verbis limites & regulas nobis dominus præscri
psit, quatenus petenda sint temporalia. Verba illa iubet
Matth.6.b. nos dicere, quæ omni philosophia sunt referta, Panem
nostrum quotidianum da nobis hodie:diei alimentum
inquit.Id quod iustus ille,tametsi nihil horum audierat,
precatus est,dicens: Si dederit mihi domin⁹ panem ad
comedendum,& vestem ad tegendum. Ne igitur tem-
porale aliquid ab eo petamus.Indignū enim valde est,à
tam liberali & tanta virtute præstanti huiusmodi pete-
re,quæ in præsenti vita dissoluuntur, & magnam vicissi
tudinem,& versionem experiuntur.Id genus enim sunt
humana omnia,siue diuitias dixeris, siue potētiam, siue
humanam gloriam:sed petamus semper manētia,suffi-
cientia, vicissitudinis nescia. Et scientes domini nostri
bonitatem,nihilipendamus præsentia,sed omne nostrū
studium in supercœlestium desiderium transferamus.
Nam si solem suum oriri facit super malos & bonos, &
pluit super iustos & iniustos: multo magis abstinentes à
I malitia,& iniustitiam fugientes non despiciet:sed mul
ta dignos ducet prouidentia, & sua solicitudine omni
tempore dignabitur.Id scientes, dilecti, ne discredam⁹
diuinis pollicitationibus: neque diuersa quàm ille pro-
misit,faciamus. Enimuerò quantum ad ea quæ nunc à
nobis fiūt,nihil ab infidelibus differimus.Quādo enim
ipse quidem futura nobis promittit, nos autem nolum⁹
confidere illius promissionibus, & præsentibus sumus
affixi:quod aliud incredulitatis indicium adhuc requiri
tur,rebus ipsis tam clara voce attestantibus, & Christo
iubente nos nihil petere fragilium horum temporaliū?
Sed nos magis aduersamur ei:& quę non iussit,illa quę-
rimus:& quæ iussit quæri,illa non quærimus. Et hæc fa-
cientes,& tam pigrē nostra instituentes, & exacerban-
tes mitem & humanum dominum,quasi obliti quæ nos
fecerimus, causam quærimus suæ erga nos indignatio-
nis,& quare nos sæpe despiciat,in varia incidentes ten-
tamenta:& non cogitantes peccatorum nostrorum ma
gnitudinem,nosmetipsos decipimus volūtarió. Idcirco
obsecro,vt his omnibus repulsis,nihil saluti nostræ prę-
Matth.16. Marc.8.& Luc.9.d. feramus. Quid enim vtile fuerit homini,si totum mun
dum lucretur, & animæ suæ detrimentum patiatur? Et
superuacuas diuitias iam euacuemus in pauperes, & ma
gnum sapientiæ studij specimen in omnibus exhibea-
mus,vanam gloriam despicientes, humanum fastū con
culcantes,& omne charitatis studium virtutibus impē-
dētes: vt & præsentibus & futuris bonis perfrui merea- K
mur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Chri-
sti, cui cū patre & sancto spiritu sit gloria,imperiū,ho-
nor nūc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homila Iv.

SAtis herì ex præludiis peregrinatiōis iusti edo
cti sumus quanta sit eius philosophiæ magnitu
do, propter quam causam tantam promissio-
nem à deo consequutus est. Iterum autem propter pre-
ces & votum, quæ fecit vniuersorum domino, doctri-
nam nobis omnibus dedit, si vellemus ad imitandam
virtutem illius excitari. Etenim admiratione dignum
est, quomodo virtutem sciens promittentis, & audiens
magnitudinem sibi promissorum, neque sic magnum
aliquid & sublime postulare attentauerit:sed illa dunta-
xat petiit, quæ audistis herì: nempe ea quæ ad quotidia-
num alimentum sibi sufficere possint: videlicet panem
in cibum,& vestimentum ad tegendum:& promittit,si
reditum sibi in sua concedat deus,sicut sibi promiserat,
daturum se omnium quę ab eo accipiet,decimas:per o-
mnia monstrās religionem suam, & ipsi asscribit vt da
tori omnia, & docet nos vt ei habeamus gratiam. Iam
enim iustus ineffabilem immensamq; misericordiam
sciens, & cogitans quanta in patrem suum & patriar-
cham exhibuerat, quòd & sibi magnam abundantiam
concedat, & horum quidem ipse nihil petit à domino, L
neque vult de his precari: sed ex eo quòd decimas om-
nium daturum se pollicetur,monstrauit omnibus, quo-
modo confidebat eius qui promiserat virtute. Propter-
ea & ipse quando cum eo loquebatur, dicebat, Ego sum
deus Abraham & Isaac patris tui,ne timeas.Cogita, in-
quit, quòd & patriarcha quasi peregrinus & ignotus in
terram hanc aduenerit, & in tantam venerit gloriam,
vt omnium ore celebretur. Cogita item & patrem tuū,
quòd in extrema senectute patri suo natus est, ac ita opi
bus auctus,vt & inuidiosius fieret indigenis. Eadem igi
tur & ipse expecta, omnémque timorem & anxietatem
depone, peregrinationémque obi. Hæc secum cogitans
iustus,non ad pręsentem respiciebat statum:nihil enim
omnino secum asserebat.Quomodo enim,qui solus, &
iter facere cogebatur: sed iam fidei oculis non multo
pòst futuram præuidens abundantiam, suam declara-
bat gratitudinem: & qui nihil adhuc acceperat, vouet,
digniorem fide existimans promissionem domini,
quàm rerum possessionem. Neque enim ita fidere debe
mus his quæ in manibus habemus & videmus, vt pro- M
missionibus dei, etiam si non eueniant statim primo
tempore. Iustus igitur sumpta ex his quæ deus dixerat fi
ducia maxima, peregrinationē obiit. Quo pacto enim
non fisurus esset, cui dictum erat, Ecce ego tecum
sum, custodiens te in omni via qua iturus es: & multi-
plicabo semen tuum, & reducam te iterum in terram
hanc: & non te derelinquam, vsquequo compleantur
promissa omnia? Verùm vt herì dixi, cogita & omni-
potentem dei sapientiam, & iusti illius magnam susti-
nentiam & gratitudinem. Surrexit enim post promis-
siones illas, & in Charras contendit. Et iterum agit vt
peregrinus & vagus, & in omnibus diuina gratia frui-
tur,misericorde deo omnia ei prædisponente, & suam
promissionem adimplente. Qui enim dixerat, Tecum
sum,custodiens te in omni via qua iturus es:ita duxit in
stum ad fontē aquæ,vbi aquabant pastores terræ incolæ:
à quibus cùm interrogaret de Laban fratre matris suæ,
& didicisset omnia quæ circa illum gerebantur:deinde
cùm & hui⁹ filiā & greges oculis spectasset,videretq; pa-
stores

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ſtores non ſufficere vt lapidem à fonte ipſi amouerent & aquarent oues, accurrit: & id quod illi facere non valebant, ipſe ſuperno auxilio roboratus, preueniēs beneficiis Laban, amouit lapidem, & adaquauit oues quas paſcebat Rachel. Dein vbi oſculatus eſt puellam, & ſignificauit quis eſſet, & vnde veniſſet, manſit ipſe apud fontē. Verùm deus, quia deus erat qui iuſto diſponebat omnia, hìc & puellam excitauit vt celeriter curreret, ac annūciaret hæc patri, qui frater erat huius matris: narraretq; beneficium quod ab eo factum & in ipſam & in greges: & quòd neq; peregrinus ſit, neq; ignotus, ſed fratris filiº. Conſidera obſecro dilecte, diuinæ ſcripturæ euidentiā, quomodo nobis omnia manifeſtè recenſeat, docendo nos mores veterum, & quantæ in excipiendis hoſpitibº fuerint alacritatis. Nam vt puellæ indicaret alacritatē, non ſimpliciter dixit, quòd abiit & annunciauit quæ facta ſunt, ſed quòd cucurrit præ magno gaudio. Deinde & de Laban, qui pater illius erat, dicit, quòd auditis his à virgine, cucurrit & ipſe in occurſum Iacob, & ſalutauit, eum, & induxit in domum ſuam. *Poſtquam autem Laban omnia diligenter didicit ab eo, dixit*, inquit, *ei: Ex oſſibus meis & ex carne mea es tu.* Sororis, inquit, meæ exiſtens
B filius, nihil aliud quàm caro noſtra es, & frater noſter. Et erat cum eo, inquit, ad menſem dierum. Dein quaſi in domo propria apud eum impauidè & ab omni cura liber agebat. Cæterùm quoniam deus erat qui omnia ad vtilitatem huius iuſti diſpenſabat, & in omnibus ei ſuā præbebat cooperationem, ipſe alacritatem Laban excitauit: & videns viri manſuetudinem, dicit ei: *Quoniā frater meus es tu, & non ſeruies mihi gratis: dic mihi, quæ merces tua ſit.* Vide quomodo ipſe quidem petebat nihil, Laban autem à ſe hoc proponit iuſto. Et attende obſecro, quomodo ei cui diuina manus aſſiſtit, omnia fœliciter ſuccedant. *Non ſeruies mihi, inquit, gratis: indica mihi, quæ merces tua ſit.* Quāuis beatus ille magnæ charitatis loco habebat vel ſimpliciter quotidiano alimento frui, multamq; pro eo gratiam referebat: verùm quia miram humanitatem præ ſe ferebat, ideo Laban prior mercedem ei pollicetur, quàm ipſe propoſuerat. Quid igitur iuſtus? Vide obſecro & hìc excellentem eius ſagacitatem, & quomodo nullam congregandarum opum habuerit curam. Non enim ſicut mercennarius aliquis
C cum Laban conuenit, & operam ſuam exquiſitiore mercede locat, & aliud quid petit: ſed memor patris, & memor matris, & mirificam continentiam præ ſe ferens, dicit Laban: *Seruiam tibi ſeptem annis pro Rachel filia tua iuniore.* Hanc enim mox vt apud fontem vidi, amaui. Et vide beneuolentiā viri, ſibiipſi & tempus præſcribit, & tanto tempore ſufficiens argumentum ſuę continentiæ præbet. Et quid admiraris dilecte, audiens quòd ſeptem annis ſeruiuit pro dilecta puella? Vt enim oſtendat nobis ſcriptura, quomodo amor magnus & laborē & temporis longitudinem ſuccîdit, & breue videri fecit, dicit: Et ſeruiuit Iacob pro Rachel annis ſeptem, & erant coram eo quaſi dies pauci, eo quòd ipſe illam diligeret. Septem, inquit, anni, pauci dies videbantur ob ingentem erga puellam amorem. Quando enim quis ſauciatur charitatis deſiderio, nihil difficile ſpectat: ſed id quod fuerit plenum periculis & multa miſeria, leuiter fert, ad vnum hoc videns, quomodo ſuo potiatur voto & deſiderio. Audiamus nos ignaui & ſupini, magna ingratitudine in deum viuētes. Nam ſi iuſtus ille propter puellę amorem ſeptennium ſeruire, ferreq; paſtoralium laborū ærumnas decreuit, & non ſentit vel labores, vel temporis longitudinem: ſed omnia ei leuia & facilia vi

dentur, expectationéque & ſpe fructus alitur, ita vt dies D
paucos longum illud tempus putet: qualem nos habebimus excuſationem, qui non pari ſtudio erga dominum noſtrum & benefactorem & curatorem, & qui nobis fit omnia, afficimur? Sed quando proponitur lucrum temporale, omnia alacriter ſuſtinere volumus, etiamſi labo rioſum ſit, & valde ærumnoſum & ſordidum, & pœnam in præſenti & futuro ſeculo præbens: propter noſtram autem ſalutem, & vt ſupernam nobis ſalutem cōciliemus, remiſſi & ſupini, & diſſoluti videmur. Et qualis nobis erit venia, qualiſve excuſatio ſic negligentiæ deditis, qui neque quantum beatus ille pro puella amorem deſideratuit, tantam in deum charitatem habemus: idq; cùm tāta poſſumus numerare beneficia in nos collocata, & quæ quotidie collocātur? Sed etſi nos tam ingrati, verùm non ita beatus Paulus qui tanta feruebat, & ignitus erat charitate in deum, vt verba illa, tanto viro digna loqueretur & clamaret, dicens: Quis nos ſeparabit à charitate dei? Vide dictionis emphaſin, & latentē vim: vide amoris violēti furorem, vide charitatem incenſam. *Quis nos ſeparabit? Quid, inquit, eſt, quod po-* Rom. 8. g.
teſt nos à charitate dei ſeparare? quid inter viſibilia, qd inter inuiſibilia? Deinde volens & particulatim omnia enumerare, & omnibus nobis manifeſtum facere irrefrenabile deſiderium quod erga dominum poſſidebat, E
ſubdidit dicens: Num afflictio? num anguſtia? num fames? num perſequutio? num nuditas? num periculum? num gladius? ô animam, inſania (quæ continentiæ mater eſt) furentem. Quid, inquit, ex his quæ nobis inferri poſſunt, nos auferre à charitate quæ eſt in deum, poterit? Afflictiones quotidianæ? minimè. Anguſtię? neq; illæ. num perſequutiones? neq; illæ. Sed quid? fames? num nuditas? num pericula? Verùm quid dico famem, & nuditatem, & *pericula. num gladius? num mors ipſa, ſi infligatur, hoc poterit efficere? impoſſibile eſt.* Nullus aliº ſic dignatus eſt diligere dominum, vt beata illa anima. Quaſi enim liberatus à corpore, & ſublimis factus (vt ſic dicam) & neque ſuper terram ambulare ſe putans, ita loquitur. Amor enim in deum & ſuccenſa charitas mentem eius à ſenſibilibus ad ſpiritualia tranſtulit, & à præſentibus ad futura, & à viſibilibus ad non viſibilia. Eo modo ſe habent fides & charitas in deum. Et vt diſcas magnam eius gratitudinem, vide eum qui ſic do- F
minum dilexit, & in eius charitate exarſit, fugari, perſequutionem pati, flagellari, innumera grauia ferre, & dicere: *In laboribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter: à Iudæis quinquies quadragin-* 2. Cor. 11. f.
ta vna minus accepi: ter virgis cęſus ſum, ſemel lapidatus ſum, nocte & in die in profundo maris fui, in itineribus ſæpe, periculis fluminum, periculis in falſis fratribus, in labore & ærumna: & talia patiens, gaudebat & exultabat. Sciebat enim, & argumētis multis certº erat, quòd labores præſentes maxima ſibi præmia conciliarent, & pericula ac coronas pârerent. Nam ſi Iacob propter amorem in Rachelem quaſi pauculos dies ſeptennium putabat: multo magis beatus ille omnia nihili faciebat, ſuccenſus ſimul amore in deum, & propter Chriſtum dilectum omnia ferēs. Studeamus igitur obſecro & nos diligere Chriſtū. Nihil enim aliud, inquit, Chriſtus requirit à te, quàm vt ipſum diligas ex toto corde, & facias mandata eius. Qui enim diligit, ſicut oportet deum, manifeſtum quòd & mandata eius facere nititur. Quando enim quis erga aliquem fraternè afficitur, omnia facere ſtudet, vt dilectū attrahere poſſit in amorem ſuū. Et nos quoq; ſi dominū fraternè dilexerimº, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mandata *eius* implere,nihilq; eorũ quæ exacerbare poterunt dilectum facere ſtudebimus.Hoc fuerit regnum *cœlorum*,infinitaq; bona,& fructus bonorum aſſequi, ſi germanè,& ſicut oportet eum dilexeris:& propter charitatem in eum,& erga conſeruos multam declaraueris
Matth.22.d dilectionem. In his enim duobus mandatis, inquit, lex & prophetæ pendẽt: nempe vt diligas dominum deum tuum ex toto corde, & proximum tuum ſicut teipſum. Hæc omnium virtutum ſumma,hoc fundamentum.Simul enim cum charitate in deum, ingreditur dilectio proximi.Nam qui deum diligit, non deſpiciet *fratrem*: neq; opes diuinis præferet, ſed magnam præ ſe feret be
Mat.25.d. nignitatem(memor *eius, qui dixit: Qui fecerit aliquid* vni horum *minimorum*, *mihi fecit*. Et *cogitans* quòd propter *miniſteriũ in conſeruum*, deus *ipſe* ſit qui ſibi vẽdicet factum) magna cum alacritate hoc operabitur, magnumq; ſtudium habebit eleemoſynæ:non ad vilitatem reſpiciens pauperis qui apparet,ſed ad magnitudinem *eius* qui promiſit ſe habiturum perinde ac ſibi factum eſſet quęcũq; illi facta fuerint.Ne igitur prętereamus ſimpliciter,oro, *lucrum noſtrarum animarum*, & *remedium noſtrorum vulnerum*. *Hoc enim*,hoc maxi-
H mum pharmacũ ita curabit & abolebit vlcera *animarũ* noſtrarum,vt neq; cicatrix,neq; verruca aliqua apparitura ſit: id quod in corporis vulneribus non eſt poſſibile.Nam licèt quis infinities cataplaſtra accepta à medi *cis* ſuperponat, neceſſe eſt cicatricem in corpore manere,& meritò:corpus enim eſt quod curatur. Hìc autem quia anima eſt,quando quis ſuam gratitudinem declarat,multo melius *incipit* ſeſe habere, quàm antea habuerit: & ſic omnia vlcera depellit, vt ventus vehemẽs pulueremdeturbat. Atque *his omnibus* plenæ ſunt ſcripturæ.Ita *Paulus apoſtolus factus eſt ex perſecutore:& qui*
Acto.9. *prius impugnabat eccleſiam,poſtea factus eſt eius pronubus*.Vidiſti quanta rerum viciſſitudo? Vidiſti quanta tranſlatio?Sic & latro,cùm multa fecerat homicidia,in vno temporis puncto, propter pauca illa verba ita omnia abluit peccata,vt audiret à domino: Hodie mecum
Luc.23. eris in paradiſo.Sic & publicanus, qui percuſſerat pectꝰ, Luc.18.c. & ſua peccata confeſſus erat, deſcendit iuſtificatus magis quàm phariſæus.Verùm omnes hi animæ ſuę gratitudinem declararunt,& priora confeſſi peccata,remiſſionem obtinuere. Videamus autem & mandati robur,
I & quantam abundantię vim poſſideat larga eleemoſyna,vt cùm didiceris lucrum quod inde naſcitur, alacriter eam facias.Fortè enim tanta eius poteſtas,vt non ſolum peccata purgare,ſed & mortẽ fugarevaleat.Et quomodo?Ego dicam.Et quis,dicet aliquis,eleemoſynã faciens,ſuperior morte factus eſt?ſanè omnes vidimꝰ ſub mortis poteſtatem veniſſe.Ne turberis dilecte,ſed rebꝰ ipſis diſce quomodo eleemoſynæ vis & mortis vicit tyrannidem.Tabitha erat mulier, cuius nomẽ ſi quis interpretatur dicitur Dorcas:hæc quotidie faciebat opus,
Acto.9. colligendo ex miſericordia diuitias.Et veſtiebat,inquit viduas,& alios ſumptus eis præbebat.Factum eſt autem vt infirmata ipſa moreretur.Sed vide quomodo hę quę ab illa curabantur,& quas veſtiebat, benefactricem remunerarint.Stabant enim circa Apoſtolũ, & monſtrabant,inquit,ei veſtes,quas faciebat,cùm adhuc in humanis ageret Dorcas:& alumnam dicebant:& fortè etiam lachrymas profundebant, adq; miſerationem apoſtolũ prouocabant.Quid igitur beatus Petrus? Genibus poſitis,inquit,adorauit:& conuerſus ad corpus, dixit: Tabitha ſurge.Illa autem aperuit oculos ſuos, & vt vidit Petrũ,reſedit.Data autẽ ei manu,erexit eã:& accerſitis ſanctis & viduis cõmẽdauit illis eã viuã. Vidiſti virtutem K
apoſtoli,imò operantis per eum domini?Vidiſti quanta retributio beneficentiæ in viduas,etiam in præſenti vita?Quid enim tantũ prębuit illa viduis,quantum illę ei rependunt?Veſtes præbuit & alimenta, ſed illæ ad vitã hanc reduxerunt,& mortẽ fugere fecerunt:imò non illæ,ſed *miſericors deus propter curam* quam illis impẽdit.*Vidiſti pharmaci potentiam*?Hoc omnes nobiſipſis *paremus: neq; enim ſumptuoſum eſt*, quanuis tantæ ſit *virtutis*, ſed & vili emitur, *nec multo ſumptu indiget*. Magnitudo enim eleemoſynæ non in *multitudine* pecuniarum vel opum ſita eſt,ſed ex alacritate dantiũ iudicatur. Propter hoc & qui potum aquæ frigidæ dedit, Mat.10.d. Marc.9.f. acceptus eſt: & quæ duo minuta in corbonã miſit, grata Luce.21.a. eſt:vt diſcamus,quòd vbiq; mentem requirit dominus. Fieri poteſt vt qui parum habet, magnã præ ſe ferat liberalitatẽ,vtpote ſi valeat & alacritate: & qui multa poſſidet,minor videatur his qui parum habent,propter ſordidi animi tenacitatem. Effundamus igitur facultates noſtras in indignos mente liberali,ex his quæ nobis dominus dedit:& quæ ab eo data ſunt, ipſi iterum demus, L
vt ſic iterũ noſtra cum lucro fiant. Tanta enim eius eſt *liberalitas,quòd licèt accipiat* de his quæ ipſe dedit, nõ *putet tamen propria* ſe accipere, ſed magna munificen*tia nobis* ea redditurum ſe pollicetur, tantũ nos & quæ noſtra ſunt facere velimus:& ſic pauperibus erogemus, quaſi deponẽtes ea in manus domini:ſciẽtes quòd quæcunq; acceperit manus eius,ea non ſolũ reddit,ſed multiplicatiora nobis iterum largitur, ſuæ liberalitatis gloriam declarans.Et quid,inquã,quòd ea reddat multiplicata,manus illa?non enim illa ſolũ reddit,ſed cum illis regnũ cœlorum donat,& celebrat, & coronat, & innumera bona largitur, modo ex *datis paruũ quiddam inferre voluerimus*.*Num graue aliquid & oneroſum* à no*bis requirit?Ea quæ abundant & ſuperuacanea ſunt nobis,neceſſaria facere vult: & quæ fruſtra ac inuanũ* repoſita ſunt,*ea vult* bene diſtribui, vt occaſiõe accepta hinc nos coronet. Anhelat enim & vrget, ac omnia facit vt dignos faciat his quæ ille promiſit. Ne igitur noſipſos priuemus tantis bonis. Nam ſi agricolæ penu ſuum euacuant,& ſemina terræ cõcredunt, idq; cũ voluptate fa- M
ciunt,ſpe maiora recipiendi ſe ſolantes:& quamus ſciãt quòd aëris intemperies, nonnunquã & terræ ſterilitas, & alia multa accidentia,vt locuſtarum exercitus, & rubiginis inſidiæ,ſpe excidere faciãt:attamẽ bona ſpe ſeſe alentes, ea quæ in promptuariis collecta, terræ concredunt:Multo *magis* nos quæ abſq; vſu recondita ſunt,diſpergere in pauperũ vſus & educationem conuenit.Hìc nunquam ſpes eluditur,neq; timenda aliqua terrę ſterilitas. Dicit enim: Diſperſit dedit pauperibus,iuſtitia eiꝰ Pſal.mi manet in ſeculũ ſeculi.Breui tempore diſtribuit,& perpetuo ſeculo iuſtitia eiꝰ permanet.Quid hoc beatiꝰ vnq; fuerit?& idcirco,oro,vt iuſtitiam quę ex eleemoſyna eſt arripiamus:vt & de nobis dicatur, Diſperſit dedit pauperibus. Nam poſtquàm dixit, Diſperſit dedit pauperibus:vt ne putes diſperſa perire,ideo ſtatim ſubdidit:Iuſtitia eius manet in ſeculũ.Illis,inquit,diſperſis, iuſtitia eius manet in ſecula,& in omne ſeculũ ſe extendit.Iam cũ eleemoſyna etiã alias virtutes diligenter curemus,& affectiones carnis reprimamus, & eliminemꝰ ex anima omnẽ illicitam concupiſcentiam,omnem malam cogitationem,iram,ſtomachationem,inuidiam:& ornemꝰ omnibus modis animæ generoſitatem,vt *claritate* pulchritudinis ſuæ conciliemus nobis *vniuerſorum* dominum.Nam vbi viderit animæ venuſtatẽ, ſtatim aſſiſtet.

Dicit

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exa.66.e A Dicit enim: Super quem alium reſpiciam, quàm ſuper manſuetum & quietum, & trementem ſermones meos? Vidiſti quomodo nos docuit omnes colores, quib° animæ pulchritudo poteſt decorari: ſuper manſuetum, inquit, & quietum, & humilem. Deinde quod hæc omnia efficit, addidit: & trementem ſermones meos. Quid eſt trementem ſermones meos? obediẽtiam operibus implentẽ: quod & alibi dicit, *Beatus qui timet* omnia propter pietatem. Nam ſi nos *cùm videmus famulum qui noſtra cum diligentia timoreq; multo curat, maiorem erga illum declaramus beneuolentiã: multo magis bonus dominus: propter hoc dicebat, Super illum reſpiciã qui tremit ſermones meos.* Tremamus igitur oro, & cũ magno timore ſermones eius impleamus. Nã eius ſunt ſermones. Et cùm didicerimus quæ illi placent, & quæ probat, ea obeamus, & tales quales vult fieri ſtudeamus. Quietem, manſuetudinem, humilitatem magnam exhibeamus, & omnia quæ ab eo mandata ſunt, cum reuerẽtia adimpleamus: vt cùm approbarit affectionem mentis noſtræ, placatus noſtra obedientia, reſpicere etiam ſuper nos dignetur. Quod ſi nobis contiget, erim° per omnia ſecuri: dicit enim, Reſpiciam, hoc eſt cura mea
B dignabor manum porrigam, in omnib° auxiliator ero, vbertim in eum meam liberalitatem profundam: Hæc igitur omnia faciamus, vt reſpiciat ſuper nos domin°, quò & præſentem vitã abſq; triſtitia tranſigamus, & futura bona conſequi poſſimus, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cum patre & ſancto ſpiritu ſit gloria, imperium, honor nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homila lvj.

HEri cùm à dilectione Iacob, quam erga Rachelem declarauit, ad Pauli charitatem & magnitudinem amoris, quem erga Chriſtũ gerebat, *tranſiuimus: quaſi ab impetuoſo quodam torrente rapti, non potuimus ad ſeriem & contextum ſermonis regredi. Ideo ſi placet, hodie ſequentia aggreſſi, ea quæ nuper relicta impleamus:* vt ex *his quæ hodie dicuntur*, præceptа vtilitate aliqua, domum repetatis. *Igitur poſtquam impletus eſt ſeptem annorum numerus, & fuerunt coram Iacob quaſi dies pauci tot anni, ob amoris uehementiam, dixit ad Laban Da mihi uxorem meam, impleti enim ſunt dies mei, ut ingrediar ad eã. Congregauit autem*, inquit, *Labã omnes uiros loci, & fecit nuptias: & factum eſt neſpere, & accepit Labã Liã filiã ſuã introduxitq; eã ad Iacob.* Vidiſti cum quanta olim honeſtate nuptias egerint? Audite qui ad ſatanicas põpas ſpectatis. Num tunc tibię? num tunc cymbala? num tunc choreę *diabolicę*? Quare enim (dic mihi) tantum ſtatim ab initio damnum inducis in domum tuam, & eos qui in ſcænis & orcheſtris operam locant vocas, vt cum intempeſtiuo ſumptu virginis lædas continentiam, & iuuenem impudentiorem facias? *Satis* enim arduũ erat, abſq; illis ſufflationibus illam ætatem poſſe ferre æquiter tempeſtatem affectionum: cùm autem & hæc accedunt, tam quæ videntur, quàm quæ audiuntur, maius accenditur incendiũ, & fornax cõcupiſcẽtiarũ magis inflãmatur, quomodo non peſſũ it adoleſcentis anima? Hinc enim omnia pereunt & corrũpuntur: quia ab initio caſtitas oppugnatur eorum qui inter ſe conuenturi ſunt, & ſæpe primo die iuuenis oculis videns incontinentibus, telo diabolico in anima vulneratur: & puella per ea quę
C audit & videt captiua fit, & ab eo die poſtea creſcũt vulnera, maiusq; fit malũ. Etenim illinc ſtatim diſcunt, vt & mutuã concordiam dilacerent, & amorem corrumpant. Quando enim ille mentem ad aliã verterit, huc

& illuc diuidens cogitationem, & à diabolo ſuo inſtiga D
tur, multa amaritudine domum implet. Quòd ſi & illa comperitur ita affecta eſſe, ex ipſis fundamentis omnia (vt ita dicam) euertit. Poſtea mutuum ſe fugiunt & latere volunt, & ille quidem ſuſpicioſè obſeruat vxorem, & ſimiliter illa virũ. Et vbi oportebat concordiam eſſe & copulam, & qui debebant eſſe caro vna, (Erunt enim, Gene.2.
inquit, duo in carnem vnam) hi in tanta viuunt diuiſione quaſi diſſecti ſint. Diabolus enim ſubingreſſus, tantũ in eis damnum facit, vt quotidianæ pugnæ inter eos naſcantur, & à malis nunquã habeãt quietem. Quid enim quis dixerit, quomodo poſtea à famulis contemnantur, quomodo à vicinis rideãtur, quàm fœda operentur? Nã ſicut quando gubernatores inter ſe diſſident, etiam qui in naui feruntur, periclitantur, ac timent ne ſubmergatur nauis: Ita & hìc, ſi diſcordes ſint vir & mulier, veriſimile eſt omnes qui apud illos ſunt, participes eſſe malorum. Propterea oro, vt hæc omnia prævidentes, conſuetudinem non ſectemur. Scio enim quòd multi hãc prętexant, neque tolerant quòd hæc à nobis dicuntur: attamen neceſſe eſt vt nos vtilia dicamus, & quæ illos à futuro ſupplicio liberent. Vbi enim tantum animæ damnum, *qua de cauſã mihi conſuetudinẽ prætexere audes? Ecce enim & ego tibi conſuetudinem meliorem obii-*
cio, quam veteres habuerunt, quando nondũ tanta pie- E
tatis erat agnitio. Et ne iuſtum hìc Iacob tantum cogites, ſed & Laban adhuc idolorum cultui deditũ, & tantam præ ſe ferentem philoſophiã. Neque enim hæc honeſtas eius erat, qui ducturus puellam, ſed patris eã tradentis. Ideo & illum feci ſermonẽ, non ad ſponſos tantum intendens, quantum ad parentes, & ad patrẽ ſponſi, & ad tradentem virginem. Quomodo enim non abſurdum ſi nos qui tantam accepimus gratiã & miſericordiam, & tam terribilium ineffabiliumq; ſacramentorũ *participes ſumus, hac in re inferiores ſumus Laban, qui cultui idolorum adhuc erat deditus?* An non audis Paulum dicentem, quòd ſacramentum ſunt nuptiæ, & ima- Ephe.5.g.
go dilectionis Chriſti, quam erga eccleſiam declarauit? Ne igitur confundamus noſipſos, & honeſtatẽ nuptiarum corrumpamus. Nam ſi quidem bonum & vtile fuerit conſilium, etiam ſi non ſit conſuetudo, fiat: Sin damnoſum & pernicioſum eſt, quod nunc aſſerimus: etiam ſi conſuetudo ſit, reiiciatur. Nam ſi hoc admiſerimus, &
fur, & adulter, & quantumuis malus alius ad conſuetu- F
dinem prouocabit: *at nullum hinc illic lucrum eſt vel* venia, ſed maior potius accuſatio, quòd malam conſuetudinẽ ſuperare non valuit. Si enim voluerimus prudentes eſſe, & habere curã noſtræ ſalutis, poſſumus & à mala conſuetudine deſiſtere, & in bonam conſuetudinem nos reducere, & ſic poſteris noſtris non paruam dabimus occaſionem eandem imitandi, & accipiemus etiã nos mercedem eorum quæ ab his aguntur. Nam qui initium bonæ viæ præbuerit: hic autor eſt eorum quæ & ab aliis fiunt, & duplicẽ recipiet mercedẽ, tam pro his quæ ipſe rectè facit, quàm quibus alios in optimã illã inducit philoſophiam. Ne prætexatis, obſecro, frigida & ridicula verba hæc dicentes: Legitima quędam eſſe hæc, & propterea impleri oportere. Non hæc legitimum faciũt coniugium, ſed ſi iuxta leges dei, cum caſtitate & honeſtate fiat conuentus, & ſi concordia magna cohæreant hi qui conueniunt. Nouerunt hoc etiam externæ leges: »
& audies, qui his ſtuduerunt, dicere: *Coniugium mihil* »
aliud conſtituere quàm conſuetudinem. Ne igitur diuinas leges cũ humanis tranſgrediamur, ne præferamus diabolicas leges, & pernicioſam hanc conſuetudinẽ. Il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lius enim lex sunt hæc, qui gaudet de interitu nostro. Quid igitur hac consuetudine magis ridiculum, quando vir & vxor innumeris conuitiis & scommatis à seruis & triobolaribus hominibus incessuntur, & nemo est qui increpet: sed licet cuiuis volēti ad vesperam omnia loqui, & conuitia iâcere in sponsum & sponsam? Et in alio die si quis conaretur ita salibus mordere, periclitaretur, ad tribunal abduceretur, & puniretur. Tūc autem, quando plurimam oportebat esse reuerentiam, maioremq; honestatem & castitatem, obscœnitate implētur omnia illa, vt probabile sit à diabolo hæc omnia inuenta esse. Verùm ne ægrè feratis, oro: non enim absq; causa in hunc sermonem digressi sumus, sed curam habens vestræ salutis & honestatis, vellem optimam hanc mutationem fieri, vosq; optimę huius cōsuetudinis esse duces. Nam si solum principium & via fiat operis, paulatim vno alterum inuitante, laudabili hoc zelo omnes laudatores habebitis: & non tantum qui ciuitates habitant imitabuntur optimam hanc innouationem, sed & eos qui procul habitant, conciliabitis, & imitatores vestros constituetis: & insuper longè ampliorem à deo re-
H portabitis mercedem, quòd propter dei timorem & eius mandatum, diabolicam hanc superaueritis consuetudinem. Sed quòd suscepturi sitis magna alacritate hoc nostrum consilium, & opere impleturi, valde persuadeor. Video enim vos magna cum voluptate audire ea quæ dicuntur, idq; ex applausu & laudibus coniecto, quòd etiā operibus idem sitis comprobaturi: ideo contentus dictis, ad contextus seriem regrediar. Et *facta est*, inquit, *uespera, & accepit Laban Liā filiam suam, & introduxit eam ad Iacob.* Ne obiter etiam hoc prætereamus: nam etiā hìc multa considerari possunt: primùm simplicitas Iacob, & quomodo ab omni malitia alienus, decepto sit. Secundum, quòd tanta facilitate omnia fiunt, & nusquam lampades, choreæ, & faces, præter vsus necessitatem: ita vt & deceptio Laban locum habuerit. Possumus autem & hìc videre, quomodo Laban hic magna affectione dilexerit Iacob. Hoc enim commentus est, vt diutius apud se iustum retineret. Sciebat equidē quòd alterius amore flagraret, & si voti compos fieret, non eligeret posthac seruitutem propter Lian sustinere, vel eius coniugium. Et propterea quia vidit Laban virtutem viri, & cogitauit quòd non aliter eum vinceret & persuaderet:
1 ita ei imposuit, & dedit ei Lian cū Zelpha ancilla. Deinde cùm argueretur à iusto quare eum decepisset, honestam attulit excusationem. Nam postquàm dixit Iacob: *Quare mihi hoc feci sti? nónne propter Rachel seruiui tibi? & quare decepisti me? Quid ergo Laban? Non est sic in hoc loco ut elocetur iunior priusquàm maior natu. Perfice igitur hebdomadā istius, & dabo tibi etiā hanc pro labore & opere, quod operaberis apud me adhuc annis septem.* Vides quòd ea de causa omnia hæc commentus sit. Nam quia vidit amorem quem erga puellam habebat, inquit: Ne putes iniuria te affici, quoniam hæc apud nos lex est, vt primùm nuptui tradatur maior natu, propterea hoc quidem factum est: accipies autem & hanc quam amas, si similes septē annos pro ea seruieris. Quibus auditis iustus prompto animo susscepit. Et *post annos septē, dedit*, inquit, *Laban Rachel filiam suam ei uxorem.* Vides iterum, quòd nuptiæ fiunt cum magna honestate. Sed audiens quòd accepit maiorem natu, & postea minorem, ne turberis: neq; iusta statum qui nunc est, opera quę tunc facta iudices. Tūc enim quia principia erant, permissum fuit cum duabus, vel tribus, vel pluribus vxoribus misceri: vt humanum genus propagaretur, & pietas incrementum acciperet.

Aduenies enim Christus, & virtutē in hominibus plā K
tauit, & angelos (vt ita dicam) ex hominibus fecit, omnemq; illam veterem consuetudinem aboleuit. Vides Cōsuetudo
quomodo non oportet consuetudinem prætexere, sed quod iustum est inquirere: Ecce enim quoniā mala erat hæc consuetudo, explosa est, & non licet vlli eam prætexere. Nusquam igitur, obsecro, consuetudinem inquiramus, sed *vbique quod vtile, & si quid est bonum, etiamsi nō sit cōsuetudo, fiat à nobis: & si pernicioſum est, etiāsi consuetudo sit, fugiamus & auersemur.* Dedit, inquit, *Rachelem cum Balla ancilla.* Vidisti quàm bonis moribus prædíti fuerint? Num seruorum greges? num syngrapha & instrumenta, & condictiones illę ridiculę: si hoc fuerit, & hoc euenerit: &, priusquàm conueniant? nescientes an vsq; ad vesperam maneāt, quæ post multa tēpora vēturis in literis suis consignant. Si liberis carens, *inquit*, defuncta fuerit: si filios habuerit: & quecunq; talia: at hìc nihil tale, sed cùm vtriq; suam ancillam dedisset, filias elocauit pater. Dilexit *autem*, inquit, *Rachel magis quàm Lian: & seruiuit ei septem annis aliis.* Quia enim ab initio magis dilexit propter venustatem formæ puellā, & diffi cilius eam cōsequutus est: ideo eam magis dilexit quàm Lian. Etenim illius venustas allexit eum ad magis amā dum. Verùm hìc iterum vide domini ineffabilem misL
ricordiā, & quomodo ex eo tēpore promissa paulatim complet. Nam qui dixit: Ero tecum, custodiens te in omni via tua qua ambulaueris: & augebo & multiplicabo te: ipse etiam nunc omnia dispensat. Et vt scias, audi ipsam diuinam scripturam hoc manifestè dicentem:
Vt uidit autem dominus deus quòd odio haberetur Lia, aperuit uuluam eius: Rachel autē erat sterilis, & concepit Lia, & peperit filium Iacobo. Vide omnipotentis dei sapientiam, quoniam illa quidem pulchritudine sua conciliarat sibi gratiā viri, qua altera priuata fuit, *odio haberi visa est: hanc idoneam facit partui, illam verò inutilem: ambo hæc sua misericordia dispensans, vt & hæc per liberos qui ex ea nascebantur, solatium haberet, in sui amorem virum alliciens: & illa non* propter pulchritudinem & formositatem aduersus sororem insurgeret. Et aperuit, inquit, vuluam eius. Disce hìc dilecte, quòd conditor omnium ipse etiā omnia moderatur ac dispensat, & naturam ipsam ad partum excitat: & quòd nulla sit vtilitas concubitus, si absit diuina cooperatio. Propterea dixit, quòd aperuit vuluam eius: vt sciamus quòd voluit Lian M
procreandis liberis aptam fieri, quò eius mœreor leniretur. Ipse enim est qui in vulua figurat & animat fœtus, Sicut & Dauid dicit: Suscepisti me de vtero matris Psal. 21.
meæ. Et vide quomodo monstrat nobis diuina scriptura naturæ conditorem, vtraque sua virtute efficientem: & alterius vuluam idoneam reddentem, Rachelem autem constringentem. Qui enim naturæ dominus est, omnia facilè operatur. Et *concepit*, inquit, *Lia, & peperit filium Iacobo, uocauitque nomen eius Rubin, dicens: Quia uidit dominus humilitatem meam, nunc diliget me magis uir meus.* Vide quàm grata mulier, dicit, dominus visa humilitate mea præbuit mihi partum, propter quem diligar. Et specta hìc iterum, quomodo deus muneribus certare cōtendit cum eo, & beneficia accumulat: simul & iusti semen augeri, & hanc magis Iacobo amabilem fieri vult.
Et *concepit*, inquit, *iterum, & peperit filium secundò Iacobo, & dixit: Audiuit dominus quòd odio habeor, & apposuit mihi & hunc: & uocauit nomen eius Symeon.* Attende quomodo per singulos pueros gratias agit domino, & ob beneficia gratitudinē declarat, Audiuit enim, *inquit*, dominus, & odio habeor, & apposuit mihi *etiā hūc*: propter-

ea voca-

Universidad de Deusto

A ea vocauit nomen eius Symeon. Vidisti quomodo non simpliciter, neque temerè nomina natis indiderit? Vocauit eum Symeon, quoniam audiuit, inquit, dominus. Nobis enim Hebraico idiomate per hoc nomen signatur, quòd audita sit. Et cōcepit iterum, & peperit filium: & dixit, *Nunc temporis apud me erit uir meus, peperi enim ei tres filios: propter hoc uocauit nomen illius* Leui. Videtur mihi hìc significari, quòd natis duobus filiis, nondum potuerit allicere virum, qui adhuc in Rachelem propensior erat: ideo dicit, Nūc tēporis apud me erit vir meus. Fortassis accessio tertij virum meum reddet benevolū, & melius mihi affectum. Ecce enim tres filios ei peperi. Et concepit adhuc filium, ac peperit, & dixit: *Nunc adhuc istud confitebor domino: propterea uocauit nomen eius Iudam.* Quid est, Nunc adhuc confitebor domino? Gratias agam & glorificabo eum, quia & quartū mihi adiecit filium, & tantam mihi abundantiam cōcessit: & quæ ob corporis deformitatem de viri erga me benevolentia periclitatura eram, nūc procreatione filiorum à deo mihi data, & mœroris nimietate discussa, accepi solatium deformitatis, & in locū sororis meæ translata sum.

Vt peperit autem Iudam, inquit, *cessauit párere. Cùm autem*
B *uidisset Rachel quia non peperisset Iacobo, æmulata est Lian sororem suã, & dixit Iacobo, Da mihi filios: quòd si minus, moriar ego.* Inconsiderata & muliebris est hæc petitio, animęq; ab æmulatione impugnatæ. Da mihi, inquit, pueros. Nō audisti, quòd non viri concubitus ille hos præbuit: sed dominus deus: quia vt vidit, inquit, quòd odio fuit habita, aperuit vuluam eius? Quare à viro petis ea quę supra naturam sunt, & relicto naturæ domino virum arguis, qui ad hoc nihil conferre tibi poterit? Da mihi, inquit, pueros: quòd si minus, moriar ego. Graue malum est zelotypia, & desinit in insipientiam: id quod & huic euenit. Videns enim chorum filiorum sororis, & cogitans suam sterilitatem, non ferebat dolorem, neque cōtinere poterat cogitationem quæ se turbabat, sed illa insipientiæ verba loquebatur, *Da mihi filios: quòd si minus,* moriar ego. Fortassis vidit viri erga illam amorem, & putabat ea de causa illam tot filios habuisse, & se nondum peperisse: vnde dicit, Da mihi filios. Deinde terrere volens virum, subdit: Quòd si minus, moriar ego. Quid igitur pius & religiosus Iacob? Succensuit, inquit,
C ad verba hæc: & dixit ei, *Numquid pro deo ego sum, qui fructibus uentris te priuauit?* Quare derelicto naturæ domino reprehensionem mihi inducis? Ille est qui priuauit te fructu ventris. Quare non ab illo petis, qui potest aperire naturæ officinam, & fœcundam facere vuluam? Disce quòd ille qui te priuauit fructu ventris tui, sorori tuæ tantam fœcunditatē præstiterit: ne igitur à me quæras, quæ præbere non possum, & cuius non sum dominus. Nam si hoc in me fuisset, omnino te sorori prætulissem, maiorem erga te benevolentiam habens. Quantuis etiam in infinitum maiori te complectar benevolētia, nihil tibi in hoc prodesse potero: ab illo quęre, qui & sterilitatem afferre & soluere potest. Vide iusti intellectum, quomodo & succensens, responsum illi dat sapiētissimis verbis: docens diligēter omnia, causamque manifestat, vt nō relicto domino quærat ab alio ea quæ ille solus præstare potest. Igitur vt didicit quòd sterilis facta esset à deo, & vidēs sororem liberis florere, vel mediocre solatium requirens, dicit ad Iacob: Quoniā nunc me docuisti quòd non culpa tua liberis careo, ancillam meam accipe, filiósque ex ea procrea, vt paruum aliquod solatium inuenire possim, mihi vendicans quæ ab illa nascuntur. *Et dedit ei*, inquit, *Ballam ancillam suam uxorē:*
& intrauit ad eam, & concepit, & perperit filium Iacobo, & D
dixit Rachel: *Iudicauit mihi deus, & exaudiuit uocem meam, deditq; mihi filium: propter hoc uocauit nomen eius Dan.* Habuit aliquo modo pariente ancilla vel breuem consolationem: ideo & nomen puero imponit, & gratias agit domino pro nato. *Et concepit*, inquit, *iterum Balla, & peperit filium, & dixit* Rachel: *Coassumpsit me deus, & conuersata sum cum sorore mea, & inualui: & uocauit nomen eius Nephthalim.* Et didicit postea manifestè per ancillam, quòd Iacob non fuit in causa quare liberis careret. Ideo natos quasi suos filios educauit, & nomina eis imposuit maximam sibiipsi consolationem excogitans. *Vt autem uidit Lia quòd cessasset pârere, & ipsa ancillam suam Zelpham dedit Iacob uxorem, & concepit, & peperit. Et dixit* Lia: *Fortunata fui, hoc est assequuta sum quod spectabam, & uocauit nomen eius Gad.* Et quia voti compos facta est, nomen eius vocauit Gad. Et concepit adhuc, & peperit aliū: dixitq; Lia, *Beata ego, quia beatam me dicent mulieres: & uocauit nomen eius Aser.* Vidisti quomodo & hæc natos ex ancilla pro propriis habebat, & beatam se esse dicit, & beatitudine dignam ob procreationem filiorum. Sed vide hìc quoque & post hæc, vt discas, quomodo zelotypiæ E
affectio huc & illuc transibat: & nunc hęc, nunc illa impugnabatur. *Et iuit*, inquit, *Rubin in diebus messis triticeæ, & inuenit mala mandragorarum, & attulit ea matri suæ.* Dixitq; *Rachel Liæ: Da mihi de mandragoris filii tui.* Dixit autem Lia: *Non satis tibi quòd accepisti uirum meum: num & mandragoras filii mei accipies?* Vide quomodo affectionē animæ verbis manifestam facit. Dixit autem Rachel: *Non sic, dormiat tecum nocte hac pro mandragoris filii tui. Da mihi de mandragoris, & accipe hodie tecum uirum.* Vide quomodo monstratur totus benevolentiæ Rachelis deditus. Nam tanto choro filiorum Lię nato, fuit adhuc amore magis propensus in Rachelem: si hoc non fuisset factum, quomodo ferre potuisset *Lia sororis coniugium, omnem viri potestatem habentis?* Ita permittit pro mandragoris ei virum, & dicit: Dormiat hodie tecum pro mandragoris. Satis fac, inquit, meo desiderio, & accipe virū.

Aduenienteautem, inquit, *Iacob, egressa in occursum eius Lia*
dixit: Ad me ingredieris hodie, mercede enim cōduxi te mihi pro mandragoris filii mei: & dormiuit cum ea nocte illa. Et exaudiuit deus Lian, & concepit ac peperit Iacobo quintum filium. Et di- F
xit Lia: Dedit mihi deus mercedem meam, eo quòd dedi ancillam meam uiro meo: & uocauit nomen eius Isachar, quod est merces. Exaudiuit deus Lian, quia videbat eam dolentem, neque valde inter illas probatam. Exaudiuit eam, inquit, deus, & peperit, ac dixit: Tuli mercedem, eo quòd dedi ancillam meam: propterea vocauit nomen eius Isachar. *Et concepit adhuc Lia, & peperit filium sextum. Et dixit Lia: Donauit mihi deus donum bonum. Nunc tēporis me eliget uir meus, peperi enim ei filios sex: & uocauit nomen eius Zabulon. Post hac*, inquit, *amabilis ero & ego, quia peperi sex filios. Peperit autem & filiam, & uocauit nomen eius Dinam. Recordatus autem deus Rachelis, & exaudiuit eam, & aperuit eius uuluam, & concepit, & peperit filium. Dixit autem Rachel: Abstulit à me deus meus opprobrium meum: & uocauit nomen eius Ioseph, dicens: Apposuit mihi deus filium alium.* Abstulit, inquit, opprobriū meum, soluit sterilitatem: liberauit me, & idoneam fecit ad procreandum filios vuluam, & liberam me fecit ab opprobrio meo: & vocauit nomen eius Ioseph, dicens: Apposuit mihi deus filium alium. Vidisti, quomodo paulatim promissiones dei in opus egressæ sunt? Ecce enim statim quantum chorum filiorum habuit iustus, & vidit manifestam dei in se prouidentiam. Quoniam enim magnam præ se tulit patientiam, quatuordecim

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tuordecim annis seruitutem ferẽs:propterea & vniuersorum dominus, remunerans iusti pietatem,in tantum eum crescere fecit, vt & posthac inuidiosus aliis fieret, sicut ex sequentibus discemus, quæ vellem pertractare. Verùm ne prolixius sermonem extendamus, grauareq; videar charitatem vestram,si placet,quæ reliqua sunt in sequentia reseruaturi,finiamus hìc sermonem.Illud interim charitatem vestram admoneamus,vt eorum quę dicta sunt memores,imitemur priscorum virtutem,filias elocando, pueros nuptui tradendo , nostra virtute dei gratiam conciliare nobis studendo. Nam cùm ille nobis amicus fuerit, etiam si in aliena terra fuerimus, etiamsi ab omnibus destituti, etiamsi *nullis cogniti*, omnib⁹ erimus clariores.Nihil enim beatius viro superna manu adiuto.Et beatus Iacob illo fretus præsidio, in tantam paulatim gloriam sublimatus est, vt & his qui exceperant tam amicè,inuidiosus sit factus . Hoc igitur & nos studeamus,vt supernum acquiramus auxilium,& non ad humanam confugiamus potentiam,neque ambitionem sectemur:nihil enim periculosius,id quod rerum experientia satis discimus. Etenim videmus quotidie res se tanta velocitate ad mutationem inclinare,
H & verti in diuersum omnia, & eum qui in summa prosperitate est , subitò in extremam infœlicitatem deiici, & condemnari vt reum.Quantę igitur insipientiæ fuerit, quærere vt præficiare rebus tam incertis, præsertim cum non sufficimus res nostras securè disponere ? Ideo ne confidamus in humanis præsidiis , memores etiam
Hier.17.a prophetæ dicentis:Maledictus homo,qui spem ponit in homine.Vides quòd talis non solum insipiens,sed etiã maledictus:vtpote qui relicto domino omnium,ad cõseruum currit,qui semetipsum iuuare nequit. Fugiamus igitur maledictionẽ hanc,oro, & omnem spem in deũ transferamus . Ista enim solida est & immobilis,& nescia vicissitudinis,*cuius plena est illa quam in hominibus habemus.Vel enim mors tollit humanum pręsidiũ*, & eos qui ad hoc confugiunt,solitarios & nudos relinquit: vel etiam ante mortem mutatio rerum fit. Plena est hæc vita exemplis talibus.Ideo hi post tantam experientiam nulla venia sunt digni,qui adhuc humano nituntur præsidio , & sæpe ab illis qui eis opitulari videntur,infinita mala ferunt. Eousque enim creuit malitia, vt mala rependant etiam ij quorum est curam aliorum habere . Verùm de deo secus est:nam licèt quotidie ingrati simus , benefacit tamen , & suo præsidio nos non
I destituit,non ad nostram videns ingratitudinem,sed in omnibus pro sua agens misericordia: qua nobis omnibus frui concedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi , cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium , honor nunc & semper , & in secula seculorum, Amen.

*Homilia.*Ivii.

RElíquias herì dictorum,nostrum est hodie vestræ charitati reddere,vt ex his quæ nunc dicuntur , discentes & prouidentiam dei, quam erga Iacob declarauit:& iusti pietatem spectantes,imitemur eius virtutem.Neque absque causa sancti spiritus gratia scriptas nobis reliquit hasce historias : sed vt ad æmulationem & imitationem tantorum virorum prouocet. Quando enim audimus huius quidem obedientiam,istius autem continentiam, illius verò in hospitibus colligendis promptitudinem : & quomodo singuli claruerint:ad similia facienda excitamur.Age igitur ad ea quæ relicta sunt in historia illius iusti,hodie accedentes,finem imponamus sermoni. *Factum est autem*, inquit, *postquam peperit Rachel Ioseph , dixit Iacob ad Laban:* K *Dimitte me,ut abeam in locum meum, & in terram meam: redde uxores & filios meos pro quibus seruiui tibi.* Vide iusti magnam gratitudinem , quomodo vidẽs manifestè deum sui habere curam,non superbiuit contra Laban,sed cum magna mansuetudine dixit,Dimitte me vt abeam.Verè nihil mansuetudine validius , nihil potentius . Vide igitur quomodo primùm mansuetudine vsus, effecit vt & Laban magna ei beneuolentia responderit . Dixit enim *ei,inquit, Laban: si inueni gratiam coram te(coniectans enim coniectare certò possum,quòd benedixerit me deus in ingressu tuo)indica mihi mercedem tuam,& dabo.* Non ignoro,inquit, quòd præsentia tua locupletior mihi diuina virtus contigerit: igitur quia sentio beneficia quæ mihi propter aduentum tuum data sunt,quam vis mercedem indica, & ego promptè præstabo . Considera quantum valeat mititas. Et ne perfunctoriè dictum transeas: sed attende quòd iustus neque cogitauerit,neque memoriam fecerit , neque requisierit mercedem laborum : sed hoc solum dixerit , Redde mihi vxores & liberos pro quibus seruiui tibi,vt abeam . Ille reueritus iusti magnã æquitatem,inquit: *Dic quam uis tibi mercedem à me dari,& illam promptè dabo.* Nunquid cum ipso erant mulieres L & pueri?Quare dixit,Redde mihi vxores & pueros? Digno honore eum prosequutus est, suúmque morem per omnia obseruat,& liberè discedere vult.Vide igitur ex verbis ipsis quomodo attraxit Laban vt se mercedem daturum sponte promittat,& electionem ei permittat. Quid igitur iustus?Et vide excellentem eius mansuetudinem,quomodo neque sic onerosus & molestus est Laban, sed ipsum testem facit suæ gratitudinis & fidelitatis,& quanto tempore beneuolentiam in seruitute illius declararit. *Tu nosti*,inquit,*qualiter tibi seruierim,& quãta fuerint pecora tua mecum:parua enim erant coram me,& aucta sunt in magnam multitudinem,& benedixit te dominus ad pedem meum: nunc igitur faciem & ego aliquando mihi domum.* Te facio testem laborum meorum.Vidisti enim quanto studio & fide omnia administrarim,& quomodo in paruo numero acceperim pecora tua:quę diligentia vigilantiáque mea in tantum numerum crescere fecit. Deinde monstrans suam religionem,inquit: Benedixit enim te deus ad pedem meum : nunc igitur faciam & ego aliquando mihi domum . Vidisti etiam ipse quòd post meum aduentum gratia diuina tuas auxerit facultates?Quoniam & ego mea omnia,magna animi prõptitudine faciens,ministerium perfeci,& gratia dei ma M nifestata est:iustum est vt & ego mihiipsi faciam domũ, id est, in libertate postea verser, & curam domus meæ habeam.Hęc vt audiuit Laban,dixit ei:Quid tibi daboꝰ quid *vis* à me tibi dari ? Confiteor enim & ego & inficias non eo : scio enim quanta mihi fuerint à deo data, & quòd benedixerit me deus ad ingressum tuum.Dixit autem ei Iacob: *Non dabis mihi quicquam,si feceris uerbum istud.Iterum pascam oues tuas , nihil uolo à te mercedis nomine reportare:sed hoc tantum quod dico,suscipere, & iterum pasco oues tuas:quod autem uolo,hoc est.* Vide iustum, quia sperauit in gratia diuina, qualia proponat Laban. *Pertranseant*,inquit,*oues tuæ hodie,& segrega illinc omnem ouem fuscam in agnis:& omnis subalbicans & sparsa in agnis & in capris erit mihi merces,& exaudiat me iustitia mea in die crastino, quia est merces mea coram te,ouis quæ non fuerit sparsa & uariè albicans in capris, & quod rufum in agnis, furata sint à me.* Considera iusti prudentiam,quoniam sciebat quanta sibi supernè gratia affulgeret:& videbatur sibi secundum naturæ ordinem vel difficile esse,vel omnino impossibile.Rarum

Universidad de Deusto

A bile. Rarum enim est variũ esse colorem pecudum: hæc petit ab eo, vnde petitioni eius Laban statim accessit, & inquit: *Sit iuxta uerbum tuum: & diuisit in die illa hircos maculosos & subalbicantes, & omnes capras maculosas & subalbicantes, & omne quod erat in eis candidum, & omne quod erat rufum in ouibus, & dedit per manum filiorum suorum, & fecit distare uiam trium dierum inter ea & inter Iacob.* Separauit, inquit, greges iuxta propositionem Iacob, & dedit filiis suis: Iacob autem pauit pecudes Laban reliquas. Quales nam hæ? nullam scilicet habentes coloris varietatem. Hoc autem totum factum est, vt iustus re ipsa compertam haberet dei erga se prouidentiam, & Laban videret quantam dei gratiam haberet Iacob. *Accepit autem Iacob*, inquit, *ad se uirgam styracinam, uiridem, & amygdalinam, & platani, & decorticauit eas in decorticationem albam, ambradens quod uiride: apparebat autem in uirgis album, quia decorticarat uarium, & apposuit uirgas quas decorticauit in cannales aquatorias, ut cùm uenirent pecudes ad bibendum, uirgis obuenientibus eis inter bibendum, conciperent pecudes secundum uirgas: & pepererunt pecudes uariæ albas, maculosas, & cinericio colore sparsas.* Hæc faciens iustus non à seipso mouebatur, sed inspirante menti eius superna gratia: neque iuxta naturæ ordinem erat quod fiebat, sed valde admi
B rabile, & naturæ modum transcẽdens. Et agnos, inquit, distinxit, & statuit coram ouibus arietem subalbicantem, & omne varium in ouibus: & separauit oues suas, & non miscuit eas cũ ouibus Laban. Postea quia omnia quæ nascebantur, fiebant talia qualia proposuit, separauit ea, & fecit sibi greges singulares. *Factum est autem in tempore quo concipiunt oues grauidæ, posuit Iacob uirgam coram ouibus, ut in cannalibus positis conciperent iuxta uirgas. Quando autem pariebant oues, non ponebat. Facta autem sunt non signata Laban, signata uerò Iacob, & ditatus est homo valde ualde.* Quid vult sibi duplicatio? abundantiam multam significat: & quòd non tãtum ditatus est, sed & valde ditatus est. Factæ enim sunt ei, inquit, pecora multa, & boues, & pueri, & ancillæ, cameli & asini. Sed vide
CAPVT. XXXI. hìc iterum iusto inuidiam nasci. *Audiuit enim*, inquit, *uerba filiorum Laban, dicentium: Accepit Iacob omnia quæ sunt patris nostri, & ex his quæ sunt patris nostri fecit omnem hanc gloriam.* Vide quomodo inuidia in ingratitudinem eos inducit: non eos autem solum sed & ipsum Laban. *Vidit enim*, inquit, *Iacob faciem Laban, & ecce non erat sicut heri*
C *& nudius tertius.* Verba enim puerorum mentem eius turbauerant, & oblitus est quę pridem dixerat ad Iacob. Qui enim dixerat: Benedixit me deus ad ingressum tuum, & gratias egerat domino, quòd propter aduẽtum iusti facultates suæ auctæ fuerant: nunc subuersa mente à pueris, & inuidia flagrante, fortè quia videbat iustum valde abundare, non eadem protulit verba quæ antea. Vidit enim, inquit, Iacob faciem Laban, & ecce nõ erat erga se sicut herì & nudius tertius. Vidisti iusti magnã mansuetudinem, & illorum ingratitudinem? & quomodo cùm inuidiam ferre non possent, patris mẽtem perturbauerũt? Vide obsecro nunc & dei ineffabilem misericordiam, & quanta obsequela vsus fuerit. Vidẽs enim iustum ab illis odio haberi, dicit ad Iacob: *Reuertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, & ero tecum: satis diu uersatus es in terra aliena.* Nam quæ pridem tibi promisi, dicens: Reducam te in terram tuam, ea nunc opere implere volo: reuertere igitur nihil timens, ego enim ero tecum. Vt igitur iustus segnior nõ fiat in proficiscendo, sed magna fiducia iter arripiat: ideo dicit, Ero ego tecum, qui hucusque res tuas gubernaui, & augeri feci semen tuum, ego & in posterum ero tecum.

Hæc vt audiuit iustus à deo, non fuit negligens, sed ad D iter se accinxit. *Misit enim*, inquit, *& uocauit Lian, & Rachel in campum ubi erant greges.* Proponere vult mulieribus profectionis negocium, & significare eis opus dei, & patris erga se odium. *Dixit enim*, inquit, *eis: Video ego faciem patris uestri, quòd non sit erga me sicut heri & nudius tertius: Deus autem patris mei fuit mecum. Ipsæ autem scitis quòd seruiui patri uestro pro omni uirili mea: pater autem uester decepit me, & mutauit mercedem meam decem agnis, & non dedit ei deus ut me affligeret. Et cùm sic diceret: Varia erunt merces tua, & pariebant omnes oues uaria. Cùm autem diceret, Candida erunt merces tua: & pariebant omnes oues candida: & tulit deus omnia pecora patris uestri, & dedit mihi ea.* Vide quomodo vtrunq; docet, & patris ingratitudinem erga se, & suum studium quod in seruitute declarauit. Vidistis enim, inquit, quòd prò virili mea seruiui patri vestro? Et declarauit quantam sui curam deus habuerit, monstrans quòd superno auxilio omnia fuerit operatus, & facultates Laban in se transtulerit. Tulit enim deus omnia pecora patris vestri, & dedit mihi ea. Quando autem concipiebant oues, & vidi oculis meis in somno, & ecce hirci & arietes ascendebant super oues & capras, subalbicanE *tes & varij, & cinericio colore sparsi.* *Et dixit mihi angelus in somno: Iacob. Ego autem dicebam: Quid est? Et dixit: Aspice oculis tuis, & uide hircos & arietes ascendentes super capras & oues, subalbidos & uarios, & cinericio colore sparsos, Vidi enim quæcunque Laban tibi facit.* Vides quòd omne quod tunc fiebat, superna contingebat operatione, & iusti labores remunerabantur? Nam quoniam ille ingratus erga eum erat, benignus dominus iustum vbertim remunerat. Vidi enim quæcunque Laban tibi facit. Hìc discimus quòd quãdo iniuria nobis fit, nósque mansueti & mites ac tolerantes fuerimus, maiori & largiori auxilio diuino fruimur. Ne igitur obluctemur his qui nos premunt, & calumniari volunt: sed feramus generosè, scientes quòd nos omnium dominus non despiciet, tantum nos eius benevolentiam agnoscamus. Mi- Deut.32.f
hi enim, inquit, vindictam, ego retribuam. Propter hoc Ezec.9.a
& Iacob dicebat: Non dedit ei deus, vt affligeret me. Nã Rom.12.d
quia ipse priuare me laborum mercede voluit, dominus tam vberem in me declarauit misericordiã & prouidentiam, vt omnis eius substantia in me translata fue F
rit. Sciens enim quòd ego omni studio seruierim, ille autem non responderit mihi officio suo, tantam nostri habuit curam. Et quòd non hæc absque causa & vanè dicam, neque temerè accusem, etiam deum habemus testem, eorum quæ pater vester egit erga me. *Vidi enim*, inquit, *quæcunque tibi Laban fecit: quòd non solum mercedem aufert, sed & quòd non ut antea erga te nunc affectus sit, sed alienauerit animum. Ego sum deus qui apparui tibi in loco ubi inunxisti mihi columnam.* In memoriam ei referre vult quę tunc pollicitus fuerit, dicens: In multitudinem te crescere faciam, & custodiam te, ac reducam te in terram tuam. Ego igitur, inquit, qui tunc apparui tibi, & promissiones tibi feci: ego etiam nunc, quando tempus venit quo ea quæ tunc promisi opere complenda sunt, & regredi te iubeo absque omni mentis angore: tecum enim ero. Ego sum deus, qui apparui tibi in loco in quo inunxisti mihi colũnam, & vouisti mihi votum. Recordari eum facit voti, & promissionis quam receperat. Quod autem erat votum? De his quæ mihi dederis, decimas tibi offeram. Quoniam tunc nihil tecum afferebas, quasi profugus iter faciens: cùm autem tibi apparerem, vouisti votum, dicens: De omnibus quæ mihi dederis, decimas dabo tibi. Voto & promissione potentiam meam

præsignans,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G prægnans,& fidei oculis prævidens futuram abundan
tiam:nunc quia euenerũt & impleta ſunt quę à me præ-
dicta,iuſtum fuerit vt & votum tuum impleas. *Nunc
enim,inquit,ſurge & egredere de terra iſta,& uade in terram
natiuitatis tuæ,& ero tecum.* Ego te vbique comitabor,ego
tibi facilem oſtendam viam, & nullũ à quopiam dam-
num feres.Dextera enim mea vbiq; te proteget. *Hæc
audiẽtes Rachel & ſuæ,dixerunt ei:Non eſt nobis pars uel hæ-
reditas in domo patris noſtri. Nónne ut alienæ reputatæ ſumus
apud eum? uendidit enim nos,& deuorando comedit precium no
ſtrum.Et deus abſtulit omnes diuitias & gloriam à patre noſtro,
noſtræ erunt & filiorum noſtrorum:nunc igitur quæcunque di-
xerit tibi deus,fac.* Vide & has ſequentes dei arbitrium,
& afferentes rationem cui contradici non potuit. Non
eſt aliquid comnſune nobis,dicit, cum patre noſtro:ſe-
mel enim nos alij dedit. Diuitias & gloriam quam ab-
ſtulit deus à patre noſtro,& dedit tibi,nos habebimus.
Ne ceſſa igitur, neque differ, ſed fac quæ tibi à deo tuo
ſunt imperata. Nunc igitur quæcunque dixit tibi deus
tuus,fac. *Hæc ut audiuit Iacob, ſurrexit & accepit uxores
ſuas,& filias, & aſcendere fecit ſuper camelos, & abduxit o-*
H *mnia quæ habebat, & ſupellectilem ſuam quam acquiſierat in
Meſopotamia, & omnia ſua ut abiret ad Iſaac patrem ſuum.*
Cõſidera,obſecro,fortitudinem animę iuſti,& quomo-
do repulſo omni mentis angore ac metu,mandato do-
minico obtemperauit. Quoniam enim vidit malè ſa-
nam mentem Laban:non vltrà,ſicut prius, interrogare
eum voluit:ſed quod imperatum erat à domino,imple
bat.Et acceptis mulieribus & pueris,iter arripuit.Laban
autem,inquit,abierat ad tondendum oues ſuas. *Fura-
ta autem eſt Rachel idola patris ſui.* Neque hoc abſque cau-
ſa nobis propoſitum eſt,ſed vt ſciamus quomodo adhuc
paternam habentes conſuetudinem, idolorum cultui
addictæ erant.Animaduerte enim quantum in hoc ſtu
dium impenderint,cum nihil aliud à patre auferre vo-
luerint,quàm idola eius, idq; faciebant ignorante viro:
neque enim ille hoc permiſiſſet fieri. *Occultauit autem,*
inquit,*Iacob à Laban Syro,ne annunciaretur ei quòd fugeret:
& abſceſſit ipſe & omnes ſui, & tranſito fluuio contendit ad
montem Galaad.* Vide,obſecro, etiam hìc magnam dei
prouidentiam, quomodo iuſtus tam procul aufugit, &
non conceditur Laban vt illius receſſum ſciat. *Tribus*
I *enim diebus,*inquit,*præteritis,Laban innotuit.Et aſſumptis o-
mnibus fratribus ſuis,ſecutus eſt eum uia dierum ſeptem,& con
ſequutus eſt eum in monte Galaad.* Obſecro hìc quoque at-
tendas dei prouidentiam. Nam qui dixit,Reuertere in
terram tuam,& ero tecum:ille etiam nunc ſuam decla-
rat prouidentiam. Quia enim vidit Laban cum multa
indignatione perſequi iuſtum, & pœnam furtiui receſ-
ſus(vt ita dicam) ſumpturum, apparuit Laban nocte in
ſomno. *Venit enim,*inquit, *deus ad Laban Syrum in ſom-
no nocte,& dixit ei.* Vide dei obſequelam, quomodo ob
ſuam in iuſtum prouidentiam cum Laban colloquitur:
vt territa eius mente, impetum eius à Iacob coërceat.
Serua te,ne loquaris cum Iacob mala. Magna domini be
nignitas:quia enim ſciebat ad pugnam contendentem,
& contra iuſtum inſurgere volentem,verbo mentem ei
quaſi aufert,& dicit:Serua te,ne loquaris cum Iacob ma
la:perinde ac diceret, Caue ne vel verbis offendere Ia-
cob coneris:ſed ſerua teipſum,contine malum tuum im
petum, comprime furorem, refrena iratum tuum ani-
mum,& ne vel verbo ipſum contriſtari velis. Et conſi-
dera dei prouidentiã. Non imperauit Laban vt ad pro-
pria reuerteretur,ſed ſolum prohibet ne quid durum vel
moleſtum cum iuſto loquatur. Quare,& propter quid?
vt diſcat per opera ipſa iuſtus,quantam ſui curam gerat K
deus.Nam ſi reuerſus fuiſſet Laban,vnde ſciuiſſet Iacob
& vxores?Ideo permittit ei vt abeat,& lingua ſua confi-
teatur quæ deus dixit ad ſe, quò & iuſtus maiorem ala-
critatem habeat proficiſcendo,fiduciámque accipiat: &
vt filiæ ſuæ diſcant quanto ſtudio deus omnium domi-
nus Iacobum curet, reiiciántque errorem paternum, &
imitentur iuſtum, notitiæ dei ſufficientem doctrinam
inde accipientes. Neque enim ſic fide digna erant quæ
Iacob dicebat,vt quę à Laban dicebantur,qui adhuc ido
la colebat.Semper enim infidelium & aduerſantiũ reli
gioni teſtimonia,maiorem habent fidem.Et hoc eſt ex
omnipotenti ſapientia dei,vt inimici veritatis fiant ip-
ſi teſtes veritatis, & ſua lingua prædicent. *Conſecutus
autem Laban Iacobum.Iacob autem fixit tabernaculum ſuum in
monte:Laban uerò conſtituit fratres ſuos in monte Galaad.Dixit
autem Laban ad Iacob: Cur feciſti?* Vide quomodo præce-
ptum dei magnum illius calorem repreſſit, & furorem
refrenauit:& idcirco cum magna manſuetudine collo-
quium habet cum eo,qua ſeſe excuſat,& paternam dile-
ctionem erga illum declarat.Quãdo enim ſuperna pro
uidentia nobis aſſiſtit,non ſolum malorum hominum L
inſidias effugere poſſumus,ſed etſi in beſtias ipſas inci-
damus,nihil aduerſi nobis euenit.Omnium enim domi
nus ſuæ virtutis abundantiam declarans, & beſtiarum
mutat naturam,& in oues manſuetas transformat:non
quòd beſtialem eis naturam immutet, ſed relicta natu-
ra eas oſtendere facit ouium morem & naturam. Idq;
non ſolum in feris hoc quis videre poterit,ſed & in ele
mentis ipſis: quando enim vult, tunc & elementa ipſa
naturæ ſuæ obliuiſcuntur, & neq; ignis facit quod ignis
ſolet.Et hoc quoque diſcere poterit aliquis tam in tribus
pueris, quàm in Daniele. Nam hunc *leones ſicut oues*
circundabant,& *ſuperna gratia retuſa eorum ferocita-* Daniel.6.
te,nihil illum incommodabant. Nam quòd ferocita- &.14.
*tem nõ exercerent feræ,hi qui feris truculentiores erãt,
re ipſa diſcebant. Hoc autem* ad maiorem illorum ac-
cuſationem factum eſt, quia ratione inſigniti, crudeli-
tate beſtias ratione carentes vincebant. Tandem didi-
cerunt cùm in lacum coniecti fuerunt, quòd non eſſet
apparentia vana, quòd leones iuſto pepercerant, quaſi
reueriti eum, & non audentes eius contingere corpus.
Nam in illo imitabantur ouium manſuetudinem,& na
turæ obliuiſcebantur,in iſtos autem ferociam ſuam de- M
clarabant.Similiter & in fornace ignis factum eſt:nam
eos qui intus erant,inq; medio igni æſtuabant,reuereba
tur elementum,& nõ vrebat ignis: ſed quaſi ligata ope-
ratione ſua,ita nihil nocebat illorum corporibus,& ne-
que capillos eorum attingere auſus fuit,quaſi mandato
alicuius elementum propriam declarare virtutem pro-
hiberetur:hos autem qui extra fornacem erant,abſum-
pſit.In vtroque magna dei potentia declaratur, & quia
illi intus manſerunt illæſi:& quia qui foris erant, perie-
runt. Sic quando ſuperna gratia munimur, non ſolum
effugimus inimicorum inſidias, ſed etſi in beſtias ipſas
incidimus, nihil patiemur grave. Dei enim manus po-
tentior eſt omnibus, ipſa nos vndequaque ſatis munit,
& inuictos facit:id quod & in iuſto hoc declaratum eſt.
Nam qui tanto impetu comprehendere Iacob, & pœ-
nam fugæ de eo ſumere volebat:non ſolum nihil aſpe-
rum & durum aduerſus eum loquitur,ſed ſicut pater fi-
lium compellat,ita blandis verbis conuenit:dicit enim,
Cur feciſti?Quare clandeſtinò abſceſſiſti? Vide quanta
mutatio,vide quomodo is qui vt beſtia inſaniebat,omnũ
imitatur manſuetudinem. *Quare clanculò diſceſſiſti, & tu
mea furtim*

Universidad de Deusto
Biblioteca

A *mea furtim abstulisti, & abduxisti filias meas quasi captiuas gladio?* Quare, inquit, hoc feciſti? quid tibi viſum fuit? quid præter tuliſti? quare ſic occultò paraſti abitionem? Nam ſi annunciaſſes mihi, cum magno honore & lætitia fuiſſem te proſequutus. Enimuerò ſi hoc ſciuiſſem, cum muſicis & tympanis & cithara proſequutus fuiſſem te: nũc autem inſipienter egiſti. Vides quomodo nunc ſemetipſum arguit, & per linguam ſuam fatetur: quia ipſe quidem iuſtum malè afficere paratus fuerit, dei autem prouidentia à molimine ſuo ſe impediuerit. *Valeret*, inquit, *manus mea te affligere, deus autem patris tui hodie mihi dixit: Serua teipſum, ne fortè loquaris cum Iacob mala.* Cogita hìc quanta conſolatione iuſti facta fuerint verba hæc: & conſidera quomodo hìc effatur quæ aduerſus iſtum decreuerat, & qualiter eum comprehendere voluerit, & quòd timor dei à malis conſiliis impediuerit. Deus patris tui, inquit. Vide quomodo & ipſe Laban non parum vtilitatis hinc perceperit, maximam inde virtutis dei faciens demonſtrationem, ex his quę ſibi dicta fuerunt.

Verùm quia & tu, inquit, hoc decreuiſti, & deus eſt qui tantam tui curam gerit, nunc igitur vade. Magno enim deſiderio petis abire in domum patris tui. *Quare furatus es deos meos?*

B Eſto, inquit, hoc decreueris, vt abeas in domum patris tui: quare deos meos furatus es? O excellentem inſipientiam. Tales ſunt dij tui, vt quis eos furari queat? Non erubeſcis dicens: Quare furatus es deos meos? Vide quanta fuit erroris gratuitas, hi qui ratione prædíti colunt lapides & ligna. Et ſunt hi dij tui ô Labã, qui neque cum furaturi ſe quidam erant, iuuare ſe potuerunt? vel quomodo, qui lapidei? Deus autem iuſti, & ignorante iuſto impetum tuum coërcuit: & non cogitas erroris magnitudinem, & iuſtum furti arguis? Quare itaque illos furari voluiſſet, quos abominabatur, imò quos ſciebat eſſe inſenſatos lapides? Porrò hæc cùm audiſſet Iacob, primùm magna manſuetudine de obiectis crimi nibus ſe purgat, & vt inquirantur dij, iubet. *Dixi enim*, inquit, *ne fortè auferas filias tuas à me, & omnia mea. Quia*, inquit, *videbam te non bene erga me animatum, anxius fui, ne fortè conareris auferre filias tuas, & facultates tuas, & priuare me meis, ſicut quondam feciſti. Iſta igitur cauſa timoris fecit, ut clàm te abirem. Cæterùm apud quem inueneris deos tuos, non viuet coram fratribus noſtris.* Vides quòd ignorabat Iacob furtum à Rachel commiſſum? Vide enim quanta auſteritate ſupplicium decernit ei qui furtum admiſerat. A-

C pud quem, inquit, inueniuntur, non viuet coram oculis noſtris. Non ſolum, inquit, quia ablatum eſt, ſed & quia furtim, qui fecerit manifeſtam ſui flagitij pœnam feret. Scias ſi quid eſt tuorũ apud me, & accipe. Scrutare, inquit, ſi quid abſtuli, quod non oportebat. Nihil aliud in me arguere poteris, quàm quòd clàm abierim: & hoc nõ voluntariò fecerim, ſed ſuſpicatus iniuſtitiam, & timẽs ne velis auferre filias tuas, & alias meas facultates vbi reſcires. *Et non agnouit apud eos aliquid. Neſciebat autem Iacob quòd Rachel uxor ſua furata fuiſſet ea. Ingreſſus autem*, inquit, *Laban, ſcrutatus eſt domum Liæ, & non inuenit. Ingreſſus eſt autem & in domum Rachel. Rachel uerò accepit idola, & poſuit ea ſubter ſtramenta camelorum, & ſedit ſuper ea. Et dixit patri ſuo: Ne grauiter feras domine mi, Non poſſum ſurgere coram te, quia ſecundum conſuetudinem mulierum mihi eſt. Scrutatus autem eſt Laban in tota domo eius, & non inuenit.* Magna Rachelis ſolertia, per quam deludere potuit Labanẽ. Audiant qui adhuc erroribus ſunt addicti, & idololatriam magnificiunt. Poſuit ea ſubter ſtramenta cameli, & ſedit ſuper ea. Quid his magis ridiculum? quid his ſtultius? Ratione præditi, & tantam à miſericordia dei aſſequuti dignitatem, lapides inſenſatos putant co- D lendos: & neque in mentem ſuam accipiunt abſurditatem, & à conſuetudine ſua quaſi oues abducuntur. Et id- 1. Cor. 12. a circo Paulus quoque ſcribens dicebat: Scitis quando gẽtes eratis, ad idola muta quomodo euntes abducebamini? Et rectè dixit, muta. Qui vocem, inquit, habetis & aures, & ſermonis eſtis participes, ad ea quæ nullum ſenſum habent, ſicut bruta, abducimini. Et qualem, qui talis eſt, veniam mereretur? Sed videamus quomodo iuſtus nunc fiduciam acceperit ex his quę Laban confeſſus eſt, & quoniam nullum crimen contra ſe inuenerat reprehenſione dignum, quid dicit? *Iratus eſt autem*, inquit, *Iacob, & contendit cum Laban, & dixit.* Vide quomodo etiam expoſtulando animę ſuę virtutem detegit. *Quæ iniuſtitia mea, uel quod peccatum meum*, inquit, *quòd perſecutus es me?* Quare, inquit, tanto impetu infectatus es me? qualem iniuſtitiam mihi potes opprobrare? quale peccatum? Neque id ſatis, niſi & tantam ſuperinduxiſſes cũ tumeliam, vt ſcrutareris omnia quæ in domo mea.

Quid inueniſti de omnibus uaſis, quæ in domo mea pone hìc corã fratribus tuis & fratribus meis, & iudicent inter nos duos. Tanto, inquit, ſcrutinio facto, potuiſtine aliquid inuenire quod ad me non attineat, vel quod tuum ſit. Si inueniſti, profer in medium, vt qui hìc aſſunt apud me & te E iudicium faciant. Quoniam vidit ſe irreprehenſibilem in omnibus, magna ſumpta fiducia, enumerat beneficia quæ illi per omne tempus exhibuit, & inquit: *Hi ſunt uiginti anni, quibus tecum ſum?* Pro labore tot annorum, hìsne dignus eram? haccine, inquam, cõtumelia? Hi mei viginti anni? Hodie viginti annorum completi in domo tua numerum, *Oues tuæ & capræ tuæ ſteriles non fuerunt, arietes ouium tuarum non comedi, captum à fera tibi nõ attuli, ego ſatis feci de meo, furta diei & furta noctis. Die urebar æſtu, & nocte gelu, & diſcedebat ſomnus ab oculis meis.* Obliuiſceris, inquit, laborum quos exantlaui paſcens oues tuas & capras? Num potes arguere quòd vnquàm oues vel capræ tuæ fuerint ſteriles? Vide quãtam demonſtrat à deo beneuolentiam contigiſſe domui Laban propter ſuum aduentum. Hoc enim eſt id quod & ſuprà dicebat: Benedixit te deus ad pedem meum. Hoc enim nullus à paſtore exigeret. Neque enim paſtoralis artis hoc opus eſt. Propterea ante omnia hoc ponit, prouidentiáque ſu perna factum hoc fuiſſe in pecudibus oſtendit. Arietes ouium tuarum non comedi. Non potes, inquit, dicere quòd aliquando comederim arietem de gregibus tuis: qui ſcilicet multorum paſtorum mos eſt. Beſtia captum F non attuli tibi: neque ipſe, inquit, aliquando comedi, neque beſtia aliquando rapere potuit. Num attuli aliquid à beſtia captum? An non quotidie vides eos quibus greges crediti ſunt, capta à beſtiis afferre dominis? At tu nihil tale vel demonſtrare vel obiicere factum potes in viginti annis. Et quid dico captum à fera? ſed neque ſi furto ablatum quid, vt ſæpe cõtingit, ad notitiam tuam venire feci: ſed ego pro his quæ furtim ablata fuerunt ſatis feci, ſiue die ſiue nocte accidiſſet. Et cùm æſtus flagraret, ferebam fortiter, ſimiliter & frigus noctis, vt illæſi conſeruarentur greges tui: & non hoc ſolum, ſed & ipſe ſomnus propter multam curam diſcedebat ab oculis meis. Vidiſti paſtoris vigilantiam? vidiſti intentum ſtudium? Qualem habebunt excuſationem ij, quibus rationales greges crediti ſunt, & magnam præ ſe ferunt negligentiam: & quotidie, iuxta prophetam, pecudes alias mactant: alias à beſtiis captas contemnunt: alias verò ab aliis raptas, reducere non curant: tametſi minor ſit labor, & cura facilis? Anima enim eſt quæ docetur.

Illic autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Illic autem multus est & corporis & animæ labor. Vide enim, inquit, factus sum die adustus æstu, & gelu nocte, & discedebat somnus ab oculis meis. Quis hęc nunc potest dicere, quòd propter eos quos pascit, tot ferat labores & pericula? Et hoc quidem nunc nullus dicere audet. Paulo autem soli licebat hoc fidenter dicere, atque his maiora. Et vbi, inquis. Paulus hæc sustinuit: audi eum
2. Cor. 11. g dicentem: Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? O pastoris dilectionem indulgentissimam. Alienę ruinæ meos dolores augent, aliena scandala fornacem doloris mei succędunt. Hūc omnes imitentur, quibus rationales oues cōcreditę sunt: & ne deteriores fiant hoc, qui tantæ in brutis pecudibus custodiendis vigilantię fuit, idq; tot annorum numero. Et illic quidem, si incuria quædam accidens, nullum damnum: hìc autem si ouis rationalis perierit, vel à bestia fuerit capta: graue damnum, maximum detrimentum, ineffabilis pœna. Nam si dominus noster sanguinem suum proprium effundere pro illa non declinauit: qua venia dignus fuerit, qui sic honoratam à domino despicere voluerit, & non omnia quæ potest in curanda ouicula adimpleuerit? Cæterùm ad seriem sermonis redeamus. *Hi mihi, inquit, uiginti anni quibus fum in domo*
H *tua. Seruiui tibi quatuordecim annis pro filiabus tuis, & sex annis pro ouibus tuis, & mutasti mercedem decem agnis: & nisi deus patris mei Abrahæ, & deus Isaac fuisset mihi adiutor, nunc forte me uacuum dimisisses. Humilitatem meam & laborem manuum mearum uidit deus, & arguit te heri.* Vides quomodo ea quæ confessus est Laban, animarunt iustum, & fiducię argumentum præstiterunt? Vidisti, inquit, quomodo viginti annorū numero seruiui tibi: pro filiabus quatuordecim annis, reliquis autem pro ouibus: tamen priuare me voluisti mercede, & non te super hoc argui? Verùm ex illis ipsis quæ tu confessus es, scio quòd nisi deus Abraham & Isaac fuisset mihi adiutor, nunc me vacuum dimisisses & nudum: omnia fortè abstulisses à me, & iniustitiam quam proposueras, opere compleuisses. *Sed deus qui scit humilitatem meam, & laborem manuum mearum.* Quid est, humilitatem, & laborem manuum mearum? Quoniam, inquit, scit deus quomodo ego magno studio seruitutem meam perfecerim, & quantum laborem sustinuerim, pascens oues, die noctúque in curis versatus: ad illa, inquam, respexit misericors dominus, & heri
I arguit te: coërcuit iniustitiam quam aduersum me struebas, & irrationabiles tuos conatus. Satis defendendo se, taxarat Laban, & reprehendens illius in se iniustitiam, sua in illum beneficia recensuit. Ideo ille erubescens de his quæ dixerat, nunc in timore assistit, & fœdera inire vult cum iusto. Vide prouidentiam dei, qui tanto impetu ad persequendum exierat, timore coactus est vt ab eo & fœdera quæreret. *Respondens autem Laban, inquit, Iacob: Filiæ tuæ, filiæ meæ: & filii tui, filii mei: & pecora tua, pecora mea: & omnia quæcunque tu uides, mea sunt, & filiarum mearum: quid facerem illis hodie, uel pueris qui ab eis sunt nati?* Scio, inquit, quòd filiæ meæ sunt, & omnia quæcunque habes, ex substantia mea accesserunt. Quid igitur facerem illis hodie, vel pueris qui ab eis nati? *Nunc igitur ueni, & ineamus fœdus ego & tu, & erit in testimonium inter me & te.* Pacta, inquit, faciemus, & erunt in testimoniū inter me & te: in iudicium & demonstrationem. *Dixit autem ei: Si quis transgredi attentauerit, quæ nūc à nobis sunt proposita. Ecce nullus nobiscum, deus autem testis inter me & te.* Considera quomodo paulatim & Laban ad cognitionē dei ducitur. Nam ante hoc arguebat iustū de furto deorum suorum, & tantam propter eos scrutationem faciebat: nūc, inquit, quia nullus est inter nos, qui possit si quid K
post hac testandum fuerit his qui nunc apud nos sunt, deus testis sit inter me & te. Illic, inquit, adest, qui omnia videt, quem nihil latere potest, qui vniuscuiusque mentem agnoscit. *Tulit autem, inquit, Iacob lapidem, & statuit in columnam, & comederunt super collem. Et dixit ei Labā: Collis hic testabitur inter me & te.* Quid est, collis hic? id est, verba quę fiunt in hoc colle, memoria perpetua erūt. Et vocauit nomen eius loci, Collis testimonij. Deinde, inquit, *Aspiciat deus inter me & te.* Attende quomodo pœnam iterū à deo precatur Laban. *Aspiciat*, inquit, *deus inter me & inter te, quia secedimus alter ab altero.* Nūc, inquit, separamur, & tu quidem ibis in domum propriā, ego autem redibo in domum meam: *si humiliaueris filias meas, si acceperis uxores ad filias meas.* Vide, *nullus nobiscū est qui uideat, deus testis.* Considera quomodo semel, & iterum atque sæpius deum in testem vocat. Quia prouidentia, quam expertus erat Iacob, docuit eum quanta esset eius potentia, & quòd impossibile sit aliquid occultum esse oculo qui dormitare nequit: propterea inquit, Etiamsi separemur, etiamsi nullus alius assit, qui testificari possit, hic testis erit vbique præsens: per singula verba docet quòd totius terrę sit dominus. *Et dixit*, inquit, *Iacob, Ecce collis ille testatur. Deinde iterum Laban inquit, Si*
L *enim ego non transiero ad te, neq; tu transeas ad me collem hunc & columnam hanc, in malitia: deus Abraham: & deus Nachor iudicabit inter nos.* Vide quomodo cū patre & auum suum coniunxit, qui frater fuit patriarchæ, suus autem auus.

Deus Abraham & deus Nachor iudicet inter nos. Et iurauit Iacob per timorem dei patris sui Isaac, & sacrificauit sacrificium in monte: & uocauit fratres suos, & comederunt, & biberunt, & dormierunt in monte. Surrexit autem Laban mane, & osculatus est filios suos & filias suas, & benedixit eos: & reuersus Laban abiit in locum suum. Vidisti dilecte quanta dei sapientia, quomodo vno facto & suam erga iustum declarat prouidentiam? & illum ab iniustitia abduxit, & in diuinæ notitiæ viam paulatim inducit Labanem, interminando ei ne quid malum contra Iacob loqueretur: & quasi bestia accurrens, & comprehendere volens & interficere: desinit in defensionem, & in filiorū filiarúmque deosculationem, & sic domum redit. Fortè prolixius sermo se extendit, sed ignoscite: nō hoc sponte admisimus, sed coëgit nos historiæ ratio. Ideo hic missum facientes sermonem, oramus vestram charitatem, vt
M omnia faciamus & tractemus, quò supernam nobis cōciliemus gratiam. Quòd si deum habuerimus amicum, omnia nobis facilia erunt: & nihil nos in præsenti vita contristari poterit, quantis iniucundum esse videatur. Tanta enim supernę virtutis est excellentia, vt etiam ea quæ tristia sunt, iucunda facere queat: sic & Paulus in afflictionibus existens, gaudebat & exultabat, expectatione repositorum bonorum animatus. Propterea & propheta dicebat: In afflictione dilatasti me: docens nos, q̄ Psal. 4.
in ipsa afflictione securos & beatos faciat. Talem igitur habentes dominum, tam potentem, tam sapientem, támque misericordem, & quod nostrum est afferamus, virtutisque magnam habeamus rationem, vt non solum præsentia, sed & futura bona consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre gloria, & imperium simul cum sancto spiritu nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. Iviii.

SCio quòd heri defatigati fueritis, nobis sermonem prolixius extendentibus: sed bono estote animo, labor vester non est *inanis*: In domino enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

A domino enim spes est, quòd & breuis labor magnam mercedem vobis allaturus sit. Nam licèt corpus fatigaretur, anima tamen magis confirmabatur. Ideo & ipse videns vestrum feruens desiderium & studium, volebā quidem abbreuiare sermonem, sed antequam finiretur historia, nolui, sciens me vobis hac ratione magis gratificaturum. Multitudo enim dictorum satis declarabat inexplebile vestrum desiderium, & studium audiendi auidum: propterea & ipse cum maiori alacritate vos docere incipio, videns vestram quotidie appetentiam crescere. Age & hodie quæ sequuntur hesternam lectionē, pro virili nostra pertractemus, consuetum vestrę charitati conuiuium proponentes. Et videamus post discessum Laban, quomodo iustus iter arripiat. Nihil enim su
B peruacaneum in diuina scriptura positum est, sed omnia quæ à iustis fiunt, maxima vtilitate plena sunt. Quoniā enim vniuersorum dominum continuò habuerunt comitem, & itineris difficultates reddentem faciles, multum etiam nos vtilitatis ex paruo eorum itinere possumus percipere. Nam postquam Laban in domum suam abiit, & Iacob viam suam perrexit, & eleuatis oculis, vidit castra dei castrametata esse, & occurrerunt ei ange-
B li dei. Postquam enim cessauit, & finem habuit timor Laban, excepit eum timor fratris: propter hoc misericors dominus animare iustum volens, & omnem eius metum discutere, fecit vt angelorum videret castra.

Occurrerunt enim, inquit, *ei angeli dei. Et dixit Iacob, Castra dei sunt hæc. Et uocauit nomen loci eius, Castra.* vt ex ea appellatione perpetua maneret memoria visionis, quæ illic contigerat. Deinde post visionem hanc, Misit, inquit, *ante se nuncios ad Esau fratrem suum, & mandauit ei, dicens: Sic dicetis domino meo Esau.* Vide & post visionem, quātus adhuc timor vrgebat iustum. Timebat enim fratris violentiam, & angebatur animo, ne fortè memoria eorū quæ olim facta sunt impelleret illum ad insidias.

Dicite, inquit, *domino meo Esau. Sic dicit seruus tuus Iacob: Peregrinus fui cum Laban, & longo tempore ibi moratus sum usque nunc, & factæ sunt mihi boues & asinæ & oues & serui & ancillæ, & misi ut annunciaretur domino meo Esau, ut inueniat puer tuus gratiam coram te.* Attende quomodo timuerit fratrem: & propterea placare eum volens, præmittit: significans ei & reditum suum, & substantiam quæ sibi
C contigerat, & vbi tanto tempore moratus fuerit, vt placato eius furore, clementem facere possit: id quod & factum est, deo cor illius demulcēte, & tractabilem extincta ira faciente. Nam si Labanem, qui tanta concitatione persequebatur, timere fecit per ea quæ ad ipsum dicebat: multo magis fratrem mansuetiorem fieri erga iustum fecit. *Reuersi sunt autem*, inquit, *dicentes: Venimus ad fratrem tuum, & ueniet in occursum tuum, & quadringenti uiri cum eo.* Vide quomodo & istucipsum auget metum iusti. Neque enim sciebat euidenter mentem fratris: sed vt didicit multitudinem venientium cum illo, formidauit, suspicans ne quasi in bellum contra se veniret, & ita vellet occurrere. Timuit enim, inquit, Iacob, & perplexus erat, & formido mentem eius turbauerat, & nesciebat quid faceret, sed mansit perplexus: propterea timuit quasi de salute sua, & mortem ante oculos habens.

Diuisit autem in duas turmas omnem populum, qui secum erant. Dixit enim: Si uenerit ad turmam unam, & percusserit eam, erit adhuc altera quæ saluabitur. Talia suggerebant ei timor & magna formido. Videns autem se quasi in reti comprehensum, ad inuictum dominum confugit, & promissiones quæ ei factæ erāt repetit ab omnium deo: quasi dicens ad eum, Nunc venit tempus in quo & propter primogenitorum virtutem, & propter promissio- D
nem quæ à te facta est mihi, dignus habear qui tuo adiuuer præsidio. *Dixit enim Iacob: Deus patris mei Abraham, & deus patris mei Isaac tu es, qui dixisti mihi, Vade in terrā natiuitatis tuæ.* Qui euocasti me, inquit, de terra aliena, & præcepisti vt redirem ad patrem meū, & in terram natiuitatis. Satis mihi sit de omni iustitia & veritate, quam fecisti puero tuo. Sufficis mihi, inquit, ad subsidium in præsenti tempore. Qui enim vsque ad præsens tempus tantam erga me declarasti prouidentiam, potens es etiā nūc eripere me ab vrgētibus periculis. Non enim ignoro, quòd in isto baculo meo transiui Iordanem. Nunc ergo propter tuam de me solicitudinem, qui baculū solum gestans abiui in terram alienam, & nunc cum duabus turmis aduenio, tu igitur domine, qui tantam mihi substantiam concessisti, qui tantum augeri me fecisti, nunc eripe me de manu fratris mei Esau: *quia timeo ego eum, ne fortè percutiat me, & matrem, cum pueris. Tu dixisti: Benefaciam tibi, & ponam semen tuum sicut arenā maris, quæ numerari nequit, præ multitudine.* Vide iusti religiosum animum, & magnam gratitudinem: quomodo non in alio
E dominum precatur, quàm vt suas promissiones adimpleat. Et de prioribus demonstraturus gratiarum actionem, confitetur quòd ex nudo, & omnibus destituto in tantam peruenerit abundantiam: & supplicat vt de periculo se liberet. Dixisti enim, inquit, Ponā semen tuum sicut arenam maris, quę dinumerari nequit. Cùm igitur orationem suam ad deum fecisset, & supplicationē precum obtulisset, facit & suum officium. Et acceptis muneribus quæ asferebat, misit fratri, cùm segregasset quæ mitterentur, & mandata dedisset ita vt placaretur animus fratris, & suus nunciaretur aduentus. *Dicite enim*, inquit, *Ecce puer tuus aduenit post nos. Et ut primùm reddatur amicus, & tunc in faciem eius occurram.* Post hac enim, inquit, *videbo faciem eius. Forté enim accepta erit ei facies mea, & antecedant dona secundum faciem eius.* Verùm vide, obsecro, ineffabilem dei misericordiam, & quomodo semper cōgruo tempore suam declarat prouidentiam. Nam vt de Laban dictum est, quoniam iustus nihil talium suspicabatur, neque sciebat quòd Laban cum tanta vi inuadere se vellet, vt vleiscereturclā-
F cularium suum abscessum: apparuit angelus nocte Laban, & repressit eius impetum, mandatúmque dedit ne vel asperum verbum loqueretur Iacob: dicit enim, Ne loquaris cum Iacob mala. Et hoc ita dispensabat, quòd per illius linguam notum fieret iusto, vt fidentiori esset animo, comperta tanta dei in se prouidentia. Nunc quia frater temporis longitudine mitigatus erat, quieuerátq; ira & indignatio contra Iacob: hic autem anxius erat, timens & tremens fratris occursum: bonus dominus non iam Esau præcipit, nihil enim contra fratrem meditabatur, sed iustum solatur. *Nam postquam misisset offerentes munera, & dormiuisset, surrexit in media nocte, uxores duas & filios transmisit in transitu Iaboth, & accepit eos, & transiit fluuium. Relictus est autem Iacob solus, & colluctatus est homo cum eo.* Magna domini misericordia, quoniam occursurus erat fratri, vt sciret reipsa quòd nihil asperū laturus esset, in figura hominis luctari cum iusto voluit: deinde videns se vinci, apprehendit, inquit, latitudinem lumbi eius. Totum hoc factum est, vt se illius humilitati attemperaret, & formidinem ex anima iusti eximeret, & persuaderet eum vt citra angorem fratri occurreret. *Nam cum tenuisset latitudinem lumbi Iacob, emarcuit neruus qui super latitudinem lumbi Iacob, cùm colluctaretur ille cum eo.* Deinde vt sciret Iacob virtutem eius quem secum

luctari

Universidad de Deusto
Biblioteca

G luctari putabat,dicit ad eum: *Dimitte me, ascendit enim aurora.* Sentiens igitur iustus magnitudinem virtutis eius qui hæc sibi dixerat: dixit, *Minimè te dimittam, nisi me benedixeris.* Magna enim consequutus sum, & quæ supra meam sunt dignitatem: non prius te relinquam, donec benedictionem à te accipiam. Deinde dicit,

Quod nomen tuum est? Vide iterum quantum sese humiliet & attemperet. Nam si non interrogasset, nesciuisset iusti nomen? Sed vult eius fiduciam solidare, & docere quis sit qui ei loquatur. *Et postquam dixit Iacobo: Non uocabitur nomen tuum Iacob, sed Israël erit nomen tuum. Quoniam si contra deum fortis fuisti, multo magis contra homines potens eris.* Vidisti quomodo ostēdit totam causam, propter quam adeo se humiliauit? Et simul docuit iustū per nominis impositionem, quis esset, & quem viderit & comprehenderit. Non vltrà enim vocaberis Iacob,
Israël. sed Israël erit nomē tuum. Israël autem: si quis interpretetur, sonat mens videns deum. Quoniam sicut videre homini possibile est, videre meruisti: propterea & hanc appellationem tibi impono, vt omnibus posteris manifestum: sit quam visionem assequutus fueris. Et subiicit:
H Quoniam prævaluisti contra deum, & cōtra hominem potens eris: *nihil amplius time, neque damnum aliquod expectes, quod ab aliquo feras.* Nam qui tantam virtutem accepisti, vt cum deo luctari valueris: multo magis homines superabis, & inuictus omnibus eris. His auditis iustus, obstupescens magnitudinem eorum quę ad se dicta erant, dicit ei: *Annuncia mihi nomen tuum. Et dixit: Cur quæris nomen meum?* Et *benedixit eum.* Intra tuos limites mane, & ne transgrediaris mēsuram tuam. Vis meā benedictionem obtinere? ecce eam tibi do: dicit enim,

Et benedixit eum. Et uocauit, inquit, *Iacob nomen loci huius, Speciem dei. Vidi enim deum facie ad faciem, & salua facta est anima mea.* Vides quantum ei fiduciæ à visione concessum? Salua facta est anima mea, quæ propemodum mortua præ timore: quoniam videre mihi datum est facie ad faciem deum, salua facta est anima mea. Ortus est autem ei sol, quando præteriit visio dei. Vidisti quomodo infirmitati humanæ dominus sese attemperans, omnia agit & tractat vt suam misericordiam declaret. Et ne admireris, dilecte, quòd tanta humiliationis illius magnitudo: sed cogita quòd & patriarchæ, cùm apud quercum sederet, in hominis figura cum angelis hospes fuerit: præsignans nobis iam multo antea & ab initio,
I quòd humanam naturā susceptурus esset, vt sic omnem humanam naturam à diaboli tyrannide liberaret, & ad salutem reduceret. Verùm tunc quidem, *quoniam initium & principia erant,* in figura vnicuique illorum apparebat, sicut ipse per alium prophetam dicit: Ego visiones multiplicaui, & in manibus prophetarum assimilatus sum. Quando autem dignatus est dominus humanam formam suscipere, & primitias nostras recipere, non putatiuam neque apparentem tantum carnem, sed veram induit. Et ea propter voluit per omnia nostra transire, & ex muliere nasci, & infans fieri, & panniculis inuolui, & lacte pasci, aliáque omnia ferre, vt dispensationis veritas credibilior esset, & hæreticorum ora diffugerent. Propterea & dormit in naui, & iter facit, & fatigatur, & omnia humana sustinet, vt per res ipsas certisque argumentis persuadeat: propter hoc etiam tribunali assistit, & crucifigitur, & mortem sustinet ignominiosissimam, & in sepulchro ponitur, vt sua incarnatio per omnia fiat manifesta. Nam si non verè carnem nostrā assumpsit: neque crucifixus est, neque mortuus, neque sepultus: neq; resurrexit. Quòd si nō resurrexit, omnis de
Osee.12.c

incarnatione sermo subuersus est. Vides in quātam ab- K surditatem incidunt, qui diuinæ scripturæ canonē imitari nolunt, sed suis cogitationibus permittunt omnia? Verùm sicut hìc perspicua est veritas, ita apud iustum illū apparentia quædā erat, per quam iustus multis argumētis certior fieret, quantam sui curam deus habiturus, & quòd inuictus sit futurus ab omnibus qui sibi insidiātur. Deinde, vt posteritati nota fieret visio ei facta: *claudicauit,* inquit, *femore suo. Propter hoc non comedunt filii Israël nervum, qui emarcuit, qui est super latitudinem fœmoris, usq; in hūc diem: quia tetigit nervum super latitudinem fœmoris Iacob, & emarcuit.* Quoniam enim iustus impletis vitę suę annis, emigraturus erat ex hac vita: oportebat autē prouidē tiam dei in illū, & tantam dei dignationē, omni hominum generi manifestari: ideo inquit, Non comedūt filij Israël nervum latitudinis fœmoris, quod emarcuit: scies eorum magnam ingratitudinem, & q̄ obliuiscātur dei beneficia, perpetuò artibus quibusdā inducit eos, vt habeant memoriā eorum quę à se facta sunt, taliáq; excogitat monimēta per illas obseruationes, id quod per scripturam totā inuenies. Hæc enim maxima causa est plurimarum obseruationū, & q̄ vult perpetuò futuras generationes meditari beneficia dei, & nō oblitione vnquā L obliterantes ad suos errores recurrere: qui mos fuit Iudæorum genti peculiaris maximè. Nam qui in beneficiis sæpe summam præ se tulerunt ingratitudinē, multo magis nisi hoc fuisset factum, omnia quæ à deo in ipsos facta sunt, è mente sua abiecissent. Cæterùm videamus nunc, quomodo fratri suo Iacobus occurrerit. Postquam enim ex his quæ facta sunt iustam accepit exhortationē, & sufficiens solatium & promissionem, quòd fortis futurus esset, & potens etiā contra homines. *Eleuatis oculis uidit, & ecce Esau frater eius, & quadringenti uiri cum eo. Et diuisit Iacob pueros Liæ, & Rachel, & duarum ancillarū. Et posuit duas ancillas & pueros eorū in principio & Lian & pueros eius postea, & Rachel ac Ioseph postremos, & adorauit super terram septies, donec appropiauit ad fratrem suum.* Vide quomodo diuisione facta, ipse præ omnibus occurrit: & adorauit super terram, inquit, septies, donec appropiauit ad fratrem suum: prouocans & per gestus, & per adorationem fratrem in sui beneuolentiam: id quod & factū est. *Nam ut Esau occurrit,* inquit, *amplexatus est eum, & osculatus est, stringens collum eius: & flebant uterque.* Vide dispensationem dei. Quia quando vult omnium dominus suam erga nos declarare prouidentiam, & eos qui M atroci in nos animo sunt, ouibus mansuetiores facit. Cō sidera igitur quantam mutationem declarat Esau. *Accurrit enim,* inquit, *in occursum eius, & amplexatus eū, osculatus est, & fleuerunt ambo.* Vix tandem iustus respirauit, & timorem excussit, animosior factus. *Eleuatis autē oculis,* inquit, *uidit mulieres & pueros. Quid hæc tua sunt?* Vidēs iusti facultatum abundantiam, in admirationem adductus est, ideo & rogare voluit. Quid igitur iustus?

CAPVT. XXXIII.

Pueri, inquit, *sunt, quibus misericorditer donauit deus seruum tuum.* Vide quantum mansuetudinis robur: & quomodo per verborum modestam humilitatē, illius indignationem fregit & mitigauit. *Et appropiauerūt,* inquit, *ancillæ & filii, & adorauerūt Liā & Rachel. Quid, hæc tua sunt? quæ autem turmæ illæ, quæ mihi obuiam uenerunt? Ille autem dixit: Vt inueniat seruus tuus gratiam coram te.* Considera, obsecro, quomodo humilitate excellenti fratrem deuicerit: & quem putabat affici erga se hostiliter & atrociter, ita inuenit mansuetum, vt voluerit in ministerium eius omne officium suum declarare. *Dixit enim,* inquit, *sunt mihi multa, frater: sint tibi tua.* Verùm neque hoc permisit

Iacob,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Iacob, ſed monſtrans quanti faciat eius amicitiam, inquit: *Si inueni gratiam coram te, accipe dona de manibus meis.* Nam propter hoc videbam faciem tuam, quaſi aliquis videat vultum dei. Accipe, inquit, dona, quæ à me tibi afferuntur. Cum tanta enim iucunditate vidi faciem tuã, cum quanta quis viderit dei faciem. Hoc magni obſequij gratia dictum eſt à iuſto, vt eum demulceret, & ad fraternam beneuolentiam duceret. Beneplacitum mihi facies, hoc eſt, gratum mihi facies. *Accipe igitur benedictiones quas attuli tibi, quia miſertus eſt mei deus, &* ſunt mihi omnia. Ne detrectes, inquit, accipere. Hæc enim omnia à deo mihi donata ſunt, & hic mihi horum omnium ſuppeditator factus eſt. Per quæ placidè & illum docuit, quanta erga ſe fuerit dei prouidentia, & effecit vt magnam ſibi reuerentiam exhiberet. Et *coẽgit eum, & accepit.* Vide nunc mutationem. Et *dixit Eſau, Profecti eamus in rectam:* hoc eſt, nunc communiter & ſimul iter faciemus. Ille autem cauſatus honeſtum prætextum, dixit: *Dominus meus,* inquit, *ſcit quòd pueri mei teneriores, & oues & boues fœtæ ſint: ſi igitur ſequi ea cogam, uno die morientur.* Non poſſum, inquit, acceleratius facere iter: ſed cogor lentè & pedetẽtim progredi, tam
B propter pueros, quàm propter pecudes, vt non labore plurimo pereant. *Vade igitur,* inquit, *tu, ego autem parcens labori puerorum & pecudum, conueniam te in Seir. Quibus auditis, frater: ſi uis,* inquit, *relinquas aliquos meorum apud te.* Faciebat hoc in ſignum magni honoris & officij. Ille autem nihil tale accepit. Sufficit enim mihi, inquit, quòd verè inueni gratiam coram te. Hoc vnum mihi curæ erat, vt amicum te inuenirẽ. Quoniam igitur hoc aſſequutus ſum, non alterius cuiuſpiam indigeo. Et *profectus,* inquit, *Iacob, fecit ſibiipſi & iumentis ſuis tabernacula: propterea uocauit locum illum Tabernacula.* Hæc audientes imitemur iuſtum illum, & eandem declaremus humilitatem animi: & ſi qui ſunt qui malè nobis afficiuntur, non magis eorum accendamus iram, ſed magna manſuetudine & humilitate tam verborum quàm operum, reprimamus eorum inimicitias, & afflictas eorum curemus animas. Vide enim ſapientiam huius iuſti, quo modo magna verborum conſtantia ita Eſau demulſit, vt & ad ſe colendum feſtinaret, facerétque omnia quæ ad ſui pertinebant honorem. Hoc verè ſummæ virtutis
C eſt, vt non ſolum eos qui bene nobis afficiuntur, magno ſtudio diligamus, & eis omnibus modis ſeruiamus: ſed vt etiam eos qui nobis infeſti eſſe volunt, aſſiduitate officiorum nobis conciliemus amicos. Nihil enim manſuetudine violentius. Nam ſicut rogum cùm valde accenditur, aqua iniecta reſtinguit: ita & animum camino magis exardeſcentem, verbum cum manſuetudine prolatum extinguit. Et duplex inde nobis lucrũ accreſcit, tum quòd nos manſuetudinem declaramus, tum quòd fratris indignationem ceſſare facimus, & mẽtem eius à turbatione liberamus. Quid enim, dic mihi: Num reprehendis fratrem tuum, & accuſas indignationem, & quòd hoſtiliter ſe gerit erga te? Cur igitur non diuerſa via ſtudes incedere, ſed ipſe magis iraſci vis? Non poteſt igni ignis extingui. Repugnat enim hoc naturæ. Sic neque furor furore alio demulceri poterit vnquam. Verùm quod igni eſt aqua: hoc eſt iræ manſuetudo & mititas. Propterea & Chriſtus dicebat diſcipulis: Si diligentes vos diligitis, quam mercedem habetis? Deinde magis ad hoc inhortari, & reprehendere negligentes volens, dicit: Nónne & publicani idem faciunt? Quem enim dices qui tam deſes ſit, & non hoc faciat? Nonne & publicani magno ſtudio faciunt? Quid autem pu-

Matth. 5. g

blicano deterius? attamen inuenies eum hoc omnibus D
modis obſeruare. Et non eſt poſſibile, vt non redamet qui amatur. Ego autem quia & excelſiores vos eſſe volo, & aliquid amplius habere: non hoc admoneo, ſed vt inimicos diligatis. Id quod beatus ille ante legem, ante doctrinam aliorum, ſponte ſua fecit: & propter excellentem manſuetudinem prius ſuperauit Laban, nunc autem & fratrem. Nam licèt ſuperno præſidio fretus fuerit, attamen quod & ſuum eſt declarauit. Ita ſanè & nos perſuadeamus nobis, quòd licèt infinities enitamur, nihil tamen prorſus rectè agere poſſumus; niſi ſuperna gratia adiuti. Sicut autem niſi illam habeamus, nihil vnquam poſſumus rectè agere: ita niſi quod noſtrum attulerimus, non poterimus ſupernum acquirere fauorem. Demus igitur operam vt & noſtra afferamus, & ſupernum fauorem alliciamus, vt & ex noſtro ſtudio, & ex dei miſericordia virtutes noſtræ quotidie creſcant, multáque ſuperna fruamur gratia. Quod nobis omnibus concedatur gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cũ patre & ſancto ſpiritu ſit gloria, imperium, honor nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorũ, Amen.

Homilia. lix.

E
VIdiſtis heri & noſtri omnium domini eximiam miſericordiam, & diſcipulorum philoſophiam, & ludęorum ingratitudinem? Vidiſtis quanta cum patientia eorum impudentem audaciam obmuteſcere fecit, cùm ſuos excuſaret diſcipulos, monſtrans quòd ipſi qui legem vindicare volebant, legis voluntatem ignorarint, & quòd irradiante veritate, adhuc vmbræ aſſidere voluerint? Vidiſtis quomodo ſupernè, & iam ab initio obſeruationes legales auferre ſtudebat, docens eos quòd exorto ſole iuſtitiæ, non iam à candelis poſſit lumẽ accendi? Iubar enim ſolaris luminis quod accedit, hoc tegit, & videri non ſinit. Didiciſtis quomodo poſſibile ſit, vt feriæ perpetuæ agantur, & à temporum obſeruatione liberemur. Nam propter hoc venit dominus noſter, vt nos liberaret à temporum neceſſitate: & excellentiores faceret, & iam in cœlo habentes municipatum: & cùm adhuc homines ſumus, angelorum imitemur vitam, rideamúſque res humanas omnes. Age hodie ſi videtur, ſeriem verborum beati Moſis ſequentes, ea quæ ſuperioribus diebus diximus, tractemus, & inde vobis apponamus conuiuium. Scitis omnino quòd cùm rediiſſet ex Meſopotamia Iacob, & F
occurreret fratri, & iterũ ab eo ſepararetur: & illo quidem in Seir montem contendente, Iacob autem tabernacula figente, & locum ab euentu Tabernacula vocante, ſermonem miſſum fecimus: ideo opus eſt vt ſequentia pro viribus noſtris tractantes, doctrinam vobis relinquamus ſpiritualem. Securus enim tandem factus eſt iuſtus & ab omni mentis angore liberatus. *Venit,* inquit, *in ciuitatem Sycimorum, & poſſedit partem agri ab Emmor patre Sychem, centum agnis: & erexit ibi altare, & inuocauit deum Iſraël.* Ne prætereamus obiter ea quæ in diuinis ſcripturis ſunt contenta. Nam ſi auri glebas ex terra effodientes nulli labori parcunt, & omnia grauia ferunt vt poſſint aurum è terra euellere: multo magis iuſtum fuerit vt ſcrutemur eloquia Chriſti, & vtilitatem quæ inde eſt percipiamus, & ſic inde exeamus. Cogita, obſecro, eximij iſtius viri philoſophiam, quomodo tanta gratia ſupernè fruitur: & videns augeri ſuas facultates, pecora dico, & tantum numerum filiorũ circunſtantem, non in extruendis ędificiis amplis & præclaris fuit occupatus, neq; villas & agros emere curauit, qui ſufficere poterant vt diſtribuerẽtur filiis. Hæc enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

G & similia agere solent qui alios opibus antecellunt: & sæpe qui vnum tantum habet filium, decem millia talenta auri colligere quærit, vt agros emat, & domus claras extruat: & vtinam ex iustis laboribus tantam affluentiam colligeret: sed graue, & quod omnibus grauius est facit, ab aliis rapit, alios circunuenit dolis, aliis negocium facit, & ita alienas substantias suas facit. Et si quis dixerit: Ad quid tanta in colligendas opes insania? statim puerum prætexit, & dicit se talia operari ob suum in illum amorem. Et ille quidem tametsi puerum prætexat, hæc vix delibat frustra & in vanum. Sunt autem qui neque pueros habent, & insaniunt vt pecunias colligant: & mallent grauissima ferre, quàm vnum obolum indigentibus expendere. Sed iustus ille nihil talium consultauit, neque cogitauit: sed cum opus haberet agro, centum agnis datis, partem agri emit ab Emmor, patre Sychem. Et vide pietatem, religionémque viri, qua de causa agrum emere studuerit. Et erexit ibi, inquit, altare: & inuocauit deum Israël. Vidisti quare & agri partem emat? vt gratias ageret communi nostri omnium domino. Oportebat imitari omnes qui sub gratia sunt, hunc qui ante legem, & non sic insanire in opes. Quare enim, dic mihi, & tibiipsi hæc onera spi-
H narum congregas, & filiis tuis materiam & occasionem malitiæ te relinquere non sentis? Nescis quòd dominus maiorem curam pueri tui gerit, tu autem plurimam tuiipsius occasionem illi relinquere studens, quæ submergi animam eius faciant? An nescis quòd iuuentus per seipsam ad ruinam procliuis est, & ad malitiam leui momento inclinatur: quando autem & opum affluentiam acceperit, multo magis ad malum proruit? Sicut ignis cùm fomitem inuenit, validioribus flammis exurgit: ita & quando in iuuenem materia pecuniarum inciderit, tantam accendit fornacem vt animam iuuenis totam flagrare faciat. Nam quando poterit talis continentiæ curam habere, & intemperantiam fugere, & laborem pro virtute, vel aliud spirituale quiddam suscipere? An non audis Christum dicentem: Curę huius seculi, & deceptio diuitiarum suffocat mentem, & sterilis fit: quas & spinas nominauit? Nam cùm dixisset in parabola seminis, quòd aliud ex seminibus in spinas incidit, deinde discipulis aliquibus interpretans:
Matth. 13. & Lucæ. 8. a
I Sunt spinæ, inquit, solicitudo huius seculi, & deceptio diuitiarum quæ suffocant mentem, & sterilis fit. Et bene spinis comparauit solicitudinem huius seculi. Sicut enim spinæ non sinunt semen emicare, sed densitate sua seminatum supprimunt: ita & curæ temporales, spirituale semen, quod in anima seminatur, non sinunt fructum afferre: sed adurũt & suffocant sicut spinæ, profectum eius retardantes. Et deceptio diuitiarum inquit. Bene dixit deceptionem diuitiarum. Etenim verè deceptio est. Quæ enim vtilitas tot talentorum, & tantæ affluentiæ diuitiarum? Profectò, inquit, magnam præbet voluptatem & lætitiam possessio. Qualem lætitiam? Et quid dico lætitiam? Nónne maximè intempestiuas tristitias & mœrores nasci facit? Et nondum dico magnam & propter ipsas pœnam: sed iam illam in præsenti vita neque voluptatem habere potest, sed potius quotidianas turbationes & amaritudines. Et mare fluctibus non ita intumescit, vt talem animam à cogitationibus & affectionibus infestari, & in omnes tam suos quàm alienos malè affici videmus. Et si quando partem illorum auferat aliquis: multa enim accidunt, & multi insidiantur, vtpote famulorum malignitas, & potentium violentia: tunc vtique tunc inuenies tales vitam agere absque vita. Qualibus igitur lamentis ta- K
les non fuerint digni, qui omnia facere student quę contra se sunt, & in perniciem animæ suæ talia colligere volunt? Verùm si videtur, talibus relictis, ad historiam iusti huius redeamus, & videamus sequentium seriem. Erexit, inquit, altare in parte agri, & inuocauit deum Israël. Et postea in Sycimis domicilium habere voluit. Sed vide iterum, quomodo iustus & hìc suam mansuetudinem declarat. *Et quid dicit? Egressa est autem, inquit, Dina, ut uideret filias indigenarum. Et ut uidit eam Sychem filius Emmor, dormiuit cum ea: & dilexit uirginem, & loquutus est ei iuxta mentem uirginis:* Vidistis quantum sit iuuentus malum, quando rectæ rationis freno caret! Vidit enim virginem, & totus propter aspectum captiuus factus est, & concupiscentiam opere compleuit, & loquutus est ei iuxta mentem virginis. Quoniam iuuenis erat puella, eiusmodi verba, inquit, cum ea loquutus est, quæ sufficiebant ad conciliandam sibi eam. Et inquit ad patrem: *Da mihi filiam hanc in uxorem. Audiuit autem Iacob factum, & tunc leuiter tulit, expectans fratrum eius aduentum. Erant enim in pascuis. Et siluit,* inquit, *Iacob, donec uenirent illi. Cùm autem uenisset Emmor ad Iacob, uenerunt & fratres Dinæ, & cum audiuissent quæ facta erant sorori suæ, compuncti sunt.* Quid est, compuncti sunt? contristati sunt, & rem intolerabilem esse putauerunt & grauissimam, erátque eis mœrẽdi magna occasio. Magna enim L
eos tristitia afficiebat, quòd rem turpem fecerat *in Israël* Sychem, qui dormiuerat cum filia Iacob. Vides filiorum continẽtiam, quomodo turpitudinem maximam hoc factum reputabant? Vidisti quomodo iustus pueros suos erudiit ad virtutem? Quomodo autem filius Emmor suam concupiscentiam opere complens, sit patri & toti ciuitati perditionis author? Sed *prius audiamus,* quę Emmor ad eos dixerit, & *postea scietis fratrum* Dinæ malitiam, & *quomodo uindicare studebant quod in* sororem erat *commissum. Et loquutus est eis* Emmor, *dicens: Sychem filius meus prælegit animæ filiam uestram.* Vide quomodo iam præsignat, quòd pernicies eum cõprehensura sit. Prælegit enim, inquit, animæ: hoc est, animam suam exposuit pro filia vestra. Ille quidem dicebat concupiscentiam suam, quam erga puellam habebat: paulò post autem didicit, quòd suæ & omnium qui ibi erãt, perditionis fuerit occasio. Quia igitur ille virginem sic deperibat, Date, inquit, *istam illi uxorem, & erit gener uester: filias uestras date filiis nostris, & inter nos habitate. Et ecce terra lata est coram uobis, habitate & negociemini in ea, & in ea possessiones habete.* Vide patrem quomodo M
propter filij amorem quantã habet erga peregrinos benignitatem, & quomodo eos conciliare sibi volens, data eis in omni regione sua potestate. Et hęc quidem egit pater. Filius autem quia vidit patris erga se studium, & quomodo omnia facere paratus fuerit, vt impleretur quod cupiebat, adiicit quod suũ est, & dicit ad Iacob & ad fratres puellæ: *Inueniam gratiam coram uobis, & quicquid dixeritis, dabimus: multiplicate dotẽ, & dabo secũdum quod dixeritis mihi, & date mihi puellam hanc in uxorem.* Vidisti & patrem propter studiũ & curam in filium valde adhortari, & iuuenem promptè omnia promittere, vt puella potiretur? Hæc enim, hæc pernicioſa affectio omnia suscipienda capto persuadet, donec in inferni profundum ducat. Et vide, obsecro, senior quidem Iacob hæc audiens silet, & pro sua mansuetudine nihil loquitur: sed vim filię factam patienter fert. *Filii autẽ Iacob dixerunt Sychem & Emmor patri eius dolosè, & locuti sunt illis, quòd coinquinarint Dinam sororem suam.* Considera hic quomodo propter

Universidad de Deusto
Biblioteca

A do propter vnius intemperantiam, vnam ciuitatem habitantes, pœnarum socij fiunt. Sicut enim accensa pyra, & qui propè habitant periculi sunt participes, igne omnia depascente: eodem modo & nunc adolescentis intemperantia non solum patrem, sed & omnes ciues simul perdit. Quid igitur pueri Iacob? dolosè eis respon derunt. Dignum est auditu, vt discatis quomodo propter sororem doluerunt. *Dixerunt enim*, inquit, *Symeon & Leui fratres Dinæ, filii autem Liæ: Non possumus facere uerbum hoc, ut demus sororem nostram homini qui habet præputium. Si igitur circuncidamini carne præputij uestri, dabimus filias nostras uobis, & de filiabus uestris accipiemus, & erimus quasi genus unum.* Hæc quidem propositio honesta erat, & rationi consentanea, sed cum dolo, inquit, dicta est. *Et si nolueritis*, inquit, *hoc facere, acceptis filiabus nostris abibimus.* Hæc quidem Symeon & Leui, cędem omnium secum meditantes, proposuerunt. Illi autem spectantes ad hoc quod proposuerant, & vt virginem repetentes consenserũt in dicta, & placuerunt eis proposita, dicit enim: *Placuit coram eis sermo, & non neglexit adimplere dicta adolescens. Deperiebat enim filiam*, inquit, *Iacob.*
B hoc est totum se in puellæ amorem effuderat. *Et uenerunt ipse*, inquit, *& pater eius ad portam, & locuti sunt omnibus qui in ciuitate habitabant, & consuluerunt ut circuncisionem susciperent iuxta illorum propositionem, & ut illos ad cohabitationem acciperent. Et implebant illi statim, quæ ab Emmor & Sychem dicta sunt, & omnes simul circuncisionis signum in corpore accipiebant. Hoc ubi resciuerunt Symeon ac Leui, quæ iam dudum secum meditabantur, opere cõpleuerunt. Et acceptis gladiis suis, ingressi sunt ciuitatem securè.* Quid est, in ciuitatem securè? quia cùm solũ duo essent, tantę multitudini se opposuerunt. Sed magnam eis securitatem præstitit, quòd omnes illi faucij iacerent. Quod vt nobis manifestaret scriptura, Factum est, inquit, in die tertio, cum essent in labore. *Hoc illos securos reddidit, & duos fortiores multis fecit. Occiderunt*, inquit, *omne masculinum, hoc est omnes uiros, qui propter circuncisionem iacebant: & parati erant, ut ita dicam, ut occiderentur: & eum aliis etiam in iuuenem irruerunt, qui puellam uitiauerat. Et non contenti hac uindicta: etiam oues*, inquit, *eorum, & omnia pecora, & omnia corpora in captiuitatem duxerunt, & ciuitate uiris destituta & direpta redierunt.* Vidisti dilecte quantum malum operata sit vnius iuuenis temeritas? Vidisti quan-
C tam attulit perniciem omnibus ciuitatem habitantibus? Hæc scientes, refrenemus puerorum nostrorum impetus, magnúmque furorem absterrendo & admonendo compescamus: & curemus eorum castitatem, & omnia faciamus & tractemus, vt absurdas concupiscentias iuuenilis ætas effugere possit. Nam propter hoc & communis dominus noster, sciens humanæ infirmitatis naturam, nuptias dedit & sanciuit, vt ab illicito concubitu abstineretur. Ne igitur negligamus iuuenes, sed scientes fornacis incendium, priusquam in luxuria implicentur, studeamus eos iuxta legem dei nuptiis copulare, vt & continentiam suam custodiant, nullúmque damnum lasciuiæ suæ habeant, remedio illinc sumpto: vt possint carnis indomitos motus reprimere, & pœnam effugere. Sed videamus quomodo ea quæ à pueris facta sunt, senem affecerint, *Dixit*, inquit, *Iacob ad Symeonem & Leui: Exosum me fecistis, ita ut malus ego sim habitatoribus terræ.* Quare, inquit, tantam fecistis vindictam? *Nam quæ à uobis facta sunt, odium mihi maximum pepererunt apud omnes habitatores terræ huius.* Deinde monstrans timorem, in quo erat constitutus. *Mihi autem*, inquit, *paruus numerus est, & congregati contra me,*

percutient me, & exterar: quasi diceret: Nescitis quòd D
pauci sumus, facilè eadem & nos patiemur, quibus vobis illos afficere placuit. Et sicut Sychem patri & omnibus ciuitatem habitantibus huius interitus fuit author, ita & vos mihi. Nam propter vos & ego exosus ero, & nihil prohibet quin delear propter vestram audaciam. *Illi autem dixerunt*, inquit: *Nunquid ut scorto abutentur sorore nostra?* Vide pueros continentiæ gratia vltionem sumpsisse. Excusant enim se patri, & dicunt: Confuderunt nos, veluti scorto abusi sunt sorore nostra: & propterea hoc facere coacti sumus, vt & cæteri discerent similia non audere. Sed vide, obsecro, hìc ineffabilem dei curam erga iustum. Quia vidit eum formidantem propter filiorum facinora ibi habitantes, dixit ei deus: *Surge & ascende in locum Bethel, & ibi habita.* Quia, inquit, eos qui hìc habitant times, recede hinc: & habita in Bethel, & fac illic altare deo, vbi apparui tibi cùm fugeres à facie Esau fratris tui. *Et dixit*, inquit, *Iacob domui suæ, & omnibus suis: Tollite deos alienos è medio uestri, & purificemini, & mutate stolas uestras, & surgite, & ascendamus, & faciamus illic altare domino, qui exaudiuit me in die afflictionis: qui fuit mecum, & saluauit me in uia qua ambulaui.* Animaduerte hìc iusti obedien- E
tiam & pietatem in deum: quia audiuit: Ascende in Bethel, & fac altare: vocatis, inquit, omnibus suis, dixit: Tollite deos. Quales, quis dixerit, deos? Nusquam enim videmus quòd ipse habuerit deos. Ab initio enim dei cultor fuit iustus. Significans forte deos Laban, quos Rachel subtraxerat, hoc dixit: Quoniam gratias acturi sumus vero deo, qui semper tantam mei curam gessit, auferte si qua sunt in vobis idola, & purificemini, & mutate stolas vestras, & sic ad ciuitatem pergamus, & intus & foris mundati simul ibitis. Non solum vestium nitore puritatem declarate, sed cum abiectione idolorum purificatis cogitationibus mentis redeamus ad Bethel. *Et dederunt*, inquit, *Iacob deos alienos (non enim erant sui) & inaures quæ in auribus earum.* Fortè enim & hæc signa quædam erant istorum idolorum, ideo & hæc cum diis afferunt Iacob. *Et abscondit ea sub terebinthum in Sycimis, & perdidit ea usque in præsentem diem.* Abscondit, inquit, ea, & perdidit: vt & ipse ab hoc erroris damno effugeret, & nullus etiam alius ex eis damnum acciperet posthac. *Et cùm hæc omnia fecisset iustus: abiit*, inquit, *à Sycimis, & contendit ad Bethel.* Iterum hìc attende, quantam eius curam habuerit deus, & quàm diligenter scriptura nos omnia doceat. Cùm F
egressus enim esset iustus ex Sycimis, factus est timor dei super omnes ciuitates in circuitu eorum, & non persecuti sunt filios Israël. Vides quanta prouidentia, & quàm euidens eius susceptio. *Irruit enim*, inquit, *super eos metus, & non secuti sunt illos.* Quia hoc timebat iustus, & dicebat: Mihi paruus numerus est, & delebor, inquit, quòd timore eos inuadente, ipsos persecuti non sunt. Nam quando deus suam gratiam afferre voluerit, inualidos fortiores potentibus, & paucos potentiores pluribus facit, nihilq; beatius est eo, qui supernã gratiam assecutus est. *Et abiit*, inquit, *Iacob in Luzam, quæ est in terra Chanaam, quæ est Bethel, & omnis populus quí erat cũ eo: & ædificauit ibi altare, & uocauit nomẽ loci illius Bethel: ibi enim apparuit ei deus, cùm fugeret à facie Esau fratris sui.* Postquã venit, inquit, in Bethel: fecit sicut ei præceptum erat. Et ædificato altari, vocauit nomẽ loci Bethel. *Mortua est autẽ*, inquit, *Debbora nutrix Rebeccæ, & sepulta est ad radices Bethel, apud quercum: & uocauit nomen eius, Quercus luctus.* Vide quomodo semper ab euentibus nominat loca, vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

G perpetua seruetur memoria. Et quomodo dixerit quispiam, nutrix Rebeccę fuit, cùm Iacob iam primùm veniret à Mesopotamia, & nondum occurrerat fratri suo? Fortè hoc dicendum, quòd quando à Laban rediit, hæc simul cum Iacob venire cupiuerit, & adducere eum, vt propter longum tempus Rebeccam inuiseret: sed priusquam illi occurreret, defuncta est. Si placet & nos hìc finiamus sermonem, contenti his quæ dicta sunt. Illud autem vestram charitatem rogauerimus, vt & vos virtutis curam geratis, & continentiam filios vestros doceatis. Hinc enim, vt ita dicam, omnia mala nascuntur. Consuetudo enim malitiæ, processu temporis inualescens, tantum facit malum vt postea non possit aliqua vinci admonitione. Et cùm semel à malitia fuerint amissi, quasi in captiuitatem essent abducti, quoquò diabolus iusserit, eunt. Ille enim eis imperat, & perniciosa illa dat mandata, quæ iuuenes libenter perficiunt, præsentem tantum voluptatem spectantes, & futurum dolorem non cogitantes. Ideo oro, vt præbeatur manus pueris nostris, vt ne etiam pro his quę illi peccarũt, pœnas sustineamus. An nescitis quid seni Eli acciderit,
1.Reg.4.d cùm non debitè emendaret filiorum delicta? Quemad
H modum enim medicus, si morbum sectione indigentem curare cessat ac moratur, statim incurabilis erit morbus & inutile, alioqui vtile, remedium faciet: Ita & senex ille, cùm deberet filios suos pro peccatorum qualitate emendare, nimia vsus lenitate illos arguit. Proin-
1.Reg.2.c de oro, exemplo hoc timeamus, & habentes filios prouideamus eis de honesta educatione, & in summa vnusquisque curam eorum agat, qui apud se habitant: & lucrum maximum ducat vtilitatem proximi, vt vnusquisque discens ea quę ad virtutem pertinent, & peccati periculum effugere, & virtutem amplexatus gratiam sibi conciliare valeat. Quæ nobis omnibus concedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria & imperium & honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia.lx.

AGe & hodie, si libet, repetitis his quæ pridem diximus, ad sequentia tractanda accedamus. Nam etiam hodie historia Iacob habet, quod
I nos erudiat multiplicem dei in illum prouidentiam: & quomodo illum suis promissionibus iterum firmauerit, remunerans eius gratitudinem. Postquam enim superius narrauit nobis, quomodo iuxta præceptum dei, relictis Sycimis propter facinora filiorum suorum, ad Luzam contendit, Et ædificato, inquit, *altario, uocauit nomen loci* Bethel. Illic enim apparuit ei deus, cùm fugeret à facie Esau fratris sui. Quo imperio deus iustum liberauit à timore quem habebat, propter occisos Sycimitas, & immisit in habitatores illarũ ciuitatum metum, ita vt illum non persequerentur. Vide prouidentiam dei, & quantam habeat solicitudinem pro Iacob, Con *cussit*, inquit, *timore animas eorum, qui uicinas ciuitates inhabitabant, ut ne persequerentur illum.* nam fortassis vlcisci volebant Sycimitas. Et quoniam iuxta sententiam iusti eueniebat, & Symeon ac Leui sororis violatam continentiam vlciscentes hæc fecerant: non solum eum & filios eius à timore mortis liberauit, sed alios etiam qui vlturi erant, à conatu persequendi retraxit. Vidisti quantum sit niti diuino præsidio? Nam quando deus nobis bene voluerit, è medio tolluntur terribilia omnia. Sicut enim iusto fiduciam dedit, ita illis dedit metum. Enimverò dominus existens, omnia prout voluerit vertit, & omnipotentem suam sapientiam in omnibus de- K
clarat. Et nihil fortius est eo, qui superna munitur opitulatione: sicut etiam nihil infirmius eo qui illa priuatus est. Ecce enim iustus ille, cum paucis existens, quia custoditus est à dextra dei, & fiduciam accepit, & insidias effugit. Illi autem, cùm multi essent, & conglobati conspirassent, nihil eorum quę volebant operibus cõplere potuerunt. *Factus est enim*, inquit, *timor dei super ciuitates in circuitu eorum.* Postquam igitur iustus à timore *istorum liberatus est, vide iterum* eximiam dei misericordiam, quam erga eum declarauit, *Visus est ei iterum in Luza.* Quare adiicit *hoc* verbum *iterum*? Non absque causa: sed vt discas, quòd prius etiam in hoc loco apparuit ei deus, quãdo fugiens fratrem, in Mesopotamiam contendebat. Itaque & nunc ait: Sicut tunc visus est ei abeunti, ita & nunc redeunti apparet in hoc loco, & confirmat promissiones, quas quando abiit cum eo fecit: hoc præstans vt iustus firmius in suis promissiõnibus confidat, & ne propter tempus medium fluctuet. Et *benedixit eum, & dixit ei: Nomen tuum Iacob non uocabitur ultra Iacob, sed Israël erit nomen tuum.* Quamuis L
iampridem nomen ei dederat, cum transiret in Iobath, verùm maioribus indiciis certiorem volebat reddere, & nunc eandem benedictionẽ ei dat, & dicit: *Israël uocabitur nomen tuum, & cresce & multiplicare: & gentes & congregationes gẽtium erunt ex te, & reges ex lumbo tuo prodibunt.* Vide magnitudinem benedictionis: non solum facit vt in tantam multitudinem propagetur, sed & glorioſum sit semen. Reges enim, inquit, ex lũbis tuis egredientur, prædicens ei gloriam eorum qui ex ipso nascebantur. Et *terram*, inquit, *quam Abrahæ & Isaac dedi, tibi dedi eam, & semini tuo post te dabo terram hanc.* Quoniam propter facta in Sycimis à Symeone & Leui, dicebat: In paruo numero sum ego, & *congregati super me percutient me, & delebor ego & domus mea: & per omnia monstrabat pusillanimitatem & metum quo tenebatur: propterea misericors dominus nunc dicit ad eum*: Quoniam dixisti, in paruo numero sum: disce quòd crescas. Et multiplicabitur semen tuum: & ita erit glorioſum, vt congregationes gentium & reges ex eis prodeant. Et non solum non deleberis, sed & semen tuum omnem M
terram hanc in hæreditatem accipiet. Et factis ei promissionibus istis, ascendit deus ab eo, à loco, vbi deus est locutus cum illo. Vide quantum attemperant se nostræ infirmitati diuinæ scripturæ verba. *Ascendit enim*, inquit, *deus ab eo.* Non vt loco concludi existimemus deũ, sed vt per hoc etiã eius ineffabilẽ discamus misericordiam. Spiritus enim gratia se ad *infirmitatem* nostrã submittens narrare solet. Descendere enim, & ascendere, indignum deo est: sed maximum est ineffabilis misericordiæ suæ *indicium*, quòd propter nostram eruditionem talibus vti verbis dignatur. Et propterea humanis dictionibus vsus, quia alioquin impossibile erat humanas aures ferre dictorum sublimitatem, si iuxta dignitatem domini dicta essent. Quod cogitantes, nunquam in humilitate verborum hęreamus, sed & propter hoc admiremur ineffabilem eius misericordiam, quòd neque ab hac humilitate abhorreat, propter imbecillitatẽ naturæ nostræ. Vide igitur iustum illum iterum suam gratitudinem declarare. *Erexit enim*, inquit, *Iacob columnã in loco in quo locutus est cum eo, & libauit ei libationem, & superfudit oleum, & uocauit nomen loci in quo locutus est cum eo,* Bethel. Considera, oro, quomodo in nominibus locorum memoriam immortalem beneficiorũ reponat, vt & posteris manifesta fiat visio, quæ facta ibidem iusto.

Et profectus,

Universidad de Deusto

A Et profectus, inquit, Iacob, fixit tabernaculum suum ultra turrem Gader. Vlterius iterum procedit iustus, anhelans paulatim venire ad locum vbi habitabat Isaac. Deinde, inquit: Quando appropinquauit ut intraret in Ephrata, Rachel laborabat in partu: & factum est cùm difficulter pareret, dixit ei obstetrix, Confide: etenim hic tuus est filius. Ne sis anxia, inquit, paries enim filium. Nam licèt te crucient dolores, veruntamen habebis filium. Factum est autem, inquit, cùm exhalaret animam suam, moriebatur enim, uocauit nomen pueri, Filius doloris mei: pater autem eius uocauit eum Beniamin. Illa quidem nomen ei dedit ex his quæ sibi acciderant, pater autem Beniamin vocauit. Et postquam peperit, inquit, mortua est, & sepulta in uia Ephrata: hæc est Bethlehem. Et erexit Iacob titulum super sepulchrum. Mœrorẽ quem ex morte Rachelis conceperat, mitigauit natus puer, & effecit vt iustus magis æquo ferret animo: sed hinc succedit Rubim temeritas. Abiit enim, inquit, & dormiuit cum Bala cõcubina patris: & audiuit Israël, & malum uisum est coram eo. Erat enim valde nepharium facinus. Propterea & postea legislator Moses prohibuit,

Leuitic.18. ne pater & filius cum eadem rem habeant. Nam vt ne eadem via procederent, iam antea legislator reprimit eos, pœnæ obnoxios denuncians. Attamen etiam nunc

B mansuetus est iustus, naturali amore victus. Postea autem cùm emigraturus esset ex hac vita, puerum suggillat, & flagitium eius inuulgat, maledicens ei, vt & cæteri illius pœna emendarentur. Hìc nobis postea enumerat filios Iacob, beatus Moses: & per ea quæ narrat, iusti virtutẽ nos docet: (enì verò ne putes fortuitò simpliciterque, vt cõtingere solet, ipsum concubuisse cũ Rachel & Lia, & duabus ancillis) monstrans q̃ per dispensationem ministrarit illarũ consuetudini, vt duodecim trib⁹ ex eo nascerentur: & propterea non vltrà meminit scriptura, q̃ ei alius nascatur filius: vt discas q̃ non simpliciter, neq; absque causa factũ sit hoc. Erant autem, inquit, filii Iacob duodecim. Et separat postea, & primùm eos qui Lix erant, dein eos qui Rachelis, deniq; & eos qui ancillarum erant numerat, & dicit: Hi sunt filii Iacob, qui nati ei in Mesopotamia. Et sanè tũc natus est Beniamin quãdo venit Bethlehem. Quare igitur dicit scriptura, qui nati sunt ei in Mesopotamia? quia Rachel ante egressum ex Mesopotamia cõceperat. Et uenit, inquit, Iacob ad Isaac

C patrẽ suum. Considera (obsecro) hìc, quomodo in omnibus certis indiciis misericors deus iustos suos cõfirmat. Quia enim venit post tot annos ad patrem suum Iacob, maxima vtrinque facta est consolatio, & filio ex patris conspectu, & patri videnti tantam filij substantiam, & chorum filiorum ex eo natorum. Tunc, inquit, mortuus est Isaac senex, & plenus dierum. Nam cùm Iacob benedictionem suffuraretur, hebetes erant oculi eius, vnde & deceptus est: cogita post tot annos, quantum senuerit.

Et sepelierunt, inquit, Esau & Iacob. Sed iam sepultura patris facta, Esau acceptis vxorib⁹, & filiis, & omnibus suis, & omnibus quæ possidebat, in terram Chananæorum profectus est. Non poterat enim eos ferre terra peregrinationis præ multitudine facultatum: & habitauit postea in monte Seir. Et vbi narrauit nobis diuina scriptura eos qui ex Esau nati sunt, & gentes quæ ex eo genitæ, dicit:

Peregrinus autem fuit Iacob in terra, qua peregrinatus fuit pater eius in terra Chanaan. Sed hinc excipit nos alius tractatus, qui de admirabili Ioseph agit. Et si libet hìc finiemus sermonem, historiam filij Iacob in alium sermonem reponentes. Illud tamen rogauerim vestram charitatem, vt ea quæ dicuntur, diligenter auscultetis, & ex singulis scripturæ dictis maxima vobis accrescat

D vtilitas, nullúmque eorum temerè prætermittatur. Thesaurus enim sunt diuina eloquia. Et sicut qui de sensibili thesauro sæpe vnam gemmam recipiens, magnas sibi parat diuitias: ita & hìc iustorum virtutes, modò attendere voluerimus, tantam nobis vtilitatem afferre possunt, vt ad imitandum eos incitemur. Sic enim poterimus & nos eundem, quem illi, fauorem dei consequi. Neque enim personarum acceptor est deus, sed in Act.10.e omni gente qui timet deum, & operatur iustitiam, acceptus ei est: ita vt si voluerimus, nihil sit quod prohibeat, quin tãta vel etiam maiori potiamur gratia. Nam si nos duntaxat viderit afferre quę ex nobis sunt, & præferre humanis ea quæ sibi placent, tantam & ipse nostri curam declarabit vt in omnibus inuicti simus. Scitis enim quòd hostem habemus perpetuum, & fœderis nescium. Vnde nobis magna vigilantia opus est, ità vt eius fraudes vincere, & superiores eius telis constitui possimus. Non aliter autem vincemus, quàm si per vitam optimam supernum nobis auxilium conciliemus. Optima enim vita est, vita pura. Hoc enim fundamẽtum est virtutis, quod qui rectè iecerit, consequetur facilè alia omnia. Neque illum superabit vel pecuniarum cupiditas, vel gloriæ amor, vel inuidia, vel aliqua affectio mala. Et quomodo? Ego dicam. Quando enim quis munda fuerit conscientia, & ab omni li- E bera macula, poterit dominum vniuersi habere inhabitantem. Beati enim, dicit, mundo corde, quoniam Matth.5.a ipsi deum videbunt. Quòd si quis illum inhabitatorem habere meretur, quasi simpliciter & sine impedimento corpore vestitus esset, ita postea afficietur, & humanarum rerum vmbram facilè contemnet. Humana enim omnia, vmbra illi & somnium apparent, & sicut cœlestis ciuis præsentia non optabit. Talis erat beatus Paulus doctor orbis, & propterea clamat, dicens: Num 2.Cor.13.a experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christi? Et iterum: Viuo autem, non iam ego, viuit autem Gala.2.d in me Christus. Et iterum: Quod autem nunc viuo in Ibidem. carne, in fide viuo. Vidisti virum corpore circundatum, quasi incorporea quiete fruentem, loqui omnia? Hunc omnes imitemur, & trucidemus membra carnis, vt & ad operandum virtutes idonea reddere studeamus: poterimus autem si offeramus deo sacrificium beneplacitum. Vidisti quòd nouum & admirabile hoc sacrificium? quando mortua fuerint membra, tunc magis gratum erit deo sacrificium. Quare & quomodo F hoc? Quoniam spiritualis est hostia, & nihil habet sensibile. Nam in sensibili quidem hostia quod mortuum est, abiicitur: sed neque viuum quod vitiatum fuerit, sacrificiis idoneum esse, ab initio lege cautũ fuit: vt per irrationabilium obseruationem paulatim inducamur ad spiritualem hanc & rationalem hostiam offerẽdam. Quod enim illic est vitiosum, vtpote amputatum auribus vel mutilum cauda, hoc hìc est mala concupiscẽtia, luxuria, opum amor, & omnis malitia: & id quod est illic sanum & ab omni macula alienum, hoc est hìc mortuum mũdo: ita ad spirituale sacrificiũ temetipsum idoneum exhibe. Hæc nõ simpliciter prętereamus, sed bene figentes ea in memoria nostra, studeamus, ne simus imprudentes ludęis, qui in vmbra tantã declarant obseruationem. Sicut enim illi adhuc candelę assidẽtes, tantopere illa obseruarũt: ita nos postquã sol iustitiæ nos illustrare dignatus est, & relicta vmbra ad veritatem manuducamur, similẽ obseruationẽ circa spirituale hoc sacrificiũ declaremus. Et neq; peccata quæ nobis videntur parua, contemptim prætereamus, sed quotidie à nobis ratio-

 nes repeta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gnes repetamus & verborum, & ſpectationum: & pœnas de nobiſipſis ſumamus, vt nos à futuro ſupplicio liberemus. 1. Cor. 11. g Nam propter hoc & Paulus, inquit: Nam ſi noſipſos iudicauerimus, non vtique iudicabimur. Ita ſi noſipſos hìc condemnauerimus propter quotidiana peccata, imminuemus ſupplicium, quod alibi futurum eſt. Ibidem. Quòd ſi ignaui fuerimus, qui iudicamur, inquit, à domino erudimur. Prius igitur noſmetipſos condemnemus magna cum gratitudine, & nullo ſciente in tribunale conſcientiæ ſedeamus: & ſic examinemus noſtras ipſorum cogitationes, & rectam ſententiam proferamus, vt mens timens magnum illum terrorem, non patiatur amplius decipi, ſed impetum refrenet: & antè videns illum indeceptum oculum, præcludat diabolo ingreſſum. Propter ignauiam enim ferimus omnia. Ipſa rerum experientia clamat. Nam quemadmodum ſi vel parum excitari voluerimus, omnes illius inſidias quaſi pulverem repellemus: ſic quando ſupplantamur, nõ propter illius tyrãnidem hoc ſuſtinemus, ſed propter ignauiam noſtram. Neque enim vi ſua & neceſſitate nos vincit, ſed deceptione ſola. Non autem decipiemur, ſi parum eſſe vigiles voluerimus, & noſmetipſos attende-
H rimus: non quòd noſtra tanta ſit poteſtas, ſed quia tunc ſuperna gratia nobis affulget. Nam ſi quæ à nobis ſunt fecerimus, ſequentur & omnia quæ domini ſunt. Sobrij igitur ſimus, obſecro, ſcientes artes maligni: perpetuò vigilemus & oremus, vt nos adiuuet certare noſtrum certamen. Sic enim & nos inuicti erimus, & machinationes illas effugiemus, & diuinam conſequemur gratiam, bonáque æterna adipiſcamur. Quæ nobis omnibus oremus, concedatur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cum quo patri & ſpiritui ſancto ſit gloria, imperium & honor, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia lxi.

ITerum pro conſuetudine mea menſam proferre volo: reperens igitur ea quæ pridem vobis dicta ſunt, ex his quæ nunc lecta ſunt, conuiuium vobis proponam ſpirituale. Sufficiunt enim & quæ hodie lecta ſunt, ad docendum nos omnes, quantum inuidiæ damnum ſit, & quomodo inuidiæ pernicies, etiam vſque ad cognatos ſe extendat. Verùm vt videatur iuxta conſequentiam ſermo progredi, operæpretium fuerit initium lectionis tangere. Hæc autem
I *ſunt, inquit, generationes Iacob.* Et vide admirabilem illum prophetam, quomodo, cùm promittat nobis genealogiam, ſtatim ad hiſtoriam pueri recurrat, & cùm dicat: Hæ ſunt generationes Iacob, derelicta conſequenter narratione qui nam ex illo nati, & iterum qui ex natis ab eo nati (ſicut ſuprà, cùm de Eſau ſermo eſſet, fecit) ad Ioſeph illum ſtatim feſtinauerit, adoleſcentem, omnium fratrum, vt ita dicam, poſtremum, & dicit:

Ioſeph decem & ſeptem erat annorum, paſcens cum fratribus ſuis oues. Et quam ob cauſam nobis annorum deſignat numerum? vt ſcias, quòd adoleſcentia non eſt virtutis præpedimentum: & vt plenius ſcias adoleſcentis erga patrem obedientiam, in fratres benevolentiam, illorum autem inhumanitatem: & quòd neque cohibere eos potuit, quòd ita in eos affectus erat, & quòd in tam tenera ætate, quæ debebat eos ad commiſerationem prouocare: ſed mox ab initio, videntes & pueri bonam indolem, & patris erga illum benevolentiam, in inuidiam contra eum excitati ſunt. *Detulerunt enim*, inquit, *Ioſeph de peſſimo crimine apud Iſraël patrem ſuum.* Vide malitiæ eminentiam, etiam patris charitatem perturbare attentabant, & quæ non erant fingunt contra fratrem: K tantum malum perficiẽtes, ſolum vt inuidia ſua expleri poſſit. Et vt diſcas, quòd nihil inde lucri fecerint, quàm quòd manifeſtam fecerint ſuam ipſorum prauam mentem, vide patrem poſt eorum accuſationem magis effundi in filij amorem, & iam præferre eum omnibus.

Iacob autem dilexit Ioſeph ſupra omnes filios ſuos, quoniam filius ſenectutis erat ſibi. Fecit autem ei tunicam variam. Quid eſt, Dilexit Ioſeph ſuper omnes filios ſuos, quoniam filius ſenectutis erat ſibi? quia poſtremus, & in ipſa ſenectute natus eſt ei, propter hoc magis dilexit. Nam magis amabiles ſunt pueri, qui in ſenectute ipſa generantur, maiorémque patrum benevolentiam aſſequuntur. Sed vt ſciamus, quòd non hoc ſolum erat, quod patrem illi conciliabat, & præferri eum aliis faciebat: docet nos ſcriptura, quòd poſt illum & alius natus ſit: & ſi iuxta naturalem amorem dilectio fuiſſet, poſtremus fuiſſet magis dilectus, vtpote verè ſenectutis filius exiſtens, & tunc natus, quando ad poſtremam ſenectutem peruenit iuſtus. Quid igitur eſt dicendum? ſuperna quædam gratia fuit, quæ iuuenem amabilem reddebat, & propter animæ virtutem cunctis præferri faciebat. Hæc autem in ſcriptura adiecta eſt cauſa, quòd filius ſenectutis fue- L rit, & ideo magis eum dilexerit, vt non manifeſtè augeat odium fratrum. Grauis enim hæc affectio eſt, & quando animam inuaſerit, non prius eam relinquit, donec in extremam abſurditatem eam inducat: & lædens animam à qua nata eſt, omnino aliter eum cui inuidet, efficit, quàm vult: nempe clariorem, nobiliorem, illuſtriorem reddit: vnde iterum alia grauior inuido plaga naſcitur. Proinde conſidera hìc, quòd admirandus ille neſciebat quidem quod fiebat. Loquebatur cum illis, vt cum fratribus, & quaſi eodem vtero natis, omni cum fiducia & ſimplicitate: illi autem *inuidiæ malo capti*, odio eum proſequebantur. *Viderunt enim, inquit, fratres quòd pater præ omnibus filiis diligebat eum: oderunt eum, & non potuerunt ei loqui aliquid pacificè.* Vide quomodo odio proſequi nituntur eum, qui in nullo offenderat. Et nihil, inquit, potuerunt loqui ei pacificè. Quid eſt, nihil potuerunt ei loqui pacificè? Quia affectio dominabatur eis, & inuidia quotidie creſcebat, quaſi captiui facti, & tyrannidem huius mali ferentes, in dolo loquebantur, & nihil pacificè loqui poterant. Et attende quomodo cauſam odij ſignificauit, quod ab inuidia exordium habuit. Vt viderunt enim, inquit, fratres, quòd pater eum præ omnibus filiis ſuis diligeret. Non amor M patris inuidiam ei peperit, ſed patris benevolentiam virtus pueri conciliauit. Igitur oportebat illos imitari fratrem, & æmulari mores, vt ſic & ipſi patrem ſibi conciliarent. At hoc ne in mentem quidem acceperũt, ſed communi odio filium à patre dilectum proſequebantur. Et illi quidem, quaſi expugnati, intus naſcentem malitiam pariebant, nihil pacificè ei loquendo, ſed cum dolo loquebantur: ille autem admirabilis, fraternam benevolentiam cum eis ſeruans, nihilque ſuſpicans, vt fratribus bene fidens, omnia quę in ſe erant faciebat. Hic morbus ab initio & Cain, vt fratrem occideret, armauit. Et ſicut iſti propter benevolentiam patris, quam erga puerum declarabat, & odio illum proſequebantur, & impugnare moliebantur, & quotidie ipſius cædem parturiebant: eodem ſane modo & ille vt vidit quòd fratris dona deo magis accepta fuerunt, ad eum occidendum prouocatus eſt, & inquit: egrediamur in campum. Vides quod & hic nihil ſuſpicatur, ſed cõfidit fratri, & exit, & præter animi ſententiã

in nephariam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A in nephariam illam dextram incidit? Sic sanè & admirabilis Ioseph, nesciens malam fratrum suorum mentem, tanquam cum fratribus cum eis loquebatur, & insomnia ipsa quæ sibi deus reuelauerat, præsignando gloriam & fratrum subiectionem sibi obuenturam, in medium proponebat. Cùm insomnium habuisset: somniũ, inquit, annunciauit fratribus suis, & dixit eis, Audite insomnium hoc. *Putabam uos manipulos ligare in medio agro, & surrexit manipulus meus, & erectus est: circumstantes autem manipuli uestri, adorauerunt manipulum meum. Dixerunt autem ei fratres: Num regnans regnabis super nos, aut dominans dominaberis nostri? Et apposuerũt adhuc eum odio prosequi propter insomnia & uerba sua.* Propterea prius quoq; docuit, quòd odium erga eum declarauerũt, vt ne putemus eos hinc sumpsisse odij sui contra eum exordium. Apposuerunt enim adhuc eum odio prosequi: hoc est, multo magis augebantur odium & inimicitiæ contra eum. Et vide miram illorum cæcitatem: ipsi enim somnium diiudicant. Non enim est dicendum, quòd propter ignorantiam eorum quæ futura erant, inuidiam gerebant contra eum, sed vt didicerunt ex insomniis futura, auctum est odium eorum. O excellentem amentiam. Oportebat
B hoc scientes, maiorem erga illum beneuolentiam declarare, & è medio tollere odij causam, & effugare inuidentiæ affectum. Obtenebrati mente, & non videntes quòd contra semetipsos omnia faciant, multo maiore odio in eum exarserunt. Quare ô miseri & calamitosi, tantam declarastis inuidiam, non cogitantes neque fraternum vinculum, neque quòd insomniorum reuelatio manifestam dei erga illum declarat beneuolentiam? Num existimatis, quòd quæ à deo præsignata sunt, possint subuerti? Nam sicut somnium diiudicastis, ita erit post multum temporis, etiamsi innumera excogitare volueritis. Omnipotens enim & sapiens est omnium dominus: & suæ virtutis declarans affluentiam, sæpe facit, vt in mediis impedimentis fiant ea quæ sibi placent, & quibus summam virtutis suæ declarat eminentiam. Verùm vt se habet inuidia, nihil eorum cogitare potest: sed omnino (vt ita dicam) vbi inuidus captus ab hoc morbo fuerit, contra suam ipsius salutem facit omnia. Et illi quidem narratione somnij odium auxerunt, admirabilis autem Ioseph vbi & aliud insomnium vidit, non ip-
C sis solum, sed & patri narrat. *Quasi sol & luna, & undecim stellæ adorabant me. Et increpauit eum pater suus, & dixit ei: Quod est insomnium hoc, quod somniasti? Numquid euntes ibimus ego & mater tua, & fratres tui, ut adoremus te super terram? Æmulati autem sunt eum fratres sui, pater uerò obseruauit uerbum.* Sciens pater quòd fratres inuidebãt ei, propter hoc increpauit puerum, & indicauit etiam ipse somniũ, & coniectans à deo reuelationem ei factam, obseruabat verbum. Verùm non ita faciebant & fratres. Sed quid? Iterum multo magis æmulabãtur. Cur insani fuistis? cur stupidorum opera feciſtis? Non cogitastis, quòd secundum insomnium non temerè neque fortuitò factum sit? sed vt cùm didiceritis quòd omnino futura sunt quæ prædicta, cessetis meditari fratricidium, vtpote rem molientes impossibilem. Igitur oportebat quidem vos, cùm cogitaretis, & in mentem acciperetis fraternam vestrã habitudinem, in mente, gloriam fratris pro vestra ducere. Quoniam autem ad hoc non respiciebatis, consequens fuit illud cogitare, quòd non contra eum, sed cõtra omnium dominum, qui hoc ei iam reuelauit, pugnetis. Verùm illi quidem, sicut dixi, neque naturæ vinculum reueriti, neque in mentem accipientes, quanta ille supernagratia muniretur, odium quotidie auxerunt: &

nescij intra semetipsos rogum accenderunt, neque pa- D
tre, neque filio tale quippiam suspicantibus, neque cogitantes quòd in tãtam insaniam essent properaturi. Ideo vbi profecti sunt fratres in pascua: *Dixit, inquit, pater Ioseph, Nónne fratres tui pascunt oues in Sychem? Veni mittam tead eos, dixitq; ei: Ecce ego.* Vidisti patris erga filios dilectionem, vidisti filij obedientiam? Dixit autem ei: Vade, & vide, num sani sunt fratres tui, & oues, & annuncia mihi. Hæc autem omnia facta sunt, vt & Iosephi erga fratres monstraretur beneuolentia, & illorum sanguinaria mens fieret manifesta. Factum est autem & in figuram futurorum, vt in vmbra multo antea veritatis describerentur. Et sicut Ioseph ad fratres abiit inuisens eos, & illi non sunt reueriti neque fraternitatem, neque aduentus causam, sed primùm quidem occidere voluerunt, postea autem vendiderunt barbaris: Ita & dominus noster suam seruans misericordiam, aduenit inuisens humanum genus, & susceptor nostræ formæ carne dignatus fieri frater noster, affuit. Et clamat Paulus, dicens: Non enim angelos assumpsit, sed semen Abra- Hebr. 2. d
hæ: vnde debuit per omnia fratribus similis fieri. Sed
ingrati Iudæi, animarum corporúmque medicum, innu E
mera miracula quotidie facientem occidere conati sunt, & opere complerunt animi sui propositam cædem: & crucifixerunt eum, qui propter nostram salutem serui formam susciperе dignatus est: & apprehenderũt & cruci traditum occiderunt. Illi autem cõsultabant quidem, sed opere quod consulebant, non impleuerunt. Oportet autem figuram minus habere, quàm veritatem: quia alioqui non fuisset figura eorum quę posthac futura. Propterea illic quidem quasi in vmbra præsignata sunt. Et considera negocium. Non occiderunt, sed vendiderunt, & vestem hœdi sanguine inquinantes, dederunt patri, persuadere volentes quòd occisus sit filius. Vides quòd omnia hæc facta sunt, vt quasi in vmbra imago illa rerum fieret, & veritas custodiretur? Sed ad seriem sermonis redeamus. *Et misit eum, inquit, pater, & uenit in Sychem, & inuenit eum homo errantem in agro. Rogauit autem eum homo, dicens: Quid quæris? Ille autem dixit: Fratres meos quæro. Annuncia mihi, ubi pascunt oues?* Considera quomodo hic magno studio de fratribus suis inquirit, F
& multa inquirit & causatur, & omnia facit vt eos videre possit. Dixit *autem ei, inquit, homo: Audiui eos dicentes, Ibimus in Dothaim. Et iuit Ioseph, & inuenit eos. Prius autem uiderunt eum à longe, antequam ueniret ad se, & malignè cogitabant, ut occiderent eum.* Considera hic quæso dei omnipotentem sapientiam, quomodo illi quidem concitati erant in cędem eius: ille autem omnia faciens & præparans, permittit interim omnia impedimenta fieri, vt facto athleta suo clariore, postremum somniorum adducat euentum. Prius autem viderunt eum, inquit, & malignè cogitabant vt occiderent eum. *Dicebat autem unusquisque ad fratrem suum: Ecce somniator ille uenit, nunc igitur uenite occidamus eum, & proiiciamus eum in lacum unum ex his, & dicentes, Mala bestia deuorauit eum, & uidebimus quæ sint somnia eius.* Vidisti, quòd somniorum euentum expectantes, occidere eum conati sunt? Sed vt discant, quòd non sit possibile ea quæ à deo sunt prædicta, non opere compleri: consultant & attentant, & suam declarant malitiam, at sapiens & omnipotens deus insidiatores ministrare etiam inuitos facit dispensationi futurorum. Quoniam conspirauerant in mortẽ eius, & proposito iam occiderãt. *Vt audiuit, inquit, Rubim, eripuit eum ex manibus eorũ, & dixit: Nõ percutiamus eũ in animã: nõ effundite sanguinẽ, abiicite eum in lacũ illũ in solitu-*

 dine, manum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *dine,manum autem non inijcite in eum : ut eum eriperet ex manibus eorum,& redderet eum patri suo.* Vide & illum, quomodo nō audet manifestè eripere fratrem,sed iam occidendi conatum & impetum refrenare volens, dicit: Non effundite sanguinem,sed abiicite eum in lacū.Docere enim nos volens diuina scriptura scopum & mentem Rubim,dicit:Hæc autem faciebat,vt eriperet eum, & redderet patri suo. Et cùm illi hæc vellent, nondum Ioseph aduenerat,sed postquam colloquium hoc absoluerunt. *Venit,*inquit,*Ioseph ad fratres suos.* Oportebat igitur illos occurrere fratri, & amplexari, & quomodo se pater haberet inquirere:verùm illi quasi bestię quędā, vbi agnum conspicati fuerint assilium. *Et exuerũt,*inquit,*Ioseph uestem uariam,& acceptum eum proiecerunt in lacum. Lacus autem erat uacuus,aquam non habens:quemadmodum consuluerat Rubim,fecerunt. Et iniecto illo,sederunt ad comedendum panem.* O crudelitatem,ô inhumanitatem.Ille quidem tantum itineris confecerat, & tanto studio de eis inquisierat,vt videret & annunciaret patri quomodo se haberent res illorum:verùm illi quasi alieni,& barbari, & inhumani:quia consuluerat eis Rubim,ne effunderẽt sanguinẽ:fame occidere volebant.Sed misericors deus statim eum liberauit ab insania fratrum. *Cùm enim cõ*
H *sedissent ad comedendum panem,uiderunt Ismaëlitas uiatores uenientes,& Aegyptum uersus euntes. Et dixit Iudas: Quid prodest si occiderimus fratrem nostrum, & occultauerimus sanguinem eius? Venite,tradamus eum Ismaëlitis istis.Manus autem nostræ non sint super eum, quia frater noster & caro nostra est.* Vide quomodo & prius Rubim minore malo maius prohibuit: & nunc quoque Iudas consuluit vt vendatur frater,quò eum ab interitu eripere queat.Hoc autem totum factum est,vt etiam inuiti dispensationi diuinæ seruirent,& facerent ea quæ à deo sunt prædicta. *Et prolato,*inquit,*consilio Iudæ,eduxerunt eum de cisterna,& tradiderunt Ismaëlitis uiginti aureis.* O iniquam commutationem,ô damnosum lucrum,ô iniustissimum opus. Eum qui vobis sanguine coniunctissimus erat,quẽ pater maximè amabat,qui ad visendum vos venerat,qui nunquã vos vel in paruo vel in magno offenderat, vendere attentatis?& vendere hominibus barbaris,& in Aegyptũ descendentibus? Quæ tanta insania? quis liuor? Nam si hoc metu somniorum facitis,vt persuasi quòd omnino
I euentura sint: quare impossibilia attentatis,& factis vestris contra deum bellum assumitis,qui hęc ei prædixerat?Quòd si nihili putastis somnia,sed existimastis esse delirium: quare hæc operati estis, quæ perpetuam vobis maculam inurant & luctum indesinentem patri vestro afferant?Sed ô grauem morbum,immo mentem sanguinariam. Nam qui peccato exponit se,& nephariũ opus aggreditur,is & obruitur à cogitationibus absurdis,neque proponit ante oculos oculum illum qui nõ quiescit: neque reueretur naturam suam, neque attendit aliquid quod ad commiserationem se possit inducere: id quod & illis euenit. Non enim cogitabant quòd frater esset, neque quòd adolescens, neq; quòd tam amabilis patri, neq; quòd nunquam in terra aliena vixisset,& apud exteros nunquam antè conuersatus, & nunc in terra tam semota inter barbaros habitaturus esset: sed omni honesta cogitatione abiecta,vnum duntaxat curabãt,quô inuidiam suam,vt putabant,opere explerent. Et illi quidẽ mente fratricidę erant:qui autem hęc ab eis passus est, omnia fortiter tulit.Custodiebat enim eum manus domini,& omnia difficilia faciebat ei facilia & leuia.Quã do enim supernam gratiam habemus,etiam inter medios barbaros, & in aliena regione melius & commodius versari possumus,quàm domi habitantes,& hi quibus summa cura ministratur. Sicut etsi in domo versemur,& omni prosperitate frui videamur, destituti autẽ simus superno præsidio, omnibus videmur miseriores. Magnum enim & virtutis robur,& malitiæ infirmitas. Et hoc maximè ostendit nobis historia,quam in manibus habemus.Dic enim quos miseros & innumeris lachrymis dignos esse putamus, illósne qui tanta mala fecerunt,an fratrem,qui in potestatem barbarorum venerat?*Manifestum,quòd illi.* Cogita enim,obsecro,hìc *admirabilem illum,qui tanta ministrorum cura educatus, & in vlnis paternis semper habitus fuit*, quomodo repẽtè coactus est ferre grauem seruitutem apud viros barbaros,non meliores ipsis bestiis.Sed omnium dominus erat,qui & illos humanos reddebat,& isti in omnibus dedit patientiam.Et cùm vendidissent fratrem,quasi perfecissent propositum suum,affecti fuere,ablato videlicet è medio cui inuidebant. *Reuersus est autem,*inquit,*Rubim ad cisternam,& non uidit fratrem, & disrupit uestimenta sua,& rediit ad fratres suos,& dixit:Puer non est,ego quò ibo ultra?* Quoniam suprà docuit diuina scriptura, quòd propterea consuluerat eum in cisternam coniiciendum, vt ex sanguinariis manibus illum eriperet, & redderet patri:nunc,inquit, vbi vidit se à sententia sua excidisse,disrupit vestimenta sua,& dixit: Puer non est, L
ego autem quò vadam? Qualem habebimus defensionem & maximè ego,qui vobis præesse videor? Putabat enim quòd eum occidissent. At postquam factum est, quod quærebant, & miserunt in Aegyptum quem odio habebant, & inuidiam suam aliquo modo mitigarunt: postea magna industria cogitarunt vt deluderent patrẽ, ne mala sua conspiratio illi manifesta fieret. *Et occiso hœdo caprarum,inquinauerunt uestem sanguine,& attulerũt uestem patri suo, & dixerunt: Cognosce, num uestis filii tui sit, an non?* Quid decipitis vosmetipsos ô insensati?nam licèt patrem illum decipere possitis, non tamen falletis iudicem illum qui decipi nequit: non ignorabit oculus ille qui nunquam dormitat, quem maximè omnium formidare oportebat. Sed ita se habet humana natura: immo ita se habet multorum desidia, vt humanum timorem & præsentis vitæ confusionem maximi faciat: in mente autem non versetur terribile illud tribunal, & intolerabilem pœnam: sed hoc vnum curat, quomodo effugere possit humanam reprehensionem : id quod & illi egerunt, dum patrem suum decipere moliuntur. M
*Agnouit enim,*inquit,*uestem pater,& dixit:* Vestis filii mei *est, fera mala deuorauit eum, fera rapuit Ioseph. Etenim uerè quasi in malas bestias incidisset,omnia crudeliter sustinuit. Disrupit autem uestimenta sua,& posuit saccum super lumbos suos,& luxit filium suum diebus multis.* Quantis fuerint illi digni lachrymis,qui non solum fatrem barbaris vendiderũt, sed & patrem in extrema senectute in tantum luctum iniecerunt? *Congregati autem sunt filii eius & filiæ eius, ut consolarẽtur eum,& noluit,dicens:Descendam ad filium meũ lugens in infernum.* Opinor & hoc illis aliam fuisse plagam. Videbant enim quòd pater tantum, támque feruentem amorem declarabat erga eum qui non aderat, immo & putabatur à bestiis discerptus: & maiori tabescebant inuidia. Sed illi quidem erga fratrem, & erga patrem crudeles fuere, nullàque venia digni.Madenæi autem & ipsi diuinæ seruiunt dispensationi, & denuò Iosephum vendunt Petephri archimagiro Pharaonis. Vidisti quomodo paulatim procedit, & per omnia suam virtutem & patientiam declarat,vt *sic quasi* athleta fortiter certãs,redimiatur corona regni,& euẽ-

tus somniorum

Universidad de Deusto

A tus ſomniorum impleatur:quò doceantur ij qui eum vẽ
diderant,quòd nihil commodi ex ſua malitia deportẽt.
Tãtam enim fortitudinem habet virtus, vt clarior fiat
cùm infeſtetur.Nihil enim ea fortius,nihil validius:nõ
quòd ipſa tantum habeat robur:ſed is qui eam poſſidet,
& ſupernam gratiam habet, & inde præſidium aſſequi-
tur omnibus eſt fortior & inuictus,& capi nequit: non
ſolum hominum inſidiis, ſed & dæmonũ machinatio-
nibus.Id ſciẽtes,ne fugiamus malè affligi, ſed malè age
re:hoc enim eſt verè malè affligi. Nam qui proximum
affligere tentat, illi quidem omnino nihil nocet. Nam
licèt ad paruum tempus noceat, & in hoc tãtum ſeculo
facit,ſibi autẽ immortalia tormenta theſaurizat,& pœ-
nas ineffabiles: quas non aliter effugere poſſumus, niſi
parauerimus nos ad ferendas afflictiones, & iuxta do-
Matth.5.g. ctrinã domini, precemur pro his qui nos malè afficiũt.
Hoc enim nobis magnam parabit mercedem,& cõce-
det dignos effici regno cœlorum. Quod nobis oremus
concedatur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu
Chriſti,cui cũ patre & ſancto ſpiritu ſit gloria,imperiũ,
& honor nũc & ſemper,& in ſecula ſeculorũ,Amen.

Homilia.lxij.

B SAtis pridẽ ex hiſtoria Ioſeph didicimus, quã-
tum damni naſcatur ex inuidia, & quomodo
pernicioſus ille morbus animã primùm cor-
rumpat,à qua naſcitur. Vidiſtis quomodo propter affe-
ctionem fratres Ioſeph & cognationis obliti ſunt,& be-
ſtiarum crudelitatem erga eum,qui in nullo offenderat
exercuerunt? Malitia enim ſua fratri ſuo non tantũ no-
cuerunt,quantum ſeipſos ignominioſos fecerunt.Nam
licèt barbaris eum vendiderint, & illi reuendidere ar-
chimagiro Pharaonis: nihilominus quia habuit ſuper-
nam gratiam ſe in omnibus adiuuantem, omnia leuia
& facilia viſa ſunt.Et volebam etiam hodie illam hiſto
riam tractare,indeq; contexere ſermonẽ:verùm in me-
dio alia quædam narratio interiacet,quam indignũ eſt
præterire.Sed opus eſt,vt quantum poſſibile eſt perſcru
temur, & ſic iterum ad argumentum Ioſeph redeamus.
Quænã igitur illa,quæ interſeritur narratio? Illa de Iu-
da.Hic enim accepta in vxorẽ filia Chananæi,Saua no-
mine,ſuſceptiſq; ex illa tribꝰ filiis:duxit, inquit primo-
genito ſuo Her vxorem Thamar. Quia autem ille ma-
lus erat coram domino, occidit eum deus. Et præcepit
C Annan,vt ducta vxore fratris ſui, excitet ſemen fratri
Deut.25.b. ſuo.Id quidem lex iuſſit, quæ dicit, quòd mortuo fratre
ſine liberis,frater,ducta vxore excitet ſemen fratri.Ve-
rùm & hunc quia malus erat,occidit dominus. Hoc Iu
dam terrore perculit, videntem duos filios tam ſtatim
interiſſe:& volens Tharmar cõſolari,promiſit ſe alium
filium ei daturum: ſed non implebat promiſſa, veritus
ne & ipſe eandem pœnam ferret,quam fratres. Talibus
promiſſionibus paſcebatur Thamar, inq; domo patris
ſui ſedebat, expectãs quando ſoceri promiſſio impleretur:& videns Iudam non velle implere promiſſa,man-
ſuetè tulit, non eligens aliorum coniugia,ſed amans vi
duitatem,& tempus congruũ expectãs: feſtinabat enim
vt filios procrearet ex ſocero. Et quia vidit ſocrũ mor-
tuam,& Iudam venire in Thamna ad tondendas oues,
furari volens ſoceri concubitũ,& ex illo filios procrea-
re,non libidinẽ explere concupiſcens (abſit hoc) ſed ne
videretur eſſe ſine nomine, Alioquin & diſpẽſatio erat
quod fiebat,vnde & opere completa ſunt ea quę illa de-
liberauit. Depoſitis enim veſtibꝰ viduitatis ſuæ,& indu
ta theriſtro, & ornata ſedit apud portas. Deinde quaſi
excuſans eam ſcriptura, dixit: Vidit enim quòd creue-
rat Selom,ipſe autem non daret ei vxorem,& propter- D
ea ad deceptionem illã properauit.Iudas enim cùm pu-
taret eam eſſe ſcortum (velauerat enim illa faciem ne
agnoſceretur)diuertit ad eam. *Illa autem dixit: Quid mi
hi dabis? Ille autem pollicitus eſt hœdum ex pecudibus ſe miſſu-
rum.At hæc dixit:Si dederis arrabonem,donec mittas.Et dedit an
nulum & armillam,& baculum,& intrauit ad eam, & grauida
facta eſt ex eo.* Nullus hæc audiens condemnet Tha-
mar:nam vt dixi,diſpenſationi miniſtrauit,& propter-
ea neq; vllam inde reprehẽſionem meretur,neq; Iudas
criminibus fuit obnoxius.Etenim hac via procedẽs,in-
uenies ex pueris inde natis Chriſtũ ſecundum carnem
ducere genus.Præterea duo iſti filij per eum nati, duorũ
populorum figura fuerunt, & prædictio quædã vitæ Iu-
daicæ & ſpiritualis. Sed nunc videamus poſt receſſum
Iudæ,quomodo paruo tempore exacto, & opere in aper
tum producto,Iudas ſemetipſum condemnat,illã à cri-
minibus liberans. Nam poſtquam impleuit Tharmar
quod voluit, iterũ mutato habitu inde quidem receſſit,
& venit in domum ſuã. Iudas autem nihil eorũ ſciens,
promiſſionem impleuit, & hœdum miſit vt arrabonẽ
ſuum illi datum reciperet:ſed nuſquam inuẽta muliere, E
rediit puer, *ſignificans Iudæ quòd nuſquã inuenire mu-
lierem potuerit.Quibus compertis,* Iudas dixit, inquit,
ne fortè rideamur, vt habiti ingrati. Neq; enim ſciebat
factũ.Verùm præteritis menſibus tribus,& ſarcina ven
tris partum prædicente, & nullo alio furtiuum ſciente
concubitum:annunciatum,inquit, eſt Iudæ, quòd vterũ
gereret ex adulterio. *Et ut didicit,* inquit: *Educite eam, &
comburatur.* Magna indignatio, grauis pœna, quia &
peccatum grãde eſſe videbatur. Quid igitur Tharmar?
productis his quæ in arrabonem Iudas reliquerat, in-
quit: *Si quis eſt cuius hæc ſunt, ab illo uentris ſarcinã accepi.*
Attende quomodo ſilens,fide dignos teſtes affert qui lo
quantur, & ſatis eam criminis innoxiam demõſtrent.
*Quia enim tribus teſtibꝰ egebat,quæ in tali cauſa argue
batur: idcirco & hæc quaſi claro teſtimonio dato,* tres
arrabonum ſpecies mittit,annulum,armillam, & bacu-
lum:& domi ſedens,& tacens,in cauſa vicit.Iudas enim
cùm agnouiſſet,dixit: *Iuſtificata eſt ipſa magis,quàm ego.
Quare non dedi ei filium meum Selom?* Quid eſt,iuſtifica-
ta eſt ipſa magis,quàm ego?Illa quidem, inquit,innoxia F
eſt, ego autem meipſum condemno, & nullo arguente
meipſum prodo:immò ſufficiunt quæ arguant,quæ data
illi in arrabonem. Et deinde iterũ Thamarẽ excuſans,
dicit:Quare non dedi eã Selom filio meo?Fortè autem
hoc factum eſt ob hanc cauſam, dictuꝰ enim ſum pro-
pter quam.Nam quia Iudas putabat illiꝰ cauſa mortuos
Er & Annan,idq; metuens,eam non dedit Selom,quã-
uis ei promiſiſſet: vt igitur manifeſtè ac euidenter ſci-
ret,quòd non illa iſtis cauſa fuerit mortis, ſed propter
ſuam malitiam pœnam dederint. Occidit enim eũ, in-
quit,deꝰ.Et iterum,Occidit eum,inquit, etiam ſecundò.
Propterea ignarus ipſe cum nuru ſua rem habet,& cla-
rè didicit quòd non ipſa fuerit cauſa, ſed illorum mali-
tia reos eos pœnę fecerit.Et confeſſus peccatum ſuũ,etiã
illam à peccato liberauit. *Non adiecit,* inquit, *ut cogno-
ſceret eam.* quod declarat neq; primùm cũ ea rem ha-
biturum fuiſſe,ſi agnouiſſet eam.Deinde poſtquàm dili
gẽter narrauit nobis diuina ſcriptura deceptionem quã
fecerat Thamar, conſequenter docet nos qui filij ei ſint
nati. *Factum eſt autem,* inquit,*cùm pãreret, erant gemelli in
uentre eius.Et cùm pãreret,unus protendit manum: apprehen-
ſam autẽ obſtetrix coccino ligauit,dicẽs:Hic egredietur primus.*
Vide hìc,obſecro,ſacramentum & prædictionem futu-
rorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G rorum.Nam postquam ligauit obstetrix manum cocci
no,ita vt cognosci posset exiturus, retraxit manum, &
exiit frater eius. *Cessit,inquit,fratri,ut prior egrederetur:
& qui posterior putabatur,prior exit.* Et dixit, inquit: *Quare
diuisa est propter te sepes?& uocauit nomẽ eius* Phares.Dissectionẽ enĩ,& quasi partitionẽ hoc nomen signat.*Et post
hunc egressus est frater eius qui signum in manu dextera accepe
rat,& uocauit nomen eius* Zara,*quod interpretatur* Oriens.
Et quòd non temerè & absq; causa hæc facta sint, sed figura futurorum fuerint,res ipsæ declarãt. Neq; iuxta naturæ ordinem hoc factũ est. Quomodo enim erat possibile,quòd postquàm manus ligata fuit coccino,iterum contraheretur,& daret posteriori transitum:nisi diuina quædam virtus hæc prius dispensasset,& sicut in vmbra quadam præfiguraſſet quòd statim ab initio Zara,quod est.Oriens. Sic enim figura ecclesiæ prospectare cœpit: nã in eo quòd paululũ præcessit & successit, legalis obseruatio per Phares significata subintrauit,tempore multo durans. Iterum in eo quòd successit & prior(Zara inquam) prodiit, recessit omnis Iudaica consuetudo. Sed fortè nunc fuerit necessarium idem breuius dicere: Fuerunt,sicut Zara qui manum protulit, Noë & Abraham,
H immo ante *illos Abel & Enoch, quib⁹* magnum studiũ *fuit vt placerent deo.Deinde postquàm in multos* propagati,multa peccatorum onera collegerunt : opus autẽ erat vt vel paruam aliquam consolationem haberent: data est lex vt vmbra aliqua,non peccata tollens,sed ea demonstrans,& manifesta eis faciens,vt tanquàm imperfecti filij qui lacte pascuntur,adolescere possent.Verùm quia neq; hoc eis profuit,sed lege peccatorum magnitudinem monstrante,ipsi iterum iisdem infermentati sunt adueniens cõmunis dominus noster, spiritualem hanc & virtutibus claram vitã humano generi largitus est,cuius figuram Zara implebat. Et idcirco Euangelista etiam meminit Thamar, & eorum qui ex illa
Matth.1.a. nati sunt,& dicit:Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar.Ne igitur simpliciter progrediamur ea quę in diuinis scripturis sunt prodita, neq; ea quæ dicuntur à superficie salutemus:sed ingressi ad ipsum profundũ, cùm diuitias quæ ibi latent didicerimus, glorificemus dominum nostrum, qui cum tanta sapientia dispensat omnia. Nam si noluerimus mentem & causam omniũ
I quæ facta sunt exquirere,non solum hanc condemnabimus,quòd cum socero suo dormierit, sed & Abraham reprehendemus,vt puericidam animo factum, & Phinees vt gemini homicidij reum, Sin autẽ vniuscuiusq; causam diligenter didicerimus,& illos à crimine liberabimus, & nos multam à reprehẽsione vtilitatem percipiemus.Cæterùm nos quæ ad historiam hanc attinẽt, pro virili nostra pertractauimus charitati vestræ.

Caput XXXIX. Quòd si non fatigamini,& volueritis, etiã sequentia attingamus,Et iterum ad narrationem admirabilis Iosephi veniamus, vt discatis etiam ex his quæ hodie dicta sunt,quęcunq; generosus ille athleta,post somnia illa regnum sibi promittentia & principatum fratrum,sustinuerit, & quomodo post illa certamina & tẽtationes aliæ exceperint. Increbrescebant naufragia, nec submergebatur gubernator: & cùm validior insurgeret tẽpestas,quasi ad gubernacula sedens,nauim regebat. Dignum autem fuerit & verba ipsa audire, vt diligenter omnia discere possimus. *Ioseph autem deductus est in Aegyptum, & emit eum archimagirus de manu Ismaelitarum.*
Deinde postquàm barbari illi,qui à fratribus eum emerant, Aegyptio archimagiro Pharaonis vendiderunt, varios dominos sortitus est, qui inter vlnas patris educatus. Vt ne admiremur, quomodo tulerit grauem illã K
seruitutem adolescens, & omnis duræ vitæ inexpertus, domiq; magna patris benevolentia enutritus: subdidit scriptura,dicens: *Et erat dominus cum Ioseph, & erat uir assequens.* Quid est,erat dominus cum eo?Comitabatur eum,inquit,diuina gratia,& reddebat ei facilia omnia quæ grauia erant. Hæc dispensauit omnes eius res, hæc mansuetiores ei reddidit negociatores, & vendere archimagiro coëgit,ita vt paulatim hac via procedens, & per tentationes illas vadens,ad regium thronũ ascẽdere valuerit. Verùm tu dilecte audiens quòd sustinuit seruitutẽ apud negociatores,deinde quòd seruiuit apud archimagirum, cogita quomodo non turbatus est, neq; cogitauit,neq; hæsitauit secum dicens:Quę somniorum illorum deceptio,quæ tãtam gloriam docet?Ecce enim post somnia illa seruitus, & seruitus grauis, & domini varij.Ab hoc transit ad illum,ab illo ad alium, & cogitur barbarorum assuescere moribus. Nunquid derelicti sumus? nunquid contẽpti sumus à superna gratia? Nihil tale vel dixit, vel cogitauit, sed tulit omnia fortiter & mansuetè. *Erat enim dominus cum Ioseph, & erat uir assequens.* Quid est vir assequens? Omnia ei prosperè succedebant, vbiq; præcedebat eum superna prouidentia. Et ita manifesta erat gratia, quæ florebat super eum, vt L
etiam domino suo archimagiro manifestũ hoc fieret.

*Sciebat enim,inquit,dominus eius,quòd dominus esset cũ eo,
& omnia quæcunq; faciebat,dominus prospera reddebat in manibus suis.Inuenit autem Ioseph gratiam coram domino suo,& cõstituit eum super domum suam:& omnia quæcunq; habebat,dedit in manus Ioseph.* Vidisti quantum sit superna manu adiuuari?Ecce enim & iuueni, & peregrino, & captiuo, & seruo,à domino tota domus creditur.Dicit enim:Et omnia quæ habebat dedit in manus Ioseph. Quare? quia cum superna gratia & suos obtulit mores, gratus enim ei erat:hoc est,cũ magna gratia faciebat omnia.Deinde volens eum deus misericors in maiori securitate constituere,non liberauit à seruitute, neq; libertatem ei dedit.Hic enim mos est deo,vt non liberet à periculis viros virtute claros,neq; à tẽtationibus liberet:sed in ipsis tentationibus tantam suam declaret virtutem, vt tẽtationes ipsæ eis fiant occasio lætitiæ magnæ.Propter hoc & beatus Dauid:In tribulatione dilatasti mihi. Non tri Psal.4.a.
bulationẽ,inquit, abstulisti, neq; ab ea liberatum in re- M
laxatione esse voluisti:sed id quod est miraculũ, & perquàm rarum,in medio tribulationis constitutum absq; pauore esse me fecisti:illud sanè & hìc fecit dominus.

Benedixit enim domum Aegyptii propter Ioseph. Et *didicit postea barbarus,quòd is qui ut seruus habebatur,deo peculiariter gratus esset:& permisit omnia quæ habebat,in manibus Ioseph,& non sciebat quicquàm,præter panem quem comedebat.*
Quasi dominum totius terræ constituit.En seruus & captiuus sub manu sua habet omnia quæ erant domini:tãta res est virtus.Nam vbicunq; illa apparuerit, omnibus dominatur & prævalet. Etenim sicut oriente sole tenebræ discutiuntur,ita & apparente virtute,è medio tollitur omnis malitia. Sed mala bestia est diabolus, vt primùm viderit iustum gratum esse,& per ea quæ putãtur esse aduersa clariorẽ fieri, fremit dentibus & insanit: neq; videre potest iustum quotidie magis & magis clarescere,sed profundum barathrum effodit,& præcipitium parat,quò illum maximo,vt arbitratur, damno afficiat:& tempestatem excitet,& violentum naufragiũ faciat:sed discit non post longum tempus quòd contra stimulũ calcitret,& contra suũ caput operetur omnia.

Et erat Ioseph pulcher specie, & formosus aspectu.

Quare

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Quare nobis corporis pulchritudinem narrat? vt discamus quòd non solum anima pulcher erat, sed & corpore. In ipso enim flore ætatis erat: iuuenis erat, & pulcher specie, & formosus facie. Hæc autem prius narrauit de eo scriptura, vt doceat nos quòd Aegyptia adolescentis pulchritudine capta, ad illicitum eum concubitum irritarit. *Et factum est post hæc.* Quid est, post hæc? Postq̃ ei concredita potestas totius domus, postquam tantum honorem à domino suo consequutus est. *Iniecit uxor domini oculos suos in Ioseph.* Vide intemperantiam lasciuæ mulieris, non accepit in mentem quòd haberetur domina, non quòd ille erat seruus, sed à formositate capta, & diabolico incendio susceptо in iuuenem, postea insilire tentat: & malam illam cogitationem in mente seruans, tempus inquirit & solitudinem, quæ possent ei cooperari ad illicitum suum conatum. Verùm ille noluit, neq; paruit, neq; verba illius suscepit. Sciebat enim hinc sibi magnam perniciem enasci. Et non solum res suas spectabat, sed operam dabat vt & illam, quantum possibile erat, ab insania hac liberaret, & ab illicita ista concupiscentia: & consilium ei afferret, quod sufficiebat
B ei vt pudefieret, & quid sibi prodesset cognosceret.

Dixit enim, inquit, *uxori domini sui:* Domina à seruo consilium accipit. *Nónne propter me nihil scit in domo sua, & omnia quæcunque habet, dedit in manus meas?* O gratitudinem viri. Vide quomodo enumerat beneficia domini, vt doceat quantam illa gratitudinem erga coniugem habere debeat. Nam ego, inquit, famul⁹ sum? num peregrinus? num captiuus? tanta fruor eius securitate, vt omnia sua sub manũ meã tradiderit: & nihil est quod excepit de manu mea, præter te: & omnibus aliis ego præsum, soli autem tibi subiicior, & es extra meam potestatem. Deinde vt letalem ei plagã daret, & recordari faceret viri beneuolentiæ, & persuaderet ei ne tam ingrata esset erga coniugem suum, inquit: *Et tu propterea extra potestatem meã es, eo quòd tu uxor eius sis. Cùm igitur uxor eius sis, quomodo faciam hoc malum uerbũ, & peccabo coram deo?* Quoniam enim illa solitudinem obseruabat, & tempus expectabat quo latere poterat virum, & omnes qui in domo erant, dicit: Quomodo possum facere malum, & peccabo coram deo? Quid enim putas? etiam si fecerimus vt res clàm sit omnibus, ab oculo tamen illo qui dormitare nequit, latere non poterimus: il
C lum solum timere oportet, & tremere ac pauere, vt ne in conspectu eius malè quippiam faciamus. Et vt discamus iusti excellentem virtutem, & quòd nõ semel neq; bis, sed & sæpius certamen hoc sustinuerit, & colloquiũ hoc tulerit, consulereq; non cessauerit, subdit scriptura:

Cùm autem loqueretur de die in diem, & non obediret ei: ubi obseruauit in domo facientem aliquid, assilit in iuuenem sicut bestia dentibus frendens, & attractis uestimentis cohibuit. Non simpliciter hoc prætereamus, sed cogitemus, quantum certamen sustinuerit iustus ille. Non enim tam admira
Daniel. 3. bile, vt mihi videtur in fornace Babylonis esse tres pueros, & illæsos permanere, & nihil ab igne pati: vt admirabile hoc & rarum, quòd admirabilis ille inuenis retinetur vestimentis ab polluta illa & lasciua, & non detinetur: sed & vestibus relictis in manibus illius, resilit. Sicut autem tres pueri illi, propter suam, virtutem supernа freti gratia, igne præstantiores visi sunt: ita & ille, quia quod in se erat offerebat, & continẽtiæ certamina cum magna declarabat constantia, magno supernoq; præsidio muniebatur. Neque enim potuisset, dextera dei nõ cooperante ei, tantum certamen certare, & à retibus illius libidinosæ mulieris aufugere. Et licebat postea vide re admirabilem illum, nudum quidem vestibus exire, D indutum autem continentiæ vestimẽtis, & quasi ab incendio & fornace illæsum effugere: & non solum non adustum, sed & multo fulgidiorem & clariorem factũ. Sed vide post tantam victoriam, postq; tantam fortitudinem, propter quæ illum oportebat coronari, & propter quæ oportebat illum prædicari: iterum quasi reum & obnoxium innumera sustinentem mala. Nam Aegyptia illa non ferens cõfusionem & opprobrium, in quæ seipsam iniecerat, impossibilia attentauit: primum quidem conuocauit eos qui in domo erant, accusans adolescentem: & dicit quòd ille dixerit quæ ab ipsa magno furore proposita erat, atque ita omnes decipere tentat. Hoc enim modo se habet malitia, semper contra virtutẽ pugnat, & ei sua peccata affricare & impingere vult: id quod & hæc faciebat, adulescentem quasi intemperãtem criminans, & se continentiæ larua induit, & dicit, propter hoc & illum vestes reliquisse, & se retinuisse illas. Et misericors deus fieri hæc permittit, vt per omnia famulum suum clariorem efficiat. Nam hæc omnia venienti viro cum magna malitia dixit, & adolescentem accusauit, dicens: *Intrauit ad me puer Hebræus, quem duxisti ad nos, ut illuderet mihi.* O misera & calamitosa, nõ ipse introductus est vt illuderet tibi: sed diabolus te induxit, vt non solum adultera fieres, sed & vt homicidiũ procurares. Et ostendit postea ad comprobationem eorum quę dicta erant, adolescentis vestes. Considera, obsecro, hìc communis omnium domini misericordiam: quia sicut à fratribus eripuit, volentibus eum interficere: & effecit primùm quidem quòd iuxta cõsilium Rubim in cisternam immitteretur, & postea iterum iuxta consilium Iuda negociatoribus venderetur, vt somniorum euentus complerentur: & fidem facerent iusto, quòd nõ frustra, neq; temerè hæc præsignata essent: ita & nũc superna manus erat quæ barbarum detinuit, & non permisit ad cædem iusti festinare. Quid enim prohibuisset eum hoc facere, cùm intelligeret illum attentasse violare suum lectum? Verùm omnipotens deus tantam fecit illi exhiberi clementiam, vt iniectus in carcerem, etiã illic suam declaret virtutem, & sic ad principatum regni veniat. *Succensuit enim*, inquit, *dominus eius, & misit eum in custodiam, ubi uincti regis detinebantur.* Nã siquidem non credebat, nõ oportebat eum in carcerem conicere: sin credebat verum esse, quod Aegyptia dixerat, tunc neque F carcere dignus erat, sed plecti capite, & extremam pœnam pati debebat. Verùm quando suum auxilium dextra superna ostendit, omnia leuia & facilia fiunt, & feroces mansuescunt. Tũc autem superna gratia vbertim nobis assistit, quando multam & nos declarauerim⁹ virtutem. Nam hic, quoniam multum certauit, propterea etiam magnas retributiones consequitur. Et post tãtam fortitudinem abducitur in carcerem, & silenter fert omnia. Scitis enim ij qui non sunt sibi conscij malitiæ, quando sicut rei condemnantur, quanta vtãtur sæpe fiducia, & dicendi libertate superbientes: & inflati, & insurgentes contra eos qui insontibus crimen intentant. Verùm ille non sic: sed silet, & omnia mansuetè fert, & sustinet cum magna patientia voluntatem domini. Vide enim quomodo & in carcere principatum omnem accipiat à custode carceris. *Erat enim dominus cũ Ioseph*, inquit, *& defundebat ei suam misericordiam.* Quid est, defundebat suam misericordiam? Ad miserationem inflectebat, & mirè erga illum beneuolentiam suam declarari curabat. *Dedit enim ei gratiam coram illis.* Verè nihil beatius eo, qui dei gratiã habet. *Dedit enim*, inquit,

præfectus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *præfectus carceris carcerem in manus Ioseph.* Vide, quomodo custos carceris aliquid honoris ei defert, & autoritatem ei permittit, & omnes qui in carcere erant, esse iubet sub potestate eius. Et *nesciebat præfectus carceris aliquid. Omnia enim erant in manu Ioseph, eo quòd dominus erat cũ eo. Dominus prosperè agebat in manibus eius.* Vide quomodo comitabatur eum perpetuò superna gratia, & omnia quæ faciebat erant plena gratia. Hoc igitur & nos studeamus, vt nobiscum semper habeamus dominum: vt quæ à nobis fiunt, ab illo prosperentur. Nam qui illius gratiam assequitur, & in mediis vinculis existens ridebit, ac nihili putabit omnia, domino omnium faciente & disponẽte cuncta, vt prosperè succedãt omnia. Quomodo autem poterimus nobiscum habere dominum, ita vt ab ipso secundentur omnia? si sobrij nosmetipsos attenderimus, & vigilantes fuerimus, & imitabimur iuuenis illius continẽtiam, aliasq; virtutes, ac fortem spiritum: videbimusq; quòd sic oporteat omnia diligenter fieri, ne fortè à domino condemnemur. Neq; enim possibile est, vt occultetur aliquid ab oculo illo qui dormitare nequit. Verùm necesse omnino est, vt is qui peccat,
H suppliciis obnoxius fiat. Itaq; ne maioris faciam⁹ timorem hominum, quàm indignationem dei, sed memores simus semper verborum Ioseph dicentis: *Quomodo faciam uerbum hoc malum, & peccabo coram domino?* Igitur quando nos cogitatio perturbat, hoc in mente versemus verbũ, & statim effugiet omnis illicita concupiscẽtia. Itaq; siue quis corporum concupiscẽtia capiatur, siue alia quadam, statim hoc verbum cogitet: quòd ille est qui nos condemnet, à quo non est possibile nos occultari, etiam quæ in mente nostra versentur: & omnino effugiemus etiã diabolicas machinationes, magnoq; adiutorio superno iunabimur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cũ patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. lxiij.

RElíquias eorum quæ heri dicta sunt, volumus hodie reddere charitati vestræ: & iterum attingere historiam Ioseph. Scitis enim quòd hesternus sermo profusior fuerit, & non potuimus vlteriꝰ progredi: sed sermoni finem imposuimus, quando propter Aegyptiæ calumniam ab archimagiro in carcerẽ
I est coniectus. Ideo hodie operæprecium fuerit docere vestram charitatem, quæ in carcere ei acciderint. Nam postquàm in carcerem est iniectus, & traditus præfecto carceris, etiam illic tantam dei gratiam assequutus est, vt totius carceris principatus à præfecto carceris sibi cõcrederetur. Et *nesciebat aliquid præfectus carceris propter Ioseph.* Vidisti, quomodo in ipsis afflictionibus existens, aduersitatem ne sensérit quidem: sed omnipotens sapientia dei, omnia aspera vertebat in iucũda. Et sicut, licèt quis margaritam in luto conculcet, nihilominus illius demonstrat pulchritudinem: sic & virtus quocunque eam proieceris, suam declarat virtutem, etiã in seruitute, etiam in carcere, etiam in afflictione, etiã in prosperitate. Quia & in carcere illi conciliauit præfectum carceris, & super omnes qui ibi erant potestatem concessit. Videamus & hìc quomodo vim gratiæ sibi concesserit manifestarit. *Factũ est enim*, inquit, *post uerba hæc.* Qualia? quæ narrauit post factam calumniam, postquã condemnatus est in carcerem: & non hoc solum, sed & postquam significatum est nobis quòd dominꝰ cum eo fuerit, & quòd præfectus carceris omnia quæ ibi erant commiserit, vt per illum administrentur. *Factum est,*

Caput XL.

inquit, *post uerba hæc, postquam iniectus est in carcerem. Cùm* K
peccassent præfectus pincernarum & præfectus panificum, condemnati sunt à rege, ut in carcerem mitterentur, quos præfectus carceris Iosepho commendauit. Neq; enim vt vincto vsus est illo, sed vt curarum participe, immo vt eo qui ibi detentorum curas bene cõsolari queat. Et *adstitit eis*, inquit, Quid est, adstitit eis? hoc est, consolatus est eorũ mentes, erexit eorum animos, & non permisit absorberi præ tristitia. Erant autem diebus multis in carcere, & viderunt vterque insomnium in nocte vna: præfectus pincernarum, & præfectus panificum. Sed beatꝰ ille, cui curæ erat quomodo consolarentur illi, vt vidit eos ob visionem insomniorum turbari, & mente confundi, dicit: *Cur facies uestræ hodie tam obnubilæ & mœstæ?* Ostẽdebant enim facies eorum intus latentem turbationẽ. Propterea & sapiens quidam dicebat: Corde lętante exhilaratur facies: in tristitia autem existente, mœret. Igitur quia vidit eos tristitia affectos propter insomniorũ visionem, causam dicere volens rogauit. Vide quomodo & in carcere existens suam declarauerit virtutem, & aliorum mœrores alleuiare studuerit. Quid igitur illi? Prou.15.

Insomnium uidimus, & non est qui diiudicet illud. Ignora L
bant sapientiã eius cum quo loquebantur, sed quasi vulgarem aliquem existimabant, & propterea somnium ei non dicunt, sed tantum quòd viderint, & inquit: Nullus est qui diiudicet illud. Verùm admirabilis ille vir dicit eis: *Nõne à deo manifestatio eius est? Narrate igitur mihi.* Non à me promitto vobis aliquid me dicturum, Deus est qui reuelat. Narrate igitur mihi. Vide intelligẽtiam & humilitatis excellentiam: non dixit, Ego vobis diiudico, ego vobis dico somniorum euentũ. Sed quid? Deꝰ enim est solus, qui talia reuelat. Et narrauit præfectꝰ pincernarum. *Vt autem audiuit Ioseph*, inquit: *Hæc est diiudicatio eius. Tres propagines, tres sunt dies, & recordabitur Pharao tuæ pincernarum præfecturæ: & hinc restituet te, & dabis poculum Pharaoni in manum suam iuxta pristinum officium tuũ, ut solebas uinum infundens. Sed recordare mei, quando tibi bene erit, & facies mihi misericordiam, & memor eris mei apud Pharaonem, & educes me ex carcere hoc: quia furtiuè abductus sum ex terra Hebræorum, & hìc feci nihil, & immiserunt me in hũc lacum.* Quia prędixerat ei bona euentura, & reconciliãdum regẽ, dicit: Memor esto mei per temetipsum, quãdo fœlicitatem tuam obtinueris, mentionem faciendo M
eiꝰ qui hæc tibi prædixit, & facies mihi misericordiam. Hoc audiens, dilecte, ne condemnes pusillanimitatem iusti: sed hac ratione potissimum obstupesce, quòd tam fortiter & grato animo tulit grauem illam inhabitationem. Nam licèt magnam à custode carceris potestatem acceperit, attamen grauabatur in tanto pedore cum sordidis & luridis agendo. Nam vide quàm bene morata mente fuerit prædītus, & quomodo fortiter tulerit omnia, in omnibus magnam declarans animi humilitatẽ. Et facies, inquit, in me misericordiam, & recordaberis mei apud Pharaonem, & educes me ex carcere illo. Attende obsecro hìc quomodo nihil dicat contra scelestã illam adulteram, neq; arguat dominum, neq; narret fratrum in se inhumanitatem, sed tectis omnibꝰ, dicit: Recordare mei, & fac educi me ex carcere hoc: quia furtim abductus sum de terra Hebræorum, & hìc nihil feci, sed immiserunt me in lacum illum. Ne perfunctoriè hoc prætereamus, sed consideremus quàm bonis moribus anima eius fuerit prædita, quomodo inuenta opportunitate temporis, & sciens quòd præfectus pincernarũ in fœlicem statum restitutus, posset omne negocium suum regi significare, nõ Aegyptiã reprehendit. Iterum

enim

Universidad de Deusto

A enim eadem dicam: non dominum affert in medium, non dicit causam propter quam cõdemnatus sit in carcerem, neq; scelus in se commissum narrat: sed hoc vnũ curat, non vt illos condemnet, sed vt pro se solo dicat. Et fratrum quidem causam adumbrabat, dicens: Furtò abductus sum ex terra Hebræorum. Quæ autem Aegyptia illa fecerat, non profert in mediũ, neque iniustam domini sui erga se indignationem. Sed quid dicit? Hic feci nihil, sed immiserunt me in carcerẽ hunc. Hæc audientes, discamus si in talia inciderimus, vt caueamus conuiciis illos qui nos iniecerunt incessere, & ad accusationem illorum linguam acuere: sed solum demonstremus in mansuetudine & mititate nos innoxios: & admiremur admirabilem, quia neq; in calamitate existens voluit vel verbis petulantiam & libidinem Aegyptiæ inuulgare. Scitis enim, quòd multi cùm de criminibus arguuntur, magna impudentia in alios sua delicta transferre nituntur. Hic autem sole clarior existens, & potens omnia cum veritate dicere, & illius insaniã manifestam facere, & semetipsum manifestiorem demonstrare, nihil illorum in medium affert. Neq; enim humanam venabatur gloriam, sed sufficiebat ei gloria superna, & oculum illum qui non dormitat, habere volebat laudatorem factorum suorum. Ideo silente eo, & omnia obtegere moliente, misericors dominus in tantã eum gloriam duxit, quando vidit athletam rectè certasse. Iam autem discamus, & ex his quæ postea sequuntur viri sustinentiam, & quomodo non grauatim fert dilationem: neq; à sua alacritate excidit, sed magna gratitudine omnia fert, & promptè gratias agit domino suo, qui hæc fieri permittebat. His auditis, princeps panificum ratus & suum sibi somnium boni aliquid præsignare, narrat ei somnij visionem. Quod vt audiit Ioseph, accepta etiam ex superna reuelatione eius diiudicatione, prædicit illi interitum imminentẽ, & dicit: *Adhuc tres dies, & auferet Pharao caput tuum à te, & suspendet te in ligno, & comedent uolucres cœli carnes tuas à te.* Propter hoc prius dicebã, inquit, quòd non à meipso vobis prædico, sed quæcunque deus reuelauerit: vt siue bonum aliquid, siue malum præsignet somniorum visio, non mihi adscribatur. Non enim à me hæc loquor, sed illa vobis declaro quæcunq; superna gratia mihi manifestarit. Cæterùm cùm adessent statuti dies, opere impleta sunt quę Ioseph dixerat: & sic vt diiudicarat Ioseph, ita contigit

B

C vtriq;. Et ille quidem ad pristinam rediit securitatem, hic autem pœnam luit. *Porrò præfectus pincernarum, qui tantam consolationem acceperat, non est recordatus Ioseph, sed oblitus est eius.* Vide iterum iustum in palæstra aliqua certantem, & suæ virtutis exhibentem specimina, non perturbari neq; commoueri, neq; ægrè ferre. Nã si quis ex vulgaribus fuisset, dixisset fortassis ita intra se: Quid hoc rei? præfectus pincernarum mox vt iudicaui ei somniorum visionem, pristinam securitatem accepit: & nõ est memor eius qui sibi prædixit? Ille quidem solita fœlicitate fruitur, ego autem qui nihil mali operatus sum, hìc concludor cum homicidis, cum furibus, cum latronibus, cum his qui innumera mala commiserunt. Nihil horum vel dixit, vel cogitauit: sciebat enim quòd amplior caua fieret in qua decertandum, vt legitimè certando clariori redimiretur corona. Considera, quomodo post restitutionẽ illius duo anni præterierint. Oportebat enim expectari temp° opportunum, vt maiori cũ gloria inde educeretur. Si quidem præfectus pincernarum ante somnia Pharaonis recordatus fuisset, fortassis authoritate sua eum liberasset, & nõ tam perspicua fuisset aliis eius virtus. Nunc autem omnipotens & sapiens deus sciens, sicut optimus artifex, quanto tẽpore in igne debeat aurum teneri, & iterũ inde reduci: permittit ad tempus duorum annorum præfectum pincernarum illius obliuisci, vt & tempus somniorum Pharaonis veniat, & cõpellente necessitate ipsa, iustus ille in toto regno Pharaonis notus fiat. *Nam post duos annos uidit, inquit, somnia Pharao: & factum est mane, & turbata est anima eius. Et misit, & uocauit omnes coniectores Aegypti, & omnes sapientes suos, & narrauit eis Pharao somnium, & non erat annuncians Pharaoni.* Vide multiplicem dei dispensationem, prius permittit omnes qui ibi habebantur sapientes, tentari, vt monstraretur eorum ignorantia: & tandem hic vinctus, captiuus, seruus, Hebræus in medium adductus est, & nota facit multis ignota, quò omnibus manifestet superna gratia in illo refulgẽs. *Cũ omnes, inquit, sapientes uenissent, & neq; dicere aliquid, neq; os aperire possent: tunc princeps pincernarũ recordatus est Iosephi, & recensuit Pharaoni ea quæ sibi in carcere contigerant, & inquit: Peccatum meum reminiscor hodie.* Et narrat quomodo in carcerem coniectus sit ipse, & præfectus panificũ: & viderint somnia, & diiudicationem eorum à Ioseph acceperint, & quòd iuxta illi° prędictionẽ euenerint omnia.

D

Hæc cum audisset rex, misit ad Ioseph, & eduxit eum ex carcere, & totonderunt eum, & mutauerunt uestimentum eius, & intrauit ad regem. Vide statim ab initio quantus nunc honor. Postquàm enim purgatus per patientiã: sicut aurum rutilans exiit de carcere, & ductus est ad regẽ. Vidisti quantum sit à superna gratia adiuuari? Vide quãta dispensata sunt, vt res Iosephi complerentur. Nã postq̃ summum illud certamen certasset, & scelestæ illius Aegyptiæ pedicas effugisset, & in carcerem eius coniectus esset, permisit vt præfectus pincernarum & prędectus panificum Pharaonis per illud temp° in carcerem iniicerentur, & per diiudicationem somniorum discerent viri sapientiam, vt nunc tempestiuè memor eius, in medium ducat. *Dixit autem, inquit, Pharao ad Ioseph: Somnium uidi, & non est qui diiudicet illud: ego autem audiui de te dicentes, quòd audierint te sua diiudicasse somnia.* Vide quomodo confusus Pharao, non dicit manifestè quòd null° suorum sapientiũ potuerit diiudicare somnia. Sed quid? Somnium vidi, & non est qui diiudicet illud. Audiui autem de te dicentes, quòd audierunt te sua somnia diiudicasse. Considera, obsecro, hìc magnam prudentiam & pietatem Ioseph, quomodo Pharaoni respondeat. *Ne suspiceris, inquit, me aliquid à me dicturum, uel iuxta humanam sapientiam diiudicaturum. Neq; enim possibile est sine reuelatione, quæ supernè uenit, talium notitiam habere. Scias igitur, quòd absq; deo non iudicabitur quod salutare Pharaoni.* Vt igitur didicit, quòd omnium dominus est qui reuelat, non ab hominibus quærit, quæ solius dei est manifestare. Vide quomodo responso suo docet Pharaonẽ, quàm sint infirmi & inutiles sapientes eius, & quanta sit potẽtia dei. Igitur quoniam cognouisti ex me, quòd neq; ex humana sapientia, neq; ex propriis rationibus hæc loquor, dic quæ à deo tibi manifestata. Pharao vbi hæc audiit, narrat somnia: & primum & secundum: & inquit: *Dixi coniectoribus, & non erat qui annunciaret mihi.* Non audisti, inquit, à me, quòd non est humanæ sapientiæ talia significare? Ne igitur illis succenseas: nũquam enim poterunt talia comprehendere, quæ sunt solius reuelationis quæ supernè datur. *Et dixit Ioseph: Insomnium Pharaonis unum est: ut autem credas, quòd uerum erit quod à deo tibi præsignatum.* Repetitum enim est secundò, vt tu videres quòd facilè hoc faciat deus. Repetitio enim, inquit,

E

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quit,cõfirmatio est visorum,& copiosior probatio,quòd omnino hæc futura sint. Et postquàm diiudicauit numerum septem boum,& septem spicarum, & dixit magnam futuram abundantiam, & quàm grauis sequutura fames,consequenter & optimũ consiliũ affert,& dicit:

Constitue virum super Aegyptum,qui possit colligere fertilitatem septem annorum,ac sic dispensare,ut possimus in tempore famis solatium inuenire,& non fiat omnimoda consumptio.

Placuerunt hęc Pharaoni,& omnibus seruis suis.Et nũc seruit Pharao impletioni somniorum Ioseph,quę viderat quando apud patrem agebat.Et ipse quidem somnia Pharaonis diiudicabat. Pharao autem ad finem somniorum euentum ducebat,ignorans. Nam vt hæc audiuit,dixit seruis suis: *Non inueniemus hominem talem, qui habet spiritum dei in semetipso.* Vidisti quomodo cognouit & ipse, quòd ex superna reuelatione hæc ei manifestata fuerint?Quomodo enim, inquit, inuenire poterimus, qui tãtam consequutus sit gratiã, vt spiritum dei in se habeat? Et dixit,inquit, *ad Ioseph: Quia monstrauit tibi deus omnia hæc,non est homo prudentior quàm tu.* Attẽ de hìc, quomodo,quandocunque voluerit omnipotens
H deus,opere complere quæ sibi visa fuerint, nihil eorum quæ in medio obstare videntur, impedire potest. Ecce enim à fratribus factus erat,vt ita dicam, propè hostia, & merces, & iterum merces: & accesserat calumnia in extremum periculum adducens, & in carcerem tanto tempore, & post hæc omnia fermè in ipsum regis thronum euectus est. *Quoniam ostendit tibi deus hæc omnia, & non est homo prudentior & intelligentior te, tu eris super domum meam, & in ore tuo audietur omnis populus: uerumtamen throno ego te antecellam.* Vide quomodo captiuus repentè constituitur rex totius Aegypti,& qui ab archimagiro in carcerem coniectus est, à rege in summum locum exaltatus est.Et qui fuerat eius dominus, repentè vidit quem vt adulterum in carcerem miserat, totius Aegypti suscepisse imperium. Vidisti quantum sit, ferre cum gratiarum actione tẽtationes?Propterea & Paulus dicebat:Afflictio patientiam operatur, patiẽtia probationem,probatio spem:spes non pudefacit. Vide igitur, Afflictiones patienter tulit, patiẽtia probatum eum fecit,probatus factus in magna spe agebat,spes non pudefecit. *Dixit autem ad eum: Ecce constituo te hodie super omnem terram Aegypti. Et Pharao, ablato annulo de manu sua,*
I *posuit eum in manu Ioseph,induitque eum ueste byssina, & circundedit collum eius ramo aureo, & fecit eum ascendere super currum secundum sibi proximum. Et promulgauit coram eo præco, & constituit eum super totam Aegyptum.* Nam deus quem habebat secum, ei omnia bene disposuit, & eum in tantam claritudinem euexit. *Dixit autem Pharao: Absque te nullus leuabit manum suam in omnem terram Aegypti. Et uocauit Pharao nomẽ Ioseph Psomthomphanech,* appellatione nominis volens sapientiam eius perpetua memoria testatam:hoc enim significat,occultorum cognitor: eo quòd omnibus occulta manifestauit, propterea ex his quæ facta sunt appellationem ei imponit. Et vt accumulet honorem, dat ei filiam Petephræ in vxorem. Deinde quia eiusdem nominis erat cum domino suo,dicit sacerdotis Heliopoleos.Et vt discamus, in qua ætate fuerit admirabilis ille,qui tantam assequutus mercedem, & tanta certamina ostendit, inquit: *Ioseph autem erat triginta annorum, quando stetit coram Pharaone.* Ne temerè putemus assignatum esse numerum annorum,sed discamus quòd negligenti virtutem nulla sit excusatio: neque enim licet alicui obiicere iuuentutem, vbi virtus exercenda est. Ecce ille non solum iuuenis erat, sed etiam pulcher specie, & formosus fa- K
cie.Contingit enim iuuenem esse,& nulla corporis pulchritudine præditum.Hic autem cum iuuentute & pulcher erat facie,& quasi in ipso iuuentutis flore seruus & captiuus factus est: Decem enim & septem habebat annos,quando deductus est in Aegyptum. Deinde in ipsa fornace iuuentutis calumniata est eum petulans Aegyptia domina eius, & neque sic superatur fortitudo iusti: denique *in carcere tanto tempore* ærumnosus fuit, & *mansit quasi adamas, non solum non factus infirmior,* sed & *plus roboris* assumpsit. *Habuit enim* solidantem se supernam gratiam. Quoniam *prius quod* suum erat totum attulerat, & propterea è carcere ad *principatum* totius Aegypti accersitus est. Hæc audientes,*in afflictio*nibus animam nunquàm despondeamus, neq; proprias rationes sequẽtes morosi simus & difficiles: sed magna patientia clari,spe bona foueamur,scientes omnipotentiam domini nostri:& quòd sinens nos experiri aspera, non relinquit,sed vult vt certantes clariori corona cingamur.Ita omnes sancti probati sunt.Propterea & apo- Acto.14.d.
stoli dicebant, Per multas afflictiones oportet nos in regnum dei intrare. Et ipse Christus dicebat discipulis suis:In mundo afflictionem habebitis.Ne igitur mœrea- L
mus in afflictionibus,sed audiamus Paulum dicentem, Ioã.3.d.g.
quòd volẽtes piè *viuere in* Christo Iesu, persecutionem 2.Tim.3.c
patiuntur.Et ne admiremur,neq; ægrè feramus,sed omnia cum fortitudine & patientia toleremus:non ad *afflictiones* respicientes, sed ad lucrum quod inde congregamus. Spiritualis enim quædam negociatio est. Et sicut qui pecunias colligere volunt, & huius seculi negociationem exercent, nõ aliter possunt augere suas opes, nisi multa pericula terra marique sustinuerint. Necesse enim vt ferant latronum & piratarum insidias. Attamen omnia magna alacritate *suscipiunt, & ob expectationem* lucri vix sentiunt *amara quæ ferunt.Eodẽ modo & nos cogitantes diuitias & spirituales merces, quæ nobis hìc colligere licet,oportet* gaudere & exultare, & non *contemplari quæ* videntur, sed quæ non videntur, sicut & Paulus admonet, dicens: Non considerantibus 2.Cor.4.d
nobis ea quæ videntur.Fidei enim est, non corporalib⁹ oculis contentos esse, sed oculis mentis imaginari ea quæ non videntur.Nam illa fide digniora credẽda sunt, quàm ea quæ corporalibus oculis videntur.Sic patriarcha gratus fuit deo,quia credidit promissioni dei,& superior natura factus & humanis rationibus, ideo & re- M
putatũ est ei in iustitiã.Considera,quòd iustitia est credere his quæ à deo dicuntur.Quando enim *ille* aliquid promiserit, non mihi iuxta humanam consequentiam *res expende, sed superior rationibus illis fias*, & cõfide *eius* qui promisit,virtuti.Ita vnusquisq; iustorum probatus fuit:ita & admirabilis ille Ioseph,cùm tãta inter insomnia fuerint impedimenta, non turbatus est animo, non commotus est,sed robusta mente fortiter tulit omnia,sciens quòd non sit possibile ea quę deo visa sunt nõ euenire.Ideo & post seruitutem,& post carcerem & tantam calumniam principatũ suscepit Aegypti. Hæc igitur omnia cogitantes,fortiter suscipiamus ea quæ inferuntur, gratiasq; agamus pro omnib⁹ misericordi deo, & eius expectemus opitulationem. Quod nobis omnib⁹ cõcedatur,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cui cũ patre & sancto spiritu sit gloria,imperiũ, honor nũc & semper,& in secula seculorũ,Amen.

Homilia

Universidad de Deusto

A Homilia.lxiiij.

VLtis vt & hodie hiſtoriam Ioſeph tractemus, & videamus quomodo vir ille, ſuſcepto totius Aegypti principatu, conceſſa ſibi intelligẽtia omnes conſolatus fuerit? *Exiuit enim*, inquit, *à facie Pharaonis, & tranſiuit per omnem terram Aegypti, & fecit terra annis ſeptem ſterilitatis manipulos, & congregauit frumentum ſicut arenam maris.* Suſcepta prius à rege poteſtate omni, collegit, inquit, prouentus, & *in ciuitatibus* repoſuit, prouidens iam multo antea, quo futuræ penurię ſuccurri poſſit. Vidiſti quales retributiones fortitudinis & patientiæ, & aliarum virtutum etiam hic acceperit iuſtus à vinculis tranſiens? Nati ſunt autem illi duo filij, inquit, priuſquam aduenirent anni penuriæ: & vocauit nomen prioris Manaſſe: quoniam obliuiſci me fecit deus omnium laborum meorum, & omnium quę ſunt patris mei. Attẽde hìc viri religionem & pietatem, quoniam vocabulo filij memoriam omnium indidit, vt perpetuò gratias ageret, & qui ex ſe natus erat, propter ſuam appellationem ſcire poſſit certamina & patientiam, quæ iuſtus perferens in tantam peruenerit gloriam: obliui-
B ſci fecit omnium laborũ meorum, & omnium quæ tulerit pater meus. Quid eſt, omnium laborum meorum & patris mei? Hìc coniectare mihi videtur primam & ſecundam ſeruitutem, & miſeriam quam in carcere tulit. Et omnium quæ tulit pater meus: ſegregationem ſignificat, quam ſuſtinuit abreptus ab vlnis paternis, quando in immatura ætate tam liberaliter educatus, libertatem ſeruitute commutauit. *Et nomen ſecundi uocauit Ephraim, quia creſcere fecit me deus in terra humilitatis meæ.* Vide & huius nomen gratiarum actione plenum. Non ſolum enim, inquit, aduerſitatis oblitus ſum, ſed & magnificatus ſum in terra in qua tantam ſuſtinui humilitatẽ, vtpote in extremis periculis etiam de vita anxius. Verùm nunc dignum eſt audire quę ſequuntur. Nam poſt fertilitatem ſeptem annorum, venerunt & ſeptem anni penuriæ & famis, iuxta prædictionem Ioſeph. Rerũ enim euentus omnibus conceſſam viro ſapiẽtiam detegebat, faciebátque vt omnes eius videndi deſiderio tenerentur. Et cùm fames valida facta eſſet, primùm penuriam ſentire non permiſit. In omni enim terra Aegyptiorũ erant panes. Sed cùm moleſtia famis increſceret, cla
C mauit populus ad Pharaonem, magna preſſius indigentia: à fame enim coacti, ad regem cucurrerũt. Porrò vide huius beneuolentiam. *Dixit autem Aegyptiis: Ite ad Ioſeph, & quicquid dixerit uobis, facite.* quaſi diceret: Quid me vrgetis, non videtis quòd ego tantum regis habitũ geſto, ille vobis ſalutis autor factus ſit? ne igitur illo relicto ad me curratis, ſed abite ad illum, & quæcunque dixerit vobis, facite. Aperuit autem Ioſeph horrea, & vendidit Aegyptiis. Et quoniã omnes depaſcebatur famis neceſſitas. *Omnes*, inquit, *prouinciæ ueniebant in Aegyptum, ut emerent frumentum: inualuerat enim*, inquit, *fames ſuper omnem terram.* Vide obſecro, qualem euentum accipiant ſomnia Ioſeph. Nam vbi fames inualuit, venit etiam in terram Chanaan, in qua habitabat Iacob huius pater, qui poſtquam intellexit ibi frumentum venunda ri, dixit, inquit, pueris ſuis: *Quare negligitis? Ecce audiui quòd frumentum ſit in Aegypto. Deſcendite, ut comparetis nobis pauca cibaria, ut uiuamus, & non moriamur.* Quid, inquit, hìc ſedetis? abite in Aegyptum, & alimenta nobis afferte. Hęc autem omnia facta ſunt, vt viſioni ſeruirent fratres Ioſeph: & interpretationem ſomnij quod iudicarunt, cùm audirent Ioſeph ſomnium narrantem, implerent. Deſcenderunt autem decem fratres, & Beniamin non acceperunt, qui erat frater Ioſeph ex eadem D matre. Dicebat enim pater eius, ne fortè accidat ei contritio: parcens ei, eo quòd ætate immatura erat.

Venerunt autem, & Ioſeph ſicut principem Aegypti adorauerunt ſuper faciem ſuam in terra. Et nunc ignorantes quidem, omnia faciunt. Et quia multum temporis interceſſerat, faciem fratris non agnouerunt. Veriſimile enim eſt, iuuenem olim, nunc immutatum faciei ſuæ effigie. Idq; totum opinor diuinæ diſpenſationis fuiſſe, ita vt non potuerint vel ex ſermone, vel ex aſpectu fratrem agnoſcere. Vnde enim vnquam in hanc opinionem veniſſent? Etenim putabant eum apud Iſmaëlitas factum ſeruum, ſeruiréque apud barbaros, vnde non agnouerunt Ioſeph. Ipſe ſtatim vt vidit, agnouit eos: & vt ignoraretur ſtuduit, eísque quaſi alienis locutus eſt. Abalienabat enim ſe ab eis, & locutus eis dura, & dixit: Vnde veniſtis? Simulat omnimodam ignorantiam, vt omnia diligenter ab eis diſcere queat. Deſiderabat enim ſcire de rebus patris & fratris. Et primùm quærit ex qua regione ſint, & dicunt: *Ex Chanaan, ut emamus frumenta.* Famis, inquit, neceſſitas in cauſa eſt, *quare id itineris confecimus*, & propterea E *relictis propriis huc venimus.* Et recordatus eſt, inquit, Ioſeph ſomniorum, quæ ipſe viderat. In mentem venerunt ei ſomnia, & videbat euenire ea. Volens diligenter omnia diſcere, magna cum auſteritate eis reſpondet, & dicit. *Exploratores eſtis, & ad conſideranda ueſtigia terræ ueniſtis.* Non recta, inquit, mente aduenistis. Videmini arte & malignitate quadã huc profecti. Illi autem anxij dixerunt: non domine. Et id quod diſcere ſtudebat Ioſeph, hoc à ſemetipſis docent, & dicunt: *Serui tui uenimus, ut emamus frumenta. Omnes filii ſumus unius uiri, pacifici ſumus, non ſunt serui tui exploratores.* Adhuc proſeipſis ſatisfaciebant, & timore attoniti mente nondum quæ ad Ioſeph pertinebant, dixerant, ideo perſeuerans dicebat: Non, ſed veniſtis vt veſtigia terræ exploretis. Superuacue, inquit, hæc mihi dicitis, etenim hoc habitus aduentus veſtri declarat, quòd malitia quadam exciti huc veniſtis. Illi autem neceſſitate coacti, & volentes eum ad miſericordiam flectere, dicunt: *Duodecim ſumus fratres, ſerui tui.* O verborum deceptionem. etiam eum quem negociatori F bus vendiderant, in numero ſuo recenſent. Et non dicunt, duodecim fuimus, ſed duodecim ſumus fratres, & ecce iunior cum patre noſtro. Hoc erat quod ſcire cupiebat, num & fratrem ſimiliter afflixiſſent. Et ecce iunior cum patre noſtro, alius autem non ſupereſt. Nec dicunt rem manifeſtè, ſed tantum, nõ ſupereſt. Ex hoc in ſuſpicionem venit, ne fortè & Beniamin ſimili modo affeciſſent. Hoc eſt, inquit, *quod dixi uobis, quòd exploratores ſitis. Nequaquàm hinc mihi exibitis, quouſque frater ueſter iunior uenerit huc, illum uidere uolo.* Cupio videre eũ, qui ex eodem vtero natus eſt: ſuſpicor enim ex his quæ aduerſus me egiſtis, mentem veſtram fraterno odio laborare. Si igitur vultis, mittite vnum ex vobis, & adducat eum, vos autem manete in carcere, donec ille venerit. Ille enim cum aduenerit, docebit num vera ſint quę dicitis, & liberabit vos ab omni ſuſpicione. Nam ſi hoc non fuerit, manifeſtum eſt quòd exploratores ſitis, & propterea huc veneritis. Poſuit autem eos in carcere. Vide quomodo ipſorum probat animum, & per ea quæ illis facit, ſuam erga fratres declarat beneuolentiam.

Poſt tres autem dies uocatis illis, dixit: Hoc facite, & uiuetis, deum enim ego timeo. Si pacifici eſtis, unus fratrum ueſtrum detineatur hic in carcere, uos autem proficiſcemini, & auehite mercimonium

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *cimonium frugum quantis indigetis, & fratrem uestrum iuniorem ducite ad me, & credibilia erunt uerba uestra: quòd si minus, moriemini.* Considera sagacitatem. Volens suam erga illos benevolentiam declarare, & patris penuriam consolari, deq; fratre veritatẽ discere, vno retento alios abire iussit. Sed vide, nunc quomodo conscientia eorum, incorruptus ille iudex aduersus eos insurgat, & nullo arguente, vel in medium quippiam afferente, ipsi sui ipsorum accusatores fiunt. *Dixit enim*, inquit, *unusquisq; ad fratrem suum, Meritò. In peccatis enim sumus propter fratrem nostrum: quia despeximus afflictionem animæ eius, quando deprecabatur nos, & non exaudiuimus eum, propter hoc accidet super nos omnis afflictio hæc.* Ita enim se habet peccatum, quãdo consummatum est, & opere perfectum, tunc suæ absurditatis ostendit excellentiam. Et sicut ebrius, quando multum vini ingurgitat, nullum sentit à vino damnũ, postea autem sentit quantum sit damnum: ita & peccatum, donec consummetur, obtenebrat mentem, & quasi densa nubes, ita mentem corrumpit: deinde conscientia insurgit, & quouis accusatore mentem grauius arrodit, monstrans absurditatem facti. Enimuero & hic videre licet, quòd illa nunc in mentem veniunt quę fecerunt. Et cum de summa salutis periculum immineret,
H tunc tandem confitentur quę fecerant, & dicunt, Merito: In peccatis enim sum⁹ propter fratrem nostrũ, quoniam despeximus afflictionem animæ eius. Non simpliciter, neq; sine causa sustinemus, sed iustè & valde iustè pœnas luimus inhumanitatis, & crudelitatis, quam erga fratrem nostrum declarauimus, quoniam despeximus afflictionem animæ eius, Quoniam, inquit, absque compassione eramus, & multum declaraueram⁹ crudelitatem: propterea nunc nobis eadem eueniunt, & propter hoc venit afflictio hæc super nos. Et hæc quidẽ illi inter se differebant, putantes nihil horum audiuisse Ioseph. Nam quasi ignorans & nescius eorum linguam, per interpretem loquebatur eis, qui ea quæ illi loquebãtur sibi interpretaretur, & ea quæ ille eis. Audiẽs autem hæc Rubim, dixit eis: *Nónne locutus sum uobis, dicens: Ne iniuria afficiatis puerum, & non exaudistis me? & ecce sanguis eius exquiritur.* Nónne tunc, inquit, cõsulebam? nónne obsecrabam, ne quòd peccatum in eum admitteretis? nam quantum ad propositum vestrum, occidistis: licèt enim non per gulam gladium transmiseritis, barbaris tamen viris eum vendidistis, & difficiliorem ei viam
I excogitastis. Cogita quantum sit à conscientia sua accusari, habere perpetuo vrgentem & clamantem, & scelus commemorantem. *Et hæc audiit quidem Ioseph, ipsi autẽ nesciuerunt, eo quòd interprete utebatur: sed non ultra ferre potuit, natura fraterna & compassione eum arguente. Et auersus,* inquit, *ab eis, fleuit, ut non fieret eis manifestus. Et iterum accessit ad eos, & dixit eis. Et accepit Symeonem, & uinxit eum coram eis.* Vide quomodo omnia faciat, vt incutiat eis terrorem, vidẽtes vincula Pharaonis: vt certior redderetur, an cum fratre aliquam compassionem haberẽt. Omnia enim hæc facit probans eorum mentem, & scire volẽs num & cõtra Beniamin tales fuerint, propterea & Symeonem coram eis vinciri iubet, vt diligẽter eos probet, vt sciret num quam dilectionem erga illum haberent. Nã seueritas in illum faciebat, vt citius Beniamin adducerent, & aliquando aduentu fratris liberaretur.

Et mandauit, inquit, *ut sacci eorum implerentur frumẽto, & reponeretur pecunia uniuscuiusque in saccum suum, & daretur eis uiaticum in itinere: & ascensis asinis suis, abierunt.* Vide q̃ glorioſè eos remuneret, etiam inuitis eis benefacit: non frumentum solum dedit, sed etiam pecuniam. *Cùm autem unus ex eis aperuisset saccum suum, ut daret pabulum asinis, uidit pecuniam, & dixit fratribus suis.* Propter hoc attonitũ *est cor eorum, & turbati sunt, mutuum dicentes: Cur hoc fecit nobis deus?* Iterum magis anxij facti sunt, suspicantes ne & hoc augmentum eis esset criminum, & à conscientia accusati omnia tribuebant peccato quod in Ioseph admiserant. Cùm venissent autem ad patrem, & omnia ei manifestè declararent, narrauerunt indignationem principis Aegypti, quam experti sunt: & quòd posuerit eos in custodia, quasi speculatores.

Diximus autem ei, quòd pacifici simus, & quòd duodecim simus fratres, & quòd unus non supersit, minimus autem cum patre nostro. Dixit autem nobis: In hoc declarabitis quòd pacifici estis, si fratre uno hic relicto, adducetis fratrem uestrum minorem: ut sciam quòd non sitis exploratores. Hæc iterũ exasperauerunt iusti mœstitiam. Post narrationem autem hanc tristem, cùm euacuassent omnes saccos suos, inuenit vnusquisque pecuniam suam, & timuerunt ipse & fratres. Et vide, oro, iterum hìc senem plorantem. Et quidnam dicit eis? *Me absque liberis esse fecistis, Ioseph non est, Symeon non est, & hunc Beniamin accipietis. Super me facta sunt hæc omnia.* Non sufficit mihi, inquit,
L luctus Ioseph, sed adiecistis ei & Symeonem: & neque hic dolorum meorum finis est, sed & Beniamin accipere vultis. Super me facta sunt hæc omnia. Sufficiunt hæc verba, vt videatur quàm disrupta fuerint patris viscera: quia sibi omnis spes de Ioseph adempta erat, putabat enim eum à bestiis deuoratum: ita & neque de Symeone spem sibi pollicebatur, nunc quoque idem de Beniamin formidat. Veruntamen adluctabatur adhuc, & non dabat puerum. *Dixit autem ei Rubim primogenitus eius: Duos filios meos occide, si non reducam ad te. Da eum in manum meam, & ego reducam eum ad te.* Mihi, inquit, eum crede, mihi trade, ego tibi eum reducam. Hoc autem faciebat Rubim, cogitans quòd non esset possibile eos descendere, & ad Aegyptum redire, & quę ad alimenta eius pertinebant emere. *Et non cedit pater, sed dicit: nequaquam descendet filius meus uobiscum.* Deinde & causam dicit, quasi rationem reddens pueris, *Quia frater suus mortuus erat, & ipse solus erat relict⁹* Et *continget, quòd adolescens fortè peribit in itinere, & deducetis senectam meam cum tristitia ad inferos.* Timeo, inquit, M ætati adulescentis: & suspicor ne etiam hac consolatione priuatus, cum dolore vitam finiã. Quandiu enim ille mecum est, videor mihi habere aliquam cõsolationem, & huius consuetudo minuit mihi dolorem quem ex fratre eius concepi. Et amor quidem erga Beniamin, non sinebat patrem vt illum à se mãdaret. *Violentior autem fuit fames, & deficiebant eis cibi. Et dicit eis pater: Abite iterum, afferte nobis pauca edulia. Dixit autem ei Iudas: Testando attestatus est nobis homo, dicens: Non uidebitis faciem meam, nisi frater uester iunior uobiscum fuerit, Itaque si mittis nobiscũ fratrem nostrum iuniorem, descẽdemus & emem⁹ frumenta: si minus, non ibimus. Nam homo dixit nobis: Non uidebitis faciem meam, nisi frater uester iunior fuerit uobiscum.* Ne putes, inquit, sine fratre nos posse descẽdere illuc. Si enim vis nostrum descensum, & omnino periculis inuolui, viam nostram abimus: scias autem quòd protestatus est ille, quòd non visuri simus faciem eius, nisi frater iunior nobiscum aduenerit. Angustiæ vndique erant Iacob, ideo plorans dicit ad eos: *Quare afflixistis me, quòd annunciastis uiro quòd sit uobis frater?* Cur me afflixistis, quare mihi horum malorũ autores facti estis? Nã si hoc non signi-

Cap. XLIII

Universidad de Deusto

A non significasſetis, nequaquam Symeone priuatus eſſem, nec illum à vobis requisiuisſet. *Illi autem dixerunt: Interrogauit nos homo, num adhuc pater noſter uiuat, & num ſit nobis frater, & annunciauimus ei. Neſciebamus quòd dicturus eſſet nobis, adducite fratrem ueſtrum.* Ne putes, inquit, ſpõ tè nos confeſſos eſſe viro, vt ſe habeãt res noſtræ. Quoniam enim quaſi exploratores nos vinxit, interrogauit autem diligenter de rebus noſtris, vt veré omnia teſtaremur talia diximus. *Dixit autem Iudas ad patrem ſuum: Mitte puerum mecum, & ſurgentes ibimus, ut uiuamus & non moriamur.* Mex, inquit, fidei illum credito, vt accingamus nos itineri. Conſumptis enim cibis, nulla nobis ſalutis ſpes erit, neq; aliũdè cõſuli nobis poterit. Ego accipio eum à te, niſi reduxero eũ & ſtatuero corã te, obnoxius ero omnibus diebus. Niſi enim tandiu morati fuiſſemus, iam ſecũdò reuertiſſemus. Compaſſio quam exhibemus puero, nobis omnibus erit cauſa interitus. Fame enim peribimus, niſi eum nobiſcum mittas. Vide nunc hìc dilecte, quomodo famis neceſſitas patris amorem vicerit. Videns autem quòd non aliundè famis conſolationem habere poſſet, & fames indies magis & magis increſceret: Si ita eſt, inquit, & oportet hoc
B omnino fieri, & non poteſtis deſcendere, niſi hunc acceperitis: debetis & dona afferre viro, & referre pecuniam quam in ſaccis veſtris inueniſtis. Accipite autem & pecuniam aliam, vt emere poſſitis frumenta & fratrem veſtrum accipite. *Surgite igitur, & deſcendite ad hominem. Deus autem meus det uobis gratiam coram homine, & mittat fratrem ueſtrum unum, & Beniamin. Ego autem quaſi liberis careã, liberis orbus ſum.* Vide quomodo eximiam ſuam dilectionem declarat quam erga Ioſeph habuit, vt ne quis exiſtimet de Symeone vel de Beiamin hoc eſſe dictum. Ego enim, inquit, quaſi filiis orber. Deus autẽ meus det vobis gratiam, & mittat fratrem veſtrum illum vnum, & Beniamin. Nam licèt illi, inquit, ſalui fuerint, ego quaſi liberis careã, orbus ſum. Cogita hìc, quomodo totus amori Ioſeph deditus ſit. Videns enim tãtum chorum liberorum ſe circunſtantem, abſque filiis ſe eſſe putauit, quia illo priuatus erat. *Acceperunt autẽ uiri dona, & pecuniam duplicem, & Beniamin, & deſcenderunt in Aegyptum, & ſteterunt coram Ioſeph. Vidit autem Ioſeph & Beniamin fratrem ſuum, quem deſiderabat.* Vidit tam optatum. Vidit opere compleri ſui ſtudium. *Et dixit præfecto domui ſuæ: Introduc homines in domum, & occide uictimas: mecum enim comedent uiri. Vt uiderunt autẽ quòd introducti ſunt in domum Ioſeph, dixerunt: Propter pecuniam, quæ rediit in ſaccos noſtros, inducimur, ut calumniam nobis intentet, & accipiat nos in ſeruos, & aſinos noſtros.* Ioſeph quidem ſuam erga illos benignitatem declarans, omnia diſponebat. Illi autem anxij fuerunt, ſuſpicantes ne pecuniarum gratia pœnas luant, quòd etiam in hoc malè fecerint. Et propterea cùm acceſſiſſent, cauſam triſtitiæ proferunt præfecto domus, & narrant quomodo pecuniam in ſaccis inuenerint, & dicunt: *Propterea duplicem nunc attulimus pecuniam nobiſcum, ut & priorem reſtituamus, & nunc denuò emamus frumenta.* Vide quomodo calamitates mentem eorum fecerint ad miſericordiam promptiorẽ, & eos manſuetiores. *Dixit autem eis: Propitius uobis eſt deus. Nõ timete, deus ueſter, & deus patrum ueſtrorum, dedit uobis theſauros in ſaccis ueſtris, pecuniam ueſtram bene probatam habeo.*

Ne timeatis, inquit, neque huius gratia anxij ſitis. Nullum vobis inde crimen imponetur, pecuniam enim plenè accepimus. A deo putate hoc eſſe factum, & theſauros vobis in marſupiis veſtris eſſe monſtratos.

Et cùm hæc dixiſſet, eduxit Symeonem, & attulit aquam, ut lauarentur pedes eorum, & pabula dedit aſinis eorum. Vide D quomodo preces patris omnia eis proſpera faciunt: & ſicut ille eis apprecatus eſt, cùm dixit, Deus patris mei gratiã vobis det: ita omnia facta ſunt. At præfectus domus etiam ante aduentum Ioſeph omnem eis benignitatem exhibuit. *Parauerunt autem dona Ioſeph, & obtulerunt ei cùm ingreſſus eſſet, & adorauerunt ſuper terram. Et iterum interrogauit eos, num bene habet pater ueſter ſenior, quem dixiſtis uiuere? At illi dixerunt: Sanus eſt pater noſter: Et dixit: Benedictus homo ille deo, & curuati adorauerunt. Vidit autem fratrem ſuum uterinum, & dixit: Hic eſt frater ueſter iunior, de quo dixeratis mihi ut duceretis ad me? & dixit: Deus miſereatur tui fili.* Conſidera quãtam fortitudinem præ ſe ferat, & adhuc ignorantiam ſimulet, vt poſſit habere mentẽ eorum, quales ſe poſtea ſint habituri, & quomodo ſint affecti erga Beniamin. Quia vincebatur, à natura ſua, & conturbabantur viſcera eius, quærebat vt fleret. *Ingreſſus autem in promptuarium, fleuit illic: & abluta facie exiuit, & poſtea ſuam demonſtrat benignitatem, & dicit: Apponite panes. Et appoſuerunt ei ſoli, utpote regi, & principibus Aegypti, & illis qui cũm illo erant, & Aegyptiis qui ſimul cœnabant cum eo ſeorſum. Non enim poſſunt Aegyptij comedere cum Hebræis: abominatio enim ſunt Aegyptiis. Sederunt autem corã eo: qui primùm, ſecundum ſenium ſuum, & iunior ſecũdum iuuentutem ſuã.* E

Hoc illos in ſtuporem adduxit, & valde dubio animo fuerunt, vnde nam ei cognitio tam variæ illorum ætatis. Et cũ daret omnibus partes, Beniamin ſeptemplices dat. Et neque ſic ſentiunt quæ fiebant, ſed putabant fortuitò quodam euentu ab eo fieri, & quòd adoleſcentiori, & inferiorem menſæ partem tenenti daret.

Caput XLIIII.

Vocauit autem Ioſeph eum qui domui ſuæ præerat, & mandauit ei, dicens: Imple ſaccos hominum cibariis, quanta ferre poterunt, & pecuniam ſimiliter in ſaccos ſingulorum, & poculum argenteum mitte in ſaccum iunioris. Vide iterum qualem artem excogitet, vt diligẽtiſſimè mentem fratrum exploret, quam erga fratrem ſuum Beniamin habeant. *Et his factis, dimiſit eos. Et cùm iam arripuiſſent iter, dixit præfecto domus ſuæ. Surge, perſequere eos, & dices: Quare retribuiſtis mala pro bonis? Quare furati eſtis poculum argenteum? Nónne hoc eſt è quo bibit dominus meus? Ipſe autem auguratur in eo mala quæ perfeciſtis.* Poſtquam inuenit eos, dicit eis? Quare benefactori mala rependitis? quare malitiã veſtram couſque extendiſtis, vt ad eum quoque pertingeret qui erga vos tantam declarauit benignitatem? F Quare non reueriti eſtis viri erga vos beneuolentiam? Quæ tanta malitia? quæ inſania? Neſcitis quòd hoc ſit vas, in quo auguratur? Malum eſt hoc opus veſtrũ, pernicioſum propoſitum, incõdonabilis conatus, magna audacia, & omnem tranſcendens malitiam. *Illi autem dixerunt: Quare loquitur dominus iuxta uerba hæc?* Quare, inquit, obiicis nobis hoc crimen, à quo omnino ſumus immunes? Abſit, vt ſerui tui verbum hoc faciant, vt tale quid vnquam attentemus. Nam qui pecuniam dupli cem attulimus, quo pacto furaremur argentum vel aurum? *Quòd ſi hoc putas, apud quem inuentũ fuerit uas, quod inquiris, ille quidem moriatur: ut qui tale fecerit opus, nos autem ſerui erimus.* Conſcientiæ bonæ fiducia faciebat eos tã fidenter loqui. *Ille autem dixit: Et nunc ſicut dixiſtis, erit. Apud quem inuentum fuerit poculum, hic ſolus meus ſeruus erit, uos autem dimittemini. Et cùm hæc dixiſſent, permiſerunt ei ut ſcrutinium faceret: & ſcrutatus initio à ſeniore facto, donec ueniat ad Beniamin, & illius aperto ſacco, inuenit poculum.* Hoc confudit eorum mentem. *Et diſruperunt, inquit, ueſtimenta ſua: & impoſuerunt iumentis iterũ ſaccos, & reuerſi ſunt in ciuitatem. Et ingreſſus Iudas, & fratres ſui ad Ioſeph,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ecciderunt coram eo super terram. Vides quoties adorationem faciunt. Dixit autem eis Ioseph: Quare hoc fecistis? Nesciebatis quòd augurando in hoc auguratur? Dixit autem inquit, Iudas: Quid contradicemus, uel quid loquemur domino uel quo iustificabimur? Deus inuenit iniustitiam seruorum suorũ. Iterum recordantur eorum, quæ olim cõtra illum fecerunt. Ecce simus serui domino nostro & nos, & ille apud quem inuentum est poculum. Iam magnam declarant beneuolentiam, & seipsos cum fratre in seruitutem subiiciunt. Dixit autem Ioseph: Absit ne hoc faciam, homo apud quem inuentum fuerit poculum, ille erit meus seruus: uos autem ascendite cum salute ad patrem uestrum. Vide, quod timebat pater, hoc eis contigit: & in tam magnam deuenerunt turbationem, vt quid facerent nescirẽt. Appropinquauit autem Iudas, & dixit: Quia ipse erat ille qui & à patre eum acceperat, & dixerat: Nisi reduxero eum ad te, ero tibi obnoxius omnib⁹ diebus. Idcirco & propior factus diligenter narrat ei omnia, vt in commiserationem eo adducto, liberari faceret puerum. Appropiauit enim, inquit, ei Iudas, & dixit: Oro domine, loquatur seruus tuus. Attende, quomodo per omnia vt domino seruus loquitur, & in memoria habe somnia manipulorũ, propter quæ maiorem erga eum inuidiam acuerant, & obstupesce omnipotentem dei sapientiam, quomodo tantis obstaculis in medio positis, omnia opere sunt impleta. Loquatur, inquit, seruus tuus coram te. Domine tu interrogasti seruos tuos, dicens: Habetis ne fratrem uel patrem, & diximus: Est nobis pater senex, puerum senectutis iuuenem habet, & frater eius mortuus est. Cogita hìc, quomodo se habuerit Ioseph hæc audiens. Ille solus relictus est patri suo, pater autem eum diligit. Quare autem & hìc mentitur, sic dicens: Frater eius mortuus est: quanuis eum negociatoribus vendiderant? Verùm quia sic patri persuaserunt, quasi occisus esset, & à bestiis deuoratus. Aliter etiam: Quia non putauerunt eum potuisse ferre barbarorum seruitutem, & iam esse mortuum, & idcirco dicit: Frater eius mortuus est. Dixisti autem seruis tuis. Deducite eum ad me, & diligenter considerabo eum. Et dixisti: Nisi descendat frater uester uobiscum, non apponatis & uideatis faciem meam. Factum est autem, quando ascendimus ad puerum tuam patrem nostrum, annunciauimus ei uerba domini. Dixit autem pater noster nobis: Ite iterum, emite nobis pauca cibaria. Nos autem diximus ei: Non poterimus descendere, nisi frater noster descẽdat
I nobiscum. Dixit autem puer tuus pater noster: Vos scitis, quòd duos peperit mihi uxor, & egressus est unus à me: & dixistis, quòd à bestia sit deuoratus. Considera, quomodo per excusationẽ Iudæ, Ioseph omnia diligenter didicerit, quæ post suam venditionem egerint domi, & qualia patri de se narrauerint. Nunc igitur, inquit, si & hunc tuleritis, & acciderit ei aduersitas aliqua in uia, deducetis senectutem meã cum mœrore ad inferos. Ita ergo patre nostro erga filiũ affecto, quomodo poterimus faciem eius videre, puero non existente nobiscũ? Pendet enim anima eius ex huius anima, & deducent serui tui senectutem patris nostri serui tui cum mœrore ad infernum. Ego seruus tuus accepi puerum à patre suo, dicens: Nisi ipsum ad te reduxero, obnoxius ero omnibus diebus. Has promissiones feci patri, vt puerum possim adducere, & implere quę tibi videbantur, monstrareq; quàmverè dixerimus, & nullum mendacium à nobis sit prolatum. Nunc igitur manebo seruus pro puero, famulus domini, puer autem ascendat cum fratribus. Quomodo enim ascẽdemus ad patrem, cùm nõ sit nobiscum puer! ut ne uideam mala, quæ inuenient patrem meum. Confuderunt hæc Iosephum, & satis ei demonstrarunt quòd & patrem dignè colerent, & fratrem multum amarent. Et non ultrà potuit ferre, K
neque continere, sed repulsis omnibus circunstantibus se, solus in- Cap. XLV
ter eos relictus, emissa uoce cum fletu, notum se fecit fratribus. Et hoc innotuit in toto regno, & in domo Pharaonis, & dicit fratribus suis: Ego sum Ioseph. Viuit ne adhuc pater meus? Admirari hìc & beati huius constantiã tantam, & quòd sustinuerit hucusque simulationem, & quòd conditionẽ suam non declarauerit: & illos plurimum obstupescere solem⁹, quomodo potuerint stare, vel os aperire postea, quomodo non auolarit ab eis anima, quomodo nõ obstupuerit tota eorum mens, quomodo nõ ceciderint in terram. Et non potuerunt, inquit, fratres eius respondere ei: turbati enim erant: Meritò, cogitantes quomodo eum affecerãt, & qualis ipse erga se fuerat. Et cogitantes gloriam in qua constitutus erat, de sua salute (vt ita dicam) anxij erant: propterea volens eos animare, Appropinquate, inquit, ad me: ne elongetis uos. Ne cogitetis quòd proprio consilio hæc contra me egeritis. Non est tanta vestra iniquitas cõtra me, sicut est diuinæ sapientiæ ineffabilis misericordia: vt huc aduenientes, nũc temporis, & vobis & huic regioni possim suppeditare alimenta. Et dixit: Ego sum Ioseph, quem uendidistis in Aegyptum. Nũc igitur, ne sitis tristes. Ne vos, inquit, hoc conturbet, ne
L asperum vobis videatur quod factum est. Dei enim dispensatione contigerunt hæc. Deus enim me misit in vitam ante vos. Nam hic secundus annus famis super terram, & adhuc restant quinque anni, in quibus non erit aratio, neque messis. Misit enim me deus ante uos, ut relinqueretur uobis portio super terrã. Nũc igitur non uos me misistis huc, sed deus. Vide quomodo ipsemet, & iterum, & tertiò consolatur illos, dicens: ne sibipsis asscriberent causam sui ingressus in Aegyptum, sed deum hoc fecisse sciant, & ita se in hãc veniſſe gloriã. Deus, inquit, misit me, & fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum totius domus illius, principẽ totius Aegypti. Illa, inquit, seruit⁹ principatũ mihi cõciliauit, illa vẽditio in hãc me gloriã eue
xit, illa afflictio hui⁹ mihi honoris occasio fuit, illa inuidia hãc mihi claritudinẽ peperit. Hæc nos nõ solũ audiamus, sed & imitemur: & ita solemur eos qui nos afflixere, non imputantes eis quę in nos admiserunt, & omnia magna ferentes beneuolentia: sicut ille admirandus. Igitur, inquit, vt credatis, quòd nõ vobis asscribam, quæ contra me à vobis facta, sed quòd liberem vos criminibus: deo autem totum tribuam, qui illa ita dispensauit, vt præsentem gloriam sic acquirerem: Ideo festi
M nate, ascendite ad patrem meum, & dicite ei: Hæc dicit filius tuus Ioseph: Fecit me deus dominum totius terræ Aegypti, descende ad me, & ne differas, & habitabis in terra Gesse, & eris apud me tu & filij tui, & oues & boues, & quæcunque habes, & alam te. Adhuc enim quinque annis fames, ut non exculceris tu & filij tui. Ecce oculi uestri uidẽt, & oculi Beniamin fratris uestri, quòd ore meo uobis loquor: Annunciate patri meo omnem gloriam meam, quæ in Aegypto, & quæcunque uidistis, & festinantes deducite eum. Postquã hæc omnia dixit, & satis eos consolatus est, & mandatum dedit, vt de rebus & statu suo patrem certiorem redderent, statimq; adducerent, recidit in collum Beniamin fratris sui, & fleuit: & ille rursum fleuit super eo, & osculatus est omnes fratres suos, & fleuit super eos. Denique post tantum colloquiũ & lachrymas, & consolationem, & consilium quod eis dedit, vix potuerunt cum eo loqui. Post hæc enim, inquit, loquebantur ei. Hæc autem omnia inuulgata sunt, & celebrata in domo Pharaonis, & gauisus est, & omnes qui in domo eius. Exhilarauit, inquit, omnes agnitio fratrũ Ioseph.
Et dixit Pharao Ioseph: Dic fratribus tuis, hoc facite, Implete
uehicula

Universidad de Deusto
Biblioteca

A *uehicula uestra frumento,& abite,& assumpto patre uestro redite ad me,& dabo uobis omnia bona Aegypti: tu autem manda, ut accipiant plaustra pueris & uxoribus.* Vide & regem, quomodo iam curam agit de reditu Iacob. Et *assumpto, inquit, patre uestro uenite,& ne dimittatis oculis quicquã supellectilis uestræ. Omnia enim bona Aegypti uestra erunt. Fecerunt autem sic filii Israël. Dedit autem Ioseph eis currus, iuxta mandatum regis,& omnibus quidem dedit binas stolas. Beniamin autem dedit trecentos aureos,& quinque stolas eximias: & patri suo misit similiter, & decem asinos ferentes de bonis Aegypti,& decem mulas ferentes panes in uia. Quibus omnibus datis, misit fratres suos,& profecti sunt: dixitq; eis: Ne irascamini in uia.* Vide mentem moribus optimis præditam: non solum ipse dimisit iram,& à criminibus liberauit, sed & ipsos admonet, ne irascantur in via, neque inter se de factis contendant. Nam cùm steterunt mane apud Ioseph, dicebant inter se, Meritò: in peccatis enim sumus propter fratrem nostrum, quia despeximus eius afflictionem,& exurgens Rubim, dicebat: Non dixi vobis, ne iniuria afficiatis filium,& nõ exaudistis me? Multo magis verisimile erat, quòd in via inter se rixaturi essent: propterea comprimens eorum iram & contentionem mutuam, dicit: Ne irascamini in via, sed cogitate quòd ego non habuerim pro crimine quæ in me admisistis, ipsi etiam vos benevolentia vicissim prosequamini. Quis pro dignitate admiraretur viri huius virtutẽ, qui novæ legis philosophiam magna adimpleuit diligẽtia? Et id quod Christus admonet discipulos? Diligite inimicos vestros, orate pro persequentibus vos: hoc ille & multo magis fecit. Neque enim solum tantam declarauit charitatem erga eos qui se occidere volebant, quãtum in eis erat: sed omnia facit, vt demonstraret eis, quòd nihil in se peccarint. O sapientiæ excellentiam,ô benevolentiæ coaceruationem,& dilectionis dei largitatem. Nõ *vos, inquit, hæc mihi fecistis,* sed dei erga me prouidẽtia hęc fieri fecit, vt mihi somniorum euentus concedatur. Ita in afflictionibus & in tẽtationibus esse, diuinæ prouidentiæ est, si sobrij simus & bene nosmetipsos attendamus. Ne igitur in omnibus prosperitatem & affluentiam inquiramus, sed & siue in prosperitate simus siue aduersitate, similiter gratias offeramus domino, vt visa gratitudine nostra, largiorem suam erga nos
C declaret prouidentiam. Quod nobis omnibus cõcedatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. lxv.

VIdistis ex his quæ heri dicta sunt dilectionem Ioseph, & inenarrabilem clemẽtiã, quam erga fratres suos declarauit: non solum non faciendo memoriam eorum quæ in se admiserant, sed & redituris ad parentem consulendo admonens, ne inter se iurgentur, sed dimissa omnium ira, pacificè ambulent. Operæprecium est autem & quæ sequuntur recensere, vt videamus & horum ad patrem reditum,& descensum Iacob in Aegyptum: & quomodo eum reflorere fecerint ea quæ de Ioseph cognouit,& quasi (vt sic dicam) de sene iuuenem reddiderint. Quis enim sermone complecti posset voluptatem, in qua tunc fuerit cùm disceret, Ioseph viuere,& in tanta dignitate constitutũ? Inexpectata enim bona maiorem voluptatem afferre solent. Quem enim putabat ante tot annos fuisse à bestiis deuoratum, vt intellexit tenere imperium totius
B Aegypti, quomodo non præ magnitudine gaudiorum mente excessit? Idem enim facere solet immodicũ gaudium, quod excellens tristitia. Et videre licet multos effundere lachrymas præ gaudio immẽso, alios etiam sæpe obstupescere quando fieri vident quæ nõ expectauerant: & quos mortuos esse putabant, repentè viuos vidẽt. Sed vt manifestior fiat sermo noster, audiamus lecta. Et *ascenderunt, inquit, ex Aegypto,& uenerunt in terram Chanaan ad Iacob patrem suum, & annunciauerunt ei, dicentes: Filius tuus Ioseph uiuit, & ipse dominatur toti terræ Aegypti. Et excessit mente Iacob: non enim credidit eis.* Vides id quod dicebam, & incredibile ei visum esse quod de Ioseph annunciabatur? & meritò. Qui enim tunc attulerant vestem sanguine hœdi inquinatam,& patri persuaserant quòd à bestiis esset deuoratus: nunc dicunt quòd viuat,& dominetur in tota Aegypto. Et turbata mente cogitabat apud se, quomodo rationi esset consentaneũ. Nam si verum hoc quod prius dictum, quomodo hoc poterat credi? Si autem hoc credẽdum & verum, illud necessariò fuerit mendacium. Turbauit autem eũ maximè quod à filiis antea audierat,& alia nunc ab iisdem disceret. Videntes igitur patris turbationem, & volentes ei pluribus argumentis persuadere quòd verum dicerent, *locuti sunt ei omnia quæ à Ioseph dicta erant, & quæcunque dixerat eis,& postea protulerunt plaustra,& dona quæ à Ioseph missa erant.* Vix faciebant fidem patri, non esse mentita quæ illi dicebant. Nã videns plaustra quæ missa erant, vt descenderent in Aegyptum, inquit: *Reexcitatus est (inquit) senex, decrepitus, terram spectans.* Quid est, reexcitatus est? Sicut ignis in ampulla, quando deficit olei alimonia & iam extinguitur, si parum quis olei infuderit, repentè quod extingui putabatur,& clariorem emittit lucem: ita & senex ille præ tristitia iam extingui videbatur. *Noluit enim, inquit, consolationem accipere, dicens: Descendam lugens in infernum. Vbi autem cognouit* quòd viueret,& quòd dominaretur *in tota Aegypto,& vidit plaustra*, reaccensus est, & *iuuenis* ex sene factus. Deposuit mœroris nebulam, dispulit cogitationum tempestatem, tranquillus postea fuit. Hæc autem omnia deus dispensabat, vt iustus horum laborum consolationem inueniret, & particeps fieret fœlicitatis pueri: & præterea vt somnium impleretur id quod ipse interpretatus erat, dicens: Nũquid veniemus ego & mater tua,& fratres tui, vt adoremus te? Et credidit dictis atque factis,& dixit, inquit:
D E F *Magna mihi sunt, si adhuc uiuit Ioseph: ibo igitur, & uidebo eũ priusquam moriar.* Magna sunt mihi, inquit,& excedũt omnem cogitationem,& obscurant omnem humanã lætitiam. Si adhuc filius meus Ioseph viuit, ibo & videbo eum. Festinemus igitur, vt eius colloquio potiar priusquam moriar. Nunc, inquit, iuuenis ille erexit mentẽ, & fugauit senectutis infirmitatem, & roborauit rationem. Quòd si & colloqui contingat, perfectam lætitiã assequutus, moriar. Et nihil moratus senex itineri se accinxit, festinans & vrgens vt videret tam desideratum filium,& ante tot annos mortuum,& (vt putabat) factũ cibum bestiarum, videre nunc regem Aegypti factum.

Et cùm uenisset ad fontem iuramẽti, preces (quib° gratias agebat) *obtulit domino, & sacrificauit sacrificiũ deo patris Isaac.*

Hæc audientes, discamus quãdo quid facturi, vel negocium aliquod cœpturi, vel peregrinationem suscepturi sumus, vt offeramus domino sacrificium precum, & eius adiutorium inuocemus,& sic institutum aggrediamur, imitantes illorum iustorum pietatem sacrificauit sacrificium deo patris sui Isaac. Hic discamus, quòd ve-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ſtigia patris ſui ſequutus ſit, & hoc in cultu diuino declarauerit, ſicut Iſaac. Et quia ſuam gratitudinem prius per gratiarum actionem oſtẽdit, ſtatim ſubſecuta ſunt etiam ea quæ ſupernæ gratiæ fuerunt. Nam quia videbat tantum itineris ſpatium, & cogitabat ſuam decrepitam ætatem, verebatur ne morte præoccupatus à colloquio & aſpectu filij deſtitueretur, precatur dominum vt tantam ſibi vitæ menſuram concedat, vt perfecta voluptate fruatur. Sed vide, quomodo bonus dominus multis argumentis iuſtum ſecurum reddat. Dixit enim deus Iſraël in viſione noctis: *Iacob Iacob, ego ſum deus patrum tuorum, ne timeas deſcendere in Aegyptum. In magnam enim gentem faciam te illic: ego deſcẽdam tecum, & reducam te in finem, & Ioſeph imponet manus ſuper oculos tuos.* Vide quomodo ea quæ iuſtus ille deſiderabat, ea illi deus pollicetur: imò & multo maiora. Liberalitate enim ſua noſtras petitiones tranſcendit, ſeruans ſolitam ſuam miſericordiam. Ne timeas, inquit, deſcendere in Aegyptum. Quoniam anxius erat ob viæ prolixitatem, ideo dicit: Ne reſpicias ad infirmitatem ſenectutis, in gentem enim magnam faciam te illic: & deſcendam tecũ
H in Aegyptum, ego te comitabor, & omnia tua proſpera reddam. Aduerte quomodo verba humilitati noſtræ attemperet. Quid hoc beatius fuerit, quàm deum ipſum habere comitem itineris? Sequitur poſtea conſolatio, qua plurimum indigebat ſenex. Et Ioſeph, inquit, imponet manus ſuper oculos tuos. Ille dilectus tuus, ipſe te fouebit, & manus imponet ſuper oculos tuos. Gaudens itaque, & totus ſecurus iter ingredi cœpit. Cogita hîc obſecro iuſtum, quàm iucundum fecerit iter, acceptis tam certis dei promiſſionibus. *Surrexit autem Iacob, & filij eius, & acceperunt omnem poſſeſſionem ſuam, & uenerunt in Aegyptum. In ſexaginta ſex animabus deſcendit Iacob in Aegyptum, & Ioſeph ac filij eius, qui nati ſunt ei in Aegypto nouem erant, & ita cum Ioſeph erant omnes animæ ſeptuagintaquinque.* Quare ſcriptura numerum tanta diligentia annotauit? Vt ſcire poſſimus, quomodo dei prædictio impleta ſit, dicens: In gentem magnam faciã te illic. Nam ex his ſeptuagintaquinq; animabus in ſexcenta millia genus Iſraël propagatũ eſt. Vidiſti quomodo non fruſtra, neque temerè numerum eorum, qui in Aegyptum deſcenderunt, nos docuerit: ſed vt ſcire poſſimus quàm multi ex tam paucis facti ſint, & diuinis promiſſionibus ne minus credamus. Nam quando
I cogitas, quòd poſt mortem Iacob & Ioſeph tanta machinatione vſus Aegyptiorum rex, vt numerum eorum minueret & paruum faceret, ne in tantam propagaretur multitudinem: nihil potuerit, ſed magis & magis creuerit populus: admirare & ſtupeſce miſericordiam dei, & quòd non ſit poſſibile caſſare quæ ipſe arbitratus fuerit, etiam ſi infinita machinentur alij: Cæterùm videamus contextum totum, vt ſcias quomodo occurrerit Iacob. *Quando autem appropinquauit in terram Aegypti, miſit Iudam ante ſe ad Ioſeph, ut ſignificaret illi patris aduẽtum. Igitur Ioſeph ut didicit, iunxit currus, & aſcendit in occurſum patri. Et mox atque uidit eum, recidit in collum eius, & flenit fletu multo.* Hoc erat id quod initiò dicebam, quòd ſæpe ingens voluptas profundere lachrymas facit. Recidit, inquit, in collum eius, & flenit fletu: non dixit hoc ſimpliciter, ſed fletu magno. Statim enim in mentem ſibi venerunt, quæ interim patri propter ſe acciderant, & cogitans tam prolixum interceſſiſſe tempus, & quòd præter omnem expectationem & ipſe patrem, & pater ſe videret, fontes emiſit lachrymarum: ſimul & magnam declarans lætitiam, & gratias agens pro benefactis. Et dixit ad Ioſeph: *Moriar* K *nunc, quia uidi faciem tuam. Adhuc enim tu uiuis.* Votorũ, inquit, compos factus ſum, aſſequutus ſum quod nunquam expectaui: euenerunt mihi quæ nunquam ſperata. Reliquum contentus ſum vita. Vidi enim quem deſideraui, & ſufficit mihi ad lætitiam omnem, vidiſſe quòd tu adhuc viuis, qui pridem mortuus, & à beſtiis deuoratus es habitus. Paterna vox & plena dilectione, ſatisq; affectionem animæ eius declarans. Dixit autem Ioſeph fratribus ſuis: *Deſcendam, & annunciabo Pharaoni quòd fratres mei uenerint, & ſint paſtores: Viri enim ſunt armentarij, & ſecum adduxerunt pecora & boues. Si igitur uocauerit uos Pharao, & dixerit: Quod eſt opus ueſtrum? dicite: Pecorum paſtores ſumus. Abominatio enim Aegyptiorũ eſt omnis opilio.* Vide prudentiam, & quale conſilium ei det, non ſimpliciter neque fortuitò hæc inducẽs, ſed volens eos ſimul in maiori ſecuritate & abundantia agere, neque commercium habere cum Aegyptiis. Nam quia illi abominabantur, & contemnebant paſtoritiam agentes vitam, vtpote ipſi diſciplinis Aegyptiorum vacantes, propterea admonet ſtudium ſuum prætexere, vt ſic rationabili & honeſta occaſione optima terrę portio eis ſegregetur, quo in ſumma tranquillitate & abũ- L
dantia viuere poſſint. *Et acceptis quinque fratribus ſuis, introduxit eos ad Pharaonem. Et interrogauit eos: Quod eſt opus ueſtrum? & dixerunt. Armentarii ſumus, nunc igitur habitabimus in terra Geſſen. Dixit autem Pharao: Si ſcis quos ex eis, qui ſint uiri potentes, conſtitue eos magiſtros meorum pecorum. Sicut conſuluerat Ioſeph, ita reſponſum dederunt fratres Pharaoni: & conceſſum eſt eis habitare in terra Geſſen.*
Cæterùm Pharao declarans ſuam erga Ioſeph beneuolentiam, dicit: Si noſti in eis aliquos potentes, etiam meorum pecorum magiſtros conſtitue. *Introduxit autem & patrem ad Pharaonem. Et dixit Pharao ad Iacob, Quot ſunt anni dierum uitæ tuæ?* Quoniam vidit ſenem profundiſſimæ ſenectutis, *quærit annorum numerum.*
Et dixit Iacob: Dies annorum uitæ meæ, quibus peregrinus ſum.
Vide quomodo omnes iuſti in hac vita ita affecti ſunt. Audies enim & Dauid poſt hæc dicentem: Quia pere- Pſal.38.c
grinus ego ſum & aduena: hic dicit, Dies annorum vitæ meæ, quibus peregrinus ſum. Propterea & Paulus di- Hebr.11.c
cebat de iuſtis illis, quòd confitebantur quaſi peregrini, & aduenæ ſint ſuper terram. Dies, inquit, *annorum* M
uitæ meæ, centum triginta anni, pauci & mali fuerunt, & non peruenerunt ad dies annorum uitæ patrum meorum. Quibus diebus, inquit, peregrinus fui, pauci & mali fuerunt. Significat hîc annos ſeruitutis, quam ſuſtinuit apud Laban propter fugam, quam propter fratrem fecit: deinde poſt reditum ab eo loco, luctum quem tanto tempore habuit, & propter mortem Ioſeph, & alias miſerias. Quantum enim timorem eum habuiſſe putas, quando propter ſororem Symeon & Leui omnes ciuitatis viros occiderunt, & omnes qui in Sycimis erant, captiuos duxerunt? Dicebat enim & tunc, indicans animi angorem in quo erat: Inuidioſum me feciſtis, ita vt malus ſim inter habitantes terram. Ego autem in paruo numero ſum, & congregati ſuper me, perdent me: & exculcabor & ego & domus mea. Propterea dicit: Pauci & mali dies annorum vitæ meę. *Et Ioſeph habitare fecit patrem ſuum & fratres ſuos, & dedit poſſeſſionem in terra Aegypti in meliori terra, in terra Rameſſe, ſicut præceperat Pharao: & frumentum metiebatur Ioſeph & fratribus ſuis, & omni domui patris ſui frumentum ſecundum corpus.* Hoc erat quod dicebat fratribus, quòd miſit me deus ante vos, vt relinqueretur vobis portio ſuper terram,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ram, & quòd in vitam misit me deus ante vos. Frumenta metiebatur eis secundum corpus. Quid est secundum corpus? quantum sufficiebat vnicuique. Mos enim est scripturæ aliquando ab anima totum hominem nominare, aliquando à corpore. Et sicut superius dicebat, in septuagintaquinque animabus descendit Iacob in Aegyptum: vt dicat septuagintaquinque viros & mulieres: sic & hic pro singulis hominibus. Et tota quidem Aegyptus & Chananæorum regio fame laborabant, ipsi autem prosperè agebant, habentes quasi ex fontibus profluentia frumenta. Frumentum enim, inquit, non erat in omni terra. Inualuit enim fames supra modum. *Relicta est autem terra Aegypti & terra Chanaan præ fame.* Vide ineffabilem dei solicitudinẽ & prouidentiam: quomodo antea quam increscerent fames, iustum in Aegyptum deduxerit, ne quam sentiret angustiam, quæ ventura erat in Chanaan. Et omnibus illuc decurrentibus. *Congregauit*, inquit, *Ioseph omnem pecuniam, tam eorum qui erant in Aegypto, tam eorum qui erant in Chanaan, & sic frumenta eis dispensauit. Et defecit postea pecunia. Importauit enim omnem in domum Pharaonis. Venerunt autem Aegyptij omnes, & dicebant: Da*
B *nobis panes: & cur morimur ante te? Defecit enim pecunia.* Non sunt nobis, inquiunt, plures pecuniæ, vt emamus, & ideo fame perimus. Ne igitur despicias nos, qui à fame ita infestamur, sed præbe nobis panes vt viuamus, & ne moriamur. *Dixit autem eis Ioseph: Afferte pecora uestra, & dabo uobis panes.* Si non suppetit vobis pecunia, inquit, accipio & pecora. Defecit pecunia, afferte pecora vestra & accipietis panes. *Adduxerũt autem pecora, & dedit eis pro equis, & ouibus & bobus, & asinis, & aluit eos pro pecoribus suis. Venerunt autem ad eum & anno sequenti, & dixerunt ei: Ne fortè pereamus, neque pecunia nobis suppetit, neque pecora: omnia enim apud te dominum nostrum sunt, nihil enim nobis aliud relictum est, quam proprium corpus & terra nostra: ut igitur non pereamus, posside nos & terram nostram pro panibus, & erimus etiam nos & terra nostra pueri Pharaonis: & da semen, ut seminemus & uiuamus, & terra non redigatur in solitudinem.* Seipsos in seruitutem subiecerunt, & terram vendiderunt, ita vt ali possint: tanta famis necessitas facta est. *Et possedit Ioseph terram Aegyptiorum Pharaoni. Vendiderunt enim*
C *eam fame coacti. Et facta est terra Pharaonis, & populum sibi in seruos subiecit ab extremis finibus Aegypti, usque ad extremos: excepta terra sacerdotum. Illis enim dedit Pharao certas donationes, & comederunt, & propterea non uenditerũt terram suam.* Vide quantus intellectus, & quanta sapientia Ioseph fuerit. *Illos* neque famem experiri permisit, & omnem terram acquisiuit Pharaoni. Postquam autem Aegyptij omnes in seruitutem fuerunt subiecti, vide (obsecro) hic iterum eximiam diligentiam & prouidentiam, quam erga illos habet. Dixit enim Aegyptiis, Ecce possideo vos & terram vestram Pharaoni. Accipite igitur vobis semen, & seminate terram: & si fuerint prouentus, date quintam partem Pharaoni. Quatuor autem partes erunt vestræ in semen terræ, & in cibum vobis, & toti domui vestræ. Magna liberalitas, ingens prouidentia, ineffabilis solicitudo. Ideo & illi experti beneficia, dicunt: *saluasti nos, inuenimus enim gratiam coram domino nostro, & erimus serui Pharaonis.*

Vidisti liberalitatem? Nam quia vidit eos constrictos nimia penuria, cogitans quantum laborem & ærumnositatem sustinere cogantur colendo terram, dicit: Semen vobis ego suppeditabo, vos autem omnem aliam curam exhibete. Et si fuerint vobis prouentus,

dabitis partem vnam, quatuor autem vestræ erunt, & D
merces laborum, & alimoniæ sumptus. Hoc autem mandatum posuit eis Ioseph, vt ita tributum pẽderẽt Pharaoni, excepta sola sacerdotum terra. Audiant qui nunc viuunt, quantam olim sacerdotum idolorum curam habuerint, & discant vt vel saltem parem habeant honorem his quibus omnium dei ministerium creditum, & sacerdotio insigniti sunt. Si enim errantes illi, & tantam idolorum curam habentes, quia ex hoc putabant idola magis coli, si ita eorum ministros colerent: quanta non condemnatione digni, qui nunc imminuunt quod ad illorum spectat cultum: An nescitis, quòd honor ad deum ipsum pertinet? Ne igitur respicias eum cui honor confertur. Non enim propter illum debes quod tuum est facere, sed propter illum cuius sacerdos est, vt & ab illo retributiones vbertim Mat.25.d accipias. Propter quod & dicebat: Qui fecerit vni horum, & mihi fecit: & qui accipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem & prophetæ accipiet. Num à dignitate vel vilitate ministrorum tibi retribuet dominus? Ob alacritatem tuam vel coronat, vel condemnat. Et sicut honor qui propter ipsum impenditur, multum parit fiduciæ (propria enim sibi facit deus, quæ in E
seruos suos collocantur) ita & illorum contemptus multam è supernis pœnam nobis deferet. Igitur sicut suum esse honorem, ita & contemptum dicit: id quod scientes, nunquam negligamus cultum, qui sacerdotibus dei debetur. Et hæc dico, non tantam illorum rationem habens, quantam vestræ charitatis, cupiens vos in omnibus lucrifacere. Quid enim tantum das, quantum accipis à domino? Quantum autem cultum affers? Attamen & pro illo vili, & in eum qui in presenti vita simul dissoluitur, immortales accipies mercedes, & ineffabilia bona. Hæc mente versemus, & properemus ad eorum obsequia, non attendentes sumptum, sed lucrum & accessionem quæ inde nascuntur. Nam si videntes viri alicuius seculari dignitate insignis familiarem, operam damus vt quantum possibile est illi præstemus obsequium, cogitantes quòd quæ illi fiunt, eius domino accedant: & quòd ille familiaris, vbi significarit patrono suo, maiorem nobis apud eum fauorem conciliet: multo magis hoc erit apud vniuersorum dominum. Nam si quis in vulgarem aliquem & abiectum, F
benignitatem & compassionem aliquam declararit: dominus quæ fiunt sibi propria faciens, promittit se in regnum introducturum eos qui aliquid boni illi fecerint, Mat.25.c
& dicturum: Venite benedicti patris mei, quia esurii, & dedistis mihi quòd comederẽ: multo magis eos, qui propter deum affliguntur, & sacerdotio insigniti sunt, si quis obseruauerit, non solum parem assequetur retributionem, sed multipliciter maiorem, misericorde deo ex abundantia misericordiæ semper ea quæ à nobis fiunt, vincente. Ne igitur simus deteriores infidelibus, qui propter idolorum errorem adhuc tãtum cultum exhibent illorum famulis: sed quantum distat error & veritas, tantum distant & illorum & dei sacerdotes. Tam excellentem igitur & honorem impendere debemus, vt multo plures è supernis nobis retributiones accrescant. *Habitauit autem Iacob in Aegypto, & auctus est, & multiplicatus ualde.* Erat enim & hæc promissio dei ei facta, Faciam te illic in gentem magnã.

Et superuixit Iacob decem & septem annis. Et facti sunt dies Iacob centum quadragintaseptem. Propterea deus dimensus est ei hoc tempus vitæ, vt consolatione magna accepta hinc migraret. Verum si vultis vt non multi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tudine dictorum memoriam vestram obruamus, quæ reliqua sunt reseruabimus,& finem sermonis faciemus. Vestram autem charitatem hoc rogauerimus, vt diligenter his quæ dicuntur intendatis, & ipsa perpetuæ memoriæ commendetis, continuoq; in mente vestra versantes, & cogitantes quantam patientiam iusti sustinuerint, quamq; longanimitatem & fidem in promissionibus dei habuerint, non animo fluctuãtes propter ea quæ post promissiones eueniebant: sed fidentes eius qui promiserat virtuti, & propterea probati fuerint. Ecce enim & iustus ille Ioseph, postquam tot annis luxit quasi mortuum, vidit regnum Aegypti tenere. Et admirabilis Ioseph, post seruitutem, post carcerem, post alia omnia quæ sustinuit, principatum totius regionis suscepit. Et si accedere volumus ad eas quæ in sacra historia continentur historias, inueniemus omnes virtute præditos per tentationes ingressos, & sic magnam à deo assequutos gratiam: quam si & nos conciliare nobis volumus, ne simus tristes in tentationibus, ne grauatim feramus quæ nobis obueniunt: sed magis gaudeamus & lætemur, scientes quòd hac ratio-
H ne potissimum diuina prouidentia fruamur, si cum gratiarum actione omnia ferre meditemur. Vt omnes nos & præsentem vitam in virtutibus transigamus, & futura consequamur bona, concedat nobis per misericordiam & gratiam suam dominus noster Iesus Christus, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia. lxvi.

HOdie & hodie finem imponamus narrationi & historiæ Iacob, & videamus quæ nam sint illa, quæ iam moriturus disponat & ordinet. Verùm *nullus* ad præsentium rerum statum spectet, ac talia exigat *ab his qui tunc fuerunt iusti, qualia nunc in vita* sapientiæ studiosa præstare *conuenit*, sed secundum tempora & res iudicet. Hæc autem dedita opera prius dixerim, propter ea quæ de patriarcha Ioseph dicentur. Qualia autem sint audiamus. *Appropinquauerũt autem dies Israël, ut turbaretur & uocauit filium suum Ioseph, & dixit ei: Si inueni gratiam apud te, suppone manum tuam subter fœmur meum, & facies mecum misericordiam & ueritatem, ut non sepeliar ego in Aegypto, sed dormiam cum patribus meis: & auferas me ex Aegypto, & sepelias me in sepulchro eorum. Ille autem dixit: Faciam secundum uerbum. Dixit autem: iura mihi, & iurauit ei, & adorauit Israel ad fastigiũ*
I *uirgæ suæ.* Multi abiectioris animi, quando à nobis admonentur ne magnam curam sepulturæ habeant, neque rem multo studio dignam arbitrentur, ab aliena terra in suam patriam mortuorum reliquias reduci: hãc nobis prætexunt historiam, dicentes, etiam patriarchã huius rei tantam fecisse curam. Verùm primùm quidem, sicut dixi, cogitare oportet quòd non tanta tunc exigebatur philosophia, quanta ab his qui nunc viuunt: deinde quòd & patriarcha hoc non simpliciter voluerit fieri, sed spem bonam illam pollicens, quòd & sui vel serò aliquando redituri essent in terram promissionis. Et quòd ob hanc causam hoc præceperit, manifestius nos docet illius puer, dicẽs: Visitando visitabit vos deus, & simul feretis ossa mea hinc. Quia enim oculis fidei futura præuidebant, audi illum iam vocare mortem suam dormitionem: dicit enim, Dormiam cum patribus meis. Propterea & Paulus dicebat: Iuxta fidem mortui sunt hi omnes, non accepta promissione: sed procul eam viderunt & salutarunt, quomodo oculis fidei futura videbant. Nullus igitur putet hoc pusillanimitatis esse testamentum, sed & à tẽpore, & à prætui- K
dendo futurum reditum, omni culpa excuset iustum. Nam quę ad sapientiorem vitam attinent, post aduentum Christi aucta sunt. Meritò quis reprehenderit eũ cui talia sunt curę. Ne dicat quis miserum in alieno solo vitam finientem, neque eum qui in solitudine ex hac vita decedit. Neque enim ille dignus vt miser dicatur: sed *qui in peccatis mortuus est, etiam super lectum, etiam si prę sentibus amicis omnibus* spiritum exhalet. Et *ne mihi frigida illa verba, ridiculaq; & insipientię plena dicat aliquis*, quòd *ille cane vilius est mortuus*, nullo familiarium præsente, neque sepulturę & funus ei contigerunt: sed collectitia stipe iusta facta sunt. Non est hoc, ô homo, cane ignominiosius mortuum esse. Quod enim ille damni sensit? sed si caret virtutis amictu se tegente. Nam quòd hoc non offendat iustũ virtute prędituũ, disce: quia plerique iustorum, prophetas dico & apostolos, vbi siti sint, paucis exceptis, ignoramus. Et alij quidem capite truncati, alij lapidati, mortui sunt: & alij innumeris & variis pœnis seipsos exposuerunt propter pietatẽ, omnes propter Christum martyres facti sunt: & nullus de illis dicere ausus fuerit,
quòd *ignominiosa* sit eorum mors: sed sequetur diuinã L
scripturam, dicentem: *Pretiosa* in conspectu domini Psal.115
mors sanctorum eius. Et sicut mortem sanctorum pretiosam vocauit, audi quomodo & mortem peccatorũ malam vocet. Mors enim, inquit peccatorum mala. Psal.33d
Atque etiamsi domi suę moriantur, & muliere & filiis præsentibus, & familiaribus & notis adstantibus: virtute autem careant, mala horum mors est. Sic etsi in aliena terra, etsi super pauimentum quis iacens: & quid dico, si in alienaꝫ etiamsi in latrones incidat, etiamsi à bestiis deuoretur, virtute autẽ prędituꝰ sit, *pretiosa eius mors erit. Dic enim*, obsecro, *Zacharię filius nónne decol-* Mat.14.a
latus est? Stephanus autem primus martyrij corona re- & Mar.6
dimitus, nónne lapidatus vitam finiit? Paulus autem & Act.7.g
Petrus, nónne ille quidem capite trũcatus, hic autem modo contrario quàm dominus crucifixus, ita hac vita excessit? Nónne propter hoc magis in toto mundo celebrantur & prædicantur? Hæc autem omnia cogitantes, neque eos qui in aliena terra moriuntur, miseros dicamus: neque domi suæ morientes beatos prædicemus: sed diuinæ scripturæ canonem sequentes, & claros virtutibus hinc migrãtes beatos dicamus: & eos qui M
in peccatis moriuntur miseros prædicemus. Sicut enim qui virtute præditus in meliorem vitam transit, accipiens laborum suorum præmia: ita & qui ea caret initia & præambula suppliciorum *iam accipit*, & ab ipso factorũ pœnæ exigũtur malis incurabilibus prorsus obnoxio. Ideo oportet hæc cogitantes virtutum habere curam, & in præsenti vita quasi in palæstra certare, vt cùm solutum fuerit theatrum, splendida redimiri corona queamus, ne stultè pœnitentes inueniamur. Quãdiu enim durat certamen, possibile est (si voluerimus & desidiam excutere, & virtutem exercere) metam & propositam assequi coronam. Cæterùm, si videtur, redeamus ad sermonis seriem. Nam postquam commisit filio de sepultura, & dixit Ioseph: *Ego faciam iuxta uerbum tuum.* Deinde addit, *Iura mihi: & iurauit ei. Adorauit*, inquit, *Israël ad fastigium uirgæ illius.* Videsne nem, decrepitum, patriarcham, adoratione honorem Ioseph declarare, & reipsa implere visionis euentum. Quando enim narrauit Ioseph visionem: dixit, inquit, Nunquid ego & mater tua veniemus, & adorabimus te super terram? Sed fortè dixerit aliquis? Et quomodo

Gen.50.d

Heb.11.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

A do impletum ſomnium in matre,quæ iam antè defuncta erat, & filiũ non adorauit?Perpetuus ſcripturæ mos
Gen.2. eſt,à magis principali totum ſignificare.Quoniam igitur caput mulieris vir (erunt enim,inquit, duo in carnem vnam)cùm adorauit caput, manifeſtum quòd corpus totum hac ratione attigit. Multo magis illa, niſi ex
Heb.11.d hac vita præcepta fuiſſet,hoc feciſſet.Et adorauit,inquit, ad faſtigium virgæ eius. Propterea & Paulus dicebat:Fide Iacob moriens ſingulos filios Ioſeph benedixit, & adorauit faſtigium illius.Vides quòd iſtucipſum fides faciebat,prænidens futurum quòd regij generis futurus eſſet is qui ex ſemine illius natus. *Itaque cum imperaſſet*
Caput XLVIII. *quæcunque uolebat puero, nõ multo pòſt ut didicit Ioſeph quòd ægrotaret pater ſuus,& iam in foribus eſſet mors:quia appropinquauerant dies mortis illius,acceptis duobus filiis ſuis, uenit ad Iacob.Annunciatum eſt autem hoc Iacob,& corroboratus Iſrael ſedet ſuper lectum.* Vides quomodo amor erga filios ſenem firmabat, & alacritas vincebat infirmitatẽ? Audita enim illius præſentia,ſedit ſuper lectum. Et vt vidit illum, paternam dilectionem ei exhibet. Et quia moriturus erat,benedictione ſua firmat pueros, maximas has facultates relinquens,& diuitias,quæ nunquam
B abſumi poterant. Et vide quomodo incipit. Primùm narrat beneuolentiam quæ ſibi à deo facta erat, & tunc benedictiones in filios facit,& dicit: *Deus meus apparuit mihi in Luza, in terra Chanaan:& benedixit mihi,& dixit mihi:Ego creſcere te faciam, & multiplicabo te,& faciam te in congregationem gentium, & dabo tibi terram hanc, & ſemini tuo poſt te in poſſeſſionem æternam.* Pronunciauit mihi, inquit,deus quando in Luza à me viſus eſt, in tãtum ſe multiplicaturum ſemen meum,vt congregationes gẽtium fiant ex eo.Et terram mihi,& ſemini meo,ſe daturum promiſit. *Nunc igitur duo illi filii, qui nati ſunt tibi in Aegypto,mei ſunt:Ephraim & Manaſſes: ſicut Rubim & Symeon erunt mei.* Hos,inquit,quos habuiſti ante aduentum meum, ego in meorum filiorum numerum allegã, & his qui ex me nati ſunt ſimilẽ à me benedictionem accipient. Quoſcunque autem poſtea genueris, ij tui erunt:in nomine fratrum ſuorum vocabuntur in illorum ſortibus.Scias autem,quòd & mater tua Rachel inBethlehem mortua eſt,& defodi eam in via Hippodromi. *Et uidit duos filios Ioſeph,dixit:Qui ſunt hi? Ille*
C *autem:Filij mei,quos dedit mihi deus.Et dixit Iacob: Adduc mihi eos,ut benedicam eos.Et appropinquare eos illi fecit. Et oſculatus eſt eos,& amplexatus eſt eos.* Vide,obſecro,ſenẽ quo modo feſtinat & vrget vt benedicat filios Ioſeph. Et appropinquare eos fecit illi,& dixit ad Ioſeph: *Ecce facie tua non ſum priuatus,& ecce monſtrauit mihi deus ſemen tuũ.*

Magna mihi,inquit,præſtitit dei miſericordia,& plura quam expectaui.Non enim ſolum non ſum priuatus facie tua,ſed ecce etiam vidi eos,qui ex te nati ſunt. *Et eduxit eos Ioſeph à genibus, & adorauerunt eum ſuper faciem,ſuper terram.* Vide quomodo & pueros ſtatim ab initio debitum ſeni honorẽ reddere docuit. Et Ioſeph, inquit, ſecundum dignitatem primogenituræ adduxit Manaſſen,& tunc Ephraim.Vide, obſecro, hìc iuſtum corporis oculos præ ſenectute nunc infirmos habere. Grauati enim erant oculi eius præ ſenio, & non poterant videre:valebat autem oculis mentis, & fide præuidebat futura.Neque enim tulit Ioſephum, ſed mutatis manibus benedicens,dignitatem iuniori contulit, præferens Manaſſi Ephraim,& dixit: *Deus cui bene placuerunt patres mei.* Attende modeſtiam Iacob,vide animã piam & religioſam:non audebat dicere: Deus cui bene placui:ſed quid?Cui bene placuerunt patres mei.Vidiſti

animam gratam? quanuis paulo antea narrans dice- D
bat:In Luza apparuit mihi,& promiſit daturum ſe mihi, & ſemini meo omnem terram, & in congregationes gentium facturum ſemen meum: & tam euidentia habens indicia diuinæ erga ſe beneuolentiæ, adhuc tamen humiliatam habuit mentem.Et dicit,Deus cui bene placuerunt patres mei coram ipſo, Abrahã & Iſaac. Deinde iterum: *Qui paſcit me à iuuentute mea.* Accipe & ex hoc excellentem eius gratitudinem. Non dicit propriam virtutem,ſed ea quæ ſibi à deo fuerunt facta. Qui paſcit me de vtero matris meæ à iuuentute mea vſque in diem hanc. Ipſe enim,inquit, eſt. Ipſe enim eſt, qui ab initio vſque ad præſens res meas diſpenſauit, & moderatus eſt.Ita & prius dicebat:In virga mea hac trã ſiui Iordanem, & ecce factus ſum in duo caſtra. Et nunc iterum aliis verbis dicit: *Qui paſcit me à iuuentute mea uſque in diem hunc, angelus qui liberauit me de omnibus malis.* Gratæ animæ ac piæ & bene memoris beneficiorum dei verba:Ille,inquit, cui patres mei bene placuerunt,qui me à iuuentute mea vſque in præſentem diem educauit,qui me ab initio ab omnibus malis liberauit, qui tantam erga me declarauit prouidentiam, *Ipſe*
E *benedicat hos pueros: & inuocetur in eis nomen meum, & nomen patrum meorum, Abraham & Iſaac, & multiplicentur in multitudinem magnam ſuper terram.* Vidiſti ſimul & intelligentiam, & modeſtiam? Intelligentiam quidem, quia fidei oculis præuidens,Ephraim prætulit Manaſſi: Modeſtiam verò, quia nuſquam ſuæ virtutis memoriam facit:ſed ex probata patrum vita, & ex beneficiis in ſe collatis filios benedicit. Verùm Iacob præuidens futura, ita illos benedixit. *Ioſeph uerò uidens iuniorem prælatum ſeniori,graue & indignum eſſe putans, dicit: Hic eſt primogenitus,pone manum ſuper caput eius:& noluit,ſed dixit: Scio fili,ſcio:& hic erit in populum,& hic exaltabitur: ſed frater eius iunior maior eo erit, & ſemen eius erit in multitudinem gentium.* Ne putes me,inquit,ſimplici quodam euentu hoc feciſſe,vel per ignorantiam. Scio enim, & præuidens futura ita ei benedictionem faciam.Nam licèt natura dignitatẽ habeat Manaſſes, ſed iuuenis ille maior eo erit, & ſemen eius in multitudinem gentium. Hoc autem totum factum eſt,quia huic regnum demonſtrabatur, propterea prædicens futura, ſic eum benedicit. Et benedixit eos, dicens, *In uobis benedicetur Iſrael per* F
dicentes: Faciat te deus ſicut Ephraim & Manaſſe. Et poſuit Ephraim ante Manaſſen. Ita,inquit, ambo erunt glorioſi vt omnes qui precantur,iuxta illorum precentur gloriã: attamen prior erit Ephraim Manaſſe. Vide quomodo gratia dei prædicit futura,& prophetico afflatus ſpiritu, pueris Ioſeph benedixerit:& quod tantis temporibus aberat, tanquam præſens & ante oculos ſitum viderit? Hoc enim modo ſe habet prophetia. Nam ſicut oculi corporales nihil amplius præter quàm viſibilia ſpectare poſſunt:ita & oculi fidei non quæ videntur ſpectant, ſed illa vident quæ multo pòſt futura ſunt. Et hoc manifeſtius ſcietis ex benedictionibus quas ſuis filiis dat.Cæterùm ne longum ſermonem faciamus, multoq; vos oneremus labore, contenti dictis, in ſequẽtem ſermonem reſeruabimus filiorum eius benedictionem. Illud tamen obſecrauerim veſtram charitatem, vt imitemini iuſtum hunc, & tales hæreditates filiis veſtris relinquatis,quæ à nullo vnquam damnum accipere poſſint. Diuitiæ enim ſæpe etiam accipientibus perniciem pepererunt, & inſidias, & multa pericula: hic autem nihil talium ſuſpicari poterit vnquam.Theſaurus enim eſt qui nunquam valet conſumi. Theſaurus non hominũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dolis, nec latronum insidiis, non famulorum malicia, non alio quopiam imminui valens, perpetuò manet: spiritualis enim est, humanis non cedens insidiis, sed cum his qui illum accipiunt, & sobrij esse volunt ac prudentes, in futuram vitã migrabit, & eis æterna præparabit tabernacula. Ne igitur operam nostram in colligendas opes collocemus, quas relinquamus filiis: sed doceamus eos virtutem, & benedictionem dei illis imprecemur. Istæ enim, istæ maximæ sunt facultates. Istæ sunt ineffabiles diuitiæ, quæ non absumuntur, quæ quotidie substantiam nostram augent. Nihil enim virtuti par, nihil virtute potentius: etiamsi mihi dicas eum qui regnum habet, ac diadema gerit: nisi hanc habeat, quouis panniculoso paupere miserior erit. Quid enim illi prodesse poterit purpura, qui virtutem sua desidia perdit? Nunquid dominus externas dignitates spectat? nunquid personarum gloria permouetur? Vnum est illic quod quæritur. Nam vt qui per operationem virtutum apertas inuenire potest ianuas fiduciæ in Christũ: ita qui nihil fiduciæ hinc defert, inter ignominiosos & desperantes locum habebit. Hoc igitur omnes consideremus, & nostros filios doceamus, vt virtutem rebus
H omnibus præferant, nihilq; faciant pecuniarum abundantiam. Hæc enim, hæc est quæ virtuti plurimum obstat: quandoquidem nesciunt pecuniis vti iuuenes, vt oportet. Et sicut pueri sæpe quando cultellos & gladios arripiũt, eo quòd nesciunt bene illis vti, periclitantur (vnde mãtres non permittunt illis eos impunè attingere) Ita profectò & iuuenes, qui pecuniarum abundantiam susceperint, cùm nolunt eis bene vti, in periculum certum se præcipitant, farcinam peccatorum sibi inde colligentes. Nascuntur enim inde luxus, delitiæ, & absurdæ voluptates. Nõ simpliciter de pecuniis dixerim, sed ideo quia receptis nesciunt illi rectè vti. Propterea
« & sapiens quidam dicebat: Bonæ diuitiæ, cui nõ est peccatum. Quia & Abraham diues erat, & Iob diues erat, & non solum nihil damni eis accidit à diuitiis, sed & magis probati fuerunt. Quare? quia non in vsum suum tantum has possidebant, sed vt eis iuuarent etiam alios, quorum succurrerent inopiæ, & esset domus sua aperta
Iob.29.b omnibus. Audi enim vnum eorum dicentem: Si autem egressus est quis de domo mea, sinu vacuo? Cęterùm & impotentes viribus, si quando indigebant, subsidio non priuabantur. Et non solum ministerium indigentibus
I exhibebat opibus, sed & solicitudinem eorum gerebat.
Ibidem.c Et eram, inquit pes, claudis, oculus cæcis, & è medio dẽtium eripui rapinam. Vides illum & curam agere eorũ qui iniuria afficiuntur, & pro inutilibus mẽbris omnia fieri? Hunc omnes oportet imitari: hũc, inquam, qui ante legem fuit, & ante gratiam tam bene moratam vitam gessit: idq; cùm nec præceptorem habuerit, neque progenitores virtute præditos, sed à semetipso à sentẽtia recta in bonam hanc vitam prodierit. Vnusquisque nostrum in natura sua habet insitam scientiam virtutis: & nisi quis eam voluerit per suam perdere, generositatem, nunquam ea priuabitur. Vtinam autem eam omnes nos eligamus, & cum diligentia exerceamus, ita vt bona quæ diligentibus illum promissa sunt consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu sit gloria, imperium, honor nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia.lxvij.

PRidem pollicebamur finem nos imposituros historiæ Iacob, sermoneq; prolixius se extendente, ad finem quod promittebamus perdu-
K cere non valuimus. Ideo volo quæ pridem relicta fuerunt in medium proponere, vt sic nunc, si deus dederit, finem imponamus. Operæprecium autem primum vestram commonefacere charitatem, & ostendere vbi sermonem nuper missum fecerimus. Scitis vtique, & memores estis, quòd cum Iacob benedicturus esset filios Ioseph, Ephrem Manassi præposuerit, idq; etiam patre eius non probante: cui & dixit: Scio fili, veruntamen & hic erit in populum, & hic exaltabitur: sed frater eius iunior maior eo erit in multitudinem gentiũ: & benedixit eos in die illa, dicens: In vobis benedicetur Israël per dicentes: Faciat te deus sicut Ephræm & Manassen. Et hucusque processimus, & ne sermonum nimietate vestram obrueremus memoriam, cessauimus à doctrina: sed si videtur, hodie sequentia videamus. Dixit autem Israël Ioseph. *Ecce ego morior, & erit deus uobiscum, & reducet uos deus ex terra hac in terram patrum uestrorum. Ego autem do tibi Sycima electa præ fratribus tuis, quæ accepi in gladio meo & arcu.* Postquam filios benedixit, & futura præuidens, iuniorem præposuit seniori: volens persuadere Iosepho, quòd non simpliciter neque temerè hoc fecisset, sed prædicens futura:
L prædicit ei & suam mortem, & quòd redituri sint ex aliena terra in Chanaan, in terram patrum suorum: & bonam eis spem auget, ita vt expectatione alleuientur. Nam spes bona, huius vitæ labores semper imminuit. Et monstrans etiam tempore mortis, quam dilectionem erga Ioseph habebat, dicit ei: Ego autem do tibi Sycima electa præ fratribus tuis: quasi per hoc declarans, Hoc omnino erit, & iuxta meam prædictionem redibitis, & in hæreditatem possidebitis terram patrũ vestrorum. Quia & Sycimorum ciuitatem tibi do hęreditatem electam præ fratribus tuis, quam accepi de manu Amorrhæorum in gladio meo & arcu. Quidnã hoc est? Quæ à Symeone & Leui facta, in personam propriam transfert: & propter hoc dicit, Quæ accepi in gladio meo & arcu. Sed hic opportunè quæsierit quispiam: Et quare hoc facinus suum facit, cùm postea testaturus accusatione clarè scripta eos arguat? num secum pugnat iustus? monstrans mansuetudinem mentis suæ, & quòd præter suæ mentis sententiam hoc factũ sit. Non solum enim non probat factum, sed & arguit: propterea volens monstrare suam erga Ioseph dilectionem, ei concedit Sycima, & dicit: Quæ accepi in gla
M dio meo & arcu. Nam licèt illorum fuerit opus, in sua tamen potestate positum erat. Si enim filiorum dominus pater, multo magis eorum quæ à filiis possidentur: si autem dominus, & cui volebat dare poterat. Itaque declarare volens suam erga Ioseph beneuolentiam, non solum Ephraim & Manassen benedixit, sed & Sycimã electam hæreditatem relinquit filio. Et *uocauit*, inquit, Cap. XLIX. *filios suos, & dixit: Congregemini, ut annunciem uobis quid euenturum sit uobis in nouissimis diebus. Congregemini, & audite Israel patrem uestrum.* Vide iusti intelligentiã, quia præsciebat mortis tempus, vocauit filios suos ad se, & dicit: Congregemini, vt vobis iam prædicam quid vobis euenturum sit in vltimis diebus. Congregemini, & audite Israël patrem vestrum. Venite, inquit, & discite à me, non præterita, non quę post paruum tempus euẽtura, sed quod accidet in vltimis diebus. Et hęc vobis non à memetipso annuncio, sed afflatus à spiritu: & idcirco quę multis postea generationibus contingent, prędico. Etenim è vita hac migraturus, volo vnicuique vestrum, quasi in titulo & columna ærea, memoriam insculpere. Considera autem iustum, quomodo congregatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

A gregatis pueris, nãtiuitatis ſeruato ordine, vnicuiq; cõ gruã det vel maledictionẽ vel benedictionẽ: & in hoc mõſtrans ſuę virtutis eminentiam, incipiat à primo. *Rubim, inquit, primogenitus, fortitudo mea, & principium filiorum meorum. Durus ad ferendum, durus & peruicax.* Vide quanta ſapientia iuſti. Volens enim accuſationem magis intendi, prius dixit priuilegia ei à natura conceſſa, & dignitatem quam tenebat, quòd principium filiorum, & primogenituræ honore clarus ſit: & poſtea voluntatis peccata illius quaſi in ęnea columna inſcribit: monſtrans quòd nihil proderint nobis ea quę à natura inſunt, niſi & voluntatis bona opera ſequãtur: hæc enim ſunt quę & laudem habent & vitium. Durus, inquit, ad ferendum: durus & peruicax. Naturę, inquit, dignitatem tibi datam amiſiſti propria tua temeritate. Deinde & ſpeciem peccati bene ſcriptam relinquit, ita vt illum ita eſſe redargutum, & poſteris magna ſit eruditio ne ſimilia attentent. *Contumelia affeciſti, ſicut aqua non efferueſcas. Aſcendiſti enim, inquit, ſuper lectum patris tui: tunc polluiſti ſtratum quod aſcendiſti.* Significat concubitum eius cum Balla. Vide quomodo per ſapientiã
B à ſpiritu ſancto ſibi datam, prius dixit id quod poſtea
Leui.18.b Moſes inter leges recenſiturus erat, non licere cum eadem muliere patrem & filium rem habere. Et nunc ob hoc ipſum filium corripit, & ſic prohibet. Polluiſti, inquit, ſtratum, & aſcendiſti ſuper lectum patris tui. Rem perperſam feciſti. Propter hoc quòd ita contumelia me affeciſti: ſicut aqua non efferueſcas. Inutilis erit, inquit, ille conatus tuus: quòd neque patrem reueritus, polluere eius lectum auſus fuiſti. Vt igitur nunc in ſequentibus generationibus talia nemo imitetur, reprehenſionẽ ſpiritus ſanctus ordinauit, vt literis commendetur hęc accuſatio, & omnes qui audiãt erudiantur, ſciantq; manifeſtè quòd nihil proſit dignitas naturę conceſſa, niſi & voluntatis accedant ornamẽta. Deinde quia ſatis tra duxerat nefarium hoc opus, venit ad Symeonem & Leui. *Compleuerunt, inquit, iniuſtitiam ex uoluntate ſua.* Contentio ſua, quam propter ſororem ſuam declararunt, eos impulit. Deinde declarans quòd ſe ignaro rẽ fecerint dicit: *In conſilium eorum non ueniat anima mea, & in cœtu eorum non firmentur iecora mea.* Abſit, inquit, vt communicem eorum ſententię, & obſequar eis in his
C quę iniuſtè egerunt. *Quia in furore ſuo occiderunt homines.* Irrationabilis, inquit, fuit eorum indignatio. Nã licẽt peccarat Sychen, attamen non oportebat tantam ſtragem facere, & omnes perdere. *Et in concupiſcentia ſua ſubneruauerunt taurum.* Filium Emmor hìc ſignificat. Nam quia in florenti ętate erat, taurum eum nominauit. Deinde vt dixit quę fecerant, etiam maledictionem apponit, & dicit: *Maledictus furor & impoſtura eorum, quia peruicax: & ira eorum, quia obdurata eſt.* Dolum ſignificat, quo illos circumuenerunt. Pernicax (dicit) furor eorum, temerarius, impetuoſus, ratione carens. Et ira eorum, quia obdurata eſt. Quando enim Sycimitę putauerunt eos ſibi valde amicos, tunc gratui ira & bello eos oppreſſerunt. Et dicto eorum peccato, dicit & ſupplicium quod luituri erant. *Partiar eos in Iacob, & diſſeminabo eos in Iſrael.* Vbique, inquit, diſperſi erunt, vt iſtucipſum manifeſtum fiat quòd propter facinus commiſſum hoc illi paſſi fuerint. *Iuda te laudarunt fratres tui.* Benedictio quę Iudę data, myſtica eſt, pręſignans omnia quę ad Chriſtum attinent. Iuda, inquit, te laudarunt fratres tui. Quia enim ex hac tribu appariturus erat Chriſtus, iuxta diſpenſationis rationem, propter ea ſpiritu ſancto afflatus Iacob, prędicit per ea quę in Iudam dicuntur, non ſolũ deſcenſum do- D
mini ad homines, ſed & ſacramentum; & crucem, & ſepulturam & reſurrectionem: & vt ſemel dicã, omnia. *Iuda enim, dicit, te laudarunt fratres tui: manus tuæ in tergo inimicorum tuorum: & adorabunt te filij patris tui.* Quibus declarat, quòd ſubiiciendi illi eſſent, *Catulus leonis Iuda. De germine, fili mi, aſcendiſti.* Regnum eius prædicit. Semper enim ſcripturæ mos eſt, per figuram huius animalis, regiam authoritatem inſinuare. *Recubuiſti & dormiuiſti ut leo, & ſicut catulus. Quis excitabit eum?* Crucem & ſepulturam hic ſignificat. Quis excitabit, inquit, eum? Sicut enim leonem vel catulum nullus audet excitare, ita dormiuiſti vt leo, & vt catulus. Quis excitabit eum? Ipſe enim eſt, qui dicit: Poteſtatem habeo ponere animam meam, & poteſtatem habeo iterum recipere eam. Poſtea & tempus quoque manifeſtè declarat, quo aduenturus ſit Chriſtus. *Non deficiet, inquit, princeps de Iuda, neque dux de fœmore eius, donec ueniant repoſita ei: & ipſe erit expectatio gentium.* Tandiu, inquit, durabunt Iudaica, & principes Iudæorum, quoad ille venerit. Et benedixit, quoad ille veniat, cui repoſitũ eſt: quaſi dicat, *illi cui* præparatum eſt regnum: propterea ipſe E
eſt expectatio gentium. Vide quomodo iam dicit etiã gentes ſaluandas. Et ipſe erit, inquit, expectatio gentiũ. Huius aduentum gentes expectant. *Ligans ad uitem aſi nam ſuam, & ad palmitem filium aſinæ ſuæ.* Per pullum iterum gentium ſignificat adductionem. Nam quia aſinus immundum erat animal, propterea dicit: Illæ immundæ gentes cum tanta facilitate adducentur, quaſi quis ad palmitem vitis aſinum alliget: ſimul inſinuans & poteſtatis excellentiam, & gentium obedientiam. Magnæ enim manſuetudinis eſt, quòd aſinus ſuſtinet ſe ad palmitem vitis ligari. Viti autem ſuam doctrinam comparat. *Ego enim ſum, inquit, vitis vera,* & pater meus agri Ioan.15.d
cola eſt. Palmites autem vocauit teneritudinem prœceptorum, & facilitatem legis ferendæ: & iam præſignat gentes magis credulas fore quàm Iudæos. *Lauabit in uino ſtolam ſuam, & in ſanguine uuæ amictum ſuum.* Vide quomodo nobis totum ſacramentum inſinuauit. Sciunt qui initiati ſunt, quod dictũ eſt: Lauabit in vino ſtolam ſuã. Stolam puto corpus dici, quod propter diſpẽſationẽ ferre dignatus eſt. Deinde vt diligenter diſcas vinũ quod appellauit, ſubdit: *Et in ſanguine uuæ amictum ſuum.* Vi- F
de quomodo ſanguinis nomine crucẽ nobis & occiſionẽ ſignificet, & omnem ſacramẽtorum diſpenſationẽ.
Iucundiores oculi eius uino, & cãdidiores dentes eius quàm lac. Hìc gloriã nobis demonſtrare vult, per metapho rã vini & oculorũ. *Et candidiores dentes eius, quàm lac:* Iuſtitiã ſignat & claritatẽ iudicis. Nam per dẽtes & lac, nihil aliud ſignificare vult, q̃ fore candidum & manifeſtũ iudiciũ, vt eſt lactis & dentium qualitas. *Zabulon, inquit, in maritimo habitabit, & ipſe apud ſtationem nauiũ, & extendet uſque ad Sidonẽ.* Vide quomodo & huic prędicit vbi domicilium habiturus ſit, & quòd vſq; ad Sidonem extendetur. *Iſachar bonum deſideranit, recumbens inter duos: & uidit requiem quòd bona, & terram quòd pinguis: ſuppoſuit humerum ſuum ad laborandum, & factus eſt uir agri cola.* Laudat hũc quòd operationẽ terræ elegerit, & hãc omnibus aliis prætulerit. *Dan iudicabit populum ſuũ ſicut & una tribus in Iſrael.* Et fiat *Dan ſerpens in uia, inſidẽs in ſemita, mordẽs ungulã equi, & cadet equus retrorſum, ſalutẽ expectãs domini.* Dignũ vt quis admiretur & obſtupeſcat, quomodo oculꝰ ſpiritus omnia prænũdẽs, filiis ſuis prę-
nũciauerit quid vnicuiq; euẽturũ ſit, etiã poſt multũ temporis. *Gad, tẽtatio tẽtabit eũ, ipſe aũt tẽtabit illũ ad pedes Aſer*

pinguis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *pinguis eius panis, & ipse dabit cibum principibus.* Nepthalim, *stirps emissitius, multiplicans in germine pulchritudinem.*
Et quia paucis transit illos, venit consequenter ad Ioseph. Ioseph *filius auctus, & amabilis.* Ioseph *filius auctus, filius meus iunior, inuidiosus factus ab ipsis initiis, quem consilio communicato conuitiis incessuerunt.* Fratrum significat conspirationem contra eum. Et id quod suprà dicebat scriptura, quòd crimine malo detulerant Ioseph apud patrem suum: hoc iste dicit: Quem communicato cõsilio conuiciis incesserunt, *Et insidiati sunt ei uiri sagittationum,* Sanguinarium illorum significat animum.
Et contrita sunt cum fortitudine tela eorum. Vide quomodo, postquam dixit ea quæ contra Ioseph attentarũt, dicit & quæ eis contigerunt. *Contriti enim,* inquit, *arcus eorum, & dissoluti sunt nerui brachiorum manuum eorum:* Quasi diceret, Ipsi enim occidere te conati sunt, & quantum ex ipsis pendebat, complessent: sed & arcus eorum contriuisti, & dissoluti sunt eorum nerui. Sic enim eis accidit, quando audierunt Ioseph dicentem: Ego sum frater vester Ioseph, quem vendidistis in Aegyptum. Tunc enim, tunc maximè soluti sunt nerui eorum per manum potentis Ioseph. *Illic,* inquit, *cor-*
H *roborasti Israel à deo patre suo, & adiuuit te deus meus.*
Vide germanam iusti erga dominum dilectionẽ, quomodo orbis dominum suum solius deum esse dicat: nõ concludens eius dominium, neque priuans eum potestate vniuersali, sed suum declarans amorem. *Et benedixit tibi benedictione cœli è supernis.* Non solum, inquit, adiuuit te, sed & benedixit te benedictione terrę, omnia continentis propter benedictionem vberum & vuluæ, benedictione patris tui, & matris tuæ. *Confortatus es benedictionibus montium firmorum, & desiderabilibus cumulorum æternorum.* Per cumulos æternos, gloriam & maiestatem, & regnum Aegypti: per montes & cumulos, sublimitatem & fortitudinem designans, & in summum fastigium principatus euectum esse hic insinuat.
Hæ enim, inquit, *benedictiones erunt super caput Ioseph, & in uertice fratrum, quorum dux est.* Hæ scilicet, inquit, benedictiones erunt super caput tuum. Beniamin *lupus rapax, mane comedet, & ad uesperam distribuet prædam.*
Et hìc præsignat quod longo pòst tempore futurum erat, & quòd grassaturus esset sicut lupus rapiens, occidẽs & innumera mala faciens. Quoniam autem omnibus
I filiis congruas benedictiones præsignauit. *Et benedixit,* inquit, *singulis iuxta benedictionem suam, qua benedixerat eis:*
Hoc est, vnicuique prædicebat quæ decebat, & quę in vnaquaque tribu euentura prædixit. Postquam autem ordinauit ea quæ à spiritu præsignata, dicit eis: Ego *apponor ad populum meum, & sepelietis me cum patribus meis.*
Vide quomodo propter visitationem hanc, maximã eis consolationem afferat. Considerabant enim quòd iustus hoc non mãdasset, nisi omnino sciuisset reditum suum futurum, & liberandos se à seruitute Aegypti. Postea locum quoque dicit: *In spelunca,* inquit, *quæ est in agro Ephræm Chettæi.* Et *ut hæc dixit, cessauit imperare filiis suis, & subleuauit Iacob pedes suos super lectum, & defecit, & appositus est ad populum suum.* Vide mortem iusti etiam magno miraculo plenam. Nam postquam imperauit pueris suis, ait: Subleuauit pedes in lectum suum, quasi cum voluptate rem aggrederetur. Ita impletis omnibus, pedes sustulit: hoc est, planos & rectos fecit & extendit. Defecit, hoc est finiuit vitam. Et appositus est ad populum suum. *Et recidit Ioseph super faciem patris sui, & fleuit super eum, & osculatus est eum.*
Vidisti pueri dilectionem? vidisti ignitam charitatem?
Et post animæ recessum recidit Ioseph super faciẽ eius, K
& osculatus est, & fleuit super eo. His factis, Ioseph quæ à patre mandata erant, exequi curauit. Et mox mã dauit pollinctoribus, vt aromatibus ad sepulturam cõdirent patrem. Et ipse quidem quadraginta diebus.
Aegyptus autem septuaginta diebus eum luxit. Et postquam *iusta omnia perfoluta sunt, significauit* Pharaoni, & *his qui cũ eo erant, quæ illi pater adhuc uiuus demandarat, & dixit:* Iurauit *pater meus, dicens: In sepulchro quod fodi mihi in terra* Chanaan, *illic me sepelies. Nunc igitur ascendam, & sepeliam patrem meum, & redibo.* Aequum est, inquit, vt quæ ab eo præcepta, impleam. Vbi igitur ea fecero quæ iusserit, redibo. *Hæc ut audiit, permisit* Pharao. *Et ascendit,* inquit, Ioseph, *ut sepeliret patrem suum, & simul ascenderunt cum eo omnes serui* Pharaonis. Et cognationem, & boues, & oues *reliquerunt, & simul ascenderunt cum eo currus & equites. Et facta est turba magna ualde.* Vide quantum officium declarent Aegyptij in honorem Ioseph. *Et uenerunt cum Ioseph, ità ut fieret turba magna. Et ut uenerunt ad locũ quendam, planxerunt eum planctu magno, & ualde uehementi. Et fecit planctum patri suo septem dies. Et uiderũt habitatores Chanaan, & dixerunt:* Planctus *magnus est Aegyptiis.* Propter *hoc uocauit nomen loci,* Planctus Aegypti, *qui est trans Iordanem.* Verùm tu hæc audiens dilecte, ne simpliciter L
prætercurre, sed tempus cogita, quo facta sunt, & ab omni culpa libera Ioseph. Nondum enim fuerunt portæ inferni confractæ, neque inferni vincula dissoluta, neque mors dicebatur dormitio. Et idcirco quia timuerunt mortem, hæc faciebant: nunc autem propter gratiam Christi, quia mors facta est somnus, & consummatio quies, & certa multaq; sunt resurrectionis indicia, quasi de vita in vitam transferendi, sic exultemus & lætemur. Et quid dico de vita in vitam? de deteriori ad meliorem, de temporali ad æternã, de terrena ad cœlestem. *Et peractis omnibus, inquit, reuersus est Ioseph in Aegyptum, ipse & fratres sui, & omnes qui cũ eo erant.* Vide consequenter fratrum Ioseph timorem hìc, & terrorem eorum mentem concutientem.
Vt uiderunt autem fratres Ioseph, quòd mortuus esset pater suus, dixerunt: Ne *fortè memor sit iniuriæ nostræ Ioseph, & retribuat retributionem nobis, & omnia mala quæ in eum commisimus.* Terror validus eorum mentem perculerat, & à conscientia stimulati, nescierunt quid facerent: propterea dicit, Cùm vidissent patris mortem, ne dignam de se pœnam sumeret Ioseph ob ea quæ in illum M
peccauerunt, aduenientes ad eum dixerunt: *Pater tuus adiurauit nos priusquam moreretur, dicens: Dicite Ioseph, dimitte eis iniustitiam hanc, & peccatum eorum.* Vide iterum quomodo ipsi accusatores suiipsorum sint. Vide quanta est conscientiæ reprehensio. Et omnino scitis, quòd iniustitiam & peccatum operati estis, quòd mala ei exhibuistis: *Et nunc accipe iniustitiam seruorum dei patris tui.*
Vide quomodo nullo cogente sui peccati sunt testes, & dicunt: Dixit pater tuus, dimitte eos, quia mala tibi exhibuerunt, & accipe iniustitiam seruorum dei patris tui. Sed beatus & totus virtutibus clarus, in tantum modestus fuit, ne permitteret illos facere vllam memoriam eorum quæ in se fecerant, quia & ad verba eorum confusus est. Et fleuit, inquit, *Ioseph, loquentibus illis secum: & uenerunt & dixerunt,* Ecce *nos serui tui.*
Vide quantum valeat virtus, quàm valida & inexpugnabilis, & quanta malitiæ infirmitas. Ecce enim *ille,* qui hæc quidem passus est, regnat. Qui autem *ita* affixerunt fratrẽ, famuli eius esse orant, quem *in* seruitutẽ exposuerant. Verùm tu vide clementiã *Ioseph* in fratres,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tres,non recordantis iniuriarum, & quomodo omnibus modis eos consolari velit, & eis persuadere, quasi nihil in se peccauerint, dicit enim: *Ne timeatis, dei enim sum ego. Vos cogitastis contra me mala, deus autem cogitauit pro me bona, quomodo factum, sicut hodie uidetis, ut pascatur populus multus.* Ne timeatis, inquit, neq; anxij sitis: dei enim sum ego, & dominum meũ imitor, & beneficia rependere studeo his qui irreparabilia cõtra me fecerũt: dei enim sum ego. Deinde cùm monstrasset quanta eũ deus benevolẽtia prosequutus esset, dicit. Vos mala mẽte hæc contra me fecistis, deus autem in bonum mihi
Rom.8.e omnia vertit. Idcirco & Paulus dicebat: Diligentibus deum omnia cooperantur in bonũ. Omnia, inquit: quid est, omnia? & quæ contristant, & quæ non contristant, in bonum mutat. Hoc vtique & in iusto factum est. Nã quæ à fratribus facta sunt, ea maximè regnum cõciliarunt propter omnipotentem dei sapiẽtiam, quæ omnia mala in bonum commutat. *Vt pascatur*, inquit, *populus multus.* Non solũ vestra causa hæc in bonũ vertit, sed vt & omnis ille populus pasci possit. Et dixit eis:
Ne timeatis ego pascam uos, & domus uestras. Et consolatus est
B *eos, & loquutus est in cor eorum. Quid igitur*, inquit, *timetis? ego suppeditabo alimenta uobis, & omnibus qui uobiscum sunt.*
Et consolatus est eos, & loquutus est in cor eorum. Non simpliciter eos rogauit, sed tãto vsus est officio, vt eis omnem tristitiam è corde eximeret. *Et habitauit Ioseph in Aegypto, ipse & fratres eius: & uidit Ioseph filios usque in tertiam generationem. Et inquit Ioseph fratribus suis, dicens: Ecce morior. Visitatione autem uisitabit uos dominus, & simul deportabitis ossa mea hinc.* Vide quomodo & ille, eadem quæ pater, curat: volens vt simul auferrentur inde ossa, quò magis eorum confirmaretur mens, & bonã spem haberent de reditu suo. Prius hoc designat quòd redituri essent, & tũc dicit: Simul feretis ossa mea hinc vobiscum. *Hoc autem faciebat*, non tantum etiam hìc: duo enim agebat. Vnum, ne Aegyptij memores beneficiorum eius, cùm pro more suo facilè ex hominibus deos appellent, corpus iusti haberent in impietatis occasionem. Alterum, vt securi & certi omnino sint se redituros. Nam nisi hoc firmatum fuisset, non iussisset vt secum reciperent ossa. Et videre licebat rem nouam & admirabilem, eum qui omnem Israël in Aegypto pasce
C bat, illum & ducem reditus, & in terram Israël inducẽtem. *Et mortuus est Ioseph, annos habens centum & decem.*
Quare nobis & illius annos significauit? Vt discas quot annis Aegypti principatum tenuerit. Septẽ & decem annorum erat, cùm veniret in Aegyptum: & triginta annorum factus comparuit coram Pharaone, & diiudicauit insomnia. Deinde octoginta annis præfuit toti terræ Aegypti. Vidisti quomodo maiora sint præmia quam labores, retributionesq; multipliciores? Tredecim annis certauit in tentationibus, ferens seruitutẽ, & calumniam illam impiam, & afflictionem in carcere. Et quia generosè, & cum gratiarum actione tulit omnia, propterea larga præmia accepit etiam in hac vita. Considera enim, quòd pro breui illo tempore, quo seruitutem & carcerem sustinuit, octoginta annis regnum administrauerit. Et quòd fide omnia dispoſuerit, & propter hoc etiã de transuectione ossium mandarit, audi Paulum dicentem: Fide Ioseph moriens, de egressione filiorum Israël meminit. Et non fuit his contentus, sed vt discas causam, propter quam inunxerit ossiũ
Heb.11.d transuectionem, dicit, & de ossibus suis mandauit. Fortè pluribus hæc dicta sunt, sed ignoscite. Nam quoniam ad finem libri peruenimus, hodieq; totum librũ finire voluimus, ita finiendo sermonem, & solitam exhortationem adiiciendo. Omnes igitur magna sollicitudine, curaq; singulari operam demus, vt memores simus dictorum, & imitemur iustorum illorum virtutem, & iniuriæ oblitionem erga eos qui nos iniuria affecerunt, clementiamq; in eos qui nos calumniantur seruemus. Hinc enim & iustus ille tantam sibi dei gratiam conciliauit. Vt igitur & diuinam gratiam assequamur, summam virtutis habeamus rationem. Sic enim & spiritus gratia nobis concedetur, & præsentem vitam magna iucunditate transigemus, & futura bona consequemur, Quæ nobis omnibus concedat dominus noster Iesus Christus, cui cum patre simul & spiritu sancto sit gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homiliarum diui Ioannis Chrysostomi in Genesin, finis.

DIVI IO-
ANNIS CHRYSOSTOMI, CONE
stãtinopolitani quondam Archiepiscopi homiliæ aliquot in uetus testamẽtum confusaneè priùs per tomos totius operis dispartatæ, nũc in suã quæque classem ordine concinno digestæ & conciliatæ. (Quod hîc mihi dicitur de primo, idẽ puta dictũ de cæteris. 4. tomis). In his, quæ toto opere conuisuntur insigniri ad marginem signo manus, has primùm & primi excudimus typis superiore edi tione ad communem usum exhibitas & expositas beneficio Reuer. patris Guillielmi Parui Syluanectensium episcopi & à Regiis confessionibus dignissimi.

DE IEIVNIIS ET GENESEOS lectione, sermo incerto interprete.

IVcundum quidẽ nautis est ver, iucundum quoque & agricolis: sed neque nautis, neque agricolis ita iucundum est Veris tempus, vt his qui philosophari volunt iucũdi sunt ieiuniorũ dies, spiritale animarum ver, & fidissima tranquillitas animorũ. Nã agricolis ver idcirco iucundũ est, quia delectat aspicere tunc depictam floribus terram, & variis frondibus virgulta comantia: nautis verò acceptum est ver, quòd dorsum maris deductis nauibus tutò licebit ascendere, nec vndarũ pericula formidare. Nobis autem iucũdum est ieiuniorũ ver, quòd tunc non vndarũ, sed cogitationũ, & concupiscentiarũ carnis fluctus ac turbines mitigãtur, & coronæ nobis non florũ, sed spiritualium gratiarũ parantur. Sic enim scriptũ est? Coronã, inquit, gratiarũ accipiens tuo capiti. Nõ ita ergo apparens suis hirũ-
Eccli.6.d 32.a do vernaculis fugatã hyemẽ nunciat, vt ieiuniorũ dies fugari ex visceribus nostris vitia carnis & cupiditatis ostendũt. Cessat pugna carnis aduersus animã, & animæ aduersus carnẽ, nec vltrà insurgit ancilla in dominã, nec serua superbit in liberã: sed vniuersa hæc prelia ieiuniorũ presentia cõquiescũt. Quia igitur nobis quietum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tum & tranquillitatis tempus aduenit, etiam nos deducamus in mare, doctrinæ nauigium, & dicendi vela ſoluamus: ſi tamen tranquillus & tutus eſt aurium veſtrarũ portus, in quo verbi dei nauis abſque metu naufragij collocetur. Altum enim nobis pelagus incedendum eſt, volentibus de cœli ac terræ & maris corporibus philoſophari. Hæc enim nobis hodie lectio recitata eſt. Sed quid ad nos, inquies, creaturarũ pertinet ratio? Et valde quidem, chariſſime: ſic enim ex magnitudine & decore creaturarum competenter earum conditor agnoſcitur: quanto autem ad earum intelligentiam fuerimus intenti, tanto magis via nobis pateſcit ad intuitum conditoris. Magnum, crede mihi, bonum ſcire eſt quid ſit creatura, & quid creator, & quæ ſunt opera, quis verò opifex. Si enim hoc diligenter ſcirent diſcernere hæretici, nunquam vtique omnia confunderent & quæ ſurſum ſunt, facerent deorſum. Non dico quòd cœlum, & ſtellas deorſum, terram autem ſurſum ducerẽt: ſed quòd regem ab excelſis ſedibus deducentes, cũ creaturis & operibus collocauerint: creaturam verò diuinis honoribus affecerint. Si de creaturis ſciſſent philoſophari Manichæi, nunquam materiam corruptibilem
H & mutabilem, quæ cùm non eſſet effecta, eſſe ingenitã, deoq; dicerent coæternam. Si de creaturis ſciſſent re-
Rom.1.c ctè philoſophari gentiles, nunquam coluiſſent, & ſeruiſſent creaturæ potius quàm creatori. Bonum vides cœlum, ſed propterea, vt illud aſpiciens adores conditorẽ eius: pulchrum ſolem, ſed vt illum intuens, factorẽ ipſius venereris. Si enim creaturarum pulchritudine detentus inhæreas, nec ex earum ſpecie magnitudinẽ conſideres creatoris, conuerſum eſt tibi lumen in tenebras. Vides quantum boni ſit ſcire creaturarum rationẽ? Nõ igitur negligamus hæc lucra, ſed attentius intendamus his quæ lecta ſunt, quia non ſolum cœli, & terræ, ac maris, ſed & noſtræ, id eſt hominum originis ratio nobis ex his quæ leguntur, exponitur: & vnde mors, vnde & labor mortalium vitæ, vnde curæ, vnde triſtitiæ ſubierint, declaratur. Pro his enim omnibus velut ſatisfactionem quandam ſcriptam, librum hunc deus miſit ad homines. Neque enim ſatiſſacere dedignatur hominibus, qui per prophetam dicit: Venite & diſputemus, di-
Eſa.1. cit dominus. Et non ſolum diſputare cum hominibus, & ſatiſſacere nobis vult, ſed quo modo culpam fugia-
I mus oſtendit. Antè enim quàm diceret, venite & diſputemus: docuit quid loqui vel agere oporteat, & ita venire ad iudicium. Audi denique quæ in ſuperioribus propheta præmiſerit: Lauamini, inquit, mundi eſtote, auferte nequitias ab animis veſtris: diſcite bonum facere, iudicate pupillo, & iuſtificate viduam: & tunc addit, Venite diſputemus, dicit dominus: non enim nos ad diſputandum, hoc eſt ad iudicium, vbi de cauſa noſtra tractandum & diſputandum eſt, vult nudos & inanes venire, ſed habere aliqua documenta iuſtitiæ. Si enim faciamus ea quæ ſuperius præcepit, tunc ad diſputan-
Eſa.43.d dum de cauſa noſtra, & de actibus noſtris, audacter & fiducialiter veniemus. Denique & aliâs dicit: Dic tu prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Habes enim accuſatorem acerbiſſimum & immitem, præueni eum, & obtura os eius impudentiſſimum, propria ſponte confitendo delicta. Sed intuere paululum magnificentiam dei: ex initio per ſemetipſum loquebatur hominibus deus, ſecundum quòd audire eis poſſibile erat. Sic denique cum Adam locutus refertur, ſic increpaſſe eum, ſic cum Noë ſermocinatus, ſic apud Abraham hoſpitio ſuſceptus, & conuiuij confabulatione vſus. Verùm vbi humanum genus procliuius in malitiam declina- K
uit, & à parente, & à conditore ſuo, quaſi longa quadam peregrinatione diſceſſit: confabulatione ceſſante, literis ad eos tanquam longè à ſe poſitos, & epiſtolis vtitur, quibus eos veteris cuiuſdam amicitiæ, & familiaritatis admoneat. Primam quidem epiſtolam ad homines per Moſen direxit deus. Quid ergo hæc epiſtola contineat: videamus. In principio, inquit, fecit deus cœlum & terram. Requiris forſitan, cur non prius de angelis nobis, vel archangelis indicat. Si enim ex frequentia, & magnitudine creaturarũ conditor intelligatur, multo magis ex virtutum cœleſtium conditione poteſt agnoſci. Magnum eſt cœlum, ſed non ita vt angelus. Decorus eſt ſol, ſed excelſior archangelus. Et ideo excelſam illam, & arduam viam relinquens, per hanc planiorem & humiliorem nos ad rerum ſcientiam ducit. Conſidera enim qui erant, quibus hæc recitabatur epiſtola: nónne illis qui educebantur ex Aegypto, vbi dei cultum in crocodilis haberi, & canibus ac ſimiis viderant? Non ergo conſequens videbatur, eos tunc per excelſiorem viam ad agnitionem conditoris adducere: & ideo iſta planiore & faciliore vtitur, cœlum eis terramq; oſtendit, & mare, atque omnem viſi- L
bilem creaturam. Denique vbi paululum iam ex ea inſtitutione profecerant, audi quomodo eis aliam epiſtolam per prophetam mittit, in qua de ſupernis virtutibus docet, & dicit: Laudate dominum de cœlis, lauda- Pſal.148
te eum in excelſis. Laudate eum omnes angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius: quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt. Nam de illis epiſtolis, quas per Paulum apoſtolum mittit deus, quid opus eſt dicere, vbi iam ſecretiora multa, & excelſiora referuntur? & ſcribitur nobis tanquam iam altioribus, qui philoſophiæ poſſumus inſtituta ſuſcipere: quia per Ieſum Chriſtum facta ſunt omnia viſibilia & inuiſibilia,
ſiue throni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue po- Coloſ.1.c
teſtates: & quia omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt, & ipſe ſit ante omnes, & omnia in illo conſtent. Referuntur tamen etiam in his quæ per Paulum referuntur eadem ipſa, quæ Moſes ſcribit. Nam cùm apud Athenienſes concionaretur Paulus, nõ eis de angelis loquitur, & archãgelis: ſed de cœlo & terra, & mari, ita dicẽs:
Deus cùm feciſſet mundum, & omnia quæ in eo ſunt, Actor.17.f
cœli ac terræ dominus, non in manu factis tẽplis habitat, & cætera. Sed & Ioannes tanquam & ipſe ſcripta M
perfectioribus deferens, non ſolum cœli, & terræ creaturam adſcribit vnigenito filio dei, ſed dicit, quia omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, id eſt tam ea quę videntur, quàm illa quę non viden- Ioan.1.
tur. Sicut ergo apud magiſtros literarum fieri videmus, quorum alius puerulum de gremio matris acceptum, & ignarum omnium, atque incapacem maiorum, primis tantummodo imbuit elementis: quem rurſus alius magiſter accipiens, perfectioribus inſtituit diſciplinis: ita & Moſes ignaram omnium, & rudem hominum naturam, & (vt ita dicam) nuper à lacte depulſam, prima diuinæ cognitionis edocet elementa. Ioannes verò & Paulus velut à Moſe iam quæ prima ſunt imbutos homines, ad excelſiora & perfectiora deducunt, non vt quæque prima ſunt deſtruentes, ſed tanquam fundamẽto competenter poſito ſuperponentes totius ædificij celſa faſtigia. Vidiſti denique vtriuſque teſtamenti ſtructuram vnius lineæ modulatione directam. Vidiſti totius ædificij conſonam quadraturam, audiſti à Moſe, quomodo facta ſit viſibilis creatura, audiſti & à

Dauid,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Dauid, quomodo & intellectualis illa cœlestis atq; inuisibilis creatura sit, dicēte: Quia ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit & creata sunt. Simili modo & in nouo testamento verbum dei audis exponi visibilium & inuisibilium conditorem. In principio fecit deus cœlum & terram. Sermo hic quidem breuis est, & simplex, sed omnium aduersariorū subruere machinas potest. Denique considera quomodo Manichæo asserēti quòd infecta sit materia, & deo coæterna, occurrit & dicit: In principio fecit deus cœlum & terram: & omnem structuram falsæ eius doctrinæ subuertit. Sed nō credit Manichæus scripturæ nostræ, ergo & propter hoc ipsum vitandus nobis est, & alienus penitus habēdus. Qui enim non credit deo, & veritatem mendacium ponit, non tā errare, quàm insanire iudicādus est. Sed quomodo, inquit, ex nihilo fieri aliquid potuit? Dic mihi & tu quomodo ex materia aliquid fieri potuit? Certum est enim quòd de terra factum hominem vterque nostrum credit, licèt tu ipsam terram neges à deo factam. Dic ergo mihi, quomodo de terra facta est caro? De terra enim lutum fieri videmus, aut laterem, aut tegulam, vel ali-
B quod tale figmentum, carnem verò de terra nullus vnquā fieri vidit. Quomodo ergo facta est natura carnis, quomodo ossa formata sunt, quomodo nerui & venæ, quomodo cutis, & membra viscerum secretorum, quomodo vngues, & capilli, & singulorum varietas, distinctioq; membrorum, quomodo ista diuersitas ex vna terræ natura formata est? Sed certum est quòd dare nō poteris rationem: quomodo ergo cùm ista quæ apertiora sunt & faciliora explicare non possis, de difficilibus & ineffabilibus pronūciare ausus es: Vis adhuc & faciliora tibi proponam, atque ea quæ per momenta habemus in manibus? Panem quotidie sumimus, & exinde corporalis vitæ substantiam conseruamus. Dic ergo mihi, quomodo natura panis intra nos mutatur in sanguinē? Quomodo ex ipso phlegma, ex ipso etiam fellis substātia fiat, & diuersi humores generentur? cùm vtique natura panis densa quædam sit & compacta, hæc verò in quæ mutatur, remissa sint, & fluida: tū deinde color panis vel candidus est, vel ad frumenti speciem redactus: color verò sanguinis rubens, & fellis nigri vel flaui, cæterorumq; humorum longè diuersus, & varius. Quomo
C do ergo fiunt hæc, dic mihi, & horum redde rationem. Sed certum est, quòd nō solum hæsitabis, sed & tacebis: rectúmne tibi videtur, vt cùm rationē eorum quæ quotidie in nobis sunt inuestigare non valeas, diuini operis, & conditionis dei audeas secreta discutere, & contradictionem impossibilitatis ostendere? Si nostri similis est deus, bene operis eius secundum communē sensum expetis rationem. Quinimmo nec sic quidem. Multa enim sunt quæ arte quidem hominum fiunt, quomodo tamen, vel qua ratione fiant, explicare non possumus. Verbi gratia, quomodo de venis terræ aurum fiat: hoc fieri quidem videmus, rationem verò immutatæ glebæ reddere non valemus: sed & ex arena arte hominum fit vitrum lucidissimum, & multa alia his similia humana quidem experientia fiunt, qua tamen ratione fiant, mortalis sermo non explicat: dei verò opus, quem vtique humanas artes innumerabiliter præcellere etiā tu fateris, cuius virtutem & potentiam absque vlla comparatione, non solum inter homines esse, sed inter cœlestes virtutes nemo vnquā dubitauit, quomodo in singulis quibusque figmentis suis discutiendum credis, & humanæ artis infirmare pensandum: quin potius derelinquentes hæc quæ abiectæ & fragiles cogitant mētes, redeamus ad illam stabilem, robustamq; sententiā, quæ D
dicit: In principio fecit deus cœlum & terrā. Sta super illud fundamentū, ne commouearis, nec in cogitationum fluctus, atque animorū turbines corruas. Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ adinuentiones earum. Noli ergo derelinquere quæ firma sunt, & conuerti ad infirma & incerta, atq; his salutem animæ tuæ credere: sed permane in his quæ didicisti, & credita sunt tibi, & dic: Quia in principio fecit deus cœlum & terrā: etiam si tibi Manichæus occurrat, etiamsi Valentini discipulus, tu semper vtere hoc sermone: etiam si illi irrideant, tu eos vt insanientes defleto. Sint licèt pallentes in vultu, & tristes ac seueri videātur, atq; obductis supercilijs: sint licèt sermonum varietate subtiles: sed tu noli aspicere ad istam quæ extrinsecus est ouium pellem, sed considera & intuere lupum qui intrinsecus latet: & propterea maximè eū execrari debes, quia ad conseruum suum mitem se simulat, & humilem: ad dominū autem omnium nostrum canis est rabidus, in cœlum latrans, & ipsi quodammodo diuinitati inferēs bellum. Negat enim creatorem deum, sed alium nescio quē contrarium prædicat. Fuge ergo ab his talibus, & vi E
ta tendiculas: vita huiusmodi verbum, tāquam venena. Custodi hæreditatem quam à patribus suscepisti per fidem, & doctrinam scripturæ diuinæ, quæ dicit: In principio fecit deus cœlum & terram. Cur autem primùm cœlum fecit, deinde terram, antè tectum, quàm solum? Vides & in hoc nihil esse simile humanis artibus, nec hominum regulis voluntatē seruari diuinā. Apud nos adminiculis & fulcimentis opus est, ibi verò voluntas opus efficit, & præbet sermo virtutem. Terra autē erat inuisibilis, & incōposita. Quàm ob causam cœlū perfectum condidit, terram verò paulatim compositā esse refert Moses: vt audiens tu quia melioribus elementis perfectū extitit opus eius, certus sis, quia & terram perfectā poterat producere, sicut & cœlū: sed propter te, & propter salutē tuam nō fecit. Si requiris, quomodo? audi sculta. Patriam tibi, & nutricē, & matrem, & mensam & domum posuit terrā: sed & sepulchrū tibi hanc eandem dedit. Nam & corpora nostra ex ipsa sunt, & ex ipsa etiam corporum nutrimenta, & ex ipsa quoque, & in ipsa nostra habitatio est, & post mortem in ipsam rursum redimus: ne fortè ergo ex his omnibus, quę ex ea videris consequi beneficiis, fragili & lubrica cogitatione F
in impietatem delapsus, ipsam esse vitam putares, & vituperes autorem: propterea imperfectam eam atq; incōpositam producit, vt tu intelligens quòd indiguit etiam ipsa opere & beneficio conditoris, cultum veneration emq; diuinā creatori omnium referas deo, & glorifices eum qui ad vsum ministerij humani generis tanta parauit, ac talia. Verùm dei cultus non solum in fide recta, sed in optima conuersatione consistit. Ait enim dominus: Luceat lux vestra inter homines: vt vidētes opera vestra bona, glorificēt patrem vestrum qui in cœlis est. Et ideo velim ad ea quæ dicta sunt, addere aliqua de opere misericordiæ, nisi superfluum videretur vos docere, qui alios operum vestrorum docetis exēplis: maximè cùm medius omnium nostrum sedeat pater, communis & magister noster, cuius domus (tanquam ad hæc relicta) etiam maioribus suis, peregrinis & aduenis patet: omnes qui vndique vel ad tribulationes abiicien
das, vel veritatis discendæ causā conueniunt, hanc sibi hospitam domum inueniunt, hanc ministram, & ita in omnibus famulantem, vt nesciam vtrū huius an peregrinorū magis dicenda sit domus. Imò verò propter- Mat. 5. b
ea

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ea magis huius est,quia peregrinorum est : nã & omne quod nostrum est,tunc magis nostrum erit , si sit nobis cõmune cum fratribus . Melius enim seruatur pecunia quæ in dextera pauperis collocatur.Hanc mihi non calumniator extorquebit,non inuidus criminabitur, non latro auferet,non fur nocturnus diripiet,non seruus fugam meditans vastabit,sed semper est tuta, semper integra,semper salua . Nullus alius locus ita munitus est ad conseruandã pecuniam,sicut pauperum venter. Denique frequenter etiam si extrinsecus quis potest damna vitare,aut effugare calumnias,effugere tamen in pecuniam domesticas insidias non valebit : quanuis claustra postis valida,quanuis signacula exquisita circundẽt, seruile tamen ingenium non euadet:& ideo certissimũ est illam nobis magis seruari pecuniam , quam pauperibus commendamus.Non solum enim salua nobis manebit reposita in talibus claustris , sed & fœnore multiplicato reddetur. Ingentes enim reditus conferet pecunia largita pauperibus.Nam si hominibus in fœnus dederis eam,centesimam tibi reddent: si verò dei pauperibus fœneretur,centuplum restituet,insuper & æternã conferet vitam.Quid ergo mauis agere de pecunia tua:
H centesimam ab hominibus,an centuplũ recipere à deo: imò quod est super omnem pecuniam , vitã æternã pro misericordia,& immortalem beatitudinem consequi? Vide ergo vbi magis velis congregare fructus tuos . Si in terra semines,quando fœliciter , decuplum colliges, & hoc cum multo labore,cum multis molestiis: in cœlo autem seminanti,qua neque bobus,neque aratro, neque colonis,aut aliis huiusmodi laboribus opus est : ibi non grando metuitur,non solis adustio,non rubigo cõsumens,non locustarum exercitus formidandus est,nõ vicini prauitas,non potentis deprædatio,non exactoris iniuria:sed seminum tuorum seges tuta & illæsa cõsurget,afferens fructum immortalitatis , & lætitiæ sempi-
1.Cor.2.c ternæ fructum, quem oculus non vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit . Quomodo ergo non extremæ ignauiæ est,certa relinquere,& incertis adhærere:maiora deserere,& minora sectari:tuta & trãquilla non exequi,periculosis & fragilibus assidere ? Et quæ erit venia hæc agentibus?Quæ excusatio tam iniquo iudicio viuentibus?Quòd si quis fortè pauperem se dicat,
Mar.12.d certus sum quòd quanuis ille sit pauper,non erit pauperior vidua illa,quæ duo minuta sola habebat,& ipsa obLuc.21.a tulit deo.Imitemur ergo & nos diuitias eius,diuitias di
I co,non census,sed mentis:non pecuniæ,sed fidei:& magnanimitatem eius sequamur , vt possimus & meritis eius adiuuari per gratiam domini nostri Iesu Christi, cum quo est deo patri cum spiritu sancto gloria, & imperium in secula seculorum,Amen.

†Idem argumentum tractatur tomo.5.homil.7. Ad populum Anthio.

QVOMODO PRIMVS HOMO omni prælatus sit creaturæ, sermo. Incerto interprete.

DIgnitas humanæ originis facilè agnoscitur,cõsiderata sublimitate authoris: neque enim facile poterat esse vel leue,quod manus sacra cõfinxit,& cœlestis flatus in vitalem substantiam animauit:maximè cùm idem artifex deus potestatem suam in omnem fabricam eidem homini fuerat traditurus : vt quem secundũ præsidem post se facere disponebat, eundem faceret plenum atque perfectum,habentem in sese & dignitatẽ qua præcelleret,& potestatẽ qua cunctis animantibus imperaret:soli seruiẽs illi,à quo ei cũcta fuerãt subiugata,vt imperaret mundo,seruiret deo,creatorem suspiceret,creaturã sibi parêre cõpelleret,tantumq; K ditionis sese domino debere perspiceret, quantum ipse à creatura exigeret,habens in propria potestate & obediẽtiam,& contemptum:obediẽtiam,qua viueret: contẽptum,quò dignè pro meritis interiret.Vnde effectum est,vt contemnendo mortem incideret , qui obediẽdo viuere posset:vnde potestatem concessam dum in contemptum protulit,& vitæ priuilegium perdidit,& mortis sibi sententiam acquisiuit . Et tamen adhuc creatura eius seruat imperium,licèt ipse creatori suo denegarit obsequiũ. Vnde apparet quid suæ fœlicitati detraxerit, quum peccatorum merita eius statũ adhuc mutare non possint . Grauaris homo , iustè grauaris, & inexcusabili pœna astringeris:contemnis creatorẽ, & eius imperas creaturæ:despicis dominum,& de eius creatura exigis obsequium:beneficiis dei perfrueris , & eius potentiam non extimescis.Et cùm tibi per eum cuncta deseruiãt, solus ipse illi non seruis.Bis delinquis , & geminum ac duplex crimen incurris,dum nec pro conditione,vt seruus obsequeris,nec pro potestate data domino famularis.Tibi cœlum in die lucis splendore vestitur , & solis fulgoribus decoratur:in nocte clarissimo lunæ speculo, & astrorum fulgore vario polus ipse illustratur, vt diei L
noctisq; vicissitudine & numerositas tẽporum dignoscatur,& post diurnum laborem requies miseris mortalibus præbeatur.Tempora alternis vicibus immutãtur, frondescunt syluæ,amœnantur campi, prata virescunt, animantia cuncta diuersis vsibus procreata ædunt fœtus,parent imperio,obsequia seruant,scatẽt fontes, amnes fluunt,institutis terminis maria coërcẽtur . Gaudet post hyemem verna tẽperies , æstatis flagrantia decoquit messes,autumnitas temulenta suas exhibet vbertates,hyeme maturantur imbribus terræ,suis institutis cũcta deseruiunt,solus homo deo non seruit. Quid si tibi vniuersa natura constanter ediceret:ego tibi à domino rerum parêre præcepta sum,ego circa te iussa implere, instituta seruare,nascẽtia cuncta tribuere genitoris imperio iussa sum:deniq; pareo,obtempero,seruio,& cum mutato non mutor. Pareo inquam rebelli , obtempero procaci , deseruio contẽptori.Cæterùm si mihi instituta mutare,iussa peruertere,necessaria denegare , rerum dominus præcepisset:creatura cuncta viduata homine remaneret,nec qui contẽneret vlterius esset , quia contemptor homo dignè de merito interiret:denique quis M
talis es,qui in hoc contẽptu consistis : qui creaturæ imperas,& creatori non seruis:qui dominatum exerces,& dominum non agnoscis?Time dominum patientẽ, ne seuerum sentias iudicẽ . Corrigat te dilatio differẽtis, ne cẽsura puniat iudicantis . Facilè enim obsequio tuo facies deum propitium,si conuersus iam mutaueris vitium.Vsuratum enim redditur,quicquid dilatione temporis fœneratur:necesse iam præterit impunitum , cui mora temporis non potuit dare remedium. Quid retribuã domino,si humana conditio genitori quid debeat. noscat,atque eius beneficiorum innumeram multitudinem nomẽtis omnibus retractãdo intelligat inueniet suæ seruitutis obsequia continuis laudibus iugi gratulatione æquare non posse ? Neque enim beneficia ab eo præstita,atq; collata,vel modum poterũt habere,vel numerum,certè nec terminum:quippe cùm nec sensus ad inuestigandũ sufficiat,nec scientia suppetat ad laudandum:immẽsitas enim beneficiorum superat cogitationes sensuũ,& innumera multitudo donorum vincit volubilitatẽ verborũ.Nec si totum vitę tẽpus oris obsequia occupẽt,laudes teneant,gratiarum actiones insistãt,po-

teris

Universidad de Deusto
Biblioteca

A teris penſare quod debes. Qua in re danda nobis eſt opera, vt totis viribus deuotio mētis in diuina obſequia exerceatur, & laudum glorias os noſtrum per omne tēpus frequentare cogatur, non quò in iſtis debitum compenſetur, ſed vt noſtræ deuotionis voluntas his conatibus dignoſcatur: vt quicquid fragilitas detrahit ad complendum, hoc deuotio conferat ad promerendum, vt iā quia vis, non quia perficis, *expungaris: nec quia debita* compenſas, ſed quia parēre deſideras. *Velle enim expūgitur, quia per immenſitatem rerum ad ipſum quod cu*
Pſal.115.a pimus, explicare *non datur.* Quid retribuā, inquit, domino pro *omnibus* quæ mihi retribuit? Quærit propheta ſanctiſſimus, quibus meritis beneficia diuina compēſet, quo famulatus genere munera percepta coæquet, quibus obſequiis tantis poſſit muneribus reſpondere, quo ſeruitutis genere innumera debeat dona, & infinita beneficiorum genera comparare. Sit licēt excellens hominum meritum, ſit naturæ iura conſeruans, ſit legū iuſſis obtemperans, impleat fidem, iuſtitiā teneat, virtutes exerceat, dānet vitia, peccata repellat, ſemet exemplum imitantibus prębeat: ſi quid geſſerit, parū eſt: quic-
B quid fecerit, minus: omne enim meritum breue eſt cōparatione donorum. Numera beneficia ſi potes, & tunc conſidera quid mereris. Cum beneficiis cœleſtibus tua facta perpende, tum diuinis muneribus actus proprios meditare: nec dignum te iudicabis eo quòd fueris, ſi intelligas quid mereris. Igitur de beneficiis innumeris diuina in te pietate collatis, elige quod libuerit vnū, hinc tuum compenſari totum non poterit meritū. Cæterùm obtunditur ſenſus, confunditur animus, ſpiritus perturbatur, vt ab homine deus noſcatur, nec humana poterunt penſari obſequia, ſi diuina beneficia compares: & tamen de illo loquimur, qui ſemet peccare non patitur, *qui iudicium ſuæ mentis examinans contendit, vt placeat: vt promereatur, inſtat: vt ſeruiat, elaborat.* Cęterùm quem peccare *delectat, aut propria mentis ſegnitia, aut* inconſiderati actus, aut vanitas *vitæ ſic mācipat vitiis,* vt ſit materia delictorum miniſter culparum, ſeminarium peccatorum, ita vt in ſe duplex ſcelus, & geminū crimen admittat, & quòd debita domino ſeruitutis non reddit obſequia, & quòd innumera beneficia peccando eius penſare nititur contumelia. Quare nitatur iuſtus
C merita propria beneficiis cœleſtibus coæquare, nitatur & peccator vitia quæ exercebat horrere. Ille incrementis ſanctæ vitæ increſcat, hic peccata damnando, iuſtitiam quam non amabat, exerceat. Ille bonis tribuat ſalutare exemplum, *hic malis* oſtendat *correctionis* remedium. Ille præmia meriti ſancti expectet, *hic ſupplicia* ſemet corrigendo declinet. *Sic* fit vt & *iuſtus* gloriā bene viuendo acquirat, & peccator *correctus* indulgētiam diuina pietate percipiat.

†Idem tractatur loco ſuperius inducto.

Diui Ioannis Chryſoſtomi de Adam & Heua, homilia. Incerto interprete.

Pſal.32.b Deus inſtitutor mundi, omnia ex nihilo faciēs: qui dixit, & facta ſunt: mādauit, & creata ſunt: fecit cœlum & terrā, & omnia quæ in eis ſunt.
Gen.1.a Perfectis omnibus atque ordinatis, fecit hominem ex limo terræ, ſibilauit in animam viuentem, & factus eſt homo. Et ne ſolus habitaret in terra, fecit illi adiutoriū: eiuſſa coſta è latere, impleuit carnem: applicuit ad Adam, vt ei nomen imponeret. Tāta fulgebat in ruditate primi hominis gratia, vt nomen illi imponeret, &
Ibidem.d futura prophetaret, dicēs, *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: propter hoc vocabitur Heua, id* eſt, mater viuorum. Erantq; ij homines, *ſcilicet maſcu-* D
lus & fœmina nudi in paradiſo, & non confundebātur. Vbi ſimplicitas regnabat, malicia ibi locum non habebat. Deus præſcius futurorum, dedit præceptū, vt ex omni ligno paradiſi manducarent, ex arbore dignoſcentiæ boni & mali ne tangerent: & in qua die tetigiſſent, morte morerentur. Serpens ille diabolus venenoſa aſtutia ſua, perſuaſione callida, ſexum fragilem fœmineū, falſa ſuggerens, decepit, dicens: Quod vobis dixit de⁹, Gene.3.b
de arbore hac non tangatis, ideo præcepit, ne aperiren
tur oculi veſtri, & eſſetis ſicut dij. Illa audiens, & videns ſpecioſum eſſe oculis ad videndum, & dulcem fructū ligni ad eſcam, & eſſe volens ſicut deus. Licèt ipſe inde deceptus eſt, quia ipſe voluit eſſe vt deus, dicens, Pono
Eſa.14.d ſedem meā ab Aquilone, & ero ſimilis altiſſimo. Ex ipſo ergo veneno malè perſuadens propinauit mulieri. Ergo tollens de fructu arboris dedit Heuæ, Heua Adæ viro ſuo. Aperti ſunt oculi eorum, & cœperunt confundi, quia nudi erant. Conſuerunt folia ficus, feceruntq; ſibi ſuccinctoria. Ideo ergo confuſio facta eſt, quia cupiditas, quæ eſt radix omnium malorū, in cor eorum venerat. Et ipſa tranſgreſſio peccati totum labefecit mun-
E dum, factum alumnū peccati, quia omnis qui facit pec-
1.Pet.2.d catum, ſeruus eſt peccati. Omnis quoq; homo de eo natus, natus eſt illi obnoxius, quia ſeruus ſeruum generat. Et niſi per illū liberatorem acciperet genus humanum libertatem, omnes in ſeruitute hucuſque detinerentur, ſicut ait Apoſtolus, Per vnum hominem peccatum in
Roma.5.b hunc mūdū intrauit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccauerunt. Nā vnde eſt illud, quod clamat propheta, dicēs: Ecce in
Pſal.50.b iniquitatibus cōceptus ſum, & in delictis mater mea in vtero me habuit? De iſto peccato venit, de quo dixit *verus dei cultor, homo ſine querela, abſtinens ſe ab omni malo, cui nemo ſimilis ſuper terram:* Non eſſe ſine pec-
Iob.25.b cato nec infantē vnius diei natum ſuper terram. Dicit item, Graue iugum ſuper filios Adę, à die exitus de ventre matris eorū, vſque in diē ſepulturę, quę eſt mater omnium. Inſuper ipſe alibi dixit, Quomodo poteſt mun
Iob.14.a dus eſſe de immūdo conceptus ſemine? Quid agimus? ipſe ecce Apoſtolus aſſumpſit perſonā ipſius primi hominis, vt totum obligatū in peccatis demonſtraret mū
dum, dicens, Concupiſcentiā neſciebam, niſi lex dice-
Rom.7.b ret, Non cōcupiſces. Lex ergo erat, quando audiit primus homo: Ex omni ligno paradiſi edes, ex arbore au-
Exo.20.& Deut.5.e tem dignoſcētiæ boni & mali ne tetigeris. Hoc eſt dice
Gene.2.c F re, non concupiſces. Occaſione autē accepta, peccatum
Rom.7.b per mandatū fefellit me, & per illud occidit. Itaque lex quidē ſancta, quam præcepit deus Adæ, & mandatū ſanctū & bonum & iuſtū. Hoc Apoſtolus dicit in perſona primi hominis. Quod ergo bonum eſt mihi, mors factum eſt? Abſit: ſed peccatū vt appareat peccatū, per bo
num mihi operatū eſt mortē. Id eſt, vt diceret, Aperien
Gene.3.b tur oculi veſtri, & eritis ſicut dij. Per hoc bonū operatū eſt ei mortē, vt fiat ſupra modū peccator, vt ipſe diabolus eſſet ſupra modū peccator, vt in eo caderet peccatū per mandatum. Et fortè dicturus eſt aliquis. Ergo deus non eſt præſcius futurorū? Neſciebat poſſe per mandatū cadere rudē hominem? Vnde oportuerat, vt eū permitteret non cum præcepto, ſed ſimpliciter viuere in paradiſo, vt non peccatum committeret per mandatū. Et nos cōtra calūnias eorū hæc dicimus: *quia deus ſciuit poſſe tangere primū hominem de arbore prohibita.* Sed quia vndiq; confitetur vniuerſa lingua deum præſagū eſſe futurorū anteq̄ eſſēt vniuerſa quę in mūdo ſūt,

preſciuit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G præsciuit prætuaricaturum primum angelum, & ipsum hominẽ. Angelos ergo fecit in spiritu sine carne, præceptum dedit eis nullũ. Vnus angelus primus, qui Sathahel dictus est, malignam & nephariã præsumptionem
Esa.14.d assumens, dixit, Pono sedem meam in Aquilonem, & ero similis altissimo. Et ita pro tali præsumptione cecidit irreparabiliter, vt angelus primus præcipitatus de culmine angelico, diabol⁹ nominaretur. Ecce sine præcepto ita cecidit irreparabiliter, vt cõsequentes sibi hodie, hodieq; occîdat. Sed eq̃ dictur⁹ est aduersarius fidei catholicæ, Et in ipso angelo præscius non erat, qui hanc præsumptionem assumere habebat? Nos nunc respondemus ei: Omni ratione sciuit futurũ irreparabilẽ casum eius, sicut sciuit quãta bona facturus esset de malo eius. Nam tolle persecutores, & non erunt martyres: tolle ebriosos, & non laudamus sobrios: tolle tenaces, &
Gene.1.c nõ præferimus in eleemosynis largos. Ex comparatione ergo peioris oboritur laus melioris. Deus noster faciens hominẽ ad imaginem & similitudinẽ suam, dedit præceptum in creatura: id est, in arbore, eligens vt per trãsgressionẽ in creaturam peccaret, q̃ sine mandato in creatorẽ offenderet. Et sicut angelus qui sine præ-
H cepto elatus cecidit, ita & homo si præceptum non acciperet, æquè & ipse diceret, Pono sedem meã in Aquilonem, & ero similis altissimo: & caderet irreparabiliter. Præuidit per omnia deus, quanta habuit facere bona de transgressione primi hominis. De ipso ergo pec-
Roma.1.c cato transgressionis pullulant omnia peccata. Cum ergo dicitur homo tradi desideriis suis, ex ipsa propagine
2.Pet.2.d fit reus: quia desertus à deo, cedit cupiditatibus, atque consentit, vincitur, capitur, trahitur, possidetur. A quo enim quis dereictus est, huic & seruus addictus est: & fit ei peccatum consequens precedentis pœna peccati. An nõ
Rom.1.d est peccatum & pœna peccati, vbi legitur: Dominus enim immisit eis spiritum erroris, vt faciant quæ nõ cõueniunt, sicut seducitur ebrius? An non est peccatũ, pœ-
Esa.63.d na peccati, vbi deo dicit propheta, Quid errare fecisti nos de via tua, obdurasti corda nostra, vt non timeremus te? An non est peccatum & pœna peccati, vbi dici-
Ibid.64.b tur deo, Ecce tu iratus es, & nos peccauimus: propterea errauimus, & facti sumus sicut immundi omnes? An nõ est peccatum, & pœna peccati, vbi legitur de gentibus,
Iosue.10.c & Eccli. 46.a quas debellauit Iesus Naue, quia per dominum factum est confirmari cor eorum, vt obuiam irent ad bellum
I Israël, vt exterminarentur? An non est peccatum, & pœ-
3.Reg.12.c & 2.Paralip.10.c. na peccati, quòd non audiuit Roboam rex plebem bene monentem? quia sicut scriptura loquitur, erat conuersio à domino, vt statueret verbũ suum quod ei locutus est in manu prophetæ, An non est peccatum, & pœna peccati in quo scriptum est, Amasiam regem Iuda noluisse audire regem Israël bene monentem, ne procederet ad bellum? Sic enim legitur. Et non audiuit Ama-
2.Paralip. 25.f sias, quia à deo erat vt traderetur in manus eius, quoniam quæsierat deum Edom. Et multa alia commemorare possumus, in quibus liquidò apparet, occulto dei iudicio fieri peruersitate cordis, vt non audiant quod verum dicitur, & inde peccetur, & sit ipsum peccatũ præcedentis etiam pœna peccati. Nam credere mendacio, & non credere veritati, vtique peccatum est. Venit tamen ab ea cæcitate cordis, quia occulto iudicio dei (sed tamen iusto) etiam pœna peccati monstratur, quale est
2.Thes.2.c illud, quod ad Thessalonicenses scribit Apostolus, Pro eo quod dilectionem veritatis non receperunt, vt salui fierent: & ideo mittit illis deus operationem erroris, vt credãt mendacio. Ecce peccati pœna peccatũ est, vtrũq;

claret, breuiter dictum est, apertè dictum est. Ab eo di- K
ctum est, cuius alia verba in veritatis sententiã frustra hæretici retorquere conantur. Ergo ideo prædicat ecclesia catholica vbique diffusa debere paruulos baptizari propter originale peccatum, quia filios procreare ex præcepto dei venit: cupiditas verò quæ facit filios procreare, ex pœna peccati venit. Ideoq; ille clamabat sanPsal.50.b ctissimus, & bene clamabat: In iniquitatibus conceptus sum: quia sine cupiditate nullus hominum concipitur. Bona sunt ergo coniugia & sancta, & à deo ordinata, vt crescant homines, & multiplicentur, & impleant terrã. Sed quia ipsa conceptio sine carnis cupiditate non fit, ideo dixi de transgressione peccati: venio in originale cupiditatis, vt baptismus paruulorum abluat omne originale peccatum. Accepta ergo gratia, crescit cum hominibus compunctus: demonstrãte gratia, ex lumine sa
pientiæ efficitur homo castus. Pugnat contra cupiditates carnis, pugnat contra transgressionem Adę; quia spi Gal.5.c ritus concupiscit aduersus carnem, caro aduersus spiritum. Hæc enim inuicem aduersantur. Et ne in ipsa vita bona extollatur genus humanum, & propriis viribus victoriam sibi vẽdicet, in eo quòd superat affectus carnis, Ephe.2.b æquè redarguit Apostolus, dicens, Gratia salui estis per L fidem, & hoc non ex vobis, sed donum dei est. Non ex 1.Cor.4.b operibus, ne fortè quis extollatur. Aequè alio loco dicit, Quid habes, quod non accepisti? Itaque & si accepisti, Prou.28.b quid gloriaris, quasi bene viuens non acceperis? Nã quis castum se gloriatur habere cor, aut mundũ se esse à peccatis? Et si dixerimus, quia peccatum nõ habemus, nos1.Ioan.1.c ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quia quod Ioan.15.a ipse domin⁹ dicit, Sine me nihil potestis facere. Aequè dixit, Nemo venit ad me, nisi pater traxerit eum. Item Ibidem.6.c dixit, Non omnes capiunt verbum, sed quibus donatũ Matt.19.b est: æquè dixit, Confiteor tibi domine pater cœli & ter- Matt.11.& ræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & Luc.10.d reuelasti ea paruulis. Ita pater quia sic fuit placitum ante te. Item dixit, Vobis datum est nosse mysterium regni Matt.13.b dei, illis autem non est datũ. Sed ne aliquis dicat, quod non accepi, quid à me exigit deus? non habet excusationem, quia omnis accipiens gratiam, iam in eadem gratia accipit & lumen. Quòd si malè fecerit, assignet sibi: si autem bene fecerit, assignet deo, à quo venit omne donum optimum, & lumen perfectum. Cùm enim sanctę Iacobi.1 plebis sacerdotes per mandata sibimet data, legatione funguntur, apud diuinam clementiam, humani generis cansam, totamq; secum ecclesiam aggregantes, atq; M congemiscentes postulant & precantur, vt infidelibus donetur fides, vt ab idololatria & impiis erroribꝰ liberentur, vt Iudæis ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, vt hæretici catholicæ fidei perceptione resipiscant, vt schismatici spiritum rediuiuæ charitatis accipiant, vt lapsis pœnitentiæ remedia conferantur: catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis, cœlestis misericordiæ aula referetur: Hæc non inaniter à domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus: quãdoquidem ex omni errorum genere plurimos dignatur deus attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum, transfert in regnum filij charitatis suæ: & ex vasis irę fa Coloss.1 cit vasa misericordię: quod adeò totũ diuini operis esse Rom.9.d sentitur, vt hæc efficienti deo gratiarũ semper actio, laudisq; confessio pro talium correctione referatur. Illud etiã quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancta ecclesia siue sint paruuli, siue iuuenes vniformiter agit, non ocioso contemplemur intuitu. Quòd etiam ad regenerationis veniunt sacramentum, non prius fontem

vitæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

A vitæ ingrediũtur,q̃ exorciſmis & exufflationibus clericorũ ſpiritus ab eis immũdus abigatur,& deinceps vaſa eius eripiãtur,in poſſeſſionẽ tranſlata illius victoris,qui captiuã duxit captiuitatẽ,dedit dona hominibus. His ergo eccleſiaſticis regulis & diuina ſumptis authoritate documẽtis,ita adiuuante domino,confirmati ſumus,vt omniũ bonorum effectuũ atq; operũ,& omniũ ſtudiorũ, omniumq; virtutũ,quibus ab initio fidei ad deũ tẽditur, deũ profiteamur authorẽ, & nõ dubitemus ab ipſius gratia omnia hominis merita prouenire: per quẽ itẽ fit, vt aliquid boni & velle inueniamur,& facere. Quo vtique auxilio & munere dei nõ aufertur liberũ arbitriũ: ſed liberatur,vt de tenebroſo lucidũ,de prauo rectũ, de lãguido ſanũ,de imprudẽte ſit prouidum. Tãta enim eſt erga omnes bonitas dei,vt noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona. Et pro his quę largitus eſt,ęterna pręmia ſit daturus. Agit quippe in nobis,vt quod vult & velim°,& agamus. Nec ociosa in nobis eſſe patiatur,quę exercẽda, nõ negligẽda donauit: vt & nos cooperatores gratię dei ſimus,& in his quæ in nobis ex noſtra viderimus remiſ

B ſione lãguere,ad illũ ſolicitè recurram°, q ſanat omnes lãguores noſtros,& redimet de interitu vitã noſtrã,cui quotidie dicimus, Ne inducas nos in tẽtationẽ,ſed libera nos à malo. Profundiores verò difficilioresq; partes incurrentiũ quæſtionũ,quas latius pertractarũt,qui hæreticis reſtiterũt,nõ neceſſe habemus aſtruere: quia ad cõfitendam gratiam dei, cuius operis digni,nihil penitus ſubtrahendũ eſt. Satis ſufficere credimus quicquid ſecũdum prędictas regulas apoſtolica ſcripta nos docuerũt, vt prorſus non opinemur catholicum, quod apparuerit præfixis ſententiis eſſe contrarium.

Diui Ioannis Chryſoſtomi de Geneſi, & interdictione arboris ad Adam, ſermo. Incerto interprete.

Gen. 2. & 3.

Vbetur Adã de interdicto arboris fructu non tãgere, iubetur ab vnius ligni naſcẽtibus abſtinere: vna arbor excipitur, ſed vniuerſæ diuinitus tribuuntur. Pars ſubtrahitur, ſed totũ quod deus fecerat, famulatur. Idẽ prohibet, qui cuncta cõſtituit: idẽ imperat, qui vniuerſa donauit. Qui dedit, adimit: qui plãtauit, ſubtrahit: qui cõdidit, interdicit. Sed dicet aliquis: Vt

C quid plãtauit, qui interdixit? Nõ enim debuit interdicere, qui plãtauit: cùm poſſet nõ plãtare, qui interdicturus fuiſſet, ne fruſtra interdiceret, quod plãtaret. Quaſi bonum enim plãtauit,& quaſi nõ bonũ interdixit: cùm poſſet nec plãtare, nec interdicere, ne plantatio & interdictio quæſtionẽ aliquã haberet. Sed qui mouetur, quærat: & qui quærit, oret vt inueniat. Et qui inuenit, cũ dei metu quod inuenit, exerceat: ne arrogãtia turbet, quod dei pietas reuelauit. Igitur propter hoc & plãtauit, & interdixit: vt poſſet eſſe, per quod volũtas hominis monſtraretur. Dat mandatũ, vt probet obſequiũ: imponit legẽ, vt exploret hominis voluntatẽ: inſinuat pręceptum, vt eius noſcat arbitriũ. Stabat ergo arbor in medio, hominis voluntatẽ explorãs. Explorabat enim, an homo dominum comminantẽ, quàm diabolũ perſuadentẽ audiret. Non enim in arboris fructu, ſed in hominis contẽptu mors ipſa pẽdebat. Stabat & homo inter dominũ & hoſtẽ, inter vitã & mortem, inter interitum & ſalutẽ. Nũc deus cõminatur, vt ſaluet: nunc ſerpens perſuadet, vt vexet. Nunc per deũ, ſeueritas vitã: nunc per diabolum, blãditia mortem intẽtat. Et vtiq; (proh nephas) minatur deus, & cõtemnitur: perſuadet diabolus, & auditur. Apud deũ eſt ſeueritas, ſed benigna: apud diabolum autẽ blãditia, ſed noſciua. Deniq; diabolus aut blandimento perſua-

D det, vt noceat: aut crudelitate deterret, vt perdat. Sic eñ deus Adam cum diabolo certare voluit, ſic eum victoriam perpetrare optauit: vt maiora præmia victor acciperet, quàm acceperat à deo formatus: vt qui ſine certamine mundum poſſederat, poſt certamẽ regna cœleſtia poſſideret. Fuerat enim condignũ, vt talis circa creatorem homo fuiſſet, qualem ſe eius creaturã agnoſceret: vt parẽret deo, qui illi cũcta parẽre præceperat: ſeruiret domino, qui illum dominum mũdo effecerat: certaret cum hoſte, vt inimicũ deuinceret: denique præmia deo reddente perciperet. Torpeſcit enim virtus, vbi certamen defuerit: & facilè hoſtis malitia coaleſcit, ſi pigreſcat animus repugnantis. Sine labore autẽ vincitur inimicus, ſi ſit, qui dimicat, vigilans & intentus. Adeò roborantur vires exercitatione frequẽti. Cæterùm laboris deſidia, inſoleſcit hoſtis ſęuitia. Inimicus enim citò deuincitur, ſi qui dimicaturus eſt, prælia meditatur. Nemo enim vnquàm non ſolicitus hoſtẽ deuincit: nemo ſine certamine victoriã perpetrauit. Adam enim protoplaſtus nec ſtuduit ſeruare iuſſa, nec vigilauit, vt ſerpentis malitiam pręcaueret. Simplex tãtummodo fuit, aſtutus E contra diabolũ non fuit. Dum enim diabolo perſuadẽti, quàm domino comminanti conſenſit: ſic & vitã quã habuit, perdidit: & mortem quam ignorabat, accepit. Dignè quidem homo delapſus in mortem eſt: qui & dominum prouidentem contempſit, & diabolo nocenti conſenſit. Nemo itaq;, nemo protoplaſti culpam in deũ conuertat: nemo cõtemptum hominis deo genitori adſcribat. Diabolus enim perſuadere homini potuit: aſſentiendi voluntatem dare non potuit. Nam manifeſtũ eſt deũ Adam noluiſſe peccare, qui voluit eum ante delictum præſtruere: quia & Adam potuit ſerpentem contemnere, qui deo noluit obedire. Potuit Adam & deo parẽre, quod noluit, qui cõſentire diabolo maluit. Vtrũq; enim in ſua habuit poteſtate,& deo parẽre quod noluit: & diabolo non conſentire, quod voluit: vnde & vitæ gloriam perdidit,& mortis periculum acquiſiuit. Sed deceptum Adam & diaboli fraudibus circunuentum clementiſſimus liberat deus: vt per Chriſtum credendo acciperet, quod per diabolum contemnendo amiſerat: & quibus modis mors in ſeculum venerat, iiſdem modis vita ſeculo proueniret. Lignũ enim per Adã operatũ eſt mor- F tem: lignũ per Chriſtum operatũ eſt vitam. Et quẽ diabolus perſuadendo deiecit, eũ dominus liberando ſaluauit. Sed diuerſis temporibus iſta omnia geſta ſunt, principio & fine, initio & vltimo, primo & nouiſſimo, in exordio & ſupremo. Seruitus initio, libertas in vltimo: luctus principio, gaudium in poſtremo: in primo mors, in nouiſſimo vita: in exordio interitus, gloria in ſupremo. Per Adam & Chriſtum, per Heuam & Mariã, per ſerpentem & angelum. Mors per Adam, vita per Chriſtum: Heuam ſerpens ſeduxit, Maria Gabrieli cõſenſit: ſed ſeductio Heuę attulit mortem, conſenſus Marię peperit à ſeculo ſaluatorem. Reſtauratur per Mariã, quod per Heuam perierat: per Chriſtum redimitur, quod per Adam fuerat captiuatum: per Gabrielem promittitur, quod per diabolum fuerat deſperatum. Deniq; peccatũ aboletur per Chriſtum, quod per Adam fuerat antè cõtractũ. Redditur per Mariã vita, quæ per Heuam fuerat interempta. Adeò nunc effectus eſt homo ex reo iudex, ex abiecto filius, ex hoſte amic°, ex alieno proximus, ex mortuo ſuſcitatus: vt iam angelos iudicet, qui ab angelo fuerat iudicatus. Vnde cœleſtia iam & terrena lætãtur: quia redemit Chriſtus, quẽ captiuauerat diabolus: viuificauit deus, quẽ occîderat inimicus: reducitur ad paradi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sum victor,quem victum de paradiso serpens eiecerat: ascendit in cœlum,vnde hostis nocendo deiectus est:perimitur sententia diabolus, qua hominem iamdudum peremerat:recepit gloriam Adam,quam per hostem amiserat: gaudent sancti omnes, quia redempti triumphant,quòd & hostis perierit diabolus: & quòd Adam, qui perierat,diuina sit indulgentia restitutus.

† Habes nõnihil ī vltimo tomo ad populũ Antiochenũ, homilia.vij. sup illud Geneseos cap.3.b. Adã vbi es? & ibidẽ homilia seq.nẽpe octaua,super illud, Deambulabat deus in meridie in paradiso.

De *lapsu primi hominis,homilia.* Incerto interprete.

DEus sine initio sempiternus,sine fine perpetuus,prescius omniũ futurorũ,nõ ab initio aliqd facere dichoauit,quod anteà nõ disposuerit: sed ita oĩs creatura in ei° fuit dispositione, vt *initium* ea quæ facta sunt in deo nõ habeãt quia semp fuit in dei dispositiõe, quod posteà factũ est in operatione.Fecit ergo deus angelos miro & ineffabili modo,dicẽte ppheta,Qui facit an
Psal.103.a. gelos suos spiritus, & ministros suos ignẽ vrentẽ.Factis ergo angelis,preceptũ eis nullum dedit.In qbus angelis Sathahel angel°principatum tenebat.Hic ex defectu bo
H ni fecit *initiũ mali,quia malum deus nõ fecit.*Ergo quã
Esaiæ.14.d. do ei obortum est,vt diceret,*Pono sedem meam in Aquilone,*& *similis ero altissimo;*recessit *à bono,* vt faceret,vt dixi,initiũ mali.Pro tali errore & tyrannica præsumptione præcipitat°,cecidit irreparabiliter. Deus equè
Gene.1.e. prescius futurorum,fecit hominem ad imaginẽ & similitudinẽ suã,dans ei preceptum,preuidens de eius trãsgressione quãta bona facturus esset.Nã tolle persecutores, & nõ erunt martyres:tolle cõgeriem malorũ,& nõ erit plenitudo virtutum:tolle adulterij amatores, & nõ erit pfectio castorum.Ergo ex cõparatione malorum fit laus bonorum. Quòd si ei præceptũ non daret,sine du-
Esaiæ.14.d. bio & *ipse diceret, Pono sedem meam in Aquilone,* & *ero similis altissimo.* Ergo dedit ei præceptum *in arboris creatura prescius quia etiam exinde tangere habuit.* Elegit dato precepto,vt peccans in creaturam esset vnde sanaretur,q̃ non dato præcepto superbia elatus ita caderet,vt non esset per quod repararetur.Præterea ille ca
Ioan.8.f. lidus serpẽtina cogitatione diabolus in specie serpentis assumens mendaciũ,Quia semper & ab initio mendax fuit, venit ad fragilem sexum, rudem & incautum, di-
Gene.3.a. cens ei:Quod vobis dixit deus,nolite tangere ex ista arbore: *ideo vobis hoc dixit, ne aperirentur oculi vestri,*
I *& essetis sicut dij. Et decerpsit de fructu arboris,* & dedit mulieri.Et *vidit mulier,quia suaue est lignũ ad escã,* & speciosum oculis ad videndum,& comedit, & dedit viro suo. Et vtriq; mãducauerũt,& aperti sunt *oculi eorum.*Quasi antè clausi erãt, antequàm de arbore prohibita tangerent.Patebant,sed in bono, clausi erant ad cõ cupiscendum malum: quãdo tetigit,aperti sunt oculi ad cupiditatẽ,& facta est ex ea cupiditate cõfusio,ita vt folia ficus consuerent, & cooperirent verenda sua. Et in isto transgressionis peccato in lumbis eius totus est vitiatus mundus, & in illo peccato primi hominis facta est de vna cupiditate trina cupiditas: ita vt omne quod
1.Ioan.2.c. est in mundo,vt ait Apostolus, concupiscentia sit ventris, quod est lignum suaue ad escam: concupiscentia oculorũ,quod est speciosum oculis ad videndũ:& ambi
Roma.5.b. tio seculi,quod est esse,vt deus.Ergo quia per vnũ hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerũt.Quia sicut in Adam omnes moriũtur,sic & in Christo omnes viuificabuntur. Adueniens ergo dominus noster Iesus Christus, voluit sanare labẽ primi hominis, in quo principale peccatum ceciderat.

Nam cùm ieiunaret quadraginta diebus & quadraginta K
noctibus,cùm esuriret,diabolus accessit tentare eum,æ- Matth.4
stimans q̃ sicuti primi hominis rudimenta deceperat, ita Christum deiiceret. Nam qui tentat, ad perfectum nescit quid sit verum. Credo, apud se dicebat inueteratus:Iste quis est,quivenit non per regionem meam:ego cupiditatem *in amplexu maris & fœminæ* missi,istũ videO *nasci quomodo nullus* hominum natus est. Ne forte *ipse est Christus,de quo ora prophetarum in toto mũdo clamitarunt:Accedo, tento eum.* Aut iste est vt primus homo,& decipio eũ: aut si ipse est Christus cõfusus recedo.Intantũ dubius erat quis esset,vt diceret, Si filius
Matth.4.a dei es,dic vt lapides isti panes fiant. Et *ille* vt deiiceret tẽtationem eius,& sanaret primi hominis peccata,quæ est concupiscentia ventris,repulit eũ,dicens:Nõ *in solo* pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore dei. Secunda itidẽ tentatio oborit, ita vt leuaret eũ in montem excelsum valde, ostendens ei omnia regna mundi,& ait ei:Hæc omnia tibi dabo,si prostratus adoraueris me.Hæc tentatio dicit concupiscentia oculorum. Et ille repellens etiã istã tentationem,ait,Vade retrò sa
Deut.6. tana,scriptũ est: Dominũ deum tuũ adorabis,& illi soli seruies. Tertia in elatione,quod est esse vt deus,est ambi L
tio seculi:leuauit eum similiter in pinnã tẽpli, & ait ei; Mitte te deorsum,quia angelis suis mãdauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis:in manibus tollẽt te,ne Psal.
quando offẽdas ad lapidẽ pedẽ tuum.Et respondit ei dominus,Nõ tẽtabis dominum deum tuum. Ecce trinam tentationẽ istam vicit saluator mundi, vbi primus homo peruersa suasione malè deceptus erat.Nam quomodo ille deceptus est,q̃ suaue lignũ ad escam ostẽdit:sic Christus vicit,dicẽs:Nõ in pane solo viuit homo,sed in omni verbo quod pcedit ex ore dei.*Ille speciosum putauit* oculis ad videndum, *Christus regna mundi & diuitias* contemnens,*vicit in quo ille victus est. Quod illi persuasit esse,vt deus,hoc isti dictum est:Angelis suis mandauit de te,vt custodiant te in* omnibus viis tuis:in manibus tollẽt te, ne quando offendas ad lapidem pedem tuum. Ista omnia facta sunt in primo homine decepto, Rom.5.d.
vt impleretur quod ait Apostolus: Vbi abundauit peccatum,superabundauit & gratia.

De *lapsu primi hominis,Sermo.* Incerto interprete.

M Emo qui nesciat principiò hominem sic à deo plasmatum, vt instrueretur prudẽtia, consilio formaretur, rationis capax diuina prouidẽtia redderetur.*Instrueret*,inquam,*prudentia,qua* hostis cal*liditatem vitaret: cõsilio, quo salutaria ac recta* perquireret:*ratione, qua deo genitori parendũ esse* cognosceret. *Etenim dominus deus videns* hominem quẽ fecerat innocentẽ,instruxit,monuit, & armauit: quippe qui cum diabolo fuerat pugnaturus, velut quibusdã armis, hoc est,prudentia,consilio, ratione fuerat instruendus. Addit præterea legem,qua dei voluntatẽ agnoscerẽt,& quid contemnenti euenire posset,addisceret.Qui quidẽ homo incautus, dum diabolo persuadenti,quàm deo iubenti cõsensit:sic & vitam quã habuit perdidit, & *mortem* quam ignorabat accepit. Stabat Adam inter vxorẽ & diabolum, inter Heuam & hostem, inter mulierem & serpentem:diabolus persuadet vt noceat,Heua cõsentirat vt pareat:diabolus mulierem astutia fallendi circũuenit,mulier incauta serpentinũ virtus accepit. Diabolus quod per se nõ potuit,per vxorẽ Adam ptoplastum circũuenit:Adam verò per vxorem inuenit interitum,quã à deo acceperat in auxilium. Proh dolor prospera in contraria cedunt,vtilia perniciem operantur. Denique

plus

Universidad de Deusto
Biblioteca

A plus Adã domeſticis,q̃ inimici iaculis læditur,pl⁹ proprio q̃ hoſtili enſe perimitur,pl⁹ mulieris q̃ externo gladio vulneratur. Acceſſit enim ſerpẽs ſubtilis vt falleret, & acceſſit nõ vt viro, ſed vt mulieri ſerpẽtinũ virus infligeret. Acceſſit, inquã, vt vnius conſenſu vtriq; nocere potuiſſet. Soli perſuadet, quod ambob⁹ obeſſet: vtriq; obfuit, quod vni⁹ animũ malicia ſerpẽtis infecit. Deniq; cõſentiẽs mulier, talis circa virũ extitit, qualẽ circa ſe maliciã ſerpẽtis inuenit, adeò perſuaſa eſt, & perſuaſit: infecta eſt, & infecit: decepta eſt, & decepit. Quæ quidẽ mulier feritur ſentẽtia duplici, altera propria, altera cõmuni: ppria, qua filios pârere in dolore præcepta eſt: cõmuni, qua cũ viro morti addicta eſt. Altera quia ſerpẽti aſſenſit, altera quia marito pſuaſit. De cõſenſu enim mortis ſententiã incidit: de perſuaſu, in dolore filios pârere meruit. Hãc igitur ſententiã, & qui nõ nouit, dum patiẽ diſcit: & qui neſcit, dũ expungiẽ ſentit: & qui ignorat, dũ experiẽ agnoſcit. Proh nefas, præceptũ domini cõtemnitur, & perſuaſio ſerpẽtis auditur: deſpicitur de⁹ prouidẽs, & ſerpẽs auditur decipiẽs. Spernũtur ſalutaria monita, & recipiunt venenata colloquia. Vnde addicitur homo ex contẽptu morti, qui maluit obedire ſerpẽti. Spoliãtur gloria, dignitate priuãtur, facti ſunt quod non erãt, dum
B amittũt quod fuerãt. Adeò gaudet ſerpẽs ppetraſſe quod voluit, lętatur, hominẽ amiſiſſe quod optauit: exultat malicię effect⁹ hominis deceptionẽ impleſſe, & neſcit infœlix vulneratũ ſemet, dũ vulnerat: trucidatum, dum trucidat: dũ hominẽ perimit, ſeipſum eſſe peremptũ. Contriſtatus eſt de⁹ hominem ſententiã mortis meruiſſe q̃ vitam, meruiſſe interitum q̃ ſalutem, gloriã cõtempſiſſe q̃ mortẽ: ſed tamen plus malicia ſerpentis, q̃ hominis cõtemptu cõmotus eſt: pl⁹ fallaciã diaboli, q̃ hominis perinuidiã denotauit: adeò dominus deus & ſæuitiã execratus eſt hoſtis, & caſum miſeratus eſt hominis. Crudelitatem hoſtis exhorruit, & deceptum hominẽ paterna pietate cõdoluit: inimici atrocitate permot⁹ eſt, & hominẽ
Ibidem.b. clementer doluit, qui deceptus eſt. Deniq; domin⁹ de⁹, Vbi es, inquit, Adã? Ad cõfeſſionem prouocat, dum interrogat. Vult eum fateri peccatum, dum ab eo inquirit admiſſum. Quærit miſereri, dum cum reo de culpa colloquitur. Veniã cogitat, qui cauſam cõtemptę legis incuſat. Obiurgat culpã, vt poſſit retribuere veniam, vt quos formare inſtruendo nõ potuit, eos poſſit cõfitendo purC gare. Accipiunt indumenta pellicea, vt qui confeſſi iam delictum fuerant, veniã cultus humilitate perciperent. Oſtendit domin⁹ quibus officiis poſſint delicta purgari, oſtendit cõfeſſione, & deformitate cult⁹ veniam poſſe facillimè impetrare. Vt eñ cõtumacia eſt cælare, quod deo teſte cõmiſeris: ſic periculoſum ſi ſplendore cultus, animi innocentiã mentiaris. Nemo itaq; nemo peccator vitia deſperata lętitia cõtegat, nemo infect⁹ delictis, animo diſſimulationis virus infundat. Animi vitia, corporis mœrore mõſtrẽtur. Si vexat⁹ eſt anim⁹, lugeat corpus: quoniã quoties corp⁹ in cauſa eſt, anim⁹ mœſtitia cõdoleſcit. Certè corporis vitia ſine animi ſcim⁹ cõpaſſione eſſe nõ poſſe, animi vitia ſine corporis compaſſione nõ priuari: pariter cõtriſtenẽ, vt veniã pariter cõſequantur: quoniã vtroſq; ſimul aut beneficio foueri, aut iniuria vexari neceſſe eſt. Nec enim aliud homo eſt, q̃ corporis animiq; cõcretio. Hęc eñ duo quantũ definitionib⁹ diferũt, tantùm hominẽ dum iunguntẽ, efficiunt. Vt enim invita ſeparari nõ poſſunt, ita nunq̃ boni maliq; meritò ſeparantẽ. Vt enim nõ poteſt à corporis bonis anim⁹ ſeparari, ita ab animi malis corp⁹ nõ poteſt diſſociari. Si enim in dei iudicio vtræq; ſubſtantiæ aut ſupplicio, aut

præmio cõpungentẽ: cur non & in iſto ſeculo pariter aut D
mœſtitia, aut latitia perfruuntur? Vnde tibi Chriſtiane excuſatio nulla eſt, qui poſt ſeruitutẽ liberat⁹ es, poſt captiuitatem redempt⁹, poſt vexationem curat⁹, poſt interitũ reſtitut⁹: habes in monitis quod exerceas, habes exempla quæ timeas. Adã enim nec fallaciam diaboli norat, nec decepti cuiuſq̃ cauſam defleuerat. Qui quidem forſitan poſſet euadere, niſi prior cũ hoſte dum cõfligit, occũberet. Te iam inſtituit domin⁹, tibi geſtorũ exempla ꝓpoſuit. Ecce, inquit, ſan⁹ fact⁹ es, noli iam amplius Ioan.5.c.
peccare, ne quid tibi deterius fiat. Noli, inquit, peccare poſt veniã, noli vulnerari poſt curã, noli ſordidari poſt gratiam. Cogita, inquit, ô homo grauiorẽ culpã eſſe poſt veniam, renouatũ vuln⁹ peius dolere poſt curam, moleſtius hominem ſordidari poſt gratiã. Quare indulgentię ingrat⁹ eſt, qui poſt veniã peccat: ſanitate indign⁹ eſt, qui ſemetipſum poſtquam curat⁹ eſt, vulnerat: nec mundari meretẽ, qui ſeipſum poſt gratiã ſordidat. Porrò qui poſt abſolutionẽ nõ peccat, meretẽ & præmiũ: qui poſt curam caut⁹ eſt, ſanitatis poſſidet donũ: qui gratiam illæſam tenuerit, æternitatis accipiet regnũ. Graue eſt enim hominẽ inſtructũ delinquere, gratius abſolutũ peccare. Seruo peior eſt qui patronũ poſt datã libertatẽ offendit. Beneficiis ingrat⁹ eſt, qui datorem tumoris arrogantia E
deſpicit. Quare aut ſalutẽ de exẽplo acquire, aut de cõſortio ſimilem ſententiam metue, ne ſeuerum ſentias iudicem qui benignum contempſeris perſuaſorem.

Diui Ioannis Chryſoſtomi, de Adam, Sodomitis, Achab, & pœnitentia, Sermo.

QVotiens mecũ tẽporis curſum, vitęq; hui⁹ quotidianum defluxũ recogito, vitæ lobi tragœdia mentẽ meã ſubit, quã ipſe de ſemetipſo in ſuis calamitatibus declamabat. Vita mea, inquit, curſore leIob.9.c.
uior. Nam curſor interdũ diuertit, ſed curſus vitę curſor eſt, nõ requieſcens. Quis nõ miſereẽ eorum, qui per hui⁹ vitæ ſpacium de anguſtia vitæ, & quòd quaſi in morte ſint, diſputant: & nõ cogitant, q⁹ in vſuram vitam acceperint, vt ſorte præſentis temporis futuras diuitias lucri faciãt, & nec ſaltem vel hac doctrina vtunt? Fœnerator lõganimis quidem eſt, ingratitudinem autẽ noſtrã expert⁹, dur⁹. Itaq; manifeſta quidẽ eſt ei⁹ lenitas, & vel ex his ſaltem initiis, quæ humano generi demõſtrata ſunt, cùm de⁹ legem dedit primo homini, & legiſlator ab illo cõtemptus eſt, nõ fulmine illum vltus eſt, nõ induxit F
quam minat⁹ eſt ſententiam: ſed finxit quaſi indignabũdus ſtrepitum, ita vt Adam celeris fugæ temp⁹ haberet, interrogationiſq; actus inſtitueret. Itaq; cum in media fuga eſſet, adſtans deus clamabat: Adam vbi es? Simulat Gene.3.d.
ſe nõ videre quem fugarat. Vbi es? vbi imago mea primùm formata? vbi paradiſi precioſiſſim⁹ ornat⁹? vbi manuum mearũ artificiũ? vbi imago regni mei nuper depicta? vbi nunc familiaris me⁹ amicus? Cõparere nõ audẽtem animat, mortuum ad verba adhortat. Cogit vocãs, vt reſpondeat. Palpat voce quaſi febre laborantem, vt dicto morbo, valetudinario ſe committat. Nomine vocat occultatum, vt vocationis manſuetudine animet, & timore mortuus cogitationes refocillabundas aſſumat. Adhuc mihi ſermone communicat? adhuc voce me dignat? adhuc me, vt pater aduocat, & vt præuaricatorem non perdit in iudicatum? Nondum implet ſententiam, quam anteà minatus eſt, ſed dat reſponſis locum? Quid igit manifeſtatus non reſpondebo? Quid? non dicam quod contigit vt miſerabili? Propter hoc figura hui⁹ interrogationis, qua ſimulat ſe neſcire quod factũ eſt, deus vtitur: vt cũ ſeipſum redarguat ille, diſcat domini ſua-

 uitatem, à

Universidad de Deusto
Biblioteca

G uitatem,à ſeipſo quidē amictus nuditate,à domino autē tecta *eius turpitudo*: & quid diuinā bonitatem,quę ſe in omnia ſecula & populos effundit, in vnum tempus con cludo? Māſuetus enim eſt,& etiam inimicis miſericors. Et alicubi prior etiam occurrit, vt conciliet inimicos: & vt ament hi,qui impegerant, ſtudet artibus quibuſdā efficere. Ex multis autem vnam hanc narrabo. Iſraëlitas electos variis miraculorum operationibus fouebat, & præclaros præ omnibus monſtrabat,omnem (vt ita dicam) creaturā propter illos alterās,& elementorum miniſteria mutās,trāſiri faciens nauigabilia,defluā oſtendens petram,præparās terrā in abſorptionem, retrocedere faciens Solem ad occaſum feſtinātem,regulas naturæ nouas præſcribens: eáque omnia in gloriā ingrati Iſraëlis. Cùm verò idolis ſeruire cœperunt, peſſimè retribuētes deo,habuit quidem ad vltionem fulmina, ſed natura ad mititudinem vergebat. Abſtinebat quidem ab vltione omnium, ſed curabat vt amaretur ab his qui offenderāt. Hieremiā meditatorem facit. Vade,inquit, & lege ſermones illos,& dices eis: Conuertere ad me peregrinatio Iſraël, & non iraſcar vobis in æternum. Promittit per meditatorem & donum,ſi obtemperēt,vt ſecum pacem habeant. Tātum apud illum eſt miſericordiæ pelagus,ſed longanimis quidem,vt exordiens dicebam: ingratitudinem autem expertus,durus: ſicut bonus gratis, ita ab ingratis rationem durā exigit, & dona ſua aufert. Dederat vitā ad vſurā Sodomitis,terrā in illorū vſum,creaturas in agriculturā conduxerat: illi autē neq; mercedis,neq; vitæ conceſſæ curā habentes, diſperſerūt in luxum tempus,inſumpſerunt in delicias dies,prodegerunt vitā in voluptates, luxuriæ impenderunt viuēdi ſtatuta tempora. Bonus autem fœnerator adhuc ferebat ingratitudinē,& mittit Lot ad eos, vt memores faciat debitorum. Lot enim erat pietatis memor, operib⁹ ſuis docens, quantum debebant deo. Vt autem vlcus luxurię māſit immedicabile pharmaco longanimitatis, cāden ti ferro,quaſi putredo eguit,& omnem ignem ſtatim & flammā ſuſcepit. Fumigabat cœlum igniferum,fluebant ex aëre ſcintillę,incendebāt fulgura quicquid tangebāt: ſtrepebat fundamentum tactū,in carbones redigebātur tecta,ſcrutatio fiebat fundamentorū,fugientibus occurrebat ignis, latentium veſtigia inueſtigabat. Oblambebat vndiq; agros,pecora tota incendebat,deuorabat pueros, incinerabat aduleſcentes, omnium erat incēdium quaſi lignorū, ſpectaculū horribile & admirabile. Ignis eructās imbrem,imber caminum manās, flāma in flumen ſoluebatur,& pluuia flāma reaccendebatur. Retributionē enim erroris ſui in ſeipſis recipiebant. Erat autem iuſta quædā retributio his,qui naturę ſubuerterāt leges,fœminas in maſculis quærentes,vt inuertatur & in eis naturæ ordo, & fiat eis naufragium ex igni quaſi ex aqua. Idq; futurū erat,igne quaſi ſuccendēte Sodomitas, cùm non ſolùm hi qui tunc erāt perderentur,ſed & locꝰ in perpetuum corrūperetur. Deuorat enim omne quod videtur. Terræ veteros perdit, tātùm ſibi vſurpās profunditatis,quantùm quis fodiendo capiat. Non ſolidat fundamentum ædificiis, ita vt vbicunq; eſt Sodomitarum terra non poſſit agricultura eſſe,vtpote in cineroſa terra: neq; domus, vtpote fundamentum ad ædificiū nō habente. Quia enim incultas animas ad pietatem præbuere,quia ad virtutem viſi ſunt inædificabiles,ea ipſa paſſi ſunt,quæ fecerunt,& ob ſua mala condēnati ſunt. Vnicuiq; enim deus quā ſeminauit meſſem reddit. Rapuit Achab vineā,& alienos vindemiauit labores: vidit iniuſtitiā deus,tulit miſericorditer. Nā qui correptus deplorauerat,& vt lachrymauit,veniā obtinuit. Cōtētus enim K eſt iudex miſericors & lachrymis,ſed Achab conuerſus eſt ad cœnū priſtinū. Quid igitur,qui cū innocēte innocēs,cū peruerſo peruertēs, cōuerſus eſt ipſe in vindictā? Et vide quomodo retributio peccato par. Filij, inquit, 4.Reg.21. Achab erāt ſeptuaginta viri, & occiderunt ſeptuaginta, & poſuerūt capita eorū in corbes, & miſerunt eos in Iſraël. *Profectò iuſtus es domine, & rectū iudiciū tuū.* In Pſal.118. 3.Reg.21. d.& 2.4. *Iſraël Nabutha occiſus eſt, in eundē locū occidētis genꝰ occiſum miſſum eſt in ſportis.* Achab Nabuthæ peccauit *botris aliquibꝰ in corbes cōiectis.* Tale enim eſt peccatorū debitū, vt ſi ſoliciti ſimus, ad ſoluendū leue ſit: ſin negligentes, erit grauiſſimum. Totā enim ſimul mergit debentiū ſubſtantiā. Non curabāt Sodomitæ *debita*, neglexerunt quotidie: neglectu creſcēte, creuit debitū. Repetitionis chirographū auctum eſt, fœnera peccati aucta ſunt, factū eſt tempus repetitionis. Non habuerūt aliquid in promptu quod redderent, non erāt ſoluēdo. Imperauit dominus debiti, vt ipſi traderentur igni, & mulieres eorū, & filij eorū, & omnia quæ habuerunt in ſatiſfactionē cederent, Non enim mendax Paulus, qui teſti- L monium prębet: Benignitas *dei* ad pœnitentiā te *ducat.* Rom.2. Secundū duriciā, & cor pœnitere neſciū, theſaurizas irā *in die iudicij. Vitā* laudatā agamus, cohibeamus animæ negligentiā, germanā teneamus pietatem: ſpe detineamur *iudicij*, proba ornemur volūtate, vitæ opera operemur, theſaurizemus virtutis fiduciā, materiā gehennæ ne demus, bonitatis æternæ operarij cōſtituamur: repellamus peccatū adulationis, memores ſimus domini iudicātis peccatū, quiq; reddet vnicuiq; ſecundū opera ſua: cui gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

Hiere 3.d.

Gene.19.

I

3.Reg.21.

H

Sermo diui Ioannis Chryſoſtomi ſuper illud Geneſeos, Inimicitias ponam inter te & mulierē. Incerto interprete. Geneſ.4.

CHriſtiano cum hoſte certamē in *origine* ipſa mōſtratur, & *in ipſius mundi exordio* inuenitur, *dum diabolus ſerpens* deceptor hominis, prævaricator mundi, origo mortis, delicti materia, ſeminariū ſceleris, culparū genꝰ, inuētor pœnæ, vitæ ablator cœleſti ſentētia addicit, & inter ipſum & mulierē, & inter vtriuſq; ſemē inimicitiæ diuina authoritate firmātur, vt exinde homo ſociare cognoſcat, cū hoſte amicitias nō debere, nec fœdera cum ſerpēte cōiungere, nec M amoris cū inimico cōſortia copulare. Nunq; em̄ cū hoſte cōcordia iungit, niſi imperator pprius offēdatur, nec Imperatoris aliter iuſſa ſeruātur, niſi hoſtis decreta ſoluant. Vnde q amicitias cū hoſte cōiungit, & Imperatoris volūtatē offēdit, & inimico ſeſe ipſe addicit: renūciat em̄ amicitiis Chriſti, q ſe amicitiis cōiūxerit diaboli: & diabolū habebit pditionis authorē, q Chriſtū cōtēpſerit ſaluatorē. Inimicitias, inquit, ponā inter te & mulierē, & inter ſemē tuū & ſemē illiꝰ. Malè cū hoſte cōiūgit, q ſeparari ſentētia diuina pręcipit: nec ſine vtilitate ab inimico ſeparat, qui perniciosè hoſti cōiungit. Duplex em̄ malū in ipſo contēptu cōſiſtit: q; ſeparari iuſſus ſe hoſti cōiungit, & q; adiūctus hoſti ſine periculo eſſe nō poterit. Certè quale eſt, vt diuerſa iſta hominū puerſitati cōueniāt, vt & charitas cū domino fœderata rūpat, & amicitiæ hoſtiles diuinitus interdictæ pernicioſa cōcordia copulentur? Nā etſi nunquàm nobis hoſtilis malitiæ nocuiſſet audacia, domini tamen fuerant obſeruāda præcepta, aut ſi parentibus, id eſt, protoplaſtis ſerpens tantūmodo nocuiſſet, & nobis nocere nō poſſet: *p affectu*, pro charitate, pro ipſa deniq; cauſa naturæ, *inimicitiis* & ſimultate, parentū fuerāt iniuriæ *vindicādæ*. At cum

nos cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

A nos cũ parentibus noſtris occîdit,nec vlli noſtrum aliquando pepercit,cur inimicũ,cur hoſtẽ diligim⁹,cur cũ ſerpente antiquo fœdera illicita cõmiſcemus? Nã ſi ſeparamur ab illo,& nocet: qualis erga nos eſſe poterit, ſi ei contra interdictũ domini copulemur? Null⁹ inimicũ ſuum homo hominẽ diligit: nullus odientẽ ſe pia benignitate aſſumit. Nã & ſi diligere inimicos præcipimur: tamen eos,vt caueamus, admonemur. *Tunc enim inimicus diligitur,cũ eius blandimenta ſeruantur, & iuſſa cœleſtia contemnuntur.Nunq̃ enim contraria impunè iunguntur,nec diuerſa ſine pernicie copulãtur.*Vt enim neq; lupus agnum,aut hœdũ pardus partitur:ita nec pec cator fert iuſtũ,neq; pauperẽ diues.*Siquidẽ hæc aut ſepa rata durãt,aut fortiora infirma dilaniũt.* Cogita homo *principia ipſa.*Inde quid declines,inuenies. Nõne cum mulierẽ interrogat ſerpẽs,& mulier ſerpenti reſpõdeat, familiaritate ſermonis mulier afflata decipitur, & colloquendi conſortio iugulatur?Cuius ſi colloquia mulier deuitaſſet,& ſerpens fallendi aſtutiã perdidiſſet,& mulier mortis ſententiã declinaſſet. Colloquiũ ſerpentis, venenũ fuit mulieris.Vt enim conceptũ virus in fœminam colloquendo ſerpens effudit:ſic mulier virum perſuadendo contraria,decepit.Neq; enim in virum aliud mulier poſſet effundere,niſi quòd eã cõſtat ſerpẽtis colloquio cõcepiſſe.Vnde iam cũ hoſte *inimiciæ conſtitutæ,*vt amor dei præceptorũ obſeruantia teneatur. *Si me amatis,*inquit,dominus,mea prẽcepta ſeruate.Nemo ſe fallat,nemo ſe decipiat,dominus & diabol⁹ ab vno pariter amari nõ poſſunt,aut enim diabolus oditur, vt dominus diligatur:aut ſi diligitur diabolus,dominus, neceſſe eſt,contẽnatur. Nõ poteſtis duobus dominis ſerui re. Quid acturus es homo,ſi inſtructus cõtẽpſeris,quod in origine mulierẽ inſtructã decepit:aut deceptus, quomodo te vindicabis,qui ne decipiaris,inſtrueris? Pẽdet edictũ,*inimicitias cum hoſte,*& ſimultates cum ſerpẽte firmari.*Cur iungis,quod dominus ſeparauit:* aut cur nõ ſeparas,quod dominus *iungi vetuit: aut cui tutum eſt iũ*gere , quod conſtat dominũ in origine *ſeparaſſe?* Adeõ inimicitiarũ iſtarum pugnã dominus incõtinenti proſequitur : & certamẽ atrox inter mulierem & ſerpẽtem ſua authoritate præfatur. Nam poſtquàm dixit ad ſerpẽtem,Inimicitias ponam inter te & mulierem,& ſemen
C tuũ,& ſemen illius:addidit,dicens:Illa tuum obſeruabit caput,& tu obſeruabis ei⁹ calcaneum. Magnũ inter mulierem & ſerpentem certamẽ attendo, magnũ bellum, bellum diſpoſitũ eſſe conſidero,magnã ſolicitudinẽ habendam eſſe cognoſco.*Directa eſt intervtrũq; acies,*paratum bellum,certamẽ cõpoſitum.*Statur cõminus,*propius cõſiſtitur,ab vtriſq; *intentio prouocatur,vt cautela* adſit,ſolicitudo intẽdat,*ſecuritas cõquieſcat.* Stat enim mulier in procinctu , *ſerpentis caput & obſeruans & vitans,*obſeruãs vt calcet:vitans, vt *ſerpentis morſus* declinet.Adeſt paratus & ſerpens,*callidus & ſubtilis.*Callidus,ne mulieris pede calcetur: *ſubtilis,* vt eius morſu incauta mulier proſternatur. Hanc pugnam lætus aſpicit deus, libenter attendit dominus Chriſtus : ſi tamen illæſa mulier ſerpẽtem calcãdo deuincat. Sed hoc prælium ad te iam Chriſtiane conuerte,quod mater eccleſia in filiis quotidie gerit.In cõfeſſoribus vincit,in martyribus triumphatrix exiſtit. Hac intentione etiam ipſi momentis omnibus dimicamus,aſſiduè congredimur, *cõtinuatim* ac iugiter prælíamur, vt cum victoribus in Chriſto,in æterna ſecula triumphemus.

De fide Abraham,& de immolatione Iſaac,
ſermo. Incerto interprete.

Tomus primus.

Ioan.14.b.

Luc.16.c.

Gene.3.c.

Gene.15.b. & 22.

Fides eſt religionis ſanctiſſimę fundamentum, charitatis vinculum,amoris ſubſidiũ.Hæc ſanctitatem firmat,caſtitatem roborat, dignitatẽ exornat.In pueris ſplendet,in iuuenibus floret,in perfectis apparet:gubernat ſexus,gradus prouehit,officia cuncta cuſtodit:in paupere grata eſt,in mediocri læta,in locuplete honeſta.Fides amicitias ſeruat,collegia copulat, artes commendat:nullum deſpicit,nullum contemnit, nulli deeſt,niſi qui ei fortè defuerit. Fides mandata tenet,præcepta ſeruat,promiſſa conſummat. Fides familiares efficit deo,amicos cõſtituit Chriſto. Neque enim quiſquam fidei promiſſa percipiet,niſi profeſſionem actibus ſeruet:aut premiorum poteſt compos exiſtere,qui promiſſam fidem cõſeruare noluerit,vt iam aut impletæ fidei merces homini recompenſetur,aut violatę pœna competẽs tribuatur.Huius fidei Abraham ducamus exordium,qui cum in occidua conſtitutus ætate, filium à deo promiſſum ſe crederet accepturum,& fidei preciũ in filio conſpexit,& in ſtellarum ſuam ſobolem numerum redundantem,fide comparauit eadem:deniq; vnus filius Abrahæ exoptatur, & immenſa ei multitudo promittitur:ſolatiũ *vnius hæredis conquiritur,& innumerabilis ſoboles deſtinatur.Neſcis,*inquit dominus,*neſcis* Abraham quid deſtinatum ſit tibi : ſed idcirco neſcis, quia quid merearis non reſpicis. Tantùm enim de me tua meruit fides,tantùm tua obſequia valuerũt,vt & quid deſideres norim , & facere quod mereris decreuerim. Nãq; tibi naſcetur filius, cuius ſemen diffunditur in milia,vt & ſimilitudini ſyderum conquetur, & arenæ immenſitatibus comparetur.Credo,inquit Abraham, domine,credo quia potes,facturum te confido quod ſpondes.Nec enim confectã ſenectutem marceſcentis meæ ætatis conſidero,aut Saræ coniugis ſterilem, effœtámq; conditionem attendo,ſed tuæ maieſtatis potentiam tracto:nec cui talia promittantur,ſed à quo promittantur, agnoſco.Generare enim filios ſenilis ætas non patitur, ſed tua domine iuſſione completur.Steriles filios habere non poſſunt,ſed hoc poſſe tuæ virtutes efficiunt.Natura quidem negat,ſed potentia imperat:ętas prohibet, ſed tua poteſtas oſtendit. Impoſſibile quidem iſtud videtur nobis,non tibi:homini,non tuæ domine maieſtati:naturæ,non deo:ſeruis,non domino.Vnde credo pater,credo domine iſtud te facturum quod dicis,quia his
F virtutibus cunctis gẽtibus innoteſcis.Tũc Sara concepit in vtero,& peperit filiũ,patrem multarũ gentium deſtinatum.Naſcitur Iſaac ornamentũ generis,parentũ gloria,propinquorũ lætitia,familiæ decus,hæreditatis ſpes, fidei preciũ,promiſſæ ſobolis teſtimoniũ. In cuius natiuitate & dominus promiſſum reddidit,& Abrahã votũ quod optauit accepit:gaudent omnes,cũcti lętantur.Fit enim Iſaac dulcis cùm naſcitur, dulcior cùm nutritur: nec enim poterat eſſe nõ dulcis,quem & patris fides,& propria innocẽtia cõmendabat.Fit & Sara ex ſterili mater,fœcũda in filio,fœcũdior futura ex ipſo.Redit iuuẽtus in ſenẽ,marcens ętas reparatur in iuuenẽ,& manẽte ſenectutis ętate,iuuenilia gerũtur à matre,deniq; blãditur,nutrit & lactat, & cõſequẽtia cõplet officia quę iam forſitã obliuiſceretur, ſi ſuo tẽpore Saræ pârere cõcederetur.Tũc locutus eſt dominus ad Abrahã,dicẽs:Accipe filiũ tuũ quẽ diligis Iſaac,& vade in vnũ mõtiũ,& offer mihi illũ in ſacrificiũ.Mox Abrahã tam celeriter decernit iuſſis cœleſtibus eſſe parendum , q̃ fuerat diuinitus imperatum.Verebatur ne votũ mora offenderet,aut iuſſionem tarditas impediret. Deniq; properat *quod iuſſum eſt perficere,feſtinat quod prẽceptum eſt adimple-*

Gene.22.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G re. Fuit enim lætus cùm eum acciperet, lætior cùm eum immolandum dominus postularet. Ostendit Abraham charissimũ quidem sibi esse filium, sed multò charioré filio existere dominum: nec dulcedinem, aut affectus pignoris respiciebat, qui iussionẽ vt perficeret cogitabat. Totos affectus conuertit in deũ, cui iam se nouerat mãcipatum. Deniq; illam fidem seruabat in sese, cùm filiũ iuberetur offerre, qua deum promeruerat, cùm eũ mereretur accipere. Adest Isaac patri quidẽ ætate dissimilis, sed fide ac deuotione æqualis. Adest, inquam, Isaac, qui si quid pater disponeret, ipse fieri libenter optaret. Ita enim filius paruit patri, vt pater diuinæ obtemperaret iussioni, vt de consensu filij pater securus existeret, & voluntati patris sese filius manciparet. Erat enim in vtrisque vnus animus, par sensus, & similis circa deum affectus, vt generositatem patris in filium transfusam conspiceres, & innocentiam filij patri nõ deesse videres: vt & paternæ fidei particeps filius extitisset, & simplicitati filij patris sublimitas redundaret. Qua securitate Abraham fretus, sternit sibi asinam, ad sacrificium ligna concîdit, pueros secum adducit. Cùmq; ad ciuitatem venissent: estote isthic, inquit, ego & puer iste ibimus soli: & H cùm adorabim⁹ dominum, reuertemur ad vos. Statim pater cum filio proficiscitur solus, ad quem idem filius: Pater, inquit, ligna video, cultrum & ignem video, hostiam quam immolaturus es quæro. Desine, inquit, desine istud quærere fili, quod sibi dominus ad horam procurabit: desine quærere, quod sibi dominus iam præuidit. Magnum præsagium promittentis, magna innocẽcentia inquirentis. Isaac hostia, de hostia patrem interrogat, sacrificij effectus desiderat. Quis ab eo quæ deerat quæritur, ne ipse qui loquitur, immoletur. Ast vbi ad locum ventum est, vterq; montem ascendit. Aram pater extruxit, ligna composuit, filium colligauit: Patere mi, inquit, fili, patere votum perficere: patere, inquit, per te iussionem domini explere. Deus enim qui te condidit, expetit: quæ dedit, quærit: qui te creauit, te sibi desiderat immolari: non est enim hoc paricidium, non est crudelitatis admissum, quia votum est, nec tibi fili à genitore mors miserãda infertur, sed vtrisq; nobis salubriter prouidetur. Tantò eris acceptabilis hostia, quanto libenter glorioſæ mortis exceperis beneficia. Quod iussus pater es, perfice, inquit: quod disponis, constãter adimple. Ego I enim nec renuo, nec recuso: quod volueris, volo: quod optas, exopto: quod desideras, & ipse desidero. Deniq; eo voto istã mortẽ excipio, quo te eã mihi inferre velle cognosco. Hæc & si vterq; non dixit, tamen cuncta ista in actu ostendit. Mox pater extensa manu gladiũ sumit, dexterã erigit, iugulare filiũ, sacrificium perficere, iussa domini voluit deuotus implere, & pẽdẽte iam atq; imminente mucrone: parce, inquit dominus, parce, fidem tuam quæsiui, non filium vt iugulares optaui: nec amabile pign⁹ tibi subtrahere, sed deuotionem tuã volui pertentare. Nunc cognoui, quia amas dominũ magis, quàm filiũ: imò magis amas filiũ, quia diligis dominum: quia dum non pepercisti filio propter deum, eũdem tecum constituisti domino glorioſum: quare te benedictionibus cumulem, & infinitam filiorum multitudinem ex eo tibi prouenire confirmem. Statim procuratur aries, qui pro Isaac sanctissimo mereretur occîdi. Nec enim fas erat, vt Isaac, qui typũ Christi portabat, à patre hoc in tempore mactaretur: quia perfecta sacrificij hostia Christo domino seruabatur. Procurabatur, inquã, aries, qui pro Isaac mereretur occîdi, vt & promissum patris de hostia compleretur, & perfecto sacrificio patri Isaac incolumis redderetur. Tunc vterq; lætus de monte de- K
scendit: pater, quòd sacrificij votum saluo filio perfecerit: filius, quòd iussa patris libenter optasset. Gaudet de patre filius, de filio pater. Gaudẽt propinqui, familia cũcta lætatur: gaudent inquam, quòd & opus tantum perfectum sit, & quòd patrem cum filio incolumes illis dominus reuocarit.

Diui Ioannis Chrysostomi de Habenda cura salutis proximi, & quare Abram uocatus sit Abraham, homilia.

HAud difficile foret ex consequentia nuper dictorum, præsentis sermonis sumere proœmiũ: siquidem vobis possibile esset scire, quid nuper à nobis dictũ, & quomodo finitus fuerit sermo. Verùm quia plerique ex his, qui nuper affuêre, hodie non assunt, & ex his qui nunc assunt, nuper abfuêre, cogit auditorum varietas, vt repetenda sint, quæ nuper dicta. Vnde & hi, qui prius sermonem audierunt, melius dictorum memoriam firment: & his qui abfuerunt, non tam damnosum sit abfuisse, si & ipsis innotescat doctrina pridem habita. Et fortassis dicent, qui semper sunt præsentes, quòd propter illos nuper dicta non sint resu- L
menda, vt hi qui cum aliis conuenire contempserunt, hoc damno emendentur, & fiant posthac diligentiores. Equidem laudo, quòd fratrum doletis ignauiam, & admiror zelum. Vellem autem nos zelum temperare misericordia. Zelus enim veniam negans, potius furor est quàm zelus: & admonitio misericordia carens, tortura quædam est: Quapropter magis vos obsecro, ne amarè vicinorum iudicetis peccata. Nam sicut is qui absque compassione vulnera fratrum spectat, nullum inueniet qui se dignetur venia, si quando & ipse peccauerit: ita qui cum misericordia lapsum proximi iustificat, si quando & ipse supplantabitur, multos videbit manum porrecturos. Et hæc nunc dico, non quòd velim eorum qui rarò huc conueniunt negligẽtiam augeri, sed quòd maiorem, honestiorémque curam nostram erga illos cupiam, ita vt cũ ratione, & amoris affectu geratur. Alioquin & nos superioribus diebus multos & longos sermones aduersum illos pronunciauimus, & neque hominum nomine dignos diximus: sicut meministis nos in hoc produxisse prophetas duos præcipuos contra il- M
los, quorum vnus dicit: Veni, & non erat homo: vocaui, & non erat qui audiret. Alius autem declamat & dicit: Cui loquar & testificabor? incircuncisę aures eorum, & non possunt audire. Quibus verbis mentem eorum satis acriter perstrinximus, nunc verò iterum obsecramus. Sic enim & Paulus iussit: Argue, inquit, increpa, obsecra. Neque enim hoc semper solùm agere oportet, neque semper illud solùm: sed vtrunque alternis vicibus, quò maior inde sequatur vtilitas. Nam si semper argueremus, impudentiores illi fierent: si semper obsecraremus, ignauiores redderentur. Quapropter & medici non solùm secant, sed & vulnera obligant: neque semper amara, sed nonnunquam & lenia pharmaca infundunt: vt per priora purificentur sanies & putredo, per posteriora autem mitigetur dolor. Et idcirco & alibi inquit Paulus: fratres, si præoccupatus fuerit homo
in aliquo delicto, vos qui spirituales estis corripite illum: considerans temetipsum ne & tu tenteris. Optima admonitio, perfectum consilium, quod paterna viscera declarat, & eius qui magnam nostri curam gerit. Verè linguæ Paulinæ verba, Fratres. Satis eximio nomine beneuolum reddidit auditorem: quasi ducturus: Eiusdem vteri partu & doloribus prognatus es, eundem habuisti pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A buisti patrem,iisdem alimentis educatus es,communicasti ei in natiuitate spirituali,cognationem & fraternitatem hanc etiam in corrigendis proximi erratis declara. Si præoccupatus. Non dixit,si peccet,sed ad genus peccati confugit, quod maiorem meretur veniam. Si præoccupatus fuerit, si grauiter tentatus succubuerit, si errauerit, neque eum qui dedita opera peccauit dicit, sed eum qui studuit bene agere, supplantatus tamen est à potestate diabolica & victus. Nam talis non tam accusationem quàm veniam meretur. Si præoccupatus fuerit homo. Iterum ad aliam veniæ speciem confugit, nempe naturæ infirmitatem, quam nomine hominis insinuat. Sicut & magnus Iob veniam à deo impetrare volens, dicebat: Quid est homo quòd reputas eum,& visitationem peccatorum eius fecisti? Sic & nos faciamus, quando cum peccatore aliquo expostulatur, continuò dicamus, Homo est: & naturæ recordatione ad misericordiam stomachantes prouocemus. Et ea de causa Paulus ad naturam & eius infirmitatem confugit, cùm dixit: Si & præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto. Nō simpliciter magna peccata dicit, quæ maiora quàm
B vt compassionem & misericordiam mereri videantur, sed parua & deordinata. Vos qui spirituales. Is qui peccat, homo: qui verò bene operantur, spirituales dicuntur. Hìc virtutis vocabulum posuit, illic naturæ nomen dixit. Multùm autem differt homo, & spiritualis. Vos qui spirituales. Si spiritualis es, ostende mihi virtutem tuam: non à tua, sed mea salute, sed à subsidio quod lapso fers. Hoc enim spiritualis est, non despicere sua membra periclitantia. Instruite talem. Facite, ait, ne capi possit, ne certando defatigetur, ne præliando aduersus diabolum succumbat. Considerans temetipsum, ne & tu tēteris. Hoc summum consilium est,& admonitio maximè cogēs. Etiamsi saxeus fueris, & audias, verbum hoc sufficiet ad terrendum, & prouocandum, quò feras auxilium lapso. Non vis, ait, vt frater misereri, non vis vt hominibus concedere veniam, nō vis vt spiritualis manum porrigere, considera conditionem tuam: neque indigebis consiliario, sed per temetipsum iacentem iuuabis, & à temetipso admōneberis. Quo pacto & quo modo? Considera temetipsum ait, ne & tu tenteris. Nō dixit: Nam omnino & tu peccabis, ne molestior esset: sed quomodo dixit? Ne quādo & tu tenteris. Fieri enim
C potest, vt pecces: fieri etiam potest, vt nō pecces. Et quia incertum est futurum, para tibi misericordiæ sportulas, quas illi dones, vt per illa quæ proximo impendis, si & tu aliquando lapsus fueris, inuenias promptuaria compassione & miseratione referta. Non dixit, ne quando & tu pecces, ne quando & tu cadas. Attendite diligenter ad vim verborum suorum. Sed ne quando & tu tenteris. Quo simul indicatur, quòd habemus inimicum tentatorem. Et tentator non statum insidiandi tempus habet. Plerunque enim nobis dormientibus, & negligentibus imponit: & idcirco præoccupatus ille magis dignus est vt ei condonetur, quoniam à tentatore captus est. Non enim erat ei manifesta pugna, neq; condictus dies belli, sed per ignorantiam deceptus & superatus est. Sic nautę quoque faciunt cùm per magnum & spacioſum mare nauigant: licèt nauis secundo vento feratur, licèt omni fruantur securitate, cùm tamen viderint alios vel à longè naufragium facere: non ad propriam spectantes vtilitatem, illorum contemnūt calamitatem: sed sistunt nauem, & eiiciunt ancorā, detrahunt vela, eiiciūt funes, proiiciūt tabulas, vt ille qui à fluctibus mergitur, fortè aliquo illorū arrepto, emergat. Imitare & tu nau-

Iob. 7. d.

D tas homo: nam & tu mare nauigas magnum & spacioſum, nempe vitæ præsentis mare, quod multas habet beluas, piratas, petras, & latentes scopulos, crebrísque turbatur fluctibus, & in eo naufragantur plurimi. Cùm igitur videris nauigantium aliquem diaboli insidiis circunuallari, & amittere diuitias salutis, natare in fluctibus, & iam submergi, relictis negociis tuis, statim illius prouide saluti. Neque enim moram sustinet, neq; dilationem, qui submergi incipit. Igitur statim accurre, & quantocyus è fluctibus eum eripe. Age & moue, quicquid ei prodesse credis, atq; ita ipsum ex profundo interitus extrahas, etiamsi te plurima negocia aliorsum vocent, & trahant, nihil ducas magis necessarium salute sic laborantis, Nā si parumper differre volueris, perdetur tempestate rapida. Vnde in tantis periculis magna acceleratione opus est & studio. Audi quomodo Paulus, viso homine quodam, qui in profundum rapiebatur, solicitus & anxius erat, & alios excitabat. Valeat in illum charitas, inquit, ne fortè tristitia abundantiore absorbeatur ille. Et ppter hoc iubet statim præbere manum, vt ne interim dum differimus, præuentus ille absorbeatur. Curam igitur geramus fratrum nostrorum.
E Hæc summa vitæ nostræ est. Hoc signo internoscimur an Christiani simus, cùm nō solùm quæ nostra sunt spectamus, sed & membra nostra peruersa corrigimus & instruimus. Hoc maximum indicium fidei. In hoc cognoscent omnes, inquit, quòd discipuli mei est is, si diligitis mutuum. Charitatem autem syncerā declarat non communio mensæ, non breue colloquium, non verborum adulatio, sed studium & sedulitas in considerando, quid proximo conducat, vt erigatur qui cecidit, & porrigatur lapso manus, vt ante bona propria, inquiran tur quæ proximi sunt. Hæc est germana charitas. Nam charitas non spectat quæ sua sunt, sed prius videt ea quę proximi, quàm quæ sua. Et ego nunc non propter memetipsum tam prolixis sermonibus vtor, sed propter vos. Igitur & vos audite, non propter vosmetipsos, sed propter alios à vobis erudiendos. Quippe ecclesiæ corpus per membrorum cohærentiā, & mutua subsidia nutritur & seruatur: & sicut membrum, quod apud seipsum cibos omneis reseruat, vicinóque non communicat, & seipsum offendit, & reliquum corpus corrumpit: vt de stomacho videmus: is enim si cibum solus continuerit, & reliquum corpus fame corrumpit, & seipsum
F sua inexplebili improbitate perdit: si autem acceperit quantùm pro sua portione satis, & reliquum aliis membris transmiserit: & seipsum & reliquum corpus in bona valetudine conseruat. Ita & tu nunc, si ea, quæ à nobis audis, detinueris, aliisque non communicaueris, & illum incommodabis, & teipsum iam corrupisti: quia ignauiæ & inuidiæ grauissimos morbos foues. Satis enim ad perditionem tuam fuerit, vel ob maliciam, vel ob inuidiam, vel etiam ob ignauiam non communicare aliis. Contrà, si citra inuidiam, & ad alios transmiseris alimoniam, & tibiipsi & aliis profuturus es. Et de his dictum est satis. Nunc operæpretium fuerit, venire ad contextum eorum quę nuper dicta fuerunt. Quę erant ergo illa? De Saulo & Paulo tunc exquirebamus, quare aliquando Saulus, & aliquando Paulus vocatus sit. Et inde digressi sumus in multorum nominum historiam. Verùm quia semel hinc soluimus, non videtur dignum esse, vt cùm vtilis adhuc occurrat negociatio, temerè eam prætereuntes, negligamus. Nam licèt per Paulum in hoc argumentum deuenerimus, nihilominus & aliorum nominum rationes

2. Cor. 2. b.

Ioan. 13. d.

1. Cor. 13. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hac negociatione inuenire possumus: Sicut & mercatores, qui mare nauigant, & propter minuta quædam in longinquas terras proficiscuntur: cùm venerint in petitam ciuitatem, & viderint copiam aliarum rerum sibi conducibilium, præter eas propter quas à patria exierunt, multa plura quàm decreuerant mercantur, sic dicentes: Longa via venimus, multas tempestates, multáque pericula pertulimus. Quid igitur vetat negociationem nostram fieri ampliorem? Talia vtique & nobis dicere licet. Nam inquirentes de nominibus Pauli, inuenimus consequenter & nundinationem aliorum nominum. Nempe Petrum anteà Simonem dictum: & filios Zebedæi Ioannem & Iacobum, filios tonitrui nuncupatos. Inuenimus & in veteri, Abraham, qui anteà Abram vocatus fuit: & Iacob Israëlem nominatum: & Sarai Saram. Inuenimus autem quòd & alij non fuerint agnominati, sed à principio sibi indita nomina retinuerint, sicut Ioannes Baptista, Isaac & Adam. Absurdum igitur fuerit, & extremę desidiæ tantùm è manibus thesaurum abiicere. Nam propterea longiorem fecimus sermonem, & quia nuper diximus de his, qui suum primum nomẽ retinuerũt, hodie de dionymis dicere mẽs
H est. Quorum vnus est Abraham. Adam eodem semper nomine vocatus est. Et Isaac quoque aliam appellationem non accepit, sed ab initio vsque ad finem semper Isaac dictus est. Pater autem Isaac Abram & Abraham dictus fuit. Dixit enim ad eum deus: Non erit vltrà nomen tuum Abram, sed Abraham vocabitur nomen tuum. Etenim Abram vocabatur prius: sed hoc nomen non est Græcum, neque nostra, sed Hebræorum lingua sic vocatur. Quid igitur sonat nomen hoc cùm interpretatur? Transitor. Nam Abram Syrorum voce idem est quod trans, vel vltrà. Et sciunt qui linguæ eius periti sunt. Magna quoque Syrorum cum Hebræa lingua cognatio est. Sed dicis, quare trãsitor vocabatur? Iudęa regio, hoc est, Palæstina omnis quæ ab Aegypto vsque ad Euphratem è regione iacet Babyloniæ, vnde erat Abraham: & fluuius communis terminus vtriusque terræ, medius vtramque secat. Et quia Abraham non Palæstinus erat, sed ab vlteriori ripa fluminis venerat, nempe à Babylonia: ideo à loco & facto nomen accepit, & dictus est Transitor: quia à loco vlteriori fluminis venit. Quare autem fluuium transiit? quia deus iusserat. Et quare deus iussit? vt ostẽderetur obedientia iusti. Et quomodo ostensa fuit obe-
I dientia iusti? quia propter prȩceptum dei domum suam quam reliquit, pro aliena commutauit. Vides quanta catena rerũ in appellatione iusti nectatur? Vides quàm ingens historiarum pelagus nomen hoc nobis aperiat? Disce igitur eius nomen primum, vt cùm videris eum Palæstinam incolentem, appellatione nominis in memoriam patriæ eius, & causæ propter quam eam reliquit, manuducaris, & ita ad imitandum eum admonearis. Ecce enim vir ille ante legem, & sub lege vitã agens, philosophiam quoque quæ nobis tempore gratiæ tradita, susceperit implẽdam, & ante tempus gratiæ fecit, quod
Matth.19.d posteà discipulis Christus dixit: Amen dico vobis, quòd nullus est qui relinquit aut domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, qui non centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. Non solùm autem hinc apparet, quàm sapienter vixerit iustus, sed etiam
Gene.12.a. dei promissio hoc declarat. Veni enim, inquit, in terram, quam monstrauero tibi. Nam tametsi vtræque illæ regiones Chaldæa & Palæstina erant corporales, illa tamen sua erat, hæc aliena: illa certa, hæc incerta: illa in manibus, hæc in spe: ipse autem relictis certis, manifestis, & his quæ in manu erant, festinauit & trãsiit ad incerta, incognita, & ad ea in quibus sibi non licebat dominari vt persuadeat, erudiatque neque contradicendum, neque cunctandum, quando deus certa relinquere iubet. Nõ enim tam certa quæ in manibus, atque ea quæ in spe. Non sic manifesta est præsens hæc vita, vt futura illa. Hanc enim videmus nostris oculis, illam videmus oculis fidei: hanc videmus in manibus nostris positam, illam videmus in manibus dei custoditam. Promissiones autem dei multò certiores sunt, quàm quæ in nostris sunt manibus. Vis discere quomodo hæc quidem vita in incerto sita est semper, futura autem illa, quæ videtur incerta esse, hac prȩsenti certior sit & solidior? Inquiramus, si placet, quæ sunt illa præsentis vitę prȩclara. Diuitiæ? gloria? potentia? magnum existimari ab hominibus? sed videbis nihil illis esse incertius. Quid enim infidelius diuitiis, quæ sæpe nec vsque ad vesperam nobis permanent, sed sicut ingratus transfuga, ab hoc ad illum, & ab illo ad alium subinde trãseunt? Quid & gloria est minus fidele? sæpenumero qui clarus erat & nobilis, repentè contemptibilis fit, & ignobilis: & è diuerso quoq; sæpe obscuri subitò clarescunt. Et sicut videri nequit in rota, quæ continuò versatur, aliqua pars eius, eo
L quòd crebra circunferentia semper summa fiunt ima, & ima summa: ita & nostrarũ rerum impetus, dum continuò vertuntur, summa facit infima: vt videre licet in diuitiis, potentiis, ac aliis. Nunquam enim in eodem statu manent, sed semper instabiles, fluminum fluxus imitantur. Quid igitur his incertius, quæ tam crebrò transferuntur, & priusquàm rectè appareant, auolant: priusquàm adueniant, resiliunt? Vnde & propheta de deliciis & diuitiis talibus differens, & spectans vacantes talibus quasi permaneant, dicit: Ruputarunt quasi stantia, & nõ quasi fugientia. Non dixit, quasi prætereuntia, sed quod multò minus, quasi fugientia. Non enim paulatim recedunt, sed mira celeritate. At patriarcha ille non sic egit, sed relictis omnibus illis, tantùm ad promissiones dei spectauit, viam nobis parans ad futurorum fidem: vt cùm promiserit tibi deus futura, & quæ non videntur, ne dicas quòd hæc incerta sint, & obscura. Incerta enim illa, certiora sunt his quæ videntur, modò oculos
M fidei habeamus. Quid autem, quòd ipsa non videmus? Deus ea promisit, & pollicitus est. Quando deus promittit, nulla variatio promissionibus adiungitur, atque adeò illa maximè manẽt, quæ in manu dei sunt. Ex ma-
Ioan.10. nu enim dei, inquit, nullus rapere potest. Igitur quia nullus rapere potest ex manu dei, certus ille thesaurus semper manet. Præsentia autem omnigenis variationib⁹ & vicissitudinibus sunt obnoxia, & propterea pro eis sæpe laborem ferimus, & fine eorum frustramur. In his autẽ quæ speramus non ita est, sed is qui laborauit, necessariò coronas & præmia consequitur. Nam spes non pudefacit, quia dei est promissio: & dona promissa sequuntur eius naturã qui promisit. Relictis igitur incertis, apprehende ea quæ conspicua sunt: Conspicua autẽ sunt non præsentia, sed futura. Iam quòd aliqui ad præsentia spectant, & futura respuunt: non ideo respuunt, quòd obscura & incerta, sed quòd sublimia sunt & supra suam imbecillitatẽ. Cõsidera igitur quãta sit virt⁹ iusti. Promiserat ei de⁹ corporalia, & ipse spiritualia quærebat. Vbi, dices, ꝓmisit ei de⁹ corporalia, & ipse spiritualia quęsiuit? Egre-
Gene.12.a. dere, inquit, de terra tua, & de cognatione tua & de domo patris tui, & veni in terrã, quã mõstrauero tibi. Corporalis erat terra prior, sed & futura, quæ illi dãda erat.

Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Quid ergo ille? immo non illum, sed Paulum audiamus de illo dicentem. Nam licèt hanc promiserat deus, relictus tamen præsentibus, festinabat ad futura. Quid igi
Heb.11.c tur Paulus dicit: Iuxta fidem mortui sunt hi omnes, cùm non accepissent promissiones, sed procul eas vidis sent. Quid dicis? Non obtinuit Abraham promissiones? non venit in Palæstinam? Falsa ergo ea quæ dicta sunt. Venit quidem in Palæstinam, non hanc autem spectauit, sed aliam *quæ in cœlis, desiderauit. Cuius rei &*
Ibidem. Paulus testis, cùm adiicit: Et confessi sunt se hospites & peregrinos *in terra*. Hospésne est, qui tantam accepit patriam, & tantam regionem? dic obsecro. Non enim hanc, sed cœlum spectauit. Nam qui hæc dicunt, *inquit*, declarant, quòd aliam inquirant patriam, cuius artifex & opifex est deus, illam inquam Hierusalem cœlestem, & quæ suprà est. Vidisti quomodo promiserit illi deus corporalem, & ipse quæsiuerit supernam Hierusalem? Itaque corporalis est promissio, spirituale autem iusti desiderium. At nos planè diuersa facimus. Deus illi promiserat Palęstinam, sed ille spectabat cœlum. Nobis promissum est cœlum, & ad terram tendi-
B mus. Hæc lucra ex Abraham nobis contigerunt, quia nomen eius didicimus, & quare Transitor dictus sit, & quòd relicta terra sua in alienam concessit, præteritisque certis ad incerta se conuertit, & abiectis his quæ in manibus & corporalibus, aspirauit ad ea, quæ spe concipiebat, idque ante gratiam, & ante legem, atque ante prophetarum doctrinam. Vnde manifestum, quòd præceptore caruerit, sufficeritque ei natura mouens cogitationes conscientiæ eius, vt sic inueniret opificem vniuersi, & propter hoc dicebatur Abram, quod nomẽ ei & parentes ea de causa indiderunt. Sed fortè statim dixerit aliquis: Mendacium hoc est, & confictum. Parentes enim Abrahæ *iniusti* fuerunt, & neque placuerunt deo, *neque sciuerunt futura*, neque pollicitationem à domino dandam *præcognouerunt. Certè impij* erant & idololatræ, & Barbaris magis Barbari. *Scio* & ego, & propterea laudo iustum, quòd tales parentes habens, talis ipse factus sit. Etenim valde rarum & admirabile est, ex agresti radice dulcem fructum produci. At non accusandi sunt ob parentum maliciam filij piè viuentes, sed & vt admirabiles habendi, eo quòd cùm pietatem à parentibus non acceperunt, nec habuerunt qui manu-
C ducerent, quasi in eremo & inuio euntes, viam quæ in cœlum fert, inuenire potuerint. Non igitur crimen est, habere patrem impium, sed imitari patris impietatem. Et crimen est maximum, non quòd habemus improbos parentes, sed quòd illorum non agimus curam, & non offerimus omnia quæ *ab eis* habemus, vt ab impietate sua eos eruamus. Hæc autem dixi, vt ne turberis dilecte, cùm audis quòd Abraham impium patrem habuerit. Nam & Timotheus impiũ patrem sortitus fuit: filius enim Iudææ mulieris erat fidelis matris, patris autem Gentilis. Et quòd pater eius manserit in impieta-
2.Tim.1.b te, & fuerit conuersus, manifestum est ex hoc. Laudans enim Timothei fidem Paulus sic dicit: Quæ habitauit in auia tua Loïde, & matre tua Eunice, confido autem quòd & in te. Nusquam hìc patris nomen legitur. Et quare? quia in impietate perseuerans, non erat
Matth.12.c dignus qui cum filio numeraretur. Et apostolos malos habuisse patres manifestauit Christus, cùm dixit: Si ego *in Beelzebub* eiicio dęmonia, filij vestri in quo eiiciunt? propter hoc ipsi erunt iudices vestri. Sed ne turbet hoc neque offendat. Nam ex hoc discimus, quòd non naturæ, sed *voluntatis* est vitium & virtus. Enimuero si naturæ esset, omnino mali malos pârerent, & boni bo- D
nos: Sed quia electionis & voluntatis est probum vel improbum esse, idcirco sæpe malis patribus boni filij, & ignauis filiis studiosi patres sunt, vt non naturæ, sed voluntati semper illa imputemus. Verùm cùm parentes Abrahæ, vt dixi, fuerint impij, quomodo ei hoc nomen indiderunt? Fuit hoc opus diuinæ sapientiæ per incredulam linguam dispensantis, vt puero nomen imponeretur, habens in se futurorum historiam. Sicut eandem virtutem & in Balaam declarauit, cogens eum fu- Nume.23.
tura prædicare: quo manifestat, quòd non solùm in suis, c.d
sed & *in alienis* dominari potest. Et vt discas, quòd parentes etiam non valde pij, sæpius nescij imponunt nomina filiis, quæ multam futurorum dispẽsationem declarent, docebimus etiam alio exemplo. Lamech qui fuit pater Noë, non erat gratus deo. Nam si fuisset pro-
Gene.6.b batus apud deum, non dictum esset, Noë solum perfectum inuentum in generatione sua. Neque nos transiuissemus iusti patrem in commemorandis nominibus, si iustus fuisset. Quid igitur ille? Imposuit nomen puero, quod *præcipuam futurarum* rerum haberet historiam, *erátque appellatio iusti prophetia. Significabat enim nomen eius futurum diluuium*. Nomen eius He- E
braica *lingua* vocauit Noë, quod interpretatũ est, quies. Noë, quomodo interpretetur.
Niah enim, Syrorum voce quies est. Sicut igitur Abraham ab abar quod est trans vel vltrà dicitur: & Adam ab Aedem, quod est terra, dictus, eo quòd sit terrenus: ita hic à Niah vocatus est Noë, hoc est author quietis: declarat autem hoc & adiecta particula, Vocauit enim
Gene.5.d eum Noë, dicens: Hic nos quiescere faciet. Quietem diluuium vocans, eo quòd sub illo futurum diluuium. Diluuium autem mors fuit: Mors verò quies viro est. Et idcirco hominem, sub quo diluuium factum, *quietis authorem vocauit. Et quòd non torqueam scripturas, ex scriptura ipsa audiamus hoc. Vixit* Lamech annos
Ibidem. *centumoctoginta*, & genuit filium, & vocauit nomen eius Noë, dicens: Hic nos quiescere faciet. Et quare non dixit: Hic occîdet nos, hic faciet diluuium fieri: sed dicit, Hic faciet nos quiescere? Creatura omnis resoluitur, abyssi de subtus erumpunt, cataractæ superius aperiuntur: omne pelagus erat mirum & admirabile & horribile, & in luto quasi communi sepulchro promiscua hominum, & equorum ac ferarum corpora occultabantur: & tantam calamitatem, tantáque mala quietem vo-
Ibid.6.a cas? Profectò dicit: Nam homines in magna malitia F
viuebant. Diluuium autem, quia malitiam resecuit, ideo liberati illi à malitia, quiescere dicuntur. Generationem enim illorum quasi corpus incurabiliter languescens, & malis multis nullam consolationem admittentibus obnoxium, superueniens diluuium eripuit, & quiescere fecit. Nam si mors viro quies, multò magis his, qui inemendabiles in malitia viuunt, mors quies est, liberans eos à laboribus, nec sinens vlterius iniquitatis consuetudinem progredi. Non est enim grauius, ingestabiliúsve pondus, quàm peccati natura: nihilque ita labores & ærumnas nobis affert, vt malitiæ species & delicta. Et propterea Christus his qui in peccatis viuunt, di-
Matth.11.d cebat: Venite qui laboratis & onerati estis, & ego vos quiescere faciam. Et idcirco Lamech diluuium quietem appellauit, eo quòd superueniens malitiæ finem impositurum erat. Volebam sermonem *hunc* prolixiorem facere: multa enim omitto, *quæ* ad nomen Noë pertinent: sed hæc nunc memoria retinete, & fratribus *vestris* qui absunt, dicite: *vt ne* cogamur iterum *productioribus vti proœmiis*, & dictorum repetere cõsequentiam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sequentiam. Sermonem in precibus finiamus, gratias agentes deo, qui hæc vt dicerem, dedit: Cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

Sermo diui Ioannis *Chrysostomi de* Iacob *&* Esaü. *Incerto interprete.*

Gen.25.

DOrtabat Rebecca geminos in vtero fratres, ante ortus principia bellatores: certantes, filios mater antè sentit, quàm nouit: antè patitur, quàm videt: antè sustinet, quàm agnoscit. Licuit filiorum bella sentire: quos nondum licuit generare. Certamen inter fratres in vtero geritur: bellum inter natos committitur. Materna viscera quatiuntur, nec ad ortus principia properatur: sed ante principia, noua certamina celebrãtur. Velim causas tanti certaminis nosse, velim istius pugnæ negocia tractare. Quid intercesserat, quid factum fuerat, quæ pugnandi ratio, quæ causa vincendi, quo spectatore id geritur, quo iudice celebratur, quid victori promittitur, quid victo è contrario denegatur? Quis certare docuerat: quis pugnare monstrarat? Sed notum est cunctis, istorum certamine fratrum, causas duorum exprimi populorum. Vult enim deus antè ostendere futura, quàm veniant: antè, ventu-
H ra monstrare, quàm fiant. Etenim præiudicare non potest pugna, si pugnæ non consentiant merita. Sed futurorum præscius deus qui monstruosum certamen voluit exerceri: dat certandi affectus, vincendi vota ostendit, & spectatorem se constituit, se iudicem demonstrauit. Adeò certamen geritur præsente domino, qui genuit: & matre teste, quę sensit. Sed mater certamen sentire potuit, videre non potuit. Denique interrogat dominum: Quid est, inquit, domine quod geritur? quid est, quod in vtero meo te teste tractatur? Quid facturi sunt nati, qui sic luctantur innati, aut quæ natorum vota suscipiam, cùm sic in luctamine nondum natorum concutiar? Duo sunt, inquit dominus, populi in vtero tuo: & duæ gentes de ventre tuo diuidentur. Et populus populum superabit, & maior seruiet minori. O veneranda præscientia dei. Designantur in vtrisque fratribus gentes: in singulis, populi declarantur, immo ipsi gentes & populi nuncupantur. Futurarum sobolum nomina in natos conferuntur: & adhuc innatorum nomina ignorantur. Dicuntur enim parentes, qui necdum filij no-
I men acceperant: appellantur patres, qui nati non fuerant: vt fierent genitores, antequàm filij fierent: patres, antequàm nati. Ostenduntur amborum merita: & operationis nondum est causa. Quid quisque mereatur, edicitur: & meritæ causæ silentur. Sententia à deo profertur: & adhuc qui meretur, non nascitur. Iudicium diuinitus celebratur: & adhuc in vtero, qui iudicatus est, detinetur. Præcedit mores iudicium, sententia actibus prior est. Non expectatur tempus, vt merita dispungantur: quia dispunctoris potentia antè nouit omnia, quàm nascantur. Interea certamen nec nascẽtibus defuit: dum maioris plantæ innixus, aut prior nasci desiderat, aut se victorem tali gestu demonstrat. Maior tamen properat in lucem, & adhuc tenetur in ventre: quærit prior nasci, ne & in hoc possit à fratre deuinci. Cupit pudorem properantia tegere, desiderat ignominiam festinatione mutare, timet videri victus, antequàm natus: sed iam matri prouentus certaminis iudicauerat deus. Iudicat & nascentium ortus: vnde dignè Iacob supplantator vocitatus est. Sed diuidit in amorem vterque parens vtrunque nascentem: sic pater maiorem, sic mater minorem assumit. Pater in vtero victum amore solatur: mater verò victorem diligit, quem pugnantem non vidit. Optat pater victori victum æquari: si victi K
mores possent à malicia immutari. Sed iam seruatur sententia, quia sententiam prouocauerant causæ, nec in aliquo potuit bonitas in innocente corrumpi: vt malicia in reo non potuit immutari. Igitur properant impleri prædicta: festinant geri, quę fuerant diuinitus nunciata. Denique coquit Iacob pulmentum constitutus in domo, desiderio rapitur veniens Esau de campo. Sed malè desideratur, quod in damnum salutis assumitur: quia contrariè esuritur, quando salus manducando deperditur, aut in vitę interitum ordinatur. Molesta enim est fames, quæ ad hoc saginatur, vt perdat: perniciosa esuries, quæ idcirco excluditur, vt peior in homine nutriatur. Quoniam damnosa mercatio est: si salus pro cibo impenditur, aut magnis vilia comparantur. Adeò Primatus pluralium meri ponte
Esau primatus desiderio lentis addixit, eosdémq; Iacob intemperantia desiderantis accepit: quandiu Esau possidere non potuit, quod in vtero constitutus, amisit. Denique reddit Esau aliena, Iacob recepit sua. Fit Iacob benedictione iam primus, qui fuerat natura postremus. Primatus reddidit causa, quos negauerat aliquando natura. Nec diu eius gratiam indignus potuit vsurpare, quam Iacob meruit, antequam nasceretur, accipere. Interea hæreditaria benedictio à patre in Esau disponitur, & ab eo ciborum delectatio postulatur. Facito, inquit, Gen.27.
mihi fili cibos, quos amo: vt manducans benedicam te, L
antequàm vita ista decedo: sed ignorat Esau illum placitum in cibo, qui iam placuerat merito: nescit eum benedictioni aptissimum, cui tradiderat ipse primatum. Denique pergit venatum, vt imperata perficeret: remoratur, & tardat. Fit difficile, quod quæritur: vt in Iacob paterna benedictio compleretur. Quærit Esau inuenire, quod pater fastidiat: desiderat capere, quod genitor iam saginatus exhorreat. Hortatur & mater Iacob amãtissimum filium, narrat verba patris ad fratrem, refert imperata ciborum, benedictionis promissæ compotem dicit: si quæ fieri iussa sunt, implere festinet. Cogitur Iacob profiteri, quod non erat: mentiri, quod fuerat. Cogitur, inquam, simulare se fratrem, mentiri maiorẽ. Adeò pergit ad gregem, duos hœdos adducit: quorum pellibus brachia, nudámque ceruicem absconderet, & hirsuti fratris præsentiam simularet. Itaque parat cibos delectabiles mater, infert filius patri: pater miratur aduen-
tum tam celerem filij. Quid est hoc, inquit? quòd tam M
cito venisti fili? Quod dominus dedit, ait, attuli tibi. Surge, manduca quod desideraſti, vt benedictionem conferas quam promisisti. Accede, inquit, ad me fili, vt palpem te, & videam si tu es Esau filius meus. Accede, inquit ad me, vt sentiam tactu, quod oculis videre nõ possum: palpando intelligam, quod visu non cerno. Duo sensus, id est auditus & tactus in patre sancto contendunt, quisnam eorum, quod latebat, ostenderet: sed auditus indicat, quod tactus ignorat. Fallit enim habitus patrem, sed vox indicat veritatem. Refert vox, quod habitus refellebat: nudat lingua, quod tegmina simulabant. Indumento quidem fratrem mentitur: sed verborum sonitu, qui fuerat, indicatur. Vnde Iacob sanctissimus diuiditur apud patrem in duo, dum mentitur: alium habitus, sed vox indicat verum. Vestitus maiorem simulat, sed sermo minorem non cælat. Ita enim alienum est, quod simulatur: & proprium est, quod per vocem dignoscitur: vt benedictione sit dignum, quod est proprium: exhæredari enim meruerat, quod fuerat alienum.

Sermo diui

Universidad de Deusto
Biblioteca

A *Sermo diui Ioannis Chryſoſtomi Conſtantinopolitani, de Ioſeph, ubi à fratribus uenditur. Incerto interprete.*

Gen.37.c Ibi autem Iacob paſcebant oues patris ſui in Sichem: & dixit Iacob ad Ioſeph filium ſuum minorem: Vade fili, & vide, quomodo ſe habeant fratres & oues: & renuncia mihi. Ioſeph autem abiit. Illi autem cùm viderent eum venientem, dixerunt: Ecce ſomniator *ille venit. Venite, occidamus eum: & videamus, quid* ſignificent ſomnia *eius.* Mittitur à Iacob patre ſanctiſſimo Ioſeph ſanctus ad fratres, qui ſalutem patris ad illos, & ipſorum ad patrem afferret: *vt inter abſentes medius vtriuſque* ſalutis nuncius exiſteret: vt quod per ſemet ipſos abſentes ſcire non poterant, Ioſeph referente, cognoſcerent: & diſiunctos *huius* relatio iungeret, quos locorum diuerſitas ſeparauerat. Quem cùm venientem de longè cõſpicerent: ecce, inquiunt, ecce ſomniator ille: venite itaque, & occidamus illum: & videamus, quid portendant ſomnia eius. O nefanda rabies iniquorum. Non licet Ioſeph, nõ licet, inquam, impunitum eſſe, quòd bonus eſt? Non licèt meliorem tutum eſſe cum malis, & quaſi inuidi aliquid perdant, aut diſpendium alicuius rei incurrant: ſic bonorum vita detrimentum eſt peſſimorum. Zelant
B manſuetum inuidi, modeſtum ſuperbi, probum improbi, mitem tumidi, inimica æmulatione laceſſunt. Patitur Ioſeph ſanctus innocentis vitæ inuidiam, & æmulos in ſe fratres ſancta excitat vita. Bonum mali videre nõ poſſunt: denique venientem ad ſe, lacerant, ſæuiunt, necare feſtinãt. Nolunt meliorem viuere, ne degeneres ipſi poſſent improperia ſuſtinere. Cur innocentem zelas inimica fraternitas? Cur inuides bono? Cur pati ſimplicem non potes? Cur modeſtum perſequeris? Cur probum non diligis? Cur rea innocentis ſanguinis inueniris? Saltem diſtractus aliquatenus viuat, ne in te accuſator innocens ſanguis, vt in Cain, aliquando exiſtat. Serua tibi, ſerua inimica fraternitas viuum, quem ſentias aliquando placatum. Serua incolumem, quem neceſſitatis tempore inuenias prouiſorem. Forſitan enim adueniat tempus, quo cum ſeruum feciſſe pœniteat quidem, parricidium perpetraſſe minus collibeat. Leuius crimẽ eſt ſanctum ſeruituti addici, grauius nihil eſt innocentem animam iugulari. In ſeruo quod curetur, inuenies: in parricidio non reperies, quod excuſes. Mul-
C tis prouides, ſi iſtum diſtraxeris: tibi nocueris, ſi innocentem animam iugularis. Diſtractus igitur Ioſeph ſanctus in Aegyptum, accepturus totius prouinciæ dominatum, venundatur in ſeruum, in famulum addicitur, in innocentem fraterna crudelitas operatur. Suſcipit ſeruitutis notam, quam dominus præparabat ad gloriã. Humiliatur ad tempus, imminenti neceſſitate regnaturus. Miniſtrat vt ſeruus, vt famulus paret, domeſtica complet officia: nec obſequendo, deeſt in aliquo: vt humilitate perciperet, quicquid illi ingenuæ neceſſitatis præſtitiſſet. Adeò tantùm ſublimatur in domo, tantùm famulis cunctis præfertur, tantùm à ſeruis omnibus honoratur: vt quantùm ei dominus, tantùm ipſe familiæ imperaret. Fit rector & præpoſitus domus, fit cunctis imperans: ſolus fit domeſticæ curæ aptiſſimus. Sed his bonis cœleſti dono conceſſis, tentatio inimica non de-
Gen.39.c fuit. Pudicum iuuenem matrona appetit impudica: vt diabolus, qui in eius necem fratres armauerat, contra eum armaret & fœminam. Sed tam hæc dei iudicio cõcidit, q̃ fratres deus ab eius parricidio ſeparauit. Deinde ſolum ſola aggreditur: & cum caſto puero inceſta mulier fabulatur. Tandem, inquit, quærens optatum tẽpus D
inueni: & ad cupiditatem voluptatis implẽdę, aptiſſimũ ſilentiũ reperi. Nullus inter nos arbiter teſtis exiſtit, nec maritus domum repetit, nec familia recognoſcit, nec aliquis de externis interuenit. Inter nos ſolũmodo cauſa eſt. Nullus poteſt exiſtere, qui poſſit, quod gerim°, indicare. Fac, quæſo, quod peto. Exple animum cupientem tui, vt poſco. Deſiderantis preces, ne aſperneris, exoro. Ego te muneribus honorem, ego marito commẽdem, ego te libertate condonem: nec quiſquam mihi te charior poterit inueniri, ſi mihi, quod deſidero, contigerit adipiſci. Fruſtra, inquit Ioſeph, fruſtra mentis inimica tentatio: fruſtra me innocentẽ appetis: fruſtra mihi caſtiſſimo laſciuiæ verba immittis. Ego enim, quod loqueris, fugio: quod quæris, nolo: quod deſideras, perhorreſco. Solum metuo in cœleſtibus deum, cui° diſciplinam ſeruo, integritatem diligo, caſtitatem cuſtodio. Si enim domus totam poteſtatẽ accepi, ſi nihil mihi præter te, meus domin° denegauit: quomodo faciam iſtud, quod dicis, vt & dominatorem dominum & patronum tam liberalem offendam? Nam ſi in me per mendacium crimen conuerteris, & quod nolo, me voluiſſe contẽderis: dei erit liberare, quem in præſenti deſidero non offendere. Igitur poſt: quàm Ioſeph mulieris blandientis illecebras & ſerpentini oris colloquia aſpernatus, reſpuit: E
detentus ab eadem, relictis veſtibus fugit. Quæ cùm ſe publicatam conſpiceret, vociferata clamauit: & facinus, quod vitioſa mente conceperat, in innocentem ipſa cõuertit: & eum voluiſſe, quod ipſa non potuit, accuſauit. Fugit igitur Ioſeph, inquam nudus, pudicitia & caſtitate veſtitus: fugit relictis veſtibus, innocentia, qua vicerat, tectus. Et cui impudica mulier indumenta detraxerat, eum ſanctitas ipſa tegebat. Habe tu mulier deteſtanda, veſtimenta quæ tenes: habe exuuias, quas in argumentũ defenſionis falſẽ tuliſti. Habe apud te teſtimonium pudici victoris. Confinge falſas calumnias, nec te marito perſuade. Conſcientiam tuam non fallis, qua ſuperatam te ab innocente cognoſcis. Lætabatur interea Ioſeph pudicitiæ perfeciſſe bella, peregiſſe caſtitatis prælium, pugnam innocẽtia ſuperaſſe: in qua pugna laſciuia vincitur, calcatur petulantia, omnis impudicitia detrũcatur, triumphat caſtitas, integritas gaudet, victrix innocẽtia collætatur. Sed poſtq̃ maritus aduenit: deteſtanda mulier, quam libido nuper in perniciem innocentis accen F
derat, in eius mox accuſationem exurgit. Geſtabat namque in facie teterrima mulier dubios & ancipites vultus, & alterna coloris intentio, rubor pallori immixtus, diuerſos mentis eſtus verbis trementibus præferebat, vt videres & conſcientiam victi facinoris aperiri: & innocenti accuſationem, rabido furore aptari. En, inquit, quẽ nobis ſeruum intuleras, en cui vniuerſam domũ & omnia tua gubernanda credideras. Hic mei pudoris latro, hic pudicitiæ hoſtis, hic caſtitatis prædo extitit: quẽ vix luctando expuli, vociferando caui, pugnando deuici. Putauit me quoq; ſibi denegandam non eſſe: cui totũ, quicquid poſſides, tradidiſti. Tunc maritus furias in ſe inceſtæ tranſfert mulieris, tunc inflãmatur inſania, tunc ſæuitia excitatur. Vix ab iniuria abſtinet man°, vix ſeſe regit, vix cohibet. Cogitat digna cauſæ tormenta: meditatur conuenientia ſceleri tanto ſupplicia. Obtinet apud eum falſitas, veritas exulat. In cuſtodia innocens, quia reus eſſe noluit, religatur. Cur in innocentem graſſaris importuna tẽtatio? Cur appetis iuſtum? Cur ſanctũ perſequeris? Ioſeph enim innocẽtia reus eſt, non culpa: caſtitate, non adulterio, offendit. Cuſtoditi pudoris, nõ violati hoſtis eſt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hostis est. Vim passus est ipse,non fecit:iniuriam accepit, non irrogauit. Peccauit, quia peccare noluit, non quia peccauit quinimmo pœnam meruit, quia peccare pertimuit. Eat licèt in carcerem, iustus coniiciatur in vincula, in custodiam religetur: iniuria iniurioſi est, non innocentis:pœna lædentis est,non læſi.Supplicium ſi merui, patior: ſi non merui, ille patitur qui irrogauit. Reus quem peccatum non pœna caſtigat, ſpectat ſuum ſupplicium. Qui quod patitur non meretur,ſine pœna torquetur: quia tormentum non meretur, quod patitur. Adeò tormentum quod irrogas,pateris: quod tribuis,ſentis: quod infers, ipſe torqueris. Nec vlla tibi ſolatia poterunt ſubuenire, niſi iuſtum à pœna volueris reuocare. Interea Ioſeph in carcerem traditur, in cuſtodia religatur,exultat & gaudet. Exultat,inquã,victor & liber.Exultat domeſticã calcaſſe calumniam: exultat pudicitiæ obtinuiſſe victoriã.Licet in carcere morari il læſum,quẽ laſciuia mulier fecerat reũ. Licet hìc ſine periculo diuerſari,quoniam apud ſuos nõ licuit domi. Fit Ioſeph in cuſtodia tutus,in carceris loco ſecurus. Domi enim nonnunquam calumnia aptatur, in cuſtodia innocenti ſecuritas inuenitur.*In carcere enim nullus* appeti
H *tur,nullus alieno crimine oneratur: innocens iſthic tẽpus expectat,reus iudiciũ.*Nec aliena quenq; opprimunt crimina:quia nec bona malis,nec mala bonis deputantur aliena.Intrat Ioſeph ſanctiſſimus cuſtodiam,viſitator magis quàm reus,prouiſor non ſocius,medicus non ægrotus.Adeò ſit cunctorũ præpoſitus,ſit prouidẽs omnibus ſolus,ſit in reorũ ſolatiũ procurator.Gaude innocentia & exulta.Gaude,inquã, quia vbiq; illæſa es, vbiq; ſecura.Si tẽtaris,pficis:ſi humiliaris, erigeris: ſi pugnas, vincis:ſi occideris,coronaris. Tu in ſeruitute, libera es: in periculo,tuta:in cuſtodia,læta.Tibi omnis reatus addicitur:tibi vniuerſa militia ſubiugatur.Te potentes honorant,ſuſcipiunt principes,magnates exquirũt.Et iam illi te non,inquam,deſiderant,qui impugnant.Tibi boni parent,mali inuident:zelant æmuli,inimici ſuccumbunt.Nec vnquam poteris victrix non eſſe,etiam ſi tibi inter homines iudex iuſtus defuerit.

Innocẽtiæ ἔγκώμιον

Diui Ioannis Chryſoſtomi ſermo in Ioſeph de continentia. Incerto interprete.

I Mihi quidẽ ſemper vtiliſſimꝰ videtur, & Chriſti ſeruis dignus ſermo de continẽtia,maximè autem tempore hoc,quando Chriſtũ induti pueri eccleſiæ præ aliis bonis continentiã poſſidere maximè debẽt.Nemo iniuſtè vel intempeſtiuè,de fortitudine & certamine factum dixerit ſermonẽ, cùm athletæ iuxta olympicas leges exercentur.Itaq; & nos nunc, athletas Chriſti quos vidimus accepiſſe virtutẽ à ſpiritu propter diuina ſacramenta, ad agonẽ ſpiritualẽ miſſuri, meritò de continentia diſſerimus. In mundanis enim certaminibus poſt victoriã coronæ, in Chriſti autẽ ſtadiis ante victoriam coronæ.Quare autem coronatos in agonem mittit nos Chriſtus?vt metum incutiat aduerſariis, ſenſuſq; noſtros erigat, vt ad honorem à deo nobis datum ſpectantes,nihil indignũ domino vel loquamur,vel faciamus.Nã ſi rex aliquis purpura amictus, coronaq; caput ornatus,& victus naturæ affectionibꝰ indignũ quiddam regia maieſtate fecerit, mox vt in regiam ſtolam aſpexerit, emendat ſe, operámque dat ne poſthac à fœdis vincatur cupiditatibus.Et tu quoque indutꝰ Chriſtũ, viſa turpis animæ concupiſcentia, ad diuinam ſtatim ſtolam reſpice,meliorq; ſtatim eris,neque maligni artibus offenderis. Igitur pulchrum quidem continentiam commendare laudibꝰ,pulchrius autem poſſidere.Et ſanè non parum ad continentiam incitãtur, qui multum K
de ea loquuntur & audiunt.Atque eam ob rem virtutes ſanctorum celebrare ſacris ſcripturis voluit deus, vt omnes homines in illorum trahantur imitationẽ, veſtigiaq; illorum diligenter ſequendo, perſuaſi continentiam parẽt.Etenim ſi in gymnicis certaminibus pleriq; viſis athletis coronatis, accenſi, etiam ipſi ſe exuerunt, & multos ſudores laboréſque pertulerunt,vt ramis, vel oleæ,vel lauri coronarentur: quanta ergo nos conuenit alacritate pro continentia ſudores ferre, quando alios à deo coronatos videmus,vt cœleſtibus redimiamur coronis, propter bona ſalutariáque facinora? Quomodo non graue & multa ira dignum, ſi athletas allectet folium lauri vel oliuæ,& gloria tranſitoriq; huius vitæ:nos autem nihil moueant Chriſti munera,vt omnem voluptatem amoueamus, & timorem dei præferamus concupiſcentiis?Porrò non in ſolis hominibus videmus ſimilium imitationem, ſed & in brutis. Nam & columbæ ſæpe viſa vna auolante, ſtatim ſequuntur omnes. Et pullus generoſus in equorum armento exiliens, ſecum rapit omne armentum.Et inter vos,vt in armẽto Chriſti,bonus eſt pullus,Ioſeph continentiſſimus cœleſtibus
exultationibus ad ſui imitationem nos conſeruos vo- L
cans. *Saltemus igitur cum bono aduleſcente ſpirituali choream, laudantes ipſius continentiam,*non verbis ſolùm,ſed & operum imitatione. Ille igitur ille erat diligens & perpetuus continentiæ cuſtos,cùm poſſet reginæ ipſi imperare, & in deliciis atque luxu diuitem & voluptarium agere. Veruntamen quanuis talium & tantorum dominus futurus, cùm cogitaſſet quòd diuitiæ quidem & potentia ac gloria cum præſenti vita tranſeant,& temporalium lucrum duntaxat habeant, ſolius autem virtutis nullus ſit finis, ideo voluptatibus *timorem* Chriſti, vt frenum quoddam *iniecit. Diuitias autem & delicias, ac promiſſiones dominæ deriſit,miſeriam in carcere dulciorem cenſens præclaris domiciliis,tametſi his qui excellenter formoſi ſunt,difficile eſt imperare voluptati.*Hic autem tantum ſpecimen exhibuit continentiæ, vt pulchritudine animæ pulchritudinem corporis occultaret,ſtellæ cuidam pulchræ formoſitate corporis, angelis autem venuſtate animæ conferendus. Nos autem decet admirari, non ſolùm adoleſcentis continentiam,ſed & pericula,quæ pro illa ſuſtinuit, qui morte grauius ac terribilius iudicauit ſeruire M
voluptatibus. Admirabitur autem, qui virtutem ipſius diligenter cognouerit,& tempora expenderit in quibus animam puram ſeruauit. Nam priuſquàm *in terra* & dominus & opifex vniuerſi apparuit, *libertatem cuſtodiuit mentis*. In domo *impiorum* educabatur, multos habebat ad deteriora adhortantes,carebat continentiæ magiſtro. Omnes voluptati ſeruiebant,ventri indulgebant, nihil pium, nihil ſanctum faciebant: attamen in tantorum taliúmque impiorum corona, videns dominam intemperantem iacẽre,cœleſtium theſaurorũ proditor non eſt factus,ſed ſpiritus templum indepręda-
bile cuſtodiuit, malens mori quàm ſeruire voluptatibus.
Non audierat Paulum dicentem,corpora noſtra mem- 1.Cor.ii
bra Chriſti eſſe: & priuſquàm audiret vocem diuinam non minor apparuit his,qui cœleſtibus promiſſionibus honorati ſunt, docens nos in eccleſiis quàm oporteat nos certare, & incorruptam ſeruare animam. Nam ſi ego,dicere poteſt Ioſeph, qui ante natum Chriſtum *fui*, nec audiui excelſum apoſtolũ Paulum clamantem,*corpora noſtra membra* eſſe Chriſti, putaui dei *ſeruos decere* vt *imperent* voluptati: nec inuentus ſum *continentiæ decoctor*,

Universidad de Deusto

A tiæ decoctor, quanuis multa pericula parata viderem: Quantùm vos conuenit cum timore & tremore viuere in continentia, vt ne appareatis indigni honore, & ne membra Christi fiant membra scorti? Hoc verbum potest omnem animam continentia munire, hoc verbum ardentes concupiscentias facilè restinguit. Neque imber in ignem cadens, ita facilè flammam deprimit, vt malas concupiscentias marcescere facit sermo ille in animam admissus. Eosdem sermones nobis loqui & magnus Iob potest, qui non solùm diligens cõtinentiæ fuit
Iob.31.a exercitator, sed & legem oculis suis posuit, ne in virginis viderent faciem, ne fortè mentem illius irradians raperet pulchritudo: quanuis quis non admiraretur & obstupesceret, videns virum hunc cum diabolo quidem viriliter certare, & omnes maligni machinas vincere, virginis autem faciem fugere, & à formosæ puellæ aspectu oculos subducere. Diabolum quidem videns, accedentem non fugit, sed mansit sicut leo viribus fidens: virgine autem visa non stetit, neque moratus in contuenda pulchritudine, sed statim secessit. Censebat nimirum in prælio contra dæmones virili & audaci animo
B opus. In continentiæ autem præparatione victoriam concedi: non ex virginum consuetudine, sed secessu. Quisquis igitur promittit virginitatem, accipiat consilia continentissimi omnium hominum, qui & ipse ante Christum incarnatum tam diligens continentiæ fuit custos. Neque enim negligenter audiendum, quòd ante Christum incarnatum apparuerint iusti tantum continentiæ specimen exhibentes. Non enim erat quod tãta vi ad virtutem illam vrgeret, neque virginibus crimen erat, neglecta continentiæ possessio. Quomodo autem hoc? quia huius causæ gratia deus excelsus vniuersorum opifex nostram accepit formam, vt angelorum sanctimoniam ex cœlo deduceret. Quando igitur homines post tãtum honorem voluptatibus se mancipant, dici nequit temeritatis magnitudo, qua membra Christi membra meretricis facientes, domini misericordiã afficiunt, & quantùm in eis est vanam reddunt. Audiũt dæmones & timent, quia deus non conniuet vt coniungantur sibi, nos autem sibi adiungat. Et audent fidelium quidam abscindere se à Christo, & iungere meretrici-
C bus? Non tantum est malum è cœlo in lutum cadere, quantum malum fuerit membrum Christi factum à diuino honore excidere, & membrum fieri scorti. Quando igitur concupiscentia mala inflammat animam, sta
1.Cor.6.d tim recordare Christi, cogita adstare tibi Paulum adhortantem, ac dicentem: Nescitis quòd corpora vestra membra sunt Christi? Gerens membra Christi, faciẽsne membra scorti? *Si illorum verborum fueris* recordatus, statim fugientem videbis voluptatem. Nam si ancillas domina casta & pudica turpitudini deditas statim solo aspectu pudicas facit, quid mirum si titillantem voluptatem Christi memoria statim sopit? Semper crucem habe ante oculos tuos radiantem, & purus à pec
Exod.13.d & Nume. 14.c catis per id temporis abibis. Nam sicut columna nubis figura nostræ crucis, Hebræorum multitudinem protegebat, ne quid mali ab Aegyptiis pateretur: ita crux ante oculos visa, omnem statim abigit malam voluptatẽ. Hæc enim salus est animæ, fœdarúmque concupiscentiarum salubre antidotum. Etenim infirmitates corporis medicorum artes sanant, animam autem ægrotam curant statim eloquia Christi. Eapropter & eos qui peccarunt, & adhuc carnis seruiunt voluptatibus, oramus & precamur, vt excitentur ac resipiscant, ne omnino ab affectionibus vincantur, nêve impetu ferantur, nêve in amaram seruitutem sponte se subiiciant, sed se in acie D opponant, & timore Christi mentem corroborent, ac eiiciant ex arce grauem dominam: vt abiecta omni macula, & peccantium turba, cum sancta & incorrupta anima possimus accedere ad diuina, & reuerenda sacramẽta magni dei & saluatoris Iesu Christi, cui gloria & imperium, in secula seculorum, Amen.

Sermo diui Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani, de Moyse. Incerto interprete.

STabat Noyses in monte non armis, sed precibus pugnaturus: stabat extensis manibus ad Exod.17. c.d cœlum, deuoto orans affectu non de terra, sed de cœlo auxilium postulabat. Pugnabat cum hostibus absens, cũ externis sine bello decertat: vt quem loci diuersitas ab inimicis seiunxerat, orationis effectus bellatorem præsentem hostibus exhiberet. Fit Moyse orante occulta pugna, sed manifesta victoria: latenter dimicat, vt euidenter deuincat. Solus orat, vt multi saluẽtur. Stabat Moyses in mõte proximus iam cœlo, iam vicinus syderibus. Et quantò eum sublimitas montis extulerat: tantò oratio deo proximũ exhibebat. Fit Moyse orante victoria, *cessante* mœstitia: potentior hostis E efficitur, *iusti corpore fatigato*. Desinit Israël vincere, Moyse desistente in prece: vt dum diuersa populis exhiberentur, orationis potentia nobis monstraretur. Denique tandiu ista diuersitas valuit, quandiu oratio defuit: perseuerante prece, perseuerans victoria roboratur. Iam geritur pugna cum hoste, iam Amalech precibus debellatur. Commẽdatur Hebræorum populus deo, quem hostilis immanitas prouocarat ad bellum. Oratio in vltionem inimici dirigitur, cuius scelera iam interitum prouocabant: nedum Moysi oratio circa victoriæ effectus minus valeret, inimici virtus in populum dei potentior esset: & non iam cœleste, sed humanum certamen ab omnibus putaretur. *Quis enim iustorum non* Orationis vis quàm efficax, attende. orando, pugnauit? Quis hostem non orando, deuicit? Orationibus Danieli visa panduntur, sopiuntur flammæ, feræ hebetescunt, cadunt hostes, inimici vincuntur. Quantò enim purior frequentiórque fuerit celebrata oratio, tantò celerior veniet inimico vindicta. Licet colloqui cum deo orando, licet cum eo fabulari, cùm velis: licet precibus mercari, quod optas. Et quanuis vocem eius audire non possis: tamen dum id, quod petis, accipis: colloqui tecum, etsi non verbis, tamen beneficiis di F gnatur. Et factum est, inquit, cùm leuaret manus Moyses, prævalebat Israël: vbi autem submiserat manus, inualescebat Amalech. Bellum Christianis indictum, hoc exemplo monstratur: belli effectus, orationis instantia aperitur. Orat enim Moyses, & vincit: cessat, & vincitur. Didicit Christianus quid gerat: inuenit, quid fugiat. Didicit, inquam, vnde aut vincatur, aut vincat: quanuis instantius Christiano orãdum sit: & quia periculosior hostis est, & pro se ipso, non pro altero pugnat. Moyses enim & contra hominem, & pro aliis orando pugnabat: Christianus verò & pro seipso, & contra diabolum pugnat. Nec quisquàm poterit excusari, qui hostem vincere noluit, dum orando cessauit. Et tamen in Moyse corpus deficiebat: non voluntas aliquando cessabat. Si ergo fragilitatis causa in Moyse excusari nõ potuit: quẽadmodum in nobis voluntas poterit excusari? Vnde apparet vires hosti illum dare qui cessat: & sese ei subiicere, qui non orat, quod totum est odisse *suã*, & diligere aliena: sibi ipsi hostem existere, dum contra hostem nolit iugiter exorare. Hostis enim, dũ oras, premitur: dum cessas, erigitur. *Iniuriam nobis* ab homine nõnunquàm illatam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gillatam impatienter,quod non licet,ferimus: & maiorem contumeliam in illum, qui intulit,reuocamus. Tu contumeliam tuam à te tibi illatam,quomodo in te ipsum poteris vindicare,qui ab alio illatam non potes sustinere?Aut tu in te vltionem cui mandabis: cùm contra te ipsum hostem erigis,dum eum in te non orando admittis?Oratio iugis,infirmitas hostis. Cæterùm ipse contra se tela ministrat, qui hostem precum instantia non fatigat. Quare orationis instantia, hostis sæuitia debelletur:non resumat vires, dum parcimus: non erigatur,dum aliquando cessamus.Oportet,inquit,semper orare,& non deficere. Dum,oportet,dicit:necessitatem inducit. Necessitas autem tanta vi astringitur, vt quod necesse est,& si nolis,præterire non possis.Denique mã ducandi,bibẽdi,vestiendi,necessitas à natura illata præteriri non potest: sine quibus geri vita ista non poterit. Aut prætermitte ista,& viue: sine quibus viuere non potes,si prętermittis.Igitur si prætermitti ista non possunt, sine quibus vita ista non potest celebrari:quemadmodũ tutus ab hoste esse poterit qui,quod oportet semper,orare contempsit?Petite,inquit,& dabitur vobis.Optat dare,qui præcipit petere:beneficia ingerit,qui poscẽdi hortamenta exprimit: cupit largiri,qui desiderat postulari: ille suadet,qui præstat:ille hortatur,qui donat: occasiones ille dandi exquirit,qui beneficia tribuere consueuit. Petite,inquit,quod vultis,& faciam:postulate,quod desideratis,vt compleam. Talem me sentietis in dando, qualem nunc in promittendo conspicitis.Magna fœlicitas hominis,si beneficiis responderit creatoris. Habe fiduciam Christiane,vt petas:pete,quod desideras vt accipias:si tamen te actus indignum non faciant:si facta, quod vocaris, ostendant. Deus enim tibi & petendi fiduciam tribuit,& voluntatem dandi se habere ostendit. Cæterùm cessant beneficia, vbi mala non cessauerunt facta.Tunc enim tribuitur,quod optatur,si bonos actus morum probitas comitetur. Ipse se amabilem facit,qui causas,quibus obsequatur,inquirit. Etenim odio dignus est,qui aliud,quàm quod profitetur,exercet. Sed si peccatorem se quispiam nouit:dãnet vitia, delicta horreat, peccare desistat. Plus enim deus vnius pœnitentia commouetur,quàm iustorum merito delectatur.Sic erit gaudium in cœlo,inquit,super vno peccatore pœnitentiam agente:quàm super nonaginta nouem iustis, quibus nõ est opus pœnitentia. Nemo ad eum aliquando flens accessit:qui non,quod postulauit,accepit.Nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non impetrauit,quod voluit. Ipse est enim, qui consolatur flentes, dolentes curat, pœnitentes informat. Detestare peccata, si officia pœnitentis inuadis.Aut si peccare delectat:quare sic pœnitentiam, quam profiteris,infamas? Contumacię crimen est: quod oderis, facere, quod damnaueris, velle: quod horrueris, exercere. Amare probatur, qui quod odit,exercet:& odisse vicissim, qui quod se amare mentitur.Neque enim poterit excusari,cuius verba aliud sonant,& aliud facta demonstrant.Doleat peccator aliud se esse,quod fuerat:lauet lachrymis,quod delictis infecit:curet fletibus,quod peccando vexauit:gemitibus purget,quod contemnendo commisit. Si pœnitet,corrige: si dolet, quiesce. Curet pœnitendo, quod fecit: vt possit recipere, quod amisit.

De eo quod scriptum est in lectione Iudicum capite undecimo: Iepthe perrexit ad pugnam,& uotum uouit domino dicẽs: Si reuersus fuero in pace,& c. homilia.Incerto interprete.

DEus qui voluit nihil abscõdi à populo suo,quod erat velatum in lege, in euangelio reuelauit. Omnia enim patribus quæ contingebãt, in figura contingebant.Scripta sunt autem ad eruditionem nostram, in quos finis seculi obuenit. Nunc aggrediamur lectionem ex libro Iudicum, quæ nobis à lectore apposita est, & ex ferculo oris sui ores nostræ pulsatæ sunt. *Hæc lectio de Iepthe lecta est,vbi iudex populi factus perrexit ad præliandum pro victoria populi,proponens propositum,vt regrediens glorioſus victor,si quid ei occurreret,primum offerret deo. Hic* vnicam filiam habens,occurrit ei præ nimio gaudio exultans,quòd patrem susceptt sospitem,victorémque populi iste cùm vidisset pignus vnicum viscerum suorum,scidit vestimẽta sua,dicens: Heu filia decepisti me,& ipsa decepta es. Aperui enim os meum ante dominum, vt si quid mihi occurrisset de prælio reuertenti, immolarem domino. Et illa obtemperans patri,postposita dulcedine præsentis vitæ,ait:si aperuisti os tuum, fac & imple quod promisisti. Sed tantùm obsecro te, vt dimittas me duobus mensibus plangere virginitatem meam. Transactis ergo iis diebus oblata est domino. Ista secundum historiam lectionis facta. Sed in sinu secreti habebant difficultatem *interpretationis*, quod dominus aperiet mihi & *vobis,orantibus vobis* pro nobis.Ergo vnusquisq; nostrum *debemus* esse Iepthe, qui deuictis *inimicis* cupiditatum nostrarum, & voluptate carnis nostræ, offeramus vnicam animam nostram,de qua dicebat prophe-
ta:Erue à framea animam meam,& de manu canis vnicam meam. Occisis in nobis omnibus delectationibus carnis,victores redimus ad deum,offerentes(vt dixi)animam nostram,quæ est singularis & vnica. Sed scissis vestimentis malarum cogitationum *temporalium,quę* velant animam, offeramus *illam occidẽdam in malis, viuificandam in bonis.Vnde dicebat dominus in euangelio:Qui perdiderit animam suam,inueniet eam.* Nã *sexaginta dies plangere virginitatem:* quid significabat, *nisi congeminatus* trigenarius numerus demõstrat nobis baptismum Christi, qui triginta annorum baptizatus est,& alius trigenarius numerus pertinet ad ecclesiam in trinitate baptizans, decalogum implens? Nam ipse sexagenarius numerus conquadratus & bis trigeni sexagies facit,& ter vigeni sexagies facit,& quater quindeni sexagies facit,& sexies deni sexagies.Ergo iste cõquadratus numerus demonstrat nobis planctum præsentis vitæ, dicente domino: Beati qui lugent,quoniam ipsi consolabuntur. Desertum ergo plangimus huius mundi. Desertum enim dicitur *res vbi non manetur.* Quia ergo hìc non permanetur,desertum dicitur. Sed tales sunt conserui nostri cultores dei,filij sapientiæ,germen bonitatis, qui hobiscum vnum & vnicum amant, quos vna vulua fontis ex semine verbi in fide baptismi produxit. Ideo ergo quia sexagenarius iste sacratus semper inuenitur,eo quòd per sex dies deus cõstituit omnia quæ in mundo sunt:& sex ætates esse voluit,id est,infantiam,pueritiam,adolescẽtiam,iuuentutem, grauitatem, & senectutem. Quæ infantia agnoscitur ab Adam vsq; ad Noë:pueritia à Noë vsque ad Abraham:adolescentia ab Abraham vsque ad Dauid: iuuentus à Dauid vsque ad transmigrationem Babylonis:grauitas à transmigratione Babylonis vsque ad Ioannem Baptistam,& incarnationem domini:senectus vsque ad finem mundi. Nã & generis humani sex ætates agnoscuntur,hoc est,*vt dixi* superius,infantia,pueritia,adolescentia,iuuentus,grauitas,& senectus.Decalogũ ergo omnes ætates *implentes* omnibus

Lucæ.18.a

Luc.11.b

Luc.15.b

1.Cor.10.c

Iudic.11.f

Psal.21.d

Matth.16.d & Lucæ.9.c

Ibidem.(4

Universidad de Deusto

A tes omnibus diebus noſtris,quia ſexies deni ſexagies fa
cit: & quia videntur duo menſes impleri, & bis trigeni
ſexagies : ideo duplex iſte numerus pertinet ad duo te-
ſtamenta,vel dilectionem dei & proximi.Plangendum
eſt ergo in vita iſta caduca,ruinis plena,caſibus obuolu-
ta: vt cùm plangimus,ſuſcipiat deus immolationem a-
nimæ noſtræ, & vnicam offeramus victores, dicentes
2.Tim.4.b cum apoſtolo, Bonum certamen certaui, curſum con-
ſummaui,fidem ſeruaui: de cætero ſupereſt mihi coro-
na iuſtitiæ, quam reddet mihi dominus iuſtus iudex in
illa die: non tantùm autem mihi, ſed & omnibus qui
diligunt manifeſtationem eius. Adhuc iſtum Iepthen
exiſtimo eſſe dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vi-
ctorem mundi, qui obtulit filiam ſuam vnicam, ipſam
eccleſiam tempore perſecutionis malis pontificibus,nõ
Matth.10.b agnorum,ſed luporum,dicẽte ipſo: Ecce ego mitto vos
ſicut oues in medio luporũ. Obtulit ergo eccleſiam per
immolationem martyrum tempore perſecutionis,& vi
ctima vnica oblata eſt deo,vt ſacrificium acceptabile eſ
ſet patri ex lucris vnigeniti.Offert vnicus vnicam,ſpon
ſus ſponſam,pater filiã.Quid enim poteſt inueniri for-
tius integritate & virginitate eccleſiæ, quæ concipit in
B corruptione, creat in integritate?Virgo eſt iſta,quæ vi-
rum non nouit. Plangit autem ſexaginta diebus virgi-
nitatem ſuam,id eſt,omnib⁹ diebus ſuis.Nec enim mit
tit ad dominum,qui in ipſa proficiũt,niſi ex magna tri-
bulatione,niſi ex planctu & fletu & lachrymis.Hæc ec-
cleſia cultoribus ſuis lætitiam non promittit, neque in
præſenti ſeculo ſecuritatem : quia reuera omnis lætitia
periculoſa eſt,omnis ſecuritas caſibus plena, omnis io-
cunditas laqueis impeditur. Gaudete ergo,quia domi-
nus noſter reuelauit nobis, quod abſconditum Iudæis
inimicis ſuis eſſe voluit. Si enim vellet manifeſtare ſe-
creta eis,in parabolis non loqueretur : ſed ideo locutus
Matth.13.& Lucæ.8.b eſt Iudæis in parabolis,quia præſciuit eos futuros crucifixores ſuos. Et nec alius ordo erat, quo tranſiretur ad
nos,niſi vt animam noſtram offeramus contribulatam:
quia propè eſt dominus,qui contritos corde,& humiles
Pſal.33.d ſpiritu ſaluabit. Nullus aſperam habeat præſentis vitæ
triſtitiam,quia ſola eſt quæ in futuro repræſentat perpe-
tuam lætitiam. Vos qui fortes eſtis,infirmitatem infir-
morum tolerate, & pro inuicem vt ſaluemini orate.
Iacob.5.d Charitatem diligite,pacem poſſidete, iram temperate,
C oculum pudicitius agite : humanam gloriam appetere
nolite, innocentes & recti in deo permanete: vt ibi de
vobis gaudeat mater eccleſia, quæ deo quotidie mittit
proficientium lucra,vt venientes in ſanctum locum il-
lum ſecretum tribunalis Chriſti, dicat de vobis filius,
Ioan.17.a.b Ecce ego & pueri quos dediſti mihi.

†De Iepthe, vide in vltimo tomo ad populum Antiochum, Homilia xiiij.

1.Regum.1. & ſeq. *De fide Annæ, déque philoſophia,hoc eſt animi moderatione,de humanitate,de honore deferendo ſacerdotibus & quòd tum in initio tum in fine prandii ſit orandum. Def.Eraſmo interprete.*

Primæ orationis, tantùm finis extabat. NVlla profectò res eſt chariſſimi, quæ poſſit æquari deprecationi,neque quicquàm eſt fide potẽtius.Vtrunque vobis heri declaratum eſt Anna: cum his enim muneribus accedens ad deum,ad omnia quæ voluit effecit. Siquidem & naturam mãcam ac ſterilem correxit, & vuluam quæ erat concluſa aperuit,& probrum ſuſtulit,& conuicia æmulę diſſoluit.Séque ipſam ad magnam reſtituit fiduciam, dum è petra infrugifera ſpicam meſſuit comãtem. Omnes audiſtis, quomodo fleuerit,quomodo precata ſit, quomodo orarit & exorarit. Concepit,peperit,educauit,& conſecra- D
uit templo Samuelem. Itaque nequaquam aberrarit,qui
hanc mulierem pueri ſimul & matrem & patrem appel
larit . Quanquam enim & vir addiderat ſemen, huius
tamẽ deprecatio vim efficaciámque ſemini præbuit,ef-
fecitque vt Samuel auſpicatioribus exordiis naſceretur.
Neque enim quemadmodũ in cæteris hominibus ſom-
nus & congreſſus tantùm parentum, verumetiam pre-
ces,lachrymæ,fidéſque fuerunt huius generationis prin
cipia.Eóque cæteris illuſtriorem habuit ortum,prophe-
ta propter matris fidem factus . De hac muliere forſi-
tam aliquis non abſurdè dixerit: Qui ſeminant in la- Pſal.125.a
chrymis,in exultatione metunt. Hanc æmulemur viri,
hanc imitemur fœminæ:nam vtriuſque ſexus magiſtra
eſt mulier. Quæ ſteriles ſunt,ne deſperent: quæ matres
ſunt,ſic educent natos liberos. Sed omnes ſimul imite-
mur mulieris philoſophiam,quam habuit ante partum,
fidem quam habuit in partu , curam ſtudiúmque quod
habuit poſt partum . Quid enim eſſe poſſit illa muliere
magis philoſophicum animíque moderatioris,quæ ca-
lamitatem adeò intolerabilem , placidè fortitérque tu-
lit,nec prius deſtitit , donec eam moleſtiam diſcuſſit,
malique finem repperit,tum admirandum, tum incre-
dibilem,nullo è terrenis accito adiutore & opitulatore?
Nouerat enim humanitatem domini, eóque ſola illum
adiit,& quicquid voluit impetrauit.Neque enim huma- E
num auxilium , ſed diuinam gratiam requirebat, illius
deſperationis correctio : quòd ea non naſcebatur ex ia-
ctura pecuniarum, vt aliquis allato auro , diluere poſſet
angorem: neque ex aduerſa corporis valetudine,vt ac-
citis medicorum filiis morbum poſſet abigere. Natura
erat maledicto obnoxia, cœleſtem manum deſiderans.
Eóque ſanè prętermiſſis omnib⁹ terrenis ad naturę do-
minum confugit, nec prius deſtitit, quàm illum flecte-
ret exorarétque vt orbitatem tolleret ac vuluam aperi-
ret,eą; ſterili faceret matrem.Itaque beata eſt & ob hoc,
non quòd mater facta ſit, ſed quòd quum non eſſet, fa-
cta ſit. Siquidem illud eſt naturæ commune,hoc autem
erat eximium fœminæ meritum . Beata quidem igitur,
& propter nixus illos, nihilo minus tamen beata, pro-
pter omnia illa quæ partum præceſſerunt . Scitis enim
profectò omnes, ſiue mulieres , ſiue viri , nihil grauius
aut intolerabilius accidere poſſe fœminæ,quàm vt libe-
ris careat, adeò vt ſi mille proſperitatibus alioqui frua- F
tur,dolorem ex hoc vulnere natum haud vnquàm ex a-
nimo valeat depellere . Quòd ſi id nunc poſt euangelij
lucem adeò eſt intolerandum, quum ad maiorem phi-
loſophiam vocati ſumus, quumą; ad cœlum tendẽtibus
nullus eſt rerum præſentium reſpectus , ſed ad alteram
vitam adornamur,quumą; multis laudibus effertur vir
ginitas:cogita quantæ infœlicitatis ea res viſa tum fue-
rit, quum futurorũ nulla eſſet ſpes, ac ne cogitatio qui-
dem,veteris illius legis alumnis, ſed omnia fierent re-
rum præſentium gratia : quum id temporis ſterilem &
orbam eſſe fœminam,execrabile quiddam erat ac dam-
nabile. Nemo poſſit eloqui,nec vllo ſermone conſequi,
doloris magnitudinem ex hoc vulnere venientis . Te-
ſtes verò ſunt fœminæ,quæ quum in cæteris omnẽ prę-
ſtiterint philoſophiam, hanc infœlicitatem non pertu-
lerũt æquo animo,ſed quædam maritis indignatę ſunt,
aliæ ſibi vitam iudicarunt eſſe iniucundam.Hanc verò
fœminam non anxietas modò à ſterilitate proueniens,
verùm & aliud quoddam obſidebat malum , ira videlicet,propter æmulę opprobria.Et quemadmodum ven
tis ex aduerſo inter ſeſe concurrentibus , mediámque

ſcapham

Universidad de Deusto
Biblioteca

G scapham dum inter se depugnant,corripiẽtibus ac multis fluctibus partim à prora,partim à puppi insurgẽtibus, gubernator clauo assidens seruat nauim, vndarum incursus gubernãdi prudẽtia depellens: sic & mulier tum illa,quum ira & angor in animum ipsius facerent impetum, rationem illius perturbãtes, multósque fluctus excitarent,non iam biduum aut triduum,aut dies viginti, 1.Reg.1.a sed ad totos annos.(nam hoc,vt ait scriptura, ex multo tempore factum est) fortiter pertulit tempestatem, nec passa est rationem demergi. Siquidem dei timor tanquam nauclerus gubernaculis assidens,persuasit eam tẽpestatem magno animo perferẽdam esse,nec prius destitit mentem illius gubernare,donec in tranquillũ adduceret portum,onere plenam, hoc est vterum precioso thesauro onustum. Neque enim aurum argentúmve portabat,sed prophetam,sed sacerdotem.Erátque gemina eius vteri sanctificatio, & quòd tali puero prægnans esset,& quòd conceptionis initium, per deprecationem ac cœlestem gratiam accepisset. Onus autem illud non solùm erat inopinatum & admirabile,verum & importationis modus fuit admirabilior: neque enim illud hominibus vllis vẽdidit aut negociatoribus, sed protinus
H vt expositerat è scapha,deo vendidit.Tãtum autem hac negociatione lucrum fecit,quantum facere par est eam quæ cum deo habuerit commercium. Etenim posteaquam eum fœtum acceperat deus,reddidit illi alterum filium:Imò potius,non vnum,neque duos,neq; tres,neque quatuor tantùm, sed his multò plures, vt iam vsura sortem excederet. Talis enim est negociatio commerciúmque quod cum deo geritur.Non ille quantulancunque sortis partem, sed multis partibus conduplicatam reddit. Neque solùm dedit illi proles fœmineas, sed ex vtroque sexu lucrum illius cumulauit, vt illi iam plenũ ac perfectum contigerit gaudium.Hæc eò commemoro,non vt laudemus tãtùm, sed & æmulemur huius mulieris fidem ac tolerantiam, quam ex parte quidem audistis hesterno die. Verum vt reliquias persoluamus,cõcedite mihi pauca commemorare de sermonibus post primam deprecationem cum sacerdote eiúsq; ministro habitis,vt perspiciatis mitem ac placidum huius mulieris animum.Et factũ est,inquit,quum multiplicaret precationem in conspectu domini,Heli sacerdos obseruauit os illius.Geminam scriptor hìc virtutem in fœmina
I suo testimonio comprobauit: in precibus assiduitatem instantiámque,& animi vigilantiam:illam quidẽ quum ait,multiplicauit:hanc,quum addit,in conspectu domini.Nam omnes quidem oramus,sed nõ omnes in conspectu domini. Etenim quum corpore in terra prostrato,& ore frustra delirante,mens vbique per domum ac forum circunuagatur: quo ore talis posset dicere, quòd orauerit in cõspectu domini? Nã in conspectu dei orat, qui orat vndiquaque colligens suam mentem,nihil habens cum terra commercij,sed ad ipsum deum totus cõ migrans,omni cogitatione humana ab animo depulsa. Quemadmodum id temporis hæc fecit mulier: totam enim sese collegerat ac mentem intenderat,atq; ita deũ inuocauit,animo dolẽte.Sed quomodo dicit,quòd multiplicauerit precationem, quãdo exiguus est modus precationis quam fudit mulier?Neque enim in longũ produxit sermonem, neque in multum temporis extendit supplicationem,sed pauca nudaq; verba proloquuta est.
1.Reg.1.b Adonai domine,eloi Sabaoth, si respiciẽs respexeris ad humilitatem ancillæ tuæ,meiq; memor fueris,nec oblitus ancillę tuę,dederisq; ancillę tuę prolem masculam, offerã illam dono in conspectu tuo,vsq; ad diem mortis ipsius.Vinum & quicquid inebriat,non bibet,& ferrum non ascendet super caput eius. Quæ est hìc verborum multitudo?Quid igitur innuit,quum ait,multiplicauit?Assiduè sonabat eadem,nec destitit iisdem verbis iterandis multum temporis absumere. Ad hunc modũ & Christus in euangelio docuit orare.Quum enim iussisset discipulis ne more Gentium orarent,vtentes multiloquio,etiam modũ precationis docuit: ostendens vt exaudiamur, non esse situm in verborum multitudine, sed *in vigilantia mentis*. Quomodo igitur,dixerit aliquis,si paucis orandum est,parabolam eis proposuit,admonentem semper esse orandum?Vidua quædam erat, quæ assiduè appellando crudelem & inhumanum iudicem,neque deum timentem, neq; homines reuerẽtem, frequẽter adiens flexit.Quin nos & Paulus hortatur dicens,precationi instantes.Ac rursus,indesinenter orate. Vtrunque faciendum est, vt nec in longum verba proferamus,& tamen assiduè deprecemur.Hoc,inquies,cũ illo pugnat,sed non inter se pugnant ista.Absit hoc:sed magnoperè inter se cõgruunt. Siquidem & Christus & Paulus iussit breues,sed crebras fieri precationes ex pau
L cis interuallis. Nam si in longũ extenderis verba,quum frequenter parum sis attentus,multam audaciam diabolo suppeditasti,vt accedat supplantétque,ac mentem abhis quę dicuntur auocet.Quòd si frequenter ac subinde oraueris,tempus omne crebris dirimens interuallis facilè poteris esse sobrius ac vigilans vt precationẽ multa cum attentione perficias.Quod sanè hæc fecit,dum nõ sermone prolixo, sed crebris ac frequentibus precibus adiit deũ. Deinde posteaquam sacerdos illi occlusit os: 1.Reg.1.b nam hoc est quod ait, obseruabat os eius, & labia eius mouebãtur,vox autem illius non audiebatur:coacta est obedire sacerdoti,& ab orando desistere.Et vox *quidem illi intercluſa est,at non est excluſa fiducia,sed vehemẽtius etiam cor clamabat intus.Nam illa potissimum est deprecatio,quum ab intimis voces sursum feruntur:hoc præcipuè mentis est exercitatæ*, non intentione vocis, sed *animi feruore* precationem absoluere.Sic orauit & Moses:cui quum nihil voce resonaret,deus tamẽ quid, Exo.14.d inquit,clamas ad me? Homines quidem externam hãc vocem tantùm audiunt,at deus & ante hanc intus inclamantes audit. Itaque fieri potest, vt etiam qui non clamant audiantur, vt per forum ambulans quis oret accu
M ratissimè,vt in cõcessu amicorum aliorúmque, quidvis aliud agens vehementi clamore inuocet deum,clamore inquam interno,etiã si nihil faciat, quod à quoquam præsentium sentiatur.Quod sanè tum hæc *fecit* mulier. vox,inquit,illius nõ audiebatur & exaudiuit illam deus. Tantus erat illius clamor internus.Et dixit illi puer Heli,quousque eris ebria?Discute vinum tuum abs te,& recede à conspectu domini.Hìc potissimũ licet huius mulieris philosophiam perspicere,Domi exprobrabat çmula,venit in templum,& sacerdotis puer afficit illam cõtumelia,& increpat ipse sacerdos. Effugerat domesticã tempestatem,venit in portum, & rursus inuenit vndas, venit acceptura medicamen,& vulnus exasperatum est. Scitis quomodo animi in mœrore constituti, aduersus contumelias & conuicia sint affecti. Quemadmodum acerba vulnera ne leuem quidẽ manus contactũ ferunt: sic & animus perturbatus difficilis est ac morosus,& ad omnia indignatur, quouisq; verbo mordetur & offenditur.Verũ hoc non accidit huic mulieri,ne tum quidẽ quum à puero cõuiciis peteretur. Nam si sacerdos *fuisset* cõuiciatus,nõ erat perinde miranda tolerantia,propterea çp dignitatis magnitudo, ac magistratus authoritas vel

Universidad de Deusto

A ritas vel inuitam illam cõpulisset ad modestiam. Nunc verò nec aduersus sacerdotis puerum indignata est: quo magis etiam sibi conciliauit deum. Sic enim res habet, quoties opprobriis milleq; malis affecti, cõuiciantes excelso ferimus animo, maiorem nobis à deo beneuolentiam conciliamus. Et vnde hoc liquet? ex his quę euenêre Dauidi. Quid autem illi euenit? Exulabat aliquando è patria, simul & de libertate & vita sua periclitans, & exercitu aduersus intemperãtem *illum iuuenem* tyrãnum ac patricidam instructo, *errabat in desertis*. Nec tamen indignatus est, nec *despondit* animum apud deũ, neque dixit: quid tãdem *hoc rei est*? permisit, vt *filius* insurgeret aduersus *illum*, *à quo progenitus est*: qui etiam siquid haberet, *de quo iustè* queri posset, non oportuit tamẽ id facere. *Nunc* verò nec in paruo nec in magno læsus à *nobis*, obambulat cupiens dextrã paterno sanguine polluere, & deus hæc videns patitur. Sed nihil horũ dixit. Quin quod profectò maius est & admirabilius, errantẽ
1.Reg.16.b & vndiq; expulsum Semei quidam vir improbus ac sceleste insectatus est, homicidio pollutũ & impium ap-
B pellans, aliisq; innumeris conuiciis impetens. At ne sic quidem fuit exasperatus. Quòd si quis dixerit: Quid miri, si non vltus est, quum propter imbecillitatẽ vlciscendi potestatem non haberet? Primùm illud dixerim: Non perinde mirarer eum, si diadema gestans & regno potiens, inq; throno sedens conuiciantẽ pertulisset, vt nũc illum & laudo & admiror tẽpore calamitatis philosophantem animôque moderantem. Nam illic & imperij magnitudo, & conuiciantis vilitas, sæpenumero persuasit, vt contumeliam negligerent. Multi reges frequẽter similem animi moderationẽ prestiterunt, qui insignem conuiciantium insaniam acceperunt pro excusatione. Neque enim æquè nos in rerũ prosperitate atq; in aduersis opprobria mordere solent. Sed vbi concidimus, *tunc magis pungunt nos*, acriusq; mordẽt conuicia. De hoc porrò, *& aliud quiddam licet* cõmemorare, videlicet quòd *illi fuerit in manu vindictam sumere*. Atq; vti perspicias eam animi *moderationem non fuisse* impotentiæ sed patientiæ, quum id princeps exercitus cuperet sibi committi, vt ad conuiciãtem transiret, eiusq; ca
C put amputaret, non solùm non permisit Dauid, verum-
Ibidem. etiam indignatus est, dicens: Quid mihi tecum fili Saruiæ, sinite illum maledicere, vt videat dominus humilitatẽ meam, & reddat mihi bona pro maledictis huius in die hoc. Quod quidẽ & euenit. Vides quòd iustus intellexit magno animo perpeti cõuicia, occasionem esse maioris probationis. Hâc ob causam & Saulem aliquãdo nactus inter geminum parietẽ, quum esset occidendi facultas, pepercit, idq; quum comites hortarentur vt stringeret gladium. Sed neq; tam prompta occidẽdi facultas, neq; comitum qui aderant prouocatio, neq; mul
λείπει tarũ iniuriarũ, quas perpessus fuerat memoria. Neque enim illũ perinde miror, priusquam esset ab vxore instigatus, vt post illud pernicioſum consilium. Verùm ne cui videatur incredibile quod narro, frequẽter quos ipsa rerum natura non subuertit, verbũ corruptaq; exhortatio deuicit. Quod quum non ignoraret diabolus, post inflictum vulnus ipsa malorum experientia, etiam per sermones fecit insultum. Nimirũ hoc est quod fecit in Dauide. Posteaquàm enim vidit illum infracto animo tulisse filij rebellionem, & impiam illius tyrannidem, volens supplantare Dauidis mentem, atque ad iracundiam perpellere, aggressus est illum amarulentis Semei verbis, hoc agens vt morderet & exasperaret animũ illius. Hoc ipsum & in beatũ Iob astu molitus est. Vt enim perspexit & illũ sua deridere *iacula*, neq; secus atq; turrim quandam adamantinam aduersus omnia fortiter consistere, obarmauit in eum vxorẽ, quòd videlicet non esset suspectum consilium, & venenum verbis fœminæ texit calamitatem exaggerãs. Quid igitur beatus ille ac Iob.2.c magnanimus? Quur loquuta es, inquit, sicut vna de stultis mulieribus? Si bona accepimus de manu domini, mala nõ excipiemus? Nã si non esset, inquit, dominus, neq; tantò nobis excellentior, sed amicus aliquis pari loco & conditione: quam haberemus excusationem, si tot tantisq; affecti beneficiis, diuersa nolimus perferre? Vides vt vir deum diligens, excelso est pectore, nec effertur animo nec gloriatur, quòd plagas illas humanam naturam excedentes fortiter toleret, neq; suæ sapientiæ tribuit, non insolescit tam insigni tolerantia, sed perinde quasi debitũ exoluisset, nihilq; præter æquum accidisset, ita ex superfluo mulieri os occlusit. Idem factum est in hac muliere. Nam simul vt Satanas perspexit eam magno animo ferre sterilitatem, adiit sacerdotis puerum, qui magis illam exacerbaret. At nihil horũ accidit mu-
E lieri. Sed domi præparata ad perferẽda maledicta, cmulæq; cõuiciis exercitata, intrepidè iam aduersus eiusmodi assultus colluctabatur. Quapropter & in templo mul tam præstitit humanitatem, admodũ viriliter magno animo scõmata perferens, dum audit temulenta ac vinolenta. Nihil autem vetat & ipsa mulieris audire verba. Quum enim puer dixisset, digere vinũ tuum abs te, 1.Reg.1.b & recede à conspectu domini: respondit Anna & dixit, nequaquam domine. Qui cõtumelioſè loquutus fuerat, eum appellat dominum. Non dixit quod plerique solent homines, Ista ne sacerdos? Ista qui alios docet, temulentiam ac vinolentiã mihi exprobrat? Sed illud spectabat, quomodo suspicionem depelleret, licèt falsam. Nos cõtrà, si quando conuiciis appetimur, quum oporteret excusare & in gratiã redire, *frequenter excitamus incendium, ac ferarum in morẽ imitamur in conuiciatores*, præfocantes, obstricto collo trahentes, pro dictis supplicium reposcentes. Atqui his ipsis factis suspicionem de nobis confirmamus. Nã si cupis exprobrantibus ostendere, te non esse temulentum, ostende per mansuetudi-
F nem, ostende per humanitatem, non per cõtumelias & conuicia. Nam si percusseris eum qui te affecit cõuiciis, temulentiã tuam cõdemnaturi sunt omnes: Sin magno pertuleris animo, factis ipsis depuleris malam de te suspicionem: id quod tum hæc fecit mulier. Quum enim diceret, nequaquam domine: re nimirum ipsa declarauit, falsam esse illius suspicionem. Vnde autem hoc vel suspicari potuit sacerdos? Neq; enim ridentẽ vidit, neq; saltantẽ, neq; vertigine cõcidentẽ, nò audiuit vllũ verbũ obscœnũ, aut illiberale sonãtẽ. Vnde igitur cõcepit hanc suspicionẽ? Haud ille quidẽ temerè nullaq; de causa cõceperat eam: sed ex diei tẽpore, erat enim meridies quũ precaretur illa. Vnde hoc liquet? Ex his quæ locũ hunc præcedũt. Surrexit, inquit, Anna, postquàm illi comede-
Ibidem. rant & biberãt in Silo, & cõstitit in conspectu domini. Quod omnes faciunt tẽpus relaxationis, illa fecit tẽpus deprecationis: post cõuiuium accurrẽs ad supplicationẽ, fontes lachrymarũ emisit, mẽtemq; præ se tulit sobriã ac vigilantẽ: ac post epulas adeò intẽtè orauit, vt donũ acciperet supra naturã, solueretq; sterilitatẽ, ac naturæ imbecillitatem corrigeret. Hoc igitur à fœmina lucro cõsequuti sumus, vt sciamus & post cõuiuium orare. Quisquis enim ad hoc præparatus fuerit nunquã in ebrietatẽ aut vinolẽtiam incidet, nunquam edacitate distendetur: sed quoniam expectationẽ precationis habet pro freno

Universidad de Deusto
Biblioteca

G impositam animo,conueniente mensura attinget ex omnibus quæ fuerint apposita , multáque benedictione tum animam tum corpus implebit . Siquidem conuiuium quod à precatione ceptum , in precationem desinit, nunquam deficiet , sed quouis fonte vberius nobis omnia adferet bona . Ne igitur tantum negligamus lucrum . Absurdum enim fuerit,si quum famuli nostri, si quando partem aliquam eorum quæ nobis apposita sunt acceperint,nobis gratias agant, benéque nobis precantes habeant : nos quum tot tantísque fruamur bonis, ne hoc quidem honoris deo persoluamus,præsertim quum hinc multam simus assequuturi securitatem . Vbi enim precatio & gratiarũ actio,eò sancti spiritus aduenit gratia,abigũtur dæmones,& omnis aduersaria potestas diffugit ac discedit.Qui se conuersurus est ad orandũ,non audet quicquàm absurdè loqui,ne in medio quidẽ conuiuio:aut si loquutus fuerit,mox resipiscit.Proinde oportet,tum in initio tum in fine conuiuij gratias agere deo, ob hanc præcipuè causam,quòd quemadmodum dicere cœperam,haud facilè prolabemur in ebrietatem, si nos ipsos in hanc consuetudinem constituerimus . Quin si quando surrexeris crapula potúque grauatus, ne sic quidem abiicies cõsuetudinem:sed quanuis habeamus gra-
H uatum caput,quanuis vertigine circunferamur,& concidamus,nihilo secius tamẽ orabimus, nec abolebimus consuetudinem.Etenim si præcedenti die ad hunc oraueris modum , postridie corriges dedecus pridie commissum . Quoties igitur prandebimus , meminerimus huius mulieris,& illius lachrymarum,nec non præclaræ eius ebrietatis. Nam ebria erat mulier,nõ è vino,sed ex abundantia pietatis . Etenim si post prandium talis fuit,qualis erat sub auroram?Si tam instãter orauit post cibum & potũ, qualis erat ieiuna? Redeamus igitur denuò ad verba illius,verba multæ plena philosophię,multáque referta mansuetudine . Quum enim dixisset, ne-
1.Reg.1.c quaquam domine,subtexit:Mulier in duro die sum ego, vinum & quod inebriat nõ bibi.Obserua quomodo nec hic commemorat æmulæ conuicia,neque traducit illius maliciam,nec domesticam calamitatẽ exaggerat euulgans, sed hactenus aperit suam anxietatem, vt tantùm sese apud sacerdotem purgaret. Mulier in duro die ego sum:Vinum & quicquid inebriat, non bibi,sed effundo animam meam coram domino.Non ait deprecor do-
I minum, supplico domino, sed effundo animam meam coram domino:hoc est,meipsam totam conuerti ad dominum,mentem meam exinaniui apud illum,toto animo totáque virtute precationẽ meam peregi. Deo narraui calamitatem meam,ostendi vulnus, ille potest dare remedium. Ne des ancillam tuã in faciem in filiam pestilentem.Rursus ancillam appellat seipsam,multam adhibens curam,ne à sacerdote malam referat opinionem:nec apud se dixit,Quid mihi curæ est istius calumnia?ignorãter ac temerè accusat, suspicatur vbi nihil erat opus. Mea conscientia pura esto, & omnes me tra-
2.Cor.8.d ducant,sed apostolicam illam impleuit legem,quę iubet vt prouideamus bona,non tantùm coram domino,sed etiam coram hominibus. Atque omni modo suspicio-
1.Reg.1.e nem depulit,quum ait,ne des ancillam tuam in faciem, in filiam pestilentem.Quid autem est,in faciem?Ne me existimes effrontem & impudentem esse.Angoris non vinolentiæ est hæc audacia , mœroris non ebrietatis. Quid igitur sacerdos? Considera & illius prudentiam. Non inquisiuit curiosè de genere calamitatis,non exactius scrutatus est angoris causam:Sed quid ait?Vade in pace, dabit tibi dominus deus Israël omnẽ petitionem, quam ab eo petisti. Mulier ex accusatore fecit patronũ. K Tanta res est humanitas ac mansuetudo.Pro contumelia, copioso accepto viatico discessit , eúmque nacta est propugnatorẽ & intercessorem, quem habuerat obiurgatorem. At ne sic quidẽ destitit,sed rursus ait,Inueniat ancilla tua gratiam in oculis tuis:hoc est, vtinam è fine rerúmque exitu discas,quòd hanc deprecationem obsecrationémque fecerim non ex vinolentia,sed ex angore.Et quum abisset,*inquit*,non amplius concidit. Vides *mulieris fidem ? priusquam acciperet quod postularet, perinde confisa est , quasi iam accepisset* . In causa erat, quòd oraret multo cum feruore, *multóque* studio citra vllam hæsitationem aut diiudicationem. Hanc ob rem abiit animo pacato,quasi totum impetrasset.Quin insu per deus iam totam anxietatem illi excussit ex animo, largiturus donum quod petebat . Hanc fœminam imitemur & nos, & in omnibus afflictionibus ad deũ confugiamus.Et si nobis non fuerint liberi,ab illo postulemus:quos si acceperimus,multa cura educamus: adolescentes quum ab omni vitio seuocemus,tum præcipuè à lasciuia,quòd hoc difficile sit bellum, nec alia res molestior est illi ætati,quàm hic morbus. Vndiq; igitur circunuallemus illos consiliis,adhortationibus,terroribus, minis.Si hanc deuicerint concupiscentiam,nec ab aliis facilè expugnabuntur, sed & pecuniis erunt superiores, L & temulentiam vinolentiámque superabunt,& improbos conuictus omni studio discutient,& amabiliores erunt parentibus,& omnibus hominibus magis reuerendi.Quis enim non reuereatur iuuenem castè sobriéque viuentem? Quis non amplectatur, exoscúletúrque eum qui cupiditatibus frenum imposuit?Quis non vel è numero prædiuitum multa cum gratia volet illi locare filiam suam, etiã si fuerit omnium pauperrimus? Sicut è diuerso,luxuriosè viuentem,etiam si fuerit omniũ opulentissimus,nemo tam miser est,nemo tam abiectę fortunæ,vt sibi generum velit asciscere. Cõtrà nullus adeò stultus est,vt sobrium ac pudicum reiiciat,& hoc honore iudicet indignum.Vt igitur filij nascantur & hominibus reuerendi,& deo amabiles,exornemus illorũ animos,cúmque pudicitia ad coniugium perducamus.Hoc enim modo tum illis velut è fonte prouenient omnia, & deum habituri sunt propitiũ,denique tum huius præsentis tum futuræ vitæ gloria perfruentur. Quam assequi contingat nobis omnibus gratia & bonitate domi- M ni nostri Iesu Christi , cum quo patri gloria simul cum sancto spiritu, in secula seculorum, Amen.

Eiusdem de Anna,deq; Samuelis educatione,& quòd utilis sit in pariendo tarditas,& quòd periculosum sit liberos negligenter habere.Def. Erasmo interprete.

NIsi videor aliquibus fastidio esse satietatẽ adferens, volo idem argumẽtum rursum attingere,quo de vobis heri disserui : vosq; ad Annã introducere,atq; in pratum virtutum illius inducere sermonem,pratum inquã,non quod rosaria profert aut alios flores qui marcescunt,sed quod deprecationem, ac fidem,magnamq; tolerãtiam.Siquidem hæc sunt longè vernis floribus redolentiora, vt quæ non aquarũ fontibus,sed lachrymarũ imbre rigantur.Neq; enim perinde amnium fontes,floridos reddunt hortos,vt plãtam deprecationis fontes lachrymarum irrigantes faciunt in summam altitudinem excurrere . Quod huic contigit mulieri.Simul enim vt loquuta est,subuolauit in cœlum eius deprecatio,ac fructum ipsi produxit tempestiuum, sanctum videlicet Samuelem . Nolite igitur *molestè* ferre , si rursus idem argumentum tractare *incipimus*.

Neque

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Neque enim vetera dicemus, ſed noua quædam ac recentia. Nam in conuiuio corporali, ex eodem obſonio multa eduliorum genera poteſt aliquis conficere. Quin & aurifices videmus ex eadem auri maſſa, & armillas, & inaures, aliaſq; multas res aureas fingere. quamquàm enim eiuſdem generis eſt materia, ars tamen eſt varia, nec coarctatur ſimilitudine materiæ ſubiectæ, quòd ipſa ſit copioſa, variique artificij. multò verò magis ſpiritus gratia. Nam quòd gratiæ menſa ſit varia, multiformis, & opipara, audi Paulum dicentem: Alij quidem per
1.Cor.12.b ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij verò ſermo cognitionis, alij rurſus fides, alij verò dona ſanationum, ſubuentiones, gubernationes, genera linguarum. Hæc autem operatur vnus & idem ſpiritus, diuidens ſeorſum cuique vt vult. Multa inquit, flumina, ſed vnus eſt fons. Varia ſunt edulia, ſed vnus eſt conuiuator. Ergo quum tam magna támque multiplex ſit ſpiritus gratia, ne defatigemur. Scimus eam fuiſſe ſterilem, ſcimus eam factam matrem, ſcimus lachrymaſſe, ſcimus gauiſam eſſe. Ac tum ſimul cum illa indoluimus, ſimul cum illa
Rom.12.c gaudio afficiamur & hodie. Sic & Paulus iubet gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Id verò faciendũ
B eſt, non ſolùm ſuper his qui noſtris viuunt temporibus, verumetiam ſuper his qui olim nati fuerunt. Ac ne quis mihi dicat, quid fructus capiam ab Anna, & ab illius commemoratione? Siquidem & orbę hinc poterunt diſcere, quomodo valeãt fieri matres: rurſus matres ſciẽt, quæ ſit optima ratio liberos educandi. Nec fœminæ tantùm, ſed & viri plurimùm ab hac hiſtoria fructus auferent, ſi hinc didicerint, placido mitique erga vxores eſſe animo, etiam ſi ſterilitatis vicio laborent, quemadmodum Helcana erga Annam fuit affectus. Nec verò hoc ſolum, ſed & aliud quiddã boni lucrifacient, quum didicerint patres omnes oportere liberos qui nati fuerint educare deo. Ne igitur quoniam pecunias & argentum accipere ex hac narratione non licet, exiſtimemus ſermonem nobis infrugiferum eſſe: ſed ob id ipſum arbitremur lucroſum & vtilem, quòd non aurum argentúmve, ſed quòd his longè maius eſt, animi pietatem, cœleſtéſque theſauros nobis oſtendit, docens quo pacto periculum omne depellamus. Siquidem præbere nummos & hominibus in procliui eſt: cæterùm corrigere naturam, ac talem mœrorem excutere, talem animi
C cruciatum tollere, animum iamiam collapſurum erigere, nulli quidem hominum, ſed ſoli naturæ domino in manu eſt. Tu verò ſi quum morbo laborares inſanabili, percurſa tota ciuitate, pecunias impendiſſes, pluribus vtens medicis, nec vllum mali ſolatium reperiſſes: incideres in mulierem, quæ quum eodem morbo teneretur, liberata ſit, haudquaquam deſineres obſecrare, rogare, exhortari, vt eum tibi commonſtraret cuius opera fuiſſet ſanata. Nunc verò quum videas Annam in medio ſtantem, ſuúmque morbum enarrantem, & eiuſdem remedium commemorantem, ac medicum vltrò commonſtrantem, nullis obſecrationibus, nullis precibus adductam, non accedes acceptura remedium? Nec audies tota cum attentione hiſtoriam? Hoc ſi piget, quid vnquam boni poteris conſequi? At alij frequenter magna etiam emenſi ſunt maria, longinquas peregrinationes ſuſceperunt, pecunias impenderunt, labores perpeſſi ſunt, vt medicum commonſtratum in peregrina regione conſpicerent, idque quum non admodum certa eſſet fiducia, vt prorſus à morbo liberarentur. At tu ô mulier, quum non ſis inritura profectionem tranſmarinam, nec vltra patriæ fines demigratura, nec vllum laborem ſimilem perpeſſura: & quid dixi, vltra patriæ fi- D
nes, quum nec ipſum domus limen tranſire cogaris, ſed vel in ipſo thalamo poſſis conuenire medicum, citráque internuncium vllum cum illo colloqui de quibuſcũque volueris, (deus omnium, inquit, appropinquãs ego ſum, Hier.23.c
& non deus procul) differs & cunctaris? Et quam habitura es excuſationem, quam conſequeris veniã, ſi quum procliuem & vndiquaque facilem viam inuenire poſſis, qua ab vrgentibus malis libereris, per ſocordiam tuam ipſius ſalutem prodideris? Hic enim medicus non ſterilitatem, ſed & omne morborum genus, tum corporis, tum animi ſanare potis eſt, ſi velit tantùm. Neque id ſolùm mirandum eſt, quòd citra laborem ſine peregrinatione, ſine impendiis, abſque interceſſoribus curationem adhibet, verumetiam quòd citra dolorem. Neque enim ferro ignive nouit tollere malum, quemadmodum cæteri medici faciunt: ſufficit vel ſimplex nutus, ac protinus omnis angor, omnis dolor, omne malum fugit atque exulatum abit. Nec cunctemur igitur ac procraſtinemus, licèt pauperes ſimus, & ad extremam redacti egeſtatem. Neque enim hic numeranda eſt pecunia, vt inopiã poſſimus obtendere. Hic nimirũ E
medicus non argentum pro mercede petit, ſed lachrymas, preces, ac fidem. Hæc ſi portans ad illum acceſſeris, quicquid omnino poſtularis accipies, multóque cum gaudio diſcedes. Atque id ſanè quum multis ex rebus cognoſcas licet, tum verò præcipuè ex hac muliere, quæ non aurum non argentum exhibuit, ſed preces, fidem & lachrymas obtulit, atque ita quicquid petiit conſequuta diſceſſit. Proinde ne putemus hanc narrationem nobis infrugiferam eſſe, quandoquidem ſcriptura hæc commemorat ad correptionem noſtram, in quos fines
1.Cor.10.e ſeculorum deuenerunt. Sed adeamus eam, diſcamus quomodo liberata ſit à malo, & quid egerit morbo leuata, & quo pacto fuerit vſa munere à deo dato. Sedit,
1.Reg.1.d inquit, & lactauit Samuelem. Ergo conſpiciebat deinceps infantem illum, non tantùm vt infantem, verumetiam vt rem deo conſecratam: eóque matri geminus amoris ſtimulus inſitus eſt, alter à natura, alter à gratia. Ac mea quidem ſententia, etiam reuerebatur puerum ſuum. Etenim ſi qui phialas poculáve aurea deo dicaturi ſunt, poſteaquàm ea iam confecta acceperint, domíque repoſuerint, naquaquàm ea quaſi prophana vaſa intuentur, ſed tanquàm deo ſacra, nec audent ea temerè citráque cauſam attingere, quemadmodum cætera: F
multò magis hæc mulier ſimili animo attendebat ad puerum etiam priuſquàm illum in templum induceret: & diligebat impenſius, tanquàm filium, & curabat tanquàm deo dicatum, exiſtimans ſe per illum ſanctificatum iri, quando domus ipſius iam erat facta templum, vt quæ prophetam ac ſacerdotem intra ſe contineret. Non ſolùm autem ex eo quòd illum deo ſpopondit, verumetiam ex hoc quòd non auſa ſit aſcendere in templum priuſquàm ablactaſſet infantem, fœminæ pietatem licet perſpicere. Ait enim viro ſuo, non aſcendam Ibidem.
donec aſcendat puer mecum: Quum autem ablactauero illum, offeretur in conſpectu domini, & ſedebit illic in æuum. Non exiſtimabat eſſe tutum relicta domo aſcendere in templum, quòd quum accepiſſet donũ, non ſuſtineret abſque dono comparere. Rurſus adducto illo ac mox recepto, deſcendere verebatur: Eóque tanto tempore remanſit, vt cum dono compareret. Adduxit, ac reliquit, nec puer à mamma diuulſus moleſtè tulit, quum ſciatis quàm ſoleant indignari pueri quoties à lacte depelluntur. Verùm nec ipſe puer ægrè tulit à matre

Universidad de Deusto
Biblioteca

G diuulsus, sed ad dominum respexit, qui matrem creauerat: nec *ipsa* mater doluit à puero seiuncta, propterea quòd naturalem affectum, vicit interueniens gratia, & vterque se alteri cõiuere existimabat: quemadmodum eodem in loco fixa vitis, in longum producit palmites, & vua multo interuallo pendens, cum radice habet cõmercium. Itidem & in hac accidit fœmina, quæ in vrbe manens vsque ad templum extendit suum palmitem, atque illic vuam suspendit maturam: nec interuallum illud vllum attulit impedimentum, quum charitas quæ secundum deum est, puerũ matri copularet. Quanquàm enim puero ætas erat immatura, virtus tamen aderat matura: nam ascendentibus in templum omnibus multæ religionis ac pietatis magister factus est. Siquidem illi dum inquirunt discúntque modum natiuitatis illius, abundè magnum solatium accipiebant spei quæ est erga deum. Neq; quisquàm viso puero tacitus descendebat, sed omnes glorificabãt illum à quo præter spem datus erat. Hanc ob causam deus distulit partum, vt hanc augeret voluptatem, vt mulierem redderet illustriorẽ.

H Nam *quicunque* calamitatem *eius* nouerant, ij testes facti gratię dei: & quòd *longo tempore mansit in* orbitate, effecit, vt & *ipsa multis* esset *notior*, & ab *omnib*⁹ beata prædicaretur, essetq; apud *omnes in admiratione*. Postremò in causa fuit, vt per illam deo gratias agerent quàm plurimi. Hæc ideo loquor, vt etiam si nos fœminas sanctas nouerimus in orbitate degentes, ne molestè feramus, nêve indignemur, neque ita loquamur apud nosipsos. Quare tandem deus despexit mulierem, tanta pietate præditam, nec dedit prolem? Neque enim ista sunt negligentis, sed hoc nobis expedire, melius scientis quàm nos ipsi scimus. Ascendit igitur in templum, & agnellum induxit in ouile, ac vitulum perduxit ad armẽtum, & *in pratũ deduxit rosam à spinis liberam, rosam* inquàm *quæ nunquàm marcescit, sed floret perpetuò*, quæq; possit ad ipsum vsque cœlum exilire, *cuius* fragrãtia in hodiernum vsque diem iuuantur, *ac reficiuntur* omnes qui terrarum incolunt orbem, tantus annorum numerus præteriit, & tamen virtutis illius fragrantia semper augescit, nec tanta temporis magnitudine facta est languidior. Talis enim est rerum spiritualium

I natura. Ascendit igitur præclarum illud germen transplantans: & quemadmodum industrij agricolæ, primũ semen in terram deponunt, cupressi, aut aliarum arborum similium: deinde vbi conspexerunt è semine factam arborem, non relinquunt in eadem terra, sed inde reuulsam plantulam in aliud transferunt solum, vt terra in recens gremio suo exceptam illius radicem, puram & integram vim suam proferat, ad nouam educationem: Itidem & hæc fecit mulier, quæ puerum præter spem proseminatum in illo vtero, à domo transtulit, & in templum transplantauit, vbi perpetuæ sunt fontium scatebræ & irrigationes spirituales, vt videre licuerit illud propheticum in illis impleri, quod Dauid dixit ita canens: Beatus vir qui non ambulauit in cõsilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & super cathedrã pestilentiæ non sedit: sed in lege domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte: & erit tanquàm lignum quod plantatum est secus decursus aquarũ, quod fructum suum dabit in tempore suo. Neque enim post malitiæ experientiam venit ad malitiæ remissionem, sed ab ipsis cunabulis ad virtutem transiliit, non habuit consortium cum confessibus iniquitati obnoxiis, neque communionem habuit cum cõuenticulis impietate plenis: sed prima statim pueritia, à mamma matris venit

Psal.1.a.

ad mammam spiritualem: Et quemadmodũ arbor perpetua irrigatione in magnam excrescit altitudinem: sic & hic diuinorum eloquiorum doctrina assiduè irrigatus, ad virtutis fastigiũ peruenit. Agè videam⁹ quomodo illum plantarit, assectemur mulierem, simul cum illa templum ingrediamur. Ascendit, inquit, cum illo in Silom, in vitulo triennante. Iam geminum fit sacrificium: & erat *vitulus hic* irrationalis, ille rationalis: & illum *quidem sacerdos immolauit*, hunc verò dedicauit *mulier*. *Erátque mulieris victima melior* quàm hostia, quam *obtulit sacerdos*, propterea *quòd hæc suorum* viscerum *facta est immolatrix*. *Imitata est* patriarcham Abraham, cúmque illo certamen *suscepit*: *Sed ille* quidem filium receptum reduxit de monte, hæc verò reliquit in templo, vt illic perpetuò maneret. Quin potius ille quoq; totum dedicauit, caue iam illud spectes quòd non occidit, sed quòd animo totum peregerit. Vidisti fœminam cum viro decertantem: Vidisti nihil à sexu vetitam, quo minus æmularetur Patriarcham. Sed videamus quomodo illum consecrarit: Adiit, inquit scriptura, sacerdotem, ac dixit illi: In me domine. Quid tandem est illud, in me? Ausculta, inquit, diligenter quę loquar. Quoniam *multum temporis* iam intercesserat, studet *illa quæ prius dicta fuerant in* memoriam reuocare. Eóq; dicit, In me domine. Viuit anima tua. Ego sum *mulier quæ* constiti in conspectu tuo, deprecans dominum pro puero hoc. Effudi preces ad dominum, & *ille* dedit mihi petitionem quam petebam ab eo. Et ego cõmodo illum domino, vt seruiat domino omnibus diebus vitæ suæ. Non dixit, ego sum illa mulier cui tu exprobrasti, quam maledictis impetisti, quam velut temulentam & ebriam derisisti, eóque deus tibi declarauit me non esse vinolentam, te verò crimen *hoc temerè* mihi *impegisse*: *nihil huiusmodi verborum asperorum* dixit, sed multa *cum mansuetudine loquitur*: *quànquàm quùm haberet rerum euentum sibi patrocinantem*, *iure potuisset exprobrare sacerdoti*, quòd id temporis ipsam *temerè ac citra* causam incusasset: nihil horum facit, sed tantùm commemorat dei erga se beneficentiam. Considera verò gratum ac prudentem ancillæ animum. Quum affligeretur, nemini suam aperuit calamitatem, ne sacerdoti quidem dixit: æmulam habeo mulierem, M quę mihi exprobrãs conuiciánsque chorum habet liberorum: ego verò quæ modestiam mansuetudinémque colo, ad hunc vsque diem nondum potui fieri mater: sed deus concluſit vuluam meam, quúmque videret afflictionem meam, non est misertus. Nihil horum dixit, sed suppresso calamitatis genere, tantùm indicauit se animo angi. Dicens mulier *in duro* die ego sum, ne illud quidem dictura nisi sacerdos huc compulisset, suspicans eam esse temulentam. At posteaquàm id vulnus sustulit, deo dante quod postularat, tum demum dei beneficentiam aperit sacerdoti, cupiens illum in agendis gratiis habere consortem, quemadmodum prius habuerat in precando. Aítque pro puero hoc precabar, deditque mihi dominus petitionẽ meam quam petebam ab eo. Et nunc quomodo eum domino. Vide quàm sit modesta. Ne putes, inquit, me magnam rem aut admirãdam facere, quòd infantem dedico: nõ ego huius benefacti sum author, sed persoluo debitum. Depositum accepi, & hoc ei restituo qui dedit. Atque hæc dum loquitur, seipsam quoque dedicauit cum puero quasi solido quodam naturę affectu seipsam templo alligans. *Etenim* Matth.6.
si vbi est thesaurus hominis, illic est & *cor eius*: *multò magis* vbi puer mulieris, ibi & mens *illius erat*, atque

1.Reg.ad

Ibidem.

L

K

vterus

Universidad de Deusto
Biblioteca

A vterus illius rursum implebatur benedictione. Nam simul atque hæc dixerat,orauerátque. Audi quid loquatur
1.Reg.1.b sacerdos Elcanæ: Reddat tibi dominus semen alterum ex muliere ista pro fœnore,quod domino fœnerasti. Ini tiò noit dixerat,reddat tibi:Sed quid?Det tibi dominus, quicquid postularis. Verùm posteaquàm illa deum fecerat debitorem, ait:reddat tibi, bonam de futuris spem præbens. Etenim si dedit,quum nihil deberet,multò magis redditurus est postquàm accepit. & hic primus ex prædicatione, & post hunc cæteri è benedictione duxerunt originem,totus autem mulieris fructus sanctificatus est. Atque hic primogenitus fœminæ virtuti debebatur, alter verò mulieris ac sacerdotis erat communis, nec secus quàm terra pinguis ac fertilis,postquàm accepit fœlicia semina,ostendit nobis segetes: sic & mulier hæc quoniam cum fide excepit verba sacerdotis, alias nobis lętas aristas produxit,veterêmq; maledictionem Hevæ mutauit,pariens ex deprecatione ac benedictione. Et tu igitur ô mulier hanc æmulare,& si sterilis fueris, talem precationem exhibe, sacerdotem accerse, vt tecum susciptat apud deum legationem. Omnino si cũ fide verba exceperis, patrum benedictio in fructum exi
B bit præclarum ac maturum. Quòd si mater fueris, ad huius exemplum consecra filium tuum deo, & in templum adducito. Quin ipsum potius templum deo rega-
1.Cor.6.d le para. Membra,inquit, vestra corpus Christi sunt, ac templum sancti spiritus qui est in vobis. Ac rursus,in ha-
2.Cor.6.d bitabo inquit,in vobis & inambulabo. An non absurdũ est nos domum veterem, ruinam minitantem fulcire, pecunias impendentes, fabros accersentes, denique nihil non facientes:domum autem dei,nam dei domus esse debet adolescentis anima, ne vulgari quidem dignari cura. Vide ne idem audias quod olim audiêre Iudæi. Nam illi posteaquàm è captiuitate templum materiale conspicientes neglectum,priuatas ædes suas exornarunt,adeò deum exasperarunt,vt mitteret eis prophetam,qui famem minitaretur, magnámq; rerum necessariarum penuriam, atque hanc comminationis causam eloqueretur. Vos quidem in domibus vndique habetis mansiones,domus autem mea deserta est. Quòd si illius templi neglectus tantam excitauit iram numinis, multò magis huius templi neglectus ad iracũdiam
C prouocabit dominum. Siquidem hoc templum tantò est illo honoratius, quò plura habet sanctimoniæ symbola. caue igitur committas,vt templum dei fiat spelunca latronum, ne & alteram audias obiurgationem, qua
Lucæ.19.g Christus obiurgauit Iudæos,dicens: Domus patris mei, domus deprecationis est,vos autem fecistis eam spelunca latronum. Sed quomodo fit spelunca latronum? Quum patimur illiberabiles ac seruiles cõcupiscentias intrare, sedémque figere in adolescentulorum animis. Tales enim cogitationes grauiores ac pernicioſiores sunt latronibus,quę puerorum ingenuitatem vertunt in seruilitatem, ipsosque brutis cupiditatibus dedunt in seruitutem, vndique confodientes illos, ac mentem illorum multis implentes vulneribus. qua propter super his quotidie dispiciamus, & verbis pro scutica vtentes, omnes id genus affectus ab illorum animis depellamus, quò videlicet filij nobiscum cœlestis ciuitatis valeant esse participes,& vniuersum cultum qui celebratur illic ritè peragere. An non videtis frequenter quòd qui in vrbibus versantur, pueros nuper à lacte depulsos faciunt. Thallophoros,aut agonothetas, aut certaminum præfectos,aut chorearum magistros faciunt?Idem & nos faciamus,à primis statim annis inducamus eos ad disci-

plinam reip.cœlestis. Siquidem hæc terrena,quum im- D
pendium adferat,fructum tamen nullum habet. Nam quæso te,quis fructus esse possit è populari applausu? Simul vt vespera nos occuparit,ilicò plausus ille totúsque tumultus emarcescit: ac festo peracto, perinde quasi in somnis fuerint deliciati,ita omni voluptate destituti cũ sistunt, dum nec à corona, nec à magnifica veste, nec à reliquo fastu vniuerso conceptam voluptatem, si quærant inuenire valeant,quòd omnia illa quouis vento celerius prætercurrant. Cæterum in cœlesti politia omnia secus habent, citra impendium lucrum adferunt & copiosum & stabile. Nam illic non homines ebrij,sed angelorum populus iugiter applaudit rem gerẽti. Sed quid dixi,angelorum populus?ipse angelorum dominus,laudabit & comprobabit illum. Nec vno alteróve die aut tertio,sed in ęternum triumphat illic,gestans coronam, nec vnquàm caput illud videbis ea nudatum gloria:neque enim illius celebritatis tempus certis diebus circũscriptum est. Huic cultui nunquàm paupertas esse possit impedimento, sed vsque ad futuri seculi immortalitatem extenditur. Verum & pauperi licet hoc celebrare festum,imò pauperi maximè,quippe qui ab omni mundi fastu strepitúque sit liber: neque enim opus est pecuniarum impendiis & opulentia,sed animo puro,ac mẽte sobria. Hæc enim est quæ illius politiæ vestes texit a- E
nimæ,hæc quæ coronas concinnat:quæ nisi virtutis officiis fuerit exornata,nulli vsui fuerit auri magna copia: sicut è diuerso nec damno erit paupertas, si diuitias intus habeat repositas. Hanc celebritatem non modò masculi liberi,sed & filiæ nobis celebrent:neque enim quẽadmodum in externa administratione viris tantũ imperatum est hoc festum peragere,verum & fœminas illud recipit theatrum,& senes & iuuenes,& seruos & ingenuos. Vbi enim animi spectaculum est,ibi non sexus, non ætas,nõ dignitas huius seculi,non aliud quicquàm impedire potest. Eóque vos omnes exhortor,vt à teneris statim annis,& filios & filias,huiusmodi functionibus dedatis: & huic administrationi cõgruẽtes diuitias eis addatis,non aurum defodientes,non argentum congregantes, sed modestiam, sobrietatem ac pudicitiam, reliquásque virtutes omnes in animis eorum reponentes. Hos enim sumptus exigit illa functio. Si hanc igitur opulẽtiam tum nobis,tum filiis collegerimus,& in prę-
F senti vita multum splendoris consequamur, & in futura vita beatam illam vocem audiamus,per quam Christus omnes qui ipsum professi fuerint,suo ornat præconio. Professio autem non tantùm fit per fidem,verumetiam per opera. adeò vt si hæc absint, veniamus in periculum ne cum abnegantibus pœnas luamus. Neque enim vnus est abnegandi modus,sed multi ac multiplices,quos Paulus nobis describens ita loquitur:profitentur se nosse deũ,sed factis negant. & rursus, Si quis suo- Titum.1.d
rum & maximè domesticorum, curam non habet, fidẽ Galat.6.c
abnegauit,& est infideli deterior. Et iterum, Fuge auariciam, quæ est idolorum cultus. Quum igitur tot sint Colos.3.b
abnegandi modi,manifestum est totidem esse profitendi,ac multò etiam plures,quibus omnibus profiteri studeamus,vt & ipsi in cœlis honorem consequamur,munificentia & bonitate domini nostri Iesu Christi, per quem & cum quo patri gloria, simul cum sancto spiritu,in secula seculorum, Amen.

Super orationem Annæ: & quòd utilis est paupertas,& maiorem habet,quàm diuitiæ uoluptatem & securitatem, homilia. Bernardo Brixiano interprete.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GVi thesaurum effodiunt in mũdo chariſſimi, licèt infinitas inde capiant diuitias, non prius abſiſtunt, quàm totum exhauſerint. Non enim vt multa tollant, ſed nihil relinquant, hæc eos præcipuè cura tenere ſolet. Si verò circa pecunias inſanientes, tãtò circa pereuntia, neq; permanentia ſtudio funguntur: multò magis hoc nos in diuinis facere theſauris oportet, nec prius retrocedere, quàm totum exhauſerimus apparens. Apparens autem dixi, quoniam omnia exhaurire non datur. Fons enim eſt perenniter manans, diuinarum virtus cogitationum, nunquam deficiens, nũquam conſumpta. Ne fatigemur itaq;, nec enim de paruis eſt nobis oratio, ſed de oratione, ſpe noſtra: oratione per quam ſterilis mater eſt facta, & fœtuoſa quæ filiis carebat: & mœrens læta, per quam læſa natura reparabatur, & clauſa reſerabatur matrix, & impoſſibilia quæq; fiebant poſſibilia. Quapropter omnia paulatim perſcrutemur per ſingulas explicãtes dictiones, vt ne minimum quidẽ nos, quantùm fieri poteſt, effugiat. Propterea quidem duos integros ſermones in duas dictiones ſolas aſſumpſimus. primam dicentem, Confirmatum eſt cor

Hi ſermones non extant. 1. Reg. 2. a

H meum in domino. & ſecundam poſt illam: Exaltatũ eſt cornu meum in deo meo. conſequens igitur eſt hodie, ad tertiam venire. Quæ verò hæc eſt? Dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos, lætata ſum in ſalutari tuo. Animaduertite dictionis perfectionem: non dixit, Acutum factum eſt os meũ ſuper inimicos meos: non enim ad contumelias & conuicia præparatũ erat, non ad accuſationem & opprobria, ſed ad conſilium & admonitionem, ad correctionem & inſtructionem: propterea non dixit, Acuta facta eſt lingua mea ſuper inimicos

Ibidem. meos: ſed, dilatatum eſt os. Remiſſionem, inquit, aſſecuta ſum, poſſum liberè loqui, nunc pudorem excuſſi, ad libertatem ſuam reuerſa. Nec hìc nominatim mulierem dixit rivalem: ſed ſimpliciter dixit indefinita nuncupatione, quaſi quadam perſona tantæ triſtitiæ authorẽ abſcondit. Non dixit, quòd multæ dicunt mulieres: Confudit eam deus, diſſipauit, & deiecit ſceleſtam, arrogãtem, & magniloquam: ſed ſimpliciter, Dilatatũ eſt os meum ſuper inimicos meos, lætata ſum in ſalutari tuo. Vide, qualiter eandem legem per totam orationem cõſeruat: ſicut enim in principio dicebat, Confirmatum eſt cor meum in domino, Exaltatum eſt cornu meum in deo meo: Dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos: iti-

I dem & hìc, Lætata ſum in ſalutari tuo. Non ſimpliciter in ſalutari: ſed, in ſalutari tuo. Non enim quoniam ſaluata ſum, ſed quoniam per te ſaluata ſum, propterea lætor & exulto. Tales ſanctorum animę, de deo qui dedit, magis q̃ de donis gaudent. Non enim ipſum propter ipſius dona, ſed hæc propter illum diligunt. Hoc eſt, famulorũ ſe recognoſcentium. Gratorum, hoc eſt, ſeruorũ, omnibus ſuis ſuum præponere dominum, ita nos quoque parati ſimus. Cum peccauerimus, non doleamus, quia punimur, ſed quoniã dominum exacerbauimus. Et ſi quid boni fecerimus, non gaudeamus propter regna cœlorũ, ſed quoniam rem cœlorum regi gratam geſſimus. Mentem enim habenti gehenna quaque formidoloſius deũ offendere, & omni regno deſiderabilius deo placere: nec admireris ſi circa deum eſſe ſic affectum oportet, cùm & in homines multi ſic affecti ſint. Filios certè frequẽter habuimus legitimos, & ſi vel inuiti quopiam eos affecerimus malo, nos vlciſcimur ipſos, & punimus: & in amicos idem facimus. Sed ſi in amicis & filiis, illos lædere multò grauius, quàm pœnas luere putamus: multò magis erga deum ſic affici decet, & omni gehenna peius eſſe putandum eſt, aliquid ex his quæ non illi ſunt K
grata, feciſſe. Talis erat beatus Paulus, propterea dice- Roma. 8. a
bat: Certus ſum, quòd nec angeli, neque principatus, neque poteſtates, neque præſentia, neque futura, nec altitudo, neque profundum, nec alia creatura poterit nos ſeparare à charitate dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu domino noſtro. At & martyres cùm beatos vocamus, ex vulneribus primùm beatificamus, & tunc ex præmiis: ex plagis, & mox ex coronis repoſitis. Nam ex vulneribus prę mia, non ex præmiis vulnera principium ſumunt, atque materiam. Ita beatus quoque Paulus ante repoſita bona in moleſtiis ſibi propter Chriſtum irruentibus gaudebat, clamabátque dicens: Gaudeo in paſſionibus pro Coloſ. 1. d
vobis. & iterum: Non ſolùm autem, verùm & gloria- Roma. 5. a
mur in tribulationibus. & rurſum: Quoniam nobis do- Coloſ. 1. d
natum eſt à deo, vt non ſolùm in eum credamus, ſed etiam pro eo patiamur. Et enim gratia verè maxima, dignum cenſeri propter Chriſtum aliquid pati, & corona verè perfecta, & merces futura retributione nõ minor. Et hoc norunt, qui legitimè, feruentérque Chriſtum diligere ſciunt. Talis erat & hęc mulier, ardentiſſimũ habens in deum deſiderium, & ignitum amorem, propte- L
rea dicebat: Lætata ſum in ſalutari tuo. Nihil enim ipſi cum terra fuit commune, ſed omne humanũ deſpiciebat auxilium, & erat eleuata ſpiritus gratia, & ſublimis conſtituta, & in omnibus ad deum reſpiciebat, & incumbentium moleſtiarum ſolutionem inde petebat. Nouerat enim, planè nouerat, quòd humana quidem, qualiacunque ſint, dantium imitantur naturam. Opus autem nobis diuino ſemper eſt auxilio, ſi velimus anchorã in tuto firmare. Quapropter ad deum in omnibus confugiebat, & accepta gratia magis de datore gaudebat, & gratias agens dicebat: Non eſt ſanctus, vt eſt dominus: 1. Reg. 2. a
& non eſt iuſtus, ſicut deus noſter. Et nõ eſt ſanctus prę- ter te: incomprehenſibile nanque iudicium eius, inquit, & munda, infallibiliſq; ſententia. Vidiſti gratæ cogitatum animę? Non intra ſe dixit, Quid enim mihi magni factum eſt? Quid verò maius q̃ aliis? Quod olim ęmula ſuſcepit, & cum magna quidem copia, hoc ego poſt multum temporis cum labore tamen, & lachsymis, & precibus, & ſupplicatione, multaq; fatigatione. Sed quoniam bene ſentiebat de dei prouidentia, factorum rationes à domino nõ repetit, quod multi faciunt hominũ, per ſingulos dies deum iudicãtes. Si viderint hunc quidẽ opu- M
lentum, hunc verò pauperem, innumeros contra ipſius prouidentiam ſermones cõmouent. Quid ais homuncio? cõſeruum te iudicare nõ permiſit Paulus, ſic inquiẽs: 1. Cor. 4. 2
Nolite ante tempus iudicare, donec veniat dominus: Et dominum in iudicium trahis, & geſtorum exigis rationem, & nec horres, nec expaueſcis? Et quam aſſequèris veniam? quam rogo excuſationem, tot quidem per ſingulos dies & horas ipſius prouidentiæ probationes capiens: ex ea verò, quæ diuitiarum & paupertatis eſſe videtur, inæqualitate, bonum in omnibus ordinem damnans, & hæc iniuſtè? Nam ſi congrua mente, laborioſáq; voluiſſes hæc ſcrutari meditatione, ſi non etiam aliud dei commendans prouidentiam occurriſſet, diuitiæ hanc & paupertas manifeſtiſſimè demonſtraſſent. Si nanque paupertatem abſtuleris, omnem vitæ ſuſtuleris conſeruationem, vitámque noſtram corruperis. Nec nauta, neque gubernator, non agricola, nec ædificator, neque textor, aut calceamentorum ſutor, non faber, nec ærarius, aut coriarius, piſtórve, nec alius quis horum erit artificum: qui ſi non fuerint, omnia vobis tranſibunt. Nam nũc quidem quaſi magiſtra quædam optima pau-

pertatis

Universidad de Deusto
Biblioteca

A pertatis neceſſitas ſingulis inſtans ad opera vel inuitos compellit. Si verò diuites omnes eſſe deberent,omnes quoque deberent in ocio viuere,& omnia periiſſent,atque fuiſſent corrupta. Citra verò dicta & aliter eos ex ipſis,quæ obiiciunt,obmutefieri facile.Cur enim,queſo, dei prouidentiam accuſas:quoniam hic quidem plures, ille verò pauciores poſſidet pecunias. Quid igitur ſi in neceſſariis, & multò maioribus,noſtrámque continentibus vitam, omnibus inſitam hominibus æqualitatem oſtenderimus? Atteſtatur dei prouidentiæ neceſſitas omnis.Nam ſi non omnes æqualiter vna re;pecuniis ſcilicet potiri, probationem facit, nullam eſſe prouidentiam: ſi viſi fuerint omnes æqualiter potientes non vna re,neque tam vili,ſed pluribus,& multò maioribus:clariſſimum eſt,quòd inde vel inuitus dei prouidentiæ cogeris adſtipulari. Agè ad ea,quæ noſtram continent vitam,ſermone progrediamur,eáque diligenter inquiramus:& videamus, an in illis plus paupere diues habeat. Puta diues habet thaſium, & alia multa huiuſmodi medicata pocula, & cum multa delectatione compoſita: ſed aquarum fontes omnibus propoſiti cõmuniter ſunt & diuitibus, & pauperibus. Fortè riſeris hanc audiens
B æqualitatem. Igitur audi,quantò dignior eſt omni vino aquę natura,magiſque neceſſaria & vtilis,tunć; temetipſum condemnabis,& veras pauperum diuitias intelliges.Nam vino quidem ſublato non multum fuerit detrimentum,præterquàm ſolis ægrotantibus: ſi quis autẽ aquarum fontes reſtinxerit,atque ſuſtulerit elementum, vitam omnem noſtram ſubuerterit,& omnes perdiderit artes: neque duos tantùm dies ſufficere poterimus, ſed ſtatim omnes moriemur morte quadam miſerabili atque grauiſſima.In neceſſariis itaque vitam noſtram continentibus pauper non ſuperatur.Sed ſi quid admirabile dicere fas eſt,& diuitem ſuperat.Multos enim diuites cernere poſſumus corporis valetudine propter delicias orta,vt plurimùm ab aquæ potibus abſtinere:pauper autem per omnem vitam his fluentis liberè veſcitur: tanquàm ad mellis fontes, ſic ad aquarum currens riuulos,& inde ſynceram, & puram hauriens voluptatem. Quid autẽ ignis natura,nónne numeroſis vtilior theſauris, & humanis omnibus diuitiis? Et hic quoque theſaurus vtilitatis diuiti pariter & pauperi propoſitus eſt.Quæ verò naſcitur ab aëre corporibus noſtris vtili-
C tas,& lux ſplendoris,nunquid diuitibus magis,pauperibus verò minus exhibetur: & eam illi quidem quatuor, hi verò duobus tantùm oculis inſpiciunt? ſed nec hoc quiſquàm dicere poſſit.Nam & diuitibus æqua delectationis eſt portio definita, immo verò & hic pauperes præſtare diuitibus quis viderit, quantò & efficaciores habent ſenſus,& acutiorem oculum, & perfectiores habent quaſque ſuſceptiones. Quapropter & veraciorem hauriunt voluptatem,& creationis contemplatione delectantur magis, & perfruuntur: nec in his ſolis autem elemẽtis,verùm & in omnibus aliis nobis à natura collatis multam videbis æqualitatem,immo ſuperabundantiam pauperibus attributam. Nam ſomnus omnib⁹ ſuauior deliciis,magiſque neceſſarius,omníque vtilior nutrimento,pauperibus eſt quàm diuitibus facilior:nec tãtum verò facilior,ſed etiam ſyncerior. Nam illis quidẽ multæ deliciæ,citra famem cibus, potus abſque ſiti, carẽnſque dormitatione ſomnus,in omnibus voluptatem diſſoluere conſueuerunt. Non enim ita rerum natura, ſicut neceſſitatis vſus horum quódque nobis iucundum conſtituit.Non ita certè ſuauis vini,meríque potus,ſicut potantis ſitis delectare ſolet. Non ita placentas come-
D dere,ſicut cum eſurie cibum ſumere.Non ita molli recubare ſtrato,vt dormitãtes dormire. Quæ omnia magis apud pauperes ſunt,quàm apud diuites.Quę verò pertinent ad corporis valetudinem, & omnem aliã bonam habitudinem, non communia diuitibus & pauperibus propoſita ſunt?Nemo dicere poteſt,aut oſtendere,quòd pauperes quidem tantùm ægrotant,diuites autem ſemper in ſyncera permanent valetudine.Contrarium quidem videri poteſt: pauperes quidem inſanabilibus morbis non facilè capi,hos autem paſſim in diuitum corporibus germinare.Pedum certè dolores,& capitis grauedines, & remiſſiones, incurabiléſque neruorum torturæ,& maligna cuiuſque generis corruptáque rheumata, præſertim illos vexare conſueuerunt,qui deliciis vacãt, olent vnguenta:in laborantibus & ærumnas patiẽtibus, & ex quotidiana opera neceſſarium quærentibus nutrimentũ,huiuſmodi nihil inuenitur. Quapropter & mendicis miſeriores in deliciis viuentes.Et hoc nec ipſi deliciis potientes negarent.Frequenter quippe diues molli lectulo ſtratus,ſeruis præſentibus & ancillis,ab omnibus multum accipiens obſequium:pauperem per vicum audiens clamantem,& panem petentem,fleuit & ingemuit: & talis cũ ſanitate fieri precatus eſt potius,quàm cum diuitiis contrariam habere valetudinem.Nec tantùm autem in valetudine,ſed rurſum & in filiorũ pro-
E creatione,nihil quiſpiam videbit diuitem paupere plus habentem:ſed ſimiliter & apud hos,& apud illos & numeroſa ſoboles atq; ſterilitas: quin potius & hic diuitẽ viderit inferiorẽ.Pauper enim,licèt pater nõ efficiatur, haud multũ ſentit dolorem:diues autẽ quãtò magis auctam rem videt,tãtò magis ex ſterilitate cruciatur,propter hęredis priuationẽ,nullam ſentiẽs voluptatẽ.Et pauperis quidẽ hęreditas,licèt abſq; filiis obeat,cùm nõ habeat vnde pugnetur,propter tenuitatẽ,ad amicos tranſit atq; cognatos. Diuitis autẽ multos vndiq; in ſe trahens oculos,ad inimicorum defuncti manus ſępe deuenit.Et hæc viuens ille in aliisq; fieri videns,vitam omni morte degit moleſtiorem, in ſe quoque expectans idem factum iri.Sed ad mortem ſpectantia,nónne communia? nónne tam in diuitibus,quàm in pauperibus immaturæ mortes accidunt?Et poſt mortem verò,nónne tam his, quàm illis omnibus ſimiliter corpus diſſoluitur, fauillaque fit & puluis,& vermes gignit?At funeralia,inquit, non ſimilia:ſed quæ nam vtilitas? Cùm enim defuncto
F multam inculcaueris veſtem precioſam,& auratã,nihil aliud niſi maiorem inuidiam, & accuſationem attuleris,& aduerſus defunctum omnium ora reſeraueris, & innumeras attraxeris maledictiones, & accenderis acriorem auaritiæ accuſationem,ſingulis lacerantibus,& ſuffocantibus defunctum ac maledicẽtibus,quòd neque mortuus circa pecunias inſaniam diſſoluit:nec hoc tantùm eſt graue,verùm & quòd furum oculos aperit.Itaq; maius officium maioris illi fit turpitudinis occaſio.Pauperis quidem corpus iam nemo ſpoliare quæſierit,veſtimentorũ enim vilitas corporis amictui fit cuſtodia.Hìc autẽ obices & ſeræ,fores atq; cuſtodes, & omnia incaſſum adhibentur & fruſtra, pecuniarum cupiditate talia maleficia committere doctos,omnia audere perſuadente.Itaq; maior honor maiorem infert defuncto contumeliam.Et qui vilia quidem accepit funeralia,iacet,honorem conſeruans:qui verò precioſa,ſpoliatur,& afficitur contumelia. Si verò nullum horum fiat, neq; ſic illi plus erit, niſi largiorem vermi menſam appoſuiſſe, & maiorem fieri corruptionem.Hæc igitur,quæſo,beatificatione ſunt digna?Et quis tam miſer,& ærumnoſus,vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ex his hominem arbitretur inuidiosum? Verùm & alia singula percurrentes, diligentérque scrutantes, pauperes plus diuitibus habentes inueniemus. Hæc igitur omnia cum sedulitate considerantes, & omnia reliqua percurrentes (dicitur enim, Da sapienti occasionem, & erit sapientior) & illud continuè seruantes memoria, quòd nec ex ipsa pecuniarum superabundantia quippiam amplius erit possidentibus, nisi curę & solicitudines, atque timores & pericula, nihil diuitibus nos minus habere putemus. Nam si vigilemus, etiã plus habebimus, tam in diuinis, quàm in cunctis præsentibus. Nam & voluptatem, & cautelam, bonámq; gloriam, corporis valetudinem, & animi philosophiam, atq; bonã spem, difficultatémq; peccandi magis apud pauperes, quàm diuites quispiam inueniet. Nolimus itaque iuxta seruorum ingratos murmurare, aut cõdemnare dominum: sed in omnibus gratias agamus, & vnũ duntaxat malum esse putemus peccatum, & bonum, iustitiam. Si sic enim sensserimus, non ægritudo, nõ inopia, nõ ignominia, aut quicquàm aliud eorũ, quæ grauia esse videntur, nos afficiet molestia: sed puram ex omnibus nacti voluptatẽ, futuris fruemur bonis, gratia domini nostri Iesu Christi, cũ quo patri gloria, simul & sancto spiritui, in secula seculorum, Amen.

Prou.9.b

†De Ionatha & Saule, vide in vltimo tomo ad populum Antiochenum: homilia decimaquarta.

1.Reg.13. & seq.

H

Diui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani, homilia de Dauid & Saule, déque tolerãtia, & quòd oportet inimicis parcere, nec de absentibus malè loqui. Domine miserere. Def. Erasmo interprete.

QVoties diutina quæpiam ac dura inflatio corporibus inhæsit, tum & longo tempore, multóque labore, & multa sapientia in admouendis remediis est opus, vt collectus tumor, absque vitę periculo dissoluatur. Idem videre est in anima. Quoties enim aliquis morbum qui iam radices egit in anima, multóque tempore concretus sit, radicitus euellere voluerit, non satis est ad correctionem vnius duorúmve dierum admonitio: verùm oportet frequẽter ac diebus compluribus in hac cura versari: si modò non ad ambitionem ac voluptatem, sed ad fructum, & vtilitatẽ munus hoc publicum gesturi sumus. Eóque quemadmodum de iurando fecimus, multis ordine diebus vobis de eodem differentes argumento: itidem de ira nunc faciemus, continuâmque de ea faciemus exhortationem pro

I nostra quidem virili. Nam hic mihi videtur optimus esse docendi modus, si non prius desistamus consulendo quacunq; de re, quàm viderimus admonitionem ad effectum peruenisse. Etenim qui hodie de eleemosyna, cras de orando, perendie de humanitate, deinde rursus de animi modestia differit, nihil horum in auditorum animis perficere rectè poterit, ab hoc ad illud, rursus ab illo semper aliò transiliens. Sed necesse est, vt qui velit orationem in auditorum animis fructum destinatum asse qui, non antè desistat iisdem de rebus admonens cõsulénsque, nec prius ad aliud quippiam transiliat, quàm conspexerit superiorem admonitionem in eis bene fixam ac radicatam. Idem hoc facere solent præceptores. Non prius ad syllabas, hoc est, literarum cõiunctionem adducunt pueros, quàm elementorum cognitionem in eis viderint rectè confirmatam. Hesterno igitur die pa-

Matth.18. c rabolam vobis de decẽ denariis, ac decem milibus talentorum enarrantes, ostendimus quãtum esset malum, iniuriarum meminisse. Quem enim decem milia talentorum non perdiderant, hunc centum denarij exitio demerserunt, ac veniam pro debitis concessam, in irri- K tum reuocarunt, debitæq; pecunię condonatiõnem dissiparunt: eúmque qui fuerat à criminibus liberatus in iudicium retraxerũt, atque ipsum debitorem in carcerem coniecerunt, denique immortali supplicio tradiderunt. Sed hodie de diuerso argumento dicere tentabimus. Oportuit enim de humanitate ac mansuetudine verba facientem, è domo atque ex sese istius præclaræ philosophiæ exempla præbere, atque ita demum simul & verbis eam docere, & factis ad eam instituere. Quoniam autem nos ab hac virtute lõgo absumus interuallo, vno quopiam è numero sanctorum in medium producto, oculisque vestris subiecto, perspicuam quandam ac potentem vobis admouebimus exhortationem, admonentes vt dum velut ad archetypi cuiusdam æmulationem adhortamur, admoneamus & nos ipsos. Quis igitur in medium proferendus est, de humanitate dicturo? Quis verò alius, quàm is qui cœlesti testimonio laudari meruit, ob hoc ipsum maximè suspiciendus? Inueni, inquit, Dauid filium Iesse, virum secundum cor meum. Porrò 1.Reg.16.& Acto.13.d posteaquàm deus pronunciauit, nulla contradicendi reliqua est occasio. Nam illius calculus incorruptus est, eo quòd deus nec ad gratiam, nec per odium iudicat, sed pro mera animi virtute fert suffragium. At non ob id tantum hunc in medium produximus, quòd numinis suffragio fuerit laudatus, verùm etiam quòd sit de nume- L ro eorum qui sub vetere lege sunt educati. Siquidem sub lege gratiæ extitisse quempiam ab ira purum, & inimicis delicta condonantem, ac parcentem iis à quibus fuerit molestia affectus, nihil sanè mirum: videlicet post Christi mortem, posteaquàm ille tam clementer nobis omnia peccata remisit, post tot præcepta referta euangelicæ philosophiæ. Cæterùm in vetere testamento quum Exo.21.c. lex permitteret oculum pro oculo effodere, ac dentem pro dente extundere, eúmque qui læsisset talionis æquilibrio vlcisci, aliquem extitisse qui præceptorum fines transilierit, atque ad apostolicam peruenerit philosophiam, quem hominum si audierit, non adducet in stuporem? Quem si quod audiuit, nequaquam imitetur, nõ priuet omni venia, omniq; excusatione? Sed vt exactius pleniúsque huius Dauidis virtutem cognoscatis, concedite mihi vt orationem paulò altius repetam, eiúsque benefacta cõmemorem quæ beatus ille vir in Saulem cõtulit. Nam non vlcisci eum qui simpliciter inimicus lę- sit, nihil miri est. At qui hominem à se multis affectum beneficiis, sed qui pro benefactis beneficum semel atq; M iterum immo frequẽter interficere conatus sit, posteaquàm in manus incidisset, vt iam liceret occídere, sustinuit, non ipsum dimittere tantùm, verumetiam ex aliorum insidiis eripere, præsertim quum sciret illum post eadem moliturũ, quid is reliquum fecit, quod ad summam philosophiam possit adiũgi? Quibus autem beneficiis Dauid affecerit Saulem, quãdo, & quo pacto, paucis enarrantem me sustinete. Quum aliquãdo Iudęi bello difficillimo premerentur, adeò vt omnes pauore essent cõsternati, nec quisquàm auderet erigere caput, sed in extrema desperatione esset ciuitas, singulis mortem prę oculis habentibus, quotidiéque mortẽ expectantibus cunctis, vt vitã agerẽt miseriorem iis qui degunt in terrimo carcere, hic ab omnibus veniẽs ad exercitũ, quum per ętatem nec artem bellandi callere posset, ac laborũ militarium rudis esset, ipse pro vniuersis bellum in se recepit, ac fœliciter rem gessit, suprà quàm quisquàm speraret. Quanquam etiã si virtuti defuisset euentus, tamẽ ob solam animi prõptitudinem egregiúmque propositũ

coronandus

Universidad de Deusto
Biblioteca

A coronandus erat. Iam si quis è numero militum ætate vigens facinus hoc designasset, nihil fuisset mirum, videlicet id postulãte militari lege. At hic qui vsque adeò nullam videbat necessitatẽ huc adigentem, vt multos etiam haberet dehortantes: Nam & frater illum increpauit, & rex perspiciens illum nondum ætate maturum ac periculis perferendis inhabilem cohibuit, ac manere iussit dicens: Nõ poteris ire, quoniam puer es: ille verò vir est bellator ab adolescentia sua: attamen quum nulla illum prouocaret occasio, suapte sponte & ex sese diuino accensus zelo, patriæq; charitate, perinde quasi oues cerneret *verius* quàm homines, & quasi canes inuasurus esset, potiusquam tam numerosum hominum *exercitum*, adeò intrepidè ad Barbaros cucurrit: idq; tẽporis tantam erga regem solicitudinem declarauit, vt illum etiam ante prælium ac victoriam in faciem prostratum erexerit. Neque enim factis modò iuuit illum, sed ante factum etiam verbis hortatus est bono animo vt esset, ac persuasit, vtq; de euentu bonam conciperet spem effecit, ita loquens: Ne concidat cor domini mei
B in ipso, quoniam seruus tuus ibit, pugnabitq; cũ alienigena hoc. Quæso num hoc parum videtur, nulla necessitate compulsum, suam ipsius vitam prodere, & in eorum vtilitatem à quibus nihil vnquã acceperat beneficij in medios hostes irruere? An non par erat, hunc post tale facinus ornare titulo domini columnis inscripto, & publicum ciuitatis seruatorem appellare? qui & regni decus, & ciuitatum fundamenta, & omnium vitam opitulante dei gratia seruarit? Quod esse poterat aliud beneficium hoc maius? Neq; enim in gloriam aut potẽtiam, sed in ipsam ipsius vitã beneficiũ hoc cõtulit, & ab ipsis mortis portis reuocauit. Atq; hoc beneficium peruenit ad hominem. Per illum deinde vicit rex, ac principatũ obtinuit. Et posteà, quam illi reposuit gratiam? Nam si quis perpendat præclarè gestorum magnitudinem, etiã si rex à *suo capite detractam coronã* Dauid capiti imposuisset, nunquam parem retulisset *gratiam, sed ampliorem* debuisset. Hic enim & vitam & *regnum illi* donauit, ille verò huic regnum tantùm erat cessurus. Veruntamen consideremus relatam pro benefactis gratiam.
Quæ tandẽ erat illa? De cætero & ab illo die suspectũ
C habuit Dauid, & ab illo metuit sibi. Quur & quã ob causam? Nam & suspicionis causa commemorãda est. Neque enim protinus quicquid aliquis dixerit, idem dicet esse iustum. Quanquam erga eum qui animam impendit, vitam dedit, quæ poterat esse iusta suspicionis causa? Sed tamen ipsam inimicitię causam inspiciamus, vt aliquid discatis, quod nec ipsa victoria sit inferius: quòdq; Dauid sit honore dignus, ob ea ipsa propter quæ deinceps venit in suspicionem & insidiis appetitus est. Quæ igitur erat suspicionis causa? Posteaquàm Barbari illius
Ibidẽ. 18. b. caput abstulit, & spolia gestans rediit: Exierunt, inquit, mulieres canentes ac dicentes: Percussit Saul in milibus suis, & Dauid in decem milibus suis. Et iratus est Saul, & suspectum habuit Dauid ab eo die ac deinceps. Cuius obsecro rei gratia? Etiam si hæc præter meritũ fuissent dicta, ne sic quidem oportebat hostilẽ in Dauidem gerere animum. Sed posteaquam ex rebus gestis, illius erga se benuolentiam habebat compertã, quippe qui nullo cogente aut compellente, suapte benuolentia tãtum subisset discriminis, non oportebat deinceps quicquam de illo suspicari mali. Nunc autem ecce etiam ipsa laus dabatur pro merito, & si fas est vera proloqui, in Saulis gratiam illa dicta sunt potius quàm in Dauidis. Debebat autem esse sua laude contentus, quòd illi tribuissent
mille. Quur igitur indignatus est, quòd Dauidi tribue- D
rint decem milia? Etenim si rex ad bellum finiendum vel paululum aliquid momenti contulisset, rectè tum dictum fuisset, Saul in milibus, Dauid in decem milibus. Quòd si ipse quidem pauidus ac tremens domi desedit, in singulos dies mortem expectans, hic autem totum facinus peregit: an non absurdum erat eum, qui nihil ad depellenda pericula contulerat, ob id indignari quòd hic plus laudis tulisset? Nam si indignandum erat, Dauidem potius conueniebat indignari, quòd quum solus totum gessisset, alterum haberet laudis participem. Sed horum nihil dico. Verùm illud dixerim: vt donemus non rectè fecisse mulieres, easq; fuisse crimini obnoxias & accusatione dignas: quid hæc ad Dauidem? Neq; enim ipse composuerat cãtionem, neq; illas iusserat ea dicere quæ dicebant, neq; adornarat illum laudationis modum. Proinde etiamsi indignandum erat, mulieribus oportuit indignari, non publicitus de rep. benemerito, & infinitis digno coronis. At Saul omissis illis in Dauid ferebatur. Iam si ea laude sublatus ille beatus inuidisset rerum potienti, fuissetq; in illum contumax, E
& aspernatus fuisset eius imperium forsitan aliqua fuisset inuidendi causa. At si factus fuit humanior ac modestior mitiorq;, si in subditorum ordine se continuit: quæ tandem erat iusta dolendi causa? Siquidem quum *is* qui honore afficitur, attollitur aduersus eũ à quo proiectus est, nec desinit in illius contemptum honore abuti: habet dolor nonnullam excusationem. Cæterùm vbi persistit in honorando illum, aut potius magis obsequitur ceditq; in omnibus, quem posteà potest habere prætextum inuidiæ? Itaq; etiam si nihil aliud præclarè gestũ fuisset, ob hoc ipsum tamen magis erat diligẽdus, quòd quum tantam nactus esset occasionem occupãdi regni, perstiterit in sua modestia. Neque enim quæ *prius* gesta *sunt tantùm, verùm nec ea quæ cõsequuta sunt superioribus illis multò præclariora*, sustulerunt illi animos.
Quę tandem illa? Erat, inquit, Dauid prudens in omni- 1. Regum 18. a. d.
bus viis suis, & dominus omnipotens erat cum eo, vniuersusq; Israël & Iuda diligebat Dauid, quoniã ipse ingrediebatur, & egrediebatur ante cõspectum populi, & Melcho filia Saul & vniuersus Israël diligebat illũ, & sapiebat supra omnes seruos Saul, & honorabatur nomen illius valde. Et Ionathas filius Saul diligebat Dauid ve- F
hementer. Veruntamen quum vniuersum populum ac regis familiam sibi conciliatam haberet, quum vbiq; in bellis vinceret, nec vsquàm frustraretur successu, quũq; pro bene gestis rebus illis, talem gratiam reciperet: non erexit ceruicem, nec regnum affectauit, nec hostem vltus est, sed perseuerauit in benefaciendo & in bellis pro rege fœliciter gerendis. Quis est tam efferatus & crudelis, cui ista non fuerint persuasura, vt inimicitiam deponeret, & inuidiam abiiceret? At crudelem illum & inhumanum nihil horum flexit, sed ad hæc omnia cęcus, & inuidiæ permittẽs animum, conatus est illum è medio tollere: & quid obsecro facientem (nam id maius est, ac stupendum) canentem cithara & ipsius insaniam sedantem. Dauid, inquit, psallebat manu sua quotidie, & hasta 1. Reg 19. b.
in manu Saul: ac sustulit Saul lanceam dixitq;, infigam in Dauid, & fixit in parietem: & declinauit Dauid à facie eius bis. Agè, potest ne huic maliciæ quicquam adiungi? Qui nuper hostes abegerat, per quem ciuitas sibi fuerat reddita, cunctis pro victoria victimas immolantibus: Saul bene meritum & seruatorem, ac bonorum illorum authorem conatus est interficere, idq; psallẽtem: ac ne beneficiorum quidem memoria furentem illum
ac de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ac delirantem coërcuit, sed iterum atq; iterum torsit in illum lanceam, cupiens occîdere. Et huiusmodi mercedem illi pro suspectis periculis reposuit. Idq; fecit non vno die, sed sæpius. At sanctus ille post hæc omnia perseuerauit curare regis negocia, proq; salute illius suscipere pericula, & in acie stare in prælijs omnibus, suoq; periculo seruare trucidatorē suum: denique nec dictis nec factis contristauit immitem illam bestiam, sed concessit in omnibus, dictoq; audiens fuit. Cumq; victoriæ prę mium non accepisset, sed omnium illorum periculorū mercede fraudatus esset, ne verbo quidem expostulauit vnquam, non cum militibus, non cum rege, propterea quòd hęc non gessisset spe mercedis, cœlitus expectans retributionem. Nec id solùm est admiratione dignum, quòd nō popoſcit præmium, sed quòd etiam quum daretur, ob eximiam animi modestiam recusauit. Siquidē posteaquàm Saul, omnia molitus, & omnibus tentatis, non potuit illum interficere, consuit illi dolum per nuptias, ac nouam quandam dotis ac dotalium formam
H commentus est. Non enim cupit, inquit, rex dotem, sed vt centū præputia exoluat ab hostibus regis. Quod sentit, tale est: Occîde mihi, inquit, centum, viros, atque hoc erit mihi dotis vice. Hæc autem dicebat, cupiens illum obtentu coniugij hostibus obiicere. Nihilo secius Dauid pro sua modestia res ęstimans, recusauit coniugium, nō deterritus periculis aut hostium metu, sed quòd existimaret sese indignum affinitate regia. Atque his verbis
1.Reg.18.f. respondit ad seruos illius: An leue est in oculis vestris me facere generum regis, quum ego sim vir humilis & inhonoratus? Atqui debebatur hoc honoris, vt merces ac pensatio laborum. Verùm vsq; adeò cor habebat contritum, vt post tot res cum laude gestas, post adeò splendidam victoriam, post expressam promissionem, indignum se iudicaret, qui debitam reciperet mercedem, idq; quum denuò esset se periculis obiecturus. Posteaq̄ autem hostes deuicerat, ac filiam regis acceperat, rursus psallebat Dauid, & quærebat Saul eum lancea percutere: Dauid autem declinauit, & hasta impacta est parieti. Quem non ista vel exactè philosophiæ gnarum animiq; moderatissimi ad iracundiam excitassent? Quem, vt nihil aliud, certè quo familiæ suæ incolumitatē pro-
I uidentia tueretur, non perpulissent ad occidēdum præter meritum insidias molientē? Neq; iam res intra metum constiterat. Etiamsi constitisset, sic quoq; vindictæ modum à lege præscriptum mansuetudine superasset.
Exo.21.c. Nam illa oculum pro oculo iussit effodere. Saul autem occidebat etiam, vt Dauid pro tribus homicidiis, vnum fuerit exacturus, pro tribus inquā homicidiis, nulla probabili de causa tentatis. Nihil tamen horū tentauit Dauid, sed potius habuit fugere, & à patriis ędibus exulare, atque erronem profugumq; agere, & in calamitate sibi necessarium parare victum, quàm regi cædis occasionē dare. Nec enim eò spectabat, vt seipsum vlciscereturr, sed vt illum ab eo malo liberaret. Hanc ob causam ab oculis inimici subduxit sese, vt subsidere faceret vomicam, contraheretq; tumorem hulceris, & inuidiam mitigaret. Satius est, inquit, me miserum esse, innumeraq; pati acerba, quàm hunc apud deum de innocentis cæde condemnari. Hæc non audiamus tantùm, verum etiā imitemur, nihil non tum faciamus, tum patiamur, vt inimici simultatem erga nos deponāt, nec illud inquiramus, vtrum meritò, an immeritò maleuolum animum erga nos gerant: sed hoc modo spectemus, quî fieri possit, vt nobis inimici esse desinant. Siquidem hoc spectat medicus, vt morbo liberet ægrotum, non vtrum meritò an immeritò sibi morbum cōtraxerit. Tu quoq; igitur me- K
dicus esto ei qui te læsit, vnum hoc quęre, quo pacto illi morbum adimas. Id quod fecit hic beatus, egestatē præ diuitiis, solitudinem præ patria, labores periculaq; præ deliciis ac securitate, perpetuum exilium præ terrarum orbe elegit, vt Saulem ab illo in ipsum odio maleuolentiaq; liberaret. At ne sic quidem melior factus est Saul, sed persequebatur, sed vbiq; circumibat quærens eū, qui non solùm nihil læserat, sed quum esset læsus, tum maxima tum innumerabilia pro iniuriis bona rependerat. Ac Saul imprudens post incidit in retia Dauidis. Erat 1.Reg.24
enim, inquit, ibi spelunca, & ingressus est Saul vt exoneraret aluum. Dauid autem cum comitibus suis in interiore speluncæ parte sedebat. Dixeruntq; viri Dauid ad illum, Ecce dies de quo dixit dominus, Tradam inimicum tuum in manus tuas, faciesq; illi quod placitū erit in oculis tuis. Et surrexit Dauid, sustulitq; laciniā chlamydis Saulis clāculum. Et post hæc percussit Dauidem cor ipsius, quòd abstulisset laciniam chlamydis, dixitq; Dauid ad viros suos: Auertat à me dominus, ne faciam verbum hoc domino meo, Christo domini, mittámque manum meam in illum, quoniam Christus domini est. L
Vidisti tensa retia, vidisti venatum insidiantem, vidisti venatorem erectum, vidisti omnes adhortantes, vt ensem in hostis pectus immergeret? Nunc mihi specta philosophicam animi moderationem, specta luctam, victoriam, coronam. Nam spelunca illa campus erat, in eo luctata quędam admirabilis dictúque incredibilis facta est. Luctatus est Dauid, pugilem egit iracundia. Saul positus erat certaminis materia, Agonothetes erat deus. Quin potius, nō ipsi modò aduersus seipsum, propriámque cupiditatem erat prælium, sed & aduersus milites qui aderant. Etenim si voluisset animo moderari, ac parcere ei qui læserat, consentaneum erat, vt & illos mettueret, ne fortè ipsum contrucidarent in spelunca, tanquam qui illorum salutem prodidisset, exitiúmque attulisset, ac publicum ipsorum hostem seruasset. Probabile enim est illorum vnumquenq; dolore percitum, hæc suo cum animo dicturos fuisse: Errones exulesque facti sumus, domo, patria, cæterísque omnibus excussi, omniúmque difficultatum tuarum consortes sumus. Et tu eum qui horū
malorum tibi est author, in manus tuas traditum cogi- M
tas dimittere, ne nobis vnquam liceat ab his calamitatibus respirare, ac proditis amicis hostem seruare studes? Et quo pacto ista sunt æqua? Nam si tuam ipsius salutem negligis, nostræ certè vitæ parcas. Non tibi dolent anteacta, neq; memor es eorum quæ ab illo perpessus es mala: certè ob ea quæ futura sunt tolle hostem, ne maiora & acerbiora perpetiamur mala. Hæc vt verbis non sint proloquuti, tamen animo secum voluebant, quum ista, tum istis etiam alia maiora. Verùm nihil horum iustus ille apud se perpendebat, vnum illud spectans, quomodo possit redimiri tolerātiæ corona, ac nouam quādam admirabilémque philosophiam philosophari. Neque enim perinde mirum erat, si quum esset solus & absque comitibus pepercisset illi à quo fuerat lęsus, atq; nūc est quòd hoc idem aliis prędentibus fecit, eo quòd militum illorum præsentia geminum adferat obstaculum iræ moderandæ. Nobis ipsis frequenter euenit, vt quum statuerimus vindictam remittere, & commissa condonare, post vbi viderimus aliquos nos iritantes: & ad vltionem concitantes, mutemus sententiam, & illorū dictis obtemperemus. Verùm hoc non accidit huic beato, sed etiam post illorum consilium & exhortationem, perseuerauit in animi sui decreto. At ne hoc quidē tā-

tum est

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tum est admiratione dignum,quòd nec aliorum admonitu dimotus est à proposito, quòdq; non est illos veritus,sed quòd perfecit,vt & illi eandem animi moderationem sumerent.Magnum quidem,si quis suis cupiditatibus imperet: sed multò maius est & aliis persuadere posse,vt & ipsi mentem eãdem sumant cum ipso: aliis, inquam,qui nec modesti sunt homines, neq; temperantes,sed milites,qui multis difficultatibus iam in desperationem erant adducti, à quibus paululùm respirare cupiebant, haud ignari non modò totam malorum dissolutionem in hostis nece sitam esse, verumetiam plurimorum bonorum acquisitionem, quando nihil obstabat quo minus illo trucidato protinus regnum trãsiret ad Dauidem.Attamen quum essent tam multæ res quæ milites iritabant,tantùm valuit ille generosus,vt satelli tes his omnibus fuerint superiores, hostique parcerent. Operæprecium verò est, etiam ipsorum militum audire consultationem, eo quòd exhortationis versuta malicia,illustrat iusti mentem solidam & inconcussam. Nõ
B enim ita loquuti sunt : Ecce qui multa in te molitus est mala,qui necem tuam concupiuit,qui nos immedicabilibus vallauit difficultatibus:Sed vbi perspexerunt quòd hęc omnia negligeret Dauid,nec magnam haberet rationem in se commissorum, allegant illi diuinam authoritatem,deus inquientes illum tradidit, quò videlicet iudicium à deo profectum reueritus,promptius iret ad homicidium. Non enim inquiunt, tuam ipsius vicẽ vlciscẽris, deo subseruis, ac minister es, illius sententiã comprobas.Sed quò magis hæc illi dicebant, eò magis hic pepercit hosti.Intelligebat enim quòd deus ideo tradiderat eum,vt ipsi maiores occasiones probandæ virtutis suppeditaret. Proinde tu quoque si quando hostis tuus inciderit in manus tuas,caue putes esse datam vlciscẽdi opportunitatem,sed seruandi hostis oblatam occasionem. Eoq; tum maximè parcendum est inimicis, quum illi forte venerunt in potestatem nostram.At hîc fortasse dixerit aliquis : Et quid magni, aut quid miri, parcere ei quem habes in tua potestate ? Cõplures enim & alij reges ad principatum euecti,sese indignum iudicarunt in tanto regni fastigio ab iis pœnas exigere, à quibus olim fuerant offensi. Nam ipsa potentiæ sublimi
C tas causam adfert reconciliationis. Verùm in hoc negocio male nihil possis dicere.Neq; enim Dauid ad principatum euectus,neq; regnum adeptus, ac Saulẽ in manibus habens ita demũ illi pepercit,ne quis causari possit regni magnitudine dilutam fuisse irã : sed quum sciret fore,vt ille seruatus rursus ad eadem rediret, & ipse in grauiora pericula cõiiceretur, ne sic quidem occîdit. Profectò hunc cum illis ne conferendum quidem duximus.Siquidem illi quoniam habent certum tutúmque pignus futuræ deinceps securitatis,meritò parcunt.Hic verò quum sciret se hostem in suam ipsius perniciem amittere,ac salutem dare inimico, haud tamen illũ occîdit,idque quum haberet multa ad eam cædem impellentia. Etenim solitudo regis ob absentiam eorum qui posset Sauli esse auxilio,dein exhortatio militum,præterea anteactorum memoria ac futurorum metus : Ad hæc quòd si interfeciisset inimicum,non posset damnari cædis, quódque post cædem peractam liceret ipsi violare legem:Hæc, inquam, cúmque his alia plura vrgebant compellebántque gladium in illum stringere. Ast horum incitamentorum nulli cessit,sed adamantis inmicti more perstitit, philosophiæ moderationisque legẽ seruans.Cęterùm ne dicas illum nihil eorum sensisse affectuum quales nos illi per coniecturam tribuimus,sed id quod accidit non fuisse philosophiam sed stuporem: D
considera,quàm vehementer exasperatus sibi temperarit. Siquidẽ quod iracundiæ fluctus in animo illius intumuerint,multáque cogitationum iactatio concitata fuerit,sed eam tempestatẽ refrenarit timore dei,animósq; represserit, ex iis quæ facta sunt perspicere licet. Surrexit,inquit,& abstulit oram chlamydis Saulis clanculũ. Vides quanta iræ tempestas coorta fuerit? At non processit vlterius,neq; fecit naufragium,eo quòd gubernatrix illicò sentiens periculum,videlicet pia ratio,tempestatem vertit in tranquillitatem.Percussit enim,inquit, Dauidem cor ipsius, ac velut equum subsilientem ac ferocientem,reuocauit iram. Huiusmodi sunt sanctorum animæ,priusquam concidant, resurgunt: priusquam ad peccatum perueniant,refrenantur,eo quòd sobriæ sint, sempérque vigilent.Et tamen quantulum erat intervallum inter corpus & chlamydẽ ? At tamen ille seipsum cohibuit,ne progrederetur vlterius.Quin insuper & ob hoc ipsum grauiter seipsum cõdẽnauit. Percussit enim, 1.Reg.24.
inquit,illum cor ipsius, quòd abstulisset extremum chla a.b.
mydis,dixitque ad viros:Nequaquam hoc mihi sit à do E
mino.propitius inquit,sit mihi,si hoc voluissem.Ne cõcedat vnquam vt hoc faciã deus, neq; permittat me ad tantũ deuenire scelus. Quoniã videbat hãc philosophiã superare penè naturã humanã, cœlestíque opus habere momento,sęque propemodũ collabefactũ ad cædẽ,precatur vt dominus conseruet illi manũ impollutã.Quid tandẽ hoc animo possit esse mitius?An hunc posthac dicemus hominẽ qui in natura humana vitã præstitit angelicam?Verùm id non passuræ sunt diuinæ leges.Quis enim obsecro, te facilè sustineat à deo eiusmodi petitionem petere:Quid dixi,huiusmodi?Quis sustineret,non precari aduersus eũ qui molestus fuisset?Quis hoc, quęso,facilè perferret ? Nã pleriq; mortales eò feritatis abrepti sunt,vt quum sint adeò imbecilles, vt non queant eũ à quo lacessiti sunt vllo incõmodo afficere,deũ ad vltionem inuocent,obsecrantes vt ipsis donet iis à quibus læsi sunt manus iniicere. Hic verò illis omnibus velut ex diametro contraria precando,rogat ne permittat vt manus iniiciat,loquẽs hũc in modũ: Ne mihi hoc acci Ibidem.c.
dat,ô domine, vt iniiciam manum meam in illũ.perinde quasi de filio ita de hoste loquitur, quasi de prole F
germana.Neq; pepercit tantùm, verùm & excusationẽ pro eo cõponit. Vide verò quàm prudenter quàmq; sapienter.Siquidem quum vitam Saulis perscrutans nihil inuenisset boni, vt dicere posset, non sum ab illo læsus, nec vllo affectus incommodo:(protinus enim his reclamaturi erant milites qui aderant, regisque maliciã experimento cognouerãt) alia ex parte circumibat studẽs probabilem inuenire excusationem. Id quum non posset,nec ab illius vita,nec à factis,ad dignitatem illius cõfugit,dicens:Quoniam Christus domini est. Quid ais, inquiunt?quòd scelestus,quòd sceleribus opertus, ac viciis innumerabilib° refert°, & in nos extrema cogitãs? Non.Sed rex est,sed princeps, sed præsidentiam in nos suscepit.Neque tamen dixit, rex est,sed Christus domini est,nõ ab humano honore,sed à cœlesti iudicio sumpto honorifico testimonio.Contemnis,inquit, conseruum tuum,reuerere dominum. Aspernaris electũ, metue eum qui elegit.Etenim si vulgares istos principes ab imperatore designatos,etiam si sint improbi, si fures, si prædones,si iniusti,si deniq; quodcunq; aliud fuerint: timemus cum horrore, non propter maliciam despicientes eos, sed propter dignitatem illius à quo electi sunt, reuerẽtes : multò amplius id facere cõuenit, in his quos

elegit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G elegit deus.Nondum,inquit,deus abdicauit illum principatu, nõdum fecit eum ex rege priuatum. Itaq; ne intertamus ordinem,neq; rebellemus deo, Apoſtolicum illud dictum factis præſtantes: Quoniam quiſquis reſiſtit poteſtati,dei ordinationi reſiſtit. Quicunq; autẽ reſiſtunt,ſibi ipſis accipient damnationem.Non ſolùm appellauit illum,Chriſtum:hoc eſt, vnctum & regem,verũetiam ſuum dominum vocat. Non eſt profectò mediocris philoſophiæ, hoſtem honoris & obſequij vocabulis appellare. Atq; id rurſus quàm ſit magnum, ex his quę cæteris accidunt,queat aliquis perſpicere.Pleriq; ſiquidem inimicos ſuos ne nudis quidem ac ſimplicibus nominibus appellare ſuſtinent, ſed aliis vocabulis accuſationem habentibus eos nominant: puto illum impiũ, illum inſanum,illum mente captum,illum delirum,illum peſtilentem:aliaq; multa contexunt,hisq; notis deſignant hoſtem.Id eſſe verum,exemplo non eminus petito,ſed è proximo ſumpto docebo: nimirũ ab hoc ipſo Saule, qui iuſtum hunc ob vehemens odium non ſuſtinuit proprio vocare nomine,ſed quum aliquando feſtũ
H quoddam celebraretur,requirens eum dicebat,vbi eſt filius Iſai leſſe?Sic autem appellauit eum,partim odio proprij nominis,partim genitoris humilitatem notans, ſperãs fore, vt hoc pacto iuſti fama contaminaretur, haud intelligens hominem nobilẽ illuſtremq; reddi ſolere non progenitorum claritate, ſed animi virtute. At non itidem fecit beatus Dauid.Neq; enim patris cognomento vocauit illum,quanquàm is quoq; fuit admodum humilis & cõtemptus:neq; nudo ſimplicíq; nomine deſignauit, ſed dignitatis & principatus titulo. Vſq; adeò purũ ab omni maleuolentia gerebat animũ.Proinde tu quoque chariſſime,hunc imitans,illud in primis diſcito,ne vnquàm inimicum famoſis nominibus,ſed honorificis potius appelles. Etenim ſi os aſſueuerit eũ qui læſit, honoris obſequiíq; nominibus appellare,& animus hęc audiens à lingua doctus, non refugiet cum illo redire in gratiam. Nam ipſa verba remedium erunt optimũ hulceris in corde tumeſcentis.Hæc nunc loquutus ſum, nõ tantùm vt laudemus Dauidẽ, ſed vt æmulemur quoq;. Hãc igitur hiſtoriam in ſuo quiſq; corde ſibi depingat,
I contemplatione veluti manu aſſiduè proponẽs oculis, ſpeluncam illam,illam chlamydem, ipſum Saulem intus dormientem ſomnoq; perinde vt catena vinctum, eumq; qui grauiſſimè læſerat dextræ ſubiectum , Dauid imminentem dormienti, præſentes milites & ad cædẽ adhortantes,beatum illum philoſophantem:hoc eſt, & illorum animos,& ſuam ipſius iram cohibẽtem, eumq; qui tam multa peccauerat excuſantem ac defendẽtem. Hæc,inquam, non ſolùm in animo depingamus, verũetiã in cõſeſſibus inter nos aſſiduè loquamur: has apud vxorẽ,has apud liberos frequenter renouemus narrationes.Etenim ſiue de rege loqui voles,ecce rex:ſiue de militib⁹,ſiue de re familiari,ſiue de publicis ciuilibusq; negociis , videbis in ſcripturis horũ omniũ magnã copiã. Huiuſmodi commemorationes maximã adferunt vtilitatem.Impoſſibile eſt enim,impoſſibile,inquã,eſt, animum in hoc genus hiſtoriis verſantem, à cupiditatibus ſuperari.Ergo ne tempus inutiliter conſumamus, néve vitam noſtram fruſtra teramus , in nugis ineptis ac ſuperuacaneis, ſed fortium virorum diſcamus res geſtas. De his aſſiduè diſſeramus.Quòd ſi quis voluerit,aut de ſpectaculis aut de curſu equorum , aut alioqui de rebus nihil ad te pertinentibus verba facere : ab illa materia hic eum reuoces , & in huiuſmodi narrationẽ inducas, quò ſimul & purgatis animis, & voluptate quæ periculo careat delectati,deniq; ipſi mites ac placabiles erga cũ- K
ctos malè de nobis meritos facti, ex hac vita migrem⁹, & in futuro ſeculo nullum habentes inimicũ bonis etiã æternis perfruamur , gratia & bonitate domini noſtri Ieſu Chriſti,cui gloria in omne æuum,Amen.

Magnum eſſe bonum,non tantùm exercere uirtutem, uerumetiam laudare,quòdq; Dauid magnificentius trophæum erexerit,parcendo Sauli, quàm proſtrato Goliath:quòdq; hæc faciens magis profuerit ſibi quàm Sauli,deq; excuſatione ipſius apud Saulem.

D.Eraſmo interprete.

VOs quidem heſterno die laudaſtis Dauidẽ ob malorum tolerantiam, ego viciſſim admirabar veſtram erga Dauidem beneuolentiam ac charitatis affectum. Non enim oportet expetere modò & æmulari virtutem, verumetiam eos qui virtutem amplectuntur laudibus vehere,& admirandos prædicare , nobis fructum aliquem eumq; haud vulgarẽ adfert. Quemadmodum,ex aduerſo prauitatem non æmulari L
tantùm, verumetiam in ea viuentes laudare , ſuppliciũ haud mediocre nobis conciliat: & ſi fas eſt quiddã nouum & admirandum dicere, grauius ſupplicium quàm manet illos ipſos qui malè viuunt. Id declarans Paulus poſteaquàm omnem maliciæ ſpeciem enumerarat, accuſaſſetq; omnes qui leges dei conculcant , de illis ipſis mox ſubiicit: Qui quũ dei iuſtitiã noſſet,quòd qui talia Rom.1.
faciunt, digni ſunt morte, non ſolùm ea faciunt, ſed & comprobant illa facientes : demonſtrans hoc eſſe gratius illo. Nam collaudare inſuper delinquentes , quod ad ſupplicij pertinet eſtimationem,longè plus eſt quàm delinquere.Idq; iure optimo,propterea quòd hoc ſuffragium proficiſcatur ab animo planè corrupto,& inſanabili morbo laborante.*Siquidem is qui dum peccat, condemnat interim peccatum ſuum, poterit aliquando tẽporis progreſſu ad ſe redire*: cæterùm qui laudat maliciam, *is* ſeipſum priuauit curatione quam adfert pœnitentia.Proinde meritò Paulus pronunciauit hoc illo eſſe grauius.Itaq; ſicuti qui prauа non tantùm faciunt,verumetiam tales collaudant ac prædicant , eandem aut M
etiam grauiorem pœnam ſortiuntur:ita qui bonos laudibus vehunt ac ſuſpiciunt , coronarum illis repoſitarũ fiunt participes. Quod ipſum ita eſſe , è ſcriptura licet perſpicere,Deus enim ita loquitur Abrahæ:Benedicen- Genes.12
tibus tibi benedicam, & maledicentibus tibi maledicã. Idem in Olympiacis certaminibus accidere videbit aliquis.Neq; enim athleta tantùm coronam geſtans,quiq; laborem ac ſudorẽ pertulit modò , verùm & is qui admiratur victorem, non minimam laudis illius ac voluptatis partem decerpit. Quapropter & ego non ſolùm generoſum illum ac magnanimum ob animi moderationem effero beatúmque prædico , verum & vos ob beneuolum erga illum animũ. Ille quidẽ certauit ac vicit,coronamq; tulit:vos autem quia victoriam collaudaſtis,non mediocrem coronæ laudisq; partẽ vobis tuliſtis. Vt igitur vberior ſit vobis iſta voluptas , ac fructus abundantior , agedũ reliquas quoq; huius hiſtoriæ partes vobis perſoluamus. Quum hiſtoriæ ſcriptor cõme- 1.Reg.44
moraſſet verba,quibus Dauid abhorruit à cęde,ſubiecit: Non permiſit illis vt ſurgerent & occiderẽt Saul: ſimul & illorum animos ad cædem promptos, & huius fortitudinem demonſtrare volens.At iſti ſanè qui videntur per philoſophiam habere moderatos affectus , etiam ſi ipſi in ſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ipſi in ſe non recipiunt homicidium,nolunt tamẽ alios occîdere parantes cohibere.At non ita Dauid,ſed perinde ac ſi depoſitum ac pignus aliquod ſuæ fidei concreditum accepiſſet,pro quo rationem foret redditurus,ita non tantum ipſe non attigit inimicum,verumetiã alios occîdere volẽtes coërcuit, ſatelles optimus & corporis cuſtos pro hoſte factus.Itaq; nequaquàm aberrarit à vero qui dicat, Dauidem id temporis in grauius incidiſſe diſcrimen,quàm ipſum Saulem. Neq; enim leue certamen periculumq; ſuſtinebat,dum omnibus modis cõatur illũ ab inſidiis eripere,quas ei parabant milites:neq; perinde metuebat,quum ipſe eſſet occidẽdus,ac formidabat,ne quis militum irę obſequens perderet hominẽ: eamq; ob cauſam eiuſmodi commentus eſt excuſationem. Atque illi quidem accuſabant,accuſabatur autem Saul dormiens,ſed defendit inimicus,Deus verò iudex erat,ac Dauidis ſententiã confirmauit.Neq; enim abſq; dei præſidio valuiſſet illos furentes deuincere: ſed hæc erat dei gratia , in prophetæ labiis reſidens, quæ veluti ſuadelam quandam addebat illius verbis.Tametſi non leue momentum & Dauid huc attulit , qui quoniã illos
B ſuperiore tẽpore ſic inſtituerat, idcirco in articulo certaminis paratos illos ac morigeros reperit. Præfuerat enim illis non vt belli dux militibus , ſed vt ſacerdos, iamq; ſpelunca illa erat eccleſia.Neq; enim aliter atque aliquis epiſcopi ſortitus munus,ad illos concionem habebat: ac peracta hac concione ſacrificium obtulit, idq; admirabile quoddam dictuq; incredibile:haud quidem mactato vitulo,aut occiſo agno, ſed quod his erat multò honorificentius,manſuetudinem & humanitatem offerens deo,atq; irrationabili animi motu mactato,occiſaq; iracundia,videlicet mortificatis membris quæ ſunt ſuper terram.Et factus eſt idem,tum victima,tum ſacrificus,tum altare.Siquidem & ratio quæ offerebat manſuetudinem atq; humanitatẽ,& ipſa humanitas ac manſuetudo,deniq; cor in quo hæc offerebantur omnia erãt eiuſdem hominis. Poſteaquàm igitur hanc immolaſſet præclaram victimam,poſteaquàm victoriam tulit,neq; quicquam prætermiſit quod ad trophæum faciebat,ſurrexit tandem horum certaminũ materia Saul,& egreſ-
1.Reg.24.b ſus eſt è ſpelunca ignarus omniũ quæ geſta fuerãt. Egreſ
C ſus eſt autem poſt illum & Dauid,liberis deinceps ocu-
Ibidẽ.17.g. lis cœlum intuens,ac tum temporis magis exultans , q̃ quum Goliath deiecciſſet , ac Barbari caput amputaſſet. Siquidẽ hæc illa magnificentior erat victoria,hæc magnificentiora ſpolia,hæc præda illuſtrior,hoc glorioſius trophæum. Siquidem illic & funda & lapidibus & acie habebat opus.Hîc verò cuncta prudentia rationeq; peracta ſunt,ac ſine armis contigit victoria, atq; incruentũ trophæum erectũ eſt. Itaq; rediit, non Barbari illius caput geſtãs,ſed animi commotionem mortificatam,ſed iram eneruatã. Neq; hæc ſpolia repoſuit Hieroſolymæ, ſed in cœlo inq; ſuperna illa ciuitate.Nunc haudquaquã in choris obuiam veniebant fœminæ excipientes illum cum laudibus:ſed angelicus populus è ſublimi applaudebat,admirans eius philoſophiam & humanitatem.Aſcẽdit enim hoſte vulneribus innumeris ſauciato,vt quitametſi ſeruaſſet Saulem,tamen illum reuera hoſtem diabolum multis plagis confixit.Quemadmodũ enim nobis per iracundiam inter nos pugnantibus,& mutuo cõflictu colliſis,ille tum gaudet,tum floret: ita nobis pacẽ habentibus & concordibus,iraq; moderantibus, rurſus contrahitur ac deiicitur,nimirum hoſtis pacis & inimicus cõcordiæ,& inuidię pater.Egreſſus eſt igitur Dauid, dextram illam totius orbis precio parem,ſimul cum capite coronatã geſtans.Quemadmodum enim ſæpenu- D
mero fit, vt imperatores eorum qui egregiè ſeſe in pugilum certamine,aut in reliquis certandi generibus geſſerunt,ante caput coronent dextram : ita & deus manũ illam coronauit,quæ gladium purum potuerit educere, enſemq; deo nullo ſanguine contaminatum oſtendere, deniq; aduerſus tantam iracundiæ procellam reſiſtere. Non egreſſus eſt geſtans Saulis diadema , ſed egreſſus eſt geſtans coronam iuſtitiæ. Non egreſſus eſt geſtans regis purpuream veſtem,ſed egreſſus eſt amictus humanitate,naturam humanam ſuperante, quod pallium eſt quauis ſtola magnificentius.Egreſſus eſt è ſpelunca, tanta cum gloria,cum quanta tres pueri egreſſi ſunt è camino ardente.Nam quemadmodũ illos non exuſſit ignis, Danie.3.f.g
ita hic non conflagrauit iræ incendio. Et illis quidem foris nihil ignis in quo verſabãtur nocuit, hic verò quĩ intus haberet carbones accẽſos, quum foris videret diabolum caminum incendentẽ,idq; variis modis,ab inimici conſpectu,ab exhortatione militũ,à facilitate perficiendi cędem,à ſolitudine eorum,qui Sauli poſſent auxiliari,à præteritorum memoria,à futurorum periculorum metu:ſiquidem hæc & ſarmentis,& ſtipulis, ac cæteris omnibus quibus caminus ille Babylonius incende E
batur,lucidiorem excitabant flammam:tamen non exarſit Dauid,neq; vllo pacto ſic fuit affectus, quemadmodum conſentaneum erat hominem affici tot modis iritatum:ſed exiuit purus,& intuitus inimici faciem, hinc maximè ſumpſit animũ fortem ac philoſophicũ. Cùm enim videret illum manere immobilem, neq; quicquã poſſe facere,ſuo cum animo loquut⁹ eſt Dauid. Vbi nũc ille furor?vbi illa malitia?vbi tot technæ,tot inſidiæ!Abierunt omnia illa,perieruntq; exigui ſomni incurſu.Iacet alligatus rex,quum nihil horum nos neque cogitauerimus,neq; perfecerimus. Conſpiciebat illum dormientem,ac de morte omnibus communi philoſophabatur. Somnus enim nihil aliud eſt , quàm mors temporaria, & vnius diei interitus.Haud intempeſtiuũ fuerit,ſi quis hîc meminerit etiam Danielis.Quemadmodum enim Danie.14.c.
ille aſcendit è lacu ſuperatis feris leonibus:itidem hic è ſpecu prodiit,aliis beſtiis longè ſæuioribus deuictis. Nã ſicut iuſto illi leones hinc atque hinc aſſidebant,ita hũc omnibus leonibus efferatiores ac validiores animi motus inuaſerunt,hinc indignatio de præteritis, hinc futu F
rorum metus:verùm horum vtrumq; hic coërcuit, ora beſtiis occludens, ipſis factis docens, nihil eſſe tutius q̃ parcere inimico. Contrà nihil periculoſius, quàm velle vlciſci ac vindictam ſumere. Alter igitur qui ſtatuerat inuadere,nudus & inermis,omnibusq; deſtitutus auxiliis , non aliter quàm captiuus in manus inimici traditus iacebat : hic verò dum cedit , & vbique dat locum, dumq; ne iuſtè quidem vult manus iniicere,ſine machinis,ſine armis,ſine equitatu,ſine militibus, hoſtẽ in poteſtatem ſuam accepit,& quod eſt omnium maximum, deum erga ſe beneuolentiorem reddidit.Non enim eò beatum prædico ſanctum illum , quòd hoſtem viderit ſub pedibus ſuis iacentem , ſed quòd illi in manus dato pepercerit: quorum alterũ fuit opus diuinæ potentiæ,alterum Dauidicæ philoſophiæ.Quomodo milites deinceps illum obſeruaſſe conſentaneum eſt,quanta erga illum beneuolentia fuiſſe affectos ? Nam ſi mille habuiſſent vitas , an non promptè impẽdiſſent pro ſuo duce, iam ex reuerentia quam hoſti præſtitit reipſa perſpectũ habentes, quàm beneuolum animum gereret erga ſuos? Cęterum qui mitis ac mãſuetus eſt in eos à quibus moleſtia affectus eſt , multò magis erit erga beneuolos eũ

affectum

Universidad de Deusto
Biblioteca

G affectum gesturus: quæ profectò res fuit illi maximũ securitatis pignus. At non in ipsum modò benevolentiores erant, verumetiã aduersus hostes promptiores: quòd scirent se deum habere propugnatorẽ, qui semper adesset duci, omnes illius actiones prosperans. Idcirco postea Dauid, non iam vt homini, sed vt angelo parebant. Itaque Dauid & priusquàm deus ipsi mercedem rependeret, etiam in hac vita maius accepit præmium, ac illustriorem tulit victoriam seruato Saule, quàm si eũ mactasset. Quod enim tanti precij lucrifecisset præmium occiso hoste, quantum nunc tulit, illi parcendo? Hæc igitur & tu tecũ expende, vbi ceperis eum qui te læsit, multò esse maius ac lucrosius parcere quàm perdere. Siquidem is qui occîdit inimicum, frequenter & ipse sese cõdemnabit dum prauam gerit conscientiam, dumq; in singulos dies, & singulas horas, à peccato illo vrgente affligitur. At qui pepercit, breuiq; tempore vicit affectus suos, pòst exultat ac delectatur optima spe fultus, ac tolerantiæ brabia expectans à deo. Quòd si quando in ali-
H quod acerbum inciderit, multa cum fiducia præmium à deo reposcet: quemadmodum & hic magna miraq; in hostem exhibitæ reuerentiæ præmia deinceps diuinitus recepit. Sed quæ sequũtur videamus. Exiuit Dauid è spelunca, post Saulem, clamauitq; post illum ita dicens: Do
1.Reg.24.b mine mi rex. Et respexit Saul post tergum suum, & vidit Dauid in facie prostratum in terrã, & adorauit eũ. Hæc non minus adferunt ornamenti Dauidi, quàm seruatus hostis. Neque enim vulgaris erat animi, non inflari beneficiis in proximum collatis, perinde vt mancipia superciliis adductis despiciendo quos beneficio iuuarint. At non ita beatus Dauid, quin potius, post impẽsa beneficia, pleniore mensura effudit beneficentiã. Nihil autem eorum quæ præclarè gesta fuerant suæ ipsius industriæ ferebat acceptum, sed totum diuino muneri adscribebat. Eoq; qui seruarat, idem adorabat seruatum: rursumq; regem nominat, videlicet ob illius dignitatẽ animi tumorem reprimens, iramq; mitigãs, & inuidiã submouens. Audiamus porrò & excusationem ipsam.
Ibidem. Quur audis verba populi dicentiũ tibi, ecce Dauid quærit animam tuam? Et tamen qui hanc conscripsit historiam prius dixit quòd totus populus esset cum Dauid,
I
1.Reg.18.b. quòdq; gratiosus esset in oculis seruorum regis, & quòd principis filius vniuersúsque exercitus animo starent à Dauide. Quo pacto igitur hîc ait fuisse qui deferrent ipsum, ac Saulem in eum prouocarent? quum non aliorũ instinctu, sed ipse ex propria mente malitiam hanc peperisset, vt bellum gereret cum iusto: idq; declarauit qui
Ibidem. volumen conscripsit, quum ait, è laudibus Dauidis natã esse inuidiam, quòdq; progrediens creuisset indies. Quã igitur ob causam, crimen transtulit in alios, dicẽs: Quur audis verba populi tui, dicentiũ, ecce Dauid quærit animam tuam? nisi vt illi præbeat occasionem excutiendi malitiam. Hoc nimirum & parẽtes sæpenumero faciũt erga filios, dum quispiam corripiens filium suum corruptum, multaq; operatum mala, quannis sibi persuasum habeat, illum ex propria malitia ad perditos mores exorbitasse, frequenter tamen in alios culpam reiicit, ita loquens: Noui non fuisse tuum delictum, sed alij te corruperunt ac seduxerunt. Illorum est totum hoc peccatũ. Nam hæc audiens filius poterat paulatim à malitia resipiscens facilius ad bonam frugem reuerti, dum pudefit erubescitq;, hac laude videri indignus. Idem fecit Paul⁹ scribẽs Galatis. Post multos illos ac prolixos sermones, postq; non commemorandas accusationes, quibus illos accusãrat sub epistolæ finẽ, volens ab illis amouere cul-
pam, vt aliquantulum à criminibus recreati ad excusa- K
tionem venire queant, hunc in modum loquitur: Ego confido de vobis, quòd nihil aliud sentietis. Cæterùm Galat.5.b.
qui vos perturbat, feret iudicium quisquis ille fuerit. Itidem fecit & Dauid hìc: cùm enim ait, Quur audis ver- 1.Reg.24.b
ba populi dicẽtis, ecce Dauid quærit animam tuam: indicat, alios esse qui prouocarent, alios qui animum illi⁹ inficerent, modis omnibus studens illi porrigere excusationis occasionẽ. Mox suã ipsius causam agens ait: Et ecce viderunt oculi tui hodie, quòd tradiderit te domi Ibidem.
nus in manus meas in spelunca, quòdq; noluerim occidere te, sed pepercerim tibi, dixerimq;: Non iniiciã manum meam in dominum meum, quoniã Christus domini est. Illi quidem, inquit, verbis calumniantur, at ego re ipsa me purgo, ipsisq; factis depello crimen. Mihi nihil opus est verbis, quum ipse rerũ exitus quauis oratione clarius possit te docere. Qui porrò illi, & quis ego? & quomodo facta est aduersum me mendax delatio, & calumnia? Harum rerum non alium, sed temetipsum testem inuoco, teipsum inquam, qui meo beneficio seruatus es. Sed quomodo potuit Saul harum rerum esse te- L
stis, qui quum hæc fierent dormiebat, ac neq; verba audiuit, neq; Dauidem vidit tum præsentem, neq; cũ mili tibus colloquentem? Quomodo igitur vt euidens esset declaratio, ad testimonium citat eos, qui id temporis cũ ipso fuerant? Nam Saul suspectum habuisset eorum testimonium, eosq; iusto gratificantes ea loqui putasset. Quòd si ratiocinationibus ac probabilibus argumentis tentasset excusare sese: futurum erat, vt minus ipsi crederetur, quippe iam corrupto iudicis animo. Quomodo enim is qui tot beneficiis affectus nihilo seci⁹ bello persequebatur nihil commeritum, suspicari potuisset, quòd aliquis iniuria affectus, eum qui fecerat iniuriam nactus in manus, peperciſſet? Plerunq; enim vulgus hominum ex suo animo de aliis iudicat. Velut qui assiduè inebriatur, haud facilè credere posset esse quempiam hominẽ sobriè frugaliterq; viuentem. Qui scortis indulget, etiã pudicè viuentes habet pro incontinentibus. Rursus qui res rapit alienas, non facilè persuadebitur, esse homines qui sua quoq; profundant. Similiter & hic semel occupatus ira, haud quaquàm facilè credidisset esse hominem
vsq; adeò suis affectibus superiorem, vt non modò nihil M
læderet, verùm & eum qui læserat seruaret. Quoniã igitur & animus iudicis erat corruptus, & testes si producti fuissent in suspicione erant futuri, consilio prudenti reperit probationem quandam, quæ posset & vehementer impudentibus obturare os. Quæ nam est hæc? Lacinia chlamydis quam indutus dicebat, ecce lacinia chla- Ibidem.
mydis tuæ in manu mea, quã abstuli, nec occîdi te. Mutus quidem testis, sed omnibus vocem habentibus euidentior. Neq; enim si non fuissem, inquit, proximus, ac corpori tuo vicinus stetissem, potuissem chlamydis amputare partem. Vides quantum sit ortũ boni ex eo quòd initiò commotus fuerat Dauid? Nisi enim ad iram cõmotus fuisset, neq; philosophiam hominis cognouissemus, sed plerisq; quod accidit, stupor potius fuisset visus quàm clemẽtia, neq; chlamydis partẽ amputasset. Quòd si non amputasset, non poterat aliis argumentis inimico fidem facere. Nũc verò, quoniam & commotus fuit, & amputauit, suæ prouidentiæ certissimum præbuit argumentum. Quoniam igitur hunc in modum verum & indubitabile testimonium exhibuit, ipsum mox inimicum, & iudicem & testem facit suæ erga regem reuerentiæ, loquens hunc in modum: Cognosce & vide hodie quòd non est in manu mea iniquitas, neq; contem-

ptus

Universidad de Deusto

A ptus tui, & alligas animam meam vt capias eam. Hinc vel maximè quis admirari debeat illius magnanimitatem, quòd non sumit excusationẽ nisi ab iis quæ eo die
1.Reg.24.c accíderant. Nam hoc innuit quum ait, Cognosce & vide hodie. Nihil enim loquor de anteactis: Mihi ad probationem satis est hic dies: tametsi poterat multa magnaq; enumerare beneficia, quæ prius in illum contulerat, si voluisset: poterat commemorare singulare certamen, quod cũ Barbaro susceperat, ac dicere: Quum bellum Barbaricum ceu diluuium quoddam vniuersam ciuitatem esset dissipaturum, consternatis vobis ac metu trepidis, quotidieq; mortem expectantibus, ego accedẽs adeò nemine compellente, vt tu quoq; prohiberes ac retineres dicens: non poteris ire, quoniam puer es, ille au-
1.Reg.17.d. tem vir bellator à iuuentute sua: non me continui, sed vnus pro omnibus insilij, hostem excepi, caput amputaui, ac veluti torrentis impetum quendam, Barbarorum illorum insultus depuli, rempublicam vacillantem constabiliui: ac per me tu quidem regnum ac vitam, cæteri verò omnes præter vitam, ciuitatem ac domos, liberos
B & vxores obtinent. Ac post illud rursus trophæũ, & alia bella quæ fortiter ac fœliciter gesserat commemorare, hoc non inferiora. Ad hæc quòd quum semel atq; iterũ, immo sæpius tentasset ipsum è medio tollere, lãceamq; in caput illius torsisset: non tamen meminit malorum, neque refricuit, quòd post illa gesta, quum Saul deberet prioris pugnæ reddere præmia, poposcit dotem, non aurum, non argentum, sed cædem & exitium ipsius. Ac ne id quidem abnuit Dauid. Nec ista tantùm, sed his etiam multò tum plura tum maiora dicere poterat. Verùm nihil horum dixit, neq; ei erat animus illi exprobrare benefacta, sed tantùm persuadere, se esse vnum ex eorum numero, qui ipsum & amarent & reuererentur, non qui rebellionem aut insidias molirentur. Eoq; prætermissis illis omnibus, tantùm quod eo acciderat die, in excusationem adduxit. Vsq; adeò purus erat, & ab omni inani gloria immunis, nec aliò respexit, quàm ad vni⁹ dei voIbidẽ.24.c luntatem. Deinde ait, Iudicet dominus inter me & te. Hoc verbum dixit, non quòd cuperet puniri Saulem, aut de illo pœnas sumi, sed vt illi formidinẽ iniiceret, venturæ condemnationis commemoratione: neq; vt ti
C morem incuteret tantùm, verum vt seipsum à criminis suspicione purgaret. Præcipuam quidem, inquit, probationem ex ipsis habeo factis: quòd si non credis, ipsum deum inuoco testem, qui & cuiusq; mentis arcana nouit, & scrutari potest conscientias. Hæc autem loquutus est, declarans, quod nequaquàm ausus fuisset appellare iudicem illum cui non potest imponi, & in sese condẽnationem accersere, nisi certissimum haberet, quòd ab omni insidiarum crimine purus esset, quòdq; ea quę dicebat non essent coniecturæ, sed simul & sese purgare cupiens, & illum ad sobrietatem reuocare illius iudicij fecit mentionem. Atq; illa quidem quæ iam gesta fuerant, sufficissent ad innocentiæ declarationem: non minus autem his & illa quę postea acciderunt, huius rei fidem facere possunt. Nam quum rursus Saul incidisset in manus ipsius, post datam salutem imminens illi, & occídere volens, quumq; posset hostẽ cum vniuerso exercitu concidere, dimisit illum integrum & incolumẽ: idq; quum sciret morbum regis immedicabilem esse, neq; illum vnquam hostilem in se animum positurum, submouit sese ab oculis illi⁹, & apud alienigenas ac Barbaros vitam agebat, seruitutẽ seruiens, honore priuatus, pudore suffusus, labore ac miseria sibi ipsi parans ad victum necessaria. Atqui non hoc tantùm est quod miremur, sed illud quoque, quòd posteaquàm audierat regẽ D in acie cecidisse, & discidit vestimenta sua, & cinere cõspersus est, & eo luctu luxit, quo quis lugeret amisso primogenito germanoq; filio: subinde nomen illius inclamans, vnà cum filij nomine composito etiam in defuncti laudẽ encomio: ac voces acerbi doloris testes emittens, impastus durauit vsq; ad vesperam, execrans & ipsa loca, quæ Saulis sanguinẽ exceperant. Montes, inquit, 2.Reg.1.d. Gelboë, ne cadat super vos neq; ros neq; pluuia, montes mortis, quoniam illic sublata sunt tabernacula potentiũ. Quod sæpenumero patres faciunt, vt domum etiã auersentur, & limen dolenter aspiciãt per quod extulere filium: hoc & hic fecit, eos montes deuouens, qui cædem illam exceperant. Odi, inquit, ipsum etiam locum, propter mortuos illic pstratos. Ne igitur irrigemini posthac cœlestibus pluuiis, quia semel irrigati estis amicorum meorum sanguine. eaq; nomina subinde repetebat ita loquens: Saul & Ionatha, amabiles ac speciosi, qui vt Ibidem. in vita sua non fuerant disiuncti, ita nec morte sua separati sunt. Quoniam enim præsentia illorũ corpora non licuit amplecti, nomina illorum coniuncta complexus est suum dolorem hisce modis quatenus licuit leniens, E & calamitatis magnitudinem mitigans. præterea quoniam vulgò malum putabatur insanabile, ambos eodẽ cecidisse die, hoc ipsum arripuit in consolationis argumentum. Nam quod ait, in vita sua non fuerant disiuncti, nec in morte sunt separati, verba sunt nihil aliud agentis, quàm vt hoc cedat in solatiũ doloris. Iam enim inquit, non potest dici, quòd filius orphanum esse se lugeat, neq; quòd pater orbitatem suam deploret: Verùm quod nullis, inquit, obtigit, illis contigit, videlicet vno eodemq; die è viuis eripi neutro alteri superstite. Existimabat enim vitã iniucũdam fore, si alter ab altero fuisset diuulsus. Commouemini ne nũc, lachrymamini ne nunc, & animo perturbamini? Equidem vsq; ad lachrymarum effusionẽ, mutabiles facti sunt oculi vestri. Nũc mihi quisq; recordetur inimici qui læsit, dolore etiãnũ in animo æstuante, atq; hunc & viuum obseruãtia prosequatur, & vita defunctum deploret, haud quidem ad ostẽtationem, sed ex animo, veroq; corde, etiam si quid perferẽdum sit incommodi. Ne quid offendat eum qui læsit omnia, tum faciat, tum patiatur, magna à deo expe F ctans præmia. En hic noster Dauid, etiam regnum adeptus est, nec tamen inquinauit cæde manus, sed dextrã habens puram, sic corona redimitus est, sic ad thronum ascendit, honesti nominis argumentũ gestans, purpura ac diademate magnificentius, videlicet quòd hosti pepercisset, quòd eundem extinctum luxisset. Atq; ob hęc, non viuus modò, sed & mortuus hominum memoria celebratur. Quapropter ô homo si cupis & hic perpetuã consequi gloriam, & illic solidis perfrui bonis, huius iusti virtutem imitare, huius æmulare philosophiam, ostẽ de factis ipsis hanc iniuriarum tolerantiam, vt eosdem cum eo labores sustinens, eadem cum hoc bona consequaris. Quæ vtinam contingat nobis omnibus adipisci, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui cũ patre vnà cum sancto spiritu, gloria, imperium, honos nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Periculosum esse adire spectacula, quòdq; ea res adulteros perfectos facit, & hinc socordia, bellumq; nascatur: tum quòd omne tolerantiæ genus Dauid in his quæ fecit erga Saulem superarit: postremò quòd rapinam æquo animo ferre, non minor uirtus sit quàm largiri eleemosynam.

D. *Erasmo interprete.*

Equidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G EQuidem arbitror multos ex his qui heri nos deſtituerant,& ad iniquitatis ſpectacula diſceſſerant, hodie præſentes eſſe: optarim autem iſtos qui ſint palàm noſſe, vt eos à ſacris veſtibulis arceam, non vt perpetuò foris maneant, ſed vt correcti denuò redeant. Quandoquidem & patres filios delinquentes frequenter ex ædibus exigunt & à menſa ſubmouent, non vt ſemper illinc exulent, ſed vt hac correptione redditi meliores, cum debita laude in paternum redeant contubernium.Idem ſanè faciũt & paſtores, dum oues ſcabie oppletas,à ſanis ſegregant,vt miſero morbo leuatę,denuò tutò ad ſanas reuertantur,potius quàm ægrotæ gregẽ vniuerſum ſuo illo morbo impleant.Has ob res cupiebamus & iſtos noſſe, ſed quanuis eosoculis dignoſcere non valeamus, verbum tamen dei filius eos prorſus agnoſcet, correptaq; illorũ conſcientia facilè perſuadebit vt ſua ſponte volentesq; redeant, docens quòd ille ſolus ſit intus, qui mentem hac exercitatione dignam largiatur: veluti contrà, qui corruptè viuens huius cõgregationis particeps eſt,etiãſi
H corpore hic aſtiterit eiectus eſt, veriusq; ſubmotus eſt, quàm hi qui ſic foras excluſi ſunt, vt nondum liceat illis ſacræ menſæ participes eſſe. Siquidem illi ſecundum diuinas leges expulſi, foriſque manentes hactenus ſpei bonæ ſunt,ſi modò velint corrigere delicta ſua. Per eccleſiam eiecti ſunt, poſſunt denuò cum pura conſcientia reuerti.At qui ſeipſos contaminant, & admoniti ne prius introëant,donec maculam è ſceleribus contractã repurgarint,dein pudet agere pœnitentiam,hulcus animi reddunt acerbius ac maius. Neque enim tam graue eſt delinquere, quàm poſt delictum de remedio erubeſcere,nec parẽre ſacerdotibꝰ talia iubẽtibus.Et quid hìc, inquiunt, adeò magni ſceleris cõmiſſum eſt, vt ab iſtis ſacris cancellis arcendi ſint: Immo quod delictum his grauius quæris? quum ſeipſos planè adulterio contaminarint, impudenter ac rabientium more canum, ad ſacram hãc menſam irruũt?Quòd ſi auetis adulterij modum cognoſcere,non mea verba vobis referam, ſed illius qui de tota hominis vita iudicaturus eſt: Qui vide-
Matth.5.d. rit,inquit,mulierem ad concupiſcendam illã,iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Quòd ſi mulier ſponte ac fortè in foro obuia, & negligẽtius culta ſæpenumero curioſius intuentem cepit ipſo vultus aſpectu: iſti qui non
I ſimpliciter neque fortuitò,ſed ſtudio & tanto ſtudio,vt eccleſiam quoq; contemnant, & hac gratia pergunt illuc,ac totum ibi deſidentes diem in facies fœminarum illarum nobilium defixos habent oculos, qua fronte poterint dicere,quòd eas non viderint ad concupiſcendũ? vbi verba quoque accedunt fracta laſciuiaq;,vbi cantiones meretriciæ, vbi voces vehementer ad voluptatem incitãtes,vbi ſtibio picti oculi, vbi coloribus tinctæ genæ,vbi totius corporis habitus fucorum impoſtura plenus eſt, aliaq; inſuper multa lenocinia ad fallendos ineſcandosq; intuentes inſtructa: vbi ſocordia ſpectantiũ multaq; confuſio, & hinc naſcens ad laſciuiam exhortatio,tum ab iis qui ſpectaculis interfuerunt, tum ab illis qui quæ viderunt in ſpectaculis, pòſt aliis enarrant. Accedunt huc iritamẽta per fiſtulas ac tibias aliaq; huius generis modulatio, in fraudem illiciens mẽtisq; robur emolliẽs, ac meretricum inſidiis delectatione præparans,illic deſidentium animos,efficiensq; vt facilius capiantur.Etenim ſi hìc vbi pſalmi,vbi diuinorum verborum enarratio,vbi dei metus multaq; reuerentia,frequenter ceu latro quiſpiam verſutus clàm obrepit concupiſcentia,quomodo qui deſident in theatro qui nihil ſani neq; audiunt,neq; vident, qui vndiq; obſidionem K patiuntur per aures, per oculos, poſſint illam ſuperare concupiſcentiam?Rurſum ſi non poſſunt,quomodo poterint vnquam ab adulterij crimine abſolui? Tum qui non liberi ſunt ab adulterij crimine, quomodo poterũt abſq; pœnitẽtia ad hæc ſacra veſtibula accedere, huiuſq; præclari conuentus eſſe participes? Quapropter equidẽ hortor rogoq; vt prius confeſſione ac pœnitẽtia, aliisq; remediis omnibus ſeſe à peccato ex theatricis ſpectaculis contracto,perpurgent, atque ita diuinos audiant ſermones. Neque enim hìc mediocriter à nobis delinquitur, id quod vel ab exemplis cuiuis perſpicuè videre licet. Nam ſi famulus in arculam vbi herilia veſtimenta precioſa aureaq; recondita ſunt, ſeruilem tunicam ſordibus ac multis pediculis refertam imponat:agè dic mihi, num eam contumeliam æquo animo ferres? Quid autem ſi quis in vaſculum aureum, in quo ſemper vnguenta ſeruari conſueuerint, ſtercus ac cœnum infundat:an non & plagas infligeres qui ſcelus hoc commiſiſſet?Et poſt hæc ſcriniorum ac vaſorum, veſtium,& vnguentorum tanta cura ſolicitabimur,animam verò noſtram,omnibus iſtis viliorem eſſe putabimus?atque vbi L ſpiritus infuſum eſt vnguentum, eò diabolicas pompas immittemus?eò fabulas Satanæ, eò cantilenas meretriciæ turpitudinis plenas? Agedum dic mihi, quo animo iſta feret deus? Atqui non tantum eſt diſcrimen inter vnguentum & cœnum, inter veſtes heriles & ſeruiles, quantum eſt inter ſpiritus gratiam, & iſtam peruerſam actionem.Non metuis,non expaueſcis,dum oculis quibus illic lectum qui eſt in orcheſtra ſpectas, vbi deteſtãdæ adulterij fabulæ peraguntur, iiſdem hanc ſacrã mẽſam intueris vbi tremenda peraguntur myſteria? dum iiſdem auribus audis & ſcortũ obſcœnè loquens,& prophetam apoſtolumq; ad arcana ſcripturæ introducentem?dum eodem corde,& lætalia ſumis venena, & hãc hoſtiam ſanctam ac tremendam? An non hæc ſunt vitæ ſubuerſio, coniugiorum corruptelæ, bella pugnæq; & rixæ in domibus? Quum enim ſpectaculis illis diſſolutior ac mollior laſciuiorq; omnisq; pudicitiæ hoſtis factus,domum redieris, vxoris aſpectus minus erit iucundus,qualiſcunq; etiam illa fuerit. Siquidem inflammatus illa concupiſcentia quam in ſpectaculis hauſiſti, & ab illa noua ſpectatione, quæ te dementauit captus, ſobriam ac modeſtam vxorem, victuq; plebeio contentã M deſpicis,contumelia afficis innumerisq; probris operis. nõ quòd quicquàm habeas quod in illa culpes, ſed quòd erubeſcas confiteri morbum,quòd pudet vulnus oſtendere quo in ſpectaculis ſauciatus rediſti domũ:alias nectis cauſationes, iniquas inimicitiæ quærens occaſiones,omnia quæ domi gerenda ſunt faſtidiens,& ad ſceleſtam illam & impuram inhians concupiſcentiam, à qua vulnus accepiſti:dúmque ſonitum vocis geris in auribus tinnientem,cúmque his,vultus,motus,breuiter omnia illa meretriciæ libidinis ſimulachra,nihil eorum quæ domi ſunt cum voluptate intueris. Et quid loquor de vxore aut familia, quãdo ipſam etiam eccleſiã poſteà minus libenter viſurus es, cum tædio audies ſermonem de pudicitia déque modeſtia? Neque enim iam ea quæ dicuntur tibi pro doctrina ſunt, ſed pro accuſatione,tẽque paulatim in deſperationem adducent:tandem & abrumpes teipſum à diſciplina ad publicam omnem vtilitatem adhibita. Quapropter rogo vos omnes,vt & ipſi prauas in ſpectaculis commemorationes vitetis, & alios ab his deductos retrahatis. Quicquid enim illic geritur,non eſt oblectatio, ſed pernicies, ſed pœna,ſed ſupplicium,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ſupplicium. Quid prodeſt illa temporaria voluptas? dū hinc perpetuus naſcitur dolor, dúmque nocte pariter ac die à concupiſcentia ſtimulatus omnibus moleſtus es & inutilis? Excute igitur teipſum, reputans qualis fias ab eccleſia rediens, rurſus qualis à ſpectaculis, atq; hos dies cum illis conferas: id ſi feceris, nihil opus erit meo ſermone. Satis enim fuerit, hunc diem cū illo comparaſſe, ad oſtendendum & quàm magna ſit *hinc* vtilitas, & quanta ſit illinc noxa. Hæc *nunc* ad veſtram charitatem dicenda putaui, nec vnquam dicere ceſſabo. Sic etenim & eos qui huic morbo obnoxij ſunt, admonebimus: & qui ſani ſunt, confirmabimus, vtriſque enim fuerit *vtilis hæc* oratio, alteris quidem vt deſiſtant, alteris verò ne incidant. Cæterùm quoniam oportet & increpationem eſſe moderatam, hic admonitioni finem imponemus, quæ de ſuperiore reſtant argumento perſoluemus, redeūtes ad Dauidem. Siquidem hic pictoribus mos eſt quoties imaginem aliquam ad viuū expreſſam abſoluere cupiunt, non vnum tantùm diem ac duos, ſed & complures dies aſſident iis quos effingunt, vt aſſidua contemplatione citra errorem exactéque formarū ex-
B primant ſimilitudinem. Itaque & nos non corporalis formæ imaginem, ſed animi pulchritudinem, ac ſpiritualem decorem cupimus vobis hodie proponere, ipſum videlicet Dauidem, vt omnes in eum intuentes, in ſuum quiſque animum imitatum referamus pulcherrimum, huius iuſti imaginem, manſuetudinis, tranquillitatis, in ſumma virtutum omnium. Etenim ſi corporis imagines, nonnullum intuentibus ſolatium adferūt, multò magis idem facient mentis imagines. Atque illas quidem non licet vbi vis intueri, ſed eodem in loco conſiſtas oportet: hanc verò nihil vetat quò minus quocunque velis tecum circunferas. Nam poſtea quàm eam in animi penetralibus repoſuiſti, vbicunque locorū fueris, poteris *contemplari, plurimumq;* ex ea vtilitatis capere. Et quemadmodum *qui laborant ab oculis, ſi* ſpongias ac veſtium cyaneo colore pannos tenentes frequēter in ea intueantur, ex eo colore nonnullum capiunt morbi leuamen: ſimiliter & tu, ſi Dauidis imaginē præ
C oculis habeas, & in hanc aſſiduè defigas oculos, etiam ſi milies obtundet ira, mentis oculum perturbans, ad hoc virtutis exemplar reſpiciens, perfectam conſequeris ſanitatem, puramq; animi philoſophiam ac tranquillitatem. Ne quis igitur mihi dicat, inimicum habeo ſceleſtum, improbum, corruptum, incorrigibilem. Quicquid dixeris, non eſt tamen Saule deterior, qui ſemel & iterum, immo ſæpius ſeruatus à Dauide, quum ipſe mille modis illi ſtruxiſſet inſidias, tamē pro tot beneficiis acceptis, perſeuerauit in ſua malitia. Quid tu igitur habes quod incuſes inimicum? Quòd terræ partem ademit, quòd in agris fecit iniuriam, quòd domus limites tranſgreſſus eſt, quòd mancipia tua rapuit, quòd vim attulit, quòd tua præter ius occupauit, quòd ad paupertatem redegit? At nondum eripuit vitam, quod molitus eſt Saul: quòd ſi & vitā eripere conatus eſt, fortaſſe ſemel id auſus eſt, non ſemel atque iterum, non ſæpius, quemadmodū fecit Saul. Quòd ſi etiam ſemel, ſi bis, ſi ter, ſi ſæpius hoc tentauit, at non tot affectus abs te beneficiis, at non quum ſemel atque iterum incidiſſet in manus tuas, ſeruatus eſt. Et ſi hocq; factum eſt, ſic etiam rurſus ſuperat ipſe Dauid. Neque enim paria ſunt, ſub vetere lege degentem & nunc poſt illuſtratam euangelij gratiam talia condonare gratis. Non audierat Dauid parabolā de
Matt.18.c.d decem milibus talentorum, neque de centum denariis.
Ibidem.6.b Non audierat precationem dicentem, Remittite homi-

nibus debita ipſorū, quemadmodū & pater veſter cœleſtis: non viderat Chriſtum crucifixū, non viderat effundi precioſum illum ſanguinē, nec audierat innumerabiles domini ſermones de refrenandis animi cupiditatibus. Non contigit illi guſtare talē hoſtiam, neque particeps fuerat ſanguinis dominici, ſed legib⁹ imperfectioribus educatus, neque tale quicquā exigentibus, tamen ad euangelicæ philoſophiæ faſtigium peruenit animi moderatione. At tu frequenter præteritarū iniuriarum memoria offenderis: hic verò quū & de futuris metueret, certò ſciens fore vt ſi hoſtē ſeruaret, & ciuitate exularet, & vitam egenā calamitoſamq; ageret, non deſtitit tamen illius habere curam, ſed omnia fecit, hūc talem hoſtē fouens. Quis commemorare valeat tolerantiam hac maiorē? Porrò vt non tantùm ex præteritis, verùm ex his quoque quæ nūc fiunt diſcas fieri poſſe, vt cū quouis homine animū in te hoſtilē gerente redeas in gratiam, quid leone ſæuius? Et tamen hunc cicurem manſuetumq; reddunt homines, arte naturam ſuperantes: fitq; quauis oue mitius animal beſtiis omnibus immitius regaliusq;, adeò vt per forum ambulet, neminē expaueſcens. Quam igitur habituri ſumus excuſationē, quam impetrabimus veniam, ſi quum feras beſtias eicuremus, negauerimus homines vnquam poſſe placari, beneuolosq; erga nos reddi? Atqui beſtiæ quidē præter naturam eſt eſſe manſuetū, homini verò præter naturam eſt feritas. Ergo quum in illis naturam vincamus, qua fronte nos excuſabimus, ſi in homine cauſemur, animi propoſitū nōn poſſe corrigi? Quòd ſi adhuc contendis, illud dixerim, quanuis inſanabili morbo ægrotet homo, quò plus fuerit laboris, hoc tibi merces erit ampliior, ſi aſſideas, curans immedicabili morbo laborantem. Vnum igitur illud ſpectemus, non ne quid mali patiamur ab *inimicis*, ſed qua ratione fieri poſſit, ne quid *illis mali faciamus. Ita nihil patiemur mali* etiāſi innumera perferamus mala: quemadmodū nec Dauid, dū eiicitur, dū in exiliū agitur, dū vſque ad vitæ diſcrimen inſidiis appetitur, quicquā acerbi paſſus eſt: quin potius tū hoſte ſuo factus eſt illuſtrior honorabiliorq;, tū cæteris omnibus amabilior, idq; non hominibus tātùm, ſed ipſi etiam deo. Quid enim detrimenti cœpit ſanctus ille, quū tam multa perpeteretur à Saule? An non in hodiernū vſq; diē canitur, illuſtris in terra, illuſtris in cœlo? An non illum inenarrabilia manent bona, nónne cœlorum regnum? Rurſus quid commodi cœpit infœlix ille ac miſer, tot inſidias molitus Dauidi? nónne regno excuſſus eſt? Nónne miſeranda morte periit vnà cum filio? Nónne ab omnibus vituperatur? & quod his grauius eſt, æterna luit ſupplicia. Poſtremò quid tandem eſt quod incuſas, quamobrē nō vis cū illo redire in gratiam? pecunias eripuit? ſed ſi fortiter perferas rapinam, tantundem accipies mercedis ac ſi eas in manus paupertum repoſuiſſes. Siquidem & qui dedit egenis, & qui aliena vſurpanti, neque parat illi inſidias, nequè malè precatur, ambo propter deum id faciunt: proinde quum impendij cauſa ſit eadem, perſpicuum eſt & vnam eandémque fore coronam. Sed vitæ inſidiatus eſt, & conatus eſt occidere. Ea res tibi pro martyrio imputabitur, ſi inſidias molientem, & ad tantam prouectum maleuolentiam, inter bene meritos numeraris, non deſinens orare pro illo, deum obſecrandovt illi fiat propitius. Ne igitur illud reputemus: quòd deus vetuit ne Dauid occideret Saulem: ſed illud conſidera, quòd ex inſidiis Saulis tripla quadruplaq; martyrij corona redimitus eſt. Etenim qui ſeruauit ho-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ſtem,eum qui ſemel atque iterum immo frequenter lãceam in caput illius vibrárat,quum eſſet occidendi poteſtatem nactus,tamen pepercit, idq; cùm ſciret poſt eã præſtitam clementiam fore,vt denuò ab illo impeteretur:perſpicuum eſt ,quòd milies coronã meruit animi propoſito,milies autem interfectus propter deum,plurimas tulerit martyrij coronas : qui quemadmodum & Paulus ait,Quotidie mortuus eſt propter deum.Quum enim poſſet hoſtem ſibi inſidiantem è medio tollere, propter deum noluit,maluit quotidie periclitari, quàm iuſta cæde à tot mortibus liberari. Quòd ſi vſque ad ipſius vitæ periculum inſidiantem vlciſci atque odiſſe fas non eſt , multò minus licet eum qui vulgariter læſit vindicare.Pleriſque ab inimicis affici conuiciis, aut in ſuſpicionem adduci, videtur omnibus mortibus intolerabilius.Agè igitur & iſtud expendamus. Aliquis tibi maledixit,adulterum ac ſcortatorem appellauit, hoc ſi verè dicit,corrige:ſin falſò, irride . Si tibi ipſe conſcius es eorum quæ obiiciuntur , reſipiſce: ſi non es , deſpue. Immo potius non ſolùm deride ac neglige, verumetiã gaude atque exulta iuxta domini ſermonem qui nos iubet ita facere,*Quum,inquit,exprobrauerint vobis,& dixerint omne malum verbum aduerſum vos, mentien-*
H *tes,gaudete & exultate,quoniam merces veſtra copioſa* eſt in cœlis . Ac rurſum,Gaudete & exultate,*quum ejecerint vos,nomen malum mentientes.*Cæterum vbi cõuiciator quidem vera dixerit,tu verò modeſtè pertuleris ea verba , non regerens contumeliam, neque conuicia conuiciis retalians , ſed amarè ingemueris damnãs tua delicta,haud minorem feres mercedem, quàm ille prior,idq; vobis è ſcripturis approbare conabor,vti pernoſcatis,quòd quantum vtilitatis non adferunt amici dum laudant & ad gratiam loquuntur, tantum vtilitatis adferunt inimici vituperando, etiam ſi vera dixerint,tantùm vt nos reprehenſionibus illorum ad id ad quod oportet vti velimus . Nam amici frequenter ad gratiam adulantur , contrà hoſtes delicta proferunt in medium.Quoniam cùm nos noſtra peccata non videmus ob amorem noſtri nobis inſitum, illi quia propter odium ea melius quàm nos perſpiciunt , opprobrando nos ad correctionis neceſſitatem impellunt: vt illorum maleuolentia nobis cedat ad maximam vtilitatem, nõ ob id tantùm quòd per illos admoniti intelligimus errata noſtra,ſed quòd ea deponimus quoque.Itaque ſi ini
I micus opprobrauerit tibi crimen,cuius tibi conſcius es, tu verò audiens,non conuiciaris illi viciſſim ,ſed cum amaro gemitu deum imploras,protinus omnem culpã depoſuiſti.Rogo quid hoc eſſe poterit fœlicius ? quid ad criminum abolitionem facilius? Sed ne videamur vos verbis humanis excitare , è diuinis ſcripturis ſuper hac re proferemus teſtimonium , ne quid præterea dubites . Erat phariſæus quidam & publicanus:quorum hic quidem ad ſummam progreſſus erat maliciam,alter ad ſummã pertenerat iuſtitiam,vt qui facultates ſuas diſſiparet in pauperes, aſſidueq; ieiunaret, purus à rapinis. Contrà alter in rapinis ac violẽtiis vitæ tempus omne conſumpſerat.Ambo aſcenderunt in templum orandi gratia.Mox ille ſtans dicebat, gratias ago tibi domine, quoniam non ſum ſicut cæteri homines,rapaces, auari, neque velut hic publicanus. At publicanus procul ſtans non regeſſit contumeliam,neque viciſſim dixit conuicium.Nõ protulit iſta vulgaria verba:Tu ne audes meæ vitæ mentionem facere?tu ne audes mea facta reprehẽdere?An non ſum te melior?Referã tua peccata,faxoq; ne vnquam in hæc ſacra cõſcendas atria:nihil inquam,

Luc.6.d

1.Cor.15.d

Luc.6.d

Ibidem.

Ex Plutarcho.

Luc.18.c

K iſtiuſmodi frigidorum verborum loquutus eſt Publicanus,quibus vtimur quotidie nos,cõuiciis ac maledictis aſpergentes:ſed amarè ſuſpirans pectusq; percutiẽs,hoc tãtummodo dixit,propicius eſto mihi peccatori,& deſcendit iuſtificatus,vides celeritatẽ? Accepit probrũ , & abluit probrum.Agnouit peccata , & depoſuit peccata, & criminum accuſatio,facta eſt illi criminũ remiſſio, & hoſtis inſciens factus eſt beneficus.Quot labores erãt Publicano ſubeundi,ieiunãdo,humi dormiendo, vigilãdo,bona ſua egenis impartiendo,longo tempore in ſacco & cinere ſedendo,vt illa tã multa peccata poſſet deponere?At nunc quum nihil tale fecerit,ſimplici verbo omnem depoſuit iniquitatẽ,ac probra conuiciaq; phariſei qui videbatur illum contumelia afficere,peperer*ũt* iuſtitiæ coronam,idq; ſine ſudoribus , ſine laboribus & abſque longi tẽporis mora.Vides ne,quòd etiam ſi quis vera de nobis prædicet,quorum nos ipſi nobis cõſcij ſumus,nos verò iſta prædicantem nõ viciſſim impetieri nos maledictis,ſed amarè ingemiſcentes, deũ pro delictis noſtris implorauerimus , omnia peccata deponere poſſumus?Hoc pacto & hic iuſtificatus eſt , quoniam Phariſæum non repetiit conuiciis, ſed pro ſuis peccatis
L ingemuit,deſcendit iuſtificatus præ illo. Vides quãtum adferat vtilitatis inimicorum exprobratio , ſi modò eã philoſophico pertulerimus animo . Quòd ſi pariter & mentientes & vera loquentes nobis proſunt, quam ob rem dolemus?quam ob cauſam vrimur? Ni teipſum læſeris ô homo,neque amicus,neq; inimicus,ne ipſe quidem diabolus poterit te lædere . Etenim quum & ij qui nos contumeliis afficiunt,qui traducunt,qui vſque ad ipſius vitæ diſcrimen inſidiantur,vtilitatem adferunt, dũ alij martyrij coronã nobis plectunt,quemadmodũ oſtẽdimus:& alij rurſus dum peccata nobis exprobrant , ea ſubducunt,nosq; ex iniuſtis reddunt iuſtos,quemadmodum accidit in publicano:quur in illos efferimur & incandeſcimus? Ne dixerimus itaq;,ille me atrociter iritauit,ille me laceſſendo perpulit,vt dicerem inhoneſta verba:nos vbiq; talium cauſa ſumus.Nã ſi velimus philoſophari,ne dæmon quidem poterit nos ad iram concitare,idq; liquet,quum ex aliis compluribus, tũ ex hac ipſa quæ nũc in manibus eſt hiſtoria,de Dauide : quam operæprecium fuit & hodie in medium adferre,quanquam herì ſuper ea charitatem veſtrã admonuerimus, quum abſolueremus concionem. Vbi igitur eã abſoluimus?in excuſatione Dauid.Proinde neceſſe eſt,vt hodie vobis Saulis verba referamus,quò videam⁹ quid hic ad
M iuſtiſſimam illius excuſationem reſponderit. Neque enim videlicet ê verbis tantùm quæ Dauid loquutus eſt, verumetiam è Saulis oratione , Dauidis virtutem perſpiciemus : eo quòd ſi Saul aliquid placidè manſuetèque reſponderit, huius cauſam Dauidi imputamus qui immutarit hominem , quiq; erudierit & ad ſobrietatem compoſuerit illius animum . Quid igitur ait Saul?poſteaquàm audierat Dauid loquentem, Ecce laci nia chlamydis tuæ in manu mea , aliaq; cuncta quæ in excuſationẽ attulit:Vox,inquit,iſta tua fili Dauid.Quã- 1.Reg.24.b
ta ſubitò facta eſt mutatio?qui nunquam ſuſtinuerat illum vel ſimplici vocare nomine,ipſam etiam appellationẽ habens exoſam,nũc adoptat eum in cognationẽ, appellans eum filium.Quid igitur Dauide fœlicius,qui ex homicida fecit patrem:è lupo ouem , qui fornacem iracundiæ multo impleuit rore,quiq; tempeſtatem vertit in tranquillitatem,quiq; tumorem omnem ira exæſtuantis animi reſtinxit.Verba quippe Dauidis ingreſſa in animum iſtius efferati,totam hanc perfecerunt immutationem, Ibidem.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

A mutationem, quòd è Saulis verbis deprehendas licet. Neque enim dixit, sermones tui isti fili Dauid: sed, vox tua ista fili Dauid: adeò mox ad ipsam vocem incaluit. Et quemadmodum pater ex longo interuallo audita filij reuerentis voce, non ad conspectũ modò illius, verumetiam ad ipsam vocem excitatur: sic & Saul simul vt accepit verba Dauidis in animũ, ingressa, abiecit inimicitiam, iamq; sanctum agnouit, positoq; affectu, recepit affectum. Siquidem posita ira, recepit tranquillitatẽ & condolescentiam. Et quemadmodum quamdiu nox adest, sæpe ne præsentem quidem amicũ agnoscimus, at mox vt exortus est dies, etiam eminus conspectum agnoscimus: itidem & in iracundia solet vsu venire. Donec inter nos maleuolum gerimus animum, & vox audita nobis aliter sonat, & ipsam faciem corrupta mente aspicimus. Cæterùm vbi posuerimus iram, & vox quæ prius erat inuisa atque hostilis, placida nobis ac iucũdissima videtur, & aspectus ipse prius inimicus & iniucundus, tũc fit amabilis & iucũdus. Idem accidit in tẽpestate. Non patitur nubium concursus nobis conspi-
B cuam esse cœli pulchritudinem, sed quanuis milies habeamus oculos perspicaces & acres, nequaquam pertingere possumus ad illam supernam iucunditatem. Cæterùm vbi iam radiorum calor, perruptis ac discussis nubibus Solem ostendit, rursus & cœli decorem ostẽdit. Idem accidit in nobis ira feruentibus, dum simultas velut densa nubes, ante oculos & aures stat, facit vt voces aspectusq; videantur aliter quam sunt. Verùm simul atque aliquis animi robore posuerit odium, nubemq; diruperit ægrimoniæ, tunc demum incorrupta mente, & videbit & audiet omnia: quod & huic euenit Sauli, qui simul atq; nubem maleuolentiæ disrupit, agnoscens vocem Dauidis ait: vox tua ista fili Dauid. Quæ nam ista? quę Goliath deiecit, quæ ciuitatem periculis eripuit, quę cunctos in seruitutis ac mortis periculo constitutos, in libertatem restituit, & in tuto constituit, quæ Saulis furorem sedauerat, quæ multa magnaq; beneficia in eũ contulerat. Siquidem hæc barbarum illum & alienigenam prostrauit, eo quòd priusquàm mitteret lapidem, eum precationis robore fuerat aggressus. Neque enim
1.Re.16.f vulgari more proiecit lapidem, sed prius dixerat, tu ve-
C nis ad me in diis tuis, ego autem venio ad te in nomine domini Sabaoth, cui exprobrasti hodie: Atq; hæc loquutus, emisit lapidem, atque hæc vox lapidem veluti manu direxit in Goliath, hæc pauorem incussit barbaro, hæc hostis confidentiam fregit. Et quid miraris, si vox iusti, & furorem mitigat, & hostes deiicit, quum impios quoque spiritus expellat? loquebantur tantùm apostoli, & fugiebant aduersariæ potestates. Vox sanctorum frequenter & elementa stare fecit, & potestates illorũ immutauit. Loquutus est tantùm Iesu Naue, & constitit sol
Iosue.10.c & luna. Sic & Moses mare ingressus est, & cessit: sic tres
Exo.14.e illi pueri ignis vim extinxerunt, hymnis illis suis ac vo
Dan.3.c ce. Itidem & Saul ad eandem vocem incaluit, dicens, Vox tua ista fili Dauid. Quid igitur Dauid? Seruus tuus domine, mi rex. Posthac certamen oritur & contentio vter alterum maiore prosequatur honore. Saul quidem ad cognationem asciuit, filium appellans: Dauid autem dominum eũ appellat. Quod autem dicit tale est: vnũ, inquit, vnum illud quæro, salutem tuam ac virtutis profectum filium me appellasti, mihi verò satis est, si me pro famulo habeas, tantùm vt iram ponas, tantùm vt ne quid de me suscipere mali, neu me ducas hostem aut
Rom.12.c insidiatorem. Impleuit illam legem apostolicam, quę iubet, vt nos ipsos vincentes honore inuicem præuenia-

mus, non iuxta plurimorũ morem qui peius affecti sunt D
quàm ipsæ pecudes, qui proximum ne affari quidẽ priores sustinent, existimantes sese contumelia affici, & à dignitate deiici, si quẽ vel affatu simplici impertiãt. Quid ista dementia possit esse magis deridiculum? quid hac arrogantia fastuq; fœdius? Tunc enim tunc inquam à dignitate deiectus es ô homo, tunc iniuria affectus es, tũc contumelia affectus es, quoties expectas, vt proximus te prior alloquatur. Quid enim arrogantia deterius? quid fastu & inani gloria magis deridiculum? Nam si prior alloquaris, & deus ipse collaudabit quod est omnũ maximum, & homines insuper comprobabunt, tuq; illius appellationis mercedem totam accipies. Quòd si expectaris, vt prior honoratus, tum denique proximum honores, nihil iam magni feceris. Nam is vnde honoris cœpit initium, idem relati abs te honoris totam mercedem accepturus est. Proinde ne expectemus, vt alij priores nobis honorem deferant, sed accurramus ad exhibendũ proximo honorem, semperq; à nobis oriatur salutationis initium: neque putemus hoc officium esse contemnendum vt vulgare, si libenter & amanter salute- E
mus. Nam hoc prætermissum multas amicitias disrupit, multas peperit simultates: quemadmodum è diuerso idem studiosè exhibitum, & veteres inimicitias dissoluit, & amicitias priores confirmauit. Noli igitur charissime his in rebus studium negligere, sed si fieri potest obuios qualescũque fuerint, tum in salutando, tum in cæteris omnibus priores deliniamus. Quòd si quis te præuenerit, repende honorem cum fœnore. Nã & hoc admonuit Paulus, ita loquens: inuicem alius alio se exi- Phil.2.a
stimet præstantiorem. Ita fecit Dauid, qui & prior honorem detulit, & honoratus maiorem honorem reposuit dicens, Seruus tuus domine mi rex. Vide verò quantũ 1.Reg.24.
fecerit lucri Dauid hæc loquutus: nõ iam sustinuit Saul a.b
hanc vocem audire sine lachrymis, sed plorauit amarè, animi sanitatem ac philosophiam, quam Dauid insecutus erat, lachrymis declarans. Quid esse possit hoc propheta beatius, qui breui temporis momento sic hostem è furore ad sobrietatem composuit? & animum nactus sanguinis ac cædis sitientem, repentè ad lamenta & eiu- Exo.17.b
latus compulit? Non perinde miror Mosen, quòd è saxo F
prærupto fontes elicuit aquarum, vt admiror Dauidẽ, quòd ex oculis lapideis fontes eduxerit lachrymarum. Siquidem ille quidem vicit naturam, at hic vicit animi decretum: ille virga percussit lapidem, hic sermone pepulit cor, non vt contristaret, sed vt purum mansuetumq; redderet. Quod etiam perfecit, maiore beneficio regem afficiens quam anteà fecerat. Est quidem & illud laude summaq; admiratione dignum, quòd ensem non tinxerit sanguine, nec caput illud hostile resecuerit: sed longè maiore corona dignum erat, quòd ipsum inimici propositum immutauit, eumq; reddidit meliorem, idq; priusquam ipse suam immutaret humanitatẽ. Hoc beneficium illo præstantius est. Neque enim paria sunt cõdonare culpam, & ad animi sobrietatem adducere. Nõ sunt paria, liberare à morte & liberare ab ira cædẽ inita spirante: eximere à cæde, & eximere à furore adtãtum properante nephas. Dum enim satellites suos Dauid cohibet ne Saulem occiderent, præsenti quidẽ vitæ profuit: cæterùm quum mitibus verbis maliciam ex animo depellit, futuram illi vitam æternaq; largitus est bona: quod quidem erat in ipso. Quoties igitur Dauidem laudas ob ipsius mansuetudinẽ, magis illum lauda, quòd Saulem immutarit. Siquidem multò minus est propriis tẽperare cupiditatibus, q̃ alienum vincere furorẽ, quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cor ira intumeſcens compeſcere, eq; tanta tempeſtate tantam facere tranquillitatem, quàm oculos homicidiũ præ ſe ferẽtes calidis implere lachrymis. Atq; hoc eſt ſtuporis ac miraculi plenũ. Etenim ſi Saul fuiſſet homo moderatus & æquus, non admodũ magni erat negocij, ad ſolitam reuocare virtutem. At efferatum & ad extremam prouectum malitiam, iamq; ad cẽdem properantem breui temporis momento ſic afficere, vt omnem illam amaritudinem euomat ex animo; quem non obſcuret omnium, qui vnquam ſuper philoſophiæ doctrina clarũ promeruêre nomen. Et tu igitur ſi quando hoſtis inciderit in manus tuas, ne illud ſpecta, quomodo illum vleiſcaris innumerisq; conuiciis conſperſum emittas, ſed quomodo ſanes, quomodo ad ſobrietatem reducas: neque prius deſiſtas omnia tum facere tum pati, donec tua manſuetudine ſuperaris illius trucu lentiam. Nihil enim humanitate potẽtius, quod ipſum quidam declarauit, dicens: Sermo mollis confringit oſſa. At qui quid oſſe durius? Et tamen ſi quis æquè durus ſit & rigidus ac præfractus, nihilominus facilè vicerit, qui illum manſuetè tractet. Ac rurſus: Reſpõſio ſubmiſſa auertit iras. Vnde liquet, vt hoſtis iritetur, aut reconcilietur, magis in tua poteſtate eſſe quàm illius. Nõ enim in iis qui ira cõmoti ſunt, ſed in nobis ſitum eſt, vt vel extinguatur illorũ ira, vel ad maius iritetur incẽdium. Et hoc item qui priora dixit ſimplici declarauit exemplo: quemadmodum enim, inquit, ſi infles in ſcintillam ignis, excitas incendium: contrà ſi inſpuas, extinguis, & vtrumque tibi in manu eſt, quoniam vtrumque, inquit, ex ore tuo proficiſcitur. Idem ſit & in inimicitia proximi, ſi inflatos ac vecordes ingeras ſermones, excitas ignẽ illius, accendis carbones: Sin mites ac moderatos admoueas ſermones, priuſquàm exardeſcat, iram omnem extinxeris. Ne dixeris igitur, hæc aut hæc audiui, quum hæc omnia ſint in tua poteſtate. Hoc enim pacto iram veluti ſcintillam, vel extinguere vel accendere, furoremq; vel excitare, vel cõtrà ſedare in te ſitum eſt: quum videris inimicum, ſi in mentem veniat, q̃ multa tum audieris, tum perpeſſus ſis moleſta, fac omnium horum obliuiſcaris. Etiam ſi recorderis, tamen fac ea calumniatori imputes collige verò ſi quid vnquam humaniter vel dixit vel fecit. Si in horum recordatione commoratus fueris, ocyus diſſolues inimicitiam. Quod ſi eſt animus illum incuſare, cũq; inimico expoſtulare: fac prius abiicias animi motum, iramq; extinguas, ac tum cum illo expoſtula, tum argue, & facilè poteris vincere. Siquidem ira commoti nihil ſani poterimus vnquã vel dicere, vel audire. Sed à perturbatione liberi, nec ipſi verbum aſperius vnquam emittemus, nec aliis acerbè loquentibus, eodem modo audiemus. Neque enim ipſa perinde natura eorum quę dicuntur, atque animus odio occupatus, nos exaſperare ſolet. Frequenter enim fit vt quum eadem conuicia audimus ab amicis iocantibus facetiſve ludentibus, aut à pueris paruulis, non ſolùm nullam ſentiamus moleſtiã, neque incrudeſcamus, ſed rideamus etiam atque exhilaremur, eo quòd illa non audimus animo affectu corrupto, neque mente ira præoccupata: Itidem in inimicis, ſi extinxeris iram, ſi odium eieceris, nihil eorũ quæ dicuntur te poterit offendere. Quid autem loquar de verbis? Ne facta quidem offenderint, quemadmodũ ne beatum hunc quicquã horum offendit: ſed quum videret inimicum aduerſus ipſius incolumitatem belligerãtem, huiuſq; gratia nihil intentatum relinquentem, non ſolum non eſt exaſperatus, verùm magis illius in-

Prou.25.b

Ibid.15.a

H

I

doluit malis, quò vehementius inſidiabatur ille, hoc K impẽſius eum defleuit. Nouerat enim, nouerat inquam certò, non eum qui patitur iniuriam, ſed qui facit, lachrymis ac lamentis eſſe dignum, vt qui lædat ſeipſum. Eoq; prolixa apud illum excuſatione eſt vſus, nec prius deſtitit, quàm & hoſtem commoueret ad excuſationem cũ lachrymis ac lamentis. Poſteaquã enim plorauit, vo- 1.Reg.24.d
cemq; amaram emiſit, poſteaquam clarè eiulauit, quid dicat audi: *iuſtior tu me es, quoniam tu mihi retribuiſti bona, ego verò reddidi tibi mala*. Vides vt ſuam ipſius dãnat *malitiam, ac iuſti virtutem prædicat*, nulloq; cogente ſeſe purgat. Idem tu *facito, quum hoſtis inciderit in manus tuas, noli accuſare illum, ſed teipſum purga*, vt illum perpellas ad ſui ipſius cõdemnat*ionem*. Nam ſi nos accuſemus, exaſperatur: Sin nos excuſauerimus, ille reuerſus noſtram humanitatem, mox ſeipſum condemnabit. Hoc pacto ſimul & redargutio fit carens ſuſpicione, & ille omnem exuit malitiam. Quod & hic euenit: quum tacet is qui affectus erat iniuria, is qui fecerat multa cum vehementia ſeipſum accuſat. Neq; enim ſimpliciter dixit, feciſti mihi bona: ſed, retribuiſti L mihi bona. Hoc eſt pro inſidiis, pro cæde, pro malis illis innumerabilibus magna mihi rependiſti beneficia. At ego ne ſic quidem *factus* ſum melior, ſed poſt illa tua *benefacta perſeueraui in malitia*: tu verò ne ſic quidem *es immutatus*, ſed conſtanter tuum obtinuiſti morem, *nos iterum atque iterum tibi inſidiantes, beneficiis* proſequẽs. In hiſce ſingulis verbis, quot *coronis dignus* apparuit Dauid? Quanquam enim os Saulis iſta ſonabat, ſapientia tamen & ars Dauidis ea in animũ illius inſeuerat. Renunciaſti, inquit, mihi hodie, quæ mihi feceris bona, quum me dominus hodie concluſerit in manus tuas, nec occideris me. En rurſus de aliena virtute perhibuit teſtimonium, videlicet, quòd *benemeritus nõ* tacuerit, neq; diſſimularit, ſed *accedens narrarit: non* quidem ad oſtentationẽ, *ſed ipſis factis illum docere cupiens, ſe de numero eorum eſſe, qui regi bene cuperent, eiusq; commodis proſpicerent*, non eorum qui tenderent *inſidias*. Tum enim fas eſt propria commemorare benefacta, quum inſignis hinc ſperatur vtilitas: Nã quoties nulla data occaſione iactat quis ac deprędicat ſua in alium beneficia, nihilo potior eſt exprobrante. cæterùm quoties id facit, vt correpto perſuadeat, & malã de M ipſo opinionem habentem flectat in diuerſum, is & curator eſt & benefic*: quod ſanè fecit & hic Dauid, haud quaquam à Saule gloriam captans, ſed iram in illo radicatam euellere ſtudens. Atq; hoc nomine Saul collaudauit eum, quòd & benemeritus eſſet, & merita ſua commemoraſſet. Dein quum Saul referre gratiam cupiens nõ inueniret vllam parem, ipſum deum illi pro ſe conſtituit debitorem, ita loquens, Si inueniet àliquis inimi- 1.Reg.24.d
cum ſuum in anguſtia, & dimittet illum in via bona, & dominus reddet illi bona, quemadmodum feciſti tũ hodie. Quid enim poterat Saul reponere dignũ meritis, etiam ſi regnum dediſſet, cũ omnibus oppidis? neque enim oppida modò, & regnũ, verùm & vitã ipſam donarat illi Dauid: ille verò non habebat alteram vitã, quam rependeret: eoq; illum relegat ad deum, & ab illo manaturis præmiis honorat: pariter & hunc laudans, & vniuerſos erudiẽs, quòd tum maiora nobis apud deũ præmia repoſita ſunt, quũ pro innumeris beneficiis in hoſtem collatis, diuerſa recipimus. Poſt hæc ait, Ecce a- Ibidem.
gnoſco, quod regnans regnabis, quòdq; regnum Iſraël conſtituetur in manu tua: Et nunc iura mihi per dominum, quòd nõ aboliturus ſis ſemen meum poſt me, nec

extingues

Universidad de Deusto
Biblioteca

A extingues nomen meum de domo patris mei. Sed dic obsecro, vnde istuc scis? penes te sunt exercitus, penes te sunt pecuniæ, arma, ciuitates, equi, milites, breuiter vniuersa vis apparatus regij: hic contrà desertus ac nudus, nec ciuitatem, nec domum, nec familiam habens. Vnde igitur, te quæso ista loqueris? Nimirum ex ipsis Dauidis moribus. Neque enim nudus & inermis ac desertus me armatum, tantaq; circumallatum potentia superasset, nisi deum haberet adiutorem. Porrò qui deum habet fauentem, omnibus est potentior. Vides ad quantam philosophiam Saul post insidias deductus sit? vides quî fieri possit, vt inimicus omnem expuat malitiam, immutatusq; ad meliora sese recipiat? Ne velimus itaque nostram ipsorum salutem per iracundiam deuouere. Quandoquidem etiam si ad ipsa malitiæ barathra fuerimus deducti, fieri potest, vt nos ipsos inde reuocemus, & omni deposita malitia ad meliorem frugẽ tedeamus. Deinceps quid ait? Iura mihi per deum, quòd non abolebis semen meum post me, nec obliterabis nomẽ meum de domo patris mei. Rex
B priuatum rogat: qui diademate cinctus est, supplicem agit pro filiis suis, obsecrat exulem. Et hoc ipsum arguit virtutem Dauidis, quòd hostis ausus sit hęc ab hoste petere. Nam quòd iusiurandum exigit, non eò facit, quòd diffidat Dauidis moribus, sed quòd reputet quot malis illum affecisset. Iura mihi te non aboliturũ semen meũ post me. Hostẽ filiis suis relinquit tutorem, suasq; proles in illius deponit manus, dum his verbis filiorum ac Dauidis manus apprehendens, deum sequestrẽ inducit. Quid igitur Dauid? Num vel leuiter dissimulatione & ironia ad hæc vsus est? ne quaquã, Sed protinus annuit, quodq; petebatur concessit: ac mortuo Saule, non modò nõ occidit illius posteros, sed tum plura præstitit, quàm erat pollicitus, siquidem filium eius quum esset claudus ac debilis cruribus, in suã ipsius domum induxit, suæq; mensæ fecit participem summo illũ honore dignatus nec erubuit, nec occultauit, nec arbitratus est regiã mẽsam claudicatione pueri dehonestari, sed decorari potius ac lautiorem fieri. Quotquot enim cum illo discũbebant, abibant magnam philosophiæ doctrinam conse quuti. Cùm enim viderent Saulis filium, illius qui tan
C ta mala patrarat aduersus Dauidem, tãto in honore haberi apud ipsum, etiam si feris omnibus fuissent immitiores, pudore tamen ac rubore cum omnibus inimicis redibant in gratiam. Quanquam si etiam ipse aliunde illi cibum dari iussisset, certumq; victus modum ordinasset, valde magnum erat: sed illum ad suam ipsius mẽsam recipere, eximiæ cuiusdam est philosophiæ. Scitis profectò, non esse facilè, hostium filios diligere. Quid dixi diligere? non odisse non persequi magnum est. Itaque multi, defunctis inimicis, in illorum liberos, iram quam in eos habebant, effuderunt. At non ita generosus ac magnanimus iste, sed & viuentem inimicum obseruauit, & illo defuncto, beneuolentiam quam erga illum gesserat, filiis exhibuit. Quid illius mẽsa sanctius? quam cingebãt filij hostis, hostis inquã occidere conati. Quid illo conuiuio spiritualius? in quo tã multæ abundabant benedictiones. Angelo potius quàm homini erat plausibile. Siquidem inimici filios amplecti & amare, & illi⁹ filium qui toties ipsum tentasset è medio tollere, atq; id moliẽs excesserat è vita, facit vt ille chorus celebretur. Hoc tu quoque facito chariſſime, & viuentium & mortuorum filios fouens: viuentium quidem vt hoc modo parentes illorum tibi cõcilies, defunctorum verò filios curans, vt à deo multum tibi pares fauorem, plurimisq;

coronis decoreris, vtq; innumera ab omnib⁹ vota pre- D
cesq; consequaris, non ab iis tantùm qui tuis beneficiis adiuti sunt, verumetiam ab iis qui viderunt. Hoc pro te stabit in illo die magniq; tibi futuri sunt patroni in articulo iudicij, hostes tuo beneficio adiuti: magnaq; ex Matt. 6. b
parte à peccatis liberaberis, & reposces mercedem. Et iã si innumera commiseris peccata, si proferas illam precationem quæ dicit: remittite inimicis vestris, & pater vester remittet vobis peccata vestra: multa cum fiducia commissorum omnium remissionem consequeris: atq; hìc interim, bona cum spe viues, habiturus omnes amãter erga te affectos. Quum enim viderint quòd inimicos & inimicorum filios sic diligis, quî fieri poterit, vt non affectẽt tibi amici, tuiq; studiosi fieri, & omnia tua causa tum facere, tum pati? Porrò quum tantum apud deum tibi pares fauorem, quum cunctos habeas omnia bona tibi comprecantes, quam sensurus es molestiam, aut quis te vitam viuat fœliciorem? Hæc in hac vita nõ tantùm miremur, verumetiã factis exæquamur, ac obambulantes, inimicos perscrutandi gratia, suos quisque sibi reconciliemus, & ex inimicis synceros reddamus E
amicos. Quòd si etiam excusatione fuerit opus, veniaq; ab ipsis petenda fuerit, ne recusemus, etiam si ipsi fuerimus iniuria affecti. Hoc pacto copiosior nobis erit merces, hoc pacto maior fiducia, hoc pacto cœlorum regnũ haud dubiè consequemur, munificentia & bonitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritui, gloria, imperium, honor nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

HOMILIA DIVI IOANNIS CHRYsostomi de Dauid ubi Goliath immanem hostem deuicit. Incerto interprete.

DOminus deus cùm Dauid regem populo destinasset, cumq; primò singulos homines ac diuersos attingeret, examinaret cunctos, plurimosq; perutideret, è quorum numero eligeret regẽ, rectorem præponeret, ducem populo præfecisset, inuenit Dauid cuius meritum transiri nõ potuit, cui & testimo- 1. Reg. 13. c
nium reddidit, dicens: Inueni mihi Dauid virum secũ- Magnum
dum cor meum, qui faciet omnem voluntatem meam. Dauid meritum.
O beatum Dauid sanctissimi meritũ quod laudat deus, F
prædicat dominus, iudex præfert summ⁹. Dũ enim. Dauid sanctissimus homo secundũ cor dei quicquid deus cogitat, gerit: quicquid mente concipit, perficit: Dum enim, inquam, Dauid cordi dei cor proprium iungit, & menti eius mentem suam adnectit: hoc est, vt quæ vult deus, velit: & quæ non vult, similiter nolit: sic eum dominus indiuiduo amore & cõiuncta charitate dilexit. Deniq; deus Dauid elegit obsequentem, & Saulem repro- 1. Reg. 15. f
bat contemptorem. Dauid qui notus populo non erat promouetur, & Saul qui regnauerat, spernitur. Hic ab omnibus ad regnũ deligitur, ille à regno ad gladiũ destinatur. Hũc sancta vita promouit, illum mandatorum de- Ibid. 17. d
spectio reprobauit. Dauid adhuc pastor debellat leonẽ, interficit vrsum, Saul contemnendo dominum, malũ in se prouocat spiritum. Regnat Dauid sanctissimus, sed latenter: Saul reprobus efficitur euidenter. Hic iam rex est, ille putatur: hic iam obtinet, ille tantummodo dicitur: hic occultam possidet dignitatem, ille habet publicam regni imaginem. Adeo Dauid sancto spiritu inundatur, Saul verò spiritu isto deseritur. Denique Saul Dauid persequitur innocentem, Dauid verò traditum sibi illæsum exhibet peccatorẽ: vt & in Dauid spiritus sanctus miteſceret, & in Saule malus spiritus in innocen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tem sæuiret: vt vitæ diuersitas diuersa iam merita demonstraret, & causæ istæ hominibus deputarentur non deo, qui malè vel bene gerentibus regnum aut tollerēt aut conferrent. Interea ab Allophylis Saul prouocatur ad bellum, disponitur acies, præparatur exercitus, pugna dirigitur. At contra hostes haud aliter præparantur, ardescunt ira, tolluntur insania, furore feruescūt, pendet in inuicem vterque exercitus, expectat signum, sustinet iussum: & cùm nondum aut lituorum sonitus, aut tubarum clangor, aut strepitus armorum collideret, prosiluit in medium de Allophylorum castris vir corpore immani vastissimus, horrendus statu, mirabilis visu, cristato vertice galeatus, coruscus armis, fulgens gladio, vmbone tectus, lorica vestitus, nomine Goliath. Qui stupentibus cunctis, vos vos, inquit, exercitus Saulis admoneo, vobis mea verba depromo. Nolite, inquit, nolite pugnare nobiscū, vt pugnatur in bello: nolite contra nos solita exercere bellorum, nemo contra alterum pugnet, nullus communis hostem solito more debellet, eligite si potestis vnum ex vobis,
H qui mecum fortiter pugnet. Eligite vnum qui contra me si poterit dimicet, cuius virtus virtutem totius mōstret exercitus, cuius potentia potentes exhibeat cunctos, cuius victoria aut nos vobis seruos efficiat, aut si fuerit victus vos nobis in seruitutem subiiciat. His dictis Saul rex populusq; terretur, formidant cuncti, trepidant omnes, vniuersos inuadit metus, formido occupat, possidet tremor. Non in forti virtus, nō in audace animus, non salus in bellatore consistit. Fuit enim Goliath metuendus visu, metuendus armis, metuendus & verbis: & trementibus cunctis solus Dauid consistit intrepidus. Non eum immanitas hostis exterruit, non armorum enormitas fregit, aut superbia verborum imminuit, sed fortiorem cunctis virtus diuina constituit. Noli, inquit, ad Saulem, noli rex domine formidare, noli eius immania verba, aut armaturæ potētiam pertimescere. Iste enim quod minatur leue est, quod loquitur facile, quod ostentat mortale. Ego contra illum exeam, ego pugnam contra eum instituam, & iactantiam eius, & superbam vocis insaniam deo
I mitigante consternam. Nam cùm pascerem gregem in campo, ouem mihi à leone & vrso arreptam, his beluis interemptis prædam excussi, ouem eripui, nocentes bestias interfeci. Hoc exemplo etiam istam immanem beluam prouocem bello, pugna congrediar, dei populum de eius manu eripiam, & ipsum vt nocentissimam beluam dei virtute percutiam. Non poteris, inquit Saul, non poteris pugnare cū eo. Tu enim puer es, ille bellator: tu insuetus es, ille peritus: tu pastor es ouium, ille rex & imperator est populorum. Pugna ista, inquit Dauid, quam loqueris dei est: bellum quod geritur, cœleste atque diuinum. Nihil isthic humanum inuenies, nihil quod hominis virtus conficiat, aut potentia bellatoris exerceat. Adest dominus, adest inquam qui me in prælium cogit procedere. Adest qui me bellum desiderat gerere, & hostem immanissimum iugulare. Induitur Saulis armis Dauid sanctissimus puer, vt quasi potentibus armis rex potētissimus vinceretur. Sed tā ista arma vt puer gestare non potuit, quàm Goliath his armis nō meruit interire. Denique istis armis abiectis, noua & inopinati generis. Dauid arma conquirit, quinque lapides eligit, fundam sumit, situlam pastoralem corripuit, contra Goliath debellandum exiuit. Quem Goliath cùm contra venientem aspiceret, irrisit ætatem, irrisit arma, irrisit & puerum. Irrisit, inquam, ætatem, sed non intellexit in Dauid esse dei virtutem: ir- K
risit & puerum, nec tamen sciuit dimicare in puero dominum: lapides & fundam irrisit, sed vnose lapide moriturum nescisit. *Quasi ad canem*, inquit, *Goliath, existi cum lapidibus & uirga.* Tu, inquit, Dauid, si canis fuisses, nunquam in hac pugna dimicare auderes, nunquam constanter in hoc prælium processisses, nunquam dimicandum contra te dominum prouocasses: sed vt canis bellum fugeres, prælium declinares, interitum tibi futurum & dignum supplicium metuisses. Peior es autem cane, qui nec virgam metuis, nec lapidem quo moriturus es, extimescis. *Et maledixit alienigena Dauid in dīs suis, & dixit: Veni, inquit, ueni ad me, & faciam te uolucrum cibum, & pabulum bestiarum.* Et Dauid dixit ad eum: Tu venis ad me fidens in gladio, ego in deo. Tu terrenis dimicas, ego cœlestibus pugno. Tu in lancea, ego in fide. Tu in clypeo, ego in prece. Tu venis ad me in armorum virtute, ego in potentissimo genitore. Denique in te tua arma vertentur, in te tuus gladius exeretur. Dei est enim hæc pugna, dei erit & L
ipsa victoria. Interea in vtrunque ducem vterque pendet exercitus, stupet metu, formidine tremit, vicinitatē mortis horrescit. Procedunt ad inuicem contra semet idem pugnaturi duces, & excitati in sese iam quærūt dilatum bellum conficere, iam desiderant alternam victoriam perpetrare. Sed Dauid propere lapidem de situla rapit, fundæ apponit, & cōtorto vertice in Goliath excussit. Qui lapis per inane volans verberat aures, aërem scindit, & violento impetu Golię frontem inuadit. Qui nutabundus ac tremens totam molem corporis cùm armorum potentia secum ipse deiecit. De hinc Dauid festinans accurrit, hostis gladium sumit, caput eius abscidit, & de tam immani belua hactenus victoriam perpetrauit. Quem cùm extinctum *socij vidissent, in* fugam versi, & Israëlitarum *sunt cæde mactati. Reuertentis populi laudes & glorias Dauid sanctus excepit di* 1.Re.18.b
centis, Percussit Saul in milibus suis, & Dauid in de*nis milibus* suis. Quibus ego te laudibus, quibúsque gloriis præferam sancte ac religiose puer, qui innocentia pares, virtute fortes, senes merito præueneristi: qui potuisti desistentibus cunctis immanem beluam vincere, hostem prosternere, inimicum populi detruncare. Tu M
enim deficiente rege, rex ipse & dignitate & merito extitisti. In desistentibus fortibus, fortiter in prœliū prosiliisti. Tu formidanti populo & Goliæ seuitiam molienti dum fortissimè geris, victoriam de hoste dei populo tradidisti. Tu hac pugna monstrasti, nec pueros esse posse imbelles, nec à gloria maiores immunes, nec senes vnquam esse degeneres, quoniam in omnibus ætatibus victor si pugnauerit deus, victus iacebit & deficiens inimicus. Ideoque pro his omnibus gratias agamus domino per Christum dominum nostrum, cui est gloria & potestas cum spiritu sancto, per immortalia secula seculorum, Amen.

Religiosi pueri Dauid præconium.

Goliath cū ictis metuendus.

Noua Dauid arma.

1.Reg.17.a.& seq.

1.Re.17.d

Ibidem.

De eo quod *sanctus* Dauid dixit, *Quis sum ego, quòd talem gratiam inuenerim ante faciem tuam?* Ego &c. 1.Reg.18

Incerto interprete.

IMitatores Christi lineas tenent humilitatis, & sola est quæ charitatem acquirit, pacem inuenit, sereno corde totum intendit: humilitas nō habet vnde cadat, communio non inuenit quod dissipet, concordia bonitate plena est. Et quia de humilitate proposuimus, dictionem hāc sequamur. Dixit prophe ta, vt modò cātauimus, Quis sum ego domine mi, quòd talem gratiam inuenerim ante faciem tuam? Ego enim minimus

Universidad de Deusto

A minimus fui in tribu mea,& elegisti me ex ouibus, & assumpsisti me.Attendistis hominē gratia plenū,& deo nō esse ingratū? Videtis quomodo agnoscit se quis fuerit,quis est,& quid erit?Ibi est ergo plenitudo gratiæ, vt se in omnibus vnusquisq; agnoscat.Primò, quia mortalis est.Secūdò,quia casibus vita humana plena est.Tertiò,quia tribulatiōes & dolores in seculo inuenit.Quartò,vt sciat,quia patiētia pauperū *non* peribit in æternū.
Psal.9.d Quintò,vt norit quia perseuerātia perducit ad deū.Sextò,vt intēdat,quia quantò magnus est,humiliatus si fuerit & humilitatis vias tenuerit, inueniet gratiā in conspectu dei.Septimò quia nō est sine peccato nec infans
Lucæ 18.a vnius diei *natus* super terram. Octauò,quia cōtra insidias diaboli oportet semper orare & non deficere.Nonò, vt in oratione non captiuemur terrena cogitatione.Decimò,vt in spe non deficiamus.Vndecimò, vt cō templemur delectationē domini & protectionē speremus diuinitatis.Duodecimò,quia nō tacebimus trino illo clamore,dicentes: ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος sine cessatione.In his omnibus qui se agnoscit,vt in capite posui-
B mus,viā tenet humilitatis.Nā omnes patriarchæ, prophetę,apostoli,martyres, eremitæ in monasteriis constituti,clerici & episcopi has tenuerunt semitas, in quibus potuerunt ad deū peruenire.*Si voluerimus* singulorum verba dicere,quomodo clamauerūt ad deū in humilitate cordis,syluosum est.Sed quod nō credo, fastidiū ingeret auribus,ad versiculos reuertamur,quos nūc proposuimus.Diximus,Quis sum ego domine mi? Agnouerat iste sanctus,quod dixit Abrahā deo: Ego sum
Gen.18.d terra & cinis.Et singuli ita deo dixerunt,vt forma esset perfectę humilitatis.Ergo quis sum ego domine mi?Ecce nihil se esse dixit,& seruum se esse non negauit: quia *omnis qui confitetur seruitutem,meretur* gratiæ libertatem.*Ergo dicit, Quis sum ego domine mi?* Videtis vbique regnare gratiam, vbique pia viscera possidere, cor humile illustrare,*benignos sibi redigere, confessores* suos ditare,dixit enim: *Quis sum ego domine mi,* quòd talē gratiā inuenerim ante faciem tuā?Nouerat se pastorē esse ouium,& non genere nobilitatū.Sed quando fact⁹ est nobilis,agnouit se ex nihilo fuisse subleuatū: & quia nō est oblitus quis natus erat,perseuerauit in cul
C mine regali.Inuenit gratiam, vt & regnum perciperet, & inimico persequenti se Sauli,malū pro malo nō redderet.Videtis quāta culmina procedūt de radice humilitatis,q̄ vberem fructū deo offerret?Inde omnes virtutes,inde oēs bonæ actiones,inde cūctæ potētiæ ascēdūt, id est totū posse.Ergo dixit:Quis sum ego domine mi,q̄ talem gratiā inuenerim ante faciē tuā?Ego enim minimus fui in tribu mea,& elegisti me ex ouibus,& assumpsisti me.Videte quomodo subiūxit humilitati innocētiam,vt cùm esset homo,diceret:Elegisti me ex ouibus.
Ioan.10.b Demonstrauit,quia hoc genus pecudis innocens est.Significabat enim illum pastorē bonū,qui animam suam ponit pro ouibus suis.Illum agnū dei,qui venturus erat,
ibidem.r. d vt tolleret peccatū mundi.Electus ergo ex ouibus,vt pastorem ostenderet, & innocentiam non negaret,dicit: Ego enim minimus fui in tribu mea. Quàm suaue est, quàm dulce in auditione veræ confessionis, vt diceret se minimum in tribu sua:nō erubuit quod erat, vt esset quod non erat. Confessio eius adduxit ei non peccatū, sed gloriam & misericordiam.In ista confessione confusio non est dicēda,sed gloria & exultatio.Quod dixit, Minimus fui in tribu mea,significabat perfectā domini humilitatē in mundo venientis,qui formā non inge nui,sed serui assumere voluit.Quid humilius seruo? tamen hoc dominus esse dignatus est, vt ex seruis liberos D faceret, vt seruitus ipsius nobis ingenuitatem donaret. Hoc significabat,quod dixit,Minim⁹ fui in tribu mea. Eia nunc erigite mentes genus electū,& nolite esse pigri,neque superbi,neq; de vobis aliquid sentientes: quia quicunque putat se aliquid scire,cùm nihil sciat,quēadmodum oportet scire. Nullus in morbum superbiæ ca-
Iacob.4.b dat,Quia deus superbis iresistit.Sed orādus est ille de⁹, vt ipsa superbia quādo in corde cadit, agnoscat ille interior homo,& excutiat à se & dicat: Nihil mihi conscius sum. Dicat quod ait Apostolus. Non sum dignus
1.Cor.4.a vocari apostolus. Aequè alio loco audi quid dicat: qui
Ibidē.15.b prius fui blasphemus & persecutor & iniuriosus,sed mi
1.Tim.1.c sericordiam consecutus sum.Videtis quomodo muneratur omnis qui non obliuiscitur quod erat, & efficitur quod non erat?Nam sanctus Cyprianus in epistola sua ita loquitur:De humilitate ad summū ascendimus,dicimus vnde placeam⁹.Hoc dicere debet omnis Christianus.Ecce quanta est humilitas,q̄ dulcis,q̄ radicata, quæ nulla tempestate mouetur,quia non habet vnde cadat. Humilis homo omnibus subditus est, non alio inuidet. E Quando videt *meliorem* sibi,non possidetur spiritu ze li,sed laudat deum *in homine* sibi *meliori*,& dicit:Di-
Ephe.1.a ues es domine & in me facere misericordiam.Non attendere vnusquisque debet, quod in tempore isto, sed quod in futuro bene viuentibus reser[illegible]mitatores ergo debemus esse bonorū,non carnalium, non eorum qui ornant corpus suum, vt videantur ab hominibus, qui satiant carnes suas delitiis & ebrietatibus,qui numū numo reponunt,& viscera sua pauperibus claudunt,qui propter habere viuunt,& nesciunt habentem. Ipsi sunt qui dicunt,non in lingua,sed in opere:Manducemus & bibamus,cras enim moriemur. De ipsis clamat prophe
1.Cor.15.e Psal.31.c ta:Nolite fieri *sicut equus & mulus,quibus non est intel*
1.Cor.2.d *lectus.De ipsis dicit Apostolus:Animalis* homo nō per*cipit quæ sunt spiritus dei,stultitia enim est illi.* Isti in limo seculi hæserunt, in via dei ambulare non possunt, quia tenentur: Ipsi sunt,qui pro re aliqua temporali viuunt,& non propter æternitatem promissam. Separemur ergo à talibus,quia scriptum est de nobis: Separa-
Isa.52.c mini separamini,qui fertis vasa domini. Quæ [illegible]sa domini,nisi corpora sancta plena dei gratia [illegible]? F quomodo dictum est de illa sancta domini matre? Aue
Lucæ.1.c gratia plena,dominus tecū.Fugiamus ergo caducos mores,tēporales & terrenos, carnales & superbos seipsos amantes.Amatores pecuniæ, procaces inuentores malorū,parentibus non obedientes,insipientes, incompositos,sine affectu,sine misericordia, tales fugiendi sunt. Qui ergo sunt appetendi?Sancti & humiles corde, benigni & pacifici,misericordes,lugentes in isto mundo, quia ipsi in æternum consolabuntur. Misericordes misericordiam consequentur, pacifici filij dei vocabuntur. Istos ergo imitari debemus,illos fugere.Illi dicturi sunt in futuro:Quid nobis profuit superbia,aut quid diuitiarum iactantia contulit nobis? Imputabunt sibi in illa vi
Sapien. 5. a ta,vbi iam non erit misericordia. Ecce dicturi sunt ij, quos habuimus in risu, & quorum vitam æstimabamus insaniam,quomodo computati sunt inter filios dei, & inter sanctos sors illorum est.Gementes,stridentes,plāgentes in ipsa regione,vbi iam non erit indulgētia, sed plenissima sententia. Quia vita aut hic tenetur,aut hic amittitur.Cùm tempus habetis,imitatores estote bonorum,laudantes deum summæ bonitatis patrem,vt cùm ista obseruaueritis,& doctrinam nostram non neglexeritis,deus pacis & humilitatis sit vobiscum,Amen.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Sermo diui Ioannis Chryſoſtomi de Abſalõ, vbi patrem perſequitur, & de prælio fugiens, obligato gutture, arboris ramo ſuſpẽditur. incerto interprete.*

2. Reg. 17. & 18.

PErdidit Abſalon ſceleſtiſſimus mentem, perdidit ſenſum, amiſit conſilium inſectatus patrem, fugat innocentem, inſequitur genitorẽ, vſurpat imperium, poteſtatem arripit, regnum inuadit: non vt cum patre ſocietatem regni iniret, ſed vt totum regnum patris ſanguine poſſideret. Perdidit, inquam, Abſalon conſilium, dum parricidio cupit mercari imperium: amiſit ſenſum, dum per exitium patris cõſequi deſiderat regnum. Feſtinat, properat, quærit innocẽtem opprimere reus, patre ſuperſtite moriturus. At contrà Dauid humilis ac mitis cedit domo, perſequentem fugit, declinat hoſtem. Reliquit affectus, ne aut parricidæ interitus ei luctum afferret, aut peremptio eius reum filium exhiberet. Vult furorem filij fugiendo, compeſcere: deſiderat declinando, parricidæ ſæuitiam temperare, ſed crudelitas mente concepta iam ſedari non potuit, quam immani ſæuitia ad perficiendũ facinus prouocauit: *O innocentia, quantum apud reos, periculi ſuſcipis: quantum malitiæ, per flagitioſos incurris?* Dauid ſanctiſſimus tot dementes exercitus, quia non deliquit, offendit: tot populorum rabiem, quia non læſit, incurrit. Abſalon vnus eſt reus, & vniuerſus contra patrem conſpirat exercitus. Armantur in cædem funeſtæ multorũ manus, prouocantur in innocentem vlciſci facinus alienum. Vnius parricidæ furor tot milia inſanire compellit, vnius dementia dementes efficit multos. Offendit enim Dauid filium, quia fratris in eum voluit vlciſci parricidium. Semper enim ſcelera, dum nõ reſecantur, increſcunt, & in augmenta facinorum proſilitur, quoties ſecura *impunitate peccatur. Dum enim in Abſalon fratris occiſi facinus non vindicatur, in parricidium* patris recidiuum facinus iteratur. *Vos, vos,* inquam, exercitus infœlices admoneo, vos affectum pietat*is* exhortor. Cur in alienum facinus ruitis? cur furenti*s inſaniã* adiuuatis? cur parricidæ ſimiles ac dementes exiſtitis? Deſerite, quæſo: deſerite reum, deſerite nouo ſupplicio moriturum. Forſitan enim ſi deſeritis, ceſſabit: qui, vt auderet, veſter numer⁹ prouocauit. Certè ſolus pereat, qui naturæ iura debellat. Solus cõcidat, qui pietatem patris impugnat. Aut enim ceſſabit, dum pœnitet, aut perſeuerabit & periet. Ego doleo reum, doleo impiũ, doleo nouo ſupplicio moriturum. Quis te in hoc facinus proſilire, parricida deterrime docuit? Quis te furor audere tã immane facinus pronocauit? Si offendit, pater eſt: ſi læſit, genitor. Quinimmo nec offẽdit, nec læſit. Vincat furorẽ pietas affectus inſaniam ſuperet: crudelitatem natura debellet. Aut nunquid te pater, quia non læſit, offendit: aut ideirco te offendit, quia non læſit? Qui forſitan nõ offenderet, ſi læſiſſet. Sed de affectu exhibe pietatem. Tibi parcis, dum à patre manus auertis: quem defendere deberes, ſi quod audes, alterum audere cognouiſſes. Vbi iam ſolatium patres, vbi præſidium genitores inuenient, ſi filios ſenſerint parricidas? Aut quando externa tuta ſunt, ſi domeſtica nobis obſiſtunt? Beſtiæ & mutæ pecudes pietatis iura conſeruant: & quibus natura denegat rationem, non tamen denegat pietatem. Innocentem perimere, nefas eſt: patrem occidere, ſcelus: prophetam iugulare, facinus inauditum, & ante hoc tempus mortalibus cunctis ignotum. Ceſſa iam ab iſto ſcelere: ceſſa, ceſſa, inquã, ne te boni omnes ſemper exhorreant: ne audaces ex te, quod non nouerant, diſcant. Ceſſa, inquam, ne qui poſt te tantum facinus perpetrarit, te vtatur authore. Cur mundo nouum facinus tradis? Cur doces, quod natura non nouit? Cur cupis, quod pietas ipſa horreſcit? Cur audes perficere, quod nouo ſupplicio cogatur deus vindicare? Interea parricidæ furor non minuitur, non frenatur. Ardeſcit in peius, in maius accenditur. Cupit facinus conceptum feſtinãter implere, deſiderat ſcelus diſpoſitum inſtantiſſimè perpetrare. Properanti ad nefas, *tarda ſunt cuncta*: feſtinanti ad facinus, *videntur* remorari *diſpoſita*. Cupit parricidium antè complere, quàm gerat: *feſtinat* patrem antè intercipere, quàm occidat. *Sitit* ſanguinem *patris*, cruorem appetit genitoris. Timet differre *vel modicum: ne aut* ira remorata deficiat, aut furia dilata langueſcat. Diſponitur properè bellum, acies dirigitur, pugna paratur: *cognatæ* claſſes in ſemet ardeſcunt. Inde parricida exercitum contra patrem inflammat: hinc Dauid, vt pereant filio, abeũtes duces exorat. Parcite, inquit, filio meo Abſalon. Inde dementia, contra genitorem exurgit: hinc clementia, vt parricidæ parcatur, expoſcit. Inde furor, hinc pietas operatur. Inde inſania, hinc miſericordia interponitur. Inde crudelitas, hinc bonitas oſtẽtatur. Parricida non læſus inſanit, Dauid læditur & miteſcit. Debellatur *ab impietate pietas*, nec mouetur: pietas patris *nec gladio vincitur*, nec terrore mutatur. Parricida nec ratione frangitur: nec imminenti interitu deterretur. Obduratur in pœnam, in ſupplicium cogitur, nec ſalutẽ in aliquo iam meretur, qui patrem ſalute ſpoliare conititur. Reſpice iam ſceleſtiſſime hoſtis ac nephande, iam reſpice parricida: reſpice, inquam, vſquequaq; in te cuncta conuerti: reſpice contra te ab ipſa natura repugnari. Et quãuis contra te dimicet cœlũ, moueatur terra, exercitus pugnet: tamen aliud te *ignotum & inopinatum* ſuſtinet bellum, aliud *tibi iam paratum preliũ eſt*, quod *fugientem excipiat, properantem interimat, feſtinantem occidat. Non enim iſti exercitus, quos cernis, quos conſpicis aut tuis* furor contra patrem armauit, aut patris contra te neceſſitas prouocauit: qui quanuis dignè contra te exerant gladios, vibrent enſes, lanceas torqueant, vt dolor læſi patris tuo interitu diluatur: tamen te fugientem arbor excipiet, rami interiment, ligna ſuſpendent. Adeſt, inquam, arbor in campo ramorum telis ornata, quæ te excipiat fugientem, properantẽ rapiat, patris iniuriã in parricidam defendat. Adeſt, inquam, arbor, quæ nec patrem, vt tibi parcatur, audiuit, & iuſſa dei inſtanter implere contẽdit. Nec poteris hoc bellum impunitus euadere, qui genitori necem conatus es irrogare. Igitur commiſſo bello, proſternũtur hoſtes, aduerſarij cadunt, inimici vincuntur, nudatur hoſtis, deſeritur parricida: iam ſuam in ſuis conſpicit pœnam: iam ſupplicij debitum ſibi, ſuorum interitu recognoſcit. Iam timet, iam formidat, iam proprium meditatur interitum. Denique animal petit, mulum cõſcendit: dat ſe in fugam præcipitem. Paratam properè feſtinat ad arborem, cui eſt traditus, & ictu violento immiſſus, animali ſubducto & ſubter in campos elapſo, inſeritur ramis: obligatur lignis, tranſfixo gutture† colligatus. Pendens iam mortuus, ab hominibus inuenitur, quem iam nec cœlum potuit conſpicere viuum, nec terra vlterius ſuſtinere. O nefandum meritum parricidæ. Iniuriam patris non pugnãtis gladius, non hoſtilis manus, non iaculãtis ictus defendit: ſed vindicant ligna, arbor vlciſcitur, rami defendũt. Nec eſt vlla creatura, quæ mota non fuerit, cum ipſum dominum ſenſerit⁴ moueri authorem. Igitur redeunt cũcti de bello, parricida authore belli

γνώμη

K

L

2. Regum 18. c

M

† habetur tamen 2. Reg. xviij. quod Ioab illum cor trãſfixerit telis tribus ſorte & Hebræus &. Lxx.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A belli proſtrato,cuius ſanguine ſcelus diluitur, cuius ſupplicio immanis crudelitas ſepelitur. Gaudent omnes, cuncti lætantur: ſolus Dauid plangit filium, parricidæ lamentatur interitum.Quid plangis glorioſe pater,quid lamentaris,quaſi Abſalon,quod auſus eſt,comprobaris? Quid fles ſceleſtum, quaſi eum parricidium perpetrare volueris?Frangis gloriam victoris exercitus,ſi fletur hoſtis interitus,nec lætitia eſſe poterit in victoria,ſi parricidę plangitur pœna.Ille tuus non fuit filius,qui ſic violauit paternos affectus.Ille tuus dici non meruit, qui ius patris ſanctiſſimi violauit.Te non contempſerunt exercitus,non duces,quibus parci ſceleſto mandaſti.Sed illa arbor,illa te primùm vlta eſt: illa defendit, illa læſi patris iniuriam,qui te non audierat,vindicauit.Defenſio tua ſecuritatem patribus attulit, & parricidarum audaciam reuocauit.Per te, & iniuria naturæ defenſa eſt, & patrum pietas reuocata. Nouo enim ſupplicio debuit interire,qui ſeculo nouum ſcelus,per patris exitum,voluit inferre.

Diui Ioannis Chryſoſtomi in Heliam prophetam, ſermo.

B GLorioſus olim prophetarum poſſeſſione, vti peculiaris quædam illorum agricultura erat Iudæorum populus:ſed plaudite,Gloriatio hęc nunc ab eis in eccleſiam tranſlata eſt. Ecce apud nos & prophetarum corpora.Neque enim cõgruit,vt prophetas agricolas adhuc habeat ſterilis ille populus. Neque decet,vt apud illos ſeruentur prophetæ,qui eum,quẽ iſti prædixerũt,crucifixere pro mortuis quos apud illos excitauit,pro cæcis quos apud illos viſu donauit,pro eſurientibus quos apud illos pauit,pro violentia quam beato Heliæ deus omnium dominus propter illos fecit, & raris modis,vt dicemus,ad reuocandum, quam contra illos tulerat ſententiam,coëgit.Quem precor,vt & nũc mihi in commemorandis prophetæ huius factis dux ſit & doctor.Igitur Helias ille,zelo dei inſignis,vt vidit Iudæorum gentem,contempta dei miſericordia, perpetuò in deliciis viuere,& idolorum cultui deditam: & à deo quidem impietatem tolerari,ipſos autem longanimitate iſta,ad maiorem vitæ impœnitentiam abuti: volens eos punitum iri, cogitabat quid nam aduerſus eos diuinę bonitati opponeret,quę paruis lachrymis ſtatim
C mouetur vt iram ponat:decernit tandem,vt ad conceptam contra eos pœnam, deum iuramento adſtringat, quo ligatus,ſententiam in eos non facilè ſolueret.Non ignorabat enim & iuſtorum zelo deũ placari. Dicebat itaque,Bonus erga illos deus eſt, paucisq; eorum flectitur lachrymis: verùm, bonitas illa populo malè cedit: longanimitate enim abutentes,perditè viuunt,& ſimu-
3.Reg.17.a lacra colunt atque ita & deus ipſe contẽnitur. Viuit dominus,inquit, & non erunt per annos illos ros & pluuia. Deinde,cùm deus ei reſponderet:Quid ergo,ſi pœnitentes illi mihi blandientur, ſi lachrymas afferentes ſpectem,ſi à delictis reſipiſcentes videam,ſtatímne dare debeo pluuiam?Minimè,inquit, viuit dominus, niſi
Ibidem. per os meum.Non viuit,dominus.Illi idolis ſe addixerunt,ego per deitatem tuam iuro.Oſtende mihi, quòd iuramentum hoc,& contra te valeat:vt & per hoc idolorum infirmitas declaretur.Non,viuit dominus, non erunt tribus annis ros & pluuia, niſi per ſermones oris mei.Non,quando tibi videbitur,pœnæ finem facias.Tibi enim pro clementia tua ſemper videtur miſericorditer agendum.Sed tunc,quando ego pro eis orauero, & iudicauero quòd dignam animæ ſuæ curam gerãt, probeq; reſipiſcant.Igitur propheticam ſententiam reueritus eſt deus,& honorem iuramento illi dedit. Rem tamen moderatus dominus ſic eſt,vt & prophetam ſimul reuereri videretur:& populi,quem fame puniebat, miſereretur.Et quid facit?Prophetam vnà cum populo punit,vt dum etiam ipſe in famis ſupplicio comprehẽditur,aliquid miſericordiæ in relaxando ſententię ſuę iuramento addiſcat.Et punit quidem prophetam cum populo,leuiori tamen pœna eum corripit, & mirabili ſapientia miſericordiæ opus complet. Prophetam enim per illas potiſſimum aues,quibus ſui fœtus inuiſi,nutrit. Odit enim prolem ſuam coruus, & natam non educat. Pſal.146.b
Id quod propheta inſunuãs dixit: Et pullis coruorũ inuocãtibus eum.Quoniam enim pulli coruorum, immo omnes auiũ pulli, recẽs nati, infirmiores ſunt,quàm vt ipſi cibum ſibi parent,vnde adhuc implumes à parentibus ſuis enutriuntur. Sed abea parentum cura coruorũ pulli deſtituti,attamen ab illis non curatum permanet coruorum genus. Vnde Dauid diuinam nobis miſericordiam ſubinde commonſtrans,eorum educationem deo adſcribit.Expoſitis enim ad aërem,vtpote à parentibus neglectis,obuolitant animalcula quædam, diuina prouidentia ſuppeditata,quæ captantes illi, creſcunt & E
aluntur. Vnde dicit: & pullis coruorum inuocantibus eum.Proinde per patres illos filiorum ſuorum oſores, Apud Heliam,qui Iudæis vt filiis malæ frugis ſuccenſebat,deus intercedit,quaſi ad eum ſilẽter ita diceret: Ne tanto Iudæorum filiorum tuorum odio teneare,quanto erga pullos ſuos corui. Et ecce illi nunc conuerſi ſunt, vide vel eorũ miſericordiã.Qui natura pullis ſunt immiſericordes & inhumani, illiipſi vt hoſpites tibi ſeruiunt.Abſurdum eſt ô Helia,quòd apud te miſericordię meæ patrocinantur corui:tu autem pro Iudæis, in quos ſæuio,non intercedis.Erubeſce,& vel coruorum exemplo Iudæis eſto clementior.*Ego enim, vt tuæ ſententiæ honorem do,ita & illorum qui affliguntur miſereri velim.*At Helias quum deo nondum cederet, reuocatur alumni corui beneficium,& alia reconciliãdi via quæritur:nempe vt fame victus, ſententiam ipſe ſoluere cogatur.Verùm ille coruorũ miniſterio deſtitutus,nihilomitior inediam etiam ipſe ſuſtinuit,& inquit: Non ingratum eſt,quòd fame crucior,tantùm vt impios puniri videam,pereat etiam corpus meum cum his qui fa- F
me affliguntur.Itaque cum deficiente per coruos alimonia, tranſiret multum temporis,iterum corripitur Helias,& in alium tranſire locum iubetur,vt famelicus ipſe, famelicæ viduæ, quæ & ethnica erat, ſupplex eſſet. Quod hoc cõſilio dominus fecit. Nam cùm Iudæis in- Ioan.4.a
terdictum ſit habere commercium cum Gentilibus, volens eũ ad miſericordiam prouocare,prędixit ei futurũ, vt à muliere Gentili & vidua paſcatur.Quò,mox vt audiret Gentilis nomen, ab alimento ab ea ſumendo abhorreret, & vel ſic deũ pro effundẽdo imbre implora- 3.Regum.
ret. Surge,inquit,hinc & vade in Sarepta Sidoniorum, 17.b
vt præcipiam illic mulieri viduæ ac Gẽtili vt te paſcat. Ille autem neque ad hanc vocem mitior factus, cucurrit ad ethnicæ mulieris alimoniam. Iã quod maius eſt, excitat deus viduam, vt eſurięti verba aſpera loquatur, ita vndequaque ipſum ad benignitatem compellens.Et quidnam,inquit,mulier ethnica ad illum?Viuit,ait,dominus deus tuus. Et vnde mulierculæ Gentili hæc vox
Ibidem. vt dicat?Præuenerat deus, & ei per viſionem prophetã oſtendit.Hoc enim eſt,quod deus prophetæ dicit: Præcipiam illic viduæ, vt te paſcat. Oſtenderat enim deus mulieri figuram,formam,ætatem, & futuram petitionem prophetæ. Vnde ipſa reuelationis diuinæ conſcia,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gscia,statim vt aduenit propheta,& cibum popoſcit,cla-
3.Reg.17.b mabat:Viuit dominus deus tuus:non eſt mihi ſubcinericius panis, niſi quantùm pugillus farinæ in hydria:& parum olei in amphora,vt cùm intrauero, faciam illũ mihi,& pueris meis,vt comedamus & moriamur. Nihil enim nobis,inquit,reſiduum quàm mors,vbi pugillum hunc farinæ inſumpſerimus.Ad hanc tandem vocem affici aliquo modo cœpit Helias.Et in maiori anguſtia eſt hæc,inquit,q̃ ego ſum.Ego ſolus eſurio,illa cũ puero fame laborat,nõ ſim hoſpiti mortis author.Quid tum?Ad hanc vocẽ relaxatur ſeueritas eius. Incipit miteſcere,& intra ſe miſericordiam exercere. Dicit:Non
Ibidem.c deficiat oleum cadi,neq; farina hydriæ, donec det dominus pluuiam ſuper terram.Iam tandem ſubmeminit imbris dandi.Antequam fame domaretur, miſericordiam in danda pluuia deo permittere nolebat, dicens:
Ibidem.a Non erunt tribus annis pluuia vel ros ſuper terram,niſi iuxta verba oris mei.Nunc autem permittit, & ſoluendo iuramẽto præludit:& ſubmeminit quidem, petitionem tamen nondum adhibet. Quid igitur miſericor-
H diæ fons ad hæc? Tertiam ei miſericordiæ machinam admouet,præcipiens animã pueri viduæ è corpore migrare.Saluus manet prophetæ honor, benedictio non ſoluitur,hydria & cadus nõ deficiunt.Atque adeò hinc magna miſericordiæ neceſſitate propheta conſtringitur.Erat enim contumelia prophetæ,ſi benedictio Gentilis viduæ,apud quam agebat,periret,& obfuiſſet viduæ fidei,ſi ex hac conſuetudine non maioris benedictionis ſenſiſſet commodum. Ea propter deus benedictionem quidem non iritauit,prophetam autem tertia machina oppugnat.Faciens enim mori filium viduæ,in eam neceſſitatem indixit prophetam,vt ſe orare cogeretur.Nã vidua mortui pueri mater,lachrymabunda ſtabat apud prophetam,& dicebat:Vtinam pridem fame mortua eſſem,& ante hanc benedictionem emigraſſem, & non eſſem miſera filij mortui ſpectatrix.Quo euentu confuſus propheta:Hæ ſunt,inquit, viduæ hoſpitalitatis mercedes?Antequam me in domum ſuam ſuſcepit, erat ei proles:poſteaquam autem me ſuſcepit, dilectum filium mortuum plangit & lamentatur. Hoc euentu, vt dixi, confuſus propheta, & apud ſeipſum expendens factum,
I ſenſit opus domini,ſenſit technas diuinas,& exclamat: Heu mihi,domine teſtis viduæ apud quam ego habito. Quid autem eſt,quod hìc vult dicere?Habeo,inquit, domine penes me teſtimonium tuum de muliere hac. Tu enim dixiſti:Præcipuam mulieri viduæ,vt te alat: teſtificans mulieris piam voluntatem.Ad hanc ex illis me locis huc tranſire feciſti,& quam prius teſtimonij tui honore dignatus es proſequi, eam nunc filij morte punis? Heu mihi,domine teſtis viduæ apud quam ego habito, tu occidiſti filium eius. Non eſt mors illa naturæ euentus:tuum opus eſt,tuæ technæ,quibus me in miſericordiæ neceſſitatem adigis:vt ſi dicere tibi voluero,Domine miſerere filio viduæ mortuo: tu mihi ex aduerſo reſpondeas miſerere filio meo Iſraël.Ad miſericordiam me compellis.Sentio artes tuas.Hoc agis domine,vt ſi dixero tibi, Salua filium viduæ mortuum, Tu mihi ex aduerſo reſpondeas,Filium meum Iſraël tu fame occiſum miſericordia dignare.Petis à me gratiam, petitur viciſſim & à te gratia. Solue famis ſententiam & ſoluã mortis calculum.Poſtquam igitur vidit deus Heliã bene domitum,& aliquantò miſericordiorem redditum, tandem & ipſe miſericordiores cũ eo confert ſermones.Neque enim ſoluiſſe vltionẽ,vltrà iniuria erat.Proficiſcere,inquit.Verba legationis dei ſunt.Deus ipſe per ſemetipſum de miſericordia apud ſeruum legationis K
munꝰ obit,& intercedit.Proficiſcere,inquit, quia factus es miſericordior, declara quàm miſericordes ſint ſermones tui.Quia me agnouiſti, agẽ & ego parturio miſericordiã, audias poſthàc de ea re me manifeſtius. Parturio vindictæ ſolutionem,vrgeo vt reconcilientur,reuereor lachrymas eorum qui puniuntur. Omnes peccatores,ô propheta,miſericordię meę chirographum habent.Ne mẽdacij apud illos me argui feceris, audi autem & ipſe chirographi vocem, quam certè & ipſe noſti.Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & vi-
Ezech.g uat.Arrigit ad hæc aures Helias, & animam his quæ à
3.Reg.18.a deo dicebantur,accommodat.Proficiſcere,inquit, & cõ pare apud Achab.Reconciliari eis volo, ſed abſq; te nõ reconciliabor:tu gratiam illis præbe,qui nunc caſtigantur.Ego clàm apud te pro illis intercedo,tu autem manifeſtus amicitiæ reſarctæ ſis author. Vade & compare apud Achab,& dabo pluuiam ſuper terram.tu concilia, tu ſignifica,tu pluuiã conceſſam pronuncia,& æde: ego autem tuis ſententiis ſubſcribam. Currit igitur volẽs & nolens,& imbres futuros prędicat.Verùm impietatem
L eorum adhuc videns, iterum triſtem quandam in eos meditabatur ſententiam.Et quid tunc ad ea deus? Videns pertinacem Heliæ animũ, adhuc à miſericordia abhorrentem,à peccatoribus ipſum ſegregat.Ego,dicit, ſcio zelum tuũ, grata eſt mihi anima tua. Verùm interim & peccatoribus miſericors ſum, cùm ſupra modũ puniuntur, tu verò valde ſeuerus es pietatis exquiſitor. Vnde,quia peccatores ob zeli nimietatem ferre non vales,aſcende quaſi in cœlum,ego autem in terra peregrinus ero.Nam ſi diu tibi manendum in terris, propediẽ humanum genus,quod à te continuò plectitur,aboleretur.Dein trãſi in cœlos ô Helia.Non poteſt cohabitare ignis calamo.Impeccabiles contuberniones poſthac habiturus es:inter angelorum choros habitare te faciam: ego autem cum peccatoribus peregrinabor, qui in humeris ouem erraticam baiulare poſſum, qui clamo peccatoribus omnibus:Venite ad me omnes qui laboratis,
Mat.11.d ego non punio vos, ſed requieſcere vos faciam.Illi ſit gloria in ſecula, Amen.

Sermo diui Ioannis Chryſoſtomi de Helia. Incerto interprete.

M

CVm geſta peccata recenſemus,& virtutes domini auida cupiditate tractamus: & officiorum ſtudiis accendimur,& in obſequia debita excitamur. Neque enim alia de cauſa, iſta conſcripta ſunt nobis, quàm vt prouocemur, dum legimus:dum loquimur,excitemur. Hoc enim modo, & virtutum laudes, & geſtorum domini glorias immolamus: dum nos ipſos gratiarum actionibus compotes eſſe cognoſcimus. Dignum enim ſeſe geſtorum laudibus deputat ſemper, qui geſta laudibus digna ſilentio ſe non patitur præterire: vt dum iſta aſſiduè frequentamus, mentem noſtram in amorem domini prouocemus. Et locutus eſt, inquit, Helias ad populum, di-
3.Reg.17.a cens:Viuit dominus,ſi erit his annis ros aut pluuia,niſi per verbum oris mei.Cumq; Helias propheta ſanctiſſimus populum præuaricatum aſpiceret: cumq; Baal & lucos, deſpecto domino, coli à ſacrilegis perurideret: cumq; creatore deſpecto,figmẽtis ſeſe, nemoribusq; omnis populus addixiſſet:zelo dei cõmotus, Iudæã terrã ſiccitatis ſentẽtia,& pluuiarũ ſterilitate addixit.Tũc ſubitò anhelat terra,ſiccatur cœlũ,ſitiũt amnes,fontes arescũt,Omnis humor ima petit,ſupera deſerit,aër feruet,

ſerenitas

Universidad de Deusto
Biblioteca

A serenitas torquet, tranquillitas pœna est. Aestuant noctes, dies arescunt, sata torrentur, arbusta ægrotant, prata deficiunt, nemora languẽt, campi ieiunant, squallet terra, herbas, quas produxit, interimit: iram dei vniuersa creatura testatur. Molesta est fames, vbi quod esurit necessitas, deesse inuenit. Tandem pœna, quod torqueat: & culpa meruit competens aliquãdo supplicium. Sera vltio fœneratam meruit pœnam: & diu dilatũ est, quod quandoq; dignè ac meritò interueniret. Proh nefas, nulla ex pœna correctio, & quasi aduersis, hominum malitia pronocetur: sic crescit quotidie, quod puniatur. Amant pœnam, supplicium diligunt: nolunt recordari, vt viuant: nolũt corrigi, vt euadant, & quasi frugem mentis sterilitas arefecerit siccitatis, sic arescente terra aruerant & hominum corda. Interea solus Helias altior mundo, proximus cœlo, montis habitaculo & dei colloquio fruebatur, ne illorum pœnam perspiceret, quorum scelera videre non posset. Tunc dominus ad eum loquitur, dicens: Exurge, inquit, & vade in
3.Reg.17.b Sarepta Sidoniæ. Ecce præcepi ibi mulieri viduæ, vt te
B pascat. Ad quam, cùm Helias venisset ignotus ad ignotam, ad inopem indigens, ad religiosam deuotus: victum petit, pabulum quærit, modicum panis exposcit. Nec cunctatur vidua, quod habebat, offerre: vt sufficientiam possit, quam non habebat, accipere. Neque enim vidua victu potuit indigere, quæ nefariis in scelere nunquam potuit consentire. Aut in eam famis potuit dominari sententia, quam iniquorum prouocauerat causa, vt diuersa merita fames discerneret, & iustitia in necessitatibus non egeret. Nunquam enim diuersa merita vna astringit sententia: nec iusti potuerunt cum iniusto coniungi, quos constat vitę diuersitatibus separari. Quia nec potest par exerceri iudicium, vbi dispar esse constitit meritum. Horrea enim diuitum finiuntur, apothecæ scelestorum deficiunt, & capsæ iustorum non minuuntur. *Opulentos fames occîdit, & viduæ filios* dominus per Heliam pascit. *Fidelia farris, quod erogat, accipit*: quod cõmodat, sumit: quod tribuit, domino reddente acquirit. Nec enim aliquo pacto potuit finiri, quod dominus iusserat per famis tempora dispẽsari. Interea perseuerat in populum fames, malis per-
C seuerantibus populi. Crescit malitia populorum, crescit & inopia rerum. Sæuit cunctorum impietas, sæuit & in cunctos necessitas. Vniuersi deficiunt victu, & ab idolorum non deficiunt cultu. Et quasi diuersitas ista inuicem concertaret, sic sese ista superari contendunt, vt putarent dementes scelcribus famẽ vincere, facinoribus necessitatem auertere, peccatis inopiam superare. Sed postquam dominus populum quassatum vidit, miseratus, iubet Heliam de monte descendere: iubet eum vniuersum populum congregare, vt sacrificio perfecto, pluuias venire faceret, quas scelerato populo anteà denegasset: afferendisq; pluuiis Helias author existeret, vt qui & commoti dei iram ostenderat, idem & placati beneuolentiam demonstraret. Denique stabat Helias medius inter deum & populum. Stabat, inquam, inter sacrilegos sanctus, inter peccatores iustus, inter prophanos deuotus: aduocationem populis cunctis præstaturus, obiurgat populum, exorat deum, iram domini auertit, & errantem populum à dei cultura, ad dei latriam reuocauit. Coniungit dominum populo, & deo populum. Fit per Heliam vna concordia inter deum & hominem, inter populum & genitorem. Et vt vniuersi
3.Reg.18.g dicerent, verè dominus deus ipse est deus: clauis cœli fit
Iacob. vlt.d sermo Heliæ sanctissimi. Iubet enim, & clauditur: orat post modum, & aperitur. Claudit, inquam, cœlum, & a- D
perit: ligat & soluit: referat, quod conclusit: vt sanctorũ meritum monstraretur, non solùm in terris posse, quod voluit: sed & in scelestibus posse impetrare, quodcunque petierit.

De *ascensione Heliæ, homilia.*
Incerto interprete.

4.Regum 2.a.b.

APud quosdam veteres reges moris erat, vt si quis fortiter pro rege fecisset in bello, & corpus & animam periculis obiicere non timuisset, curru, atque aliis regiæ dignitatis insignibus donaretur. Igitur reges terreni, atque mortales ita sibi deuotissimos remunerare consueuerunt. Quantò magis omnipotens deus, quia rex regum, & dominus dominorum est, Heliam suum tota se corporis, & animæ deuotione zelantem, post multorum laborum sudores, post dirarum persecutionum grauissimas fatigationes, post tantorum bellorum magnas, illustréque victorias, opima de mundo, & diabolo spolia referentem igneo curru, atque equis flammantibus impositum triũphali gloria præfulgente, ad sua regna voluit peruenire? Oportebat namque errantis populi rectorem gubernatorem sacrorum, moderatorem discrepantium voluptatum, Israëlis aurigam, qui ad iugum timoris dei: quoniam ad lasciuos, & vagos animos reuocauit, frenis, lorisq; adstrinxit, & ad iter disciplinæ recto tenore currendum concordi quadam copulatione composuit, ad regna cœlestia curru, atque equis transuolaret euectus. Hinc poëtas, atque pictores in figuranda Solis imagine exempla credo sumpsisse. Qui curru, atque equis fulgentibus ipse rutilans, atque radians, & fluctu Oceani subleuatus inter præruptos montium scopulos euadens quasi ad cœlestia videtur ascendere in similitudinem luminis eius inductus. Sol enim Græco sermone *Helios* appellatur. Vnde *Helias* verè Helios, quo ἥλιος
niam curru, atque equis fulgentibus igne de Oceani fluctu, id est, de mundi commotione: per montium scopulos, id est, per magnorum laborum difficultates progrediens ad cœlestia deuectus ascendit. Huic cœlestis ignis non modò currum quadrigarũ subpræbuit ad superna, verumetiam iussis eius obsequutus sæpe monstratur. Armatum denique militem, qui ad accipiendum F
eum ab improbissimo rege fuerat destinatus, eius succensione cœlo lapsus ignis assumpsit, ad puniendos ido- 4.Reg.1.
lorum quoque sacerdotes veræ diuinitatis index de cœ b.c.
lo ignis hoc orante descendit. Quantùm iste ergo gehennæ ignibus illusisset, qui sic cœlestibus assueuerat tẽperare? Igitur postremò curr⁹ ignei simul, & equi prouecturum de seculo prophetam præstolantur intenti. Qui opifex hunc currum, quæ manus illas rotas in orbis volumine circumegit, temonem protendit, iugum insuper aptauit, cæteraq; composuit, cùm materies omnium vnus ignis arderet? Quæ regio illos equos, quave stirpe progenitos, quorũ natura ignis destinauit? Si animalia dixeris, ignis occurrit: si ignem credideris, forma se animalis opponit. Aliud tibi forma, aliud tibi natura demonstrat. Si animalia cõtrectare velis, ignis vrit: si ignem refugis, animalia non credis. Ridiculosa sanè gentium semper opinio diuersas animaliũ formas, currus, atque alias res in theatris feruentissima semper natura singulari quadam prædita soliditate cõstituit. Sed nos tam verè currũ, & equos fuisse, quàm verè fuerit & ignis, credentes ac profitentes, nequaquam Gentilium vanos confirmare videmur errores. Quæ autem apud nos istius igneę formę natio fuerit, vel origo, paulopost dicemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dicemus. Interim ex improuiſo currus, & equi appa-
ruere flammãtes. Quis hos ad Heliã perduxerit equos,
quis illis tam ſubitò curſum ſtatuit, quis iter ſuũ in aëre
currentibus demonſtrauit, quò currum dirigerent, vbi
aër ille onus exponeret, nullus omnino prꝫterquàm qui
ſapit: ſoli autem equi ſubitò veniunt, Heliam vt viderũt
ſubſiſtunt, & vt aſcenſuro currum præberent, terga ſpon
tè conuertunt. Statim verò pio onere ſuſcepto, in auras,
ventoſq; proſiliunt, & rapidis per inane paſſibus aëris
ſpacia corripiunt. Hoc illis aër, quod campus erat: hoc
inane, quod terrenũ: quod dicas, an aliter dicas. Vbi ro-
go alternos figunt pedes, dum citis ſaltibus glomerant
curſus? quod eſt in aëre ſolum, quod duro calcibus cor-
nu feriunt? Vbi rotarum inſtabilis illa ſic currit inuer-
ſio, vt impetu globoſo cõtinuò in ſemet volubilitate re-
deunte, radiorum tibi diſcrimine velox vertigo confu-
ſa luce ſurripiat, vt omnino dubitare poſſis an currant?
Mirum prorſus, & incredibile penè ſpectaculum equis
currere ſupinis vtique ad regna cœleſtia tendentibus.
Stat ſecus auriga, nec funditur, ſed omnia ignis erat,
H qui leuitate naturæ, & per inane diſcurrit, & ad ſuperna
ſemper inſurgit. Hoc ipſum magis mirum eſt, tenue ac
liquidum corpus ignis ſolidum auferre potuiſſe, aut am
bulare non potuiſſe. Stat intrepidus ſuper ignem, ac ra-
tem, nec incaleſcunt omnino veſtigia. Totum corpus
ignis ambit, nec lædit, per colla, per latera, flamma
diſcurrit innoxia. Mira prorſus ratio, hominem & illi-
cita itinera petentem ignis euehit, & munit, & quicquid
cœleſtis naturæ eſt iuſtorũ itinera ſemper obſidere no-
ſcuntur. Contra quos apoſtolus nos Paulus inſtruit: Non
Ephe. 6. b eſt vobis, inquit, luctatio aduerſus carnem & ſanguinẽ,
ſed aduerſus principes harum tenebrarũ, aduerſus ſpiri
talia nequitiæ in cœleſtib°. Quis itaq; putat hos omnes
ſpiritus vagos, inquietos, ac ſemper exſomnes cũ tanto
& tam præfulgente triũpho Heliam per aërem tranſeũ
tem ignorare potuiſſe? Accurrũt omnes, nouum miran
tur ſpectaculum, hominem vident, dubitant, comitẽ° ac-
cedere cupiunt, ignem metuunt: & ſi quis improborum
fuerit, plus in eum cuſtos & vector exarſit. Quocunque
deinde currus impetum tulerat, ſpiritus nunc metu dẽ-
ſantur in agmina, nunc diſperſi venienti locũ turpi fu-
ga citius derelinquũt. Ignis eſt iſta natura, an aliqua il-
I la cenſura verſatur, vt vnus atq; idem ignis prophetæ
voluptatem tribuerit, hoſtibus minaretur incẽdia? Hoc
quò magis credas Babylonius te caminus edoceat, qui
vno, eodemq; momento iuſtis refrigeria, iniuſtis verò
mouebat incendia. Quin etiam illeipſe latro, ipſe prin-
ceps in ſumma aëris arce reſidens, veluti peregrina ſua
tranſeũte miratur, ſtupet, ac ſic deinde ſecum ipſe volu-
tat, & quærit. Verúmne iſtud quod video, an aliquid e-
rit, quod meos fallere poſſit obtutus? equos atque currũ
video coruſcantes, ignes rutila luce fulgentes, & quod
magis mirandum ſit, hominem deſuper inſiſtere, equos
agitare, nec lædi. Quid tamen iſtud eſt, quod ſic mihi
mens confuſa turbatur, vires torpẽt, conatus omnis in-
fringitur? Obuiam procurrere cupio, non poſſum: ſolita
tela torquere conor, non valeo. Non ſine cauſa eſt, quòd
ſine congreſſione afficior, quòd ſolo vincor aſpectu.
Quis tamen iſte ſit, curru propinquante iam cognoſco:
ipſe eũ fulgor, qui cælabat, oſtendit. Heliam video, He-
lias eſt iſte. Agnoſco fortiſſimũ bellatorem, ſed de me
fateor ſæpe victorem. Quoties ego illi, & quoniam for-
titer in bellum congreſſus, quoties in eum milites quo-
que meos iratus armaui, quoties armis preſſi, pepuli, fu-
gaui, fame, ſiti ſolitudine fatigaui, vincere tamen non
potui. Quinimmo acrior redit ad pugnam, & ineptas, K
inermesq; legiones meas crudeli ſtrage deiecit. O regis
mei miſera ac ſemper deflenda conditio, ô virtus ipſa
ſuis ſe armis frequenter expugnans: prohdolor, hoſtes
meos ipſa, quæ dedero, vulnera faciunt ſæpe victores.
Quòd ſi meum vincere perdere eſt: num tibi ſatis eſt
Heliam toties in terris regem famoſum viciſſe? Nun-
quid & hæc regna me iterum expugnaturus inuadis, me
iterum petis, me terribilis, ac metuendus inquiris? Ti-
bi cedens, tuæq; robur virtutis effugiens ad hanc aëris
arcem, tanquam ad tutiſſimum præſidium, vbi nullus
vnquam mortalis acceſſit, conuolaui, nec hęc mihi iam
tuta ſedes eſt, nec hîc licet iam ſine timore conſiſtere.
Quòd ſi quod credere magis libet, quia hac iter ad cœ-
lum eſt, ſummum regem viſurus aſcendis, non inui-
deo, nec tibi iam toties victus obſiſto. Fœlix de me
perpetuò triumphaturus in regno. Nunc iam dilectiſſi
mi currus, equorumq; igneorum, vt ſuperius propoſui-
mus, rationem breuiter exponamus. Scriptum de deo
eſt: Qui facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos Pſal. 103. c
ignem vrentem. Horũ natura cùm ſit conuertibilis, in L
eas ſe formas vertunt, quæ proſint cauſis, ob quas diri-
guntur neceſſariæ. Diximus iam quibus ex cauſis opor
tuerit Heliã ſic ad ſuperna transferri, & ideo hic ignis
eſt, qui & miniſtri dei, & ipſius iuſſione Heliam leua-
turus ad cœlum, currus, & equorum forma executurus
iuſſa ſuſcepit. Igitur ſi Helias curru, atque equis igneis
ad cœleſtia tranſuectum ſe gloriatur: quantò magis
maior hæc quàm credidimus gloria eſt, ipſum ſcilicet
dominum de inferis, de diabolo, de mundo, omnibus
mundanis virtutibus, tam glorioſum trophæum feren-
tem, nulla angelorum opera, nullo adminiculo mini-
ſtrorum, non ad cœlum, ſed vltra omnes cœlos ſola
ſuæ maieſtatis aſcendiſſe potentia? Quod & vos qui-
dem, qui ad cõſequendum dei munus acceditis, tota fi-
dei deuotione credentes, percipietis ea quæ deus pater
daturum ſe credentibus promiſit, per Chriſtum domi-
num noſtrum, cui eſt gloria, & imperium, in ſecula ſe-
culorum, Amen.

Sermo diui Ioannis Chryſoſtomi de Naaman ſy-ro, ab Heliſæo curato. Incerto interprete.

QVm Naaman regis Syriæ princeps perfuſus M
lepra fuiſſet, cumq; horrendæ plagæ macu- 4. Reg. 5.
loſo affectus contagio & ſibi iam, & cunctis
horreret: dolebat rex Syriæ talis ſe viri pri-
uatum auxilio, per quem plurima confecerat bella, gẽ
tes domuerat, victorias perpetrarat: & de manu ho-
ſtium, Syrorum populum liberauerat. Tunc audit Naa-
man apud Iſraëlem populum, Heliſæum eſſe prophe-
tam ſanctiſſimum mirandis virtutibus prædituin, & ſtu
pendis operibus nominatum, per quem poſſit & cauſæ
periculo liberari, & pernicioſa varietate detergi. Mox
ſuum pergit ad regem, commendari ſe literis Iſraëli-
tarum regi depoſcit. Confeſtim, in hunc modum, ad re
gem literas mittit: Miſi, inquit, ad te Naaman ſer- 4. Reg. 5.
uum meum, vt cures eum à lepra ipſius. Has literas
cùm rex à rege miſſas acciperet, & legiſſet: ſcidit ve-
ſtimenta ſua, dicẽs: Videte, inquit, videte quoniam ma-
litiam iſte conquirit. Miſit enim ad me, hominem, vt
curem eum à lepra Ipſius. Nunquid deus ſum ego, vt
mortificare, aut viuificare poſſim? O fides Naaman
principis. O iſtius perfidia regis. Naaman Syrus, fide-
liter feſtinat ad deum: & rex perfidus, ſuum ſcidit ve-
ſtimentum. Diffidunt, qui nouerant: & qui non
nouerant,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A nouerant,credunt.Domestici repugnant,& externi festinãt.Rex Syriæ credit posse fieri,quod audierat:& rex Israël non credit fieri posse,quod nouerat. Alieni currũt ad auxiliũ,& proprij cœleste denegant donũ. Qui prædicare debuit,destruit:& qui destruere potuit, festinauit:vt tantò gloria potior esset externis,quantò perfidia innotuerat regis.Tunc ad Helisæũ cùm regis commotio perferretur,mitte,inquit,ad me:mitte Naaman Syrum:vt sciat,quia est deus in Israël.Adducitur itaque ad hospitiũ hominis dei Naaman Syrus cũ quadrigis, & equitibus,& potentatu magnifico: ad quem misit homo dei,dicens:Vade,& baptizare in Iordane septies, & mundaberis.Quo audito Naaman cõmotus, proripuit se,dicens: Ego dicebam,quoniam exibit ad me homo dei,& imponet super me manum suam,& inuocabit dominum deum suum,& curabit me à lepra mea. Sed enim aquis me mundari oportet: nónne meliores sunt aquæ,penes nos? Tunc dixit ad eũ quidam ex suis:Nunquid difficile verbũ est,quod locutꝰ est propheta ad te? Quare non facis,quod dixit? Tũc reuersus est Naamã, & descendit in Iordanem:& baptizatus septies, ascẽdit inde mundatus:& facta est caro eius quasi caro infantis pueri. Tunc miratur Naaman,tunc stupet,tunc prophetam conspicit,tunc cœlũ attendit,miratur vno iussu affuisse virtutem,miratur operatũ dominum, miratur detersum tanti temporis vitiũ,miratur sese corpore mutatũ & mente.Pernicioſa ab eo contagio pellitur, & optata sanitas reparatur.Totus homo naturæ redditur: quia perfecta virtus in propheta sanctissimo operatur. Gaudet Naaman,propheta lætatur, ab vtroq; dominus collaudatur. Gaudet Naaman se,quod optauerat, percepisse:& quod crediderat, inuenisse. Gaudet propheta in opere, & lætatur populus in virtute. Gaudet Iudæa, quòd venientibus ad se præstet auxilia: dicunt & gẽtes in Israël esse,quod apud se inuenire non possunt.Seminatur per omnes gentes gloria dei. Qui curatus est,prędicat:qui sentit,annunciat. Nec iam dubium habetur, quod dicitur:quando Syria, quòd in Naaman cõspicit, protestatur.Tunc lætus Naaman Helisæo offert munera:tunc sanitatis voto dona vt accipiat,deprecatur.Accipe,inquit,accipe munera,quæ offero tibi:quæ domo tu li,libenter assume. Non enim precium curationis est C istud,quod tribuo, nec sanitatem perceptam isto munere redimo: quippe cùm sanitas ista, quam merui, nec precio poterit redimi,nec vllo munere inueniri. Mihi inquit,Helisæus,quod offers,non accipio:quod ingeris, vt alienum recuso.Nec ipse tibi sanitatem,qua lætus es, præstiti:nec pernicioſum vitium in te ego ipse correxi: nec naturæ,vt æstimas,reddidi:sde est potẽs in cœlestibus deꝰ,cuius imperio seruio, officio pareo,seruituti insisto:cui soli tuus dicandus est animus,præparandus est sensus,tribuendus famulatus. Huic enim si soli seruieris,aut si obsequia illi debita manciparis,quanta mereberis,conijce:qui antequam seruieris, tantam merueris sanitatem.Mox Naaman cultus sibi diuinos indicit,superstitioſos abscondit:mox se deum venerari testatur, & detestari idolum profitetur.Mox se,quem agnouerat, deum colere:& figmenta,quæ coluerat,abhorrere proloquitur.Nunc,inquit,cognoui quia dominus colendus est solus:nunc primùm addidici,quia vnus est veneran dus deus:cæteri dij gentium nec saluare potuerunt, nec nocere:quippe cùm humano indigentes auxilio,auxilia ipsi præstare non possint. Nec enim seruare potuerunt, qui seruantur:aut vitam tribuere,qui non viuunt:aut sanum quempiam se colentium facere,qui se non possunt de non colentibus vindicare. Tunc Naaman proficiscitur lętus in Syriam:tunc ad suos properat sanus. Lętantur omnes,qui cũ eo tristes aduenerant:gaudent cũcti,qui eius valetudinem exhorrebãt.Magnalia dei, secum cuncti loquuntur:virtutes eius,vniuersi inuicem fabulantur.Statim Giezi prophetæ puer secum loquitur, dicens:Quoniam dominus meus à Naaman Syro noluit quicquam accipere:ego pergam,vt quod ille noluit, sumam.Pergit properè,festinanter accurrit: quem cum post se festinantem pueri Syri conspicerent,ac domino nunciarent:mox Naaman, suos sistit currus,vehemẽter retrahit,animalia flectit, ipse properus & festinans in obuiam redit.Causas exquirit ad se properandi: rationes exposcit.Ille simulator ac fallax aptat mendacium, falsum componit:dicit à propheta sibi esse mandatum, quasi argenti aliquid mitteret, quod ad se aduenientibus prophetarum liberis tribueret.Instanter Naaman puero duplum quàm petierat,dedit,quod prophetæ supplex ipse ac deprecans dare non quiuit. Quo accepto in sequestri depositio, Helisæo apparuit:atque in eius conspectu solito more constitit.Vbi,inquit,propheta,fuisti:vel quid rei aut negocij gessisti? Nusquam,inquit,isthinc discessi:nusquam à tuis conspectibus abfui.Tunc propheta sanctissimus erũpit in vocem:Nónne,inquit,cor meũ fuit tecũ? Et scio quemadmodum Naamã properarit in obuiam tibi,à quo accepisti argentum, & possidebis ex eo agros,& vineas,& olineta,& seruos, & ancillas. Sed & lepra Naaman Syri applicabitur tibi & semini tuo,vsque in æternũ.Et statim discessit ab eo, sicut nix. O admiranda potentia dei.O sublime meritũ Helisæi. Vno in tempore duplex virtus ostẽditur:& gemina potestas prophetam sanctissimum demonstrat.Curatur Naamã Syrus,& lepra Giezi perfunditur seruus. Syro fides attulit gloriam,& seruo perfidia intulit pœnam.Ille de Syria veniens, quod desiderauit, accepit:hic de prophetę exiens domo,plagam sibi de perfidia acquisiuit.Naamã curatur,& gaudet:Giezi vulneratur,& deflet. Alius suis redditur sanus,alius cũctis ostenditur maculatus.Alius exemplum virtutis ostendit,alius meritum fallacię demonstrauit.Curatur fide,qui fuerat maculatus: & maculatur perfidia,qui fuerat sanus.Naaman inuitat ad deũ, Giezi profertur singulis in perfidiæ exemplũ. Per Naaman,deus collaudatur:per Giezi,iudicium cœleste metuitur.Inde salus nascitur,hinc metus: inde gloria petitur,hinc fraudis molestia formidatur, vt his exemplis, & fidei precium, & perfidiæ supplicium, cunctis gentibus monstraretur.

4.Reg.5.c

B

D

E

4.Reg.5.g

F

Sermo diui Ioannis Chrysostomi de Helisæo, & Syrorum insidiis detectis.Incerto interp.

4.Reg.6

LIT si frequenter populorũ meritis,aut bella nascuntur,aut fames inducitur,aut exitialis vastitas irrogatur:quibus aut frãgatur malitia, aut superbia resecetur,aut increscens vitiositas comprimatur:tamen isthic diuinæ ostendendæ virtutis & demonstrandæ potentiæ genitoris Helisæi sanctissimi temporibus,filijs Israël à Syriis bellum indicitur,& futura pugna instantissimè nunciatur:in qua pugna tenduntur in campo ab inimicis insidiæ,doli ab hostibus præparantur,deceptionum latebræ disponũtur, & populus dei nõ tam bello, quàm insidiarũ fallacia deuincatur.Hoc nudat Helisæus propheta sanctissimus,mittens ad regem Israël.Obserua,inquit,locum fili mi,quia in ipsum Syri confidũt:cuius vitatio loci & Israëlitas fecit incolumes, & Syros reddidit strictiores.Tunc Syrorum rex cõuocat suos:Dicite,inquit,mihi:dicite quisnam me Israëlitis

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tis detulerit,*quis consilia* insidiarum nudauerit,aut deceptiones,*quas* contra eos fecimus,indicarit.Nullus te, inquiunt,detulit:nullus tua consilia denudauit:sed est in istis propheta sanctissimꝰ:qui,si quid cogitas, nouit:qui, si quid loqueris,scit : & quæcunque occultè dispoſueris, recognoscit . Idem illis totum retulit:idem,quod dispoſueras , indicauit . Sedebat nanque Helisæus in monte altior mundo , propior cœlo.Sedebat,inquam,in ædito iacentia infra sese despiciens , superna iam deuotus attendens : nec humano colloquio deditus, qui per precũ colloquia,deo fuerat copulatus . Tunc itaque Syriæ rex mittit exercitus, multitudines aggregat,armatos instigat,vt circundato monte hominem dei adducerent sibi . Irrisit se nequissimus hostis:irrisit , & stulto consilio de homine dei aliud , quàm debuit , sensit . Si enim Helisæum , dei hominem non putauit: cur multitudinem misit? Aut si dei hominem sciuit:cur eum, contra se,armatum dei virtute nescivit ? Aut priuatum hominem adducere pauci non possent,aut contra hominem dei valere eius exercitus potuisset. Debuit enim stultus iam credere,*contra eum ire non posse , quem latentes insidias audierat denudasse . Cogitabant igitur Helisæi indaginem hostes , & ille ad deum dirigit preces.* Mul
H titudo contra sanctum armatur , & ille *in monte* deprecatur . Circundant locum , ambiunt montem , non vt dei hominem captiuarent,sed per eum ipsi captiui in Samariam deuenissent.Quem montem cùm prophetæ puer armatis circundatum conspexisset:O , inquit, domine surge:quia circundati sumus.Sede,inquit,fili,sede intrepidus:sede,inquam,vt dixi securus,quia quod non vides,video:quod nescis,aspicio:quod non putas,recognosco:plures enim sunt,qui nos tuentur,quàm illi, qui contra nos missi,venerunt.Domine,inquit, aperiantur
4.Re.6.d *istius pueri oculi , & videat quanta sit multitudo nobiscum . Confestim videt angelorum exercitus puer :* & quadrigam igneam stantem *ante Helisæum* . Dehinc descẽdit Helisæus ad illos , & *inuocato domino , dixit:* Percute domine gentem istam cæcitate. O admiranda diuersitas rerum, Helisæi precibus diuersi cedunt effectus. Pueri enim oculi aperiuntur, & nephandi exercitus excæcantur : videt puer, quæ videre non poterat: & exercitus non videt, quæ videbat. Alterius reseratur visus,& alteriꝰ excæcatur obtutus.Ita enim fuerat dignũ, vt puer inconcessa videret : & prophetæ oratio inimi-
I cis concessa denegaret.Interea descendit ad eos Helisæus , & dixit , venite,inquit,venite post me:& ego vobis virum , quem quæritis , demonstrabo. O virtus admirabilis dei. Ducuntur captiui , qui prophetam venerant captiuare : detinentur vt rei , qui dei hominem voluerant detinere . Propheta sanctissimus nõ pugnat, & vincit,non dimicat , & subigit. Fit sine sanguine victor , sine gladio triumphator. Vna enim prece,& inimicos,qui nocere venerant, excæcauit: & prophetæ victoriam de hostibus acquisiuit . In reos sua vertuntur, in hostes propria retorquentur:nec se esse cæcos agnoscunt , donec reddito visu , & se captiuos conspicerent, & prophetam authorem supplices adorarent. Mox , vt captiui exercitus ciuitatem ingressi sunt,claudũtur portæ , accurrit populus,rex festinat, stupent omnes,cuncti mirantur . Stupent , inquam , sine pugna hostes adductos , & inimicos sine prælio indagine cinctos : quos non potuerũt facere in bello captiuos.Domine, inquit, Helisæus,*qui virtutes semper ostendis & mirandis operibus innotescis: quiq; prodigiis & signis salutaria semper & vtilia operaris,* referentur istorum hominũ visus : & nuper illis clausa,quæ fuerant,in apertam lucem K
& manifestos aspectus resplendeant : vt & illa,quę non vident,videant : & quæ videre debeant, recognoscant. Tunc reddito visu lamentantur & plangunt . Tunc se captiuos , tunc reos , tunc se morti iam proximos recognoscunt.Statim rex Helisæo locutus est,dicens:Si per-
4.Re.6 *cutiam illos,pater? Et dixit ad eum Helisæus:Non percuties , quos non cepisti in gladio & lancea tua:sed appone illis panem & aquam* . Manducent & bibant , & *eant in regionem suam. Non percuties,inquit,quos nec in pugna cepisti , nec in prælio superasti.* Alia est enim conditio belli,alia est virtus dei:alius est ordo pugnantis,alia est causa virtutes & signa *monstrantis* . In bello salus adimitur , gladius timetur,arma tractantur , in portentis & signis vitæ vtilitas exhibetur . *Illic timor* est , hìc admiratio . Illic metus , hìc gloria . Illic formido hominem concutit,hìc lætitiam dei cultus indicit . Illic effectus victoriæ , cæde hominum constat: hìc signorum ostensio dei potentiam prædicat . Intercipitur enim virtus , si virtutis relator extinguitur : frustra signum apud nos , quod gestum est , remanens ostenditur , si ipse signifer aboletur . Discant qui nesciũt, referant qui senserunt: pergant ad suos , ad proprios re- L
deant, *virtutes indicent dei,potentiam referent domini* . Nuncient *inquam* , qui senserunt:qui nunciare non poterunt,si *idem,qui* senserant , occiduntur.Discant hostibus parcere,qui innocentes persequi consueuerant:discant parcendo vincere,ignoscendo terrere, furias hostium humanitate lenire.Igitur postquam apponi mensas aspiciunt,& dapibus se inuitari cognoscunt, mirantur & stupent sibi pro morte victum , pro interitu cibum , conuiuium pro pœna offerri.Aut isthic,inquiunt, aliquæ latent insidiæ : aut si simplicia ista & vera sunt, quales se exhibent suis , cùm tales *se exhibeant alienis? Aut quomodo ciues diligunt, qui hostes taliter tractãt? Aut quemadmodum accepta referunt beneficia* , apud *quos humanitate expungitur pœna?* Denique postquam *portis apertis ad* suos cuncti dimissi : tunc secum inuicem tractant,tũc secum diuersa apud suos animos cogitant.Recolũt subitò se visu mulctatos , ac per hoc in ciuitatem hostium venisse captiuos.Dehinc reddito visu, nec quid fecerint , meminisse , & quid euadere potuerint,perdidisse . Posteà à rege petitos ad mortem , sed prophetam illis fecisse pro morte tribui humanitatem. M
Gaudent se sensisse tot pericula,quot virtutes: tot signa aspexisse,quot mortes:quibꝰ liberati,& cognouisse,quod non nouerant:& euasisse,quod meruerant,gaudent. Fit tũc propheta sanctissimus *gloriosus in suis , gloriosior in alienis* . Exhibet *suis* signa virtutum , & alienis causas exhibet gloriarum.Docuit prior inimicos foueri,docuit primus debere hostibus parci , docuit aduersariis pro pœna , epulas exhiberi . O dominum Christum, & in veteribus nouum,& in nouis exemplis veterem figuratum.Helisæus sanctissimus clausit visum , & reserat: cæcos efficit,& illuminat : aspectum adimit, & condonat : persequentibus adimit, & se sequentibus tribuit: cæcos efficit alienos, & videntes efficit in ciuitate inclusos.Qui captiuare prophetam venerant, excæcantur: & qui capti iam fuerant, oculantur. †Huius vtriusque veritas completur,vt & figura Christi , & exemplũ futuri populi monstrarentur , vt iam fierent ex alienis proprij , ex inimicis amici , & hostibus sui . Dimittit, Helisæus exercitus istos , ad suos.Dimittit,inquam, tot prædicatores , quot habuit hostes : tot relatores virtutum , quot homines hostium . Iam apud gentes deo

†Nouè quidem, pro rissum percipiunt, dicitur videntur.

negocium

Universidad de Deusto
Biblioteca

A negocium geritur, iam apud exteros comperta veritas demonstratur. Fragrant, inquam, magnalia dei, virtutes in Iudæa gestæ: ab ipsis, qui senserant, prædicantur. Nulla natio ignorat, quod didicit. Nulla gens est, quæ nesciat, quod audiuit: vt quod tunc temporis defuit, per apostolos post modum compleretur, dicente
Psal.18.a scriptura: In vniuersam terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Cui tutum est ignorare, quod gentes iam manifestum est nosse? Quis sine periculo nescit, quod cum metu, qui sensit, exponit? Cui expedit talia de deo non credere, quæ gentes iam conspicit demonstrare? Virtutes dei, & qui sensit, prædicat: & qui audiuit, cum alacritate frequentat. Nec sine periculo poterit tacere, qui didicit, quandò qui sensit hæc gaudia, tacere non nouit.

†Pulchrè habes infrà de Ozia rege, in homiliis de verbis Esaiæ: & maximè homilia. iij. in illud. ij. lib. Paralipomenon, cap. xxvj. vbi dicitur, Elatum est cor Oziæ.

LAELII TIFERNATIS IN SEquentes diui Ioannis Chrysostomi homilias præfatio.

B

COnsueuerunt pater beatissime, qui sub cæteris prædecessoribus tuis fideles militauerunt, diuersis studiis diuersos imitari. Et, ut se probet quisque in ecclesiæ corpore, quasi membrum capiti conforme illorum moribus se debet exhibere. Fuerunt nanque in illorum numero, qui decretis condendis, litibusq; sopiendis admodum sudarunt. Quidam paci subditorum tantummodo consulere: alij dogmatibus diuinis apostolicam munire ecclesiam: alij sedem hãc illustrare ceremoniis, indultisq; honorare, scissuras euitare: atque alii in unum refarcire statuerunt. Ita passim dum se quisque rei unius perfectioni adhibet, eius utilitatis princeps, & quasi magister quidam est habitus. Te uerò tenentem librum, euangelistæq; simillimum intuemur: ipsæq; tuæ actiones eò conueniunt quòd sibi fidelis quisque pro accepta gratiarum diuisione adimitamentum statuere debeat, iam satis nouimus. Librum ipse lectionis euangelicæ nisi offerre studerem ad imitamentum, meas non admodum partes implerem. Ioannis igitur Chrysostomi Græci sermones, quorum aliquot quidem in Iob de patientia,
C *aliquot uerò de pœnitentia conscripti sunt: cùm in meas nuper uenissent manus, & debito meo conuenire uisi sunt: atque ipsi etiam tempori congruere, quo Iubileo appropinquante & pati primùm uelle, & ipsas per passiones pœnitentiam agere: sicq; remissionis, indulgentiæq; tẽpus subire monemur. Hos ergo Lati-*
Mat.25.c *nos facere, beatitudiniq; tuæ offerre curaui: euitans simul & unicum acceptum talentum fodiens in terra abscondere: & cum*
Lucæ.21.a *uidua properans, duo saltem æra in dominicum gazophylacium mittere. Quo quidem in opere, sicut ille inquit: Et uerbum de uerbo, & sensum quoque de sensu, aut ex utroque commixtum & mediè temperatũ genus translationis expressi: quædamq; de sacris mutuata scripturis iuxta Græcam æditionem traduxi, quæ tametsi nouissima nostra discrepent: consilium tamen non fuit eadem à Græca dimouere sententia, quo à Chrysostomo quæ disputantur, clarius conuenientiusq; consentiant.*

D

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, ARchiepiscopi Constantinopolitani, de patiẽtia Iob, Lælio Tifernate interprete,

Homilia prima.

MAgnus ad nos hodierna die certator orbis aduenit, venit ad nos peregrinus atq; angelis par: qui permultum à diabolo pulsãtus, & permultõ à deo testimoniis comprobatus: qui permultũ à diabolo tritus, & multa brauia ab angelis spectatoribus cõsecutus: qui ab inimico mirũ in modum cæsus, & magnus vir magnis dignus coronis, in orbe à deo ostẽsus. Hic enim ipse secum disputans, inquit: Nunquid vanũ
Iob.40.a putasti iudicium meum, sed vt videaris iustus? Quis igitur bellatorem talem extollere præconiis pro dignitate
E poterit? Quis brabia fortibus eius cõdigna gestis audebit extexere? Quis tentabit immensum laudum pelagus ascendere? Quemadmodum enim sanæ mentis nemo audebit vnquam maris pelagus humanis pertrãsire pedibus: sic nec ex sapientibus quisquam, summèque peritis tentabit quandoque nobilis illius, ac beatæ animæ laudes audientibus enarrare. Omnem enim humanam sapientiã officiosa eius facta superexcedunt, eiusq; luctatio humanam omnem diadematis authoritatem superat. Igitur euangelica lingua nobis mirè necessariò accedat, quò summis, vt ita dicam, digitis, vnguẽti alabastrum tangentes, ecclesiam simul repleamus: solum enim vas Iob, si tangere cœperimus, idq; paulisper dimouerimus, illico vnguenti fragrãtia ecclesia replebitur. Audiamus historiam de ipso, dicentem: In omnibus his quæ euenerũt ei, nihil peccauit Iob labiis in cõ-
Iob.1.d. spectu domini. Audisti testimonium angelorum, commendationem excitans: vidisti testimoniũ diaboli suis eum conatibus lacerans. In omnibus his quæ euenerunt ei, nihil peccauit: hoc dei testimonium, non secus quam
F vnguentum admodum precios um per omnem ecclesiã audientes lætificat. O vas summi precij, vno in Arabiæ loco reconditum, per totum orbem suauem vnguenti odorem transmittens. O vas lapidibus & plagis & telis à diabolo ictum, vnguentum non effundẽs. Plurimũ itaque laboris diabolo accidit, quò vas illud contereret, vnguẽtumq; boni odoris perderet, qui & statuit per hulcerum fœtorem, vnguenti odorem denigrare. Nam & huius corpus sanie vulnerum efferuescere fecit, sed & mansit vas vulneratum & non amissum vnguẽtum, vt & nos fidenter ipsi dicamus: Vnguentũ effusum nomen
Cant.1.a tuum. Opportunum est ergo modum ipsum, quemadmodum ipse dimicauerit bellator, cõsiderare, vt in admirabilem illam imaginem prospicientes, intelligamus, quoniam deus diabolo ostendere volens super terram homines iustos habere, non iam per adulationem veluti Adam seductus, sed mille per cruciatus, milleq; flagella Iob tẽtare permisit. Et licèt apostata Adam de-
Gene.3.b cipiens, & mulieri per blanditias prævalens, de paradiso eiecerit: hunc tamen hominem non potuit euertere. Ecce Iob sine mandatorum scriptura viuens, legemq; naturæ non scriptam, mente rectè gerens. Adhibe mille blandimenta, adulationes mille, totidem cruciatus, si

poteris

Universidad de Deusto
Biblioteca

G poteris optimâ hâc,beatamq; animâ vel dimouere , vel obliquare. *Ecce primum eiecisti hominẽ de paradiſo, nunc tẽta,ſi vel à ſterquilinio pugilem ſupplantare poteris.* Sed paulò altius in ipſam recurramus hiſtoriam. *Vir erat in terra Hus , nomine Iob, & erat vir ille irreprehenſibilis,ac timens deum,& recedens à malo.* Talis erat Adam,priuſquam à muliere ſeduceretur.Ille indutus fuit incorruptione,ſed vt mulieri credidit, nudus effectus & condemnatus eſt:Iob verò nudus erat,& mulieri non credidit:& quia mulieri non credidit,corona per angelos allata indutus eſt.Ille vt mulieri credidit,à paradiſi deliciis cecidit,in terram ſpinarum mortemq; incidit,quam & tanquam hæreditatẽ conſecutus eſt:hic quia non credidit mulieri , & à ſterquilinio plagisq; liberatus,regnum hæreditauit cœlorum . Ille reſpondens deo,inquit:Mulier quam dediſti mihi , illa mihi dedit, & comedi.O reſponſum indulgentiam non habẽs, illa inquit,comede:deus dixit,Ne comedas:quare ergo mulieri obſecundas & deum ſpernis? ſed nõ eiuſmodi fuit ſanctus Iob. Qualis ergo?cum terrore , inquit, ô mulier quare quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta es?dicit ergo hiſtoria:*Vir erat in terra Hus,nomine Iob.* Cuius rei gratia prouinciam nominauit? vt diſ. eres non peruerſorum commercia agere id poſſe , vt iuſtus vir peccet: ſed piorum, deoq; deditorum propoſitum firmum,ſtabilemq; oportuit habere mentem.Nam & Arabiæ prouincia impurorum corruptorúmque hominũ habitaculũ eſt:omnes iniqui erant,omnes deo odibiles , omnes iniqui & facinoroſi,omnes ſuperbi ab Eſau deſcendentes,peccatisq; non ſecus quàm conuiuiis gaudẽtes : ſed tantum impietatis pelagus,pietatis luculentam faciem nequiuit extinguere. Tantus malorum locus,continentiæ decorem denigrare non valuit.Ideo huic proximus accedere *diabolus cœpit : quoniam quidem eleemoſynis ipſum magis,q̃ pecunia diteſcere vidit . Audi eum*

Iob.29.c Ibid.30.d ſine mendacio dicentem:*Oculus fui cæco , & pes claudo.* Et iterum:*Ego ſuper impotente fleui,& ingemui virum in neceſſitate videns.* Et nõ modò rebus ſupra modum diteſcebat,ſed etiam operibus theſauros beneficij

Ibidem.31.c egentibus largitus eſt . Alibi enim dicit : Non exiuit de domo mea indigens ſinu vacuo,os vidũæ benedixit mihi:de velleribus ouiũ mearũ calefacti ſunt humeri pauperum.Manifeſtũ itaq;,quòd ex diuerſis diteſcebat theſaurus ſuus,& operibus & ſermone & eleemoſyna, & aſſiſtentia pauperum & ſubuentione indigentium . Sed vide quid diabolus facit , omnium primò ab eo ſubſtantiam vniuerſam diripit , poſtremo & liberos aufert . Camelorum primum armenta ſuſtulit & ouium gregem : aſinorum magnum illum numerum & maximum boum arripuit hæc vniuerſa, & vltimo loco liberos . Obſecro omni cum diligentia attendendum : primùm diripuit vniuerſam eius ſubſtantiam,poſtmodum liberos: diripuit hæreditaria bona , poſtmodum hæredes ipſos perdidit . Quò enim per liberos totaliter plecteret , primùm cœpit ſubſtantiam perdere: primùm cœpit hæreditaria bona viuis hæredibus arripere,quò filiis filiabusq; exiſtentibus , per iumentorum amiſſionem letale accipiat iuſtus mœſtitiæ vulnus.Conſideraũt enim prauus dæmon , liberis fortaſſe prius extinctis , nullo mouendum ſenſũ , amiſſione iumentorum . Sed qui prorſus adamas , nobiliſq; dimicator, qui multis cæſus flagris , atque in omnibus coronatus, qui multa accipiens in ſe tela,& ipſis cum telis diabolũ confodiens,qui per arma cõfortatus iuſtitiæ â dextris, & â ſiniſtris non doluit,non lachrymas fudit,nõ motus eſt,ſed neque ad iumentorũ perditionẽ curuatus,neq; in K liberorũ morte pietati fraudẽ fecit . Manſit quaſi turris minimè nutans,ſub terra inferius detenta, ac radicitus fundata,atq; ad ipſos vſus cœleſtes baſe munita . Venit prior nuncius,& dixit Iob:Boues arabãt & aſinæ paſcebantur iuxta eos,venerunt prædones , tulerunt omnia, & pueros interfecerunt gladio. Adhuc eo loquente,venit *alius nũcius,& dixit Iob:Ignis cecidit de cœlo,& tactus oues puerosq; conſumpſit* . Reſpice quid facit diabolus. *Vt enim vidit eum ad primã ſecundamq; plagã generoſè ſtantem,neq; ſuis omnino cruciatibus dimotum,neq; debellatũ,tale quid machinatur:ignem ex aëre,iacit,vt opinetur is de cœlo ignem demiſſum,& quò putauerit deũ ſe de cœlo expugnare, blaſphemet deum,* quẽ putauerit ſe ſic ſine peccati vllius nota iniuſtè debellantẽ. Et,inquit, ignis de cœlo cecidit,& tactas oues puerosq; cõſumpſit. Etiã hoc adhuc loquẽte,venit alius nuncius & dixit Iob : Chaldæi fecerunt tres turmas , & Ibidem.d circumierunt camelos,& tulerunt eos, necnon & pueros percuſſerunt gladio . Sed perſtitit in omnibus his beatus Iob,veluti columna quædam *immobilis* : quaſi turris,*quæ non quatitur:velut luctator inuictus* , vulnerans *magis q̃ vulneratus.* Nam cùm quis inutilibus laborat,*in multis quidem dimicans,in nullo verò proficiens:*ſæpe pugnans,neque omnino ſuperãs : ipſe eſt qui magis flagella contra vanos ſuos conatus ſuſcipit,quàm quod flagellet.Etiam hoc loquente venit *alius nũcius,* continuum bellum , ſed vanum, indicens : denſiora tela , ſed lætiora brabia intulit, non ſinit eum vſque ad horam reſpirare:immiſit omnia tela,neque repugnantem vicit , ſuam euacuauit pharetram, ſed nec ipſe dolore euacuatus eſt . Confundantur omnes iniquè a- Pſal.24.3 gentes ſuperuacuè . Igitur vbi ille aduerſarius *eſt humiliatus , confuſus, qui multa quidem conatus eſt, per cuncta verò victus : immiſit enim aduerſus paſtores tela ſua , aduerſus oues , aduerſus camelos* , aduerſus *natos , aduerſus domum* , aduerſus corpus , per amicos & domeſticos , per vulnera & ſaniem : omnia vana exiſtimauit vir ſanctus , pietatemq; non ſoluit . Murum perfodit inimicus,theſarurũq; non minuit,nec abſtulit.Quotquot habuit mundi tyrannus iacula mouit: per iguem , per enſes,per ruinam,per captiuitatem,per ſanguinem:hæc omnia tetendit,& virilem magis bellatorem effecit . Quare & propheta exclamat, dicens: M Inimici defecerũt framea in finem . Fortaſſis & ad ip- Pſal.9.a ſum dicitur:Durũ tibi cõtra ſtimulũ calcitrare: diripuit Acto.9.a vniuerſa,pecuniã,iumenta, ſubſtantiã. *Et vltimus nuncius,* ait?Filiis tuis & filiabus veſcentibus & bibentibus Iob.d vinũ in domo fratris ſui primogeniti , repentè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus,quæ corruens oppreſſit liberos tuos , & mortui ſunt. Vt quid putas dilecte,homo non erat , qui hæc Iob narrabat,ſed ipſe diabolus,hominis in ſpeciem tranſformatus?Cum omni diligentia aduerte quod dicitur.Filiis tuis,inquit,& filiabus tuis veſcentibus & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti,repẽtè ventus vehemens irruit à regione deſerti, & cõcuſſit quatuor angulos domus,quæ corruens oppreſſit liberos tuos,& mortui ſunt. Vnde nouiſti,dic mihi,quoniã vẽtus venit è deſerto, & concuſſit quatuor angulos domus ? Si homo es , & intra domum fueras , quomodo quæ extra facta erant , videras ? Si autem ſpiritus eras , homo non eras , ſed in hominis effigiem tranſformatus.Filiis,inquit,& filiabus tuis veſcentibus apud fratrem ſuum ſeniorem . Vide quomodo omni intelligentia,

Universidad de Deusto

A ligentia, ſapientiaq; repletus erat ſanctus Iob. Putabat
Gene.4.b. enim, quoniam Cain & Abel duo fuerunt fratres ſoli per orbem exiſtentes, nullas habentes belli cauſas: omnis enim terra communiter ambobus ſubiecta erat: ſic par honori Abel Cain inuidus interfecit fratrem. Huiꝰ rei gratia beatus Iob, pro occultis filiorum quidem deo ſacrificium faciebat quotidie, ſurgens, hæc atque his ſi-
Iob.1.b. milia, dicens: Nequando cogitauerint mala filij mei adeum in cordibus ſuis. Pro his verò, quæ vel verbo ipſis alterutro, vel contentione contigiſſent, continuò veſci adinuicem faciebat. Exiſtimans, quoniam & ſi quicquã liuoris viciſſim contraxiſſent, menſa, panisq; appoſitio eos conciliaret vnanimes, intercidentemq; faceret exulare malitiam: optimè ſciens, quoniam ex menſa continua maligna quæq; intercidentia ſoluerẽtur. Sed boni totius aduerſarius, inuidusq; diabolꝰ obſeruauit tali eos tempore necare (qui nullatenus peccauerunt) pueros, tẽpore ſcilicet meridiano, quo cùm omnes lęti ſimul erãt, cùm ad pacem coniungebantur. Tunc perfidum cõtra eos bellum relaxat. Et illi quidem amicitiam, hic verò
B gladium acuebat: illi charitatem ædificabant, hic domũ ſubuertit: factaq; eſt eadem hora domus ſepulchrum, & menſa calamitatis cymba, & naufragium, & paſtoralis ſtatio, cunctaq; diſſipata. Quid ergo generoſus ille? non cõfuſus eſt, non decidit: quid eius maior laudatio? qualis ſermo ſufficiet? qualis ſufficiet ad eam narrationem ſudatio? O nobilem beatamq; animam, ô patientiã magnam, nihil ſublimius habentem: profectò dilectiſſimi confundor ſpiritu, conſciẽtia turbor, in his coronatum videns Iob. Sed magis confundor, cum diademate videns inſignitum. Si tunc ille ſufferre potuerit filiorum crudelem caſum coràm intuens, confundor anima. Puto autem & vos itidem ſapere. Quomodo ergo talem tantamq; tragœdiam explicauero, nõ ſatis noui, ex hoc quidem quorumcunq; præconiorum, laudumq; magnitudinem in lingua ferens. Qui enim ſecũdum carnem parentes ſunt, cùm natum vltimo ſpiritu laborantem habuerint, circunſedent, vltimaq; eius audiunt verba, manus circumpalpant, adhortationes, fomẽtaq; alia de induſtria adhibent. Os deoſculantur vltimo parentum oſculo. Exinde cùm reddiderit puer animam, quemad-
C modum deſiderant, iubent parentes officia adhibere. Manus componunt, oculos claudunt, caput directo ſtatuunt, pedes reducunt, lauant, ſepulchroq; condigno dignis funeralibus condunt, atq; propria calamitate ſolãtur. Sed quid generoſo huic pugili? Abiit ad domum funeſtam, quæ ipſis vna & eadẽ hora domus & ſepulchrũ, conuiuium & tumulus, feſtum & fletus facta eſt. Circunfodit, & quæſiuit liberorum membra, inuenitq; vinum & ſanguinem, panem & manum, & puluerem. Et excepit quandoq; quidem manum, quandoq; pedem, quandoq; caput cum puluerulenta materia, quam abſtrahebat cum lapidibus, cum lignis: & quandoq; quidem ventris, quandoq; inteſtinorum partem, viſcera cum macerie confuſa. Sedit autẽ cœlo celſior ille luctator, diſperſa liberorum membra legens. Sedit componens membra ad membra, manus ad brachium aptans, caput ad humeros, genu ad fœmur. Neq; vna erat illius caſus calamitas, ſed diabolica operatione, & tyrannide omnem ſermonem excedens ſubuerſio. Sedit itaq; verus fortiſq; adamas beatus Iob, diſcernens liberorum ſuorum mẽbra, cauensq; ne fortè in maſculinis membris fœminea coniungat. O beatam, profectoq; generoſam fœlicemq; animam, celebrem angelorum famã ſuperantẽ. Quare? quia in omnibus quæ ſuperuenerunt ei, nõ peccauit Iob in conſpectu domini. Sed pro his omnibus perfectam D
gratiarum actionẽ ſacrificij loco obtulit, dicens: Sit nomen domini benedictum, nunc & ſemper, & in ſecula Iob.1.d.
ſeculorum, Amen.

Homilia ſecunda.

MAgnum rerum pondus, magnarum narrationum dignitatem poſtulat: ſplendidisq; iuſtorũ hiſtoriis ſplendida lingua, ſplendidaq; mens conuenit. Et mens quidem diuinas literas ſyncerè iugiterq; contemplans, lingua verò diuina interpretãs. Idq; potiſſimum in ſubiecto nobis, ſumptoq; ſancti Iob laborum opere, qui omnem peragrantem ſub cœlo regionem, patientiæ ſermonem, coruſcantium more vibrauit. Sed noui gratiam dei præbituram fore verbum, nõ pro dicentis authoritate, ſed patrum interueniente legatione ſanctorum. Cęterùm in eam veniamus hiſtoriam. Vir erat in terra Hus. Neceſſariũ eſt omniũ primò, qua- Ibidem.a.
lem vim procœmium ipſum habeat inquirere, cuiuſque rei gratia hiſtoricus ab hac facit dictione principium, E
Vir erat. Quoniãquidem vitam narraturus erat virtuoſam, noſtramq; vim ſupra modum vincentem: nec quis ad agonis ſublimitatem reſpiciens, putaret non humanam, ſed peregrinam eſſe naturam, deſcribit naturam, vt propoſitionem admireris. Quòd homo exiſtens, ſupra hominem viuendo conuerſatus ſit: & cõmuni quidem natura omnibus communicans, animam verò in ſublimi ſuperiorẽ adducens. Vir erat in terra Hus. Prædicat eum, & à natura prędicat, & à prouincia: vt quemadmodum miraris hominem, audiens ſupraq; hominem viuentem, & prouinciam ex qua tantus fructus floruit, verè mireris, qualisq; roſa in ſpinarum medio germinauerit diligenter attende. Prouincia nanque Hus, Eſau prouincia erat: etenim ab Eſau Hus nominat, aut prophani prauiq; Eſau ſedem, ſicut inquit apoſtolus: Ne
quis fornicator, aut prophanꝰ, vt Eſau. Quò diſcas, qui- Hebr.12.d.
bus ex malitię ſcholis quintus veritatis fructꝰ eruperit. Sed hunc non modò Eſau prouincia tulit, ſed & radix ipſa praua: pronepos enim abiecti, repudiatiq; erat. Nã ſcriptura quintum ab Abraham dicit eſſe Iob. Quomodo autem quintus ſit, audi: Abraham genuit Iſaac, Iſaac Eſau, Eſau Raguelem, Raguel Zaram, Zara Iob. Succeſ- F
ſionem ergo ab Abraham habuit per Eſau. Oſtendit igitur ſcriptura radicem, quò fructũ admireris. Quis enim Eſau erat, fornicator & prophanus: quis erat Iob, qui à fornicatore deſcendit, hinc vide. Mirãdus vir nunc nobis in narratione ſubiectus dicit: Si deceptum eſt cor Iob.31.a.
meum ſuper mulierem, & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum, ſcortum ſit alterius vxor mea. Eſau ad multas mixtionem habuit mulieres, inſatiabilis ad luxuriã exiſtens. Iob verò modum tantummodo vitæ habuit, tantumq; abſtinuit, vt alienis formis non circunlabora ret: atq; à fornicatione adulterioq; tantum abfuit, vt nec alienis mulieribus iungeretur. Vnde & oportet manſuetа magis oratione vti: tantùm abfuit ab alieni thori inſidiis, vt neque ad innuptam virginem in qua nihil periculi fuerat, impudentem oculum deflexerit. Vnde in- Ibidem.
quit, Pepigi fœdus cum oculis meis, vt nec cogitarem quidem de virgine. Vide ad quam diſciplinæ ſententiã hunc virum pietatis partes vexerunt. Inſtituit oculum ad pietatem, inſtruit ad iuſtitiam: & membra quæ á fornicatore ſucceſſionem duxerunt, maxima pudicitia claruerunt. Eſau quoad propoſitum parricida fuit: nam & ſi actus non proceſſerit, propoſitum tamen accuſa-

 tur, dixit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tur,dixit nanque Esau in corde suo, Venient dies luctus
Gene.27.g. patris mei, & occidam Iacob fratrem meũ. Radix itaque parricida,qui verò de radice floruit, iustitiæ triumphator: ille cum natura pugnauit, fratrémque alienum esse dixit:hic & alienos fratres esse putauit,qui dicebat,
Iob.19.c. Factus sum fratribus tanquam pater, atque omnia aliena suorum loco habet,qui ab Esau successionem habuit, ex eo scilicet,quia aliena sua faciebat. Esau mente sua Iacob interficere cogitabat: Iob verò sacrificium offerebat pro filiis, cogitans, ne fortè quid mente peccassent: quandoquidem ille mente parricidium patrasset. Timens magnus hic generosusque miles, ne quando & hi mente suscipiant peccati virus,offerebat sacrificium, &
Ibidem.1.b. vitulum vnum pro peccatis:dicebat enim Iob,Nequando filij mei ad deum mala cogitauerint.Cogita ad quale quantúmque studium eum peruenire faciebat moris disciplina: & quid facit, quandoquidem progenitores Esau & Iacob vicissim se expugnantium, non Iacob in malitiam consentiente, sed Esau primùm ad malitiam inuecto,progenitorum discordiam mensę consilio soltuit, liberosq; facit mutuò per dies singulos conuiuari, H quo assueta mensa resoluit malitiæ virus. Ad alterutrũ accedebãt mutuò filij Iob,& sensu instructi,à priore ætate,pace exerciti,concordia educati, adinuicem comedebant & bibebant. Suscipiebant autem & tres eorum sorores, vt comederent cum eis & biberent, & quid ad vtilitatem hęc audienti?Quare & sororũ addidit esum? vt ostendatur scilicet, quòd ad pudicitiam conuiuium agebatur: quòdq; ibi non risus intercedebat dissolutus, immodestiaq; effusus mensam iniurians. Inducit ergo & comedentes virgines, quò speciem figuramq; conuiuij ostendat,non ebrietate deformatam, sed concordia ornatam. Vir erat in terra Hus, nomine Iob. Columba in medio accipitrum, ouis in medio luporum, stella in medio nubium,lilium in medio spinarum,germen iu-
Ibidem.1.b. &.2.a. stitiæ in oppido iniquitatis. Et erat vir ille irreprehensibilis.Attende diligenter,quæ ab extra sunt, hominem
Hô quid. definire consueuerunt. Quid est homo? Homo est, inquam,animal rationale,mortale,de his philosophorum termini consultantur,scriptura autem non eosdem dat
I terminos.Sed quid homo? irreprehensibilis, iustus, verax,& recedens ab omni opere malo.Si quis ergo te interrogauerit, quid est homo?dic ad eum: irreprehensibilis,iustus,verax,& recedẽs ab omni opere malo:adeò, vt qui talium perfectorum officiorum testimoniis non fuerit comprobatus,homo non sit.Etenim talis, quantuis naturæ caractêrem ferat, hunc tamen malitiæ pro-
Psal.48.d. positum deformat.Audi à propheta:Homo cùm in honore esset,non intellexit:comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et erat ille vir irreprehensibilis,non parua hæc laus,examina verbum,quò
Crimen & reprehensio differunt. propositionem admireris. Aliud est crimen, aliud reprehensio: nam crimen quidem grauissimis peccatis committitur, reprehensio verò leuioribus culpis.Ostẽdere igitur voluit scriptor non modò à crimine longè fuisse iustum, sed etiam à reprehensione. Quomodo enim magna quis sibi obiecisset, vbi nec locum quidem in minoribus videbat? hoc autem magnum est argumentum eius,cuius sine crimine media vita. Quẽ enim de adulterio & homicidio accusare non habes,talis sine crimine: cui autem sine iniuria reprehensiones irrogaueris, detractiones, maledicta, ebrietas, talis crimine quidem vacuus sub reprehensione currit. Vult ergo scriptor ostendere, & à paruis, & à minimis quibusque culpis procul fuisse virum sanctum: & inquit:

Et erat vir ille irreprehensibilis, iustus, verax, timens K
deum,recedens ab omni opere malo.Ex quo etiam de Abraham ostendit primùm irreprehensibilem, & virtutem habere,dicens ei:Tu placuisti in conspectu meo, & factus es irreprehensibilis:hoc autem irreprehensibile pro modi excellentia suscipitur.Paulus enim apostolus, vbi ad gentes proficiscitur, summum virtutis pondus illis non imposuit: sed vbi in orbe adulteriis fornicationibúsque repleto, voluit orbis pastores constituere: & quoniam virtutes rarò inueniebantur, episcopos ordinans, Tito dixit: Constitue episcopos, sicut Ad Tit.1.b.
ego tibi dispositi: si quis est sine crimine. Porrò irreprehensibile tunc locum non habuit, quandoquidem pietatis vigor deficiebat. Magnum irreprehensibilem esse: medium autem, sine crimine esse: magnum malum in hominibus, vel exiguum bonum, & propterea
dixit: Et vnius vxoris virum: non ea ratione quòd id Ibidem.
nunc in ecclesia obseruetur. Oportet enim omni prorsus castitate sacerdotem ornatum esse.Sed quòd id quã- Sacerdos cœlebem esse debet.
doque ad eos qui in fornicatione erant magnum fuit, L
ideo dicit: Constitue episcopos, sicut ego dispositi tibi: Si quis est sine crimine, vnius vxoris vir: non quòd id legis loco posuerit, sed quòd errori ignoscebat. Sciebat enim quoniam florente pietatis verbo, sua industria bonum sibi natura vendicabat. Electioq; melior fit, quum irreprehensibilis, iustus, ac verax deligatur (primùm igitur non est instum,fieri irreprehensibilem, non sanctum.) Vultu, non facie figuram quandam præ se ferat,aliumq; habens mentis habitum: nec is,qui prudentia obumbratus,incontinentia verò indutus: non iustitiam quidem extrinsecus ferens, malitiam verò intrinsecus fouens, hic verax, atque illico deum colens:
cùm enim fuerit irreprehensibilis,cùm iustus, cùm ve- Iob.1.a.
rax,tunc vera religio, verusq; dei cultus perficitur. Recedens ab omni opere malo. Quoniam quidem inuiti recedunt à multis malis, ab omnibus autem non recedunt,iterum culmen iustitiæ ostendere volens dicit:Re
cedens ab omni opere malo.Vnde & Dauid dicit: Qui diligitis deum,odite malum:non enim possibile est deũ Psal.96.b.
diligere,& operari malum. Exponit autem & eius substantiam.Quoniam ouium habuit septem milia,came- M
lorum tria milia, quingenta quoq; iuga boum, & quingentas asinas.Quare scriptor hæc exponit? non Iob diuitias admiratus, sed tibi auditori relinquens in obiectum substantiæ multitudinem: quò si eundem videris post hæc vniuersis nudatum bonis, minimeq; ingemiscentem, mireris quantùm priuatus bonis donatorem non repulerit, neq; conditorem maledictis incesserit. Hæc itaq; scripta sunt, nõ quoad diuitias in admiratione habeas,sed quò iusti constantiam, patientiamq; laudes,atque præ oculis deum semper habeas.Sequens verò orationis ordo in aliud tempus contemplandus seruatur:& enim diabolus quandoquidem eũ ditescentem eisdem tẽporalibus diuitiis vidit, atque ex eisdem æternas sibi thesaurizare diuitias putauit.Quoniam, quemadmodum eo ditescente ditescebat iustitia: sic ad paupertatem ductus,eadem quoq; virtꝰ paupercula apparebat.Tentat eum igitur pecuniis nudare, quò claris eundem facinoribꝰ nudet.Hìc aduertant diligenter, qui dicunt: Nonne Iob diues fuit? quare igitur nobis ipsa rerũ proponitur renũciatio? Dicam ego ad te. Fias iuxta Iob diues,atq; ego tibi maiores diuitias exoptabo: fias iuxta Abraham, atque omnis terra diuitias coaptabit. Dic & tu, sicut ille dicebat: Ianua aperiebatur omni tribula- Iob.31.d.
to: dic, humeros pauperum calefeci: dic, ex velleribus

ouium

Universidad de Deusto

A ouium mearum calefacti sunt hùmeri pauperum: dic, os viduæ benedixit mihi, atq; diuitiis quibusvis ditesce. Nã pauperib⁹ necessaria præbẽdo, ianuãq; omni tribulato apertã exhibẽdo, tibiipsi benefacis. Imitare hũc summæ paupertatis amatorem, zelum patientiæ, viriliter contra aduersarios age: sed de his hactenus. Fiat autem in nobis zelus, patientiámque habentibus cohabitatricem, eorum quæ relinquimus non sentiemus dolorem. Excutiamus amissorum memoriam, ac nos nobisipsis impendamus, voluentes sequentes contemplationes. Fiat & nobis, syncerè festum diem celebrantes, passionibúsque sanctorum communicantes, & passioni Christi. Verè enim fratres, ad Christi passionem fulserunt sanctorum passiones, fulserunt & sicut fulgura passiones iustorum, quò post hæc appareat Christus, sicut in-
Roma. 8.c. quit Apostolus: Qui omnibus compatitur, & omnibus glorificatur. Orationibus igitur, lectionibusq; sanctorũ patrum, & prædictis intendentes: quodq; reliquũ est expectantes, gloriã referamus patri, & filio & spiritui sancto, in secula seculorum, Amen.

B

Homilia tertia.

TAm nos omnes promissum auditum attingamus, atque in Iob rerum serie conueniamus, nósquemetipsi verbo patientiæ fideliter adhortemur. Etenim indignum est, in sterquilinio quidẽ sedentem Iob ad pietatem abundantius excitari: nos verò quasi choreis in ecclesia persistentes ad veritatem pigritari: & hunc quidem mille suæ calamitatis fletibus intonatum, animo non frangi: nos verò hymnis, diuinisq; scripturis, & canticis spiritualibus sonoritate plausibusq; excitati, per desidiam propositum perdere. Iob corpore à vermibus consumpto, pietate animam custodiuit vulneratam. Illum vermes non vicerant, & nos sudores deficiunt. Sumus & ipsi nos homines iuxta datampaulò antè definitionem. Hominem enim format, quod irreprehensibile, quod iustum, quod verax, quod dei cultus est. Et quemadmodum in communi consuetudine quis si quãdo vel filium, vel domesticum, ad destinatum opus transmiserit, modum dat discens, sicut hominem decet hanc & illam actionem aggredere: cõmuneq; nomen proprium admiratio facit. Sic etsi om-
C nes appellãtur homines, solus ille ver⁹ homo, qui imaginem seruauerit, cum dixi hominem. Vt & à communi natura patriam laudes, de terra Hus dixit, quò de infidelitate fornicantis prouinciæ fructum superextollas: dixit iumenta, quò fortia eius gesta in admiratione habeas: dixit diuitias, non quòd substantiam laudes, sed quòd hac nudatum maiori habeas in celebritate: omnibus enim exutus est atque in deum pietate vestitus. Sed erat quemadmodum obsessa ciuitas, solis autem muris custodita nudatis liberis, nec pietatis fruct⁹ ami sit: habuit enim filios, modos: & filias, virtutes. Tres ei filię iuxta carnem, tresq; ei virtutes iuxta spiritum, quẽ-
1. Cor. 13. d. admodum inquit apostolus Paulus: Manent tria hęc, fides, spes, charitas, maiorq; horum, charitas: nudatus est omnibus, & naturæ conditorem non negauit. Scribit enim liberos solatium esse successionis: cultorem verò radicis non auersum, qui fructus repudiaret. Sciebat ipsum cultorem radicis in seculum seculi permanere. Nudatus est ouibus, & ipse ouis erat à deo custodita. Nudatus est bobus, & iuga quidem boum sublata sunt: animæ autem, corporisq; iugum haud erat incisum, sed concors tamen anima, caro ad pietatem trahebat aratrum: pro patientiæ verò modo, patientiæ fructus accepit, quò patientiæ fructus multiplicaret. Erant ei igitur camelo D
rum tria milia, quingentæq; asinæ, & ego existimo parua admodum quædam & hæc possediisse. Si enim cuique pauperi impendebatur, quemadmodum ipse dicit: Oculus fui cæco, pes claudo, parua profectò substantia Iob. 29. c.
ad propositum quod habuit fuerat: pluris erat hospitalitatis mensa, quàm prouentuum abundantia. Pauper erat Iob, bonæ non sufficiens voluntati: & possessione quidem diues. Pauper verò dato proposito erat: erant Iob. 1. b.
autem ei, inquit, opera magna super terram: quænam? paupertatis hospitalitatisq; amor, summa humilitas, incorporalis eleemosyna, & quotquot ad virtutem proficiunt: sed hic quidem sic in deliciis non tam diuitiarum, quàm pietatis versabatur. Alius autem ex sapientibus verbum communi modo loquendi susciens: magna esse opera dicet, vineta, olineta, sata, iugera, & quotquot sunt his similia. Verè magna ei erant opera super terram, deliciis super sibi cœlestibus diuitiis parturientibus. Diabolus autem, veluti hesterna diximus, omnium sceleratissimus suspicans, quemadmodum virtus ditescebat, sic quoque ad paupertatem ipso declinante, simul quoque virtus declinaret. Nudat eum iumen- E
tis, quò & virtutis munimentis nudet. Postulat autem à deo aduersus iustum dæmon tentandi authoritatem: vt scias, contra Christianum propria virtute prævalere non posse: nec aduersus virum timentem deum, vbi nisi fuerit assensus vel pro disciplina desuper, vel ex permissione fiat. Deus enim cùm disciplinæ correctiones addiderit, dat aut peccatorum pœnam, aut certè virtutem diuinis profectibus exercebit. Igitur diabolus Iob debellare non potuit, quòd id permissum non fuit à deo. Neque mireris si aduersus Iob non habuit potestatem, permissu non præueniente: neque enim aduersus porcos potestatem habet. Audi quomodo legio deprecabatur, dicens: *Si eiicis nos, permitte nos abire* Matth. 8. d.
in porcos. Si ergo in porcos non habuit non permissus potestatem, *in his quę contra* deum fiunt, quomodo nisi permissus potestatem habet? Factum est autem vt eodem die & angeli dei venirent assistere domino, & diabolus stetit in medio eorum. Ergo cum angelico ministerio assistit & diabolus, atque in medio sanctorum spirituum immũdus spiritus assistet. Neque enim deo sancti angeli corporaliter adstiterunt, neque satan corpo- F
raliter: sed omnis ministratio summi & dei, assistentia dicitur: quemadmodum Helias super terram versatus, deo assistere dicebatur: sic inquit, Viuit dominus cui as- 3. Reg. 17. a
sisto *in conspectu* eius hodie: non quia in cælum ascendens adstiterit, sed quòd diuino præcepto ministrabat. Sic & diabolus adstitit, non in cœlesti choro, neq; cum supernis mundi potentiis: sed vt dei creatura congruentia sibi facere iuberetur, & quomodo, audi: Neq; enim meum arripueris verbum, & dixeris: Igitur diabolo ministro vtitur deus? Sicut enim in hominum potestatibus, manifesti quidam sunt milites, qui honoribus ministrando insistunt, atque certissimi sunt milites qui ad exigendas pœnas segregantur: Sic & hoc in loco ad ministeria quidem bona, atque ad hominum dispensationes, sancti angeli: ad malorum verò hominum pœnas postulandas dæmones transmittuntur. Et quo-
modo, audi. Cùm sanctorum angelorum meminit Pau Heb. 1. d.
lus: Nónne omnes administratorij sunt spiritus, propter eos qui hæreditatem accipient salutis? Ex quo manifestum, sanctos quidem angelos hominum saluti ministrare: malos verò spiritus his quæ aduersus malos inferuntur pœnis. Misit enim, inquit Dauid, in Psal. 77. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Aegyptum iram indignationis,immissiones per angelos malos.Praui itaq; & immundi dæmones, & si proposito defecerunt, iugo tamen seruitutis subiacent: atque vt carnifices quidam iubentur mandata perficere.
1.Tim.1.d. Et miraris deum præcipere dæmoniis? apostoli veluti carnifice vtuntur dæmonio: dicit enim Paulus: Quoniam ergo aliqui circa fidem naufragauerunt, hos tradidi satanæ, vt discant non blasphemare. Et iterum de quodam,qui fuerat fornicatus, pœnámque debente, ipse idem Paulus dicit:
1.Cor.5.b. Congregatis autem vobis & spiritu meo,cum virtute domini Iesu iudicaui,trandens huiusmodi satanæ in interitum carnis, vt spiritus salutis sit in die domini nostri Iesu Christi.Nam ne potēt dæmones aduersus diuinam potentiam, tyrannico se prorsus more habere posse, iubentur mandata facere, non quidem serioſas res, atque ad vbertatem lætitiámque tendentes, sed ad pœnam trahentes. Nónne & eos qui apud nos sunt principes, vidisti quomodo cum honore quidem quosdam ad se vocari iubent? Cursores Romam linguæ vocatos mittunt, quandoq; verò cum decore alios emittunt crudeles, & duros milites: Sic &
H deus sanctis suis ad salutem angelos mittit. Cum verò punire vult, id dæmoniis permittit. Propterea deo aduersus Achab sententiam laturo,& dicente:Quis ibit &
3.Reg.22.d cadet?Respondit spiritus nequā,Ecce me.Sciebat enim ad id se deputatum ipse diabolus. Ignosce quæso mihi, de inuisibilibus & non visibilibus disputanti. Sed neque ab initio quidem tale aggressi essemus, nisi occasio nobis ex sancta scriptura processisset:neq; enim humanę est mentis inuisibilia à sensibilibus separare:sed quoniam his,quæ deus dixit,refragari, inquam, non est locus,cum scripturis incedimus & innitimur:itaque pessimi dęmones mittuntur quidem,pręcipuè ad exigendas malorum pœnas. Mittuntur autem & ad iustos, non vt puniant,sed vt tentent. Quandoq; sanctus angelus tentationi ministrare non iubetur, neque enim deus angelo mandat,quod indignum:ideirco dęmoniis ipsa tentatio permittitur, nec mirum si dæmones ad iniustos mittuntur. Nam & omnium quandoque dominus ab
Matth. 4.a. Iordane in desertum ductus est, vt tentaretur à diabolo: & omnium itaque dominum & saluatorem diabolus tentauit. Quid mirum si contra iustum pro patientiæ exercitatione dæmon transmittitur? Transmittitur
I non iubente, sed deo permittente. Figurat autem scriptura sermonem,veluti in imitatione personarum. Nō enim vox à deo ad prauum dæmonem procedit, neque verò hac habetur digna præuaricatrix illa præsumptio. Natura enim bona, præsumptio verò mala. Et iniquis
Psal.49.c. hominibus legitur dominus locutus fuisse. Vnde Dauid:Peccatori dixit deꝰ, quare tu enarras iustitias meas? Vocem ergo ad peccatorem fingit?nō, sed pro eo quod loquitur,per ipsas res ad indignos loquitur.Et dixit dominus cæco:ergo vocem emittens, aut mandata roborans, mandauit deus vermiculo. Sic si sermo figurauit deum diabolo fuisse locutum,non ex honoris æqualitate processit,inhonoratam hanc præuaricatricemq; substantiam ad domini conspectum perductam: sed steterunt angeli iuxta destinatum ordinem. Voluit autem & diabolus adesse in medio angelorum, vti discas, angeli quidem naturam suscepisse, proditoris verò mentem ostendisse.Nam diabolus non naturæ nomen, sed præsumptionis: non enim diabolus factus à principio, sed angelus creatus est.Diabolus verò, quia detrahebat & deo apud homines,& apud deum hominibus,appellatur,quasi deum contra homines, hominésque contra deum:dominum aduersus seruum iritans, & seruū aduersus dominum. Cùm enim suggerit diabolus nobis K
& dicit: Quot mala in mundo? vbi deus quatenus non dominatur, sic detrahit conditori apud nos,illud enim negocij diabolo à principio fuit. Detraxit deo apud Adam,dicens: Scit enim deus quòd in quocunque die eo
Gene.3.c mederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut dij,quod detrahendo dixit: hìc & Iob coram deo detra-
Iob.1.b. xit, cùm dixit: Num gratis colit Iob deum? videlicet quia sub mercede id facit, non virtute mercedem tibi beneficij rependit:abstulit pecuniam, atq; eius propositum mutatum est. Cùm ergo vidit deus iustum iniuriatum,per illius versutiam & iumenta tollit:quò suspicionem auferat peccati,nudatam pietatem ostendit: ac vide praui dæmonis propositum. Dixit, inquit, dominus diabolo:Vnde venis? Hinc superbus & tumens,neque sui locum & statum sciens, neq; interrogantis dignitatem,dicit:Circumiui terram,& quæ sub cœlo sunt
Ibidem. perambulans,assum. Quasi diceret se hostis his quæ sub cœlo sunt dominari. Et ab eo quoque terrestria quæque calcantur,atque sub pedibus habet vniuersos homines: circumiens terram, & perambulans quæ sub cœlo sunt,
L assum.Sed iam rescinditur diaboli superbia. Nam cùm putauit se imagini dei dominari, exclusus est de terra, vt non iam eandem perambulet, exularéque ipsum facit omnium dominus. Ipse enim qui prædicit: Quomodo habitabo in eis,& ambulabo,& ero eorum deus. Priora quidem illa perambulauit diabolus,tunc scilicet, cùm idololatria vndique diffusa,cùm luxuria in dominio erat, cùm vniuersa malitiæ germina pullulabant, perambulauit diabolus.Cùm autem sanctitudo & veritas, ab his qui veritatem custodiunt, deus inhabitabat, atque perambulabat. Nunquid considerasti seruū meū Iob,quòd non est ei similis in terra, homo irreprehensibilis,iustus,verax,recedens ab omni malo? Postquàm dixit, Et quæ sub cœlo sunt omnia perambulaui: atque sic elatus est superbia, tanquàm vniuersis dominaretur: hanc soluens veritatis sermo,dicit ad eum: Vidisti hominem à te minimè suppeditatum? quandoquidem dicis te omnibus dominari: vidisti eum qui vniuersam tui maliciam vicerit? vidisti conculcantem te qui omnes conculcas? vidisti eum qui soluit tyrannidem, atque iniquitatem iustitia resoluētem, impietatemq; pietate?Hic autem circunstans deo dicit: Non gratis colit M
te:obiicit iumenta vt eius vituperet modum: & quo eiꝰ versutia imbecillem ostendat virtutem. Tu ei dedisti abundantiam, si nudetur,hypocrisis apparebit: dicit ei deus,Tange vniuersa quę habet.Sciebat enim quoniam Iob.1.b
ad auaritiam insatiabile propositum habet, ideo dicit: Ecce omnium do tibi potestatem, tantùm in eum manum non extendas: terminis describit malitiam diaboli. Cæterùm vide qualem tendit arcum aduersus iustū, qualia mittit tela.Et primùm ipse mali operator,semetipsum malorū nunciū præbet.Ipse iumenta percutit,atq; idem percussionem annūciat. Dixit nanq; diabolꝰ Iob: Diabolꝰ nū
cius ad Iob. Boues arabant, & asinæ pascebantur iuxta eos, & irruerunt prædones,tulerūtq; omnia, necnon & pueros percusserūt gladio, & quasi ego solus euasi vt annūciarem tibi.Prima diaboli tentatio, primum telum aduersus iustum generosumq; dimicatorē. Sed opposuit Iob ex aduerso fidei vmbonem,qui potuit omnia tela ignita extinguere.Iuga boum perdidit, & anima non est diuisa. Asinæ perierunt,nobilisque pullus pietatis frenum non negauit. Vidit amaram nunciationem perditionis iumentorum, & permansit veluti firma turris insuperabilis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A rabilis. Diabolum prauitate crudelem existentem, crudelemq; facti proposito pœnituit, & pœnituit sic nunciasse. Atq; diligenter attende, ne te prauitatis suæ intētio fugiat, qua & Apostolus prospiciens: Non enim, inquit, ignoramus versutiam eius: vt ergo sibi nunciauit, quòd & iuga boum arabant, & asinæ pascebantur, & venerunt prædones. Vidit autem Iob auditam rem tolerare generoso animo, pœnituit quòd malè nunciauerat, & ad semetipsum fermè conuersus, dixit diabolus: Malè nunciaui, dicēs homines secum pugnare. Potest ex hoc iste cogitare, quoniam si me homines expugnauerunt, affecerūtq;, quid apud deum interrogatio? Malo, inquit, arcu sum visus, non pro intentione eieci, sagittæ in emissione fefelli, errauerunt tela. Vt ergo ab hominibus ei mentem ad deum traducat, atq; ostendat nō homines, sed deum bellum suscipere, dicit ei: Ignis de cœlo cecidit, vt non homines & hostes videantur iniuriari, sed ignis de cœlo cecidit. Quare ergo seruis iniuriāti? quare iumenta tu consumenti fœneraris? Ignis de cœlo cecidit, audit Iob, & iterum fortiter tulit: nam patientia il

B la vera, patiētia erat vsq; in finem præparata, de qua inquit Saluator: Qui autem sustinuerit vsq; in finem, hic saluus erit. Ignis de cœlo cecidit, quotidie laboranter offerens pro liberis sacrificium. Quod ergo quotidie laborans ferebat, repentè autem simul deus in sacrificium suscepit: Ignis de cœlo cecidit, si ergo solus inductus essem, iustè dolerem: si autem pauperes inducbantur, nūquid poterit deus pauperes despicere? noui quoniam in sacrificium suscepit, reddet centuplum, non enim ex iniquitate parta sunt iumenta, neq; enim per auaritiam oues acquisiui. Ex velleribus ouium mearū calefacti sunt humeri pauperum, os viduæ benedixit mihi. Noui quid facit dominus, nunc veluti sacrificium meam accipit substantiam, eandem mihi augebit cum additamento virtutis: non me mouent exteriores sagittæ interioribus vallatum, confirmant me magis intrò dei sagittæ, potētis acutæ, de quibus dicebat Dauid: Quoniā sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: quales sagittæ? Sagittæ pietatis, sagittæ iustitiæ, sagittæ desiderij ad deum, sagittæ zeli virtutis. His diuinis sagittis anima vulneratur, vbi autem omnē industriam adhibens diabolus, iumentisq; illum nudās, virtute minimè nudauit. Refugit de cætero ad aliam na

C turam, agriculturamq; naturæ violat, & ramos à radice diuellit, boniq; luctatoris pueros conterit, tollitq; circulatim fructus, quo genitorem tristitia afficit. Et quid facit? respice prauī nunciationem quomodo est ironia plena, atque ad seductorem repens, potensq; illius generosi animum frangere: dicit ergo ei: Filiis tuis, & filiabus vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repentè venit ventus vehemens, irruit è deserto, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruēs oppressit pueros tuos, & mortui sunt. Et verbum fictum potens excitare fletum, non dixit super filios tuos, sed super pueros: simul audiens, misericordia vulneretur, atque miserabundus compassione flectatur. Venit spiritus magnus è deserto: iterum iudici detrahit. Spiritus enim non hominibus, sed deo est subditus. Corruens oppressit pueros tuos, & mortui sunt. Tunc Iob surrexit, sic enim scriptum est: Bonum surrexit, non enim decidit plaga, sed surrexit pietatis virtute. Surrexit & adorauit. Merces calamitatum adoratio, pulsatus ærumnis benedicit, oppressus gratias agit, & circuntotondit comā.

Nunc in nobis flentibus multi nutriunt comam, ille autem circumabstulit. Quare id quod quæritur, flenti contrariam in formam constituit habitum. Ibi enim signum fletus, vbi honoratur coma: vbi verò tonditur, à D fletibus contraria sumitur figura. Et scidit tunicam suā. Figura quidem ipsa ad dolorem tractus, reuera ad virtutem exuitur tunica: qui veluti nudus luctator, adstantem aduersarium circumplectetur atque mirabili lucta pro brabio iustitiam reportet. Exuit tunicam iustitia vestitus. Et inquit magnus iste religionis splendor: Dominus dedit, dominus abstulit, sicut domino placuit, ita factum est, sit nomen domini benedictum in secula. Nobilis animæ eadem ipsa vox sagitta diabolo fuit, fregit hostium aciem. Nudus exiui de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Apostolica vox, temporibus apostolicis virtutis ad profectum veniens: Nudus exiui de vtero matris meæ, & nudus reuertar. Quemadmodum apostolus inquit: Nihil intulimus in hunc mundum, manifestum quoniam nihil efferre possumus. Dominus dedit, dominus abstulit. Omnia, vt breuibus vtar verbis, auferuntur: sola mulier relinquitur, antiquum diaboli organum, scilicet sibiipsi vetulam seruans. Quoniamquidem sciebat, quoniam per mulierem primum hominem subegerat, ideo mulierem sibi reseruat, quò ad versutiam vt eisdem armis vtatur: sed ibi Adam inuenit, hic autem Adam non inuenit: ibi Adam inuenit & Heuam, hic Heuam inuenit, Adam verò non inuenit. Dicit ei mulier, quousque tu sustines? verè diaboli verba sunt hæc: quousque torquentis vox est. Ego torqueor, tu dicis quousque: ego flagellor, tuq; ad plagas addis flagellato, quousque sedes expectans de die in diem salutem tuam? Inuitè diabolus Iob virtutem laudat, prædicat eius potentiam, quoniam sub spe certauit. Exinde vide scribentis sapientiā. Et prospiciens in eam Iob dixit: non dixit respiciens eam: sed prospiciens. Quare ignorabat nanq; suam vxorem? num secum sedebat, num ex eadem liberos genuerat? Quare ergo prospexit? prospicere ostendit, quòd nō eam vidit, sed eum qui in eam prospexit: diabolum Iob cognoscebat, qui in serpente fuerat locutus, & nunc in muliere loquentem, & dicit: Vt quid quasi vna de stultis mulieribus locuta es? quare non dixit, quasi vna de impiis, quasi vna de infidelibus? Sciebat enim eam non infidelem, sed ad insipientiam simul arreptam. Secus autem atq; aliter deum neganti insipientis vox datur. Dixit enim, inquit, insipiens in corde suo, non est deus: quasi vna de stultis, veluti si quis diceret, quasi Heua locuta es. deinde, Si bona suscepimus de manu domini, mala quare non sustineamus? O nobilem animam, hìc mihi eius animam proba: nam nouit Iob se pro virtute certare, non nouit se pro patientia coronandum, sed existimauit esse tantummodo calamitatem à deo latam. Mala esse putauit, atque mala putans sic certauit: si nouisset coronam, multò magis certasset. Quare ergo puniens deus sibi non dixit, Vide quam rem agis, futurum est, vt tibi prælium per diabolum paretur: decerta, potenter age, quò ne tuam mentem in fugam vertat, ne sacrilegij more tuos diripiat cogitatus, ne tuam animam prædæ habeat loco: sed neque alienum deesse dicas, deceptiones, errorémque dimicatori nunciare. Nam Petro dicit dominus: Petre, ecce expetiuit vos satanas, vt cribraret sicut triticum. Apostolis prædicit tentationes, Iob autem dimicationem non prædicit: nunquid iniquitas apud deū absit. Sciebat enim deus diaboli malitiam, sciebat inuidiam, sciebat versutiam, qua inficere virtutem poterat: si dixisset ei deus: Caue tibiipsi & certa: si sustineueris in finem, substantiam tibi duplo magis restituā, regnū cœ-

2.Cor.1.c.

Iob.1.d.

Matth.10.c. &.24.b.

Amissum obtulit Iob pro sacrificio.

Psal.37.a.

Iob totondit comam.

Iob.1.d.

Ibidem.

1.Tim.6.d.

Gene.3.b.

E

F

Psal.13.& 52.a.

Lucæ.22.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lorum hæreditabis, immortalitatis accipies coronam, vniuersus orbis tuis laudibus resonabit. Si hoc dixisset, certasset vtique iustus, sed iterum diabolus occasionem cœpisset. Et si quidem certans ille vicisset, deo dixisset: Nunquid gratis certauit? promisisti ei immortalitatem, promisisti regnum, promisisti coronam. Si enim qui temporalia ex eiusmodi consequuntur, non vtique iusti, sed quasi mercenarij habentur: si cœlestium promissionem recepisset, num diabolo multò maior accessisset occasio? sed occultat coronam, quò dimicatorem ostendat. Quare ergo, inquis, & apostolis non occultauit? Si enim non dixit Iob, quare ratione pari apostoli dimicationem nō tacuit? Solus Iob certauit, pro semetipso desudauit, apostoli autem erant præcones terræ, orbisq; doctores: ipsis occultari poterat, sed res mundo detrimentum fuisset. Potuerat Paulo sine coronę promissione certare: sed non vbique Paulus, non vbique Petrus. Multorum animæ infirmæ sunt, multorum animæ vacillant. Si enim hodie regno prædicato, fruitione futurorum bonorum, angelica conuersatione paradisi, deliciis multi promissa despiciunt, ad præsentiam anhelantes: cùm H de re prorsus tacitum fuisset, quis ad pietatem euolasset? Meritò ergo dilecto Iob ventura non ostendit, quò auditorum animum excitet, quò mundi roboret mentem. Multi nunc regnum & audiunt, & despiciunt, prauitatemq; induunt, multi à malitia non recedunt, honorant hodie ieiunia multi, & dicūt: hodie aduersario meo nihil dico, transibit passionis Christi dies, causamq; peragam, vlciscar iniurias, mulctam faciam. Nónne igitur frater es Esau? hæc cogitans, eadem ipse quæ & Esau dicis. Etenim tunc & Esau fratrem interficere voluit, sed Gene.27.g. venerabatur patrem. Et quid dixit? Venient dies luctus patris mei, & occîdam Iacob fratrem meum: transeat patris mei mors, & tunc interficiam. Et tu quid dicis? Transeat Christi passio, & tunc contra aduersariū meū litigabo. Vide ne frater Esau sis, audi quid Paulus dicit: Heb.12.d. Ne quis prophanus & fornicator, vt Esau. Hæc à nobis non iritatione fratrum, sed susceptionis auxilij loco, atque ad eorum salutem dicta sunt. Contingat autem nos & verbo instructos, & historiis edoctos, sanctorumq; patrum & prophetarum certaminibus ad perfectionem dirigentibus, & opere perficientibus, continuò deo gloriam reddere, & nunc & semper, & in secula seculorū, I Amen.

Apostolis, quare prædicta tētatio.

Homilia quarta.

VBiq; quidem, ac omni (vt ita dicam) in diuino sermone rebus inferiora sunt verba, materia inferiores dictiones, præcipueq; in his, quę summè perfecteq; à beato Iob acta sunt. Nemo vnquam potuit sermone sancti huius praeconia abundè dilucidare: etenim tametsi mille de eo, decémque milia dicantur, sermo tamen à condigna veritate relinquitur, tumverò cùm præcesserunt à nobis pro virtute, quātuis mediocriter dicta sunt. Nihil hodie impediet, quò minus eisdem ipsas narrationes attingamus: nec quisquam existimet materiæ iniuriam fieri, si narrationem consideremus. Nam neque Iob incisus dolet: si enim merso corpore non doluit, quomodo narratione conciſus? Cognouim⁹ ex præmissis quemadmodum vniuersa amisit, magis autem vniuersa inuenit. Cuncta enim lęta amittēs, lęticię radicem non amisit: amisit liram, sed artifex remansit: amisit abundantiæ fructus, sed beneficentiæ fructus superfuit. Nudatus est omnibus iumentis, atqui haud est virtute nudatus. Abiecit diabolo iumenta, vitæ commoditates abiiciens: quemadmodum Ioseph pallium impudicę mulieri, in passione nō patiebatur. Oportet enim naturæ passionem fateri, atq; animæ virilitatem laudibus celebrare. Ostēsa sunt naturæ iudicia, & virtutis fortia ostensa sunt. Audiuit liberorum exitum, & scidit vestimenta, quò naturæ compassionem ostenderet. Nisi enim passus fuisset, fortasse veluti virtutis amator non laudaretur, sed veluti insensibilis damnaretur. Sed passus quidem fuit, vt homo, sustinuit autem velut amator dei: & naturę infirmitatem reprehendendam prodidit, sed non pietatis modum. Scidit vestimenta, sed adorauit. Igitur diabolus non tam intulit, quàm accepit plagas: non tantùm vulneraui t, quātùm vulneratus est: sed primùm ad agonem bene certantem adducit deus, quò clariori eum patientiæ diademate coronet. Item ex secundario angeli assistunt, & diabolus in medio, interrogatur ab eo qui omnia nouit: Vnde tu venis? Num sapiē Ibidē.a.a. tiam diuidens nouerat vnde venit, quòd victus à iusto veneratur? Vult ergo dicere: si optimè scienti suam fateatur fugam, pandere nanque confundebatur: eadem ipsa prima voce vtitur: Circumiui terram, & quæ sub cœlo sunt perambulans, assum. In hoc enim exiuisti, hæc postulasti: nónne tu dixisti: Da mihi Iob & vniuersa quæ L possidet? quare certamen abscondis, quò iusti coronam occultes? Dic certamen maledicte, dic luctā, quò victoriam iudicet. Sed quod occultabat inuidens diabolus, id eximia philosophia extollit omnium dominus. Nunquid cōsiderasti seruum meum Iob? quod occultas, ego palàm facio. Interrogat deus sæpenumero, nō vt discat: sed quò interrogatorum mentem experientia intueatur, si verè scienterq; fateātur. Sic interrogauit Cain vbi Gene.4.b. est Abel frater tuus? Voluit nanque eum, qui malum fecerat, vel sui ipsius accusatorem stare, quò sui accusatione facinoris magnitudo leniretur. Omnis enim qui seipsum accusat, iudicis iram mitigat. Quemadmodum igitur tunc interrogabat Cain: vbi est Abel frater tuus? Ille autem putans interrogationem ab iustitia procedere, dicit: Nescio, nunquid custos fratris mei sum? atq; vbi mentem probauit, tunc increpauit facinus, dicens: Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Sic & nunc vbi diabolum interrogans fugam, quam pertulerat ab eo, non didicit: ipse tandem edidicit fugam, victoriámque iusti laudibus celebrat: Nunquid considerasti seruū meum quòd non est similis ei super terram, & adhuc M retinens innocentiam? Hic mihi diligenter attende, ne que transeas diuinarum scripturarum verba. In primo testimonio minimè dictum est, & adhuc retinens innocentiam, sed in secundo. In primo dixit deus: Nunquid considerasti seruum meum Iob? Quoniam non est ei si- Iob.1.b. milis in terra, homo irreprehensibilis, & timens deum, iustus, verax, & recedēs ab omni malo opere. Et adhuc, retinens innocentiam, non apposuit. post certamen verò, postq; victoriam quasi coronam adducit famæ celebritatem suis certaminibus conuenientem. Cùm enim mille, decemq; milibus modis patiens, absque malitia tulisset calamitatem contra dominum nō blasphemās, cuncta iudicans bonitate, & dicens: Si bona suscepimus Ibidē.2.c. de manu domini, mala quare nō suscipiamus? Cùm sine malitia fuisset verbum, coronam sibi plectit malitia vacuam, & dicit: Quoniam non est homo ei similis, retinens innocentiā. Tu autem quare incassum dixisti, per- Ibidem.2.b. de vniuersa quę possidet, in vanum suæ inuidisti substātiæ? Dixisti enim hominem pecuniarum occasione deū colere, nudatus est pecunia, atque haud virtute nudatus. Tu verò diabole inuacuum dixisti: perde vniuersa

K Gene.39.c.

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

A quæ possidet. Non stupet malicia in sui prauitate. Item malitiam aliam comperit, quæ iusti virtutem superare, ac prosternere posset. Dicit ergo deo: Pellē pro pelle, & Iob.2.b. cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua. Nihil, inquit, magnum, si pecunia excidit, libenter omnia spreuerit, quò se seruet. Sed si vis hunc ipsum probare, carnes eius tange: si in faciem benedicat tibi, id est, maledicat: etenim scriptura benedictis maledicta velauit. Et quare hæc scripta sunt? vt tu fidelis discas, cùm alieni mali turpia narraueris, eadem verborum honestate velare: neque honesteris turpibus operam præbens, sed turpium locutionem fugiens. Propterea, inquit Apostolus: Coloss.3.b & Ephe.4.f Omne verbum turpe non exeat de ore vestro. Hinc deus iustum secundæ dimicationi tradit, & dicit. Non ipse ea ex tentatione discens, qualis sit dimicator: sed ex tentatione diabolum vituperans. Deus enim prius Iob.2.c. vniuersa cognouit. Egressus autem diabolus à facie domini, percussit Iob vlcere pessimo, à planta pedis vsque ad verticem eius. Totum eius corpus vnum vulnus effecit, vnam cicatricem: oportuerat enim totum, ac B per totum coronari luctatorem, à pedibus vsque ad caput. Salutare vulnus, victoriosum vlcus: vlcus quidem apparenter scaturiens sanie, quātum verò quis intellectu consequi potest, famæ celebritate plenum. Sanies vlceris affuit paruo pro tempore, eadem verò famæ celebritas, quam lucta peperit, nullis deficiet. Percussit eum vlcere pessimo, à pedibus vsque ad caput, quò totus per totum membra coronatus appareat: hinc vbi eum corpore tam inualidè se habentem, nullus contingit qui caperet locus: sed omnis domus, veluti corruptelam quandam eiecit: neque enim secus erat vulnus Iob, quàm fœda corporis quædam corruptio. Exiuit ciuitatem, non humanum habens certamen, sed vim nostram valde superans: nam & extra ciuitatem esse Christi imago erat: propterea Paulus dicit: Quorum enim animalium infertis sanguinem in sancta, horum corporum cremantur extra castra. Propterea Iesus vt sanHeb.13.b. ctificaret populum, extra portam passus est. Christus extra portam, Iob extra ciuitatem sedet in stercore, expe- Matth.27.d Ibidē.21.b. Psal.112.a. ctat suscitantem de terra inopem, de stercore erigentē C pauperem. Videbat proprium corpus labens, animam verò stabilitam. Videbat corpus vermibus ebullies, animam verò pietatem parturire: videbat corruptum ferreum vas, atque ante Paulum recordatus est verborum 2.Cor.4.d. Pauli, licebat enim sibi dicere: Sed licèt is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen qui intus est renouatur de die in diem. Testam accepit qua sanies ferueret. Testa quidem saniem ebulliebat, hostis verò patientia Ibidem.b. frangebatur. Decuit & ipsum dicere habentem testam: Habemus thesaurum hunc in vasis fictilibus. Sedit in stercore, qui multos de stercore erexit: testam suscepit, qua saniem ebullire faceret: in mortuo luto viuentē, lutum ebullire faciebat. Venerūt tres amici, trahūt ad so- Iob.2.c. lamen aduersa: venerunt Eliphas Baldath, & Zophar, tres reges ad regem. Rex enim erat ante hæc, qui dice- Ibidē.29.d. bat: Cùm sederem quasi rex, circunstante exercitu. Et sederunt, inquit, septem diebus, ac septem noctibus, & nemo loquebatur. Mediocres enim calamitates solamen recipiunt, magnitudo verò calamitatis silentio honoratur. Id enim verum est solamen, cùm passio vincitur. Et quemadmodum morbi ipsa in summa potentia diffugiunt medelam, sic supremæ calamitatis passiones omne solatium fomentumq; repellunt: siluerunt taciturnitate passioni communicātes. Et quid facit? Cùm enim illos calamitas superasset, nemóque ausus fuisset solatij

vocem frangere. Primus ipse verba incipit, ianuam ape D rit, patiens non patientibus. Scimus omnes, quoniā his qui passionibus, qui tribulationibus, aut alio mœstitiæ malo laborant, prius vocem rumpere quisque pudore tenetur, ne importunus aliquis virtutis, aut exempli magister videatur. Si autem viderit incipientem, sine periculo & pudore sequetur, hoc fratres & consuetudo docet, & re ipsa exercitatio suggerit. Vt vidit passionem amicorum solatium excludere, portam aperit patiens, & quamprimùm incipit veluti tragœdiis quidem de calamitate dicere, prorsus vbique blasphemiæ sensum fugietis. Prima vox Iob: Pereat dies illa in qua natus sum, Iob.3.b. & nox in qua dictum est, natus est homo. Non impiè agens hæc dicit, sed patiens. Et vide quid facit. Quemadmodum si quis apostematis morbo circunuentus, ferro recidatur à medico: non habens quomodo recidenti aduersetur, circunstantia tangit, atque adstantes mordet, illis quidem inferre nihil habens, ad medicum autem extendere manum non volens. Sic & Iob blasphemiæ magnitudinem timens, facit inanimatis iniuriam, atque fiduciam passione adauget, non contra deum au- E dens, sed se denique accusans. Maledicit autē non creaturam, sed suiipsius diem, Potestatem, inquit, habeo diei mei, non maledico conditorem, mei ipsius diem maledico. Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictū est, natus est homo. Hæc dicit & Hieremias: Heu mihi Hier.15.b. mater, vt quæ me talem peperisti virum iudicatum & damnatum, maledicta dies in qua natus sum. Hæc omnia quasi mœsta quædā tragœdiisq; simillima sancti exprimunt: vt tu posteà discas, non in deliciis egisse vitā, sed mala innumera tolerantes, in agone certasse. Fleuit ergo Hieremias, dicens: Heu mihi mater, vt quæ me peperisti virum. Et patiebatur quidem veluti homo, sustinebat autem quasi dei amicus. Moses pari modo ma- Exo.34.a.d gnus dei legislator, qui tabulas sacras suscepit, qui eorū qui conducunt in vitam, prior magister fuit, ac ipse multitudine calamitatum deo dicebat: Domine tu dixisti, Num.11.c. quoniam inueneristi gratiam apud me, & noui te super omnes. Si ergo inueni gratiam in conspectu tuo, tolle animam meam à me, non possum ferre onus populi huius, penè me lapidabant. Nunquid ego eos genui? nunquid ego eos peperi? quoniam dicis, porta eos quemad- F modum nutrix portat puerum: non possum ferre populi Ibidem. defectus. Tamen ingemiscens & flens vt homo, non vt infidelis blasphemauit: sed ostēdebat naturæ passiones, quasi per ipsas argueretur. Sic ex perfectis quisq; ingemiscit. Similiter Habacuc dicit: Vt quid mihi labores Habacuc ostendisti, & labores inspicere miserias hominum? In .1.a. conspectu meo factum est iudicium, & contradictionem potentiarum iudex accipit, & propterea egredietur iudicium prauum: princeps postulat, & iudex accipit, & laceratur lex. Sic omnes passi sunt iusti, summaq; laborant modestia aduersus mundi difficultates, sed hæc loquens, haud ad tuæ intentionis conuenientiā trahas, neq; dixeris: Nunquid ego sum melior Hieremia contra mundum clamitantem? neq; sanitatis verba vulnera tibi fiāt. Hæc autem scripta sunt, vt discas qualē agonem pertransiuerunt, vitamq; quibusdam periculis plenam duxerunt. Vis discere qualis esse debes, disce quæ post gratiam fuere passi sancti prophetæ, passi & apostoli. Sed illi quidem patientes dolebant, hi verò patientes gloriabantur. Venit Paulus in medium patiens quidem, ingemiscens, verberatus, sed non plorans: tormentis afflictus, sed gaudens. Et quid dicit? Non solùm au- Roma.5.a. tem, sed & gloriamur in tribulationibus, sciētes quoniā

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit. Et
Acto.5.g. iterum: Verberati ibant gaudentes apoſtoli, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Chriſti cõtumeliã pati. Ne ergo ſuſpiceris, quæ ante gratiam fuere, ſed gratiæ conſequentiam. Dicta verò ſunt nobis, vt diſcamus ex laboribus ſpem: ſic & Iob maledicit diei, & anima patitur, neq; animam torquet impietate, ſed ſuffert vulnera: neque animam blaſphemia vulnerat. hinc quoniam expedit ocyus recedere, Iob nobis ſeriem breuius perſtringã. Deo excepto, vniuerſi quò id certamen tenderet, ignorabant. Iob cuius rei gratia dimicaret, neſciebat: neſciebat, quoniam ei gymnaſium palæſtra fuerat propoſita, amici ignorabant dei intentionem, diabolus ignorabat futurum: ſi enim ſciuiſſet ſibi ſuccumbendum fore, nequaquam tentaſſet Iob, neſciebat quó nam agonis huius finis tenderet, quoniamquidem deus permiſſione id cõcedebat. Sciebat Iob non præſciens, ſed à deo edoctus: diabolus autem neſciebat quem nam finem certamen reſpiceret. Non enim tentaſſet, ne maiorem ſecum con-
H fuſionem traheret, ſed & quæ in ſanctis paſſus eſt martyribus, eadem & in Iob: trucidauit martyres, quò deleret eccleſiam, neſciens quòd poſt martyres floreret eccleſia. Omnes ignorabant amici, deo excepto, dei conſiliũ, ignorantes Iobq; probationem, trahebantur veluti in cõparationem ignorantiæ. Magis damnum eſt Iob, quaſi digna patientem, quàm dicere contra deum iudicantẽ indigna. Attende diligenter, trahebantur in condemnationẽ hominis, veluti digna peccato ſuo patientis, quàm aduerſus deum dicere quòd iniuſtè iudicauerit. Et parte quidem vna pro intentione ducebantur, deum ſcilicet ab iniuſtitia vendicantes: parte autem peccabãt, innocentem damnantes. Iſta autem ignorantia pro ignorantibus reſpondet. Et fatentes ſe ignorantiam philoſophari, ſententiam non ferunt videntes dei iuſtitiam: iuſtitiam quidem Iob proſcribunt, dei autem iuſtitiã laudant. Hinc Iob ab amicis reprehenditur, & dicunt ei:
Iob.4.a. Quando radicati in veritate perierunt, quando vidiſti iuſtos funditus deletos? niſi peccaſſes, inquiunt, & peccato dignus fuiſſes, non te iniuſtè iudicaſſet iuſtus. Multa tua ſunt peccata: ſi verò non peccaſti, vnde
I tibi hoc, niſi filij tui peccauerint? ſæpenumero viduis iniuſta, orphanis triſtitia feciſti. Si autem hæc ita ſunt, iuſtè te hac deus plectit pœna. Iob ſe quidem ſciebat nihil egiſſe tale. Vbi ergo vidit Iob quoniam apud homines quidem damnatur, propria verò conſcientia ipſum nõ damnat. Neq; eum deus negligit, quoniam hominibus ſuadere non poſſet, ſermonem ad iudicem vertit, animæq; oculum ad alta dirigit, non blaſphemans, ſed ro-
Ibidẽ.7.d. gans cum lachrymis, dicit ad eum: Qui nouiſti mentẽ hominum, vt quid me poſuiſti contrarium tibi? tu feciſti me compotem iuſtitiæ tuæ, nouiſti cor meum. Hinc magnum quoddam Iob, nõ malitia, ſed puritate loquitur, atq; vt plura in vnum complectar. Multa enim eſt
Ibid.10.a.b. materia ſermonis iuſtitiæ, dicit: Quis mihi dabit iudicem, mediũ inter me & te, vt cognoſcas quot ſunt pec-
Ibidẽ.9.d. cata mea? quoniam ſic me iudicaſti. Horridum verbũ, ſed abſque malitia: præueniens enim dies, inquit, quoniã non eſt ei ſimilis ſine malitia, ei autem qui eſt ſine malitia, nemo verbum ad malitiã reputabit. Semper enim omnes nos, ſicut deus homines, non modò rebus, ſed ipſo operantium propoſito iudicamus. Iniuriatur filius patri, factum intolerabile & patienti, & audienti: qui erit huiuſmodi, patricida vocabitur, ſceleſtusq;, impius, quòd patri contrariam vocem fregerit, quòd auſus fuit vitu-
perare ſuam radicem. Hoc iſte patitur, & tacet, & qui K
perfecto fuerat ſenſu. Porrò infans, vel ſine malitia puer
tametſi patrem matrẽmve offenderit, omni lætitia deſiderabilis. Sæpe matres iritant filios ad iniuriam trahentes, non iniuria, ſed abſq; malitia, integritate, & obſeruantia moris admonitæ: Sic & deus ſciens, quoniam non malitia, ſed puritate loquitur, teſtimonium ei reddit, dicens: *Et adhuc perſeuerans in innocentia.* Suſci- Iob.2.c.
pit verba Iob *ab eo vocatus, tremendum verbum: dominum ſeruus in iudicium trahit, homo deum, factura factorem. Sed quemadmodum paulò antè diximus*, puritatis non malitiæ verbum fuit, *veruntamẽ fratres* eadem non ſunt ſine intellectu puritatis, *ſed omni ſapientia referta. Vis autem diligentius intueri? nihil petiit* Iob quod non fecerit: ſciebat ſeſe dei domeſticum, ſciebat deum ſui ipſius dominum. Sed quoniam Iob ipſe ſæpenumero inter ſeruos ſuos iudicandos diſputans, in iudicio permiſit eis paris ſermonis poteſtatem: atque ſi quando ſecum ſeruus experiretur, non veluti ſeruo obſtruebat os, ſed iuſto ſermone vtebatur. Quod ipſe fe- L
cit, ab alio ſibi fieri petiit, verbo illo ſuaſus: Quoniam Matth.7.a.
eadem menſura qua menſi fueritis, remetietur vobis. Et dixit, *quis dabit iudicem?* Et quando ſeruo paris ſermonis *feciſti poteſtatem*, audi eum cùm virtutes dinumerat, & *eas non honoris cupiditate, ſed puritate dicẽtem*: Non contempſi iudicium ſubire cum ſeruo meo Iob.31.b.
& ancilla mea, cùm diſceptarent aduerſum me. Dabo reſponſum deo: Nunquid & non in vtero fecit me, qui formaret eum? hoc cogitans, nautæ communi communem dicendi tribuit poteſtatem. Nos autem fratres nõ tales: admiraris iuſtum, teipſum damna. Quoniam ſæpe cùm quis accuſat, non dico ſeruum, ſed ſe paulò inferiorem: ſi reſponderet iuſta, audacia *inhoneſta putaretur: pro paritate honoris loqui decet: poſtulat quod iuſtum eſt, & tu iuſtam accipe dicendi paritatem. Accuſat ſuperbus, & neque iuſtum accipit ſermonem*, neque *ſilentij veneratione mouetur*. Si tacuerit qui accuſatur, damnatus eſt, inquit, labia neſciuit aperire: ſi loquetur, auſus eſt, inquit, aduerſus dominum verbum frangere. Alius arrogantia tumens, ſi à iuſto, ſi à nobili viro rogatur alteri ſermonem reddere, egrediq; ad parem, M
& charitate conculcare malitiam, illico ſuperbia arreptus dicit: Ego ad hoc condeſcendam? O ſuperbia, vbi ſtetiſti vt deſcendas? Ego ad hoc condeſcendam, veluti cœlum perambulans, & nubes, ſic loquitur. Eandem perambulas terram, ex eadem nutriris, in eandẽ reuerteris, in eandem tumulaberis, & quò deſcendis? Non pudore confunderis ad conſeruum dicere, Ego in hoc cõdeſcendam? Non erubeſcis eadem dicens, ſciens quoniã Ieſus propter te deſcenderit? Ad tales ergo ſententias, ſimilemq; ſuperbiam cũ Salomone clamare licet: Quid Eccli.10.c.
ſuperbis terra & cinis? Tamẽ ad nobis ſubiectum opus reuertamur. Quis dabit mediũ iudicem inter te & me? Apparet ei tandem iuſtus iudex, & de turbine ei, nubibusq; apparet futurus imbrem benedictionis effundere, apparet ei ex nubibus ſtercoratum ſemen irrigaturus, atque excitat Iob, nutuq;, ſolo paſſiones diſſipat, nutuque eum erigit, qui ceciderat, & dixit ei: Exurge atq; pręcin- Iob.38.&
ge ſicut vir lumbos tuos, interrogabo, & reſpõdebis mihi. Quandoquidem in iudicium vocaſti me, & dixiſti: Quis dabit iudicem medium inter me & te? Surge ô ge Ibidẽ.9.d.
neroſe miles, q aduerſitatis ictu nõ cadis. Si enim *quis* correctus generoſè tulerit correctionẽ, audit à deo, Exurge: veluti cùm ad Hieruſalem dicit, Exurge Hieru- Eſaiæ.51.f.
ſalem, quæ bibiſti de calice iræ. Accinge ſicut vir lumbos tuos,

Universidad de Deusto

A bos tuos,interrogabo te,& respõdebis mihi. Non enim vocasti,inquit,me vt tecum iudicarer:inter me & te iudicium postulasti, tu sis iudex: nunquid vanũ putasti iudicium meum?Sed vt videaris iustus:putas à me,inquit, hanc aduersum te permissam esse calamitatem, quàm vt te iustum ostendam?Et inde eisdem diligenter attende verbis,nõ dixit secus se visitasse,quàm vti fiat iustus: non enim aduersitas iustum eum effecit,sed iustum esse ostendit. Existimas me secus visitasse te,quàm vt appareas iustus:mihi quidem,inquit, & ante ipsum agonem notus eras,mundo autem per aduersitatem innotesces, mundo per certamen prædicaberis : propterea visitaui te,non vt noceam,sed vt coronem:vt illustrarem, non deturparem.Verùm quoniã ex puritate ipsa naturę mẽsuram egressus,tuę parco integritati.Nam etsi quispiam puritate peccauerit, deus ad rectum redigit ex puritate factum . Cùm verò prorsus deum in iudiciũ vocaueris, dic mihi, qualem habes apud me honoris paritatẽ? vocasti me,vbi eras cùm ponebã fundamenta terræ?Coætaneus factori fuisti, quòd eum in iudiciũ vocares:Hic quidem ante secula , tu autem post multa secula . Cùm formarẽ terram,non aderas:omnis creatura facta erat,
B & tu nusquàm eras . Antiquiorem ergo seculis creatorẽ conditionis in iudicium vocasti : cùm extenderem funiculum super terram , cùm fundarem columnas eius, cùm eduxi de vẽtre matris eius, cùm pariebatur mane, vbi eras?cùm eandem nubes operuerunt,caligine autem circundedi, vbi eras? Admonet eum tanquàm indignẽ fuerit locutus,puritate quidem,verùm & ignorantia.Et quid facit?Non pro omnibus eundem increpat,sed quasi amicum inter se & illum corripit. Vbi ergo hæc,hisq; similia dixit(non enim nobis est tẽpus omnem dictionem interpretari) & Iob in sui notitiam veniens : nam
Iob.42.a iustus prius ex reprehensione lapsum corrigit:dicit, Domine auditu auris audiui te,nũc autem oculus meus vidit te,& examinaui meipsum, puto me terram & cinerem:vnum locutus sum,& secundum non addam.Vide quomodo reuocat peccatum vir bonus, correptionem suscipiens?Semel locutus sum,& id non malitia,sed puritate,secundò non addam, Qui enim sum ego iudicatus in conspectu domini:quæ non nouerat Iob per puritatem,per correptionem discit:hinc quid deus?non cõcedit ei excusare iudicium, sed dicit : Modò accinge vt
C vir lumbos tuos,sta inquit, sicut vir : ne putaueris quòd te propterea deterruerim ponere iudicium fugiens,sed quò tuam puritatem in melius reformarem . Iudicium quidem non effugi,iustè me iudica,rationẽmque gestorum expostula.Iustificatus es vt sanctificeris in omni regione sub cœlo . Ante passionem vnus te terræ angulus nouerat , post passionẽ omnis te sub cœlo regio cognoscet . Sterquilinium tuum omni regali diademate illustrius,qui diademata ferunt videre cupient: & agonem tuum & laborem certaminis, paradisum feci,sterquilinium tuum colui,ad pietatem plantam cœlestem ostendi:suscepisti cœlestia,accipe & æterna,suscipe omnia duplicia. Hic tuam Christiane spem disce,excellentiamq; promissionis tuæ. Duplum quidem Iob promisit,& du-
Matth.19.d plicia dat:saluator autem suis discipulis dicit,Qui reliquerit patrem vel matrem , fratres vel sorores propter me,cẽtuplum accipet,& vitam æternam possidebit.Sed illud diligenter attende,quomodo seorsum quidem, ac priuatim corrigit amicum:Iob verò amicos publicè re-
Iob.42.b darguit. Dicit enim eisdem deus:Vt quid non estis recta locuti aduersus seruum meum Iob?Sed ô iuste iudex, pro te sermonẽ fecimus,tuam prædicauimus iustitiam: condemnauimus hominem , sed tuam iustitiam innocuam ostendimus. Hìc ergo iustum dei iudicium attende.Si enim pro se secundum iustitiam dicẽtem non recipit,eos qui iniustè contra proximum dicunt,recipiet? Ergo eius amicos corripit,& dicit:Et nunc nisi propter seruum meũ Iob morti vos fortasse tradiderim . Simul ergo & corripit.Saluat quidem,eo quòd nihil mali contra deum dicatur : corripit autem iustum,integritatem in melius reformans.Et honorat quidem amicos per illum,honorat autem iustum per certamen,dátque ei duplum:atque de tenebris ei lumen & tunc illuxit,& nunc. Vnum etiam addẽtes rei ad excellentiam,ostendemus. Suscepit oues in duplum , decem autem amittens liberos,viginti non recipit.Hic exquirendum est,quomodo iumenta quidem in duplum,in simplum verò restituuntur liberi? Bestiæ quidem & iumenta, quoniamquidem amissa perierant, homo autem viuẽs in vita reseruatur, non ei liberos in duplũ dat:ne per eos qui obeunt spem tollat:sed vt ostẽdat, quoniam illi tametsi prerepti sint, viuunt tamen , ac illi quidem omnes sancto Iob lætitia sunt, cohæredẽsque applaudũt : quamobrem ei non dat præter decem,quò Iob inueniatur,nõ à vita in mortem, sed à domo in domum transiens.Cùm eum decem filij E
vitæ terminum finientem ad tumulum vsque duxerũt, decem eundem iterum in resurrectionis die à tumulo in regnum suscipient,atque ineffabilibus illis,sempiternisq; bonis,simúlq; parili lætitia perfruetur. Quibus omnes nos dignos fieri cõtingat,gratia & pietate domini nostri Iesu Christi,cui gloria & imperiũ cum patre & sancto spiritu,nũc & semper,& in secula seculorũ,Amẽ.

Homilia quinta.

PRoponamus igitur vobis dilectissimi , si placet,pro patientiæ solatio,iusti Iob fortia gesta. *Hic est enim qui amplitudine gloriæ tanta dignatus, armisque multorum vallatus,* atque vbique plurima in nobilitate, plurimáque in celebritate prædicatus,magna repentè tactus paupertate,& morbo,& liberorum interemptione,hostium prædatione,amicorum impari fide,pestèque,& carnis doloribus,calumniisque, laborauit . Et id intolerabilius, quòd incogitato sibi omnia eadem,inexpertóque ingruerunt.Nam qui parentibus quidem egenis, talique in domo nutritus, quòd & exercitio eadem & cogitatione pensauerit, facilè onus paupertatis tulerit:qui verò lautus affluentia,totq; pecu- F
niarum deliciis gaudens , si repentè patiatur ab his casum,non facilè sustinuerit talem mutationem . Iterum & qui liberos amittit, tametsi omnes amiserit, non tamen vno atque eodem tempore,reliquos solatio abeuntium tenet: atque prioris amissionis deficiente dolore, si secunda post tempus amissio acciderit , id sibi tolerabilius fiet malum:non enim hulceri obuiat recẽti, sed dormienti iamdudum & extincto,quod non parum doloris amputet:hic autem vniuersum sibi totaliter chorũ in vno momento,atque modo mortis amarissimo surreptum vidit,conuiuij hora:atque ea domus, quæ aduenis hospitariis erat aperta,tumulus facta est illis . Quis autem dixerit,famem illam nouam, & interpretatu difficilem,voluntariam an inuitam nescio. Quomodo enim appellem? Volũtariam?sed nolebat apposita degustare:inuitam?sed aderant cibi,nemóq; impediens erat, appositæ sedebat mensæ , visósque non tangebat cibos. Nam is qui circa corpus ab hulceribus erat fœtor,decerptioni accidẽs,desiderium resoluebat, ipsámq; mensam erumna quadam replebat . Putores, inquit, meos cibos esse video.Et famis quidem necessitas appolita tangere

cogebat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G cogebat. Fœtoris verò magnitudo è carne proueniens, vim famis ſuperabat. Quomodo enarrauerim dolores, quomodo vermium fontes, ſcaturientem ſaniem, amicorum improperia, domeſticorum neglectum? Non enim pepercerunt, inquit, domeſtici mei à ſputis faciei, & nunc derident me iuniores tempore, quorum nõ dignabar patres ponere, cum gregibus patris mei. Num igitur arma hæc eſſe videntur? Nam & arma & intolerabilia, tamen cùm dignatus eſt amator hominum deus dicere ei certaminis huiuſmodi cauſas, quòd vti iuſtus appareas, contra te hæc permiſſa ſunt: ſic reſpirauit quaſi ex illis malis nihil triſte ſenſiſſet. Quemadmodum enim in deſudatione luctatorem ſudore & puluere, & calore multo, & laboribus, & miſeriis pugnare decet: ſic iuſto multa hìc tolerare expedit, generoſeq; ferre vniuerſa, ſi claram hinc coronam ſit accepturus. Nam & ſi corpus illud laudamus, quod & frigora illæſè & calores ferre poſſet, egeſtatémque & famem, itineráque & miſerias alias: multò magis animam dicere beatam decet, quæ fortiter generoſeq; dolorum inuaſiones quaſque ſuſferre, mentémque ſuam in cunctis poteſt ſeruare liberam. Sicut igitur ea, quę ocio & licentia victitat anima, facilè à paſſionibus vincitur: ſic quæ continuò in agone
H pro pietate verſatur, robuſta, inuictáque perſeuerare cõſueuit. Neque ocium egit eadem ipſa cogitans, cura ab illis eam ad certamen traducente. Non modò enim facere quid bonum, ſed & quid malum pati, mercede multa rependitur: atque Iob ipſe paſſionibus videtur magis, quàm virtutis actionibus profeciſſe. Nam neque ita illuſtris eſt habitus, cùm pecuniam poſſidebat, cùm domũ pauperibus referebat, ſubſtantiámque erogabat, quàm quòd audiens ruinam non ſe acerbè egit. Non adeò tum clarus erat, cùm de velleribus ouium nudos veſtiebat: quem illuſtris probabiliſque cùm de cœlo ignem ceciderunt, conſumpſiſſeq; omnia audiebat cum gratiarum actione. Tunc amator hominum, nunc amator ſapientię fuit: tunc pauperum miſerebatur, nunc domino gratias ſoluebat. Neque ipſe dixit, Quid nam hoc eſt? greges cõſumpti ſunt quorum ope decẽ mille enutriebantur pauperes: & ſi indignus ipſe eram in rerum affluentia aſſiſtens, propter eos certè, qui longè ab eo diſtabant, parci oportuerat. Nihil dixit tale, neque cogitauit: ſed deum
I nouit: cuncta & vtiliora diſpenſantem. Atque vt diſcas, quoniam maiorem poſtmodum diabolo plagam intulit, cum ſublatis ſibi bonis gratias egit, quàm cùm poſſidens miſerabatur pauperum, audi. Cùm poſſidebat, vel ſuſpicionem diabolus habuit, quoniam non gratis te colit Iob: vbi verò vniuerſa ſurripuit, omnibúſque nudauit eum, hic verò eandem deo ſeruauit mentem, tunc obſtructum eſt turpe illius os, nec tunc quid habuit dicere: clarior nãque quàm in prioribus iuſtus erat, clarior inquam, quàm in deliciis viuens, eleemoſynáſque præbẽs: ſurrepta enim bona, generoſè ac cum actione gratiarũ tolerare multò maius eſt. Nam ſecundis quidem ſeſe rebus habentibus gratias referre deo, non admodum mirabile: porrò cùm multus fuerit fluctus, cymbáque circunacta periclitatur, tunc magna atque excellens eſt patientiæ atque bonæ voluntatis oſtenſio. Si enim infinitorum malefactorum ſibiipſis conſcij, cùm parum quid auri amiſerunt, & id plerunque ex præda habentes, acerbam ſibi atque intolerabilem vitam eſſe dicunt: quantis quibúſque coronis dignus fuerit Iob, cui iuſtiſſimè parta, ſimpliciter à ſe diripi videre contigit, ſubiréque mille alias procellas poſt illa omnia, atque in cunctis ſeſe immobilem reddere, debitáſq; propenſius domino gratias agere? Nam & ſi quis cætera omiſerit, ſola mulieris K verba vel ſaxum mouere poterant. Si enim his qui iucundè viuunt, nihílque erumnoſum patiuntur, mulieres ſæpenumero ſuadere potuerunt: puta quàm valida erat anima, quæ illã poſt tot arma repulerit. Cùm enim mulier ſic verba miſeranda dicat, Tempus accõmodatum atque comparatio ſimul facta, vulneráque & cicatrices, milléque calamitatum fluctus: quomodo quis omni adamante duriorem eam animam negauerit, quæ tanta in tempeſtate non ſuccubuerit? Data mihi pace, oportet dicere, quoniam etſi non maior apoſtolis, minor beatus ille non fuit. Hos enim eadem pro Chriſto pati ſolabatur, ille autẽ hoc ſolatio deſtitutus, quódque maius, multis in deliciis educatus, nequaquam de piſcatoribus & colonis, atque ex his qui tenuiter viuunt, ſed tot honoribus dignus effectus, paſſus eſt omnia. Et grauiſſimum in apoſtolis videbatur, quòd ab amicis, domeſticiſque atque ab his qui ſua beneficia ſuſceperant: ſic & Iob non ab inimicis odio & iniuria affectus. Quòd verò ſic ſe hęc habebant, iam ergo & geſtorũ cũ dignitate fortitudinéque, paſſionum ſimul cõparationem dicamus, quò & manifeſtè pateat, non bene factorum modò, ſed & paſſionum manere meritum: & meritum quidem admodum magnum, neque meritò benefactorum inferius. Introducamúſque, ſi placet, ipſum hunc magnum L patientiæ luctatorem Iob, hinc atque inde illuſtrem, ſimúlque videamus compatientes. Quãdo fuit illuſtrior, cùm domum cunctis aperuerit, aut eadem cadẽte, cùm benedixit deum, nullóque amaro ſermone locutus eſt? Quando alacrior fuit, die mihi, cùm pro natis agebat ſacrificium, atque concordiam adducebat, aut quando ipſis contumulatis, factíſque vita amariſſimo mortis genere, multa cum philoſophia caſum ſuſtulit? Quando magis claruit, cùm de velleribus agnorum ſuorum calefacti ſunt nudorum humeri, aut cùm audiens de cœlo ignem deſcendiſſe, gregémque conſumpſiſſe cum paſtoribus, nec eſt turbatus, non tumultuans quid peregit, ſed manſuetè tulit calamitatem? Quando maior fuit, cùm ad oppreſſorũ defenſionem corporis ſanitate vtebatur, conterens molares iniquorum, & è medio dentiũ eorum prædam eripiens: aut cùm hoc ipſum corpus oppreſſorum ſcutum conſumi vermibus videbat, ſedénſq; in ſterquilinio, idem ipſe ſaniem radebat, teſtam accipiens. Et illa quidem omnia præclara geſta, hæc autem M patibula, tormentáque erant: ſed tamen plus hæc, quàm illa Iob clariorem oſtenderunt. Siquidem cùm illa fiebant, quanuis turpiter valdèque atrociter, contrà dixit tamẽ diabolus, dicens, Nunquid fruſtra colit deum Iob? Iob.1.b His verò contingẽtibus ſe occultans, terga dedit, neque turpis ſermonis alicuius cauſas, vmbrámve inferre habuit. Igitur ſi quando virum iuſtum, magnorũ operum profectu fulgere videris, multúſque ſubeſſe malis, ne mireris. Nam è diuerſo mirari oportuerat, ſi multas accipiens diabolus plagas taciturus fuiſſet, manſuetéq; vulnera perlaturus. Neque enim ſi ſerpens aſſiduè ſtimulatus indignetur, atque reſiliat contra ſtimulantem, mirandum fuerit: & à prælio victoriáque & cæde redeuntem, pugnare neceſſe eſt, ſæpenumero autem & vulnera habere. Cùm ergo videris quempiam eleemoſynas facientem, aliáque mille operantem bona, præcidentem diaboli vires, poſteà tentationibus periculiſque circunduci, idcirco ne turberis: nam propterea in tẽtationem cecidit, quòd diabolo plagas vehementer infligeret. Et quomodo id deus, inquis, permiſit? quò magis ſcilicet coronetur, quò plures ille recipiat plagas. Magnũ quidem

Iob.19.b & 30.a

Iob non minor apoſtolis.

ſecundis

Universidad de Deusto
Biblioteca

A secundis se rebus habẽtibus & misereri, vel florere virtute:longè autem maius malè patientem,inuictum sese, maiorique cum proposito præstare pro virtutis laboribus. Quemadmodum enim in peccatoribus contingit, qui nihil hic patiuntur mali, maiorem illic subeunt vltionis pœnam:sic & hi qui se officiosè gerunt,qui multa hic tolerant aduersa, multo illic honore dignantur. Et quemadmodum peccatoribus duobus existentibus, alter quidem hic tormentis affligatur,alter non: afflictus ille non afflicto melior erit:Sic & duobus iustis hic existentibus,si quidem alter plures,alter pauciores ærumnas sufferat:qui plures sustinuerit,beatior erit.Qui enim dei disciplinam cum gratiarumactione non sufferunt dedignantes,& ex hoc nullum sequi fructum contingit, & calamitatibus vltimis se implicant. Si in paupertate degis,& fame,innumerisque periculis,disce vel ab egenis domino gratias reddere.Si autem vitam eorũ mendicando terentes,non blasphemant,non turbantur,non indignantur:sed cum gratiarumactione tolerant.Quid enim tale es passus,quale ille?Oculo priuatus es,ille am-
B bobus.Morbo diuturno laborasti,sed ille insanabili.Amisisti liberos, sed ille & proprij corporis sanitatem. Damno magno plecteris, at nec ad id perueneristi, vt aliis indigeas.Sed neque satis tibi sunt hæc. Considerabo Iob patientiæ turrim minimè nutantem.Quis enim hoc pauperior? qui publica ad balnea abiectis pauperior fuit,his qui super fornacis sedent cinere,atque omnibus prorsus hominibus miserior.Hi nanque vel vestimentum lacerum habẽt,ille verò nudus sedebat:& quod habuit indumentum à natura,carnis scilicet velamen, sanie acerba diabolus corrupit. Et pauperes quidẽ vel sub tecto sunt,stipulaque vel saltem operiuntur:ille verò sub dio nocturnus semper agebat, neque tugurij tenuis solamen habens: atque quod maius, quoniam multorum malorum pro exacta iam vita sibi conscij sunt. Neque parum ad solatium ingruentis calamitatis,se sibi conscium esse,iustèque punitum. Hic autem & eo priuatus
C solatio erat, vtpote qui consolationem, cõuersationem, virtutem plenam ostenderet: eorum qui vltima audent mala pœnas pendebat. Et illi quidem olim & à principio de ærumna calamitatẽque cogitauerunt:ille verò calamitatem inopinatam subiit,repentinam accipiens ex diuitiis mutationem. Vidisti eum in vltimam venientem paupertatem,& eam post quam non est aliam inuenire?Quid enim vel nudo,vel tectum non habente pauperius?nõ enim in terra,sed in sterquilinio sedebat.Itaque cùm temetipsum videris paupertate vrgeri, cogita huius iusti tormenta,atque illico exurges, paruipendẽsque propriam calamitatem.Si autem vis bellum à natura vehementia multa,multáque violentia generoso huic illatum audire, ad ea quæ dico,aduerte. Decem amisit liberos,decem repentè,decem ipso in ætatis flore, decẽ multa fultos virtute,non communi lege naturæ,sed nece violenta ac miseranda. Quis nam poterit talem calamitatem explicare? quis vel ferreus homo? quis adamas tot mala pertulerit? nam est nemo : nam si horum quodlibet intolerabile per se est,cogita cùm simul vniuersa coiuerunt, qualem excitauerunt tumultum. Cùm filium amiseris,filiámve, refuge ad iustum illum, solatiúmque tibi prorsus summum inuenies.Memento eius in miseranda illa liberorum calamitate verborúmque, mille coronis angustiæ sanctum id caput ornauerunt. Cogita calamitatis magnitudinem, nouúmque id naufragium, extraneámque illam inopinatam tragœdiam. Tu quidem fortasse vnum amittes, vel secundum, vel tertium:ille verò tot natos,natásque:& qui multis abun D dat liberis,repentè liberis orbatus est, neque sibi sensim viscera carpserunt, sed omnis repentè fructus arreptus est: neque assistenti assidentíve,quò vel vltima audiens verba, vllum haberet funeris tam acerbi solatium, sed repentè præter spem omnem, horum alterum lugubre, alterum horribile,superauit.Nõ enim mors importuna solùm,sed & in ætatis vigore omnes consistere, omnes virtute præstare, amabiles omnes simul, omnésque sexus vtriusque esse,nõ communi lege naturæ,post talem tantámque iacturam,quòd nullius mali nec sibi, nec illis erat conscius,quò eiusmodi pateretur.Horum quodque potuerat & à semetipso turbare. Cùm verò vnà cõcurrere apparuerunt, cogita fluctuum altitudo quanta fuerit,quãta hyemis procellę illius exuberrima fluctuatio.Miranda quidem hæc,vel auditu solùm accepta. Si autem solerti eadem, diligentíque indagine perscrutatus fueris,tũc maius admodum esse prospicias. Cogita enim quòd non quidem diabolus surripuit, dimidiámque reliquit, sed prorsus, atque omnino fructũ omnem E
legit,arboremque non deiecit: omne superinduxit mare cum fluctibus,cymbámque non demersit:omnẽ euacuat virtutem, turrimq; vel quatere nequiuit, sed stabat assiduè ictus,minimèque nutans. Multitudo telorũ ferebatur,neq; territus erat:magis autem mittebãtur quidem,non autem vulnerabant.Excogita quantùm est tot liberis orbari. Quid enim? satisne fiut lachrymis vti? nónne in ipso ætatis flore,nónne multa virtute pręstantes,atq; modo vltionis tam acerbo finiuêre vitam?Nónne post tot plagas nouissima hæc illata est? Num pietatis amore feruebat,qui genuerat:num abeuntes tot optabiles? Cùm enim malos quis amittit liberos, passione quidem mordetur,sed acerbitate,vehementiaq; minori:nam decedentium malitia acerbiorem non sinit esse dolorem. Cùm autem virtute præstiterint,permanens vulnus fit, nõ modò à natura,sed à virtutis honesto desiderium faciente. Cæterùm cùm partim surripiuntur, eadem passio aliquod solatium facit : nam & reliqui qui sunt, abeuntium tristitiam obumbrant. Cùm verò funditus obierit vniuersus chorus,ad quem nam respicere poterit,qui in multis filiis repentè filiis orbatus? Si F
enim tribus, aut quinque diebus quibusdam decedentibus,mulieres & proximi quiq; id maximè plorant,quòd citò repentèque ab illorũ moriens captus est oculis:multò magis hic doluerit,cui non diebus duobus tribúsve, aut vno,sed hora vna sic omnes surripiuntur.Cogita tũ: nanque tempore malum non iam valde fuerit intolerabile, expectatione id leue fortasse de facili faciente: contra verò spem quid contingere,ac repentè fieri, intolerabile, omnémque sermonem superat. Non ipsos enim lectulo expirantes, animam reddentes vidit, sed domo contumulatos omnes.Cogita igitur quis erat ille maceriam effodiens,& nunc quidem lapidem,nunc filij membrum retrahens,& manum videns adhuc phialam tenentem, dexterámque alteram recũbentem cyato,& ipsam corpore corruptam filiam,capite dissipato, nasoq; contrito,oculis extinctis, cerebro dispersо, vulnerúmque varietate non permittente faciei desideratæ formàm nosse. Confusi estis hæc audientes, & lachrymas funditis.Cogitate igitur quis ille erat hæc videns. Si enim post tantum temporis,sine lachrymis nequiuimus tragœdiæ huiusmodi ferre auditum, hæc alienam audientes calamitatem: qualis ille adamas fuit, coràm hæc accipiens,non in alienis,sed propriis philosophans in malis, neque tamen iracundia auersus est, neque dixit:Quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gxit:Quid nam hoc est, ea est pietatis continentiæ merces? Aduenis idcirco domum aperui, eam vt viderem liberorum sepulturam? omnem in eos idcirco virtutis modum exercui,quò talem subirent exitum? Nihil horum dixit,neque cogitauit: sed tale tantúmque post studium orbatus, cuncta generosè pertulit. Igitur sibi sola hæc contigerunt mala:Et amicorum desertio,proditióque,increpationes & iniuriæ, subsannatio & derisus, & distrahi à cunctis:tolerabiliáne hæc & solatio digna?hęc non modò rebus ipsis,sed ne quidē auditu ferēda. Neq; enim talis calamitatum natura, vt sint qui etiam nobis improperēt, nostrámque consuescunt mordere animā. Respice mihi consequenter vel hoc in loco mansuetudinem,ad deúmq; religionem, generosæ illius adamantinæ animæ. Vbi enim semetipsum implicitū malis vidit,qui totius virtutis summam impleuerat: malos autem homines, & veneficos vitam secundis agentes rebus,non dixit quid tale, quale quidam ex infirmioribus consueuerūt,Ad hæc filios educaui,cúmque solertia instruxi omni? ad hæc meam pauperibus domum aperui, quò illos post cursus pro egenis susceptis,pro nudis,pro orphanis id me sequatur meritum?Sed horū loco etiam
Iob.1.d omnis sacrificij meliora verba protulit,illa dicens:Do-
H minus dedit,dominus abstulit.Si autem scidit vestimēta,comámque totondit,ne mireris. Pater enim: erat & amator,pater piúsque:& oportuit quidem naturæ passionem ostendi,mentísque philosophiam.Si verò neque id fecisset, fortasse quis & insensibilem hanc putasset esse philosophiam.At tu qui pecuniam si amiseris,ne ira,aut alio perturbationis malo conciteris, sed viriliter tolerans,gratias agas deo, & Iob verba loquaris: Dominus dedit,dominus abstulit: lucrū per hoc damnum facies.
Dominus abstulit quæ dæmon. Quid dicis,dominus abstulit?fur abstulit, & tu dicis dominus abstulit? Ne mireris:nam & Iob quę diabolus furripuit,eadem & dominum abstulisse dixit:& quomodo hæc fur eripuerit, tu dicis quoniam dominus abstulit. Nam neque illam gratiam minimè habeo. Non mea, suum factum:neque scienti,neq; volenti hæc facta sunt.
Ad vates ire prohibitum Quomodo enim,sed tū nihil minus habet eis qui dant eleemosynas,ille qui tunc non dat.Si autem & ad vates te hortabuntur quidam,tu verò dei timore,quoniā quidem prohibetur, eliges magis non accipere pecuniam,
I quàm deo aduersari:eorum merito quæ in pauperes cōtulerunt, mercedem habes, quoniam amittens gratias egisti, potensque ad vates abire, contines non accipere magis, quàm sic accipere. Quemadmodum enim ille dei timore actus,pauperibus impendit:sic & tu dei timore,expertos nummos ereptos non recepisti. Priuauit te ille pecunia, tu teipsum salute minimè priuaueris. Dolens enim in his quę à cæteris malè es passus,ipse pluribus temetipsum implicabis malis. Ille te fortasse paupertate circundedit, tu te funestis offendis. Ille author mali, tuis te exterioribus priuauit bonis, tu æternis temetipsum diuitiis priuas. Tristitia te diabolus confecit pecuniam surripiens, confice & hunc ipsum gratias agens,neque gaudio eundem accumulaueris. Si ad vates abieris,lætum effeceris:si gratias egeris deo, mortalem illi plagam intuleris.Et respice quid fiet:neque eam inuenies ad vates abiens,non enim illorum est videre. Si autem quid dixerint rei quomodolibet compotes,& animam ipsam perdes,& fratribus tuis derisio eris,atque iterum eandem malè amittes.Nam dæmon sciens vnā te non ferre tentationem, atque pro hac tuum negare deum,iterum præbebit pecuniam,quò sibi occasio accedat iterum seducere te,atque abducere. Et quemadmodum nos aduersus hostes illa exponimus arma, quibus K
eos dolore afficiamus: si verò eos minus dolere viderimus,recedimus quasi non habentes, quò ipsos mordere possimus:Sic ergo diabolus, si viderit deridentem te ac despicientem suos conatus,cedit ex via hac,non iam vlterius propinquans. Licet ergo tibi sufferēti,mercedem accipere tantam,quantam si pecuniam volens proieceris,Atqui non immerito admirabuntur magis eum,qui cum gratiarumactione tentationes tulerit,quàm qui vltrò dederit. Quid enim,quoniam hic quidem laudibus enutritur & conscientia,bonásque habet spes, & primò viriliter ferens pecuniarum penuriam,*tunc abiecit eas?* Illi etiam annexę violenter arripiuntur.Neq; verò equè est,eum qui prius paratus atque suasus erat à pecunia recedere,hācq; sic à se emittere,atq; eum qui amore huius etiam tenetur,eadem illico esse priuatum:neque iterum multo tempore pecuniam despicere, & repētè contingens damnum tolerare posse. Qui enim paratus ad ingruentia mala fuerit,illata facilius tulerit: qui autem cadens animarum sese cogitationibus inuoluerit, si quid tale contigerit, duplici turbatur malo, ex insperato scilicet, quòdq; omne studium suum pereat, omnisque ad
id præparatio non parum ad dolorem interest. Sed o- L
mnium est intolerabilius, si quis malis se exutū putans, atque ipsum peruenisse ad finem,& curam omnem,cogitationémque deposuerit,iterum principium aliud malorum inueniet. Quare enim vxorem Iob cum liberis non extinxit diabolus? Quoniam viderat,scilicet, magna se cum illa operaturum ad illius insidias. Si enim, inquit, paradiso eieci Adā, multò magis à sterquilinio Iob supplantare potero.Et respice malitiam.Neq; enim bobus pereuntibus hac machinatione est vsus: neque asinis,neque camelis, neque domo diruta, neque liberis macerie tumulatis. Sed tacet tandem,atque flere permittit,dimicatorem vidēs.Cùm autem vermium fons erupit,pellémque corrumpi,atque dilabi,vidit, exesam carnem sanie multis scilicet putoribus plenam,cúmque torqueret eum & sartaginis & fornacis omni flamma acerbior consumens diaboli manus, omníque fera truculentior,continuò comedens,atque exedens corpus,& pleraque tempora tali in calamitate transirent: propterea sitiens liberationem,morique cupiens,vtpote qui respirare nō poterat, Si possem dicebat memetipsum vindicare,vel alterum qui mihi id conferat deprecari,Tūc M
ipsam introducit,& inquit, vsquequo expectas, dicens: Ecce sustineo tempus,adhuc paululum expectans spem salutis meæ:& molestantem semper ille solans,ac repellens,talia dicebat: Paululum adhuc expecta,& celeriter horum erit finis. Improperans igitur sibi,inquit: Nunquid & nunc idipsum dices? Multum iam tempus præteriit,horúmque non videtur finis:periit enim memoria tua de terra,filij tui & filiæ ventris tui,labores & dolores quibus inuanum cum gemitu laboraui,atque errabunda ego & serua quædam locum ex loco, domum ex domo petens: neque enim mendico solùm, sed errans vado,seruitióq; nouo & insueto seruio, vbique circumiens, pignúsque calamitatis meæ mecum ferens, cunctos edocens mala mea.Et quod omnium est miserius, Solísque plerumque occasum præstolor,quò vel ab ęrūnis meis,atque ab his qui me circundederunt laboribus quiescam.Sed dic aliquod verbum ad dominum,& morere.Quid autem beatus hic adamantéque durior?respiciens in eam amarè. O mentē castam,ô morigeratam, atque ante vocem ab ipso prospectu machinamenta repulit. Illa quidem visa est lachrymarū mouere fontem,

Quare vxo Iob nó vnà cum pueris, aut reliqua eius subitan tia periit.

hic autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

A hic autẽ leone truculentior factus, furore plenus & ira-
Iob.2.c cundia,& inquit: Vt quasi vna de insipientibus mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu domini, mala autem quare non sustineamus? Quibus ex causis illa nobis dedit deus, qualem rependis mercedem? nullam: neque enim meritis præeuntibus nos in terra beatos hactenus effecerat dominus, sed vltrò, atque sua de bonita-
Ibidem.1.d te solùm, humanitatéque. Nudus exiui de ventre matris meæ, nudus reuertar illuc. Fingite igitur vobismetipsi dimicatorem ipsum, atque existimate summum illum videre, sinúque medio sedentem statuam auream preciosam. Quomodo eum nominem nescio, nequeo tam preciosam inuenire materiam, vt cõparare queam percussum illud, vulneratúmque corpus: adeò preciosa omni materia, valde supráque modum carnis illius natura clarior apparuit, vulneráque solaribus radiis lætiora: hi enim corporis illustrant visum, illa verò mentis nostræ illuminant oculos. Quis vidit, quis audiuit tales, támque mirandas dimicationes? nam exteriorum agonum pugiles, cùm aduersariorũ capita ceciderunt, tunc demum vincũt & coronãtur: hic autem cùm insti corpus deiecit, tunc & victus fuit, & abiit. Quid factum est
B ô diabole? cuius rei cedis gratia? Num cuncta pro nutu sequuntur? Num eius perdidisti greges? Nũ boum, equorum, mulorúmque armenta? num chorum illum liberorum perdens, & vniuersam insuper carnẽ vicisti? Quoniam factum est, inquit, omne quod volui, quod autem fieri maximè volueram, atque ob id cuncta fueram conatus, id minus factum. Neque enim blasphemauit: id dum minus fit, nihil magis ab illa pecuniarum iactura accedit liberorũ interemptione & corporis plaga: quinimmo contrà, quod minimè volebam contigit, hostem lætiorem, aduersarium clariorem effeci. Nosti quale tribulationis sit lucrum? Bonum quidem erat, corpus sanitate vigere, multò tamen preciosius vel vulneribus conscisum. Quoniam verò & vellera pulchra quidem, etiã dum illota perdurant, cùm verò lauatoris opera demersa atque extersa fuerint, incomparabilem pulchritudinem, decorémq; suscipiunt. Nisi enim eundem spoliasset, nunquam optimam coronandi huiusmodi nouisset habitudinem. Nisi enim vulnerum stimulis eius fodisset corpus, nusquam interiores radij reluxissent. Nisi in
C stercore sedere coëgisset virum, nequaquam eius diuitias cognouissemus. Neq; enim rex tam illustris in throno sedes, quàm ille tunc in sterquilinio erat, sic insignis & celsus. Nam post regalem thronum mors, post verò sterquilinium illud cœlorum regnum. Propterea enim eius ille sacrilegus bona surripuerat, non quò afficeret morbo, sed quò virtutẽ in eius anima supplantaret. Sed tamen vniuersa remouens eius machinamenta, & pauperem pro diuite faciens: hicq; quod magis horridum cunctis videtur, & cùm qui multorum fuerat liberorum pater, orbatúsque omnino, vlceréque feriens eius totum corpus crudelius his carnificibus, qui publicis versantur in iudiciis: neque enim illorum vngues sic effodiũt eorum latera, quos pœna in suas dederat manus, sicut eius lambebant corpus vermium ora. Et pellens eum nõ vrbe solùm & domo, atque in aliam transferens vrbem: sed stercora sibi pro domo, pro vrbe statuens. At eo modo nusquàm existimauit, sed & per eas, quas tetẽdit insidias splendidiorem reddidit, totq; & tanta diripiens, maioris sibi virtutis diuitias cumulauit. Tu igitur si quis tibi tuam surripuerit pecuniam, ac generosè tuleris, ipsam eorum qui pauperibus erogant, vniuersam mercedem accipies. Quemadmodum studiosi, etiam ab iniuriantibus lucrari consueuimus: sic & pigritantes neque D ab his qui prosunt meliores efficimur. Si enim Iob tot, tantaq; passus est, nõ ab homine, sed à dæmone, omnibus hominibus peiore: quis ergo ex eorum est nota, qui dicunt, hic mihi est iniuriatus, ille me spreuit? quale responsum habebit? Si enim diabolus tanta redundans malitia, vniuersa eius mouens organa, vniuersa mittens tela, atque quotquot in hominibus erant mala atrocitate multa, multáque cum vehementia, & in domum iusti, & in corpus nullam intulit viro iniuriam, sed magis profuit: quomodo poterunt alij illum, & illum accusare, quasi ab his, non verò à semetipsis iniuria affici? Miraris tres pueros? & ego, quoniam contra caminum ignis sunt ausi, quoniam contra tyrannum insurrexerũt, Deos Dan.3.c tuos (dicentes) non colimus, & statuam auream quam erexisti non adoramus: sed grande illis erat solamen, manifestè scire, quoniam propter deum hæc eadem patiebantur. Beatus verò ille nesciebat certamina, & palæstram esse quæ patiebatur, si enim sciuisset, nequaquam omnino quę fuerunt facta sensisset. Cùm igitur audiuit, Iob.40.a Nunquid vanum putasti iudicium meum, sed vt appareas iustus? cogita quomodo nudo ex ore respirauit, quomodo exinaniuit sese, quomodo se nihil passum fuisse putauit, ex his quæ pertulerat, sic dicens: Quid etiam iudicor correptus à domino, & reprehensus audiens hæc? E Imitemur igitur huius sancti modestiam & dignitatẽ, discentes quotquot à patientia germinant bona. Sicuti enim in communi orbis theatro stans beatus ille, glorioſusq; vir, omnésque sibi pertingentes passiones mouet, nouitque omnes contingentes tolerare casus, neque vsque ingruentibus malis cedere: haud enim in humanis est passio, quæ solatiũ inde accipere non posset. Quæ enim in omni orbe sparsæ passiones sunt, si in vnũ coëant, facilè in illius corpore appareuerint. Quæ igitur erit illorum excusatio, qui nequeunt vel partem hanc illatorum malorum cum gratiarũ actione ferre, qui non modò partem, sed vniuersa amisit? Alij naufragijs incidentes, ad paupertatem redacti sunt: item alij infirmitate & morbo, à nullo neque vllum auxilium susceperе. Et quid hoc? recordare eorum quæ Iob euenerunt, gratias age domino prohibere potenti, & non prohibenti. Si in paupertate degis, & fame, millèque periculis: Lazari recordare paupertatis, solitudinis, milléque aliis huiusmodi dimicantis, & hæc plurimam præstabunt virtutem. Memento apostolorum qui in fame & siti, nuditatèque viF uebant, prophetarum iustorum: atque omnes ipsos inuenies, non diuitum, non in diuitiis positorum: sed pauperum, sed tribulationibus, suspiriis afflictorum, partes sustulisse. Hæc autem huiusmodi apud te colligens, redde deo gratias, qui te ad hanc sortem vocauerit, non iam odiens, sed vehementer amans. Qui quidem non illos odiens, tot permittebat aduersis laborare, sed quoniam vehementer diligebat eos, per ipsa mala splendidiores illos reddidit. Si enim homines qui in eorum causa insudant, sine mercede, sine retributione abire non sinunt: multò magis deus eos, qui tot insudauerunt laboribus, non permittet quandoque suorum laborum repensatione fraudari. Sed necesse quoddam alterum tempus esse post mortem, quo laborum mercedem accipiant. Nam & multos audiui dicẽtes, ille & ille mansuetus quidem, mitísque existens homo, ab altero iniquo quodam malóque quotidie in iudicium trahitur, alter iniquè calumniatus, alter demersus est, inquit, alter præcipitatus, & deus hæc fieri permisit. Quare? ne citò in insaniam eleuentur mirabilium magnitudine, ac operum perfectione, permisit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ne, permisit eos deus affligi: atque ne maiorem de humana natura cæteri habeant suspicionem, deos non homines eosdem esse, dicentes. Et vti dei virtus appareat, per *infirmos*, per vinctos vincens & superans, prædicationem suam adaugens, atque vti illorum ipsorum patientia manifestior fiat, non pro mercede seruientium, sed ad bonam tam abundè voluntatem ostendendam. Et vti post tot mala tempestiuè, atque opportunè, sancta eorum mens appareat, omnésque stimulati aduersis abundantius & solatium habeant & fomentum, ad illos respicientes, atque memoriam habentes eorum malorum, quę sibiipsis contigerunt. Atque vti quando exhortamur vos ad illorum virtutem, & ad vestrum dicimus vnumquémque, imitare Paulum, zelo Petrum sequere, nequaquam existimetis gestorum excellẽtia, perfectionéque altera eos participasse natura, propterea ad imitationem pigrius exciteminiatque cùm oportet aliquot vos vel beatos dicere, vel miseros, dicamus quos quidẽ & beatos existimari decet, quódve in ærumna, miseriáq; constitutos. Si autem discere volueris, quoniam nõ male facere hec fortiores facit, sed inferentes mala, tolera-
H re: respice Iacob, quomodo quãtumcunque à Laban in-
Gene.31.c iuriatur. *Quis ergo fortior erat, qui eum in manus* acceperat, non audens tangere, sed timens: aut *qui* sic absque armis & excercitibus mille regibus sibi terribilior
Desiderans offendere, seipsum lædit. factus? nónne hic? Quemadmodum enim calcans, semetipsum excoquit: & adamantem percutiens seipsum lædit: & qui contra stimulum calcitrat, seipsum vulnerat: Sic qui offendere cogitat, seipsum offendit, omnique luto fit infirmior. Excidit quandoque patria & sanctus Dauid, atque de libertate, déque anima ipsa periclitabatur, & exercitum aduersus impudentem adolescentem
1.Reg.15.c tyrannum illum & patricidam parans, errabat per desertum, neque exasperabatur zelo, neque à deo auersus est: neque dixit, *Quid nam hoc est? Permisit puero aduersus genitorẽ insurgere?* tametsi pro *iustis habuit in-*
Gen.9.c cusare, non sic fieri oportuisse: nam *in parno à Noë in*iuria lacessitus, circuit dexteram patrio sanguine *inquinare*, & hæc deus videns sustinet. Sed nihil horum dixit, neque cogitauit: quódque magis admirabile, quoniã erranti sibi, & vniuersis nudato, Semei homo quidam
I malus, & contaminatus sese exposuit, virum sanguinum eum appellans & impium, milleq; malis infectum, neque sic irritatus est: quinimmo imperatorem exercitus rogantem, vt descendere permitteret, & illius truncare caput, non modò non permisit, sed & insuper ira con-
2.Reg.16.b citus, dixit, Quid mihi & tibi fili Saruiæ? Dimitte eum vt maledicat, si fortè aspiciat dominus afflictionẽ meã, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna. Vides quomodo nouit iustus quoniam generoso animo perferre maledicta, occasio maioris sit meriti? Etenim res sic se habebat. Nam maledicta, & mille perferentes aduersa, eos qui nobis improperãt, si fortiter toleramus, maiorem in nobis dei gratiam cumulamus. Voluit &
Exod.2.b Moses iniuriato cuidam opem ferre, atque vltimis ferè implicatus est periculis: patriáque excidit deo permittente, vt & tu sanctorum patiẽtiam discas. Si enim protidentes, quò nihil patiamur mali, sic ad spiritualia cõcedamus, nihil magni facere videbimur: hoc & tres pue-
Dani.3.b ri dicebant, Est deus in cœlo potens eripere nos de manibus tuis, tametsi incognitum tibi sit: quoniam dijs tuis non sacrificamus, & statuam quam erexisti non adoramus. Et tu igitur si quando ea quæ secundum deum sunt attingere volueris, multa proinde pericula, multa detrimenta, multas mortes sustinebis. Nec quidem arbitreris extraneum, neque turberis his contingentibus. Fili, K
Eccli.2.a inquit, si accesseris seruire domino, præpara animã tuã ad tentationem. Nemo certare volens, sine vulneribus coronari expectat. Cùm igitur ipse quid boni egeris, atque contraria receperis, vel alterum idipsum videris patientem, lætare & gaude. Iure enim maior exigitur tribulatio: neque à proposito concidas, neque fias desidior, Non cedendum malis
sed magis *cum maiori* proposito superincumbe, tametsi *millies videris diabolum* recidẽtem tuos gressus, nunquam aut *deficias* aut *recidas*. Quoniamquidem & apostoli cùm prædicabant, verberati continuò, mancipati vinculis, non post periculorum euasionem, sed ipsis in periculis maiori cum proposito *veritatis* annunciauerunt prædicationem. Atque videre *Paulum licet in* vinculis ipsis, in catena habitantem, docentem, atque *in iudicio* idipsum facientem. Intuerèque beatam ipsam animam, in quib⁹ gloriatur, in vinculis, in tribulationibus, in catena, in stigmatibus. Vado, inquit, & in Hierusalem Acto.20.a alligatus spiritu, quæ in ea ventura sunt mihi ignorans, nisi quòd spiritus sanctus per omnes ciuitates protestatus est mihi, quoniam vincula & tribulationes me manent. Quid igitur abis in vincula, si te tribulationes manent? Ob idipsum vt pro *Christo* vinciar, vt pro Christo moriar: *non enim solùm* alligari, sed etiam mori paratus *sum pro nomine domini* Iesu Christi. Quid igitur, pudore *non* superaris? non times orbem circumiens *vinctus*? non times, ne quis dei damnet infirmitatem, ac propterea nullus accedat? Non eiusmodi, inquit, mea vincula. Vt, inquit, mea vincula nota fierent in omni prætorio, & plerisque ex fratribus in domino, confidens meis vinculis abundantius, audientibus sine timore loquebar verbum. Vides vinculorum fortitudinem, magis quàm resurrectionis mortuorum esse gloriam? Vinctus est Romæ, & plerosque attraxit: vinctus est Hierosolymis, atque ligatus *concionans regem exterruit*, prę-
sidi timorem *incussit*. *Timens*, *inquit*, *soluit eum*. Vin- Ibidẽ.11.g
ctus nauigauit, *naufragium soluit*, *hyemem* superans, *eo in vinculis existente*. Bestiam illam tetigit, quę nihil no Acto.28.b
cens cecidit: atque aspice id vbique cùm fieret, cædebatur, & fortiter cædebatur: multas ei, inquit, plagas infli- M
gentes: & ligatus est, & id ipsum fortiter: in interiorem, inquit, carcerem misit eum, plurimáque cum firmi- Acto.16.c
tate: atq; in his tot tantísque existens circa mediam noctem, tunc cùm quietissimi quique dormiunt, cantabat & psallebat domino. Quid hac fuerit anima cõstantius? Sciebat enim quoniam pueri in igne cãtabant & in camino: fortasse cogitabat, quoniam nihil tale sum passus. Sed bene faciẽs sermo iterum in *alia vincula traducit*, carcerémque alium. Quid nam est quod patior? volo tacere, sed nequeo. Alium inuenerunt carcerem illo valde mirabiliorem, magísque tremendum. Volo sermonem præcidere, neque permittor: quiescere nequeo, tacere nequeo, vehementer me circunstrahit: quid prius dicam, nescio, quid secundò, quamobrem ne quis à me ordinem exigat oro, multa nanque rebus nobilitas inest. Longa fuit Pauli catena, propterea tamdiu me tenuit. Sed non ideo tacebo: nam si in vinculis ipse non tacuit, neque in flagellis, ego sedens tacebo iam die existente, multáque cum quiete loquens? atque quomodo hæc sermonem habuerint? Multa enim multis in locis Pauli mirabilium signa sunt, sed nulla stigmatibus desiderabiliora. Nec in scripturis tantùm me reficit gaudio mirabilia operans, quantùm quòd malè patiẽs, flagellatus, tractus, lapidatus. Lapidantes autem eum, inquit, trahe- Acto.14.d
bant extra ciuitatem, & iterum verberatũ & plagas inferentes

Universidad de Deusto

A ferentes eiecerunt in carcerem. Quanta gloriatio, quanta voluptas? quisnam honor, quis splendor videtur? Quoniam pro Christo vinctus est: sed admirabile intellige. Et motus est inquit, carceris locus vincti Pauli, & vniuersa vincula soluta sunt. Vidisti vinculorum naturam vincula soluentem? Expergefactus autem custos carceris, & videns ianuas carceris apertas, euaginato gladio
Acto.16.c volebat se interficere. Quid ergo Paulus? clamabat voce magna, dicens, Nihil tibi feceris mali, vniuersi enim hic sumus. Vidisti ne omni inani gloria vacuum, omni superbia? vidisti pietatem? Non inquit, quoniam propter nos hæc facta sunt: sed tanquam vnus ex vinctis, inquit. Si enim siluisset, atq; magna voce non clamasset, illius manus per guttur fortasse gladium transegisset. Clamauit autem, quoniamquidem in interiorem carcerē fuit missus. Contra temetipsum, inquit, id egisti, interius eos mittens, qui te à periculo liberaturi erant. Vidisti Pauli humanitatem, & ad proximum curam? Elegit vinciri, & ipse periclitari, quàm illum despicere pereuntem.
Quem nam non exterruisset ea, quæ circa se vinculorū erat potentia? & tamen eos qui vinxerant, ad vincti pedes adegit, eosdémque illos quasi seruos huic effecit. Ce-
Ibidem.f cidit, inquit, carceris custos ad pedes Pauli, & qui ligauerat ad ligati pedes erat: idémque rogabat ligatum à timore solui. Nónne tu ligasti, dic mihi? nō in interiorem misisti carcerem? non in ligno firmasti pedes? quid tremis? quid paues? quid lachrymas? quid gladium eduxisti? Nesciebam, inquit, tantam esse victoriam, Christi potētiam. Quid dicis? Cœlos aperiendi cepit potestatem, & carcerem aperire non debuit? Vinctos à dęmone soluerat, & ferreum quid sibi prævalere debuerat? Animas igitur alligatas soluens, proprium non poterat corpus soluere? Qui per sua vestimēta cæteros illis à vinculis soluit, à dæmoniisq; liberauit, ipse per semetipsum sese non soluerit? Idcirco primùm vinctus est, & tunc vinctos soluit, quò discas seruos Christi ligatos, vim supra ligantes habere multò maiorem. Sic enim sancti fortitudo clarior ostenditur, cùm non semetipsum modò, sed & ipsos ligantes soluit. Quæ nam murorum vtilitas? quid magis in interiorem carcerem mittere, quoniam quidem & exteriorem aperuit. Sed audiamus ipsum in hoc
Ephes.4.a ipso gloriantem, & dicentem, Obsecro igitur vos vinctus in domino: nam magna dignitas & multa, regno
C & consulatu vniuersisq; maior, pro Christo ligari. Nihil enim tam clarum est, quàm pro Christo vinctum esse, ita vt catenæ circundatæ sanctis illis manibus, apostolatu & doctoratu multùm sint illustriores, maioríque veneratione dignæ. Si quis amat Christum, nouit quod dicitur: si quis insanit atq; aduritur domini amore, vincit potentiam vinculorum: eligeret fortasse vinctus esse pro Christo, quàm cœlos inhabitare. Nam fortè vel in dextris eius sedere, hoc clarius, hócque clarius quàm super duodecim sedes sedere. Si quis me cœlo condonet omni, vel ea qua Pauli manus vinciebatur catena, illam ego honore præponerem. Si quis me cum angelis statuat, aut cum Paulo vincto, vincula eligerem. Si quis me cum illis faciat potestatibus, quæ circa thronū sunt, aut vinctum talem: talem eligerem potius, etiam vinctum. Etenim nihil melius, quàm mala pro Christo pati. Si quis mihi mortuos suscitare dederit nunc, nō iam id, sed catenam eligerem. Vellem nunc locis in illis versari, quibus vincula illa manent, & catenas videre, quas timuerunt quidem dæmones, & horrent, & angeli venerantur. Si ecclesiasticis curis essem vacuus, corpúsque robustum haberem, nequaquam peregrinationem tan-

Vinciri pro Christo q̄ honorificū.

tam facere recusarem, quò catenas solùm viderem, carcerem quo Paulus vinctus. O beata vincula, ô beatas manus, quas ornauit catena illa Paulo circundata: nón tam preciosæ erant manus, quæ claudum in Lystris erexerunt, quàm vinculis circundatæ. Si per illa tempora ipse fuissem, tunc potissimum fouissem eas, & ante meas oculorum pupillas ponens, nusquam desiissem deosculari manus, dignas effectas pro domino meo vinciri. D
Non eum sic dico beatum, quòd tertium vsque ad cœ- 2.Cor.12.a
lum, & in paradisum raptus est, quemadmodum quòd in vincula sit coniectus. Non eum sic beatum dico, quòd Ibidem.
audiuerit arcana verba, quemadmodum quòd vincula sustinuerit. Etenim hæc illis longè maiora. Eligibilius nanque mihi est malè pati pro Christo, quàm honorari pro Christo. Hoc Paulus cogitabat: & meritò. Si ipse propter me factus seruus, gloriámque euacuans, non sic in gloria esse putabatur, quàm cùm pro me affigebatur cruci, quid me pati non oportet? Audi enim ipsum di-
centem, Glorifica me pater. Quid dicis? Ad crucem du- Ioan.17.a
ceris cum latronibus, tumulorúmque fossoribus maledictam sufferre mortem, conspuendus, cædendus colaphis, & hæc gloriam appellas? Ita, inquit, pro dilectis ipse patior, meritóque hæc eadem gloriam existimo. Si E
enim dominus meus miseros & erumnosos amans, gloriam rem vocat, etiam id patrio throno magis adiicit glorię: multò ipse magis hęc gloriam existimare debeo. Terrent quæ in Iob dicuntur cunctos homines, pro patientia, pro vitæ puritate, pro dei testimonio, & forti illa pugna, & mirabili post pugnam victoria. Sed Pauli patientiam quæ nam adamantina anima ostendere poterit? Non enim menses multos sic decertans degit, sed annos multos: non terræ glebas liquefaciens, ac sanie macerans, sed in os ipsius intelligibilis leonis continuè incidens, milléque dimicans tentationibus. Neq; ab amicis tribus quatuórve, sed cunctis ab infidelibus improperatus, consputus, iniuriatus, maledictus, milleq; tentationum globos sustinens. Et nunc quidem flagellis corpus distendens, nunc lapidibus obrutus, famęque assidua & asperitate liquescens. Sed Iob hospitalitas magna, neque id nos inficiamur, sed Paulo tantò inueniemus egeniorem, quantò corpus animæ cedit. Quod e-
nim ille ad eos, qui secundum carnem infirmabantur F
fecit: hic ad eos, qui in anima iacturā acceperant, ostendit. Et ille quidem ouibus, bobúsque numero immenso sibi existentibus eadem egit: hic autem nihil supra suum possidens corpus, ex hoc ipso indigentibus satisfaciebat, & clamabat dicens, Necessitatibus meis, & eorum qui Acto.20.g
erant mecum, subministrauerunt hæ manus. Hos amplectamur zelo, hos imitemur omnes, quò pares ipsis laudes assequamur, in Christo Iesu domino nostro, cui gloria in secula seculorum, Amen.

De beato Iob, Homilia. Incerto interprete.

VEruntamen fratres charissimi, intendat charitas vestra quid dico: quando audiuimus librum sancti Iob, percepimus quòd perditis rebus, perditis filiis, nec ipsam carnē, quę illi sola remāserat, saluā potuit obtinere: sed percussus graui vulnere à capite vsq; ad pedes, sedebat Iob in stercore, putrescens vlcere, sanie fluens, vermibus scaturiens, tormētis acerbissimis dolorū cruciatus. Si nobis sic nunciaretur vniuersa ciuitas, nullo ibi sano in grauissimo vulnere, cùm sic putrescere vermib⁹ viuos, quomodo mortui putruerunt, quid esset grauius hoc? in ea illud bellum tam graue esse puto, quòd mitius in carne humana ferrum sęuiret, quàm vermis: tolerabilius de vulneribus sanguis erumperet,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gerumperet,quàm de putredine sanies distillaret. Cadauer corrumpi respicis,& horrescis:sed ideò minor pœna,imò ideo nulla pœna,quòd absens anima.At verò in Iob præsens anima quę sentiret,ligata ne fugeret,subiecta vt doleret,compuncta vt blasphemaret:sustinuit tamen tribulationem Iob, & deputatum est ei ad magnã iustitiam. Non ergo quisquàm attendat quid patiatur, sed quid faciat homo:in eo quod pateris,potestas tua nõ est:in eo quod facis,voluntas tua vel nocens, vel innocens est.Patiebatur Iob,& stabat mulier relicta sola:non ad cõsolationem,non quæ afferret medicinam,sed quæ moueret blasphemiam:dic aliquid in deum & morere.

Iob.2.e

Videte fratres charissimi,quemadmodum illi mors beneficium fuit, & tale beneficium nemo illi dabat. Sed in his omnibus quæ sancta anima sustinebat, patientia exercebatur, fides probabatur, mulier confundebatur. Spectaculũ magnum,& in illa fœditate putredinis preclara pulchritudo virtutis: vastabat latenter inimicus, apertè malum suadet inimica,adiutorium diaboli,non mariti.Heua noua,sed ille nõ vetus Adam. Dic aliquid

Ibidem.

in deum,& morere,blasphemando extorque,quod precando non potes impetrare.Locuta es,inquit, tanquam

H

vna ex insipientibus mulieribus. Attendite verba foris putrescentis,intus integri.Locuta es,inquit,tãquàm vna ex insipientibus mulieribus. Si bona percepimus de manu domini, quare & mala nõ sustineamus?Pater est,nunquid nam amandus est blandiens, & respuendus corripiens? Nónne ipse est pater, & imponens disciplinam? Cogita quoslibet cruciatus,extende animum in quaslibet in hac vita pœnas humanas, compara gehennas, & leue est omne quod cogitas. Hic tẽporalis, ibi æternus.

Luc.x.16.e

Et qui torquentur,nunquid adhuc patiuntur,qui illo tẽpore passi sunt? Dives autem ille adhuc apud inferos patitur,ardet,ardebit, viuet vsque ad iudicium,recipiet carnem non ad beneficium,sed ad supplicium.Illas pœnas timeamus,si deum timemus. Quicquid hìc passus fuerit homo,si corrigatur,emendatio est:si non corrigatur,duplex damnatio est.Et hìc enim luit pœnas tẽporales,ibi experietur æternas.Dico charitati vestrę fratres:Martyres sanctos laudamus,glorificamus,admiramur,dies eorum pia solẽnitate celebramus, merita eorum veneramur,& si possumus imitamur. Est profectò

I

magna martyrum gloria,sed nescio vtrum minor gloria fuit sancto Iob.Nec tamen ei dicebatur:Thus pone, idolis sacrifica,& dijs alienis,nega Christum:dicebatur tamen,si blasphemaueris,putredo omnis absceſſura,sanitásque reditura est:sed si blasphemaueris,dicebat inepta & insulsa mulier,morieris,& moriendo tormentis carebis,quasi verò morièti blasphemo non æternus dolor succederet.Mulier fatua presentis putredinis horrebat molestiam,ęternam flãmam minimè cogitabat.Ferebat ille præsens incendium,ne incurreret in futurum. Tenebat cor à mala cogitatione,linguam à maledicto, seruabat animæ integritatem in putredine corporis.Videbat quidem & iudiciũ de se futurum, euadebat, præstante Christo domino nostro, cui est gloria, & imperium in secula seculorum, Amen.

Diui Ioannis Chrysostomi in beatos Iob, & Abraham, sermo.

AThletam in certamen impellit erecta victori statua, armigerum in prælium prouocat decreta fortibus gloria:Christianos autem confirmant in patientia, eorum qui strenuè certarunt preconia. Quis autẽ tam strenuus & fortis,vti beatus Iob? quem vidit quidem diabolus, aggredi tamen primùm K detrectauit.Vnde sapiens agonotheta fidẽs athletæ suo, aduersarium irritat,& ad certandum mouet: & ideirco beato Iob testimonium dans,præfert hunc suum,& apostatam inferiorem facit.Nam posteaquàm diabolus circuisset omnia,tentasset{q}; omnes,ab vno autem hoc forti fugisset,cum eo congredi timens,ne proderet se ignominiosè victum,ipsum cauillatus est.Dicebat igitur diabolo deus,qui omnia videt:Animo aduertisti ne seruum meum Iob,quòd non sit ei similis super terram, vir inculpatus,verax,iustus,pius,abstinens ab omni malo? Testificatur deus,vritur diabolus.Non permittitur ei aliud aduersus superiorem. Irridet ergo & cauillatur,dicens:

Iob.1.b

Nónne tu muniuisti omnem domum eius intus & foris? Tanta concedis & admiraris,si gratias agat?Accipe quod dedisti,& accipiam quod habet. Nam si in calamitates inciderit, desistet etiam ipse à gratiarum actione. Dixit coniectans, nec consequutus est quod sperabat. Quemadmodum præsentia scire,ita futura ignorare ostensus est. At deus sciens athletæ sui gratitudinem indeprędabilem,irritauit fugientem,vt coronaret vincẽtem.Magnum præconium Iob, quòd tam gratus in fœlicitate:sed amplius,quòd sui similis inuenitur in aduersitate.Itaque in bonum cedunt tentationes. Et diabolus certat,vt victus confundatur. Iob autem dum tentatur, L apparet scientia, quæ post multa tempora danda erat, spiritu sancto erudiente,edoctus.Quo pacto demõstrabitur hoc?Nondum erat lex,& longè ante euangelij prędicationem præcessit.Quintus enim erat ab Abraham, In argumẽto libri Iob. & nepos Esau,& legem seruauit sacrificando,& euãgelium cum cogitationibus certando. Vitulum enim sacrificabat,quasi legem videns, & de internis cogitationibus solicitus erat,quasi euangelium spectans.Dicebat Iob.1.b enim Iob: Ne fortè filij mei mala cogitarint in corde suo cõtra deum.Quis enim legem posuit cordi,nisi qui dicit alibi:Qui videt mulierem vt concupiscat,iam mœ Matth.5.d chatus est eam in corde suo?Et qui dicit:Omnis qui irascitur fratri,reus erit iudicio?Vidit futura, qui ita men- Ibidem.c tis curam habuit, vidit euangelium ante datam legem. Oportebat autem,vt is,qui proficiebat, & ad perfectionis apicem ascendebat, & propria rectè ageret, & pro pueris solicitus esset.Amabat autem pueros, quibus ornatus erat,& honestè educabat eos,offerebátque pro incertis eorum peccatis sacrificia: Melius existimans offerre,cùm nõ debeas, quàm ingratum esse,cùm debeas. M Dives erat ex benedictionibus,vtebatúrque pro necessitate diuitijs,ita vt satiando pauperes, diabolum mirum in modum contristaret.Bona enim opera humana,plagæ & vulnera sunt dæmonibus. Porrò audiuit deus quæ sciebat,ab eo,qui quę diceret nesciebat.Opinabatur enim satan, quòd si auferretur possessio, auferretur & gratiarum actio,& tolleretur patientia.Verùm,deus sciens cui confidebat,permisit diabolo,vt abraderet beati facultates,quò comprobaretur perpetuò vigens eius gratiarum actio.Vide autem dei prouidentiam.Imperfectum petit diabolus,sed non obtinet. Vnde saluator & Simoni dicit:Satanas expetiuitvos,vt cribraret sicut triticum:Ego Luc.22.6 autem oraui pro te,vt ne deficiat fides tua.Quãdiu imperfecti sumus,nobis parcitur:quandiu lactamur,paternè fouemur:vbi autem perfectiores facti fuerimus,perfectorum certamina etiam susc ipimus. Dicit enim:Ablactati à lacte,auulsi ab vbere:afflictionem super afflictionem susc ipe, spem super spem. Non dixit ablati ab vbere:sed,auulsi. Proficiens enim ad perfectionem cogitur,vt cedat à lactendo. Sciebat suum athletam agonotheta,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A notheta,videbátque eius futura,de cuius præsentibus testabatur,& dicit diabolo:Ecce omnia quæcunque habet do in manũ tuam,sed ipsum ne attigeris. Saluus sit accusatus, tollantur ab eo quæ existimantur gratiarum actionis causæ,diues gratiarũ actione appareat. Et exiuit diabolus à domino. Et factum est,cùm filij Iob,& filiæ eius biberẽt vinum in domo fratris sui senioris. Honestum conuiuium erat, id quod ostendit omniũ fratrum præsentia.Sorores cum fratribus,honestatis chorus sunt. Aetásque natu maximi apud eos in honore est. Et ecce
Iob.1.c nuncius venit ad Iob,& dicit ei:Iuga boum arabãt,& asinę iuxtà pascebãtur,& venerunt latrũculi, abegeruntq; eas,& pueros trucidarunt gladiis:saluus autẽ mansi ego solus,& veni vt nunciarem tibi. Seruatus est vnus,non miseratione eius,qui tantam substantiam abstulerat,sed vt grauius affligat:& ne ignoret is quem tristitia afficere cupiebat,nuncium saluum reliquit. Adhuc eo loquente venit nuncius alius,& dixit ad Iob.Tu interim attende quomodo continentes sunt tentationes, Fluctus fluctum impellit,sicut in vndis marinis.Adhuc illo loquẽte,venit nuncius alius.Vt sanctus conturbaretur,& quãuis fert, quod prius dictum,non ferat tamẽ quod toties dicitur.Hæc autẽ enarramus,non sicut ij qui veteres fabulas annũciant,sed monstramus rerũ etiam, quæ nunc
B cõtingunt vestigia.Adhuc illo loquente,venit alius nũcius,& dixit ad Iob: ἄγγελος nuncius,à nũciando,non à natura.Nam angelus à natura angelica quomodo dicere posset,Saluatus sum ego solus,quum ab interitu a-
Ibidem. lienus sit?Quid dicit nuncius?Ignis de cœlo decidit, & combussit oues,& pastores similiter deuorauit.Vide insatiabilem diaboli furorem,vide extremam insaniam, vide compassionis expertem tyrãnidem,vide quomodo iuxta ferentis vires permittuntur omnia. Saluatus sum ego solus,& veni,vt nunciarem tibi.Adhuc illo loquente,*nuncius alius* venit ad Iob. Vide nuncios super nuncios,*tristia super tristia*, vide adamantem indiuisibilem, vide petram *immobilem*. *Equites fecerunt tres acies, & circundederunt camelos, & abegerunt eos, &* pueros gladius trucidarunt.Quid prodest *dicere*,& pueros gladiis trucidarunt? commemorantur gladij, vt ad misericordiam moueantur viscera.Adhuc illo loquente,alius nuncius venit ad Iob,dicẽs:Filiis & filiabus tuis comedentibus. Hoc verisimè postremo loco nunciari fa
C cit,vt si prima fortiter ferret Iob,quasi extraria: his saltem auditis, & motis super filiorum morte visceribus, nouis cõficeretur doloribus,& indignam aliquam ederet vocem,quam tentans se auditurum sperabat.Ad prima enim nihil respondit, semper posterioribus adobrutus.Audiit tertium,& quartũ,& vt sapiens expendebat secum,fieri posse,& solere,quòd equites verè latrocinati essent, iniusti verè rapuissent. Verùm,quòd oues absumptæ erant igne,non perfunctoriè cogitabat,sed manifestè agnoscebat eum qui hoc permittebat. Nõ enim potestatem habuissent dęmones,nisi permissum eis fuisset à deo.Argumentum autem quod supernè eis concessum esset,erat quòd ignis descendebat.Vnde enim missus?è cœlis.Inde scilicet venit,vnde & iudicium. Igitur propter diuinam permissionẽ tolerabiliora erant. Ignis cecidit de cœlo. Verè iniusti iniustè egerunt & auari ra
puerũt.Quis autem ignem detulit?Ostendit mihi ignis, qui descẽdit,quid velit & spectet agonothetes. Nam licèt diabolus aliquid possit,nihil tamẽ potest,nisi quãdo potestas ei fuerit concessa.Potestas enim ei non est propria,sed à deo illi cõcessa. Dixit itaque opportuno loco:
Iob.1.d Filiis tuis,& filiabus tuis comedẽtibus & bibẽtibus apud fratrem suum natu maiorẽ,repentè validus spiritus venit ex solitudine, & concussit quatuor angulos domus, corruítq; domus super filios tuos,& mortui sunt. Factus est ergo symposij locus,sepulchrum:& cœnaculum communis mortuorum tumulus.Saluus ego vnus euasi,& veni vt nũciarem tibi.Quid igitur fortissimus ille?quid victor ille inclytus?quid vtraq; dextra valens armatus ille,ad hæc agebat?Vicerat armis iustitiæ à dextris,agens in fœlicitate & diuitiis,vicit & à sinistris. Habens filios gratias agebat,ablatis eis non minus gratus est. Pro viuentibus solicitus erat,pro mortuis solicitus nõ est.Non iam pro peccatis sacrificia offert. Neque enim habebat, quæ offerret:sufficiebant autẽ eius voluntati pro sacrificiis preces.Tunc surrexit Iob,& discrupit vestes suas.Sur
Ibidem. rexit & discrupit.Tu ne somniculosus,supinoq; sensu hęc audieris,sed mente excitata & vigili.Discrupit enim vestem,nõ ingratus,neq; indignam vocẽ emittens præanimi impotẽtia: sed insultans diabolo,& inexplebilem eius qui omnia abstulerat,rapacitatẽ confundẽs. Vnam quam habebat vestem,& qua indutus erat,discrumpit & deponit,gloriaturq; contra tentãtem,ei ostendens quòd maiora illis sustinere queat.Dices autem mihi,tenui cõiectura hæc loqueris,& *suspicaris*: videtur hæc quasi ad gratiam à te composita.Haberem,qua aduersus hos me
E defendere possem,apologiam. Discrupit,ait,vestimenta sua,& abrasit comam suam: non more gẽtilium euulsit, neq; comam neglectam,sicut lugẽtes,habuit:sed abrasit, & abiecit. Quorsum hæc spectant?In terram cecidit & adorauit,ac dixit:Nudus exiui de vtero matris meę,nu-
Iob.1.d dus & abibo illuc.Nõ hæc vt ingratus vel obmurmurãs, vel impius dixit: sed insultãs diabolo, & abiiciẽs etiam quod reliquum erat,exuit vestes:declarãs & robur suum, & quòd promptus & paratus aduersus fugientem esset. Ego nudus exiui,nudus & reuertar illuc.Illuc,quorsum? vbi præmia expecto,vbi coronã spero. Dominus dedit, Ibidem.
dominus abstulit. *Nullus enim è manu eius,qui omnia continet*, me rapiet:nullus vim faciet virtuti omnipotentis:quãuis equites prædati sint,auarus rapuerit diabolus incenderit,non tamen absque volũtate eius,qui permisit,factum est aliquid.Sicut deo visum,ita & factum: Sit nomen domini benedictũ. Vide & imitare.Aduersa fert,& gratias agit.Magnitudo perquam gratę mẽtis in tristibus apparet. Vides, quòd si in prosperitate gratias egeris,sycophãta diabolus factũ tuum extenuat,& dicit: F
Ibidem.b Non frustra colit Iob dominum? Igitur vt pateat, quòd gratis colas dominum, tentationibus exploraris, & sic strenuus & fortis comprobaris. Et nos quia dominicum Pascha perficimus,azyma syncerę fidei habeamus: oportet autem gustare & agrestes lactucas. Agrestes lactucas spontaneos labores intellige.Cum illis autem,& ea quæ diuina permissione nobis accidunt. Infert enim nonnunquam afflictiones perquam amaras. Verùm tu quãdo amaritudinem plagarum degustas,dic sicut ille: Viuit dominus,qui ita me secuit: viuit omnipotens,qui amaram fecit animam meam: futurum est olim amarum hoc antidotum, animæ salubre. Et quia intestino malo laboramus,nocua illa amaritudinis gustu expellamus,quo bona valetudine vegeti,dominicarum carnium cœna expleamur. Pascha enim comesturi sumus. Poposcit olim deus Isaacum ab Abraham, quem ille quidem alacriter dedit: deus autem non accepit, vtpote saluti nostræ non sufficientem hostiam. Attamen typus ille vtilis fuit, præsignans quod posthac veritas præstitit. Colligatur Isaac, & non occiditur.
Dicit deus:Abraham Abraham, non extendas manum Gene.22.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tuam ſuper puerum. Quare non dixit filium: ſed, puerũ? Vilior erat vtpote homo. Opus autem erat non ſeruo vel puero, ſed filio. Ne extendas manũ tuam ſuper puerum, contentus eſto figura, veritatem expecta. Et Abraham quidem prophetat, decipítque ſeruos. Vide veritatem in dictis quæ eueniunt. Et quid dicit? Sedete, ait, hìc cum aſino, ego autem & puer tranſibimus vſque illud, & poſtquàm adorauerimus, reuertemur ad vos. Dixit quidem ita, ſed non ita in animo habebat: accidit autem vt dicebat, non vt ſentiebat. Cæterùm ſeruos relinquit, vt ne cogatur aliqua ex parte facere quod ingratum deo. Timebat enim, ne illi exiſtimarent paſſum eum ſenile aliquid, & ita à ſacrificandi conatu abſtraherent, dicentes: Quid ô domine? cúmne, qui ex promiſſione tibi datus eſt immolas? ſacrificásne dilectum illum à deo datũ, ſenectutis alumnum, hæredem, noſtrum dominũ, tuum ſucceſſorem, Saræ filium, vnicum ex ipſa, & iam tãtum ac talem? Quid facias conſidera, communica id conſilij, vel generationis & vitæ conſorti, quæ propter ipſum tot dolores partus tulit: detinemus te, nos occîde. Ea propter ſapiens ille ſenex obſiſtentes non accepit, ſed fecit, vt ſacrificium ſua portaret ligna, eſſetq; figura ſaluatoris crucem geſtantis. Porrò geſtat puer & loquitur, mouentur paterna viſcera, & ab obedientia dei pater non

H deſiſtit. Quid inquit puer? Pater inquit. Cogita qualis ſit hæc vox apud patrem amantem filium. Nos balantis ouiculæ, quæ inarticulatam vocem emittit, miſeremur ſacrificaturi: cogita quantùm hæc ouis moueret, ſi cum puſillo animo ita loqueretur? Pater inquit, ecce ignis & ligna, vbi ouis ſacrificio deſtinata? Erat autem ipſe ouis, quæ iuxta ſpiritus ſancti ſententiam loquebatur, quò ad miſericordiam ſacerdos moueretur. Verùm ille iam dicerat: Qui diligit patrem vel matrem, vel filium vel filiam, plus quàm me, non eſt me dignus, & imitabatur patrem illum, de quo dictum eſt, quòd proprio filio ſuo non pepercerit deus. Vbi eſt ouis, inquit ſenſatus puer. Quid igitur pater dicit? Deus prouidebit ſibiipſi ouem in ſacrificium, filium. Non ſeruum, ſed filium: non famulum, ſed filium. Scito igitur quare Paſcha perficias.

Gen.22.a.

Matth.10.d

Rom.8.f

1.Cor.5.c

Ne fermentes azyma, ne hæretica malitia permiſcueris, habe pura azyma. In azymis enim ſyncerítatis & veritatis feſta celebramus. Feſta autem non intellige relaxationem ſolam. Sit & ieiunium bene ſenſatæ animę feſtum: ſint & afflictiones, & caſtigationes feſta. Pro teipſo ieiuna: propter cibum fuiſti inobediẽs, per ieiunium obedis. Cibus è paradiſo eiecit, ieiuniũ te reducit. Hoc nos prĕceptum diuinum ſancta ſcriptura docet, quę ſolui nequit, & cœlo ipſo præferenda eſt. Cœlum enim inquit, & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt. Ne timeas hominum minas, ſed dei. Tuta armatura eſt dei timor, inexpugnabile ſcutum pia fides. Ne ſimus timidi, ne ſimus inconſtantes. Minæ indoctum facilè transferunt, firmatum autẽ ſcientia, non ignis, non gladius, non præſentia, non futura, non periculum, non diabolus, modò diuina adſit gratia. In rẽ noſtram ſunt tentationes. Probati fuimus in fœlicitate, probati ſimus & in aduerſitate. Alacres ſimus, erítque vt non affligamur. Deus enim alacritatem mentis videns, contentus erit ſola voluntate, Quòd ſi deus nos etiam affligi voluerit, hoc erit in gloriam & probationem noſtri, vt dicamus ei etiam nos: Hæc omnia venerunt ſuper nos, & non ſumus obliti tui. Si enim nobiſcum deus, quis contra nos? Momentanea eſt afflictio, ſed perpetua gloria. Ad veſperã demorabitur fletus, & ad matutinũ lætitia. Qui imitatores fuerint patiẽtiæ beati Iob, & fidei beati

I

Matth.24.c

Pſal.43.c

Rom.8.f

Pſal.29.b

Abrahæ hæredes, & pietatis vtrorumque ſucceſſores, in K eundem quoque ſanctorum adnumerabuntur chorum. Quorum enim ſimilis ordo & par fides, eorũ & idem honor. Deus qui coronauit beatum Iob, & confudit diabolum, credentibúſque virtutem eius monſtrauit, is omnes nos cõſeruet immaculatæ vitæ ſtudioſos, & piam fidem toto pectore amplexantes, in Chriſto Ieſu domino noſtro, cum quo patri, & ſpiritui ſancto ſit gloria, & imperium, in ſecula ſeculorum, Amen.

† De patientia & tolerantia ab exemplo Iob: vide in vltimo tomo ad populum Antiochenum homilia quarta & quinta.

DAVIDICA CANTICA DIVERSIS ſubſeruiunt noſtris conſolationibus & meditationibus: ſermo. Incerto interprete.

QVemadmodum cibo vita hęc ſuſtẽtatur, quem mox eadem illa ſubminiſtrat: ſic & ſi bonis actionibus adnitamur, ſpiritu potiemur, quo parto, & bonis operibus abundabimus: quibus contrà ſi caruerimus, idem à nobis ſpiritus auolabit, quo deſtitutos neceſſe erit circa res gerendas claudicare, ſiquidem ſpiritu hoc decedente impurus ſuccedet: quod liquidò poteſt in Saule cognoſci: quo ſpiritu quid refert ſi non adeò ipſi vrgemur, quemadmodum Saul vrgebatur quã do ex malefactis ipſi & flagitiis, & angimur & ſtrangu- L lamur? Opus itaq; nobis Dauidica cithara, vt animæ diuina carmina, tum à propheta, tum bonis actionibus deſumpta incinamus: horum vtrũuis modò egerimus, vel Dauidico cantico occepto, vel optimis initis facinoribus, non ſecus dæmonem impugnabimus, ac Dauid ſolebat Saulis veſaniam lenire, erítque eiuſmodi nobis ad 1.Regũ.16.c iuſtitiam medela. Quinetiam dæmonum furor efferatius concitabitur, cùm ſe nobis praua ſuggerentibus, nihil ipſi ad malum flectimur: verẽtur enim vel initiò ſtatim impuriores illi & malefici, ne ex ſuis nepharis ſug geſtionibus ad laudabile aliquod facinus conuertamur: cumq; nos viderint immotos perſtare, & timore priſtino vacui erunt & cura. Idcirco re bene geſta canticum decantemus, vt dæmoniacum illud vel vrgentiſſimum propulſemus ſcelus. Dæmones quidem non prorſus priuare nos cœlo poſſunt, quin iuuent plerunque nos oppugnando: vigiles tamẽ, & ſobrios ad cœlos capeſſendos, è quibus delictis & ſcelere plerique deiiciuntur: nam qui volens deliquit, vel ſpontè furit, dęmon eſt: prętera neque veniam ab homine, neque miſericordiam promeM retur. Incinamus itaque animæ hoc ſe pacto habenti, cũ aliis ſacrarum literarum ſcriptis, & Dauidica, & ita vt os canendo mentem erudiat: neque enim tenue illud, & exiguum videri debet: ſiquidem cùm linguam ad cantum inſtruimus, pudebit animam vel contraria ſentientem non ſaltem canentem illa imitari. Qua ex re neque id ſolum vtilitatis aſſequemur, quin & pleraq; alia quæ nobis conducent, referemus. Dixit quippe propheta ille non ſolùm futura, ſed de viſibilibus his, déque inuiſibili cœlorum ſtructura diſputat, cupientíque tibi forſan edoceri, vtrum hoc cœlum eodem ſit ſtatu perpetuo permanſurum: nónne reſpondebit Dauid, dicétque: Cœli quemadmodum veſtimentum veteraſcent, ac ve- Pſal.101.d lut amictum mutabis eos, & mutabuntur? Item de forma cœlorum ſi quid optaueris audire, illud intelliges: Extendo cœlum ſicut pellem. Inſuper ſi de cœli dorſo Ibidẽ.101.a volueris quid amplius noſſe, dicet tibi: Qui obtegis a- Ibidem. quis ſuperiora eius: neque his contentus, quin etiam de latitudine mentionem facit, oſtendens vtraque hęc pari eſſe menſura: Quantùm, inquit, diſtat Ortus ab Occi- Pſal.102.c dente, elongauit à nobis iniquitates noſtras, ſecundum

altitudinem

Universidad de Deusto
Biblioteca

A altitudinẽ cœli à terra obfirmauit dominus misericordiam suam super timẽtes se. Accedit etiam si terrarum fundamenta conquiras, neque illa te clàm sit habiturus, cùm psallentem illum huiusmodi audieris: Quoniam Psal.23.a super maria fundauit eam. Itẽ si terræ discursus cognoscere causas cõcupisces, intelliges: Qui respicit terram, Ibidẽ.103.d & facit eam tremere. Hoc modo omnem ex animo ambiguitatem eximet. Noctis præterea si rationem requiris, Ibidem.c vel hanc referes ab eo edoctus: In ea enim pertransibunt omnes bestiæ syluæ. Ad quam etiam sint montes Ibidem. vtilitatem effecti, respondebit: Montes excelsi ceruis. Ibidem.b Quid opis & lapides ferant exponit: Petræ refugium erinaciis. Quid vel arbores sint infœcundę creatæ: Ibi enim & passeres nidiculabunt. Quid insuper sibi velint Ibidem.c in solitudine fontes: In his quidem inhabitabunt bestiæ Ibidem.b agri. Quid vinum, vt non solùm eo in potu vtaris, quando ad id vel aqua facere satis potuisset, quin vt te faciat Ibidem. iucundiorem: Vinum, inquit, lætificat cor hominis, vt intelligas quousque vini vsus progredi debeat. Vnde autem & aues & feræ bestiæ nutriantur, audies ab eodem Psal.103.d hoc pacto dicente: Omnia ad te respectant domine, vt des illis escam in tẽpore opportuno. At si de beluis quęras, respondebit vel has tui gratia fuisse creatas, hoc mo Ibidem.b do: Qui educit herbas bestiis & virentia in seruitutem hominum. Quid luna sit opus, audi dicẽtem illum: Qui B Ibidem.c fecit lunam in tẽpora, Quid præterea quæ visuntur vniuersa, & quę nusquam apparent creata sint, clarè edocet: Psal.148.a Ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt. Quodq; mortis futura sit æternæ solutio, hoc pacto te Ibidẽ.48.d instruit: Deus liberauit animam meam de manu inferi, cùm me susceperit. Vnde etiam nostrum hoc corpus ortum ceperit, explicat: Recordatus sum, quoniam puluis Psal.102.c sumus, quóve sit & in posterum rediturum, ita docet: Et Ibidẽ.103.d in puluerem suum reuertetur. Vtq; vniuersa sint in tui Psal.8.b gratiam creata, ita disserit: *Gloria & honore coronasti eum domine*, & constituisti super opera manuum tuarum. Quid verò mortales ipsi commune cum angelis Ibidem. habeamus, ita explicat: Minuisti eum paulò minus ab angelis. De diuino autem in nos amore illud affert: Quẽ- Psal.102.c admodum pater filios miseratur, sic se timentium misertus est dominus. De his etiam quæ nos in futurũ ma- Ibidẽ.114.d nent, dèque vitę huius fine quietiori ita dicit: Reuertere Psal.18.a anima mea in requiem tuam. Cur autem tam vasta sit C cœlum magnitudine hoc inquit: Cœli enarrãt gloriam dei. Cur nox & dies sint facti, non vt lucẽ duntaxat prę- Psal.18.a beant & quietem, sed etiam vt erudiant. Nõ sunt, inquit, loquelæ neque sermones, quorum non exaudiantur voces eorum. Quo demum pacto & mare & terras obeat. Ibidẽ.103.a Abyssus sicut vestimentum amictus eius, ita quidem apud Hebræos habetur. Ex his itaque enarratis sumentes initium & reliqua pernoscetis, de Christo scilicet, dèque eius resurrectione, de futuris suppliciis, deq; his quę bonis moribꝰ aduersantur, de legibus ita, vt multiplici bono refertos vobis liceat Dauidicos codices conuenire. Nam si in molestiam aut aliquam animi perturbationẽ incideris, plurimùm hi ad te consolandum valebunt: si fueris in peccata prolapsus, quàm multa ibidẽ inuenies ad medelam: si paupertate eris, vel pressuris grauatus, multos tibi ex his ad tranquillitatem portus videbis offerri. Si iustus, non mediocrem eris securitatem nactus: si crimini obnoxius, fiduciæ plurimum. Quippe si pro iustitia sis mala perpessus, illum audies prædicantem: Psal.43.d Quoniam propter te tota die mortificatus sum. Et illud: & Rom.8.g Aestimati sumus sicut oues occisionis: hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus tui. At si ex re bene gesta insolescere cœperis, audies eundem dicentem: Ne Ibidẽ.142.a ingrediaris in iudicium cum seruis tuis domine, quo- D niam non iustificabitur coram te omnis viuẽs: sic mox humilitatem sectaberis. Quinetiam si quippiam commiseris vel desperatione capieris, intelliges illum frequentius id incinentem: Hodie si vocem eius audieritis, Ibidẽ.94.b nolite obdurare corda vestra, quo audito statim resipiscès. Porrò si regio fueris diademate insignitus, elatus, Ibidẽ.32.d insuper & tumidus, illud edisces: non saluatur rex magnis viribus, nec gigas suæ virtutis magnitudine. Sic poteris modum superbiæ ponere. Si opibus præterea affluës & gloria, rursus audies modulantem: Væ qui confidunt Ibidẽ.48.b potentię suę, & multitudine diuitiarum suarum gloriãtur, & illud: Nam homo sicut fœnum dies eius, nec de- Ibid.102.c scendet cum eo gloria eius: hoc pacto nihil duxeris fore in terris magnificiendum, siquidem gloria & potentia fulgore cuncta excedunt: quæ duo si fuerint per te neglecta, quid esse aliud potest cuius apud te ratio constet? Quòd si in aliquo fueris animi mœrore constitutus, intelliges: Quare tristis es anima mea, & quare con- Ibidẽ.41.b turbas me? spera in domino, quoniam confitebor illi. At si nonnullos videris probari, immerito id dices: No- Ibidẽ.36.a li æmulari in malignantibus, quoniam quemadmodum fœnum exarescent, & tanquam olera virentia cõcident. Si iustos spectaueris æquè atque iniustos pœna affici, sen- E ties haud parem fore supplicij causam. Pleraque sunt, inquit, peccantiũ flagra, quæ tamen iustis inferri propheta non asserit, quando Multæ, inquit, iustorum angustiæ, & Ibidẽ.33.d ex his omnibus liberauit eos dominus, & rursum: Mors Ibidem. peccatorũ pessima: & honorabilis corã domino mors sanctorum eius. Hæc itaque frequentius repete, instructúsque istiusmodi erudire: nam verbis hisce vel singulis per nos simpliciter ex transcursu prolatis, patentissimus inest sententiarum pelagus. Quòd si libuerit prophetica hæc dicta diligentius perscrutari, videbitis maximam in diuitiarum copiam fluxisse. Licebit interea volenti cuique ex dictis hisce, quæ inhæserint vitia repurgare: si neque inuidiam facilè admittat, neque mœrorem, si diuitias contempserit, si angustias, anxietates, egestatem pro nihilo duxerit, si vitam denique ipsam nihil esse existimauerit. Eiusmodi à te opinatio vitia propulsabit: pro quibus omnibus & gratiæ sunt deo agendæ, vt his rebus contemptis gazas attrectemus cœlestes, & per aduersantium rerum tolerantiam, pérque sacrorum scriptorum consolationem, spem habeamus & fu- F tura beatitudine potiamur.

De eo quod in psalmo ix. scriptum est: Narrabo omnia mirabilia tua domine: Homilia. Incerto interprete.

CReatoris, & omnium rerum institutoris opera tacenda non sunt: sed tantùm potest dicere lingua, quantùm concipit memoria. Nec possunt ab aliquo narrari cuncta, quæ deus operatus est ab initio mundi. Quia fecit omnia ex nihilo verbo illo ineffabili, non aërem verberante, & per syllabas literarum transeunte, non à silentio incipiens, & ad silentiũ finiens: sed illo verbo quod semper loquitur, nunquam silens per creaturam, ministerium assumens siue per nubem, siue per angelum, siue per prophetam, siue per doctorẽ. Nec enim hoc est quod ministratur, quale est vnde ministratur. Hic deus noster, qui dixit, & facta sunt, Gene.1.a.& qui est miraculorum plenitudo, infundit se prophetę: & Psal.32.b cùm cõsideraret cũcta miraculorũ opera, quę mirabilis fecit deus, ad hoc se conuertit, vt diceret: Consideraui opera tua & expaui. Aequè propheta sanctissimus, sicuti

Universidad de Deusto
Biblioteca

G modò cantauimus,Narrabo omnia mirabilia tua. Quæ sunt miracula, & si nõ multa potest promere lingua nostra,tamen vtcunque loquimur,intelligimus,& agnoscere possumus.Fecit ergo deus cœlum & terram,mare, & omnia quæ in eis sunt, cuncta animantia quadrupedia, volatilia,serpentia,natantia,germina arborum,fructus, radices,ramos,folia,& cuncta sunt creata & præparata Ista omnia mirabiliter fecit,hominem manu pietatis è limo terræ,dans ei præceptum,vt lege seruata non moreretur:præcepto transgresso,morte moreretur.Peccante primo homine, totus vitiatus est mundus, labes peccati tota inoleuit.Cõcupiscentia in hominibus augmẽtata est,labiles facti sumus & infirmi. Medico indigebat generatio hominũ.Ille è sinu patris missus,qui semper fuit,& non fuit quando non fuit, vnam cũ patre habens substantiam & essentiam, sanauit morbum quem protoplastus infuderat massæ hominũ.De aduentu autẽ
Lucæ.1.c incarnationis eius quid enarrẽ,nisi mirabilia eius?Angelus aduenies,qui est vehiculum verbi, infundit Ma-
Ioan.1.b riæ,concepit credens verbo.Hoc verbum,Caro factum est, assumens quod non erat nostrum, non amisit quod erat ex patre, permansit in suo quod erat in diuinitate. Ingressus vterum virginis nõ violauit integritatẽ,creatus non abstulit virginitatem. Quæ sunt ista miracula?
Esaiæ.53.c Generationem eius quis enarrabit? Transeamus id quod
H est super nos,redeamus ad nos.Quid est illud,vt homo in vtero matris conceptus formaretur?Liniamenta corporis quis componit, omnes artus: quis pulchritudines capillorum ordinat,nisi ille mirabilis,qui est plasmator totius generis humani? Quid dicam in mirabilibus illius?vt succedant sibi tempora,fructus occurrant maturi in ordine suo,sapores diuersi,cœpularum magnitudo. Quid dicam de deo iusto misericorde, faciente de superbo humilem, de adultero castum, de edaci parcum, de iracundo mansuetum,ex impio pium,ex ebrioso sobrium,ex discorde concordem,ex tenaci largum,ex inquieto quietum,ex odiente charitatem habẽtem? In his omnibus quis operatur, nisi ille cui cantauimus modò, Narrabo omnia mirabilia tua? Ex fonte miraculorum impleuit fistulam linguę nostrę,areolas conscientię nostræ:lætandum est,exultandum est, non in nobismetipsis,sed in domino,qui ista operatus est. Nam contexuit subsequens versiculus psalmi,Lętabor & exultabor in te,
I psallam nomini tuo altissime: psallere verbo,opere subsequi, fructus est inenarrabilis. Qui psallit deo & facit
1.Cor.14.c id quod cantat,psallit spiritu,psallit & mente:orat spiritu,orat & mente:vt quod faciat,dicat: & quod dicit, faciat.Et cùm hoc inimicus aduersarius totius mundi viderit,retrorsum redit pessum perductus,atq; subter pedes famulorum dei prostratus non dominatur, quia aditum non inuenit introëundi.Clausa ianua cordis:firmata vecte crucis,ingredi minimè potuit: quia tyrannus imperatorem intus agnouit Christum, & filiũ matris ecclesiæ. Et vos germen ecclesiæ,qui estis vno verbi semine concepti, agnoscite qui cantatis, quod cantatis,
Psal.102.c & cui cantatis.Quid enim sumus,nisi quod ait sanctissimus ille vates Christi: Memento quia puluis sumus? Quid cantamus illi?canticum nouum. A vetustate primi hominis separati,in Christo recreati,cantamus canticum nouum,à vetustate narrãtes miracula eius in nobis collata. Cui cantamus?domino omnipotẽti,pręstanti,talia miracula facienti,cui credentes peruenire ad ciuitatẽ olim promissam nobis. Intrate,nullus remaneat. Miliaria sanctorum attendite,qui positi sunt in via vitę nostræ.Et ibi resumentes,ibi ciuitatem nobis in eisdem monstratam quo tendimus,dicamus cũ propheta:Nar- K
rabo omnia mirabilia tua, quia fecisti iudicium meum & causam meam.Vt causæ nostrę sic sibi conueniant cũ præceptis dei, scientes quia staturi sumus ante tribunal Christi,& reddituri rationem,quę per corpus gessimus, Rom.14.& 2.Cor.5.b
siue bonum,siue malum. Vt cùm chartæ operũ nostrorum discussæ,nulla in eis falsitas,nulla prauitas inuenta fuerit,liberi & non serui peccati, applicemur in dexteram pastoris pastorum, & cum ouibus innocẽtibus deputet nos,qui sanguine suo redemit nos.

De eo quod scriptum est in psalmo.ix. Patientia pauperum non peribit in æternum,&c.

Homilia.Incerto interprete.

DEus generis nostri,qui nõ despexit creaturam suam,neque facturæ suæ se negauit: præsertim præstando hominibus vniuersa beneficia, vt det quæ in vsu corporis necessaria sunt,virtutes adornauit,ordinem cõstituit, rationem cordibus non negauit, vt viam vitæ perueniẽtes,sine offensione inueniamur. Nunc quis cognoscit, quis verbis explicat, quis enarrat magnalia dei,miracula omnipotentis dei? Omnipotẽs deus iste egentium, qui in omni ordine ita voluit suos clamare ad se,& iugiter indigere à se beneficio,vt quæ- L
cunque dici possint,à nullo deo sperentur,nisi à deo nostro.Illi vagi & pagani non à deo cuncta sperant, sed à diis manufactis:nos verò speramus beneficia ab omniũ creaturarũ factore.Nam modò quasi ipsa tolerantia clamabat ad deũ,dicens corde & ore nostro ex dicto prophetæ, Nunquid in æternum in obliuione erit pauper? Modò hìc pauperes audiunt,& quasi eriguntur,quasi ipsi non sint in obliuione,& diuites in obliuione sint. Nõ est vna paupertas.Nam euangelium demonstrat nobis pauperes,nõ substantia sed spiritu,quos & laudat & beatos dicit,quoniam dicit: Beati pauperes spiritu,quia ipsorum est regnum cœlorum. Qui sunt isti pauperes,respicite si possint æstimari diuitiæ illorum.Quicunq; possident in terra,partem possident terræ,& hoc exiguam, qualis ille diues,qui possidet totũ cœlum,& meretur regnum?De istis pauperibus dicebat propheta: Nunquid in obliuione in æternum,id est, in illa vita erit pauper, aut patientia pauperum periet in æternum?Videtis quæ est tolerantia,quàm potẽs, vt toleret homo fratrem in- M
quietum,superbum,iracũdum,bilinguem,detractorem, subdolum,pigrum, iniurioſum, murmurabundum, sibi placentem,cupidum, inordinatè ambulantem. Ista patientia cum admonitione increpat, nõ periet in æternum.Sic tolerandi sunt isti,vt tamen non taceatur istis talibus. Si tacuerimus,alios perdimus. Sed sic moderatione seruata fixa admonitione, vt & lingua clamet, & cor amet: quia clamor iste,etsi clamat, sed intus amat.
Esaiæ.40.b Nam dictum est prophetæ,Clama.Et interrogauit ipse, Quid clamabo?Et respõsum est ei:Omnis caro fœnũ,& omnis gloria eius vt flos fœni.Exortus est sol,flos decidit,aruit fœnũ,sed verbũ domini manet in ęternũ.Ergo ista patiẽtia talis esse debet,vt & charitas seruetur,& proteruus homo increpetur.Ergo in ęternũ in obliuione erit
Psal.65.f pauper?Quis est iste paup?An fortè ille,q dixit,nos in seportãs,pauper & dolẽs ego sũ,& salus vultus tui deus suscepit me?Pauper erat,quia nos esuriebat.Intãtũ nos esuriebat,vt quãdo discipuli obtulerũt ei de Samaria veniẽtes cibos vt mãducaret,dixit eis credẽtib⁹ Samaritanis:
Ioan.4.d Habeo cibũ manducare,quẽ vos nescitis. Ergo iste pauper potest dici & populus Christian⁹,mẽbra ista sub vno capite:quia caput nostrũ Christus,nos verò mẽbra eius.
Ephe.4.d Et quare pauperes? quia quomodo pauperes omni tẽpore, omnibúsque

Universidad de Deusto
Biblioteca

A re,omnibúsque mometis pulsant aures omnium hominum clamoribus suis pro pane ventris:ita pauperes spiritu clamant pro pane mentis, qui de cœlo descendit. Ergo pauperes isti beati, isti in oblitionem erunt nunquàm,quia semper præstolantur,semper intẽdunt,semper rogant,semper conseruant promissionem dei expectantes. Quomò erit in obliuione iste pauper,qui die,no ctúque genu flectit ad patrem domini nostri Iesu Christi,qui orationi instat,& *vigilat in ea in gratiarũ actione*? Magna est patientia, eo quòd totum patitur anima Christiana. Impugnationes diaboli patitur, sed non superatur. Delectationes,immissiones,cupiditates,stimu*lis carnis colaphizantur*,exagitantur,illuduntur,imaginantur,phantasiæ immittuntur: ista omnia tolerat anima,sed non superatur:vincit,nõ tamen suis viribus:adiuuatur,vt vincat:accipit,vt perueniat:donatur,vt coronetur:hæc patientia,quæ ad victoriam peruenit, non periet in æternum. Sed quia non possumus nostra potentia,nostra virtute,nostra magnitudine ista facere,dicamus cum eodem propheta,sicuti psalmus subexurgit,di-
B cens:Exurge domine,non prꝙualeat homo. Quis est iste homo, nisi Antichristus? Audite fratres dilectissimi, Multi in seculo isto caduco & fœneo habitant Antichri
Antichristi, qui. sti,& audite qui sunt isti Antichristi. Antichristi dicuntur ficti Christiani,Antichristi dicuntur hæretici,pagani. Ecce isti omnes Antichristiani dicũtur, quia in vno nomine Christi non eis placet simplicitas catholicæ ecclesiæ, qui aut sub laude vituperant, aut inimicitiam apertè exercent. Sed isti cùm à fide nostra nos non tollunt,non prævalet homo. Atque vtinam non nos laudes humanæ extollant,non vituperationes frangant:quia & laus periculosa est,& vituperatio æquè periculosa est. Illa prosperitate corrumpitur anima,dum delectatur humanis laudibus:illa aduersitate frangitur,obtusa vitupe rationibus. Ergo oremus & dicamus: Exurge domine, non prævaleat homo *quasi deus noster sedeat,& surgat*, & stet,aut corporeus,aut visibilis sit *istis oculis*. Sed aliquid dicitur de illo, quod possimus intelligere ex ipso.
Psal.43.d Quod dicimus deo exurge,vt in nobis surgat,& nos ad illum surgamus. Nam alio loco dicitur: Exurge quare
Psal.120.a obdormis domine?æquè alio loco dicitur:Ecce nõ dormitabit,neque dormiet qui custodit Israël. Nunquid ista
C testimonia impugnant se? quia hìc dicit, Exurge quare obdormis domine?& ibi dicit,Ecce nõ dormitabit,neque dormiet qui custodit Israël. Sed attendenda sunt testimonia sibi conuenientia cũ omni solicitudine. Nam si locis suis ponantur,non claudicant:quod dictum est, Quare obdormis domine?exurge & ne repellas in finẽ: vox est martyrum, volebant se in præsenti defendi de persecutionibus. Nam vox illorum est in Apocalypsi,di-
Apoc.16.b cens: Quousque sanctus & iustus non iudicas sanguinẽ nostrũ de his qui in terris habitant? Volebant ergo martyres, vt in præsenti miracula faceret deus, & confunderet fortitudinem aduersariorum & inimicorũ Christi:sed deus qui volebat pati suos,& multas pœnas tolerare,dimisit eos torqueri,cruciari,affligi,vt vbi esset magna pugna,cõcederetur eis & glorioſa victoria. Exurgit ergo in nobis Christus, quando tolerantiam habemus, quando erigimur ad dulcedinem eius: quando vigilamus, ne nobis inimicus surripiat, non prævaleat homo iste filius interitus. Veniat ergo pietas tua,& iudicentur gentes in conspectu tuo. Constitue domine legislatorẽ super eos,vt sciant gentes quoniam homines sunt. Nunc orandus est, qui non nos sinat tentari suprà quàm possumus ferre,sed faciat tentationem cum exitu, vt possi-

mus sustinere. Vigilate & orate ne intretis in tentatio-
Lucæ.22.d nem:quia omnis qui vigilat,& aduersarium non time-
D bit, & coronam repositam accipiet.

†Nonnihil super psalmum, Cœli enarrant gloriam dei &c. reperies in vltimo tomo ad populum Antiochenũ homila.ix. Psal.18.a

Expositio psalmi.xxii.& .cxvi.

Homilia. Incerto interprete.

Circulo consecrato,anno reuoluto,debitum vobis sermonem electis ad fidem decreuimus. Et quia constringimur suo quoque tempore ordinem ad ecclesiasticum repręsentare,& formam vobis dare, vt sicuti nos vobis reddimus, ita & vos inuicem vobis reddatis:prẽsertim honore mutuò prꝙueniẽtes: & charitatem in qua est vinculum perfectionis tenẽtes,debitum reddite,& debitum exigite: vt ibi faciamus conclusionem,vbi Apostolus fecit:testimonio ipso fulciamus,quo dixit:Nemini quicquam debeatis,nisi Rom.13.c
Ibidem.13.c vt inuicem diligatis. Nam qui diligit alterũ, legem implet. Nam non occides,non mœchaberis,non falsum testimonium dices,& si quod est aliud mandatum,hoc in
E sermone recapitulatur, in quo ait: Diliges proximum
Ibidem. tuum sicut teipsum. Quia dilectio proximi malum non operatur:Plenitudo autem legis est charitas. Et vt plenissimè sciatis, quæ sit perfectio, ait in epistola sua sanctus Ioannes:Deus charitas est,& qui manet in charita-
1.Ioan.4.c te,in deo manet,& deus in illo manet. Ergo de ista charitate compellit nos veritas, vt psalmum vobis electis, & ad fidem concurrentibus exponamus. Hos versiculos psalmi memoria tenete,ore reddite, operibus implete. Non sufficit verba reddere deo,nisi & cor mundum applicare deo. Dicit ergo quod audistis: Dominus regit me,& nihil mihi deerit. Videte quomodo se commendat ecclesia ore filiorum suorum: quia verè quem deus regit,nec cadere potest, nec errare. *Iste rex noster*, qui regit quotidie *corda & corpora* nostra,*interiores & exteriores sensus* conseruat,& nihil deficit. Fortè aliqui dicunt,quia quem regit deus,& nihil ei deficit,tãtummodo de temporalibus sentit. Quid est nihil deficere,nisi petentibus aurem patentem præbere? Et regit, & nihil negat. Quod dixit,Nihil deerit,magnum est. Quando deo non peccatur,donat sapientiam,prudentiam, tẽpe- F
rantiam,fortitudinem,& iustitiam:Cùm ista non defecerint, quid quærit auarus? In istis virtutibus totus deus se refundit: & in quo totus est deus,nunquam erit reus. Dominus regit me,& nihil mihi deerit. Sequitur versiculus:*In loco pascuæ* ibi me collocauit. Grandis est ista pascua. Epulæ istæ & semper satiant,& nũquàm deficiũt. Nam vultis nosse, quomodo pascit deus præstolatores suos,id est,sustinentes se?dixit propheta: In illis diebus Amos.8.d
mittam in eis,non dico famẽ panis,aut sitim aquæ, sed audiendi verbũ dei. In isto campo legis & in floribus testimoniorũ cùm anima nostra venerit,reficitur, pascitur, nutritur, pinguescit, exultat in simplicitate cordis: proficit ibi anima collocata,requiescit,exultat,& gloriatur. Iste pastor bonus,qui posuit animam suã pro ouibus Ioan.10.b
suis,talia dedit pascua credẽtibus,sperãtibus,perueniẽtibus ibi collocauit animas fundatas sine motu. Ergo in loco pascuę ibi me collocauit. Sequitur,dicẽs: Super aquã refectionis educauit me,animam meã cõuertit. Magna ista aqua. Est alia aqua,quæ non est aqua refectionis,sed aqua consumptionis:de ipsa aqua dixit propheta. Fode- Hiere.2.c
runt sibi lacus detritos,aquam mendacẽ, aquam quę nõ habet fidẽ. Et aqua catholica,in qua ostẽditur fons ęternus,qui reficit,id est, iterũ facit, quomodo generatio & regeneratio reficit animas,quia innouat in fide. Abluit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G sordes,tollit maculas,rudem facit aptum,expolians ve
terem hominem cum actibus suis, indues nouum eum,
Ephe.4.f qui secundum deum creatus est. Hæc aqua primatum te-
net in elementis. Sed cùm istud elementum acceperit
spiritum sanctum,fit sacramẽtum:& iam non erit aqua
potationis,sed sanctificationis: non erit aqua commu-
nis,sed refectionis.Per istam aquam educit,purgatos fa
cit perfectos, ratione claritatis & gratiæ illuminans &
replens eos:vt vbi abundauerat peccatum,faceret diui-
Rom.5.c.d tes in gratia.Super aquam refectionis educauit me,ani-
mam meam conuertit. Quid est enim conuertere? ex
aliquo alicubi ducere,ex peccato ad iustitiam,ex falsita-
te ad veritatem,ex miseria ad misericordiam,ex opere
carnali ad spiritualem intellectum. Sic conuertit ad se
dens animas. Animam meam cõuertit.Deduxit me su-
per semitas iustitiæ propter nomen suum. Sic sequitur:
Istæ semitæ agnoscuntur diuersæ viæ generis humani,li
cèt vniuersas semitas domini agnoscamus, misericor-
diam & veritatem: tamen semita vna agnoscitur, quæ
est prima in semitis,id est,virginitas:secunda,continen
tia,quæ est & vidualis:tertia,coniugalis.Sunt aliæ semi-
tæ,quæ ad patriam perducunt.Nam semitæ ideo dicun-
H tur,eo qnòd planę viæ non sunt,sed semiuiæ,id est,angu
stæ.Audite istæ semitæ angustæ quæ sint. Orare pro inimicis, nulli malum pro malo reddere, cibare inimicũ,
potare & vestire,iniuriam pati & non facere:& vt con-
Tobiæ.4.c cludamus semitas iustitiæ, Quod tibi fieri non vis, alij
ne feceris:semitę sunt iustitiæ.Et hoc facit non pro me-
rito nostro,sed propter nomen suum. Sequitur,dicens:
Nam etsi ambulem in medio vmbræ mortis,non timebo mala,quoniam tu mecum es.Medium vmbræ mortis agnoscimus vitã tentationis.Nam ille in medio vmbræ mortis ambulabat,qui dicebat,Inhabitaui in tabernaculis Cedar:id est,cum filiis tenebrarũ. Cum his qui
Psal.119.b oderunt pacem,eram pacificus: dum loquebar illis,de-
bellabant me gratis. In medio vmbræ mortis ambula-
bat,qui talia tolerabat. Nam apostolus quando inter fal
sos fratres ambulabat,in medio vmbræ mortis incede-
bat.Maledicebatur,benedicebat:iniuriam patiebatur, &
1.Cor.4.c non comminabatur:lapidabatur,virgis cædebatur:quã-
do ista patiebatur, in medio vmbræ mortis ambulabat.
Ille cũ illo erat,qui ei de cœlo clamauerat,dicens:Saule
Saule,quid me persequeris?In medio ergo vmbrę mor-
Acto.9.a tis,vt diximus,vita est tẽtationis.Sed nõ timemus,quia
I deus pro nobis est,& fortior nobiscũ magis quàm cum
illis,& potior est ille ad protegendum,quàm illi ad ex-
pugnandum. Si ambulauero in medio vmbræ mortis,
non timebo mala,quoniam tu mecum es. Sequitur:Vir
ga tua & baculus tuus,ipsa me consolata sunt. Duo ista
sacramentis sunt plena,virga & baculus.In virga duali-
tas intelligitur,vigor legis & virgo Maria.nam ait Apo
stolus:Quid vultis?in virga veniam ad vos,an in sermo
1.Cor.4.d ne spiritus mansuetudinis?Et alio loco dictum est: Re-
Psal.2.c ges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confrin-
ges eos.Et virgo Maria intelligitur,vt dixit Esaias pro-
pheta: Exiet virga de radice Iesse, & flos de radice eius
Esa.11.a ascendet. Quid est, Florebit virga de radice Iesse, nisi
de tribu Iesse surget flos? Partus eius reddidit nobis istũ
florem in odorem suauitatis. Baculus intelligitur æquè
ipsa lex, quæ ostendere nouit peccata, non auferre:
quia lex ostendere nouit peccata, gratia auferre pecca-
ta. Nam agnitio peccatorum cùm ostensa fuerit, sub-
sequitur & correptio. Nam Giezi ille puer sancti Heli-
sæi,cùm mitteretur ad filium cuiusdam mulieris defun
4.Reg.4.c ctum, baculum illi dedit sanctus Helisæus, vt resuscita-

ret puerum. Sed non potuit illum resuscitare baculo, K
nisi ipse veniret, & breuiaret corpus suum, vt infantis
poneret oculos ad oculos, os ad os, manus ad manus,
pedes ad pedes, proiiciens se super puerum mortuum,
& resuscitauit eum. Quid ostendebat in baculo,qui su-
scitare non potuit, nisi legis ostensionem?Et in Heliseo
significabat Christi natiuitatem, qui se habuit minora-
re,assumens quod non erat,non amittens quod erat: vt
suscitaret mortuum,id est,genus humanum,quod acce-
perat sentẽtiam primi hominis, Morte morieris. Nam Gene.2.c
baculus sustentatio est senectutis.Et quia populus,qui le-
gem acceperat secundum literam intelligebat,& tremu
la membra in ipso baculo incumbebant:Quia litera oc 2.Cor.3.b
cidit,spiritus autem viuificat. In senectute mundi venit
veritas,vt figura auferretur,& adimpleret legem, & nõ
solueret. Ergo in virga vigor legis, in baculo ostensio
peccatorum. Ipsa me consolata sunt,sic sequitur. Quo-
modo illum consolata sunt? quia videbat in spiritu ipse
propheta, de quo dicebat dominus: Quanti prophetæ Matth.13.c
cupierunt videre, quæ videtis, & non viderunt? Sed in
corpore duntaxat, non in mente, intantum vt diceret:
Abraham vidit diem meum, & gauisus est. Nec enim L
non viderat Abraham diem ipsius,quando dixit seruo: Ioan.8.g
Mitte manum tuam sub fœmur meum, & iura per vi- Gene.24.a
uentem in secula, non te ducturum vxorem filio meo
de filiabus Chananæorum.Et vtique quale secretum vi-
demus in fœmore patris nostri Abrahæ, nisi ex fœmo-
ribus eius secundum carnem venire Christum in secu-
lo?Ergo ipsa me consolata sunt,virga & baculus.Sequi-
tur,dicens: Parasti in conspectu meo mensam aduersus
eos qui tribulant me. Ista mensa agnoscitur altaris do-
mini consecratio.Nam vide quid dicit sapientia,Sapi- Prou.9.a
entia ædificauit sibi domum, suppossuit columnas septẽ,
parauit mensam suam, misit seruos suos conuocans o- Ibidem.
mnes,& dicens:Venite & edite de panibus meis, & bi-
bite vinum quod miscui vobis. Et quia istam mensam
præparauit seruis & ancillis in cõspectu eorum,vt quo-
tidie in similitudinem corporis & sanguinis Christi,pa
nem & vinum secundum ordinem Melchisedec, no-
bis ostenderet in sacramento:ideo dicit,Parasti in con-
spectu meo mensam aduersus eos qui tribulant me.Qui
sunt isti, qui nos tribulant? suggestiones inimici,exagi-
tationes,cupiditates,delectationes,seculi honores. Isti
tribulant, quia huiusmodi qui ita viuunt, tribulationes
carnis habent, sed veniunt ad mensam potentis, consi- M
derantes ea quæ apponuntur eis accipere cum timore
& tremore, & tribulationes efficiuntur consolationes.
Auferuntur ea quæ sunt carnis,infunduntur ea quæ sunt
spiritus, & ex mensa præparata proficiunt contra eos,
qui tribulant eos. Sequitur,dicens: Impinguasti in oleo
caput meum,& calix tuus inebrians quàm præclarus est.
Gratias tibi domine Iesu, qui ostendisti nobis istud o-
leum: non illud oleum quod habent hæretici,de quibus
dictum est: Muscæ morituræ exterminant oleum sua- Eccles.10.a
uitatis.Nec illud oleum,de quo dictum est:Oleum pec- Psal.140.b
catoris non impinguet caput meum. sed istud oleum,
quod significabat Esaias propheta,dicẽs:Spiritus domi- Esa.61.a
ni super me,propter quod vnxit me:Euangelizare pau-
peribus misit me, prædicare annũ acceptabilem remis-
sionis,dimittere captiuis remissionem,& cęcis reddere
lumen.Istud oleũ agnoscimus oleũ chrismatis.Christus
enim dicitur vnctus,Christiani,ab vnctione.Impinguat
caput nostrum,id est,Christum dominum.Caput enim 1.Cor.11.a
viri,Christus. In isto oleo facies cordis exhilaratur, de
quo dixit ppheta:Vt exhilaretur facies in oleo.Quæ est Psal.103.b

ista facies

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ista facies in oleo quæ exhilaratur, nisi imago & simili-
Psal.74.b tudo dei? cùm de peccatore dicitur: Impinguasti in oleo caput meum, & calix tuus inebrians quàm præclarus est. Qualis est iste calix, audite. Ipse est calix, qui fuit in manu domini vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hunc. Veruntamen fex eius non est exinanita. Iste ca-
Matth.26.d lix est, de quo clamauit tempore passionis, dicens: Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Et quia obedientię nobis formam dedit, subsecutus adiunxit: Veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis. De isto calice bibit ecclesia, inebriaut martyres, vt non agnoscerent proximos carnis suæ nimio amore Christi: neq; patres filios, neque filij parentes. Inebriauit vino sanctitatis, non vino erroris. Non agnouerunt suos, & sanguinẽ fuderunt. De mensa illa inebriati sunt, de qua dictum est, Accedens ad mensam potentis, considera ea quæ apponũtur tibi, sciens, quia talia te oportet præparare. Quid est, Talia oportet te præparare, nisi corpus & sanguinem quod accipis? Nã & illi apostoli de ipso calice inebriati erant,
Acto.2.b de quibus dicebatur: Hi ebrij sunt musto, cùm esset hora diei tertia. Sed q̃ præclarus est iste calix, videte quanta est claritas in toto mundo ex passionibus apostolorũ & martyrum. Vbique spiritus immundi clamant se ardere orationibus & meritis eorum. Virtutes quas operatur deus videte: cæci illuminantur, mortui suscitãtur,
B & cuncta quæ fecerunt & faciunt, declarata sunt & declarantur in toto mundo. Iste calix facit claros & præclaros, & calix tuus inebrians quàm præclarus est. Et misericordia tua subsequetur me per omnes dies vitę meę. sic sequitur. Et quia non ex merito, sed ex misericordia facta sunt superius cõprehensa, ideo voce populi subiecit ecclesia, clamans: Misericordia tua subsequetur me per omnes dies vitæ meæ. Quia verè quotidie misericordia fit in populo dei, vt Pagani ad ecclesiam perducantur, *Iudæi conuertantur, hęretici corrigantur, peccatores indulgentia munerẽtur vsque in finem seculi, hæc* misericordia subsequetur ecclesiam *omnibus diebus vitæ* eius quandiu est mundus. Sequitur: Et vt inhabitem
Psal.83.a in domo domini in longitudine dierum. Hæc domus domini illa significata est, de qua propheta cecinit: Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Aequè domum domini agnoscimus cor humanum, de quo dicebat Apostolus: Quę domus sumus nos.
Hebr.3.b In ipsa domo cordis habitat dominus, in corde nostro
C dominus manet, & nos cum domino manemus. Nam cùm ei locum habitationis in corde facimus, in domo domini habitamus, & ibi perueniemus in lõgitudinem dierum. Quare non dixit, Et longitudinem noctium? quia ille dies non habet noctem. Ideo dixit tantummodo, in longitudinem dierum, quia non erunt breues, si-
Matth.24.b cut dies illi de quibus dictũ est in alio loco: In illis diebus, si non fuerint abbreuiati dies illi, etiã electos meos seducent. Ista longitudo dierum æternam vitam ostendit, non præsentem. Sed ex corde puro ibi venitur. Ecce inquantum ipse præstitit, non quantùm debuimus, sed quantùm potuimus ipso subministrante & donante expositum psalmum auribus vestris repræsentauimus.

IVNGAMVS & breuem propter tardos, qui prolixos versus psalmi tenere non possunt, Laudate dominum
Psal.116.a omnes gentes, laudate eum omnes populi: Quoniam confirmata est super nos misericordia eius, & veritas domini manet in æternũ. Quàm breue est, & grandem habet intellectum. Laudate dominum omnes gentes, intelligimus hìc totum mundum, de quibus dixit
Osee.2.d propheta: Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam. Et erit in loco vbi dictum D est eis: Non populus meus vos: ibi vocabuntur filij dei viui. Ibidem.
Isti laudant deum ex omni tribu, ex omni gente, ex omni lingua laudant deum. Quare? Quia populus factus est sub charactẽre Christi, confirmatus est, sub professione beati nominis eius liberatur. Collaudent illum & laudent: quia redempti sunt de manu inimici, id est, ex opere eius: quia corroborata est super nos misericordia eius. Quàm roborata facta est, vt quotidie se impendat, & nunquam deficiat, quotidie gaudeat lucris: Quia
Lucæ.15.b gaudium est in cœlo super vno conuerso à vanitate vię suæ, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Corroborata est super nos misericordia eius. sequitur: Et veritas domini manet in æternum. Quæ est ista veritas, quæ manet in æternũ? quæ nos perducit ad æternum vetustum dierum, ad deum nostrum sine initio, sine fine. Ipsa est veritas, quæ fidem tenet rectam, veram, & integram. Ipsa est in qua Christus requiescit, quam in se tulit, dicens: Ego sum via, veritas &
Ioan.14.a vita, ipsa est quæ manet in æternum. Tenete traditum vobis psalmum, vt cùm tenueritis, lingua reddideritis, vita, vocibus, & moribus, mereamini audire: Intrate E
Matth.25.b in gaudium domini vestri, Amen.

De eo quod scriptum est in Psalmo. xxiiii. Dirige me in ueritate tua, & doce me: Homilia. Incerto interprete.

VIatores arctæ & angustæ vię, qui se crucifigunt cum vitiis & concupiscentiis & passionibus, qui post voluntates suas nõ pergunt, & suggestionibus malignis resistunt, cantant & dicunt: Dirige me in veritate tua, & doce me, quoniam tu es deus salutaris meus. In hac directione iste rogabat non tortuosam, sed rectam. Directio enim non curua est, sed recta, quæ lineas legis tenet, mentem dirigit in via immaculata. Præceptis obtemperat, iussa implet, id est, ad perfectionem dirigit, propheta clamat: Dirige me. Sed quia hæc directio habet veritatem coniunctam, à falsitate est separata. Quæ est enim veritas, quę vita, nisi ille qui veniens pro nobis clamabat & dicebat: Ego sum via, veri-
Ioan.14.a tas & vita? Prophetans ergo vates Christi futurum Christum dicebat: Dirige me in veritate tua. Assumens vocem in isto versiculo, etiam totius ecclesiæ vbique diffu F sæ dirigi quærebat: ergo in isto populo qui gentilis erat, & tortũ cor habebat. Ipsa est de qua clamabat alius propheta, dicens: Vocabo non plebem meam, plebem meã:
Osee.2.d & non dilectam, dilectam. Et erit in loco vbi dictum est: non populus meus vos, ibi vocabuntur filij dei viui. Ibidem.
Hæc ecclesia clamat & dicit: Dirige me in veritate tua. In ista veritate falsitas nulla inuenitur. Hæc veritas cũctis ecclesiis donata est, omnibus appropinquãtibus deo timoratis, iustis, benuolis, & sanctis: quibus mysteria agnoscere donatum est: qui sunt, vbi nõdum sunt: & non sunt vbi sunt: qui in corpore ambulant, sed non secundum carnem militant. Hi sunt qui habent veritatem, & possident eam, & possidẽtur ab ea. Doctrinam postulat, dicẽs: Et doce me. Quid vult doceri, nisi id quod nescit? Quid est quod nescit? perfectionẽ virtutũ, vt sciat quod nescit. Quid est quod nescit? quid? O altitudo diuitiarum
Rom.11.d sapiẽtię & scięẽtiæ dei, hoc est quod vult scire, & clamat: Quoniã tu es deus salutaris meus. Quid est, Doce me? instrue me, perfice me, ędifica me, quia tu à vulnere peccatorũ saluasti me, ideo dixit, Saluator meus. ibi subiunxit, dicẽs: Et te expectaui tota die. Per diẽ expectauit, non in nocte. Quę est tota dies, nisi vbi lux est, & tenebrę nõ sunt? Tota dies ipse est saluator mũdi, in quo venit prin-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ceps huius mũdi,& in eo nihil inuenit iuris sui. Ipse est, qui venit in mundum, ipsum sustineamus quandiu veniat in nobis separans nos à delectationibus carnis,purgans à cupiditatibus carnis. Sustineamus eum, quando veniat,vt paratos nos inueniat.Sustinemus eum,quando impetus tentationum portamus, quando tempestates aduersas patimur,sed naufragium non facimus.Sustinemus eum,quando non deficimus:proficimus,quando non conturbamur,sed confirmamur. Quando exagitamur, sed non cadimus, tunc sustinemus, tunc toleramus, tunc clamamus ad illum qui est fidelis, vt non nos faciat tentari super id quod possumus ferre, sed faciat tentationem cum exitu,vt possimus sustinere. Dirigite ergo iter sine offensione.Obseruate ergo,ne offendentes curtum faciatis pedem, & claudicantes in vitium veniatis, & non ambuletis, ne stantes non proficiatis,sed deficiatis:veritatem tenete,falsitas de ore vestro non procedat,turpis sermo longè sit à vobis, ociosus,trivialis,superbus,mendax, vt de ore sit sale conditus:in hac veritate persistite. Erudimini,scitote quoniã
H dies nostri velut vmbra declinauerunt.Discite,quia totum esse nostrum ad non esse tendit.Scitote quia stature sumus ante tribunal Christi cum chartis operum nostrorum. Et si quis gessit bonum aut malum,ibi reddet rationem illi quem nihil latet.Nolite obliuisci saluifactorem nostrum,redemptorem nostrum,veritatem nostram,viam nostram,dominum nostrum,qui est saluator,via,veritas,& vita:qui se obtulit, vt nos non captiui remaneremus. Qui libertatem donauit nobis, qui cor illuminauit toto seculo.Quid pro iis omnibus retribuemus ei? quæ sunt compensationes operum nostrorum? quis laudet,quis definiat tantam potentiam,tantam magnificentiam, tantam virtutem, nisi quòd debemus agnoscere nos,qui ex nihilo fecit nos?Peccauimus in inobedientia patris nostri protoplasti, & regenerati sumus in illo,qui venit de sinu patris reconciliare nos ei à quo eramus longè,vt faceret nos propè.Nolite obliuisci tã-
Psal.2.c ta bona muneratoris dei.Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore.Apprehendite disciplinam,ne quãdo irascatur dominus,& pereatis de via iusta,vt quotidie clametis: Dirige me in veritate tua, & doce me
I quoniam tu es deus salutaris meus,& te sustinui tota die.

De eo quod scriptum est in psalmo.xxv. Redime mé, & miserere mei, Homilia. Incerto interprete.

Illij lucis in libertatem vocati,qui sedebant in tenebris & vmbra mortis,illuminati sunt,redempti sanguine precioso. Obliti non sunt, quæ & quanta passus est ille qui splendor venit:cunctos quidẽ obligatos inuenit & illaqueatos,vulneratos,cæcos,debiles,claudos,reos.Sed quia non vene
Ioan.12.g rat,vt iudicaret mundum, sed vt saluificaret, liberauit seruos à seruitute,illaqueatos soluit, vulneratos sanauit, cæcos illuminauit, debiles fortificauit, claudos iter rectum ambulare fecit,reos indulgentia munerauit.Nam vnde erat, quod modò cantabat ex ore nostro propheta,dicens deo: Redime me,& miserere mei: Pes meus stetit in rectitudine,in ecclesiis benedicam te domine? Vox est capitis portans in se personam mẽbrorum,quæ membra nos sumus, caput verò Christus,dicente Apo-
Rom.12.b stolo:Vnum corpus sumus in Christo Iesu. Redemptio autem hæc non est nummi,sed gratiæ:non est corporis, sed animæ. Intantum redemptio est animæ, vt sicut hi qui captiui ducuntur à barbaris, ita ducantur à diabolo
Captiuus, quis. capti.Ille captiuus dicitur,qui efficitur nõ potestatis suę, sed ditionis alienæ,qui suggestionibus eius subditus est.

Captiui tales videntur sibi liberi esse, quia nullo imperio humano subditi sunt,& tamẽ serui sunt:Quia omnis K
Ioan.8.d qui facit peccatum,seruus est peccati.Exclamandum est ergo cum propheta,vt liberemur, nõ in merito nostro, sed in eius misericordia.Nisi nostri misereatur esse non possumus.Ergo redimat nos misericors deus noster,separet nos ab affectibus,à desideriis & cupiditatibus inimici,vt libertate accepta,pes noster stet nõ claudus,sed rectus. Quid est enim claudum pedem habere,nisi infœlicem offendere?De quibus dicebat propheta: Erra- Psal.17.g uerunt & claudicauerũt à semitis suis. Claudicat,qui sic deo credit, vt scandalizetur quoties prosperitatẽ videt malorum,sanitates impiorum,diuitias paganorum,possibilitates gentium,& dicit non sano pede,id est,non sa Psal.72.a na fide,effusi sunt paulominus gressus mei, quia in peccatoribus pacem peccatorum zelaui intuens:Quia non est declinatio morti eorum,& firmamentum in flagella eorum.In laboribus hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabũtur:ideo tenuit eos superbia,cir- Ibidem.
L cumamicti sunt iniquitate & impietate.Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum, pertransierunt in dispositiones cordis. Similiter si dicat:quare viæ impiorum prosperantur?Idcirco perturbatur pes eius talia sentiens,& cõ moneatur:quia ad tempus ad tentationem bonorum dimittuntur mali,in æternum verò damnabuntur.Ad tẽpus floret impius,ad tempus emendatur bonus.Sed flos illius sicut fœnum arescit,emendatio illius transiet. Ille accipiet pœnam perpetuam,quia hìc flagellatus non est, & ad tempus floruit:ille autẽ qui tentationem sustinuit, in æternum vitæ perpetuæ retributionem accipiet.Non debet ergo perturbare fideles mentes sublimitas malorum,prosperitas impiorum,ne vnusquisque nostrum apud semetipsum ægra mente dicat,quia *placent deo facta malorum, aut deus constituta non implet,aut nõ curat res humanas. Qui vt faceret te esse, curam habuit: quomodo vivos in seculo non curat?* Nolite ita sentire *de deo,sed alto iudicio suo*, & de secreto pietatis dimittit & malos,vt probentur boni.Humiliat bonos,vt præsentia bona non sperent,sed æterna credant. Quid fuit ille diues,qui byssino & purpura induebatur,splendidé- M
que edebat,qui cunctos subditos habebat, adulatoribus delectabatur,cursoribus ornabatur, à clientibus constipabatur,deliciis fruebatur,quandoque finita est vita caduca,spes præsentis vitæ migrauit,transiit. Et qui in seculo non se agnouit,de inferno gemens clamauit.Lazarus ille,cuius pes stetit in rectitudine, qui cõtentus erat paupertate,qui nõ delectatus est deliciis,*qui iacebat hul*
ceroſus quidem corpore,sed mẽte integra, æquè vltima die veniente illi,ex hac luce migrauit. Et quia tolerauit emendationem & probationem dei, meruit suscipi in sinum Abrahę,in loco quieto,pacifico,trãquillo. Agnouit diues pauperẽ,superbus humilem,elatus tolerantem, Luc.16.a & clamabat,dicẽs:Pater Abraham,mitte Lazarũ,qui cõtingat linguam meam ex digito suo gutta, quia crucior hac in flamma. Et quia prætermisit diues in hoc seculo misericordiam, & non posuit deum adiutorẽ suum, sed Psal.51.b sperauit in multitudine diuitiarũ suarum, & prævalit in vanitate sua: ideo non meruit guttam, quia non fecit misericordiam. Si enim dedisset, acciperet. In qua Matth.7.a mensura mensus est, in eadem re metitum est ei. Eia fratres, nolite desidiosè audire verbum veritatis, non vos possideat vita falsitatis, mundus iste non vos obdulceſcat. Amarus ad tempus mundus iste, non manens, non vos seducat. Mundus transitorius non vos decipiat in æternum. Pes vester,id est,fides vestra non extollatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

A extollatur in prosperis,in aduersis nõ deiiciatur: sed clamate cum propheta,dicentes: Pes meus stetit in rectitudine,in ecclesiis benedicam te domine. Si videtis malos potentes,à deo alienos in hac vita florere,nolite moueri à fide vestra,sed tolerate voluntatem dei, quia ista
Lucæ.3.d. vita communis est bonis & malis. In area huius mundi non separatur palea à frumento,sed ille veniet cum vẽtilabro purgans aream suam, qui triticum congregabit in horreũ, paleas autem tradet igni inextinguibili. Hic & bonis & malis dat bona: ibi autem solis bonis bona, & malis pœnã perpetuam. Nolite esse temporales, sed ad æternitatem proficite:vt ibi in secula seculorum laudetis eum,quia de omnibus sanctis eius clamabat vates
Psal.83.a. Christi, dicens: Beati qui habitant in domo tua domine,in secula seculorum laudabunt te,Amen.

De eo quod scriptum est in principio psalmi xxvj. Dominus illuminatio mea,& salus mea,quem timebo? Homilia.

Incerto interprete.

B EX plenitudine verbi formamus verba in ore nostro,vt transeat aliquid ad aures vestras. Sic à nobis procedit doctrina, vt ad vos transeat, & à nobis non recedat. Sed hæc doctrina non est ex nobis,sed ex deo, qui ex nihilo fecit hominem atque mundum:qui illuminat conscientiam, amouet tenebras cordis,in mentem suggerit dictionem,vt veniatur ad correptionem vitæ,& ad conscientiã spiritualem. Propheta sanctissimus,in cuius animo & corde sedẽ fecerat deus, vociferabatur & clamabat,dicens: Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Magnum seruum, qui sciebat quomodo illuminabatur,vnde illuminabatur, qualis erat qui illuminabatur. Videbat lucem, non istam, quæ ad vesperum tendit: sed illam lucem, quam oculus non videt. Mentes ex hac luce illuminatæ, non
Ioan.12.c. ruunt in peccata,non offendunt in vitiis. Dicebat enim dominus: Ambulate dum habetis lucem in vobis. De
Ibidẽ.9.g. qua enim luce dicebat,nisi de ipso?qui dixit: Ego lux veni in mundum,vt qui vident,non videant,& cæci lumẽ recipiant. Iste ergo dominus illuminatio nostra, sol iustitiæ,qui radiauit ecclesiam suam catholicam vbiq; diffusam,& clamabat propheta in figura eius: Dominus il
C luminatio mea,& salus mea,quem timebo? Illuminatus homo interior non claudicat,à via non recedit, totum tolerat. Qui de longinquo videt patriam,aduersitates sustinet,in temporalibus non contristatur, sed in deo cõfirmatur:deprimit cor & sustinet, & humilitate sua pa-
Ibidem.1.a tientiam habet. Lumen istud verum qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ, dat se metuentibus,infundit cui vult,vbi vult, reuelat se cui filius vult. Qui sedebat in tenebris & vmbra mortis,in tenebris malorum & vmbra peccatorum, orta luce horret sibi & abiicit se,pœnitet,erubescit,& dicit: Dominus illuminatio mea,& salus mea, quem timebo? Magna salus fratres mei. Ista salus infirmitatem non timet,lassitudinem non formidat,dolorem non videt. Sanitas ergo ista mentis est:vbi febres non accedũt,vbi tepor culturæ dei non appropinquat. Ista ergo salus possidetur à sanis,qui non obliuiscuntur sanitatem,sed dicunt:Saluator es medice bone, & tolerando mentem phreneticã & insanam saluas animam: quia omnis qui medicum non agnoscit, phreneticꝰ est. Nam quoties phreneticos videmus medicis contumeliam facere,resistere sanitati, nolle curari, deridere veram curam: debemus ergo plenè atq; perfectè non tantùm lingua,sed etiam mente clamare & dicere: Dominus illuminatio mea, & salus mea,quem timebo? Si ipse illuminat, ipse saluat, quẽ D timebo? veniant caligines suggestionum,dominus illuminatio mea. Venire possunt,proficere nõ possunt, cor nostrum impugnãdo,non tamen vincendo. Veniat cæcitas cupiditatum,Dominus illuminatio mea. Fortitudo ergo nostra ipse est qui se dat nobis & nosipsos damus illi. Currite ad medicum cùm potestis,ne cùm velitis nõ possitis. Est tempus currere, nullus negligat infirmitatem suam,nullus desidia possessus non currat ad lumen, ne delectationibus seculi obligatus, obliuiscatur quod minatur deus,postponat quod promittit deus. Fugiamus imitationem malorũ,appropinquemus operibus bonis, vt cum illo regnemus in regno cœlorum, Amen.

De eo quod scriptum est in Psalmo. xxix. Domine deus meus in æternum confitebor tibi,Homilia.

Incerto interprete.

CElebritas confessionis perficitur ex iugi oratione, quia de præceptis regularibus conuenit E semper orare. Oratio ergo continua & instans prædicatio necesse est, vt habeat mentis euigilantiam, vt agnoscat quis oret,quid oret,ad quem orat. Nam illud vas fictile thesauro dominico plenum,quod de bono thesauro cordis sui proferat bona, sicut modò cantauimus,vniti charitate,dixit,Domine deus meus in æternum confitebor tibi. Quando dominum nominant serui,agnoscunt se debere esse subditos, non contumaces & superbos. Ergo dominus iste, qui nos emit ex precio, qui fudit sanguinem suum, vt nobis æternam vitam donaret,Dominus est,qui nobis impartitus est tãtum munus gratiæ,tantam misericordiam inenarrabilem,tantam virtutem sine lassitudine:iste ergo dominus bonorum seruorum & deus totius creaturæ, confessionem quærit à nobis,non vt ignarus, sed vt nos nobismetipsis manifestaret. Quid enim occultum est, cui patet omne secretum? nullus dubitet de bono domino clementi, qui confitentes suscipit, & non punit vt terrenus iudex: qui non torquet,aut eculeo imponit,quasi ignarus,vt veritatem exprimat confessionis:sed ille dicit, Confitemini, F qui scit omnia antequàm fiant, cui nihil est occultum, qui est cordis inspector. Confiteamur illi quæ in actis, quæ in factis, quæ in cogitationibus commisimus. Ideo nos cogit cõfiteri, nolens aliquem perire à se misericordia, qua deus est: clementia, qua pius est: bonitate, qua creator est. Confiteamur illi multiplicem confessionẽ, tamen prima prætermitti cõfessio non debet. Assumẽtes vocem illam Publicani, qui pectus suum tundebat, Lucæ.18.c. & se sicut Pharisæus non iactabat: qui humilis iustificari meruit, & Pharisæus qui quasi de meritis suis gloriari cœpit,damnatus descendit. Si bene viuimus,domino nihil præstamus, quia bonorum nostrorum non indiget: si malè viuimus, nobis contrarij sumus, deo nihil nocemus: humiles ergo & deposita ceruice confiteamur illi, qui totum nouit. Dicamus ergo cum isto humili, qui reatum suum non tacebat, & deposita ceruice peccatum suum semper agnoscebat,& iniustitiam suam nõ operiebat. Quid ergo dicebat? Propitius esto mihi pec- Lucæ.18.c. catori. Nũquid singula facinora sua deo enarrabat,quasi nescienti? Aut poterat in memoria tenere ex initio natiuitatis suæ,quæ commiserat flagitiosus publicanus, reꝰ omnium malorum? Sed collectè, summatimq; clamauit & dixit, quia nihil boni in me habeo quod dicã de me,sed totum malum sentio in me:confitebor tibi deo bono,qui non punis confitentes,sed liberas ad te cõfugientes:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gientes: propitius esto mihi peccatori. Nullus desperet de malis suis, nullus præsumat de meritis suis. Præsumptores & de opera vestra quasi bona erecti timete, Pharisæum agnoscite, vt illius mores ad vestram salutem proficiant. Quare repudiatus descendit? quia non confiteri, sed iactare merita sua in templum ascendit. Nam discutite eius verba, & videbitis quomodo erectus est ad apicem superbiæ, vbi dixit: Gratias tibi ago, quia nõ sum sicut cæteri homines. Vnde nosti Pharisæe, quia nõ es sicut cæteri homines? quasi totum mundum iam discusseris, quis, qualis est, aut quomodo habeat vitã quispiam: & cùm teipsum nescias, quomodo sententiam omnibus hominibus cum te iactas, dedisti, vt diceres, Quia non sum sicut cæteri homines? Si homo es, casibus plenus es: si tẽporalis es, feris, feriris: vincis, & vinceris: si homo es, pugnas cum sarcina carnis, cum voluptatibus ventris, cum auaritiæ cupiditatibus: si homo es, sensus tui impugnantur desideriis. Agnosce miser, quia caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus aduersus carnem. Hæc enim inuicem sibi aduersantur, vt nõ ea quæ vis, facias. Quomodo ergo non es sicut cęteri homines, cum teipsum non videas quis sis? Iactas te, quia ieiunas bis in sabbato, qui à spiritu superbię non declinas. Quomodo ieiunas, publicano peccatori insultas, & teipsum sine peccato existimas? Quomodo ieiunas? si ieiunares, ab obseruando peccata in mente, proficeret tibi. Et ieiunium vnde te iactas, de ventre insultas publicano, nescies te futurum inde reprobum. Raptorem te non dixisti, iniustum te non dixisti, sed hoc totum insultando publicanum accusasti. Quid egisti, nisi vt cùm nos legimus hanc lectionem, nobis beneficiũ præstitisti? Agnoscite fratres, quę sit in humilitate gratia, qualis in superbia proxima ruina: quod fecit caput fidelium, hoc faciãt omnes credentes in fide, vt iure & legitimè dicamus: Domine deus meus, in æternum confitebor tibi: non tẽporaliter, sed in æternum. Qualis est confessio æterna, nisi vox illa angelica: Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος? Sine cessatione proficite, vt accipiatis, non pro meritis gratiam, sed gratuitam coronam, Amen.

Gala.5.c.

Esaiæ.6.b.

H

De eo quod scriptum est in psalmo.xxxiii.
Quis est homo qui vult uitam, & cupit uidere dies bonos? Homilia.
Incerto interprete.

I SErmo diuinus peragrans, currensq; per campos singulos, velut luminaria, ecclesiis contulit claritatem, qui discutiens corda vniuersorum credentium in Christo, clamabat bonis malisq;: Quis est homo qui vult vitam? Iste offerens tãtum munus, tantam lætitiam exoptatam toti generi humano, quasi omnes vna voce exilistis ad interrogationem hominis dei dicentes: Ego. Sed qui vult viuere, audiat prȩceptum. Nec enim potest homo hìc accipere id quod promittitur, nisi impleuerit præceptum quod iubetur. Ergo cùm interrogaret iste ore prophetico cuncta corda, & conueniret omnes aures, & pulsaret omnium conscientias, dicens: Quis est homo, qui vult vitam? Et respondentibus, non in lingua, sed in conscientia volũtateq; desiderij, Ego. subsecutus adiunxit: Et cupit videre dies bonos? Aequè talis interrogatio. Nam quid dixit, Quis est homo, qui vult vitam, & cupit videre dies bonos? Vtrunque desiderabile promissum ostendit, sed audi sequentia: Si vis videre vitam, si vis inuenire dies bonos, cohibe linguam tuam à malo. Eia fratres mei hìc modò respondere volo. Quanti modò dicunt, nolo, qui dicebant volo? Qui veterauerunt in detractionibus, qui mordent & comedunt humanas carnes, detrahendo, non timentes ne ab inuicem consumãtur, qui adulationibus linguam suã impendunt, qui bifacem habent mẽtem, præsentib⁹ bene loqui, absentibus detrahere. Quomodo modò dicunt, volo, perseuerantes in malo? Nunquid si esset, quicunq; ille est in officio, sine labore acquireret panem? Si militaret, & iudici non obtemperaret, acquisitionem inueniret? Rusticus rura sua colens, sine labore posset colligere fructus? Et quicunq; homo in seculo nascitur, à sententia primi hominis non potest esse alienus, dicente domino primo homini post lapsum: In labore & sudore vultus tui manducabis panem tuũ. Ergo vos qui vultis vitam, & cupitis videre dies bonos, laborate vt corrigatis malos mores, vt possint vos sequi promissiones bonæ. Cohibe linguam tuã à malo, id est, à mẽdacio, à furto à superbia, à detractione, ab adulatione, à fictione: & cùm hæc feceris, inueniſti vitam. Et si labia tua non fuerint locuta dolum, occurrunt tibi dies boni. Nam quomodo potest malo occurrere bonum, cùm ipse bonus non sit? Sed modò sunt hìc aliqui stantes, qui inquirere à nobis non possunt, sed cogitant hoc in cordibus suis, dicentes: Ergo omnes boni bona inueniunt, & mali mala: ergo omnes boni vitam inueniunt, & dies bonos: & mali habentes vitam malam, habent dies malos. Et respondeo eis, ita est. Et illi mihi non inquisitoriè, sed contumelioſè dicunt, quomodo dixit Hieremias: Quare via impiorum prosperatur? Et nunc videmus homines malos abundare filiis, familia, argento, auro, vestibus, prædiis, & diuersis rebus locupletatos. O homines inanes: & hoc est totum bonum? Quid hìc est bonum? audi dominum dicentem ita: Etsi omnem mundum lucreris, animæ verò tuæ detrimẽtum facias, quam dabis commutationem pro anima tua? quale bonum est, quod malè vtendo creat malum, audi quid audiuit quidam diues: Stulte, hac nocte postulatur anima tua: quæ præparasti cuius erunt? Quid dico de apostolo, qui dixit: Nihil intulimus in hunc mundum, verùm nec auferre aliquid possumus. Habentes victum & tegumẽtum, iis contenti simus. Nam qui volũt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum, & muscipulam diaboli. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes naufragauerunt à fide & inseruerũt se doloribus multis. Modò si potestis diuites seculi, laudate quos videtis naufragare, & ad portum non peruenire. Ecce iste diues mortuus, in malis perseuerans, lecto eburneo portatus, ornatus, luminibus holosericis tectus, tota ciuitas exequias ei exhibens perductus ad sepulchrum marmoreum. Ingreditur aliquis in tumulum defuncti, laudat diuitem, laudat potentiam, laudat ædificium: videt locum marmoratum, & non videt locum tormentorum. Vidisti quomodo à populis deductus est in malis perseuerãs, & malis suis terminum vsq; in diẽ vitæ suæ non ponens? Nunquid intellexisti futuram pœnam, quomodo angeli tartarei eum tulerunt, & incarcerauerunt vsq; in diem iudicij? Audi diuitem purpuratũ, comedentem splendidè, qui pauperem vidit, & non ei⁹ misertus est, & sibi impertiuit. Stultus est, de viuis peruenit ad mortem: & Lazarus pauper, inops, egenus, pallidus, pannis obsitus, hulcerosus, vix pane corporis ventrem implens, sed tantùm pane cœlesti abundans satiabatur. Quandoque Lazarus etiam ex hac luce migrauit, simplex, & humilis, & beatus pauper migrauit ad cœlũ, & diues purpura tectus mansit in inferno. Nónne melius erat pauperem cum bona vita peruenire ad satietatem angelorum, quàm diuitem obligatum peccatis ire in tene-

K

Gene.3.d.

L

Hiere.12.a.

Matth.16.d

Lucæ.12.c.

1.Tim.6.b.

M

Universidad de Deusto
Biblioteca

A in tenebras exteriores,vbi eſt fletus & ſtridor dentium? Nam iſte peruerſus diues, ſibi & non alij locuples, quomodo erexit oculos in cœlum de loco tormẽtorum, & clamauit ad patrem Abraham,patrem fidelium, & bene viuentium,vt mitteret Lazarum, vt contingeret linguam eius,quia cruciabatur in flamma: & tamen nõ eſt auditus,quia quando potuit & habuit, nõ audiuit.In qua
Matth.7.a. menſura menſus eſt,in eadem remetitum eſt ei.Eia ille qui dicebas modò,quia hoc erat bonum,quencunq; hominem eſſe diuitem:modò dic, modò lauda,modò iudica,modò diſcerne,modò reſponde. Ecce trãſiit quod habebat,perrexit ſolus ſine ſeruo,ſine argento,ſine nummo,ſine nitore ſeculi:ecce peruenit ad pœnam. Qualis illi fuit in ſeculo vita, quàm miſerum temporalis vita creauit illi tormentum,& pœnam ſine fine? Ergo cohibete linguam veſtram à malo,& labia veſtra ne loquãtur dolum. Declinate à malo, & facite bonum: quærite pacem, & ſequimini eam, & inuenietis vitam, & dies boni occurrent vobis. Diuitiæ iſtius ſeculi malis bonisq; communes ſunt. Dat ergo illa deus malis, vt non
B habeant quid queri de deo. Item non illa dat bonis, vt æterna bona de deo ſperent, & non propter aliquod tẽporale colant deum,ſed gratis.Item non illa dat malis, vt paupertate humilientur.Item dat illa bonis, vt dent formam malis, quomodo vtantur bonis. Ergo dat iſta temporalia bonis & malis,ſed ſe non dat, niſi tantummodo bonis. Melius ergo eligendum eſt nõ habere hìc communionem cum malis præſentium bonorũ, quàm hìc habere prẽſentiam bonorum, & peruenire ad perpetuum ſupplicium malorum. Facite ergo quod propheta prædixit.Cautio & conditio eſt poſita, vt declinemus à malo,& faciamus bonum. Creſcite in bonis, decreſcite à malis:aſcendite ad virtutes,deſcẽdite à peccatis. Proficite in caſtitate, ſeparamini à luxuria. Quærite pacem omnium hominum,pacem cum corde & carne veſtra, quæ concupiſcit aduerſus animam,quæ caſu trahit ad laſum: cupiditatem vitate, quæ delectationibus inuiſcat animam vegetantem.Iam facite terminum malis cogitationibus,date limitem,ſufficiat diei malitia ſua.Noui, ſurgite, nullus vetuſtus cum pannis peccatorum ſuorũ incedat.Tu ergo qui carnalis es, & in temporalibus tã-
C tùm ſperas,ſi videas nudum pannis obſitum, quomodo horres,quomodo execraris,quomodo contemnis,ne in te impingat ex veſtimento ſuo. Pannos pauperum horres:& pannos peccatorum tuorum nõ horres?Diſplicete vobis,placete deo.Suſtinet vox genitrix veſtra,de celerrimis & bene currentibus in agone ſancto gaudet tota eccleſia, de pigris verò & ſomnolentis contriſtatur. Sit ergo vobis bona ſocietas,ſi vultis videre vitam. Agite dies lætitiq ſanctè viuendo, confitemini domino piè ſperando:& non tantùm vitam, ſed & dies bonos inuenietis, & ſine naufragio ad portum ſalutis peruenietis, Amen.

Diui Ioannis Chryſoſtomi,epiſcopi Conſtantinopolitani,expoſitio in ſuperſcriptionem pſalmi quinquageſimi.

Incerto interprete.

PIctores imitantur arte naturam,& colores coloribus permiſcentes, viſibiles corporum depingunt imagines,& faciunt homines,& animalia,& arbores,& reges,& ruſticos,& barbaros,& pugnas,& rixas, torrentes ſanguinum, & lanceas, & loricas,& ſcuta,& ſedem regalem, & imperatorem ſedentem,& barbarum ſubditum, & gladium acutum, & fluuios decurrentes, & campos variis floribus adornatos, & omnia quę videntur per artem imitantes,mirabilem D
hiſtoriam vidẽtibus præſtant:ſic & prophetæ velut quidam pictores ſunt virtutis ac militiæ. Deſcribunt enim & illi peccatorem,iuſtum,pœnitentem,ſtantem, cadẽtem,ſurgentem,titubantem.Et ſicut faciunt pictores,occidentes & occiſos: ſic & prophetæ faciunt, aliquando quidem inſurgentia peccata, aliquando etiam & alliſa: eodem modo & dæmones impugnantes, & homines flentes,& pugnantes:ſic & diabolum inſidiantem, & victum.Cùm ergo talis eſt eorum deſcriptio,vt & certius hæc eadem addiſcamus, & iſtas quidem deforis conſiderantes imagines nihil acquirimus lucri. Quid enim mihi prodeſt regis & conſulis imaginem intueri, cùm neq; rex fieri poſſum,nec quidem cupio?Quæ erit mihi vtilitas viſionis,cuius deſiderium non habeo?Quod etſi deſiderauero,punior:quid mihi proderit hominem videre locupletem,& inopem?Si enim pauper fuero, luore tabeſco:& ſi diues fuero,ſimiliter aliis in inundiã ero. Dimitte illas imagines,& conſidera hanc hiſtoriam.Si videro conſulem,quid ad me?Quòd ſi videro peccatorem cecidiſſe, & ſurrexiſſe, erit mihi viſio ad doctrinã. E
ſi videro iuſtum ſtantem,viſio me ad ſolertiam,& philoſophiam deducit. Ex hac nãq; viſione addiſco certamen, & erudior ad victoriam. Quòd ſi videro iuſtum ſupplantatum, contriſtor quidem, ſed cautior de facto inuenior. Hæc autem omnia non tranſitoriè, neq; ſine cauſa ſunt dicta:ſed quia pſalmi,qui hodie lect⁹ eſt, imago ad hãc nos diſciplinæ doctrinam adducit. Sic enim ait propheta:

Homilia prima in pſalmum quinquageſimum.

Incerto interprete.

MIſerere mei deus ſecundum magnam miſericordiã tuã: Et ſecundum multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam. Hæc eſt imago, pſalmum enim imaginem voco. Video enim diuerſas in pſalmo perſonas,peccatorem inſurgentem,& ocio deditũ: pœnitentem adſtantem, & concertantem, dei miſericordiam deſuper adducentem, & philoſophiam præſtantẽ pœnitentiam, multos lachrymarum & cõfeſſionis fontes habentem. Iſtæ ſunt perſonæ imaginis.Sed priuſquã ad pſalmum veniam, iuſtum eſt eius ſuperſcriptionem F
vobis enarrare.Sicut enim habẽt imagines ſubſcriptiones deorſum fixas minij colore, in quibus ſcriptum eſt, qui rex,& quòd prælium euicerit. In pſalmis verò deſuper titulus fix⁹ eſt,quæ cauſa ſit,quęve doctrina, & quapropter pſalmus ſit dictus.Præbete itaque veſtras attentius aures,non enim de paruo imminet narratio nobis.

Pſalmus Dauid cum ueniſſet ad eum Nathan propheta, quãdo intrauit ad Betſabee,uxorem Vriæ. Hæc eſt ſuperſcriptio. Diſcamus ergo quis eſt Nathan, diſcamus & quæ ſit Betſabee vxor Vriæ, & quando ad eum intrauit propheta,& quapropter pſalmum iſtum ſcripſerit.Nõ enim omnes pſalmi in Dauid ſcripti ſunt, nec omnes ab ipſo conſcripti ſunt: neq; enim proprias tantummodo paſſiones edixit,ſed & aliorum cecinit cauſas. Quando di- Pſal.136.a.
cit: Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus, dum recordaremur Sion: manifeſtum eſt, quia non de ipſo dicit pſalmus. Nec enim perrexit in Babylonem, neque vidit barbaram regionem, neque ſedit in aliena terra, & fleuit: ſed quæ Iudæis ventura eſſent,narrauit. Quando iterum dicit:Foderunt manus meas, & pedes
meos,dinumerauerunt omnia oſſa mea: non vtiq; paſ- Pſal.21.d.
ſiones ſuas annunciat, ſed crucem domini, ſacrificium orbis terrę,ſalutẽ generi humano prędixit.Imago enim eſt pſalmus, variam in ſe cõtinens diſciplinã, aliquãdo quidem

1.Reg.12.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quidem sua: aliquando autem aliena denuncians. Quia ergo psalmus iste non alienas passiones enunciat, sed proprias indicat, dicens quando venit ad eum Nathan propheta. Superscriptio psalmi constringit nos, & non sinit longius euagari, & ad alia transferre mentem, sed statim ea demonstrans & docens, quæ textus continet psalmi. Considerate igitur diligentius, siue iusti, siue peccatores, vtrique enim parti vtilis psalmus est: iusto quidem, ne per negligentiam ac desidiam obtorpescat: peccatori autem, ne semetipsum despiciat. Vtrisque enim periculosa contemptio est, cùm & iustus per negligentiam cadit, & peccator cùm desperauerit, perit. Vt ergo neq; iste in ruina permaneat, neq; ille in lapsibus decidat, vtriq; parti est vtilis decâtatio psalmi. Incipio enim dicere prophetæ peccatum grãde, & pessimum, sed nemo deroget de nobis. Dei enim misericordia humano generi prouidentiam faciens, & bene gesta sanctorum, & peccantium negligentiam in melius commutauit: vt aliorum vulnera aliis prouideant sanitatẽ, & iusti naufragium fiat peccatori stabilior portus. Quando enim
H iustum peccasse legero, & pœnituisse, non iam desperabo de mea salute. Et cùm audio diabolum de cœlo cadentem, illius ruina mihi fit occasio resurgẽdi. Propter hoc enim & gratia spiritus, non solùm bene gesta sanctorum, sed & negligentias memorauit: nõ autem propter illos tantùm conscribi voluit, sed propter eos, qui fortè simili passioni obnoxij erunt. Volo ergo ostendere hunc fortissimum virum, vulneratum, lapsum, vinctum, surgentem, pugnantem, vincentem, & coronatũ: nec enim ostendo eum lapsum solummodo, & iacentẽ, sed & surgentem, vt ex vtraque parte tuum lucrum sit. Et si fortè peccaueris, non desperes, sed curras illico ad surgendũ, nec dicas apud temetipsum: Væ mihi, væ mihi, perij, mœchatus sum, fornicatus sum, homicidium perpetraui. Ne desperes. Habes enim salutem repositã, remedium delictorum. Cùm ergo videro iustum talia vulnera suscepisse, & saucium factum, & iterum per pœnitentiam ad sanitatem rediisse, cõfestim ad exomologesim curro, & audacter ad cõfessionem fontes lachrymarum perfundo. Vt ergo per illius confessionem, tuã melius salutem cognoscas, audi quæ dicam. Multi sæpi⁹ viri, & mulieres infirmitatem pessimam contraxerunt,
I & gemitus & lachrymas perfuderunt, & multa medica mẽta expensa sunt, & nihil prævaluit medicina, sed pulchritudo emarcuit, & corp⁹ distabuit, anxia fit post hoc mulier, hæsitans & dicens. Vbi vadam? Quid faciam? pecunias largita sum, medicos vocaui, medicamenta expendi, manet infirmitas, non sanatur vulnus. In his ergo cogitationibus constituta, venit quædam de his, quæ ad visitandum venerat dicere. Et ego aliquando similẽ sustinui infirmitatem, sed ille & illa posuere mihi medicamẽta, & liberata sum à dolore. Hæc cùm audisset infirmus, rogat sibi mulierem demonstrari, quæ illi contulerit sanitatem: & illa dicet: Vade ad angustum locum qui est iuxta illam, & illam domum, & ibi inuenies: sic & nunc quoniam mœchatus es, & homicidium perpetrasti: hoc autem est pessimum vulnus, ostendam tibi quomodo est ille curatus, & qualem imposuit medicinam. Et non dico, vade ad angustum locum, & interroga illum, & illum: nõ est opus vt labores, & anxius quæras, & huc illucq; discurras: sed hìc te stantem facio suscipere medicinam, tantùm diligentius quæ dicũtur attende. Necesse est enim ad cœpta verba reducere, & tẽpus edicere quando peccauerit, & quam ob causam, & personam, & pœnitẽtiam, & correptionem, & medici-

ἐξομολόγησις, cõfessio.

nam, vt omnia diligentius addiscentes, instructi recedatis. Iste ergo Dauid adolescens ciuitates quidẽ, ac turbas aufugiẽs, per eremum verò philosophatur, nihil cõmune secularium habens, non negociationes, non fœnerationes, non aliquid difficile mũdi istius, sed & parua ætate in deserto silentij habitabat: & sicut in portu tranquillo in eremo sedens, & omnium curam habens, regnum cœleste meditabatur. Iste ergo adolescẽs erat valde paruulus quidem ætate, senior autem mente, & ætas parua nihil impediebat tantæ virtuti. Et cum esset adolescens aduersantes sibi fortiter superabat, non robore corporis, sed virtute fidei. Attende diligentius quæ dicũtur. Contigit aliquando displicere deo regem Iudæorũ, mittit Samuẽlem illico deus ad huius paruuli patrem. 1.Regum 16.c.d.
Et cùm venisset Samuël ad Iesse patrem Dauid, adolescens in eremo oues pascebat. Non cessabo sæpius adolescentulum nominare, vt nullus neq; iuuenem culpet, neque senem collaudet. Non enim canicies laudabilis, neque iuuentus culpabilis. Multi quippe & in iuuentute philosophiã demõstrauerunt, & in senectute lapsi sunt. Nam tres pueri in ignem sunt regis imperio missi, & Daniel.3.c.
K quia virtute cœlesti præditi erant, quam sibi bene viuendo acquisierant, flammas in rorem conuerterunt. Sed & Daniel cùm esset duodecim annorum, leonum ra- Ibidem.6.l.
L biem in ouium mansuetudinem commutauit, & ferociam illorum fide fregit. Neque enim iuuenem culpes, nec collaudes senem. Nõ enim in differẽtia ætatis virtus, ac malitia cognoscitur, sed in differentia mentis. Quòd si fueris sobrius, nihil te immaturata nocebit ætas: & si fueris negligẽs, senect⁹ tibi nihil pdesse potest. Canicies autẽ sapientiæ nõ capillos candidos requirit. Iste ergo paruulus cùm esset, maturum virtutis possidebat animum. Venit ergo sanctus Samuël ad Iesse consti
tuere regem, non multitudine vallatus militũ, nec ambitione superba aduenies: sed cornu in quo erat sanctũ oleum habens in manu, & dicit ei: Misit me deus ad te,
vt ex filiis tuis constituam regem. Et æstimans ille pri- 1.Reg.16.c.
mogenito aptam filio dignitatem, adducit eum in medium. Cui dicit Samuël: Transeat, non enim complacet deo. Venit & secundus, nec ipse placuit, similiter & tertius, & quartus, & quintus, & reliqui. Iamq; complebatur numerus filiorum, & qui quærebatur, non inueniebatur.
M Dicit ei Samuël: Nunquid defecerunt filij? Erubuit pater. Habeo, inquit, vnum paruulum & contemptibilem, qui pascit oues: tu autem regem requiris. O pater, paruulum, & pastorem Dauid dicis? Homo despicit, sed deus 1.Reg.16.b.
coronat. Nõ enim sicut videt homo, videt deus. Homo in facie, deus autem in corde. Nunquid magnitudinem corporis quærimus? Ingenuitatem animæ desideramus. Considerate diligentius. Non dixit ei deus: Vade & vnge mihi Dauid: sed, vade & vnge mihi vnum de filiis Iesse. Et cur dubiè, nõ specialiter Dauid nominauit? Ne scilicet pateretur Dauid, quod passus est Ioseph. Sicut Gen.37.d.
enim illi addiscentes futurum sibi regem insidiati sunt, & post multas iniurias vendiderũt: sic formidinis erat, ne & isti hæc eadem perpetrarent. Vna ignorantia, cautelæ effecta est mater. Stabat igitur propheta hæsitans, & quærebat vnum de filiis eius. Cui ille: Non habeo (inquit) nisi infantem paruũlum pascentem oues. Vbi sunt qui semetipsos adornant extrinsecus, & depingunt? Nolo pulchritudinem corporis, honestatem mentis requiro. Quid enim est speciosa mulier? Sepulchrum dealbatum, nisi fuerit sobria, casta, pudica. Pulchritudo autem est sine his virtutibus præcipitium patens, venenum insipientibus compositum. Decus enim corporis infirmitate mar-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tate marceſcit, & pulchritudo ægritudine tabeſcit: anima autem pulchritudo, immortalis eſt, & æterna, & tunc maximè oſtẽdit proprium decus, cùm ceſſauerint paſſiones: tunc enim mens tranquillitate potitur. Si ergo videris virum, aut mulierem ſpecioſam, ne admireris: nam & robore arbores, cùm denſæ ſint foliis, & altitudine excelſæ, attamen non habent fructum hominibus aptum, ſed porcis afferunt cibum: vinea autem per terram repens, maturum vuarum affert fructum: quid ergo vis, vineam habere, an arborem? Puto te vineã eligere magis, quæ lętitia eſt ad hominum vſus, quàm arborem animalium eſcam. Quid ape vtilius eſt? quid pauone pulchrius? Quid formica ſapientius? Et apis quidẽ dulcedinem in ſe habet, & aculeum: pauo verò ſolummodo in pennis eſt, non in fructu decorus, formica verò cõtemptibilis hominibus, ſed magiſtra virtutum eſt. Venit ergo Dauid de paſcuis, & vngitur iuſſione domini, oleo benedictionis, miniſterio quidem hominis, ſed dei nutu quod ſuperpoſuit capiti eius cornu chriſmatis omni diademate, & purpura potius, & perrexit habens regnum, non lorica indutus, non protectus clypeo, non telis munitus, ſed habens benedictionem dei omnibus potentiorem. Poſt hoc ergo peccatis facientibus inſurrexerunt Allophyli, & vaſtauerunt regionem Iudæam. Et cùm hæc gererẽtur, miſſus à patre perrexit ad caſtra
B Hebræorum videre euentum rei. Venit ergo Dauid vbi erat vterque exercitus, & vidit caſtra Barbarorum valde munita, & arma ſplendẽtia, & de ſuis vulneratos plurimos, & nutu dei proceſſit paſtor ad pugnã. Et qui bello fuerant aſſueti, pauore tremebant: & iſte qui arboribus, & vmbra frõdium delectabatur, cùm vidiſſet alienigenam prouocãtem ad ſingulare certamen, irruit in
1.Re.17.c. eum ſpiritus domini, & dixit ad Barbarũ: Quis eſt iſte incircunciſus, qui blaſphemat caſtra domini? Reſpõdit alienigena: Vnde tibi ſuperbia iſta & audacia, vt audeas congredi mecum? Et maledixit Philiſtæus Dauid, & dixit: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cœli, & beſtiis terræ. Dixit autem Dauid ad Philiſtæum: Tu venis ad me cum gladio, & clypeo, & haſta: ego autem venio ad te in nomine domini exercituum dei agminũ Iſraël, quibus exprobraſti hodie, & dabit te dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te.
C Nec pertimeſcam corporis proceritatem, cùm inſipientem nouerim mentem tuam: nec pauebo magnitudinẽ nauis, ſed contemnam, quia gubernatorem non habes intus, quippe quem ſciam eſſe aduerſarium dei. Dic mihi, quibus armis confidis ô Dauid? Non carnalibus, inquit, ſed ſpiritalibus. Arma enim nõſtra non carnalia, ſed ſpiritalia ſunt, ſed vno modo in his cùm ſis exigu⁹, confidis. Confido, ait, quia magnus eſt dominus, contẽptibilis quidem armis ego, ſed qui miſit me fortis eſt. Ipſius enim maieſtas mare cõuertit in aridam, petram diſrupit, & flumina emanauerunt. Et qui elementa mutauit, multò magis vnum ſuperbiſſimũ proſternere poterit. Et hęc quidem prẽueniens ſermo narrauit, ſed redeamus ad ordinem hiſtoriæ. Interea venit ad fratres
Ibidem. Dauid, & dicit eis: Quid dabitur viro, qui abſtulerit caput eius? De mercedibus diſputat, non vt mercedem accipiat, ſed vt illos firmiores reddat. Quid ergo faciunt fratres? Iterum inuidia, iterum liuor. Dicit ad eum maior frater ſuus: Quare veniſti, & quare dereliquiſti paucas oues in deſerto? Ego noui ſuperbiam tuam & nequitiam cordis tui: quòd autem non poſſis pugnare manifeſtum eſt. O zelus, ô inuidia omni malitia cumulata. Inuidia, ignis inextinguibilis eſt. Etenim ſicut tinea comedit veſtimentum, ſic & inuidia eum quidem qui zelatur conſumit: eum autem cui inuidet, clariorem reddit. Nam & Ioſeph hoc eſt à fratribus paſſus. Et illi quidem qui inuidiæ facibus vrebantur, de libertate in ſeruitutem adducti ſunt: cui autem inuiſum eſt, rex conſtitutus eſt. Iterum æmuli, iterum fratres, nos, inquiunt, ſcimus ſuperbiam & malitiam cordis tui. Quæ enim erat neceſſitas, aut quod deſiderium tuũ, niſi vt videres prælium adueniſti? Sed quid iſte ſapientiſſimus iuuenis? Videndi, inquit, tanti prælij cauſa ad vos à patre huc miſſ⁹ ſum. Nunquid non verbum eſt, de quo ſciſcitatus ſum? Et cùm hęc dixiſſet, ad alium tranſiuit locum, & ſimiliter interrogat, dicens: Quid dabitur viro, qui hunc interfecerit gigantem? Fratres zelantur, & extranei introducunt ad regem, qui ſedebat mœſtus, & formidine plenus. Et dicit ad eum: Non concidat cor cuiuſquam in eo, ego ſeruus tuus vadam, & pugnabo aduerſus Philiſtæum hunc. Nõ metuat dominus meus rex. Videte honeſtam, & ingenuam mentem. In die lętitiæ ſeruitutem confiretur. Quid ergo rex? Non vales, inquit, reſiſtere Philiſtæo iſti, nec pugnare aduerſus eum, quia puer es: hic autem vir bellator ab adoleſcentia ſua.
E Noli conſiderare, inquit, ô rex viſibilia, ſed inuiſibilia: ne dixeris quia paruulus ſum in ætate, ſed conſidera, quia grandis in ſenſu ſum. Quid ergo facto opus eſt? Non ei credebat rex, cogitur iam virtutes exponere ſuas, dixitq; Dauid Ibidem.
ad regem: Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel vrſus, tollebatq; arietem de medio gregis, & ſequebar eos, & percutiebam, eruebãq; de ore eorum, & illi conſurgebant aduerſum me, & apprehendebam mentum eorum, & ſuffocabã, interficiebamq; eos. Erit ergo Philiſtæus hic incircunciſus, quaſi vnus ex eis. Credidit rex ſigni magnitudinẽ, & dixit ad Dauid: Induere armatura mea, & ſic egredere. Quod cum feciſ- Ibidem.e
ſet, iuxta morem progredi non valebat: quia nõ permittebat hoc fieri deus, ſed vt nudus vinceret, & non arma Saulis virtutẽ victorię partirentur, ne diceret rex: Quoniam arma vicêre mea. Proiicit arma, & induit fiduciã, Egreditur nudus, & loricatus fide. Egreditur paſtor, & miles iactat lapidem, non natura corporis fixus, ſed virtute fidei ex vno rotatu fundæ in fronte percuſſit blaſphemũ. Quo corruẽte cucurrit, & accepto gladio eius,
F amputauit caput illius, vt compleretur illud quod ſcriptum eſt: In operibus manuum ſuarum corruit impius Prou.11.a.
ſonitu ſempiterno. Et nunc in nomine domini reportauit ex hoſte victoriam, & abſtulit in tempore illo opprobriũ ex filiis Iſraël. Iterum poſt victoriam zelus, iterum inuidia. Per ſingula quippe effodio fontẽ inuidiæ, vt ipſa poſſit vena oculis apparere. Iſte ergo talis, ac tãtus vir ætate doctior, vſu tritior, proceſſu temporis fit ſapientior, de quo dixit deus: Inueni Dauid filium Ieſſe, vi- 1.Reg.16.c.
rum ſecundum cor meum. O præclara præconia, ô laudes excelſæ, ô vitutum magnitudo. Dominator ei dicit: &.Act.13.d.
Inueni Dauid filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum. Iſte, inquam, qui beſtias ſuperauit, qui Goliath interfecit, qui leonem ſuffocauit, qui vrſum ſtrangulauit, qui in iuuentute ſenior, adoleſcens corpore, mente grandæuus: qui in regali culmine vitam monachi imitabatur, dicebat enim: Non margaritis ornabo lectum meum, ſed la- Pſal.6.b.
chrymis per ſingulas noctes lauabo ſtratum meũ. Nũc autem homines non ſolùm in nocte, ſed & in die dormiunt: ille autem in die procurabat palatium, & nocte deo vacabat, vt ſi forte aliquid contraxiſſet peccati, per noctes lachrymis expiaret: & tanquam in portu quieto degens familiarius colloqueretur deo. Iſte ergo talis, ac tantus

Universidad de Deusto
Biblioteca

G tantus vir,ſpiritus gratiam habens,in iuuenili ætate ſenior,qui vſq; ad æthera cœli peruenit,vt deſuper mereretur laudari, qui deuicit bella, qui mille aduerſum ſe machinas ſuperauit,poſt ſobrietatem,poſt modeſtiam, poſt caſtitatem cùm obtinuiſſet regnum, & gentes ſubiugaſſet,& pax vniuerſa teneret, tũc negligentior & ſegnior factus eſt: vt addiſcatis quantum bonum ſit tribulatio,quæ tanquam virtutum omnium mater eſt.Interea dum hæc ſecuritas eſſet, contigit vt meridie deambularet in ſolario domus regiæ. Qui curioſo oculo eminus vidit mulierem lauantem ſe ex aduerſo ſuper ſolario ſuo. Erat autẽ mulier pulchra valde. Sed pulchritudo nõ eſt in culpa, quia pulchritudo dei eſt donũ. Vidit, inquam,mulierem lauantem ſe,vxorem militis,aperuit itaq; in vano oculos, & ſuſcepit ſagittæ ictum. Audiant curioſi,qui pulchritudines conſiderant alienas, audiant qui ex ſpectaculis inſaniũt theatralibus,qui ad excuſandas excuſationes in peccatis dicũt: Spectamus quidem, ſed nihil nocemur. Dauid talis ac tantus læſus eſt, & tu te putas non poſſe lædi? Ille nocitus eſt,qui tantam habe
H bat ſpiritus gratiã: & tibi quomodo credere potero ſine vulnere euaſiſſe? Et ille quidem non vidit meretricem, ſed in ſolario domus ſuæ:tu autem in theatro vbi & locus condemnat animam ſapientis.Ibi enim non ſolùm vides res infauſtas, ſed etiam audis ſpurciloquia, & ex ipſo inceſſu meretricis,habituq; molliris, vbi & auditu, & cantu diabolico læduntur aures, & vndiq; percutitur mens tua,viſus de eo quod vides,auditus de eo quod audis, & reliqui læduntur ſenſus, dicente propheta: Mors
Hiere.9.f. intrauit per feneſtras noſtras.Quia oculi noſtri tanquã feneſtræ ſunt animæ.Et cùm tantæ ſint corruptelæ,tanta præcipitia, quomodo poſſum tibi credere,quòd à talibus beſtiis vulneratus non ſis? Nũquid lapideus es, aut ferreus? Homo communis naturæ ſubditus infirmitati, igni colloquaris,& non ardebis? Pone lucernam in fœnum,ſi poteris dicere, quoniam non exuritur fœnum. Quod ergo fœnum eſt,hoc & noſtra natura. Vidit, inquit,eam lauantem ſe,& pulchram nimis, ſuſcepit ſagittæ ictum, diffuſum eſt venenum. Miſit ad eam rex, cui illa reſiſtere non valebat. At vbi venit ad eum,operatus eſt iniquitatem, impleuit concupiſcentiam malam: iu-
I bet eam redire ad propriam domum. Hæc dico, & in medium profero vulneratum, vt omnes adſtantes videatis quomodo curatur.Nam & medicus cùm putrefacta vulnera ſecat, habet adſtantes ſibi, vt videant quomodo ſanet ægritudines arte, Multò magis cùm propheta & rex ſecatur, cunctos oportet adſtare, vt videamus quomodo putredinem malam euadere poſſimus, & ab intolerabilibus vermibus liberari. Peſſima & iniqua impleta eſt concupiſcentia, peccatum conſummatum eſt, & non erat qui curaret. Concepit itaq; mulier, & rex putabat virum eius poſſe latere. Nam etſi prophe ta erat, tamen concupiſcentia obcæcauerat eum. Prægnans ergo facta mulier, vadit ad regem, & dicit ei: O rex,perij.Et ille ait: Quid habes? Prægnans, inquit, ſum. Peccati mei pullulat fructus, accuſatorẽ intrinſecus habeo in ventre profero proditorem.Si venerit, & viderit vir meus,quid dicam? quid loquar? quam excuſationem prætendam? Videte,& admiramini fratres, quantum mali ſit delictis,& peccatis obnoxiũ fieri.Rex militem timet, & formidat ſubditum. Imperator coronam capiti geſtabat,& cõfuſionis opprobria metuebat.Nõnne tu imperator? nõnne gladij poteſtatẽ habes? Habeo, inquit,ſed conſcientiam peccati mei timeo formidinis matrem.O ignominia accuſatrix.Peccatum quod putabam latere,manifeſtum eſt.Timeo,formido, quoniam K
confudiſti me,& reũ feciſti.Si venerit,inquit,vir meus, quid dicam? quid loquar? Inueniet me grauidam, & occîdet me,accuſatore clamante. Naufragium perpetratũ perſpicis iam chariſſime,quale ſit, & quantũ mali peccatum. Quid ergo rex? pudoris excogitato conſilio,peccatis adiicit peccatum,& iniquitatem ſcelere vult cẽlare:oportet enim dilatare ſermonem.In tempore nanq; illo Ioab dux exercitus Dauid in procinctu prælij aduerſus populum Amonitarum à rege fuerat directus. cum quo etiã Vrias perrexerat. Scripſit itaq; rex,vt ad ſe veniret Vrias,& diceret ordinationẽ belli, vt ſub hac occaſione criminis cælaretur admiſſum. Venit Vrias de caſtris,& intrauit ad rege,interrogaturq; de apparatione belli. Reſpondit omnia proſpera, & victoriam eſſe paratam.Audiuit rex,quòd miles vicerit, & dolet quòd ipſe ſit victus.Miles aduerſarios ſubdidit, & rex à libidinis concupiſcentia ſuperatur.Miles inimicum proſtrauit,& rex à peccato ſuperatur. Miles victoriam annunciat, & rex præ confuſione ſua peccatum timet confiteri. Vicimus, inquit,& ſuperauimus: ſtupebat rex, & præ L
confuſione peccati, pugnæ victoriam non ſentiebat, eo quòd ipſe ſit victus. Vide itaq; clementiam dei,quomodo immutat conſilia hominum, qui in malis ſuis celare cupiunt,quod admittunt. Dicit militi: Vade in domum tuam, & laua pedes tuos, & requieſce pauliſper, quia de via veniſti. Propter quam ob cauſam ô Dauid ſolicitꝰ es, dic mihi? Ille enim neſciebat ad domum ſuã pergere, aut lauare de itinere non conſueuerat pedes? Ob hoc, inquit, plenum pietatis do conſilium, ſi potero,quo pacto obumbrare ſceleris magnitudinem,& vulneri ſuperducere cicatricem, vt illius eſſe dicatur quod meum eſt. Sed inextinguibilis oculus nõ conceſſit, parcens ei qui fuerat vulneratus. Quid ergo miles ad iſta? Quomodo,inquit,poſſum,cum arca teſtamenti,& vniuerſus exercitus ſuper faciem terræ maneat, vt ego ingrediar domum meam, & comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea? Per ſalutem tuam non faciam rem hanc,vt ego in deliciis,& alij in pugna. Hæc neſciens dicebat miles opprobriũ afferens regi, qui voluerat eum ſub dolo illicere ſuaſu, vt poſſet ſuum obte- M
gere vulnus.Quoniam igitur cælare non potuit adulterium,copulat homicidium,& excogitato conſilio facit epiſtolam, & remittit eum ad ducem exercitus, continentem hunc ſenſum: Pone, inquit, Vriam ex aduerſo 2. Reg.11.
belli, vbi fortiſſimum prælium eſt. Dic mihi ob quam cauſam? ſcilicet vt interficiatur. Et ſignatam epiſtolam tradidit militi. O infœlicitas peccati, gladiũ aduerſum ſe neſciens portabat, qui iniuſtitiã fuerat paſſus, & epiſtolam ferebat ſanguine plenam,ſicq; perrexit. Oportet enim ſuccidere ea,quæ ſunt peccati. Stetit igitur in pugna,occiſus eſt,cecidit. Ecce duo peccata, homicidium & adulterium. Homicidium adulterij fructus efficitur, & mala cogitatio ſceleris crimẽ eſt. Hæc dico propter peccatores, qui ſibi multum ſunt malorum conſcij, vt audientes de ſua non deſperent ſalute.Scriptũ eſt enim: Exo.20.
Non mœchaberis,non homicidium feceris.Duo igitur Deute.5.
hæc prima mandata tranſgreſſus eſt, homicidium adulterio copulauit.Grande vulnus, peſſima plaga. Quoniã ergo Vrias in bello occubuit, ſtatim exulauit peccatum. Tunc iam perrexit ad eum Nathan propheta.Conſummatum eſt peccatum,completa eſt iniquitas,ablatus eſt è medio, qui iniuſtitiam fuerat paſſus. Venit igitur ad eum Nathan propheta. Propheta ad prophetam venit. Quam ob cauſam venit? certè & Dauid propheta erat.

Quomodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Quomodo ergo ſeipſum curare non potuit? Sicut enim medici quando ægrotant, aliorum medicorum auxilio indigẽt, & infirmitas obliuioni dat artem: ſic & in hoc propheta. Ille propheta, & iſte: ſed ille ſanus, iſte autem graui vulnere lauciatus. Dicunt ei: Adeſt Nathan propheta. Iubet vt ingrediatur. Ingreditur ergo propheta, cõ ſpicit regem ſedentem in ſolio ſuo amictum purpura, & caput lapide precioſo ornatum, hinc inde vallatum præſidio militum, cum magna gloria exultantem. Dicit ad regem: Sermo mihi ad te ô rex. O ſapientia medici. Intrauit portans gladium, vt ſecaret vulnus, ſed infirmanti non oſtendit, ne abhorreret medicinã. Abſcondit deintus ferrum, non ſub veſtimento, ſed ſub velami ne narrationis. Statim enim vt introiuit, nõ dixit, ô inique, ô immunde, ô adulter, ô homicida: non vſus eſt nuda coargutione, nõ cauſæ iactauit fiduciam, ſed erat ferrum abſconditũ. Quid igitur dicit? Cauſam habeo. Cui ait rex: Edicito cauſam tuam. Duo, inquit, viri erant in ciuitate vna, vnus diues, & alter pauper: diues habebat oues & boues plurimos valde, pauper autem nihil habe
B bat omnino, præter ouem vnam paruulam, quam emerat, & nutrierat, & quæ creuerat apud eum cũ filiis eius, ſimul de pane illius comedens, & de calice eius bibens, & in ſinu illius dormiens, eratq; illi ſicut filia. Cùm autem peregrinus quidem veniſſet ad diuitem, parcens ille ſumere de ouibus, & de bobus ſuis, vt exhiberet conuiuium, pauperis ouem tulit, & præparauit cibum illi peregrino. Duo homines, Vriam & Dauid addiſce perſonas. In veritate pauperculi ouem, mulierem dicit, hoc eſt, vxorem eius, quæ adulterata eſt, quæ de menſa eius veſcebatur, & de calice eius potabat, & in gremio eius cubabat. Conſidera, pauperem incentiua pietatis habere fulcimina, in diuitib⁹ autem multam ſuperbiam: apud pauperes vxor, & ancilla, & miniſtra eſt, & procreat filios, & ipſa mater & nutrix eſt. Apud diuites autem nõ eſt ita, ſed cùm genera uerit filium, ſtatim eum tradit foris, & pietatis inſignia abſcindit ſuperbia. Erubeſcit fieri nutrix, quæ facta eſt mater. Chriſtus autem non ita. Ipſe nutritor eſt noſter, ideo & pro cibo propria nos carne paſcit, & pro potu ſuum ſanguinem nobis propinauit. Quis ergo in gremio eius cubabat. Auxit parabolã narratione pietatis. Venit ergo peregrin⁹ homo ad regem
C illum. Quis itaq; eſt peregrinus? Concupiſcentia videlicet. Vt ergo illius oſtenderet caſtitatem, peregrinum cõcupiſcentiam nominauit. Nunquam alienas nuptias diſſipauit, neq; iniquis conſpexit oculis, ſed percuſſus in illa muliere perdidit caſtitatem, quia paululum ſe remiſſiorem reddiderat, ſecuritate pacis. Venit peregrinus, iniqua & agreſtis concupiſcentia, ad illum diuitem venit, & ille non accepit de gregibus, aut armentis ſuis, vt peregrino pararet epulas, ſed miſit, & rapuit ouem pauperis, quæ in ſinu eius cubitabat, & de mẽſa eius edebat. Cùm hæc ergo audiſſet rex Dauid, iratus eſt valde aduerſus hominem illum. Et dixit ad Nathan: Viuit dominus, quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum, & ipſe gladio punietur. O iudicis ſupereffluentem iuſtitiam. Non enim erat illa amoris, & vmbra ſuſpicionis, vt iuſtè non diceret. Iubet quidem in quadruplum ſecũdum legem reſtitui. Lex enim præcepit furantem quadruplici reſtitutione vinciri, iſte autem & legem eſt prætergreſſus: iubet quippe & ipſum interimi, & in quadruplum obnoxium detineri promiſit, itaque ſententiam & iudicium elimatum. Cùm hoc audiſſet propheta, iactat omnem vmbram imaginis, & in medium profert gladium, & cum fiducia dicit: Tu es

Exod. 21. & 22.

rex, qui hoc opus feciſti. O ſectura, non gladio ſecans D
ſenſum doloris, ſed in compendio accuſationis. Cùm enim oportuit, occultauit narrationem: cùm verò tẽpus inuenit, ſtatim percuſſit, & abſcidit ſine grandi plaga vulnus. Sed hoc ſolummodo dicens: Tu es rex. At ille velociter rediens ad conſcientiam, tanquam fidelis & idoneus ſeruus, culpam ſimpliciter confitetur, & dicit: Peccaui domino. Vides & in dolore ingenuitatem animi? Nec dixit ad eum, ô ille tu cur non conſideras fragilitatem humanam? cur non temetipſum carnalem intelligis? aut neſcis me in culmine conſtitutum eſſe regali? cur mihi audacter impegiſti crimẽ? ſed quid dicit? Peccaui domino, ſtatimque propheta: Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris. O arguta pœnitentia, ô velocior indulgentia. Dic tu, inquit, prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Per opera quidem exacerbaſti, ſed fideli confeſſione pœnituiſti. Hæc dico, vt audiant peccatores, & qui in multis deliquerunt, ne deſperent medicinam domini, tantùm fideliter, & non ſubdolè pœniteant. Peccaui, inquit, domino: & ille ait: Do- 2. Reg. 12. d.
minus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris. E
Tu quidem dixiſti: Reum gladio interimi: ego autem dico, Non morieris. Vidiſti quomodo deus prophetæ cauſam exoluit? Dic tu, inquit, prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Pſalmus ergo Dauid, quando venit ad eum Nathan propheta. Hic oſtenditur confeſſio fideliſſimi famuli eius, bonitas & indulgẽtia clemẽtiſſimi dei: didicimus igitur quomodo ſit curatus, & qualem ſuſceperit medicinam. Quando autem dominus iuſtificat, quis eſt qui condẽnet? Nõ enim dixit Nathan, quia ego concedo: ſed dominus, inquit, trãſtulit peccatum tuum. Secuit vulnus, ſanies egreſſa eſt, curata eſt plaga. Et poſt hæc verba abiit propheta in domum ſuam. Hæc autem omnia egit Nathan, vt oſtenderet huius viri benignitatem, & mẽtis eius correptionem: qualem acceperat indulgentiam peccatorum, qualem cõſecutus ſit veniam delictorum, & erga dei fidelem famulum largam clementiam. Non ſolùm autem poſt pœnitentiam palàm edicit vulnera ſua, ſed & in poſterum vniuerſæ nationi eadem manifeſtat. Et pſalmum ſcripſit, vt non remiſſiores poſt pœnitentiam efficiãtur homines, & vt ſciãt
F quantam fabulam cõcupiſcentiæ habeat tragœdia. Subintrante enim pœnitentia, venit & fiducia. Quia ego ſaluatus ſum, inquit, quare non & alij me narrante ſaluentur? Deus mihi conceſſit, propterea ſcribo, vt & vulnus, & medicamenta vniuerſi cognoſcant. Non timeo confuſionem, quia meam ſalutem deſidero. Sic & Paulus fecit, conceſſa ſibi peccata publicat, dicens: Gratias 1. Tim. 1. c.
ago deo, qui me cõfortauit in Chriſto: quia fidelem me exiſtimauit, qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, & contumelioſus, ſed nunc fidelem me fecit. Propterea, inquit, memetipſum publico, vt ſi quis eſt blaſphemus, & iniurioſus, & multis obnoxius malis non deſperet ſalutem: tantùm eſt, vt recedat à malis, & faciat bona, & habebit ſpem ſalutis. Quia nolo mortem peccatoris, di Ezec. 18. g.
cit dominus, tantùm vt conuertatur, & viuat. Et tu ô Dauid quoniam mœchatus es, & homicidium perpetraſti, ideo pœnituiſti, & remiſſionem à deo meruiſti. Propterea temetipſum publicas, vt ſi quis eſt mœchus, & homicida, diſcat, quoniam ſi conuerſus pœnituerit, poteſt ad ſalutem venire. Ideo vtraque ante oculos poſuit, & peccatum, & pœnitentiam, & ſalutem, vt eligamus ſalutem. Hoc eſt, Ergo putas ſolummodo quòd quæritur, vt omnibus notum faceret peccatum, & curationem ſuam? Non. Sed quid aliud?

Ego di-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Ego dicam. Sicut enim audistis, quia pœnitentia multam & magnam habet remissionem,& grandem nobis prouidet apud deum fiduciam : sic & illud necesse est vos audire, quia non solùm pœnitentiam putat sibi sufficere, sed formidat & tremit, ne in talia deinceps incidat mala. Volo ergo ostendere, quia psalmus non tantùm peccatorem demonstrat,sed & pœnitẽtem. Et hoc charitati vestræ dico, vt nemo sibi post pœnitentiam applaudat, & quasi securus remissius viuat, sed magis cautius agat,vt salutem suam in portu tranquillitatis cõstituat. Volo ergo ostendere eum, quoniam sanatus est, & melior sui factus,& potẽtior, & fortior. Sed forsitan dicis:Quomodo denuò desiderãs inuenitur ? Et iterum pugna,iterum peccatum. Sed quemadmodum emenda

1.Reg.23.b. uerit,& desiderium suum deo obtulerit,exponam. Contigit quodam in tempore ab Allophylis obsideri Bethlehem,cùm castra posuissent in valle gigantum. Quod

Ibidem. cùm audisset Dauid, contraxit exercitum suum, & veniebat contra eos in diebus messis. Desiderauit autem Dauid,& ait:Quis mihi daret potum aquæ de cisterna,

H quæ est in Bethlehem iuxta portam? Irruperũt ergo tres viri fortes de comitibus eius contra Philistæos,qui vallauerant vrbem, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid. Et ille noluit bibere, sed libauit eam domino, dicens:

Ibidem. Propitius mihi sit dominus, ne faciam hoc. Num sanguinem istorum hominum qui profecti sunt,& animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere, iterum pugna cogitationũ, iterũ disceptatio:sed illa quidem concupiscentia lege prohibebatur, hæc vero in tempore æstus sitienti necessaria,& debita erat. Et cùm fortissimi viri conciti perrexissent, & in periculo animarum suarum exhibuissent aquam cupitam : quomodo transeuntes aduersariorum multitudinem? Allata ergo aqua intellexit rex quid fecerit,quia in pugna validissima sitim suam non *valuit cõtinere. Ideoq;* vicit desiderium suũ, quod sciuit cum alieno periculo adimpletum. Allatam accipiens aquam bibere noluit, sed semetipsum reprehendit,& domino eam libauit:non enim aqua erat,sed sanguis.Non natura sanguinis in causa erat, sed desiderium, & voluntas sua, Vides iam quomodo castigatus

I de priori cõcupiscentia, postmodum cautior est factus, & qui corpus adamauerat, & ruerat, aquam desideratã, & necessariam, & sitiens bibere noluit, & victor sui factus est. Hæc loquor propter eos,qui fornicati sunt.Cõcupisti forsitan meretricem,& peccasti, facere quidem non debueras.Sed si cupis agere pœnitẽtiam,quod maximè debes:qua & damnum seculi sentis,& animæ detrimentum,ne adiicias peccatum super peccatũ. Et forsitan dicis: Quomodo me abstinere possum? Dabo tibi consilium.Vxorem habes,licita vtere voluptate. Si non habes,expedit nubere,quàm fornicari. Sed nõ possum, inquis,me continere.Hoc pusillanimitatis est,& negligentiæ tuæ,qui dei præcepta contemnere malles, quàm facere. Quòd si ostendero tibi alium, nec vxorem habentem,nec fornicantem,sed sobrium & pudicum: quã habebis excusationem ? Et ille quidem in pelago huius seculi nullo quassatur naufragio, & tu in portu constitutus ad naufragium deuergeris.Habes vxorem,fornicaris,magis autem mœcharis.Et quomodo,inquit,possum incentiuas vincere passiones? fruere vxore, quia præce-

1.Cor.7.a. pit beatissimus Paulus, dicens: Propter fornicationem autem vnusquisq; vxorem suam habeat, & vnaquæque

Ibidem. virum suum habeat. Mulier sui corporis potestatem nõ habet, sed vir. Similiter & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Si ergo allicuerit te meretricis K aspectus & sermo,reuolue intra temetipsum huius præcepti sententiam,& dicito:Quoniã vir sui corporis potestatem non habet. Verbum hoc scribe in facie tua, & dicito meretrici:Quid me vocas?Nõ est meum corpus, sed vxoris meæ,nec audeo prodere. Alienum dotis eius non poteris mutare, neque facultates eius impendere: & quomodo audebis corpus eius fœda polluere macula?Dicito ei,debitum hoc vxoris non tuum:dicito ei,timeo Christum,quoniam membra hæc de corpore sunt Christi. Audiant ergo & mulieres, & timeant, & intelligant vbi hoc mandauerit Christus,& dicant:Quoniã mulier sui corporis non habet potestatem, sed maritus. Scio multas mulieres per bonam *conuersationem* lucrasse viros suos,& castitatis exemplo prouocasse ad pudicitiam,& prudenti consensu nõ reliquisse viros *suos*. Quòd si tu abstines sine illius voluntate, tribuis illi fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ. Quid melius est,vt tu illi debitum reddas, aut illa quod tibi debet, alibi perdat? Concessio tua non est inhibita,illi° verò prohibita, corpus enim vnũ estis. L Cùm alieno autem si dormierit, perdidit membra tua. Ibidem.c.4 Considerate fratres beatissimi Pauli pietatem. Qui tanquam *clementissimus medicus* ingressus cubiculum,& quasi *residens* dat *salubre* consilium, sciẽs fragilitatem humanam,*dicit*: Nolite fraudere inuicem, nisi forte ex Ibidẽ.7.a. cõsensu ad tempus.Propterea,inquit, accepisti vxorem, & tu accepisti maritum,vt inuicem consentiatis,& pari consilio quod melius est, eligatis. Vis abstinere? Summum est quod cogitas.Noli inuidere viro tuo,persuade illi vt habeas duas coronas,vt non incontinentia, & castitas, virginum sobrietas, & luxuria habeant cõtentionem.Si enim tu abstines, ille verò inflammatur libidine corporis, recordare Pauli sententiam, *dicentis*: Ne 1.Cor.10.b. fornicaberis. *Statim* turbatur, & *tanquam inter duos scopulos positus naufragium sustinet nauis, cui portus clauditur.Nolite ergo fraudare inuicẽ, nisi fortè ex cõsensu ad tempus. Etenim vbi* pax est, ibi omnia prosperabuntur. *Vbi* sobrietas lucet, ibi vnanimitatis abstinentia coronatur. Vbi autem intemperãtia dominatur, ibi pugna & contentiones non deerunt. Nolite ergo fraudare inuicem nisi ex consensu. Beatissimus Paulus tanM quam bonus dispensator, quippe qui vniuersum orbem *cupit* despondere Christo, castitatis insignia præbens, propterea non erubescit dicere : honorabiles nuptiæ, & Heb.13.a cubile immaculatum,quibus etiam ipse dominus interfuit,& pietatis suæ largitus est munera, aquam commu Ioan.2.a. tans *in vinum*:figuraliter ostendebat, *vt interceſſu virginitatis nuptiæ*,quæ quasi *generales & licitæ* sunt, nutu dei palmã abstinentiæ *mererentur*. Curre ergo quãtùm potes,si lassaueris,ad portum reuoca pedẽ, dicente Paulo:Et iterum in idipsum reuertimini, ne tentet vos sata 1.Cor.7.c nas propter incontinentiam vestram. Castitas enim sine comitibus suis, *ieiunio* videlicet & temperantia citò lassescit : quòd si his quasi adminiculis roborata fuerit, perfacilè coronabitur. Tria enim sunt hæc, virginitas, nuptiæ, fornicatio, nuptiæ mediæ, fornicatio deorsum, virginitas sursum. Virginitas nanq; coronam habet,nuptiæ laudem mediocrem,fornicatio pœnam atque iudicium. Vide ergo si abstinere vis, cum consilio facito,& sic arripe iter,considerans corpus tuum, quia summam rem desideras, tanquã bonum pædagogum adhibe tibi ieiunium,& temperantiã,& perges fiducialiter,quò desiderasti. Nam & cùm quis natare disponit, prius considerat, & deliberat, vt exuperare possit natando, quod cœpit.

A cœpit. Sic & tu, bonum est quod habes, sed si meliorem partem habere cupis, sapienter & consultè arripe: consiliatorem habes Paulum dicentem: & qui habēt vxores, sic sint tanquam non habentes: vt per abstinentiam, & bonam conuersationem in hoc seculo conscientiā puram habentes, coronari in futuro mereamur, per Christum dominum nostrum, cum quo est deo patri cū spiritu sācto, honor, gloria, & potestas per immortalia secula seculorum, Amen.

1 Cor. 7.a

Homilia secunda, in psalmum quinquagesimum.

RElIquias hesternæ mensæ hodie vobis reddere volo. Sed reliquias & mēsam cùm audis charissime, nihil palpabile arbitreris, aut crassum. Non enim carnem cōscidimus, sed verbum dei vestræ insinuamus menti. Ex mensa enim corporali, si vna vel secunda die caro cocta manserit, caro deperit, & corrumpitur. In profunda autem sapientia aliter est. Si integrum permanserit annum, suauitatem suam longè lateq; diffundit. Remansit caro, & post paululum perputrescit. Remansit sapiētia, & suauior redditur. Comedit quis carnem, sentiet corruptelam. Comedit sapientiam, eructat verbum bonum, & proximū suum replet dulcedine. Ideo propheta quia tales escas edebat, fiducialiter dicebat: Eructauit cor meum verbum bonum. Commouentur iterum vndæ, sed mens constantior fit. Agitantur corpora, sed auris dura, & intrepida fit. Et cū omni intentione audiamus quæ dicuntur. Vidistis hesterna die charissimi prophetam loquentem, & Dauid regem cadentem, surgentem, vincētem, coronatum, & publicatum. Vidistis peccatū insurrexisse, & per imprudentiam corruisse: & tanquam fera quædam peccatum insiliens, & allidens, sed ingressa pœnitentia releuans, & exaltans medendo vulneri spe salutis. Vidistis prophetam arguentem. Vidistis & regem philosophicè portantem. Vidistis secantem medicum, saniem vulneris defluentem. Vidistis pœnitentem, & mortuum viuificantem. Audistis dicentem regem, peccaui domino, & prophetam respondentem: dominus transtulit peccatū tuum. Velox confessio, velocior medicina. Facto peccauit, verbo pœnituit. Annuit deus, correctio facta est, vulnus apparuit, & sanitas redit, sed non fuit his propheta contentus. Nam post correptionem, post pœnitentiam, post emendationem, post peccatorum ablutionem psalmum hunc conscripsit, ita vt etiam posteræ generationi fiat illius passio medicina, & illius naufragium sit aliis portus, & quibus ille vulneratus est, & emendauit, aliis in hisdem incidentibus ipsa possint vti medicina, & emendatione sanari. Sed nunc videamus quid dicit psalmus, & cum syncero affectu audiamus. *Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.* Quid amplius quæris? O Dauid perseuera gratias agens, indesinenter glorifica, quia ablatum est peccatum tuū. Sed volo, inquit, & cicatricem extenuare. Ablatum est vulnus, volo & pulchritudinem recipere. Ideo dicit: *Miserere mei deus.* Ad misericordiam, inquit, confugio ad communem peccantium portum: nec enim cōfido operibus meis, si quid fortè boni feci: miserere mei deus, quia misericordia tua inæstimabilis est, omnem excedens sermonem, interpretari nequiens, peccatorū consolatio, iustorum cautela. Non enim solummodo peccatores saluantur, sed & iusti misericordia circundantur. Audi denique quid Petro dixerit Christus, columnæ & fundamento fidei, qui ob robur confessionis

B

Psal. 44.a

2. Regum. 12.c

C

vocatus est Petrus, dicente domino: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et iterum: Simon, inquit, quoties voluit satanas cribrare vos sicut triticum, & ego rogaui pro te, ne deficeret fides tua. Vides, quoniam & iusti misericordia indigent, vt ex peccatoribus iusti fiant, & iustificati iusti maneant. Nam & beatus Paulus per misericordiam talis est factus. Gratias, inquit, ago qui me confortauit Christo, quia fidelem me habuit, constituens in ministerio, qui prius fui blasphemus, & persecutor, & contumeliosus. Quomodo ergo saluatus es ô beatissime Paule? Sed propter hoc, inquit, misericordiam consecutus sum. Vides & iustum per misericordiam saluatum? Prius quippe ecclesiā domini persequebatur, & Christianos in carcerem detrudebat, & tanquam singularis fera vineam domini deuastabat. Prophetas legerat, & prophetatum ignorabat. Paterna lege doctus, datorem legis nesciebat. Quomodo ergo misericordiam consecutus est? Saule Saule, quid me persequeris? O ineffabilis misericordia dei quousq; descendit. Quid me persequeris? Patrem, inquit, suū imitatur. Nam & ille populo Hebræorum dicebat: Populemeus, quid feci tibi, aut quid molestus fui, aut in quo cō tristaui te? responde mihi. Et filius eius Saulo dicit: Saule Saule, quid me persequeris? Quid ergo ille? Quis es domine? Illico dominationem confitetur. Vidisti animæ generositatem, vidisti humilitatem famuli dicentis: Quis es domine? Ego sum, inquit, Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. O ineffabilis sapientia domini. Quare non dixit: Ego sum filius dei? Ego sum in principio verbum: Ego sum, qui in dextera patris sedeo: Ego sum, qui in forma dei consisto: Ego sum, qui cœlum extendi: Ego sum, qui terrā super aquas fundaui: Ego sum, qui mare diffudi: Ego sum, qui vbique præsens sum, & omnia repleo: Ego sum, qui semper sum, & natus sum? Quare non dixit magna illa, & admiranda præconia? Sed quid ait illa benigna pietas, & ineffabilis clementia? Ego sum Iesus Nazarenus, de inferiori loco, de parua ciuitatula. Cur autem semetipsum de humiliori nominauit loco? Nesciebat enim eum persecutor. Si enim sciisset, non vtique persequeretur. Ignorabat quoniam de spiritu sancto natus est. Nam quòd de Nazareth erat nō ignorabat. Si ergo dixisset ei, quoniā filius dei sum ego, & in principio verbum, qui cœlum feci & astra ornaui, haberet dicere: Alter est ille, & alter is, quem ego persequor. Intellexistis charissimi, quæ diximus. Si dixisset illi magna illa, & excelsa mysteria, habuit dicere: Non est iste, qui crucifixus est. Et ideo dixit, vt sciret, quia ipse esset quem persequebatur, qui carnem induit, qui figuram serui suscepit, qui cum eodem conuersatus est. Qui passus est, qui mortuus, & sepultus. De inferiori loco semetipsum nominat, dicens: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris, quem nosti, quem scis, qui tecum est conuersatus. Propterea statim dominum est confessus, quia de cœlis vocantem audiuit. Tantùm quippe descendit dominus, quantùm seruus ascendere poterat. Propter hoc & misericordiam consecutus sum, inquit. Ideo & Dauid: Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam, Et secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Nam & Chananæa illa ad istum confugit portum: Miserere, ait, mei, filia mea malè à dæmonio vexatur. Vbi misericordia flagitatur, interrogatio cessat. Vbi misericordia postulatur, iudicium non sæuit. Vbi misericordia petitur, pœnæ locus non est. Vbi misericordia, quæstio nulla. Vbi misericordia, condonata responsio est. Miserere

D

Mat. 16.c
Lucæ. 22.c

1. Tim. 1.c

Ibidem.

Acto. 9.a

Mich. 6.a

E

Mat. 15.c

F

Universidad de Deusto
Biblioteca

G mihi,solummodo volo: vt quid à me expetis quæstionem?Dixi semel, quòd misericordiam inæstimabilem quæro. Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam.Dixisti magnam,edicito quantam.Quãta sit,nescio:quòd grandis est noui.Quantùm autem,nõ valeo apprehendere,nescio magnitudinis quantitatem, non comprehenditur verbo.Video nãque fructum misericordiæ grandem.Nisi enim in immensum extenderetur,admodum pauci saluarentur.Hanc misericordiã filius eius ostendit.Veniens enim,misericordia sua saluauit cunctos.Miserere mei deus. O portus omni tẽpestate carens,ô portus omni tranquillitate plenus. Grande barathrum peccatorum meorum,sed multa domini mei humanitatis cautela:factus est homo,ecce misericordia magna. In vtero virginali conceptus est quod eras tu,vt tu quod non eras,esse posses. Hoc misericordiæ ineffabilis magnitudo.Dum esset paruulus, ab extremis finibus vocauit Magos,post illos publicanũ,post hunc meretricem,post illam latronem,post istum vocauit blasphemũ.O noua vocationis principia. Dominabantur dæmones, malè orbis gubernabantur negocia, prævaluerunt peccata,impietas omnes possidebat, alij
H dęmonibus libabant,alij creaturas pro deo venerabantur,alij immunditiæ & omni spurcitiæ seruiebãt, & ipsi qui legem acceperant,per preuaricationem legis deum contemnebant.O grandis misericordia domini. Cùm omnis mundus conclusus in peccatis esset, venit creator vniuersitatis,& principia peccantiũ euacuit,vt nullus postmodum desperaret de sua salute.Si impius es,cogita publicanum:si immundus es,attende meretricem: si homicida es,perspice latronem: si iniquus es, cogita blasphemum.Considera Paulum apostolum, prius persecutorem,posteà annunciatorem: prius persuasorem, posteà dispensatorem:ante hoc zizania, post hoc frumẽtum:anteà lupum,posteà pastorem:anteà plumbũ, postmodum aurum:anteà piratam,posteà gubernatorẽ:antè dispersorem ouium,posteà dispensatorem ecclesiæ:primò euellentem vineam,posteà plantãtem:prius dissipãtem,& posteà ædificantem Vidisti malitiam:sed perspice ineffabilem misericordiam. Vidisti superbiam seruuli:considera benevolentiã domini.Nolo mihi dicas,blasphemus sum: nolo dicas persecutor sum,immundus sum.Habes omniũ ostensiones, in quẽ
I volueris portum confugito.Vis in nouum, vis in veterem?In veteri Dauid,in nouo Paulus. Nolo excusationes mihi afferas,nolo mihi ignauiã tuã prætendas.Peccasti,pœnitere.Millies peccasti,millies pœnitere. Hæc assiduè infũdo medicamẽta,& tumorẽ intercipio.Noui enim multũ conscientiæ cruciatũ,scio quanta est desperatio.Stat diabolus gladiũ acuẽs, & dicens in hæc verba:Omnẽ iuuentutem tuam confudisti,omnem vitam tuam perdidisti.Antè eras in theatro cũ amicis, in circo cum sodalibus,in lupanari cum meretricibus. Deinde rapuisti,auaritię studuisti,periurasti,blaphemasti:quę iam tibi salutis spes est?Peristi,peristi, fruere ergo iã vel præsentis vitæ voluptatibus,ducito in lætitia cor tuum. Hæc diaboli verba sunt, ista inimici consilia: sed mea contraria sunt verba.Si lapsus es,poteris surgere:peristi, sed poteris saluari:fornicatus es,sed poteris continere: mœchatus es,sed poteris liberari:ad spectacula properabas,sed poteris reuocare pedem:cum malis hominibus versabaris,poteris recedere,& cum bonis esse:in vtraq; parte liberum habes arbitrium, tantùm vel parua incipiat esse conuersio,paululum pœnitere. Fundant oculi lachrymam,redi ad conscientiam tuam, considera te-

Astutia diaboli.

metipsum;propone ante oculos iudicij diem, & paradi K
si delicias,quæ præparantur sanctis.Occidisti,sed pœnitere:mœchatus es,sed cõfitere:cecidisti,sed resurge: vulneratus es,adhibe tibi curam,dum viuis,dũspiras etiam in ipso lecto positus,etiam,si dici potest,exanimans, vt iam de hoc mundo exeas,de hac cõpede libereris. Pœnitere,non impeditur temporis angustia misericordia dei.Quomodo,inquit,& qualiter?Hulceribus plenus sũ, vulneribus refertus.Mille criminibus obnoxius, nõ possũ in nouissimo pœnitere die.Potes,& valde potes charissime,in exitu tuo cogita deum, in testamento relinque pauperibus.Tu illuc vadis,& opera tua manent.Nolo mihi dicas:Vnde nosse potero, si qualemcunque veniam habeo?Vbi misericordia dei imploratur, quæstio non expetitur.Quando ille curat,nolo diffidas, tantum nos vel paululum conuertamur.Stat medicus secans,& innumeras adhibens curationes,& nõ interrogas,quomodo curaris,sed concedis arti:seruo concedis, & deo misericordiæ non concedis?Noli dicere quomodo,sed magis admirare,& glorifica.Nam & ego te interrogabo,quomodo latro saluatus est? quippe qui omnem vitã suam cruentam habuit,homicidiis,persecutionibus, direptionibus.Mille obrutus malis,& non pœnituit,dum L
adhuc esset in terra:ab hominibus quidem pro scelere suo condemnatur:à deo autem per bonam confessionẽ coronatur.Vnius diei vitæ spacium non erat.Dominus in cruce clauis affixus pendebat, iamiamq; moriturus non desperauit salutem suam,& certè socio eius reniteте.Sed hic confessus est dominum pœnitens facti sui,& paradisi ianuam meruit aperire. O latronis admiranda fides,& in cruce positus vim fecit, & intrauit regna cœlorum.Sed quemadmodum,inquit,saluatus est, discere cupio.Audi verba latronis:Memento,inquit,mei domine,cùm veneris in regnum tuum. Et tantùm *prævaluit* Luc.23
sermo,prævaluit confessio,adiuuante misericordia dei. Et quia ex animo pœnituit, & confessus est deum esse Christum,& paradisi meruit esse colonus. Si me interrogas quomodo?nescio quomodo,nec à me expetas qualitatem.Saluari solummodo cupio,nõ requiro curationis vmbram:liberari cupio de ægritudine,non interrogo medicinæ rationem.Si potes dicere quomodo deus est,nosse poteris,& quemadmodum miseretur.Interrogabo te & ego,dicito mihi:Quomodo adulteri? quomodo molles?quomodo masculorum concubitores? quo- M
modo fures claustra carceris habitantes? Mille accusationes,inimici amarissimi, potestas iudiciaria imminẽs,parati carnifices,& ad nutũ regis dimittuntur.Rex homo est mei similis,& meus conseruus.Quid enim, si purpura circundatur?Sed nihil mea substantia amplius habet.Vna natura,par conditio. Sic ingredimur mundum,pariter egredimur è mundo.Ipso spiritu sustentamur,& ad nutum eius, & paruis apicibus puniendi soluuntur. Si hoc facit homo moriturus, quantò magis deus angelorum,& archangelorum dominus? Si solũmodo inuenerit,saluari num poterit? Et rex quidem si dimiserit è carcere,pœnam dabit,non peccata. Deus autem peccata dimittit.Si dixerit adultero: Iam nolo vt adulter sis,verba statim vertuntur in opera. Si dixerit fornicatori: Fornicari cessa ab immundicia tua, illico mens eius in melius mutatur.Et vt scias quia ita est, dixit:Fiat cœlum,& factum est cœlum. Præcepit fieri terram,& verbum eius in opere cessit. Volo fieri luminaria,statim facta sunt,& astris completum est cœlum.Sol & luna præcepto eius consummant cursum suum. Volo fieri angelos,& in puncto horæ tanta milia facta sunt.

Et

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Et qui ex nihilo hæc omnia fecit, si vult sermone suo tua peccata non valet soluere, & post pœnitentiam in angelicum constituere gradum? Quid enim est peccatum ad domini misericordiam? Tela araneæ, quæ vento flante nusquã comparet. Si deus voluerit, nullus impediet. Hæc dico, non vt negligentiores vos faciã charissimi, sed vt ad fidem vos salutaris expectationis adducam. Nunquam desperetis de vobis, sed de dei misericordia cõfidite. Desperate potius de illo, qui de se desperauerit, qui reuocare pedem non vult, qui dei præcepta contemnit & despicit, & non se cogitat esse moriturum. Considera nunc ergo charissime prophetam iustũ post gratiam spiritus sancti, & post tantam ad deum fiduciam, post multitudinem virtutum, post tantos triũphos publicantem semetipsum, & dicentem: *Miserere mei deus secundum magnam misericordiam tuam.* In immensum misericordię pelagus memetipsum extendi ad domini misericordiam. Quid amplius quæris? O Dauid audi prophetam Nathan dicentem: Dominus dimisit peccatum tuum. Non quæro solùm peccata dimitti mihi, sed & decorem meum pristinum quæro. *Et secun-*
B *dum multitudinẽm miserationum tuarum dele iniquitatem meam.*

2.Reg.12.d

Vide quid quærat. Dele, inquit, & amplius laua me. Plus aliquid quæro, maiorem honorem, maiorem gloriam. *Amplius laua me ab iniquitate mea, & à delicto meo munda me.* Quid ergo dignum feci̇sti, vt hoc tibi fiat? Attende diligentius verba, & temetipsum appende misericordiæ dei. Inæstimabilis est, sine fine est, quæ comprehendi non potest, superans omnem sensum, omnem cogitationem. Sed quia talis est misericordia domini. tamen non vt homines misericordiam consecuti remissiores fierent, quærit quiddam à nobis deus. Miseretur quidem, sed non passim miseretur. Prouocat nos, & dicit: Da & tu aliquid, vtputa mille scelera perpetrasti, habes onera delictorum, volo alleuiare pondus tuũ, da & tu manum tuam. Non quia ego tui egeo, sed quia volo & te aliquid conferre ad tuam vtilitatem. Quomodo ergo latro saluat° est, & tanta soluit peccata? Scito eum misericordia prouocatum, sed fide sua tãquam

Luc.23.e

adminiculo vsum, in eo quod dixit: Memento mei domine, dum veneris in regnum tuum. Quid contulit deus saluti ipsius? Remissionem videlicet peccatorum.

C Quid verò intulit latro? Iudicium salutis suæ, confessionis fidem. Qualem? Grandem, excelsam nimis, cœlum tangentem. Quomodo? Ego dicam: Iudæi viderũt mortuos suscitatos, leprosos mundatos, dæmones fugatos, mare infrenatum, piscem staterem portantem, stellam rutilantem, magos concurrentes, Herodem turbatum. Hæc omnia videntes, crucifixerunt Christum. Latro verò nihil horum videns, sed considerabat sputis repletũ, crucifixum, aceto potatum, & felle. Et cùm hæc omnia videret, non est scandalizatus, sed regem cœlorum confessus est. Vides quoniam nõ sine causa misericordiam consecutus est, quia & ipse fidem intulit ad salutem suã: necnon & publicanus aliena iniustè auferens, quomodo saluatus est? Transiens nãque Christus, dicit ad eum: Ve

Luc.5.f

ni sequere me. Qui statim exurgens, secutus est eum. Et sicut latro confessionem intulit, sic publicanus obedientiam suam, & meruit in apostolatus ordinem collocari. Sicut enim cum quidam graui ægritudine vexatur, & multis modis indiget medicaminibus, & attenuatus est sumptibus, si introierit medicus, & dixerit ad eũ qui ægrotat: Plures species ad confectionem medicaminis necessariæ sunt. Respondeat verò ægrotus: Non habeo vnde tãta species emam, paupertate detineor. Dicat ad eum medicus: Illam & illam da mihi speciem tantùm, D cætera de meo præstabo. Sic & deus dicit: Da mihi cõfessionem tuam, & lachrymas pœnitentiæ, cætera autẽ pro misericordia mea, & humanitate tibi præstabo. Ideoq; rogat Dauid, vt multùm ab iniquitate sua lauetur. Quid ergo pro hoc munere intulit? Dixit: Miserere mei deus, & vsquequaq; laua me ab iniquitate mea, & à delicto meo munda me. Quid obtulit? *Quoniam*, inquit, *iniquitatem meam ego agnosco.* Vicissitudo est. Deus dat vt saluificetur reus, dedit dominus misericordiam suã, dedit & qui peccauerat confessionem peccatorum suorum. Parum quidem, sed quod habuit. Quid dabis ô Dauid, vt saluari possis, vti misceatur medicamentũ? Quoniam, inquit, iniquitatem meã ego agnosco. Et esse potest homo, qui non agnoscat peccatum suum? Quanti sunt peccatores, & securi degunt: quanti rapiunt, & non volunt intelligere, quoniam iniquè agunt: quanti deuastant viduas, & diripiunt pupillorum facultates: quanti circunueniunt aliena matrimonia, quanti tribulant orphanos, & agnoscere nolunt superuenturam sibi calamitatem? Insuper fiducialiter quæ mala sunt agunt, & nec ingemiscunt, nec lachrymam proferunt, neq; confi E tentur. Quomodo ergo possunt hi tales saluari? Nescientes nec agnoscentes facinora sua, nec dei iudicium præ oculis habentes. Vidisti regem exomologesim facientem, & dicentem: quoniam iniquitatem meam ego agnosco, & peccatũ meum coram me est semper. O ingenuitas animæ, ô mentis integritas. Nõ est oblitus peccati sui, & iniquitatis, quanuis concessum sibi fuerit: ille tamen in conscientia sua, tanquam in imagine, adulterium, & homicidium depictum habebat. Et per singulos dies videbat putredinem, & ideo dicebat? Et peccatum meum coram me est semper. Ego illud video, tu ne id consideres. Ego illud scribo, tu quasi dominus dele. Vide enim quid sit: Si tu memor sis, deus nõ erit memor: si tu oblitus eius fueris, deus eius memorabitur. Ego sum, inquit, domin°, qui deleo iniquitates tuas. Tu Esa.43.d verò memor eorum esto: vt quid ergo vis, vt memor sim? Vt gratior, inquit, sit misericordia mea, vt sentias quid tibi concesserim. Si enim semper memor fueris cumuli peccatorum tuorum, eris memor & magnitudinis beneficentiæ dei. Concessit tibi, sed tu ne obliuiscaris, & non erit memor, tu autem semper recordare. Ta F les erant sancti, virtutes suas non meminebant, sed peccatorum suorum memoriam reuocabant. Nõ sicut nũc homines, peccata sua obliuiscuntur, & cælare cupiunt. Si quippiam autem boni fecerint, in medium proferũt, & omnibus probare festinant. Feci̇sti aliquid boni, cæla illud, vt dominus tuus videat, & ipse laudet. Quòd si iactanter aliquid boni feceris, gloriam ab hominibus recepisti. Feci̇sti malum, memor esto, vt dominus tuus illud obliuiscatur. Concede, domino tuo si dixeris, minorasti ea: dominus tuus si dixerit, augebit ea. Quomodo ergo dicam, cùm dederis inopi rogatus, quid dicis? Vidi pauperem esurientem, & paui eum. Et ipse deus Mat.25.e dicit: Esurientem vidisti me, & pauisti. Permitte illi, qui potens est dicere granditer, concede illi dicere, & exaltare. Peccata autem tua dicito, vt deleas illa. Si confunderis alicui dicere, quia peccasti, dicito ea quotidie in anima tua. Non dico vt confitearis cõseruo tuo, vt exprobret. Dicito deo, qui curat ea. Hæc enim si non dixeris, ignorat ea deus? Nũquid à te vult ea agnoscere? Cùm faciebas ea, præstò erat: cum admitteres, nouerat. Peccare non erubuisti, & confiteri erubescis? Dicito in hac vita, vt in illa requiem habeas: dicito ingemiscens, & la-

 chrymans,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G chrymans.In codice ſcripta ſunt peccata tua . Spongia peccatorum tuorum lachrymæ tuæ ſunt,grandis earum virtus . Dicam tibi quid valeant lachrymæ,attende diligentius. Quid martyribus maius , qui animam ſuam ponunt pro amico ſuo? Grandis gloria martyrum.Martyres effundunt ſanguinem , peccatores effundunt lachrymas . Meretrix illa non fudit ſanguinem;ſed fon-
Luc.7.f.g tes lachrymarũ profudit,& deleuit peccata ſua. Et quid dicam de meretrice, & immunda muliere?Colũna eccleſiæ,& fundamentum fidei princeps apoſtolorum Petrus,ad ancillæ viliſſimæ mulierculæ interrogationem
Mat.26.g tertiò negat dominum:nunquid ſanguinem fudit?nónne amarè fudit lachrymas,& abſterſit peccatum ſuum, & recepit priſtinam dignitatem ? Ecce habes codicem, vbi ſcribas quotidianum expenſum . Habeto codicem conſcientiam tuam,& ſcribe quotidiana peccata. Quando accubueris ſuper ſtatum tuum , & neminem infeſtũ pateris;ante quam veniat tibi ſomnus , profer in mediũ codicem conſcientiam tuã,& reminiſcere peccata tua, ſi quid in verbo,ſeu in facto , vel in cogitatione peccaſti.Hoc enim dicit propheta:Iraſcimini, & nolite pec-
Pſal.4.a care,quæ dicitis in cordibus veſtris, & in cubilibus ve-
H ſtris compungimini.Per diem non habuiſti tempus,ſed obſeruaſti iudici tuo,& iniunctum negocium,& confabulatio amicorum,& domeſtica neceſſitas, & filiorum cura,& vxoris ſolicitudo,& militię timor,& cęterarum mille te rerum circundederũt cauſæ.Quando in lectulum tuum veneris,vt ſopori membra concedas ad trã-quillum portum,nemo tibi moleſtus eſt,nemo pulſat,dicito in corde tuo & in anima tua:Expendimus diem, ô anima,quid boni fecimus,aut quid mali operati ſumus? Et ſi quid boni feciſti,gratias age deo : ſi quid mali , de cætero ne facias.Et reminiſcens peccatorum tuorũ effunde lachrymas,& poteris in lectulo tuo poſit⁹ ea dolere.Roga deum tuum, & ſic permitte animam tuã ſoporari . Confeſſus peccata tua, facito tibimetipſi rationem , & ora miſericordiam dei , & inuenies requiem. Quid graue,aut quid moleſtum poſitum in lecto,quotidiana deflere peccata?Cùm reputare tibi cœperis , tanquam in equuleo ſuſpende cogitationes tuas, & vngula timoris dei radito eas. Propone tibi timorem gehẽnę, ſuperducito ei ſecturæ ictum non habentem dolorem.
I Iudicium facito tibimetipſi terribile,leuiorem præpara confeſſionem cogitatuum tuorũ,vt non in futuro die ignauior ſis ad perſcrutanda peccata. *Quoniam iniquitatem meam ego agnoſco,& peccatum meum coram me eſt ſemper.Tibi ſoli peccaui,& malum coram te feci.* Quid eſt quod dicit:Non timebam eum,qui iniuſtitiam paſſus eſt?miles erat meus,iudicare me non poterat : ſed ſolicit⁹ ſum propter te,ne tu à me exigas pœnas. *Vt iuſtificeris in ſermonibus tuis,& uincas cùm iudicaris.* Quid eſt quod dicit: Peccaui tibi:Fiat iudiciũ,& iudices qui vincis : quomodo?Quia videt deum ſine intermiſſione voluntate ſemMich.6.a per iudicare cum hominibus . Propheta dicit : Audite nanque conualles,fundamenta terræ . Quoniam iudicium eſt deo ad populum ſuum.Et iterum alibi: Populemeus quid feci tibi , aut quid contriſtaui te ? Reſponde
Eſa.1.a mihi.Et iterum alibi : Audi cœlum , & auribus percipe terra,quoniam dominus locutus eſt:Filios genui,& exaltaui,ipſi autem me ſpreuerunt. Et vbique vide deum iudicare cum hominibus.Dicit ei:Apud te victoria eſt, vt iuſtificeris in ſermonibus tuis, hominem agricolam regem feciſti , prophetam conſtituiſti, victoriam mihi in pugna dediſti,gigantem ſuperare feciſti,non virtute corporis, ſed virtute fidei . Purpura induiſti , diuitias mihi dediſti plurimas. Vt iuſtificeris in ſermonibus K tuis,& vincas cum iudicaris . Si dixeris peccata mea,& non dixero ea ego,condemnabor: propterea miſericordia opus habeo. *Etenim incerta , & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.* Quia dixit regnum, dicit & prophetiam. Sic me honoraſti,vt & filium tuum reuelares mihi , & notum mihi faceres.Didici, quoniam filium habes:etſi in throno tuo ſit,didici quoniam futurus eſt homo. Annunciaui vniuerſo mundo gaudia aduẽtus eius. Et quia pati haberet pro ſalute generis humani, & quia crucifigendus eſſet,& ſpeliendus , reſurrecturus à mortuis ſine corruptione,& quia aſcenſurus in cœlos . Dixi deſcenſionem eius,dixi reſurrectionem eius, dixi aſcenſionem eius,dixi ſedem eius in dextera patris , dixi vocationem gentium,dixi congregationem eccleſiæ, dixi expulſionem Iudæorum,dixi apoſtolorum electionem. Incerta,& occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi . Sic me honoraſti , ſic me dilexiſti,& magna myſteria manifeſtaſti mihi.Et vbi hæc manifeſtauit? Audi hunc ipſum prophetam,quomodo deſcenſionem eius de cœlo dicit:Deſcendit ſicut pluuia in vellus. Quoniam adue- Pſal.71.a
nit filius dei,non cum fulgure,aut tonitruo, neque cum
L ſtrepitu , neque cum exercitu angelorum,neque nuda deitate.*Si enim ſic veniſſet, vniuerſa interiiſſet creatura* quòd non montes,nec colles portarent.Quippe qui re- Pſal.103.d
ſpicit ſuper terram,& facit eam tremere:qui tangit mõtes & fumigant:nam ſi nudam ſubſtantiam oſtendiſſet, ſol vtique extingueretur,luna nõ appareret, mare exiccaretur . Propterea ſilentio & tacitè veniens , nemine ſciente,neque ipſo diabolo:ſed venit ſilentio in vterum virginalem . O noua res,& ineffabilis , & miranda rerum myſteria : lapides conſumuntur , & mater nil læditur : montes tabeſcunt , & virginis vterus deum intrinſecus geſtat . Quid dicam , aut quid *loquar,quo digno* ſermone pronunciem? *O amentia hæreticorum,dicite mihi,quomodo ancilla deum portabat ? quomodo creatura creatorem?Qui interrogas* quæ ſurſum ſunt,dicito *quæ* deorſum ſunt . Qui vbique erat : quomodo in matris vtero erat,& in throno maieſtatis ſuæ ſedebat? Si me interrogas,neſcio, fide credo , non comprehendo cogitatione.Et quia ſilentio erat venturus , non terrens , non conturbans . Deſcendit, inquit, ſicut pluuia in vellus.In terram enim deſcendens pluuia ſonũ reddet,ſuper lanam autem,& in vellus deſcendens , nullũ M
ſonitum dabit. Mollicies lanæ ſoluit ſonum pluuiæ deſcendentis:& vt dicas quoniam ſilentio venit,non terrens,non conturbans,non perdens , non exterminans. Deſcendens,inquit,ſicut pluuia in vellus.Dixiſti deſcẽſionem ſilentio factã , dicito & proditionem eius. Qui edebat,inquit,panes meos,multiplicauit aduerſum me Pſal.13.c
ſupplantationem.Dicito & pugnam Iudæorum : Impugnabant me gratis.Dic & conſilia eorum mala aduerſus Chriſtum:Quare fremuerunt gentes, & populi me- Ibid.2.b
ditati ſunt inania?adſtiterunt reges terræ, & principes Ibidem.2.c
conuenerunt in vnum,aduerſus dominum, & aduerſus Chriſtum eius . Dic & crucem eius : Foderunt manus Pſal.21.d
meas & pedes meos,dinumerauerunt omnia oſſa mea. Dic & cibum,& potum:Et dederũt in eſcam meam fel, Ibid.22.c
& in ſiti mea potauerunt me aceto . Dic & inſultationes Iudæorum:Sperauit in domino , eripiat eum, ſaluũ Ibid.9.b
faciat eum , quoniam vult eum . Dic & ſepulturã eius: Poſuerunt me in loco inferiori. Dic & reſurrectionem Ibid.87.b
eius:Quoniam non derelinques animam meam in in- Ibid.15.c
ferno , nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Dic & aſcenſionem eius : Aſcendit deus in *iubilo*, & Ibid.46.a
dominus

Universidad de Deusto
Biblioteca

A dominus in voce tubæ. Dic & thronum eius: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam
Psal.109.a inimicos tuos scabellum pedem tuorum. Dic & gloriã
Ibi.44.c. ecclesiæ eius: Adstitit regina à dextris tuis, in vestitu deaurato, circumamicta varietate. Dic & thronum virginum: Adducentur regi virgines post eam. Dic & e-
Ibidem.d lectionem apostolorum: Pro patribus tuis nati sunt ti-
Ibidem. bi filij. Dic & baptismum: Super aquam refectionis e-
Psal.22.a ducauit me. Dic & mysteria: Parasti in conspectu meo
Ibidem.b mensam aduersus eos, qui tribulant me. Dic & vnctio-
Ibidem. nem: Impinguasti in oleo caput meum, & poculum tuũ
Ibidem.2.b inebrians quàm præclarum est. Dic & petitionem gentium: Pete à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuã. *Ecce* enim incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. *Et iniquitates meas dele.* Quid ô propheta, quid desideras: Soluta sunt peccata tua, interempta est pœna tua. Non, inquit, sufficio his, auarus sum ad petendam misericordiam dei. Noui dominum meum esse clementem, propheta eram prius, volo & nũc esse propheta, & illam habere fiduciam, illam sancti spiritus gratiam: auolauit quippe à me, sicut columba, fœtorem
B peccatorum meorum sentiens, volo pristinam recuperare gratiã. *Auerte faciem tuã à peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele:* Dicito manifestè quid velis. *Cor mundum crea in me deus.* O ingenuitas prophetæ, ô desiderium ad deum, vt loquaris mihi iterum quæro, vt & ego tibi loquar. Amicitiam illam & familiare colloquium quæro. Quid enim? Quia liberatus à pœna sum, securus esse non possum. Mihi maior pœna est fraudari colloquio tuo, quanuis enim substantiam tuam videre non possim, intuisibilis nanque est, præ desiderio tuo, opera tua vidi, & exulto. Non vidi te, sed vidi cœlos, &
Psal.18.a exultaui, & dixi: Cœli enarrant gloriam dei. Conspexi
Psal.23.a terram, & dixi: Domini est terra & plenitudo eius. Vi-
Ibidẽ.73.c di mare, & dixi: *Tu* confirmasti in virtute tua mare.
Ibidem. Vidi diem, & noctẽ, & clamaui: *Tuus* est dies, & tua est
Ibidẽ.94.a nox, solem & lunam tu fecisti. *Vidi montes, & dixi:* Et altitudines montium ipsius sunt. Sicut qui amat, etiamsi non videat quem amat, tamen etsi calceamentum eius videat, videre videtur quem desiderat. Sic & ego circũeo vniuersam creaturam, tanquam catullus sitiens, vt
Psal.41.a per odorem suauitatis tandem aliquando domini sui
C præsentiam mereatur videre, & dico: Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad deum fontem viuum: quando veniam, & parebo ante faciem dei? Rex, inquit, es, purpura indutus es, diademate ornatus. Non quæro, inquit, ista, decorem meum quæro, & splendorem spiritus. Contemno vmbram, pertranseo cœnosa quæque, folia sunt ista, & nox, & somnium, & fœnum, & tanquam tela araneæ. Gloriam meã quæro, non possum facere crastinationem, non suffero dilationem, qui fiduciam perdidi circundatus peccato. Cor mundum crea in me. Et non solùm hoc quæro, sed inhabitantem in eo. *Et spiritum rectum innoua in uisceribus meis.* Bene dixit, Innoua. De nouo nanque fabricata est domus, quam inueterauerat peccatum, rogo vt innouet gratia. Et pro hoc munere, quid mihi dabis ô Dauid? *Doceam,* inquit, *iniquos uias tuas, & impij ad te conuertentur.* Si accepero spiritum, disputabo orbi terrarum,
Psal.46.a & dicam? Omnes gentes plaudite manibus, iubilate deo in voce exultationis. Quoniam dominus excelsus, terribilis, rex magnus super omnem terram. Si accepero spi-
Psal.109.a ritũ, dicam: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedũ tuorum. Doceam iniquos vias tuas, & impij ad te con-

uertẽtur. Et Iudaicæ ceremoniæ vbi erunt? Non immo- D
lo tibi oues, & non offero vitulos & arietes: scio quia his non delectaris, sed quæ filij tui sunt. Vis conuersionem gentium, abolitionem peccatorum? Quoniam si voluisses, sacrificium dedissem, vtique holocaustis non delectaberis. Quia ergo nolo ista, quid mihi dabis? Habeo & aliud sacrificium, quo delectaris. *Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non spernit.* Imò sacrificium maximum humilitas est Solue peccatum meum, da mihi spiritum sanctum. Hoc sacrificium humilitatis multò melius est quàm Iudæorum. Nam & tres pueri illi ætate iuuenes, senibus prudentiores: pauci, sed superantes multos: captiui, sed fortiores rege, qui amiserunt quidem patriam, & non perdiderunt fidem: nudi, sed vestiti: pauperes, sed abundãtes: serui, sed liberos præcellentes, qui flammas ardentes conuerterunt in rorem, qui elementa maxima demutarunt qui ignis obtuderunt virtutem, quos alligauit tyrannus, & soluit ignis, lamẽtabant, & dicebant. Peccauimus, in- 3.Reg.8.e
iustè egimus, iniquitatem fecimus, & non est princeps, & Dan.3.c
neque propheta, neque locus primitiarum ad sacrificãdum, vt inuenire possimus misericordiam. Sed in ani- E
ma contribulata, & spiritu humilitatis fiat sacrificiũ nostrum. Et hoc non sua scelera deflebãt, quæ necdum admiserant: sed quasi boni aduocati pura conscientia pro populo, qui in captiuitate cõstitutus erat, rogabant deũ. Cor igitur contritum, & humiliatum deus non spernit, hìc solicitius intendite, pro salute enim vestra sunt quæ dicũtur. Omnes quippe vos doctores fieri volo, omnes peritos, omnes monachos: non vt coniuges non habeatis, sed vt cæteras virtutes possideatis, quæ vos deo cõmendare possunt, Monachus enim non solùm propterea dicitur, quia vxorem non habet, sed quia religioni dei, & seruitio ipsius mancipatus est: & cura illi est, quẽadmodum deo, non seculo placeat. *Et qui magis eligit castitatem, quæ deo chara est,* & spiritus sancti habitatio. Volo ergo vos in religione dei feruere. Quid ergo est, quod quærimus? Orauit, confessus est, rogauit, obsecratus est, deprecatus est, lachrymas fudit, cor mũdum petiit, fidem dedit. Quærendum si quod quæsiuit, inuenit. Multam in vobis cerno alacritatem, multum gaudium: delectatur nanque gubernator cùm viderit prosperiores flare ventos. Vndarum quidem eleuationem F
non video, sed video multitudinem commouentium se, & non recedentem, & aures patulas, & attentos oculos vestros constringi quidem corporaliter, sed mente stabili dilatare sensum ad audiendum verbum dei. Nã quod quæritur, hoc est: Orauit, rogauit, obsecratꝰ est, deprecatus est, depositit pœnam, liberatus est, à peccato. Quid ergo quæritur, si ad priorem reuertitur fiduciã, si spiritus meruit gratiam, si quod petiit, accepit? *Cor mundum crea in me deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis.* Videte charissimi quantùm potuit pœnitentia, vt priori eum redderet dignitati, qua pollebat antequã caderet. Attendite quæ dicuntur de confessione, de repetitione spiritus, de prophetali gratia, quinquagesimũ scripsit psalmum. Post hunc verò & sexagesimum, & septuagesimum, & octuagesimum, & nonagesimum. Ne ergo quidem dicerent: Quid enim, si scripsit psalmos, sed non spiritu sancto, non enim recepit spiritum sanctum. Interrogemus eos quomodo descripserit. Humana, inquiunt, sapientia, deseruerat enim eum spiritus sanctus. Peccatum quidem ei concessum est, sed spiritus redditus non est. Ipse quidem petiit, sed vbi acceperit non inuenimus, & vbi illi responsum hoc dederit deus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G Ecce reddidi tibi quod amiseras. Attendite diligenter, scripsit quinquagesimum psalmum, deinde sexagesimũ, & cæteros per ordinem. Scripsit autem & alterum psalmum, qui est post centesimumnonum: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Hũc psalmum post passionem domini competit aptari, cùm consummatis omnibus ascẽdit ad patrem. Quinquagesimus verò est, in quo se dicit recepisse spiritum sanctum. ille autẽ centesimusnonus, in quo dicit: Dixit domin⁹ domino meo, sede à dextris meis: quærendum est, sicut cœperam dicere, si post peccatum, & pœnitentiam receperit spiritũ sanctum. Vbi ergo ostenditur quòd receperit? Audi quãdo omnia operat⁹ est Christus. Mare infrenauit, leprosos mundauit, dæmones effugauit, malitiam exterminauit, paralyticum solidauit, vox desuper intonuit: Hic est filius meus dilectus, in quo complacui. Ioannes Baptista testimonium perhibet: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Res ipse clamabant? Spiritus venit super eum in specie columbæ. Iã ergo incipiebat ascendere crucem, vocauit Iudæos omnes, & dicit eis: Quid
H vobis videtur de Christo, cuius filius est? Ante hoc vos non interrogaui, quia necdum vobis probamenta deitatis meæ ostenderam. Quando autem elementa deitatem meam ostenderunt, & pater desuper intonuit, & dixit me charissimum esse suum filium: postquàm doctrinam meam omnibus manifestaui, & viam veritatis ostendi signis, & prodigiis, & virtutibus: nunc vobis dico, quando ne vmbram quidem contradictionis habetis, Quid vobis videtur de Christo, cuius filius est? Dicunt illi ingrati, & vecordes: Dauid filius est. Negantes scilicet deitatem eius, & nolentes dicere eo quòd dei filius esset. Dicit ad eos dominus: Et quomodo Dauid in spiritu sancto dominũ eũ vocat, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum: Videtis ergo charissimi solutam esse quæstionem, quam non per sapientiã mundanam, neque per seculi prudentiam locutus Dauid, sed per spiritum sanctum futura prædixit, ipso domino testimonium perhibente, quòd receperit post pœnitentiam spiritum sanctum. Inter quinquagesimum enim psalmum, & centesimumnonum grande interual-
I lum est, & temporis & ordinis. Si autem spiritum sanctum recepit, imò quia recepit, solutum est peccatum, suscepta est pœnitentia, restituta est gratia. *Cor mundum crea in me deus, & spiritum rectum innoua in uisceribus meis.* Vides quòd iterum ad suam rediit dignitatem? Iterum propheta munitus gratia, iterum de Christo annũciat, & dispensationis eius prædicit mysteria. Videtis charissimi quanta est pœnitentiæ virtus, & cõuersionis ad deũ ab operibus malis? Hic enim sanctus Dauid non solùm cùm in corpore esset, placuit deo: sed & post mortem suam viuis inuenitur præstitisse grande solatium. Contigit nanque Ezechiæ regi inimicas in temporibus Iudæorum gentes circumuallasse Hierosolymam. Et cùm esset Ezechias iustus vir, rogauit deum: & prostratus lachrymis deprecabatur, vltionem de aduersariis postulans. Venit ad eum Esaias propheta, & dicit: Ne putaret ille, quia iustitia sua exauditus est, & certè iam defecerat Dauid, & habebat multos annos requiescens. Quid ergo dicit ei? Protegam hanc ciuitatem propter me, & propter Dauid seruum meum. Dauid mortuus est, & merita eius vigent. O rem admirandã ô ineffabilis clementia dei, homo mortuus viuo patrocinatur. O iustorum, & post consummationem inexpugnabilis pu-

Matt.3.d

Ioan.1.d
Matt.3.d
& Ioan.1.e
Matt.22.d

Psal.109.a

Esa.37.g
Clarè vides sanctos in patria patrocinari viuis.

gna virorum. pro his omnibus gratias agamus deo, & K
tales nos exhibeamus in hac vita, quò possimus inuenire requiem sempiternam cum sanctis, per Christum dominum nostrum, cum quo est deo patri, vnà cum sancto spiritu, honor, gloria, imperium & potestas, per immortalia secula seculorum, Amen.

De eo quod scriptum est in psalmo. lxviij. Exaudi me domine, quoniam suauis est misericordia tua: Homilia. Incerto interprete.

QVi orationibus insistere, semper voluntatem dei implere, promissa eius sustinere norũt, ita ipsi solliciti viuunt, vt etiam à leuibus peccatis abstineant, nec exaltare vocem suam in risu possint, intendentes illo testimonio, vbi dictum est: Stultus in risu exaltat vocem suam, sapiens autem vix tacitè ridebit. Obseruant ponentes custodiam ori suo, scientes: quia in multiloquio non effugietur peccatum. Et quia etiam de ocioso sermone reddituri sunt rationem: isti ergo sano oculo cordis videntes ambulant, ne offendant: proficiscuntur, vt proficiant: tolerãt, vt perueniant: perueniũt, L
vt gaudeant. Hæc spes perducit eos vsque ad rem. Nam iste qui sic clamat, vt modò cantauimus: Exaudi me domine, quia suauis est misericordia tua, secundum multitudinẽ misericordiæ tuæ respice super me: satis de deo præsumebat, sperabat, credebat, rogabat, impetrabat, Non dixit, Exaudi me, quia talia sunt merita mea: nec dixit, quia præcesserunt bona facta mea, exaudi: sed vide quid ait. Tanta suauitate repletus, delectatus odore illo suauitatis: quia Christi bonus odor in illo iam erat, in spiritu vaticinationis clamabat, dicens: Exaudi me domine, quia suauis est misericordia tua. Non audeo iactare merita mea, sed non taceo gratiã tuam. *Ergo suauitas quæ est in deo nostro, dulcis est, sapore sancto repleta est, nutrit, fouet, defendit, & fortificat,* consolationem præstat, benignitatem non negat, tolerantem facit, iustum, sustinentem, humilem, benignum, largum, sobrium, castum, charitate plenum, hospitalitate præditum, prudentia ornatum, temperantia clarum, fortitudine firmum, iustitia liberatum. Gaudeãt quia ista pulchritudine tantarum virtutũ vestiti sunt. Ista ergo suauis misericordia perducit vsque ad præsentiam dei. Nec M
ita vnusquisque sibi blandiatur de misericordia dei, vt cogitet quia non erit iudicium. Erit & iudicium: nam quid clamabat in psalmo ore prophetico sanctus Dauid: Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine? Psal.100.a
Hic misericordia, ibi iudicium *iudicis*. Ne cum non hic placuerint deo misericordiæ, *in* iudicio inueniant dei veritatem. Ergo primò mores purgandi sunt, vita corrigenda, mala consuetudo mutanda, vetusta institutio dimittenda, & ita dici potest: Exaudi me domine, quia suauis est misericordia tua secundum multitudinẽ misericordiæ tuæ. Quia verò multa mala sunt generis humani, & multa misericordia est dei nostri. Si enim misericors non fuisset, cum die peccatores occideret: sed quia benignitas dei vnumquemque ad pœnitẽtiam vocat: duri & insulsi secundum duritiam cordis sui thesaurizant sibi iram in die iræ secundum reuelationem iusti iudicij dei, qui reddet vnicuique secundum opera sua. Ergo iste deus multùm misericors, qui non in finẽ irascitur, neque in æternum indignatur: ideo dicit ei, Secundum multitudinem misericordiæ tuæ. Non pro facinore meo, non pro vita mea, sed propter multitudinem misericordiæ tuæ respice in me. Quando respicit

Prou.10.c
Matt.12.c

Eccli.21.c

Rom.2.d

deus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A deus, fugiunt peccata, extinguuntur delectationes, liquefiunt omnia mala, collecta desideria, tantùm vt respiciat claritas, & statim fugit peccatorum obscuritas. Ergo dicamus & nos correcta vita, elicata conscientia, Exaudi me domine, quia suauis est misericordia tua. Si tamen non redarguat conscientia, quoniam scriptum Matth.5.a est: Beati mundo corde, quia ipsi deum videbunt.

De eo quod scriptum est in psalmo. lxxi. Descendet sicut pluuia in uellus, & sicut guttæ distillantes super terram. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis, donec extollatur luna.

Homilia. Incerto interprete.

DOminus virtutum & plenitudo glorię, magna & mira faciens, ineffabilia demonstrans credentibus, considerantibus opera eius stupormentis accidit eis, formido & pauor cordis. Nam modò quos versiculos cãtamus, audite: Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut guttæ distillantes super terram. Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis, donec extollatur luna. Pluuia in vellus, ostenditur prædicatio Christi in synagoga lata. Nam quando tulit librũ B coram omnibus sacerdotibus, obstupescentes dixerunt: Luc.4.d & Ioan.7.b Hic quomodo legit, cùm literas nesciat? Ergo sedebat, Esa.45.b & docebat in templo populum dei, ideo pluuia in vellus, quia prædixit Esaias dicens: Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, & terra germinet saluatorem. Nã quid significabat temporibus illis Hierobaal, qui alio nomine dictus est Gedeõ, quando signum petit à deo, Iudic.6.g & ait: Hoc vellus descendente pluuia ipsum solum madidetur, & tota area sicca sit. Quid significabat pluuia, nisi prædicationem legis? Nam vellus illud sacrificia Iudæorum, in quibus sacrificiis iusserat sibi pecora offerri. In isto ergo vellere descendit pluuia, quia sola fuit Iudæa legis cultura. Aliam petitionẽ postulauit, vt vellus siccum esset, & area pluuia infunderetur: in qua pluuia demonstrauit nobis transferri sacrificia à synagoga, & totam aream mundi impleri prædicatione Christi. Illis enim repudiatis, nobis aduenit misericordia in aduẽtu saluatoris. Descendit ergo pluuia in vellus, Christus in synagogam, legem confirmans & adimplens, nõ soluens. Sed quia solummodo filium hominis putauerunt, ideo dominum gloriæ crucifixerunt. Subsequitur C ergo versiculus, dicens: Et sicut guttæ distillantes super terram. Guttæ istæ virtutes sunt, quibus idem dominus noster Iesus Christus dignatus est terram veniens implere. Gutta fuit, quando leprosum mundauit, puerum Centurionis à mortis periculo sanauit, paralyticum curauit, cæcum illuminauit, mortuos suscitauit, & cætera miracula quæ legistis in euangelio faciẽte domino. Istæ ergo guttæ distillauerunt in terram, id est miracula in carne humana aduenientia. Orta est ergo in diebus eius iustitia. Qualis est ista iustitia, nisi stater ille inuentus in interioribus piscis à Petro de mari leuatus? De quo sta- Mat.17.d tere dixit Petro: Da filiis regni huius pro me & te. Ergo ista iustitia qualis est, nisi vt dominus carne induta, & hominem oculis humanis demonstraret, & diuinitatẽ occultaret? quanta iustitia, vt traderet se pro omnibus hominibus, & pro ecclesia vbique diffusa? Quanta iustitia, nisi vt omnia toleraret iniusta ex improbitate Iudæorum, & suam iustitiam demonstraret ferocitati eorum? Hæc iustitia monstrata est omnibus hominibus, Mat.5.d vt qui vidisset mulierem ad concupiscendum eam, iam 1.Thes.5.c mœcharetur eam in corde suo. Nulli malum pro malo reddere, cum omnibus hominibus pacem habere, pro inimicis orare. Ecce orta est in diebus eius iustitia. Quæ iustitia, pietati coniuncta, tolerantiæ conglutinata, appenditur ibi vita æterna, & fit iustitia: vt in quacunque mensura mensi fuerimus, in eadem remetiatur nobis. Hæc est iustitia, vt ante tribunal Christi stemus, & reddamus rationem quæ per corpus gessimus, siue bonum, siue malum. Hæc est iustitia de qua dicebat Apostolus: 2.Tim.4.b De cætero superest mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus iustus iudex in illa die, non tantùm mihi, sed & omnibus qui diligunt manifestationem eius. Ecce orietur in diebus eius iustitia, subsequitur: Et abundantia pacis, donec extollatur luna. Quantam enim a- Galat.5.c bundantiam pacis nunc videmus, vt caro quæ concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, subiugati sint affectus carnales, spiritui sit abũdantia pacis donec tollatur luna. Habemus aliam pacem abundãtem in nobis charitatem, quam hæreditariam donauit nobis, dicens: Pacem meam do vobis, pacem meam re- Ioan.14.d linquo vobis. Hæc est abundantia pacis. Sed quandiu? donec tollatur luna. Quid est, Donec tollatur luna? Donec finiatur omnis prædicatio ecclesiæ, & colligantur omnia: plicetur cœlum hoc vt liber, & terra ista transeat, vt sit cœlum nouum, & terra noua. Luna enim dicta est ecclesia, quæ crescit in sanctis, decrescit in peccatoribus, dicente propheta: Vt sagittent in obscura luna Psal.10.a rectos corde. Quæ est obscura luna, nisi persecutionem passa ecclesia, quando despicit eam sol, & caret claritate tempore persecutionis, hoc est, donec tollatur luna? Sẽtiamus ergo tam occultum secretum apertum nobis à deo, & factum manifestum. Quia quæ fuerunt in lege antè velata, facta sunt in euangelio reuelata. Aperta est ergo ianua scientiæ cordis. Quærite eum, reddite ei quę vouistis, & distinxerunt labia vestra in regula illa symboli, in qua professi estis, Quis descẽdit pro nobis, quis tanta passus est? Vnde vẽturus est iudicare viuos & mortuos? De cœlo veniet ex gremio patris. Quos inuenerit fortes & stabiles in fide, dabit eis coronam iustitiæ, quia orietur in diebus eius iustitia, & accipient abundantiam Psal.71.b pacis: in illa regione vbi nulla nominatur inimicitia, ibi iam luna non erit: quia ecclesia tota non de malis & bonis plena erit, sed tantùm de bonis. Concedat ipse, vt ibi boni serui, pij fideles, humiles, mansueti, in spiritu & veritate susciptamini, in dextra sequestrati à sinistra, vt Ioan.10.d pastorem bonum agnoscentes, qui animam suam posuit F pro ouibus suis, in perpetuo cum eo regnetis, Amen.

De eo quod scriptum est in psalmo. lxxxiiij. Non in æternum irascaris nobis, &c.

Homilia. Incerto interprete.

OMnis qui se agnoscit, sui accusator est. Nam iustus & iustificatus, qui in primordio sermonis sui accusator existit, cum venerit aduersarius non confundetur. Omnis qui sua in isto seculo dolendo peccata accusat, & fuerit à se accusatus, à deo erit excusatus. Sed illa est fructuosa accusatio, si subsecuta fuerit correctio. Cæterùm quotidie se accusare, & non corrigere, deum tentare est. Melius ergo eligo, vt primò sit correctio, & posteà accusatio, q̃ præcedat accusatio, & non subsequatur correctio. Quid ergo scriptum est, ne Eccli.7.b repetas sermonem in oratione? Magna vis, magna obscuritas. Quid est quod dixit, Ne repetas sermonem in oratione? Quis enim non repetat? An fortè illud intelligendum est de eo quod dicis deo, Peccaui? Non repetas factum, quia cùm repetis, id est ad peccatum redieris, orationem repetis. Ergo eligendum est à sapientibus peccatum agnoscere, & dolere semper præterita vetusta, malè commissa, malè cogitata, pessimè delectata:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G inordinatè dicta debent quotidie in mente manere, & ſemper homo debet iſta dolere, vt cùm venerint nouæ ſuggeſtiones, ibi repellatur inimicus, dicens: Adhuc do leo peccatum vetuſtum, quomodo admitto peccatum nouum? Quid ergo dicebat iſte propheta: Non in æternum iraſcaris nobis, vel extendas iram tuam à generatione in generationem? Quid eſt hoc, quod dicebat: Non in æternum iraſcaris nobis? quaſi diceret: Hìc nobis iraſcere, hìc nos afflige, hìc nos emenda, in iſto ſeculo flagella. Quia quem diligis, flagellas, & emendas.
Heb.12.b Flagellas autem omnem filium quem recipis. Hìc ergo in iſto ſeculo, quia flagellum meum finitur, & correptio mea inuenitur. In tuo ergo flagello correctio mea inue niatur hìc, & noli in æternum. Si in æternum me flagel laueris, pœna perpetua mihi erit. Ergo ne in æternum iraſcaris nobis, quia vita hìc tenetur, aut amittitur. Dignare ergo hìc quicquid vis, qualiter vis, quando vis, fac in me quid vis, tantùm vt ibi me recipias, vbi omnes recipis quibus ignouiſti, qui à te non receſſerunt, qui per pœnitentiam ad te tranſierunt, Ergo ne in æternum iraſcaris nobis: non tantùm nobis, ſed & poſteris
H noſtris à generatione in generationem. Quia ſcriptum
Exo.20.a eſt: Rependam peccata patrum in filios in ſecundam & tertiam generationem, in iis qui non cognouerunt me. Gratias tibi deus, quia addidiſti, in iis qui te nõ cognouerunt. Cæterùm ſi taceres, omnes condemnares. Demonſtraſti ergo, quia pater ſi fuerit eõtemptor tuus, & filius talis fuerit æquè tibi non obediens, & nepos ſecutus fuerit vias aui, & patris ſui: pronepos ſi ita attenderit, quod anterior generatio eius: quia ergo non te cognouerunt, rependes eis in ſecundam, tertiam, & quartam progeniem. Nã quid dixit propheta alio loco: Quid
Hiere.31.e eſt quòd inter vos vertitis parabolam iſtam, dicentes: *Patres comederunt mala acida, & dentes filiorum obſtupeſcunt? vlterius non erit hoc. Nónne anima patris & filij mea eſt? Nec pater pro filio, nec filius pro patre. Vnuſquiſque pro facinore ſuo iudicabitur, pro peccato* ſuo punietur, pro malis ſuis in pœnam æternam mitte-
tur. Non ergo dicat, quia poſt pœnam accipiet qualen-
Ezec.18.a cunque indulgentiam in æternum. Anima ergo quę pec cat, morietur. Pondus peccatorum ſuorum vnuſquiſque in ſe portat, pro ſuo peccato iudicabitur. Nam ſi ſit bonę
I vitæ pater, & filius malæ, non liberat pater filium: æquè ſi ſit filius ſanctus, & pater iniquus, non liberat filius pa-
Rom.14. & 2.Cor.5.b trem. Quia ergo ſtaturi ſumus ante tribunal Chriſti, & reddituri rationem, quæ per corpus geſſimus, ſiue bonum, ſiue malum, nullus erit excuſatus, nullus accuſatus. Sed ecce homo & opera eius, qui reddet vnicuique ſecundum opera eius ſiue bonum, ſiue malum. Hìc ergo clamemus cum propheta, vt modò cantauimus: Nõ
Pſal.142.a in æternum iraſcaris nobis, vel extendas iram tuam à progenie in progeniem: quoniam non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Quia verò dei omnipotẽtis eſt hìc velle omnibus miſereri, ſi rei non feſtinent indulgentiam recuſare, non corrigendo, ſibi vileſcendo, in peius proficiendo. Et iam fratres quandiu pigri, quandiu tepidi, quandiu remiſſi, quandiu deſides, quandiu negligentes, quandiu vileſcitis vobis, quandiu deſperatio vos poſſidet? Iam ſurgite, qui aliquando malè ſediſtis: manducate panem doloris, agite pœnitentiã & nolite ſub ſpe miſericordiæ in peccatis permanere.
Eccli.5.b Nec differatis conuerti ad deum de die in diem. Subitò veniet ira eius, & non tardabit, & in tempore vindictæ diſperdet te. Ne dicas peccaui, & quid accidit mihi? Ecce ipſe ſum qui fui, & in nullo minoratus ſum. Omnẽ ſubſtantiam meam habeo, vxorem, filios, familiam, pe- K
cora, omniaq; mea in integro mecum conſiſtunt, non tantùm ſicut fuerunt, ſed etiam augmentata ſunt. Et Rom.2.a
ignoras, qui tecum talia cogitas, quia patientia dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum duritiam autẽ cordiſtui, & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij dei, qui reddet vnicuique ſecundum opera ſua. Clamat deus, nolens aliquem peri re: *Conuertimini ad me, & conuertar ad vos.* Patet mi- Zach.1.a
ſericordia mea, ſi mutentur opera veſtra: non deerit indulgentia mea, ſi corrigantur facta veſtra. Hoc tamen ſcitote de deo clementiſſimo, quia non vult mortem Ezec.18.a
morientis, tantùm vt conuertatur & viuat.

Expoſitio pſalmi nonageſimi, Qui habitat in adiutorio altiſſimi &c. Homilia. Incerto interprete.

PSalmum nonageſimum deo demõſtrante atque enodãte propoſui exponere, vt omnis qui cùm pſallit, ſciat cui pſallit, quare pſallit, & quid pſallit. Sic enim inchoat: Qui habitat in adiutorio altiſſimi. hic quaſi confirmãtis eſt, & non interrogantis. L
Habitare in adiutorio non ſuo, ſed altiſſimi, ſempiternè habitare demõſtrat. Et quia non de viribus ſuis præſumit, in protectione dei cœli commorabitur. Reuera qui protegitur à deo fabricatore cœli, ſecurus habitat in terra, & prolixam vitam inueniet, & lætus ſemper erit, & in ſpe ſẽper gaudebit. Protegitur imperator ſcutis, & nõ time t: qui à deo protegitur, quid timet? Ergo iſte qui in protectione dei cœli commorabitur, reuera protegitur à deo fabricatore mundi, ſecurus habitat in terra, & prolixam vitam inueniet, & lætus ſemper erit, & in ſpe ſemper gaudebit: ſecurus dicet deo, Suſceptor meus es. Suſceptores hoc noluerũt facere, ſuſcipere à prouincialibus fiſcalia, & dare ſecuritates *domini: & à conductoribus penſiones accipere, & emittere pictatia ſecuritatum. Ergo deus noſter qui ſuſceptor noſter* eſt, ſuſcipiat *à nobis opera miſericordiæ* & pietatis, eleemoſynæ & hoſpitalitatis, orationis ſanctæ & confeſſionis, & det nobis ſecuritatem perpetuitatis. Et refugium meum deus meus ſperabo in eum. Magnum refugium. Nam petra refugium erinaciis & leporibus. Quicunque peccauerit quaſi ericius eſt plenus ſpinis: quicunque timidus erit M
quia peccauit, quaſi lepus eſt coniunctis auribus fugiẽs à mala conſuetudine diaboli, & vbi fugit? ad petram, magnum refugium. Quæ eſt iſta petra? quæ eſt, audi illũ agoniſtam: Petra autem erat Chriſtus. Ergo refugium 1.Co.10.a
Chriſtianorum Chriſtus eſt, vbi portum inueniunt nauigantes, & non naufragium. Et hoc totum fit per ſpem. Nam ſic ſubſequitur, Sperabo in eum: ſcuto circundabit te veritas eius. Sic ſubſequitur verſiculus pſalmi, ſed recapitulauit ſententiam expoſitam, quod dixit: In protectione dei cœli commorabitur. Protectio hoc eſt, quod & ſcutum. Scuto ergo circundabit veritas eius, tetigit nos, vt contra ſagittas inimici ignitas ſimus parati, vt armatum cor ſuggeſtionibus eius nõ acquieſcat. Et qualis veritas nos protegit, niſi illa quæ veniens in mundũ dixit: Ego ſum veritas? Ipſe ergo protegit & circundat, vt vndique nos paratos inueniat & clauſos, vt omnes Ioan.14.a
aditus ſenſus noſtri ſcuto veritatis tegantur. Sequitur: Non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante per diem, à negocio perãbulante in tenebris, à ruina & dæmonio meridiano. Quis eſt iſte timor nocturnus ambulans in tenebris, niſi tentationes diaboli, quas mittit in damnificationibus, in detractionibus, in vituperationibus?

Universidad de Deusto

A nibus? A timore isto nocturno non timet Christianus, quia vituperationibus nō frangitur. Sagitta volans per diem potest intelligi laus humana, quæ etiam ipsa percutit, vt elatione pereat: sed quia scuto illo veritatis protegimur, nec à negocio perambulante in tenebris, aut sagitta volante per diem formidamus. Quid est negocium perambulans in tenebris? Audi negocia quæ rationabilia videntur esse Christianis, & sunt tenebrosa. Nam omne negocium inter ementes & vendentes cōficit mendacium. Nam quid dicebat ille? Quid? Quia
Psal.70.c non cognoui negociationem, introibo in potentiam domini semper. Semper ille ingerit compendiosa negocia, vt anima pecunia decipiatur. Malum negocium pecuniarum, quod animam inuiscat & captiuat. Ergo ab isto negocio perambulāte in tenebris, à ruina & dæmonio meridiano non timemus. Quæ est ista ruina, & quod est istud negocium meridianum? meridies dicitur quia diuidat diē. Meros enim pars est diuisa diei, vt tantùm videatur transire, quantùm remanet ad finē diei. Ergo in centro cœli sol stans, medius dies dicitur, Nam cùm in tentationibus impugnatur à malis Chri-
B stianis anima Christiana pro sua religione & pro sua fide, vel si aliqui apostatæ, seu pagani insultent ei de religione Christi: confusio nascitur, & ardor ibi cum rubore & verecundia perfunditur, & fit quasi meridies, quando igneus est sol. Nam illi, qui alta radice nō sunt fundati, & super petrosa seminati, tempore tentationis exorto Sole arefiunt, eo quòd non habeant radicem altam. Et hoc facit dæmon meridianus, id est incendens suos insultatores, vt recedat Christianus à fide, vel verecundia perfusus confundatur Christianus esse: & de ista confusione quæ adducit ad peccatum hìc subsequitur. Postquam dixit, A ruina & dæmonio meridiano: subiungit, Cadent à latere tuo mille, & dena milia à dextris tuis: hoc propheta Christo dicit. Quid est, Cadent à latere tuo mille? Multotiens videmus eremitas, vel bonos Christianos iam sic perfectos esse, vt pro sancta vita sua, qua perseuerauerunt in solitudine, & in sancta religione, lateri Christi sint applicati: sed sub elatione aliqua decepti, vel illusione diaboli perturbati, faciunt lapsum, & quasi à latere Christi cadunt. Et quare mille? Quia mille in dextra manu designamus. Primùm di-
C citur & mille. Ergo isti iam, qui propè sunt, vt perueniant ad Christum, subitò in exitu vitæ suæ transeūt ad aliqua nepharia & impudica. Et cadūt à latere eius mille: sequitur, Et dena milia à dextris tuis. De quibus dicit,
Matt.25.c nisi de illis, quibus dicturus est: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi bibere: nudus eram, & non operuistis me: hospes, & nō collegistis me: infirmus, & in carcere, & non visitastis me: in tribulatione, & non me estis consolati? Isti dena milia dicuntur. Sed à dextris ad sinistram transeuntes, ca-
Lucæ.10.c dent à dextris eius. Nam & illi qui dicturi sunt, Nonne in nomine tuo dęmonia eiecimus, & multas virtutes fecimus? quasi ad dexteram se putant esse, & dicit eis: Discedite à me, non noui vos, Ite in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & angelis eius. Et isti cadēt à dextris eius. Sequitur: Tibi autem non appropinquabunt. Et reuera non possunt tales appropinquare veritati, qui cōsenserunt falsitati. Veruntamen oculis tuis considerabis. Hoc Christo de malis propheta dicit: Et retributionem peccatorum videbis: Ergo quid intelligimus, oculis tuis considerabis, nisi quod dixit propheta alio lo-
Psal.33.b co: Vultus autem domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum? Oculis suis considera-
bit, vt perdat de terra memoriam eorūm. Et illi cadent D
à latere vel à dextris, iam proximi ad portum facientes naufragium, accipient retributionem peccatorū ab illo, qui reddet vnicuique secundum opera sua. Accedit Rom.2.a
hìc iā populus fidelis, populus Christianus populus perfectus, & dicet: Quoniam tu es domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum. Verè magna altitudo est configere ad deum: homines accedentes ad deū cum corde alto, quod non est in terra depositum, isti confugiunt ad deum. Et cùm in ipso alto corde nō dubij sint, sed certi, alis apertis. Duæ alæ agnoscuntur dilectionis, quę sunt dei & proximi. Cùm ibi in alto ascendunt, non accedent ad eos mala. Et flagellum non appropinquabit tabernaculo eius. Quid facimus, quia dictū est: Heb.12.b
Quem enim diligit dominus, corrigit: flagellat autem omnem filium quem recipit. Et sanctus Iob flagellatus est, tentatus est, examinatus est, exacerbatus est, vulneratus est: sed non appropinquabit flagellum tabernaculo eius, quia non cessit flagello dei, sed dixit: Si bona Iob.2.b
suscepimus de manu domini, mala quare non sustineamus? Videte qualis athleta, cuius tabernaculo non appropinquabit flagellum. Quid est, Nō appropinquabit? E
Non permansit. Quare non permansit? quia ab spe non recessit, quia tolerantiam habuit. Et quia omnis tolerātia fructum habet præsentis vitæ & futuræ, & hic accipit multiplicatum quod dimiserat, & illuc cum laude peruenit, quia hìc in tribulatione non defecit. Ideo legimus ista, vt imitemur, non vt tantummodo talem virum laudemus, & nihil faciamus. Exhinc iam inducit personam Christi: nam & ipse Iob personam ipsius portabat. Et dicit: Quoniam angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus tollant te, ne quando offendas ad lapidem pedem tuum. Intantum persona Christi est, vt diabolus tempore illo tentationis, quando eum tentauit in pane, & in regno mundi, & in elatione, hoc ei dixit in prima tenta-
tione: Non in solo pane viuit homo, sed in omni ver- Matt.4.b
bo dei. Et in secunda tentatione dixit, quando ei dictum est, quando ei ostensa sunt omnia regna mundi ab ipso diabolo dicente: Omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Responsum est ei à Christo: Dominum deū tuum adorabis, & illi soli seruies. Et tertia tentatione leuans eum in pinnam templi, dicens: Mitte te deor- F
sum in terram, quia de te scriptum est: Angelis suis mandauit de te vt custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus tollant te, ne quando offendas ad lapidem pedem tuum. Propheta dixit, quomodo diabolus futurus erat dicere in tentatione saluatoris. Subsequitur, dicens: Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Quis est iste aspis, nisi ipse serpens diabolus, qui protoplastum innocentem & rudem decepit? Basiliscus quare dictus est, nisi quia inter serpentes principatum tenet? Quomodo diabolus princeps est omnium vitiorum. Ambulauit super illum vnigenitus saluator noster, quando dixit: Ecce Ioan.14.d
venit princeps huius mundi, & in me nihil inuenit. Tentatus est à Sadducæis, à diuersis Iudæis, tamen ambulauit super aspidem & basiliscum. Nam quando ei proposuerunt, siue de muliere illa quæ septem viros habuit, conculcati sunt, quando responsum est eis: Er- Matt.22.c & Luc 20.f
ratis, nescitis scripturas, in cœlo neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli in cœlo. Ita ambulauit super aspidem, ambulauit super basiliscum, quādo ei dictum est à Iudæis: Dic nobis, in quo nomine hoc facis, & quis tibi hanc dedit potestatem? Ambu-

lauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lauit ſuper baſiliſcum, quãdo dixit eis:Et ego interrogo
Luc.20.a vos vnum ſermonem,quem ſi dixeritis mihi,& ego dicam vobis:Baptiſmum Ioannis vnde erat,de cœlo, an ex hominibus? Et illi iam ſub pedibus eius iacentes,dixerunt intra ſe:Si dixerimus,de cœlo:dicet nobis,quare non credidiſtis ei? Si dixerimus, ex hominibus,timemus populum:quia ſicut prophetam habebant eum. Et reſponderunt ei, Neſcimus. Et confuſi receſſerunt. Et ambulauit ſuper draconem,quando Sadducæos confudit ſecundò. Ambulauit ſuper baſiliſcum,quando interrogantes hanc quæſtionem,rei receſſerunt. Sequitur: Et conculcabis leonem & draconem. Quis eſt iſte leo? qui vicit de tribu Iuda leonem & draconem, qui ſignificatus eſt in pſalmo: Draco hic quem finxiſti ad illudendum ei. Hoc mare magnum & ſpatioſum, ibi repentia
Pſal.103.d quorum non eſt numerus. Animalia puſilla cum magnis,carnales cum ſpiritualibus. Et quia in ipſo mari huius ſeculi negocia damnoſa diabolus agit, draco dictus
Ibidem.b eſt,qui illudit mundo,& conculcatus eſt à domino noſtro Ieſu Chriſto,qui percuſſit eũ gladio oris ſui in morte ſua,in precio redemptionis noſtræ. Diabolus qui læ-
H tatus eſt in primo homine captiuato, exinde captiuatus eſt Chriſto reſurgente glorificato, qui conculcauit leonem & draconem. Quoniam in me ſperauit,eruam eũ, quoniam cognouit nomen meum. Quando ſperauit in
Pſal.21.a eum? quando caro clamauit ad patrem, dicens. Deus deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti? Eruit eũ,quoniam Iudæi non prævaluerũt contra eum. Cognouit nomen eius,quando dixit: Longè à ſalute mea verba delictorũ meorũ,id eſt longè ſunt à me peccata membrorum meorũ. Peccata poſſum portare eorum,non tamẽ habere:quia ipſe eſt qui peccata noſtra portat,& pro nobis dolet,quem nos putauimus in dolore eſſe. Ipſe autem vulneratus eſt pro nobis, & humiliatus eſt pro peccatis noſtris. Sequitur: Inuocauit eũ, cum ipſo ſum in tribulatione,eximam & glorificabo eũ, longitudine dierũ replebo eũ,& oſtendã illi ſalutare meum. Inuocauit eũ,
Ibidem.a & exauditus eſt quando dixit: Deus deus meus reſpice in me. Erutus eſt,quando emiſit ſpiritum. Cum ipſo fuit
Ibidem.c in tribulatione,quando dixit: Ne diſcedas à me, quoniã tribulatio proxima eſt. Cum ipſo fuit in tribulatione, exemit eum,& glorificauit eũ. Quomodo eũ glorificauit?
Ioan.17.a quando eum clarificauit,quando dixit, Clarifica me
I pater claritate illa,quam apud te habui antequàm mundus eſſet. Clarificauit eũ, quando in toto mũdo clarum
Pſal.18.a eũ fecit credentiũ mentibus. Quando in omnem terrã exiit ſonus eius,quando verbũ exiit,& cucurrit in cam-
Luc.2.b pos. Glorificatus eſt ergo,vt & nos dicamus: Gloria in excelſis deo,& in terra pax hominibus bonæ volũtatis. Orationibus veſtris inquantũ dominus donauit,& pulſanti aperuit,expoſuimus vobis totum pſalmũ. Orate ergo vt qui percepiſtis à nobis modica, accipiamus magna,& detur nobis quod tradatur vobis, Amen.

De eo quod ſcriptum eſt in pſalmo. xciii. Quis exurget mihi aduerſus malignantes? & cætera, Homilia. Incerto interprete.

AD uerſus fluctus & impetus malorũ hominũ, contra peſtiferas cogitationes,qui ſtudent magis vt viuant:nec viuãt vt illi, qui ita ſeculi laqueis obligati ſunt, vt totum cor depoſitum in terra trahant, non agnoſcentes eum, qui fecit cœlum & terram. Contra hæc ſola oratio Chriſtianorum ad deum poterit prævalere, licèt ſuis viribus aduerſitates nullus manu cordis repellere poteſt, niſi fuerit adiutus cœlitus dextera illa ineffabilis diuinitatis, tamen neceſſaria eſt nobis inceſſabilis operatio, vt ſequamur magiK
ſtri & domini præceptum, dicentis: Oportet ſemper Luc.18.a orare, & nunquam deficere. Iſti ergo mali homines, qui magis ideo viuunt vt probent bonos, vt ſi qua fortè fex morum obfuſcauit claritatẽ ſanctæ & immaculatæ vitæ perturbantibus peſtiferis hominibus, quo proficiunt illi in peius, iſti purgantur in melius,dicente domino: Cùm dixerint omne malum aduerſum vos,mẽ-
Matt.5.a tientes, gaudete & exultate, quia merces veſtra copioſa eſt in cœlis. Et iterum: Orate pro inimicis veſtris,be-
Ibidem.g ne facite iis qui vos oderunt. Orate pro calumniantibus & perſequentibus vos, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt, qui Solem ſuum facit oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Si enim diligitis eos tantùm,qui vos diligunt, quam mercedem habebitis: nõnne & publicani hoc faciunt? Et ſi eos ſalutatis tãtùm qui vos ſalutant,quid amplius facitis? nõnne & Ethnici hoc faciunt? Eſtote ergo perfecti, ſicuti & pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Taliter impugnabatur propheta, de quo modò cantauimus. Nam niſi exagitaretur, tentaretur, probaretur, perficeretur, quando clamaret,dicens: Quis exurget mihi aduerſus ma-
L lignantes, aut quis conſiſtat mihi aduerſus operantes iniquitatem? Niſi quia dominus adiuuit me, paulominus habitauerat in inferno anima mea. Quaſi quærens,& dicens: Quis adiuuat me contra tantos impetus,contra tantas ſuggeſtiones,contra tantas importunitates malorum? Ergo quis exurget,dicebat, quaſi quærens, & conquirens peragraret in tota creatura, & iam nullum ex hominibus adiutorium inueniret. Repetiuit, dicens: Aut quis conſiſtat mihi aduerſus operantes iniquitatem? Rediit ad fontem miſericordiæ, vnde ſemper hauriebat beneficia, ad dominum rerum omnium, & conditorem creaturarum. Hic & confeſſus non ingratus dixit: Niſi quia dominus adiuuit me, paulominus habitauerat in inferno anima mea. Oſtendit, quia omnis anima deum ſitiens & eſuriens, dere-
linqui in quocunque periculo, in quantacunque extremitate non poterit. Et ſi paululum differt beneficia,tamen non derelinquit ſperantes in ſe. Nam quis ſperauit in domino, & confuſus eſt: permanſit in mandatis eius, & derelictus eſt? Et beneficia præſtans dicebat, ſalus & ſaluatio noſtra dominus Ieſus Chriſtus: Credis, M
quia poſſum hoc facere? Et ille clamabat medulla fi- Marc.9.d dei, interiori credulitate: Credo domine, adiuua incredulitatem meam. Et dominus reſpondens dicebat: Secundum fidem tuam fiat tibi. Nullus ergo ex cultoribus dei dubitet, quamuis beneficia difficilia ſperet, quamuis miracula ſuper ſe venientia poſtulet, differri à ſummo bono deo non poteſt. Conſiderate patres noſtros, qui fuerunt ante nos. Patriarchæ fide exierunt de terra ſua & de cognatione ſua, credentes quia qui iuſſerat eos exire, dimittere non poterat exeũtes. Quid dicam de illo populo, qui in eremo quadraginta annos inſtituitur? licèt murmuroſo, licèt indigno, licèt ingrato,de propagine illorum tertiam progeniem introduxit in terram promiſſionis: quia quæ promiſit
Gene.21.a deus, potens eſt facere. Quid dico de illo Abraham patre multarum gentium, qui fide in ſenectute meruit accipere filium, & contra ſpem in ſpe credidit? Quid dico de Iſaac? quia iam vxor eius ſterilis vocabatur, ad vnum coitum geminum accepit fructum filiorum, ita
Ibi.25.c.d vt in vno ergaſtulo ventris Eſau & Iacob vno tempore conciperentur, alerentur & crearentur. Quid dico de Iacob? qui fide exiit cum vno baculo à genitoribus

Universidad de Deusto

A bus ſuis,pergens ad Laban auunculum ſuum, id eſt,fra-
Gene.27.& ſeq. trem matris ſuæ,& venit in Luza,& ibi vidit tantū my-
ſterium,& inenarrabile,angelos aſcendentes & deſcen
dentes,& ſanctum locum nominauit,& in ſua oratione
Chriſtum prophetauit, & ſaluatorem vngēdo lapidem
1.Cor.10.a non tacuit,dicente Apoſtolo: Bibebant autem de ſpiri-
tali ſequente petra,petra autem erat Chriſtus.Quid ad-
huc de illo dicam:qui veniens ad puteum, inuenit filiā
Laban non poſſe adaquare pecora præ multitudine pa-
ſtorum: reuoluit lapidem grandem quo puteus coope-
riebatur,& adaquauit greges.Quantum myſteriū,quan
ta grāditas,in opera patriarcharum, quanta credulitas.
Puteos cùm legimus,ſiue foſſos à patriarchis,ſiue obru-
tos à Philiſtinis:intelliguntur Philiſtini Gentiles homi
nes eſſe, ſeipſos amantes,vel hæretici, qui falſitate ſua
cooperiunt veritatem legis, ne adaquēt multitudinem
gregum.Aequè intelligitur puteus foſſus altitudo legis.
Fodiunt eam doctores de ſæculo linguæ, purgant ter-
renas cogitationes,veniunt ad ſpirituales, & perueniūt
2.Cor.6.c ad illam altitudinem ſapientiæ & ſcientiæ dei, quam
oculus non vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis
B aſcendit:& profluit eis aqua de altitudine fontis ſalien
tis in vitam æternam.Sed petra cooperitur, quia quod
in lege velatum eſt, in aduentu Chriſti reuelatum eſt.
Cum ergo ad puteum venit Iacob,ſiue Moſes,vel cęteri
qui ad puteos agnouerunt futura coniugia:quid intelli-
guntur,niſi in altitudine legis eccleſiam agnoſcere:In-
Gen.30.e.f de adaquantur oues,id eſt,de verbo ſpirituali. Nam ipſe
Iacob dum adhuc paſtor eſſet anunculi,& ſoceri ſui,vi-
debat fructum & fœcunditatem ouiū non ad ſe tranſi-
re:fecit pactū cum ſocero ſuo, vt ſi quid naſceretur va-
rium in agnis, pertineret ad Iacob: ſi quid fuluidum &
exalbidum pertineret ad Laban. Sapientia illa, quæ eſt
oſtenſor omniū artium,omnia ingenia excedēs, dicta-
uit illi debere facere populeas virgas, ſculpere eas,vt vi
ride in quo erat decoriaret ex parte, & faceret viride
cum albo.Poſuit has virgas vario colore decoratas, vt
quoties biberent greges tempore conceptus conciperēt
ibi varios fœtus:& huius ſacramenti res erat.Virgæ in-
1.Cor.4.d telliguntur præcepta legis,dicente Apoſtolo:Quid vul-
Pſal.2.c tis,in virga veniam ad vos:&, Reges eos in virga fer-
Pſal.109.a rea.Et alio loco: Virgam virtutis tuæ emittet dominus
C ex Sion:Et ipſe Moſes virgam ferebat, quam ante Pha-
raonem proiiciebat.Intelligitur in virga, vt dixi, vigor
legis,præfigurabat eccleſiam vbique diffuſam. Qui au-
dit nunc verbum dei, quod eſt illi virga, ponitur ſupra
aquam,id eſt,in fontem baptiſmi, & ibi bibentes oues
Ioan.10.a baptiſatæ, credentes paſtori paſtorum domino noſtro
Ieſu Chriſto,qui animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis:
ibi,id eſt,in aqua,concipiunt varietatem vitæ ſuæ.Vnus
conſtituit vxorem ducere poſtbaptiſmum,& aliam mu
lierem tangere nullam:alius conſtituit aſcendēs de ba-
ptiſmo continentiam tenere,& vlterius amplexum fœ-
mineum non tangere:alius cōſtituit virginitatem cu-
ſtodire,alius viduitatem ſeruare:alius conſtituit mona
chi vitam tenere:aliæ in choro ſacratum puellarū per-
manere.In vtroque ſexu permanēt iſta dona,gratia do-
nante.Hoc eſt figuratum ab Iacob, varias oues in aqua
concipere,hoc totum credulitas de auribus dei ſibi ven-
Gene.30.d dicauit.Quid dicam de Rachel vxore eius, quæ ſterilis
vocabatur,quomodo credens concepit,primū, Ioſeph:
Ibid.39.c.d vltimū,Beniamin:Quid dicam de ipſo Ioſeph, qui cre-
dulitate omnia à deo impetrauit:qui puer paruus, ado-
leſcentia decoratus,impudicæ mulieris inſolentiā cre-
dulitate declinauit,caſtitate poſſeſſus, in manu proter-

uæ mulieris pallium dereliquit. Quæ mulier ſignificat D
ſynagogam,quæ incredulitate ſua vſque ad mortē do-
minum accuſatione perſecuta eſt, vt pallium carnis di-
mitteret in manibus eius:æquè ipſum pallium in reſur-
rectione corporis aſſūpſit. Quòd verò de carcere exiit,
hoc eſt,quod idem ipſe dominus de ſepulchro aſcēdit.
Quòd pauit Aegyptum tempore famis, hoc eſt, quod
Chriſtus verbo totum mūdum repleuit. Et vt agnoſca-
tur famem eſſe verbum dei,dixit propheta:In illis die- Amos.8.d
bus mittam in eos famem:ſed nō famē panis, ſed famē
audiendi verbum dei.Et quia prætermittendum nō eſt
de Iacob:quæ nobis exponenda occurrerunt, redeamus
ad ordinem dictionis. Nam cùm ad cognationem ſuā
vellet redire cum vxoribus & paruulis, omniq; cenſu à Gen.31.c.d
Laban ſocero ſuo(ita continet ſeries lectionis.)Igitur e-
greſſus Iacob de Moſopotamia Syriæ,venit ad mōtem
Galaad,ibiq; fixis tētoriis nunciatum eſt ad Labā, quòd
fugeret Iacob clam ipſo cum coniugibus ac liberis ſuis,
omniq; ſupellectili ſua. Qui conſecutus reperit eum in
Galaad. Et locutus eſt dominus eadem nocte ad Labā, Ibidem.
dicens:Caue,ne quid aſperè loquaris ad Iacob.Et hoc to
tum vnde factū eſt,niſi de credulitate? Illud verò quod E
ſequitur,Tranſductisq; omnibus quæ ad ſe pertinebant Ibid.32.c.d
vadum Iordanis, Iacob remanſit ſolus, & ecce angelus Ibidem,f
luctabatur cum eo.Cùmq; iam crepuſculo dies immi-
neret,dixit angelus ad Iacob:Dimitte me vt vadam,iā
enim aſcendit aurora.Ad quem Iacob ait:Non dimittā
te,niſi benedixeris mihi. Cui dixit angelus: Quod no-
men vocaris?At ille reſpondit:Iacob.Cui angelus:Non
vocaberis,inquit,Iacob vltrà,ſed Iſraël erit nomen tuū.
Quia ſi cum deo fortior valuiſti,quantò magis cum ho
minibus fortior prævalebis?Tetigitq; neruum fœmoris
eius,& emarcuit.Magnum ſacramentum,qui angeli ta-
ctu inſanus ſanus debuit reddi,verſa vice factum eſt,vt
ſanus claudicans efficeretur. Sed præfigurabat in duo-
bus pedibus Iacob duos populos,ſcilicet credētes, & in-
credulos.Nam de populo Iudæorum,qui Chriſtum do-
minum futuri erant crucifigere,quid dictum eſt? Filij a- Pſal.17.g
lieni mentiti ſunt,filij alieni inueterauerunt, & claudi-
cauerunt à ſemitis ſuis.Quanta fuit claudicatio, vt filiū
Ioſeph confiterentur tantùm,& non filium dei, & cru-
cifigerent.Intantum fuit claudicatio,vt dicerent: Si tu F
es Chriſtus,dic nobis.Ecce in vno pede Iacob demon- Luc.22.g
ſtrabatur populus in Chriſto claudicans,Iudæorum: in
alio pede,integro & ſtabili populus Chriſtianorum, di-
cente propheta:Pes meus ſtetit in rectitudine,in eccle- Pſal.25.e
ſiis benedicam te domine.Hos duos pedes ſignificabat
Iacob in duobus populis.Quid dicam de Moſe, de Aa-
ron,de Thamar,de Eleazaro?Virtutes,potentiæ, mira-
cula,tolerantia,granditas,ſuſtinentia, fides,ſpes,chari-
tas erat in eis,vt duces populi efficerentur. Tolerabant
inſipientes,inſulſos,iracundos,murmuroſos, ingratos,
& hoc totum:illam credulitatem tenentes: quia agno-
ſcebant patientiam pauperum non poſſe perire in æter
num.Quid dicam de ſancto Dauid:qui puer paruus cū
oues vindicaret à ferocitate ferarum, leonem & vrſum
tenēs ſub ala ſuffocabat.Vnde hoc puer impetrabat, niſi
quia iā deus in illo myſteria agebat?Nā quid erat ſuffo- 1.Reg.17.d
care vrſum & leonem,& defendere oues, niſi dominū
Ieſum Chriſtum venturum ſignare, qui alligauit ſatan
& angelos eius, vt gregem ſuum liberaret de faucibus
leonis rugientis? Qui conculcauit leonem & drago-
nem. Aequè vrſum ſuffocauit, quando incredulitatem
crucifixorum confudit dicentium:Hic dixit, deſtruam Mat.26.a
templum, & in triduo reædificabo illud. Et iterum
dixerunt:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G dixerunt:Nobis dormientibus discipuli venerunt,& fu-
Matth.26.c rati sunt eum. Aequè tanta bestia occisa est, quando ex mortuis resurrexit. Breuiter ergo voluimus,quantò potuimus,vel quæ occurrerunt dicere non prolixè, nō laborioſè,non latissimè,ne fastidiū ingereremus legentibus.Si quid enim comaticè dicitur, cum dulcedine & suauitate legitur.Ergo & nos dicamus cum talibus,quia filij prophetarum sumus, & credentes scimus nos cum membris Christi esse.Quis exurget mihi aduersus malignantes, aut quis consistet mihi aduersus operantes
Psal.93.c iniquitatē? Nisi quia dominus adiuuit me, paulominus habitaret in inferno anima mea.Ecce hoc dicam° quotidie deo purgata,eliquata mente,iugi,oratione,cōquadratis moribus, trutinata consuetudine,vt gratiam dei non in vacuum suscipiamus,sed faciamus in eadē gratia fructum iustitiæ ob meritum vitæ perpetuæ.

Psal.95.a *In psalmum,Cantate domino canticum nouum,cantate domino omnis terra.* Homilia. Def.
Erasmo interprete.

H Gregium vereq; mirandum hymnum spirituali lyra nobis resonuit hymnographus Dauid, dum prophetica lingua sermonem texit euangelicū, & antiquis sermonibus nouas res significauit.Quid enim insonuit.Quēadmodum modò audiuimus:Cantate domino canticū nouum,cantate domino omnis terra. Considera charissime pieq; contēplare, vt prophetiā verbis adaptans euangelicis eundem reddat sententiarū dogmatumq; concentum. Cantate, inquit, domino canticū nouum.Scimus fratres,quòd nouū cāticum à vetere distinguitur. Quærendū igitur,quod sit argumentū cantici veteris,quod nouū: hoc pacto ex rerū differentia cōsequi poterimus veritatis intellectum. Primum omniumq; vetustissimū canticum ad mare rubrum decantatum est:quo tēpore admirandus ille Moses virtute diuina transiit mare,ac pelagus vertit in ter-
Exo.15.a ram, canticum resonans dicebat: *Cantemus domino*, glorioſē enim glorificatus est: equum & conscenso-
Iudic.5.a rem proiecit in mare. fuit & aliud vetus canticum à beata Debbora decantatum, quum prostratis in bello hostibus, pro maximo quopiam trophæo erexit hymnum victorialem. Inuenies & aliud canticum in de-
Num.21.d I serto cantatum, quum puteum repperissent filij Israël nouoq; beneficio frui contigissent:Quin insuper multam veteris cantici mentionem inuenire licet iis qui verè syncereq; versantur in sacris literis.Oportet igitur,iam & recens illud & nouum quærere cāticū,quam vim habeat & quid proponat nobis contemplandū. Hic mihi vigilanter attende. Vetus canticū vnius populi finibus circunscriptū erat,vnoq; climate continebatur, videlicet Palæstinæ,neque phas erat populo extra illud clima vetus efferre canticum,sed quū populus esset vnus vnaq; gens, vno loco vnoq; climate,tū canticū, tum religio vetus erat circunscripta.Testatur quod dico etiam beatus Dauid sic alicubi loquens sub persona Iudęorum,qui
Psal.136.a erant in Babylonem abducti, Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? Vides,quòd non fuerit concessum veteri cantico per omnem ire terrā, quæ sub cœlo est? Sed repetamus ea quæ dixerunt in Babylo-
Ibidem. ne versantes: Tunc interrogauerūt nos qui captiuos duxerunt nos verba cantionum, & qui abduxerunt nos, hymnum cantate nobis de canticis Sion.Dein lege circūscripti,vetitiq; ne in terra peregrina canerent diuina cantica, respondent, quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena? Vetus itaq; canticum adeò angustis finibus circūscribebatur, quēadmodum modò dicebam,intra populū vnū,vnamq; regionem:sed nouum K per omnem terrā incedit quę sub cœlo est,& ab vniuerso decantatur orbe,eoq; Propheta quum dixisset, Cāte te domino canticum nouum, protinus adiecit,cantate domino omnis terra. Vide quomodo explicat donum, vide quomodo dilatat theologiā, vide quomodo ostendit discrimen inter canticum nouū, & vetus illud angustis finibus circunscriptum.Ac ne quis humanis conlecturis cæcutiat in huius rei contemplatione,nec euangelicæ gratiæ vim tacuit:sed quum dixisset,Cantate domino omnis terra,rursum adiecit, annunciate diem ex die salutare eius.Quod salutare? profectò liquet,quod de multis hymnis celebranda seruatoris dispensatione loquitur:quòd deus amore generis humani, inter homines versatus est,quòd medicus ad ægrotantes aduenerit,quòd caligantibus lux affulserit,quòd errantibus apparuerit via,illa inquam via,quæ & hodie clamat in e-
Ioan.14.b uangeliis,Ego sum via,veritas,& vita. Sed operæpreciū est fratres discere, quam ob causam deus populum illū loco & climate circunscripserit,tum quur illi non permiserit per vniuersam terram canere laudes diuinas: L nam illud oportet in primis pulchrè nosse, quòd deus non vertitur nec immutatur,nec ab vna sententia in aliam dimouetur,vt nunc hoc decernat, nūc diuersum: sed quòd quum ipse maneat immotus & immutabilis, sese ad humanam attemperat imbecillitatem. Crebrò fratres loquitur deus ac leges præscribit, non vt ipse potest,sed vt nos capere valemus poterat, & per vetus canticum accendere lucernam gentibus:sed non erant qui lucernam manibus attingerent validi ad pietatis prædicationem.Etenim si qui acceperunt, non obtinebant pietatis sermonem,qui potuissent in alios pietatis legē transfunderē? Verùm quoniam populus ille segnis erat & incredulus,vt facilè gentium abominationibus seductus sese submitteret,vno loco septus est quò posset solus apud se exercere pietatis legem. Idem facit frequenter & maritorum hominum quisq;, quoties vxorem habet suspectam,circunscribit illam vno loco, thalamisq; includit, eunuchos adhibet,& omnem apponit custodiā: in summa,nihil non facit curatq; eorum quæ seruāt pudicitiam,eo quòd illa non habet verum amorem, ac pudicæ mentis custodiam,quæ castæ fœminæ solet esse familiaris. At qui pudicam beneq; moratam habet vxorē, M à nulla eam progressione prohibet, quippe qui certum pignus habeat vxoris affectum.Illa prodit in forum, & extinctus est zelus:congreditur cū multis viris, nec vsquam est zelotypiæ morbus,eo quòd pudica mulier secum habeat custodem ac pedagogum,morum integritatem.Quod igitur inter nos homines geritur, idem facit & deus.Ac ne quis dicat incongruam esse similitudinem quam proposui,deus hoc modo copulatur populo,quo vir vxori,non iuxta corporum vnionem,sed iuxta mentis affectum,ac beneuolētiam. Idem ergo etiam in vetere testamento,synagogam alloquens per prophetam manifestò dixit:Desponsaui te in iudicio,& in misericordia,& in iustitia, & in agnitione. Interpretatus
Genes.d est dei copulam:corpora corporibus applicātur, verùm in commixtione dei,anima deo conglutinatur.Et quēadmodum illic dictum est,& adglutinabitur vxori suæ, & erunt duo in carnem vnam: sic & anima quum deo verbo vnitur,clamat, Adhæsit anima mea post te, me
Psal.62.c autem suscepit dextera tua. Habebat igitur vetus synagoga pro viro legem,quēadmodū hodie testatur *Esaias*, per apostolum loquens. nam prophetica voce *Paulus*
Gala.4.d vsus est,dicēs, sicut scriptum est:multi filij desertæ magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

A gis quàm eius quæ habet virum. Quoniam igitur synagoga illum virũ habuit, videlicet legem (resumã enim quod dicebam) erat autem suspecta, quòd vbique charitatem deo debitam proderet idolis, conscientiam habens illorum cultu pollutam: redarguit illã deus ita loquens, Et mœchata est cum lapide & ligno, ac mei obli ta est dicit dominus. Quoniam suspectã habebat mentem synagogæ, meritò illam loco circunscribit, temploq; veluti thalamo cuidã includit, nequaquã permittens vt quouis loco sibi constituat altare: sed vniuersa quidem Iudæa ac Palæstina erat populi, cæterùm vnicus erat locus habens altare. Eapropter & Moses quum sciret, vxoris mores suspicioni obnoxios, (vxorem autem scriptura hactenus appellat synagogam) sciens igitur mentem synagogæ meritò suspectam, prius illam appel lat, dicens, Attende tibi Israël, ne quando offeras holocautomata tua, & victimas tuas in omni loco, quẽcunq; inueneris, sed in loco quẽ elegerit dominus deus tuus. Videte quẽ circunscripta sit, & quidem meritò fratres: quum enim in vno loco accepisset altare, totum locum impleuit simulacrorũ cultu, sicuti clamans Hieremias
B testatur: iuxta numerum ciuitatum erant dij tui Iuda, &
iuxta compita Hierusalem sacrificabas Baal. Si quum ac cepisset vnum locum, terram omnem impleuit adulterio, si plena libertas fuisset concessa, cogita, inquã, enor mẽ incidisset incontinentiam. Ob hanc causam fratres, etiã canticum loco circunscriptũ est, & altare loco defi nitũ, & populus ille loco conclusus. At ecclesia quæ vbique Christum in se circunfert, innumerosq; martyres immolauit ob charitatem quam gerit erga virũ, à nullo prohibetur loco: sed in omni loco sunt altaria, in omni loco doctrina. hæc prædicit de* per prophetã. nam & ecclesiasticam exprimens synceritatem, & alterius
populi ingratitudinem traducens, ad illos loquitur: *Non est mea voluntas in vobis, dicit dominus omnipotens, nec accipiam hostias de manibus vestris: quoniam ab exortu Solis vsque ad occasum, nomen meum glorificatum est inter gentes, & in omni loco sacrificium offertur nomini meo, & sacrificium purum.* Vide quàm luculenter quamq; dilucidè mysticã interpretatus est mensam, quæ est incruẽta hostia. Thymiama ve-
rò purũ appellat, sacras preces, quæ post hostiã offeruntur
C tur. hic enim suffitus deũ refocillat, nõ is qui à terrenis radicibus sumitur, sed qui à puro corde exhalatur. Dirigatur igitur oratio mea tanquã incensum in conspectu tuo. Vides vt vbicunque concessum est angelicũ illud sacrificiũ inclarescere? vides nullis finibus circunscriptũ, neque altare, neque canticũ. In omni loco Thymiama offertur nomini meo. Est igitur hostia pura, prima quidem, mystica mensa, cœleste summæq; venerandum sacrificiũ. Est autem & in nobis varia sacrificiorum differentia. Posteaquàm enim lex in veteri testamento multas habuit hostias, aliam pro peccatis, aliam quæ dicta est holocautoma, aliã vocatam, laudis, aliã salutaris, aliã pro leprosis mundandis, breuiter alias & multas & varias, pro his qui innumeris expiationibus censebantur, omnino magnus erat & modò carens numerus sacrificiorum in lege: quẽ omnia noua gratia superueniẽs vno complectitur sacrificio, vnam ac verã statuens hostiã. Habemus autẽ & nos in nobis ipsis varias immolationes, non quæ iuxta legẽ incedunt, sed quæ decent euangelicã gratiam. Vis ne has cognoscere victimas, quas habet ecclesia, quum sine sanguine, sine fumo, sine altari cæterisq; ceremoniis, munus euangelicũ sursum ascendit ad deum, quodq; sit sacrificium mundum & immaculatum? Audito sanctam scripturam tibi palam expo-
D nentem hanc differentiã ac varietatem. Est igitur primum sacrificiũ, quod antè dixi, spirituale illud ac mysticum donũ, de quo Paulus ait, Imitatores estote dei, tanquã filij dilecti, & ambulate in dilectione, quemadmodũ & Christus dilexit nos, tradiditq; seipsum pro nobis deo sacrificium & oblationem in odorem suauitatis. Alterum sacrificium est martyrũ. & quæ testatur hoc scriptura? Audi Paulum: obsecro vos fratres, vt exhibeatis corpora vestra, hostiã viuam, sanctam gratam deo. Habes primã hostiã quæ dicitur salutaris, habes secundam martyrum, tertiã precationis: Dirigatur deprecatio mea, tanquam incensum in conspectu tuo, sublatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Quarta est quæ offertur laude; hoc est per hymnos, Sacrifica deo sacrificium laudis. Quinta est per iustitiam: Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ. Sexta offertur per eleemosynam: Sacrificium inquit mundum & immaculatum, visitare pauperes & orphanos in afflictione ipsorum. Septima fit in iubilo. Iubilum autem est victorialis in bello applausus. Nã aliud est ἀλολυγμὸς, hoc est; clamor: aliud ἀλαλαγμὸς, hoc est, iubilatio. Quũ
E post victoriam in bello milites vociferantur, ea est iubilatio, victoriæ signum: eoq; propheta eos qui conspecturi erant Christi victoriam, hymnum vociferantes aduersus hostes, beatos appellat, dicens: Beatus populus qui scit iubilationem. Iubilatio igitur est victorialis in bello plausus. Posteaquam ergo seruator victoriam tulit, deuictis omnibus inimicis, dicens: Confidite, ego vici mundum: hymnum hunc offerentes victori, perficimus iubilationem, quam propheta beatam vocat, dicẽs: Circumiui & immolaui in tabernaculo eius sacrificiũ laudis & iubilationis. Est & octauum quoddam sacrificium deo, spiritus contritus: *Cor contritum & humiliatum deus non despiciet. Vides quales hostiæ à nobis tractentur.* Est & aliud nonum sacrificium, quod peragitur per euangelij prædicationem. is est sermo doctrinæ de qua Paulus apostolus ait: Administrantes euangelium dei, vt fiat oblatio gentium accepta, & sanctificata in spiritu sancto. Vides quam declarauit, etiam euãgelij prædicationem offerri deo? Habes igitur primum sacrificium, illud salutare donum, secundum martyrium, tertium deprecationis, quartum iubilationis, quintum iu-
F stitiæ sextum eleemosynæ, septimum laudis, octauum compunctionis, nonum humilitatis, decimum prædicationis: tametsi quiddam prætermisi, quum animo noue enumerarim, putaui me tradidisse decem. Quod nã igitur sacrificij genus prætermissum est? Est decimum sacrificium, fructificationis, de quo loquitur Paulus: accepi quæ à vobis missa sunt per Epaphroditum, sacrificium acceptabile in odorem suauitatis. Vides beneficentiam in sanctos à Paulo vocari sacrificium. Habes igitur varias sacrificiorum formas, Sacrifica deo sacrificium laudis: Laudaui vos omnes fratres, immo potius omnes laudauimus, & ante omnia deus, sacrificiũ quod exhibuistis: loquor de beneficentia in pauperes, vt qui miserti estis eorum, qui in fora conculcabantur clamantes ad deum, & per vos exauditi sunt: imitati estis dei benignitatem, depulistis à foro mendicitatis probrum, processit eleemosyna, & extinxit dedecus: dedecus enim diuitum est clamor pauperum. Thesaurizastis thesaurum, diuitias iustitiæ. Nam hunc thesaurum oportet habere præ oculis, thesaurum veritatis, thesaurum iustitiæ, thesaurum benignitatis in pauperes. Siquidem duo fratres sunt thesauri, vnus qui reponitur malis,

Hier.3.c
Deut.12.a
Hie.44.e.f
Mala.1.c
Psal.140.a
Psal.106.e
Ibid.50.d
Iacob.1.d
Iubilum, quid.
Psal.88.c
Ioan.16.g
Psal.26.c
Psal.50.d
Rom.15.g
Phil.4.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

G malis,& alter qui bonis reconditur.Thesaurus malorũ
est inobedientia & intractabilitas,& iniquitas : de qua
dicit Paulus,Iguoras quòd bonitas dei ad pœnitentiam
Rom.2.a te inuitat,sed iuxta duritiam tuam , & cor impœnitens,
thesaurizas tibi iram in die iræ , & reuelationis & iusti
iudicij dei ? Vides thesaurum peccatorum reponi ope-
rantibus iniquitatem. Nunc vide thesaurum qui ex hu-
manitate erga pauperes reponitur operantibus iustitiã.
1.Tim.6.d Audi Paulum Timotheo scribentem:Præcipe his qui di
uites sunt in præsenti seculo,ne animis efferantur , ne-
que spem ponant in incerto diuitiarum , sed vt benefa-
ciãt,diuites sint in operibus bonis,vt faciles sint ad im-
partiendum & communicandum , thesaurizantes sibi
thesaurum in futurum,vt veram apprehendant vitam.
Vides thesaurum bonorum , vides thesaurum malorũ.
Et apud quem hic thesaurus deponitur ? Clarũ est quòd
apud deum:nam ille & malorum thesaurũ reponit ad
retributionem.Et alteros quidem vlciscitur, alteris ve-
rò rependit præmia.Vis ipse videre , quis thesaurorum
Deut.32.c horum perfectam habet memoriam,custodiamq; ? Per
H Mosen loquitur de iis qui perpetrãt mala, De vinea So
domorũ vinea eorum,& palmes illorum ex Gomorra,
vua eorum vua fellis,botrus eorũ botrus amaritudinis:
venenum draconum,vinũ illorum,& venenum aspidis
Ibidem. insanabile.Et posteaquam cõmemorauit opera iniqui-
tatis,protinus adiunxit:nónne hæc omnia condita sunt
apud me,& signata in thesauris meis?in die vltionis re
tribuam,in tempore quum lapsus fuerit pes eorum. Ad
hunc modũ dispensat thesaurum iniquitatis,his quis o-
perantur iniustitiã.Dispensat & thesauros regni,de qui-
bus loquitur & Esaias:venit sapientia & scientia & pie-
Esa.33.a tas à deo.Hi sunt thesauri iustitiæ,de quibus & seruator
Luc.12.d sanctis discipulis suis loquebatur: Thesaurizate vobis
thesaurũ indeficientem,æternũ in cœlis.Atque idem di
uiti loquens veni sequere me,& habebis thesaurũ in cœ-
Ibid.18.c lis.Fugiamus itaque thesaurum iniquitatis,& recondа-
mus thesaurũ eleemosynæ,bonũ opus , quodq; possit o-
mne peccatũ extinguere,quod idoneum sit ad soluendã
omnem iniquitatẽ. Atque vt planè cognoscas quantam
habeat vim eleemosyna,attentius considera quæ dicun
tur.peccata quædã spectant ad deum,quædam ad homi
nem:veluti impietatẽ cõmittere, blasphemias euome-
I re,ac violare templum dei aut ecclesiam dei persequi,
aut sacerdotes afficere contumelia,hæc omnia referun-
tur ad deũ.Cæterũ mœchari,furari iniuriã facere , hæc
intra consuetudinẽ quæ nobis cum conseruis est consi-
stunt.Multiplex autem est differentia,eorum quæ com-
mittuntur in deum & quæ in homines: nihil itaque pe-
ius iniquitate , neque quicquã infœlicius iniquitate ad-
uersus deũ,neq; quicquã magis impium,quàm aduersus
deum blasphemia.Et tantam tamen impietatẽ eleemo-
syna valet diluere,non si perseueret in blasphemia, sed
si per pœnitentiam peccatum reuocet.Ne quis mihi hic
obstrepat dictis meis perperam intellectis, nõ enim mi
hi ad amentium amentiam , sed apud vos fideles mihi
sermo est,apud veritatis collectaneos . Nihil scelestius
impietate,nihil scelestius blasphemia:& tamen tantum
malum per eleemosynam diluitur,si quis verè accesse-
rit veritati . Sumo mihi ad probationem veterem Da-
nielis historiam . Balthasar Nabuchodonosoris filius,
quum aliquando debaccharetur in res diuinas ac sancta
violaret,ausus est in prophano conuiuio ebriorum im-
piorum ac blasphemorũ , sacra vasa, quæ Hierosolymis
Dani.5.a sustulerat,in medium afferre , iisq; pro temulentiæ in-
strumentis abuti:Et exportauit,inquit,vasa dei,quæ erãt
Hierosolymis sancta,& bibit ex illis , ipse & vxores il- K
lius,& pellices,& concubinæ illius . Violauit autem di-
uina,non tantùm per mensam prophanam , verumetiã
per intemperantiam.Atqui tantum etiam malum deus
lenitate sua tulit,illa malorum tolerans vis,illa opulen
ta gratia , illa benigna copiosaq; humanitas,quæ acce-
ptat pœnitẽtiam nostram,& vindictam prorogat . De-
bacchantem in sancta tolerat deus, & sentẽtiam aduer
sus illum proferre differt . Extitit,inquit , dum hæc fie- Ibi.a.b
rent in superficie parietis,hoc est,in incrustamento,ta-
lus manus,à vola vsque ad digitos,scripsitq; in pariete,
Mane Thehel phares:& verba erãt Hebraica, ac mira-
culi nouitas expauefecit tyrannum cum conuiuis suis.
Requirebatur ænigmatũ solutio, nec inueniebatur : ac-
cersiuit complures interpretes, qui non habebant quod
dicerent de eo quod videbatur.Vocatur Daniel in me-
dium:oportet enim primum consilio destitui menda-
cium,atque ita demum elucescere veritatem.Quemad- Gene.41.
modum in Aegypto,quum hærerent magi ac sapiẽtes, a.b
moxq; Ioseph interpretans aperuit veritatem : ita & in
Babylonia,redarguta omni humana sapientia,mox dei L
sapientia per fidelem famulum eluxit. Vocatus est Da-
niel,ingressus est sanctorum verborum propheta,spiri-
tualis scripturarum liber,magni regis interpres. Atque
vt cognoscas quid interfit inter hominem simplicem
& hominem dei , qui natura quidem purus est homo,
mente verò immortalis,introgressus ad illud conuiuiũ
impietatis , aduocatur ab eius conuiuij principe, vide-
licet rege,qui ait ad illũ , Scio quòd spiritus dei sanctus Dani.5.d
sit in te:Explana nobis scripturam hanc, quid sibi velit.
Honoras famulum,& contumelia afficis dominum:ho
minem reueretis,& deum contemnis.Confiteris spiri-
tum sanctũ,& sancta polluis ? Scio quòd spiritus dei san
ctus sit in te ? Etenim sub patre meo , copiosior spiritus
erat in te . Si igitur hanc quæstionem dissolueris, purpu
ram indues , & torquem aureum circa collum tuum.At
beatus & admirandus ille , pro nihilo ducens hominũ
munera,sed super omnia veritatem honorans,ait, Rex
munera tua alteri da uiro,ac dona tua aliis largire:Ego
tamẽ scripturam enarrabo . Et quod erit interpretatio-
nis præmium ? A deo merces veniet . Quin potius hoc
ipsum mihi veritatis præmium erit,interpretari verita
tem ac pietatem quæ infamatur vindicare.Vide autem M
admirandam iusti sapientiam:non protinus interpreta
tur scripturam , sed prius redarguit mentem regis di-
cens:ô rex,deus cœli dedit regnum & potentiam patri
tuo Nabuchodonosor,insuper honorem addidit illi, si-
militer & tibi:& vt sermonem in pauca conferam, de-
dit tibi deus regnum & potentiam,& tu oblitus es dei,
& exportasti vasa illius aurea argenteaq;,atq; ex his po-
tasti tu cum vxoribus tuis pellicibus & concubinis,eum
verò qui habet in manu spiritum tuum , non benedixi-
sti.ideo missus est articul⁹ manus à facie eius.scripsitq;
in superficie parietis sententiã ipsius.Atq; hæc sunt ver- Dani.5.g
ba:Mane,numerauit deus regnum tuum, & cõpleuit:id
enim sonat,Mane , Syriorũ lingua atq; itidẽ Hebraica.
Thehel,librauit deus regnum tuum & dedit illud Per-
sis ac Medis.Nam id temporis tantum erat regnũ Ba-
byloniorum.Considera illud admiratione dignũ, quo-
modo declarauit,deum omnia numero & mensura fa-
cere:librauit,inquit,ac mensus est:nihil enim ab illo fit
absq; mensura,nihil sine pondere,nihil sine congruen-
tia,sed iusta mẽsura vindictã infligit:quũq; punit,truti-
na librat vltionẽ,pro delictorum modo eam rependẽs,
ne maior sit commissis , sed congruens :Eoq; deus ali-

quando

Universidad de Deusto
Biblioteca

A quando comminans Iudææ,quum prius esset sublata at-
4.Reg.21.b que extincta Samaria, dicit: & extendã in Hierusalem
mensuras Samariæ,& trutinas domus Ephraim:pro eo
quòd erat,eandẽ vindictam admetiar his,quã illis sum
admensus. Neq; enim mensura caret diuina vindicta,
sed mensura,& regula,& trutina mensurata est, sicut ser
Matt.7.a uator loquitur in euangeliis.Qua mensura mensus fue-
& Mar.4.c ris,remetietur.Mensus igitur fuerat deus,ac librauit, di
uisit & impletus est numerus regni,ait ad illum. Quid
autẽ accidit,post tam seuerã sententiã? mox induxit di-
Danie.4.c cti solutionem:& nunc rex consilium meum placeat ti
bi,ac peccata tua eleemosynis redime, & impietatẽ tuã
cõmiserationibus pauperum,si fortè propicius fiat deli
ctis tuis.Vides quantã vim habeat eleemosyna,quãtùm
valeat humanitas, quàm efficax iustitiæ opus operetur
erga egenos misericordia. Admonuit propheta, cui si
obedisset ille legis transgressor,gratia fuisset consequu-
ta promissum.Sed gratia quidẽ erat simplex,mens verò
non recipiebat correctionem. Adeò valida res est erga
pauperes humanitas.Resecuit eleemosyna captiuorum
B speciem è foro, tollitur captiuitatis species ex vniuersa
terra:vidisti forum plenũ captiuis, & correxisti inamœ
num spectaculũ,contrahet deus vltionem vindictæ suæ
quæ peccatis infligitur. Neque enim iniustus est deus,
vt obliuiscatur animarũ iniustè interfectarũ, neque san
guinis iniustè effusi. Sublati sunt sancti, sed pro pietate
mortui sũt. Ne mihi respicias ad captiuitatis belliq; spe
ciẽ,sed illud specta,quod complures susceptο pro castι-
tate certamine,mortẽ perpessi sunt. multæ virgines in
tempore opportuno,videlicet in tẽpore persequutionis
coronatæ sunt, quũ animæ cõplures eodẽ tempore ex-
pugnarentur.Ac ne putes illos deo indignos quorũ san
guis effusus est,istud est vetus historiarũ exemplũ.Sem-
per deꝰ sanctos exponit periculis,quò per hæc declare-
tur pietatis vis, ne quis dicat: Quur si erant pij sublati
sunt,quur si erant pij occisi sunt, quur si deo erant curæ
tantam sustinuerunt oppugnationem ? Audi Dauidem,
per vetera decantantem noua,Deus venerunt gẽtes in
Psal.78.a hæreditatẽ tuam,polluerunt templũ tuum: Ac non sim-
pliciter tẽplum,sed templum sanctũ tuum,posuerũt Hie
rusalem in pomorum custodiã, posuerunt morticinia
seruorum tuorum escas volatilibus cœli,carnes sancto-
C rum bestus terræ.Si hi tanquam indigni pietate traditi
sunt,illi quomodo traditi sunt?si hæc nunc quidam pa-
tiuntur vt indigni deo,quomodo eadẽ illa veteres san-
cti pertulerunt?Quòd si idẽ deus permittit, hæc omnia
ad vtilitatem suorũ dispensans,ac per sanctos emẽdans
peccati maculã,nihil prorsus iniustum,in his quæ diui-
na potentia permittuntur.Hæc permittit deus ad exer-
cendas mentes nostras, ac frequenter iusti pro iniustis
mortem perpetiuntur. Habes veterem congruentiam,
per antiquas historias,pronunciauit deus aduersus Adã,
Gene.3.d dicens:Terra es,& in terram abibis.Atque is quidẽ ac-
cepta sentẽtia,inter viuos censebatur. Contrà, qui nihil
Ibidem.4.b peccarat Abel, interfectus est: qui obnoxius erat culpæ,
vita fruebatur : iustus morti subiectus est, idq; vtiliter:
postea quã enim deus pronunciarat sententiã aduersus
Adã,Quocunq; die comederis,morte morieris: nõ de-
Ibidem.2.c dit morti potestatẽ illico reum inuadendi,ne mors ad-
uersus genus nostrum arriperet vera certaq; contagia.
Etenim si transgressos protinus arripuisset,pœna fuisset
irreparabilis,citraq; pœnitentiæ remedium. Sed ingres
sa est mors per iniustitiam, vt eiiceretur per iustitiam.
Sublati sunt iusti,sed extincti nõ sunt: in memoria sem
Psal.111.b piterna erit iustus.Sanguis iustorum effusus est,sed deus

eos qui traditi sunt tanquam viles & abiecti, filios ap- D
pellat & tãquã filios vleiscitur. Porrò quòd qui simplici
ter ab inimicis occisi sunt, filij dei dicũtur ac tanquam
filij vindictam accipiunt,sermonem meum confirmat
beatus Moses.Quid autem ait in cantico?Exultate gen- Deut.32.f
tes cum populo eius, & adorent eum omnes filij dei,
quoniam sanguinem filiorum suorum vleiscetur. Si fi-
lij dei, quomodo occisi sunt ab inimicis ? Vides quòd
deus permittit iustos occidi, ad probationem pietatis:
nec violatum est verbum,vt confirmaretur sensus:Læ-
tamini cœli,quoniã sanguinem filiorum suorum vlei-
scetur.traditi sunt tanquam alieni,& vindicantur tanq
filij.Exercitatio pietatis,est martyrium,hoc est testimo
nium euidens,& professum.Et quomodo?Audi & consi
dera,obsecro,demitte cogitationem ad sermonis pro-
funditatem.In omni tribunali quid aliud martyri pro-
ponitur,quàm vt abneget deum? Ac dum aduersus hãc
propositionem decertat,manifestam & irreprehensibi-
lem arripit coronam martyrij. Super his verò sanctis,
qui nunc occisi sunt,non erat iudex iudicans, sed cõsciẽ
tia.Complures enim interdum (neque enim condẽno,
sed humanas cogitationes excutio) trãsgressi sunt in co E
gitatione : veluti si quis aliquando in afflictione dixit,
vbi est deus cui seruiui, vbi est deus quẽ professus sum?
Ibi procella ac tẽpestas,ibi periclitatur nauigium.Quòd
si quis dum illis examinatur tempestatibus, denuò resi-
puit ac dixit,num hìc mihi vita circunscripta est? Num
expectaui bona terra? An non expectabam regnum, an
non expectaui resurrectionem mortuorum? An nõ ma
gnificam angelorum vitam? An non vitam illam senij
nesciam?Quid itaque me lædit mors,adferens bona æ-
terna?Non perturbor temporariis, quum expectẽ æter-
na. Qui hæc expendit in animo,deum habet suæ cogita
tionis iudicem,habet patronum,pium animum, habet
tribunal,metum habet testem conscientiam, quæ ipsi iu
stitiæ plectit coronam,& ante conscientiam deum cœ-
litus præmia distribuentem operariis pietatis. Etenim
qui videt occulta,coronat in propatulo. Ora tu, inquit, Matt.6.a
patrem tuum in abscondito:& pater qui est in abscondi
to, reddet tibi.Ergo ne qui orat in occulto coronatur,
sed qui in occulto contorquet mentem ad confessio-
nem, non coronatur ? Martyrium fratres non euentu
tantum æstimatur, sed etiam proposito. Non quũ mar- F
tyr decollatur tum fit martyr,sed ex quo propositum o-
stendit profitendi martyr est,etiam si non patiatur quę
martyres solent. Et quis est, qui hæc suo comprobat te
stimonio ? Beatus ille Paulus, qui quum semel sit mor-
tuus, tamen ostendit se quotidie mori. Quid enim, 1.Cor.15.d
inquit, quotidie morior, per vestram gloriam, quam
habeo in Christo ? Quotidie morior. Quomodo mo-
reris, qui viuis ? moriebar proposito, sed seruatus sum
gratia dei. Quantùm erat in hominibus potentibus, &
in me, quatenus meipsum exposui, quotidie morior:
quod autem ad gratiam attinet diuinam, tanquam do-
ctor,reseruatus sum ecclesiæ. Dispensat enim deus res
ad vtilitatem hominum. Et alios quidem tradit vt o-
stendatur probata fidelium mens : alios rursus seruat,
vt custodiat fermentum ecclesiis.Non sunt pollutę vir-
gines, quòd propositum sit immaculatum, & animus
immarce scibilis : & illud mihi considera frater, Vir-
ginitas citra controuersiam accipit coronas : vtra vir-
ginitas, quæ est propositi, an quæ est necessitatis ? An
nescis, quòd innumeræ virgines corporaq; impolluta
decesserunt ex hac vita ? An non multæ filiæ gentium
abominabilium, & impiorum, tempus nuptiarum
expectantes

Universidad de Deusto
Biblioteca

G expectantes raptæ sunt?An non multi iuuenes corpore incontaminato, post coniugium & nuptias morti sunt traditi?Iuuenes,inquam,Ethnicorum filij,Iudæorum filij, impiorum hæreticorum filij, Abieruntq; innumeri corporis virginitatem habētes.An apud tribunal Christi, tali virginitate præditæ turbæ dantur coronæ? non dantur coronæ virginitatis, fructum aufert necessitas. Quòd si nullus est necessitatis fructus, sed tota merces est propositi,numerus ille innumerabilis manet incoronatus,virginitatē quidem habens,sed virginitatis propositum non habens. Neque enim deus acceptum fert quod fit ex necessitate, sed quod ex proposito rectè fit. Si igitur illis innumeris virginitas non imputetur ad virginitatem, nec his quæ præter propositum inquinationis corruptæ sunt.Pollutum est corpus,sed animi tēplum non est pollutum:violatum est corpus, sed mens corrupta non est. Ne quis igitur reiiciat multitudinem sanctorum in contumeliam & captiuitatem traditorū. Sæpenumero sanctorū est pro impiis pati. Seruator qui nihil peccauerat,pro peccatorib⁹ traditur.Et Esaias clamat:homo in via sua aberrauit, & dominus tradidit eū
Esa.53.c H pro peccatis nostris.Atque idem rursus,Qui peccatum non fecit,nec inuentus est dolus in ore eius,& dominus tradidit illum pro peccatis nostris, & pro peccatis populi venit ad mortem.Vides?Imitatores Christi sūt, qui
Vt nescit de sinere. pro iniustis patiuntur.Accidit autem fratres & alio modo,vt aliquantulum dilatem historiam, accidit vt etiā ex his qui occiduntur nōnulli peccatis obnoxij sint:dominus autem per temporariam afflictionem diluit peccatum, per corporum plagas extinxit animæ vulnera. His mors imputatur pro supplicio: quin & ægrotatio piis qui peccarunt imputatur pro supplicio. Et quis est qui ista promittit?Paulus: neq; enim oportet quicquam dicere sine testibus:solaq; animi cogitatione.Nā si quid dicitur,absque scriptura,auditorum cogitatio claudicat, nunc annuens,nunc hæsitans, & interdum sermonem vt friuolum auersans,interdū vt probabilem recipiens: verùm vbi è scriptura diuinæ vocis prodiit testimoniū, & loquentis sermonem, & audientis animum confirmat.Quis igitur sermo nobis attestabitur quòd afflictiones & flagella hominibus illata imputantur ad peccatorum remissionem?Audi beatum Paulum loquentem
1.Cor.11.g I de his qui indignè accedunt ad mensam mysticam.An ignoratis quòd qui edunt indignè, sibi edunt ac bibunt ad iudicium?Et quid continēter adiecit? propterea inter vos multi infirmi,propterea,quoniam indignè acceditis ad mensam,propterea multi infirmi. Multi infirmi,& dormiunt multi:pro eo quod erat, moriuntur, tanquam mors etiam pro peccato adueniat. His protinus annectit?Si enim nos ipsos iudicaremus,nequaquā iudicaremur à domino. ergo domini iudicium est, & morb⁹,& mors. Et quid mihi prodest post mortē?Quis fructus post obitum?Si nos ipsos iudicaremus, nequaquam iudicaremur.Cùm autem iudicamur, à domino corripimur,ne cum mūdo condemnemur. Deus enim iustificauit,ne iustos simul cū impiis perdat, néve simul condemnet sanctos cum prophanis, idq; valde conuenienter:non enim par est,vt qui deum adorat,simul puniatur cum eo:qui deum afficit blasphemiis,eodem modo plectatur piè colens deumq; glorificans,quo blasphemantes & despectui habentes veritatē: propterea deus occultis & inuisibilibus modis variè flagellat pios delinquentes,quò videlicet nos puros exhibeat magno illi tribunali:vt quum hic corripuerit,illic imputet præmiū. Denuò resumite sermonem apostolicæ intelligē-
Vt nescit de sinere.
tiæ.Si nos ipsos iudicaremus,nequaquam iudicaremur. K
Cùm autem iudicamur,à domino corripimur, ne cum mundo condemnemur. Huic dicto concordat & beatus Dauid:Beatus,inquit,homo,quemcunque corripueris domine,& de lege tua docueris eum,vt mitiges ei à diebus malis: qui enim hìc correptus fuerit, in requie erit,ac mitius experietur diuinum iudicium.Ne mireris,si pium hic castigatum liberat in futuro seculo. Reperis enim in diuina scriptura certissimum argumentum,Sodomitarum, ac nihilo deterius habitatorū Gomorræ.Nihil illis magis impium,& tamen quoniā hìc pœnas dederunt,mitius illos in iudicio tractādos promittit dominus. Et tu Capernaum, quæ vsque ad cœlū Matt.11.c
elata es, vsque ad infernum detraheris: quoniam si in Sodomis factæ fuissent virtutes quę factæ sunt in te,mā sissent ad hunc vsque diem:veruntamē tolerabilius erit terræ Sodomorum,& terræ Gomorræ, in die iudicij, q̄ vobis:proinde si Sodomitis tolerabilius iudicium reddit,quòd in hac vita puniti sūt:cogita quomodo pij qui hìc castigantur,futurum effugiunt iudicium.Quod iudicium nobis omnibus cōtingat effugere, & cū fiducia
sisti ad tribunal Christi,cui gloria in secula,Amen. L.

Tandem desiit λογ῀ρ.

Diui Ioannis Chrysostomi explanatio in psalmum, Dominus regnauit,exultet terra. Psal.96.a

ACtus à vipera Paulus manu,spiritus sancti virtutem quæ in se habitabat, his qui illic erant, etiam non dedita opera ostēdit,vsus vipera teste.Erat enim & ipsa non mendax testis,significans dei apostolum esse eum quem inuaserat.Vides sanctis & feras,quæ vocem non emittunt,testificari? Et voce quidē carent,sed opere miraculum clamant.Atque nō solùm sanctis feræ testificantur,sed & seruiunt.Sic & Ionæ,ce- Ionæ.2.a.&
tus triduò subiugalis fuit, & quò intus gubernans, non Matt.12.c
quò ipse volebat,ducens.*Sic corui Helię quotidie cibos* 3.Reg.17.a
ceu domino afferebant. Sic leones Danieli mansuescebant,& viri sanctimoniam etiam non loquentes prædi Danie.6.& 14.c.f
cabant. Sic edax ignis in tribus pueris sanctum & diui- Ibid.3.c
num ternarium reuerebatur, & tremebat.Suæ enim naturæ oblitus,tam nihil nocuit,vt etiam capillum læsioni valde obnoxium non offenderit. At Christo meo testificabantur,& venti, ac mare, qui cum discipulis suis
in nauim ascendit, dormiuitque in prora,& cùm stri- M
dentes valida tempestate venti mare è profundo commouerent,maréq; valde turbidum,fremebundo sonitu, & spumis niualibus,salsam his qui in naui erant minaretur mortem:nauis autem à fluctibus crebris, & à mediis furentium vētorum turbinibus circulo verteretur, & nauigantes futuræ mortis periculum plorarent, surrexit,increpauitq; mare ac ventos:factaq; est magna & Luc.8.d
inexpectata trāquillitas,ita vt ij qui in naui miraculum videbant,& à mari ventisq; testimonium accipiebant, cū iuramento dicerent,Verè hic dei filius est. Quis pastor ita agnas suas placauit, vt Daniel efferos leones? Dani.6.c
&.14.f.g
Quis rex tam pernices Indos habet,vt Helias cornos? 3.Reg.17.a
Quis discipulum ita absque murmure hospitalitatem
exercere docuit, vt Ionas cetum in mari?Quorum ar- Ionæ.2.a
matorum exercitus, regem suum ita illæsum saluauit, & alienigenas ab impetu coërcuit, vt Chaldaicus caminus Chaldæos ciues vrbis exussit, & Hebræos seruauit? Qui serui ita domino suo cum timore & tremore obtemperarunt? *Dominus regnauit,exultet terra, lætētur insulæ multæ.* Et quæ causa exultationis & lætitiæ? Nisi quid boni magniq; factum esset,propheta non dixisset, Dominus regnauit.Christus enim vbi regnauit, *solu-*
tum

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tum eſt peccatum, diabolus confuſus eſt, dæmones fugerunt, aculei mortis cõfracti ſunt, paradiſus olim Adæ clauſus apertus eſt. Spinæ peccatorum noſtrorum extirpatæ ſunt: & tribuli quidem eradicati ſunt, à triplici autẽ gratia caput meum coronatũ eſt. Soluta mea vetus maGene.3.d. ledictio. Iam ego non timeo. Terra es, & in terrã reuerteris. In baptiſmate enim depoſui terram, & cœlum indui: & nunc audio, Cœlum es, & in cœlum aſcẽdes. Dominus ergo regnauit, exultet terra, lætentur inſulę multæ. Non iam ſub terra iaceo, non iam in abſtruſis, & ſilẽtibus, tenebroſisq; diaboli ſpecubus & labyrinthis in inferno detineor. Meum eſt poſthac nubes tranſcendere, & propter regnantẽ Chriſti gratiã, ſurſum in cœlũ cur1.Theſ.4.d rere. *Cuius rei* teſtimoniũ non deeſt. Rapiemur in nubibus, inquit Paulus, in occurſum domini, ſicq; ſemper cũ domino erimus. Dominus regnauit, exultet terra, lætentur inſulæ multæ. Non iam Heua timet Adam opprobrantẽ, nam in maribus eius ruina reparata eſt. Nõ iam timeo ſerpentẽ aliorſum caput inclinantem, ſuperq; vẽtrem euntem, ac calcaneũ obſeruantem. Nõ iam timeo
B ictũ virulentũ: non enim ſum vltrà terra, ſed ſal. Serpẽti
Gene.3.c. enim dicit dominus maledicturus: Terrã comedes iuxta dies vitæ tuę. Ante Chriſti aduentũ terra eram, comedebar à ſerpẽte: vbi autem venit dominus, in ſalem mutauit. Diſce dilecte, quomodo ſal fit: vt cũ didiceris quomodo fiat, teipſum in re illa agnoſcas. Sal ex aqua fit & vento. Sal meritò appellauit nos dominus, quoniã ex aqua & ſpiritu regenerauit. Dominꝰ igitur regnauit, exultet terra, lætentur inſulæ multæ. Quòd autem non omnes ſed multæ. Multæ orthodoxorum eccleſiæ ſunt: quæ autem expertes ſunt rectæ fidei, hęreticorũ ſunt eccleſiæ: quomodo lætificabunt regem Chriſtũ, quem tam variis modis contumeliis afficiunt? ſiquidem vocare licet eorum conuenticula, eccleſias, & non potius vulpiũ cauernas. Sunt enim vulpes non imitatione naturæ, ſed *voluntatis. Itaq;* ſi accedat dominum meum Chriſtum Arius, Eunomius, *vel Macedonius*, & dicat illi: Sequar te
Lucæ.8.c. quocunq; ieris: appoſitè etiã *ipſi reſpondebitur: Vulpes* foueas habent, & volatilia cœli nidos, *filius autem hominis* non habet vbi caput reclinet. De his dicit ſapiens:
Cant.2.d. Apprehẽdite nobis vulpeculas, quæ demoliũtur vineas.
C Vulpeculę, ſunt hæreticorũ diſcipuli, qui ſcilicet ingreſſi
1.Cor.15.b. in eccleſias noſtras, fideles qui in vinea Chriſti vt botri ſe exhibent, falſa doctrina ſubuertũt. Corrumpunt enim bonos mores colloquia praua. Dominus regnauit, exultet terra, lætentur inſulæ multæ. Deinde quid ſequitur?

Nubes & caligo in circuitu eius. Nubes olim Hebræos ex Aegypto egredientes tegebat, radioſq; Solis feruescẽtes obſcurabat, illos autem ſuis ſplendoribus illuſtrabat. At ſi clariorem nubem videre vis, aſcende in montem cum Petro, Ioanne, & Iacobo, videbisq; illic nubem lucidam, & vocem è nube venientem: Hic eſt filius meus di
Matth.3.d. lectus, in quo mihi cõplacui. Quid autẽ eſt nubes & caligo in circũitu eius? Aliud eſt nubes, aliud caligo. Nubes eſt tenuiſſimus aëris lucidi contextus, lucem aliquã de ſe emittens. Caligo verò craſſior eſt, & nebuloſa obtenebratio. Quomodo igitur, Nubes & caligo in circuitu eius? Prius ponitur nubes, poſteà caligo: ita in Chriſto primùm eſt diuinitas, poſteà humanitas. Nubem dicendo, diuinam eius & luculentam deitatis pulchritudinẽ inſinuat: caliginis autem nomine humanum ſignificatur integumentum. Hac enim caligine deus ſermo viã ſuam occultauit. Audi & alio loco prophetam, dicen-
Pſal.17.b. tem: Carbones ſuccenſi ſunt ab eo: &, Inclinauit cœlos,
Ibidem. & deſcendit, & caligo ſub pedibus eius. Pedes dei dixit,

vt viam eius ſuper terram ſignificaret. Carbones ſuccenſi ſunt ab eo, & inclinauit cœlos, & deſcendit, caligóque ſub pedibus eius. Occultauit enim viam ſuam tegumento carnis, vt ignota eſſet aduerſariis virtutibus
D multifaria ſuæ ſapientiæ via. Nam ſi cognouiſſent, do1.Cor.2.b. minum gloriæ vtiq; non crucifixiſſent: ſicut & prophe-
Pſal.76.d. ta dicit: In mari via eius, & ſemitæ eius in aquis multis, & veſtigia eius non cognoſcentur. Et veſtigia eius non cognoſcentur, dicit propheta. Eunomius autem diuinitatis generationem inueſtigare audet. Et inclinauit cœ-
Pſal.17.b. los, & deſcendit, & caligo ſub pedibus eius: & aſcendit ſuper Cherubim & volauit, & volauit ſuper alas ventorum. Non quòd pennas habeat dominus, & volet, dixit propheta: Volauit ſuper alas ventorum. Alæ ergo ventorum quæ ſunt? Vtique angeli. vnde & alibi dicit: Qui fa-
Ibidẽ.103.a. cit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem ardẽtem. Porrò quod dixi caliginem craſſiores tenebras, ne quis me fabulari putet, & non rem dicere vt eſt, teſtatur etiam hoc propheta ipſe. Et aſcendit ſuper Cherubim, & volauit: volauit ſuper alas ventorum, & poſuit tenebras latibulum ſuum. Quęris, quales tenebras poſuit deꝰ
E latibulum ſuum? Planè corpus: quia tabernaculum corporis ſui dicit tenebras. Id te ſequens pſalmi verſus doceat. Nam poſtquàm dixit, Et poſuit tenebras latibulum ſuum, adiecit dicens, *in circuitu eius tabernaculum eius.* Vidiſti eius nubem, cognouiſti eius caliginem, & quid ſit caligo. Nunc ſolue celebrẽ, & difficilis ſolutionis interpretationem, quæ à multis quidem affertur, à paucis autem rectè docetur. Dies diei eructat verbum, & nox
Pſal.18.a. nocti indicat ſcientiam. Et poſuit tenebras latibulũ ſuũ. Tenebras, dicit ſcriptura, vocauit deus noctem. Nox eramus nos Gẽtes, noctem induit dominus. Noſtrum etiã tabernaculum portauit. Dies diei eructat verbum, pater filio, ſecundum quod lux eſt dies & dominus. Ego enim
Ioan.8.b. ſum lux mundi, ait: Dies diei eructat verbum. Appropia Iordani, & ibi videbis, quomodo dies quæ ſuperne, ei quę in flumine ſtabat, eructat verbum. Dicit enim ſic,
Matth.3.d. *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi complacui*: ſed vt ne putes, quòd propheta ſpiritus ſancti mentionem omiſerit, cùm dixit, Dies diei eructat verbum, diſce dilecte, quòd triadem confitetur. Dies diei eructat verbũ. Dies pater, dies filius: verbum quod in medio aëre vola
F bat in ſpecie columbę, ſpiritus ſanctus. Teſtis eſt Paulus,
Ephe.6.d. qui dicit: Gladium ſpiritus ſancti, quod eſt verbum dei. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiã. Nubes enim & caligo in circuitu eius. Dies ipſe & nox: ipſe enim deus & homo. Dies ſecundum deitatẽ, & nox ſecundum humanitatem. Nam in comparatione deitatis, nox eſt humanitas. & hoc eſt quod ait, Poſuit tenebras latibulum ſuum. Tenebras enim vocauit noctem. Nox nocti indicat ſcientiam. Chriſtus ſecundum humanitatẽ, nocti, omni terræ, hoc eſt omni humanitati, annunciat ſcientiã de patre & ſeipſo, & ſpiritu ſancto. Nã ipſi gloria, & imperiũ, in ſecula ſeculorũ. Amen.

*Sermo Ioannis Chryſoſtomi de confeſſione, ſuper illud pſal. C*õfitemini *domino, quoniam bonus eſt.* Pſal.106.a.

Incerto interprete.

Spiritusſanctus medelam purgandi facinoris, & curã admiſſi delicti obtulit, dum qualiter iram dei placaremus, oſtendit. Nõ vult peccatoribus inferre vindictã, qui dare quęrit cõfitentibus veniã. Non enim vult iraſci, qui præſtruit: ſanitati cõſulit, qui medicinã vulnerib⁹ ſuggerit: miſereri cupit, qui reo ſalutis conſilia & vtilitatis remedia tribuit. Cæterum pu

Universidad de Deusto
Biblioteca

G nire non vult,qui ad hoc præmonet, ne cogatur vleiſci. Vult aboleri offeſam,ſi qui offendit, damnauerit culpã: vult confeſſione iam viuere eum,qui pręcepta contempſerat periturus:vt cui peccatum attulit mortem, & confeſſio afferat ſanitatem.Confeſſio enim pœnitentiã mõſtrat:ſatisfactio veniam ſibi diuina pietate cõciliat. Nec enim poterit indulgentia tribui, niſi ira dei poſſit confeſſione placari. O veneranda pietas dei. Peccamus, & parcit:delinquimus,& ignoſcit:offẽdimus,& adhuc placatus exiſtit. Vnde qualis erga iuſtos ſit,monſtrat: dum talem ſe erga peccatores oſtentat.Nec peccator iam poterit excuſari,qui confeſſionem, per quam venia naſcitur,nõ properauit amplecti:quò poſſit reus gemino crimine detineri:dum primò legẽ contempſit,vt delinqueret:& confeſſionis remedia amplecti noluit, vt periret. Rape tu quiſquis es peccator remedia,qui peccando diuina contempſiſti præcepta. Confeſſio afferat ſalutem, cui contemptus attulerat mortẽ.Viue remediis, qui moriturus fueras aliquando peccatis. Conſilia amplectere ad ſalutem data. Hortamenta diuina prouidè ac libenH ter admitte:peccatorum indulgentiam confeſſione inſtanti mereare.Quid horres fateri,quod libẽter ac properè commiſiſti?Cur confunderis dicere,quod non cõfuſus es perpetrare?Cur vereris domino indicare, quod veritus non es ipſo præſente committere ? aut nunquid eum putas admiſſa neſcire,niſi à nobis quæ cõmiſimus, noſcat?Aut ignorare quæ fecimus,putas niſi nobis confitentibus diſcat?Peius eſt confiteri nole,quàm legẽ cõtemnere.Peius eſt admiſſi pœnitentiam ſpernere,quàm monita diuina deſpicere. Peius eſt dei offenſam non ſatisfactione placare, quàm peccando dei bonitatem offendere. Et quamuis peccandi cauſa grauior videatur, leuior tamen frequenter exiſtit dum confeſſione abſoluitur,aut contumacia debito mortis expungitur. Denique *Niniuitæ confitentur,& viuunt:* Sodomitæ obdurãtur,& pereunt:*illos impendens ſupplicium prouocat cõ*fiteri:*hos vicinus interitus non confitendo efficit* aboleri.Filij Iſraël,quoties peccant, hoſtibus traduntur, *quoties* ſe peccaſſe fatentur,de eorum manibus *liberantur.* Ita enim nullus vnquàm peccato euaſit:vt nullus confitendo indulgentiam dei non mereatur. Doceant diuiI na monita,ſi exempla docere non poſſunt. Confitemini,inquit,domino:quoniam bonus eſt. Bonum dominũ hoc loco dicit:non iuſtum,qua qui bonum oſtendit, cõfiteri perſuadet.Peccatorem enim bonus abſoluit,iuſtus cõdemnat.Bonus indulgentiã tribuit, iuſtus merita peccatorum expungit.Apud iudicem bonũ , confeſſio mater eſt indulgentię:apud iuſtũ,pœnæ debitum.Bonus cõfitenti tribuit veniã , iuſtus competentem infert pœnã. Vnde ſic fit,vt qui confitendo,bonũ ſentire voluerit, iuſtum ſentiat reticendo: & quẽ confeſſio poſſet abſoluere,eius contumaciam poſſit ſeueritas iuſti iudicis abolere.Quare conſule tibi peccator,dum licet : dum qui offenſus eſt,ſuadet dominus:ad miſerandũ dominus ipſe paratus eſt.Nã ſi qui contẽptus eſt miſereri noluiſſet: rogares,vt vellet, cùm ipſe miſereri deſideret. Qui offendit,rogãdo,nõ deſinat:liceat cõfiteri, cui peccare licuit: liceat petere veniã,cui licuit cõtrahere culpã: indulgentiam poſtulet,qui mãdata cõtempſit:veniã optet,qui legis iuſſa deſpexit.Cõfeſſio reddat,quod peccatũ detraxerat.Curet pœnitẽtia,quod delictorũ macula ſordidarat. Serpentinũ virus,ſatisfactionis antidoto recuretur:peccatorum venena precũ inſtãtia depellãtur : vt dominũ, quẽ nobis delicta fecerant iracundũ,reddãt obſequia digna placatũ.Et qui à nobis fuerat peccatis offenſus, confeſſione nobis miſericors reddatur,& pius. K

Diui Ioannis Chryſoſtomi explanatio in pſalmum, Pſal.115.
Credidi propter quod locutus ſum &c.

NArrant quòd apiculæ leuibus pennis arborũ & herbarũ floribus inſident.latentemq; in floſculis liquorculũ innocua deprędatione auehunt, vt tandem dulciſſimos mellis fauos inde cõfectos, hominibus præſtent:ita & eccleſię doctores,ſuper amœna vernantiaq; ſcripturarũ viridaria leui mentis ala reſidẽtes,& inſitum literæ,ſuccum ſpiritus haurientes,ſoliciti ſunt,vt dulciſſimũ mel fidei, auditorũ cordibus placidè inſtillent. Agè & nos apiculæ mores imitemur , ſpiritu Solis iuſtitiæ radiis feruido in florulentum pſalmodiæ pratum prouolantes. Et quid dudum *decantatus nobis* Pſalm° dicebat,Credidi propter quod locut° ſum ? Quã vim habet hic ſermo? Vt ſitiẽtibus vobis liquor ſermonis tẽperetur,ac potabilis fiat,operæprecium fuerit, pro noſtra virili ſenſum ſpiritus melleum in profundo literæ iacẽtem elicere. Credidi propter quod locutus ſum. More oratorũ,qui perſuaſuri de re aliqua,antequã diſſerunt rem omnem,expendunt certis cõiecturis.Prophe- L
ta nos docturus , prior ipſe certior fit de ſubſtantia dei, deq; ſpe in Chriſto hominibus repoſita,& dicit:Credidi propter quod locutus ſum.Niſi prior ipſe credidiſſet,ac rem cõperiſſet,haud abſq; periculo dicenda docere cœpiſſet.Proinde neceſſariò præmittit,dicẽs:Credidi propter quod locutus ſum.Et quídnã illud,credidi?Credidi deum patrem eſſe Chriſti,non creatorẽ,non factorem: ſed genitorẽ,deq; hoc perſuaſus, Credidi propter quod locutus ſum.Nõ inueſtigaui curioſius de natura dei,quæ & qualis ſit:ſed credidi Chriſtum eſſe filiũ dei, ante ſecula ineffabiliter ex patre genitum.Vnde de hoc perſuaſus, credidi, propter quod locutus ſum. At pſalmũ hunc verè pſallere non poſſunt Iudæi , tametſi eum habeant. Non enim crediderũt deũ patrem eſſe Chriſti,*neq; cognouerunt* eſſe filiũ dei.Nã *ſi cognouiſſent, vtiq; dominum gloriæ non crucifixiſſent.Et Eunomiani* ac Ariani,*licèt hunc pſalmũ habeant,ipſum* tamen verè pſallere *non poſſunt.* Non enim crediderunt deũ eſſe genitorem Chriſti,ſed conditorẽ & factorẽ:& iterũ non credi M
derunt,Chriſtũ eſſe filiũ dei creaturã & facturã,dicẽtes: Qui autem Chriſtum reprobant,hi & patrem reprobãt. Nam iuxta ſcripturam,Si quis filium nõ habet,neq; pa- Ioan.14.b.
trem habet. Credidi, propter quod locutus ſum. Neque Macedoniani pſalmum hunc(*licèt* eum habeant)in veritate pſallere poterunt . Non enim crediderunt ſpiritũ ſanctum ex patre ineffabiliter procedentem eſſe deum. Porrò qui ſpiritum ſanctum non habent , neq; filiũ habent,& de hoc audi Paulum dicentem: *Si quis ſpiritum* Roma.8.b.
Chriſti non habet,*is non eſt eius.* Itaq; omnis qui rectè credit in patrẽ , & filium, & ſpiritum ſanctũ, is pſallere verè poteſt:Credidi, propter quod locutus ſum. Videamus autem & ſequẽtem verſum quid velit. Poſtq; enim dixit,Credidi propter quod locutus ſum, *ego autem humiliatus ſum nimis.* Qui hæc nõ intelligũt,verſum malè cohærere putãt. Verùm ſi nos idem ſentiremus de deo, quod Dauid, nullus eſſet ex nobis, qui non & ipſe de ſe clamaret,Ego autẽ humiliatus ſum nimis.Etenim quiſquis indicibilem dei maieſtatem oculo cordis contemplatur,& cognoſcit deum homine tantò ſublimiorem, quantò cœlum formica ſublimius, nimirum ſi ſtupeſcat intra ſe,& dicat,Ego autem humiliatus ſum nimis.Vnde & Abraham in comparatione dei , terram ſe eſſe ac cinerẽ videbat,& dicebat : Ego autẽ ſum terra ac *cinis.* Gene.18.d.
Contrà,ſuperbi deũ nõ cognoſcũt, neq; ſemetipſos quid ſint,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A sint,sciunt.Quo pacto enim,qui non anteà agnoscit opi
ficem,agnoscet seipsum esse figmẽtum? Quia enim ne-
Eccli.10.b. scitur dominus,nascitur superbia.Id quod attestatur scri
ptura,dicens:Initiũ superbiæ,est nescire deum. Desciuit
enim à factore cor eius.Dauid non erat talis,sed sciens
deum cor contritum & humiliatum non despicere:hu-
Luc.14.c. miliauit seipsum,vt exaltaretur.Omnis enim qui semet-
ipsum exaltat,humiliabitur:qui verò seipsum humiliat,
exaltabitur. Tãtum enim bonum est humilitas,vt & do
Matth.11.d. minus noster humiliarit semetipsum. Et vt in similitu-
dinẽ suæ humilitatis nos adduceret,dixit: Discite à me,
quia mitis sum,& humilis corde.Credidi propter quod
locutus sum,ego autem humiliatus sum nimis. Ego di
xi in excessu meo,omnis homo mendax. Quomodo ergo Iob
dicitur vir verax?Hoc enim testimoniũ ei deus dat, di-
Iob.1.b. cens: Considerasti seruũ meum Iob, quomodo nõ sit si-
milis ei super omnem terrã,vir absq; reprehensione,iu-
stus,verax,abstinens se ab omni opere malo?Si autẽ ve-
rax Iob scribitur, accedente ad hoc diuino testimonio,
quomodo hoc Dauid de omnibus affirmat, Ego autem
B dixi in excessu meo,omnis homo mendax?Ad hunc di
cimus, quòd Iob comparatus aliis hominibus verax fue
rit:sed ad deũ collatus,mẽdax. Nullus enim purus à ma
cula,etiamsi ad vnũ tantum diem vixisset. Quòd si nul
lus absq; peccato,certũ quòd neq; mendacio caret: solus
deus absq; peccato est. Et quemadmodum hora vespe-
tina quis stellam aliis comparatam,lucidam vocat,quã
Sole fulgente lucidã nemo diceret, eo quòd excellens
splendor Solis fulgorem stellæ obtegit:Ita & hominem
veracem ac bonũ esse dicimus, quando eum cum aliis
hominibus conferimus:cæterũ quando eum cũ deo cõ-
paramus non est verax.Omnis enim homo mẽdax.Ite-
rum dilecti versemus sermonem, vt in eo & aliorũ sen
sium gratiã relucentem inuenire valeamus.Ego autem
dixi in excessu meo,omnis homo mendax. Beatus Da-
uid,amator verbi à puero,tolerãs,& amator laboris per
adolescentiam,& in senecta amator sapientię erat.Pro-
inde vt amator dei, cùm vellet oculo cordis deum con
C templari,qualis esset, fieretq; extra carnis desideria, post-
quàm mente , aërem, cœlumq; transiit, & ad angelicas
virtutes volauit,ingressusq; est ad puriſſimam & mate-
rię expertem dei speciem,vidit diuinitatis maiestatem,
splẽdore & incomparabili decore fulgere,& ita vt nul-
lus hominum,nullaq; diuina lingua magnitudinem dei
sufficiat enarrare. Et propterea in tali ecstasi factus , re
diligenter cognita,magna fiducia pronunciat,dicens:

Ego autẽ dixi in excessu meo , omnis homo mendax. Agẽ
denuò versemus sermonis huius margaritã, splẽdoreq;
latentis spiritus mentẽ nostrã illustremus.Scio enim &
ego probos agricolas ex vno agro triplices fructus per-
cipere.Itaq; imitemur & nos agricolas, & ligone spirit⁹
Psal.76.b. fodiamus,iuxta prophetã,dicentẽ: Nocte cũ corde meo
loquebar,& scobebã spiritũ meũ. Viso itaq; primo ver-
su,atq; itẽ secundo,videamus & tertiũ.Ego autẽ dixi,in-
quit,in excessu meo,omnis homo mẽdax. Vide precor,
quomodo omnes homines, multa sibi de hac vita polli
ceãtur,volẽtes ędificare,plãtare,educare pueros,inuade
re eos qui se offendũt, quomodo iactẽt se de inimicis vl
tionẽ sumpturos , eosq; in carcerẽ missuros, vincturos,
proscripturos,& alia quędã atrociora facturos,nec mul
tò pôst,& fortè illa ipsa nocte, vel post duos trèsve dies
moriũtur,videbisq; liquidò,quomodo omnis homo mẽ
dax. Neq; enim præstãt,quod promisẽre:neq; perficiũt,
quod proponunt.Ecce ita omnis homo,qui hanc vitam
amat, mendax est: qui verò in virtutibus illã trãsmittit,

mẽdax nõ est,eo quòd qui talis est,nõ sit homo,sed de⁹: D
non natura quidem,sed ob inhabitantem in se gratiam.
Quales erant Petrus & Paulus,qui Christum intra se lo
quentem habebant:hi enim non erãt mendaces,sed ve
races:neq; enim homines erant, sed habebant spiritum
dei intra se loquentem.Non erãt illis curæ,vel opes,vel
possessiones:aut quo pacto possiderẽt, quibus dictũ erat:
Ne possideatis vel aurum,vel argentum,vel æs in zonis
Matth.10.b vestris?Non minabãtur inimicis vindictam:neq; enim
inimicos habebant,seruantes præceptum domini dicen
Luc.6.d. tis,Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus vos.Neq; multos vitę annos sibi promittebant,quo-
rum vnusquisque dicebat, Quotidie morior, etiam per
1.Cor.15.c. gloriam vestram. De quo & Apostolum audi , dicentẽ:
Quasi impostores, & veraces, quasi morientes, & ecce
2.Cor.6.b. viuimus. Nam quantum ad id quod foris apparet, quasi
seductores sumus:videmur enim homines esse:quãtùm
autem ad prædicationem, & cordis & vitæ, veraces su-
mus.Et morientes,& ecce viuimus.Quantùm enim ad
voluntatẽ nostrã attinet , quotidie mori parati sumus:
quãtùm autẽ ad fidẽ domini, viuimus.Deinde postq; di E
xit: Ego autẽ dixi in excessu meo, omnis homo mẽdax:
subdit, Quid retribuam domino , pro omnibus quæ retribuit
mihi? Animo aduertens propheta, quæ nobis dona do
minus ab initio largitus sit , & quanta sibi peculiariter
deus concesserit,obstupescens dicit, Quid retribuã do-
mino,pro omnibus quæ retribuit mihi?Cœlum propter
me expandit , fulgidis stellis illud ornauit. Propter me
cœlo affixit Solem aureis splendentem fulgoribus.Pro-
pter me lunam fecit noctiuagam, vt obscura noctis illu
straret,nautisq; ac viatoribus dux sit itinerum.Propter me
terram coagulauit,eamq; multigenis arboribus tam fru
ctiferis , quàm sterilibus ornauit , & impleuit herbis ac
floribus. Aquarum quæ pisces proferunt multitudines,
in vnam concluſit congregationem. Fontes aquarum
salsarum & dulcium , vt è scatebris suis prorumperent
ad sedandam hominum sitim præparauit. Ad omnia
igitur beneficia illa obstupescens propheta,dicit: Quid
retribuam domino , pro omnibus quæ retribuit mihi?
Quin & profundius & spiritualius quiddam intellexit
propheta Dauid,considerans quanta beneficia hominibus in Christo erant danda,eaq; tam certò prædicabat, F
quasi præsentia essent, dicẽs: Quid retribuam domino,
pro omnib⁹ quæ retribuit mihi? E puluere enim de ter-
ra excepto formauit me : & cùm non essem , vt essem,
prodire me fecit: imagine propria honestauit , angelo-
rum gloria vestiuit,ob præuaricationem, morte dissolu
tum, veniẽs iterũ reformauit. Quid retribuã domino,
pro omnib⁹ quę retribuit mihi?Draconẽ,serpentẽ mihi
inimicũ occîdit,portas æneas mortis descẽdẽs in infer
num cõfregit, & vectes ferreos cõtriuit. Quid retribuã
domino,pro omnib⁹ quæ retribuit mihi? Ex deliciis pa
radisi iectũ me reduxit:nõ mea iustitia , sed sua gratia.
Cœli portas mihi aperuit,regnũ cœlorũ promisit. Scalã
mihi à terra in cœlũ,fidẽ mihi esse voluit & erexit.Quid
retribuã domino,pro omnib⁹ quę retribuit mihi?Immo
& his plura mihi præstitit. Propter me eñ sustinuit spu
ta & alapas.Propter me spineã coronã in capite suo por
tauit,fel aceto mixtũ bibit. Propter me multa passus est,
vt & præparatã mihi mortis amaritudinẽ , malitiamq;
exinaniret.Quid retribuã domino,pro omnib⁹ quę re-
tribuit mihi?Igitur propheta cũ disquisiuisset multa,cogi
tandoq; circumlustrasset omnia,nullaq; deo digna per-
fectaq; occurreret retributio,vnũ animaduertit præcla-
rius, nempe martyrij opus, & de hoc infert, dicens:

Universidad de Deusto
Biblioteca

G *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen domini inuocabo.* Hoc loco, calix paſſionem Chriſti nobis declarat, qui orauit: Matth.26.d Pater, ſi poſſibile eſt, trãſeat à me calix iſte. Habemus in ſcriptura & multos alios calices. Eſt quidã aureus calix Babylonis, è quo biberunt gentes, & inebriatæ ſunt. Habet & Babylon ſuũ calicem aureum, ſed bonã potionem in calice non habet. Aureus calix Babylonis, erat nitor & elegantia verborũ Gentilis ſapientiæ: quoniã intra ſe habebat lethiferum poculũ, idololatriæ dogma. At nos qui pſallimus hìc, non optamus hunc calicem, ſed calicẽ patiẽtiæ, & certaminibus plenum, nomine domini obſignatũ: quem qui bibit, ſpiritus ſancti lætitia impletur, inq; ſanctorum martyrum choro conſtituitur. In Chriſto Ieſu domino noſtro, cui eſt gloria & imperiũ in ſecula ſeculorum, Amen.

† Declarationem pſalmi. cxvj. vide ſuprà hoc eodem tomo, in fine expoſitionis pſal. xxij. fo. 148. C.

De ẽo quod ſcriptum eſt in pſalmo. cxviii. Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo domine, ſecundum uerbum tuum, Homilia. Incerto interprete.

H BEnignitas dei, & domini noſtri Ieſu Chriſti bonitas luxit in nobis, vt tenebræ peccatorũ noſtrorum longè eſſẽt à nobis. Quid enim benignius, quid ſanctius, quid clementius, niſi vt animã ſuã Ioan.10.b. poneret pro ouibus ſuis? nec enim tantam bonitatẽ poſſumus enarrare, vt deus indueret carnem, virtus fragilitatem, impaſſibilitas paſſionem: tota lætitia toleraret triſtitiam, vt vſq; ad paſſionem crucis veniret. Exprobrari, exalapari, ſpinis coronari, felle acetoq; potari, cũ iniuſtis deputari, flagellari, & omnia quæ pertulit pro nobis: vnde pertulit, niſi de bonitate, quam ipſo datam agnoſcimus in nobis? Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo domine ſecũdum verbum tuum. Quam bonitatem infudit bonis, vt aliquando ex malis eſſent boni? Hæc eſt Chriſtianorum bonitas, vt malum pro malo non reddant, cum omnibus pacem habeant, non ſe vindicent, pro inimicis orent, benefaciant iis qui eos oderũt. Hæc eſt bonitas Chriſtianorum, quia & Chriſtꝰ hoc fecit in 1.Pet.2.d. capite ſuo, quod voluit eſſe in membris ſuis. Quid caput noſtrum egerit, audite: Cùm malediceretur, non maledicebat: cùm iniuriam pateretur, non comminabatur.

I Toleranit omnes impios, ſuperbos, præſumptores, filios turpis mulieris: audiuit, dæmonium habes, in nomine Matth.12.b. Beelzebub eiicis dæmonia, ſeductor, blaſphemus. Audi Ibidẽ.26.f. & quando dictum eſt ab eo in hora paſſionis: Amodo videbitis filium hominis aſcendentem in cœlum, & ſedentem in regno patris ſui, & dixerũt deo: Blaſphemat Ibidem. hic, quid adhuc egemus teſtibus? Seductorem dixerunt, quando, poſtquàm crucifixus eſt, dixerunt ei, Dæmoniũ habes: quando eos docuit de regno dei, & increpauit duritiam cordis eorum, dixerunt ei, In Beelzebub principe dæmoniorum eiicis dæmonia: quando viderunt virtutes exire de eo, & clamantes ſpiritus, atque dicentes: Ibidem.8.d Scimus quia filius dei ſis, quid veniſti ante tempus torquere nos? Iſta ergo bonitas fecit formam bonis, quę bonitas radicem fixam habens, in conſcientia culmeſcit, frondeſcit, grãdeſcit, opacatur in virtutibus, vt iam ſol per diem non vrat, neque luna per noctem: vmbraculum virtutum habens anima contextum requieſcit à laboribus ſuis. Nec enim aliunde aſcendũt virtutes, niſi à bonitate boni: & omnium bonorum bona mater eſt charitas. Quid benignius, panem dare eſurienti, potum dare ſitienti, nudo frigora paſſo veſtimentum ſubminiſtrare, egentem ſine tecto in domum inducere, peregrinum ſuſcipere, viaticum proficiſcenti dare? Hæc bonitas bonos facit, perfectos conſtituit ciues vitæ æternæ. Colligit ſuos, vt ament ſe boni, habentes vnam bonitatem matrem & amicam: & illa amat filios & amicos ſuos, & illi amant matrem, & amatam ſuam. Iſti ciues ſanctæ ciuitatis, vbi nulla malitia, ſed tota concordia: vbi perfecta bonitas, & tota charitas: vbi iuſtitia & plena manſuetudo, vbi temperantia & prudentia regnant. Iſtæ virtutes in membris Chriſti diuiduntur populis bonitatis. Dicamus & nunc, Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo, qui eſt populus eius, ſecundum verbum tuum. Quomodo cum illo verbo tuo feciſti, vt carnem aſſumeret, & à carne inquinatus non eſſet: ita & nobis præſta domine deus, fac nos ſecundum carnem ambulare, & nõ ſecundum carnem militare. Secundum verbum tuum ſuauitatem feciſti. Quæ eſt ſuauitas, niſi dulcedo, vbi nulla eſt amaritudo? quæ eſt dulcedo, niſi illa dulcedo, quæ prædicatur ab omnibus dicentibus: Quàm dulcia fauci- Pſal.118.n. bus meis eloquia, & verba tua ſuper mel & fauum ori meo? Aeque propheta de ipſa dulcedine non tacens, L quid ait alio in loco? Præceptum domini lucidum, illu- Ibidẽ.18.c. minans oculos: Timor domini caſtus permanens in ſeculũ ſeculi. Iudicia domini vera, iuſtificata in idipſum: deſiderabilia ſuper aurum & lapidem precioſum multum, & dulciora ſuper mel & fauum: Etenim ſeruus tuus cuſtodiet ea, in cuſtodiendo illa retributio multa. Et bonitas bonitatis. Bonum ac perfectum donatum deſurſum eſt à patre luminum: nullus tamen nunc bonus eſſe Iacobi.1.b. poteſt, niſi qui primò fuerat malus. Nullus bonitati ſuæ aſſignet quod habet, aut vendicet ſibi quaſi proprium quod à deo accepit. Quando fuit homo bonus, qui in iniquitatibus eſt conceptus? quando bonũs, qui quum R[illegible] peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, & ita in ómnes homines pertranſiit? Quando bonus, quibus graue iugum ſuper filios Adæ *à die exitus* eorum vſque in diem ſepulturæ, *quæ eſt mater omniũ?* quando bonus, *cùm Apoſtolus bonum ſe dicere* non auſus eſt, *clamans, & gemens, & ſuſpirans,* Miſer ego ho- Ibidem.7.d mo, *quis* me liberabit de corpore mortis huius? Qui eſtis boni, aſſignate illud dono dei: & nolite illud vobis aſſumere quod donatum eſt vobis, ne perdatis quod ha- 1.Cor.4.b. betis, & dicat vobis veritas, Quid habetis quod non ac M cepiſtis? & ſi accepiſtis, quid gloriamini quaſi non acceperitis? Aſſignate ergo deo bonitatem, & dicite quod modò cantauimus, Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo domine, ſecundum verbum tuum. Bona confeſſio ſeruitutis, ſi impleatur legitimè in timore, vt exultet cor cũ ſecreto mœrore. Qui ſeruit imperatori, honorem habet magnum. Quem diligit imperator, potens eſt apud omnes homines. Videte cuius ſerui eſtis. Serui enim dicuntur à ſeruando. Si ſeruaueritis quod eſtis, ſerui boni eritis. Eſtote ergo ſerui boni ſub bono deo, quia bonitatem fecit nobiſcum cum indignis, cum reis, cum morti deſtinatis, cum tenebroſis, cum impiis fecit hanc bonitatem, donauit iſtam bonitatẽ. Nullus reus maneat ingratus, ſibi aſſumendo quaſi nõ acceperit: ſed hãc bonitatem conſeruate, charitatem dominam tenẽtes, in qua eſt vinculum perfectionis: vt hæc charitas perficiat in vobis, quæ adhuc deſunt nobis, vt exultãs de vobis eccleſia vbiq; diffuſa dicat, Imperfectum meum viderũt ocu- Pſal.138.c. li tui. Semper clamet de vobis, Filij lucis eſtis, ambulate Epheſ.5.b. dum lumen habetis in vobis, ne vos tenebræ comprehendant. Aliorum mors proficiat ad veſtram ſalutem, vt ibi congregati agnoſcatur character, illud militiæ veſtræ, quod profeſſi eſtis in eminẽti loco eccleſię: vt cùm profeſſio

Universidad de Deusto
Biblioteca

A professio & vita vestra concordauerit sibi, efficiamini
1.Pet.2.b. gens sancta, populꝰ acquisitionis in domo illa virtutis,
de qua vates eius cecinit, dicens prophetica voce, Bea-
Psal.83.a. ti qui habitant in domo tua domine, in secula seculo-
rum laudabunt te.

De eo quod scriptum est in psalmo.cxviij. In proximo es domine, & omnes uiæ tuæ ueritas. Ab initio cognoui de testimoniis tuis, quia in æternum fundasti ea, homilia.

Incerto interprete.

VEritatem prædicandam angustia oris humani non capit. Et quia silendum non est de tanta magnitudinis veritate, inquantū potest capere sensus, auribus vestris prædicamus, non quanta est ipsa veritas, sed quantum de illa dici potest. Hæc veritas ab initio fuit fundata, est, & erit. Quia verè ideo dicitur fundata, quòd in cordibus sanctorum inhæsit, in fundo cordis ibi radicata est, ibi culmescit, frondescit, fructificat, perficieturq; Cùm ista ergo prædicamus, sancta corda ædificamus, proficiētia docemus, initiatis cor
B dibus eam ostendimus, prodest omnibus: in nostra prędicatione pulsat aures humanas, vt in corde faciat māsionem. Hæc veritas, tres sunt syllabæ, & septem literæ: quia in septima die requieuit deus ab operibus suis quæ fecit. Et quia in ipsa veritate requieuit deꝰ, ideo requieuit ab omnibus operibus suis. Cùm in nobis illā videt firmatam, radicatam, dilatatam: cùm nominamus illā, requiescimus in illa: cùm loquimur de illa, delectamus illam: cū prędicamus illā, descendit ad memoriam nostram vt ibi faciat mansionem. Hæc ergo veritas impugnat falsitatem, repellit aduersitatem, vana non admittit, temporalia & caduca odit: & quia est veritas, semper est veritas. Redeamus ad id quod proposuimus, cōtexētes versus hymni, quem modò cantauimus. Diximus, In proximo es domine, & omnes viæ tuæ veritas. Verè *pprè es illis, qui ita viuunt*, vt semper audiantur. Qui in lō ginquo fuerit, *audiri non potest: qui propè fuerit*, sine dilatione auditur. Propè & non longè sunt corda, quæ nō sibi, sed deo viuunt: quæ non carni, sed animæ: quæ non seculo, sed creatori. Isti propè sunt ad aures dei, intantū, vt alio loco non taceret iisdem propheta, dicens, Pro-
C pè est dominus omnibus inuocantibus eum in veritate.
Psal.144.d. Videte quia veritas vbiq; nominat, & nusquàm tacetur. Et sciatis quàm locupletata sint corda, quæ propè sunt deo, audite in alio loco quid dixerit: Propè es domine, & omnes viæ tuæ veritas. Si ergo ille facit voluntatem nostram, qui dedit ipsam voluntatem bonam, quomodo nō debet humanū cor auerti à vanitate, & facere ve
Ibidem. ritatem? Veritas vbiq; fulget. Sequitur, Voluntatē timentium se faciet. Videte quàm dulcis est, quàm amandus, quàm benignus, quàm summū bonum, vt voluntatē timentium se faciat. In tanta promissione, quę pigritia nō erigatur, quæ somnolentia non excitetur, qui cor frigidum habens non calefiat, quæ anima tepida non inflāmetur? Videte quid audistis. Voluntatem timentiū se faciet. Voluntatem faciet, quia à domino præparatur voluntas. Propè est ergo, & in proximo est dominꝰ. Geminum & in his ostendit intellectum. Et aduentum ipsius qui propè est, & iis qui inuocant eum in veritate. Nunquam est longè ab eis, qui legitimi sunt eius cultores, qui ita colunt deū, vt colantur ab eo, quia deus agricola est. Colet corda nostra, tollens spinas & tribulos, quæ mala seminauit primi hominis labes. Culta corda colūt deū, reddentes illi fructum veritatis & sanctitatis. Propè es domine, & omnes viæ tuæ veritas. Quæ sunt viæ eius? quomodo dictum est, Vniuersæ viæ domini misericor- D
dia & veritas? Viscera misericordiæ qui nō amiserit, veritatem non amittit: qui egenū sine tecto in domū suā dixerit, nudum vestierit, esurienti panem fregerit, sitienti potum dederit, prodiet quasi lux iustitia eius. Ecce viæ domini quomodo nō amittunt veritatē, quia veritas iustitiam creat, & misericordia de veritate descendit. Veritas ergo vbiq; mater est sanctitatis, nusquā offēdit, nusquam errat, non deuiat, non declinat, rectum cor præparat: quia propè est dominus iis, qui recto sunt corde. Videte quomodo proximus est dominus, & quibꝰ est proximus. Quibus? Seruientibus sibi, qui à veritate non recedunt. In proximo est dominus, & omnes viæ eius veritas: sequitur dicēs, Ab initio cognoui de testimoniis tuis. Vbiq; veritas prædicatur. Prędicatur veritas, cùm di
Gene.1.a. citur, In principio fecit deus cœlum & terram. Falsum esse non potest, quia terra erat inuisibilis & incomposita, & spiritus dei ferebatur super aquas. Et dixit dominꝰ,
Ibidem. Fiat lux. Et facta est lux. Et vidit deus lucem, quia bona est, & vocauit deus lucem, diem, & tenebras noctē. Ista E
quæ dicta sunt, de veritate dicta sunt. Sed quia ipsa veritas aliquem significabat, istū qui in proximo est, qui venturus erat in mundo, trahens post se amatores suos in-
Ioan.14.a. hærentes sibi, illum qui dixit, Ego sum via, veritas, & vita: ideo ab initio cognouit de testimonis, quia iam in principio Christus prædicabatur, qui dixit Iudæis, cùm
Ioan.8.d. interrogatus ab eis fuisset, Dic nobis aliquid de temetipso: respondit, dicens, Principiū qui & loquor vobis. In isto principio veritas intelligebatur. Gratias tibi domine, quia tria ista præstitisti nobis nosse quę ignorabamꝰ. Veritatē, quia falsitatem tenebamus: viam quā nesciebamus, per quam ambularemus: vitam, quia morti inhæseramus, & mors nobis propinata erat ab illo homine, cui
Gene.2.c. dictum est, Morte morieris. Mortuis vitā donauit, mendacibus veritatem præstitit, errantibus viam ostendit.
Psal.43.c. Nam hoc est quod dixit, Declinasti semitas nostras de via tua: id est, aduenīēs via tua, vt ipsa iter esset proficiscentiū, quæ singulares portat, duplices non fert. Arcta
Matth.7.b. enim & angusta via ipsa est, quę ducit ad vitam ęternā: lata verò & spatiosa quę ducit ad mortem, & multi sunt qui intrant per eam. Declinemus ab ista, cōuertamur ad illam vnicam & singularem viā, quæ ducit vsq; ad præ-
F sentiam dei, vsq; ad requiem, vsq; ad lucem immensam, vsq; ad chorum angelorum, vsq; ad illū quem nullus homo vidit, sed in futuro videri potest. Dicamus ergo quę dicta sunt, & redeamus ad versiculum quem diuisimꝰ. Ab initio cognoui de testimoniis tuis, quoniā in ęternū fundasti ea. Quam fundauit in æternum, nisi ipsam veritatē? Quæ est ista veritas, nisi Christus, qui finē nō habet, cui vltra mors nō dominabitur, qui vēturus est iudicare viuos & mortuos, qui vēturꝰ est separare hœdos ab agnis? Quia ipsa veritas est, quæ ducit vsq; ad secretariū iudicis. Ibi aduocatꝰ & iudex testis est Christꝰ, nec falli habet, nec fallere. Nullꝰ vitā suā vilē habeat, nullꝰ vanitatibus inhæreat. Nō potest duobꝰ dominis seruiri. Ille ser
Ibidē.6.c. uit duobus dominis, qui die it ad ecclesiā, die ad spectacula. Iste duas tunicas habet, longè est à tunica illa, quæ diuidi non potest, longè est à veste nuptiali: quia illa est vestis nuptialis, quæ non habet maculam. Nam qui die pergit ad ecclesiam, die ad spectacula, maculosam portat tunicam. Nullus seruus cum macula stans ad mēsam domini sui non proiicitur, & verberibus maceratur. Habete tunicā mundam, sicuti accepistis de baptismo. Nullus eā maculet moribꝰ suis, nullus prauitate cordis scindat tātam pulchritudinem vestis. Talem accepistis ve-

 stem in

Universidad de Deusto
Biblioteca

G ſtem in baptiſmo, qualem habuerunt angeli, qui ſeruabant dominum in ſepulchro: ſicut nix ita erat veſtis eorum. Et vos munus gratiæ tale accepiſtis, ſeruate quod accepiſtis. Qui polluit veſtem iſtam, lachrymis lauet, à malis ſeparet, confeſſionem deo celebret, & correcta vi
2. Cor. 6. c. ta iam non redeat ad vomitum ſicut canis. Quæ ſocietas luci ad tenebras, aut quę pars fideli cum infideli, quę autem conſonantia Chriſti ad Belial? Non debetis filij eccleſiæ deprauari in vanitatibus ſpectaculorum. Eccleſia fœtorem veſtrum non portat, non poteſt inquinari de ingreſſu veſtro, gemit ad deum, quia tales videt filios ſuos. Quotidie cõtremiſcit, ne iraſcatur deus, & pereatis de via iuſta. Vel ipſa ſigna agnoſcite, quia æreũ factum eſt cœlum, & terra ferrea. Iracũdiam dei ipſa elementa loquuntur. Filij hominum quouſq; graues corde,
Pſal. 4. a. vt quid diligitis vanitatẽ in ſpectaculis, & quæritis mẽdacium in hiſtrionib⁹? Scitote quoniã admirabilẽ fecit dominus omnium animam non recedentem de eccleſia. Exauditur anima dum clamat ad deum, dum non re
Apoca. 3 c. cedit à deo. Nolite eſſe tepidi, ne euomamini ex corde
H dei. Dixit ipſe per prophetã, quia neq; frigidus, neq; calidus es, atq; vtinã vel frigidus eſſes, aut calidus: ſed quia nec frigidus, neq; calidus, euomam te ex ore meo. Noſtrum officiũ implemus, qui de veritate vera loquimur. Vos ſi ingreſſi eſtis ad ſtationem medici, vt vulnera curetis, dolete vulnera veſtra. Medicamentis impoſitis, putredines purgentur: creſcat ſanitas, vt vidẽs correctionem veſtram, gaudeat eccleſia de filiis ſuis: quia vbi abũ
Roma. 5. d. dauit peccatum, ſuperabundauit & gratia.

De eo quod ſcriptum eſt in pſalmo. cxxi. Fiat pax domine in uirtute tua, & abundantia in turribus tuis, Homilia. Incerto interprete.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus, qui voluit oſtendere viam recentem, per quam & in qua incederemus ſine ceſſatione: oſtendit & doctrinã ſalutis, *in qua peruenietemus ex captiuitate peccatorum ad plenitudinem virtutum. Audite fratres dilectiſſimi* primam beatitudinem in octo beatitudinibus, quas dominus commemorauit in ſancto euangelio, hãc poſuit
Matth. 5. a. dicens, Beati pacifici, quia filij dei vocabuntur. Et venit in articulo paſſionis ſuæ, quam hæreditariam miſit toti
I mundo, dicens: Pacem meam do vobis, pacem meam
Ioan. 14. d. relinquo vobis. Nam modò hoc cantauimus ex verbo prophetico, dicens, Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Propter fratres meos, & proximos meos loquebar pacem de te. Iſta pax multipliciter intelligitur. Eſt & pax malorum. Sed pax noſtra ita nobis cõcordat, conquadrat, ita vndiq; lucet, vt totum concordet, ſplendorem poſſideat, totam claritatem obtineat. Audite quæ eſt pax noſtra. Chriſtus eſt, qui tollit parietem inimicitiarum, qui erat inter nos & deum, & recõ-
Ephe. 2. c. ciliauit nos patri. Quia ipſe eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum. Ecce radix pacis noſtræ. Exinde ſurgit, vt pacem habeamus cum omnibus hominibus. Suſtineamus inquietos, arguamus ſuperbos, corrigam⁹ elatos, toleremus infirmos: cùm iſta fiunt, fœcundatur in nobis pax. Surgit alia pax, vt non litiget caro noſtra contra animam noſtram. Subdantur omnes voluptates & ſtimuli carnis: quæ militant contra nos, & poſſident membra fragilia. Exagitant habitatorem, qui eſt ſpiritus noſter.
Gala. 5. c. Spiritus concupiſcit aduerſus carnem, caro aduerſus ſpi
Ibidem. ritum. Hæc enim ſibi inuicem aduerſantur, vt nõ ea quæ volumus, faciamus. Videtis quanta eſt diſcordia cũ ſpiritu & carne? Cùm ergo iſta ſubdita fuerit ſpiritui, tunc erit pax. Nã audite illum, qui bellum gerebat in corpore ſuo, quomodo ſine verecũdia exclamat, dicẽs (cùm iam K
Roma. 7. d. præterita diceret, & miſerias carnis nõ taceret) Infœlix
Ibidem. c. homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Præmiſerat enim, & dixerat, Scim⁹ enim, quia lex ſpiritualis eſt, ego carnalis ſum, venundatus ſub peccato: quod enim operor, ignoro: non enim quod volo, hoc facio. Si autem quod nolo hoc ago, conſentio legi, quoniam bona eſt. Nunc autẽ iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Scio enim, quia non habitat in me, hoc eſt, in carne mea, bonum: nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Igitur legem mihi volenti facere bonum, quia malum mihi adiacet. Condelector enim legi dei ſecundum interiorem ho- Roma. 7. d.
minem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me ſub lege peccati, quæ eſt in membris meis. Et, vt dixi, redit in ſe, & ad ſe, & videt fœneam carnem caſibus plenam, caducam, minus ſtabilem, & exclamat rugiens à gemitu cordis, dicens: Infœlix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et confugit ad illam ſingularem miſericordiam, dicens: Gratia dei per dominum L
Ibidem. noſtrum Ieſum Chriſtum. De iſta ergo pace quam videbat propheta, ſano cordis oculo dicebat, Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Tunc res gradibus interioribus ordinatæ ſunt, nec poſſunt aſcendi vſq; ad ſummum, niſi gradatim. Tunc ergo erit abundantia virtutum in nobis, ſi tranſierimus vicia, & ſaltus fecerimus à malis, & gradibus aſcenderimus ad virtutes, vt ſcala illa virtutum perducat nos vſq; ad abundantiam turris, id eſt plenitudinem virtutis (ἀναβαθμὸς, βαθμός, enim dicitur gradus.) Gradus faciebat, quando in virtutibus tripudiabat Dauid, in victoria triumphabat, de viribus ſuis non præſumebat, & totum quod erat, deo aſſignabat. Nam vicit homo iracundiam per manſuetudinem, primum gradum aſcendit. *Reconciliatus eſt fratri propter pacem: humiliauit ſe, ne inuiſcata mẽte deo munera offerat cum inimicitia fratris.* Quartum gradum *aſcendit, qui vicit* tenacitatem ex diſpenſatione *pauperum* permanens in largitate. Per pietatem quintũ gradum aſcendit. Qui malum pro malo nõ reddit malis, ſextum gradum aſcendit. Qui orat pro inimicis, ſe- M
ptimum gradum aſcẽdit. Qui paratus eſt amittere ſubſtantiam ſeculi ex amore dei, octauum gradum aſcendit. Qui obtinet charitatẽ, in caput turris peruenit. Iſta eſt ergo abundãtia, de qua dicebat propheta, ſicut & modò cantauimus, Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Sequitur, *Propter fratres meos, & proximos meos loquebar pacem de te.* Qui ſunt fratres noſtri, niſi quos demonſtrauit ipſe ſaluator, cùm mater eius & fratres ante ianuam ſtarent, & nunciatum ei fuiſſet, Ec- Lucæ. 8. c.
ce mater tua, & fratres tui ſtant foris, quærẽtes te videre? Et ne videretur ab aduerſariis carnem magis proximam ſibi amare, quam ſuſceperat: non ex indigẽtia, ſed ex voluntate ait dicẽti ſibi, Et quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum in diſcipulos, di
xit, Hi ſunt mater mea, & fratres mei. Et qui fecerit vo- Matth. 7. c.
luntatem patris mei, qui in cœlis eſt, ille mihi frater, ſoror, & mater eſt. Ergo propter iſtos fratres noſtros, & propinquos noſtros, non carnis propinquos, non fratres ſeminis iſtius corporis: ſed illos fratres, qui voluntatem dei faciunt, qui vitam ſtudent habere purgatam, qui diſplicent ſibi, & placent deo. Propter iſtos fratres, & propter iſtos propinquos loquimur pacem, & quærimus bona à deo. Sic enim ſequitur, Propter fratres meos, & proximos meos loquebar pacem de te.

Ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Ergo iſte dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui eſt caput
Coloſ.1.c. noſtrum, de credentibus ſibi dicebat, & ſibi inhærentibus. Et nos poſſumus dicere in charitate Chriſti de ſeruis dei pudicis, ſanctis, & immaculatis, qui ſunt fratres noſtri, ſi tamen viuamus ſicuti vixerunt, vel ſequamur veſtigia eorum, qui ita viuunt, vt audeamus dicere fratres de bonis, qui ſumus mali. Sed in nomine Chriſti non deſperamus nos quotidie in melius proficere, & eſſe boni, qui aliquando fuimus mali, & dicere cum bonis, Propter fratres meos & propinquos meos loquebar pacem de te. Ecce modò loquimur pacem de deo, vt ſuperiùs ſignificauit pacem illam multiplicem, ſyluoſam & ſpacioſam, quo ſe omnis homo tranquillus tollit, & ab æſtu iſtius ſeculi ſub vmbra opaca & condenſa requieſcit. Ibi enim ſub vmbra eius cùm requieuerimus, & fuerimus, & manſerimus, loquemur pacem de deo. Vbi pax eſt, tempeſtas nulla eſt, obſcuritas nulla eſt, nox nulla, tenebræ nullæ. Hæc eſt pax clara, modeſta, ſimplex, idonea, fundata. Ergo fratres tenete pacem, poſſidete charitatem, permaneat vobiſcum pax iſta. Sed nũc
B dat ſe amicis ſuis, qui omnes delectationes, voluptates, cupiditates, aduerſitates vincunt, calcant, aſcẽdunt, perueniunt. Si agnouiſtis expoſitos verſiculos, quos modò propitio deo pro ſalute noſtra cantauimus, eritis imitatores: & non tantùm doctores, ſed factores. Dicamus
1.Cor.11.a. quod ait Apoſtolus, Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti: quia ſancta imitatio quàm bona, vt vſque ad ſocietatem Chriſti perueniat. Fiat ergo in nobis pax in virtute eius, non in viribus noſtris, vt iam non litigent duo in corpore noſtro, id eſt caro & ſpiritus: ſed ſubdatur caro ſpiritui, vt in agone contendentes, ab omnibus erroribus abſtineamus, vt iam ſequamur ad palmam ſupernæ vocationis dei, præterita obliti, in ea quæ antè extenti, & occurrat nobis iam non certantibus, ſed victoribus brabium illud æternitatis, corona immortalitatis, quã præparabit deus metuentibus ſe, Amen.

Homilia in pſalmum.cxxii.
Incerto interprete.

ATTE *te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlo.* Proſunt nonnunquam ſupplicia, & tribulationum ſarcinis animi ſæpius corriguntur. Ecce enim
C Iudæi, qui ſemper habebant oculos infixos in terra, qui humilia cogitabant, qui Aegyptiorum, & Aſſyriorum confidebant auxilio, qui murorum propugnaculis tegebantur, qui cumulo fulgentis auri tumebant, poſt captiuitatem ſuam, poſt ruinam patriæ omnibus priuati deliciis, ad inuictam dexteram confugerunt, & terrenis cogitationibus ſpretis excelſa poſtulabant, & euerſo tẽplo ad cœlũ oculos eleuauerunt, & de cœlo dei miſericordiam flagitabant, & de deo ſubſidium ſuæ captiuitatis implorabant. Et nemo miretur quòd deus dicitur in cœlis habitare: non enim tanquam concluſus eſt alio loco, nec aliquibus limitibus occupatus, ſed cœleſtibus poteſtatibus requieſcens. Nã & in hominibus habitare
2.Cor.6.d. dicitur, ſicut ait: Inhabitabo in vobis, & inambulabo in vobis. Igitur iſti apud Barbaros multarũ ſectarum imbuti ratione, valuerunt ſcire, quòd vbique deus ſubuenit inuocatus, & eam propheta nouam conuerſationem, id eſt, eccleſiæ iam radiare perſpicit, & locorum obſeruationem ſenſim, & figuratim imitandam eſſe teſtatur.

Sicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum, & ſicut oculi ancillæ in manibus dominæ ſuæ: ita oculi noſtri ad dominum deum noſtrum, donec miſereatur nobis. Perſpice ſtabilem reuerentiam, incommotam fidem, non paruo tempore ſeſe rogaturos pollicentur, ſed perenni deprecatio-

ne ſeruaturos oſtendunt: & ideo ſe ſeruulis comparaD runt, quibus omnis ſpes in dominorum cura conſiſtit, nec aliunde præſidium eſt. Quippe cùm ſine dominorum ſolicitudine alimoniam ſibi præparari, veſtimenta ſuppeditari, omnemq; commoditatis curam nõ deeſſe confidunt. Et hæc à domino donec receperint, non recedunt: & cùm acceperint, gratias confitentur, & hæc perpetuò gerunt. Dauid igitur demonſtrare feſtinans, quòd à deo ſolo ſolatium poſtulant, & quòd perpetuò deprecantur, & quòd nulla ſpe niſi dei miſericordia eõ ſolantur, & quòd ſua bona tanquam ſeruorum peculia ipſi debentur: poſui ſerui & ancillę perſonam, & qui anteà inuitabantur ad deum, & nimio elati faſtidio, non obtemperare curabant, ſola calamitate corriguntur, & captiuitate mutantur, & ſe ab eo nunquam receſſuros pollicentur, donec eis miſericordiam mereantur. Donec, inquit, miſereatur nobis. Non dixit, donec mercedem reddat, aut donec vicem reſtituat: ſed, donec miſereatur nobis. Et nos ergo continua deprecatione debemus inſiſtere, etſi acceperimus, etſi non acceperimus, ta
E men non recedamus. Nam cùm hoc facis, incunctanter accipies. Nam ſi illius impij iudicis agreſtem mentem Lucæ.18.a. vnius viduæ aſſidua verba flexerunt: tu quam veniam poteris promereri, ſi ad fundendas preces aliquo fueris faſtidio ſuperatus? inſpice famulos dominorum veſtigiis inhærentes, & in ipſorum nutu ſolicita obſeruatione pendentes, hos imitare, hos ſequere. Obſequium domino, quod debes, exolue, & ſeruitio tuo eum placare feſtina, & omnia prætermittens illius præcepta conſerua, & facilè poteris ſentire quæ poſcis. *Miſerere nobis domine, miſerere nobis: quoniam multum repleti ſumus deſpectione. Multum repleta eſt anima noſtra.* Vidiſti mentem dolore contritam, ſaluari ſe miſericordia deprecatur, & ingenti ſe mole ſupplicij laborare proclamat. Sicut & Daniel ait: Quoniam diminuti ſumus vltra omnes gentes ſuper terram. Hoc & Iudæi clamabant, Omnes terminos calamitates exceſſimus, amiſimus patriam perdidimus libertatem, ſeruitutis iniuria ſubiugamur, captiuitatis vincula ſentimꝰ, barbarorum tenemur obſequio, contempti viuimus, ſuſpecti anhelamus, fame cõterimur, ſitis rabie laceramur, omne tempus tormentis exemptum eſt: ideo ſubueni, miſerere, multum repleta eſt anima noſtra. Et ipſa, inquit, anima iam de- F
fecit calamitatum continuatione tantarum. Et multi quidem tolerabiliter patiuntur aduerſa, nos autem etiã ſolatium ſufferentiæ amiſimus, lugemus, lachrymamus, lamentatione conterimur. Et quoniam datis ſibi honoribus non ſunt vſi competenter, ſed largitatis beneficiis abuſi vixerunt, contrariis corriguntur. Et hoc deus vbique facit. Sic & Adam, cùm paradiſum vtiliter habitare noluiſſet, pulſum è paradiſo emendauit, & coniugem pari honore gloriatam, poſteà ſeruitute deterioratam, vtilem, meliorẽmque conſtituit. Sic & Iudæos libertate ſuperbos, deliciis faſtidioſos, iugo reddidit ſeruitutis, vt captiuitati dediti, & iniuriis traditi corrigantur. *Opprobrium exprobrantium, & deſpectio ſuperbis.* Hoc frequẽter admittitur, hoc quotidie comprobatur. Semper ſuperba cogitantes, repentina humilitate obruuntur. Nihil enim ſuperbia deteſtabilius, nihil arrogantia crudelius reperitur. Propter hãc tẽtationes, propter hanc dolores, propter hanc gemitus, propter hanc mortale corpus eſt, propter hanc cordibus ſolicitudines ingeruntur, vt anima vndique tormentis obſeſſa, & crebris effrenata ſuppliciis, ſuperbiæ cacumina derelinquat. Non ergo ſufficit, ſi aduenientè forſitan

Universidad de Deusto
Biblioteca

G aliqua tentatione terreamur, cùm ſcimus hanc eſſe pro nobis: ſed prophetæ verba teneamus, qui dicit: Bonum
Pſal.118.i. mihi domine, quòd humiliaſti me, vt diſcerem iuſtificationes tuas. Calamitatem pro remedio,& vulnus pro medela ſentiamus. Et tentationem prodeſſe noſcamus, vt refici quieti poſſimus, per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, viuẽtem,& regnantem, cum patre & ſpiritu ſancto, in ſecula ſeculorum, Amen.

De eo quod ſcriptum eſt in pſalmo.cxlij.
Non intres in iudiciũ cum ſeruo tuo domine, quoniam non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis uiuẽs. Homilia
Incerto interprete.

Pſal.35.b. IVdicia domini ſicut abyſſus multa. Altitudinem, & profunditatem, & latitudinem in dei cogitatione quicunque attingere voluerit, an-
Eſaiæ.40.c tè deficit quàm proficit. Nam quis illi conſiliarius fuit? aut quis illi primò dedit, & retribuetur ei? aut quis nouit mentem domini? Ergo quia abſcondita ſunt à nobis
H pro nobis, quia ideo abſconduntur, vt deſiderentur: dicamus deo, ſicuti modo cantauimus, Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo domine, quia non iuſtificabitur in
Prou.20.b. conſpectu tuo omnis viuens. Quis caſtum ſe gloriatur habere cor, aut mundum eſſe à peccatis? Hìc modò eriguntur peccatores,& dicunt, Ecce Apoſtolus dixit, quia nemo hominum poteſt caſtum ſe dicere habere cor. Audi,& quod audis intellige. Noli ad tuum ſenſum, vel ad tua facta deducere teſtimonia recta. Quod dixit, Quis caſtum ſe gloriatur? Non dixit non eſſe caſtum cor, ſed non gloriari de caſto corde. Et mundum à peccatis omnino hominem eſſe non poſſe, hoc poſſum acquieſcere, quia ſunt leuia peccata, perquàm leuia, vt oratione quotidiana purgentur. Et ſi fortè etiam ipſa purgẽtur, ne *in illis* veteraſcamus, ſaltem illa de præteritis, de ætatis, *puerilitatis, pubertatis, adoleſcentiæ*, quis ſe dicit eſſe mundum à peccatis. Ergo quia de præteritis ſeu per ignorantiam, ſeu per ætatem infœlicem, callidam, inordinatam, cæcam offedit deum: Nemo ergo glorietur mundum ſe eſſe à peccatis, etſi proficiens elongauerit à peccatis. Ergo mens Chriſtiana cùm proficit in id
I quod propoſuit, maximè ſecundum deum non debet gloriari, & tamen gloriari, non in ſe, ſed in domino,
1.Cor.1.d. Nam ſic dixit Apoſtolus: Qui gloriatur, in domino glorietur. Ergo de meritis ſuis nihil aſſignare ſibi debet, niſi peccata, quæ ſunt propria noſtra: cæterùm virtutes & actio purgata, cœlitus datur hominibus. Donatur
Iacob.1.c. à deo, Quia omne donum optimum, & lumen perfectũ deſurſum eſt deſcendens à patre luminum. Ergo dicamus, Ne intres in iudicium cũ ſeruo tuo domine, quoniam non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuẽs. In vita iſta tentationis videmus, quod nolumus: audimus, quod nolumus: loquimur quomodo nolumus, ambulamus vbi nolumus: totum ad quod nolumus, venimus. Sed tamen in id quod nolumus, cum victoria peruenimus ad quod nolumus. Pugnandum eſt ergo in omnibus malis ſuggeſtionibus, luctandum eſt cum deſideriis: negandæ ſunt carni voluptates ſuæ, vt ſeipſa ſubdat homini interiori, id eſt animæ, vt ſit pax in domicilio cordis. Et iam fratres excutite pigritiam, feruete in
Ioan.12.f. ſpiritu ſancto. Inflammamini vt in luce ambuletis, ne
Rom.13.c. tenebræ vos comprehendant. Nolite gloriari in vobiſmetipſis, reddite debita. Quæ ſunt iſta debita? Nemini quicquàm debeatis, niſi vt inuicem diligatis. Hoc ergo debetis debitum reddere: Eſtote quod non fuiſtis, habete charitatem, inſerite manſuetudinem: cæteræ virtutes K
ſubſequantur, vt ſit mens veſtra librata & menſurata. Qui carni viuunt, deo placere non poſſunt. Qui plus di Ibidem.8.b.
ligunt carnem ſuam, quàm creatorem carnis ſuæ, malè viuũt. Viuite cum deo, ambulate cum deo, obtemperate deo. Seruite domino in timore, & exultate ei cũ tre- Pſal.2.c.
more. Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur dominus, & pereatis de via iuſta. Quanta eſt vita noſtra infœlix, miſera, quæ quotidie ad nõ eſſe tendit, maximè quia dies exitus noſtri occultatus eſt à nobis: non eſt omnium naſci, creſcere, & ſeneſcere. Sed ideo occultantur dies noſtri, vt vinamus cauti, ſoliciti. Ne ſubitò occurrat mors *incerta*, & prꝛeoccupent peccata, & perueniatur ad pœnam, tempus eſt *curationis*, tẽpus eſt correptionis, & recipiendæ ſalutis. Nullus ſedeat nõ curatus, nullus remaneat vulneratus. Si dolent facinora, currite ad medicum: ſi agnoſcitis quæ feciſtis, celebrate confeſſionẽ. Erubeſcite de præteritis, vt dicatur vobis ab Apo-
Rom.6.d. ſtolo, Quem enim fructum tũc habuiſtis, in quibus nũc erubeſcitis? Finis peccatorum mors. Nos verò in nomi- L
ne Chriſti liberati à peccato, ſerui autem facti deo, habemus fructum noſtrum in ſanctificatione, finem verò vitam æternam. Beata vita, quæ ſic viuit, vt talem limitẽ inueniat, talem portum acquirat, talem ciuitatis ingrediatur portam, vt ibi iam non peregrinus, ſed ciuis gaudeat. *Ibi iam non pugnæ præcedunt, & prælia, & bella,* ſed tantummodo victoria cùm palma recipitur. Hæc ciuitas tunc dabitur, quãdo dicetur bonis, ſanctis, piis, im-
Matth.25.b maculatis, caſtis, Intrate in gaudiũ domini veſtri. Vox iſta, promiſſio iſta cùm prædicatur, non vileſcat, nõ tepeſcat infidelibus. Quomodo panis quotidie in oculis nouus efficitur eſurientibus, ſic promiſſiones dei nouæ ſint audientibus. Dicite ergo, Ne intres in iudicium cũ ſeruo tuo domine, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens, Magna humilitas, magna *ſapientia*, magna prudẽtia, vt ſciat *viuẽs ſic ſe poſſe viuere, vt ſibi ſit accuſatus, & deo excuſatus. Quia iuſt⁹* in primordio Prou.18.c.
ſermonis, ſui accuſator exiſtit: cùm venerit aduerſarius, confundetur. Accuſate vos de præteritis facinoribus veſtris, ligitimè confitemini deo: & iam nolite peccare, ne quid vobis aliud contingat deterius. Cùm vobis prædico, me compungo: cùm vos cõpungo, & meipſum agno M
ſco, quia homines ſumus exigui & nulli. Non poſſumus gloriari in iſto quod quærimus adhuc eſſe: nec poſſum⁹ exaltari, ne perdamus quod videmur eſſe: Quia ſuper- Iaco.4.b.
bis deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

Homilia in pſalmum.cl.
Incerto interprete.

LAudate dominum in ſanctis eius. Alius inquit, in ſanctos eius: alius, in ſanctificatione eius. Aut de populo hic ait: aut propter vitam ſanctam, & viros ſanctos: aut propter ſacerdotiũ. Vide, liber quo fine concluditur, & qua iuſtitia terminatur agnoſce. Habuit de gratiarũ acceptione principium, & terminũ de gratiarũ actione ſortitur. Ita enim decet, ſic conuenit. Debemus benedictione ſemper & operũ, & orationum
Coloſ.3.c. principia, finesq; munire. Et ideo Paul⁹ ait: Omne quod facitis in verbo, aut opere, gratias agẽtes deo patri. Ideo & orationis noſtræ profertur inde præfatio: nã dicẽtes,
Matth.6.a Pater noſter, de cõceſſis beneficiis gratias cõfitemur, & diuinas largitates huius vocabuli nũcupatione mõſtramus. Nam qui dicit patrem, etiam filium cõfitetur, deſignat iuſtitiam, ſanctitatem, redemptionem, peccatorum remiſſionem, conceſſionem ſpiritus largitate. Nã hæc debent omnia præparari, vt frui adoptione poſſimus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A simus,& meritò patrẽ inuocare valeamus. Mihi autem etiam aliud significare putatur,dicens: In sanctis eius: id est, propter sanctos suos, quia talem humano generi conuersationem patefecit,vt homines angelos demonstraret. Et ideo postquàm dixit, in sanctis eius:addidit, in firmamento virtutis. Et aliud eum sentire arbitror, Psal.148.a sicut in priori psalmo. Nam & sicut ibi ait:Laudate eum omnes angeli eius,hoc & hìc facit,dicens:Laudate eum in firmamẽto virtutis eius, qui estis in firmamẽto eius. Nec cessabunt benedictionis suę participes cœlestes accipere potestates. *Laudate eum in uirtutibus eius.* Alius ait per potentiam eius, propter virtutem eius, propter mirabilia eius,propter fortitudinem eius:quę per terrestres,& cœlestes potestates quæ communiter, quæ sigillatim,quæ perpetuò demonstratur. *Laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius.* Sed dicis,quemadmodum laus poterit eius magnitudini coæquari? Non hoc ait,sed vt eius magnitudinem cogitans,inquantum possis,ad eius laudes animosus accedas,& licèt digna tanti amplitudini benedictio professione quieuerit,hac tamẽ tantæ consideratione virtutis, orationem laudis debemus agere. Vidisti animi religiosum desiderium? Vidisti inflammatam mentem, pia contentione humanam B velle fragilitatem superare, & terra quodammodo derelicta, ipsius cœli altitudinem affectare, & sese deo affectione nimia coniungere, festinare? *Laudate eum in sono tubæ*:alius ait,*per sonum cornu. Laudate eum in psalterio & cithara*:alius ait,*in nabla,& lyra. Laudate eum in tympano & choro,laudate eũ in chordis & organo*:alius ait,*& cithara. Laudate eum in cymbalis bene sonantibus,laudate eum in cymbalis bene tinniẽtibus*:alius ait,*designationibus. Omnis spiritus laudet dominum*:alius ait,*respiratio cuncta moueat organa.* Sonos commemorat vniuersos, vt ex omni parte mens humana laudis ardore succensa, & diuersis sonorum mysteriis inuitata,benedictionis verba percantari festinet: Et sicut Iudæi iubebantur omnis organi sono laudare dominum: sic nos omni corpore laudare properemus,oculis,lingua,auribus,manibus,hoc debemus efficere. Et sic homo cithara,corde,membro, & sonos canticorum conscientiæ imitetur affectu,& animus magister attendat,& pulset pectora,& sonus reddetur ad cœlum. Ideo Rom.12.a & Paulus dicebat: Præstate corpora vestra sacrificium C viuum,beneplacitum,rationabilem culturam deo. Oculus deo præstat obsequium,si turpia declinet aspicere. Et lingua merebitur præmium suum, quando benedictionibus occupatur. Et auditus placebit deo,si se detractionibus non patitur commisceri. Et mens eleuatur ad cœlum,si malis conscientiis non polluatur. Et pedes laudare deum poterunt,si cursum suum ab omni malitia reuocare festinent. Et manus benedicunt,si rapinis renunciauerint,si ad misericordiam properauerint. Sic facit homo citharam omni parte perfectam, sono spirituali decoratam,cœlesti placiturã auditui. Nam Iudæis ideo diuersos sonos fuerat habere permissum,propter infirmitatem cordis sui,vt organis saltem immutati,ad charitatem inuitarentur. Et diuina permissione fuit, vt qui delicioſis mentibus tepida cogitabant, & dissimulationis negligentia premebantur voluptariis conuersationibus inhærentes,sic saltem aliquid spernerent vanitatis. Et quid est cymbalis? Designatione psalmi. Nõ enim tantùm sono vtebantur cymbalorum, non tantùm citharis delectabantur,sed cum cymbalis,cum tuba, cum cithara, psalmos quoque cum sua designatione cantabant. Et labor ille,ac voluntatis instantia lucrum,commodúmque portabat. *Omnis spiritus laudet dominum.* Et quia cœlestes potestates nominat, & quia populum exci D tauit vniuersum,quia organa cuncta cõmouit,omnèmque ad laudem naturam incitauit,viros & fœminas,senes & iuuenes,pueros & infantes,& omnes vndiq; mũdum habitantes, ad canticum benedictionis hortatur, & hìc semina noui testamenti dispargens. Laudemus ergo deum,& agentes gratias, nullis momentis deuincamur horarum, sed verbis, & rebus sacrificium benedictionis offeramus. Hoc ministerium congruum est, hoc angelorum summæ conuersationis imitatur obsequium. Et si laudando eum inuigilamus, etiam futuris bonis perfrui poterimus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,& dilectio patris, & sanctificatio spiritus cum omnibus nobis, Amen.

Sermo diui Ioannis Chrysostomi super illud Sapientiæ, Iustorũ animæ in manu dei sunt &c. Sap.3.a

IVstorum animæ in manu dei sunt,& non tanget illos tormentum. Visi sunt oculis insipiẽtium mori,& æstimata est malitia exitus illorum,&c. Qui sanctorum merita religiosa charitate miratur,quique iustorum glorias frequenti laude colloquitur:eorum mores actus,atque iustitiam imitetur. Quoniam quem delectat sancti alicuius meritum,delectare hunc debet pari cura cultus dei & obsequiũ. Quare aut imitari debet,si laudat: aut laudare non debet, si imita E ri detrectat: vt qui alium laudat,se laudabilem præstet: & qui sanctorum merita admiratur,mirabilis ipse vitæ sanctitate reddatur. Nam si propterea iustos fideleſque diligimus,quòd in ipsis iustitiam fidémque suspicimus: possumus nos quoque esse, quod sunt, si faciamus ipsi, quod faciunt. Neque enim difficile nobis est,quod ab ipsis geritur,imitari:cùm sine precedenti exemplo ab antiquis talia gesta conspicimus,vt non ipsi aliorum æmuli redderentur,sed æmulãdæ virtutis seipsos nobis prę-berent exemplum,vt dum nos ex ipsis,ex nobis alij proficiunt:sic Christus in suis semper in secula sanctus laudetur. Vnde ab origine mundi innocens Abel occîditur, Enoch deo placens transfertur, iustus Noë inuenitur,Abraham fidelis probatur,Moyses mãsuetus dignoscitur,Iesus† castus,Dauid lenis,Helias acceptus,Daniel †Iosue filius Nun. sanctus,tres pueri victores redduntur: apostoli discipuli Christi credentium magistri habentur. E quibus eruditi confessores fortissimè pugnant, martyres perfecti triumphant, & Christiani semper exercitus diabolum deo armati debellant. In istis semper diuersæ virtutes, F dissimiles pugnæ,gloriosæ victoriæ. Vnde tu Christiane delicatus es miles, si putes te posse sine pugna vincere, sine certamine triumphare. Exere vires,fortitudine dimica, atrociter in prælio concerta. Considera pactum, conditionem attende,militiam nosce:pactũ,quod spopondisti:conditionem,qua accessisti:militiam, cui nomen dedisti. Hoc enim pacto quos miraris cuncti pugnarunt, hac conditione vniuersi vicerunt, hac militia triumpharunt. Denique considera te,præsente deo,cum hoste pugnare. Fauet ille,vt vincas: fauet dominus, vt obtineas. Cùm pugnas,adest: cùm dimicas,præsens est. Tantùm enim virium de eius presentia concipis,quantùm inimico debilitatis accidit. Tu erigeris per virtutem, hostis incidit in debilitatem: tibi arma diuinitus monstrantur,illi malitiæ tela franguntur. Tibi conspectus dei virium adhibet incrementa:hosti præsens maiestas adimit nocendi venena. Tibi angeli plaudunt,illi formidinem adhibent:tibi fortitudo tribuitur, illi malitia infirmatur. Quibus tu foueris,ille opprimitur:quibus tu erigeris,ille prosternitur. In tua pugna,dominus congreditur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

G congreditur, dominus dimicat, dominus præliatur, & victoria tibi ascribitur. Certamen tuum dei certamen est, prælium tuum Christi est prælium. Quid trepidas, quid formidas, quasi tua virtute deuincas? Prende arma, procede in bellū, fortiter dimica, vt dimicanti adsit ille, qui vinci non nouit. Non potest imperatorem promereri, qui hostem à se noluerit superari. Non potest regi esse acceptus, qui hosti fuerit lenocinatus. Nec enim hostem poterit vincere: nisi qui atrociter voluerit dimicare. Victoria militis, peremptio est hostis: & peremptio hostis, gloria est imperatoris. Deniq; in certamine Christiano aut superstes miles prostrato hoste beatus de prælio redit, aut hostem victor moriendo deuincit. Fœliciter enim vincunt, qui post victoriam vinci non norūt. Fœliciter vincit, qui & diabolum & mundum post victoriam derelinquit. Fœliciter vincit, qui proficiscens è mundo diabolum, quem in præsenti deuicit, in futuro cum domino iudicabit. Alios enim post vnum certamen ad alias victorias dominus seruat, alios consummato martyrio iam coronat, alios victores retinet in exemplum, alios iam perfectos transmittit ad cœlum, alios frequēter desiderat videre certantes, alios passione iam meritos imponit regnis cœlestibus triumphantes: vt imperatoris Christi ab omnibus dignatio collau
H detur, qui in suis & semel & frequenter hostem deuincit: & quem, quomodo pugnare viderit, munerabit, tantùm contra hostem excitetur animus, exeratur virtus, deuotio præparetur, vt procedens miles ad bellum, vel primo prælio coronetur: vel frequentibus trophæis, palmarum numero honoretur. Sic dimicarunt Christiani, quos diligere consuesti: sic præliati sunt, quos semper a-
Dan.3.c.d masti. Deniq; tres pueri in Chaldæa, Barbari regis dum terrores despiciunt, formidines calcant, minas contemnunt: sic eundem regem cum suis ignibus deuicerunt. Daniel quoque cultor dei, amator iustitiæ, veritatis defensor, dum in adhęrendo deo, regis edicta contemnit: sic & leonum rabiem vicit, & de inimicorum interitu
Acto.3.a exultauit. Petrus & Ioannes apostoli ad adorandū deum, hora nona templum Salomonis ascendūt: claudum curant, virtutem faciunt, quinque milia hominum prędicando acquirūt. Vnius cura, multitudinis salus efficitur.
Ibidem.4.a Vnus enim curatur, sed multorum salus acquiritur: vexato sanitas redditur, sed prauitas in obduratis corrigitur. Ascendunt apostoli dominum deprecari, sed preces
I claudi non poterant aspernari. Præueniuntur precibus preces: rogantem Claudum rogaturi antè audiūt, quàm precarentur: nec permittit claudus orare illos, quos petit: nisi prius acciperet, quod optauit: vt antè ab eis, quod voluit, impetraret, quàm ipsi à domino quod volebant, expeterent. O glorioſum meritum apostolorum, qui antè in templo operantur, quàm ipsi dominum deprecentur: antè virtus ostenditur, quàm oratio ad dominum præmittatur: effectus preces prœueniunt, virtutes desideria antecedunt. Nec expectatur, vt [illegible] ad dominum præmittantur: quia dominus ipse antè efficit, quàm oretur. Interea claudus aliud petit, & aliud accipit: aliud postulat, & aliud impetrat: aliud cupit accipere, & aliud à domino meruit impetrare. Postulat eleemosynam, & sanitatis accipit curam: petit aliquid ad victum accipe-
Acto.3.a re, & integritatem corporis meruit impetrare. Quod petis, inquit Petrus, non habeo: sed aliud dabo, quo ex gratia dei redundo. Argentum quidem & aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc do tibi. In nomine Iesu Christi, surge, & ambula sanus. Sanctissimus Petrus nihil sibi de facto, nihil de opere, nihil de virtute ascribit, sed totum illi assignat, per quem meruit, quod im- K
pleuit. Denique cura vt dixi, vnius claudi negocium geritur multitudinis: vnus sanus efficitur, plurimorum vtilitati consulitur. Adeò mirantur cuncti virtutem, stupēt factum, honorant dominum. Quinque milia hominum credunt in Christum, vt & claudi desiderium, & apostolorum meritum, & benignitas Christi ad multorum salutem probaretur trahi exemplum.

† Locum illum scripturæ, Agnosce quòd in medio laqueorum pertransis: reperies explanatum in vltimo tomo, ad populum Antiochenum homilia. xv.

Sermo diui Ioannis Chrysostomi super illud Esaiæ, Esaiæ.1.c
Si volueritis & audieritis me, bona terræ
comedetis &c. Incerto interprete.

Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: si autem nolueritis, & non audieritis me, gladius vos consumet. Os enim domini locutum est ista. Si velle aut nolle vestrum non esset: hoc est, si viuendi rectè, an secus libertas adepta nobis fuisset: nec bonus vnquàm cœleste munus dignè perciperet, nec malus supplicium competens inueniret: sed totum deo deputaretur authori, qui alios impingeret in contemptum, formaret alios in obsequium. Sed cùm diuinæ legis edicta in ecclesia pēdeant: quibus quid fieri deus aut velit, aut nolit, eius familia instruatur, vt liberæ quis voluntatis arbitrio præcepta aut im- L
pleat, aut contemnat: vnde sibi quisque quod mereretur, instituat: nec posse aliud mereri, quàm velit: quippe cui legis propositus tenor sit: ex quo quod velit, eligat: & quod nolit, cōtemnat: vt iudicio hominis dei iudicium celebretur, vt qui libertatem concessam in obsequium dederit, muneretur: qui in contemptum duxerit, condēnetur, dicente domino: Si volueritis, & audieritis me: Esaiæ.1.c
bona terræ comedetis. Si autem nolueritis, & nō audieritis me, gladius vos consumet. Os enim domini locutum est ista. Ostendit dominus hominem se liberū condidisse, ostendit viuendi cōpotem, ostendit proprię voluntatis authorem. Sed beata voluntas est, quæ seruiendo comparat libertatem. Misera seruitus, quam generat libertatis excessus. Beata inquam libertas, quæ seruit legi: obtemperat iudici, paret authori, quæ humilis deo est, subiecta Christo, quæ imperata tenet, iussa complet, præcepta conseruat, contendit vt placeat: vt promereatur, instat: timet offendere, veretur delinquere, amat diuina monita frequentare. Vt enim obsequia legis obti- M
nent libertatem, ita contemptus generat seruitutem. Do Ioan.8.d
mini vox est: Qui facit peccatum, seruus est peccati. Cessat enim culpæ defensio, vbi legis præcessit cōemptio: nec facilè seueritas iudicis flectitur, vbi edicti admonitio annullatur. Inexcusatus est reus, cui per contemptum legis, iudex fuerit inimicus: nec in iudicio merebitur veniam, qui audacter contraxerit culpam. Quare iudex admonet, ne peccetur: dum obseruari iussa persuadet, dum se obseruantibus, patrem: contemnentibus, iudicem comminatur. Ama patrem præstruentem: time iudicem comminantem. Vtrunq; enim salutare & bonū est. Si enim amas, obaudi: si times, deserui. Promissi prę-
mij, & destinati supplicij, ante oculos diuersa constitue. Nullum momentum sit, quo non ista pertractes: nullum tempus, quo non, quę destinata sunt, cogites. Dum enim hæc iugiter meditaris ac loqueris, teipsum instigas. Præsto est lectio, quæ persuadeat. Non potest cogitare peccatum, qui supplicium cogitando veretur: nō potest delinquere, qui futura præmia meditatur. Sint ista in corde, & nunquam delinquitur: frequententur in ore, &

L. Liberum arbitrium.

nunquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A nunquam peccatur. Obliuio mandatorum,causa est delictorum:formido supplicij,abolitio est peccati . Cæterùm contemptio legis,cõditio est seruitutis. Non enim idcirco seruus liber efficitur, vt ab eodem iussa domini contemnantur:aut ideo filius potestate patria liberatur, vt beneficia patris contumeliis ab eodem dispungantur . Vnde sic inter homines mos iste obseruatur, vt libertus ingratus grauiore seruitio addicatur,aut filius cõtumax potestate patria abdicetur.Libertatis enim indignus,qui dominum liberalem offendit,hæreditatem capere non potest , qui filij nomen per cõtemptum patris amittit.Sic & homo liberæ voluntatis effectus,datam libertatem amittit , si dominum contemnendo despexerit.Sed dicet aliquis: Cur me deus liberæ voluntatis fecit, qui legem mihi, secundum quam viuam, præstitit? Aut cur mihi ordinem viuendi lex ipsa præscribit, si natura mihi viuendi libertatem attribuit ? Nulla libertas recipit conditionem, nulla conditio non affert seruitutem. Aut enim liberum mihi est facere ex natura,quod velim , & lex mihi imponere necessitatem non debet: aut si necessitas mihi per legem imponitur , cur naturæ libertas,quæ data est,imputatur? Sed ita hoc ipsum ô homo verè dixisses,si lex cum natura pugnaret: id est,si B aliud lex, aliud natura præciperet . At cùm lex naturam procuret,& natura ipsa legis instituta conseruet:& legis præcepta seruare,sit naturaliter viuere,(Quicquid enim lege præcipitur,hoc naturæ iure seruatur:& quicquid natura geritur,hoc præcipi legibus demonstratur.)Cur itaque putes esse diuersa,quæ conspicis ex ratione esse similia ? Cæterùm ad hoc homo liberæ voluntatis à natura formatur, vt quæ natura genuit, sibi exercenda cognoscat:& quæ natura non nouit,fugienda esse defendat.Vt enim bona natura formauit : ita mala interpolator hostis inuexit . Et vidit,inquit, dominus omnia quæ fecit esse *bona valde*. Vnde qui liberæ voluntatis institutum se meminit , & *ingenuitatem suam docente natura* cognouerit,quod natus est,*seruet:quod factus est,vindicet*. Aliud enim velle esse,quàm factus est : nõ est liberè viuere,sed conditionem seruitutis excipere . Nam si personam tuam Christiane pertractes,libertatis collatæ duplex à te debetur obsequium.Alterum,potestate seruitutis,qua & peccando addictus es:alterum,libertatis col- C latæ,qua & filius adoptatus es,vt & quid fueris,seruiendo testeris:& quid à domino consecutus sis,maiore seruitio fatearis. Non enim proprio merito consecutus es libertatem:sed liberalitas domini te liberum fecit.Quare si liber ante meritum factus es,acquire maius per obsequia meritum , vt ex tuo seruitio, à domino merearis & præmium.Tene obsequendo,datam à domino libertatem , & per te acquire domino promittente , mercedem. Prouocet liberalitas domini in obsequium,quem adoptando deus destinauit in regnum : vt dum totum illi dicamus obsequium , & liberalitas data seruetur, & præmia promissa reddantur.Perdet enim quod meruit, qui diuina mandata contempserit . Seruitutis astringetur iugo,qui non paruerit redemptoris imperio.Ingratus est libertatis , qui peccando conditionem exceperit seruitutis.Nec cum filiis poterit numerari,qui contemnendo patrem,meruit abdicari.

EIVSDEM HOMILIA IN LAVdem eorum qui comparuerunt in ecclesia,quæq; moderatio sit seruanda in laudando . Item de hoc quod scripsit Esaias: Vidi dominum sedentem in throno excelso,&c. D. Erasmo Roterod. interprete.

Gene.1.d

CONspicio vos multo studio adnitentes , vt ad D effectũ perducatis quæ heri à nobis dicta sunt, eóque nunc haud grauatè semen doctrinę iacimus, quod hinc bona spes alit animum nostrũ . Nam Simile. & agricola , quum non sine labore quidem semina deposuit,sed videt terram feracem segetémque prouentu exuberantem,superiorum laborum obliuiscitur, atq; ad reliquum operæ conseruationémque priorum, lucri expectatione excitatur.Verùm hæc agricolatio quantò feracior quantóq; lucrosior est?Nam illa quidem frugum sensibilium copiam adferens , corporibus reponit alimoniam : hæc verò dum sermonũ deponit doctrinam, spiritualiúmque donorum abundantiam adfert, animi diuitias recondit,alimoniam quæ nec consumi, nec vitiari potest, reditus qui neque pereunt , neque corrumpuntur,sed arcana quadam & ineffabili prouidentia cõseruantur , quorum vsus fructus mente percipitur . Hic est meorum laborum prouentus,hæ sunt opes quas vestræ charitati recondimus. Has itaque quum considero in vobis augescere,gaudeo semper,vt qui non frustra sementem fecerim,vt qui non incassum labores pertulerim,vt qui in frugiferam pinguémque terram,& ad fructificandum idoneam,semen iecerim.Vnde igitur hoc lucrum fore conijecto:vnde perspicio sermones ad opus E proficere?Nimirum ex hoc concursu,ex eo quòd ecclesiam omnium matrem studiosé amplectimini , ex hac pernocte perpetuáque statione,ex eo quòd angelicorum ordinum stationem imitantes,sine cessatione laudes & δοξολογία. hymnos offertis conditori.O mira Christi dona.In supernis exercitus angelorum canunt gloriam , in terris homines in ecclesiis choros agentes ad illorum exemplum eandem canunt gloriam . In supernis Seraphim ter sanctum illum hymnum resonant,in terris eundem hominum promit multitudo,communitérque tum cœlestium,tum terrestrium *plaudit celebritas, vna gratiarum actio, vna exultatio, vna beneuolentis gaudentisq;* choreæ statio.Hãc enim ineffabilis domini sese ad nos demittentis bonitas comprobauit , hanc electam spiritus congregauit sanctus:huius vocum concentus paterno beneplacito congruit:è cœlis habet modulorum cõsonantiam, dum à trinitate velut à plectro quòpiã mouetur,delectabile illud ac fœlix resonat melos.Illam angelicam cantionem, illum: desinere nescium concentũ, hoc est studij præsentis alacritatisque vectigal,hic con- F uentus nostri fructus. Eóque gaudeo,talem conspiciens in vobis probabilem affectum: gaudeo dum animorum vestrorum beneuolentiam alacritatémque considero, dum gaudium spirituale, dum iuxta deum exultationẽ. Neque enim vlla res tantum adfert gaudij vitæ nostræ, Ecclesiastici conuentus laus. quantum hoc quod ex animo gaudetis in ecclesia congregari . In ecclesia gaudentium conseruatur gaudium, in ecclesia animo deiectorum,animorum est recreatio. In ecclesia dolentium est voluptas,in ecclesia defatigatorum respiratio,in ecclesia laborãtium requies . Venite enim,inquit,post me qui laboratis & onerati estis, & Matth.11.d ego reficiam vos.Quid hac voce possit esse desiderabilius? quid hac inuitatione iucundius? Ad epulum te vocat qui in ecclesiam te vocat dominus . Ad reuelationẽ pro laboribus adhortatur , ad relaxationem à molestiis transfert pondus peccatorum alleuans , deliciis animi molestiam,gaudio mœrorem sanat . O miram eius curam,ô vocationem cœlestem . Festinemus itaque dilecti, vt eandem alacritatem in longum tẽpus porrectam exhibeamus,& cum conueniente modestia, considerationéque decente hanc consummemus. Etenim de hoc vobis hodier-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vobis hodiernum ſermonem mouere volo, in ſpeciem quidem moleſtum, cæterùm leuem, vtilémque veritate. Sic enim & amantes liberorum patres faciunt, non ſolùm ea quæ ad breue tempus delectant, verũ etiam quæ moleſtiam adferunt filiis adhibent: nec ea modò præcipiunt eis quæ ſtatim oſtendunt vtilitatem, ſed quæcunque videntur quidem eſſe moleſta, ſalutaria tamẽ ſunt, ſi perficiantur, & hæc multa cura docent, diligentérque flagitant ab eis vt conſeruentur. Atque hunc ſermonem in longum producimus, ne præſentem laborem fruſtra inſumamus, ne ſuſtinentes vigilię neceſſitatem inutiliter in pugilum certamine verſemur, ne voces in aërem diſſolutæ, ad detrimentum ſonent potius quàm ad lucrum. Neque enim negociator è longinquo merces importans, vehementem ventorum incurſum, vndarúmque exorientium procellas ſuſtinẽs, fruſtra & incaſſum ſuſciperet eiuſmodi labores, verum ideo maria ſecat, & audax eſt aduerſus pericula, locáque locis commutat, totáſque noctes ducit inſomnes, vt negociatione diteſcat. Quod ſi non contingat, ſed cum lucro etiam ſortis iacturam faciat, ne ſoluere quidem ancoram poterit, nec illa varia perferre diſcrimina. Hoc itaque ſcientes eum decente circunſpectione huc accedamus, ne pro peccaH torum remiſſione, etiam acceſſionem peccatis adiunctam domum referamus. Quid autem eſt quod quæritur, quodq; à nobis repoſcitur? Vt dum diuinos hymnos reſonamus, multo tremore contracti, multaque religione ornati, ita demum eos offeramus. Nam ſunt quidam inter hos qui hìc adſunt, quos ne veſtræ quidem charitati arbitror eſſe ignotos, qui contemnentes deum, ac ſpiritus eloquia pro vulgaribus ac prophanis ducentes, incompoſitas voces emittunt, nihilóque melius ſe gerunt his quos habet inſania, toto corpore tumultuantes ac circumacti, moréſque præ ſe ferentes à ſpirituali ſtatione alienos. Miſer & infœlix oportebat te cum tremore ac reuerentia angelicam glorificationem reſonare, cúmque terrore confeſſionem reddere conditori, ac per hanc delictorum veniam poſtulare. Tu verò mimorum & ſaltatorum mores huc inducis, dum indecenter manus iactas, pedibus ſubſultas, totóque circumageris corpore. Et quî fit, vt non metuas, neque horreſcas hæc audens aduerſus talia eloquia? Non cogitas ipſum hìc inuiſibiliter adeſſe dominum, qui vniuſcuiuſque motum I metitur, & conſcientiæ ratione habet? Non cogitas quòd angeli huic ſtupendæ aſſiſtunt menſæ, cúmque reuerentia hanc circunuallant? Verùm tu iſta non cogitas, quoniam ea quæ in theatris audiuntur, quæq; ſpectãtur, mentem tuam obſcurarunt: & ideo quæ illic geruntur in eccleſiæ ritus inducis, ideo clamoribus nihil certi ſignificantibus animum incompoſitum eulgas. Quomodo ergo veniam poſtulabis tuorum delictorum? Quomodo in domum tuam recipies dominum, qui vſqueadeò contemptim offeras precationem? Miſerere mei deus, inquis, ac mores à miſericordia alienos declaras. Clamas, ſerua me, & ſpeciem à ſalute alienã exprimis. Quur ſe extendunt manus ad ſupplicandum, quæ ſemper ad ſublime iactantur & indecorè circumaguntur, quæq; vehementi clamore violentíque impulſu ſtrepitum habẽt nihil certi declarantem? An non iſta quidem partim ſunt mulierum in triuiis meretriciam artem exercentium, partim verò eorum qui in theatris vociferantur ſunt exempla? Quomodo igitur audes angelorũ deum glorificantium hymnis, dæmonum admiſcere ludicra? Quomodo autem non vereris hanc vocem, quam illic Pſal.2.c profers dicens: Seruite domino in timore, exultate ei cum tremore? Hoccine eſt cum tremore ſeruire, ſic diK fundi diſtendíque, vt nec ipſe ſcias quæ loquaris incompoſito vocis boatu? Iſtud verò contemptus eſt non timoris, arrogantiæ non modeſtiæ, iſtud ludentium eſt potius quàm confitentium. Quid eſt ergo ſeruire domino in timore? quum omne præceptum perfecerimus, cum tremore contractionẽque hanc confeſſionem facere, corde contrito mentéque ſubmiſſa preces offerre. Nec ſolùm ſeruire in timore, verùm etiam exultare cum tremore, ſpiritus ſanctus per prophetam iubet. Nam quoniam præcepti impletio gaudium gignere ſolet in animo virtutem exercentis, & hanc, inquit, confeſſionem cum tremore facere conuenit, ne ſi depoſito metu confundamur ac diſſoluamur, ſimul & laborum iacturam faciamus, & deum in nos prouocemus. Sed quomodo, inquis, fieri poteſt, vt quis exultet cum tremore? nã impoſſibile eſt ſimul hæc duo accidere, quum inter hæc plurima ſit differentia. Gaudium enim eſt eorum quę deſiderat animus, expletio, rerúmque iucundarum fruitio, ac moleſtarum oblitio. Metus autem expectatorum malorum incurſus, cooriens aduerſus condemnatam conſcientiam. Quomodo igitur licet exultare cum timore, nec ſimpliciter cum timore, ſed etiam cum tremore, qui eſt timoris vehementia, & immodicæ cuiuſdam anxietatis ſignum? Quomodo igitur, inquis, hoc L fiet? Ipſa te Seraphim docent, re ipſa tale miniſterium implentia. Nam illa ineffabili gloria conditoris fruuntur incomprehenſibilem eius pulchritudinem contemplantia. Non dico illam vt eſt natura, hęc enim incogitabilis eſt, nec ſpectari poteſt, nec figura exprimi, abſurdúmque eſt ſic de illa opinari: ſed quantùm conceſſum eſt, quantùm ex illo ſplendore poſſunt comprehendere. Quoniam enim aſſiduè famulantur in circuitu throni regalis, in iugi gaudio perſeuerant, in ſempiterna delectatione, in exultatione finem non habitura, gaudentia, ſaltantia, citra vllum ſilentium gloriam canentia. Nam ſtare in conſpectu maieſtatis illius, déque ſplendore illinc refulgente illuminari, hoc illis eſt gaudium, hoc illis exultatio, hoc illis voluptas, hoc denique gloria. Fortaſſis ſenſiſtis aliquid voluptatis, & cupiditas quædam illius glorię vos cepit. Agè, vtinam velitis adhortantem auſcultare, præſentémque gloriæ diuinæ celebrationem religioſè peragere. Nam non deſtituet vos huiuſmodi gaudium, ſiquidem ipſe eſt ille dominus, qui & in cœlis M & in terris glorificatur, pleníque ſunt cœli & terra gloria eius. Quomodo fit igitur, vt illa Seraphim quum eiuſmodi voluptate fruantur, hanc cũ timore miſceant? Eſaiæ.6.a Audi quid dicit propheta: Vidi dominum ſedentem in throno excelſo & eleuato. Quam ob cauſam, quum dixiſſet, excelſum: adiecit, eleuatum? An non ſatis erat per celſitudinem rem totam ſignificare, declararéque dignitatis eminentiam? Quapropter ergo addidit, eleuatum? Vt cathedram incomprehenſibilem demonſtraret: quã doquidem apud nos quod excelſum eſt, cogitationem quãdam præbet comparationis ad ea quæ humilia ſunt ac ſubmiſſiora. Veluti excelſi ſunt mõtes ad campeſtria locáque terræ ſupina comparati, excelſum autem cœlũ ſuper omnia terrena ſublatum eſt. Cæterùm hæc eleuatio ſublatióque ſolius eſt illius naturæ incomprehenſibilis, quam neque cogitatione concipere, neque verbis eloqui quiſquàm poteſt, eóque dicit: Vidi dominum ſedentem in throno excelſo & eleuato. Sed quid præterea vidiſti ô propheta? Quid circa illum ſpectaſti? Et Seraphim ſtabant, inquit, in circuitu eius. Quid faciebant & quid dicebant, qua fiducia fruebantur? Fiducia quidẽ, inquit, nulla,

Moleſta eſſe non debent quæ proſunt.

Simile.

Acclamationes indecoræ.

Tetrici mores in eccleſia.

Seruire domino cum tremore, quid.

Fruitio viſionis diuinæ.

Vallis dicit ſupina.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A inquit,nulla,verùm timoris ac ſtuporis erant plena,ipſa etiam ſpecie metum ineffabilem declarantia.Duabus enim alis velabant faciem, ſimul excludentia radium è throno prodeuntem,eo quòd ferre non poſſent immenſam illius gloriam,ſimul autem & ſuam religionem ac reuerentiam ſignificantia quam habẽt erga dominum. Tali gaudio gaudent illa,tali lætitia exultãt, nec ſolùm facies velant,verùm & pedes.Quamobrem hoc faciũt? Facies quidem meritò velant,propter metuendum ſpectaculum, quodq; non poſſint inacceſſam gloriam obtueri. Verùm pedes quare ſimul velant?Ac volebã quidem vobis hoc relinquere, vt *ipſi circa huius* ſolutionẽ laboraretis,circáque *ſpiritualium* rerum veſtigationem vigilaretis:cęterùm ne veſtrã cogitationem circa huius *inquiſitionem* intentam relinquens,incipiam admonitionem negligere, neceſſe eſt vt hoc obiter diſſoluam. Quare igitur pedes velant?Inexplebilem erga conditorem reuerentiam exhibere ſtudent, multâmque anxietatem,tum ipſo habitu,tum voce, tum aſpectu, denique ipſa ſtatione. Quoniã igitur id quod deſiderant,quodq; conueniebat non aſſequuntur,declarant eo quòd vndique velantur. Nam ita defectum circuntegunt. Vtrum intelligitis quod dictum eſt,an operæpreciũ eſt,vt idem
B denuò repetam?Agẽ vt hoc faciam dilucidius,ex rerum noſtrarum exemplis manifeſtum facere conabor. Aſſiſtit aliquis terreno regi,omnibúſque modis molitur, vt quàm plurimam erga illum reuerentiam exhibeat, quò per hoc maiorem illius erga ſe cõciliet beneuolentiam. Cuius gratia non ſolùm ſpecie capitis,verùm etiam ipſa voce,ipſa manuum compoſitione,ipſa pedum coniunctione,totiúſque corporis contractione,talem reuerentiam conatur oſtendere.Hoc & ab illis incorporeis virtutibus fit.Quum enim plurimam habeant erga conditorem reuerentiam,& hanc vndiquaque conantur præſtare:*deinde quoniam* non aſſequuntur quod expetunt, quod deeſt affectui,*hoc velo* obtegunt.Hanc ob cauſam igitur facies ac pedes tegere *dicuntur*.*Quanquam eſt &* alia quædam magis myſtica ſpeculatio *quę circa hoc* cõſideratur,non quòd pedes ac facies habẽt:ſunt enim incorporea quemadmodum ipſum numen,ſed vt hoc humanus ſermo declaret,ea vndiquaque metu ac reuerentia contracta ſeruire domino. Sic oportet nos aſſiſtere, talem deo glorificationem offerentes,metuentes,ac trementes,ac tanquam illum ipſum mentis oculis intuen-
C tes.Adeſt enim hìc omnino,nec tamen vllo modo circumſcribitur,vocéſque noſtras recenſet.*Sic* igitur contrito corde & ſubmiſſo, laudem depromentes reddamus eam acceptam, & velut incenſum boni odoris ad cœlum ſubmittamus.Cor enim,inquit,contritum & humiliatum deus non deſpiciet. Verùm propheta,*inquis*, exhortatur vt cum iubilo glorificationem peragamus: Iubilate,inquit,domino omnis terra.Verùm neque nos talem iubilationem prohibemus, ſed vocem prohibemus nihil ſignificantem.Neque prohibemus vocem laudis, ſed vocem abſurditatis & inconditam, ac mutuas inter vos contentiones,manus incaſſum temeré-que ſublatas *in* aërem,pedes ſupplodentes, indecoros effœminatóſque cantus, qui ſunt eorum qui in theatris & hippodromiis ociantur,luſus:Illinc nobis pernicioſa inuehuntur exempla,illinc irreligioſæ vulgaréſque voces,illinc manuum abſurditates, contentiones, concertationes moréſque incompoſiti.Nulla res enim ęquè eloquia dei adducit in contemptum, atque ſpectaculorum quæ illic proponuntur admiratio. Proinde frequenter vos hortatus ſum,ne quis eorum qui huc aduenìunt,diuinâque doctrina fruuntur,quíque horrendæ ac myſticæ vi- D
ctimæ participes ſunt,ad illa iret ſpectacula,neu diuina cum dæmoniacis commiſceret myſteria.Attamẽ nonnulli vſqueadeo inſaniunt,vt etiam quum ſpeciem religionis circunferant,& ad profundam caniciem peruenerint, nihilo ſecius currant ad illa, neque noſtris ſermonibus auſcultantes, neq; propriam reueriti ſpeciem. Verùm quoties eis hunc ſermonem ingerimus, & vt caniciem religionémque vereãtur adhortamur, quod ibi illorũ frigus?quàm ridiculus ſermo? Exemplũ,inquiunt, victoriæ quæ in futuro ſeculo erit & coronarum ſunt illa,plurimámque illinc vtilitatem referimus. Quid ais homo?Putris iſte ſermo eſt ac fallacię plenus.Vnde vtilitatem iſthinc ferre licet? Ex innumeris contentionibus,ex temeré factis deierationibus,malo loquentium? An ex contumeliis conuiciis ſcommatibúſque, quibus ſpectatores ſe mutuò conſpergunt? Verùm ex his nihil, cæterùm omnino ex incompoſitis vocibus, & nihil ſignificante clamore, éque puluere qui ſubmittitur, tum ex his qui impellunt, qui vim faciunt, qui acciſſant ac κατέναντι aliàs,coram mulieribus.
diſſimulant exemplo mulierum, * vtilitatem colligis. Atqui hìc quidem ipſum dominum angelorum,omnes prophetæ doctoréſque ſuper thronum excelſum & E
eleuatum oſtendunt, iiſq; qui digni ſunt brabia & coronas diſtribuunt, indignis verò gehennam aſſignant: atque ipſe etiam dominus hoc cõfirmat.Deinde hæc quidem contemnis,in quibus etiam conſcientiæ terror eſt, & factorum redargutio & pœnarum accuſationúmque anxietas, & ſupplicium ineuitabile. Verùm vt abſurdam inuenias tuorum ſpectaculorum quibus ſuſpenſus inhias excuſationem, dicis te vtilitatem capere ex his, ex quibus iacturam pateris irrecuperabilem. Rogo etiam atq; etiam obſecróque,ne excuſationes excuſemus in peccatis. Prætextus enim iſta ſunt ac deceptio, quibus nobis ipſis damnum accerſimus.Verùm de his quidem hactenus, tempus autem eſt vt iam ad priorem recurramus admonitionem, atque vt paucis de ea loquuti debitum orationi finem imponamus. Neq; enim hoc ſolùm peccatur,quòd quæ hìc fiunt parum pro dignitate peraguntur,verùm etiam alius quidam grauis obambulat morbus.Quis tandem iſte?Quòd,qui propoſuerũt cum deo colloqui eíque ſeruitiũ exhibent, mox hoc omiſſo ſuum quiſque vicinum arripiunt ordinántque res domeſticas, quæq; fiunt in foris, quæq; in populo, quæq; in theatris, quæq; in exercitu, & quomodo alia quidem ſunt adminiſtrata, alia rurſus neglecta, & quid in gerendis rebus F
plus ſatis fuerit, quid diminutum: in ſumma,de rebus omnibus vel publicis, vel priuatis hìc colloquuntur. Et qua tandem venia digna ſunt iſta? Atqui qui cum rege terreno colloquitur, de his tantùm verba facit de quibus ille voluerit audire,& de quibus rex fuerit percontatus. Quòd ſi quis auſit iniicere ſecus quàm ille velit, extremo ſupplicio afficietur. Tu verò cum rege regum colloquens, cui cum horrore ſeruiunt angeli,omiſſo cũ illo cœpto ſermone,de luto,de puluere, de telis aranearum loqueris.Nihil enim aliud ſunt huius vitę negocia. Et quomodo ſuſtinebis iſtius contemptus pœnam?Quis autem te ab hac vindicta liberabit?Verùm haud rectè ſe habent,inquiunt, reipublicæ negocia, de his plerunque loquimur.Ingens periculum. Quid autem in cauſa?Eorum,inquiunt,qui principatum gerunt incogitãtia.Non eſt principum incogitantia, ſed noſtra iniuſtitia,pœna eſt pro noſtris ſcelerib⁹ exacta.Illa cuncta ſurſum deorſum miſcuerunt, illa quicquid eſt calamitatum inuexerunt,illa armarunt hoſtes,illa fecerunt vt victi diſcederemus,non

Seraphim quare faciẽ & pedes velant.

Pſal.50.d

Pſal.65.a

Spectacula pernicioſa.

Simile.

Principum negligentia ſæpe naſcitur ex culpa populi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G remus, non aliunde nobis malorum examē inundauit, quàm ex hac cauſa. Proinde quāuis Abraham quiſpiam eſſet qui imperaret,quānuis Moſes,quanuis Dauid,quāuis Solomon ille ſapientiſſimus , quanuis omnium hominum flagitioſiſſimus : ſi nos malè viuimus, nihil intereſt qualis ille ſit,quantùm ad cauſam malorum. Quî ſic,inquis,aut quo pacto? Quoniam ſi tranſgreſſor legū fuerit,ſi temerè nullóque conſilio feratur, noſtra incogitantia noſtráque temeritas talem genuit principem,noſtra commiſſa plagam accerſierūt. Nam quòd iuxta corda noſtra accipimus principes,nihil aliud eſt niſi quòd præterita peccata noſtra talem nobis dedere præfectū, ſiue quis fuerit ex cōſecratis, ſiue ex eorum numero qui mundanas adminiſtrant dignitates.Quanuis autem iuſtus fuerit,adeóque iuſtus,vt vſque ad Moſi virtutē pertingat,haud tamen illius vnius iuſtitia,immenſa rebellium peccata valebit obtegere , idq; poterit quis ex ipſo Moſe certò cognoſcere . Quum enim ille multis modis afflictus fuiſſet pro Iſraël , inſtantèrque apud deum ſupplicaſſet,vt terram repromiſſam in ſortem illis traderet,tamen quoniam ſe populus ſuis peccatis reddiderat ab hac promiſſione alienum,non potuit Moſi depre
Num.10.b & Deu.1.f &.3.a
H catio iuſtam dei ſententiam immutare,quò minus totus ille populus in deſerto proſterneretur. Attamē quis Moſe iuſtior,aut quis plus valuit apud deum? Dictum eſt,valere iuſti deprecationem,ſed efficacem:hoc eſt,pœnitentia conuerſionēque adiutam eorum pro quibus funditur.His verò quibus mores manent ſine pœnitentia, citráque bonam conuerſionem,quomodo poſſit auxiliari iuſti deprecatio,quū illi ipſi ſuis factis obſiſtant? Et quid commemoramus hoc accidiſſe toti populo peccanti, quum & paucorum inobedientium peccata,imò vnius, iuſtè imperantium gratiam ſuperent? Atque hoc rurſus ex eodem populo Iſraëlitico perſpicias licebit,qui Moſe rempublicam adminiſtrante,quum in terram alienigenarum irrupiſſent,pugnámque cum illis commiſiſſent, quomodo quidam illorum inſanientes in illorum mulieres,totius populi cladem exitiúmque inuexerūt. Hoc autem quod dicam in vno accidit,videlicet. Achar,qui quum variam ex anathemate ſtolam ſuſtuliſſet , etiam aduerſus populum iram dei ſuccendit.Verùm,vt coniicio,nonnullis præſentiū ignota eſt hæc hiſtoria. Quam ob rem neceſſe eſt,vt paucis de hac loquutus,& ſcientes
Iacob.5.d
I commonefaciam,& neſcientes doceam . Achar itaque fuit vnus ex eorum numero,qui cum Ieſu Naue tranſiere Iordanem,qui Ieſus fuerat antè dei iudicio delectus, vt Moſi ſuccederet , quique typum ac figuram gerebat veri ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti.Quemadmodū enim ille è deſerto per Iordanem in terrā repromiſſam perduxit populum, Sic & ſeruator noſter, ex ignorantiæ & idololatriæ deſerto per ſanctum ac ſalutiferum baptiſmum in cœleſtem Hieroſolymam nos traduxit, ad matrem primogenitorum, in qua veræ quietis paratæ ſunt manſiones, vbi vita ſeditionis neſcia, pacificáque . Hic itaque quum eius virtute qui ipſum populo præfecerat, Iſraëlitas tranſmiſiſſet , iámque admouiſſet exercitum Hiericho , nouam illam & admirandam obſidionem moliens,mox ruituris mœnibus,quid loquitur apud populum? Erit anathema hæc ciuitas,& quicquid eſt in ea, domino Sabaoth,excepta Rhaab meretrice, Hanc ſeruabitis: Cauete igitur ab anathemate ne quādo cōcupiſcentes ſumatis ex eo,ac perdatis nos. Conſecrata ſunt, inquit, omnia quæ ſunt in ciuitate : Nam id ſonat anathema . Ne quis igitur ſuffuretur ex his quæ conſecrata ſunt domino deo,nóſque diſperdat è terra.Periculoſum erat præceptum,multa diligentia tum dei præcipientis, K tum legem ferentis Ieſu.Vix enim fieri potuit,vt in tanta multitudine non violaretur hæc lex,quum multæ res eſſent quæ huc impellerēt.Nam vel inſtabilitas eius populi lucríque cupiditas , vel quòd non omnes audiſſent edici præceptum,vel ſpoliorum varietas velut eſca obiecta,habēdique auidos illectans,facilè ad legis tranſgreſſionem perpuliſſet.Et tamē ea lex erat lata:ac tranſgreſſoris capiti periculum imminebat.Quid igitur poſt hæc? Conſiderunt mœnia,& quicquid erat in ciuitate venit in manus obſidentium. Itaque quum vniuerſus populus ſeruaret hoc præceptū, vnius prætiaricatio in vniuerſam multitudinem concitauit iram dei.Peccauerūt, Ioſue.7.b
inquit,filij Iſraël peccatum magnum,& ſuffurati ſunt & ſumpſerūt ex anathemate,& ſumpſit Achar filius Charmi ex anathemate,& indignata eſt ira domini filiis Iſraël . Atqui vnus erat qui peccauerat. Quomodo igitur peccauerunt filij Iſraël, ac deus iratus eſt filiis Iſraël? Vides quomodo vnius peccatum toti populo vindictam accerſit? Quomodo deum aduerſus multitudinem hoſtem reddidit? Quoniam igitur fuerat perpetrata legis tranſgreſſio, neque quiſquam erat conſcius, præter ſolū deum qui nouit occulta,vltio quidem differebatur: cæ- L
terùm qui hoc pepetrarat, tametſi videbatur latere , tamen à conſcientia velut ab igni vrebatur . Venit igitur tempus quo fieret quod cōminatus fuerat deus, quòque peccatum veniret in propatulum.Miſit,inquit,Ieſus viros ab Hiericho in Gæ.Et aſcenderunt illuc viri ferè ter Ibidem.a
mille , fugerúntque à facie virorum Gæ, & occiderunt ex illis viros triginta ſex,& perſequuti ſunt eos , & conciderunt illos, & expauit cor populi, factúmque eſt velut aqua.Vide vnius peccati pœnam,vide plagam acerbiſſimam,vnus peccarat, & in populū vniuerſum mors Pſal.118.a
ac trepidatio irruit . Quid hoc ô bone domine? Tu ſolus Rom.1.a
iuſtus,& recta iudicia tua.Tu cuique iuxta propria facta reddis iudicium . Tu humani generis amator, dixeras 4.Reg.14.a
in ſuo quenque peccato moriturum,nec alium pro alio daturum pœnas.Quod igitur hoc eſt tuum iuſtum iudicium ? Bona ſunt tua omnia domine, & valde bona, & ad noſtram vtilitatem diſpenſata.Lues quędam,inquit, eſt peccatum , per vltionem euulgetur ac traducatur apud omnes,ne corrumpat omnes,vt vbi cognorint quātas minas vna pepererit tranſgreſſio,fugiant vltionem, M
de multis alioqui ſumendam æternam vindictam . Videns igitur,inquit, Ieſus fugam ſiſti non poſſe , diſcidit Ioſue.7.b
veſtimenta ſua ac proſtratus eſt in terram , ea lugubriter lamenta proferēs quæ narrat diuina ſcriptura.Quid igitur illi reſpondit dominus ? Surge, quur ita proſtratus iaces? Peccauit populus tuus, tranſgreſſus eſt pactum meum,nec poterunt ſtare filij Iſraël contra faciem hoſtium ſuorum,donec ſuſtuleritis anathema ex vobis ipſis . Prædicatur igitur hoc in populo , & à deo proditur qui hoc perpetrarat,ille fatetur.Reſpondit enim,inquit, Achar Ieſu dicens:Verè peccaui in conſpectu dei Iſraël, Ibidem.d
ſic & ſic feci : Videbam in præda pallium variegatum vnum pulchrum,ducentáque argenti didrachma,& linguam vnam auream quadraginta didrachmorū,& concupiſcens cepi,& ecce hæc defoſſa ſunt humo in tabernaculo meo.Omnia iam in apertū profert,poſteaquàm perſpexit illum omnia ſine mendacio indicaſſe,nec diffiſus eſt teſti ſeipſum prodenti. Vide autem probroſam ac pernicioſam illam mortem : Subduxit,inquit, Ieſus Ibidem.
Achar in conuallem, filios & filias eius, & vitulos eius, & iumenta eius,& omnes oues eius, & tentorium eius, & omnia quæcunque poſſidebat , & lapidibus obruit ea omnia popu-

Ieſus Naue figura Ieſu Chriſti. Ioſue.3.d

Ioſue.6.c

Anathema. quid.

Universidad de Deusto

A omnia populus. Hoc transgressionis præmium, talis dei vindicta, quæ per corruptelam euitari non potest. Hæc itaque scientes, cogitemus molestias à nostris peccatis inuehi, singulisque diebus nostra examinantes crimina, non aliis sed nobisipsis causam ascribamus. Nec enim principum modò negligentia, sed multò magis nostra delicta, mala accersierunt. Proinde si huc aduenientes sua quisque examinet delicta, nec alium incusabit, & præsentem glorificationem resonabit. Quod autem exigitur ad decentem modestiam, hoc est primum, corde contrito accedere ad deum: proximum, cordis affectum ipso visibili habitu declarare, statu, manuum decora compositione, placida contractáque voce: Nam id facile est, & potest quisquis voluerit. Quî fiet igitur, vt omnes suo fungãtur officio? Ponamus nobis ipsis legem, dicamúsque, In publicam vtilitatem lex prodita est, & huius vtilitatis oportet nos omnes esse participes. Quapropter & indecoras voces premamus, manuúmque gesticulationes corripiamus, has coniunctas exhibentes deo, nec incompositis motibus attollantur. Odit enim hoc deus
Esaiæ. 66. a & auersatur, sicut contrà, compositum ac modestum amat, expetítque: Ad quem, inquit, respiciam, nisi ad manB suetum & quietum & trementem verba mea? Dicamus aliis alij, non vult deus, vt simul cum ipso loquamur, & inter nos fabulemur, nec patitur vt omisso cum ipso colloquio, præsentium colloquia suscitemus, cœnóque margaritas contaminemus. Siquidem hoc suam contumeliam esse ducit, non glorificationem. Quòd si quis voluerit hoc præceptum præterire, obturemus illi os, tanquàm nostræ salutis insidiatori expellamus, ex ecclesiæ sanctæ castris eiiciamus. Hoc si fecerimus, nostra quidem peccata superiora facilè diluemus, ipsum autem dominum habebimus in medio nostrum vnà cum sanctis angelis choros agentem, & cuique modestię coronas distribuentem. Quoniam enim est humanus ac munificus, gaudens nostra salute, oblectans sese bonis nostris, propterea & cœlorum regnum promisit, & vitæ incorruptibilis consortium, omniáque bona præparauit, volens nos in his habere tabernacula. Quæ nobis omnibus contingat assequi, gratia & humanitate domini nostri Iesu Christi, quem decet, gloria, imperium, honor,C & adoratio cum patre & sancto spiritu, nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen.

Eiusdem homilia secunda, de eo quod dixit Esaias, Factum est anno quo mortuus est Ozias rex, vidi dominum sedentem in throno excelso & eleuato.

γνώμη ex simili.

AUdeo conspiciens vos ad audiendum concurrentes. Quemadmodum enim appetentia cibi corporis bonam valetudinem declarat, sic & sermones appetere spirituales, animæ sanitatem arguit. Gaudeo quidem igitur propter hoc, cęterùm vereor ne fortè non possim aliquid adferre dignum isto vestro desiderio. Sic & mater amans quoties Simile nouum. lactantem habens puerum, non potest illi largiter præbere lactis fontem, attamen quãquam lacte caret, mammam tamen dat. Ille verò acceptam trahit sugítque, ore vexatam papillam calfaciens, plus quàm erat elicit alimenti: mater verò dolet quidem dum ipsius distenduntur vbera, nec tamen repellit puerum, mater enim est, & omnia præoptat perpeti potius quàm vt partũ suum contristet. Itaque si matres erga fœtus suos tanta charitate afficiuntur, multò magis oportet nos erga vestram charitatem similiter affectos esse. Nam spiritus nixus flagrantiores vehementioréque sunt quàm naturæ. Itaque tametsi nobis mensa multã habet penuriam, ne sic quiD dem tamen eam occultabimus, sed omnia in medium proferẽtes apponemus vobis. Quòd si paucula hęc sunt, viliáque, præbebimus tamen. Nam & ille cui talentum Matth. 25. c erat creditum, non quia quinque talenta non attulit ob id incusatus est, sed quòd vnum illud detinuerit, dedit pœnas. Siquidem hoc est quod quæritur apud deum & apud homines, non, multáne aut pauca deponas, sed ne oblationem offeras facultatibus inferiorẽ. Audistis herì quum nobis datum esset hoc honoris, vt apud charitatem vestram dissereremus, psalmum illum legentibus nobis qui peccatorem è sacrorum ambitu eiiciens, angelos supernásque virtutes hortabatur ad laudandum omnium deum. Vultis igitur & hodie, idem mysticum melos audiamus, propè illic alicubi astantes? Mihi videtur. Nam si homines scelerati dum choreas agunt in Simile. foro, in profunda caligine, noctéque intempesta meretricias cantilenas, mollésque canentes cantiones, totam ciuitatem nobis aperiunt, & ad sese conuertunt: nos cœlestium populorum supernis choris regem vniuersi celebrantibus non accurremus? non audiemus diuinam illam ac beatam vocem? Et quæ nobis dabitur venia? Sed quomodo inquis licet audire? Si ipsum ascenderimus cœlum, modò fieri possit, etsi non corpore, certè mente licet: etsi minus præsentia, certè cogitatione. Nam corE pus quoniam terrestre est ac graue, natura manet in terris. Anima verò ab hac necessitate libera est, facillimégue ad altissima longissimégue semota loca aduolat, etiam si velit ad extremos orbis terminos peruenire, aut in cœlum ascendere, nihil est quod vetet, adeò ipsi leues cogitationum alas dedit deus. Nec tantum alas leues dedit, verùm & oculos largitus est, multò quàm corporis Animæ vis. perspicaciores. Nam corporis aspectus si quidem per vacuum aërem appareat aliquid, ad longum interuallum progreditur: quòd si in exiguum corpus impegerit, non aliter quàm fluxus qui ferebatur, obstaculo repulsus, denuò retrorsum auertitur, verùm animi oculi etiamsi parietes, etiamsi mœnia, etiamsi montium moles, etiamsi cœlorum corpora compererint obstantia, omnia facilè prætercurrunt. Attamen quum tantam habeat celeritatem, & oculorum aciem anima, non est ex sese sufficiẽs ad intelligentiam rerũ spiritualium, sed opus habet qui F ipsam manu porrecta deducat. Faciamus igitur quod in regum aulis facere solent, qui cupiunt eas videre. Quid Simile. autem illi faciunt? Vbi quæsierint eum cui claues commissæ sunt, illum adeunt, alloquuntur & supplicant, frequenter & pecuniam numerant, vt ipsis gratificetur. Adeamus ergo & nos vnum eorum quibus cœlestes portæ commissæ sunt, appellemus, supplicemus, pro pecunia promptam voluntatem syncerúmque affectum exhibeamus. Et si ille mercedem hanc acceperit, manu nostra apprehensa per omnia circunducet, non ad istam suppellectilem regiam, sed ipsum regem in throno sedentem astantibus exercitibus exercituúmque ducibus, assistentibus innumerabilium angelorum & archangelorum milibus, breuiter omnia diligenter nobis ostendet quatenus nobis videre fas est. Quis igitur est iste cui hæc functio commissa est, si quando volumus ingredi? Esaias prophetarum vocalissimus. Ergo necesse est, vt hunc alloquamur. Agitè, sequamini composito gradu incedentes, multo cum silentio: ne quis ingrediatur curis onustus mundanis, ne quis elatus, ne quis attonitus: Scripturæ quomodo audiendæ. verùm hæc omnia foris ante ostiũ deponamus omnes, atque ita demum ingrediamur. Ingredimur enim in regnum cœlorum, conscendimus in regiones stellis fulgurantes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gurgurantes. Quæ intus sunt miro silentio plena sunt, mysteriisq; non efferēdis referta. Sed animaduertite: nam scripturarum lectio, cœlorum est reseratio. Et factum est anno quo mortuus est Ozias rex, vidi dominum sedentem in throno excelso & elato. Vidisti probi fali beneuolentiam humanitatémque. Illico nos ad thronum induxit regium, nec prius circumegit post longos ambitus, sed simul atque portas aperuit è regione sedentem dominum ostendit: Et Seraphim, inquit, stabant in circuitu eius, sex alæ vni, & sex alæ alteri, ac duabus quidem velabant faciem, duabus pedes, & duabus volabāt, & clamabant alter ad alterū dicentes: Sanctus, sanctus, sanctus dominus sabaoth. Verè sanctus qui nostram naturam tātis ac talibus mysteriis dignatus est, qui nos talium secretorum consortes fecit. Atq; interim me horror ac tremor corripuit huius cantilenæ gratia. Et quid mirum si me corripuit luteum ac terrenum, quum etiā ipsas supernas virtutes semper maximus obtineat stupor, ea propter auertunt facies alásque vice murorum obiciunt, non ferentes radios illinc proficiscentes, & tamen id quod apparebat, ad nostram imbecillitatem sese demittebat. Quur igitur non tulerunt? Mihi ista dicis? Dic istis qui curiosé scrutantur ineffabilem ac beatam naturam, his qui audent non audenda. Ipsa Seraphim ne demissionem quidem dei sustinuerūt intueri: & homo ausus est dicere, imò potius homo ausus est animo concipere, quòd naturam ipsam summam possit ad plenum claréque videre. Horresce cœlum, obstupesce terra, hoc audere maius est iis quę ausi sunt illi. Nam quæ tum illi per impietatem audebant, eadem nunc per impietatem audent isti. Nam creaturam similiter adorant: quod autem nunc isti commenti sunt, nullus eius ætatis hominum neque dicere, neque audire sustinuit.

Esaiæ. 6.a

Quid ais? Demissio erat quod videbatur? Erat, sed dei.

Dan. 8.c

Etenim si Daniel cui multum erat familiaritatis ac fiduciæ apud deum, non sustinuit angelum sese ipsi demittentem videre, sed cecidit iacuitque pronus, vinculis oculorum illius dissolutis: quid mirum si Seraphim expauefacta sunt non sustinentia maiestatem illam intueri? Neque enim tantum diferiminis est inter Danielem & angelum, quantùm inter deum & virtutes illas. Verùm ne nos plus quàm sat est his miraculis immorantes vestros animos in stupor[illegible] gamus, agè ad initium historiæ conuertamur, hum[illegible]oribus enarrationibus vestros animos ad eius intelligentiam adducentes. Et factū est anno quo mortuus est Ozias rex. Operæpretium est inquirere primùm, qua gratia propheta nobis tempus designarit: Neque enim hoc fortuitu temerève facit. Nam prophetarum ora, dei sunt os. Tale verò os nihil dixerit obiter & extra rem. Ne igitur nos obiter & aliud agentes audiamus. Etenim si ij qui fodiunt metalla ne minima quidem frustula prætereunt, verùm vbi nacti fuerint aliquam venam auri, meatus omnes exactè circunspiciunt: multò magis hoc facere nos oportet in scripturis. Et tamen in metallis difficile est inuenire quod venantur. Etenim quum & metalla sint terra, & aurum nihil aliud sit quàm terra, ipsa quoque naturæ cōmunio similitudóque cælat aspectum eorum quæ quæruntur. Attamē ne sic quidem desistunt illi, sed omnem adhibent diligentiam, etiamsi posteaquàm inspexerint, sciant quid verè sit terra, quid verè aurum. In scripturis autem non est eadem ratio: Neq; enim proponitur aurum terræ commixtum, sed purum est aurum: Eloquia, inquit, dei pura, argentum igni exploratum, probatum terræ. Siquidē scripturę non sunt metalla quę indigeant operariis, sed thesaurum præbent paratum iis qui quærunt opes in ipsis reconditas. Satis est enim introspexisse, vt omni expleti fructu discedatis, satis est tantùm aperuisse, vt illicò videas gemmarum splendorem. Hæc autem mihi non temerè dicta sunt, neque fortuito produxi sermonem, sed ob id quòd sunt homines quidam opifices, qui posteaquàm sacros libros in manus sumpserint, deinde reppererint vel annorum numerum positum, vel nominum recensionem, illicò prætercurrunt, & incusantibus respondent, nomina tantùm sunt, neque quicquam habent vtilitatis. Quid ais? Deus loquitur, & tu audes dicere, nulla est dictorum vtilitas? Etenim si ad nudam scripturam aspexeris tantùm, dic mihi, nónne resistes cū studio, repositasq; scrutaberis opes? Sed quid loquor de tēporibus & nominibus titulisque, disce quantùm valeat vnius tantùm literulę adiectio, ac desine tota contemnere nomina. Patriarcha noster Abrahā (noster enim potius est quàm Iudæorū, hic prius dictus est) Abram, quod interpretatum sonat, transitorem: post hęc verò nomine commutato dictus, Abraham, pater factus omnium gentium, & vnicum elementū adiectum, tantum principatum vindicauit iusto. Quemadmodum enim reges præfectis suis aureas porrigunt tabellas principatus signum, sic & deus iusto illi honoris signum dedit literam. Verùm de nominibus alio tempore disseram. Quantus autem sit fructus si cognoscatur, rursum quantum damnum si ignoretur, aperiendum est. Ac primùm quidem id à rebus temporariis demonstrabo. Testamenta tabulæq; de nuptiis, de debitis, déque reliquis contractibus, nisi in frontispicio consulum annos habeant præscriptos, nullam ex sese vim habent. Hoc est enim quod illis robur addit, hoc est quod controuersias dirimit, hoc quod à lite liberat, hoc quod ex inimicis facit amicos. Proinde qui talia describūt, non aliter quàm lucerna in candelabro poni solet: sic in frontispicio literarum, addūt consulum nomina, vt omnibus quę subiiciuntur præluceant. Quæ si sustuleris, lumen sustuleris, omniáque tenebris multáque turbatione compleueris. Propterea, omne dati acceptíque negocium siue cum amicis siue inimicis, siue cum famulis, siue cum procuratorib⁹ & œconomis agatur: hac eget cautione, & vbique menses annos ac dies subscribimus. Quòd si tātùm valet ea res in negociis temporalibus, in spiritualibus multò amplius profuerit. Siquidē hoc declarat prophetias esse prophetias. Neq; enim aliud quicquam est prophetia quàm rerum futurarum enarratio. Proinde qui nescit tempora eorum quæ dicta sunt quæve euenerunt, quî poterit homini contentioso demonstrare prophetię certitudinem? Hinc nobis & aduersus gentes certamina contentionésque, quum nostra demonstramus antiquiora, quàm quæ apud illos habentur: hinc nobis aduersus Iudæos infœlices multis opus est demōstrationibus ad euincendam veritatem. Aduersus Iudæos, inquam, infœlices ac miseros, qui ob temporum ignorantiam in grauissimum errorem prolapsi sunt. Nam si audissent Patriarcham dicentem, Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux de fœmoribus eius, donec venerit cui repositum est: Siq; obseruassent exacta diligentia aduentus dominici tempora non incidissent in Antichristū à Christo dilapsi. Quemadmodum & ipse Christus eis prædixit, Ego veni in nomine patris mei, & nō recepistis me: Si venerit alius in nomine suo, illum recipietis. Vidisti quantus error inciderit ex insciția temporum. Tantam igitur vtilitatem ne negligas. Quemadmodum in agris termini columnæq; non sinunt arua confundi, sic tempora non

Scriptura nihil habet supernacuū.

Abram dionymus.

πτοάτης

Simile.

Iudęi obstinati.

Gen. 49.b

Ioan. 5.g

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A pora non ſinunt confundi res geſtas,ſed dum dirimunt alias ab aliis,& in ordinẽ congruentem digerunt,multa nos liberant turbatione.Operæprecium igitur eſt exponere vobis quis fuerit hic Ozias,& quo tẽpore regnarit,& quibus imperarit,& quanto tempore durarit illius principatus,poſtremò quomodo vitam finierit. Immo potius iam ſilendum eſt,eo quòd neceſſe ſit in immenſum hiſtoriarum pelagus orationem ſoluere. Qui verò per tale mare ſunt iter facturi, neceſſe eſt non fatigatis ſed integris remigibus viam capeſſant.Nã hanc ob cauſam paſſim per mare portus inſulæq; poſitæ ſunt, vt & gubernator & vector refocillentur,hic quidẽ remo depoſito,ille verò exurgens à *clauo.His de cauſis & diuerſoria cauponæq; vbiq; per vias* excogitatæ ſunt,vt iumẽta ſimul cũ viatoribus à labore recreentur.Eóque & doctrinæ ſermoni,ſilentij tempus præfinitum eſt,vt neque nos ipſos deteramus verborum multitudine,neque vos delaſſemus. Atque hæc tempora nouit Solomon dicẽs, Tempus tacendi & tempus loquendi . Sit igitur nobis tempus tacendi,quo detur & præceptori tempus loquẽdi. Nam quæ nos afferimus,ſimilia ſunt vino quod recens è lacu hauſtum eſt: quæ verò dicuntur ab illo,ſimilia ſunt vino,quod quoniam vetuſtatem ſeniúmque collegit,multam adfert tum vtilitatem tum vim iis qui opus habent:Nobiſque accidit hodie illud euangelij,Poſt deterius vinum id quod melius eſt infertur.Et quemadmodum illud vinum non vitis genuerat,ſed virtus Ieſu Chriſti fecerat:Ita & huius ſermonẽ non humana profundit cogitatio,ſed ſpiritus ſancti gratia.Quoniam igitur huius liquoris fluxus copioſus eſt & ſpiritualis , ſtudioſè excipiamus,cautè ſeruemus,vt aſſiduè irrigati tẽpeſtiuum adferamus fructum deo , qui hæc largitus eſt, cui gloria,honor & imperium cum domino noſtro Ieſu Chriſto ſanctóque ſpiritu,nunc,& ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Eccl. 3.a Chryſoſtomus dixit præſente epiſcopo.

B

Ioan.2.b

Eiuſdem in ſecundum librum Paralipomenon , vbi dicitur.
Elatum eſt cor Oziæ,deq; modeſtia,tum quòd hominem uirtute præditum non oporteat eſſe confidentem,denique quantum malum ſit arrogantia. Homilia.iii.

2.Paralip. 26.c.& 4 Reg.15.

C BEnedictus deus,& noſtra quoque ætas progerminat martyres,& nobis hoc honoris contulit dei dignatio , vt conſpiceremus homines occidi pro Chriſto, homines qui ſacro ſanguine diſtillant,eccleſiam vniuerſam irrigante:Sanguine,inquam, diſtillantes,dæmonibus quidem terrifico, angelis verò deſiderabili,nobis porrò ſalutari. Largita eſt nobis hoc dei dignatio, vt ſpectaremus pro pietate belligerantes, vincentes, coronatos . Neque verò ſolùm contigit hæc ſpectare,verumetiam ipſa athletarum corpora accipere. Ac nunc quidem victores illos,& corona inſignes apud nos habemus.Sed in præſentia de martyribus ſermonẽ reſeruemus martyrum æmulatori , mihíque vobiſcum communi doctori. Ipſi verò nunc de Ozia diſſeremus, iam pridem debitum æs alienum dinumerãtes,diuturnóſque audiendi nixus ſoluentes.Nam parturit ſat ſcio, vnuſquiſque veſtrum , cupiens illam audire hiſtoriam, atque parturitionem nixumq; nos interim diſtulimus, non ob id quòd cuperemus vobis intẽdere cruciatum, ſed quòd ſtuderemus veſtrum accẽdere deſiderium, vt vobis à me conuiuio acceptis,meus apparatus quàm lautiſſimus ac ſuauiſſimus videretur.Nam opulentis conuiuatoribus,ſi conuiuas acceperint ſaturos,licet apparatus lauticia,& eduliis opiparis,illorum appetẽtiam excita-

Epiſcopo defert Chryſoſto. ſibi cũ populo, cõmunem vocans doctorem.

Homœoſis.

re:cæterùm pauperem menſam non alia res æquè facit videri ſplendidam lautámque, quàm ſi qui ad illam accubituri ſunt,obtingant famelici. Quis igitur eſt Ozias, & ex quibus ortus maioribus, & quorum rex, & quanto tempore regnauit, & quid cum laude geſſit,quid ſecus, Poſtremò quo pacto vitam abſoluit. De his omnibus in præſentia apud vos diſſeremus,imò potius quantùm de his dicere licebit,ſic vt multitudine non confundamus veſtràm memoriam,id quod in lucernis accenſis accidere ſolet.Nam ſi paulatim ellychnio inſtillaris oleum, ſatis alimoniæ dederis igni. Sin ſimul totum infuderis oleum,non ſolùm nõ alueris ignem,verumetiam flammam quæ erat,extinxeris.Hic igitur Ozias è ſtirpe Dauid duxit genus.Rex autem erat Iudæorũ.Regnauit annis quinquaginta duobus,quúmque initiò cum laude geſſiſſet principatum,pòſt in ſcelera prolapſus eſt . Quum enim altiores ſpiritus ſuſtuliſſet quàm pro ſua dignitate,principatum inuaſit ſacerdotij.Tantum malum eſt arrogantia,quæ perſuadet,vt quiſq; ſemet ignoret,poſtq; multos labores virtutis theſaurum exhaurit . Ac cætera quidem mala nobis negligenter agentibus ſolent exuperare,hæc autem ipſis rectè factis noſtris adnaſcitur.Nihil enim perinde gignit ſuperbiam,vt bona cõſcientia, niſi adnitamur.Vnde & Chriſtus ſciens quòd poſt benefacta nos hic morbus adoritur,dicebat diſcipulis ſuis: Quum omnia feceritis, dicite , inutiles ſerui ſumus. Quum enim hæc noxia beſtia parat inuadere nos:tunc, inquit, per hæc verba fores illi occludite . Neque dixit: Quum omnia feceritis,inutiles eſtis:ſed, vos dicite,inutiles ſumus.Dic,ne metuas,non ex tuo iudicio fero ſententiam . Nam ſi tu teipſum dixeris inutilem, ego te vt vtilem coronabo.Sic & aliàs loquitur,Dic tu prior peccata tua,vt iuſtificeris.In mundanis ſiquidem ac forenſibus iudiciis,poſt accuſationem, & criminum confeſſionem reſtat mors : cæterum apud diuinum tribunal, poſt accuſationem & cõfeſſionem criminum datur corona.Vnde & Solomon dicit:Ne iuſtificaueris teipſum in conſpectu domini.Verùm nihil horũ audiuit Ozias, ſed irruit in templum, vt thymiama incenderet , ac ne ſacerdote quidẽ prohibente abſtinuit.Quid igitur deus? Immiſit illi lepram in fronte, hoc modo impudentem faciem puniens,docẽnſque illum, quòd hoc eſſet dei tribunal,& quòd illi bellum eſſet, non aduerſus homines, ſed aduerſus deum.Ac de Ozia quidem hactenus. Agedum iam ab integro hiſtoriam hanc percurramus. Nã hac de cauſa & ipſe præoccupans,compendio vobis expoſui,quæ Oziæ acciderunt,omnia, vt quum audieritis ſcripturam,hæc eadem narrantem,rerum ſeriem ſummo cum animi ſtudio conſectemini. Sed attendite. Et fecit,inquit,Ozias quod rectum eſt in cõſpectu domini. Hoc teſtimonio magnam illius virtutẽ declarauit.Non enim modò fecit quod rectũ erat , verumetiam fecit in conſpectu domini,nõ apud homines oſtentans, quemadmodũ apud Iudæos faciebãt illi,qui ante eleemoſynã tuba canebant,& in ieiuniis facies ſuas obſcurabant,qui precabãtur in cõpitis, quibus rebus quid poteſt eſſe miſerius,vbi poſt toleratos labores,omni præmio fruſtrabantur? Quid facis homo? Alij reddituru es rationem factorum tuorũ,& alium teſtem eitas eorum quæ facis? Alium habes iudicem,& aliũ adhibes ſpectatorem? Nõ vides aurigas qui prętercurrẽtes totam illam ſtadij partem qua vniuerſa ciuitas è ſublimi ſpectat ſedẽs in equeſtri certamine , ibi contendunt concertatorum currus ſubuertere , vbi Cæſarem viderint ſedentem , & vnum

Hic Ozias idẽ qui Azarias,idem & Zacharias : trinomius nimirũ legitur.

Altera homœoſis non inelegans, etſi ab humili re ducta.

2.Paralip. 26.a

Quo animo ſtudium boni operis perſequare, ex ſimili docet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G oculum digniorem cui fidant, ducunt quàm tot hominum vultus? At tu quum videas ipsum angelorum regem tuo cursui agonothetam, hoc est certaminis iudicem,& præmiatorem præsidere,eo prætermisso ad conseruorum fugis oculos? Atque ideo sanè post innumeras luctas incoronatus recedis, post sudores plurimos absque brabiis venis ad agonothetam. At non talis erat Ozias,sed in conspectu domini faciebat quod rectum est. Quî factum est igitur,vt post vitam tam perfectam supplantatus sit,concideritque? Nam hoc & ipse demirans hæsito. Quin potius nihil hìc esse debet hæsitatione dignum,quandoquidem homo erat,res ad peccandum lubrica,& ad malitiam propensa. Neque id solùm est difficile, verumetiam illud quod incedere iussi sumus per viam angustam,& vtrinque præcipitio minacem. Proinde quoties & voluntatis facilitas,& vitæ difficultas in vnum coëunt,ne postea mirare de lapsu. Quemadmodum enim in spectaculis qui per fimẽ ab imo in altum tensum ascendere ac descendere meditantur,si paululũ, deflexerint oculos,inuerso corpore deferũtur in orchestram,pereúntque: Itidem qui per hanc incedunt viam, si vel paululum cessarint, præcipitantur. Et tamen hæc

A bono in malum lapsum esse procliné p ἐπίδρομα

H via tum angustior est,tum magis ardua ac prerupta,multóque excelsior, quàm illa per funem, vt quæ sursum ad ipsum vsque cœlum protensa est: ac tum nobis maiore cum periculo ponuntur vestigia, quum ad summum & ad ipsum vsq; fastigium accesserimus,eo quòd in sublimi stantes multus occupat tremor. Atque vna tantùm via tuti sunt à lapsu, ne deorsum aspiciant, néve in terram demittant oculos. Nã illinc spectare deorsum tum difficile est,tum periculosum. Hanc quidem ob causam propheta nobis assiduè inclamat dicens: In fine ne corrumpas: animæ nostræ socordiam retrahens,iamq; collapsuram suffulcien: ac retinens. In initio quidem non egemus multa exhortatione. Quur ita tandem? eo quòd quilibet homo etiamsi fuerit omnium pigerrimus, aggressurus negocium plurimam in principio adhibet diligentiam,dúmque & animi viget alacritas & vires integræ sunt ac recentes,facilè ad id quod propositum est pertingit: cęterùm vbi maior vię pars nobis peracta est, iámque alacritatis vigor emarcuit, virêsque nostræ defecerũt,nec aliud supereſt,quàm vt decidamus: tunc no-

I bis in tempore adest propheta,veluti pro baculo quopiã alloquium suum nobis porrigens ac dicens, In fine ne corrumpas: Tunc enim diabolus spirat vehementius. Et quemadmodum piratę qui mare nauigiis infestant,non tum vbi conspexerint naues è portu exeuntes,inuadunt: quid enim hinc fructus caperet,si scapham inanem demergerent? sed vbi redierint onusta plenáque sarcinis, tum demum omnes expediunt artes: ita sceleratus ille dæmon,simul atq; videt aliquos multa collegisse, videlicet,ieiunia,preces,eleemosynam,castitatẽ,reliquáſque virtutes omnes,vbi videt nauigium nostrũ esse plenum preciosis pietatis lapidibus,tunc irrumpit vndique,thesaurum perfodiens,vt in ipsis portus ostiis,scapham demergat,iámque nudos nos ad eum portum eiiciat: eoq; propheta cunctos admonet dicens, In fine ne corrumpas: quòd ab eiusmodi ruina, nõ facilè se quis reflexerit, vt surgat, propterea quòd qui in profundum malorum venerit,contemnit. Tum in principio lapsis venia datur ab omnibus ob imperitiam, sed eum qui post multos cursus conciderit,nemo venia dignum iudicauerit, eo quòd tum cadere,non tribuitur imperitiæ,sed negligentiæ. Nec id solùm hìc est mali,verumetiam quòd cõ

Homœosi probat finẽ religiosi operis nixum animi maiorem desiderare, quàm ingressum.

Prou.18.a συστρώμα

plures talium ruinis offenduntur,& ad lapsum solicitãtur, vt rursus hoc quoque nomine peccatũ reddatur irremissibile. Hæc quum sciamus, auscultemus prophetæ, & in fine ne corrumpamus. Nam hac de causa,& Ezechiel clamat dicens: Si quis fuerit iustus,deinde lapsus peccauerit, nõ proderit illi recordatio iustitiarum eius, sed in peccato suo morietur. Nam & hìc propheta metuit de fine: Neque hinc modò, verumetiam ex contrariis declarat in fine plurimum esse momenti. Si quis,inquit,fuerit peccator, ac postea mutatus factus fuerit iustus: non nocebit illi memoria iniustitiarum illius,in iustitia sua viuet. Vides & hìc prophetam de fine vehemẽter solicitum. Siquidem vt neque iustitiæ suæ confidens iustus ad socordiam versus pereat,per finem incutit illi terrorem: neq; peccator ob delicta despõdens animum, iugiter perseueret in ruina,erigit illum per finem. Peccasti,inquit,multa,ne desperes: est enim vnde resurgas, si finem exhibueris non discrepantem ab initio. Rursus ad iustum: Multa,inquit, rectè feci sti,verùm ne fidas: subindicãs illum casurum,nisi per finem,eandem adhibeat curam. Vides vt alterius quidem socordiam,alterius verò desperationem sustulerit. Nihil horum audinit Ozias,ideóque per confidentiam decidit ruina perL culosa & insanabili. Neque enim quiuis lapsus eandem adfert ruinam: Sed quędam peccata cõdemnationi tantùm obnoxia sunt,quædam grauissimo supplicio puniuntur. Proinde Paulus increpans eos,qui in communibus cœnis non expectabant fratres,ita loquitur: Hoc denuncians non laudo. Vides peccatum intra reprehẽsionem consistere, nec aliud habere præmium, quàm probrum obiurgationis. At vbi de incesto loquitur,nõ itidem facit. Sed quo pacto? Si quis tẽplum dei violat,perdet hunc deus. Hìc non est probrum aut reprehẽsio,sed pœna grauissima. Nouit & Solomon peccatorum discrimen,qui furtum cũ adulterio conferens sic alicubi loquitur: Non est mirum si quis deprehẽdatur in furto, Furatur enim, vt animam expleat esurientem: Sed adulter,ob inopiam sensus,exitium animę suę conciliat. Et illud,inquit,peccatum est,sed alterum minus,alterum maius: quòd alteri præbuerit occasionem peccandi,fames, alteri omnis adempta sit excusatio. Verùm hìc quoq;,dixerit aliquis, compellitur naturali concupiscentia. At non permittit elabi vxor quæ illi sorte obtigit,sed instat eripiẽs illi veM niam. Ob id enim matrimoniũ & huius legitimus vsus permittitur,ne quid horũ excusare possit maritus. Hanc ob causam data est illi mulier adiutrix,vt efferuescẽtem naturam coërceat,vt concupiscentiæ fluctus sedet. Itaq; quemadmodum gubernator in portu faciens naufragium,haudquaquam vllam impetraret veniam: sic nec is cui quum per coniugiũ concessum sit quò lapsum effugiat: tamen aliena perfodit matrimonia,aut qui quãcunque fœminã curiosis aspicit oculis, habere quicq; possit quo semet excuset, nec apud homines nec apud deum, etiamsi decies milies allegarit naturę voluptatẽ. Imò quę possit illic esse voluptas,vbi metus,vbi discrimẽ,vbi periculum,vbi tantorum malorum expectatio, vbi tribunalia,vbi accusationes,vbi iudicis ira,vbi gladius & carnifex,vbi barathrũ,ac deportatio? Omnia pauet metuitq; qui talis est,vmbras,parietes,ipsos lapides,tanquam vocem emittẽtes: omnia obseruat,omnes habet suspectos, famulos,vicinos,amicos,hostes,eos qui norunt omnia, eos qui nihil norunt. Quin potius si voles,tollantur hęc omnia, ponamus nulli notum esse flagitium, præterquàm ipsi vni,& mulieri,quã adulteranit: quomodo fe-

Ezech.3.c

1.Cor.11.c

1.Cor.3.c

Prou.6.d

A simili.

ret conscientiam

Universidad de Deusto

A ret conſcientiam redarguentem, acerbam & amarulentam accuſatricem vbique ſecum ferens? Quemadmodũ enim ſeipſum nemo poteſt effugere, ita nec illam eius curiæ ſententiam. Hoc enim tribunal non pecunia corrumpitur, non adulationibus acquieſcit, eo quòd diuinũ
Prou.6.d eſt, & à deo noſtris impoſitum mentibus. Verè adulter, per inopiam ſenſus, exitium ſuæ ipſius animæ conciliat. Tametſi ne fur quidem immunis eſt à ſupplicio, qui dat quidem pœnam, ſed minorem. Nec enim iudicia in diuerſum ordinem extrudunt ea quæ cõparantur, ſed permittentia ſuo quæque manere loco, *diminutionem* inducunt aut *exuperantiam*. *Fortaſſe non intelligitis quod dictum eſt, itaque neceſſe eſt idem explanatius dicere:*
Bonum quidem coniugium, ſed melior eſt virginitas. Bonum eſt cõiugium, ſed melior eſt virginitas: nec quoniam melior eſt virginitas, ideo malum eſt coniugium, ſed illud quidem inferius, alioqui bonum & ipſum. Similiter & hìc: Malum eſt furtum, ſed adulterio minus, quanquam & ipſum eſt malum. Vides peccatorum differentias? Conſideremus itaque quale peccatum hic peccauerit. Elatum eſt, inquit, cor illius. Periculoſum vulnus:
B eſt enim arrogantia malorũ omnium fons. Et vt compendio diſcas morbi malitiam, illud audi: cætera quidẽ peccata circa noſtram verſantur naturã, at ſuperbia virtutẽ incorpoream è ſublimi detraxit ac deiecit, eo quòd diabolum quum diabolus non eſſet, vt hoc eſſet effecit,
Eſaiæ.14.d nimirum diabolus. Quòd ſi teſtem adducam Eſaiam ita de illo loquentem, *In cœlum aſcendam, & ero ſimilis altiſſimo*: qui non libenter recipiũt allegorias, calumniabuntur noſtrum teſtimonium: Sin verò Paulum illi adhibuerimus accuſatorem, nemo iam habiturus eſt quod contradicat. Quid igitur ait Paulus? Timotheo ſcribẽs, quòd qui nuper profeſſus eſt euangelium, eum nõ oportet ad ſummam epiſcopi dignitatem euehi: ita fermè lo
1.Tim.3.b quitur, Non neophytum, ne inflatus incidat in condemnationem, *& in laqueum diaboli*: ne eadem, inquit, peccans cum illo, *eadem cum illo patiatur*. Hoc verò non hinc ſolùm eſt perſpicuum, *verumetiam ex his quę ſceleſtus ille dæmon conſuluit homini, qui primus omniũ factus eſt*. Quemadmodum bonis hic mos eſt, per quæ ipſi facti ſunt boni, ad eadem exhortari proximos: ita &
C malis hic eſt mos, per quę ipſi facti ſunt improbi, eadem vicinis inuehere. Nam vna hæc eſt illorum malitiæ ſpecies vt ſolatium exiſtiment ſui ſupplicij, ſi alios in exitium attraxerint. Quid igitur diabolus? Suaſit Adam, vt conciperet cogitationem ſua conditione maiorem, ſibique cum deo ſperaret æqualitatem: Si enim, inquit, hęc res me cœlo expulit, multò magis eadem hunc eiiciet è paradiſo. Quapropter & Sirach dixit, Deus ſuperbis reſiſtit: non dixit, deus ſuperbos dimittit, & in peccatis deſerit, ſuóque nudat auxilio: ſed, aduerſatur, inquit: non quòd inſtructa acie aut pugna deo ſit opus aduerſus ſuperbum. Quid enim eſſe poſſit ſuperbo infirmius? Nam vt qui orbatus eſt oculis, omnium oppoſitus eſt iniurię, ita & ſuperbus qui non videt dominum: Nam ſuperbia, vt inquit ſcriptura, eſt nõ noſſe dominum: etiam ab hominibus facilè ſuperatur, poſteaquam excidit ab illius luce. Quòd ſi etiam validus ac potens eſſet ſuperbus, nihil opus eſſet deo exercitu aduerſus illum, quandoquidem & voluntas illi ſufficiebat ad inuertenda omnia, multò magis ſufficeret ad tollendos illos. Quur igitur reſiſtit? Quò vehemens odium declaret erga ſuperbum. Itaque ſuperbiam eſſe vulnus periculoſum, tum ex his quæ diximus, tũ ex aliis perſpicuum eſt. Quòd ſi vultis, etiã cauſam ipſam vnde vulnus hoc accidit, diſcamus. *Si quidẽ*

Alienã improbitatem ſolatio eſſe improbis. Gene.3.a

1.Pet.5.& Iaco.4.b

non diſſimile apud Sirach.c.10.

hic ſcripturę mos eſt, ſi quando parat accuſare quempiã, D
non modò peccatum illius narrare, verumetiam docere nos quæ fuerit peccati cauſa. Id autem eò facit, vt qui ſani ſunt, eos reddat tutiores cautioreſque, ne in eadem inſidant mala. Similiter & medici ad ęgrotantes ingreſſi, antequam curent morbũ, inquirunt veſtigántque vnde morbus ſit inflictus, vt ab origine coërceant malum: propterea quòd qui manente radice, ramos tãtùm execat, nihil aliud quàm inanem ſumit operam. Vbi igitur ſcriptura & peccatum & peccati cauſam eloquitur? Reprehendit eos qui præceſſerunt diluuium, ob inconceſſas mixturas. Atque audi quomodo cauſam exprimat. Gene.6.a
Quum vidiſſent filij dei filias hominum eſſe formoſas, acceperunt illas ſibi in vxores. Quid igitur? Nũ pulchritudo cauſa eſt peccati? Abſit. Eſt enim diuinæ ſapientiæ opus, opus autem dei nunquàm poſſit eſſe cauſa peccati. Sed videre fuit cauſa peccati? Ne id quidem. Nã & hoc naturæ opus eſt. Sed quid tãdem? Malè videre, nam hoc eſt deprauatæ voluntatis. Eóque ſapiens quidam admonet dicens, ne cognoſcas pulchritudinem alienam. Nõ Prou.6.d
dixit, ne videas. Id enim nonnunquàm fit vltrò, ſed ne E
cognoſcas, inquit, *illud tollens ne ſtudio animaduertamus, ne curioſè intueare, ne vitioſæ contemplationi immoreris, quæ ab animo corrupto & concupiſcentia proficiſcitur.* Sed quid, inquiet aliquis, hinc mali poſſit oriri? Ex hoc inquit amor velut ignis excitatur. Vt enim ignis, vbi fœnum aliquid aut culmum arripuerit, nihil moratur, ſed ſimul vt attigit materiam, lucidam accendit flammam: Itidem & ignis concupiſcentiæ quę eſt in nobis, ſimul atque per oculorum intuitum elegantem ac venuſtam attigerit formam, protinus exurit animum. Proinde ne ſpectes temporariam illam, quæ ex aſpectu proficiſcitur voluptatem, ſed perpetuum dolorem conſidera, qui naſcitur ex concupiſcentia. Nam illa inflicto vulnere plerunque *celeriter auolat, at vulnus nõ auolat*, ſed plerunque manet & interficit. Et quemadmodum *cerua confixa iaculo* in vitali corporis parte, etiamſi ve
natorum effugiat manus, nihil inde fert lucri: Sic & anima accepto concupiſcentiæ iaculo è laſciuo curioſoq; aſpectu, etiamſi cum iaculo permittatur abire, tamen ip F
ſa per ſe corrumpitur ac perit, vbique videns hoſtem, & inſequentem habens. Sed ad id quod dicere cœperam. Neque enim committendum eſt vt in hoc tam longas ſermonis digreſſiones faciamus, quòd ſcriptura cũ peccatis ſimul & peccatorum cauſas ſoleat commemorare. Audi igitur & hìc quid dicat de Ozia. Neque enim hoc modo nos docuit, quòd fuit elatum cor eius, verùm addidit vnde fuit elatum. Quum potens eſſet, inquit, elatũ eſt cor eius. Nõ ferebat principatus magnitudinem, ſed quẽadmodũ ex edacitate naſcitur ignea inflatio, ex inflatione gignitur febris, deinde ex febri plerunq; morſ itidem & hìc, ex actionum eminentia nata eſt ſuperbia. Nam quod in corporibus eſt inflatio, hoc in animis eſt
ſuperbia, mox ex ſuperbia nata eſt appetentia rerum ipſi non congruentium. Hæc non temerè producimus in longum, ſed ne vnquam exiſtimetis hos eſſe ſuſpiciendos, neque fœlices ducatis qui principatum gerũt, quum ſciatis quantum habeat negocij conditionis dignitas, nec vnquam illos iudicetis miſeros, qui in egeſtate & afflictionibus viuunt, ſcientes hanc vitam eſſe multò tutiorem. Vnde & propheta clamat dicens: Bonum eſt mi Pſal.118.i
hi domine quòd humiliaſti me. Vide igitur quantum ex eminentia natũ ſit malum. Elatũ eſt, inquit, *cor eius vſq;* 2.Para.26.c
ad corruptionem. Quid eſt, vſq; ad corruptionẽ? Vſq; ad

Modis omnibus fugiendam eſſe ſuperbiæ occaſionem à ſimili.

Homœoſi probat à ſpecie mulierũ oculos eſſe auocandos.

A cerua iaculo confixa.

Quod i cor poribus inflatio, hoc in animis ſuperbia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G prauas cogitationes,quæ prorsus non ascendunt in animum nostrum,si nos ipsos tutamento circunsepiamus: sed eadem si negligenter egerimus, nascuntur in nobis germinántque:sin occupentur, protinus præfocantur & obruuntur. Aliæ simul & gignuntur & adolescunt,atque ad prauas actiones euadunt,omnémque mentis nostræ sanitatem corrumpunt, si quando vehementer cessauerimus.Hoc itaque dicit,Elatum est cor eius,neque se intus continuit concupiscentia,neque extincta est sed prorupit, & ad opus vsque prauum progressa, totam illius virtutem corrupit. Beatitudo est igitur cogitationẽ improbam prorsus non admittere, quod & à propheta dictum est, Domine non est elatum cor meum : non dixit,elatum quidem est,sed illud cohibui, verùm non est omnino elatum:hoc est,iugiter seruaui animam meam inaccessam malitiæ.Hoc igitur est fœlicitatis,huic proximum illud est, malas cogitationes iam ingressas celeriter repellere, neque sinere,vt illic diutius immorentur,ne in nobis mala pascua, malámque sibi gignant alimoniam . Quòd si & huc vsque cessauerimus , est per dei bonitatem & huius socordiæ solatium,multáque ab
H illa summa bonitate talibus vulneribus parata sunt remedia . Sed agè sermonem hunc missum faciamus, ne quod in initio verebamur,nũc accidat nobis,rerúmque turba vestram perdat memoriam . Quapropter necessum est vt quæ dicta sunt,summatim paucis repetamus: *Sic* & matres facere solent quum poma,aut bellaria,aut aliud simile quippiam in puerilem immittunt sinum, ne per puerorum negligentiam excidat aliquid eorum quæ data sunt, contractam vndique tuniculam, cingulo subiiciunt quò sint in tuto . Idem nos faciamus, orationem in lõgum porrectam contrahamus,memoriéq; custodiæ deponamus. Audistis quomodo nihil agẽdum sit ad ostentationem apud homines, quãtúmque sit malum socordia,*vt etiam in perfecta vita versantem* facilè supplantarit . *Didicistis quanta nobis opus sit curá*, potissimum sub vitæ finem , vtq; *nec desperandum sit* de eo qui mutatus inciderit in peccata, neque qui bene vixit eum oporteat per socordiam in rectè factis confidere. Dissertuimus vobis de differentiis peccatorum,ne simus vehementer intenti ad eximias corporum formas, quantúmque hinc oriatur mali demonstrauimus.
I Quæ de superbia vobis diximus meministis , quæq; de prauis cogitationibus.Hæc seruãtes redeamus domum, quin potius hęc seruantes excipiamus perfectiorem doctoris exhortationem . Nam nostra quidem qualiacunque sunt,habent iuuentutis ostentationem:huius autem qualiacunque fuerint,maiore prudentia sunt ornata.Ac nostra quidem similia sunt torrenti , qui cum strepitu fertur, illius autem oratio similis est fonti magna tranquillitate fluuios effundenti, qui olei magis quàm aquarum cursum imitentur. Excipiamus igitur ea fluenta,vt fiant in nobis fons aquæ salientis in vitam æternam: quam nobis omnibus contingat assequi,gratia & bonitate domini nostri Iesu Christi, per quem , & cum quo patri, simul cum sancto spiritu, gloria, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Psal.130.a

Memoriæ confirmatio à pueris sũpta similitudine.

Vel hinc etiamnũ collige quantũ sit non ita pridem delatũ episcopis , Lutheri discipule, dicere volui Luciferi imitator.

Eiusdem de eo quod scripsit Esaias, Factum est anno quo mortuus est Ozias rex, vidi dominum, deq; ciuitate Antiochiæ , & aduersus eos qui prohibent nuptias. Homilia.iiii.

DRæclarum nobis theatrum obtigit, magnificus alacrísque concursus. Quid tandem est in causa ? Sementis herì factæ fructus , hodierna messis est . Herì plantauimus,hodie colligimus vindemiam. Non enim terram inanimam colimus,vt tardè fructificet,sed animas ratione prædítas.Non est natura, quæ contatur,sed gratia, quæ accelerat . Compositus ac tractabilis est nobis populus, audiẽdi studiosa plebs est. Heri vocati sunt,hodie coronantur. Admonitionis hesternæ fructus,hodiernũ est obsequium.Vnde nos quoque libenter semina iacimus,quia purũ videmus aruum, haudquaquam spinam quæ suffocat,neque viam quę calcatur,neque petram sterilem,sed profundũ ac pinguem agrum,qui simul & semẽ recipit, & mox aristam nobis exhibet . Hæc eò *semper loquor,nec loqui* desino: quoniam hæc nostræ ciuitatis *laus est*,nõ quòd *senatum* habet,non quòd consules numerare possumus,neque quòd statuas complures,neque quòd mercium copiam,neque quòd situm habet commodum: sed quòd populum habet audiendi studiosum,quòd tẽpla dei differta, quodq; congregationis delicię magis ac magis crescunt indies, quodq; sermonem habet profluentem , desideriúmque nunquam satiabile . *Siquidem* ciuitas non ab ædificiis sed ab inhabitãtibus admiranda redditur.Ne mihi narres, quòd Romanorum vrbs magnitudine spaciosa est, sed ostende mihi illic populum æquè cupidum audiendi . Nam Sodomæ turres habebant,quum Abraham in tugurio moraretur. Attamen veniẽtes angeli,Sodomas præteribant,ad tugurium diuertebant.Non enim ędificiorum splendorem quærebant,sed animæ virtutẽ quærentes circumibant.Ita sanè aliàs desertũ habebat Ioannem,ciuitas Herodem,cóque desertum nobilius erat ciuitate.Quur ita tandem?Quoniam non in structuris sita est prophetia.Hæc dico ne quando ciuitatem prædicemus,quæ moribus dissoluta dirutáque est.Quid mihi narras ędificiorum structuras,quid columnas?Hęc vna cum præsenti vita diruuntur . Ecclesiam *ingreditor, vt* ciuitatis videas claritudinem.*Ingreditor inquam, vide pauperes à medio noctis vsque ad lucem* perseuerantes, *vide sacra peruigilia,noctem* cum die copulantia, vide *neque noctu* neque interdiu vel somni tyrannidem, ac violentiam metuentes,vel inopiæ necessitudinem formidantes . Magna ciuitas ac totius orbis metropolis. Quot episcopi,quot doctores huc venerunt, & à populo docti discedunt,ac legem illam nõ scriptam sed cordibus insitam,hìc discunt? Quòd si mihi narres dignitates & opum abundantiam,à foliis non à fructibus arborem laudas. Hæc autem loquor haudquaquam assentans charitati vestræ , sed virtutem vestram prædicans. Beatus ego propter vos,beati vos propter vos *ipsos*,beatus *qui* loquitur ad aures audientium, *sic* ego beatus factus sum . Beati qui esuriunt & *sitiunt iustitiam*. Videte quomodo vos beati propter vos ipsos estis facti : maximè verò beatus est vir amans sermonum spiritualium . Hoc nos distinguit à brutis . Non enim nos ab illis separat corporis ratio , neque quòd alimur aut bibimus , neque quòd pascimus aut viuimus : hæc enim omnia nobis cum brutis communia. Sed quare distinguitur à brutis homo ? Sermone, & ob id animal dicitur λογικὸν : hoc est , sermonis particeps . Vt enim aluntur corpora , sic aluntur & animæ, sed corpus pane, anima sermone : proinde si videas hominem vescentem lapide , num illum dixeris esse hominẽ ? Itidem si quem videris qui non alatur sermone , sed sermonis ac rationis inopia , nimirum hic & hominis naturam amisit,siquidem vita declarat hominis nobilitatẽ.Quoniam igitur theatrum nobis differtum est,itémque mare positis

K

Ciuitatis præcipua laus.

L

Romæ præfert suam ciuitatem.

Gene.18.a

Ibid.19.a

M

Matth.5.a

λόγου.

Metaphora.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A re positis vndis tranquillitatis plenum, ac rursum pelagus sedata tempestate quietum ac placidum: agè iam nauem detrahamus, veli loco expandentes linguam, pro Zephyro spiritus gratiam inuocantes, pro temone clauoque cruce gubernatrice vtentes. Nam mare quidem illud habet aquam salsam, hoc autem aquam viuam. Illic enim sunt animalia rationis expertia, hìc verò animæ rationales. Illic qui nauigant è mari in terram, hìc verò qui nauigant è terra in cœlum appellunt. Illic nauigia, hìc eloquia spiritualia. Illic in naui tabularum strepitus, hìc sermonum applausus. Illic velum, hìc lingua. Illic Zephyri flatus, hìc spiritus præsentia. Illic homo gubernator, hìc verò gubernator Christus. Nauis ecclesiæ demergi non potest. Eóque sanè iactatur quidem nauis, at non mergitur. Poterat quidem & in tranquillo nauigare, verùm non passus est gubernator, quò simul & nauigantium perspicias tolerantiam, & gubernatoris prudentiam plenius cognoscas. Audiant gentes, audiant Iudæi benefacta nostra, audiant instans ac feruens ecclesiæ studium. A quàm multis oppugnata est ecclesia, nec vnquam tamen
B victa. Quot tyranni, quot duces, quot imperatores? Augustus, Tyberius, Caius, Claudius, Nero, homines literis ornati, potentes, tot modis oppugnarunt recentem ac teneram, at non deiecerunt. Quin potius ij qui oppugnarunt silentur obliuioni traditi, illa verò oppugnata cœlum transcendit. Neque enim illud mihi spectato, quòd in terris sita est ecclesia, sed quòd in cœlo versatur. Vnde hoc dilucidum est? Nimirum ipsæ res demonstrant. Oppugnati sunt vndecim discipuli, totus orbis oppugnabat: verùm qui oppugnabantur vicerunt, qui oppugnabant sublati sunt. Oues deuicêre lupos. Vidisti pastorem oues in medium luporum emittentem, vt ne fuga quidem salutem consequerentur. Quis pastor hoc fecit? Christus hoc fecit, quò tibi demonstraret quæ rectè geruntur non accidere iuxta nostrarum actionum tenorem, sed præter naturam, prætérque rerum tenorem. Nam ecclesia radices in cœlo fixas habet potius quàm in terra. Verùm fortassis ethnicus meam despicit arrogantiam, sed maneat donec harum rerum probationem attulero, discátque vim veritatis, quomodo facilius est Solem extingui quàm ecclesiam obscurari.

Christianorum conuersatio quomodo in cœlis.

Ecclesiæ radix in cœlo.

Matth.24.c Quis, inquis, ista prædicat? Is qui eam fundauit. Cœlum
C & terra transibunt, sed verba mea non transibunt. Hæc non modò dixit, sed & compleuit: siquidem latius illam fundauit quàm cœlum. Est enim cœlo honoratior ecclesia. Quare conditum est cœlum? propter ecclesiam. Ecclesia non est condita propter cœlum: cœlum conditum est propter hominem, non homo propter cœlum. Id perspicuum est ex his quæ fecit Christus. Non enim cœli corpus assumpsit, sed hominis. Verùm ne in longum producto sermone, rursus hodie vobis debitores discedamus (scitis enim quàm multa simus heri polliciti nos exhibituros) quod polliciti sumus, repræsentabimus. Nam propter eos qui non aderant, distuleram. Quoniam igitur qui defuerant, suo sunt officio

Metaphora. perfuncti, suáque præsentia nobis mensam exhibuerunt sumptuosam, agè sanè, apponamus obsonia, obsonia quidem haud putria quanuis hesterna sint, sed hæc obsonia non putrescunt. Quam ob rem tandem? Non sunt carnes vt corrumpi queant, sed sententiæ semper florentes.

Dissimile. Carnes enim quoniam corpus sunt, corrumpuntur: contrà sententiæ si maneant, redduntur fragrantiores. Quid igitur erat quod heri diximus? Siquidem & ita nos heri participes mensæ fuimus, vt qui non adfuerunt, nihil

detrimenti sint passi. Et factum est in anno quo mor- D
tuus est Ozias rex, vidi dominum sedentem in throno excelso & eleuato. Quis hæc loquitur? Esaias ille spectator cœlestium seraphim, qui cum coniugio cõmercium habuit, nec tamẽ extinxit gratiam. Auscultastis prophetam, & audistis prophetam hodie, Exi tu & Iasuph filius Esaiæ.7.a tuus. Nec ista oportet prætercurrere, Exi tu & filius tuus. Itáne filium habebat propheta? Si filium habebat, habe- Esaias vxorem habuit. bat & vxorem, vt intelligas non esse malas nuptias, sed malam esse scortationem. Sed quoties cum quibusdam de vulgo disserimus dicentes, Quur non rectè viuis? Quam ob rem non præstas mores absolutos? Qui possum inquiunt, nisi diuertam ab vxore, nisi valedixero liberis, nisi valere iussero negocia? Quam ob rem? Num obstat matrimonium? Adiutrix tibi data est vxor non Matrimonij laus. insidiatrix. An non habebat vxorem propheta? Neque tamen spiritus gratiæ obstabat coniugium sed cum vxore conuictum habebat, & erat nihilominus propheta. Moses nónne vxorem habebat? Et tamen is petram dirupit, aërem immutauit, cũ deo colloquebatur, diuinam iram cohibuit. Abraham nónne habebat vxorem? Et ta- E
men pater factus est gentium & ecclesiæ. Sustulit enim filium Isaac. Et hic illi fuit egregiorum facinorum materia. Nónne obtulit filium, coniugij fructum? Nónne fuit pater & idem amans dei? Nónne licuit videre sacrificium è suis visceribus fieri? Sacrificum inquam simul & patrem, vinci naturam, vincere pietatem, viscera cõculcari, piáque facta superare, patrem deici, dei amantem coronari? An non vidisti totum, & filij amantem & dei? Nunquid hic obfuit matrimonium? Quid autem Laus Macchabeorum matris. Macchabæorum mater, nónne vxor fuerat? nónne septem filios addidit sanctorũ choro? Nónne vidit illos martyrio coronatos? Nónne veluti spectatrix astabat, nihil animo labascens? Nónne astabat obtestans illorum vnumquenque, & mater martyrum, septies ipsa martyrium præstitit? Dum enim illi torquebantur, illa plagam accipiebat. Neque enim adeò sine affectibus quæ gerebantur, spectabat: mater erat & naturæ illata vis, propriã virtutem declarabat, at illa non vincebatur. Mare quidem erat & vndæ: Cæterùm sicut mare quum insanit, sedatur: ita & natura commota, metu dei refrenatur. Quomodo eos aluit? quomodo eos vnxit? quomodo septem templa deo exhibuit? statuas aureas, imò potius au- F
ro pretiosiores? Neque enim tale quippiam est aurũ qualis anima martyrum. Stabat tyrannus, atque ab vna muliere superatus discedebat. Ille armis oppugnabat, hæc animi promptitudine superabat: ille fornacem incendebat, hæc virtutem spiritus: ille exercitum mouebat, hæc ad angelos applicabat animum. Videbat inferne tyrannum, & in animo versabat illum in supernis regnantem: videbat infra se tormenta, ac numerabat superna brabia: videbat præsentem cruciatum, & cogitabat futuram immortalitatem. Si nos spectaremus non ea quæ videntur, sed ea quæ non videntur: num quid obstaculi adferret matrimonium? Quid autem Petrus ba- Petrus vxorem habuit. sis ecclesiæ, ille vehemens amator Christi, ille sermone indoctus & rhetorum victor, ille imperitus qui tamen philosophis obturauit os, ille qui Græcanicam sapientiam nõ aliter quàm aranearum telam dissoluit, qui terrarum orbem peragrauit, qui sagenam misit in mare & piscatus est orbem? Quid autem ait euangelium? Ingressus est Iesus ad socrũ Petri febricitantẽ: Vbi socrus, Matth.8.b ibi & vxor, ibi & coniugium. Quid autẽ Philippus, nónne quatuor habebat filias? Vbi verò quatuor filiæ, illic & Philippus vxorem habuit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G vxor & matrimonium. Quid igitur Christus? A virgine quidem natus est,verùm ad nuptias accessit,ac do-
Ioan.2.a num attulit. Non habent,inquit,vinum:& aquam vertit in vinum, virginitate nuptias honorans, dono id quod fiebat commendans: vt ne abomineris nuptias, sed oderis scortationem, meo periculo, nam ego spondeo tibi salutem,etiamsi vxorem habueris. Prospice tibi ipsi.Mulier si proba fuerit,adiutrix tibi est.Quid igi-
Vxor mala corrigenda, aut ferenda. tur si non fuerit commoda?Fac illam commodam.An non fuerunt vxores bonæ simul ac malæ? Ne haberes excusationem. Qualis erat illa Iob?Sed Sara erat bona.
Iob.2.c Ostendam tibi mulierem & malam & improbam, neque tamen nocuit viro. Vxor Iob praua erat & improba,suasit illi vt blasphemias proferret. Quid igitur?Labefactauit turrim? Deiecit adamantem? Superauit petram? Depulit militem? Comminuit scapham? Eradicauit arborem? Nihil horum, sed illa impellebat,& arbor reddebatur stabilior: illa fluctus excitabat, at nauis non submergebatur,sed secundo nauigabat vento: fructus eius decerpebatur, & arbor commota non est: folia deciderunt, & radix mansit immota. Hæc loquor, ne quis excuset vxoris improbitatem. Mala est,corrige
H eam. Sed ais,è Paradiso me expulit:Verùm eadem te in *cœlos induxit. Eadem quidem natura,mens* tamen diuersa. Sed illa Iob erat mala,verùm Susanna bona: sed illa Aegyptia erat impudica, verùm Sara erat modesta. Vidisti illam,vide & hanc,quando quidem etiam inter viros, hi quidem mali sunt, illi verò boni. Bonus erat Ioseph,seniores autem impudici.Vidisti omnibus in re
bus vitium ac virtutem,non natura diiudicari,sed ani-
Esaias quur de morte Oziæ meminit. mo distingui. Ne mihi prætexas excusationes. Sed ad eorum quę debemus,solutionem properemus.Et factum est anno quo mortuus est Ozias rex.Dicturus sum quam ob causam propheta designet tempus: siquidem his qui quærebant heri,quam tandem ob causam quum omnes prophetæ atque *in* his alias hic quoque tempus regum enarrare soleant *quo vixerint*, hoc loco ea consuetudo prætermissa sit: Nec enim *dicit*, in diebus Oziæ:sed, *in* morte Oziæ,hanc quęstionem hodie soluere *volo*.Quan
quam enim ingens est æstus, tamen maior est sermonis refrigeratio: quanquam vis sit corpori fathiscenti,
tamen anima vigens delectatur.Ne mihi narres estum
I ac sudorem. Si sudaueris corpore,inungis animam tuã.
Dani.3.c Tres illi pueri qui erant in fornace nihil detrimenti perpessi sunt,sed fornax illis fuit refrigerio. Quum cogitas sudorem,cogita simul & mercedem & præmium.
Simile. Etenim homo vrinator nullam aliam ob causam audet seipsum in profundum aquarum demittere,quàm propter margaritas,bellorum causam.Quanquam non materiam reprehendo, sed mentem intemperantem. Et tu,vt accipias thesaurũ deficere nescium,plantèsque vineam in anima tua, non sustines æstum neq; sudorem?
Exemplũ. Non vides istos qui sedẽt in theatro, quomodo sudent, nudóque capite Solis radium excipiant, quò fiant captiui mortis, quò scorti mancipia? Ad exitium illi laborant, & tu ad salutem segnis ac remissus es? Athleta es, miles es. Quis igitur est ille Ozias,& quam ob causam mortem hanc illius expressit propheta? Hic Ozias
Superbia quantũ malum. rex erat,ac vir iustus, multis florens egregiis factis: verùm postea tandem ad superbiam venit, ad superbiam inquam malorum matrem, ad arrogantiam tumultibus plenam,ad elationem,qua diabolus homines in exitium trahit. Nihil enim arrogantia peius,eóque totum sermonem in hoc heri consumpsimus, superbiam exi-

mentes ac modestiam docentes. Vis tibi dicam quan- K
tum bonum sit modestia,& quantum malum arrogantia? Peccator iustum superauit, publicanus Pharisæum,
& verba factis fuere superiora. Quomodo verba? Pu- Lucæ.18.c
blicanus dicit: Deus propitius esto mihi peccatori.Pharisæus dicit: Non sum sicut cæteri homines,rapax, auarus: sed quid? Ieiuno bis in sabbato, decimas do de facultatibus meis. Pharisæus opera iustitiæ præstabat,publicanus verba dicebat modestiæ, & verba plus potuerunt quàm facta, tantúsque thesaurus cum contumelia *reiicitur*,& tanta inopia in diuitias commutata est.Venerunt *duæ* naues habentes onus,ambæ portum ingressæ sunt,sed *publicanus* pulchrè in portum appulit. Pha- In portu naufragiũ.
risæus autem naufragium *perpessus est,vt disceres*,quãtum mali sit animi tumor.Iustus es,*ne* deiicias *fratrem* tuum.Flores rectè factis,ne probra iacias in proximum, tuásque laudes contrahe. Quantò maior es,tantò magis submitte teipsum. Attende quod dicitur charissime,
magis iustus metuere debet arrogantiam quàm pecca- Superbia maximè cauẽda iusto.
tor: hoc & heri dicebam, & hodie dico, propter eos qui heri aberant, eo quòd peccator habet conscientiam
velit nolit humilem ac submissam, iustus autem ob be-
nefacta extollitur. Quemadmodum igitur fit in nau- Simile.
igiis, qui vacuam habent nauem, non metuunt piratarum insultum.Non enim *veniunt* vt conterant nauem L
nihil vehentem: *cæterùm ij* qui nauem habẽt onustam, *metuunt piratas*. Nam pirata illuc properat,vbi aurum, *vbi* argentum,vbi lapides precios*i*: *Sic* & diabolus non facilè persequitur peccatorem, sed *iustum* potius, vbi multæ sunt opes. Quoniam igitur frequenter per arrogantiam insidiatur diabolus, vigilandum est. Quantò
maior es,tantò magis submitte teipsum. Quum ascen- Lucæ.17.c
deris in altum,opus est vt tibi prospicias ne cadas.Quã ob rem & dominus noster dicit: Quum omnia feceritis, dicite: Inutiles serui sumus. Quid efferris animo
quum sis homo,cognatus terræ,eiusdem *substantię cum* cinere,tum natura, tum animo, tum *actionum* delectu? Hodie diues,cras pauper:hodie sanus,cras ægrotus: ho-
die gaudes,cras doles: hodie in gloria,cras in ignomi- Stabile nihil in rebus humanis.
nia: hodie iuuenis, cras senex. Nunquid in rebus humanis consistit, ac non potius amnium præterfluentiũ
cursum imitantur omnia, simul atque apparuerunt, ci- M
tius nos quàm vmbra relinquunt? Quid igitur cristas Psal.143.d
erigis homo, fumus & vanitas? Homo enim vanitati similis factus est, veluti fumus dies eius. Exaruit gramen & flos decidit.Hæc dico non vt substantiam deiiciam, sed vt arrogantiam refrenem. Alioqui & magna res est homo, & preciosa res vir misericors. Verùm hic Ozias quum esset rex cinctus diademate, quoniam erat iustus,elatus est animo,*maiore spiritu* concepto quàm pro dignitate,*ingressus* est templum. Et quid dicit Esaias?*ingressus* est sancta sanctorum,aitque, volo
adolere incensum.Rex quum esset,sacerdotij principa- Rex sacerdotis vsurpans dignitatem.
tum vsurpat:*Volo,inquit*,adolere incensum: quia iustus sum.Sed mane intra tuos terminos,alij sunt termini regni, alij termini sacerdotij, hoc regnum illo maius est. Neque enim ex his que videntur hic declaratur rex, neque è gemmis illi affixis, neque ex auro quo amictus est debet æstimari rex. Ille quidem ea quæ sunt in ter- Sacerdotiũ cœleste regnum. Matth.18.c
ris sortitus erat administranda, cæterùm sacerdotij ius è supernis descendit: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo. Regi ea quæ hìc sunt Sacerdotio non detrahendum,ob vitia quorundam.
commissa sunt, mihi cœlestia: mihi quum dico, sacerdotem intelligo. Itaque quum videris sacerdotem

indignum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

A indignum,ne traducas ſacerdotium. Non enim oportet damnare res, ſed eum qui re bona malè vtitur. Quandoquidē & Iudas proditor fuit, verùm non ob id accuſatur ordo apoſtolicus,ſed illius animus: nec crimē eſt ſacerdotij,ſed malum animi. Et tu igitur ne ſacerdotium vituperes, ſed ſacerdotem malè re bona vtentem. Etenim ſi quis tecū diſputet dicatq;:Vidiſti illum Chriſtianum,reſpondeto.at ego non de perſonis,ſed de rebº tibi loquor. Alioqui quot medici facti ſunt carnifices, ac venena pro pharmacis dederunt? Non tamen artem vitupero,ſed malè vtentem arte.Quot nautæ malè rexerunt nauigia ? Verùm non ars nauigandi mala eſt, ſed illorum animus.*Si Chriſtianus fuerit improbus,ne incuſes profeſſionem ac ſacerdotium*, ſed re bona vtentem malè. Regi corpora commiſſa ſunt,ſacerdoti animæ.Rex maculas corporum remittit, ſacerdos autem maculas peccatorum.Ille cogit, hic exhortatur. Ille neceſſitate,hic conſilio. Ille habet arma ſenſibilia, hic arma ſpiritualia.Ille bellum gerit cum barbaris,mihi bellum eſt aduerſus dæmones.Maior hic principatus, propterea rex caput ſubmittit manui ſacerdotis, & vbique in veteri ſcriptura, ſacerdotes inungebant reges. Ve-
B rùm rex ille ſua tranſiliens ſepta, modúmque regni trāſgreſſus, conatus eſt aliquid addere, atque ingreſſus eſt templum, cum authoritate incenſum adolere volens. Quid igitur ſacerdos ? Non licet tibi *Ozia* adolere incenſum. Vide libertatem, vide mentem ſeruire neſciā, vide linguam cœlos attingentem, vide libertatem incoërcibilem, vide hominis corpus, & angeli mentem: vide humi ingredientem, & in cœlo verſantem. Vidiſti regem,nec vidiſti diadema. Ne mihi dixeris eſſe regnum, vbi eſt legum tranſgreſſio. Non licet tibi rex adolere incenſum, non eſt fas venire in ſancta ſanctorum, traſcendis ſepta tua, quæris tibi nō cōceſſa, eóque quæ accepiſti perdes. Non licet tibi adolere incenſum, *ſed ſacerdotibus iſthuc datum eſt. Non tuum eſt hoc, ſed meum. Num mihi tuam vſurpaui purpuram ? Ne vſurpes meum ſacerdotium. Non licet tibi adolere incenſum,ſed tantùm ſacerdotibus filiis Aaron. Poſt mul*tum temporis iam defuncto Aarone hoc accidit.Et quā ob rem non dixit ſacerdotibus tantùm,ſed & patris mē
C tionem fecit?Accidit in illo tempore, vt tale quippiam fieret: Dathan enim Abiron & Core inſurrexerant aduerſus Aaron, aperta eſt terra, ac deuorauit illos: venit ignis è cœlo,& exuſſit eos. Volens igitur eum commonefacere illius hiſtoriæ, quòd olim quoque per vim inuaſerint ſacerdotium, verùm haudquaquam ſuccubuerit, ſed adorta eſt multitudo, & deus illam vltus eſt. Non licet tibi adolere incenſum, ſed ſolis ſacerdotibus filiis Aaron. Non dixit cogita quid paſſi ſint qui tunc illa patrarunt,ſed nominato Aarone cuius vicem vltus eſt deus,eum ad hiſtoriæ recordationem adduxit. Noli audere quæ auſus eſt Dathan, ne patiaris eadem, quæ tempore Aaron acciderunt. Rex autem Ozias non ſuſtinuit admonitorem,ſed arrogantia inflatus aperuit tē plum, ingreſſus eſt ſancta ſanctorum, volens adolere incenſum.Quid autem deus?Vbi igitur ſacerdos contēptus eſt,dignitásque ſacerdotij conculcata, nec quicquā præterea potuit ſacerdos (Nam ſacerdotis tantum eſt arguere,liberámque præſtare admonitionem,non mouere arma,non clypeos vſurpare,non vibrare lanceam, nec arcum tendere,nec iacula mittere, ſed tantùm arguere ac liberam præſtare admonitionem) Poſteaquàm igitur arguiſſet ſacerdos,rex autem non ceſſiſſet,ſed arma moueret, clypeos & haſtas, ſuáque vteretur poten- D
tia, ibi ſacerdos deo: Ego, inquit, quod erat mei officij præſtiti,nihil amplius poſſum,ſuccurre ſacerdotio quod conculcatur,leges violantur fas ſubuertitur. Quid igitur ille hominum amator ? Et continuò effloruit lepra Vltio dei
in fronte illius. Vbicunque eſt impudentia, illic eſt vl- clemens.
tio. Vidiſti humanitatem vltionis diuinæ, non fulmen emiſit, non terram concuſſit, non commouit cœlum, ſed effloruit lepra, non in alio loco quàm in fronte, vt facies præſe ferret vindictam, vt tanquam in columna literæ eſſent impreſſæ. Non enim propter illum factum eſt,ſed propter eos,qui ſequuntur Dathan. Quum enim poſſet pro meritis pœnam infligere non inflixit, ſed ceu lex poſita eſt,velut in loco ſublimi dicens: Nolite facere talia, ne patiamini ſimilia. Extat lex viua, & frons vocem ædidit tuba clariorem:literæ erant inſcriptæ fronti, literæ quæ deleri non poterant. Non enim erant atramento inſcriptæ, vt aliquis poſſet delere, ſed naturalis erat lepra, eúmque reddidit immundum vt alios faceret mundos. Et quemadmodum iure damna- Simile.
tos poſteaquàm funem acceperint, educunt funem ore geſtantes:ſic & hic abducebatur,pro fune lepram ingeſtans, eo quòd ſacerdotium affeciſſet contumelia. Hæc E
loquor *non inceſſens reges, ſed eos qui arrogantia* iráque *ſunt ebrij*, vt intelligatis ſacerdotium regno maius eſſe. Semper enim deus vbi peccauit anima, punit cor- Cain vltio.
pus.Itidem fecit & in Cain.Anima peccauerat admiſſo parricidio, & corpus illius paralyſi tactum eſt, idq; iure optimo. Quam ob rem ? Gemens ac tremens eris ſuper Gene.4.a.b
terram.Et circumibat Cain,omnibus loquens, ſilentio vocem ædens, ſilentióque erudiens. Lingua tacebat, & cætera membra clamabant, cunctísque exponebant, quur gemeret, quur tremeret: Fratrem occidi, parricidium admiſi. Quod poſtea Moſes ſcripto narrauit, ille rebus ipſis omnibus loquens obambulabat: Nō occides. *Vidiſti os ſilens,& rem vociferantem, vidiſti legem vi*uam ferri, *vidiſti columnam eminentem, vidiſti vindictam vindicta tolli*, vidiſti ſupplicium verſum in eru*ditionis* materiam,vidiſti peccantem animam,& carnem dantem pœnas, idq; admodum congruenter ? Itidem accidit in Zacharia,anima peccarat & lingua vin- Lucæ.1.b.
cta eſt. Hic ille Zacharias qui vocem illam genuit. Baptiſtæ pa
Sic & iſte lepra correptus eſt.Et egreſſus eſt rex, omni- ter. F
bus exemplum factus,purgatúmque eſt templum, & eiectus eſt nemine propellente,quúmque ſacerdotium ſibi vellet ſumere,& hoc quod habebat perdidit. Et exiuit è templo.Vetus erat mos omnē leproſum è ciuitate eiicere,nunc verò non idem fit. Quur ita ? Nam quum deus veluti puerorum curam agebat, tum lepra erat corporis.Nunc autem animæ lepra quæritur. Exiuit igitur rex cum lepra, nec tamen eiecerunt eum è ciuitate, diadema illius regiámque dignitatem reueriti : ſed conſedit in throno rurſus legem trāſgrediens. Quid ergo? Deus iraſcens Iudæis interrupit prophetiam. Hęc autem omnia dicta ſunt propter verbum prophetæ, vt exoluam quod debeo.Ego quod erat mei muneris feci,vos populares metuitis impurum eiicere, reueremini regiam dignitatem,dei legem violantes.Quid igitur? Deus auer- Prophetarū
ſus eſt ab illis. Non amplius loquor prophetis veſtris, filentium ſi-
non amplius mitto ſpiritus gratiam. Et verbum tunc gnum iræ
non erat in precio,nec erat ſermo vaticinans. Silet ſpi- diuinæ.
ritus gratia, non oſtenſus eſt deus, eo quòd ſub impuro illo,non erat gratia.Non adueniebat deus,non apparebat,non viſiones exhibebat, non prophetæ loquebantur

Nume.16. & Pſalm. 105.c.

Similia.

Officia regis ac ſacerdotis.

Sacerdotū maior dignitas quàm regis.

Sacerdotis libera vox

Rex abſque diademate ſacerdos.

Sacerdos nihil aliud quàm monet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

G quæ debebant:sed perinde quasi dicas, Posthac non misceo tecum sermonem, posthac non loquor tibi: sic deus videt & irascitur. Non enim vindictam intulit, pœnāq; inflixit *in ciuitatem* mansuetudine plenam, neq; exosus eam, sed quid agit? Non vultis vlcisci vicem meam, non colloquor vobiscum. Neque enim non poteram illum eiicere, verùm quod restabat, vobis relictum esse volui. Non vultis? Neque ego colloquor vobiscum, neque excito prophetarum animum. Non agebat in eis spiritus gratia, silentium erat, simultas inter deum & hominē. Quum igitur ille pòst esset mortuus, simul soluta est & impurorum materia. Ergo vbi propheta multo tempore desiisset prædicere, illóque silentio soluta fuisset ira dei, rediit propheta. Hinc propheta necessariò designat mortis tempus dicens: Et factum est anno quo mortuus est Ozias rex, videbam dominum sedentem in throno excelso & eleuato. Quum ille mortuus esset, tum vidi dominum. Nam antea deum non videbam nobis iratum. Venit mors impuri, & soluit iram. Hanc ob causam quum vbiq; regum vitam commemoret, hìc mortem dixit Oziæ: Factum est in anno quo mortuus est Ozias rex, vidi dominum sedentem in throno excelso & eleuato. Ac rursus hìc contemplare dei bonitatem. Mortuus est *impurus, & deus reconciliatus* est hominibus. Quam ob rem hoc factum est, quum nihil esset benefactorum, sed tantùm ille mortuus est? Quoniam humanus est dominus, nec in talibus agit seuerius, tantùm quærebat, vt exiret impurus. Hęc itaque quum sciamus, arrogantiam abiiciamus, modestiam amplectamur, solitam gloriam reuocemus patri & filio & spiritui sancto, nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

Esaiæ.6.a.

Mortuo impuro reconciliatur dominus.

Peroratio.

H

Eiusdem de eiisdem Esaiæ uerbis, & quòd Ozias iure sit affectus lepra, Homilia quinta.

Ἀγορὰν ἐπιθῶμαι.

ΑΓΕ expositioni de Ozia cœptæ, hodie finem imponamus, *fastigium* sermoni iam addamus, ne quando nos quoque derideamur, quemadmodum euangelicus ille, qui aggressus ædificare turrim, perficere non potuit, ne quis aliquando prætereuntium de nobis quoque dicat: Hic homo cœpit ædificare, nec potuit perficere. Verùm quò vobis dilucidiora fiant quæ dicentur, ex his quæ dicta sunt pauca prius repetamus. Id enim pariter & iis qui audierunt memoriæ renouatio, & his qui non audierunt eruditio. Herì igitur diximus quàm fuerit impius Ozias, & quàm vir improbus, & vnde orsus, & quo superbiæ prolapsus sit. Hodie verò dicendum erit, quomodo templum ingressus sit, quomodo tentarit adolere incensum, quomodo prohibuerit illum sacerdos, quomodo ille non cesserit, quomodo in se prouocauerit iram dei, quomodo lepræ obnoxius vitam finierit, & quam ob causam propheta prætermissis vitæ illius diebus, mortis fecerit mentionem ita loquens: Anno quo mortuus est Ozias rex. Hoc est enim, ob quod totam ab exordio monuimus historiam, sed auscultate diligenter. Quum inualuisset Ozias rex, elatum est cor eius, donec corrumperetur, & iniuriā fecit in domino deo suo. Quis iniuriæ modus? Ingressus est, inquit, in templum domini, vt adoleret incensum super altare thymiamatis. O audaciam, ô impudentiam. Aduersus ipsa sacra adyta sumpsit audaciā, in sancta sanctorum irrupit, qui locus omnibus erat inaccessus, præterquàm primario sacerdoti, hunc prophanare conatus est. Tale monstrum est anima in arrogantiam sublata. Semel enim desperata salute nequaquam desinit furere: verùm habenas laxans, irrationabilibus cupiditatibus quòuis rapitur, nec aliter quàm equus ferociens, vbi frenum ore, sessorem tergo excussit, fertur quouis vento velocius, omnibus obuiis intolerabilis, diffugientibus cunctis, neque quoquam audente cohibere: Sic & anima quæ dei timorem ipsam refrenantem excussit, vbi rationem habenas moderantem eiecit, ad quæuis malitiæ loca decurrit, donec in exitij barathrum delata, præcipitarit suâ ipsius salutem. Quapropter oportet illam refrenare semper, ac pietatis ratione *ceu freno* quodam irrationabilem illius impetū inhibere: *quod non fecit Ozias*, sed aduersus ipsum omnium supremum *principatum, legem transgressus est.* Siquidem sacerdotium, principatus est, *ipso etiam regno* venerabilius ac maius. Ne mihi narres purpuram, neque diadema, neque vestes aureas, vmbræ sunt istæc omnia, vernisque flosculis leuiora. Omnis enim, inquit, gloria flos graminis, etiam si ipsam gloriam regalem dixeris. Ne inquam mihi narres ista, sed si vis videre discrimen, quantùm absit rex à sacerdote, expende modum potestatis vtrique traditæ, videbis sacerdotem multò sublimius rege sedentem. Quanquam enim nobis admirandus videtur thronus regius ob gemmas affixas, & aurum quo obcinctus est: tamen rerum terrenarum administrationem sortitus est, nec vltra potestatem *hanc* præterea quicquam habet authoritatis. Verùm sacerdoti thronus in cœlis collocatus est, & de cœlestibus negociis pronunciandi habet authoritatē. Quis hæc dicit? Ipse cœlorum rex: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis. Quid cum hoc honore conferri possit? A terra iudicandi principalem authoritatem sumit cœlum. Nam iudex sedet in terra, dominus sequitur seruum, & quidquid hic *in inferioribus* iudicarit, hoc ille in supernis *comprobat. Itaque* medius stat sacerdos inter deum & naturam humanam, illinc venientia beneficia ad nos deferens, & nostras petitiones illuc perferens, dominum iratum reconcilians vtrique naturæ, nos qui offendimus eripiens ex illius manibus. Eóque deus ipsum regale caput sacerdotis manibus subiecit, nos erudiens quòd hic princeps est illo maior. Siquidem id quod minus est, benedictionem accipit ab eo quod præstantius est. Verùm de sacerdotio quantáque sit illius dignitas, alio tempore declarabimus. Interim consideremus quanta sit regis vel tyranni potius iniquitas. Ingressus est in templum domini, ingressus est & Azarias sacerdos post eum. Non temerè dicebam sacerdotem rege maiorem esse. Neque enim vt regem eiecturus, sed vt profugum & ingratum famulum expulsurus cum austeritate ingressus est, non aliter quàm generosus canis incurrit ad impuram bestiam, vt illam exigat ex ædibus herilibus. Vidisti sacerdotis animum multa fiducia plenum, excelsiq; spiritus. Non aspiciebat principatus fastum, non expendebat quanta res esset animum cupiditate temulentum cohibere. Non audiebat illud Solomonis: Minæ regis sicut ira leonis, sed sublatis oculis ad verum regem cœlorū, adq; illud tribunal, easq; pœnas considerans, & his cogitationibus sese muniens, impetum fecit in tyrannū. Nouerat enim, nouerat, inquam, certè quòd comminatio regis similis sit iræ leonis duntaxat iis, qui terrā spectarent. Verùm homini qui cœlum haberet præ oculis, quiq; sic induxerat animum vt vitam citius in ipsis sa-

K

Sacerdotiū regno sublimius.

L

Matth.18.c.

Sacerdos medius inter deum & hominem.

M

Sacerdotis fiducia.

Simile.

Prouerb. 19.d.

Lucæ.14.f.

I

Repetitio vtilis.

Transitio.

2.Paralip. 26.c.

Simile.

Simile.

crificiis

Universidad de Deusto
Biblioteca

Timida impietas.

A crificiis deponeret, quàm sacras leges cõspiceret violari, quouis cane vilior erat ille. Nihil enim eo imbecillius qui diuinas conculcat leges, vt contrà nihil potentius eo qui leges diuinas defendit. Nam qui peccatum committit, seruus est peccati, etiamsi decem milia coronarum habeat in capite. Rursus si quis facit iustitiam, ipso rege regalior est, etiamsi fuerit omnium infimus. Hæc ille præclarus apud sese philosophabatur, adortus est regem: Ingrediamur & nos, si videtur, cum illo, vt videamus quid loquatur regi: licèt enim neque mediocrem adferet vtilitatem, spectare regem à sacerdote redargui. Quid igitur dicit sacerdos? Non licèt tibi Ozia adolere incensum domino. Non appellauit eum regẽ, neque titulo principatus appellauit, propterea quòd ipse

Ioan.8.d.

2. Paralip. 26.c.

Sacerdos quomodo debeat corripere principem.

præueniens sese dignitate deiecerat. Vidisti fiduciam sacerdotis, proinde disce & mansuetudinem. Non enim fiducia nobis tantùm opus est in reprehendendo, verùm multò magis opus est mãsuetudine quàm fiducia. Neminem enim mortalium sic auersantur oderúntque hi qui peccant, atq; eum qui parat redarguere, captántque occasionem vt elabantur, cupientes effugere repre-

Sacerdotis mãsuetudo.

B hensionem. Necesse est igitur vt eos mansuetudine humanitaté-que retineamus. Obiurgator enim non solùm quum vocem promit, verùm etiam quum videtur grauis est peccantibus: Grauis enim, inquit, nobis est etiam aspectu. Quapropter plurimam mansuetudinem præstare oportet, eóque nobis sermo propheticus ob oculos posuit & eum qui peccarat, & eum qui corrigere parabat. Etenim sapientes medici quoties membra putrefacta secturi sunt, aut lapides in meatibus affixos extracturi, aut aliud aliquod naturæ vitium correcturi, nõ id faciunt eo qui laborat in angulũ abducto, sed eo in medius foris deposito, conglomeratóque prætereuntium spectaculo ita demum admouent sectionem. Hoc autẽ faciunt non quòd velint humanas traducere calamitates, sed vt vnicuique *propriæ sanitatis* commendent curam. Itidem & scriptura facit, vbi quem *arripuit* peccãtium, proponit eum in sublimi suggesto, non in medijs foris, sed in media terra: & posteaquàm totius orbis circunsteterit theatrum, tum curationem adhibet, erudiẽs nos, vt circa propriam salutem cautiores simus. Videamus igitur quo pacto sacerdos tunc illum corrigere sit

Sapien.2.c.

Simile.

C aggressus. Non dixit ô impie, ô sceleratissime, omnia subuertisti confudisti-que, ad extremam impietatẽ prorupisti: neque sermonem accusationis in longum produxit, sed quemadmodum hi qui secant, hoc breuiter facere studeant, celeritate sectionis cruciatus sensum fallentes: Itidem & hic asperitatem obiurgationis paucis verbis constringens, regis iracundiam cohibuit. Quod enim est in his qui laborant sectio, hoc est in his qui peccant redargutio. Denique præter alia etiam ipsa breuiloquentia declarat nobis humanitatem. Quòd si cupis verborum quoque sectionem videre, & vbi ferrum occultarit audi. Non licet, inquit, tibi adolere incensum domino, sed solis sacerdotibus filiis Aaron consecratis. Hic inflixit vulnus. Quomodo? Ego dicam: Eo quòd nõ simpliciter dixit, sacerdotibus: sed addidit, Aaron. Is primus fuit pontifex, similé-que facinus illius temporibus

Simile.

Numc.16.

quidam ausi sunt. Dathan enim & Core & Abiron, coniurati aduersus illum cum aliis aliquot, voluerunt ipsi præripere sacerdotium: sed alios quidem terra dehiscẽs absorbuit, alios verò cœlitus emissus ignis exussit. Huius ergo historiæ volens illum commonefacere, mentionem fecit Aaron, qui tunc erat iniuria affectus, vt ad calamitatem eorum qui fecerant iniuriam, huius cogitationem transmitteret. Quanquàm nihil *iis* profectũ D est, non propter sacerdotem, sed ob regis asperitatem. Quum enim deberet laudare sacerdotem, próque consilio gratias agere: ille, inquit, indignatus est, & vulnus reddidit acerbius. Neque enim perinde mala res est peccatum, atque post peccatum impudentia. Atqui non eodem modo Dauid, sed quomodo? Postquàm à Nathã incusatus esset de Betsabee, Peccaui, inquit, domino. Vidisti cor contritum, vidisti submissam animam, vidisti vt etiam lapsus sanctorum sint egregij. Quemadmodũ enim præclara corpora etiam in aduersa valetudine, multa nobis formæ vestigia ostendunt: Sic & sanctorum animæ in ipsis etiam erratis suæ virtutis signa præ se ferũt. Et tamẽ ille in media regia accusabatur à propheta *multis* præsentibus, hic verò intus in adytis nullo teste redargutus est: verùm ne sic quidem tulit increpationem. Quid igitur? insanabilis permansit? Nequaquam, propter dei humanitatem, quemadmodum de lunatico quum discipuli non valerent eiicere dæmoniũ, dicit Christus: Adducite mihi eum huc. Sic & hìc, quũ sacerdos non posset morbum quouis dæmonio saeuiorem nempe peccatum *eiicere, ipse deus laborantem ag* E greditur: & quid facit? Lepram immittit fronti ipsius. Factum est, inquit, quum ille minaretur sacerdoti, lepra effloruit in fronte eius, iamq; exibat sicut hi qui ad mortem abducuntur funem ore gestantes damnationis signum sic & ille ignominiæ signum in fronte gestans, non carnificibus ipsum trahentibus, sed lepra loco carnificis ipsum præcipitem agente. Ingressus vt sacerdotium vsurparet, etiam regnum perdidit. Ingressus est vt fieret venerabilior, & factus est execrabilior. Nã quouis homine priuato posthac erat execrabilior: adeò res est mala non manere intra fines nobis à deo præscriptos, siue honoris, siue cognitionis res fuerit. Nonne vides hoc mare *quàm est ob violentiam* intolerabile, quã *tis* insurgat vndis, attamen posteaquàm vehementer *insurrexit*, multóque cum tumore progressum est, vbi venerit ad terminum ipsi à deo præscriptum, fluctibus in spumam solutis, in sese redit. Et tamen quid arena possit esse infirmius, verùm non illa est quæ prohibet, sed dei metus terminum posuit. Quòd si hoc exemplũ non te reuocat ad moderationem, quæ Oziæ acciderũt F erudiant te, quæ nunc à nobis dicta sunt. Verùm quoniam iram dei vidimus, dignámque vltionem, agè & humanitatem eius multámque æquitatem commonstremus. Neque enim ea tantùm dicenda sunt, quæ pertinent ad iram, verùm etiam quæ ad moderationem, vt neque in desperationem coniiciamus auditores, neque in socordiam. Sic & Paulus facit, ex vtraque temperans admonitionem, hunc in modum loquens: Vide igitur bonitatem ac seueritatem dei quò simul & terrore & bona spe excitet eum qui lapsus est. Vidisti seueritatem dei, vide & bonitatem. Quomodo igitur videbimus bonitatem? Si cognouerimus qua re dignus fuerit Ozias. Quibus igitur erat dignus? vt simul atque intra sacrorum vestibulum tanta cum impudentia irrupisset, mille fulminis ictibus, extremo supplicio cruciatúque afficeretur. Quando quidem illi qui hæc primùm sunt ausi hanc dedere pœnam, videlicet Dathan, Core, & Abiron, multò magis hunc ad eum modum puniri oportuit, qui ne illorum quidem calamitatibus fuerit castigatus. Verùm hoc non fecit deus, sed prius illi sermones admouit per sacerdotem, multa plenos humanitate: quód-que Christus adhortatus est, vt facerent homines quoties inuicem peccauerint, hoc deus fecit erga hominem.

Vindicta mansuetudine tẽperata.

Roma.11.c.

Num.16. a b.

Monitio Christiana.

Impœnitès animus.

2.Re.12.c.

Peccata iustorum cedunt in bonum.

Marth.17.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

G hominem. Quoties enim, inquit, peccauerit in te frater
Matth.18.c. tuus, abi argue eum inter te & ipsum solum. Sic & regē
Ibidem. hunc redarguit deus. Et Christus quidem dicit: Si te nō audierit, sit tibi velut ethnicus & publicanus. At deus humanitate proprias supergrediens leges, nec sic quidem illum resecuit, nec audire nolētem, indignantémque deiecit, sed iterum aggreditur castigátque, modo correctionem habente potius quàm vltionem. Neque enim fulmen vibrauit è sublimi, neque exussit impudens caput, sed tantùm lepra castigauit. Atque quæ Ozię quidem acciderunt, sic habent. Ego verò si vnum quiddam adhuc addidero, dicendi finem faciam. Quid autem hoc est? Quod pridem ab initio quærebamus, quāobrem in rebus externis inq; prophetiis, quum omnes soleant designare tempora, quibus reges vixerint, hic eo prætermisso tempus sumæ quo mortuus sit Ozias,
Esaiæ.6.a. ad hunc loquens modum. Et factum est anno quo mortuus est Ozias rex. Et tamen poterat regis tempus exprimere, quemadmodum omnibus prophetis mos erat.
H Verùm id non fecit. Quam ob causam igitur non fecit? Mos erat vetus leprosum è ciuitate expellere, vt & hi qui *in ciuitate viuebant melius haberent*, & ipse leprosus non obiiceretur promptis ad inferendam contumeliam, scommatum ac derisionis occasio: sed vt extra ciuitatem commorās, solitudinem veli loco haberet obtentam aduersus iniuriam calamitatis. Hoc & regem hunc perpeti oportuit post lepram, sed non perpessus est, his qui in ciuitate erant illum ob principatum reuerentibus, verùm manebat domi suæ clanculum. Hoc ad iracundiam prouocauit deum, hoc prophetiam inhibuit, quódque tempore Heli factum est, verbum pretiosum erat, nec erat visio præcipiens. Tu verò mihi hìc quoque considera dei humanitatem. Non enim subuertit *ciuitatem*, neque perdidit inhabitātes, sed quod amici *faciunt erga æquales amicos*, *quoties habent* aliquid quòd meritò expostulent, *obiter silentio ferunt*, expectantes, hoc & deus erga gētem fecit *maiore pœna* supplicióque dignam. Nam ego quidem, inquit, eieci illum è templo, vos autem ne è ciuitate quidem: ego illū vinI ctum lepra è rege priuatum reddidi, vos autem ne sic quidem superastis, sed à me condemnatum non sustinuistis è ciuitate propellere: & tamen fortassis factum hoc rex placidè laturus erat. Sed nequaquam funditus ciuitatem subuertit, quum videret eum extra præscriptos fines demigrare iussum, commorari in ciuitate. Verùm deus hoc non fecit, deus enim erat, non homo. Vbi verò finita est huius vita, simul & iram aduersus illos deposuit, ac rursus ad eos rediit. Tu verò ex reconciliationis modo considera dei humanitatem. Nam si deus expendisset iustitiæ rationem, ne tum quidem reconciliari debuit. Quam ob causam? Quia non illorum erat rectè factum quòd eiectus est Ozias. Neque enim illi arreptum abegerant, sed mors naturæ lege superueniens, eum tunc è ciuitate eiecit. Verùm non huc vsque deus minutias excutit erga nos, sed tantùm hoc quærit, speciem modúmque reconciliationis erga nos. Proinde super his omnibus gratias agamus illi, glorificemus illius humanitatem, qua nos omnes dignos haberi contingat, gratia & misericordia vnigeniti filij eius domini nostri Iesu Christi, cui cum patre gloria, honor simul cum spiritu sancto, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

De eo quod scriptum est in Esaia propheta cap.ix. Potestatis & pacis eius non erit finis: Homilia. Incerto interprete. K

CHristus vnam cum patre habens substantiam & essentiam, connexa sibimetipsi pietas, virtus, & saluatio: via, veritas, & vita: leo, agnus, & petra declarata est à prophetis: quia antea viderunt futura, & quasi præterita demonstrabant, & præsentia pro futuris canebant. Aperiebatur enim eis secretum verbi, vt agnoscerent *reuelationem* trini temporis, id est prēteriti, præsentis, & *futuri*: vt *exinde manifestaretur*, quia non ipsi loquebantur, sed deus per *ipsos loquebatur*. Nā modò cum cantaremus hos versiculos in vna modulatione, quid dicebamus? Potestatis eius non erit finis. Hoc dixit propheta, quod perfecit in aduentu suo dominus prophetarum. Potestates eius audite. Quanta fuit possibilitas, vt miraculis variis ac diuersis repleret totum mundum ore euangelico. Quæ miracula, si ad singula annalibus libris scriberentur, puto ne ipsum mundum capere eos, qui scribendi erant libros: tamen pauca dicamus de potestate eius. Natus est, quia voluit: potestate animam suam posuit, potestate eam assumpsit, potestate passus est, potestate medicus phreneticos tolerauit: potestate cæcos, claudos, mutos, aridos, ab spiritu immundo captiuatos curauit, non accipiens ab aliquo, sed sua potestate perfecit. Potestatis & pacis eius non erit finis. Quantam pacem monstrauit nobis, vt ipsam principalem hæreditatem donaret nobis, dicens: Pacē meā
Ioan.14.d. do vobis, pacem meam relinquo vobis. Quam pacem potuit meliorem donare, quàm vt carnem spiritui subiicere disceremus? Quam pacem potuit donare, nisi vt ij qui eramus inimici dei, & longè positi, per ipsum reconciliaret nos patri? Quam pacem potuit dare, *nisi vt* ex populo Iudæorum *inimicorum*, *& crucifixorum* eius *applicaret fidei suæ*, *& gentes æquè sociaret* tibi, vt faceret *vtraque vnum*, *& populum* pacificaret inimicum sibi, *& nobis* gratiam donaret confirmatis tibi? Potestatis & pacis eius ergo non erit finis, quia hodie cum patre æquè operatur, vsque in finem seculi. Sedet super
M Psal.131.b. thronum Dauid, quasi homo perfectus rex Iudæorum. Et verè rex est, hodiéque Iudæorum, id est circumcisorum, qui spiritu non litera, cuius laus nō ex hominibus, sed ex deo: in circumcisione cordis, non corporis. Rex est, quia sedet super sedem Dauid patris sui, hoc est secundum carnem, demonstrante Apostolo, qui dixit,
Roma.1.a. Paulus seruus Christi Iesu, vocatus apostolus, segregatus in euangelium dei, quod antè promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de *filio* suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem. Sedet super sedē patris sui. Quid est, Sedet, nisi manet & permanet? Quia
Ibidē.a.b. quamuis ecclesia confiteatur esse filium dei, dominum nostrum Iesum Christum: tamen quia creditur corde ad iustitiam, ore autem confessio fit in salutem: etiam ex semine Dauid natum secundum carnem confitetur, hoc est, sedet super sedem Dauid patris sui. Semper enim confitetur ecclesia natum ex virgine Maria, crucifixum sub Pontio Pilato, sepultum, resurgentem, in cœlis ascēdentem. Ergo hoc quod confitetur ecclesia, quasi sedes Dauid est. Confiteatur ergo ecclesia omnia opera eius, vt omnes sancti eius benedicant eum. Conseruet rex milites suos, præliatores suos, perducat ad victoriam, ad palmam supernæ vocationis suæ. Confirmet quos *initiauit*, perficiat quos de vetusta vita separauit, *coronet* quos gubernando perduxit. Non ergo adhuc pigri in tanti sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tanti ſapiẽtis domo inueniamur,ſed quaſi exerti & ſuccincti ambulandò proficiamus in via vitæ. Et quod accepimus,cõſeruemus:vt coronet in nobis deus, nõ meritа noſtra,ſed dona ſua,Amen.

De eo quod ſcriptum eſt in Eſaia propheta,cap.xlii. Cantate domino canticum nouum,laus eius in extremis terræ:homilia.Incerto interprete.

Multa innouata, correcta anima ſpiritu feruens, ab omni torpore & prana cogitatione ſeparata, ſemper cantat, vt modò cantauimus,canticum nouum. Nouum canticum non in lingua tantum conſtat, ſed in incorrupta vita. Cum enim immutatus homo in melius fuerit, cantat canticum nouum: cum verò in vetuſtate permanſerit, canticum nouum in lingua habet, in corde non habet. Et vbi nõ eſt vna lingua, & vna conſcientia, deprauata dicitur vita. Puritatem deus nunquam deſpicit, ſimplicitatem à ſe non abiicit: de ſe cogitantem ſemper munerat,
B ſapientia replet, bonitate dilatat, fama conſeruat, ad ſe perducit. Hæc vita verè eſt dicenda vita, quæ mortem nunquàm inueniet, ad pœnam non accedet. Cantemus ergo canticum nouum, non lingua tantum, ſed vt dixi, ſancta vita. Laus eius (ita ſequitur verſiculus) ab extremis terræ. Vbi non prædicatur Chriſtus, vbi non clamat veritas, vbi non ſalus cucurrit, vbi non populus peculiaris ad eius deum acceſſit? Deus qui voluit in omnem terram exire ſonum ſuum, & facere præſtolatores ſuos ſeruos,vtentes præſenti vita & tran-
2. Tim.2.c. ſitoria. Scit enim deus, qui ſunt eius: nouit qui in illo confidunt, qui toto ardore ad eum accedunt, qui in propoſito perſeuerant, qui ſanctitati ſtudent, qui calcant delectationes & cupiditates mundi, qui carnis affectus comprimunt, qui in omnibus ſuggeſtionibus manu cordis repugnant, qui in viſceribus pietatis ſemper grauidantur: hi tales cultores dei ſunt, prædicatores apoſtolorum, imitatores pediſſequi beatitudinis. Laus ergo eius ab extremis terræ.Quæ ſunt extrema terræ?Poſſunt & in nobis eſſe extrema terræ. Extrema terræ eſt in nobis, quando vita noſtra finitur, & iam terra carnis noſtræ non ſeminatur verbo, non corrigitur
C admonitione, ſed quomodo peruenit,ita iudicatur: ibi ergo erit laus ab extremis terræ, quia cùm conſummauerit homo, tunc incipit. Conſummauit vitam temporalem, incipit æternam mereri. Ergo ibi erit laus, vbi extrema terræ, vbi extrema vitæ noſtræ. Ibi eſt ergo laus. Qualis erit illa laus, qualis erit illa lætitia, quanta iucunditas, quanta exultatio? Audite qui non ſcitis, gaudete qui ſcitis, quando dicturus eſt ſanctis, Intrate in gaudium domini veſtri. Quando habẽt repudia-
Matth.25.b. ri impij, quibus dicturus eſt, Diſcedite à me, non noui vos: Ite in ignem æternum. Iſta eſt ergo ſalus ab extremis terræ, bene viuentibus.Quia in memoria æter-
Ibidem.d. Pſal.111.b. na erit iuſtus, ab auditu malo non timebit. Quod eſt auditum malum? vt modò dixi,Ite in ignem æternum. Malum auditum auertat ab auribus ſanctis, auertat deº à cultoribus ſuis,illa condonet quæ promiſit.Illã repreſentet, in quam credidimus, vt dicatur nobis pro beata vita in illa beatitudine, Euge ſerue bone & fidelis:
Matth. 25.b cuſtodiſti cor à cogitatione maligna, quieuiſti ab opere nephario, iam poſt laborem requieſce ab operibus, intra in gaudium domini tui. Præſtet deus ſuis,qui hoc audiunt, vt imitentur, vt delectentur, vt tantum ardorem ſancti patiantur. Nullus negligat vitam, cum D
potèſt viuere in vita. Videte quid cantauimus. Canticum nouum cantauimus, à vetuſtate iam receſſimus. Quem enim fructum habuimus tunc, in quo nunc erubeſcimus? Nunc autem liberati à peccato, ſerui autem facti deo habemus fructum noſtrum in ſanctificatione, finem verò vitam æternam.Stipendium peccati,mors. Timete, compungimini, corrigite, redite præuaricatores ad cor, ſcitote queniã ipſe eſt deus. Vacate, & cognoſcite. Vacate à malis cogitationibus: cognoſcite, quia non vult mortem morientis, tantùm vt reuertatur, & viuat. Sufficiat dici malitia ſua. Peccaſti, Ezech.18.g quieſce, ne adiicias vltrà: & de cætero deprecare dominum, vt auertat iram ſuam à te. Currat populus vocatus, conuertatur populus in diſciplinam, vt ſit vnus grex, & vnus paſtor. Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, gens ſancta, populus acquiſitionis. Ioan.10.c. Videte quid eſtis, videte quid eritis. Eſtis modò filij 1.Pet.2.b. eccleſiæ, eſtis modò membra Chriſti, eſtis modò in agone ſeculi pugnantes, cum capite veſtro gaudentes: ibi victores, ibi triumphatores, ibi palmam ſupernæ vocationis accipientes, nullus victus muneratur, nullus victus audet petere retributionem. Non habet hic E
victus dicere in illa vita æterna, vbi ventura eſt omnis pia anima: Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui: de cætero repoſita eſt mihi coro- 2.Tim.4.b. na iuſtitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die iuſtus iudex: non tantùm autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt manifeſtationem eius.Videte quantus erat iſte, qui hoc dicebat, quantùm præſumebat, quantùm de ſuis viribus nihil ſperabat, nihil ſentiebat. Nam qui dixit, Bonum certamen certaui, alibi agnoſcens fragilitatem ſuam quid clamauit? Gratias deo, qui præſtitit mihi certamen per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. Qui dixit, curſum conſummaui: in alia epiſtola quid dixit, gratiam dei in ſe agnoſcens? Neque volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt dei. Qui dixit, fidem ſeruaui: in alio loco epiſtolæ ſuæ quid Roma.9.c. dixit? Miſericordiam conſecutus ſum, vt fidelis eſſem. Ecce quomodo exhortatur perfectos, & reuocat ſuperbos, ne ſua ſuperbia non ambulent in via arcta & an- 1.Tim.1.c. guſta, humili & ſecura, reddens eliquatos cines, & mittens per fluuium dei, id eſt per generationem religionis. Et iſte fluuius quid facit? Fluminis impetus F
lętificat ciuitatem. Ibi currat omnis, qui non claudicat: ibi perſeueret omnis qui de deo bene ſentit in bonitate, & cantet canticum nouum, vt perſeuerans vſque in finem ſaluus, laus eius ſit in extremis terræ. Pſal.45.a. Quanta dominus donauit, quanta potuimus, quantum ſubminiſtratum eſt, tanta diximus, & non tacuimus. Et nunc currite boni, pij, fideles: nolite negligere quod eſtis, vt perueniatis ad illam lætitiam ſempiternam, quod nondum eſtis, vt ſpes veſtra repræſentet vobis rem veſtram. Quæ eſt res veſtra? chorus angelicus,vbi coronatur omnis qui ibi applicatur. Hìc cãtate, hìc proficite, hìc perficimini, vt ibi exultetis cum ſalute,Amen.

De eo quod ſcriptum eſt in Eſaia propheta cap.lxii. (de aduentu domini.) Gaude Sion,ecce rex tuus uenit:homilia. Incerto interprete.

Quoniam tempus venit,vt de aduentu & incarnatione domini loquamur ſanctæ charitati veſtræ: ideo tacendum non eſt diebus his. Hoc agit ec-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G agit ecclesia voce ꝓphetica de aduẽtu eius futuro, inde lectiones & psalmi proferuntur in aures audientiũ. Et quia hos versiculos cantauimus, de quibus tractaturi sumus: intenti ergo estote, vt fundamentum fidei maneat in vobis. Agebantur à spiritu sancto prophetæ, præcones saluatoris nostri, vt agnosceremus dominum præscium esse futurorum, & nihil vetustum apud ipsum, nec aliquid nouitatis: sed totum sempiternum, æternitate plenum, nec initium habens, nec finem: cantabamus ergo, Gaude Sion. Hoc gaudium non est risus oris, vocis, atque buccarum, sed gaudium cordis: de quo gau-
Lucæ.2.b dio clamabat euangelista, dicens: Annuncio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est nobis hodie saluator, qui est Christus dominus. Hoc gaudium non est temporale, sed æternum. Quale gaudium? vt sciret mundus quod non nouerat, miracula, signa, & prodigia virtutum: & mortui resurgerent, cæci viderent, claudi ambularent, muti loquerentur, surdi audirent, aridi sanitatem acciperent, paralytici curarentur: & cætera miracula, quæ longum est enarrare: hoc quod etiam ipsi optimè nostis, qui legistis, & in lectionibus diuinis agnouistis. Gaudium hoc prædicat om-
H nis ecclesia cũ magna lætitia & exultatione. Nec enim & nobis gaudium sempiternum non generatur, quoties superamus impugnationes carnis nostræ. Conuenitur hoc castellum quod dicitur Sion, vt gaudeat. Sion enim (sicuti ij, qui eruditissimi fuerunt ante nos exposuerunt nobis) speculatio dicitur. Quoties oculis cordis speculamur domum illam, quæ initium non habet, nec finem. Ergo gaudeat Sion, id est mens nostra, speculans futura bona, respuens à se mala. Subsequitur versiculus, dicens: Ecce veniet habitator in te. Quis est iste habitator, nisi qui nos habere voluit, & sibi congregare, peculiarémque populum confirmare? Iste habitator ipse
2.Cor.6.d. est, de quo alio loco cecinit propheta, dicens: Quoniam deambulabo & inhabitabo in eis, & ero illorum deus, & ipsi mihi erunt populus. Iste habitator cùm possederit omnia interiora nostra, aget omnia sancta in nobis, perfecta, irreprehensibilia. Iste ergo habitator possideat quos redemit, perficiat quos inchoauit, perducat quos de terra Babylonica eiecit. Ergo iste habitator noster
Matth.5.b. requiescit in nobis, glorificatur in medio nostrum, cum viderint homines bona nostra opera, & glorificauerint
I patrem nostrum qui est in cœlis. Cuius facti sumus filij, non pro obsequiis nostris, aut meritis, non pro bona actione, quam non fecimus: sed pro eius misericordia & libertatem accepimus, & in adoptionem filiorum annumerati sumꝰ. Ergo taliter glorificatur deus in medio nostri, quando in affectu charitatis proficimus, & facimus quæ præcepit, & persistimus in eis quæ iussit, glorificatur in medio nostri. Subsequitur & dicit, Quia dominus misit me ad te. Nunc cognoscimus, quia dominus missus est ad nos redemptor, vita & salus, pietas & gratuita gratia. Et quando nos videmus è limo terrę erigi ad cœlestia pręmia, gaudeat cor credentium & lætetur: quærat dominum, vt non mortua, sed sicut viua anima nostra. Pro iis bonis domino quid retribuemus, nisi tantùm deposita ceruice, subiecto collo
Lucæ.18.c. pectus tundamus, dicentes quod dixit publicanus, Deus propitius esto mihi peccatori? Qui se proficere scit, non superbiat: qui verò agnoscit se non proficere, sed à bonis deficere, tantùm corrigat, & non desperet: quia deus noster & perfectos videt, & imperfectos: Perfectos adducat ad se, & imperfectos corrigat, & faciat perfectos. Quia ita ei vox prophetica clamitat in quodam sacro psalmo, dicens: Imperfectum meum K
viderunt oculi tui. Et quia pietate sua perficit & im- Psal.138.c.
perfecta, subsequitur dicens, Et in libro tuo omnes scribentur. Exultate de tãtis muneribus eius, gaudete de tantis bonis eius: non vobis assignetis bona, quæ ab eo accepistis, ne perdatis quod habetis: sed scitote quia nihil habetis quod non accepistis: & si accepistis, nolite gloriari quasi non acceperitis, vt ea quæ accepistis conseruentur in vobis, & quæ minus habetis de bonis, perficiãtur in vobis, Amen.

Sermo diui Ioannis Chrysostomi de Hieremia propheta. Incerto interprete.

MAgnum Hieremiæ sanctissimi meritum, magnum in eum collatum est diuinitus donum. Magnum, inquam, Hieremiæ est meritum, qui antè ꝓmeretur, quàm nascitur: antè sanctificatur, quàm ædatur: antè propheta constituitur, quàm mundi exordio potiatur. Dicuntur eius merita, & ab eo nec dum exercentur officia: dona narrantur, nec tamen dono-
Hier.1.b. rum causæ tractãtur: promotio dicitur, & necdum pro- L
motionis negocium aperitur. Noli, inquit dominus, putare Hieremia, quòd hodie te prophetam constituo: aut nunc primùm, ad istam gentem corrigendam præmitto. Olim enim, olim mihi probatus ac notus es, olim consecratus ac dignus, olim propheta gentibus institutus. Te mihi apertum, te idoneum præscientia ipsa mõstrauit: tibi propheta dei præsagium & fiduciam prædicandi attribuit. Per te, prophetiæ officia, & meæ dispositionis nuncia, perferri ad illos institui. Te tamen nemo deterreat, nemo tibi formidinem vanam immittat. Inter me & ipsos tu eris medius, qui iussa perferas, præcepta ostendas, mandata edicas, nec poteris reticere, quæ loquor: Neque enim silentio possis adferre salutem. Quid est, inquit, dominator *domine? Cur minori mihi tam oneroſum pondus imponis?* Cur ad corrigendum *populum, ætatem paruulam* dirigis? Cur prophetãdi *mihi* tantam credis prouinciam? Ego enim, nec ad
exequendum idoneus sum, quia ætate premor, sermo- Hier.1.b.
ne impedior, officio terreor. Noli, inquit dominus, dicere, quia iunior ego sum. Hoc enim per te fieri volui, hoc per te impleri præcepi, vt iunior senes, & ineloquẽs eloquentes obiurges. Te mihi dignum: meritum, non M
ætas constituit. Te idoneum sanctitas, non qualitas sermonis asseruit. Apud me enim non ætas iunior impeditur, aut senior collaudatur: sed actus, & vita, & morum dignitas commendatur. In te, quod amo, in alio non inuenio. Eloquentes plurimos video, sed probos inuenire non possum. Senes innumeros cerno, sed degeneres omnes aspicio. Quare te ad gentes & populos mittam, vt corrigantur praui, digressi redeant, contemptores obaudiant. Nec aliud poteris velle, quàm volo: quia propterea dilectus es, dum efficis, quod exopto. Procedit Hieremias ad populum: iussa domini constan
ter edicens. Loquitur ad plebem, aggreditur omnes, dei Ibidem.1.d.
verba insinuat. Hęc, inquit, dicit dominus. Quod inuenerunt patres vestri in me delictum, quia recesserunt à me? Proh dolor, dominus cum contemnentibus fabulatur. Vult enim inter ipsos & se, iudicium celebrari, vult offensionis authorem detegi, vult delicti causam & contemptus materiam denudari. Cur me sacrilega mente deseritis? Si vobis nunquam contraria intuli, si prospera denegaui, si vos in aliquo deserendo offendi, narrate. Si vero cuncta præstiti, quæ optatis, nec vnquã

vobis aut

Universidad de Deusto
Biblioteca

A vobis aut ſolatia abſtuli, aut beneficia denegaui: vos denique ipſi, cur bonis mala rependitis? Quare vos in proſperis læſi? Quare muneribus offendi? Quare beneficiis deſertores exhibui? Cur beneficiis contraria irrogatis? Aut nunquid, vt ſeruiatis, nocendum eſt: aut vt reuertamini, vindicandum eſt? Puto enim, melius ſpõtè quàm coacti ſeruitis. Melius ſiquidem illæſos benignitas corrigit, quàm læſos cenſura conuertit. Melius vos vtilia reuocant, q̃ pœnç diſcruciant. Propter vos, Aegyptios preſſi, Pharaonem deleui, Amorrhæos extinxi, in terram vos repromiſſionis induxi. Deos ſuos gentes nunquã deſerunt, nunq̃ immutant, nunq̃ in alienos cultus tranſiliunt. Quod natio quæq; colere inſtituit, hoc formidat, hoc tremit, hoc inſtanter defendit, hoc veneratur ac ſuſpicit. Perſeuerat colere, quod colit: ne mutato ritu erraſſe dicatur, dum quod coluerat, deſerit. Ille ſuum defendit errorem, & tu tuam Iſraël non ita vendicas veritatẽ? Ille perſeuerat in falſo, & tu non perſeueras in vero? Ille figmẽtum veneratur & colit, tu deũ auerſaris ac deſpicis? Ille ſua caſtra defendit, tu tantum imperatorem offendis, dum deſeris?
B Proh nefas, figmẽtum nihil præſtat, & colitur: deus cũcta largitur, & à prophano populo declinatur. Si tibi Iſraël, ita quiſpiam ex ipſis diceret, ego ſemper quod colui, colo: quod defendi, defẽdo, quod venerari inſti tui, nunq̃ deſtruo. Cur tu deſeris tua? cur exẽpla nõ ſequeris mea, vt ita tua retinere contendas, vt me mea cõſpicis retinere? Aut cur quẽ colebas dominum, deſeris, cum me figmẽtum, nunq̃ deſeruiſſe conſpexeris? Aut quare non poteris meo prouocari exẽplo, cũ tuo ego debuerim prouocari? Quam defenſionẽ ſalutis poteris obtẽdere, quã vindicationẽ poteris inuenire, qui nec aliena opprimis, nec tua defendis, nec reos redarguis, nec te innocentẽ oſtẽdis? reuertere, quæſo: reuertere ad dominum. Reuertere, inquam, ad deũ: quia præter illũ inuenire non poteris alium. Reuertere ad eũ, quẽ indignè offenderas. Reuertere ad eum, quẽ crudeliter deſerebas. Reuertere ad eum, qui idcirco cauſam proponit, vt purget: qui idcirco obiurgat, vt ſaluet: qui
Hiere.2.a idcirco antè præſtruit, ne condẽnet, dicẽdo: Quod inuenerunt patres veſtri in me delictum, quia receſſerũt
C à me? O veneranda pietas dei, ô deteſtanda contumacia populi. Dicite, inquit dominus, quid peccauerim, quídve deliquerim: cur à vobis contẽnar ac deſerar: cur poſt beneficia talia non agnoſcar, nec poſt innumera dona à vobis vniuerſis attendar. Aut meã culpã edicite, aut contemptus pœnas exoluite, aut me vobis in aliquo defuiſſe monſtrate, aut vos mihi paruiſſe oſtẽdite. Quid agis homo, quid angeris? Quid reſpondere poteris, qui incuſaris? Prouocaris à deo, qui ſuę offenſæ à te, cauſas expoſcit: qui tui contẽptus rationes exquirit: qui te ſua beneficia duxiſſe in irritum recognoſcit. Quia de ipſo non habes, quod queraris: de te iam iudica, quod mereris. Cõfitere ergo, cõfitere quod verum eſt: & dominum in ſuo præſtito non ceſſaſſe, & te indignè ipſum ac ſacrilegè contempſiſſe. Confeſſio criminis venia eſt contemptoris. Citò flectitur, vt ignoſcat: quia ad hoc improperat, vt nõ defendas. Nõte deus contẽnit, ſi redeas, etſi tu cõtẽpſeras, cum abibas. Non te deſpicit reuertentẽ, qui aliquando horruit deſertorẽ: tuos non aſpernabitur reditus, qui vt redeat, ſuos demõſtrat affectũ. Reuertimini, inquit, ad me,
Malac.3.b & ego reuertar ad vos. Et iterũ: Nolo mortẽ peccatoris, tãtùm reuertatur, & viuat. Cupit ignoſcere, deſiderat miſereri deſertoris: præuenit preces, dum ipſe hortatur, vt homo, qui deſeruerit, reuertatur. Deſertores D deſertus inuitat, contẽnentes reuocat. Offenſus ſe reis ingerit, vt ignoſcat. Quare deſertor redeat, contẽptor ſeruiat, fidẽ fidelis exhibeat, vt deſertori indulgentiã, & contemptori veniam, & fideli gloriam cœleſtis tribuat imperator.

De tribus pueris, homilia.

Incerto interprete.

TRium puerorum ſermo tractabitur, quorũ fides, quali laude intonet gloriæ, ſalutis flammæ teſtãtur. Ecce in tribus pueris non anni faciunt ſapientiam, non mẽbra colligũt vires, habentes ſcilicet talẽ in ſacrario pectoris fortitudinem, quã armatus rex exhorruit, & ignis expauit: quorum infantiam fidei conſtantia glorioſam decurſa libri paginu- Danie.3.a
la paucis exponam. *Anno octauodecimo Nabuchodonoſor fecit imaginem auream, altam cubitis ſexaginta, & latam cubitis ſex, & ſtatuit eam in regione Babylonis.* Singula exponenda ſunt ſingulis reſpondẽdo: poſtea ad fortiora veniamus. Fecit, inquit, imaginẽ aureã. Qualis deus nouo honore monſtretur, quem abſtruſa metalla generarunt? Quid ergo dicemus: Durus foſſor ſudauit, E
palluit, laborauit, ne minus fortia cupidus deus membra ſuſciperet. *Alta, inquit, cubitis ſexaginta.* Hæc verò omnia ridiculis tranſigẽda. Et ſtabat in conſpectu imaginis præco fortiter clamãs: Qualis deus, qui vt diſci poſſit, publicè præconatur, & tanquàm nouæ religionis indicium. Aureus poſtea ponitur, quem cultum fore Gentibus monſtrat inſanus vates, quẽ contremenda ſpecies delectet, aut terreat. In fornacẽ ligna iniiciũtur interea, quaſi ad conſumẽda corpora contẽptorũ: creſcit captiuis conſtantia, & amplius furit tyrannus, cum de gloria plus miratur. Pueri ergo iactãtur in flãmam, ibat circa innocuos pedes nouo libramine temperatus artifex ignis, & tot circũuolans paſtus, ſola cõſumere vincula laborauit: circa dãnatos ſuos innocẽs
pœna blanditur. Et ſtans Azarias precatus eſt, & ape- Danie.3.d
riens os ſuũ in medio ignis, dixit: Benedictus es domine deus patrum noſtrorum. Et aperuit os ſuum. Nõ audet ignis inuocantis dominum fauces irrumpere, nec nubilo ductu vaporans eloquentis ora cõturbat: innocentis oratione prolata, & quaſi facto impetu ſermo- Ibidem.
nis, tremula flamma ſubducitur. Et diffundebatur, in- F
quit, flamma ſuper fornacem cubitis ſexaginta & nouem. O dei potentia clarius luce monſtrata. Furatur paſtus alienos incendium, nam conſumpſit quos propè inuenit, quia ieiunat in ſuis. Cuſtodiam ſuã vehementer horreſcens, ne iam faciat vel ipſo fumo ſanctis quos tuetur iniuriam, foris tãtùm ducit vrere. Bene conſtanti vindicta innocentia defenditur, liberantur incluſi, & pereunt ſpectatores. Mira etenim ratione vis horrida cõmutatur in ſolo loco: vbi incenditur, illic refrigerat, aut tepeſcit, vt eodẽ loco ſcriptura teſtatur. Angelus autem domini ſimul deſcendit cum illis, qui erant in fornace cum Azaria, & diſcuſſit flammam ignis de fornace, & fecit mediũ fornacis, vt ſpiritum roris ſibilantem. Incedebant ergo pueri per medium fornacis cum angelo, & murmure fugitiuo replicabatur incẽdium, ac velut amicus ignis ſanctis viris præbebat obſequium. Rex autem cum audiret eos benedicentes, & laudentes dominum, miratus eſt, &
ſurrexit in feſtinatione, & dixit principibus ſuis: Nõn- Ibidem.f
ne tres viros miſimus in medio ignis vinctos? Ecce video viros quatuor ſolutos, & ambulantes in medio ignis, & corruptio nulla eſt in eis, & aſpectus quarti ſi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G milis est filio dei. Ecce, inquit, video viros quatuor. Exclude si potes adhuc demens eum, qui crescit ad numerum. Non poteris iam tuos finire damnatos, qui soli esse nō possunt: mala tibi ratione creuit quæstio, fortior est quem claudis. O quibus te incorrupta fides triū phis extendis. Adest tibi amica maiestas, vt innocentia liberetur. Patitur se deus cum pueris in supplicio numerari, & potest dominū videre sacrilegus, sed non permittitur nosse, vt crescat gloria puerorum: insana enim mens in suis flammis parum crederet fortasse, si talem non discceret defensorem. Tunc exiit rex ad ostium fornacis ignis ardentis, nec cum propè fuerit positus flamma cōtingitur. Necessariò enim ab ipso igne cognoscitur, quia dominum cœperit cōfiteri pro hoc, & dixit: Benedictus deus Sedrach, Misach, Abdenago, qui liberauit pueros suos. O magna misericordia deitatis, quod exultabile dictum est, sanantur rei, & redimitur qui torquebat. Inter hæc qui tale potuit inanis imago monstrare? Ecce dominus nō in auro lucet, sed in flammis ostenditur. Sed quibus flammis? Quæ illu-
H minant, non quæ incendunt. Vnde vos fratres charissimi, omni fide dominum Christū venerari debemus altissimum, vt possimus indubitanter ad regna cœlestia peruenire. Per eundem dominum nostrum Iesum Christum, qui viuit & regnat cum deo patre, & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

De sancta Susanna, homilia.
Incerto interprete.

DIuinæ lectiones, & sancta oracula dei, quæ insonuerunt auribus vestris, nidum faciant in mentibus nostris. Non volent, & transeant:
Psal.83.a aut sedeant, & descendant. Nā si passer inuenit sibi domum, aut turtur nidum, vbi ponat pullos suos: quantò magis passer verbū dei? Audiuim⁹ de Susanna lectionem. Aedificetur pudicitia coniugalis, & tā firmo fundamento innitatur, muroq; valletur, vt & insidiantes repellat, & falsos testes conuincat. Remanserat casta mulier moritura, nisi adesset, qui videbat, quod iudicā
Dani.13.c tes latebat. Conscripta sunt verba eius: O angustiæ mihi sunt vndiq;, si enim hoc fecero, mors mihi est: si autem non fecero, non effugiam manus vestras: melius
I est autem mihi manus vestras non euadere, q̄ me peccare in conspectu dei. Contēnebat quod audiebat, quia timebat eum, quem nihil latebat. Ait ergo, Angustiæ mihi vndiq;. Sed expectabat eum, qui saluam faceret à pusillanimi tempestate falsorum testium, tanq̄ vētum malorum. In illis tamen ventis & fluctibus naufragiū castitas non fecit, quia dominus gubernauit: affuit precanti, exaudiuit quam nouerat, nec deseruit, ne moreretur: cui subuenit, ne adulteraretur. Excitauit deus spiritum sanctū Danielis, adhuc nouelli ætate, sed robusti fide. Et quia erat in eo propheticus spiritus, continuò nequissimorū senioru vidit fallaciā. Sed quod ille intuebatur, prouidendū erat quomodo cæteris monstraretur. Falsi, inquit, testes sūt, redite in iudiciū. Quid
Ibidem.f pluribus? Apparuit falsitas, Susanna ergo religiosa mulier, & pudica coniunx, erat vtiq; quādoque moritura? & ipsa quandoq;. Et si tūc esset mortua, pudicitiæ quid obesset, dū caro cōderetur sepulchro, & castitas redderetur deo, Putastis enim fratres tanq̄ ad magnū meritū pertinere, si falsi testes non prævaleant super innocentē. Non est magnū meritū, si non prævaleat falsum testimoniū aduersus innocentē, si aduersus dominum nō prævaleret. Ipse dominus noster Christ⁹ per linguā falsorū testium est crucifixus. Sed etiam ipsi quidē fal K
si testes ad horam prævaluerunt, resurrecturo quid nocuerunt? Demonstrauit ergo seruis exemplum, ne falsos testes perhorrescant: & cum creduntur, non timeant. Possunt enim facere malam famam, nam nō possunt interficere conscientiam. Liberati sunt tres viri de Dan.3.c
camino ignis ardētis, affuit deus eorum: & in ipsa deambulatione laudes dixerunt deo, affuit deus eorum. Nunquid defuit deus eorum? Illi euaserunt, illi mox arserunt, vtrique tentati. Hi carne consumpti, hi carne illæsi, sed vtrique coronati. Qui ergo liberauit Susannā mulierem castā, coniugem fidelem à falso testimonio
seniorum, ipse *liberauit & virginē* Mariam à falsa su- Matt.1.c
spicione. Inuenta est ergo *& virgo illa prægnans*, ad quam vir non accesserat: vterus quidem fœtu tumuerat, & virginalis integritas manserat. Seminatorē fidei fide conceperat, dominum in suum corpus assumpserat, non eius corpus violari permiserat. Meritò tamen tanquàm homini venit in suspicionem. Aliunde esse credebat, quod de se non esse sciebat, & ipsum aliū de adulterio suspicabatur. Quare dignus fuit ab ange-
lo corrigi, quia nonnulla erat maleuola suspicio. Ma- L
leuolæ suspiciones sunt calumniantium, benevolæ suspiciones sunt gubernantium. Licuit cuiquàm de filio malè suspicari, sed filio non licet calumniari. Vtiq; suspicaris malum, sed optas inuenire bonum. Qui benevolè suspicatur, vinci cupit. Tunc enim bene lætatur, quando falsum inuentum fuerit, quod malè suspicabatur. Talis erat Ioseph circa coniugem suam, *cui* corpore non erat mixtus, sed tamen fide iam fuerat copulatus. Venit ergo & virgo in falsam suspicionem: sed sicut pro Susanna affuit in Daniele spiritus, sic pro Maria domini fuit angelus. Ad Ioseph inquit angelus: No
li timere accipere Mariam cōiugem tuam: quod enim Ibidem.
de illa natum fuerit, de spiritu sancto est. Gaudebant paulò antè coniugatæ ad Susannam, *gaudent virgines* ad Mariam, vtræque *teneant charitatem*: illæ coniugalem, *istæ virginalē: vtraque enim* castitas habet apud *dominum* meritum. Ergo vnusquisq; fratres mei pro dono quod accepit, certet in hoc seculo, vt vincat in futuro, per Christum dominum nostrum, qui viuit & regnat cum patre & spiritu sancto, per omnia secula seculorum, Amen. M

Diui Ioannis Chrysostomi, de Iona prophetа. homilia. Incerto interprete.

EActum est verbum domini ad Ionam, dicēs: Surge & vade in Niniuen ciuitatem magnā. Ionæ.1.a
Statim prophetam de vocabulo ciuitatis horratur: & vrbem laudando, prædicit futuram veniam. Nam *ipsius* prædicationis hoc verba significant. Adhuc triduum †est, inquit, & Niniue subuertetur. Cur futura prædicit, atque denunciat, nisi vt prædicta non faciat? Ideo & gehennam minatur, vt gehennam non inferat. Terreant & nos, inquam, verba prolata: rerum non contristet austeritas. Sed cur plagæ dilationem tam breui tempore coarctauit, nisi vt virtutem animi gentium barbararum possis addiscere, Niniuitarum scilicet, qui triduani tēporis angustiis, imminētia valuerunt mitigare supplicia? Et vt dei misericordiā admireris, qui ad pœnitentiam breuis tem
poris exoratus, multorum laxauit veniam peccatorum: sed & tibi beneficiū benignitatis ostendit: & licèt ingenti peccatorum mole suppresso, lenitatem remedio pœnitentiæ pollicetur. Nam sicut *is* cui tardus

atque

Ibidē.1.b
†Hoc loco Lxx. sequitur Chrysostomus, vtsolet. qui pro אַרְבָּעִים & à Ionata Chaldæo אַרְגִּעִין id est, quadragita, verterunt τρεῖς

Universidad de Deusto
Biblioteca

A atq; tepidus animus est, etiam si multi tẽporis curricula ad sui pœnitentiã mereatur, nihil firmũ atq; robustum poterit promereri, nec deũ facilè ad misericordiam cõmouebit, propriis desideriis occupatus: Sic vigilans atq; sollicitus, etiã spatij dilatione suppłosa, in ipsis temporis angustiis cõstitutus, auxiliũ facilè diuinæ benignitatis agnoscit, & ingẽti sarcina liberatus exultat. Mat.26.g. Et vt ad plenius addiscas, peruide quòd Petrus eũ tertiò denegauit: tertiò & cũ iureiurando ad vilissimæ puellæ verba formidauit, & ad pœnitentiã suã nõ multorum spatia postulauit annorũ, sed ipsa *nocte* qua cecidit, ipsa quoq; surrexit: *ipsa nocte, qua meruit plagã, meruit & medelã: ipsa nocte, qua* vulnus sensit, sensit & remediũ sanitatis: & planctus illi subsidiũ fuit. Nam flens, inquit, & lachrymãs: & non solùm lachrymans, Lucæ.22.g. sed cũ omni affectione. Et ideo euãgelista non eũ simpliciter, sed cũ omni dolore fleuisse testatur. Et illarum lachrymarum quantũ meritum fuerit, nullus poterit verbo explicare: sed rerũ demonstrat euentus. Post lapsum enim illius denegationis, cui nullum malum po

B terit cõparari, priori eum reddidit ecclesiæ, & totius orbis ecclesiæ sollicitudinẽ curamq; cõmisit: & quod plus est, vltra omnes apostolos erga dominũ, eum ostẽ Ioan.21.e. dit habere charitatẽ. Petro nanq; ait, Amas me? Quid hoc verbo glorioſius: Sed ne dicas, quòd Niniuitis tanquam Barbaris & à cõmuni sensu extraneis veniã dedit: Lucæ.12.f. seruus, nanq; dictũ est, qui nescit voluntatem domini sui, & nõ facit: plagis vapulabit paucis. Et ne hoc dicas: Ideo tibi & beati Petri testimoniũ protuli serui, qui nouerat domini voluntatem. Sed & iste post tam grande peccatum, post tanti criminis reatum: vide ad quantã excellentiam culminis eleuetur. Idcirco nec te terreat tuorũ conscientia peccatorum, cum pœnitentia deleantur. Tunc enim grauius crimẽ peccatum est, cũ *in peccato* duratur. Hoc & Paulus deflet, hoc ingemi- 2.Cor.12.g. scit, hoc *luctũ meritò* nuncupat: ne fortè, ait, veniens ad vos humiliet me *deus, & lugeã multos non peccantium* simpliciter, sed non pœnitentiũ *in turpitudine &* in immunditia, quã gesserunt. Ad veram igitur pœnitentiam quid aliud, nisi ieiuniũ necessarium est? Sed ad historiã redeamus. Postquã audisset propheta hæc verba, Descendit in Ioppen, vt fugeret in Tharsis à facie Ionæ.1.a. C domini. Quò fugis propheta? Nõ audisti, quod Dauid Psal.138.a. ait, Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? in Ibidẽ.23.a. terrã? Sed domini est terra, & plenitudo eius. Ad infe- Psal.138.b. ros? Et ibi virtus tua nõ deerit. Ad cœlũ? Ibi quoq; te esIbidem. se cognosco. Et in mare? Et eò tendit dextera tua. Hoc & circa istum, factũ est, qui præcepta domini posse se declinare arbitratus est. Nam sicut ij, quos nimia ebrie- A simili argumentum. tate confusos ad præcipitiũ casus aliquis attulerit, cæca quadam caligine deferuntur, nec pedis tentatione suo gressui prospiciunt, potus nimietate turbati: sic & ij, qui peccatorum mole opprimuntur, improuisa cupiditate, propria præcipitantur insania. Nunquid à domino fugis Iona, & eius iussa quadam putas tergiuersatione posse contemni? Ipsis fluctibus poteris edoceri. Quum enim nauem fuit ingressus, turbantur maria, fluctus eleuantur, & profundi pelagi arena monstratur. Et sicut fidele mancipium cũ seruum fuga lapsum Simile. nonnullis etiam communi domino precioſis ablatis, omni animositate contra eius retentores insistet, nec antè derelinquit, nisi eum præsentauerit domino: sic & mare conseruum agnitum non alieno patrocinio, nullius postulato subsidio, sed propria virtute commotũ, vt sibi redderetur, exposcit. Sed nautæ nondum agnita causa naufragij, nauem aliquantarum rerum iacta- D tione subleuari arbitrabantur: & nihilominus naufragiũ turbabatur. Apud se enim periculi sarcinam retinebãt, & magis magisq; prophetæ corpore grauabantur: non corporis magnitudine, sed peccati. Nihil enim graue æquè & oneroſum inuenies, quàm peccatum. Et ideo Zacharias plumbo peccatum figurauit: & Dauid na- Zacha.5.e. turam eius describens, ait: Iniquitates meæ superauerunt caput meum, sicut onus graue grauatæ sunt super me. Christus autem ad eos qui in peccatis vixerũt, dicit: Venite ad me, qui laboratis & onerati estis: & Matth.11.d. ego requiem dabo vobis. Peccatum naufragium præparabat, & Ionas somno premebatur: sed sopor ille tristitiæ fuit, non requies. Nam idonea benignaq; mancipia culpam suam nõ tardè cognoscunt. Hoc & propheta sustinuit. Admisso peccato crimem peccati cognouit: quia huiusmodi natura peccati est, post partũ dolores incutit, & natũ plus afficit mẽtem, vnde prolatum est. Igitur nauta proximat ad Ionam, & ait: Sur- Ionæ.1.b. ge & deprecare dominum tuum. Sciebat iam non naturam suam exercere elementum, sed diuino motu E vniuersa turbari, & artem nauticam tantis procellis resistere *nulla posse virtute, nec gubernatoris manus* vndique circumuallantibus fluctibus reluctari posse credebat. Maior enim gubernator necessarius fuit, scilicet qui cuncta gubernare consuetit: & aliud nihil nisi cœleste flagitabatur auxilium. Ideo & illi contemptis remis velisq; depositis, & omne nauticum subsidium abdicantes: manus tendebant ad cœlum, dei misericordiam postulantes. Sed cum se in eadem desperatione nihilominus aduiderent: reum & tempestatis causam sorte voluerunt cognoscere. Quo facto, propheta proditur sorte: & nautæ vt in summa tranquillitate positi, vt serenis flatibus nauigantes non illicò eum præcipitare festinant: sed habita communione colloquij, *seruantes, velut iudicij disciplinam* cum omni diligentia maturas interrogationes proferebant, & responsa poscebant: tanquam & ipsi prolatę sententiæ maiori cognitori daturi responsum. Audi nanque eos interrogantes, audi iudiciariam quæstionem. Vnde tibi profectio? quò festinas? de qua gente? De qua plebe productus es? Accusant maria fluctibus inquieta, sortis attestatur incertum, reus omnibus declara- F tur: & tamen illi cognitorum ordinem imitantes, qui non ante sententiã proferunt, nisi testium verba ipsius rei fuerint confessione firmata: ita & ij dissimulata inquietudine procellarum, & ignauia suæ naturę deposita, seruant iudiciariã disciplinam, & sententiã proferunt cõmuni consensu. Et hæc omnia diuina prouidẽtia gerebantur, vt propheta pius & mansuetus existeret: & ita eũ deus rerum corrigebat documentis, tanq; si ad ipsum clamitaret, & diceret: Humanitatẽ imitare nautarũ: qui ne vnius quidem animæ salutẽ despiciũt, nec vnius corporis curam prætereunt. Quantùm autem ad tuã solicitudinẽ pertinet, vniuersa ciuitas infinitis hominibus ampliata morti donata est. Et isti quidem calamitatis suæ reum sorte monstratum, nõ passim præcipitare voluerũt: tu autẽ Niniuitas prodidisti, quorũ nulla fueras læsione laceratus. Et tu quidẽ mea præceptione contempta tantã plebem prædicatione sanare noluisti: isti autẽ nullo iubente conatibus omnibus elaborant, à mortis te sententia liberare, Nã accusante mari, attestante sorte, ipso etiã confitente, & suæ fugæ tergiuersationem non denegante, miranda lenitate, prophetę morti parcere cogitabant, & ad incom-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G modum ſuum gurgitibus eum non dare tẽtabant. Sed nõ patiebantur maria, imò dei prouiſione gerebatur: vt & nautæ ei parcere cogitarent,& belua conſumere
Ionæ.1.c. formidaret.Nã eo dicente: Tollite me,& in mare præcipitate,& tempeſtas à vobis temperabitur.Littus magnopere poſtulabant, ſed fluctibus ire prohibebantur ad terrã.Et tu ſi vidiſti prophetam fugiẽtem, audi eũ, & de ventre beluæ confitentem.Nam illud,vt homo, pertulit:hoc,vt propheta,monſtrauit.Igitur ſuſceptum eum mare,cuſtodiæ ventris beluæ commendauit, fugacem domino ſeruaturum,& ne fluctibus læſus, nec rapaci morſu conſumptus eſt, ſed beluæ atque elemẽti natura mutata,propheta redditur ciuitati. Ingreſſus itaque vrbem,vt imperiale præceptum, quo contextũ ſupplicium continetur,ingẽti voce dominicã ſententiam prædicabat:Adhuc triduũ,inquit, & Niniue ſubuertetur.His auditis Niniuitæ auditum nulli contemptui manciparunt,ſed verba prolata ſuis cordibus intimarunt.Et ſtatim viri atq; fœminæ, ſerui & domini, ſenes & iuuenes,iudices & miniſtri,graues & pueri,vno concurſu,vna mente, vna lamentatione ad auxilium ieiunij conuolarũt:ſed & ipſa animalia huius mi-
H niſterij tenebãtur obſequio.Vbiq; ſaccus, vbique cinis, vbique lachrymæ,vbiq; gemitus. Nã & ipſe, qui tenebat imperij poteſtatẽ,excelſa ſede derelicta,regali põpa renũciata,indutus cilicio, capiti cinerem impoſuit: & ſic valuit ciuitas liberari. Et res totius admirationis gerebatur,cilicio purpuræ cedebat ambitio, & cinis diadematis obruebat ornatum.Videtis,q̃ non inaniter proclamabat,ebrietatem declinandam, non ieiuniũ formidandũ?Nã ebrietas & luxuria ſtantẽ euerterũt ciuitatem:cõmotã,ieiunium ſolidauit. Cũ ieiunio
Daniel.6 & 14.c. Daniel in lacũ leonũ ingreſſus eſt, & eorũ tantã manſuetudinẽ ſenſit,vt ſimplicitatẽ ouiũ arbitraretur. Nã beſtiæ in illa feralis ardoris rabie,furoris ſui natura lenita,oblato ſibi cibo parcebant:& aliquãto tempore fame defectæ,præparatã ſatietatis copiã reſpuerũt.Nam diebus ſeptẽ eis fuerat cibus denegatus,vt in ipſo oblationis aſpectu prophetæ carnibus auida cupiditate inhærẽtes,conſumpto ſe corpore ſatiarent.Cũ ieiunio &
Ibidem.3.c. tres pueri Babyloniũ fornacẽ ingreſſi ſunt, & ingenti flãma ſpatio aliquãti temporis erogato,intacti egreſſi ſunt,& eorũ corpora ignis lumine ſplendidius micue-
I runt.Quid igitur eſt?Nẽpe ſi hæc flãma erat, mõſtrabat flãmæ naturã:& illa,ſi corpora erãt,ſubiacebãt corporis paſſioni.Sed hãc admirabilem quæſtionẽ nullus poterit, niſi ipſum ieiuniũ, explanare. Quæſtio etenim ardua eſt.Humana corpora cũ igne pugnabãt,& victoria corporũ monſtrabatur. Vidiſti admirabilẽ pugnã, vidiſti admirabiliorẽ victoriã. Mirare igitur ieiuniũ, & illud cũ omni auiditate tuis amplexibus feſtina ſuſcipere. Quando enim & in flãma prodeſt, & in lacu
Ieiunij vis q̃ efficax. leonũ ſubuenit,& ſpiritus propulſat immũdos,& diuinam ſententiã mitigare nouit,& ad libertatẽ reuocare cõſueuit:quis huius inſaniæ reperitur, qui velit ieiunij tantorũ bonorũ materiã declinare?Sed dicis: Corporibus exinde generatur infirmitas. Sed quantũ exterior cõteritur,tantũ interior renouatur de die in diẽ. Imò ſi diligenter ſcrutari volueris,inuenies ieiunio corpora validius roborari.Et ſi meum ſermonẽ reſpuis,me-
« dicorum te doceat diſciplina: qui parcitatem, ſalutis
« nominant matrem.Nam pedum dolores,capitis vertiginem,ſubitaneas mortes & cætera,quibus febris atque languores corporis comparantur ex luxuriis atque voluptatibus aiunt generari, & tanquàm de fonte noxio riuos ad corporum læſionem, & ad animarum K
perturbationem commeare teſtantur. Non igitur ieiunium timeamus, & ideo nos frequenter admoneo ad ieiunium,veluti mitigationem, ne multo nos vino & luxuria ſaginemus.Et ideo deprecor ne ieiunij meritum delicioſis voluptatibus præoccupatum, nõ me- Simile.
reatur effectum.Nam ſicut ij,qui medicinali remedio potari diſponunt, ſi non fuerint diligenti abſtinentia præparati,fructum remedij ſentire non poſſunt: ita & ij qui poſt crapulam ad ieiunium veniunt, remedium non agnoſcunt.Et ideo ſobrio animo ad ieiunium cõ fugiamus,vt miſericordiam conſequamur:gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ quo patri gloria & honor, vnà cum ſpiritu ſancto,& nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum,Amen.

De eo quod ſcriptum eſt in Zacharia propheta, cap.vj. (de Zacha.6.d.
præparatione aduẽtus domini)Ecce vir Oriens nomẽ eius, ſub umbra eius orietur ſol:ipſe ueniet ad ſaluandum populum ſuum:

Homilia.Incerto interprete.

EGregius genere atq; ditatus ſpiritu Zacharias inebriatus non vino erroris, ſed verbo veri- L
tatis futura dicebat: præſentia non tacebat, præterita non ignorabat:quia locuples ſpiritus totum demonſtrabat, qui propria dona ſingulis impartitur, ſicut modò hos verſiculos ex contexione prophetiæ eius vna modulatione cecinimus,dicentes, Oriens de Oriente.Oriens venit, vt ſibi adoratores in ſpiritu & veritate confirmaret. Iſte ergo Oriens nomen eius. Quanquàm non fuit ſine nomine, & non qualicunq; nomine,ſed illud nomen quod eſt ſuper omne nomẽ, Philip.2.b.
vt in nomine Ieſu omne genu flectatur,cœleſtium, terreſtrium,& infernorum:& omnis lingua confiteatur, quia dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt dei patris. Oriens ergo nomen eius.Magnum beneficium,ſingulare donum,ſequeſtratum munus, vt donaretur nobis vnde beneficiũ obueniſſet nobis. Quale nomen Oriẽs? Delectabile, dulce, ſuaue. Hoc ſemper appetamus. vt cõuerſi ab Occidente intenti ad Orientẽ agnoſcamus deum omnipotentem.Subſequitur verſiculus, dicens, Sub vmbra eius orietur ſol. Et verè ſub vmbra eiꝰ orta eſt claritas diuinitatis eius,qui in Sole poſuit tabernaculum ſuum.Quia lux venit in mundũ,radiauit mẽ M
tibus noſtris obſcuris,declarata ſunt tetra,manifeſtata ſunt occulta, tenebroſa aperta, vt lux oriretur nobis: Eſaiæ.9.a.
Quia qui ſedebamus in tenebris & vmbra mortis, lux orta eſt nobis.Sol iſte nõ eſt nubiloſus,nec obtectus,nõ aſcendens & deſcendens:ſed ille ſol iuſtitię,qui totum cardinem mundi aduentu ſuo ſplẽdificauit:quid aliud egit, niſi vt patri & ſibi faceret populum peculiarem, dato pignore ſpiritus ſancti, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ,vt ad inſtar hęreditatis illius,& odoris,non aromatici,ſed pietatis:non tranſitorij, ſed æterni,perduceret nos ad thuribulum illud,quo Eſaias perductus eſt propheta?Vnde carbonem in labiis accepit,vt à va Eſaiæ.6.c.
niloquiis, ab ocioſis ſermonibus ſeparatus, de forcipe tacta labia carbone ignito immutaretur ex carnali intellectu in ſpiritualem ſenſum. Et qui loquebatur ex humano ſenſu, inciperet ex dono loqui diuino, vt clamaret & diceret, Ecce virgo in vtero concipiet,& Ibidem.7.c
pariet filium,& vocabis nomen eius Emmanuel,quod eſt interpretatum, nobiſcum deus. Aequè dicebat,Vi- Ibidem.53.a
dimus eum non habentem ſpeciem,neq; decorem.Illic natiuitatem demonſtrabat,vbi dicebat, Ecce virgo in vtero cõcipiet:& hic paſſionem vbi dicebat, Vidimus eum non

Universidad de Deusto
Biblioteca

A cum nõ habentem ſpeciẽ neq; decorem. Vnus atq; idẽ ſpiritus agebat omnes vates, qui vaticinio nõ tacebãt
Zacha.6.d. aduentum eius. Dicit Zacharias, Ecce vir oriens nomen eius:ſub vmbra eius orietur ſol, ipſe veniet ad ſaluandum populũ ſuum. Dicit Eſaias, Ecce virgo in vtero cõcipiet,& pariet filiũ. Vterq; vnum dixerunt, quia de vnico locuti ſunt. Ergo ſubiunxit ſanctus, ſuprà memoratus Zacharias, dicẽs, Ipſe veniet ad ſaluandũ populum ſuũ, cùm ſciamus eum iam veniſſe. Tamẽ cũ dicitur, cũ in memoria recolitur, quaſi præſens videtur. Infirmus enim cum loquitur de medico, ſanitatẽ ſperat. Cum dicitur ei, Ecce veniet archiater, renouatur, innouatur, ad ſpem *reducitur ſalutis*. Ecce venit totũ. *Ecce aliquãdo veniet*. Et quãdiu adhuc negligitis deſidioſè, inordinateq; animas veſtras? Ecce veniet, præ-
Pſal.131.a. parate locũ quò veniat. Dicite cum propheta, Si dedero ſomnum oculis meis, aut palpebris meis dormitationem,& requiẽ temporibus meis. Quãdiu ſancte Da uid, quãdiu non dormis, quandiu requiem temporibus tuis non das? Si enim non dormieris, ſenſu immutato
B aliud loqueris. Dic ergo nobis, quãdiu nõ dormis? Do-
Ibidem. nec inuenia locum domino tabernaculum deo Iacob. Sed primitus tollã omnia impedimenta mentis meæ. O tabernacula ſancta, ô ſtabulũ hoſpitale, ô latiſſimus mente: quali conſcientia præparas ex tãto *talis* locum domino, tabernaculum deo Iacob: & *inuenis ei locum*, quẽ totus non capit mundus: & ſi apud te erit, *alibi nõ* erit: ſi totum habebis, alij eum nõ habebunt: ſi ad te ve-
Pſal.44.a. niet de ſecreto cœli, abſens erit à patre? Quid? Quia &
Matth.12.c. ibi apud te eſt, quia eructas verbum bonum,& dicis opera tua regi. Quia bonus homo de theſauro cordis ſui profert bona. Apud te erit, & à ſingulis non recedet,& in ſede ſua permanebit. Parate ergo locum domino, ſuſpendite vela orationis: aperite ianuas cordis, *triclinium* animę ſit ſplendidum odoribus: Quia Chriſti bonus *odor eſtis vos*. Sed ſit vobis odor vitæ in vitam, orate pro eis, *quibus eſt odor mortis in mortem*. Sed ad hæc quis idoneꝰ? *Nullus de ſe præſumat: veniat* ſaluifactor, diſcumbat in corde eccleſiæ ſuæ, *quia fiunt*
Ioan.13.c. vnus diſcipulus, in cuius pectus diſcũbebat Ieſus. Nunquid acceptor eſt perſonarum, vt in vnius pectus diſcũberet ſaluator mundi? An fortè pectus Ioãnis agno
C ſcitur virginitas, caſtitas: quia qui caſtum habet cor, ibi diſcumbit Chriſtus. Nec enim ſola caſtitas corpo-
Matth.25.a. ris ſufficit ad integritatẽ cordis. Conſiderate inſulſas quinq; virgines. Virgines enim erant, ſed caſtum cor nõ habebant. Caſtitas diſcordiæ non cõuenit, ebrietati, impudicitiæ, iracundiæ, malitiæ, adulationi, ſubdolæ menti, laudibus humanis inhærenti, voluptatibus inſiſtenti, cupiditati, auaritiæ, diſſenſioni, zelo, liuori, inuidiæ, contentioni, his vitiis nõ cõiungitur caſtitas. Quę
2.Cor.6.c. enim ſocietas luci cum tenebris, quæ pars fidelis cum infideli? Separate filios ancillæ, remaneant filij liberæ, charitas, pax, gaudium, longanimitas, bonitas, bẽnignitas, mãſuetudo, vt ſitis hæredes & comparticipes virginibus illis, quæ lampadibus ſplendidis oleo ſapientię plenis, flammãte ſpiritu feruentes meruerunt ingredi in aulam regiã, in thalamum ſponſi. Eia fratres videte quis venit & ſaluos fecit, qui aperuit oculos cæci nati, qui claudum fecit ambulare ſicut ceruum, qui planam fecit linguam mutorum. Tãtum medicum nullus negligat, ne remaneat infirmus. Ideo per circulum anni iſte dies agitur, vt mentes Chriſtianorum immutẽtur. Quando paterfamiliãs habet natale, tunc ſerui ſibi relazari ſentiunt largitatẽ, ſperant patroni ſui in honore natalis, mutatis veſtibus officio ſuo præparati ſunt, vt D
nitor veſtimẽtorum impertiatur illis præmiũ. Et nunc
Coloſ.3.b. cum auditis, Ecce venit, expoliate vos veterem hominem cũ actibus ſuis,& induite nouum: vt veſte in nouitate vitæ veſtræ induta, ad natale eius occurratis nitidi, ſplendidi, puri, immaculati, vt relaxẽtur anguſtiæ veſtræ,& dicatis illam ſingularẽ laudem, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος ſine ceſſatione domino deo noſtro, Amen.

De natiuitate ſeptem Machabæorum, homilia.

Incerto interprete.

QVàm ſpecioſa, & grata ciuitas nobis enituit, & totius anni diebus ſplẽdidior dies hodierna præfulget, nõ de vſitatis Solis radiis illuminata præclarius, ſed de lumine martyrũ, ſupra coruſcum fulgoris micantẽ illuſtrata ſublimius. Multis etenim ſolibus illuſtriores ſunt martyres,& magnis luminaribꝰ clariores, Propterea hodie ſi dici poteſt, cœlo ipſo ornatior terra lætatur. Sed in hac cõparatione nõ attendas cinerẽ ſanctorum corporum, nec fauillã reliquiarum carnis, omniaq; oſſa cõſumpta tẽporibus, ſed aperi oculos fidei,& vide eos diuina virtute,& gra E
tia ſpiritus ſancti amictos, & diuini luminis claritate radiãtes. Hi ergo *ipſi de ſuperno Solis circulo in terrã* radij Chriſto emittẽte iaciuntur, & à corporibus eorũ *profilientes* coruſca luce fulgoris, ſicut ſpeciem eccleſiæ gaudentis illuſtrant, ita facié diaboli inuidentis obcæcant. Nam vt audaces latronum duces, ſiue impij ſepulchorum effoſſores, ſi fortè dum prædas agunt, aut ſpolia capienda conquirunt, in arma, vel ornamenta imperatoris incurrerint, quamlibet cupidi prædarum: tamen ita agnitis regis inſignibus deterrentur, vt fugiant, neq; cominus accedere, vel attingere audeant. Vnde ſibi non cõpendium procedere, ſed periculum prouident imminere, ſi quid inde audeãt vſurpare: Ita profectò & dæmones, qui verè latronum & principes, & magiſtri *ſunt, vbi coronatorũ martyrum* corpora viderint poſita, *longè illico* à conſpectu eorum pauidi *fugiunt*, & abſiliunt. Nõ enim ad naturã eorum intendunt, ſed in arcanã dignitatem, & gloriã Chriſti, qui in agone certãtium induta corpora martyrum ſuorũ, ſicut arma portauit. Huiuſmodi enim armis nõ angelus, nõ archangelus, nõ vlla alia creaturæ virtus induta eſt, ſed ipſe dominus virtutum, & angelorum, ſicut F
Paulus clamat, dicẽs: Si experimentum quæritis, præ-
2.Cor.13.a. liãtis in me Chriſti. Precioſa enim ſunt corpora martyrum, quoniã plagas pro domino ſuſceperũt. Et quia ſtigmata propter Chriſtum mẽbris ſuis impreſſa ferunt, & ſicut corona regalis vndiq; decorata fulgores varios emittit: ita & ſanctorum martyrum corpora, ſicut precioſis lapidibus acceptis pro Chriſto vulneribus diſtincta, omni regum diademate precioſiora, & ſpectabilia redduntur, & illi quidem ſeculariũ ſpectaculorum præſides, ſiue arbitri, quos Græci agonothetas vocãt, proponentes certamina, magnum muneris ambitũ eſſe exiſtimant, quãdo iuuenes,& robuſtos luctatores in ſtadium introduxerint, vnde prima oſtentatione miraculum ſpectatoribus præbeãt ſtudio. Hoc verò ſpiritali in agone nõ ita eſt, ſed omnia é cõtrario. Agonem enim proponens Chriſtus, non talem, qualẽ illi terreni agonothetæ, ſed horribilem, & plenum timoris. Nõ enim hominum contra homines luctamẽ, ſed hominum aduerſus dæmones pugna eſt. Tale ergo certamen nobis proponens Chriſtus, nõ iuuenes exercitatos ad luctamina athletas, ſed primæuos adoleſcẽtulos, & cum ipſis ſenem Eleazarum, *ſimúl*que mu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

G lierem anum matrem ſeptem adoleſcentium vult con ſiderare. Quid hoc noui eſt? quid paras inutilem & adhuc teneram *in* bellum, in harenam vel prelium ducis ætatem? *quis* enim ante hanc diem vidit, vel audiuit mulierē *in* vltima ſenectute poſitam dimicaſſe, & terribilem mortis adiſſe conflictum? Nemo huiuſmodi factum audiuit vnquàm. Sed ego, inquit, admirabile hoc, & nouum, quod neque auditu aliquando perceptum eſt, ipſis operibus demōſtrabo. Non enim talis agonotheta ego ſum, vt certaminis exitium in aliquo certantium virtute conſtituam, ſed ipſe aſſiſto luctantibus, & auxilium præbeo, & manum præbeo athletis meis. Et quod ex proprij arbitrij libertate ſuſcipiūt, de bonę voluntatis affectu, vt pro legibus meis, & nomine meo dimicent, id in victoriā ipſis procedere, mei eſt auxilij. Ergo cum videris mulierem annis confectam, ſenio tremulam, baculo indigentem induci, & congreſſam prælio paſſionis diſſoluere crudelem tyranni furentis inſaniam, & de incorporeis virtutibus triumphantem, & diabolo prævalentem, & facilè vires illius cōcidentem cum poteſtate maiore, admirare diuini agonothetæ gratiam, obſtupeſce ad intuēdam Chriſti virtutem,
H *cuius athletæ non corporis robore, ſed fidei virtute lu*ctantur. Infirma eorum natura, vel vetus eſt, ſed quæ eos vnxit gratia, potens eſt. Reſoluta ſunt corpora ſenectute, ſed ſolidatę ſunt mētes deſiderio pietatis. Non eſt ſenſibilis hæc pugna, neq; inſenſibile certamen. Noli ergo iſtos athletas extrinſecus cōſiderare, ſed ingredere ſenſu rationabili ad interiorem eorum habitudinem: conſpice fidei eorum fortitudinem, vt intelligas, quoniam qui contra dęmones pugnat, non robore corporali, neq; valida compage membrorum indiget, nec de ætate iuuenili fiduciam ſumit: ſed & ſi tener adhuc adoleſcentulus in flore primęuo agit, & ſi ſenex ad extremas ætatis ſuæ metas peruenerit, animam verò fortem *habeat, & corroboratam fidem, nihil* de ætate, vel modica, vel extrema ab effectu *certaminis impeditur.* Et quid dico ſenem & iuuenem, *quando etiam mulie*res expeditæ ad hæc prælia cucurrerunt, & illuſtres coronas adeptæ ſunt? Nam illi extranei nobis, id eſt, mundani agones, & ætatis, & formæ, & generis dignitatem requirunt. Vnde & ſeruis, & mulieribus, & ſenibus, & pueris ad eos aditus denegatur: iſthic verò apud nos omni perſonæ, omníque ætati, & vtrique ſexui indiſcreta facultate ſtudium patet, & agonis adeundi com
I mune ius, & vna libertas eſt, vt prompta omnibus ſine inuidia bonitate ineffabilem ſaluatoris noſtri virtutē cognoſcas, & apoſtolicum ſermonem opere cōfirmari
2.Cor.12.c videas: Quia virtus in infirmitate perficitur. Quando enim pueri, & ſenes ſupra naturam valent, & internis viribus modos ætatis extendunt, euidenter operantis in ipſis gratia manifeſtatur: & vt plenius appareat, quia infirmitas athletarum noſtrorum, quę in exteriori eſt, clariores faciat eſſe victores, & ſenem, & pueros relinquentes, infirmiorem ipſis producamus in mediū mulierem, illam anum, & ſeptem puerorū matrem. Nam labores partuum non vel modicè huic certamini impedimento ſunt. Quid ergo eius prius aut potius mirabimur? quod ex natura infirmum, aut quod de ætate habuit prælijs inutile, & immaturū, aut neceſſariæ cōpaſſionis affectum? Mater enim erat, vnde facilè eam potuiſſet in tormentis viſcerum ſuorum vincere materna pietas, niſi diuina pietatis altior virtus virili fide anile pectus armaret. Magna etenim hæc impedimenta ſunt ad eum curſum, cuius intentio ſumma indiget patientia. Ego verò, & aliud his maius habeo dicere, K quòd & virilem mulieris fortitudinē, & callidam diaboli verſutiam conſideretis. Quid autem hoc eſt, diligenter inſpicere debetis. Immundi dęmonis maligna calliditas, non primam eam traxit in agonem, ſed poſt filios eam duxit in prælium. Qua cauſa hoc? Ob hoc vtique, vt præuenientibus in conſpectu eius ſeptem filiorum ſuppliciis, deiiceret ſenſum eius, cum virtutem mentis in matre fregiſſet, varia crudelitate propoſitis ei ſpectaculis orbitatis ſuæ, cum iam eneruatam, & cōſumptam maternis doloribus facilè vinceret, & in ruinam mentis *impelleret.* Ne ergo hoc conſideres, quòd illata ſibi tormenta tolerabant: ſed *illud magis cōtem*plare, quòd mater per ſingulos eorum *duriores ſuſtine*bat dolores. Et hoc quod dicitur, bene norunt quæcunque pariendi dolores expertæ ſunt mulieres, & matres factæ ſunt. Nam ſæpe & mater, ſi videat filiū ſuum febribus æſtuare, ita perturbatur, vt ardores illius in ſua cupiat mēbra transferri, & mutata in ſe ſi poſſit ægritudinis vice transfundere in filium ſanitatē ſuam. Ita omnibus domeſticis malis eas, quæ de filiis malis acciderint, ærumnas grauiores exiſtimant, & intolerabi
L les fiunt, quæ matris ſunt. Sicut ergo vera in cūctis matribus talis affectio, ita profectò manifeſtū eſt, quia mater illa grauius in ſuppliciis filiorū puniebatur, quàm ſi *ipſa pateretur*: & maior erat paſſio in viſceribus matris, quàm in corporibus filiorū. Si ergo vnius filij nunciata eſt ægritudo, auditu ſolo viſcera materna *turbā*tur. Hìc autem non vnum tantum filiorum chorū vno tempore pariter interfici videns mater, nec abſens per auditum ſuſcipiens paſſiones eorū: ſed præſens oculis hauriens vulnera omnium, quos pepererat, quid non patiebatur? Quomodo non excidit mente, vnumquemque horum ſpectans horribilius, & diuerſis pœnarum ingeniis cruciari, & per inciſiones membrorū *tam cru*deli, quàm lenta morte *conſumi? quomodo tam* ferali *ſpectaculò nō diſſilierūt viſcera eius*, & deſumpto cor*pore anima excuſſa eſt?* Quomodo nō & prima filij paſſione in ipſos ignes, quibus filius cremabatur, inſiluit vt ſimile, vel deterius filiorū ſpectaculum compendio mortis euaderet? Nam etſi ſapiens eſſet, ſed mater erat: etſi amans deum, ſed carnē portabat: etſi prompta eſſet fide, attamen fœmineum ſexum gerebat: etſi zelo diuinæ pietatis prompta ferueret, ſed & maternæ affectionis vinculo memor partuum tenebatur. Si enim nos qui viri ſumus, frequēter cum videmus reum per forū M duci refrenato ore in mortis damnationē, & eum trahente carnifice, de ſolo eius aſpectu frāgimur, cū tamē ſufficientē habemus cōſolationem ex ipſa conſcientiæ ſecuritate, qua ab illius pœna mortis diſcernimur: facilè metiri poſſumus quid illa pertulerit, quę nō reum aliquem & extraneū, & damnatione cōmerita duci videat, ſed ſeptem *filios* ſimul in vna die non iſta morte conſumi, ſed variè laniatos pœnis videbat interfici. Si enim lapidea quidē fuiſſet, & ſi viſcera adamante compacta geſtiſſet: ita fortè potuiſſet inconcuſſa durare, & nihil eorum ſentire, quę & mulierē, & matrem perpeti, vis ipſa naturæ, pietatiſque cogebat. Deniq; cogita, quomodo admiremur patriarcham Abrahā, quòd filiū Gene.22.b ſuum offerens deo, ipſe vinxit in apparatu hoſtiæ manus eius, pedéſque conſtringens, & cum paterna manu immolandum altari impoſuit, & ſapienter conferens: tunc videbis quanta mulieris huius virtus extiterit. O amariſſimum illud, ſimul & dulciſſimum matris ſpectaculum: ô amariſſimum quidē propter naturā affectionis

Universidad de Deusto
Biblioteca

A ctionis humanæ, & propter ipsorum faciem tormentorum: dulcissimum verò propter virtutem fidei, qua delectabatur domesticarũ spectaculo passionum: quo impiam sacrilegi regis crudelitatem confessio gloriosa vincebat. Vnde fortissima illa mater non frangebatur spectaculo orbitatum suarũ, sed cõfortabatur: quia non profluentem eorũ sanguinem aspiciebat, sed magis ad coronas eorum quę texebantur in cœlis intenta gaudebat. Non videbat ad receptaculum tẽporale cauari petram sepeliendis, quia prouidebat æterna ædificari tabernacula coronandis. Non cõsiderabat circunstantes populos, quia videbat adstantes angelos. Oblita est dolores partuum suorũ, contempsit naturam sexus sui, nec memor & iam senectutis, ipsam quoq; naturæ tyrannidẽ animo superante calcauit: naturæ, inquam, tyrãnidem, quę & bestiarum feritatem subigere consueuit. Sepe enim difficiles capi beluę, per amorem tamen suæ sobolis capiuntur. Dum enim natorũ suorũ dilectionẽ vitę suę prę ferũt, ita affectu pietatis incautę in manus incidũt venatorũ: qui prius catulos eorũ venantur, vt per affectionis captiuitatẽ perueniãt ad ca-
B pturam parentũ. Nullum est animal, nec ita infirmum, quod nõ pro filiis suis defensandis robur assumat: neq; ita mansuetũ, quod abreptis catulis non iritetur, & aduersus rapientẽ quanta potest virtute desæuiat. Sed istã totam ipsam, & per homines rationabiles, & per animalia irrationabilia pari iure porrectam, atq; diffusam naturæ tyrãnidem fidei virtute dissoluit: & nõ solum non insiluit capiti sæuiẽtis tyranni, neq; laceranit faciẽ eius, vt bestia vidẽs catulos suos diripi: sed tãtam magnanimitatẽ fidelis animi omnẽ philosophiam supergressam monstrauit, vt immolationem filiorũ suorum prępararet hortatu suo, & ingereret persecutori. Et cũ adhuc priores punirentur, residuos ad æmulationem eorum exhortantibus verbis in palęstra passionis iungebat. Audiant hæc vniuersæ matres, & æmulentur virilem mulieris huius fortitudinẽ, & veram circa filios dilectionem, & secundum illam septem martyrũ matrem nutriãt filios suos. Non enim educatio filiorum hæc naturæ est, sed educatio matres facit: hæc enim voluntatis est. Et vt discas, quia non pariẽdo tantum, sed magis bene nutriendo fit mater, audi beatissimũ Paulum, quomodo honorificet, & coronet viduã: nõ propter partũ, sed propter educationẽ bonam filiorum, di-
C cens enim: Vidua eligatur non minus annorũ sexaginta, testimoniũ habẽs in operibus bonis, vt horum bono-
1. Timo. 5. a. rum laudẽ consummaret, adiecit: Si filios enutriuit: nõ dixit, si peperit. Quid ergo estimabimus illam mulierẽ pertulisse, si tamen mulierẽ istam dici oporteat, cũ videret in filiorũ membris viscera sua cruciari, alterius auulsos à suis manibus digitos super prunas igniũ spargi, & vnius caput clauis configi, alterius capiti cutem detrahi, & totum corpus extracta pelle nudari, & eum qui talia patiebatur stantem fortiter, insuper & ipsi tyranno pœnas æternas voce libera cõminantem? Quomodo mater hæc expectans eleuauit vultũ suum, & os aperuit, & linguam mouit in verba, non in verba materni doloris affectu mollia, sed verba virtutis? Quomodo non recessit à carne anima eius? Quomodo ego dicam? Non enim in terrena præstantia intẽdebat, sed in futura cœlestia præparabatur, in his omnibus filiorum suorum pręliis & tormẽtis vnum timebat, ne cuiquàm tyrãnus parceret, & inuidiam diaboli soluto certamine triumphantiũ scinderetur chorus filiorũ eius, ne quis eorum sine corona maneret. Et quoniam hoc timebat, minimum eorũ, qui iam solus agoni superat, D tantùm quòd non manibus apprehẽdens in ignem ipsa incensum impulit: veruntamẽ pro manibus eum verbis exhortationis impulit, & armauit cũ magna trepidatione pietatis, voce patria obsecrans eum, ne callidi persecutoris sæuioribus crudelitate blanditiis emollitus, euelleretur à fratribus glorioſis, & confortantium immarcessibilem coronam victus amitteret. Nos citra dolorem alienas ærumnas audire nõ possumus, sed illa proprias & domesticas passiones citra dolorem intuebatur. Hæc non negligẽter, neq; in ambustione audiamus, sed vnusquisq; eorũ qui audiunt in filiis suis totã hanc rem sibi depingat, in corde suo pręponens virtutem eorũ quæ dicimus, de suis affectionibus metiatur: quanuis nec ita possit, quia naturales passiones sermo non potest explicare, experimẽtis autem tantũ percipi potest humanæ affectionis expressio. Quàm bene igitur ad eam matrem congruit sermo ille propheticus, Psal. 51. b
vt post septem filiorũ coronas dicamus: Tu autem sicut oliua fructifera in domo dei. Nam Olympiacis spectaculis cum innumerabiles sæpe conueniant luctatores, vnum tantummodo manet corona victorẽ: isti ve- E
rò de septem fratribus septem emicuerunt coronæ. Et quam mihi ostendis regionem ita fertilem, quem nidũ tam numerosa prole fœtosum? Nunquid similes habuit parturitiones mater filiorũ Zebedæi? Glorioſa quidem & ipsa apostolorum mater, sed duorũ tantùm. Septem verò martyres nescio vnquàm vnũ protulisse vterum, & ipsam eis matrẽ gloriæ sociã in consortio passionis appositam: & quidẽ non vna, neq; simplici adiectione meritorum atq; virtutũ. Nam filij eius septẽ martyres erant, tantũ autem corpus matris appositũ est. Corpus quidem erat vnũ, septem verò martyrũ legio implebatur in matre. In qua dilatata est gloria passionis, & corona martyrij, in ea omniũ virtus & gloria cõfluebat: quia per vnumquenq; filiorũ suorũ passa est, & quoniam illos ipsos tales ipsa perfecit: hæc ecclesiam nobis integram martyrũ peperit septẽ filios enixa sublimiter, quorũ neminem peperit terræ, sed omnes cœlo, magis autẽ regi cœlorum, cui omnes eos in vitã peperit æternam. Ergo callidus omnis malitię machinator diabolus vltimã eam duxit ad certamẽ, ea causa, quam suprà exposui, vt virtute eius fracta, & in spectaculo filiorum per torméta morientiũ debilitata, facilè posteà F
debellaret afflictam. Si enim sępe sanguinis humani fusionem videntes homines consueuerunt pauore percelli, & nõ modicę curationis eguerunt, vt & deficientem vitam resumerent, & labantẽ animam reuocarẽt: tantos illa videns sanguinis riuos nõ ex aliena, sed de filiorum suorum carne manantes, quod non sustinuit, aut quam perturbationem mente susceperit? itaq; diabolus, vt suprà dixi, propter quod eam post filios suos, quasi perfractam orbitatibus, & facilè vincendam in vltimum certamen induxerat, id totũ in contrariũ sibi cecidisse persensit, & mulierẽ per hæc ipsa quibus vincendam putauerat, vincẽte confusus est. Maius enim, confirmata mater exẽplis filiorũ, aggressa est certamẽ. Quam ob rem per orbitates suas nõ fracta est, sed fortior facta est. Non enim iam reliquerat sibi pro quibus angeretur, vel quibus timeret, ne fortè infirmitate fraudarentur coronis, sed omnes sicuti vnũ reponẽs prõptuariũ, ad supernos pręmittẽs triũphos, & ad incõcussa perennis glorię regna, gaudebat, confidẽs de cętero, & secura cum magnanimi voluntate. Et sicut coronæ quædam preciosissimis lapidibus cõpositę eminentem

Universidad de Deusto
Biblioteca

G gemmam:ita carnem ſuam choro filiorum coaptans, ad deſiderabilẽ Ieſum *pullos* ſuos, vt aquila ſubſequẽs euolauit: magnum *nobis* relinquens ſolatiũ atque confilium,per id *quod* in ſemetipſa opere paſſionis probauit.Quod *filiis* valido ſermone perſuaſerat,vt corroborata *anima*,& ſublimi ſenſu inſtructa audeat omnes *ingredi* paſſiones,& omnia ſiue tormentorum,ſiue diſcriminũ viſibilium dura contẽneret. Quis enimvir, quæ mulier,quis ſenior,aut quis iuuenis,de cętero vẽniam poſſit accipere,aut excuſationem habere fragilitatis carnis,& timiditatis humanæ, ſi propter Chriſtũ ſibi pericula videat inferri: quando mulier ſenectute confecta,& tantorum filiorum mater, & ante tempus gratiæ congreſſa, ſuſtinuit multis virorum per idem tempus metu mortis inclinatis in ſacrilegia perfidiæ, nec dum in domini ſaluatoris aduentu extincto peccato,neque morte deuicta,tantis animis,& tanta virtute,tantas propter deum pœnas ſuſtinuiſſe cernitur,& viciſſe cognoſcitur, vt euangelicam perfectionem in temporibus legis impleuerit?Vnde hęc ergo omnia cogitãtes,& mulieres,& viri,& iuuenes,& ſenes,exemplũ agonis huius,tantorumq; in filiis, in matre luctaminũ, H ſicut in tabula, ita in corde veſtro deſcribite, aſſidua vobiſcũ exercitatione meditamini.Cõtra omnem ſpiritualiũ inimicorum armaturã illius patientiam proponamus ad inuictæ virtutis exemplũ, vt iſthic æmulantes fortitudinẽ ſanctorum illorũ, ſimiliter illic eorum coronã poſſimus adipiſci.Quãtam illi patientiam in periculis corporalibus oſtenderũt,tantã nos in paſſionibus irrationalibus cõtinentiam demõſtremus: id eſt contra irã & auaritiã, vel inanis gloriæ concupiſcentiã diuino timore muniti,ſenſibus repugnantes,& cõſilia diaboli deſtruentes in nobis. Si enim cupiditatũ ignes vicerimus, *ſicut illi* tyrãnidis ignẽ vicerunt, poterimus iuxta ipſos & *matrem eorũ,pari gloria cõ*ſtituti ſimiles haberi. Potens autem eſt deus, vt præſtet vos omnes per eandem fidem ad parem gloriam peruenire:per charitatẽ & gratiam domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem,& cum quo eſt deo patri regnum, gloria,cum ſpiritu ſancto, & nunc & ſemper,& in ſecula ſeculorum, Amen.

Tomi primi,finis.

Quaternionum index.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x y z.

Omnes ſunt quaterniones,præter y ternionem & z duernionem.

Pariſiis,ex officina Carolæ Guillard,in via ad diuum Iacobum,ſub Sole aureo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca